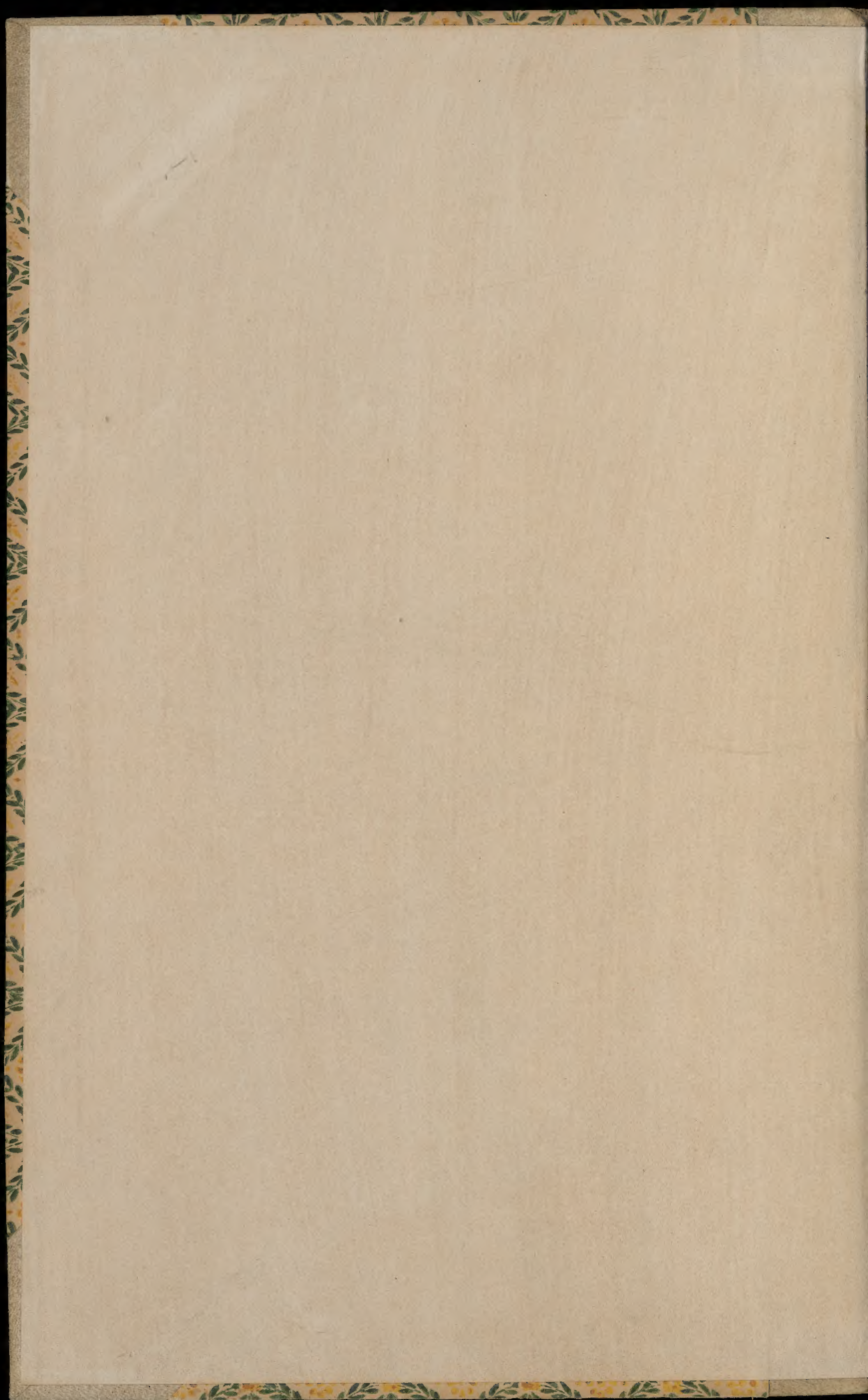
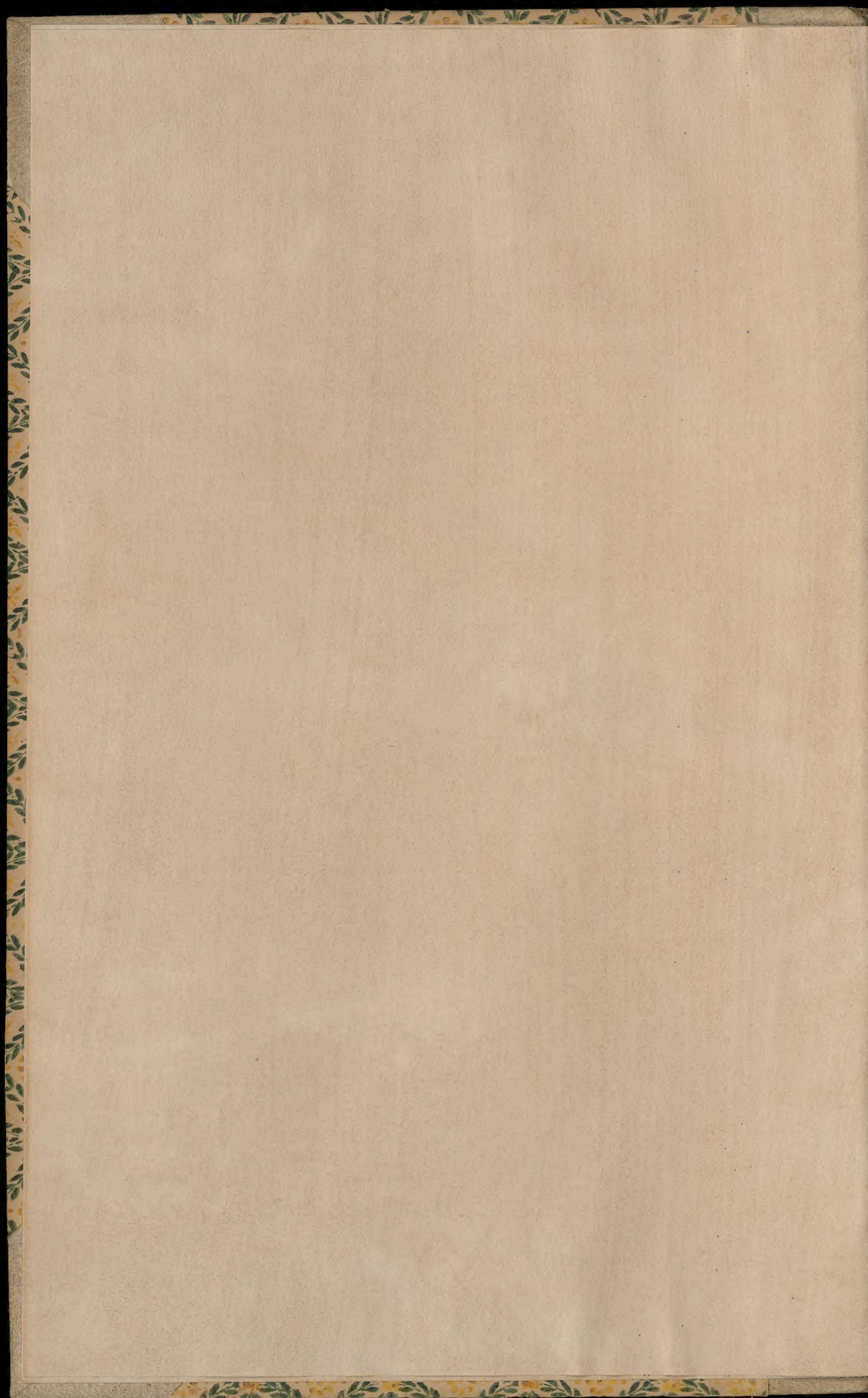

BALDI PERVSINI IN VSVS FEVDORVM COMMENTARIA DOCTISSIMA,

Nunc recèns ex vetustissimis exemplaribus repræsentata, atque innumeris mendis purgata.

Quibus accesserunt Andr. Siculi Adnotationes, una cum Ioannis de Anania eleganti disputatione, in tres secta quæstiones.

Communes opiniones hoc signo ✠ prænotantur.

Index titulorum & materiarum in finem reiectus est.

AVGVSTAE TAVRINORVM.
Apud Hæredes Nicolai Beuilaquæ. MDLXXVIII. [1578]

Est Vincentij Bonini Placentini

EPITAPHIVM *BALDI*

EX MARMORE OSSA EIVS *FOVENTE EXCERPTVM*

Papiæ apud ſacram ædem diui Franciſci Obijt. MCCCC. Die 28. Aprilis.

Vita, labor, ſtudium, diuini cultus amoris:
Artes naturæ, regis fulgentia dicta;
Legales normæ, paſtorum cœlica iura
Ornant Baldi animum: quem pandit dogmate claro
Quisquis, nunc liquit mortalis pondera carnis,
Dulcia iam guſtans authoris paſcua ſummi.
Clauditur hic Baldus Franciſci tegmine fultus,
Doctorum princeps, Peruſina conditus arce.

BALDI PERVSINI I.C. CLARISSIMI

In usus Feudorum.

Commentaria ad Illustrißimum Ioan. Galeatium Mediolani Ducem.

PRAELVDIA.

1 *Fabulatores irriti non sunt timendi.*
2 *Occultator laudis alienę est par furi.*
3 *Collatio decima feudorum an sit censenda authentica.*
4 *Interpretatio magistri feudorum an sit probabilis.*
5 *Decisiones causarum feudalium, an sint seruandæ in foro conscientiæ.*
6 *Lex ciuilis est pars legis diuinæ.*
7 *Feudum unde deriuatur, uel qualiter diffinitur. & nume. 8.*
9 *Feudum an poßit dici gratia.*
10 *Denominatio fit ab hoc quod plurimum fieri solet.*
11 *Permutatio an sit idē quod emptio, quando pro una re datur alia res & quātitas.*
12 *Vasallus an poßit cedere feudo si non uult seruire domino. & nu. 13.*
14 *Vasallus si iurauit non solum fidelitatem, sed obseruare dictorum, connētorumque formalitatem, an habebit locum pœnitentia.*
15 *Iurans seruare statutum, si statutum reuocetur, an teneatur iurans.*
16 *Collatio facta religioni de bonis, an uitietur ingressu uitiato.*
17 *Vasallus si recedit hospite insalutato, non tamen feudo renunciat, an cogatur redire & seruire.*
18 *Feudum si conceditur à principe, an poßit dici priuilegium. & nu. 19.*
20 *Proprietas qualiter poteſt describi in præstationibus annuis.*
21 *Res dicuntur immobiles ex quibus fructus percipiuntur. & nu. 22.*
23 *Feudatarius habet utile dominium, non solum vsumfructum.*
24 *Vtile dominium quid sit.*
25 *Feudorum natura non recipit hæredes extraneos. & nu. 26.*
27 *Inuestitura quotuplex est.*
28 *Princeps eo ipso quòd dat priuilegium, qualiter transfert dominium.*
29 *Traditio an dicatur uera uel ficta qua resultat ex patientia.*
30 *Quasi possessio per quos & quot actus acquiratur.*
31 *Feudum qualiter diuidatur.*
32 *Imperator an possit concedere ex causa donationis, uel alio titulo castrū imperij & nu. 33.*
34 *Princeps si talis est qualis eße debet, est vigor iustitiæ.*
35 *Princeps licet omnia possit, quædam tamen sunt quæ non decent.*
36 *Rex an possit filium suum constituere regem. & nu. 37.*
38 *Feudum aliud est simplex, aliud conditionatū, & quod ipsorum quodlibet sit.*
39 *Vasallus tenens terrā aliquā si recedit, an terra remaneat apud dominū.*
40 *Vasallus an possit locare domū quæ sibi data est in feudū. & nume. 41.*
42 *Ius habitandi quando conceditur cōproprietate, concessio intelligitur esse realis.*
43 *Feudum aliud est antiquum, aliud non: & quale quodlibet sit.*
44 *Feudum per quæ uerba cognoscatur esse antiquum.*
45 *Prælatus si iurat cum toto capitulo omnia eße uera quę in instrumento continentur, an tale iuramentum faciat fidem. & nu. 45.*
46 *Feudum quoddam habet propriam naturam, aliud impropriam.*
47 *Casus non decisus per consuetudinem, relinquitur dispositioni iuris cōis.*
48 *Feudum cursoris si est concessum claudo, an talis conceßio teneat.*
49 *Feudum quoddam est paternum, aliud maternum.*
50 *Feudum aliud est reale, aliud personale.*
51 *Feudum an extinguatur morte, si sit conceßum hoc modo: Concedo tibi talem domum ad habitandum, uel talem fundum ad fruendum.*
52 *Feudum quoddam est ligium, quoddam non ligum.*
53 *Feudum quoddam est francum.*
54 *Feudum aliud est annale, aliud non annale.*
55 *Feudum aliud nobile, aliud burgense.*
56 *Feudum aliud ecclesiasticum, aliud seculare.*
57 *Feudum si ecclesia recipit, an teneatur iurare.*
58 *Ecclesia an teneatur ex contractu, si non sit facta locupletior.*

Ntellectũ tibi dabo, & īstruā te ī via hac, qua gradieris, ait Dominus omnipotens per os prophetæ, in libro Psalmorum. Est igitur intellectus diuinum munus seu beneficium ab illa summa luce profluens, de qua scribitur primæ Canonicæ Ioā. j. c. Deus (inquit) lux est, & tenebræ in eo nō sunt vllę. Et Sap. vij. Luci comparata inuenitur prior. Ad hanc, vt ostendimus, quę in eos qui ad optima conantur mellifluum rorem influit & spirat, spe firmissima, recurram? Quoniam scriptum est: Spera in dño, & fac bonitatem, & pasceris in diuitijs. Quare non solum ad animæ perfectionem, puto homini cęlitus datum intellectum, nec solum nobismet ipsis natos esse, verum de his quæ ipso perscrutante iuridicè integreque senserimus, cōmunionem cæteris contribuendam vnanimiter existimamus. Nec quæ ad communem viuendi vsum esse necessaria videntur, latitare debent, sed se exhibere, sicut, & quæ natura gignit, sponte reor. Non enim semper semen sub terra iacet, sed terra scissa sursum protenditur & adiutum à sole cęlum cōspicit. Proinde si quod bonum est, in horreis reconditur, & seruatur, atq; nutrimentum ex eo capitur. Si malū transuersis sulcis eradicatur, vritur & annihilatur: Ita in huiusmodi sententiam prorumpere sæpe numero videor, ut quiq; scientiarum professores, quæ sana mente conceperint, in lucem (tanquam sub duro cortice sapidos fructus) patere teneātur, & ea soli, hoc est sapientū intellectibus obijcere: vt si qua vera dixerint, laudes deo canantur, & opus eorum comprobetur. Si autem peccauerint (quod humanū est) erronea opinio pedibus teratur, rationibus eneruetur & eradicetur. Hoc nostri maiores fecere. Nam disputatiuum, & reprehensiuum certamē, ad mundi gubernationem & Dei laudē pertinere arbitramur. Quippe ferè omnis prudēs mauult piè corrigi, quā imitari dānabiliter. Inter eadem desiderantes me connumerari cupiens, nō erubesco quotidie aliquid discere: famelicus fio, micas de ore sapientum cadentes rumino. Nec præsumo dicendum illud apostolicum vas electionis mihi quoquo modo conuenire: cum factus sim vir, per longissimū tempus lectionis fere quadraginta septem annorū euacuaui quæ erant paruuli: Nam si ex parte aliquid didicerim, tamen in cōparatione latitudinis intellectus, profectò nihil me intellexisse agnosco. Mecū ipse quam plura animo reuoluens, & ab obseruātia perfectæ gratitudinis sæpissimè concitatus erga magnificentissimum principē Ioannē Galeaz, inclytę domus Vicecomitum splēdorē: ac nomine, & re virtutū Comitē nec non inuictissimū Ducē, ad aliquod munusculū ei offerēdū conari debere, quod verè illi & decēs, & gratū esse possit. Et eo maximè cùm īornatissimo suo Papiēsi gymnasio primariam cathedrā ipso authore, immeritò possideā. Pro ingenio lingnostri facultate onus assumpsi super vsibus feudorū scribere, vbi de nobilitate, & nobiliū virorum prudentia. de cōstantia & integra fide, de honestate morū & naturæ consuetudinibus plurimum pertractatur. Reliquis in scriptis sup omnib. Iuris Ciuilis libris, & in enucleandis problematib. iamdiu versatus, tūc senio confectus inter tutissimos & grauissimos mores fruendā cōponens ætatē subsidio, precibusq; supplicibus adiutores & auxiliū & prudētū peto. † Irritos aūt fabulatores nō
1 timeo: qa deridendū est quod rōne non fundat: ut ff. de negotijs gestis. l. sed an vltro. § j. ibi dū dicit, sed istā sniam Celsus elegāter deridet. Cōfisus de eo p̄sens feudorū opus cōstāti animo aggrediar, quod diuino auxilio psequēdo p singulos titulos tex. exponendo, notabilia colligēdo, & opponēdo, & q̄rendo, necnō adiacētes materias ptractādo, ad finē vsq; pducā. Nec tacebo eos à qb. voce mortua didici atq; viua, qa honor est in honorāte &c. † Et qa oc-
2 culator laudis alienæ furi par est,[a] argumēto ff. ad l. Falcidiā. l. hrēdi
a tatū. §. fi. Remissiones quas faciā elicēdo cōclusiones, vbi expedit & dicta aliorū meliorādo, & magis fundādo declarabo Nec aliqd quod sit ponderis dimittam, quin eligam quid mihi videtur, ut apertior & aptior sit via alijs ītelligēdi supplēdi, & ēt approbādi. TRACTATVS noster ergo de Feudis incipere dēt à qbusdā p̄ludijs. Nā nō statim in messem inijciēdæ sunt manus. Quæ enim ordinē in se hnt, p̄ludia qdā hnt: nt nota. in authentic. in medio litis nō fieri sacras formas §. fi. collatio. viij. Et plerunq; p̄fationes demonstrationis. qnimo ēt finalis cāæ, vim ostēdūt: vt ff. de origine iuris. l. prima & ff. de hrdib. īstituēdis, l. Pacumeuius androstenes. ¶ † Quæro ergo ī primis ne videar sup caduco opere, & sup
3 ambagib laborare, vtrū ista collatio, q appellat decima Feudorū authētica sit cēsēda? Quidā enim casu temerario dnt hāc collationē Feudorū authēticā nō esse. Nā non est pars aliqua iuris ciuilis, vel p̄torij: ut īsti. de iure nāli. §. cōstat. & notat. īstit. de actionib. §. sz istæ. Itē qa in libro isto non est debitus ordo cōpositionis uel cōpilationis librorū, & nil cōstat sine ordinis cōpositione, ut in prima constitutione C. §. qb. Itē in isto libro multa uaria & insufficiētia continentur, quod non est de natura veræ legis. Itē & quædam iniqua quod est contra substantiam legis quæ debet esse æqua. Nam ius est ars boni & æqui: ut ff. de iustitia & iure l. prima. in princip. Item

ADDITIO.

a Par est. uide quæ dixi in extrauagan. uolentes. uide cap. reuertimini. xvij. quęstio. j. And. Barba.

Itē licet locus ab authoritate ſit probabilis, ut inſti.de codicillis.§.
poſt quæ t pa.tñ non reperitur ꝙ Obertus de Orto, vel Gerardus
huius operis ſcriptores,& recitatores,& nonnullorũ dubiorũ de-
ciſores,habuerint authoritatē legis condendæ: q̃ non præſumit
data niſi probet vt ff.de origine iuris.l.ij.§.penul. quia eã quæ ſunt
authoritatis publicæ debent p publica documenta ꝓbari:vt l.vni
ca.C.de man.prin.C.de iure fiſci.l.ꝓhibitũ.libr.x.xcvij. diſtin. ca.
nobiliſſimus.Certè nec iſti magiſtri feudorũ in aliquo aſſerũt ſe
4 authoritatē habuiſſe.¶Vñ eorum interpretatio probabilis eſt,&
non neceſſaria.vt notat.C.de legib.lege prima Quinimo nec ꝓ-
babilis,qa loquũtur ut tex.faciẽtes,& legẽ ponẽtes,ut C.de ſacro
ſanctis eccleſ.l.decernimus.Porrò qui dñt hunc librũ eſſe authen
ticũ,debẽt hoc rõne vel lege ꝓbare:nã rubor eſt loq ſine lege: ut
de collario,lege illã.& in authẽtica de triente & ſemiſſ.§ ꝯſidere-
mus.collatione tertia. Nec dici põt, ꝙ iſtud ſit ius ꝯſuetudinariũ,
quia cõſuetudines locales ſunt, & alios nõ perſtringunt, vt C. de
teſtamẽtis lege final.& C.de ædifi.priua.lege an in totũ. ſicut præ
ſcriptiones non extẽduntur.ff.de itinere actúq; priua.lege.prima,
§.Iulianus.qa certis terminis & metis ꝯcludunt.argumen.ff.ſolu-
to mr̃monio.lege, ſi vero.§.de viro.vñ dicit Inno. ꝙ iuriſdõ eſt
qd vniuerſale,ſed non ꝯſuetudo:ut ipſe notat extra de offi. archi.
ca.dilecto.Prȩterea q cõſuetudinẽ allegat,eã ꝓbat, cũ in facto ꝯſi
ſtat,& facta nõ p̃ſumunt,præſertim ꝯ̃ria iuri vel rationi : ut extra
de cõſtit.ca.primo,libr ſexto. In cõtrarium quòd iſte liber ſit au-
thenticus, ſolennis,& ſeruandus,probat:quia multi gloſſatorum
vertices iſtũ librũ gloſſauerunt,& ſu p eo fecerũt vtiliſſimas ſum
mas.Inter quos fuerũt magni viri,ſcilicet,Pyleus,Iacob.Colum-
bi.Iaco.de Ardi.Veronẽſis Ioan.Faſolus, Archiepiſcopus Ebrudu
nenſis Iaco.de Rauen.vltramontanus.Odoffr.poſtremò Iaco. de
Bel,And.de Iſer.Per. de Cer. & multi alij, à quorũ authoritate ar-
guere nõ eſt abſonũ. Itẽ in iſto libro ꝯtinẽtur multa vtilia & diffi
cilia ĩ ĩtellectu, q̃ indocti homines deprauãt,Itẽ minimè sũt mu-
tãda q̃ interpretationẽ certã ſemp habuerũt,vt ff. de legi.l. mini-
mè.Hãc partȩ tenet p̃fatus Iacob. de Bel. q poſtq̃ legit hũc librũ
octo vicibus:ut ipſe refert,hãc q̃ſtionẽ diſputauit ut ipſe tenet in
frà titulo primo,§.ſi aſs. q̃ño enim cãæ feudorũ q̃ ſunt magnæ &
maximæ deciderent.Itẽ nonnullæ decretales,ſequũtur leges im-
periales in hoc volumine ſituatas : ut patet ex̃ de iudiciis. capitul.
cæterũ.& capitul,nouit.ex̃ de feudis cap.j.& capit,ex parte de do-
te poſt diuor.reſti.cap.nup.de deci.cap.tua de ꝯſtitutionib.c.q̃ in
eccſiarũ.vbi dixi.de foro cõpetẽt.capit.ex trãſmiſſa. & cap. uerũ,
& capit.ex parte.de rebus eccleſiæ nõ alienã.capi.vt ſup.de do.&
a cap.p tuas.a xij.diſtinctione,capitu p̃ceptis.de reb.eccſię nõ alie-
nã.c.hoc ꝯſultiſſimo.vigeſima ſcd̃a q̃ſtione quinta.cap.de forma.
de præſcrip,c ad audiẽtiã.& cap.ſi diligẽti.de pęnis.cap.ĩ qbuſdã,
&c.ad aures.de ſen.excom,c.grauẽ.xxiij.q̃ſtio.ij.c.latorẽ.ex de vſu
ris.c.ꝯqueſtus de hæreti.c.excõmunicatus.& c.fi.de iureiurãdo. c.
eã te,& c.veritatis.de iurepatro ca.cũ ſeculũ.ex̃ de pactis. cap.ple
riq;.de his q̃ fiũt à p̃la.cap.cũ apoſtolica.de officio delegati. cap.
ſignificauit,de exceſ.p̃la.cap.grauẽ.de ſtatu monacho.capi reco-
lẽtes.de fide inſtrumẽt.capitul.ĩter dilectos.Quæ aũt põt eſſe ma-
ior approbatio q̃ ſummorũ pontificũ?certè nulla:ut C.de leg.l.fi.
na.Porrò aduertãt igorãtes,& mordeãt ſibi labia rephenſores ve-
ritatis.Nã doctor egregius Odoffre.C.de ſacroſanctis eccleſ. au-
thẽtica,caſſa & irrita.ſic ait:Vnũ ſciatis ꝙ authẽticũ, ꝙ fuit ꝯpoſi
tũ à Iuſtiniano, hẽt nouẽ collationes. Poſtea qñ venit imperator
Federicus iunior, miſit has ꝯſtitutiones ad ciuitatẽ iſtã doctorib.
legũ,ut aptarẽt eas ſingulis ligib.ſub ꝯgruentib.titulis,& ita fece-
rũt doctores cũ conuenerũt in ſancto Petro : qa iſtam adaptaue-
runt ad legẽ iſtam.Poſtea quid fecerũt?Dominus Hugolinus poſt
nonã collationẽ poſuit librũ feudorũ,& oẽs ꝯſtitutiones.Federi-
ci antiq,& iunioris,& aliquas leges Cõtradi Imperatoris.& voca-
tur decima collatio.Sed pauci sũt q habeãt ita ordinatè ĩ libris ſuis
ſicut Odoff. Apparet igit q̃ño iuſſu Imperatoris fuit ꝓceſſum, &
5 opus ꝓbatũ.Et ideo pertinaces deſinãt latrare deinceps.† Et iõ in
deciſione cãrũ feudaliũ,ꝯſuetudines nõ ſolũ in foro ꝯ̃dictorio cã
rũ obſeruãdæ,ſunt,ſed ẽt in foro cõſciẽtiæ niſi eſſent in periculũ
6 animarũ;qa † lex ciuilis eſt pars legis diuinæ:ut no.ex̃ ne cleri. vel
monach.cap.ſup ſpecula.in nouella.& ad hæc ĩ.tit.j.§.j.& verſi-
cu.hoc aũt,& inf.de feud.cogni.in ver obtinet per Pet. de Cer. &
in ca.ij.de feud,Ioan.And.in addi.ad Specu.in titul.de inſtru. edi,
7 §.nũc dicendũ.¶† Secundò quæro de ipſius feudi deriuatione &
diffinitione,Dr̃ aũt feudũ à fidelitate:ut inf.p quos fiat inueſtit.c.
nulla.& eſt ar. à nominis ĩterpretatione,ſic Inſti.de tutelis.in prin,
& ff.ſi certũ pet.l.ij.§ appellata ff.de verb.ſig l.tugurij. & l. vt Al-
phenus.Nã ſæpe vocis ꝓprietas qditatẽ rei ſignificat:ut ff.de in-
fami,l.athletas §.calũniator.ff.de teſt.l. j. & licet qcqd facimus fi-
dẽ alienã ſecuti,in fide ꝯſiſtat:vt ff.ſi cer.pet.l.j.tñ p excellentiã cõ
ſiſtere dẽt in feudis in qb.dñs quodãmodo ſe totaliter ꝯmittit va-
ſallo pſonã ſ.& honorẽ,ac bõa:ut ĩ de no.for.ſi.deli.c. j. & eꝯ̃rio,
& iõ p excellentiã feudũ à fide dictũ eſt,non à qualibet fide: ſed à
fide fidelitatis.Eſt aũt fides, nõ dum promittitur iuramentũ fideli
tatis ſed dũ ſeruat executio operis.ut ĩ.qd præce.dẽt inueſt.an in-
8 ueſt.an fide.c.j.¶† Viſo itaq; vñ nomẽ feudi deſcẽdat iuxta.l.j.in
prin.ff.de iureiurã.videamus diffinitiuè qd ſit Feudũ quoniã om-
nis ĩſtitutio de aliqua re,q̃ à rõne ſuſcipit,dẽt à diffinitione ꝓficiſ-
ci,ut intelligat qd ſit id de quo diſputat,ſ̃m Tullium libro j.offi-
ciorũ.Eſt ergo Feudũ prout à dño proficiſcitur, beneuola actio.
ſed prout à vaſallo ſuſcipit,eſt ipſius beneuolẽtiæ effectus.totum
autem hoc bñficiũ à nomine ſignificat.Dicit ergo Iaco. de Ardi-
zone, qd̃ feudũ ſeu bñficium eſt beneuola actio,tribuens gaudiũ
capienti,cũ retributione ſeruitij. Quo ad primum dùm dico bñ-
ficiũ,notatur genus, quo ad ſecundum notatur differẽtia. Genus
enim eſt quod in ſpecies diuiſibile eſt.ſicut in adoptione dicimus,
cimus,quòd quædam adoptio eſt genus,quædam ſpecies, prout
differt ab arrogatione:vt ff.de adoptio.l. j. Sic & creditũ differt à
mutuo,ſicut genus à ſpecie,& ipſi mutuo ĩeſt. qa genus repręſen
tat in qualibet ſua ſpecie:ut ff.ſi certũ petat,l.j.& l.ij. §. creditum.
Vel dic plenius vt dicit tex.a cuius uerbis nõ recedamus ĩ. in qb.
cauſis feudũ amit.c.j.§.fi.ꝙ feudũ eſt beneficiũ quod ex beneuo-
lentia alicui ita datur, vt ꝓprietas quidẽ rei immobilis beneficiatæ
penes dantẽ remaneat. Vſusfructus aũt illius rei ita ad accipientẽ
tranſeat,ut ad eũ hæredeſq; ſuos maſculos, & fœminas, ſi de his
nominatim dictũ ſit,in ꝑpetuũ ꝑtineat,ad hoc ut ille & ſui hr̃des
fideliter domino ſeruiant:ſiue ſeruitium illud nominatim quale
eſſe debeat ſit expreſſum,ſiue indeterminatè ſit promiſſum.Et ex
p̃dictis uerbis ſex p ordinẽ deſcribunt. Primò feudorũ inſtitutio,
ſeu natiuitas gratioſa.ibi,bñficiũ qd̃ eſt ex bñuolentia.Scd̃ò,retẽ
tio ꝓprietatis rigoroſa.ibi,ut ꝓprietas.Tertiò,eorũ acqſitio fru-
ctuoſa:ibi,vſusfructus aũt.Quartò,ipſorum proceſſio ſiue propa
gatio generoſa.ibi,hȩredèſq; in perpetuũ.Quintò recompenſa-
tio ſiue viciſſitudo bñficij oueroſa.ibi,ad hoc vt ſeruiant. Sextò
tacitè ſoluitur quædam quæſtio dubia.ibi,expreſſum ſiue indeter
9 minatè.¶† Pro intellectu horũ circa primũ quæro vtrũ feudum
b b poſſit gr̃a nũcupari.Et vr̃ ꝙ ſic:ut legi.& not.ff.de aqua quo. &
æſti.l.j.§.permittitur.In ꝯ̃riũ,qa non præſtat bñficiũ qui impẽdit
debitũ:ut ff.de ritu nup.l.ꝓximè.& ff.de hære.inſti.l.ſi ſeruo fidei
cõmiſſaria. Sol.ſi cõparas inuicẽ extrema feudi,ideſt,ꝯceſſionẽ &
recompẽſationẽ bñficiorũ,qa præponderat beneficiũ, feuda ha-
bent plurimum gratiæ, & ideo feudum rectè appellatur benefi-
ciũ.ar.ff.de obſeq.l.Titius puerũ.Sic & poſſeſſio denominat a iu
re illa quæ habet plurimũ iuris:& eꝯ̃rio a facto illa quæ hẽt pluri-
10 mũ facti:ut no.C.de acq.poſ.in l.j.† enim denominatio ab eo qd̃
plurimum po teſt.ut ff.de contrahen.emp.l domũ.ff de ſta hom.
l.quærit.ff.ex quib.cau.ma.l.is qui rei. ff. pro do. l. ſi vir.ff.de lega,
11 3.l.quæſitum.§ illud fortaſſe.† Et dicimus in ſimili,qñ ꝓ re datur
aliena res,& quãtitas,vtrũ ſit ꝑmutatio vel emptio, ꝙ inſpiciẽdũ
c eſt,an ſit pretiũ maior pars valoris c rei, necnè. ff. de contrahend.
emp.l.fundi partẽ.ff.de ac.emp.l.ſi ſterilis.§.ſit ibi ex̃ de re. ꝑmut.
c.ad quæſtiones.in nouel.ꝓ quo facit quod no.l.incendum.in fin.
C.ſi cer.pe.& per Bar.in l.Ariſto.ff.de dona.Dico, ꝙ ſi in eãdẽ qua
litatẽ concurrunt, ꝙ in dubio iudicamus eſſe ꝯ̃ctũ nominatũ em-
ptionis & uẽditionis:qa fauorabiliorem cũ ipſo conſenſu pariat
12 actionẽ:ut ff.de pactis.l.iuriſg.in prin.¶† Sed ſtatĩ q̃rit, cũ dixe-
rim ꝙ feudũ ſit bñficiũ,utrũ poſſit ꝯuerti ĩ aduersã fortunã. Ver-
bi gr̃a,dño faciẽte guerrã,& vocãte vaſallũ,vaſallus ꝯſciẽtia mo-
d tus,uł animi timiditate, vult potius feudo cedere,e q̃ ſeruire,q̃rit
an

ADDITIONES.

a Ca.per tuas.xij.diſt.Aduerte;quia communiter doc. allegant multa iura in materia feudorum ĩ decretis,& tamen non reperitur tex. in decretis,qui de feudis faciat mentionem,ſed ſolum gl. nec mirum eſt, quia iſtã compilatio feudorum fuit facta poſt compilationem decreti, probatur in c. j. infrà, de for.fide.And.Barba.

b Feudum.De cuius ſignificatione infrà de allod.c.ad hoc. Et quod dicatur, infrà,de pace iuramen.firman.in cap.ad hoc.ubi dixi.

c Maior pars valoris.More Bar.in l.Ariſto.de dona.& quæ dixi in d.c.ad quæſtiones. Andr.Barba.

d Feudo.cedere. Vide Bar.& Io.de Imo.In l.is cum quo.ff. de aqua plu.arc. & doc.in c.quæ in eccleſiarum.de conſti. Vide plene Io.de Imo. in c. ad audiẽtiam.de reb.eccle.non alie.& in c.ij.de feu. & vide Dy. in conſi. xliiij. Io.in addi. Spe.in tit.de emphyteuſi.§.nunc aliqua.ubi tenet gl.in c.fi.infrà,de ca. qui cu. vend. quam glo.dominus Io. in d.l.is cum quo.alleg. pro ſing. Vide Bal.in l.Imperialis.§.callidis.infrà, de prohi.alie.feu.per Fede.& in c. j. de uaſal.qui contra conſti.Lot.bene.alie.& in præallega.c.fi.Iaco. de Bel.ibi dicit,quòd ſi interuenit ſtipulatio,uel pactum incontinenti non poteſt renunciari,Bal.hic tenet,quòd tenetur ad intereſſe.Limitat niſi interueniſſet iuramentum.per gl.l.ſi pecuniam.ff.de condi.ob.cau. Vide tex.in contrarium in c.per tuas.de arbi.Facit;quia iuramentum intelligitur ſecundum naturam contractus.l.fi.C.de non nu.pec.& l.fin. ff. qui ſatiſ. cog. Inter ſimplicem loquelam & iuramentum dominus non facit differentiam, ergo ſi contractus non cogit prȩciſè nec iuramentum,& vide notan.ad Bald.in l. j. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt.& l.ſi quis maior.C.de tranſac.in tex.ubi plenè allegaui.And.Barb.

an poſſit. Et vř quòd ſic,qa aut dicimus iſtam refutationem eſſe
permiſſam & tunc hẽt vaſallus intentũ ſuũ.Aut dicimus eſſe fẹ-
loniã,& tunc ex lege feudi,nõ põt vaſallus plus pati,q̃ priuationẽ
feudi.Et iõ cõcludẽdo vř ꝙ inuito dño poſſit vaſallus renũtiare.
& hoc per tex.expreſſum infrà de vaſal.q ꝯ conſti.Loth.cap.j.&
no.inf.de capi.qui cutiam vendi.c fi.in gl.mag.& de ꝓhi. feu.alie.
per Fed.c.j.§.callidis.in gl.in ver. amittant in totum. Itẽ ſublato
emolumento tollitur onus annexũ,de leg.iij.l. Pamphilo. §. duas
filias.In ꝯriũ vř,quia feudũ dicitur à fide & graue eſt fidem falle-
a re a vt ff de conſti.pecun.l.prima in principio.Eſt enim fides ſm
Tulliũ,doctorũ conuentorũmq; cõſtantia,& veritas.Dñt docto.
ꝙ aut feudũ eſt cõceſſum ad certũ ſeruitiũ,& non põt refutari in
uito dño aut ad incertũ,& tũc ſic,quia nondũ eſt purificata obli-
gatio:ergo ſi eſſet iam indictũ ſeruitiũ, & ſit purificata obliga-
13 tio,non habet locum renuntiatio.† Simile habemus in gl.no de
eo qui vult recedere à villa uel caſtro, & cedere bonis quæ ipſe
ibi poſſidet.Nã ſi non erat munus in dictũ liberaẽ.Secus ſi erat in
14 dictũ.ut no.ff.ad muni.l.incolu.in gl.¶Sed pone, quòd cõtractus
feudi fuit celebratus ꝑ ſtipulationẽ,quæ ſolet apponi in oĩbus in-
ſtrumentis,& ſi nõ apponaẽ p̃ſumiẽ: vt ff. de verborũ obl'o. lege
ſciendũ.§.final.& lege quarta.C.de fideiuſ.Vel pone, ꝙ vaſallus
iurauit nõ ſolũ fidelitatẽ,ſed obſeruare dictorũ conuẽtorũq; for
malitatẽ,nũquid habebit locum pẹnitẽtia? Et vř ꝙ non,quia ſti-
pulatio dř a ſtipite,id eſt,à firmitate,ut inſtitu.de uerborũ obliga
tion.in principio.Itẽ,non eſt in ptãte debitoris diſſoluere debitũ,
& vinculum,ſecundum Accurſium.Item obligatio perſonẹ co-
hæret,& nõ rei:ut lege final.C.de p̃ſcriptione longi tẽporis.& l.fi
nal.ff.de ꝯhend.emptio.Item in culpa fuit ſe ſic aſtringendo obli
gatione perſonali à qua quis nõ liberatur rei cedendo:ut ff.de v-
15 ſufruct.l.ſed cũ fructuarius.† Item nos dicimus in ſimili, quòd ſi
quis iurauit ſeruare id quod in ſtatuto continetur,licet caſſeẽ ſta-
b tutum,nõ liberaẽ:ſecus ſi iuraſſet ſeruare ſtatutũ:[b] ut nota.in capi
tulo primo,de his,quæ fiũt à ma.par.capit. Faciunt enim differẽ-
tiã,vtrũ iureẽ obſeruantia legis uel iureẽ obſeruantia eorũ quẹ cõ
tineñẽ in lege Primo caſu annihilata lege annihilaẽ iuramentũ,tã
quam eius acceſſoriũ.Secundo caſu ſecus,quia non dependet iura
16 mentum à ſtatuto.† Simile habes in alia materia, vtrũ vitiato in-
greſſu,vitietur oblatio bonorũ.nã diſtinguitur , vtrum bona ſint
oblata per ſe,an ſint oblata per accidens,ſeu acceſſoriè:ut not. C.
de ſacroſanc.eccleſijs.auth.ingreſſi Solu. In ſtipulatione credo ꝙ
poſſit renũtiare,tñ teneaẽ ad intereſſe.In iuramẽto autem diſtin-
guo, Aut loquimur quò ad iurantem,& tenetur præeſſe, qa iura-
c mentum [c] imponit præciſam neceſſitatẽ:ut not. ff. de condictio.
cã data & cau.non ſe.l.ſi pecuniã.in principio in gl.parua quẹ in-
cipit,habes ut qa iuraſti.Aut loqmur in hærede iurantis, q hẹres
nõ iurauit,& tũc teneẽ ad intereſſe.nã vinculum præciſum,& ſpe
ciale iuramenti eſt ꝑſonale ex parte iurantis:ut not. Innocentius
extrà de iureiurand.capitul.veritatis.Et adde quod no.in Specula
tor.de cenſib.in quæſtione,de puteo.& ff de dã.infecto.lege p̃tor.
§.hoc dictum.Dicit Andreas de Iſernia,ꝙ feudũ ad ſeruitium eſt
datũ gratia vtriuſq; & determinato mõ,& adhæret naturæ pacti,
d & ꝯſtus nominati:& iõ nõ poteſt renunciari [d] inuito dño,cũ cer-
ta ſit obligatio p̃ciſè ꝯcta ad antidora ad quod inf. de capitan. q
cu,vendi.in capitulo finali in gl.mag.in prin.& in Specula. de lo-
17 cat.¶† Illud ſciendum eſt ꝙ ſi vaſallus recedit inſalutato hoſpi-
le,non tñ renunciando feudũ,quòd cogitur ſi placet domino redi
re,& ſeruire.ut C.de agri.& cenſi. l. omnes. libro vndecimo. Re-
18 deũdo ad ꝓpoſitũ dico,ꝙ feudũ eſt beneficiũ.† Eſt aũt quæſtio,
vtrum poſſet dici priuilegiũ,ſi fortè conceditur à principe:ſuper
quo dico ꝙ aut conceditur à principe de rebus non feudalibus ꝙ
poteſt princeps facere ex plenitudine poteſtatis, & iſtud propriè
appellatur priuilegium.Idẽ ſi concedatur fœminæ,ꝯ rigorẽ ꝯſue
tudinis feudorum:vnde de iſto priuilegio nõ cognoſcet niſi prin
ceps,quaſi diſputeẽ de eius ſubſtãtia.ut non extrà de iudi.capitu-
lo cum veniſſet.& inf.l.apud.quem vel quos ꝯtrouer.feud.debeat
diffini.capitulo.primo.Si aũt cõceſſio ſequitur ius, & conſuetudi
nem,nõ dř propriè priuilegiũ,ſed beneficium.Sed de larga ſigni-
ficatione dicunt quidam ꝙ poteſt ẽt appellari priuilegiũ omne ꝙ
emanat à principe.ꝙ no.Io.And.extra de uer.ſigni.c.olim.in no-
19 uel. ¶ † Dixi ſcđò ꝙ in prædictis uerbis deſcribitur proprietatis
retentio rigoroſa:proinde enim dominus magis timet à ſubdi-
tis.arg.ff.de uerbo.obliga.l.vtrũ.& cõcor.inf.de inueſti.de re alie.
facta.capitulo primo.§.finali.Quandoq; tamẽ ſecus cõtingit: qa
domini cõcedunt ꝓprietatẽ, & vſumfructũ cum pacto quod de-
beãt ſibi certa ſeruitia præſtari: ut inf. de feudo non habẽte ꝓpriã
feudi naturam.capitulo primo.ibi,vt eiſdem cauſis, &c. Et contra
naturã feudi eſt,qñ conceditur ratione proprietatis & vtilitatis:
ut inf.in quib.cau.feu.amit.in fi,De rigore ergo ꝯſuetudinis feudo
rũ eſt, ꝙ apud dñium ſit ꝓprietas, & ſi pactũ ſit appoſitũ in ꝯriũ,
receſſum eſt à nã ꝯctus feudi, & alia cõuentio inita eſt, ſ.ꝯctus in
nominatus. arg.ff.ꝓ ſoc.l.ſi margaritã.de ꝯdi. ob. cau. l. fi. & lege
20 ubi ita donaẽ ff.do.cau.mor.ubi Bar.¶† Sed hic q̃ro quõ in iuri-
bus ꝑſonalib.puta,in annuis p̃ſtationib. poſſit deſcribi ꝓprietas,
cũ nullũ ſit ibi dominiũ directũ,uel utile,cũ nõ deẽ rei vẽdicatio?
Rñdeo,ꝙ loco directi dñij ẽ actio directa,& loco vtilis dominij
eſt actio vtilis,q̃ daẽ ꝯ debitorẽ feudatario,qñ eſt infeudatus redi
tus annuus,ſeu annonẹ ciuiles q̃ inter immobilia cõputãtur. C.
de ſacroſanct.eccleſijs.lege iubemus nulli.in prĩ. in authẽtica, de
nõ alie.§.primo.& de ꝯtro.ĩter uaſ.& epiſco.capitulo primo.& in
frà,de feud.cogn.capitu.ſciẽdũ.cũ ibi notat.& ĩ cle.exiuit.de ver.
21 ſig.in ver.cũq; annui reditus.¶† Et ſcias ꝙ oẽs res ex qb. fructus
percipiunẽ,inter immobilia ꝯputanẽ; ſed ita eſt ꝙ ex ipſo iure qđ
22 hẽt creditor fructus ꝑcipiẽ, id eſt annuꝰ reditus.†Probo aũt ꝙ ſit
fructus,qa renaſciẽ ſingulis annis:ut no.ff.ſolu.matrimonio. lege
diuortio.§.ſi vir.in gloſſa,quẹ incipit diſtinguiẽ: aut renaſcitur &
ſic eſt fructus &c.Nec curo vtrũ annua prẹſtatio ſit circa idẽ, an
circa aliud:puta,vno anno circa frumẽtũ, alio anno circa oleũ:ut
ff.qñ di.leg.ce.l.nec intereſt.nã in feudo qñq; vno anno ꝑcipiẽ fru
mentũ.& alio vinũ:ut ff.ſoluto matrimonio.lege ſi fundus.§.ꝙ in
23 ſementem.¶† Dixi tertiò.ꝙ in verbis literæ denotaẽ feudorum
acqſitio fructuoſa.Sed ꝯ literam oppono qa feudatarius non ſo-
e lũ hẽt vſumfructum,ſed vtile dominiũ [e]:vt plenè leg.& notat.in-
frà,de cap.Corra.§.primo,in gl.mag. qđ tali rõne ꝓbaẽ: ex omni
perpetuo contractu quæritur vtile dominium:ut inſtitu.locati. §.
adeò.& ff.de ſuperfi.lege prima.§.quod ait.& infrà,ſi de feu.fuer.
ꝯtro epı̃o ſi vaſallus de ſuo ꝯtro. & ĩ.de ꝯtrouer. inter vaſallũ &
aliũ de benefi.capitu.primo. Quale aũt dominium habeat feudũ,
& quæ res poſſit dari, hř inf. per quos fiat inueſt in capitulo pri-
mo.in p̃cipio. & ĩ §. ſed & res & de ĩue.de re ali.fac.§.primo.&
de dominio vaſalli. ꝑ gloſſam,in l.prima.C.de theſaur. libro deci
24 mo.¶† Quidã tñ dicunt,quòd vtile dominium eſt Chymera,di-
cẽtes ꝙ vtile dominium non eſt aliud,q̃ ipſa vtilitas ſine proprie
tate cõſiſtẽs:nec eſt quid diſtinctũ ab vſufructu ꝑpetuo, & tranſ-
miſſibili.Sed iſti neſciunt quid dicãt,quia ꝓprietas eſt dominiũ ſu
perius,cuius inuẽtio eſt de iure gentiũ. Vtile vero dominiũ,eſt do-
miniũ inferius,quod ſubalternaẽ directo ut in feudo,vel emphy-
teuſi:vel quod contrariaẽ,ut in dominio p̃ſcripto.quia p̃ſcriptio
nes ſunt de iure poſitiuo,& dominia ſunt de iure gentiũ : iõ per p̃-
ſcriptionem longi,vel longiſſimi tẽporis dominium directũ non
vſurpatur,ſed quædam qualitas dominij in eſſe producetur, quæ
appellatur vtile dominiũ.Porrò directum dominiũ nõ transfer-
f tur,[f] niſi de volũtate uera uel interpretatiua ipſius dñi.ff.de cõdi.
ob.cau.l.tertia.§.ſubtilius.& ff.de regulis iuris.l.id ꝙ noſtrũ. & in-
ſti.de re.diui.in §.per traditionẽ.& Bartolus in lege ſi is ad quẽ. ff.
de acquir.hære.q̃ voluntas præſcriptionib. non ineſt. ut notat. in
lege prima.in fine ff.de dolo.Nã ĩ præſcriptione longi.& longiſ-
ſimi tꝑis, non requiritur ſcientia aduerſarij,niſi in iurib. q ſine pa
tientia nõ poſſunt poſſideri:ut C.de p̃ſcr.lon.tẽpo.lege fin.& lege
ſecũda.C.de ſeruiẽ.& aqua.¶† Dixi quartò , ꝙ in verbis literẹ de-
25 ſcribitur feudorũ ſucceſſio generoſa. Natura enim feudorũ eſt,
ut non recipiã extraneos hæredes:Vnde nomen hřdis in feudis ap
g poſitum,intelligiẽ ſtrictè [g] ꝓ deſcendentib ex eo quod eſt ſtirpes
agnationis cõis:ut infra de feu.alie.capitulo. j.§. & ſi clientulꝰ. &
notat.ff.ad Trebel.lege ex facto.per gl.& Dy.ff.de verborum ob-
liga.lege,in conuentionalibus.per Dyn. & plenè dixi poſt Cyn.in
lege,

ADDITIONES.

a Fidem fallere.Vide pulchrum tex.in c.noli exiſtimare.xiij.q.j.ibi ut not. in l.incola.ff.ad muni.Vide ibi gl.fi.loquentem de æſtimo,an eccleſia teneatur. de qua Bal fecit feſtum in l.placet.C.de ſacroſan.eec.And.Bar.

b Seruare ſtatutum.Vide do.Ant.de Bu.qui notabiliter loquitur in præ allega.c.j.de his quæ fi.à maio.par.cap.And.Barb.

c Quia iuramentum Vide quod not. in l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verb.ob.& illam gl.no.quia eſt valde ſingularis, ſed Do. eam communiter non tenent.Vide not.in d.l.ſi pecu.Et vide Io.de Imo.qui refert illam gl. ad tria. in l.hoc iure.§.ſi quis.ff.de dona.And.Barb.

d Renuntiari.Adde ꝙ quicquid ſit de eo,qui poſt feudum acquiſiuit, tamen filius eius,ex quo cognouit hæreditatem paternã non poteſt renuntiare feudo,quod ei in ſeparabiliter eſt vnitum,ſiue connexum: vt infrà,an agna. vel fi.c.j.C.de iure delib.l.quidam elogio. Specul. de emphy.§.nũc aliqua. verſi. xj.& quod no.Bar,in l.ſtipulationes non diuiduntur.in uerſi. Celſus.de ver. ob.& in l.is cum quo.de aqua plu.arcen. C. de repu. hæredi. l. ſicut. etiam ſi in iudicio ab negat feudum,nam non poteſt in ſuum fauorem, ſed in ſuum damnum,quia qui in iudicio abnegat ius ſuum,videtur cedere liti. l. poſtq̃. C.de pac.& gl.in d.l.ſicut.nam & pactio cum duorum ſit vallata conſenſu,renuntiari vnius arbitrio non poteſt:ut dicit gl.ff. de opt. le.l.homine legato. Nam omnia quæ ſoliditas vinculo copulantur,per alteram partem retractari impoſsibile eſt.

e Vtile dominium. Vide Io monac,in c.ad noſtram. de reb. eccl.non alie. vbi dicit,ꝙ in feudo non eſt dare vtile dominium.And.Barb.

f Transfertur.Et ſic nota pro illa quæſt.gloſſatur ita in prẹſcriptione quæratur directum dominium.de quo pleniſſimè vltra alios tetigit Sali.in l.traditionibus,C.de pact.Andr,Barba.

g Strictè,Vide Bar.in l.pro hærede.§.j.ff.de acqui.hære.Bal.& Io.de Imol.in l.Gallus.§.etiam ſi parente.ff.de libe.& poſth.And.Barb.

lege,liberti libertæq;.C.de oper.libe.& p gl.ĩ capi.ſtatutũ.el ſcđo.
a de hære.in ſexto. [a] ¶† Dixi quintò,qđ in verbis lrę non deſcribit
26 q̃dã recõpenſatio,ſed viciſſitudo meritorũ aliqua lr onerosa qua
ceſſante nimirum ſi ꝑditur feudũ,neque enim eſt alia iuſtior cau-
ſa feudi,uel beneficij auferẽdi quàm ſi id pro quo id beneficiũ da
tũ fuerit,vaſallus facere recuſauerit: Sed quare eſt iſta iuſtior om
nibus alijs?Rñdeo,qa ꝓcedit ex primo cõſenſu partiũ,& ſic naſci
tur ex ipſa radice ꝯctus,ipſaq; loco tacitæ conditionis hr:ut ff. lo
27 ca.lege,quęro.§.inter locatorem.¶† Dixi ſextò qđ in litera quæ-
ſtio ſoluitur:poterat enim quæri,an propriè diceretur feudum, ſi-
ue ſit ꝓmiſſum certũ ſeruitiũ,ſiue nõ & determinat ibi,qđ ſic. Di
cit tñ Ia. de Bel. quòd feudũ non dr rectũ ubi eſt certũ ſeruitiũ li-
mitatum:Sed aduertendum eſt,& oppo. contra textualem diſtin-
ctionem,quia in tex.non fit mentio de inueſtitura,quæ videt eſſe
ſubſtantia realitatis feudi,ut inf quid ſi inueſt.capitulo.j. pro uiri-
bus enim oportet quod aliquis in poſſeſſionẽ inducatur, ad hoc
ut ius perfectum cõſequatur,ſi ſint talia in quibus cadat traditio
aliqua corporalis,uel incorporalis:ut ff. de vſufruc. lege tertia.§.
dare.& notat in capitulo primo.de immu.eccl.p Innocẽtiũ.& ibi
notat,ex̃ de pſcri.capitulo ad audientiam.Solut.iõ tacuit de ĩueſti
tura nõ ponẽdo in diffinitione feudi, qa feudũ nõ ſo ũ acquiritur
inueſtitura,ſed ſucceſſione:ut inf de feu.cogni.capitulo,Obertus
§.ſciendum.Itẽ præſcriptione:ut inf.ſi de feud.controuer.fuer.ca-
pitu.ſi quis per triginta.Igitur inueſtitura non eſt de diffinitione,
28 ſed eſt quidam modus acquirendi.† Certum eſt autem quòd du-
p ex eſt inueſtitura:ſcilet verbalis & realis.De qb.inf.qd ſit inue
b ſtitura.Per primã non trãsfertur poſſeſſio [b] ut ff.de pecu.lege nõ
ſtatim.de fi.inſtr.capitulo inter dilectos.& C.de fur.lege, ſi nõdũ.
quia ſtat in finibus verborũ, nã ſolo uerbo non trãſit dominium,
nec poſſeſſio:ut C.de pac.lege.traditionib.& ff.eo.lege, diuiſionis
placitũ.niſi in ipſo uerbo,ſeu per ipſum verbũ mutet cã poſſeſſio
nis cõceſſori:ut ff.de ac acqrenda poſſeſſio.lege qđ meo.uel cã ſu
perueniens mutet qualitatẽ poſſeſſionis cõceſſori:ut ff.de iure do
tiũ.lege,ſi ſpõſus.§ primo.§.Nec differt titulus vniuerſalis à par-
ticulari:ut elegãter notat.ĩ lege prima.ff.de vſucapio.ꝓ dote.vñ ſi
ne poſſeſſione non dr ꝓceſsũ ad actũ cõferentẽ ius in re. ¶† Sed
29 in priuilegijs eoipſo quod princeps dat, trãsfert dñium:nec aliud
requiritur,niſi ad facti traditionem executio.de reſcri. capi. audi-
tor.in cle.& in lege.bñ à Zenone. C. de quadrien. præſcriptione.
c & de fide inſtrumentorũ,capitulo inter dilectos. [c] Per ſecundũ au
tem realem,aut eſt facta poſſeſſori,q antea poſſidebat:etenim cã
poſſeſſionis mutat,& ſic fictè vr res tradita:ut inf. ſi de feu. ꝯtro-
uer.fue.c.Titius.ff.de iure do.l.ſi ſpõſal b.§.j.& ff.de rei uen. l.q̃dã
mulier.& ar.ff de hære.inſti.l.iij.§.q fideicommiſſariã. Si uerò erat
penes tradentẽ,certi ſunt modi ĩtroducti à iure poſſeſſionis tranſ-
ferẽdę,ꝑ quos fictè trãsfert poſſeſſio:ut ff.de acq.poſſeſſio.lege,ꝙ
meo.& notat.ff.de de pactis.lege, ab emptione.Iõ autẽ dr fictio,
qa uera poſſeſſio naturalis eſt:ut ff.de acquirẽda poſſeſſione lege
d prima in prin. [d] Sed illud quærit.¶ An ex patientia reſultans tradi-
tio dicat vera,uel ficta.Reſpondeo,dr vera,ſed tacita eſt, quia mo
dus eſt tacitus ex quo reſultat uera poſſeſſio. Vel dic, ꝙ eſt fictio
in modo tradẽdi,ſed ueritas in ſubſtãtia poſſeſſionis,qa plena poſ
ſeſſio eſt apud poſſidẽtem:ut C.de acqrenda poſſeſſione.lege,mi
30 nus inſtructus.¶† Querò incorporalib.ꝑ quos,& quot actus acq-
rat quaſi poſſeſſio:rñdeo de hoc tex.ualde no.ĩ.qd ſit inueſti. c. j.
§.ſi verò dic ut ibi dicã.Et adde ꝙ quædã ſunt ĩcorporalia pſona-
rũ vt iuriſdictiones: q̃dã incorporalia rerũ vt ſeruitutes. De pri-
mo dic ꝙ ſufficit obedientia ſubditorum niſi alius ſit in poſſeſſio
ne eorum:ut no.Innocen.& Ioan.And.in capi.dilectis.de ca. mo
na.In ſecundis verò non requiritur obedientia quæ cadit in eis:ut
e ff.de acquiren.poſſe.l.rem quæ nobis [e] Baldus legum doctor.
31 EXPEDITA † diffinitione feudi quã quidam ſub breuiſſimis
ponunt verbis,dicentes,quòd feudũ eſt cõceſſio rei ꝓ homagio,
ideſt fidelitate facta:ut ex̃ de ſimo.capi.ſi diligenti. ꝓcedamus ad
vlteriora.Et q̃rit tertiò qualr feudũ diuidat.Et ego incipiã aliter,
q̃ incipiant alij doctores.Incipiẽdo ab ordine dignitatum, dico
32 ꝙ feudũ aliud eſt regale,aliud non regale.† Circa ꝙ q̃ro de tali q̃-
ſtione.Imperator donauit,uel cõceſſit ex cã donationis, uel alio
titulo caſtrũ imperij:nunqd ual ebit donatio uel alienatio? & vr ꝙ
ſic:quia contractus principis obtinet vim legis, ut ff. de publican.
l.Cæſar.C.de donatio.inter virum & vxor.l.penul.C de bunis q̃ li
ber.cũ multa.l.de quadri.pſcrip.l.bñ a Zenone. Et ſi dicatur, iſtud
eſt ꝯ ius cõmune,rñdeo, hoc nõ infert non valere, ſed infert eſſe
priuilegiũ.C.de bo.va.l.ſi quando,libro decimo. & in capi. ſugge-
ſtũ.de deci.& ibi no & ff.de flumi.l. quominus. & ff. ne qd in loco
publi.l.ij.§ hoc interdictũ.in auth de ref.ſacri pala.§.pterea.col.2.
& C.ne ſiſc rẽ q̃ uend l.prima.& ꝑ totũ. Itẽ Imperator ꝯfert ſum
mas dignitate:ergo eatũ territoria:ut C.đ diuer.offi.l. ꝓbatorias.
lib.duodecimo.Itẽ ꝓ hoc gl.Accur.C.de legib.l.humanũ.In ꝯtra-
f riũ vr:quia qñ coronat, iurat nihil diminuere de bonis ĩperij, ut
ex̃ de iureiurãdo.capi.ĩtellecto.& in feudatario nõ pt minuere ho
norẽ regis ſm And.de Iſer.Itẽ non põt Rex facere deteriorẽ con
ditionẽ vniuerſitatis ideſt regni:nec regnũ ſubiicere ſeruituti,ſm
Oldradũ.Itẽ tales gřæ pſumunt ſurreptitiæ:ut C. de teſta.l.prima.
cũ enim ſint manifeſtè ꝯ publicã vtilitatẽ non ualent:ut.C de his
q uac.à prĩcipe accepe.l.vnica.libro decimo.& ff. de uaca mune.
l.prima.in prĩ.C.de ſacroſan.eccle.l.iubemus nullã C.de aq̃duc.
l.ſi qs p diuturnã.libro duodecimo:Itẽ ſeqtur abſurdũ, quòd im-
periũ poſſet ad nihilũ deuenire:ut p Bar.in l.ꝓhibere. §. planè ff.
ꝙ ui aut clã.& ĩ.quo tpe miles inueſtit.petere capi.ſecundo.in fi.
& legi.& no.in capit.abbate ſanè.de regulis iuris in vj.Dicit Ioan.
Mona.ꝙ Papa pt legẽ imponere ſibi p uerba derogatoria, ſed nõ
ſucceſſori ſuo.de cõſti.capit.licet Romanus.ĩ vj.& Arch. vigeſi-
maquinta q̃ſtione ſcđa in ſumma.gl.in capit.fi.in gl.penultima de
reſcrip ĩ vj.Hãc partẽ tenet gl.in authent.quomodo oporteat epi
ſcopos,in principio,collatione prima.Iſtã quæſtionẽ determina-
uerũt antiq tangendo illã q̃ſtionẽ de donatione facta eccleſiæ, q̃
potius fuit diuinitatis q̃ humanitatis,& dixerunt quò ad exꝓpria-
tionem territorij dignitatis,uel iuriſdictionis,nõ valere, nec poſ-
ſibile eſſe.Commoda tñ,& vtile dominium concedi poſſe, ſalua
ſemp ab ĩperio recognitione,ac fide.ꝙ enim Imperator ſeipſum
mutilet ideſt membra imperij à ſe amputet,dicere,eſſet ſpecies fa
tuitatis.Et iõ diſtinctio quorundã q dñt ꝙ Imperator põt diuide-
re p res,ſed nõ per quotas,eſt falſa:qa imperium eſt in ſimilitudi-
ne corporis humani,à quo ſi abſcinderetur auricula, nõ eſſet cor
pus perfectum,ſed mõſtruoſum:& iõ ſi donatio Cõſtãtini non ꝓ
ceſſiſſet à fide catholica,ſicut ꝓceſſit, ſed à mero iure Imperiali,
nõ potuiſſet caput imperij officij, id eſt Romã à cæteris mẽbris
mutilare,quia capitis trũcatio nõ eſt pars quota, ſed tota. Bene tñ
eſt ꝯcedẽdũ qđ Papa & Imperator poſſent ꝯcedere aliq̃ rẽ, ut ille
haberet dñium vẽdicãdi & poſſidẽdi,ut ff.de euic.l.Lucius.de rei
vẽdicatione.l.itẽ ſi verberatũ.ff.de legatis ſcđo.l.q ſolidũ.& § prę
diũ.C.de iure fiſci.l.certa forma.libro decimo.C.de meta. & epi-
33 di.l.deuotum. libro duodecimo. † Quod autem poſſet facere ſi
bi parem,vel ſuperiorem, uel aliquem impunè qui poſſet rebel-
lare imperio:impoſſibile eſt,quia lex regia cõtradicit. Et quia nul-
lum inferius ſecundum Ariſtotelẽ, ſtantibus terminis decretiuis
participat id ꝙ ſuperius eſt &c.
34 ALIQVA, † ſed pauca de Principe dicamus. Et primò quòd
ipſe eſt vigor iuſtitiæ,ſi eſt,ut eſſe debet non tyrannus. lege prohi-
bitum.C. de iure fiſ. lib. x. Secundò quòd non decet principẽ ſuũ
beneficium reuocare:vt no.extrà de conſanguinita.& affinita. ca
pitu.quod dilecto.in nouel.& in capit.decet.de re iudi in vj. Ter-
tiò quòd in principe eſt plenitudo poteſtatis.dicit Archid. quòd
vbi apparet de intentione Papæ illa eſt omnino ſequenda. xxv. q̃-
ſtione ſecunda.ſeruatis. Idem dicit quòd verba Papæ enuntiatiua
intentionis ab olim diſponunt,& ꝓbant.xxv.q̃ſtione ij.§ quod au
tẽ. Archid.dicit p tex.ꝙ cum promulgandæ quoque legis authori
tatẽ fortunæ ſibi vẽdicat eminẽtia.in authen de rap.mu. in princ.
colla.ix.tamen ipſe ſuper omnes debet cogitare qd agat, poſtquã
vult,& ſi ex certa ſciẽtia vult,nemo põt ei dicere cur ita facis: &
non

ADDITIONES.

a ¶ De hære.in vj.Pone quòd conceſſum eſt alicui pro ſe, & hæredibus pro-
prij corporis feudum,utrum intelligatur de omnibus maſculis deſcenden-
tibus in finitum.dic ꝙ ſic.C.de pact.l.j.in j.q.per Cyn.
b ¶ Transfertur poſſeſsio.Adde gl.no c.ij.de conſti. Vide gl.c.per tuas.de do
na.quę vult,quòd per inueſtituram nulla quæratur poſſeſsio. Vide in c.aut-
horitate.de inſti.& ibi dixi. Vide Compoſt.Io.An.. do Ant. in c. tranſmiſſa.
de elect.& uide tex in c.cum Bertol.de re iudi.& ibi do. Abb. & uide l. pe.
in c.j.de reg.iur.lib.vj.in fi. And Barb.
c ¶ Inter dilectos. Quod no. pro quæſtione quæ habetur in l. traditionibus.
C.de pac.Vtrum per donationẽ principis,dominiũ tranſeat abſq; traditio
ne,quia per hoc videtur ꝙ ſic.ad quod facit quod no.Io.Andr.in c. olim.de
verb.ſig.& infrà de no.for.fide.c.j.in §.fi. Et quod not. in in l. cum duobus.
in §.idem reſpondit.ff.pro ſoc.coniuncta.l.pen.C.de don.inter uir. & uxo.
& l.Cæſar.ff.de publica. Et videtur inferre utrũ princeps contrahat ſuper
re aliqua an ipſam per modum priuilegij concedat.
d ¶ In prin.Et ex gl.illius l.poſſet argui quòd ſi vaſallus incidit inſtrumẽtũ,
tacitè videtur poſſeſsionem retradere.& illa gl.nõ eſt alibi.de precario dic
quòd ſi accedit alienationi,habet eam inducere,ſecus ſi ſtat per ſe.facit ff.de
dona.l.Lucius.de acqui.poſ.l.ſi quis ante.
e ¶ Quæ cadit in eis.Quia ſicut ſeruitutes per ſe nõ poſſunt intelligi, ita nec
per ſe haberi vel poſsideri:ut l.j.ff.de uſufruct.leg.& ibi gl.in uer.ex bonis.
quia omnes ſeruitutes accidentalia ſeu qualitates ſunt. Sunt etiam quædã
res quæ poſſunt intellectu percipi,& non videri, vt poſſeſsio pro indiuiſo.
de leg.2.l.Mæuius.§.duorum.& per Acc.ibi in gl.in uer.hanc.probatur ta-
men per teſtes,dicentes ſe vidiſſe plures poſsidere ſimul tanquam eiuſdem
rei conſortes:item ſunt quædam corporalia quæ non videmus, ut atomos
in aëre,& augmentum in cucurbita.corpus enim eſt quod eſt ĩ uno loco, ita
quòd non in alio ius eſt quod vbique eſt.l.fi. C. de præſcript. long. temp. In
corporalibus poteſt agi poſſeſſorio.de iudi.c.fi.
f ¶ In contrarium videtur.De donatione facta eccleſię,vide ad plenum Sa-
li.in procemio Codicis,ubi refert uerba Io.de Lig.Vide Bal.ibi & in proę,
fforum,& dominum meum in rub.ff.de uerb.obl.Andr.Barba.

nõ præsumit velle infringere sua statuta C de ĩ officio testa.l.si qñ
a in princip. a Et qđ maior est authoritas in se, q̃ in eo cui cõmittit
eandẽ quam ipse hẽt. vt in capitul. dudũ. §. nos ergo. de præbend.
libr.vj. & ibi ponit Ioannes Andreas, qũo potest aliqd esse maius
seipso. Ea tamen quæ facit, p̃sumitur facere decenter, & nõ ex ple
nitudine ptãtis. Ea enim quæ fiũt excellẽter, discretiuè debent no-
minari, dicit tex. de officio eius cui mandata est iurisdictio. lege
prima, in princi. Ego aũt allegabo decretales & vbicunque dicã ut
not. nisi aliud exprimam, intelligam p dictã l. in nouella. quæ est
nobilissimũ opus, & dignũ omni laude. hæ sunt allegationes. Ergo
quia princeps Romanus ex certa scientia omnia põt: scilicet Im-
perator in tẽporalibus, salua semp maiestate imperij sui: & Papa
35 ẽt in suis temporalibus: † Quædã tñ sunt quæ non decent, vt no.
extrà de voto. cap. magnæ. & de renuntia. c. admonet. de immuni.
ecclesia. c. peruenit. de cõsanguinitate & affinita c. qđ dilecto. de
verbo. signifi. c. olim de priuileg. c. antiqua. de censib. c. peruenit.
de verbo. signific. c. sup qbusdã. de accusa. cap. veniens de postula
tio. pla. c. bonæ. q fi. sint legi. ca. cãm. de purga vul. capi. significan-
tibus. extra de censib. ca. omnis anima. & de voto. c. qđ super. Põt
ẽt Papa cõtra omnes tenentes terrã ecclesiæ sententiam ferre, eis
non citatis. vt in capit. cum olim. extra de re iudicata in nouella.
Vel dic quòd & si Papa nõ posset hoc ex ordinẽ, potest tñ, & dẽt
fauore vniuersalis ecclesiæ, id est Romanæ ex plenitudine potesta
tis argumẽto extrà de re iudicata. capitulo pastoralis in clemen.
36 † An Rex possit filium suum regem constituere. dicit Archidia-
co. quòd sic: quo ad nomen, sed nõ quo ad regimen, scđa quæstio
ne septima. §. itẽ obijcitur. per Archidiaconũ. Itẽ dicit Andreas
de Isernia ĩfrà, quib. modis feudũ amittat, qđ in regno Siciliæ nõ
regritur alia inuestitura quàm priuilegiũ Regis & non præsumit
37 Impator cõcedere non cõcedenda. † Vnde distingue, Aut sunt ɔ̃
ius, & vim legis, & psonarũ singulariũ, & nõ ualet ɔcessio ẽt ex cer
ta scientia: qa Imperator nõ vult eã valere, nisi apponat in ea clau
b sula non obstãte tali lege[b] vel non obstante aliqua lege q̃ in con-
trarium loqueretur, etiam si de ea deberet fieri mentio specialis, ut
notatur in authentica quibus modis naturales efficiantur sui. §. fi-
nali, collatione sexta. Aut est ɔ̃ ius legis tantum, vt quoniã impe-
rator concedit respublicas, id est fiscales, seu regalia vt extrà de fi
de instrumentorũ. capit. inter dilectos. & ibi tangit Innocentius &
Ioannes Andreas q̃ ipsius sunt, vel aliã gratiam facit absque eo, ꝙ
auferat alicui aliquã rem suã vel aliquod ius in quo ɔsistat notabi
le præiudicium, s̃m qualitatem personarum & tunc certa sciẽtia
principis idem operat quod clausula non obst. vt ff. de excu tuto.
l. idem Vlpian. & ff. de re iud. l. quã consulebant C de nup. si Im-
perialis. & ibi p Accursiũ & ratio diuersitatis est quia merè fauo
rabilia licet ltĩmos iuris terminos rũpant, facilius tñ dispẽsationẽ,
quã merè odiosa recipiunt. argum. ff. de li eris & posthumis, l.
cum quidã. & in his omnib oportet seruãre: stylum cõsuetum ut
extra de crimi. fal. c q̃ graui Et adde quod no. vigesima scđa quæ-
stione quinta in summa p Arch. vbi dicit qđ clausula generali nõ
obstante, non semp valet vt eadẽ cã & quæstione in sub. p Archi-
dia vbi tractat de certa sciẽtia principis quã æquiparat dictæ clau
sulæ s̃m Archidiacon & Bernar. extrà de rescriptis, in capit. man-
datum. dicit quòd clausula non obstante quę apponitur de stylo
c curiæ aliud debet operari. quod no.[c]
38 SECVNDA † Diuisio feudorũ est: qa aliud feudũ est simplex,
aliud cõditionatũ. Dico aũt cõditionatum non sub condõne, sed
sub qua qualificatione: vt verbi grã, si quis cõcedit feudum habita
tionis, cõditio semp incipit à priori, id est à sui existentia: sed mo
dus vel vsus rei incipiunt à posteriori: vt ff de statuliberis. l. Sticho li
bertas. & eleganter notatur. ff. de conditio. & demonstratio. in ru-
bri. & in l. j. & ij. C. de his, q̃ sub modo. per Accur. vbi omnino vi-
de, & C. de arbi. l. 3. & C. de excep. l. si quidẽ. Et interdũ uocamus
conditionẽ, & tñ non est conditio sed quædã moderatio exerci-
tij vt ff. de arbi. l. ita demũ. vel qdã subauditus intellectus ad purã
dispositionẽ: inspecta cõceptione verborũ, ut ff. de oper. lib. l. si li-
bertus ita Sup quo ɔsidera qđ quoddã ɔditionatũ dr̃, nõ respectu
ɔfessoris. sed respectu fruitoris: non enĩ dr̃ feudũ ɔditionatũ ex eo
qa sint præstãda obsequia, sed ex eo qa determinata sunt pcipiẽda ɔ
modia: verbi grã, habitationis à qb. cõmodis si feudatarius se fecit
alienũ, p dit feudũ. ¶ Dñt enĩ decto. ꝙ si aliqs tenet rẽ aliq̃ ex in-
39 uestitura, vel ex aliquo honore, & recedit de eo loco in quo erant
terræ quas ipse tenebat, qđ illæ terræ remaneant penes dominũ,
C. de iure fis. l. certa forma. lib. x. C de vete l. penul. C. de protec. &
dome. l. penul. lib. xij. C. de prin. agẽ. in reb. l. penul. C. de meta. l. fi.
li. xj. infra de capi. exor. c. summo opere. §. inter. vbi tex. sic ait, vt
inter cõditionalia, & nõ cõditionalia aliqua sit differẽtia. Dicimus
qđ si aliqs alicui dederit beneficiũ cõditionale, vt pote, q̃ dat̃ pp
40 habitationẽ deserta habitatione beneficiũ amittetur. † Quæsitũ
enim scio, si data est domus alicui in feudũ ad habitandũ, an vasal
lus possit eã alij locare, cũ illud capitulo dicat ꝙ deserta habita-
tione feudum amittit. Et vr̃ ꝙ possit locare: qa vasallus est maior
fructuarius q reperiatur: sed fructuarius põt locare, ergo & vasallus:
vt ff. de vsufruct. l. arborib. §. vsufruc. & l. nõ utit. & infrà, de ĩuest.
de re. alie. fa. §. rei aũt & ĩ in q. causis feu. amit. § ĩ primis Certè nõ
vr̃ habitationẽ deserere, q dimittit ĩquilinũ vt C. de agri. & cẽsi. l.
cũ scimus. lib. xj. & C. si p vim vel alio mõ. l. j Qui enim p aliũ ha-
bitat, & cõmoda pcipit, per seipsum habitare vr̃, vnde fructuarius
põt locare ut C. de usufru. l. antiqtas & ibi exp̃ssè dr̃ ꝙ is cui lega-
ta est habitatio põt alij locare. Itẽ feudatarius alij põt locare. ut ĩ.
quali. olim feu alie. pote. c. j. § donare. Nec refert à quo fiat, sed cu
ius noĩe, ut ff. de ver ob. l. cũ seruus. Itẽ & si starẽt ostia clausula, &
sine aliquo fructu domus, tñ retineret ciuilis habitatio, p qua, si-
cut p vsufructu ĩterdicta reddunt̃. In ɔ̃riũ vr̃, qa feudũ habitatio-
nis cẽset̃ ɔcessũ in pprios vsus sed id qđ ɔcedit in vsus pprios pso
nale est, vt C. de cadu tol. § ne aũt. Itẽ habitare fact est, & in factis
d proprijs corporis nõ admittit̃ substitutus.[d] vt ff. de statu lib. l. Sti-
chum. § fi. & ff. de leg. 3. l. fideicõmissa. §. fi. ar. ff de sol. l. ĩter artifi-
ces. ff. de adop. l. post mortẽ. § fi. Itẽ psona vr̃ electa, ergo nõ est re
cedendũ a psona, ut ff. de manumiss. test l. si ita fuerit. So u. distin-
gue an inhabitãdo pprie & p se ipsum vasallũ verset̃ aliqđ ɔmo-
dũ dñi an non. Primo casu vr̃ cõcessa habitatio in pprios vsus, &
41 iõ alteri locare non põt † Scđo verò casu & si videat̃ ɔcessa in p-
prios vsus, tñ hæc est cã impulsiua nõ finalis, ut ff. de con di. & de-
mon. l. Titio cẽtũ. in pri Vel istud est causatũ, qđ est semp finale,
e nõ cã. & dic melius vt infra dicã in vj. diuisione.[e] † Vnũ no omit-
42 to, qđ qñ cõcedit ius habitãdi cũ pprietate, semp intelligit̃ ɔces-
sio esse realis, ut no. ff. de vsufruc. l. dñs §. fi Itẽ not ꝙ dictio ita, qñ
que facit conditionem, quandoque modum, ut no. in cap. consti-
tutus. de relig. domi in nouella. Bald. &c.
42 TERTIA † Diuisio feudorũ est: qa aliud est antiquũ siue pater
nũ, aliud est nouũ Paternũ voco qđ fuit agnationis cõis ut inf de
gradi suc. in feu c j. ibi dũ dicit paternũ, hoc est si fuit illius parẽtis,
q fuit cõis parens agnationis. Gl. tñ facit differentiã inter antiquũ,
43 & paternũ. ĩ de successio feu. cap. primo. † Circa hoc dubitat̃ de ta
li q̃stione. Ep̃s ĩuestit aliquẽ ĩ hũc modũ, inuestio te tanq̃ de feudo
veteri paterno, & antiquo ipsũ feudũ nõ nouãdo cognoscẽs & re
cognoscẽs ꝙ dictũ feudũ habuisti, tenuisti & poss. disti directo iu
re feudi ab antiquo. nũqd p hęc uerba & similia doceat, vr̃ p̃sumat̃
eẽ feudũ antiquũ? And. acter. & aptè dico qđ p hęc verba antiquũ
f nõ p̃sumit nec pbat̃. qđ sic pbo.[f] Nã hic vr̃ cõiter teneri ꝙ infeu
dare de nouo, illicitũ est Episcopo, & a iure phibitũ, sed antiquũ
feudũ reinfeudare vr̃ concessum, vt ex de feu. capitulo scđo. S. d
hoc vr̃ regulare, & nunq̃ fallere, qđ vbi subsistẽtia certa seu essẽtia
facit negotiũ licitũ, qua deficiẽte negotiũ erat alis illicitũ uel a iu-
re improbatũ, tunc enim verborũ cautiones, seu enuntiationes in
instrumẽtis, uel testamẽtis habitæ, subsistẽtiã esse nõ docent, sed
magis ex talib. verbis circumuẽtio iuris p̃sum̃ nisi sic esse, ut pro
nũtiatũ est, p pbationes legitimas doceat̃. ut patet manifestè. ff.
de pbationib. lege q testamẽtũ. ff. de legatis tertio l cum qs. §. Ti-
tia. C. de pbationi. l. non epistolis. & lege, nõ nudis. Itẽ pbat̃ ff. de
re. cor. l. magis puto. §. ne passim. & §. si ǣs ff de castrẽsi peculio l si
fortè. C. de sacrosanctis ecclesijs authen. hoc ius. nõ tñ nego quin
ex illis enũtiatiuis verbis nouũ subsistãtiẽ negotiũ, duntamẽ sit in
ptãte enuntiantis nouũ formare feudũ. uel factũ ut ff. de legatis se
cũdo. l. Lucius. §. qsqs. de legatis tertio l. Lucius §. primo ff de do-
natio, l. ex hac. & tãgit in dicto. § Titia. sed in casu nr̃o subsistẽtia
facti, scilicet tps ex antiquo trãscursu licitã facit infeudationẽ, qđ
si nõ fuerit ɔ̃ ius est infeudatio: meritò verba Epi enũtiantis anti-
quum, ita esse nõ pbant nã ubi opus est essentia facti, verba non
sufficiũt: ut C. de vsuris. l acceptã. ff ad municipa l. domicilium. C.
de usuris pupil. l. fin. ex de eo qui mittitur in posses cau. rei seruan.
capitulo primo. imò inducũt circumuentionem iuris. p hoc. ff. de
trãsactioni. l. cũ hi. §. si cũ lis ibi fingi eterni lites poterũt &c. Hæc
vident̃ uera nisi p pbationes legitimas ita esse doceat, ut suprà di
xi. Nouũ aũt non potest dici concedi feudum; cum hoc expressè
44 nõ possit episcopus: ut dictum est. † Quid ergo si prelatus cũ toto
capitulo

ADDITIONES.

a ¶ L. si quando. in princi. Imò terrarum statuta, & consuetudines debet ser-
uari facere: vt infra titu. j. in fi. prin. Item non potest sine culpa disuestire va
sallum. ĩ. eo. titu. c. j. §. notandum, in glo. Et in ore principis debet esse ueri-
tas, ut dixi de natura feu. in c. j de no. for. fi. in fi.

b ¶ Tali lege. Vide singulares limitationes de hoc in l. fi. C. si contra ius vel
vti. publ. per Sali. And. Bar.

c ¶ Quod no. Et adde quod not. in c. ij. de rescrip. in cle. in vlt gl. q̃ dicit sciẽ
tiam pricipis nil operari, nisi de ea fiat mẽtio in literis. & nõ est alibi: & mul-
ti sapientes super hoc dubitauerunt ut patet in consilio primo Oldra.

d ¶ Non admitti substitutus. Vide de hoc an aliquis possit seruire p substi-
tutũ, Bal in l. quisquis C. de episc. & cle. Vide eum eleganter loquẽtem in l.
parabolani. e. tit. & Bal. in l. p hãc. C. de eroga. mili. anno. lib. xij. And. Barb.

e ¶ In vj. diuisione. Causatum idem est quod esse essentiatum, & constat ex fi
ne, ut not. in l. j. ff. solu. matri.

f ¶ Quod hic probo. Fortè contra id quod Bal. concludit. facit c. post cessio-
nem. de proba. Andr. Barba.

capitulo confitetur, & iurat omnia uera esse quæ in instrumento continentur, & prælatus est homo diligens, & in capitulo sunt viri prudētes & personæ notabiles? Respondeo, præsumam omnia vera esse. & ideo cōsulo quòd qñ prelatus facit huiusmodi inestiturās, q̄ possunt in dubiū reuocari, faciat de cōsensu capituli, & habito tractatu cū ipso capitulo. & hoc p gloss. ordinariā q̄ est. C. de sacrosanctis ecclesiis. au. hēt. hoc ius porrectū. in fine. & bi enim est prælatus. & capitulum ibi est totū continens nisi plātus & capitulū faciāt expressè cōtra iuris cōstitutionē. C. de sacrosanctis ecclesiis. l. iubemus nulli versi. sanè si oēs. vnde nō possunt venire cō
45 factum suū qñ potest esse iuridicū. † Dicit Ioan. Monach. quòd totū capitulum potest esse periuriū. in capit. vt circa. de electione. libro sexto. & ideo non pōt quod iuramento firmauit, negare. Et vide quod not. de election. cap. dudum. in nouel. a Bald.
46 QVARTA Diuisio principalis feudorum † est. qa aliud habet ppriam naturam feudi, aliud impropriā. Natura autē nihil aliud est quam qualitas innata à principio generationis, ex qua virtus cō ctus pficitur, & semper inesse vr̄, nisi per pactū improprietur. ut infra, de feudo nō habēte propriā feudi natu. cap. primo. & infra quid sit inuestitu. cap. primo. §. præterea. Natura ergo est qd à principio connexū, & non p accidens subsecutum. vt not. ff. si certū pe. l. certi cōdictio. in prin & ff. de pact. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ver. qd & in specie dotis, &c. Propria aūt natura feudorum multas hēt in se singularitates à cōsuetudine introductas. † Casus ta-
47 men cōsuetudinis nō determinatus, relinquitur determinationi iuris cōmunis. vt in c. Obertus. §. strenuus. de feud. cog. Porrò ad tenorē inuestituræ semp est recurrendū,ª qa vim contractus ostendit, vt infrà, de duob. fratribus à capit. inue. c j. & infrà, de quibusdā alijs cau. extra feu c. si cui. ibi dū dicit, sermonē ī inuestituræ, nec non vim uerborum, & sensum cōhentiū intuentes &c. q̄ autē sint feudorum singularia patebit in locis proprijs. Inter cætera tñ est,
48 quòd feudum alienari nō potest. † Sed dubitat, si est concessum claudo feudum cursoris, an valeat cōcessio & vr̄ quòd nō, quia oppositum est in obiecto. Itē nec vendi pōt: ergo repugnantib. adminicem natura officiū & concessio est inutilis. ar. à cōtrio sensu. ff. de leg. 3. l. fideicōmissa. § si seruo. Sed contrariū dico, quòd non possit alienari, sed poterit locari istius militiæ actus & reditus, vt infrà qualiter olim feu. alie. po. c. j §. donare. cū §. seq. & not. ff. de leg. j. l. sed si res. Ex hoc patet quid differt habitus ab actu. nam habitu cōsistit feudū ī psona dicti claudi, sed actu nō cōsistit ī eo, sed alij cōmittere sic ff. de manu l. ab agnato. aliàs īcipit, seruus furiosi. Bal. &c.
49 QVINTA Diuisio feudorum, † Aliud paternum, cuius natura aspicit masculos tātum descendentes, vt infrà, de leg. Cor. c. j. §. pfectò. Aliud maternū, cuius natura aspicit primò masculū, deinde fœminas ut infra, de feu. fœmi. c. j & sicut paternū largè dr̄, quicunq; ex superiorib. acquisiuit, ut infrà, de na. suc. feu. c. j. § paternū voco. ita maternum dr̄ quod fœmina ex superioribus acqsiuit, quodq; fuerit agnationis cōmunis. Idem tamen puto in auo materno, qui fuit inuestitus p se & filijs filiæ. nā & hoc ex agnatione descendit. Quid ergo dr̄ feudum paternum, & quid nouum, dicit in nigro infrà, de gra. suc. in feu. c. j. §. his uerò deficientib. & infrà, de natu. suc. feu. in princi. & infrà de alie. feu. pa. in prin. in gl. q̄ incipit, quod autem. & quando desinat vocari paternum, & vsque ad quem gradum dicatur paternū, dr̄ in d. c. j. de suc. feu. & quòd aliud est feudum paternū, aliud ab antecessoribus acquisitum, no. ibi in gl. q̄ incipit, q̄ ergo. circa fi. Et an refutatione desinat esse paternum, dr̄ infrà, de vas decrepitæ ætatis. c. j. in fi. Et quòd feudū paternū, licet de nouo inuestiat, nihilominus remanet paternū, dr̄ ibidē. Et adde infrà, de inuest. quā Titius accepit à Sēpronio. c. penul. & infrà, an ag. uel filius. c. j. in gl. quæ incipit, sed nūquid.
50 ALIA Diuisio feudorum. † Aliud est reale, aliud verò est personale. Reale est, quod trāsit ad hæredem: quia unusquisq; sibi suisque hæredibus videtur prospexisse ut infrà, de duo. fratr. à cap. inuest. c. vnico. Aliud personale, ut feudum quod ad vitam alicuius conceditur. Aliud personalissimum, ut feudum soldati quod ex neutra parte trāsit ad hæredem. ut infrà, quis dicat dux, marchio, comes c. j. §. soldata ff. de uer. ob. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de ser
51 ui. tit. generali. l. ut pomū. ¶ † Quid si uerba ita dicant, concedo tibi talem domū, uel talē fundum in feudum, ad utendum & fruendum, nunquid istud feudum extinguit morte: & videtur qd̄ non, ut infrà, in quib. cau. feu amit. c. j. §. fi. In cōtrariū uidetur, ff. de usu, & habi. l. si habitatio. §. si sic. quod est uerius. quia ista cōcessio facta est ī pprios vsus, sicut si diceret, Cōcedo tibi talē fundū ī feudū ad alimēta, nā pd ī pprios vsus relinqtur, morte finitur: ut no. ff. de trāsact. l. cū hi. §. si vni. ff. de vsur. l. dñs. Ar. cō. ff. de don. l. donationes in concubinā. §. species. sed ibi loquitur in rebus, quæ vsu consumuntur, vnde vsui inest proprietas. ut ff. de auro & argen. legat. l. species. Vel solue vt notatur per doct. in l. quarta ff. de aliment. & cibar. lega. qa ibi in cā demonstrationis non cā arctandæ dispositionis, qa in testamētis fit plenior interpretatio. ff. de regulis iuris, lege, in testamentis. Bald.
52 ALIA Diuisio feudorū, † Quia quoddā est ligiū, ubi iurat fidelitas cō omnē hominem: qd̄ feudū pprie non conceditur, nec lusci pit nisi ab eo q non recognoscit superiorē. Quoddā est non ligiū, in quo prior dñs excipitur: ut infrà, hic finitur lex Cor deinde cōsuetudines regni īcipiūt c. j. §. cō omnes. & infrà, de qbusdā alijs capitulis extraordi. c j. in princi. ibi, dum dicit, p feudo ligio cō omnes homines fidelitatem debet. & §. i. ibi, dum dicit, cum placeat quem ligium hominem duorum esse non posse: ut in Specu. de feud. &
b de statu mona. recolentes. ubi not. in nouel. ᵇ Bald.
53 ALIA Diuisio feudorum, † Aliud francū, scilicet à seruitiis, seu operis exhibendis: quia nullū præstat seruitiū p eo: sed nō est francū à maleficiis, siue in faciēdo cōsistentibus, siue in tacēdo fraude, puta, quia non denūtiat domino insidias. Et dicit Hostien. qd̄ frācum potest alienari inconsulto domino: vt in c. vltimo. de rebus eccle non alienan. Ber. contrà extrà de fid. instrumen. c. inter dilectos. & melius: aliàs si delinqueret, quō puniret in amissione feudi, si iam ex natura talis franchisiæ alienasset, qd̄ esset absurdum, scilicet eū non puniri. Itē qa dominum contēnere uidet. si aūt hēt voluntatem domini, potest alienare suum utile dominium, sed non proprietatem dominij, ut no. Inn. in dicto capitulo, inter dilectos. nunquam enim dñs tacitè renunciare uidet suæ pprietati secundum Innocentium. Aliud est feudum non francum, de quib. Ioannes Andræas de rescriptis. in additio. Spec. & And. de Isern. infrà, in quibus causis feudum amittatur.
54 ALIA Diuisio feudorum, † Aliud est annale, aliud non annale. Annale est feudum guardiæ, & castaldiæ, & p mercede alicuius rei: ut infrà de feud. castal. capi. primo. qd̄ post annū quacūq; hora immediatè auferri pōt: ut infrà, de cōtētione inuestituræ īter dominū & uasallū. cap. primo. §. insup sciendū. unde dñs non tenet̄ expectare ultra annum, etiam per momentum. Iste tamen annus potest augeri per pactum, quia prouisio cōuentionalis de tpe, potētior est legali, quia cessante legalis vēdicat sibi locum, ut. ff. de ædil. edict. l. quod si nolit. §. si qd ita. p quē §. vr̄ posse probari, q ualeat cōuentio, ut feudum castaldiæ nullo tempore auferri queat. de quo per Andr. de Isēr. in capit. primo. quis di. dux, mar. & latius prosequitur hic Iac. de Bel. Bal.
55 ALIA Diuisio feudorū † Aliud nobile, quod suū nobilitat possessorem: aliud Burgēse (ut ita dicam) qd̄ suū possessorē non nobilitat. ut infrà, qs dicatur dux, Marchio. capi. primo. §. cæteri uero. Feudū enim antiquū sapit nobilitatē, sed nō feudū nouū: quia nobilitas nō nascitur in ictu oculi: ut not. ff. de gra. l. stēmata. Bal.
56 ALIA Diuisio feudi, † Aliud ecclesiasticū, Aliud seculare. Itē ecclesiasticū est triplex, quoddā qd datur ab ecclesia quoddā qd̄ suscipit ab ecclesia: quoddā qd̄ dat vel suscipit à clerico, nō tanq̄ ab ecclesia. ut infrà statim patebit ī nigro. & infrà q. mo. feu. cōst. pōt. c. j. §. si qs dñs. & infrà, de leg. Cor. c. clerico. al's est sub titu. de
57 cleri. q inuest. facit. † Sed dubitari pōt qñ ecclīa recipit feudū, vtrū teneat iurare fidelitatē. Et ī quodā libro reperitur tale capitulū, de negotio sup quo nos consulere uoluisti, tibi secūdū vsum curiæ, & illius feudi breuiter respondemus, quatenus pro feudo quod ab aliquo p ecclesiā retinet, nulla sit fidelitas facienda. Qd̄ verū est noīe ecclesiæ, sed bñ dēt fieri noīe prælati: ut patet in Spe. de feu Eccl'ia enim deierare nō vr̄. sicut nec pupillus, sed plātus sic. Puto tñ q si eccl'ia q̄ dēt esse mater iustitiæ in se, & ī aliū: ut ī. de alie. feu c. j. § si clētulᵃ. nō seruat pacta, q feudū possit ab eadē auferri. nō obst. C. de sacrosan. eccl. l. placet. ubi res ecclīæ nō īcidit ī cōmissū. qa uerū est qñ ecclīa uenit cō legē tantū, secus si uenit cō legē, & cō pactū, & cō hoiem. nā delictū in omittēdo, vel ēt in cōmittēdo cōtra pacta, quia delingtur à prelato, & capitulo, nocet ecclesiæ.

ADDITIONES.

a Est recurrendum. No. de tenore inuestituræ, Bal. in d. c. j. & ibi Bal. in l. j. C. de lati. lib. tol. Simile diximus in emphyteusi. l. j. C. de iure emphy. Simile dicimus ī priuilegio. c. porrò. & c. recipimus. de priuile. Inn. c. j. ne sede vacā. Vide tex. in l. ad pbationē. la. j. C. de pbat. i uerbo, quē tenor adiuuat. allegat illū Bal. i l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. Vide q̄ dixi in c. ex tenore. de fu. cōpe. Vide qd̄ pulchrè dixit Bal. in l. quoties. C. de suis & leg. facit c. feries. de testi. l. sancimus. C. de fideius. Bal. in aut. cessante. C. de legi. hær. text. i l. fideiussores magistratuū. §. p Aurelio. in ver. lecta subscriptione. ff. de fide ius. l. si qs stipulatur Stichū. alias Pamphilū. in ver. q̄ rebus inspiciendus est sermo. ff. de verb. obli. q duo iura allegat Pau. de Ca. psi. ccxxxv. facit c. tenor. de re iudi. c. pe. de pfir. uti. & l. fi. C. de reb. ali. nō alie. in ver. tenor scriptus. c. ij. de dilatio. ī uer. vbi tenore. Vide Bal. ī c. venerabilē. de ele. vbi dicit, q vbi instrumētū nō cātat, nec ego cātabo: & ī c. Rodulphus. dicit, q vbi scriptura nō loqtur, nec nos loqmur. & ī l. cū ancillis. C. de incest. nup. idē dicit ī c. fi. de pba. ubi acta nō loquūtur, nos nō loquimur. & in l. iter. C. de sol. c. Ray. ī uer. ex forma. de testa. c ī ciuitate. de usu. in uer. ex forma sui. c. accepimus. de pac. ī uer. tali tenore, tex. ī c. cū uenissēt. de ī integ. resti. ī uer. inspectis priuilegiis ī eodē pœmio. ibi, sed plātus & capitulū cōdēnābūtur. No. hic, q si plātus cū capitulo incidit in pœnā. l. si qs in tātā. dēt soluere medietatē pœnæ, & aliā medietatē capitulū. vide quæ no. latè ad Barrol. in præ alleg. l. si quis in tantā, videlicet an sit verum quòd illa pœna habeat locū de iure canonico. Item adde quod not. dicit Bal. in l. fi. C. de impub. vbi si condēnatur capitaneus, & vniuersitas: mediam pœnam soluit capitaneus, aliam mediam uniuersitas. Et vide quæ ibi ad Bald. ego addidi. Andr. Barb.
b In nouel. Et p gl. i cle. pastoralis. de sen. & re iudic. ī verbo, homoque ligius. & Io. And. in cap. ex diligē ti. de simo. & And. de Iser. ī cap. j. d' noua for. fide.

clesiæ,vt no.C.de sacrosanct.eccle l.iubemus nullā.& in auth. hoc ius porrectū. in fi.Itē ex defectu causæ finalis, seu tacitæ q̄stionis cōuenit:vt ff.loca.l.quæro.§.inter locatorē. Vel dic, ista sunt vera in felonia ꝯctus:Secus ꝑpter feloniā delicti:vt C de sacrosanctis ecclesijs l.iubemus nullā ver.sanè ne omnis. Nec obstat infrà, de de capi.Cor.c.primo. § & iterū si clericus, qa feloniā cōmisit ibi solus prælatus,vt ibi patet. Vel dic vt ibi.& facit de his qbus vt indignis l.Polla.& qđ notat ff si qs omissa caus. testamen.l.si qs do-
58 lo.& ff.de verb.oblig.l.si ex legati causa.† Dicit aliqs. ex cōtractu administratoris non tenetur ecclesia,nisi quatenus facta est locupletior:vt no.ff.de neg.gestis.l.si pupill.in prin.& si certū petat l ciuitas.& in dicta auth.hoc ius porrectū.& p Inn. extrà de iudicijs. c.cum deputati.& ff.de except.doli.l.si procurator agit.sed ibi loquit in his q̄ veniunt ad originem obligationis inducēdæ.sed hic, in his quę veniunt ad executionē obligationis iam cōtractæ,& cōtractus legitimè celebrati. & sic non obstat contrarium. Nā & si prælatus,& capitulum faciunt contra l. si quis in tantam. non priuabitur ecclesia dominio, sed prælatus & capitulum condemnabuntur in æstimatione rei,sicut si inuasissent rem alienam.& sic delictum nō remanebit impunitū,& medietatē pœnæ soluet prælatus,mediā capitulū tanquàm duo rei delinquendi.ff.de administ. tu.l.si plures.Contrà,quòd quilibet teneatur insolidum.C. de cōdi.fur.l.j.sed ibi vt singuli, hic vt vniuersi. Vide doc.C.de epis.& cle.auth.causa q̄ fit cum monacho.Quidā dicunt quòd pœna.l.si qs in tātā.nō habet locū de iure canonico, de dolo & cōtu.c.j. Sūt & ī feudis plures aliæ drīæ,tā substātiales,q̄ accidētales, quas videbimus in ꝓsecutiōe materię. Sed ꝓ p̄ludialibꝰ hæc dicta sufficiāt.

Incipiunt consuetudines feudorum, Et primò de his, qui feudum dare possunt. Et qualiter acquiratur,& retineatur. Rubrica.

Hæc rubrica diuiditur in duas partes.Nā primò ponit titulū libri.Scđ ò diuidit tractatū suū quoad titulū proximū.secūda ibi,&
1 primò.† Sed contra primam oppono ꝙ malè dicat,incipiūt consuetudines.Nam quoties cōsuetudo transit in legem scriptā,ꝑdit nomen consuetudinis, & vocatur lex, vt institu.de iure natura.§.
a cōstat:sed istæ ꝯsuetudines trāslatæ sunt in scripturā,a ergo debēt appellari lex scripta. Solut. est duplex. Prima ꝙ scriptura hic non interuenit,vt ius scriptū ꝑ eā fiat, sed vt memoriæ cōmendetᷣ, & tanquā notoria consuetudo non indigeat ꝓbatione.argu.ff.de pigno.l.ꝯhitur.& quod no.C.soluto matrimo.l.dos à patre.& C.de secundis nuptijs.l.prima. Secundo modo respondetur,quòd vbi conficitur scriptura, tunc dr̄ ius scriptum,quando habet ea,quę sunt iuris scripti,puta qa est lex,plebiscitum, Senatuscōsultū principum placitū,magistratuū edictū,vel responsum prudentū,qbus sic datū est ius cōdere,& interpretari posse:vt institu.de iure natura.§.scriptū aūt ius sed Oberto de orto & Girardo nō apparet, ꝙ data fuerit ista authoritas,& ideo ipsi referūt,& nō statuūt. Certè & ius ciuile si refert p̄toriū,nō facit p̄toriū esse ius ciuile:vt instit. de hæred.qua.ita.& differē.§.sed his ꝑmittit p̄tor. & statutū municipale,vel alicuius vniuersitatis, si refert ius cōmune, non facit ꝙ ius cōmune dicatur municipale.vt not.in cap.primo,de cōstitu.libro sexto.¶ Venio ad secundā partē rubricæ, q̄ tria facit. Primò loquitᷣ de personis actiuis,ibi qui feudum dare possunt Scđ ò, de feudi acquisitione dū dicit,quatᷣ acqratᷣ.Tertiò, de eius vita,& cōseruatione:dū dicit,& retineatur.Simile habemus de acqrēda, & retinēda possessione.& meritò p̄mittit de acqsitione: quia qđ nō acquiritur,retineri nō p̄ot;& quia actus actiuorū in iure nostro incipiunt à ꝑsonis:vt institut.de iure natura §.omne.meritò de ꝑsonis p̄mittit q̄ feudū dare p̄nt. & ideo supest. vt de ipsis videamus.

ADDITIO.

a In scripturā. Nota qñ consuetudo transit in legem scriptā perdit nomē cōsuetudinis. Et an vocatᷣ lex;Et an si quis articularet posteà consuetudinē,& non legē,an succumberet. Vide Ang.§.ex non scripto in repetitione sua. Institut.de iure nat.gen.& ciuili.vbi refert quendā magnū aduocatum succubuisse. Vide Cy.quæ sit long.consuetu.in l.secunda.C. & an istæ consuetudines possint dici ius scriptū. vide tex.ꝙ sic,pria distinctiōe ca. cōsuetudo. in fi.& probatᷣ Institut.de iure naturali.§.& non in eleganter.qa cōsuetudo ꝓpriè commendatur memoriæ, & non scribitur, & tunc dicetur esse placitū principis saltem tacitum.And.Bar.

1 *Hæc dicta(quia)ponitur ostensiuè.*
2 *Patriarcha dic tur etiam episcopus.*
3 *Prælatus an poßit infeudare sine licentia capituli.*
4 *Consuetudo habet uim decreti.*
5 *Prælatus an poßit infeudare feuda quæ pertinent ad prælatum inferiorē sibi sub.ectam.*
6 *Contractus si sit dubius, an sit utilis ecclesię uel non, quid est in dubio pręsumendum.*
7 *Consuetudo in feudandi quanto tempore pręscribitur.*
8 *Pręlatus an poßit concedere consanguineo suo rem quę consueuit dari in feudum.*
9 *Consuetudines uiolentæ an pręscribi poßint.*
10 *Prælatus solus,an poßit uasallo feloniam remittere.*
11 *Legati cardinales an poßint infeudare res ecclesię.& nu.12.*
13 *Relicta ecclesię uidenᷣ relicta ea intentione, ut distribuanᷣ pauperibus.*
14 *Pręlati qui sunt qui tenentur iurare non alienare sine licentia Papę.*
15 *An nomine alienationis contineatur locatio.*
16 *Pręlatus si iurauit non alienare Papa inconsulto, si impetrat licentiam alienandi non facta mentione de iuramento,an ualeat alienatio.*
17 *Consuetudo de infeudando an poßit mutari ꝑpter casum superuenientē.*
18 *Consuetudo est infeudare in masculos, pręlatus infeudat in masculos & fœminas,an ualeat.*
19 *Locationes beneficiorum ecclesiasticorum an fieri possunt.*
20 *Papa potest sibi imponere legē ꝑ clausulā derogatoriā,sed non successori.*

Via de feudis. Titulus iste diuidit in tres partes.Primò de personis quæ feudum dare possunt. Secundò de feudi acquisitione,& retentione.Tertiò,de natura feudi.Secunda ibi:& qa.Tertia ibi.§.notādū.vsq; ad fi.Itē p̄ria pars subdiuidit in tres partes.Primò cōtinuatio ad sequētē materiā.Scđ ò quę ꝑsonę ecclesiasticæ,& qñ possunt feudū dare.Tertiò q̄ ꝑsonæ seculares. Scđa incipit in versiculo,feudū.Tertia ī ver.marchio.Casus summarius vsq; ad §.& quia.Feudū dare possunt p̄lati ecclesiarū si ecclesiæ est cōsuetudo:& nobiles seculares & q ab eis feudū accipiunt h.d.Ad casum in terminis attendite.Tractatus de feudis cōtinuat se ad materiā dicens,Primò vidēdū est de ꝑsonis quæ feudū dare possunt.Scđ ò dicit, ꝙ in feudum dare possunt prælati ecclesiarum.si hæc est consuetudo.Tertiò,dicit, ꝙ feudū dare possunt seculares nobiles,marchio, & comes qui propriè appellantur capitanei Item qui feudū ab eis accipiunt,qui propriè Regis dicunᷣ valuasores, & hodie capitanei possunt feudum dare. Sed qui ab eis feudum accipiunt,dicuntur minores valuasores.hoc dicit.

1 Quia.† Ista dictio quia ponitur hic ostensiuè: quia ostendit intentionem loquētis, & materiā de qua tractaturus est: aliàs ponitur restrictiuè,vt notatᷣ ff.de acquirē.poss.lege,si is q
2 animo.† Archiepiscopus ēt patriarcha dr̄ Archiepiscopus, vt C. de sacrosanctis ecclesijs.lege iubemus nulli.Papa autem se vocat episcopū. Addit tñ hæc verba,seruus seruorum Dei, vt in proœmio sexti libri.q potest omnia ecclesiarū funda īfeudare, nā & cū illi infeudāt,Papa cū eis cōcurrit. Dicit eñ Ioannes Monachus ꝙ Papa pater patrum,cum omni prælato in potestate, & in iurisdictione ꝯcurrit, vt ipse no.in cap.i.si eo tꝑe.de election. libr. sexto.
3 † Sed dubitatᷣ an p̄latus possit īfeudare sine ꝯsensu capituli sui.Cōsensus eñ nō reqritᷣ,si feudū sit qđ distīctū, & eius ꝯcessio est attri
a buta p̄lato.Et idē dico de ꝯsilio:a qa ꝯsiliū capituli est p̄scriptibile. & est

ADDITIO.

a De cōsilio. Adde qđ notat Archi. xxj.dist.decre.Igitᷣ nota cōsensum p̄scribi posse,sed nō cōsiliū.ee quo dic vt in c.nō est.de cōsue.vj. qđ etiam cōsiliū p̄scribi p̄ot,nisi lex derogat cōsuetudini. Adde ꝙ illud qđ fit cōsilio sapietū, præsumitᷣ factū bona fide. notatᷣ in l.polla.C.de his qui.vt indig. Si Episcopꝰ inuestiuit te tanquā de feudo paterno:qa putabat te legitimū,cū esses spuriꝰ nō valet,qa tacite intelligitᷣ si es filius.argumēto l.3.l.bonorū. ff. de bo.poss. ꝑ Accur.l.eā quā.C.de fideicō. itē si inuenit legitimatus ꝑ illā l.& C.de hæred.instituen.l.si pater.ff.de ꝓbatio.l.q testamēto.licet de iure fīorū posset instituí æquali parte cū legitimo.l.Lucius.ff.de vulga.& pupil. Itē consuetudo aliqñ dat actionē,& tūc ꝓcedit libellus generalis,qa in libello nō dēt exprimi actio,nisi reus excipiat ꝯ libellū. Aliqñ dat iurisdictionē, tūc debet specificari qualitas q̄ dat iurisdictionē,ſm Inno.in c.cū sit.de furt. Adde ꝙ cōsuetudo est realis,qñ p̄dicatᷣ de re,absq; ꝑsona,vt de aqs molendini,& alijs, sed si de ꝑsona,tūc est ꝑsonalis,qa distinguit ꝑsonas vt l.rescripto. §. fin. de mu.& ho.ſm Inno.in c.p̄senti.de fo.cōpe. Itē in vna specie dat iurisdictionē ordinariā.Si quis cognoscat vice ꝓpria nō vice alterius, puta p̄toris absentis,dat delegatā.l.4 ff.de dā.infe.Iurisdictio p̄ot ꝓrogari,sed nō pręscriptio ad forū ecclesiæ feudū laicorū. An aūt in vnū cōcurrāt feudū, & vidua: dicit Inno.in c.ex parte. de foro cōpe. inspici viduā,& sic pertinere ad forū ecclesiæ:qa viduale priuilegiū derogat iuri cōmuni,qđ est verū, si vidua intentat priuilegiū.l.inuito.de reg.iuris.ꝑ Accur. Adde ꝙ rescriptū principis nō tollit cōsuetudinē ſm Archidia.xj.dist.c.in his.dicit Inno.ꝙ illē q iurauit seruare cōsuetudines,tenetᷣ seruare laudabiles,& nō alias.extra de p̄scri. cap.Abbas.c.dilectæ.de maio.& obe. in p̄scribenda cōsuetudine nō requiritᷣ titulus Inno.in c.cū ecclesia. de causa poss. & ꝓprieta. & nota. decimasexta quæst. 3.in summa,sed qs dr̄ titulus: dr̄ ꝙ ratio cōsuetudinis dr̄ titulus. l.de qbus.ff.de legibus,in q̄stio.quāto tꝑe p̄scribitᷣ cōsuetudo. & leges & cōsuetudo habēt dispositionē vniuersalē,ideo extēdunᷣ: p̄scriptiones verò nō. Itē ꝯsuetudo aliqñ dī vsurpatio.quia vsurpat iꝰ alteriꝰ,ī c.j. de feudo marchiæ. Itē dr̄ populi tacitū statutū.Itē ratio cōsuetudinis, dr̄ ipsa cōsuetudo.cap. finali.de regulis iuris in sexto.ꝑ Dynū.& licet in principio populus esset sine lege,tñ sem ꝑ fuit cū ꝯsuetudine naturali,vel politica, vnde nō prius fuerāt in orbe q̄ ꝯsuetudines:& sic populus Romanus nō trāstulit in Imꝑatorē ius naturale,nec ēt ꝯsuetudines,nisi quātū ad ꝓbationē,& reꝓbationē earū,ſm Cy.quanq̄ fieri p̄ot statutū,& ꝯsuetudo.l.de qbꝰ.p̄allegata. & quanq̄ nō p̄ot induci statutū, vel ꝯsuetudo ſm Innocētiū in rubrica de cōsuetudine. Item suos tenet authores & subditos.l.neq; ex p̄torio. & l.neq; pignus priuatorū. de regulis iuris. Itē ꝯsuetudo nemini facit iniuriā:qa est lex voluntaria illius loci,sed p̄scriptio sic. Itē ꝯsuetudo est ius legis,sed p̄scriptio est ius litigātis. Cynus in l.ꝯsuetudinis.C.q̄ sit long.ꝯsuet. Itē ex ꝯsuetudine, inter viuos ꝑfertᷣ vltimæ volūtatis intētio.de penu legata.l.dñs Stichus. ꝑ Accur siā. Itē Imperator potest ꝯsuetudinem tollere,sed non facere. Andreas Barbatias.

& est expssum infrà,si de inuestit.lis inter dom.& vas.ori. capitu-
lo primo. §. in clericorũ vbi dicit ꝙ nõ requirit̃ scientia fratrum,
ergo nec cõsilium,nec cõsensus,nã ille q plenã,& solus,ac insoli-
dum habeat administrationẽ, non tenetur alterius exquirere opi-
a nionẽ,[a] vt dicit Accur.in l. Titiũ & Mæuiũ.§.primo ff de admini
b stratione tutorũ. [b] † Consuetudo enim vim habet decreti ,iuxta
4 notat.in authen.de vsuris nau § finali.collat.ix. & ibi per Accur-
si.Itẽ teneaciter obseruata habet vim iustitiæ. Itẽ dat iurisdictio-
c nem. vt C. de diuersis officijs , .libro xij. Item dat mandatum. [c]
vt ff.qđ cuiusq; vniuer.no.l.nulli.& facit C.de erogat. milit.ann.
l.j.lib.duodecimo.& C.de iure fisci.l.super creãdis.lib x.& qđ no-
tat̃ extra de verborũ signific.cap.cũ clerici.in nouell.Et dicit Inn.
in cap.cũ ab ecclesiarum prælatis.de offic. deleg. ꝙ cõsuetudo dat
d iurisdict.arbitris.[d] & quod not.in capit. primo.de capel.monac.in
nouel.& de offi.Arch.c.ad hæc.in nouel.& in c.sua.de ꝯfir.vti.vel
inuti.p Innocen sed Iaco.de Bel.distinguit : aut est vtile ecclesiæ,
aut nõ.q̃ distinctio non respicit nullitatẽ, sed restitutionẽ in inte-
grũ ex quo seruata forma,vt no.extra de in ĩteg.re c.j. & facit qđ
5 no C de sac.san.ec.auth.hoc ius porrectũ in fi.¶† Sed nunqd [e] su-
e perior prælatus potest infeudare feuda quę ptinent ad collationẽ
prælati minoris sibi subiecti. & videtur ꝙ sic. Nã lege cauet̃ , ꝙ si
abbas vendit rẽ alicuius ecclesiæ sibi subiectæ, & rẽ illã vẽdidit tã
quã rẽ alterius ecclesiæ sibi subditæ,& cuius nõ erat,reuocare nõ
potest,vt legitur & nota.in l.j.C.ne fiscus rẽ quã ven.lib x.In cõ-
trarium videtur,qa iuri inferioris ecclesiæ nõ potest derogari , vt
infrà,epm vel abba.c.j.& no.in authẽ.de alie.& emphy coll.ix.in
prin in gl. n verbo,sñiam tenaciter in reb ecclesiasticis obserua.
vbi omnino vide,qa illa gl in iure ciuili alibi nõ reper t. Solu.Aut
erat immediatè subiecta. & valet : Aut mediatè & non valet,nisi
fortè eius vacãte rectore.nã maior est potestas plati q̃ œconomi,
qui hoc posset. facit qđ notat Inno. extrà de iudic. c. cũ deputati.
nulla aũt dr̃ in isto passu ecclesia immediatè subiecta , qñ rector
ipsius nõ administrat noĩe suo,sed noĩe superioris plati,nec est p-
petuus sed annalis. vt extrà de offic.ordin.c. quanto Et de media-
f to & immediato.adde quod no.in l.i.C.de contra. iudi. [f] † Quærit
7 Iac.de Bel.qñ est dubium vtrum ꝯctus sit vtilis ecclesiæ vel nõ.qd
g sit in dubio præsumendum [g] ?dicit ꝙ si feudum est apertum, psu-
mitur ꝙ sit vtilis,aliàs secus.Sed gl.quę est in authen.hoc ius por-
rectum in fi. dicit ꝙ vbi interuenit plenus consensus ecclesiæ , id
est prælati & capituli , præsumitur factum in vtilitatẽ ecclesiæ p-
cessisse.Et ego adduco generalr̃ ꝙ vbi est forma seruata , & decre-
tũ superioris interpositũ,semper psumit̃ factũ pro vtilitate eccle-
h siç.ar.no ad hoc.C.de pdijs curia.[h] l.j.lib.x.¶† Quæro quanto tẽ-
8 pore præscribatur consuetudo infeudandi ? Respon.si est manife
stè vtilis ecclesiæ.pscribitur spatio xxx annorũ.Si aũt expressè, dã
nosã,requirit̃ tps cuius contrarij memoria nõ existat.Si aũt est du
biũ , requirit̃ tempus xl.annorũ. & sic possunt ad cõcordiã reduci
variæ opiniones doctorũ tractantium hic de tpe ipsius præscrip-
tionis non obstante.C.de sac.san.eccl.auth.quas actiones. & extrà
de præscrip.c.de quarta qa pscriptio quæ inest cõsuetudini,nõ est
pprię pscriptio, sed est infirmitas taciti consensus à cõsentiẽte in
ꝯsentiẽtẽ,vbi non requiritur possessio continuata , s̃m actus vtẽ-
i tiũ,q ꝯtinui esse nõ possunt,vt ff.de ser.vr.præ.l.foramẽ.[i] ¶†Quæ
9 ro vtrum prælatus posset rem consuetam infeudari,concedere ꝯ-
K sanguineo suo in feudum [k]?& gl.ordinariæ dicunt ꝙ nõ,infrà,qui
succ.tene.c.j.& infrà si de inuesti.inter do & vasallis ori.c.j.§.fin.p
auth.quibuscunq; modis.C.de sac.san.eccl.Tu dic,ꝙ põt,si pso-
na nõ est ecclesiæ onerosa.hæc eñi semp inspicit̃.iuxta no.in c.fi.
de re.ecc.nõ alie.in nouel.si de hoc est cõsuetudo, & p seruitiũ re
cipit̃.Nõ obst.dicta auth.qa loqt̃ de iure cõmuni: sed nos sumus ĩ
cõsuetudinario nõ ita rigoroso,qa feuda ineunt̃ gratis,sed ꝯctus
emphyteuticus non initur gratis:& ideo nõ est eadẽ ratio phibẽ-
l di. hoc tenet Ia. de Bel. [l] Et est expressum à contrario sensu infrà
de cap.extraor.cap.summo opere.§.dicitur etiam. vbi tex.sic ait,
dr̃ etiam ꝙ si cõiunctæ personæ gratia tale dederit feudũ ,ꝙ ex eo
duos consimiles vasallos acquirere posset,inutile est beneficiũ. &
loquit̃ in feudo ecclesiastico. Et adde qđ not.extra de app. in c de
priore.in nouel.¶† Extra quæro vtrũ consuetudines cum violen
tia pscribi possint?Respondeo nõ. vt no.in c.fi.de re.eccl. nõ alie.
m in nouella [m]. ¶† Quæro nunqd solus platus possit remittere felo
niã vasallo?Respondeo sic,vt notat extrà de sen.excõm.ca.cũ de-
sideres in nouella. vbi dr̃,ꝙ solus plat⁹ sine capitulo nõ põt remit
tere cõmunẽ iniuriam,sed suã propriã sic,& ideò si prælatus solus
esset collator feudi,cũ felonia,respicit ipsum tantũ, posset ipse eã
remittere:Secus si collatio feudi esset cõmunis.arg.eorũ quæ no-
tant in l.secũda.C de liber. & eorũ libe. & C.de authorit. præstãt.
12 lege final.¶† Quærit̃ de legatis cardinalibus, vtrũ possint infeu-
dare res ecclesiarũ suæ legationis. dicit Archidia. ꝙ isti legati non
possunt tollere iura subiectarũ ecclesiarũ.xxv quæstione prima ca
13 pit.de ecclesiasticis.† Dicit Bar.ꝙ legati de latere non possunt cõ
cedere castra ecclesiæ.ff.qđ vi aut clã.l.phibere. §.planè qa eis nõ
ꝯuenit hoc de iure cõi:ergo nõ attribuit̃ eis nisi pbẽt ꝯcessum,iux
ta aliã doctrinã Archid.xxv.qõne secũda.amputatio. imo est do-
ctrina textus.C.de sacrosanct ecclesijs.authenti.ppetua. ibi dũ di-
cit, qbus hoc assignat̃ lege. dicit Archidia. ꝙ tãta põt esse instans
necessitas ecclesiæ ꝙ sine ꝯsensu capituli platus põt magnas pos
sessiones ecclesiæ alienare. duodecima qõne secunda terrulas. &
ibi p Archid.Ego puto ꝙ istud sit ratificãdũ de necessitate , nõ ꝙ
à principio qd perfectũ,& debebit fieri ratificatio solẽniter,iuxta
14 nota ff.de negotijs gestis,lege Pomponius scribit.† Dicit Innocẽ
tius ꝙ ea q̃ relinquũtur ecclesijs, semp vident̃ relicta ea ĩtẽtione,
vt perpetuò sint ad vsus pauperũ.& ideò cauendũ est ab alienatio
ne. & plati periuriũ cõmittunt & Deo ,& Papæ de rebus ecclesiæ
non alien.capitulo vt super. in nouella. qa qui eligit ecclesiam p-
petuam, hæredem eligit qui non moritur. duodecima quæstione
15 secunda. capit. liberti. ¶ † Quæro , qui sint prælati qui tenentur
iurare de non alienando Romano Pontifice inconsulto?Respon-
deo,

ADDITIONES.

a Opinionem.Istam rationem Accur.quam allegat Bald.hic, vide per Inno. in c.edoceri.de rescrip.Andr.Barba.

b ¶ De administratio tu. Ad qđ facit qđ no.Archidia. xxj.dist.in decretis. vbi no.ꝯsensum pscribi posse,sed nõ ꝯsilium.de quo dic vt in c.si est.de consuetu.in vj.qđ etiã consilium præscribi potest nisi lex deroget cõsuetudini. Et adde,quod fit de consilio sapientum,pręsumitur factum bona fide & sine calumnia. vt C.de his quibus vt indig l.polla.quod nota.

c ¶ Itẽ dat mandatũ.vide Ang.in l.cũ prætor.ff.de iudici.vbi allegat illũ textũ in verbo more. & vide Innocen. in cap.edoceri. de rescriptis.vbi hoc singulariter dicit.Bald.in rubri.extrà de syndico.Andreas Barbatias.

d ¶ Ibi dat iurisdictionem. Nota vires consuetudinis. vide Bald. in rubrica de dilat, vbi pulchre loquitur.

e ¶ Sed nunqd. Vide pro hoc notabilẽ decisionẽ Baldi in dicta l.prima,q. dicit hoc verum quando ecclesia maior in necessitate : secus si minor. vide eũ ibi omnino. Vide glossam in præallegata lege prima. Andreas Barba.

f ¶ C.de ꝯ iudic. Sed qd si infeudatio pertinet ad cõuentũ alicuius monasterij, an sufficiat maior pars?dic ꝙ sic:qa est maior pars vnius corporis : Sec⁹ in his,qui vt singuli habẽt infeudare,qa nõ sunt vnũ corpus , & ideò non est maior pars vnius corporis,vt dicit Archidiaco xxj .distinctio.c.nicena.vbi videas.Et si ad vnũ monachũ tantũ recidisset cõuentus,ille monachus tenet locũ psidentis,seu plati habitu,& actu,licet numerus in eo nõ soluet̃ actu. Vide qd notat̃ subtiliter ff.de legat.primo.in l si grege.in glossa in verbo.desijsset.i secũda solutione ꝯrij.& p Accursiuum ff. qđ cuiusq; vniuersi.nomine. in l.sicut.in fine.Et nota ꝙ vniuersorũ aliqd esse dr̃ dupliciter vno mõ vtilitate,alio mõ pprietate,vt nota,in l. ij.ff.quẽadmodũ testa. aper. in glossa in verbo,ascriptũ,&c. Quæro de cõsulibus vtrũ qlibet habeat mandatũ indiuiduũ,id est,insolidũ.glossa sentit ꝙ sic.C.qñ tutor vel curator.l.j.vel dic:vt no.ff.de pac.l.itẽ magistri. Vnde qñ diuisa est potestas administrãdi,non debet vnus in facto alterius vocari. C. si ex pluribus tutoribus l.si diuisim. de rescriptis,capitulo , edoceri. & ideo vbi cõmittit̃ officiũ licet cũ speciali iurisdictione ordinaria maiori nõ deroget : vt argumento C.de officio præfecti vrbis l.j.& in cap p hoc.de hæretic.in vj.dicit tñ Iacobus de Aren.ꝙ si visitatio dat̃ certo loco , excludit in illo loco visitationẽ generalẽ. argument.ff. de legat.primo.in l.ꝙ in rerũ.§.si qs post,facit extrà de accusatio.cap.ad petitionẽ.& ff.de damn.infect.l.4.§ si tã vicinũ.vbi omnino videas , qa genus idem est qđ innominata species,vt no.in l.j.de rebus dubijs, epr Accursium ideò &c.

g ¶ Præsumendum. Vide Bald.qui notabiliter loquitur in l.fina.§. necessitate.C.de bon.que libe.

h ¶ C. de prędijs curia. & illum textum nota singulariter quòd si interuenit decretum iudicis non potest allegari remedium l.ij. C. de rescin. vendi. qđ voluit Ang.in l.si quis cum aliter.ff. de verborum obligationi.& Bald. in d. l.ij.licet dominus meus videatur discrepare. Andre.Bar.

i ¶ L.foramen.& de qua materia no.Can.in c.cumana.§ fi. de elec. aliquid p Ioan.And.in c.accidentibus.& priuile.& Iacobum de Bel.hic,qui etiam quærit an inducatur consuetudo,si vnus prælatus dat semel in feudum , & accipiens possideat xl.annis.de quo infrà de feu.da.in vicem leg.commis. in capitulo fin.in fin.& aliàs not.C.de episc.audi.in l.3.

K ¶ In feudum , vide Bald. in authen. quibuscunque modis. & ibi ad Bald. plenè notaui.C.de sacrosanctis ecclesijs. vide omnino, & adde etiam si esset consanguineus ex parte vxoris. vide tex,quòd non,in §.œconomi. & in authent.de alienat. & emphy. collatione ix. licet statutum loquens de consanguineis non comprehendat consanguineos ex parte nuptiarũ:vt tenet Ang. in l.quod seruus.ff.de condictione ob cau.Andreas Barbat.

l ¶ Iaco.de Bel.vel dic quòd palam & bona fide præsentibus & confirmantibus paribus potest propter authoritatem Parium:aliàs secus,secundum aliquos,quod non placet:quia in feudo ecclesiæ non requirũtur Pares & ideo sine eis potest sine damno ecclesiæ eijci.argumen.C.de admi. tut. l. non æstimo.& l.tutor rerum.

m ¶ In nouella. Adde quòd quædam sunt personæ quæ præsumuntur vim inferre,vel dolum:vt l. Fulcinius.§.quid sit latitare.ff.quibus ex caus.in posses. eat.& per Innocen.de accusati.capitu.super his.in glossa magna versicul.& hac ratione dicimus.& per Cyn.C.de testament.l.volumus.& per Innocen. in cap.cum ex iniũcto.de noui operis nunciatio: & vbi est metus ibi accidẽs naturæ contrarium,per quod natura vulneratur, tamen contractus non est ipso iure nullus.vt nota.ff.de regulis iuris.l.Marcellus.per Accur.metus eñ est infirmitas voluntatis,consilij vulnus,& animi tristitia , voluntarij & inuoluntarij permixtio,res libertati contraria. Si consuetudo permittat infeudari in vnum hæredem,& infeudatur in duos,non debet permissum vitiari ab inutili,quod separatum est ab ipso. & iudex qui contrarium pronunciaret,malè pronunciaret.ff.de acqui.hæreditate.l.Clodianus.

deo,omnes exempti & q aliqđ beneficiũ,seu aliquẽ gradum à Pa
pa recipiunt,vt notatur in capitulo finali.de ecclesijs ædificandis.
& per Archidi.in capitulo secundo.de rebus ecclesiæ non alienã-
16 d's.in verbo,permissis † Et an nomine alienationis cõtineatur lo
catio decem annorum.dicitur ibi quòd sic per Ioan. Andreã in c.
fi. ibi etiam notat item quòd iuramẽtũ licitas alienationes arctat.
a ᵃ ABBATISSA.Nota ꝙ in administratione bonorũ tẽporaliũ æquiparant Abbas & Abbatissa.Adde qđ notat extra de pœ-
nitẽt.& remissio.capit.noua quædã. in nouella. & collige hic ar-
gumẽtũ,ꝙ id quod dat ꝑlatus,dicitur dare ecclesia ipsa.Idẽ in eo
qđ recipit,vt nota in capit.sciant cuncti de electìon.libro sexto
b in nouell.ᵇ ANTIQVITVS.† Istud verbum exposui suprà.
17 ᶜ Et nota ꝙ ꝯsuetudo dat authoritatẽ. vt C.de agrico.& cẽsi.lege
domini prædiorum lib.vndecimo.Et istud verbũ antiquitus expo
nitur,extrà de rebus ecclesiæ nõ alienã ad audientiã.&c. possessio
18 nẽ.in nouella.suprà vt dixi.¶† Et circa hoc quæro, si prælatus iu
rauit nõ alienare Romano Pontifice inconsulto,& impetrat licẽ-
tiã à Papa,nõ facta mentione de iuramento,an valeat alienatio?di
cit Ioannes Andrea ꝙ sic.quia nõ venit ꝯ iuramentũ.extrà de re-
bus ecclesiæ non alien.capit.vt super.in nouella Idem dicit ꝙ nul
d la res intelligitur de mensa ᵈ in qua alius habet vtile dñium . quã
19 regulã tene menti.CONSVETVDO.† Quæro hic an cõsue
tudo infeudãdi posset alterari ꝓpter casum superuenientẽ, vt pu
ta,est cõsuetudo de nõ infeudando nobilibus & potẽtibus,modo
vasallus ecclesiæ alienauit & ecclesia nõ põt recupare nisi infeu-
det potentiori.Respondeo,licet ꝓpter hunc casum Abbas,q iura
uit nõ infeudare Romano pontifice inconsulto,nõ posset omni-
no de nouo infeudare,tñ posset ꝓpter casum imminentẽ, ꝯsuetu
dinem alterare.Iste est casus notabilis extrà de feudis. capitulo ex
20 parte.§.fi.† Sed pone,Consuetudo est infeudare in masculos ꝑla
tus infeudat in masculos & fœminas,quærit an valeat infeudatio
quo ad masculos?Respondeo sic,vt.ff.de leg.scđo l.si Titio rei.Et
si dicat,iste ꝑlatus est periurus qa iurauit nõ alienare Romano põ-
tifice incõsulto. Respondeo,nõ propter hoc est depositus.vt no-
tatur C.de sacrosanct ecclesijs.l.iubemus.§ œconomus.Erit ergo
nullũ qđ ꝯ legẽ factũ est.sed id qđ erit ſm legẽ,habebitur ratũ: vt
C.de donat.l.sancimus.& C.de test.l.hac cõsultissima.§.ex impfe
cto.Sed ꝯ omnia ꝑdicta immediatè oppo.qa lege cauet,ꝙ nõ va-
leat consuetudo super infeudationibus rerũ ecclesiasticarum : vt
infrà episc.vel abbat.c.j.Sol.dicit gloss hic posita,quòd loquitur
de regalibus.In ꝯrio loquitur de his quæ sunt relicta ꝓ anima,quę
tenacius inhærent. Et q̃ sint illa , nota.extrà de sepult. c.in nostra.
&c.nos instituta.in nouella.Et q̃ sunt ista regalia no.in c.generali.
de elect.lib.vi.Pro gl.facit : quia aliqui dicunt quòd ille qui habet
feudũ à principe , intelligitur ex principis largitate habere feudũ
francũ,ita ꝙ ipse potest vendere irrequisito dño, vel principe , vt
C.de feudis patrimonialibus.l.hi qbus.libro xj.Sed ista opi.est fal-
sa,vt in auth.de alie.& emphyte §.ea vero.colla.ix. & C. de sacro-
san.eccle.auth.hoc ius porrectũ.Et ideo dicũt alij quòd dictum c.
j.infrà,episcopũ vel abbatẽ, loquitur de consuetudinibus q̃ erant
tũc tpis,quæ passim ꝑmittebant etiã reuersa in domino infeuda-
ri obtentu vetustæ cõsuetudinis.nã hoc corrigitur ibi p.Vrbanũ.
& hæc est veritas. Et eñi quæ nõ sunt in dominio , id est q̃ nõ sunt
incorporata mẽsæ,bene possunt infeudari: vt d.c.ex parte.de feu.
21 & no.Arc.xxxiij.q.viij.in c.j.EORVM.† Not.ꝙ ẽt cõsuetudo
vnius ecclesiæ seruanda est in ipsa ecclesia : vt ff.cõmunia ꝑdio. l.
venditor.§.si cõstat.Adde ꝙ actus inducentes cõsuetudinẽ,habẽt
disponere sup iure eliciendo ex actibus hominũ. Vnde quantũ cõ
suetudo habet de actu,tantũ habet de potentia, & nõ plus : qa est
præter legẽ,sed si esset ꝯ legem prohibentẽ,nõ valeret.ꝑterea nec
possent de nouo induci futura:vt C de fur.auth.nauigia.qa habet
22 perpetuã causam prohibitionis.¶† Extrà quæro quid de locatio-
nibus præbendarũ,& beneficiorũ,vtrũ possint fieri? & dicẽdũ est
ꝙ sic , non transeundo ad speciẽ alienationis & nõ ꝑiudicando al-
tert.xij.q.ij.c.alienationes.p Arc.& dixi aliàs de leg.i.ĩ l.si domi⁹. §.
23 fi.Idẽ ait ꝙ prohibitus alienare,si locat in cẽtũ annos. nõ punitur
tanquam alienans:nec talis locatio valet.xij.q.ij c. abbatibus. Ad
e hoc facit qđ no.ff.de leg.2 l.codicillis.§.instituto.ᵉ qđ fortè potest
defendi,si est actum ꝙ tot sint locationes quot sunt anni. vt ff. de
verborũ oblig.l.scire debemus.sed hoc non placet dño Dy.qa q̃li
bet ꝑpetua vtilitas dr̃ dominium.& quia fit in fraudẽ ideo succes
24 sor non tenet habere ratũ.ᶠ† Extrà not.ꝙ per clausulã derogato-
f riã papa pt imponere legẽ sibi sed nõ successori suo,vt no.Io.Mo.
in ca.licet Romana.de constit.lib.vj.& per Innoc. & Io. An. in c.
cum ad monasterium. in fi. de statu monachorum. & Ia. but.in l.
præscriptione.C.si contra ius,vel vtili. pub.per c.innotuit.de elec.
& c.fi.de rescrip.in vj.Bal.

ADDITIONES.

a ¶ Alienationes arctat, Et de locatione ad tempus quando dicatur alienatio,tres sunt casus. Aut ego alienare prohibitus, constituo tibi vsumfructũ, & alienator dicor,etiam si per vnum mensem tantum constituerem. Aut loco,& non dicor alienare,nisi ad longum tempus locetur. Aut promitto tibi dare fructus qui percipientur singulis annis, & tunc etiam si ad centum annos.non dicor alienare,sed est quædam personalis obligatio.de vsufructu lega.l.fundi.Trebatiani.& de hoc habetur per Bart.post Dynum in l. codicillis.§.instituto.de legat.2. Quæcunque relinquuntur prælatis videntur relicta templo.ff.de ann.leg.l.annua.§.à Titia.& adde,idem est dicere non alienes,quod est dicere,semper apud te habeas.ita dicit Accur.de lega.primo l. filius.§.diui.in glossa,in verbo,non possit.& quod ecclesijs relinquitur,pijs vsibus deputatur,dicit Accursius in quadam glossella in l.prima.C.communia de leg.

b ¶ In nouella.Et nota quòd non requiritur quòd abbatissa habeat authoritatem superioris:quia id qđ legitimè fit,potius iustitia quàm aliena authoritate firmatur: vt l.3.in principio,ff.de administratione tutorum.Si ergo cõsuetudo eandem præstat mulieribus quam viris authoritatem , nimirum si talibus officijs rectè funguntur,alias secus.ff. de negotijs gestis.l. qui aliena. §.quacunque.& l.fœminæ.ff.de reg.iuris.& extra de pœni.& remissi.cap.noua quadam.C.de arbi.l.fina.de curatore furios.l.cuius bonis.& de statu hominum l.in multis.

c ¶ Exposui suprà. Quid de longæuo tempore: vide glossam in authent. de restitu & ea quæ par.§.j.in glossa in verbo,longæuo.Et vide ibi Angelum de inueterata.& vide textum cap.final.de consuetudine. & vide quæ notam ad Baldum in l.vsuræ.C.de vsu.An.Barb.

d ¶ De mensa. Vide glossam singularem & meliorem de iure in clementina secunda,de excessibus prælatorũ.in glossa in verbo,ad mensam.& do.meũ in capitulo scđo,de feudis.& capitulo,vt super.hic alle.in glossa And.Barb.

e ¶ .§.instituto.& ibi est glossa q̃ hoc dicit:& est valde singularis, & vide Baldũ & ibi no.in capitulo primo.§.vt libellario , quib.modis feudũ amittatur. And.Barb.

f ¶ Habere ratum.Et ita non videtur valere,per notata per doctores in l.sancimus.C.de donationibus.& per Bartolum in l.Modestinus de solut.Aliam tamen consueui daro cautelam , vt dicatur in locatione quod ex pacto nõ intendunt transferre dominium,vt in dicto §.instituto,retuli & allegaui in arg.l.ꝙ si nolit.§.fi.ff.de ędib.t.edict.Andr.Barb it.

1 *Proprietas nuda quare non dicitur quasi possideri,sicut usufructus.*
2 *Qualiter possideantur,& actiones.*
3 *Fructus nemo lucratur nisi ciuiliter possidens.rationem ponit.*
4 *Papa si concessit alicui Abbati & capitulo ut possint infeudare aliquod prędium de nouo, si Abbas decedit antequam infeudet , an successor possit hoc facere.*
5 *Comites & Barones qui accipiunt pedagia, an teneantur curtes suas tenere securas à latronibus.*
6 *Totila rex flagellum Dei unde fuit oriundus.*
7 *Castrum aliquod desertum reparans,uel ędificans an habeat iurisdictionem super populo qui se ibi congregat.*
8 *Consecratio prælati an ualeat si non ualeat eius electio.*
9 *Vasallus an possit feudum quod tenet,alteri infeudare.*
10 *Adultus an possit inuestire de feudo sine authoritate curatoris.*

Marchio. Hic nihil repetit.de cõsuetudine tñ not. ꝙ ista
nomina appellatiua veritatẽ & essentialitatem
significant,vnde non dr̃ prælatus vel comes , nisi q de iure est ꝑla-
tus,vel comes,vt C.de sacrosanctis ecclesijs l decernimus. & no.
C.de eo q ꝓ tutore.l.ij.& ff.de iureiuran.l.iusiurãdũ qđ ex ꝯuẽtio
ne.§.j & in cap.j de reg.iuris.libr.vj.no per Innocen.in cap.in lite
ris de restitu.spoliatorũ.& C.de testamen.milit.l scriniarios.ff.de
euictio.l.Herennius.& de ꝯditionibus & demõstrationibus.l. Pu-
blius.Hæc eñi nomina nõ debẽt esse ꝑtẽsa,vel abusiua:qa ius signi
ficãt:& ideo oĩa possessoria ꝓ huiusmodi iuribus sapiunt quandã
cãm ꝓprietatis,vt ff.de interdic.l.2.§.q̃dã Oportet eñi ꝙ id quod
possidetur,vel quasi habeat in se aliquam realitatẽ.vnde substãtia
possessionis corporalis est in corpore,substãtia verò quasi posses-
sionis iuris est in iure.Sed certè hoc potest aliter intelligi , videli-
cet ꝙ tale ius sit in rerũ natura.nõ ꝙ sit ꝓpriũ possessionis;qa seq-
rẽt ꝙ in iuribus incorporalibus nõ esset separata cã possessionis à
cã ꝓprietatis illius iuris,qđ est falsum.vt in capi. ꝑterea. extrà de
1 iure patro.in nouel.& eodẽ ti. c. consultationibus.¶† Sed quæro
quare nõ dicimus quasi possideri nudã ꝓprietatẽ, sicut dicimus
quasi possideri vsumfructũ.Respon.Bar. qa vsusfructus possidet
ꝑ patientiã dñi,nõ eꝯrio:vt ff.qbus ex cau.ma.l ait ꝑtor.§. item ei.
Sed hæc ratio nihil valet. Pone eñi ꝙ proprietarius decessit sine
hærede,ergo vsufructuarius nõ possidebit ius suũ, qđ est falsum.
Et ideò dic ꝙ ratio est, qa nudæ proprietati nõ sunt deputati aliq
fructus à iure:& vbi nulli sunt fructus, ibi nulla est iuris possessio,
ſm Inno,q ita no.in d.c ꝑtereà.Sed hęc ratio nõ ꝓcedit.Pone eñi
ꝙ ꝓprietarius recipiat censum ꝓ nuda ꝓprietate, tñ non dr̃ qua-
si possidere ipsam ꝓprietatem, & ideò ratio est quia proprietari⁹
habet ciuilem possessionem ipsius rei.& rei appellatione etiã do-
minium significatur.vt ff.de vsufruct l.si alij.Et qa proprietas cõ-
sistit in iure tantũ.sed vsusfructus in iure & in facto;cui facto sunt
deputanda cõmoda,dixi Ioan.de monte mer.qđ aliud est posside
re actiones , aliud est possidere iura : vt refert Ioan. Andr. in c.
2 querelam. de elect. libr.vj. in nouel. † Et scias ꝙ præter ciuiliter
possidentem nullus lucratur fructus ratione posses. sed ratio-
ne iuris quod habet in re , id est , ratione vtilis rei vendicatio-
nis , vel vtilis publicianæ , vel confessoriæ actionis : quia ciuilis
acquisitio est fieri dominum fructuum.de acquiren.possess.l.3.§.
3 ex contrario.in gl.ordi, ¶† Item scias quòd nullus habet ciuilem
possessionem nisi ei correspondeat dominium,vel quasi,vel res à
nullo alio possideatur secundum Andr.de Iser. & ita allegando in
hoc

a hoe opere sempet inte'lige.a † Pone, ꝯcessum est ꝑ priuilegiũ pa-
4 pæ cuidã abbati & capitulo, ꝙ possint de nouo ĩfeudare quoddã
prædium,decessit Abbas antequã infeudaret, vtrum successor po
terit supplere factum prædecessoris? Et vr̃ quòd sic:quia eadem est
dignitas Item hæc concessio videtur facta fauore ecclesiæ, argu.
C.de sacrosan.eccle.l.non plures.in vlt.gl.& quod no.in c.j.de trãs
la.Epis.in nouel.In ꝯ̃rium vr̃: quia ista concessio nõ est perpetua,
sed personalis vt extra de instit.c cum venisset. & licet factũ à p̃-
decessore tenereť habere ratũ successor. vt no. Arch. xxv. quæst.
2.c.decessor.tñ omissum non tenetur supplere, arg.infrà qui suc.
ten.c.j.Vr̃ distinguendum,aut istud priuilegiũ est cõcessum ad im
petrationẽ ecclesiæ.& tunc successor teneť,quasi gratia facta ipsi
ecclesiæ. Aut ad impetrationẽ alteri⁹,& tũc secus,arg.C. de ꝯ̃hẽ.
emp.l.fi.vt dicamus in confessione idẽ quod in compromisso, ꝙ
non transit in successorem in prælatura.vt no.Bar.ff de vul. & pu-
pil.l.q liberis.§.hæc verba.& no.ĩ c.vno delegatorũ.de offi.deleg.
& in c.vlt de procur.in cle.in gl.ordina Et ita cõsului in causa Co-
mitis Sabaudię super sñia lata ꝑ Regẽ Francorũ,cum in patrẽ eius
esset commissa decisio super xliiij. castris feudalibus imperij. Nã
nõ poterat dici iurisdictio Regis Francorũ in tam arduo facto po
tuisse prorogari.sine licentia Impatoris,cùm feudũ tale ꝯsistat in
regalibus impij:& qa cõpromissum fuit ꝯsumptũ morte regis:qđ
tene mẽti.& tangit in c.vno delegatorũ.de offic.delega.in nouel.
Solu. distingue vtrum sit expressum nomen appellatiuũ per prius
quàm ꝓprium, vel solùm nomen appellatiuum.& tunc successor
teneť implere:an sit expressum ꝑ prius nomen ꝓprium,& tunc se
cus.argu.ff de curat.furi.l.cuius bonis.& l.si seruus.de stipulatione
seruorũ.& ff.de pac.l.si vnus.§.fi. Vel dic,aut Papa iubet, & debet
impleri ꝑ successorem:aut permittit,& tunc secus:vt no.ff.de iu-
risdict.omniũ iudic. l. & qa.vel cõiũge simul istas duas vel vltimas
opi.& hæc vera.¶ Extrà no.ꝙ q̃dã sunt de corpore patrimonij:&
ista sunt transmissibilia;quia habent eandẽ subsistentiã in seipsis ꝑ
sona mutata,sicut nõ mutata sicut domus ager,iura & obligatio-
nes.Quędã nõ sunt de corpore patrimonij, sed de hominis intel-
lectu:& ista nõ trãsmittunť:vt C.de caduc.tollẽ.§.ne aũt. & extrà
de offic.delegat.cap.qm̃ Abbas.Et adde quod no.ff.de pac. l. tale
pactũ.§.fi.& facit ff.de verbo.obligat.l.stipulatio ista.§.si qs. Ista ꝓ
priè faciũt ad statuta quæ dicũt ꝙ verba statutorũ debeant ꝓpriè
b interpretari. nam propriè intelligitur quod verè dicitur.[b] ¶† Ex-
5 trà q̃ro,nunquid isti Comites & Barones teneanť curtes suas,in q
bus colligũt pedagia,tenere securas à latronibus? Respondeo sic:
c aliàs tenerenť emẽdare damna deprædatorũ.[c] vt no, Archidiaco.
xxiij. quęstione iij. c si qs pegrinos. Et quo ordine debeãt sedere
d [d] penes regem.dic ꝙ ordine cõsuetudo:& iste honor appellať pri
e uilegiũ:[e] vt no. gl. de Archiepiscopis Rauennæ & Mediolani.C.
6 de sacrosanctis ecclesijs.l.decernimus.¶ Extrà † quęro,vnde fuit
Totilla flagellũ Dei.Respondeo,dicit Archidiacõ.ꝙ fuit marchia
f nus[f] xxiij.qõne v.cap.nõ vos.deinde scias ꝙ dñs Iacobus de Ardi
zo.ĩ summa sua,multa tractat đ electione Impatorũ,& đ eius cõ-
ronatione,de qbus hodie nõ est disputãdũ:qa ecclesia disponit,&
dicere ꝯ̃rium esset percutere caput ad montẽ morellũ. *Capitanei*
g Isti sunt quos vulgo Barones vocamus[g] vt aiť quidã magnus dò-
7 ctor in som. sua. † Quid de eo qui reparauit castrũ desertũ, vel de
nouo ædificat locum vbi se congregat populus vtrũ habeat iuris-
ctionẽ sup illo populo? dic vt no.extra de verborũ significatione.
c.qd ꝑ nouale.in nouel. Itẽ ꝙ Impator teneť facere seruari statu-
ta terrarũ & consuetudines:habes in l.fina.C.de iure reipublicæ.li
br.xj.licet ipse sit Papa in tempotalibus:vt nota.instit.de re.diui.§.
nullus.in gl.in verbo,Põtifices,id est,papas.Et an Imperator pos
sit deponi,& ꝑ quẽ,dicã infrà,si de inuesti.inter do. & vasal. oria.
8 cõtro c.i¶† Quæro, si nõ tenet electio p̃lati vtrũ teneat eius cõse-
cratio.Dicit Ioan.Andr.ꝙ non,extrà de transla.epis.c.licet.qa vbi
est defectus fundamẽti,nõ solũ deficit ordo rei, sed esse & substã
h tia rei[h] vt no.in c.j.de rebus eccles.nõ alie.in vj.Idẽ ait ꝙ Papa nõ
eget ꝯfirmatione,extra de author.& vsu pal.c ad honorẽ.ĩ nouel.
& legiť & notať c.licet de vitanda,de elect.Pone, Rex cõcessit feu
dũ,nunquid successor teneať id obseruare qđ fecit antecessor?dic
ꝙ sic.vt extra de iudic.c.nouit. ¶ Quæro ad quid sit hic mẽtio de
istis nobilibus,qui infeudãt? Respondeo, olim nõ passim qbusdã
licitum erat infeudare,sed certis tãtũ, qbus hoc ipsum in summa
vel magna dignitas,aut antiqua cõsuetudo tribuebat,qa indecens
videbať vt vnus rusticus haberet vasallo sub se,qa habere vasallos
est q̃dã dignitas,cui & iurisdictio inest. argõ eorum quæ not. Ar-
chid.in c.j.de consuet.lib.vj.Sed hodie tã maiores, q̃ minores, &
minimi valuasores infeudant: imo ẽt rustici dummõ habeant le-
gitimã suorũ bonorũ administrationẽ:vt infrà, ꝑ quos fiat inue-
9 stitu.c.j.§.nouit.quod nota,s̃m Iac.de Ra. ¶† Quæro an vasallus
possit alij ĩfeudare illud qđ in feudũ tenet?dic ꝙ sic æquali,vel me
liori,& eadẽ lege.vt infrà,qualr̃ olim feudũ alienari poterat.capi-
tulo primo §. si verò. & si de feudo fuerit ꝯtrouersia.c.beneficiũ.
& infrà de leg.Corradi c si inter duos.§.similr̃.& ĩfrà de no.feud.
§.itẽ eadẽ l.& infrà de c.Corradi.c.j.§.p̃tereà.& ibi no.in gl.q̃ inci-
pit,p̃terea.& de ꝓhibit.aliẽ.feud.ꝑ Federicũ,capit.Impialẽ.§.calli
dis.& ibi no.in gl.q̃ incipit,q̃ vtique.& §.illũdq e.& ibi no.gl.quę
10 incipit,nota ergo.¶† Quæro an adultus sine curatoris authorita
te possit de feudo inuestire;& qd de pupillo? respondeo, vt not.
infrà, ꝑ quos fiat inuestitur.& ꝑ quos recipiaťin prin. & ibi no in
gl.q̃ incipit,& merito. & infrà si de feud.fuerit cõtrouer. c. si mi-
nori.& ibi no.in gl.q̃ incipit, sed de quo, & c.si qs decesserit filio
impubere.& ibi no.glossa quæ incipit,nota hi quod impubes. nõ
cogitur.vbi etiam dicitur quid econtrario.&ibi dicam.

ADDITIONES.

a Semper intellige.Dic ꝙ omne possessorium habe correspondens petito-
riũ,ad quod ordinatur.C.de edic.diui Adri.l.final.in fin.C.de codicil.l. si qs
agere.§.j.& ibi not.& tunc dicitur correspondens qñ vnum ex altero fit,vel
ordinatur ab ipso. Et sicut est ordo duplex,scilice substãtialis, vt C.de ap.
l.j.C.de iudi.l.nulli.cum si.& formalis.C.de senten.& interloc.om.iud.l.ꝓ-
latam.ita duplex est possesio,ciuilis & naturalis.l.nemo ambigit.C.de acq.
posses.& propterea dicit Oldr.ꝙ dum sum in fundo.vel in conspectu,habeo
naturalem,dũ à longe:habeo ciuilem, vt not.C.de acquiren.pos.l. licet.per
Accur.dum sum,habeo naturalem,id est totalem,& plenissimam,& qđ hoc
nomine ciuilis cõprehenditur,à qua est effectus naturalis possesionis, non
tñ quid distinctum est, nisi cum sum extrà fundumà remotis:aliàs quod pa-
rũ distat nihil distare vr̃. Adde ꝙ in corporalibus requiritur patientia eius
qui illam quasi possesionem potest cõferre,vel quia superior: vel quia pos-
sidet,& ideo dominus non di quasi posidere dominiũ vsufructuario patiẽ-
tę:quia vsufructuarius ciuilẽ possesionẽ tradere non potest; quia eã nõ ha-
bet,nec habere potest: vnde non dr̃ pati qui prohibere non potest.l.sæpè.ff.
de re iudic. Adde ꝙ subiecti habentur loco materiæ,cuius natura est esse su-
biectum pasionis,sed domini habentur loco formę,cuius natura est actiua
subiacentis materiam.& sicut in naturalibus materia debet esse obediẽs for-
mæ,quia actus actiuorum sunt in patiẽte benæ disposito. secundo de anima,
sic in arte iuris ciuilis est: vnde præceptum nõ facit quem prçlatum,sed obe-
dientia suppositorum,scilicet respectu possesionis, & subiectionis. Et qui
facit ea quæ debent facere subditi,etiam ignorante prælato,cõseruat posses-
sionem prælati.ad quod facit ff.de vsufruct.l.arboribus.§.fina.& arg. ff.quẽ-
ad.seru.amit.l quæsitum.de maio.& obe.c.inter quatuor.per Inno. Si autẽ
quis præcepit,& ei non obeditur, & iste non posidet nisi labia sua. dicit In-
nocen.in c.olim.el 3.de resti.spoliat.

b Verè dicitur. Etiam si ex adiuncto verbis ipsis intellectus declaretur: an nã
quod per se non declarator,per subauditum intellectum sæpe suppletur. vt
ff.de lib. & posthum. l. Gallus.§.j.de verborum obligatio.l.si quis stipulatus
sit Seium.ibi,quærentibus &c. Conceptus enim mentis,& litera sonans ip-
sum,est sensus literalis.de act.& ob.l.non figura. Et vide omnino quod no. ff.
de legatis ij,l.cum pater,§.cum imperfecta, per Accursium. Et verba statuti
intelliguntur propriè, id est inspecta naturali verborum significatione,nul
la alia adhibita interpretatione.argumen.l.pediculis.§ Labeo,& ibi ꝑ Ac-
cursium,& alios scriben.ff.de auro,& argento.legat.

c Emendare damna deprędatorum. Vide Bar. & quæ ibi nota. in l. nequid
ff.de incen.rui.naufrag. Andreas Barbatia.

d Debeant sedere.vide gloss.institu.de bono.possess.§.nunc alia. Vide Bal.ff.
de offi.procons.l.obseruare.§.ante. quod. Vide Bald, vbi pulchrè loquitur
in c.cum olim.de consue.

e Priuilegium. Et facit gloss. lxiij.distinctio.in c.quod attendit consuetudo,
in quo loco sedere debeat cantor in choro.

f Marchianus. Intellige Triuisanus. Andr.Batb.

g Barónes vocamus. Quis dicatur Baro, vide capit.fundamenta.§.deinde.
de electio.libr.vj. Andreas Bar.

h Substantia rei. Ad hoc vide gloss.in capitulo cum super.de causa possesio.
& propriet.& per Ioan. Andre.in c.quod sicut,in vltima gloss.de elec.& per
Innc.eo.titu.c.cum dilecti.

1 *Filij licet sint inæqualiter instituti,succedunt tamen æqualiter in feudũ.*
2 *Vasallus an poßit totum feudum aßignare uni ex suis.*
3 *Feudum hodie extenditur in perpetuum,non tantum ad uitam fidelis.*
4 *Frater an succedat fratri in feudum,iure succeßionis, an iure accrescẽdi.*
5 *Frater decedens si instituit hæredem extraneum,an frater priuetur portione feudi quæ erat apud fratrem.*
6 *Quid si frater superes cõmisit culpa propter quã debet amittere feudũ.*
7 *Quid si frater seperstes renuntiauit parti suæ in manibus domini,an alia portio accrescat sibi iure succeßorio.*
8 *Felonia uasalli an noceat alijs successoris.*
9 *Fœmina an succedat in feudum.*
10 *Feudum paternum an desinat eße paternm per refutationem.*
11 *Pactum facit aliquid licitum,quod sine pacto non liceret.*
12 *Feudum emptum ex communi pecunia fratrum,qui simul habitant an sit commune.*
13 *Statuti eßentia an sit in ipso statuto,an ratione ipsius,& qualiter apparere poßit de intentione statuentium.*
14 *Fœminę licet iure Romano succedant sicut masculi, tamen à succeßione feudi excluduntur.*
15 *Pactum conceptum in filia,uidetur habere locum in nepote.*
16 *Hęc dictio,usque,ponitur inclusiuè in dilationibus & citationibus.*
17 *Feudum adquem uadat, si actum sit quòd deficientibus masculis transeat ad unam fœminam.*
18 *Feudum si datum sit nullo onere seruitij apposito, an non existente masculo succedat fœmina.*

19 *Pacta*

19 Pacta qualiter, & quando possunt ampliare iuris dispositionem.
20 Feudorum consuetudines introductę sunt secundum usum institutum à sapientibus antiquis.

Et quia vidimus. Iste §. continuatur ad præcedentia in hũc modum. Dictum est suprà in principio vsq; ad pñtẽ.§.de prima parte rubricæ, scilicet de psonis q̃ feudum dare possunt. Sequit̃ de secunda, & tertia parte rubricę scilicet de acqsitione & retẽtione feudi. Diuidit̃ autem iste §. vsque ad §.notandũ in tres partes. Primò tractat de acquisitione retentione feudi iure antiquo, & nouo. Scd̃ò de successione filiæ in feudũ. Tertiò de successione feudi iure nouissimo. Prima pars durat vsque ad § hoc aũt notãdũ. Scd̃a vsque ad §.hoc quoq; sciendũ. Tertia vsque ad §.notãdũ. Casum breuiter, pueċti, ita potestis ponere vsque ad §.notandũ. Vasallus ipso viuo nõ priuatur feudo: ipso verò mortuo ad filios æqualiter feudũ ptinet: & si filij nõ sint, ad nepotẽ ad & fratres, eis nõ extãtib⁹, si feudũ est paternũ vel nouũ, & p pactũ est. Filiæ vero in feudũ nõ succedũt. Nouissimo autem tpe collaterales vsque ad septimũ gradum descendentes, masculi in infinitum succedunt. hoc dicit vsque ad §. notãdũ. Casum pueriliter ita potestis ponere, licet nõ esset opus p prouectis. Primo cõtinuat se dicẽs, Vidimus de psonis q̃ feudũ dare possunt: videndũ ergo est de initiis feudorũ. Et est sciendũ q̃ iure antiquissimo fuit in potestate domini feudũ reuocare. quãdocũque sibi placuerit, postca verò ante vnũ annũ finitũ non põt reuocare. deinde fuit vita feudi extensa vsque ad vitã fidelis: posteà verò mortuo scilicet fideli, pertinebat ad filios, ad illũ tñ quẽ dñs volebat eligere, deinde cœpit ad omnes æqualiter pertinere. Posteà verò Impator Corradus Romã pfectus rogatus à fidelibus, legẽ condidit q̃ ad nepotes feudũ pduceret, & q̃ fratre sine legitimo hr̃de defuncto frater in feudũ qd̃ erat patris eorũ succederet. Si verò frater à dño feudũ acceperit. ipso defuncto sine legitimo hr̃de, frater ei non succedit. Itẽ & communiter acceperint, nisi p pactum aliud fuerit specialiter conuentum, relicto tñ legitimo hærede frater semper excluditur, & hoc vsque ad §.hoc aũt notãdũ.
1 Iacobus de Bel. AEQVALITER.† Not. q̃ licet filij sint inæqualiter instituti: tñ æqualiter succedũt in feudo. Nepotes verò cũ patruis succedũt in stirpes & nõ in capita. Sed nõ extãtibus patruis succedũt in capita, & nõ in stirpes. Et est ratio, quia cũ succedãt iure proximitatis, ita est proximus vnus sicut alius. Nec est ratio quare ideò minus succedat, qa cũ pluribus succedit qm̃ natura
a ipsa indiuisibilis est. & opinio Azo.[a] fuit, q̃ idem esset in mera successione hæreditatis. Et hanc opinionẽ tenet Iaco. Veronensis, & maximè, qa de iure cõi hoc est verũ, nec reperimus hunc casum aliter decisum in vsibus feudorũ. allegat in authentic. de hæredib⁹ ab intestato. §. illud palã. & §. reliquũ. & institut. de legitima agnatorũ successione. §. hoc ẽt. Alij dicunt, & melius, q̃ patrueles succedunt in stirpes, quia ingrediuunt̃ gradum paternum. & hoc tenet Accur. C. de legitimis hæredibus. authentic. cessante. & idẽ tenebat dñs meus in libro meo. infra, de natura successionis feudi. vbi habeo tale capitulũ, vt in quibusdã libris reperit̃, videlicet: Decedente fideli absque liberis ex se descẽdẽtibus, & in feudũ succedentibus, siquidẽ feudũ fuit cõis parentis, fratres defuncti cũ filijs in præmortuorum fratrum stirpem succedãt, his verò non extãtibus ad agnatos proximiores id volumus pertinere. & si qdem in pari gradu sunt, pariter admittunt̃: si verò ex vno est vnus, ex alio sint plures, nõ in stirpes, sed in capita succedere debere ordinam⁹, verba tex. Iã ergo nõ est quæstio quia est casus l. vt C. de furt. l. ancillæ. Gl. infrà de phibita alien. feudi p Lotha in capitulo finali, dicit se dubitare an talia capitula, q̃ reperiunt̃ in paucis libris sint te-
2 nẽda p legibus quã gl. no. ¶† Sed q̃ro de vno, vtrũ vasallus possit
b vni ex filijs assignare totũ ius feudi? dicit dñs Iacobus q̃ sic. [b] arg. ff. de ritu nuptia. l. filio. §. finali. & de pace cõstan. §. in ciuitate illa. in fin. & infrà de alienatione feudi patern. capitulo primo versi. & licet prohibeatur & facit ad hũc §. ff de oper. liber. l. vt iurisiurãdi. §. si liberti. & qd̃ dicã infrà, an fil. vel agna. cap. primo. & qd̃ plenè no. in Spe. de testamen. §. primo. versiculo finali, vbi plenè disputat̃ an nomen hæredis repræsentet̃ in filio, vel filia institutis in re
c certa.[c] ibi videas. ¶ Nota q̃ antiquissimo tpe erat ĩ potestate dominorũ, qñ vellent feudũ auferre, sed hodie nõ est ita nisi feudum
d concederet̃ ad beneplacitũ.[d] Sed opponit̃ q̃ imò & hodie fit, idẽ anno transacto: vt infrà, si conten. fuerit. inter domi. & fidelẽ de contentione feudi. capitulo primo §. itẽ sciendũ. Solu. ibi loquit̃ de feudo guardiæ, vel castaldiæ, vel simili. vt infrà, titulo primo. capitulo primo. hic de alijs feudis pprie sumptis. Nota ergo q̃ ĩ feu guardię, vel castaldię, & qd̃ p mercede alicui dat̃, nihil ẽ hodie im
3 mutatũ de eo qd̃ determinat̃ ĩ dictis capitulis. ¶† Scd̃ò nota q̃ de quadam alia iuris prudentia, feudum extendebatur vsque ad vitã fidelis. Sed hodie in perpetuum sed contrà, imò vr̃ q̃ ẽt hodie nõ extẽdat̃ vltra vitã fidelis, vt infrà de feud. March. capitulo primo. Solu. ibi speciale in feudo Marchiæ, ducatus, & comitatus, vel alterius regalis dignitatis, seu Baronię ab Impatore dato, in quo de rigore ɔsuetudinis nõ succedit hæres: tñ hodie & illud est ppetuũ p vsurpationẽ, nõ p rigorẽ iustitiæ, vt infrà de alienatione feudi. §. in feudo. comitatus. s̃m gl. ¶ Tertiò nota q̃ Corradus ɔsuetudinẽ, q̃ loquebat̃ de filijs, progauit ad nepotes ex filio, ergo nomine filij: nõ cõtinebat̃ nepos. Circa qd̃ est sciẽdũ q̃ hoc nomen filius, qñq; ponit̃ vt causa alicuius priuilegij & nõ cõtinet̃ nepos, [e]
e ff. de excusation tutorũ. l. scd̃a. Qñque vt terminus priuilegij, & idẽ vt hic, C. ad Trebellianũ, l. iubemus. Qñ vt terminus pœnę, & idẽ, vt no. extrà de fil. presby. cap. ad excludendas. in nouella. Qñque ratione designandæ prolis, siue in honorẽ sanguinis, & tũc cõtinẽtur nepos. Vnde in materia feudorũ, si qs hodie reciperet feu
f dũ p se, & hæredibus suis, intelligeret̃ de hæredibus sanguinis [f] ex se descendentibus. vt infrà, de gradibus in successione feudi. capitu. primo. & de duobus fratribus à capitaneo inuestitis. c. primo. & de alienatione feu. cap primo. §. & si clientulus. Et adde qd̃ notant moderni. de verborũ significatione. l. liberorũ. Et dic q̃ filius est nomen generis, & nomen speciei, sicut adoptio. Nam græcè est nomen generis, qa dr̃ à philos qd̃ est amor, vnde ẽt de nepotibus, & reliqs prædicat̃. Sed latinè est nomen specificũ nisi natura
g actus, vel fauor extẽdat vlterius. [g] Nota q̃ feudũ qd̃ fuit eorũ patris dr̃ paternũ. Idẽ si filiorũ ascendẽtiũ vsq; ad nomen nominatũ in iure. Sed supra nominata in iure magis pprie sumpto vocabulo dr̃ antiquũ siue maiorũ suorũ: vt ff. de grad. l. Iurisconsult. Sed largo modo paternũ appellatur quod fuit ascendentium quorũcũq; in ĩfinitũ, vt infrà de natura successionis feudi. capitulo pri-
4 mo. ¶† Sed hic q̃ro vtrũ frater fratri succedat in feudo paterno iure accrescẽdi: an iure successorio: nã tex. supius dicit, hoc iure suc-
h cessorio &c. [h] Itẽ pro hoc, quia ius accrescendi habet locũ in acquirendis non in acquisitis. Nec reperimus q̃ hæc regula fallat nisi in vsufructu formali, cuius rõ est: qa ille vsusfructus semp est in fieri, & p futuro tpe nullũ ius causatũ est in eo vt ff. de vsufruct. accrescẽd. l. prima. §. interdũ. Itẽ si esset ius accrescẽdi, eẽt ex aliqua ɔiunctione re, vel verbis, vel mixta Sed inter fratres nulla est talis ɔiunctio, licet inter eos sit cõiunctio naturalis, & legalis tñ in acqsitionibus singularibus, sicut est acqsitio feudi cõiũctio legalis nõ parit ius accrescẽdi, vt ff. de legat. ij. & l. Proculo. Itẽ nos videmus quòd

ADDITIONES.

a Opinio Azonis. Facit tex. quem vide in capitulo primo. infrà de gradibus. Vide ibi Baldum. & in capitulo primo. de natura successionis feudi. & in l. secunda. C. de suis & legitimis. & plenius in l. cessante. C. de legitimis hæredibus. Vide Baldum in l. secunda. §. cũ hæreditas. ff. de suis & legitimis. Angel. in §. si vero. in authentica de hæredibus ab intestato. vbi tenet quod in stirpes. Salycetus in l. cessante. præallegata tenet opinionẽ Azonis. Et vide quod notaui ad Baldum, in dicta l. cessante. And. Barb.

b Dominus Iacobus q̃ sic. Adde ad istud dictum Ludouicum Romanum in consil. xxxiiij. Andr. Barba.

c In re certa. Vide Baldum in authentica, si quas ruinas. C. de sacrosanctis ecclesijs. & Bartolũ in l. vt iurisiurandi. §. liberi. ff. de operis liberto. And. Bar.

d Beneplacitum. vt l. 4. ff. loca. nam rei suæ potest quisque ex libero arbitrio legem imponere, nisi sit initiata obligatio hoc prohibens. vt C. de pactis conuent. l. ex morte.

e Nepos. Nota q̃ appellatione filiorum non continentur nepotes, vt l. iubemus. C. ad Trebellianum. quod intellige respectu gradus: aliàs etiam continetur nepos ex filia. Casus est singularis secundum Ange. in præallegat. l. iubemus. in §. sin autem. Sed satis concordat lex prima. C. de condit. inser. sed ibi loquitur in liberis, q̃ secus. l. secunda. §. non solum. verb. hoc autem. ff. de excus. tutor. l. sed & milites. ff. eodem. Et intellige verum quando fuit apposita conditio filio, secus si nepoti, ex quo est de alia familia sub dubio fortè quod dicit esse notãdum. Tu vide gloss. quam allegant Moderniores in l. ẽt. ff. soluto matrimonio. pro singulari, in l. liberorum. ff. de verborum significatione. quod in priuilegijs appellatione liberorum intelligitur vsque ad pronepotes. vt l. diuo Marco. C. de quæstionib. & vide Bartol. in dicta l. liberorum. Item priuilegium datum filijs primi matrimonij, puta ne conueniant̃ vltrà quàm facere possunt, non extenditur ad pronepotes. ita singulariter dicit Angel. in l. etiam. ff. soluto. matrimonio Item Senatusconsultum Macedonianum loquitur in filijs, tamen extenditur ad nepotes: vt est tex. no in l. filium habeo. ff. ad Macedonianum. quem allegat Bald. in l. si permittente. C. eodem. Vide tex, in l. patri, ff. de adult, vbi permittitur patri occidere filiam, non tamen nepotem: quod est notandum. Vide Bald. plenè in l. maximũ vitium. C. de liberis præteritis, & in l. Gallus, §. instituens. de liberis & posthu. Angelum in præallegata l. etiam, Bartol. in l. liberorum, præallegat Cynum in præallegata l. diuo Marco. Andre. Barba.

f Hæredibus sanguinis. Vide Ludouicũ Romanũ consilio. 1. Andr. Barba.

g Extendat vlterius. Et nota q̃ in feudis linea sanguinis est priuilegiata. sic. ff, de edendo. l. si quis ex argent. §. penult, C. de imponen. lucrat. descriptione. l. j. §. j. libro decimo. Cũ ergo i feudis loq̃mur de hr̃de loq̃mur de hr̃de sanguinis. Sed aliud est in iure patronatus ecclesiæ, in quo succedit ẽt extrane⁹ heres: vt no. ff. de oper, liberorum, l. si operarum, in gloss. in verbo, nõ esse dãdam. per Accursium.

h Iure successorio, Vide Bald. in l. vnica, C. quando non per. par, & l. prima. §. in primo. C. de caducis tollendis, vbi aliter loquitur quàm hic, & Bartol. in l. quod dicitur, ff. de verborum obligation. & in consilio incipiente, ex themate. & Moderniores in præallegata lege vnica. vbi tenent id quod Baldus hic dicit, per rationes Baldi hic. Andreas Barbatias.

ꝙ ſuccedunt agnati qui morientibus nullo modo cõiuncti ſunt,
vt infrà.an filius vel agnatus.c.primo.Item eſt hic expreſſum, ꝙ
ſi ꝯiunctim datum ſit feudũ duobus fratribus,nõ accreſcit de vno
in alterũ.niſi ſpecialiter cõtineat in verbis inueſtituræ, ergo ꝯiun-
ctio verbalis cõplexiua.ſiue realis, ſiue cõiunctiua nihil hẽt opa-
ri.Itẽ hæc eſt regula ꝙ in ꝯ́ctibus nõ habet locũ ius accreſcẽdi.&
ratio eſt,qa imputẽt ſibi ꝯhentes.qui ſibi nõ proſpexerũt, vt ff.de
verbo.obligat.l ſi mihi & Titio.niſi reſultaret abſurditas: vt ff.de
ꝯhen.empt l.fundus ille,vel niſi ſit imperialis largitas: vt C.ſi ſo-
a cius liber.imper.l.j.libr.x.a Nec obſt.ꝙ aliquando vocamus ius ac
creſcẽdi,quia iſte ſermo eſt potius facti q̃ iuris,id eſt quoddã aug-
mentũ.propriè verò appellat ius ſucceſſorium.Sed dicas,quid ad
Rhombũ nã de nomine non eſt curandũ, habito identitatis effe-
ctu,vt no.in authẽ.de.ſan.Epiſco.§.ſi qua mulier.collat.ix.Reſpõ-
deo,ſi eſt ius ſucceſſoriũ,debet acceptari,& poteſt repudiari. Sed
ſi eſt ius accreſcẽdi,tacitè & ipſo iure accreſcit.& fortè inuito qa
qñ vtraque portio eſt grauata,nõ poteſt ꝓ parte acceptari, ꝓ par-
te nõ,vt ff.de leg.ij.l.ſed duobus.& no.C.qñ non pet.partes. in gl.
fi. Verius eſt ꝙ ſicut in legatis, etiã ſi eſſet ius accreſcendi, poſſet
portio accreſcens repudiari.vt C.de cadu.tol.§ his ita.Bar.dicit in
d.l.ſi mihi & Titio.quod eſt verum ius accreſcendi,quia iſta eſt q̄-
dam mortis cauſa capio: in qua ſicut in donatione cã mortis, ha-
bet locũ ius accreſcendi.vt C.de cad.tollen.l.j.in fi.ſed certè mor-
tis cã capio,eſt ordinatio hominis,non legis vt legit.ff.de fideicõ-
mi.liberta.l.Thais § Stich⁹ ſeruus & fit p ordinationes incertas,
nõ p diſpoſitiones obligare valentes. Itẽ ius accreſcẽdi nõ habet
locũ in iuribus ſeparatis,vel aduerſariuis ff.de bon.poſ.l.ſed cũ pa-
trono.& ff.de cõdi.& demon.l.mulieri & Titio.Tu dic vt ſupius,
ꝙ iſta eſt potius quædã legis ꝓuidentia,quæ nõ habet vim relicti.
Iſta ſunt verba gl.in alia materia.C.de ſacroſan.eccleſ.auth. ſi qua
mulier.in gl.parua vltima.Itẽ hoc prouenit magis ex natura inue
ſtituræ,vt infrà de feud.marchiæ.c.ſi capitanei. & eſt ꝓuiſio legis
ſupplens factũ hominis,vel ipſum interpretãs,qa ſicut ſi à princi
pio fuiſſet vnus hæres,totũ habuiſſet:ita ſi res recidat ad vnũ,vt ff.
qđ cuiuſque vni.nomi.l. ſicut in fi.nã hoc & fuit & eſſe debuit de
partiũ intẽtione. Vnde idẽ eſſet in emphyteuſi qđ in feudo,qđ ac
creſceret p naturã ꝯctus,& tacitã prouidẽtiã ꝯhentium: vt argu.
ff.de pactis l.tale pactũ.§.finali.Qñque ius accreſcendi appellatur
tacita ſubſtitutio:vt no.ff.de legat.2.l.ſi Titio & Mæuio §.Iulian⁹.
5 ¶† Quærit gl. pone ꝙ frater qui deceſſit,extraneum hæredẽ inſti-
tuit. nunquid frater ſuperſtes priuatur ea portione feudi quę erat
apud morientẽ? Reſpondet gl. ꝙ non, nec dicitur mortuus cum
hærede,in materia feudorum ille qui decedit extraneo relicto hę
rede,cum liberos nõ habeat;vt infrà de ſucceſſ.feud.cap. primo.
§.nulla facit quod nor.ff.ad Treb.l.quia proinde. Itaque feuda nõ
percipiunt mero hæreditario iure,ſed potius principali ꝓuidẽtia.
arg ff.de adoptio.l.ſi arrogator.§.ſed an impuberi. ſm gl. & bene
6 ¶† Sed qđ ſi iſte frater ſuperſtes cõmiſit culpã, ex qua debet feu-
dum amittere? Reſpondet gloſſ.quòd tunc non ſuccedit in feudũ,
quod dic vt dicam infrà de prohibita feudi alienatione per Fed.
7 cap.j.§.ſin autẽ pater.† Sed pone ꝙ frater ſuperſtes,renũciauerat
partẽ ſuam in manibus dñi, nunquid alia portio ſibi accreſcet iu-
re ſucceſſorio? & vr̃ ꝙ ſic,ſicut ĩ vſufructu,vt ff.de vſufru. l. Titio.
§.vſumfructum.Itẽ ad hoc argu.ff.de vulga.ſubſtitu. l. cohęredi.
§. fin.quod verum credo:quia vt dixi non eſt ſtrictè loquendo ius
8 accreſcendi.& facit infrà,de eo qui finẽ fecit agna.c.j. ¶† Quęro
vtrũ felonia vaſalli noceat alijs ſucceſſuris,dicit gl.ꝙ ſic, quod ve
rum eſt in omnibus deſcẽdentibus ad infinitũ,in agnatis verò vſq;
ad quartũ gradum excluſiuè: vt infrà ſi vaſal.feudo priuet,cui de-
9 fera.c.primo.¶† Quærit gl. nunquid fœmina ſuccedat in feudo?
b dicit ꝙ non b niſi in tribus caſibus.Primus, qñ nominata eſt in in-
ueſtitura.Secundus,qñ feudum redemit à dño. Tertius,quan mi-
nus ei dedit ꝓpter ſeruitiũ patris:quibus caſibus ab aliquo ex parẽ
tibus non inquietãda eſt.vt infrà quemadmodum feudum ad fœ-
c minas pertineat.c.ſi quis ſine filio maſculo. c † Et qa hic agitur de
10 feudo paterno, an refutatione deſinat eſſe feudum paternũ? dic
vt infrà de vaſall.decrep.æta.c.primo.in fi.Et an per nouam inue-
ſtiturã deſinat eſſe paternum,habes in eo.c.Et ſi vaſallus refutauit
feudũ,vt filij inueſtirentur à domino,quibus inueſtitis vnus eorũ
deceſſit ſine hr̃de,qõ fuit inter dominum & fratrẽ defuncti, vtrũ
eſſet nouum vel paternum.& dicitur ꝙ eſt paternum infrà de in-
ueſtitu.quã Titius accepit à Sempronio.cap.primo.Quid ſi agna
tis cõſentientibus,dominus filiũ vaſalli de feudo inueſtiuit pater-
no poſteà ſine liberis deceſſit filius,pertinebitne illud feudum ad
agnatos tanq̃ paternũ? dic vt no.infrà,an agnatus vel filius. c. pri-
11 mo.in gl.ſed nũqd.† Deinde dr̃ hic ꝙ p pactũ licet, qđ ſine pacto
non licet.& ꝙ pactũ trahit feudũ extra naturales terminos feudi,
ad terminos pacti. Iſtud eſt brocardicũ gl. ſup quo dicendũ eſt, ꝙ
q̃dã producunt in eſſe p pactũ, quædã ꝓducuntur in eſſe ex natu
ra rei,quædã prorogant per pactũ,quædã p pactũ cõcedunt ꝑter
d ius cõe.d Primo caſu,licet p pactum qđ aliàs non liceret. Scđo ca
ſu idem eſt natura ꝯctus, quod pactum. Tertio caſu loquitur de
ædil.edict.l.quod ſi nolit. §. ſi quid ita. Quarto caſu loquitur C.de
e pignor. l. licet.cũ ſimili. e Et adde qđ no.ff. de diuerſ. & tempor.
f præſcript.l.longæ. f ¶† Deinde quærit gloſſa vtrum feudum em-
12 ptum ex communibus bonis fratrum ſimul habitantiũ, ſit cõe.
Et hæc quæſtio poteſt intelligi dupliciter. Vno modo de habitã-
tibus ſocialiter ex cõuẽtione. Alio modo de habitantibus frater-
naliter,& ſimpliciter ſine conuentione alicuius ſocietatis, & dicit
vtroque caſu ꝙ niſi de conuentione inueſtituræ, vel ſcientia do-
g mini appareat feudum non eſſe commune. g vt infrà de fratribus
h de nou. beneficio inueſtitis. capi. ſi duo fratres. & dic vt ibi. h Et
no. ꝙ in feudis non refert cuius pecunia feudũ ſit emptũ. facit C.
ſi certum petatur.l.nõ vnde originẽ.Et hæc eſt regula generalis in
quocũque cõtractu. Fallit,dicit gl.C.de pigno.in l.quamuis,in pe-
cunia militis,& pupilli,& pecunia dotali.qđ dic. vt C. de rei ven-
dicatione.l.ſi vt proponis.Sed qđ dr̃ de re dotali, intellige in ſub-
ſidium,vt ff.de iure dotium.l.Proculus eſt ff. de donationib. inter
virũ & vxorẽ.l. vxor marito. Et ſi ĩ eodẽ inſtr̃o emũt vir & vxor,
dic vt notat C.de fide inſtrumẽtorũ.l.ſcripturæ.& de eo qđ ibi di
cit gl.eſt caſus extrà de diuor.capitulo ſcđo.Et adde qđ nota.in l.
prima.C.ſi quis alteri vel ſibi.Et ſi vxor tantũ habet in dote,quã-
tum conuertit in emptione prædiorum, & eſt ſolutũ matrimo-
i nium,ſufficit viro dos quam retinet. i Dicit Innocentius qđ quic
qd acquirit vxor de operis ſuis,acqrit viro,ſicut liber homo bona
fide poſſeſſus.extrà de teſtament.capitulo,cũ in officijs.Bar.dicit
ꝙ ſi vxor gerit in animo acquirendi ſibijpſi,non acquirit marito:
quia acquiſitiones iuregentiũ ſunt, & fundãtur in conſenſu. ff.de
donatio.l.qui mihi donatum. de fide inſtrumẽtorũ & iure haſtæ
fiſca.l.& ſi ĩſtrumẽta.lib.decimo.& C de donationib. ĩter virũ &
vxorem.

ADDITIONES.

a L.prima.libro decimo. vel ibi loquitur in priuilegijs, non in contractibus i
celebratis cum fiſco, vel Imperatore. Tu dic ꝙ ille titulus loquitur in omn
gratia principis. Item regula eſt,ꝙ vbi eſt diuerſitas,ſeu pluralitas perſona
rum diſponentium,vna in alteram nihil poteſt,verbi gratia. Titius,& Seius
ſimul faciunt teſtamentum,& rem communem legant mihi,& Titio.nam ex
teſtamento Titij nihil accreſcit de portione Seij,nec econtrario:& ideo ſi-
cut in feudis diuerſorum dominorum non habet locum ius accreſcendi, ſic
nec in feudis diuerſorum ſuſceptorum ſeu ſtipulantium, quia vnuſquiſque
pur ſe decernitur,nec alter alteri ſtipulari videtur, vt ff.de verborum obli-
gationi l.ſi ita ſtipulatus.§.Griſogonus. Quid ſi verba dicunt, concedimus
illi cum illo,an videatur tacite actum de iure accreſcendi. Reſpondeo,dictio
cum,ponitur pro &,nec maiorem,nec minorem producit cõiunctionis effe-
ctum,vt ff.de vſufru.lega.l.illi cum illo.

b Dicit ꝙ non. Vide Ludouicum Romanum conſil.j.de fœmina ſuccedente in
feudum. Vide Ludo.Roman.conſil.xxxij.incip.viſo inueſtituræ tenore.vbi
ꝯſuluit ſi fœmina ſuccedit in feudo,vbi dicit aliquas limitationes. And.Bar.

c Cap.ſi quis ſine filio maſculo. Odoffre. addit. quartum, ſcilicet quando feu-
dum eſt emptum integro pretio,quia ibi nullum beneficium recipit,qui tã-
tundem ſoluit.argument. ff. de legat. primo.cum cui ſub hac. Quod verum,
eſt,ſi ad nullum ſeruitium datum eſt,alias ſecus.argumento ff.de legatis pri-
mo.l.apud Iulianum.§.ſi quid.ff.de obſe.l. Titius.

d Ius commune. Quod de inciſione inſtrumenti, quod faciunt fœneratores.
C.de rebus cred.l.generaliter per Odoffre.

e L.licet.cum ſi. Et de pacto,ꝙ pretium ſtatim ſoluatur,tamen poſſeſsio rema
neat venditori in ſua vita, habes textum de fide inſtru. c. cum Ioannes ere-
mita. Et etiam ibi dicitur,ꝙ res tantum valet quantum vendi poteſt cum pa
ctis appoſitis,non quantum ſimpliciter: vt ff.de ſeru.expor. l.ſi vẽditor. §.fi.

f L. longę. Extrà not.ꝙ quis poteſt recipere feudum pro ſe & fratre ſuo dicit
Odoff.ꝙ eſt ſpeciale.& ſecus ſi reciperet pro alio omnino extraneo,quia nõ
valeret,ſ.recipiendo per conuentionem. dicit etiam conuentionem valere,
ſed iura cedi,debere: vt no.in l.huiuſmodi,in principio.de leg.j.ſed per tra
ditionem ſic.argum.ff.de donat.l.abſenti. de hoc vide quod not. Accur. in l.
cum quidam,in fine.C.de verborum ſignificatione. Extrà nota quod filiatio
& fraternitas probantur per coniecturas: vt not.de condit.& demonſt. per
Accur.& not. ꝙ ſi quis recipit aliquam proprietatem pro ſe & hærede ſuo,
hoc acto ꝙ ſi decedat ſine hærede,id eſt,filio,reuertatur ad concedentem: ſi
decedat cum filio:non reuertatur ad concedentem. Pone modo, ꝙ primò
recipiens deceſsit relicto filio hærede: poſteà filius deceſsit nõ relicto filio
dic ꝙ iſto caſu non reuertitur ad concedentem.vt not.Cy.de ſec.nup. auth.
ſed ſi quis.in fin. & ſic ſufficit primus hæres ad reſtitutionem fideicommiſ-
ſi,& ad excluſionem reſtitutionis.in authen.de reſtit.fideicommiſ.§.manife-
ſtum,per Accur.

g Eſſe commune. Not. quod dicitur quòd feudum emptum communi pecu-
nia eſt commune. Adde quod iſtud eſt verum de iure Lombar. Vide Bal. in
l.ſi proponis.C.de rei vendi.& in l.ſi patruus.C.commu.vtriuſque iu.& l.cũ
oportet.C.de bo.quę lib.Et adde quod in l.fi.C.de col.bo.dicit,ſi vnus fra-
ter plures fructus repoſuit pro familia,quam alter,ſi ſimul habitant,tunc nõ
repetit,& in pręallegata l.ſi patruus.quod limita.quo ad conſumptos, ſec⁹
quo ad extantes. Vide eundem in c.j.ĩ.de bene.frat. Ang.in l. quis ſit fugi.§.
apud Celſum.ff. de ædil. edi.reputauit hoc ſingulariter notandum. & addit,
ꝙ procedit quando ſtat in eadem familia. Secus ſi in eadem habitatione,pu
ta per vnam clauſuram.tex.eſt ibi à nemine notatus niſi ab eo. Vide qđ ſin-
gulariter dixit Bar.in l.rura. C. de om. agro deſer.lib. xj. De materia vide
Bal.in præallegata l.cũ oportet.& l.ſi patruus.& l.ſi vt proponis. And.Bar.

h Vt ibi. Quia feudum habet mixtam naturam perſonalitatis,& realitatis, vt
C.de pignoribus.l quamuis.

i Quam retinet. Adde, vxor non teneť acquirere viro ex operibus ſuis artifi-
cialibus ꝯ ſuã voluntatẽ, vt C.de condi.inſer.l.vxor.& id qđ acqrit vxor re
ſua,cooperãte ẽt opera ſua,nõ acquirit viro.l.alimenta.§.fi.de alimen.lega.

vxorem.l.ſi filij. Itē quod dicit de pecunia pupilli, idē eſt in eccle
a ſia,[a] & ſimiliter intellige in ſubſidiū, puta qa emit Abbas, vel mo
nachus q nihil habēt ꝓprij: vt no.de ſacroſanctis eccleſijs.authē
tica q res iā dictas.in tertia gloſſa.Idē in quolibet p̄lato: vt notat
Inno.extra de teſtamen.capitulo, cum in officijs.& no.in capitu
lo.inquirendum.de pecu.clericor.quia ſiue velint emere noīe ec
b cleſiæ, ſiue nō, ius diſponit ꝙ acquiratur eccleſiæ.[b] Nec pn̄t face-
re ꝯhentes, ꝙ legis diſpoſitio nō hēat locū in actibus eorū, vt l.vl
tima.ff.de ſtipulatione ſeruorum. ¶ Modò quæritur quæ eſt ra-
tio quare nepos maſculus ex filia fœmina non ſuccedat. Reſpō-
det gl. ꝙ ratio non pōt aſſignari, niſi quia ſtatutum conſuetudinis
ita vult, & pro ratione ſufficit authoritas legis, vt ff.de poſtulādo.
l.j.§.pueritiā.in gl.in verſicul.ratus.& ideo dicunt quidam quòd
ſublata ratione legis non tollitur lex, quia licet tollatur vna ratio,
c non tollit alia, ſcilicet legis authoritas. Sed iſti malè dicūt[c] in hoc,
vt patet C.de indicta viduitate tollēda.l.finali. Item gl.noſtra er-
rauit.nā ratio quare nō ſuccedit nepos ex filia eſt: quia ſucceſſio
nō eſt per ſaltū, & ideo expedit ꝙ gradus ante ſe ſit ſucceſſibilis:
nam deſtructo ordine, deſtruitur ordinabile, vt ff.de ſeruitu.ruſti
co.prædiorum.l.tria prædia.& ad deſtructionem antecedentis, ſe
quitur deſtructio ꝯſequentis.ff.de officio eius cui mādata eſt iuriſ
dictio.l.prima.§ huius rei. ¶ Extra q̄rit vtrū eſſentia ſtatuti ſit in
ipſo ſtatuto, an in ratione eius, dico qđ in mente ſtatuentium: vt
d notat in capitulo vltimo de regulis iuris, per Dynū.[d] † Et interdū
12 in ſtatutis nō eſt requirenda ſubtilitas legum, ſed voluntas ſtatuē
tiū: qm̄ ipſe Imperator quandoque nō loquit ſubtiliter, ſed groſ
13 ſo mō: vt notat C.de ſeruis fugitiuis.l.prima. ¶ † Quæro, quomo
do appareat de intentione ſtatuentis? Reſpondeo ſeptē ſunt in-
dicia animi: vt nota.ff.de legatis primo l.ſi ſeruus pluriū.§.finali.
Et plura alia q̄ ibi non ponuntur in ſtatutis habent locum, qa de
ſcripti recitatione conſtat, & ideo ſcriptura portat pondus quaſi
e totius ſtatuti, vt C.de legi.l.prima.[e] Et dicit ibi Odoffredus ꝙ æq-
tates hominū nō habēt in ſe pōdus ſtatuti, niſi legibus, vel ꝯſuetu
dine p̄ſcripta ſint roboratę, ēt in materia feudorū ſecundū Odof
f fredum.[f] † Deinde nota in verſiculo, hoc autem notandum. quod
14 iure Romano fœminæ ſuccedunt ſicut maſculi, tn̄ ex ſucceſſio
ne feudi excludunt, qa ſeruitia feudi ꝯſiſtunt in ſeruitio virili, pu-
ta in pugna. vnde fœmina excludit tanq̄ non capax, qa nō capax
g cauſæ nō eſt capax cauſati.[g] Quæro quid de iure Lombardo. Re
ſpōdeo vt in gloſſa. Verum in Tuſcia Lombardiæ nos habemus
ſtatuta in ipſis ſucceſſionibus quæ ſtatuta ſunt ſeruāda, qđ opti-
mè ꝓbatur ex iſta gloſſa, ex qua ēt colligitur ꝙ ſtatuta poſſunt di
ſponere de ſucceſſione naturaliū, ēt cū legitimis. Vtrum aūt poſ
ſint diſponere de ſucceſſione ſpuriorum plenè nota. in l. prima.
C.de iure annulorum aureorum, & de natalibus reſtituēdis. Item
gloſſa iſta eſt in argumento, ꝙ facere pacē, & cōmoda pacis, ꝑti-
h neat ad maſculos,[h] & nō ad fęminas. Et hoc facit ad ſtatuta loquē
tia de pace obtinēda ab hr̄dibus interfecti. Sed ego non credo ꝙ
i ſtatuta recipiant interpretationē[i] à iure Lombardo, qđ locale eſt,
& ſolum in Lombardia viget: ſed ſolum à iure Romano, vt C.
15 de noxalibus.l ſi ſerui noſtri. † Deinde nota textum ibi, ad eas ꝙ
pactū conceptū in filia, vr̄ in nepote ꝯceptū, ex eo quia cā, & ori-
16 go habēt diſponere de ſuo cauſato: vt eſt text⁹ notabilis hic. † De
inde nota in §.hoc autem. ꝙ hodie agnati ſuccedunt vſque ad ſe-
ptimum gradum: quia litera dicit moderno tempore.& dicit ꝙ
hic eſt vſurpatū. nam de rigore conſuetudinis feudorū, nō debēt
agnati ſuccedere, niſi vſq; ad quartū gradum, ſed certè alibi dicit li
tera, ꝙ ēt agnati ſuccedunt in infinitū, quia licet ſint agnati vaſalli
immediatè mortui, ſunt tamen deſcendentes primi acquirentes
feudū De hoc dicā infra de feudo Marchiæ. capitulo ſi capitanei,
& infra de prohibita alienatione feudi p Lothariū. cap. ſatis bene.
K vbi omnino vide.[K] ¶ † Extrà nota ꝙ in dilationibus, & citationi-
17 bus dictio (vſq;) ponit incluſiuè,[l] ſi termini ſunt compatibiles,
l vt nota. ex̄ de ordinatis ab Epiſcopo. capitulo primo. in nouella.
quia dictio (vſq;) eſt dictio extenſiua, donec inueniat terminum
reſtringentem. Adde qđ ponitur abſolutè: qa iudex in dilatione
18 dāda eſſe dēt parcus, in data benignus. ¶ † Extrà q̄ro, quid ſi actū
eſt qđ deficientibus maſculis, feudum vadat in vnam fœminam,
& extant plures fœminæ: an ſuccedat primogenita, an dominus
gratificabit: aut ratione incertitudinis totum vitiabitur: an forte
dirimet ꝓ primogenita. facit ff.de verborū obligationibus. l.ſi qs
ità ſtipuletur, ſiue nauis pro domino. Quòd ei det optio, facit de
legatis ſcđo.l.ſi quis ſeruū.§ inter duos. Quòd incertitudo vitiet;
facit de manumiſſis teſtō.l.cū ex pluribus Quòd ſorte dirimat fa
cit l.ſcđa.C.quā.& quib.quarta pars debet.libro decimo. Reſpō-
deo, ſi primogenita ſuccedit in alia hæreditate, ſuccedit & hoc iu
re, aliàs dirimetur ſorte, argm̄ ꝯ, ꝙ iſto caſu domini ſit electio, q̄
habet vaſallus, argumento ſupra eodem in verbo, quem domi-
nus vellet. quod eſt æquius. Adde ff.de ſtatu hominum.l.Aretuſa,
& ff.de excuſatio.tutorum.l.diximus. quod no. C. de Epiſcopis,
19 & clericis.l.id qđ pauperibus. ¶ † Quæro, ſi feudū eſt datū ad nul
lū ſeruitiū, vtrū ſuccedat fœmina nō exiſtēte maſculo? textus di
m cit ꝙ[m] ſic, infra de capitul.e x̄ ordinari.cap.ſi cui militi. ¶ Quæro
quid in feudo iure emptionis q̄ſito? dicit Odoffredus in ſua ſum
ma, quòd fęmina ſuccedit magis ex natura contractus, quàm ex
natura feudi, in ſua ſumma ſub rubrica, q poſſit ſuccedere in feu-
dū. qđ dictū eſſet notabile, ſi eſſet verū. ¶ Quæro vtrum infinitas
ſit euitanda? & dic ꝙ interdū infinitas ponitur pro quadam ſub-
ſiſtentia, & tunc nō eſt vitāda: vt l. purè. in fine de exceptione do
li. Interdū accipitur pro ampliatione alicuius diſpoſiti, & tūc di-
co ꝙ eſt vitanda: vt C.de ſententijs q̄ pro eo qđ inter. ꝓfer. l.pri-
20 ma.& dic vt ibi per Cynū. † Vlterius nota hic ꝙ pacta iuris diſpo
ſitionem poſſunt ampliare: quod eſt verum, non tamen contra
diffinitionem ſubſtantialem actus: vt l ſi peculium.§.primo.ff.de
peculio legato.& ff.de donationibus cā mortis.l. vbi ita donatur.
per Bartolū. Delicta tamen quandoque committuntur contra diſ
finitionem delicti, vt C.de furtis & ſeruo corrupto. l. ſi quis ſer-
uo,

ADDITIONES.

a Idem eſt in eccleſia. Vide gl.in l.vxor marito.de do.inter vi. & vx. ff.& in l.
ij.ff.quando ex facto tuto.& in l.ſi vt proponas.hic alle.& c.pe.de pecu.cle.
Bar.in l.filiæ.de ſo.ff.& pondera.quia hic malè loquitur, cū dicit in ſubſidiū
agitur, & dicit contra multa iura. Vide quæ dixi in d.c.pe. Et vide quod no.
xij.q.ij.c.Apoſtolicos.& ibi eſt gl.fi. ꝙ ſi quis de pecunia eccleſiæ alienat in
ſolo ſuo, quod tunc ſolum cedit ædificio. quod credo verū, ſi eccleſia ſoluit
p̄tiū ſoli. Vide Mod.in auth.ſimilitet.C.ad legē.Fal. Et vide Bal.in l.penul-
tima.C de ſer.pig.da.ma.an res empta de vſuris poſsit vēdicari ꝑ eū, à quo
fuerint extortæ, & de pecunia pupilli. vide Bal.in l.ſi vt proponis. C. de rei
vendi.& quod no.in l.ij.quādo ex facto tutoris.& in l.curę. C.arbitriū tute.
& in l.cū oportet.C.de bonis, quę libe. Et de pecunia dotali vide Bal.in l.ex
pecunia.C.de iure dotium.l.multum.C.ſi quis alteri, vel ſibi. Andreas Bar.
b Acquiritur eccleſiæ. Ex pretio ecc. vel prælatus eſt religioſus, & ideo non po
teſt habere hæredem: aliàs non efficitur pupilli, vel eccleſiæ, quod patet,
quia eſt ei pro ſua pecunia tacitè obligata.l.iij.de rebus eorum.
c Malè dicūt. Nam ſi ſtatutum diſponit de ratione, ſeruamus ſtatutum.l.pro
ſpexit.ff.qui & à quibus. Si autem ratio diſponit de ſtatuto ſeruamus ratio-
nem, quia prior in potentia eſt.ar.ff de ſup.leg.l.Labeo.in ratione ſin.
d Per Dy. Ideò inquit gl.in cle.j.de elect. ꝙ ex ratione intrinſeca ſtatuti, ſta-
tutum non dicitur extendi. quia vbi ratio, ibi ſtatutum. facit quod legitur,
& notatur in l.fi.ff.de hæredibus inſtituendis.& in l.ſcire oportet.§.ſufficit.
ff.de excu.tuto.ſed in cooperantib. verbis bene eſſentia ſtatuti eſt in ipſo ſta
tuto extrà de ſpon.c.tuæ.ff de actio.& oblig.l.non figura.C.de acquirē.poſ.
l.per procuratorem in gloſſ.
e L.j. Vide c.Capitaneus.de feu.vbi loquitur ſecundum vulgares. vide c.no-
ſtra. de loca. vbi loquitur ſecundum vulgares. quod not. hæc domini ſcri-
bunt vulgari. And.Barba.
f Secundum Odof. Dicit Cy. quòd de ſubſtantia conſtitutionis legis eſt ſcri-
ptura, ſed non de ſubſtantias conſtitutionis principis. dicit in l. de quibus.
ff.de legi.
g Capax cauſati. Et ideo à ſimili corpore vitiati, qui feudo in forma debita
ſeruire non valent, in feudo non ſuccedunt argumen. ff. de leg. j.l.filius.§.ſi
quid aliter.& infra an ſurd.vel mut.capit.j.quia ceſſante materia ceſſat ma
teriam. de legatis iij.l.quæſitum.§.illud. Et vide quod not.de legat.iij.l.nu-
tu.per Accur.& ceſſante ope ante ceſſat operatio eius in poſterum, & mer-
ces futuræ operationis: & quis propter corporis vitium, non commerciū
repelletur fortius tamen repellitur & quis propter delictum, vt not.ff.de le
gat.primo.l.ſed ſi res.per Accu. Qui propter ſexum ſunt inhabiles, vt fœ-
mina, perpetua carentia laborant. quia impoſsibile eſt quòd fœmina fiat
maſculus: vt not.ff.de excuſa.tutor.in l.non ſolum, §. libertus, per Accur-
ſium,
h Pertineat ad maſculos, Et eſt valde ſingularis gloſſ. quòd facere pacem eſt
officium virile, quod intellige quando ſuperſtant maſculi, Secus ſi non ſu-
pereſſent: Et vide Angelum & dominum meum in l.ſi filius qui patri.ff.de
vulgari, & pupilla. Adde Ludo. Romanum in §.Cato. vbi tenet contra iſtā
gloſſ.quia poteſt iudicialiter experiri.l. ſororem. C. de his quibus vt indi-
gnis. Item quia in hoc reperitur deteriorata conditio, facit l.in multis.ff.de
ſtatu homi. Item dicunt eſſe caſum in l. j. §. potuiſſe. ad Sil. ſed reuera non
ob. ille textus: quia loquitur in ſerua, quæ tenetur præferre vitam domini
ſui ſuæ vitæ. alleg. etiam l.j. C. de his qui ſe.ſed etiam illa lex nihil facit, de
minorib. in d. l. ſi filius. aut frater, & ſoror extant & tunc præfertur frater.
Aut non, & tunc admittatur ſoror. bene facit l. Titia.§.Lucius, licet non al-
leget ff.de lega.ij. Et vide Ang.in l.pro hærede.§.ſi de acquir.hæred, vbi te-
nuit iſtam gloſſ. Bald. autem in preal.§.fin, tenet quod hic valet quod ſit de
conſuetudine Lōbardorū.& in l. Titia.§.Lucius.el ij.de leg. ij. And.Barb.
i Interpretationem. Sed pone, dubitatur circa contractum, vel aliquod in-
ſtrumentum, an debet ſumi interpretatio à ſtatuto loci. dic vt in l.excepto.
& in l.Senatuſconſul, C.loca.& in c.quod dilectio.de conſan. & affi. & per
Archid.xij.di.illud.
K Omnino vide. Vel dic vno verbo, Aut apparet quid actum eſt, & ei ſtabit:
aut non apparet, & tunc, aut agnati veniunt per mortem hæredum, & tunc
veniunt vſque ad ſeptimum gradum. Aut per priuationem ipſorum, & tūc
veniunt per infinitum. Nam ſi diceretur contra, ſequeretur ꝙ non veniunt
agnati niſi qui quarto gradu ſunt, & deinceps: ergo nō veniunt niſi quatuor
gradus agnationis, vel agnatorum. quod eſt contra mentem literæ ſuperio-
ris, Vel oportet dicere, ꝙ venirent uſq; ad quartum gradum.& illud dicere
tur in infinitum: ſicut dicimus in legi.ſuc. ag.de iure communi, qđ fortè nō
eſſet abſurdum, ſed cōueniēs, cōcordādo ius cōe cū cōſuetudine, ut l.j.C,de
inof.do.& extra de cōſue.c.cū dilectus. Sed p̄cedens ſolutio uerior eſt. ſ. ꝙ
aut per debitum, aut per exceſſum ſeu feloniam, & tunc in infinitum,
l Ponitur incluſiuè. Vide Bar.plenè in l. Patronus.§.Sempronio, de leg.iij.&
l.meminiſſe.de offi.proconſ. And.Barb.
m Quòd ſic. Vide quæ notaui ad Bald.in l.liberti.C.de ope.liber, And.Barb

a uo. sed illud regulare est & speciale.[a] ¶ Quæro qualiter in ista materia accipiatur gradus? Respondeo secundum ius ciuile includendo recipientem seu primam personā in numero graduū, sicut vnum non est numerus, sed principium numeri, & includi-
2 itur in numero: vt in auth. de non alie. §.emp hyteusim.† Deinde no. hic textum, ꝙ consuetudines feudorum introductæ sunt ſm vsum ab antiquis sapientibus institutum. Et ideo sileant bestiæ quæ dicunt vsum feudorum in se sapientiam non habere.

ADDITIO.

a Speciale. Aliàs secus, scilicet, si quis præfert præferenda. & l. si is qui. §. si tu Titium. ff. de furt. & ff. de falsis l. impuberem. §. primo. versiculo ei seruo. & quod ibi per Dyn. & not. per gloss. in l. si quis id quod. §. finali. ff. de iurisdict. omn. iudic.

1 *Rescindi petens aliquem contractum debet restituere pretium.*
2 *Imperator ac possit tollere feudum vasallo sine culpa vasalli.*
3 *Instrumentum si dicat, talis dominus concedit mihi tale castrum in feudum, uel si dicat concessit, an sit differentia.*
4 *Consuetudo secunda, uel posterior, quando tollat formam uel non.*
5 *Quid autem in fama.*

Notandum est autem. Intellectus breuis vs que ad fi. titu, est iste. Feudum quod datur à capitaneis, vel regis valuasoribus propriā hēt naturā. qđ verò, & à minimis datur propriā naturā non hēt: duobus casibus exceptis qui in litera ptinent. Casum autem literalem ita pone. Si q̄ratur qđ feudū habeat propriā naturā. Respō deo, ꝙ illud qđ à capitaneis, vel regis valuasoribus dat̃. Sed illud quod à minimis datur, propriā naturā non habet: quia licet dn̄o auferre quādoq;, licet in curia Mediolani aliter obseruet̃. & hoc est verum, nisi fideles cum domino romā in exercitum iuerint, vel nisi dn̄s aliquid propter feudum acceperit: tunc enim aufer-
1 re nō potest nisi restituto pretio quod datum est. hoc dicit.† Nota ꝙ ille qui petit rescindi ꝯctum debet restituere pretium. facit quod no. C. de sac. san. eccl. authentica, qui res iam dictas. & ff. de actionibus emptio. l. bona fides. & l. j. C. si seruus extero. & l. ij. C. de fur. ¶ Oppon. & vr̄ ꝙ pretium non debeat restitui, vt infrà tit. j. c. j. Sol. pretium fuit datum pro feudo tēporali, & fuit ꝯctus executus, hic verò sine temporis præfinitione, & fuit ꝯctus reso
2 lutus. ¶ † Quæro nunquid imperator possit disuestire vasallum
a sine conuicta culpa. Respondet gl. ꝙ non,[a] est ratio: quia bonæ & naturales consuetudines ligant principem, quia potētius est ius naturale quā principatus. Item quia non decet principem suum beneficiū reuocare, vt nota. extrà de ꝯsang. & affini c. ꝙ dilectio. in nouella. Item in ore principum firmior debet esse veritas, vt legitur in libro Esdræ. Item nota hic ꝙ propter magnitudinē ser uitij inducitur perpetuitas beneficij, consonat ff. de do. l. Aqui-
3 lius regulus. & l. si pater. ¶ † Extrà quæro vtrū sit differentia, vtrū
b instrumentū dicat in præsenti, talis dominus concedit mihi[b] tale
c castrum in feudum, an dicat in præterito,[c] concessit in feudum. Respondeo non, vt no. extrà de verborū signifi. c. Abbate. in nouella. Et est ratio ſm Inno. quia potuit tunc actus geri, vnde verbū concessit, intelligitur scilicet, tunc, vt ipse notat extrà de probat. c. quoniam ꝯ falsam. & de offic. deleg. c. cum in iure & no. p Bar. in l. prædia. ff. de acquir. poss. Et no. ꝙ antiqui notarij forma bant verba in prima psona, vt sonarent in ꝯhente: puta ego Bal. sic facio, nā in tertia psona, puta Bal. fecit sic, videbatur ꝙ essent verba notarij. tn̄ decretalis dicit ꝙ idē est sensus siue in prima p sona siue in tertia forment verba: nā semp pars loq̄tur, vt e x̄ de conuer. coniuga. capitulo dudū. ff. de verb. obliga. l. sciendum. in
d gl ordinaria[d] Oppon. iste text. facit differentiam inter maiores, & minores. Contra infrà de successione feud. c. j. Sol. illa consue-
e tudo tanquam posterior tollit priorē.[e] † Et ibi est notandum in
4 dicto capitulo primo, de successione feudi. aliàs de natura feudi: ꝙ quædam est consuetudo quæ requirit præscriptionem, & tunc
f secunda consuetudo non tollit primam, nisi sit præscripta.[f] ff. de
g regulis iuris. l. nemo. §. temporalis.[g] Quædam est consuetudo solennis quæ non requirit pscriptionem, & tunc secūda ꝯsuetudo etiam recens tollit primam, vt l. Mela. §. j. ff. de alimentis & ciba-
5 rijs legatis. ¶ † Quæro quid de fama, an posterior tollat priorem. Respondeo illa præualet quæ ex certa causa n ata est, vt C. ne de statu defunctorum. l. si mater. Et ideò si nō apparet de causa: aut sunt duæ famæ ꝯriæ in eodem vico, & præualet posterior: Aut in diuersis, & præualet illa quæ est in loco ꝯctus, vel delicti, vel alter ius casus, puta mortis, vel in loco viciniori, quia vicini scien
h tiam præsumuntur[h] habere. vt l. prima. §. j. ff. de flumin. & l. j. C. vbi de ratiociniis agi oport. Deīde vides hic ꝙ plus possunt mi nores, quàm maiores, & hoc qn̄ minores legum laqueis non innodantur, quia olim non licebat minimis infeudare, vel vasallos habere sub se, & ideò poterant pœnitere, vel & si taliter qualiter licebat, non tn̄ merebantur consuetudinis, aliàs secus, vt ff. de of ficio prætoris. l. Barbarius. in fine. vel dic ꝙ aut loquimur de licito, & decenti & tunc aliquid est decens minoribus, & non maioribus vt hic. Aut de præualentia, & tunc econuersò. Deinde vides ꝙ feuda sunt venalia, sed contrà infrà, de feud. da. in vicem legis commissio. capitulo primo. sol. ibi loquitur de feudo dato à
i nobilibus, hic de ignobilibus & vasallis, qui volunt recompensationem in pecunia potius quàm in seruitijs, ſm Iacobū de Bel.
K Vel dic ꝙ etiam si à nobilibus licet, sed nō decet, & hæc vera.[k]

ADDITIONES.

a Quòd non. Adde Bal. in c. j. de nat. feu. & quod notatur in cap. j. de proba. & per Pet. de Ancha. consi. ij. & per Bal. C. de lib. & eorum libe. l. ij. vbi vide quia notabiliter loquitur & B. in l. Cæsar. de publicanis. Et Bar. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. vide Bal. in c. j. §. item sacramenta. de pa. iura. fir. post gloss. ibi ꝙ si papa concedit beneficium vni, & postea aufert, & dat alteri, ꝙ tenetur ad interesse. vide eum qui notabiliter loquitur.

b Concedit mihi. Nota quòd instrumentum potest loqui in prima, vel tertia persona: vide Bal. in cap. primo de noua forma fidelita. Andr. Barba.

c In præterito. Vide tex. in capitul. cum autem de iure pa. qui est fin. secundum de condi. in capitul. examinata. de re iudi. vide ibi per eum. Ioā. And. in capitul. cum Pe. tabellio. de fide instrumentorum. in capitul. dudum. de conuer. coniug.

d In gloss. ordinaria. Quid ergo si notarius errat in nomine contrahentis, an vitietur instrumentum? & videtur quòd sic: quia si contrahens videtur loqui, & erraret in nomine proprio, non valeret contractus. arg. l. fi. C. de hære. insti. contrarium videtur p no. in l. si quis in fundi vocabulo. ff. de le. j. & C. de test. l. errore. cum si. Et not. quod libellus supplicatorius æquiparatur in erroribus stipulationi, vt not. ff. de regul. iuris. l. si librarius. per Accur.

e Priorem. Nam consuetudo est tantæ efficaciæ quòd etiam contractum tollit. C. de usu. l. quamuis. nam omnia quæcunque voluntate mutari solent, posteriora præualent, vt C. ne de stat. defunct. l. si mater. & de autho. tut. l. ij. §. si pluribus. per Accur.

f Sit præscripta. Quod limita per Bal. in c. j. de feud. cog. vbi vide quæ ibi allegaui, vide Abbatem in c. fi. de consue. Abbatem in c. pro illorum de præbendis. Ioan. Andr. in c. fi. de consue. c. ad audientiam. de cle. non resi. Bald. in l. fi. C. de serui. Bal. in l. de quibus. ff. de legib. & in l. ij. C. quæ sit lon. consue. & intellige verum in cōsuetudine cōcernente causam petitorij, secus si causam possessorij, quia tunc licet non sit præscripta: tollit secundam. Io. Andr. in capitul. cum ecclesia. de elect. Bal. in c. j. de feud. cog. Andr. Barb.

g §. temporalis. Bal. in l. fin. C. de serui. dicit esse casum pro illa gl. d. Abbas in capitu. auditis. de præscrip. dicit esse casum. glo. in §. temporalis. vide quæ dixi in capitul. cum accessissent. de constitu. Innocentius in cap. accedentibus. de priui. And. Barb.

h Præsumuntur. Ab extra nota, quòd licet quis præsumatur viuere, contra istam præsumptionem sufficit vnus testis de visu, qui tollit hanc præsumptionem, licet non probet plenè de morte, vt not. in l. ij. §. si dubitetur. ff. quemad. test. aper. in gloss. quę incipit, idest, liquidum. & not. bene hanc gl. iste text. facit rem dubiam non tamen probat mortem.

i Nobilibus. Nā in nobilibus, & diuitibus pręsumitur liberalitas, dicit Accur. ff. de legat. 3. l. vxorem. §. fi. de donat. l. filius.

K Hęc vera. Extrà quæro, si rex Franciæ dicit, volo tibi conferre tale castrū an sit collatum. respon. non, vt not. de lega. j. l. serui electione, secus si dicit volo te habere: ratio differentiæ est, qa in primo casu de vi sermonis reqrit̃ actus secundus eiusdem loquentis explicitus, & actus secundus est alterius non ipsius regis, & sic habet in seipso intrinsecus debitam substātiam, vt dixi in l. quòd si ff. si certum petatur. vel dic ꝙ verba enunciatiua principis redacta in forma solenni, probata per se inducunt dispositionem C. de test. milit. l. ex his verbis.

De feudo guardiæ, & castaldiæ. Rub.

1 *Feudum guardiæ & castaldiæ quando reuocari possit.*
2 *Factum extra officium, non videtur fieri virtute officij.*
3 *Dominus feudi si dicat quòd concessit mihi feudum guardiæ, an præsumatur pro domino.*
4 *Quid si dominus consueuit dare feudum guardię ad beneplacitum, an reuocabitur anno.*

Item illud. Titulus iste diuidit̃ in duas partes. In prima parte tractat de vi ta feudi castaldiæ, vel guardiæ quod datur pro mercede alicuius rei. Secundò de conuentione eius feudi inter dominum & vasallum. Prima pars durat vsque ad §. si ve
1 rò. Secunda durat vsque ad finē tituli. † Aduertitas ergo ad summarium intellectum in toto titulo. Feudum guardiæ, & castaldię & illud quod pro mercede alicuius rei datur, elapso anno reuocari potest, nisi ad certum tempus detur. Sed si castaldi nomine proprij feudi dicant se possidere, non defendunt possessionem sibi, nisi de iure probent. Ad casum in terminis aduertatis vsque ad §. si verò. Quæsitum fuit ab imperatore de vita feudi quod datur nomine castaldiæ & guardiæ, vel mercedis. Respondet Imperator ꝙ tale feudum est annale, & post annum reuocari pōt ēt pretio pro eo dato nō restituto. & hoc est verū nisi ad certū tp̄s fuerit constitutū: tūc enim ante tp̄s finitū reuocari non potest.
2 hoc dicit vsque ad §. si verò. † Et debes scire, quòd illud quod fit extra officiū, nō videt̃ fieri virtute officij, nec noīe officij: vt
3 de feudo guardię, c. j. ver. nisi de exce. doli. l. pc. † Pone ego sum castal-

caſtaldus non guardianus,dñs dicit ſe mihi ꝯceſsiſſe in feudũ guardiæ.nunqd ꝑſumit pro dño.Rñdeo non,quia allegatio dñi cũ officio non conſonat vt infra de cõtrouer.inueſt.§ itẽ.nihil enim habent commune.argumen. ff. de adminiſtratione tuto.l.Aemilius
4 dexter. † Quid ſi dominus conſueuit dare feudum guardiæ ad bene placitum ſuũ nunquid finitur anno.Rñdeo no.ff.de excuſa.tuto.l.iuriſperitos.qđ fit inter fide dignos ſub noīe officij,ꝑſumitur factũ ꝑ pe officij tex eſt hic valde notabilis.Pone,dicit comes,ꝯcedo Titio in feudũ nobile,quicquid Seio in feudũ guardiæ cõceſſi. cui reuera nihil conceſſerat,vel non apparet.Reſpondeo,nihil ꝯceſſum eſt.qa falſa ſubſtãtia eſt,'de leg.primo. ſi ſic.§ ſi mihi.ꝑ Dy. qa falſa demõſtratio circa rẽ nõ exiſtentẽ,inducit defectũ rei ſubſtãtialis.Itẽ vbi nullũ eſt ſubiectũ, corruit relatiuũ vt not.extra de fide inſtru.cap.j.per Ber. qui vult probare relationem debet probare terminos duos & vtrunque verum,vt colligitur in noſtro capitulo,ſcilicet terminum referentem & terminum ad quem fit relatio vt no.ꝑ Inno.ex̃ de fide inſtru.c.inter dilectos. ibi in nouella.

ADDITIO.

In habente officium cuſtodiæ,ſi periculum incidit amiſsionis , putã caſtri, ſemper præſumitur culpa.de leg.ij.l.cum ita.§.ſpecies.per Accur.vbi eſt debilis cauſa ibi debilis remuneratio,& debilis effectus. vel ſic. Feudum quod conſiſtit in angaria & pangaria eſt annale.hoc dicit Odof. vel ſic,Actus actinorum præſumuntur celebrati ſecundum naturam eorum : & ex qualitate meritorum præſumitur qualitas collatorum: hoc dicit.nec minus præſumitur ex qualitate verborum.ff.de donat.l.Aquilius.& l.Lucius.& l.ſi pater.ff. de hære.inſtit.l.qui volebat.per Accurſi.Additio.& non eſt in originali domini Baldi.Ibi,pro mercede alicuius rei,ideſt,alicuius vilis officij,puta coqui. vt lege legatis ſeruis.§.ſi quis officio.de legatis iij.quod tamen non credo verum in coquo principis,quia eſt dignitas.Ibi,pares: quando feudum probat per indicia nunquid eſt neceſſe quòd pares deponant de indicijs. dic quòd non: quia illa non eſt vera probatio,ſed præſumptiua ex qua defertur iuramentum pro motu iudicis,vt not.hic in gloſſ.ordin.ad hæc facit glo.Accur. in ſimili, quæ dicit quòd quando vltima voluntas probatur per indicia, admittuntur mulieres: vt no.C.de teſta.l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.l. vltima.C.familiæ erciſcund.Extra no.quòd id quod tempore contractus nõ ordinatur in contractum,pro nullo habetur C.de vſuris.l.per retentionem. niſi per prius eſſet actum quòd tacita intelligerentur: vt not.ff.de legatis primo.l.ſi quis in fundi vocabulo.in glo.prima.vbi videas.& ff.de ſerui.vrbanorum prædiorum. l. ſi binarum. ſi finito anno vaſallus offert caſtrum domino, & dñs non recipit,& caſtrum furto perditur,periculum eſt domini: qa oblatio facit uaſallũ nõ teneri niſi de dolo,ut ff.ſoluto matrimonio.l.ſi mora.Bal.

1 *Item dictio qualiter ſumatur.*
2 *Feudum guardiæ & caſtaldię cenſetur iure mercedis; non iure feudi.*
3 *Verba ſunt ſubtiliter intuenda in omni contractu.*
4 *Feuda ſcutiferorum & aduocatorum cuius naturę ſunt.*
5 *Feudum poteſt dari ad certum tempus.*

1 Item. †Iſta dictio eſt cõtinuatiua.vt ff.de le.iij.l.in repetẽdis. & ꝯtinuat ad præcedẽtia, quia dictũ eſt ſupra ꝙ feudũ quod datur à minimis valuaſoribus põt reuocari: hic aũt dr̃ ꝙ illud quod eſt datum à quibuſcunque valuaſoribus, ſi datum eſt à minimis valuaſoribus,ſicut ſunt illi quibus datum eſt feudum guardiæ,vel caſtaldiæ cum commoditatibus illi vſui deputatis, vel ob eam cauſam,quia tales ſunt minimi vaſalli , & potius mercenarij & pedagiarij q̃ vaſalli, põt poſt annũ liberè auferri: nimirũ qa qđ minimũ eſt,minimũ põt.vt infra de ꝯtrouer.inueſt.iter do. & fide. ca.primo.§.item ſciẽdũ.& eſt ſimile,quia dicit lex, quòd poſſeſſio, quando eſt vilis & abiecta,de facili perditur,vt ff.de acqui.poſſeſ.
2 l.tem quæ nobis.†Porrò iſtud feudũ guardiæ, & ſimilia nõ cẽſent iure feudi,ſed iure mercedis, & operarũ.& ꝯſuetudo habet ꝙ ſatis durẽt anno ẽt ſi diſpliceant domino: ſed ſi poſt annũ domino diſpliceat ſeruitiũ,debilis,& abuſiuus vaſallus non debet habere beneficium,nec hoc eſt hodie correctum,vt not. ſuprà titul.j.§ & qa vidimus.in gl.quod adhuc obtinet.Sed Pet.de Cer.hic ſup verbo, & ꝑ mercede,ponit talẽ apoſtillã,id eſt,ꝑ remuneratione alicuius ſeruitij iam ꝑſtiti ſ͠m Dyn.nam differentia eſt an detur aliquid ob cauſam pręteritam,vel futuram, vt ff.de condic. inde.l.damus.nã ſi pro futuro,tunc videtur propriè feudũ.vt infra qui ex cauſis feudũ amit.ca.primo.in fi.& de cap.qui cu.vend.cap.primo.quã apoſtillã erroneã puto:qa fortius agit in ſubiacẽtẽ mãm cã impleta q̃ implenda,vt ff.de dona.l.Aquilius regulus.& l.ſi pater. Itẽ text.infra de extraordinarijs capitul.ſummopere.§.quod nomine.ſic ait, ꝙ nomine caſtaldiæ, vel guardiæ iure auferri põt: tñ illũ tex.intel
a ligo infra annũ.nã ſi dñs ex iuſta indignatione[a] auferret officiũ, ergo & beneficiũ. vt C. de ſacroſanctis eccleſijs. l. qui ſub prætextu & ff.đ ma.teſtamẽ l.teſtõ cẽturio.ſed ſi nõ iuſtè,dicã idẽ qđ de poteſtate dr̃,q nõ geſſit officiũ culpa ciuiũ: qa nihilominus dẽt habe
b re ſalariũ,vt no.ĩ c.aduerſus.de immunita.eccleſia.& ibi no.[b] Poſt annũ aũt nulla requirit cã,niſi iſtud feudũ eſſet datũ ad certũ tp̃s,& dñs vellet auferre añ tp̃s.vt C.de ſacroſanctis eccleſijs.authẽtica,q rẽ huiuſmodi.& C.loca.l.ædẽ.& qđ nota.infra de contentione in-
c ter do.& fide.capitulo primo.in gloſſ.niſi ad certum.Porrò ſi dñs
d cõueniſſet[c] nõ auferre occaſione alicuius ingratitudinis,ſtãdũ eẽt
3 pacto.[d] † Quia verba ſunt ſubtiliter ĩtuẽda,vt in authentica de reſtitut. fideicõmiſſ.§.nos igit. collat.ix.ibi dũ dicit ; ſubtilius teſtũ ꝯſiderãtes,in verbis ipſius inuenimus &c. & C.de hæred.inſtituen. l.fi.& infra de quibuſdam alijs capit.extraordin.c.ſicut.§.fin.ibi dũ dicit,quanquã ſuperſtite maſculo filiæ excludant. tñ ſi actũ vt ſuccedant fœminæ ſicut maſculi ſermonẽ inueſtituræ necnon vim verborũ & ſenſum ꝯhentiũ intuentes, diſcretionem ſexus in huiuſmodi feudi ſucceſſione non facimus: erit itaque hoc caſu feudum francum.De quo per Cy ff.de rerum diui.l.ſacra loca.in lect. quã inchoauit ſup ff.veteri. Atq ꝙ non valeat iſta renuntiatio generalis.ff.ſi qs cau.l.ſed & ſi qs.§.qſitũ.& no.in Spe de do.Vel dic valere quo ad ingratitudinẽ ꝯctus: vt qa alienauit domino inconſulto,ſed nõ quo ad ĩgratitudinẽ delicti cõmiſſi do'o malo. ar.C. de bo lib.l.fi.ff.de pactis,l.ſi vnꝰ.§.ſed cũ nulla. ſi verò ſeruitia ſunt re miſſa.nõ vident remiſſa culpa delicti: qa abſtinere ab ea non dr̃ ſeruitiũ.cũ ẽt dormiens & infans abſtineãt,qui tñ ꝑ hoc nullũ ſeruitiũ impendunt.vnde quia abſtinere non eſt ſeruitium : ideò abſtinere non poteſt dici remiſſum. Vel dic etiam quòd prima forma non eſt renunciatio , ſed eſt moderatio naſcentis obligationis; &
4 ideo valet indiſtinctè.†Quid de feudis Scutiferorũ, Aduocatorũ, vel Capellanorũ,nunqd ſunt iſta debilia ſicut hic dicit tex.vr̃ ꝙ ſic, infrà de extraordin.cap.c.ſummopere.§.vnũ qdẽ.vbi eſt talis tex, ſi qs ꝑ vice comitaria,vel villicaria: & (vt ita dicam) prodicania: vel alijs quibuſcunque angarijs feudum quod improprium eſt, niſi ſpecialiter hoc actũ ſit inter ꝯhẽtes, id eſt,nominatim feudũ cũ honore feudi: & ita vt nõ liceat dño auferre qđ datũ fuerit,ẽt ſi adminiſtratio illa auferatᷣ,qđ datum eſt penitus ablata adminiſtratione ſine obſtaculo auferre liceat.Sed hoc intelligo, niſi ſeruiant ſecundum laudationem curię,vt infra de extraord.cap.c.ſummopere.§.vnũ qdẽ.vbi tex.ſic ait,feuda Scutiferorũ vt ad libitũ. poſſint
e auferri,rõ nõ eſt,dũmodo ſeruiant ſ͠m laudationẽ curiæ. [e] Porrò non ſunt ſequendi leues animarum motus,vt not.extrà de ſenten. excommun.c.vniuerſitatis.in nouella,præſertim impetus qui non ſunt in poteſtate noſtra,vt not.C.de epiſcopis & cleri.l.ſi quis non dicã rapere.in gl.ordina.facit quod no.ex̃ de teſtamen.c.quia nos. in nouella.Sed dic ꝙ officiũ cui ineſt facultas ſubtrahẽdi res domino,facit feudum cenſeri annale vt hic: ſecus ſi non pertineat ad rerum gubernationem, vt in d.§.vnum.argumen. ff.de ſol.l.quod ſi fortè.§.primo.C.qui dar.tu.poſſunt auth.minoris. C. de lati.liber. tol.l.j.§.ſed ne furãdi. Vel noli inquirere rationem,quia ſufficit ita ſtatutũ eſſe? põt n.dñs rei ſuæ legẽ tẽporalẽ imponere.C. de legi.l. fi.& C.de neceſ ſer.l.iij in fi.Itẽ ſufficit &c.C.de neg. geſt.l.tutori. Sed qd ſi ꝯcedens feudum guardiæ dicit , concedo tibi in annum feudum,vtrum intelligatur in perpetuum: an in biennium? Et videtur

ADDITIONES.

a Iuſta indignatione.Vide quod in ſimili dicit Bald.in c. cum M. de conſtitutio.And.Barb.

b Et ibi no.Et ff.de verborum obligationi.l.in executione.§.finali.ibi per Accur.quæcunque officia peraguntur,aut impleri neceſſe eſt.aut per ſe nõ ſtãt. C.de legat.l.ab adminiſtratione.Si pater dicit,concedo cuſtodiam caſtri tali filio meo,an intelligatur conceſſum in feudum guardiæ: dico quòd nõ,ſed in meram cuſtodiam: & ideo non lucratur fructus.ff.de legat.ij.l.cum pater. §.pater pluribus & tanquam prudentiori aliorum fratrum : & quod ſuperuacuum eſt,non officit.ff.de adimen.leg.l.ſi ſeruo.ff.de auro & argen.leg.l.pediculis.§.Labeo.per Accur.de ſecund.tab.l.ſi ita.§.j.per Accur.

c Conueniſſet.Vide Bal.in l.fina.C.de pac.l.prima.ff.de rerum di.& in l.fi.C.de bo.libe.And.Bar.

d Standum eſſet pacto. Quia latitudo voluntatis contrahentium non debet impediri.C.vt actiones ab hæredibus & contra hæredes.l.prima.aliquando tamen qualitas ſequentium verborum generalitatem præcedentem in eadẽ oratione reſtringere videtur.vt eſt gloſſ.ff.de vino & oleo legat.l.fin.§.cui dulcia.item aliquando exponit.vt ff.de vſufru. l.Proculus. Inueſtitura ſecunda tunc eſt potior prima,quando in poteſtate inueſtientis fuit derogare priori, tunc in dubio præſumitur derogatio.argumen.eius quod not.ff.de authoritate tuturum.in l.ſi pluribus.per Accurſium. ſub vna tamen ſigillatione præſumitur vna inueſtitura,etiam ſi chartæ ſint plures.vt nota.ff.de ſecundum tabul.l.j.§.j.per Accur.

e Curiæ.Nam Scutiferi deſeruiunt perſonæ. Et ideò ſunt dignificandi honore,& fauorabiliores quàm illi qui deſeruiunt rebus.l.j.C. de præpo.labo.libro xij.& ff.de ædil edict.l.iuſtiſsimè.Quæro quid ſi dominus erat conſuetus guardiam,vel caſtaldiam infeudare ad bene placitum?Reſpon.non habet locum quod de anno hic dicitur.vt ff.de pigno.act.l.vel uniuerſorum. ex bino actu,uel fortè uno in quo pluribus annis dominus perſeuerauit,datur intelligi talis conſuetudo.l.Mela.§.j.de annu.leg.nec enim requiritur hic præſcriptio,quia nemo præſcribit conſuetudinem contra ſeipſum. Iura enim quæ requirunt præſcriptionem , loquuntur quando noua authoritas præſcribit. ut extrà de elect.c.Cumana.ſufficit ergo hic quòd ex conſuetudine datur uoluntas intelligi. Sed pone,per ſtatutum domini ſunt deputati omni die de cane.pa.x.panes caneſtrario domini,& decem tenenti falcones,modo quidam gerit utrunque officium.utrum debeat habere xx.panes in die? Io. And.dicit ꝙ ſic.in ca.cùm olim.de re iudi.in nouell.pro quo facit l.qui marco. ff.de an.leg.quam ipſe non allegat.In contrarium facit l.dominus.§. fina.ff.de uſufruct.tu diſtingue: aut ſimpliciter,aut pro alimentis,ut no.Cy.C.de leg.l.cũ quæſtio.ubi uide.extrà adde quòd qui cuſtodit non dicitur hęres.C.de repu. hæred.l.j.extrà not.quòd quando ſtatutum l.fundatur in præſcriptione,non eſt neceſſaria alia probatio.C.ad Mace.l.fi. C.de pignorib.l.fina.

detur ꝙ inperpetuū vt no.ff.ad l.falcid.l.si hæres.§. fi. per Accur.
5 † Deinde no in tex.ibi,nisi ad certum tp̄s &c.ꝙ feudum potest da
ri ad certū tp̄s quo casu nec vltra tempus durat.vt C.locat.l. si cū
hermes.& ff.de pact.l epistola.§.fin.nec intra tempus auferri pōt,
nisi causa iuris cognita. Oppo. & videtur quòd feudum quod se-
mel cœpit semper duret,vt ff.de actio.& oblig.l.obligationum fe
rè.§.placet.Solu. Aut tempus apponitur contractui, & tunc con-
tractus non durat post tempus. Aut apponitur obligationi iam cō
tractæ,& tunc obligatio sui natura est perpetua, sed obstat exce-
ptio.vt ff.de legatis primo.l.nemo potest.

1 *Beneficij qualitas pręsumitur ex qualitate officij,exemplum ponit.*
2 *Castaldio quis dicatur.*
3 *Feudum datum villico,an consanguineo præsumatur datum contemplatione officij,ita quòd sit feudum castaldię.*
4 *Error in factis antiquis magis pręsumitur quàm in recentibus.*

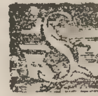
Si vero Et sciatis ꝙ iste §.est valde subtilis & gl.intelligit eū
vno mō,ego intelligo alijs duobus modis,& s̄m gl.
vasallus hic ignorāter accipit ī feudū castaldiæ quod erat propriū
& simplex Ignorans enim nō videtur se recognoscere, cum erret
in re propria.C.de donat.l.nec ignorans. Pone ergo casum s̄m gl.
Quidam miles regius,nomine ꝓprij & recti feudi, tenebat quod-
dam castrū,factus est castaldio, & accipit illud ignorāter in feudū
castaldiæ.anno elapso curia vult ab eo auferre castrū; miles dicit,
feudū est rectū proprium & simplex,curia negat.Quæritur quid iu
ris.Respondeo ꝙ nisi probet per pares curiæ,vel breue testatum,
se antq̄ castaldio factus fuisset,vel postq̄ castaldio esse desijt inue
stiturā accepisse,nō poterit defendere possessionē, & dño coget
a restituere.hoc dicit Iac.de Bel.[a] Vel s̄m Pet.de Cer pone casum.
Quidam erat castaldius vel guardianus vel villicus,& hoc ꝯstabat:
possidet aliquid nomine feudi: dominus vult fortè post annum re
uocare,dicens esse feudum guardiæ vel castaldię,& sic liberè posse
se reuocare.ꝯ vasallus dicit feudū ꝓpriū esse:q̄rit cui incūbat onus
probandi: & certè incūbit castaldio, vel villico onus probandi ꝙ
sit proprium feudum,scilicet hoc probando per pares curiæ, vel per
breue testatum quod probat probando se antequam &c.vt in tex.
1 dr̄.Petrus de Cer. † Sed q̄rit q̄ est rō.Responde rō est,ipsius officij
qualitas,nam ex qualitate officij præsumitur qualitas beneficij.vn
de beneficium quod conceditur custodi,videtur concessum causa
custodiæ,& villico causa villicationis,& dispensatori causa dispē
sationis,& prælato causa prælationis.id enim est indubiè p̄sumē-
dū quod verisimile est argu.ff.de dona.inter virū & vxorē.l. Quin
tus & no.C.de episcopis & clericis.auth.licentiam.& in authenti-
ca,de ecclesia titulis.§.interdicimus.collatione.ix. & de iniusto te-
stamē.l si qs filio exhr̄dato.§ sed & si quis.& ff.de militari testam.
l.ex militari.& ff.de ꝯditionibus & demōstrationibus.l.filio.& qđ
no.C.de iure fis.l.facultas.libro decimo.ff.de vsu & habita.l.plenū.
§.equitij.Itē hoc est statutū fauore dominorū.nā sępe isti malignā
do multa auferunt dn̄is.vt infra de ꝯtētione inter dominū & vasal
lū de inuestitura.cap.primo.§.hoc ita.Oppono infra de ꝯtrouersia
inuestituræ capitulo primo, vbi p̄sumitur pro possessore siue pos
2 sidente.Solu hic ꝯstabat esse villicū,vel castaldum,ibi nō ¶ † Quæ
ro qs dicat̄ esse castaldio. Rn̄deo, Is cui res domini gubernāda mā
dat̄.vt C.de sacrosanctis ecclesijs. l. iubemus in principio. villicus
aūt dr̄ villæ custos & q fructibus percipiēdis & custodiēdis impo-
nitur: vt ff.de instito.l si cum villico.Modo quæro, si aliquis rectū
feudū recognoscit in feudū guardię,vel castaldiæ,an sibi p̄iudicet.
dicit gl.ꝙ non,si errauit,puta in facto alieno: secus si sciēter fecit.
ad hoc facit C.de iuris & facti ignorātia.l. cū falsa. & dic vt ibi per
Bar.& qđ no.institut.de actio.§.si minus.in j.glo. & si p impressio-
nem,vel errorem sit facta recognitio feudi aliter quàm more soli-
b to,talis recognitio nō nocet posteris.[b] l.si p impressionē.ff.quod
metus cā.Deinde nota ꝙ licet ea q̄ fiūt in officio p̄sumant̄ facta ꝯ-
tēplatione officij,tn̄ secus si fiant ante officium inchoatū,vel post
3 ipsum consummatum.¶ † Quæro quid si iste villicus erat consan-
guineus domini,vtrum præsumatur ei datum contemplatione of
ficij,vel ꝯsanguinitatis.& vr̄ dicēdū ꝙ ꝯtēplatione sanguinis.argu.
ff.de excu tut.l.tutor petitus §.quæ à tutoribus.& ff.de li leg.l. Au
4 relius.§. Titius. † Vltimò nota glossam hic positam singularem
quæ dicit,quod in factis antiquis potius præsumitur error, quàm
in factis recētibus,nam labilis est memoria hominis. vt ff.de acqui
c renda possessione l.peregrè.in prin.[c]

ADDITIONES.

a Iac.de Bel.& facit.C.de ꝯhen.emp.lege si gaudentius.& ff.de auro & arg.leg.
l.si vxori mundus.§.primo.ibi esse solebat.extra no. Et si apparet ꝙ sint duæ
inuestiturę de diuersis codicibus factæ,si renūtiat̄ vni, nō renuntiat̄ ꝓpterea
alteri.ff.de leg.primo.l.seruo meo Stichus.C.de iure deliberand. l.suū hr̄dē.
Et sic ꝓdest habere geminā prouidentiā,de leg.scđo.l.Lucius.§.quisquis mi
hi.per Accursiū.& ff.de adimen.leg.l.si tibi certā.Extra no.ꝙ pares curiæ p̄-
sumuntur rogati,quia officium eorū est interesse,sicut dicimus in tabellione
p̄sumit̄ enim rogatus p p officij sui qualitatē, quia est adhibitus ad illū finē,
vt glossat̄ ff.de testam.l.domitius.& C.qui.pot.in pig.hab.l.scripturas.Quot
modis scripturæ dicant̄ plures vel publicę.gl.est ff.quemadmod. test. aperi.l.
secūda.§.ad cām.& §.si plura.aduertas ꝙ si dicat̄ aliq̄d de errore,dic si est er-
ror expressus nō valēt confessio,aūt fit in iudicio,& valet. Aut in ꝯtu,vel co
ram vicinis & nō valet vt no.ff.de auro,& argento legatis.l.ornamentorum.
quid si princeps suo motu proprio erat in conferendo: dicit ibi glo.quòd er
ror principis facit ius.vide legatis secundo.l.fideicommissum.
b Non nocet posteris. Idem si causa non subsistat quæ erat finalis.C. de repu.hę
re.l.suus.& quod ibi not.Item deceptus non consentit.l.sicut §.non videtur.
in fin.ff.quib.mod.pign.vel hypo sol.& ff.de cōstit.pecun.l. fina.& ff.de pact.
l.tres fratres.& l.si quasi.de pign.actio. & not. quòd quis præsumitur decipi.
in eo quod ignorat.vt no.in l qui habebat.de rebus dubijs.per Accur.
c In prin.Cessatio infringentiū irregulariū causarū inducit ꝯualescētiā.de reb.
dubijs.in l.si inter.per Accur.No.malè ꝯhiī cū tutoribus,sed cū p̄latis bn̄ ꝯhī
tur seruata forma q̄ seruari dēat.vbicunq; agit̄ de magno p̄iudicio, siue sint
ꝯctus alienationis,siue locationis.vt no.Archid.xij.qōne scđa cap.alienatio.
& vide ex̄ de sol.cap.primo.& de deposito.cap.grauis.per Inno.ex̄ de p̄bēd.
c.nisi essent.nā tutor iurat vtilia facere.C.de administra.tut. l.fi. si facit ꝯriū,
est periurus.tn̄ si seruat formā iuris,& interueniat decretū superioris, valet
ꝯctus,& sic periuriū non vitiat ꝯctū. In p̄lato attendit̄ ꝯsensus,& officium,&
vnū sine altero nihil p̄t.vide ex̄ de rescr.c.eā te. Antecessor & successor habēt
diuisum officiū,tēporū diuisione: & ideo ab officio debēt incipere,& de suc-
cessore non disponit antecessor,quia res recasura est in alterius ptātem.argu.
l.moribus.ff.de vulg.substi.Successor q̄ succedit in obligatione p̄sonali passi
uè,tenet̄ stare colono: secus si eū obl̄o nō afficiat,idest,nō officiat ei exceptio
vt l.emptorē.C.loc.& vide qđ no.ff.de vsu.& vsuf.leg.l generali.§.hr̄d.& C.
ad l.Iul.de vi.l.tutores.per Cy. q̄a nō refert an nō fiat aliq̄d, an nō iure.l.q̄ p
salutē.de iureiu.& hic.& no.in l.quoties.de op.leg. p Accur.ꝯfirmatio nō tra
hit̄ ad tp̄s quo q̄s nō dēt,vel nō pōt actū facere.& dic vt no.de iure codicil.l.
q̄dā.p Accur.tp̄s vtile in medio interueniēs pōt actū ꝯfirmare,si influit in po
tētiā cāę efficiētis,vt hic,& ff.de hr̄dibus īstituēdis.l. q̄ soluēdo nō erat duos
apollonios.q̄cūq; facimus eo tp̄e vim assumūt quot p̄nt.de le.j.l.id qđ apud
hostes.de re iudi.Abbate.Qđ fit p errorē nō valet.ff.de acq.hær.l.Clodian⁹.
p Accur.etiā si ꝯfiteatur se facere ex certa scientia.vt l.fi.ff de constitu. pecu.

Qui successores feudum dare teneantur. Rub.

1 *Successor laici cogit̄ indistincte adimplere inuestiturā factā à p̄decessore.*
2 *Facere & confirmare qualiter hic ponuntur.*
3 *Pręlatus non potest futura concedere in pręiudicium successoris.*
4 *Pręlatus successor non tenetur prędecessoris factum ratificare.*
5 *Adde ad idem.*
6 *Regula Catoniana non habet locum in contractibus.*
7 *Pręlatus cum suo successore non censetur eadem persona.*
8 *Libellus,peto talem cogi ad ratificandum,an procedat.*
9 *Executio contra Abbatem,vel monachum qualiter fieri possit.*
10 *Pręlatus an possit declarare aliq̄d sup ꝯctibus p̄cedētibus officio deposito.*
11 *Hęredes laici an teneantur ex contractibus qui non transeunt ad hr̄des.*
12 *Pręlatus sua obligatione personali non obligat successorem.*
13 *Renunciationes vsitatę apponi in contractibus possunt apponi in contractibus ecclesię.*

I vero archiepiscopus. Titulus iste diui
ditur in duas partes. Prima loquitur de prælato,qui
feudum quod alius tenet ab ecclesia, alteri ipso vi-
uente concessit in diem incertam, in feudum. Se-
cunda loquitur de laico. Prima pars durat vsque ibi,
laici verò. Secunda vsque ad finem. Casus summarius Successor p̄-
a lati non cogitur inuestituram[a] à prædecessore factam & nō exple-
tam

ADDITIO.

a Inuestiturā. Ab extrà q̄ro nunq̄d ꝓducens inuestiturā ꝯctus, & petens inue-
stiturā traditions possit loco libelli ꝓducere instrumentū,& petere eū exeq̄:
& est argu.ꝙ sic,per id quod leg.& not.in c. accepimus. de æta. & qualita. in
nouella.quod puto verū in inuestitura principis seu in priuilegijs,q̄a sufficit
loco libelli ꝓducere literas suas. Primò dic,ꝙ sicut de plano pōt,q̄a vbi non
est cōtradictor,nō dicitur agi,sed officiū iudicis proponi, nō est necessarius
libellus:sed vbi est reus,ibi libellus est necessarius.vt lege,edicto.de edic. di-
ui Adria.tol.per Iac.Butri.illud quod nō tenet ab initio, nec in vita conce
detur.cōfirmatur postquā cōfirmationē nō recipit.vt l.fœmininis.C.ad Vel
leian.& hoc si Papa cōtulit mihi absenti feudū,vel aliud beneficiū: an ante-
quā habeā literas possim acceptare?& videtur ꝙ sic,sicut hæres potest adire
clausis tabulis,dūmodo sciat aliunde rei veritatē:secus in bonorū possesso-
re qui conscientiā iudicis tenere debet.l.j.C.de secun.tabu. Executores ve-
rò exequi nō possunt,nisi prius literas recipiant & vt ita dixerim, clausis ta-
bulis exequi non possunt.ff.de acqui.poss.l.qui absenti.§.adeo ff.de hæred.in
sti.l.& hæc Tyberius.per Accursiu. Si prælatus credebat non vacare vt va-
cabat,an valeat. Respondeo sic:q̄a veritas præueniens opinionē disponēs,
nō reddit eā nullā sed celebrē.ff.de libe.& posthu.l Titius.§.Lucius.ff.de cō
di.& demon.l.si iam facta.ff.de acq.vel omit.hære.ei qui se.nec vitiat error veri-
tatē fautrice ꝯtractui.ff.de iur.& fac.ign.l.regula.§.qui ignorauit.quid enim
si credebat vacare & non vacabat tunc,si vacauit postea. Respon.cā sus non
verificans principiū sed finē rei habet inducere cōfirmationē.ff.de leg.j.l.ser
uum filij.ff.de hære.insti.l.qui soluēdo nō erat duos Apollonios. q̄d si præla-
tus vult plura,ita ꝙ quasi oīa feuda infeudare vni militi.rn̄.nō pōt.q̄a p̄sumi
tur fraus,uel dilapidatio.ff.de acq.hære.l.is q̄ bonis.& qđ no.C.de repu.hr̄d.
l.ij.nā in p̄lato,sicut mēsura tolerat̄: ita immēsitas reprobat̄ de accu.c.olim.
Itē no.ꝙ tractus futuri tp̄is,non ꝑtinet ad p̄latū,facit ff.de ꝯdi.& demōst.l.le
gata sub ꝯditione. Extra no.ꝙ id qđ facit p̄latus,uel tutor suasione prudētū
ci non imputat̄ ad culpa.C.de his quib.ut indign.in gl. q̄ incipit, nec indigno.

tã de feudo qđ alius tenet,ratã habere nisi eo ꝯsentiẽte q feudũ te
net si a'ius sit inuestitus. Inuestiẽs aũt cogit eã adimplere feudo sibi aperto.
1 † Sed laici successor cogit indistinctè adimplere inuesti
2 turã à pdecessore factã.hoc dicit.[a]† In tex ibi,facere,vel ꝯfirmare.
a no.ꝙ facere & ꝯfirmare hic ponunt vt diuersa.ꝯcor.ex̃ de fi.instr.
c.inter dilectos.nã ꝯfirmatio est ad aliud relatio, & pẽdet ex illo,
vel tanq̃ substãtiali,vel tanq̃ pambulo.ff.de lib.le.l.Aureli⁹.§.testa
3 mento.¶†No ꝙ platus non põt ꝯcedere futura in piudiciũ succes
soris,nec hẽt ptãtẽ disponẽdi de futuro, secus in dño.C.de dona.
4 l.spem.¶†Not.ꝙ successor plati non tenet factum prædecessoris
ratum habere,nisi de iure sit consummatum: tunc enim quia gratia iam facta est,cum effectu,non expirat per obitum cõcedentis.
vt no.extrà de fili presb.c.ex tua.in nouella.& in c.si sup gratia.de
offi.deleg.li.vj.Et adde qđ no.de rescript.c.literis adde ꝙ ꝯctus p-
decessoris obligat successorẽ ad debitum & ad forum,etiam si cõ
tineatur renuntiatio priuilegij fori, per verbum, promittit souere,vel promittit respondere.text.est not.de fo.compe.c. dilecti.&
facit extrà de sol.c.j.Et est ratio,quia qñ prælatus ritè ꝯhit,ipsa ec
clesia dr̃ ꝯhere.& ipsa ecclesia nunq̃ moritur.xij.quęst.ij.§.liberti.
5 † Et adde ꝙ nota.in c.vlti.de procur.in c'e.& quod bene fit à prædecessore,debet habere ratum successor, secus si prædecessor supplantet successorem in præuenieudo ante tempus,vt hic, & not.p
Arch.xxxv.quæst.ij.c.decessor & hoc in eo qui habet administra
tionẽ ecclesiæ,secus in pbẽdario, qui nõ hẽt administrationẽ nisi
noĩe personæ suæ.& ideo nõ obligat successorẽ.ca.fina.ne præla.
6 vices suas.p Inno.¶†Secũdò nota ꝙ regula Catoniana nõ hẽt locum in contractibus,nam id quod nõ tenuit à principio,quia feudum non erat apertum,ex post facto ꝯfirmat,si eidẽ collatio aperit.Sed ista mã reqrit longã examinationẽ,de qua plenè p moder.
in l.cũ vir pdium.ff.de vsucap.& facit ff.de leg.j.l.si seruũ filij & ff.
b de reivendic.l.si à Titio ff.de ꝯhen.empt.l.rem alienam.[b]¶†Ter
7 tiò no.ꝙ successor & antecessor in prælatura non cẽsent eadẽ pso
na.Itẽ no.ꝙ ille qui non põt tollere alicui actum, non põt tollere
potentiã.ff.de vsu,& habit.l.diuus.§.primo.Itẽ quod non legitimè
factũ est ab administratore non cẽsetur factũ ab ecclesia.Itẽ no.ꝙ
8 aliud ĩ hr̃de q gerit vicẽ defuncti.ff.de iure do.l.si ego.§.j.¶†Quæ
ro nunqd procedat libellus,peto talẽ cogi ad ratifi cãdũ? dic ꝙ sic,
c vbi ad hoc tenet de iure.[c]vt hic.& ff.de neg.gest.l.Pompo.scribit.
9 ¶†Quæro qualiter fiet executio contra Abbatem vel monachũ.
dicit Ioan.And.ꝙ si aliqd lucrant ex operis, poterit in eo fieri nã
licet acquirãt monasterio,acquirit deducto ære alieno,ex̃ de obli.
10 ad rati. c.j ĩ nouella.¶†Ex̃ qro vtrũ platus deposito officio possit
aliquid declarare super præcedentibus contractibus? Respon.nõ,
11 vt extra de verb.sig.c.ex parte.in nouella.¶†Quæro vtrum hæredes laici teneantur ex ꝯctibus qui non transeunt ad hr̃dẽ? Rñdeo
ꝙ non,vt no.ff.de preca.l.quæsitũ.§.fi.nisi obligatio prius ꝯcta in
hæredem descendat.vt leg.& not.ff.de his qui no.infa.l furti.§.pe.
d [d]¶†Quæro quid de quasi hærede, vt de fisco.Respõdeo: vt no.ff.
12 de noua.l.quoties.§.fin.& l nouatio.in glo.& ibi est ratio.Hic habes optimam gl.ꝙ platus non obligat successorẽ sua psona.l obli
gatione: quia nil in eũ trãsmittit, sed realis & perpetua oblo eccle
siæ est illa q̃ obligat successorẽ.& adde quod no.in l.j.C.de contra
ctibus iudi.facit extra de præben. c. nisi essent.de transac. de cætero.¶Item nota quòd administrator non potest conferre,aliàs trahere conditionem tacitam,vel expressam,in tps successoris.& vi
13 de qđ no.ff.de hære.institueñ.l.illa institutio.¶†Itẽ ex̃ nota ꝙ renũ
tiationes ꝯctibus adiacentes & vsitatæ possunt apponi in ꝯctibus
ecclesiæ.extra de foro competenti.c.dilecti.¶Item no.regulam,ꝙ
vbicunq; ex ꝯctu quis tenetur de euictione,ius ei superueniẽs ꝯfir
mationẽ inducit.dicta l.cum vir.cum simi.Nota quod taliter quis
contrahere videtur, qualiter per nomen appellatiuum profertur.
ff.de contrahen.empt. l. qui tabernas. & hoc capitulo. Item nota
e quòd propter vnumquodque, est & illud tale.[e] &c.Bald.

ADDITIONES.

a Hoc dicit.Vel dic,si prælatus habeat substantiale factum, non tenetur successor,nisi persona facientis initium sumat.hoc dicit. Facit de actio. & oblig. l. quæcunque.& l.obligationũ.Item statim quod prælatus est confirmatus,põt facere inuestituram feudi aperti,vt no.extrà de elect.cap.transmissa. sed factum ante non conualescit: quia vbi non est ordo, deficit substantia, sed ista materia requirit longam examinationem,de qua plenè per Modernos. ff.de vsucap.l.cum vir prędium.facit ff.de leg.j.l.seruũ filij.in prin.de rei ven. l.si à Titio.ff.de act.emp.l.rem alienam.nomen officij est cã impulsiua, vnde non excusat: secus si sit cã materialis, vel finalis.C.de admin.tu.si nõ subscr psisti. prælati ecclesiæ nihil calumniosè agere debẽt.C.de admin.tut.l.non est ignotum.per Accur.nec inquisitor.vt not.Cy.C.de iudic l.sancimus.in fin.

b Rem alienam Et est ratio;quia quod quisque sua voce protestatus est, id infirmare non debet.C.de non nu.pe.l.generaliter.Et not.doctrinam l.quòd nõ ex omni titulo, sed administrationis tantum causa, potest prælatus & tutor contrahere.vt C.de administra.tuto.l.non omni.prælatus non potest administrare futura,sed præsentia,quia facultas non se habet in futuris, dicit Inno. in fin.de ma.& obed.cap. j. statuta etiam alias permissa, non potest prælatus facere,si sunt in perniciem ecclesiæ.quod est not.d.Inno. in cap. peruenit. de arbit.Extra no.quòd rector ecclesiæ qui potest habere proprium,non magis tenetur acquirere ecclesiæ,quàm sibi.C.arbi.tut.l.quicquid.per Accur.& loquitur quando acquirit ex industria bona, vel mala,nam etiám mala dicitur industria, vt ff.ad l.fal.l. si hæres. Et aliquando sagacitas appellatur prudentia.vt ff.de condi.& demonstra.l.quæsitum.Et error appellatur lucrum. ff.ad Tre l.debitor.§.fi.

c Tenetur de iure. Quæro vtrum iudex teneatur confirmare contractus per suum decretum.Respondeo,sic,si ordo & additio iuris hoc requirit.C.de decurionib.l.si quos.de prædi.mi.l. fin. de sacrosanctis ecclesijs l. priuilegia. & quod confirmatur perpetuum est in dubio, ut ibi per Cy.not. & ita consului in Amirallo Portugaliæ.

d § penultimo.Vide si quid in fraudem patron.in l.prima quæ dixi, & no.in l. Lucius.soluto matrimonio.& in l.an vitium.ff.de diuer. & tẽporal. præscri.

e Illud tale.facit ff.de verbo.oblig.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff.de constit.pecu.l.fin.ff.de institor.l.Lucius.& de fideiuss.l.Lucius.Extra no.quod impossibillum vel carentium substantia,nullo tractu temporis surgit confirmatio.C.de legãt.l.seruis.Extrà not.Pone quòd papa concessit cuidam abbati, quòd pro delictis suis posset vendere iusto pretio res ecclesiæ acquisitas de bonis paternis,quam abbas iniusto pretio scienter vendidit, & sic venditio est nulla: quæritur an emptor supplendo iustum pretium possit se tueri. Et respon.non,quia si contractus est nullus,licet quis velit supplere iustum pretium,non debet audiri.C.si vendi.pignor. agatur. l.cum contra. per Accur. Prænaturè facta conualescere possunt.de lega.j.l.seruum filij.post princ. At impossibiliter acta non conualescunt.de verborum obligation. inter stipulantem.§.sacram.& aliquid licet successori,quod antecessori non fuit licitũ. vt hic.Extra addo quòd positiones demonstratiuæ qualitatis non requirunt perseuerantiam de futuro,secus si requirant tractum temporis continuati, C.de verbo.signi.l.fin.secundum Pe.& Cyn.C.de in dicta vidui. lege finali §. vltimo,& ideo distributoriæ orationes dietim purificantur, & non exigunt vltimum quadrantem; vt ibi per Cypri.

De controuersia inuestituræ. Rubr.

1 † Præmitte ad euidentiam quòd certi sunt gradus inuestigationis
& intellectus animi iudicantium, scilicet gradus informationis,
gradus hominis præsumptionis, gradus semiplenæ probationis,
gradus pręsumptionis legis, gradus vehementis adminiculatio
nis & gradus indubitatæ scientiæ & probationis. Primus gradus
non sufficit ad deferendum iuramentum actori super actione, vel
reo super exceptione per talem regulam,quia iuramentum in defectum probationis non habet vim nisi vnius testis.& iste testis est
irregularis. quia ipsemet pars efficitur testis. & ideo nisi habeat
contestem non probat,vt no.C.de re.cre.l.in bonæ fidei.intelligo
contestem omni exceptione maiorem nam si aliquo modo læderetur testis opinio, non deberet iuramentum deferri secundum
doct.a.ibi dicam.Istud autem quòd deferatur iuramentum in defectum probationis, fuit introductum potius de æquitate quàm
de rigore: quia non est bonum vt veritas denegetur: vt infrà quo
2 tempore miles c fin.†Est bene verum quòd si duo essent testes sin
gulares non conferentes in vnum rei finẽ,q eos perduxit nõ dice-
a retur aliquẽ testẽ habere[a]& propter ipsam varietatem testimonij
nulla fides adhiberetur.vt extrà de proba ca.licet causam.Si autem
testes non essent adeo singulares,quòd nõ propterea discordarẽt
in vnum rei finẽ,sed venirent in eundem finem per diuersa media,
seu per diuersas coniecturas sibi inuicem patrocinantes,sicut vna
via ducit Romam,sed non sola,puta vnus testis testificatur de veritate, alter de confessione: tunc quia vnus adminiculatur alteri,
b bene defertur iuramentum,[b] vt extrà de succ. ab inte. capit. cum
c dilectus.& facit text. not. C. de pœnis. l. qui sententiam[c]. est ergo
duplex singularitas quędam obstatiua, & ista infringit testimonium: quædã adminiculatiua, vt vnus testis de veritate, & duo de
fama,

ADDITIONES.

a Habere.Vide Bal.in authen.rogati.C.de test.vbi pulchrè loquitur.vide quæ dixi in dicto.capitu.cum dilectus.de successio.ab intestat. Andre.Barba.

b Defertur iuramentum.Vide dicta in capi.quoniam.de offi.ordin. vide gl.in c.tam literis.de testi.quæ dicit quòd in casu illo non defertur iuramentum & tamen testes erant singulares,licet reuera ibi non probet necessariò: quia licet dicat soli,fortè si in causa testificati fuerant.Andre.Barba.

c Qui sententiam.Adde glo.& Bar.in l.ob carmen.§.si testes.de testibus,quòd tunc singularitas obstat,scilicet in actu instantaneo & momentaneo, secus in continuo,& successiuo, vt in possessione certi temporis probanda. quia sufficit quod vnus dicat de vno anno,alius de alio.

fama, & iſta coadiuuat teſtimoniũ. vt l.tertia.de teſt. & ff. de ædil.
edic.l.q̃ro.§.fi.ad qđ facit qđ nota.in c.primo.ex̃ de teſti.& ĩ Spe.ĩ
3 ti.de teſte.§.ĩſtat.verſ.hic tñ. ¶† Sed qđ ſi ſunt duæ priuatæ ſcriptu
ræ duorũ mercatorũ ꝓbatę opinionis? Rñdeo,deferẽ ſacramẽtũ,
vt no.ff de iureiu.l.admonẽdi.Et ſi dicaẽ, imò plenè ꝓbãt, qa ſunt
eiuſdẽ generis.Rñd.qa ſine iureiurando priuatæ ſcripturæ depo-
nunẽ ẽt ſi eſſent mille non facerent plenam probationem de rigo
re iuris.vt not.C.quemadmodum teſt.ape.l.ſecunda.& ff.e.l.ſecun
da.niſi poſtquã eſſent ſolẽniter publicatæ iudicis authoritate: vt
C.de teſt.l.publicati.& hic de teſtib.& ſcripturis priuatis.Inſtrumẽ
ta aũt publica nõ videnẽ poſſe dici ſingularia, qa nullũ eſt inſtr̃m
publicum quod habeat vim vnius teſtis,cum eſſe debeat roboratũ
legitimo numero teſtium, aliàs non eſſet ſemiplenum, ſed nullũ,
vt in auth.de inſtru cau.& fide.§.oportet.& C.de teſta.l.ſi vnus. &
no.C.de fideicõ.l.quæſtionẽ Bene tñ pñt eſſe inſtrumenta inter ſe
varia & ꝯ̃ria: tamen vnumquodq; debet habere formam propriã
etiam ſi fides non detur.vt not.C.de fide inſtru. l. ſcripturæ. & de
edic.di.Adri.tol.l.edicto.De duobus autem teſtibus incompatibi-
libus p p regulam iuris,q̃ dicit paganũ nõ poſſe decedere cum duo
bus teſtamẽtis. Alia verò dicunẽ ĩcompatibilia ex diuerſitate ſuæ
formæ.& iſta eſt ꝯ̃rietas quædam ſecũdum quid,ſed ſi ſimpliciter
ſint contraria,tunc ſibi inuicem aduerſantur ſecundum quid ſim
4 pliciter,& iſta eſt vera contradictio. ¶†Extra not. quòd quædam
ſunt ſubſtantialia fidei teſtis, vt omnia quæ includunẽ ſub iur̃o,&
forma articulata,vnde ſi in vno mentiaẽ,nõ valet in aliquo:ſecus ſi
officio iudicis interrogeẽ ſuper extraneis,vt ſuper veſtibus,vel nu
bibus cœli.nã iſte etſi ſit mendax, tñ non periurus, quia non iura-
uit ſuper his Quædam ſunt ſubſtantialia cauſæ, & mendax in his
ſemper eſt periurus nec in aliquo crediẽ ſibi vt no.Inno.de hære.c.
5 fraternitatis.In hac ſñia eſt Old.†Si aũt iurauit dicere veritatẽ ſu p
omnibus de quibus interrogabitur,& interrogatur ſuper veſtibus
& ſimilibus.aut primò mentitur,& in aliquo non creditur,aut po
ſtremò: & creditur quia non erat periurus,cum prius depoſuit,&
ſic ẽ argumẽtũ de pũcto.Et no.ꝙ teſtis quãtũ dicit,tm̃ ꝓbat,& nõ
plus: qa p teſtes nõ colligiẽ ꝓbatũ, niſi quatenus in dictis inueniẽ.
6 vt not.in capi. veniens de renuntiatione.in nouella. ¶†Extrà not.
quòd in grauibus cauſis ſeu quæ non poſſunt delegari,iudex debet
perſonaliter examinare teſtem, vt no. extra qui ma. accu. poſſunt.
7 capitulo,à nobis,& ibi no.† Extra no.ꝙ teſtis qui dicit ſe neſcire,ſi
poſtea examinatus dicit ſe ſcire, qa melius recordatur nũc, q̃ tũc,
valet dictũ ſuũ lege ſecũda § quod obſeruari.C.de iuramento ca-
lumniæ.per Iacobum de Arena quod verum eſt, antequam ſit lo-
cutus cum parte,aliàs ſecus,vt nota.in authentica,de teſtibus §.qa
verò.& idẽ gl.eodẽ titulo.in §.illud.& dixi C.de in integrũ reſtitu-
a tione minorũ.in lege,de tutela.Itẽ no.ꝙ dubia probatio[a] interpre
tatur aliquando eſſe iudiciũ.ff. de proba l. cũ de ætate. Ex his con-
b cluditur[b] qualiter iudex ex diuerſis animi motibus,& ex varijs ſug
geſtionibus partium,teſtium, & inſtrumentorum,quandoque de-
uenit ad vnum animi finalem conceptum non indigentẽ alio ad-
miniculo,videlicet iuramẽti,de quo loquiẽ principiũ tituli noſtri,
& certè dici põt qđ quadruplex eſt animi motus.ſ.impulſiuus ſeu
ſuſpicans,p̃ſumptiuus ſeu inclinans,vehemẽs ſeu impreſſiuus,cla
rus ſeu plenariè informatus.Primus valet ad inquirendum.& alia
q̃ ſunt modici præiudicij.Secundus ad iur̃m hincinde deferẽdum.
Tertius ad iuramentũ ei tm̃ deferẽdũ.Quartus præciſus ad ſequẽ
dum acta & plenè probata.ſed illud pro regula tene, ꝙ prõptio-
res ſumus ad abſoluendum,vt infra,hic finitur lex.§.primo. & qđ
pp ꝯflictum præſumptionem reus abſoluitur: vt in capitulo,inter
dile_tos.§ finali.extra de fide inſtr̃o.Ibi ẽt no.Hoſt.quod fama ce-
c dit ꝯ̃riæ veritati & nihil releuat.ibidem in nouella[c] ¶†Quæritur vl
8 timò quid ſi prælatus aliquem per metum inueſtiuit? Reſpondeo
ipſo iure non tenet inueſtitura,quia ad id mandatum non habet,
nec põt illud obſeruare ſine interitu ſalutis æternæ, & qđ dr̃ ꝙ vo
luntas coacta,voluntas eſt eſt vetũ in rebus proprijs,ſecus in admi
niſtratoribus.lege prima.ĩ fi.ff.de autho.tu.Dicit Ray.de Penna for
ti ꝙ vox prætoris dicentis, quod metus cauſa geſtum erit, ratum
non habebo,eſt vox dei quam poſuit in ore prætoris vt ipſe notat
in meteria iuramentorum. His autem expeditis venio ad text.

ADDITIONES.

a Dubia probatio. Not.quod teſti qui dicit ea q̃ nõ ꝯueniunt negotio, ſiue naturæ negotij nõ crediẽ.ff.de teſti.l.ob carmen.§.fi. Extra no.ꝙ ꝓbatio dẽt fieri p naturalẽ rationẽ.vt C.de non numerata pecunia.lege aſſeueratio. Adde duo ꝓportionabilia.ſ.ſimplex negatiua & nõ ens: iſta enim ꝯuertibilia & æquipollentia ſunt.C.de codic.lege,nec codicillũ.per Accur.affirmationes & priuationes ſunt ſuppoſitorũ ſeu principiorũ. q̃ enim nunquã habuerũt principia nõ dicũtur pati priuationes.ff.de ꝯdi.& demõ.l.Titio vſufr.ff. de verborũ obligationibus.lege decẽ.ſed bene dicunẽ pati negationes.nota qđ ꝓbato vno de ꝯ̃rijs cognoſciẽ reliquũ.ff.de legatis primo.lege,Titiæ textores.Ex̃ q̃ro vtrum inſtrumentum ſecundæ infeudationis factæ per B. & C. tanquã de feudo ꝯceſſo ab A.cõmuniceẽ B.Reſpondeo ſic.C.depoſiti. l. deſideriũ.& ibi p Cy.Adde ſi teſtis dicit ſe ſcire qđ Titius poſſedit p annũ pariente Seio.& non reddat rationẽ ſciẽtiæ: quia non fuit ab eo q̃ſitũ dare,an probet.& vr̃ ꝙ ſic,quia ſub verbo ſcio,includitur cã,quia ſcire eſt rẽ per cãm cognoſcere.itẽ deponit de eo qđ percipiẽ viſu in ꝯ̃rium,quia imò deponit ſuper intelligibile.Item non declarat de ciuili vel naturali,& ſic eſt incertũ quia non dicit vidi,ſed dicit ſcio,Itẽ patientia eſt res intellectualis,& non vr̃ clarè ſed p indicia,de quibus nõ deponit qđ verius eſt.Itẽ intellectus põt ſpeculari p diuerſa fantaſmata,& ideo dẽt ea exprimere,ſed viſus nõ niſi vno mõ,ſub quacũque forma iuret teſtis non crediẽ ſibi,niſi iuret dicere veritatẽ: vt notatur ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur.l.ſi cũ ab initio. per Accurſium. Ille qui nõ produxit teſtes,ſed ab alio ſunt producti nõ põt petere eos publicari, licet ſua interſit,dicit Inno.in capitulo ꝯſtitutus.de teſti. Quis aũt dicaẽ principalis,habes tex.notabilẽ.C.de liberali cã.lege principalis.Sed pone iudex Mediolani miſit notariũ ſuum ad examinãdũ teſtes Papiæ & notarius ita fecit,q̃ritur vtrũ valeant atteſtationes.Reſponde, ſic,non de citatione dubitãdum eſt,qa valet quod verbo fit,tñ ſi nollent teſtificari non poſſet eos cogere. ff.quemadmodũ teſtamenta aperiantur.lege ſi quis ex ſignatoribus.Et vide ĩ l.oẽ.§.ſi verò.C.de epiſcopis & clericis.Et nota ꝙ ꝓbatio dẽt eſſe intelligibilis & clara,& ſic libellus incertus ſuſtentaẽ à iure.vt l. ſi in duobus. §. tabulæ. ff.quemadmodũ teſt.aperi.p Accur.& l.j.§.ſi qs argẽtũ.ff. depoſiti. per Accu.

b Concluditur. Vide tex.in c.cũ ad ſedem.de reſti.ſpo.& in capit. præterea. de teſt.& in c.in noſtra.eo.tit. Vide Bal.in l.j.in princi.C.de manu.vindi.vbi dicit quòd poteſt moueri ex cauſis non expreſsis in proceſſu. And. Barb.

c In nouella. Dicit ibi Innocen.ꝙ diſcretus iudex ſemper ſtabit melioribus ꝓbationibus.ex̃ de probatio.c.iurabit.quia validiora argumenta vincũt in teſtibus,ſicut in dialectica ſola ſuſpicio non ſufficit vt no.in l.fi.& ff.de teſt.l.ob carmen.§.ſi teſtes.ibi argumẽto.de his qui. vt indig.per Accur. Socer, gener & teſtes deferentes non elidunt probationes ſi ſunt alij probantes competentis numeri.ſecundum Accur.& Bar.in l.j.in fi.ff.quemad.teſt.ape.

1 *Controuerſiam facere dicitur quis actiuè & paßiuè, Idẽ in mouẽte q̃õnẽ.*
2 *Iuriſconſultus ſi ſuſcipiat cauſam conſulendam, niſi reſpondeat ſuper omnibus,non dicitur plenè conſuluiſſe.*
3 *Breue teſtatum quid ſit. Et an probetur per ſigillum domini.* 4.
5 *Quid ſi ſint diuerſæ manus notariorum.*
6 *Dominus ſi eum pœnitet inueſtituræ,an cogatur præciſe,uel an poßit ſoluere intereße.*
7 *Iuramentum an deferri poteſt in defectum probationis in cauſis,in quibus iuratur de ueritate,& non de calumnia.*
8 *Et an iuramentum deciſiuum poßit deferri in defectum probationis.*
9 *Commodum poſſeßionis releuat poſſeſſorem ab onere probationis.*
10 *Arbitrium iudicis an verſetur circa iuramenti delationem, vel non delationem.*
11 *Ponens hoc modo, pono quòd tu non es vaſallus, an videatur aliquid ponere.*
12 *Inueſtitus hoc modo de aliquo caſtro,inueſtio te de tali caſtro; an videatur inueſtitus de rebus corporalibus & incorporalibus.*

SI autem controuerſia. Si vaſallus dicat ſe inueſtitum verbaliter de aliquo feudo,quare dicat ſe mittendũ in poſſeſſionẽ realẽ: e ꝯ̃rio dñs neget eũ ĩueſtitũ eẽ, quare dicit ſe nõ teneri mittere ĩ poſſeſſionẽ, q̃riẽ cui ĩcũbat onus ꝓbãdi.Et certè vaſallo incũbit,nã ꝓbare dẽt inueſtiturã verbalẽ factã fuiſſe,quo ꝓbato dñs tenetur,ſeu cogitur mittere ipſum ĩ poſſeſſionem realem. primò tamen præſtito ſacramento fidelitatis, quamuis hoc non dicatur hic, ſed dicitur infra in titu.quid præcedẽt.an inue.an fideli.c.j. & hoc qñ dominus poſſidet. Si verò vaſallus poſſideat,& ſtetit in poſſeſſione per annũ domino ſciente, tũc dño mouente controuerſiã de re quæ dr̃ in feudum data, ſibi incumbit onus probandi,& domino nihil probante ſtatur ſacramento vaſali, ut in ſecundo reſponſo huius capituli. Si verò dñs poſſideat,& vaſallus nihil plenè probat, ſed aliquã præſumptionẽ p ſe adducit,tunc ſtaẽ ſacramẽto dñi poſſeſſoris cum xij.ſacramẽtalibus,ut in tertio reſponſo huius capituli. hæc vera, niſi conſtet vaſallũ aliud feudum habere,de quo non ſit ꝯtrouerſia.nam vaſallo nõ poſſidẽte aliquod feudũ de quo eſt cõtrouerſia, neq; ꝓbãte plenè,ſed præſumptionẽ ſe afferente,ut dixi,tunc dño remittitur, & ſ̃m hoc erit exceptio à præcedẽte caſu,ſi ita intelligas ſuperius reſponſum ut dixi.& ita continuaẽ ad ſequens reſponſum quartũ qđ incipit,ſi verò feudũ &c. Aliter põt legi tertiũ & quartũ reſpõſum.vt infrà in eis dicã. Pe.de Cer.uel breuiùs, ſecundũ Ia.de Bel. Si inueſtitura ſit facta coram teſtibus, vel per breue teſtatum, dominus tenetur inueſtitum mittere in poſſeſſionem.Si verò in poſſeſſione fuerit,& lis ei moueatur a domino,ſibi datur defenſio per iuramentum, niſi in caſu, vt quando vaſallus eſt de alio feudo infeudatus tunc domino remittitur iuramentum.Iacob.de Bel. Caſum pone in nube. Vidiſtis ſuperius qui poſſunt inueſtituram facere,& ad quos inueſtitura tranſmittatur,& quæ perſonæ facere cogantur vel non cogantur. tunc circa prædicta formatur talis quæſtio generalis. Pone quòd quæſtio eſt inter dominum & vaſallum de quodam caſtro, de quo vaſallus dicit ſe verbaliter inueſtitum, dominus negat: quæritur quid iuris de iſta quæſtione. Reſpondet author huius capituli diſtinguendo. Aut de inue-

ſtitura

ſtitura ꝯſtat per pares curiæ,vel breue teſtatum, & tunc dn̄s cogit
poſſeſſionē tradere vaſallo,aut non ꝯſtat,& tunc refert, Aut vaſal
lus eſt in poſſeſſione,ſupple,in qua ſtetit ad minus ꝑ annū, & dn̄o
ſciente & non cōtradicente & tunc vaſallo defertur iuramentum
a propter commodum poſſeſſionis.[a] Aut vaſallus non eſt in poſſeſ
ſione,& tunc iur̄m defenſionis datur domino, & hoc eſt verū,niſi
ille ſit vaſallus ex alio feudo indubitato nā tunc ꝑꝑ reuerētiā dn̄i
b ſtat̄ aſſertioni eius remiſſa ſibi neceſſitate iuriſiurandi.[b] ¶†In tex.
1 ibi,§ ꝯtrouerſia.§ Actiuè & paſſiuè dr̄ quis controuerſiam moue-
re.ff.de procura.l.nō ſolum.§.ſi ſtatus. Item actiuè & paſſiuè dr̄ qs
mouere quæſtionē in reſiſtendo.vt ff.ad Trebellia.l.Lucius.§ tres
hæredes.Item dr̄ quæſtio ſiue agatur perſonali ſiue reali.vt hic,&
ff.de procu.l.q abſentē.& ff.de euic.l.ſi plus.§.mota.§ Quid iuris.§
qō gn̄alis eſt & omnia capitula cōplectit̄: vt l. eius qui in prouin-
2 ciam.in princip.ff.ſi certum petat.† Vnde ſi committitur alicui qō
ꝯſulenda per hunc modū,quid iuris,niſi ſuper omnibus ꝯſiliū red-
dat,nō vr̄ ꝯſiliū reddidiſſe.argu.ff.de arbi.l.quid tamen.§ Si inueſti
tura.§ ſcilicet verbalis ex qua non quæritur dominium, quia non
continet traditionem vel quaſi, vt no. Inno. extrà de conſue c.ex
3 parte.& Dyn.in c.j.de reg.iur.lib.vj.ſecus in reali.† § In breui teſta-
to.§ dr̄ breue,quia fit breuibus verbis.vt l.j.ff.de hr̄di.inſti. C.de ꝯ-
4 uen fiſ.debi.l.inter chartulas.li.x.C.de fideic.l. verbū volo. ¶†Sed
nunqd breue teſtatū ꝓbat̄ per ſigillum domini? de ꝙ ſic & ſi plu-
res ſunt comites,ſufficit ꝙ ſigillet ille qui tenet ſigillum.de his ple-
nè vide qđ no.extrà de fide inſtrumento.cap. inter dilectos.in no-
uella.Sed nunquid probet̄ per imbreuiaturā? Reſpōdeo,ſic,vt no.
5 ff.de adminiſtr.tu.l.chirographis. per Accurſiū. † Sed quid ſi ſunt
diuerſæ manus duorum tabellionū,qa vnus ſcribit,& alter de eius
mandato ſubſcribit. dic vt no.in d c.inter dilectos. & facit qđ not.
ff.de edend.l.ſi quis ex argentarijs.§.j.in verbo,ſubſcribere.& ff.de
6 teſtamen.milita.l.tribunus.§.fi.† §Cogit̄ dominus§an pręcisè cōpel
latur,an verò poſſit ſoluere intereſſe,ſi eū pœnituit inueſtituræ.gl.
tangit hoc.ſed argui pōt ꝙ cogitur pręcisè,quia feudum eſt ꝯ̄ctus,
in quo ius dandi continetur,ideſt, datio vtilis dominij: ergo præci
sè tenetur ad dandum.quia obligatio rem dari,certa eſt, ideo non
recipit alternationem de intereſſe,vt ff.de verb.oblig.l.vbi aūt nō
apparet.§.final.ff.de ꝯ̄henda emptio. l.ſi ita diſtrahatur. Itē feudū
nō eſt contractus bonæ fidei.inſtit.de actio.§.actionum. & ideo li
cet gl.ibi dicit,ꝙ vbi dari eſt in obligatione ex contractu bonæ fi-
dei,liberatur reus præſtando intereſſe.q̄ gloſſa non eſt alibi, tamen
ſecus eſt in obligatione ſtricti iuris in qua præcisè debemus verbis
inhærere.ff.de triti.l. in hac. in magna glo. Pręterea ēt vbi in ꝯ̄ctu
bonæfidei qui tenet̄ ad traditionē,& habet ꝑtātē rei tradendæ,cō-
pellitur officio iudicis,& tenetur ad præciſam traditionem: vt ple
nè not.inſtit.de emptio.& vendit.§. j.Si autem tradere non poſſet
de facto vel de iure,vt quia ſcit rem alienā,tunc ſatis vr̄ æquum ꝙ
liberetur præſtando intereſſe cū nec aduerſarius poſſet cū bona fi
de traditionem recipere. argumēto ff.de action.empti.l. ſi ſeruus.
§.final.& ff.de exceptio.doli.l pater.§ ex quadrāte & argument.ff.
de cōtrahenda emptione. l. ſi in emptione.§.item ſi emptor. Alij
aliter dicūt de quo infrà de noua forma fidelita.capitulo primo.§.
inueſtitura verò & alibi videbimus.§ Mittere ī feudi poſſeſſionē.§
ſcilicet ꝑſonali actione,videlicet ꝯdictione ex moribus Itē certi ꝯ-
dictiòne gn̄ali,iuxta no.in l.certi ꝯ̄dictio.in prīcipio.ff.ſi certū pe-
tat̄.dicit alibi tex.qđ hoc ad iudicis ſpectat officiū.īfrà de ꝯtrouer-
ſia inter vaſal.& epiſcop capitulo primo.ſed illud qn̄ de plano, &
c ſine libello dn̄s ꝯfitet̄ vt ibi patet.[c] § Fuerit in poſſeſſione.§ Hic ſu-
mus in reali iudicio: qa ꝑ poſſeſſionē quæſitū erat vaſallo vtile do-
miniū: vt infra de inueſtitura de re alien.facta.c.j.§.rei aūt.Licet q-
dam dicant vaſallum nullum dominium habere. de hoc plenè di-
ſputat.infra de ca.Corra.c.j.§.ꝓterea.Et not. hic magnū cōmodū
poſſeſſionis breuis tēporis,ideſt,anni,ꝯcurrēte tn̄ ſcientia, & patiē
tia dn̄i.& iſtud eſt ꝓpriū ius feudorum.de anni ſpatio habemus in
alio caſu infra de milite vaſallo,qui cōtumax eſt. ca. j & qui olim
feu.ali.c.j.§.porro.& infra ſi de inueſti.inter & do.vaſ.c. j. §. fin.&
hoc eſt intelligendū niſi ꝯſtaret de nō inueſtitura.nā tunc talis abu
ſiua & ꝓdatiua poſſeſſio nihil patrocinaret̄:vt C de ꝓba.l.ſi de poſ
ſeſſione.& argu.ff.de furt. l. itaq; fullo. & infra de milite vaſallo q
ꝯtumax eſt.c.j.§.ſi verò.& qđ no.Inno.ex̄ de fil.presbyte.c.conſti
tutus.§ Si autem.§ nota hic ꝙ cùm pro agente nulla ſunt adminicu
la nō defert̄ iur̄m ei,ſed aduerſario. Adde hic qđ no. ff.de interro.
7 ac.l.vbicūq;.†Sed nunqd in cauſis,in quibus iurat̄ de veritate,& nō
de calumnia,deferri pōt poſtea iuramētum in defectū ꝓbationis?
& videtur quòd non : quia iam eſt iuratum.Sed dic contra ? quia
primum iuramentum eſt præſumptiuum: ſecundum diffinitiuū.
8 vt eleganter nota in c.mulieri.extra de iureiu.ibi omnino vide.†Et
no.nullū iur̄m deciſiuū poſſe deferri in defectū ꝓbationis,niſi vi-
ſo & diſcuſſo qualis ſit iſte defectus, & hoc eſt qđ dicimus, cā co-
gnita: vt infra de gradi.ſuccedendi in feudū.c. j.§.ſi vero dn̄s. ergo
aduerſa parte nō citata deferri nō pōt,qa dēt cā diligēter examina
ri.& no.verbū diligēter,qđ eſt ibi. § Aliūde.§ Et ꝑ hoc ꝯſtat, ꝙ dēt
ei reuerētiam tanquam domino.remittitur igitur ex debito reue-
rētiæ.Et de debito reuerētiæ loquit̄ tex.īfra de mili. vaſallo q ꝯtu-
max ē.c.j.Et de debito deuotionis habemus īfra,ī q.cau.feu.amit
c.j.§.qūo.ſicut aſs remittit̄ iuſiurādū parēti & patrono : vt ff.de iu
reiur.l.iuſiurādū & ad pecunias.§.hoc iuſiurādū.Sed gl.dicit remit
tit̄,ideſt aufert.& eſt gl.falſa,niſi exponas,aufert̄ ſcilicet neceſſitas
iuriſiurā.in hoc ꝯcordat Iac.de Bel.& Pet.de Cer.¶Opp nā dr̄ hic,
ꝙ poſſidēti incūbit ꝓbatio.Contra infra de ꝯſue.recti feu.c.j. §.ſa
9 cramētū ſol.vt ibi.¶†Scđò opp.ad idē ꝙ ꝑꝑ cōmodū poſſeſſiōis
releuat̄ qs ab onere probandi.vt inſtit.de interdi.§.cōmodū. ff.de
rei ven.l.in ſpeciali.C.eo.l.fi.ff.de libe.cauſa l.liberis § vlti.ff.ſolu.
matr.l.Titia.nā reus actore nō ꝓbante dēt abſolui. C.de eden l.q
accuſare.ſol.cōſidera ꝙ diuerſæ ſunt naturæ cauſarum, nam qn̄q;.
ſn̄ia poteſt ritè ſic ferri abſolutè: quia nō eſt ꝓbatū,& tunc loquū
tur ꝯ̄ria: qn̄q; ſ̄m naturam cauſæ & iudicij non poteſt ſic ferri vt
cum quis petit ſe abſolui. quia vaſallus, vel quia emphyteuta, vel
quia vſufructuarius, & tunc non eſt verū quod poſſidenti nō incū
bat probatio imò debet probare ius qđ habet neceſſe allegare, vt
ꝙ ſit vaſallus,emphyteuta vel vſufructuarius,qa omnis res ꝑ̄ſumit̄
libera,niſi ꝓbet̄ ſeruitutē habere: vt l.altius.C.de ſerui. & aqua.ff.
ſi ſerui.vēd.l.loci corpus §.cōpetit.& l.ſicuti.§.ſi q̄rat̄.& ff.de ope.
no.nun.l.ſi prius.ꝑ Dy.Itē ſi vult dn̄s abſolui,qa nō ꝓbatū eſt con
tra eum,non oportet eum iurare.extra de proba.c. ij & in c.inter
dilectos §.vlt.de fi.inſt ſed ſi vult abſolui,qa aduerſarius nō eſt va-
ſallus,dēt iurare: vt hic.& dr̄ia patet ex no.de ꝯd.inde.l.Iul.& l. ſed
& ſi poſſeſſori.in prin.ff.de iureiu. & ſic aut vult abſolui cū deter-
minatiōe ſpecialis cāæ,aut abſq;.ar.ff de ꝓba.in l.ꝯ̄ eū.& ff.de ex-
ce.rei iud.l.ſi inter me.& d.l.ſed & ſi poſſeſſori.in prin.de iureiu.&
ex̄ de offi.dele.c.cū ꝯtīgat.& de reſti.ſpo.in c. ex ꝯqueſtiōe. ꝑ Inn.
10 ¶†Quæro vtrū circa delationē,vel nō delationē ſacramēti iudicis
arbitriū verſet̄.Rn̄det gl.ꝙ ſic.nā verſat̄ circa qualitatē perſonarū.
Sed q̄ro qs ꝑ̄ſumat̄ legalior.Rn̄deo ex ipſa nā ꝑ̄ſumitur æqualitas:
ſed ex moribus ſurgit inęqualitas.vt no.in ſimi ff.de ꝓcu.l.ſi actor
malit.Sed nūquid iſta diſtīctio hēt locū in iuramēto qđ defert̄ a le-
ge.verbi gratia,dicit ſtatutū ꝙ de dāno dato ſtet̄ iuramēto accuſa-
toris.Rn̄deo,nō: quia iudex pōt facere id quod ſibi nō eſt per legē
permiſſum.vt ff.qui & a qui.l.proſpexit.& no in l.j. C.ſi aduerſus
11 liber.per Iac.de Are. ¶†Quæro an ille qui facit talem poſitionē,
pono ꝙ tu nō es vaſallus,intelligatur aliqd ponere.dicit Spe.ꝙ nū-
quā intelligit̄ quis negatiuā ꝓponēdo aliqd ponere,niſi ei incūbat
neceſſitas ꝓbādi.ff.de iureiurā.l nā & poſtea.in prin. vbi omnino
videas.Et ideo ſi ei non incumbit neceſſitas probandi.iſta non in-
telligitur poſitio,ſed quoddā dictum,cui non tenetur aduerſarius
reſpōdere,ſcilicet tanquā poſitioni,ſed bene teneret̄ reſpōdere tā
quā interrogatio,ſi iudex ex ſuo officio interrogaret. ꝑ l.vbicūq;.
ff.de inter.act.& ita intelligi pt̄ c.j.de ꝯfeſſ.li.vj.& dic vt ibi.& vide
qđ no.in l.j.in fine magnę gl.C.de confeſ.De alijs autem cauſæ co
gnitionibus quæ verſantur in delatione iuramentorum, tangit gl.
hic & plenè dic,vt dixi in l.admonendi.ff.de iureiu.& l.in bonæ fi-
12 dei. C.eod.titu. ¶†Extra quæro vtrum inueſtitus per hæc verba,
inueſtio te de tali caſtro , intelligatur inueſtitus de rebus cor-
poralibus

ADDITIONES.

a Commodum poſſeſsionis.Vnde nulli venit in dubium,maius eſſe commodū
poſsidere quàm petere.vt no.ff.de re iu.l.pactis.& facit ff.de teſt.mili. l.codi
cillis.§.veteranus.inſti.de interdictis.§.commodum. Extrà no.ꝙ ille qui arat
campū præſumitur ipſum poſsidere, licet ex eo non percipiat fructus , quia
fortè erat ſterilis.ff.de vſufr.l arboribus.§.de illo.in fi. Adde quando duo titu
li pares veniunt ad conflictū,melior eſt cauſa poſſeſſoris: vt no.C.de edi.di
ui Adr.l.edicto.& C.eod.l.cum proponatis. per Iac.de Bu.Veriſimiliora di-
cunt quę iuri communi conſonant,vbi eſt contrarietas teſtium. dicit Inn.de
præſcri.c.auditis. Verbum ſcio non refertur ſolum ad viſum, ſed ad rationē
intellectus,dicit Inno.in c.fi.de iura.calum.

b Iuriſiurandi.Adde ꝙ poſſeſsio eſt duplex: ſcilicet,viſibilis,ideſt,intellectua-
lis,& ideò dicit poſſeſsionem eſſe incorporalem ſeu inuiſibilem,ſcilicet pro-
ut eſt in habitu,quæ etiam apud dormientem eſt.ſed illa quę eſt in actu, cor-
pore bene videtur vt eſt ſingularis gl.inſti.de hęredi.ab inteſtato.§. ſui.in gl.
hoc ideo. & non eſt alibi. ſimiliter dicimus ꝙ quædam vitia inuiſibilia ſunt.
C.de edicto diui Adri.tollend.l.ij.quæ non præſumuntur niſi probentur.Præ
terita verò non vidimus, & ideo notorium propriè nō eſt in pręteritis, quia
de eodem debet eſſe notorium de quo eſt demonſtratio ad oculum, nō eſt de
abſentibus ab oculis hominum,de quo alibi dicam. Adde quòd libellus con
ditionalis non procedit in principalibus,ſed in acceſſorijs. C. locati. l.con-
ductionis.per Accurſ. Adde quòd procedit iſte libellus , pro me protegi ſeu
conſeruari & defendi in poſſeſsione.C.quod cum eo.l.ſi ſeruus tuus.facit gl.
ad Carb.l.ij.aliàs prima.§.fi.Adde ſi amiſſum eſt breue teſtatum, vel vetuſta
te conſumptum,de nouo debet fieri. vt no.ff.de admi.tuto.l.Chirographis.&
in auth.de hęr.& fal.per Accur. ar.C.de fideic.l.inſtrumenta.Extrà no.quòd
neceſſarius ſenſus ſcripturæ omni menti præualet.ff.de vſufru.l.ſi alij.per Ac
cur.ſed in ambiguo ſenſu nunquam eſt eligendus ſenſus inutilis.ff.de leg.ij.l.
Titia cum teſtamento.§.j.poteſt tranſfigurari locutio in alium intellectum,ſi
hoc per prius ſit factum: vt no.in l.iiij.de leg.j.per Accur.

c Ibi patet.Quid ſi interim vaſallus decedit? Reſpondeo,annum vacuum pro
deſſe,quia poſſeſsio interim qualis qualis fuit apud hæredem.l.gerit.de acqui
rend.hęredi.& ibi eſt tex.vnicus in iure de iſta quaſi poſſeſsione.

poralibus & incorporalibus. Respondeo, si potest apparere de intẽtione inuestitoris, vel ex ipsorum verborum natura, illud seruatur, vt no. Inn. extrà de app. c. dilectis. & per Bart. & doc. in l. iij. in prin.
13 ff. de acqui. pos.† Sed in dubio omnia nomina vniuersitatum, ius & factum significant, & ideò nomen castri significat proprietatẽ, & iurisdictionem successorum: vt no. Bar. in l. si quando. C. de bo. va. li. x. Et adde quod no. Inn. de conces. præb. c. proposuit. & de lureiu. in ca. debitores. & quod no. in c. ad quæstiones. de rerum permu. in nouel. & est gl. ordinaria not. infrà de capitaneo qui curiam
a vendidit. c. j. vbi omnino videas.[a]

ADDITIO.

a ¶ Videas. Adde ff. de leg. j. l. si grege. per Accurs. Vniuersitates proprium sunt quæ possunt remanere in vno: aliæ vero non sunt vniuersitates sed aceruí. ff. de vsuc. l. rerum mixtura.

1 Agnatus uasalli defuncti si dicit feudum ad se pertinere iure successionis; quia fuerit paternum, dominus autem dicit feudum esse nouum; quid erit fac endum.
2 Dominus uasalli potest permutare dominium directum cum utili.
3 Iuramentum quare dicitur indiuisibile.
4 Prædiũ præsumit eiusdem qualitatis: si nulla apparent signa diuersitatis.
5 Partem aliquam dicere, aut solum partem; an sit differentia.
6 Præsumptio an potius sit pro feudo antiquo quàm pro nouo.
7 Feudum antiquum prætendens an teneatur allegare nomen concessoris.
8 Præsumptio probabilis quare resultat ex pluribus diuersi generis coniecturis, & quid econtra.

Cum autem. Cõtinua sic istum §. ad superiora. Dictũ est quòd vasallo in probatione deficiente, dominus absoluitur interdum cũ sacramenti præstatione: vt supra in ver. si aũt. vbi vasallus attulit aliquam pñsumptionem pro se. In terdũ sine, vt qñ attulit aliquam præsumptionem, tamẽ erat vasallus de alio feudo, vel qñ nihil probauit. Fallit in hoc §. in quo dominus non absoluitur, in parte feudi paterni non probata: nã in ea obtinet vasallus, dũmodo possideat aliã partẽ, scilicet dimidiã vel minus: & cõstat illã partẽ feudi paternam, & sic ratione partis obtinet vasallus in alia parte. Et ideo sic pone casum Quidam tanquam vasallus sit, dicebat totũ feudum ad se pertinere iure feudi, asserẽdo illud paternũ esse, cũ sit ĩ possessione medietatis illius feudi, vel minoris partis, vel qa cambiũ id est aliquam rem acceperit à dño iure proprietatis pro cambio partis illius feudi, & hoc constabat, vel alijs iustis rationibus, vel similibus, probare poterat partem illam quam possidet, feudũ paternum esse. Idẽ ergo est hoc vltimo casu, si nullã partẽ possideret, & probaret totũ paternũ esse: nam in istis tribus primis casibus rõne vnius partis obtinet in alia parte, in qua nõ possidet, & fortè iurando imò etiam non iurando, vt dicam infrà, in glo. quæ incipit, in rem aliquam. ibi, quod non credo &c. In quarto casu, in totum obtinet, quamuis nihil possideat, nec in primis tribus casibus absoluitur dñs in parte quã possidet, si vasallus nõ pbat de parte illa. Petr. de Cer. Vel breuius secundũ Iacobũ de Bel. Si inter dominũ & vasallum de inuestitura sit contentio, dictũ
1 est quid fiat.† Sed quid si aliquis agnatus vasalli defuncti dicit feudũ ad se iure successionis pertinere: quia paternũ fuit, & dñs dicit esse nouum, quæritur quid fiet? Et respondet, ꝙ aut agnatus est in possessione medietatis, vel partis feudi, vel cambium proprietatis nomine illius feudi hẽt, vel alio modo probare poterit feudum esse paternum, quia tunc obtinere debet, hoc dicit. Et potest iste §. tribus modis intelligi. Primò, qñ agnatus est actor, & asserit feudũ paternũ: sed dñs dicit nouum. Secundò qñ agnatus asserit feudum paternum: dñs autem negat se vllam inuestituram fecisse. Et his duobus casibus dic quòd agnatus potest petere partem feudi, quã do partem possidet, vel cambium partis. Sed vbi non possidet, dic ꝙ tunc petit totũ. vt in fin. huius §. Tertiò dic, ꝙ dominus agat, & agnatus ideo pbat quia pro dño erit pñsumptio: vt infrà, de gra. suc. feu. §. fi. & de cõue. rec. feu. in prin. Iaco. de Bel. ¶ Partis. ¶ Subaudi ẽt minoris dimidia. ¶ Cambium, ¶ id est permutationem, vel quãlibet commutationem, nam permutatio est propriè speciei ad speciẽ: Cambium autem ẽt est speciei ad genus, puta ad frumentũ, & tũc sonat in cõtum innominatum.† Et not. quòd hic dominus potest
2 accipere à vasallo vtile dominiũ, & dare in alia re directum, & sic permutare directum cum vtili, quod tene menti. ¶ Habuerit, ¶ scilicet ab ipso domino. ¶ Iustis rationibus. ¶ s. per pares curiæ, vel breue testatum, & tunc non requiritur iuramentum vasalli, quia plenè pbauit: sed vbi probaret ex coniecturis, requiritur iuramentũ ad pñsumptionis istius extraordinariæ supplementũ. ¶ Obtinebit. ¶ s. in alia parte in qua possessionẽ hẽt. Sed vnde procedit hoc quod in re diuisibili, ratione vnius partis præsumatur ius cõpetere in alia parte. nam præsumptio est ex aliquo antecedẽti ad aliquid sibi cõnexum verisimilis deductio siue illatio: sed hic nihil est tale. vt ff. pro dereli. l. an pars. Itẽ pñsumptio quæ ex facto præsumitur, non egreditur ipsius facti quantitatẽ vel qualitatẽ: vt ff. de itin. actuq́ue pri. lege prima. §. Iulianus. & alias videamus. Itẽ non sequitur, debeo partẽ, ergo debeo totum: vt lege, qui in solidum. in prin. de lega. secundo. & C. de transf. l. si quidẽ. Item non cõtingit hoc esse, quod ab hoc sæpe & plerunque cõtingit abesse, vt lege, non hoc. C. vnde cogna. Itẽ in dubijs qđ minimũ est, sequmur. Rñdeo speciale est in feudis ꝙ qñ feudum consistit in aliquo toto integrali. totum præsumitur esse feudum ratione partis. Sed quæ est ratio specialitatis? Respõdeo, qa vnũ extremũ ipsius feudi est ĩdiuisibile, s. iurm fidelitatis, vt no. ff. de vsufruc. leg. si cuius. in prin. nã cũ nõ appareat de isto indiuisibili iuro, qđ concernat certam partem, præsumimus quòd simpliciter sit iuratum respectu totius feudi, vt sic indiuisibile, quod est in vno extremo, generet præsumptionem indiuiduitatis in altero extremo. Itẽ qa nulli apparent termini distinctiui. ar. de legatis secundo. lege Caius. §. primo. Itẽ nõ dẽt eadẽ res diuerso iure censeri,
3 vt ff. de vsuc. lege, eũ q ædes. ¶ † Sed quare dr iuramentum indiuisibile. Rñdeo, ꝙ omissio minimi quadrantis totũ vitiat: vt ff. fami. erc. lege hæredes. §. in illa. Aliàs dicitur indiuisibile, quando ex diuisione resultaret effectus iuri cõrius. Aliàs dr indiuisibile, qñ partes separatæ mutant diffinitionẽ totius, & sic dr indiuiduum cuius integritas non potest minui stante realitate ipsius subiecti, quod non
4 prosequor. ¶ † Concludendo ergo, not. istum textum ad quæstionem, vtrum si de latitudine prædiorum dubitetur, nunquid sit feudalis, vel emphyteutica, ꝙ tota sit eiusdẽ qualitatis vbi nullæ appa
a rent notæ diuersitatis. facit qđ no. ff. de legat. tertio. lege vxori.[a] Sed vnum est mirabile, nonne dñs habet fundatam intentionem sui p cõfessionẽ vasalli qui confitetur eum dominum, vnde de directo dominio non dubitatur, ex quo fundatur rei vendicatio domini: vt ff. de vsufruc. l. cuiuscunq;. §. primo. Rñdeo, qñ dictũ aduersarij est alterius naturæ vel formæ q̃ id quod intenditur per suum aduersarium, & venit ad extenuandum dictum aduersarij, vt arg. ff. de hære. insti. lege hæreditas, ad statum primum nunquam ex tali dicto fundatur actoris intentio. vnde per verbum opponentis non fundatur intẽtio cõponẽtis, nec ecõtrariò. & ita intelligitur regula, exceptionẽ obijciẽs. sed qñ sub eodẽ genere & natura cadit obiectio, tũc vr cõfiteri secũdum quid, non simpliciter, nisi cum protestatione loquatur. vt notat Dy. in capitulo, nullus pluribus. de regulis iu-
5 ris, in sexto. & C. de excep. lege si quidẽ. per gloss. & Cy. ¶ † Quero vtrum sit differentia, dicere partem, an aliquã partẽ. Rñdeo, Qñ q; nõ est dñia inter partẽ & totum. vt legitur & no. ff. de legatis tertio. lege vxori suæ. qa dictio partis tunc est extẽsiua vsque ad minimũ cespitem terræ, satisque est vt ipsum excludar ex proprio significato, & tamen nihil excludit in effectu. Quandoque ponit pro parte dimidia. vt ff de verb. sig. lege, nomẽ filiarum. §. portionis. Et adde qđ no. ff. de pcu. lege Põpo. §. si is Sed qñ adiungit dictio aliqua, sufficit tunc ẽt minus quàm dimidia: vt hic. & ar. ff. de legatis secũdo. lege cum filius. §. pater. & glo. in cle. prima, in versiculo aliqua. & in versiculo terrarum parte. de foro cõpetẽti. & facit lex. domũ.
6 ff. de cõh. emp. ¶ † Quæro vtrũ magis præsumat pro feudo antiquo quàm pro nouo. Respõdeo, sic, quia magis præsumitur pro factis
b antiquis[b] vt hic. secundum Petrum de Cer. & probatur infrà, de inuestitu. in maritum facta. capitulo primo. §. item placet. & infrà,
7 de gradib. succes. in feud. capitulo primo. §. finali. ¶ † Extra quæro nunquid ille qui prætendit feudum antiquum, debeat allegare nomen cõcessoris. tex. est infra de capitulis extraord. capitulo primo. §. si qua. vbi tex. sic ait. si qua inuestitura facta dicet, semper dẽt nominare dominium à quo inuestitura facta dicitur. Non obstat qđ notat. C. de peti. hære. lege cogi qa dic vt ibi. & qđ not. in capitulo primo ex de regulis iuris, libro sexto. & hoc si põt sciri, sed si pp antiquitatem ignorat nõ cogit ad impossibile. vnde tũc satis est pba-
8 re tps tã antiquũ per superius allegata.† Extrà etiam quæro quare ex pluribus diuersi generis coniecturis, resultat probabilis præsumptio, licet termini nõ sint eiusdem rationis, & ex diuersis non eiusdem naturæ particularis non resultat eiusdẽ totalis integratio. Respõdeo, quia res naturales nõ cõstituũtur ex argumẽtis: quædã. n. cõstituuntur, quædã præsumũtur, constitui autem nõ possunt nisi ex partibus sibi cohærentibus, præsumi tũc ex differentibus in eundẽ finẽ tendentibus. Et nota ꝙ dico præsumi, & sic vnus testis supre, & duo de fama, quia sunt diuersæ species pbationis nõ dicũtur
c propriè facere probationem[c] sed pñsumptionem cui tamen aliqñ
9 statur, aliqñ nõ. de suc. ab intest. c. cum dilectus.† Extrà ẽt quæro si pares curiæ dixerint extra iudicium se non interfuisse, vtrũ in iudicio coacti possunt deponere veritatem absq; alio eorum pñiudicio. de hoc habes tex. infrà qđ sit inuest. c. j. §. si verò. qa nõ est bonũ ꝙ veritas negeẽ, vt infrà, quo tpe miles. c. fin. & idẽ habes infrà de cap. extraord. c. j. §. notandũ ibi, quid si dicant se nescire cũ sciant, coget eos iurare & veritatẽ dicere, & est rõ ne intercipiatur materia pbãdæ veritatis. facit qđ no. ex de testi. capitu. cum cãm.

ADDITIONES.

a ¶ L. vxori. vnde etiam gleba sufficit. ff. de acquiren. pos. l. iij §. j. & facit quod no. ff. de vul. substitutione. l. cohæredi. § non videri. quod est not.
b ¶ Magis præsumitur pro factis antiquis. Antiqua præsumuntur habere iustitiam permanentem. C. de fa. instru. l. si solennibus. per Cy. & in l. ij. in prin. de aqua plu. arcend.
c ¶ Facere probationem. Not. pro dicto Bartol. in l. eos. ff. de fal. And. Barba.

1 *Probationes an possint admitti post didicita testificata.*
2 *Sententia an teneat, si iudex noluit admittere probationes.*
3 *Quid si iudex diuisit processum.*
4 *Publicatio testium, quas vires dat depositionibus testium.*
5 *Feudum rectum qualiter præsumatur.*
6 *Vasallus si fuerit de mendacio conuictus, an possit vti beneficio.*
8 *Iuramentum an possit deferri post conclusum in causa.*
9 *Suspiciones & fama quos effectus producunt.*

Item si vasallus. Quia inter alias cõtrouersias est il-
la quæ sequitur, ideò subsequenter
eã tractat. Ad sommariũ intellectũ attende. vsq; ad §. si qs de mãso.
Si vasallus possidet castrũ noĩe recti feudi, dominus aũt dicat eũ
nomine guardię possidere, dño incumbit probatio, & si ꝓbauerit,
vasallus ꝯdẽnabitur: nisi vasallus probet se legitimè inuestitũ à do
mino, postquã in guardiã ab eo acceperit: dño verò in probatio-
ne deficiẽte, vasallo dat̃ defensio. Itẽ est dicendũ si vasallus dixerit
se nomine recti feudi possidere, dominus aũt dicat se ꝑ pignore
dedisse. vide literam. Quidam miles possidet castrum, vel aliam rẽ
nomine recti feudi, dominus dicit ꝙ sibi dedit nomine castaldiæ:
quęrit̃ cui det̃ probatio? Respõdetur, ꝙ dño, & si poterit̃ probare,
tunc ille qui tenet, dño dẽt restituere, nisi vasallus qui tenet, ꝑ pares
curiæ, vel ꝑ breue testatũ probauerit se à domino inuestitũ nomi-
ne recti feudi postquam illud à domino nomine guardiæ suscepe
rit, dño verò nõ probante datur iuramentũ vasallo. & hoc vsq; ad
§. vltim. Iacobus de Beluis. ¶ In textu ibi, ꝑ feudo scilicet recto
vel proprio seu vero. Ibi, & si ꝓbauerit se dedisse per guardiã.
Dicas s̃m Dinũ, in nomine guardiæ. Ibi, probare. scilicet in ꝯtra-
1 rium, postquã feudum accepisset, &c. † Ibi, tũc illius: scilicet va-
salli. Ibi, defensio: scilicet, cum iuro. Ibi, postquã in guardiã. Ex
ordine istarũ probationũ eleganter no. ꝙ post didicita testificata te
a stiũ domini probãtis ꝙ ꝑ feudũ castaldiæ admittit̃ aduersarius [a] ad
eneruãdũ talia testificata, probando per posterius fuisse ꝯcessum
in feudũ rectũ. Et est rõ, qa istę vltimę probationes non excludun-
tur per veritatẽ ꝓcedẽtiũ probationũ aduersarij: vt ff. de rei ven. l.
officiũ. Adde aliũ casum, scilicet qñ reus nõ fuit admissum ad pro
bãdum sed ꝯsensu partiũ, vel iuris depositione fuit prius admissus
actor ad ꝓbãdũ suspẽsis interim probationibus rei. nam tunc non
obstat reo didicisse testificata actoris etiam super directo contra-
rijs: vt patet ĩ dicta lege, officiũ. & iste est verus casus illius legis no
2 tabilis. ¶ † Sed nunqd tenet sñia, si iudex noluit admittere proba
3 tiones. Rñdeo, sic. ff. de edendo. lege argẽtarius. §. cum aũt. ¶ † Quid
si iudex diuisit processum, quia tulit sententiam super quibusdam
attestationibus publicatis, & quibusdam non publicatis, quam for-
tè alius iudex receperat mãdato suo, in alia terra. Respõdeo, idẽ, li-
cet causæ ꝯtinẽtia diuidatur: tñ si sup toto pronuntiatur valet sen
tẽtia & oportet appellari si sententia displicet lege prima. C. si sæ-
pi. in integrũ restitutio post. & dic vt dixi. C. de sentẽ. lege prolatã.
4 ¶ † Sed an publicatio testiũ [b] dat aliquas vires attestationibus, quo
b ad perpetuam rei memoriam? dicit Innocentius, ꝙ publicatio ni
hil facit, nisi quia qđ ꝑ prius nõ erat authẽticũ, post publicationẽ
erit authenticũ, & valet inter personas inter quas actũ est, & qñ ad
idem agetur, de fide instrume. C. inter dilectos in nouella. & dic vt
5 dixi. C. de re iudicata. l. gesta. ¶ † Quæro qualiter præsumatur feu-
dum rectum? Respondeo quia nõ erat datũ ad certum seruitiũ, qđ
scilicet non datum ad certũ seruitium, propriè rectum feudum ap
pellat̃. Sed si esset datum expresso merito, vel seruitio castaldię,
tunc non esset feudum rectum: vt suprà de feudo guardiæ vel ca-
staldię, capitulo primo. Item not hic, quòd iudex dabit terminũ, &
imponet onus probandi probare debenti, ergo si imponet onus ꝓ-
6 bãdi nõ ꝓbare debenti, grauaret ipsum & posset appellare. ¶ † Op
pono, & videtur ꝙ si vasallus fuerit conuictus de mendacio, non
possit posteà vti beneficio, quia beneficia mendacibus euacuant̃.
ff. de fideiuss. l. si dubitetur. §. primo. & hoc apparet in exceptio. nõ
nume pecun. quæ est exceptio irregularis nã negans perdit bñficiũ
huius exceptionis. C. de nõ numerata pecunia. authentic. ꝯ qui ꝓ-
priam. Item negans similis est subtrahenti: vt ff. ad l. Falcidiã lege
hæreditatum. §. final. Solu. considera, quia negationum quædam
sunt quæ possunt habere in suo tractu tẽporis mendacium & veri
tatẽ, sicut est hic. Nam considerato præsenti statu, qa quod fuit ca
staldia, nũc est feudũ rectũ, non est negatio falsa: nã non dr̃ esse tale
qđ nõ perseuerauerit tale: vt ff. de acquirenda possessione. l. si qs
ante. Quędã sunt negationes q̃ semel falsæ semper sunt falsæ & de
his loquuntur contraria: vt ff de probationibus. l. cum de indebi-
to. vbi patet ꝙ beneficiũ præsumptionis tollitur per prauitatẽ ne-
gationis. ¶ Oppono ad idem, & videtur ꝙ negans se possidere tali
ter, qualiter aduersarius intendat, cõuictus de mendacio priuetur
possessione, ita ꝙ non suffraget̃ eius dominium vel quasi, vt in au-
thẽtica de trien. & semis. §. penu. Solu. ibi negauit substantiam pos-
sessionis hic eius qualitatẽ. vel hic negãdo dicit verũ, ibi mẽdaciũ.
Et faciunt ista ad quæstionẽ de eo qui negauit se occidisse, ꝙ con-
uictus possit probare ꝙ ad suam defensionem fecit. nam negando
se occidisse intelligitur negare eo modo quo proponitur: scilicet
vt puniatur. & sic non est sibi contrarius secundum Andream de
c Isernia, [c] quod tene menti. † Quid econtrario si ꝯfitet̃ se fecisse ho-
7 micidiũ, sed ex interuallo postea vult interpretari suam confessio-
nem, & dicere ꝙ iustè fecit ad sui defensionem, nũquid põt? dic vt
ex̃ de accusationi cap. cũ dilecti. vbi videtur probari ꝙ potest: nec
enim videtur super iure respondisse, idest, contra ius se fecisse, quia
nec debet interrogari de iure, vt not. in lege ornamentorum. de au
8 ro & arg. legat. ¶ † Quæro vtrum post ꝯclusum in cã possit deferri
iuramentum? Respõdeo, non: vt notat Innocentius de causa pos-
sessionis, capitulo pastoralis. Si tamen post conclusionem est lata
sententia, & est appellatum, põt suppleri omissum, vt not. in lege
prima in princip. ff. de act. empt. nam in cã appellationis omnes er
rores purgari possunt q causas causæ ꝯcernũt: vt no. ff. de ap. lege,
9 creditor. § iussis. ¶ † Quæro vtrũ vbi numerus testium est statutus
pro numero seu forma substantiali ipsius actus, vel ꝓbationis eius,
d possit suppleri per iuramentum [d] vel per extraneas cõiecturas. Re
spondeo, nõ: imò per testes substantiales dẽt probari, vt exponẽ-
do tex notat glo. ff. de legatis secundo. lege, cum q̃rebat̃. ¶ Quæro
e de suspicionibus [e] quis sit earũ effectus. So. distingue inter temera-
riã, probabilẽ, & magis ꝓbabilẽ seu violentã prima nihil operatur.
secunda facit indicium, tertia facit violentam pręsumptionem In
criminalibus ratione primæ non fit tortura. Ratione secundæ fiet
tortura moderata Rõne tertiæ fiet tortura acerrima. sed in ciuili-
bus defert̃ sacramentũ. Quæro qd de fama? Rñdeo, si est apud bo-
f nos & graues, ꝓsumit̃ ex iustis indicijs nata; [f] & iuuat vnũ testẽ de
veritate deponentem in causis ciuilibus. Sed si apud leues perso-
nas quis sit effectus eius dic vt not. per Bartolũ. ff de quæstio. lege
de minore. §. tormenta. Et sic duplex est facta s. formis & vestita, id
g est cum causa & ratione, quare populus ita famat, puta, quia s fugit
inculpatus: & informis, de qua non potest reddi ratio vnde nata
sit, quæ plus valet ad absoluendum quàm ad condemnandum: ar-
gumento notatorum. ff. de pactis lege, tale pactum. in principio. &
de interro. act. lege prima.

ADDITIONES.

a Admittitur aduersarius. Admittitur probatio vide illum casum singularẽ
secundum d. Anton in capi. fertes extra de test. Et vide alias limitationes no
tabiles per Lud. in ru. de arbi. And. Barb.
b Sed an publicatio testium. Vide notabiliter elegantem gl. in l. iij. ff. quæ in frau. cre.
& quod no. in l. cum apud. C. de testib. And. Barb.
c And. de Iser. Adde quod contrarium tenet Dy. in ca. nullus pluribus. de reg.
iuris in sexto. licet Bal. ꝯ Dynũ teneat in authenti. ꝯtra qui propriam. C. de nõ
nu. pec. Et adde quod non videtur bene dictum, quia imò dẽt ducere ad suã
necessariam defensionem, vt tenet idem Bal. in lege prima C. de confes. l. se-
cunda. C. de dona. ante nup. Et adde si statutum mutat confitenti in a lenitiore
in pœnam non veniat ille qui confitetur. qd ad suam defensionem necessa-
riã fecerit: ita notabiliter dicit Bal. in a[illegible] Spe. in ti. de confes. & pro dicto
Bal. vide tex. leg's is qui aggressorem. C. de sica. Et vide quod eleganter dicit
And. in l. is qui. §. si quis simpliciter. de verb. oblig. And. Barb.
d Per iuramentum vide gl. peregrinã licet Bal. nõ alleget in l. cũ de indebito.
ff. de prob. q est sing. & no. digna. facit quod si iudex ꝯdemnat me si ꝓ numero,
tunc nunquam defertur iuramentũ. & sic nunquam poterit fieri probatio ꝑ
iuramẽtũ, iste est casus singularis & elegãs in l. Lucius. ff. de condi. & dem di-
dici à. Bal. alibi. quæ omnia nota perpetuò. Et an vbi requiritur certus nume
rus testium requiratur rogitus. glo. secundum aliquos singularis in l. nullum.
ff. de repudi quæ dicit quòd sic. Tu vide Angelum qui contrarium dicit in au
then. de fid. instru. §. & si nutrimenta. vbi omnino vide. And. Barb.
e Quæro de suspicionibus. Etiam inhonestissima persona cadit fraudis suspi-
cio cum sit aliquid legibus interdictum, de leg. ij. l. cum quis decedens. §. Ti-
tia honestissima.
f Nata. Vide Bald. in l. si ea. C. de acc. & in l. si mater. C. ne de statu defunct.
And. Barbatia.
g Quia. Verisimilior fama pręualet. C. ne de stat. defunc. l. si mater. & naturali-
bus magis fama intentionibus conuenit nisi accidentia indicia facto proxi-
ma sint infesta. C. de his qui. vt indig. l. sororem. C. de iniur l. si non conuitij.
& l. merito. ff. pro socio. Et de fama vide plenè per cano. in ca. vestra. de co-
hab. clerico. & muli.

1 *Iudex secularis an possit cognoscere de vsuris.*
2 *Succeßor singularis an poßit conueniri super vsuris.*
3 *Vsura & interesse qualiter differunt.*
4 *Proxeneta an teneatur ad restitutionem usurarum.*
5 *Compromitti an poßit super usuris.*
6 *Episcopus si facit pręceptum super aliquo instrumento an eneruetur iurisdictio sua.*

a Similiter. No. hic ar. ꝙ si creditor emit pign⁹, desinit eẽ pi-
gn⁹, nisi eẽt ẽptio simulata, [a] & đ simulatiõe ꝯsta
1 ret ꝑ canonica ĩdicia. ¶ † Ex q̃ro nũqd ad iudicẽ secularẽ spectet co
gnoscere

ADDITIONES.

a Simulata. Quod enim simulatum est nullum est, & non indiget adminiculo
aliarum exceptionum. C. ad Velleia. l. si cum pater. & C. de contrahen. emp. l.
si mater tua.

a gnoſcere de vſuris [a] & de piguoribus. Reſpondeo, iudex ſecularis
pôt cognoſcere de vſuris, qñ cauſa vſurarum icidit act oni pigno-
ratitiæ, quia diabolicũ eſſet dicere. quòd iudex ſecularis nõ poſſit
plenè cognoſcere inter laicos de pignoratitia actione, ſecus ſi prin
cipaliter & p ſe moueat quæſtio vſurarũ. Aduerte vt intelligas, ſi
pignoraui tibi rem ꝓ centũ & nõ eſt dubiũ de qñtitate mutuata,
ſed de fructibus redactis ex re, quos creditor ꝓtendit tãquã lucrũ
ſortis, iudex ſecularis tunc cognoſcit, vt ff. de ſol. l. Titia. Sed ſi pe-
titur ꝯctus reſcindi tanquam vſurarius, & hoc negatur quia nõ ap
paret ꝙ ſit vſurari⁹ ex ſua qualitate, tũc eccleſiaſtica eſt cognitio,
vt no. vndecima qõne prima. ĩ ſumma. de iud. diſpẽdioſam. in cle.
& cap. primo de vſur. per Pau. de Lia. Itẽ de reatu vſurariorũ non
cognoſcit iudex ſecularis. ſed de cõputo ſiue calculo vſurarũ tñ,
2 ſecũdũ quoſdã ¶ † Sed nunquid [b] populus poſſit facere ſtatutum,
b quòd ſententia ſuper talibus vſuris lata per iudicem ſecularem ſit
ſeruãda inter ſe: ſi enim populus conſentit quare nõ pôt? Sed dic
quòd nec imperator pôt. Verũ eſt ꝙ nõ pôt iuſtificare reatũ vſura
rũ, vt no. C. de vſuris. authẽtica ad hæc. nec impediri iuriſdictionẽ
eccleſiaſticã an poſſit adiri. Sed iuriſdictionẽ ſecularẽ fouere, & re
pellere rebelles metu pœnæ quare non poteſt. Reſpõdeo, quia eſt
alterius principalis iuriſdictiõis, certè ex hoc ſequeret ꝙ vna in al-
terã nihil poſſet. ff. de manumiſ. lege apud eũ. Eccleſia enim ſibi fe
cit iſtud ſtatutũ fauore animarũ, qa laici ſunt nimis fauorabiles vſu
rarijs, nimirũ q eorũ dulci facnore mũdus ſuſtẽtat. ff. de pig. lege
ſi fundus. in fin. lege ſi conuenerit. de pig act. per Accur. & vide qđ
c no. extrà de pœni. alias de depoſito. capitulo. j. in nouella. [c] extrà
no. ꝙ cũ de æquitate canonica ſingularis poſſeſſor poſſit ꝯueniri,
vt vel ſoluat vſuras, vel rẽ dimittat, qđ eſt ꝯ iuris ciuilis regulas, tñ
ſi ſunt plures poſſeſſores, qlibet ꝓ parte eſt ꝯueniẽdus & nõ vnus
inſolidũ eligẽdus, vt C. de ꝯueniẽdis fiſci debitoribus. lege prima,
ſꝫm vnã mirabilẽ & ſingularem lect. lib. decimo. de quo ẽt per Inn.
in capitulo, quia fruſtra. ad finẽ de vſu Et idẽ ſi multi emerũt de re
bus obligatis ad collectam, quia quilibet tenetur pro rata. C. de de-
3 bit. ciui. lege apud. libro vndecimo. quod tene menti. ¶ † Extra no
ta quòd aliud eſt intereſſe aliud vſura. Vnde intereſſe venit in mu
tuo cuius intereſt, caſus eſt no. ex̃, de foro cõpetẽti. capi. dilecti. ff.
de ĩ litẽ iur. lege, nummis. & no. C. de ſumma trinitate lege cũctos.
nõ tñ ſufficit ꝯfeſſio ſuper intereſſe facta in ꝯctu mutui, vt no. ff ꝓ
ſoci. l. ſocium qui in eo. l. fin. ff. de præto. ſtip. Item not. quòd ſpe-
cies non recipit vſuram vt dixi in lege prima. C de vſuris. ſed quan
titas ſic, vel ſpecies ad quantitatem redacta, vt ff. de vſur. lege, in fi-
deicõmiſſi. §. ſi auro. & ideò pecunia in ſacco depoſita nõ recipit
vſuram. Et quia gl. nõ tranſcribo niſi vbi addere debeo, ideo quaſ-
4 dã oppoſitiones & ſolutiones omitto. ¶ † Quęro [d] an proxeneta
d teneaꝫ in ſubſidium ad reſtitutionem vſurarum? gloſſ. innuit quòd
ſic, in l. ſi ſciente. ff. ad legẽ Põpe. de parri. ſed falſum eſt, qa rogatu
debitorũ operã ꝓſtitit: ideo liberatur. argu. C. de oper. libe. l. ſi quã.
5 ¶ † Fuit qõ [e] de facto an de cã vſuraria poſſit in arbitratorẽ ꝯpro-
e mitti. Et dicendum eſt ꝙ aut cõpromittitur de dolo præterito ip-
ſius vſurarij, & valet compromiſſum: Aut de dolo futuro, & non
valet cõpromiſſũ, vt ff. de pactis. l. ſi vnus. §. illud nulla. Idẽ, ſi dolus
ꝓteritus radices tẽdat ad futurũ: quia tũc nõ valeret cõpromiſſum
tanquàm in fraudẽ vſurarũ factum & vide ad hoc quod notat. ex-
trà de arbi. capitulo contingit. nonageſimaſexta diſtinctione, be-
6 ne quidem. ¶ † Fuit etiam quæſitum ſi epiſcopus interponeret au-
thoritatem, vel feceret præceptum ſuper aliquo inſtr̃o, vtrũ p hoc
eneruetur ordinaria cognitio ipſius epiſcopi. Et dicas audacter ꝙ
non quia illud quod fit ſine cauſæ cognitione, vel etiam cum leui
cauſæ cognitione, nõ præiudicat veritati, vt lege, ſi iudex. ff. de his
q ſunt ſui vel alie. iur. & ff. de inofficioſo teſtame. l. filio. §. cõtrata-
bulas. & ff de leg. pręſtan l. filium. §. ſi quis contra. ff. de Carbon.
edict. l. iij. §. puberi. ff. de iudic. l. per minorem. & ff. de nego. geſt. l.
f ſi autem. § fin. [f]

ADDITIONES.

a De vſuris. Vide Bar. in l. quoties. C. de iudi. & eundem & ibi Bald. in l. omni nouatione. de ſacroſan. eccle. Modernos in l. Titia. ff. ſolu. mat. Vide quæ notaui ad Bal. in l. j. C. de latina liber. tol. & in auth. ei qui. C. de bo. autho. iudi. poſſ. And. Barb.

b Sed nunquid. Vide quod eleganter no. Bald. in l. conſulta diualia. C. de teſta. & ſi eſt lata ſententia, & debet executioni mãdari, & opponitur exceptio vſuraria, an epiſcopus poſſit iubere iudici quod illam non exequatur. Ant. dicit quòd hoc præceptũ eſt iniuſtũ. & allegat quod ſingulariter dicit Inno. in cap. cum in iure. de offic. delega. in l. iiij §. condemnatum. de re iudicata. Vide do minos de Rot. in deciſi. cclxxxj. vbi tenet quòd eſt ſingulariter notandum ſecundum do. Ioan. ibidem. & vide Bald. in authent. quæ ſupplica. de preci. imper. offer. vbi intelligit Innocen. aliter quàm Angel. & do. Ioan. Et addit quòd ſi lata eſſet ſententia à principe non poſſet impediri executio illius. ita dicit Angel. in l. idem ff. de diſtr. pigno. vbi dicit, quòd ſi eſt talis ſententia à qua non poſſit appellari, vt eſt ſententia principis, non impeditur executio. allegat Innocen. in cap. ſi conſtituta. de in integrum reſtitutio. quod dicit eſſe ſingulariter notandum,

c In nouella. Et tunc incidens quæſtio pertinet ad eundem iudicem, quoniam eſt acceſſoria ſuę iuriſdictionis, ſecus ſi non eſſet acceſſoria illius iuriſdictionis, ſed ex ordine pertineret ad aliud tribunal, vt in ca. tuam. de ordi. cogni. cum ſimi. Extrà not. quòd inquiſitor vſurarię prauitatis facit extorta reſtitui. vt notat Cy. C. ad legem Iul. de vi. l. ſi qs ad ſe fundum. Et hoc eſt ſpecia le in iudice eccleſiaſtico, ſecus in iudice ſeculari: quia criminalis proceſſus nec tendit ad perſecutionem ciuilem ſecundum Pet. & Cy. quia inquirit meram vltionem. Nam fama eſt publicus accuſator, non priuatus delator. Itẽ qũo poteſt condẽnari, qui nunquã fuit in iudicio; ſed in vſurario eſt ſecus, quia inquiſitio cõtra eum fit ad pœnitentiam ſalutarem, ergo &c. vt in c. peccatum. de regu. iur. in vj.

d Quæro. An proxeneta teneaꝫ de ꝯctu vſurario. Bal. hic tenet quòd nõ, ꝯtrium tenuit Inno. in cap. Michael. de vſu. Arch. xlvj. diſt. c. ſicut non ſuo. Lapus in allegatione. xcvj. tu vide tex. pro hoc. l. ordine. §. pen. ff. ad muni. & licet omnes allegent iſtam gloſſ. pro ſingulari, Tu vide gloſſ. ſimilem illam allegat Franciſ. Tigrini. vide Bartol. in l. j. §. incidit. ff. ad Turpil. And. Barba.

e Fuit quæſtio. Adde ad Bal. an poſſit de huiuſmodi cauſa compromitti in laicum vt arbitrum, facit l. cum proponas. C. de reb. cred. coniuncta gloſ. licet enim poſſit cognoſcere de cauſa liberali, vt l. non diſtinguemus. §. nunc de liberali. de arbi. tamen poteſt incidenter. ita in arbitratore, quia ſi vbi cauſa eſt ſummaria, aut extraordinaria cognitio, laicus poteſt in ſpiritualem cognoſcere: vt tenet Spe. in tit. de primo decre. §. reſtat. ver. quod ſi agitur. Bal. in l. ij. C. de Carbo. edict. & in authen. ei qui. C. de bon. autho. iudi. poſſiden. ſecundò, quia ſi nõ proceditur per viam diſceptationis ordinariæ, ſed de plano per modum confeſſionis, poteſt laicus incidenter cognoſcere de re ſpirituali. Speculator in titulo de reconuentio. §. nunc dicamus. verſi. ſed nunqd incidenter. & Bal. in l. quoties. C. de iudi. & l. Titia. ff. ſolu. matri. ergo multò magis per viam compoſitionis. Item quia licet non poſſit compromitti in arbitrum de re ſpirituali. ca. ſuper eo. de tranſactio. tamen poteſt in arbitratorem vt tenet Ioan. Andr. in nouella. & Hoſtien. in capitulo, exhibita. de rerum permutatione. allegat capitulum, per tuas. & capitulum cõtingit. de arbitris. Baldus de pace conſtan. in gloſſ. in verſi. pones. & tenet dominus Petrus de Ancharano in conſilio incipient. iſtam quæſtionem. dubium facit capitulum, contingit. quod notat Bald. in l. prima. de confeſſis. Tamen in contrarium videtur quòd nullo modo poſſit compromitti, facit ſi conſtitutio dicat, quòd omnes cauſæ compromittantur, non veniunt cauſæ ſuper quibus non poteſt tranſigi: vt eſt cauſa tutelæ. l. in eos. ff. de tutel. tum quia conſtitutio loquens p verba generalia, nunquã includit ea ſuper quibus ſtatuentes diſponere non poſſent. l. Lucius Titius. §. Imperator. ad municipalem. ſed ſtatuẽtes non potuiſſet ſtatuere quòd cauſæ ſpirituales compromittantur ergo quòd non poſſint determinat Calderinus in conſilio, ſub titulo, de conſtitutio. conſilio decimooctauo. & eſt caſus in capitulo, cũ eſſes de teſtamen. Secundò, quia laici debilitarent propter hoc iuriſdictionem eccleſiaſticam, quia inferior non poteſt contra ſuperiorem. in clemen. ne Romani. de electione. Tum quia cauſæ matrimoniales debent determinari per diſcretos iudices, qui ſtatuta canonum non ignorant. capitul. ex literis. in fine. de conſanguinitate & affinitate. Tertiò eſt caſus in §. de liberali. hic præallegato. Quod nec etiam in arbitratorem non poteſt, quia ſuper cauſa matrimoniali non poteſt tranſigi. cap. fina. de tranſaction. Secundo facit. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff pro ſocio. vbi appellatione arbitri venit arbitrator, ſed in cauſa pręallegata arbiter nullo modo poteſt aſſumi in cauſa matrimoniali. ergo nec arbitrator. facit capitu. contingit. de arbit. vbi in cauſa ſpirituali non poteſt compromitti in laicum ſolum, ſed cauſa prohibitionis reſpicit arbitrum & arbitratorem, vt ibi patet: ergo nec obſtant præallegata in contrarium, quia ex quo eſt denegata qualiſcunque poteſtas cognoſcendi, ergo nunc de moderno. in l. Titia. ff. ſoluto matrimonio. quod ſententia Baldi hic, videlicet, quòd in cauſa vſuraria non poſſit compromitti, dicunt quia eſt peccatum nutritiuum in perſona vſurarij, & eſt regula, quia laudum nutritiuum peccati non valet. capitulo ſecundo. de arbitr. Vide moderniores in repetitio. capitu. per tuas. de arbitr. vbi dicunt hanc quæſtionem nunquã legiſſe caſtam, & cum eſſet de facto reſponderunt prima fronte vt hic reſpõdet Baldus. mirum eſt quòd eum nõ viderint. poſteà verò mutarunt opinionem; videlicet quòd aut eſt quæſtio facti, & poteſt: aut iuris, & non poteſt, & limitant primum dictum. Vide quæ notaui ad Baldum in l. prima. de latina libertate tollen. & hoc in recollectis meis dixi pleniſsimè hodie cum diligẽtius inquirerem. Vide dominum Salicetum in lege eos. §. final. C. de vſuris. vbi fuit in ſingulari opinione, videlicet quòd iudex ſecularis ſiue ſit quæſtio facti, ſiue iuris poteſt de vſuris cognoſcere. Et vide ibi & Bald. in capitulo ex literis. de iureiurando. vbi tangit iſtam quæſtionem. vide Baldum in rubrica. extrà de iudicijs. Andreas Barbat.

f §. final. Fundus ſiue manſus plenam proprietatem habet, vt not. l. ĩ ambiguo. de rebus dubijs. de tranſaction. l. ſi pro fundo. Cyn. quando eſt probatum in plena materia, ſecus ſi in ſemiplena vt hic, etiã ſi quis infeudet patrimonium ſuum totum, non veniunt futura, vt not. ff. de conditionibus & demonſtrationibus. l. non ad eã. Si quis dicit infeudo. tibi oliuetum meum, idem eſt ac ſi exprimeret fines agri. dicit Accurſi. de legatis primo. l. ſi quis in fundi vocabulo. Item ſi incrementum eſt neceſſarium ad vſum manſi, quia non patet aditus aliunde, tũc accedit agro, quia quando duo ſunt & vnum facit ad eſſe alterius, vno conceſſo videtur conceſſum alterum, & ſimiliter vno probato, videtur probatum alterum, vt ff. de ſeruitu. ruſti. prędio. l. tertia. §. qui habet hauſtum. C. de probatio. l. ſiue. & C. de acquiren. poſſeſſio. l per procuratorem Adde quòd plura ſequuntur vſum rei quàm rem. ff. de vſufru. l. ſed & ſi quid. §. proprietatis.

1 *Vaſallus ſi facit aliquod incrementum an ad ipſum pertineat.*
2 *Manſus quid eſt.*
3 *Adde ad idem.*
4 *Caſtrum ſi concedatur in feudum an uideantur conceſſæ munitiones eius.*
5 *Poſſeſſio eſt res fauorabilis etiam in feudo.*
6 *Incrementum alluuionis an poſſit mutare publicos fines.*

7 *Incrementum*

7 *Incrementum hominum & longitudinis castri mihi infeudati à domino, retentis sibi aliquibus; ad quem spectet.*
8 *Molendinum si habeam in superiori parte fluminis an dominus in inferiori parte aliquid facere poßit.*
9 *Vasallus an poßit aquam diuertere ad prædia sibi concessa, ita ut nihil perueniat ad prædia domini.*
10 *Fluuius currens inter agros duorum cuius sit.*
11 *Quid si uassallus facit clusam super torrentem emphyteuticum.*
12 *Vasallus an intelligatur præscripsisse ius aquam ducendi per feudum emphyteuticum ad suum fundum proprium quam longo tempore duxit.*
13 *Dominus an poßit mihi concedere aream iure feudi.*
14 *Aqua per se fluens an poßit inducere præscriptionem.*
15 *Pactum super aquis publicis actum an ualeat.*
16 *Flumina an ueniant in conceßione feudorum.*
17 *Seruitutes regales an præscribi poßint.*
18 *Aquæ conceßio ex fonte, uel castello an fieri poßit sine titulo.*
19 *Molendina sua concedens, uel uendēs, an ea ueniāt in qbus nō sunt molæ.*
20 *Domini tres sunt unius molendini: duo locauerunt illud pro triginta tertius non est contentus, quid iuris.*
21 *Aqua cedit alueo.*

Si quis de manso. Dic secundum Petr. de Cer. ꝙ gl. prima istius §. est malè scripta, ex
qua colligi nō poterat istius § & ideo ipsam omitto. Et dico quòd
aut dominus reseruauit sibi aliquid in curia, & tunc aut vasallus
non est in possessione incrementi, & tunc probat inuestituram
incremēti vt in principio huius §. Aut est in possessione incremē
ti, & tunc non probat per pares, vel breue testatum, sed iuratus in
fine § aut nihil reseruauit sibi dominus in curia, & tunc vasallus ni
hil probat, sed tunc habet omne incrementum &c. vt in medio hu
ius §. Vel dic secundum Iaco. de Bel. quod si inter dominum & va
sallum sit contentio de incremento feudi, si dominus curiæ aliqd
sibi retinuit, tūc vasalli est ꝓbatio. Aut nihil sibi retinuit & vasal⁹
possidet, & tunc iuro suo statur. Aut non possidet & tūc incremē
tū amittit nisi ꝓbet legitimè. hoc dicit. Cas⁹ talis. Quidā ē miles vł
Baro inuestiuit quēdā militē de quodā māso posteà creuit māsus,
q̄rit ad quē pertinet incremētū? Respondet ꝙ aut dominus aliqd
sibi reseruauit, & tunc ad dominū pertinet, nisi vasallus probet se
de incremēto inuestitū per pares curię, vel per breue testatū. Aut
nihil sibi retinuit, & tūc aut possidet vasall⁹, & ꝓbat cum iuro. Aut
non possidet, & tunc per pares curię vel breue testatū probar se
inuestitum de incremento. h. d. Iac. de Bel. ¶ Oppo. ad princ. huius
§. de §. cū autē. s. codē. vbi dicitur ꝙ si constat de parte quòd obti-
net vasallus in alia parte sine aliqua alia probatione. Solu. ibi loqui
tur de alio casu: & hic de alio, scilicet quia incrementum non est
semper pars feudi: vt ibi. quod quando sit pars feudi dic, vt infrà
1 proxi. in fi. gl. † Et not. ꝙ si ipse vasallus facit hoc, incrementum
totum ad ipsum pertinet: vt infrà de inuest. de re alien. facta §. ecō
trariò. qa id ꝓcedit ex industria & opere manufacto. ar. inst. de rer.
diuisio §. si quis Non est enim adeò vnita substantia, quòd vnum
ab alio nequeat separari, cum par se vnumquodque possit intelli-
gi, scilicet sine omni probatione. Item hoc contingit hic propter
2 reseruationem q̄ facit sibi dominus. † Sed qd est mansus? Mansus
est prædiū in quo manēt homines. qđ dic. vt no. extra de censi. c. 1.
in prin. ¶ In tex. ibi, fidelem, qui nō est in possessione incremēti.
Ibi, probare. ergo talis retentio domino prodest vt hic. & j. ti. 1.
§. finali. & dic vt ibi, Et hoc est verum quando dominus est in pos-
sessione incrementi, aliàs secus: vt infrà ibi si verò fidelis &c. Ibi,
omne incrementū. scilicet latens & apparēs. nam q omne dicit
nihil excludit. C. man. l. à procuratore. & ff. de le 3. l. Iulian⁹ rñdet,
testōrē, Et demū apparens cędit cū vnitū fuerit. ff. de dam. infect. l.
hoc amplius §. Alfenus, quod quando vnitū fuerit sciet p rusticos,
qui talia sciunt qđ dic vt insti. de re. di. § p̄terea in fi, per glo. Ibi ob
tinebit, scilicet sine omni probatione ex iuris præsumptione, quia
tacitè videtur concessisse dominus omne incrementum per prin-
cipalis feudi īuestiturā. ar. ff. de pac. do. l. inter socerū. §. cū īter pa-
a trem. †a Quamuis aliud sit in vsufructuario: nā distinguit ī eo an in-
3 cremētū sit latēs vel apparens. ff. de vsufru. l. itē si feudi. §. itē hinc.
Sed quæ est rō huius? Respondeo, quia plus est ꝯcedere ꝓprietatē,
seu dominiū rei saltē vtile quod habet vasallus, si concedēs sit do-
minus aliàs paratur causa pręscribendi: vt infrà de inue. de re alie.
facta. c. 1. §. 1 quàm concedere vsumfructum. Et ꝓpterea gl. j. q̄ est.
ff. de leg. l. de qbus vbi trahit ius scriptū ad nō scriptū, si loqueretur
de feudatario iure: malè dicere per hūc § Idē fortè posset dici de
emphyteuta. cum etiā transeat in eum vtile dominiū: vt ff. si ager
vectig. l. 1. in prin. & in fin. Sed potes ibi ponere casum seu exem-
plū de §. pręđictis modis infrà quæ fuit prima causa amit. beneficij.
c. 1. ¶ Op. nam lege cauet quòd idem debet esse iudiciū de eo qđ
accedit siue accessit, quod est de principali: ut ff. de pact. do. l. inter
socerū. §. cum inter. Sol. ibi loquitur de augmento conuentionali,
hic de emergenti, in quo consensus partiū nō reperitur ¶ Secundò
opp. de l. 2. C. de emphyt. vbi emponemata, id est, meliorationes
pertinent ad emphyteutam iure vtilis domnij. Solu. ibi loquitur
de his quæ intra rē sunt, hic de his q̄ iuxta rē sunt. Vnde bñ ꝯcedo
ꝙ si in isto māso vasallus ædificaret castrū, ꝙ illud castrū iure vtilis
dñij pertineret ad vasallum durante feudo: quia est augmētū intrin
secū, sed secus ē in alluione feudi. Nam natura feudi est sicut natu
ra agri limitati: & sicut natura lacus & stagni qui nō accipiunt ex-
tensiuum augmentum eò ꝙ habent terminos restrictiuos vt ff. de
contrahen. emp. l. rutilia polla. Et limitatio debet limitare suas ex
tremitates exclusiuas sed extensiuum non: vt ff. de acquir. re. do. l.
in agris limitatis & l. lac⁹ & stagna. Et est rō, qa versa vice pstat ser-
uitiū commensuratum vnde qđ augetur in seruitio non augetur in
beneficio ex natura proportionabilium seu correlatiuorū & ex na
tura cāæ & affectus: vt j de eo q arm. bel. depo. c. 1 in fi. qa cā, semp
comēsurat suū cātū cōmēsurabile sibi: secus si non sit proportio-
nabile: vt no. C. de ope. lib. l. Titius. Conclude ꝙ feudū natura taxa
tū non hēt ius accrescentiæ. secus si sit meris terminis demonstra-
b tū: qa natura terminorū non est impedire futuras accessiones: [b] se
cus in natura taxationis. ff. de ꝯh. emp. l. in lege. ¶ Op. & vř distin-
guēdum aut accreuit ante traditionē & accręscit domino: vt ff. de
actionibus empti & vēditi. l. Iulianus. §. si Titius. Aut post traditio
nē & accrescit successioni. Sol. illud verū in contractibus ex qbus
transfertur totum ius tradentis. non est ita in feudo quia penes ꝯce
dentem remanet directum dominium, quod debet aliqd operari:
quia obtinet supremum gradum dominij: vt infrà de inuest. de re
aliena fac. § si vero. ¶ Op. maior est proprietas proprietarii respe
ctu vsusfructus quàm respectu feudi. & tamē in vsufruc crescit al-
luuio: vt ff de vsufru. l. itē si feudi. §. huic. Sol. aliud in vsufructu. qa
agitur ibi de modico p̄iudicio domini, cū vsufructus iam non ex-
cedat, in feudo agitur de maiori præiudicio: ideo requiritur maior
expressio. argumento eorū q̄ notantur C. quæ res pignori obligari
possunt. l. fina. Certè & hoc est quod vidimus ꝙ quædam accedunt
vsufructuario quæ non accedunt emptori, vt ea sine quibus re vti
nō potest: vt notaт ff de vsufruc. l. sed & si quid. §. proprietatis. Sed
certè ibi gloss. non reddit rationem ex vi nominis. Et illa ratio est
arg ꝙ cum feudum aliquando appelletur vsusfructus, ꝙ concesso
mihi castro in feudum intelligantur mihi concessæ munitiones q̄
sunt ad defensam castri ibi positæ perpetua destinatione patrisfa-
mil. quanq̄ nō sint affixa vt trabuchi, mēganellæ, balistæ & similia.
Oppo. dicitur hic quòd exceptio in quibusdam latiorē facit exce-
ptionē. cōtra imò exceptio in quibusdam latiorē facit cōcessionē:
vt ff. de fundo instructo, vel instrumēto legato. l. q̄sitū. §. itē respon
det. & ff. de vsuris. l. in fideicommissis. §. cum Polidius. quia
reseruatio mētis ꝯcedētis ad quęcunque nō reseruata extēdi cō
sueuit. Sol. illud ē ꝯsidarata mera natura exceptionis, secus si est ꝯsi
3 deratio iure excipientis & eius volūtate p̄sumpta. vt hic. ¶ † Oppo
no, ista litera facit vim in possessiōe. Sed ꝯ, quia ex possessione nō
surgit ꝓbatio cōcessionis, nec acquisitionis dominij: vt C. vnde co
gnati. l. nō hoc. Sol. illud est verum, nisi ius præsumat ꝓ possessore,
vt hic. Nam ego reperio quòd possessio est quid rei fauorabilis, &
tāquam fauorabilis faciens præsumi pro possessore: vt notatur in-
frà de contentione inuestituræ feudi capitul. primo. in gloss.
huic simile, vbi gloss. eleganter, dicit, quòd possessio est res fa-
uorabilis, & præsertim in feudis in quibus etiam præscriptionem
longissimi temporis fauorabilem. puto, vel saltim non odiosam,
quia vtriusque gratia subinfertur, scilicet non solum vasalli, sed
etiam domini. argumen. ff de statuliber. l. statuliberos. §. Stichus
annua. & ff. de vsur. l. cum de in rem verso. Prædicta valent in in-
gressu iudiciorum; vt procedatur in libello super quo aliàs non
procedederetur: vt ff. familię erciscundæ. lege prima. Item super
decisorijs: vt notatur. ff. si seruitus vendicetur, lege sicuti §. si
quæratur. Item super exquisitione sententiæ facienda, vel impe-
dienda, vt C. ne vxor pro marito, lege, ob maritorum. C. de
priuilegio fisci. lege prima. C. de bonis vacantibus. l. fina. libr. de-
cimo. & ff de re iudica. l à diuo. Pio. §. si sup rebus & habēt posses-
siones varios effectus ideòque iudex examinare qualitates posses
sionis. dicit Bartol. extrà de probationib. capitulo, licet causam.
c ¶ Extra nota, quòd vsus feudi potest esse sine vlla possessione c vt
patet

ADDITIONES.

a §. cum inter patrem. Et l. fundus. de fund. instru. vbi dicit gloss. quòd nomi-
na collectiua amplius significatum habent, quàm nomina simplicia, tamen in
feudo dic, liberalitatem etiam ad insulam trahi.
b Futuras accessiones. Et si falsa est demonstratio, vitiat quod in rerū natu-
ra verum existit. de condi. & demon l. quibus diebus. s. pen. de legatis ij. l. cū
pater. §. nihil. de legatis iij. l. patronus. §. primo. Adde ꝙ natura demonstratio
nis est demonstrare ea quæ sunt, non alia nisi tacite veniant vt accessio [illegible], &
ideo tempus quę primum fiat, id est initium inspicitur: vt est gl. ff. de vino &
oleo lega. l. si quis vnum. §. j. super verbo demonstratum.
c Possessione. Vide quod no. ad Bar. in l. si colonis. C. de agric. & censi. ibi ple-
nè vide omnino in §. ibi, progenitores suos. vide quę notaui in l. cum seruus.
C. de agri. & censi. lib. xj. And. Barb.

patet in commodatario & ſimilibus vt ff. de donat.l. Aquilius re-
gulus C.de edic.diui Adr.tol.l.fi.in gl.Quare ſi ſpoliať reintegran-
dus eſt.C.de furtis.l.ſcđa & l.apud.& l.pen.§.ſed cũ in ſcđa. & l.pri
6 ma.C.ſi ꝑ vim vel alio mõ.ff.de ꝯdõne fur.l.& iõ.§.Neratius.†Sed
nunquid incrementum alluuionis põt mutare publicos fines qui
ſunt à iure publico affixi, puta fines plebatuum, & ſimilia.Et dicẽ
dũ eſt quòd non:q̃a illi fines ſunt perpetui & inuariabiles. & ꝯſue
uerũt q̃nq; eſſe tales quos ipſa natura mutare non põt vt mõtes &
rupes. Aliquando ſunt viæ regales:vt extrà de parochijs.c.ſecũdo.
7 & extrà de probatio.c.ex literis.in nouella.¶†Sed pone,dñs infeu
dauit mihi caſtrum,reſeruatis ſibi quibuſdã vaſallis,quod quidem
caſtrũ multũ multiplicatũ eſt in hominib⁹ & magnitudine : q̃ritur
ad quem pertinebit illud incrementũ? Reſpondeo, familias diſtin
gue & vnde proceſſerunt,quia progenitores ſuos ſuffecti ſequi de
bẽt:vt C.de agri & cenſi l.cũ ſcimus. libro vndecimo arg.ff.loca.
l.ſed addes.§.ſi quis mulierem.& C.cõmunia vtriuſq; iudi.l.poſſeſ
8 ſionem.† Pone dominus habet quoddã territoriũ in cuius prin.eſt
quoddã molendinũ,quod cõcedit mihi in feudum:iſte dñs in infe
riori parte vult facere aliud molendinũ me inuito:q̃ritur vtrũ poſ
ſit? Et vř quòd ſic , licet teneatur mihi ad intereſſe.Iure enim dñij
id facit:nec iure ſeruitutis poteſt impediri:quia res ſua nemini ſer-
uit ad hoc facit l.prima in fi.ff.de noui operis nun.Iſta q̃ſtio nõ eſt
dubia,ſi habens molendinũ ſuperius haberet ipſum iure proprio:
quia à iure per p̃occupationem dñs ſuperior impediri non poſſet.
Conſidera,quòd q̃dam ſunt quæ cum ante in nullius bonis eſſent,
a cõceduntur occupãti quo ad illius vtilitatẽ:vt aqua fluminũ.ᵃQuæ
dã verò nõ rõne occupationis,ſed rõne territorij fiũt eius,vt foſſa
ta inter agrũ alicuius currentia,ſicut eſt rapo & meloncel.ũ vt di-
cit gl.& illa sũt eius,vel illorũ quorũ p̃dia ſunt,q̃a pars p̃diorũ fiũt,
cũ alueus eorũ non ſit publicus ſed priuatus,ita quòd,ſ̃m quoſdã,
niſi eſſet præſcripta publica ꝯſuetudo vicinorũ cui eſſet ſtandũ,vt
C.de aquęductu.l.vſum aquæ.libro duodecimo poſſunt dictã aquã
in totũ in ſuis p̃dijs abſorbere,vt no.Bar.in l.j.§.ſicut.ff.de aqua plu
9 uia arcẽda.† Poſſet ergo dubitari vtrum vaſallus poſſit dictã aquã
conuertere in prędia ſibi conceſſa,ita quòd ad inferius molendinũ
domini nihil perueniret : quod non credo ; quia non eſt veriſimile
dominum ita conceſſiſſe.arg.ff.de ſerui.vrbanorum prędi l.qui bi
nas ędes.Et no.ꝙ in iſto ductu aquarũ non ſolũ inſpicimus princi-
piũ aquę ſed ẽt loca vnde decurrit , & alueos & meatus vnde tran-
ſit & vetuſtiſſimum aquæ curſum : & ſ̃m eorũ qualitatem de vſu
aquæ iudicare debemus. Adde quod no.ff.de verbo.ob l.ſed ſi ſub
vna.§. ſi quis viam. ſcilicet quòd ille qui promittit ſolã patientiã,
nec ꝑ alia verba ꝯſtituit ſeruitutẽ, nõ vř ſeruitutẽ ꝯſtituere ſed ſe
10 perſonaliter obligare.¶†Quęro,quid ſi inter domũ feudatariam,
& domum domini eſt vnus puteus tantum , cuius aqua non ſuffi-
cit vtrique,quis p̃fertur ? Et vř quòd dominus tanq̃ maiorẽ partẽ
habens:habet enim domum alterã pleno iure,& in altera habet nu
dã proprietatẽ.ar.C.de dona.l.ſancimus.in princ.Tu dic de puteo:
b vt ff.cõmuni diuidun.l.quarta § primo ᵇDe aqua autem latiori dic
quòd debet diuidi menſuris vel tẽporibus vt tantum capiat vnus
quantum alius.ff.de aqua plu arc.l.in diem.de aqua quoti.l.Lucio.
Quid ſi quædã plareola eſt in medio? Reſpondeo per chordulã di-
uidi debet,& dimidia verſus dominum eſt domini:alia dimidia ver
ſus vaſallum eſt vaſali:ſicut inter duos proprietarios,iuxta not.per
Bart.in l.fi.de dã infecto.& glo.inſtit. de rerũ diuiſione.§. inſula.Et
hoc ſi patitur diuiſionẽ. aliq̃n enim eſt ita modica quòd diuidi nõ
põt,& tunc idẽ eſt de ea quod de veſtibulo.ff.ꝯmodati.l.ſi vt certo
c §.fi.ff cõmuni diui.l.arbor.§.de veſtibulo.ᶜ†Pone quòd vaſall⁹ facit
11 cluſam ſuper emphyteuticũ torrentem,q̃ro cuius erit ipſa cluſa?
d Bar.format quæſtionẽ in cluſa ᵈfacta in flumine publico: & dicit ꝙ
eſt facientis,in l.fluminũ.de damno infec.Tu dic ꝙ in flumine pu-
blico ſuperficies eſt faciẽtis quod apparet:quia cluſa deſtructa nul
lum ius retinet in flumine niſi ius reficiendi:& ita ſeruat ꝯſuetudo.
Ex his ſequitur ꝙ ſuperficies dictæ cluſæ quo ad vtile dominiũ
eſt vaſalli: ſed ipſa ſubſtantia cedit areæ quo ad nullius directũ do
12 minium.†Pone quod vaſallus ex torrente vel foſſato domini per
p̃diũ feudale duxit aquã in ꝓpriũ prædiũ ipſius vaſalli longiſſimo
tp̃e:poſtea finitũ eſt feudum:nunq̃d intelligať hoc ius p̃ſcripſiſſe.
R̃ñdeo non:q̃a hoc fecit rõne dominij , ex quo diuertere poterat
aquã de feudo in feudũ:non rõne p̃ſcriptionis:ar.ff.de vſucap.l.ſe-
quit.§.lana.Item quia q̃ñ ſuperuenit ꝯ̃ria ratio pręteriti vſus extin
guitur vſus.Item hic operatur intercidio medij: vt ff.de ſer.ruſti.p̃
dia.l.tria prædia.Item de hoc ĩ de inueſt.de re alie.facta.c.j.§. q̃d er
13 go.¶†Extra q̃ro,nunquid dñs poſſit mihi ꝯcedere areã iure feudi:
& quicquid ibi ędificauero iure proprio? Bar.dicit ꝙ non,in l.j §.j.
de ſuperfici.ad hoc facit.ff.de act.& ob.l. obligationum fere.§.pla
cet.In ꝯ̃riũ facit ff.q̃ in frau cre.l.pe.§.fi.alias eſt l.fi. & ẽ effectus in
hoc:q̃a finito feudo liceret hr̃di feudatarij eleuare ædificiũ,niſi do
minus paciſceretur cum eo,vel vellet ſoluere ei æſtimationẽ ędifi
cij.ĩ.tit.hic finitur lex , deinde incipiunt conſuetudines regni.c.ſi
vaſallus.& ibi videas. Nam nõ cogitur vaſallus vendere rudera ſi
non vult vendere,ſed vti materia iſta quæ non ceſſit ſolo inſepara
e biliter. ᵉQuia q̃ñcunq; vellet ẽt durante feudo põt eleuare ędifi-
ciũ,dũ tñ legẽ nõ offendat.ff.de le.j.l.cætera.facit q̃d no.Cy in l.ij.
f C.de rei vend.ᶠEgo tñ in emphyteuta putabã,ꝙ vbi per defectum
generationis & non per culpã finitur emphyteuſis,ędeficiũ poſſit
g tolli,ᵍ niſi ſoluatur ædificij æſtimatio:non dico ædificij incorrupti,
ſed quantũ valerent rudera ab ædificio ſeparata per l. in fundo.ff.
de rei.vend.Niſi diceremus & melius dominũ teneri act.neg. geſt.
q̃a re ipſa negotiũ ſuũ eſt vtiliter geſtũ, & factus eſt locupletior.Et
iſtud eſſet verum ſine dubio ſi eſſet p̃dium permercale.i.a.teri dño
vẽdendũ,vel vt puto vnius vel alterius de duobus ſocijs , nõ ipſius
cõmune:vt not ff.de neg.ge.l.ex duobus. & iõ pro rato dẽt haberi:
h vt no.ff.de neg.ge.l.Põponius.ʰSed ad hoc poſſet rñderi,quia non
geſſit aĩo obligandi aliquẽ.Item ex quo vult dominũ pati ꝙ tollať
ædificiũ,nõ dẽt vltra grauari.vt ff.de ne.ge.l.ſed an vltro.§.j. Secus
ſi eſſet talis expenſa vtilis quæ non poſſet abradi, de qua loquiť d.
14 l.Pompo.¶†Sed nũquid aqua per ſeipſam defluens poſſit induce
re pręſcriptionẽ vel ꝯſuetudinem? dic ꝙ non:quia non eſt res ani-
mata & per rem ĩ animatã nihil nobis acquiritur.vt notať inſtitut.
per quas perſonas nobis acquiritur.§.idem.in gl.ita ꝙ non eſt alibi.
Oportet ergo in præſcriptione aliquẽ vſum interceſſiſſe quo prin
cipiato ſufficit aquam per ſe fluere vt ff.quemadmo.ſerui.amit.l.
qui fundũ.In cõſuetudine ẽt ſufficit ꝙ habuerit initiũ a multis vtẽ
tibus.Nam poſtea perficitur ſolo tẽporis curſu: vt ff. com. prædi.
l.venditor.§.ſi conſtat.& facit quod not.Dy.ff.de ver.ob. cum ſer-
i uus. ⁱ¶†Extrà no.aquam publicam non poſſe priuatã fieri vt.C.de
15 aquæductu.l.diligentes.lib.xj.Item ſi princeps concedit alicui pri
uilegiũ faciẽdi molendinũ, intelligiť ſine iniuria alterius.e.ti l.ſi q̃s.
Itẽ ꝙ quis tenež mũdare de facto ſuum riuũ per ſua p̃dia decurren
tẽ,l.j.eo.ti.vbi dicunt doc.Item auferre aquã quã ipſe imponit,nõ
quæ per ſeipſam oriť:vt ff.cõmu.prędi l.refectionis § fin.& l.j.§.fi.
16 ff.ſi vſuſfr.pe. ¶† Quæro de fluminibus vtrũ veniant in ꝯceſſione
feudorũ regalium,ſi fortè Imperator ꝯcedit vſque ad tale flumen:
vel de tali flumine vſque ad tale.De hac dictione ad , & vſq; de q̃-
ſtione ꝓpoſita ſentit Archidiaconus ꝙ vtrũque flumen veniat,
ſcilicet vñ incipit,& vbi finit.De dictiõe iſta ad,ſatis põt dici q̃a eſt
dictio adiunctiua de hoc notat Archidiaco.xiij. q̃ſtio.j.c.eccleſias.
& ibi dicit Archid.ꝙ fines ſunt de ipſa terra terminata. Item dř ꝙ
k in diuiſionibus regnorũ veniunt,& cedunt flumina publica.vbi vi
17 de.ᵏ¶†Extra nota ꝙ in regalibus ſeruitutibus præſcriptio nõ pro
cedit ex ciuili poſſeſſione:quia res quæ eſt inanimata non præſcri
bit.vt ff.de public.l.ſi eos.ff.de vſufru,per Bar. inſtitu de actio §.
18 æquè.per Iac.Butr.¶†Sed an conceſſio aquæ ex fonte,ſiue ex ca-
ſtello ducendæ poſſit fieri ſine titulo.Et eſt argu.ꝙ in ſeruitutibus
ſufficit pro rõne voluntas,ẽt nõ expreſſo titulo vel cã : vt ff.ſi ſer.
vendi.l.ſi q̃s diuturno.& hoc in traditionibus vel quaſi.Sed ĩ ꝓmiſ
ſionibus requiritur cã.l.ſecunda §. circa.ff.de except.do. ſecũdum
Oldr.& vidę quod not.ff.de ſerui.vrb. p̃dio.l.ſi ædes meę. per Ac-
cur.

ADDITIONES.

a ¶ Aqua fluminum.Si vaſallus habet molendinũ an dominus poſsit ædifica
re aliud: vide Bar.in l.j.§.ſicut.ff.de aqua plu.arcen.in eodẽ §.ibi.ꝑ Bar.i l.fi.
ff.de dam.infec.dic plenè,& ibi uide quod not. Ioan.de Imol. Andr.Barba.
b §.j.Nam quæ nec diuidi nec adiudicari poſſunt in cõmunione remanere ne-
ceſſe eſt.Si autem adiudicari poſſunt,adiudicabuntur.
c ¶ §.de veſtibulo.Nam quod eſt valde modicum,indiuiſibile reputatur.im-
partibile enim eſt quod modicisſimum eſt.
d ¶ Bar.format quęſtionem in cluſa. An poſsit fieri cluſa in flumine publico,
vide Bar.in l.fluminum.ff.de dam.infec.& caſum ſingularẽ ſ̃m eũ in l.penul.
§.fi.ff.de acqui rerũ domi.& plenè in l.quominus.in xj.q.de flumi. & iſtã par-
tem ẽt tenet Bal.in l.manifeſtè.C.de ſerui.& aqua,ſed ꝯ̃rium tenet ibi Iac.de
But.& idem Bal.in repe.rub.ff.de re.diui.ibi omnino.Andr.Barb.
e ¶ Inſeparabiliter.Secus in non connexis vt in arboribus quas excidere nõ
poteſt.ff.ſol.mat.l.diuortio.§.ſi fundum.vide. And.Barb.
f ¶ C.de rei vend.Sed ſecus videtur in natura connexis vt in arboribus quas
excidere non poteſt:vt ff.ſol.mat.l.diuortio §.ſi fundum.
g ¶ Poſsit tolli. Vide Bal.qui melius loquitur in c.j.§.ſi vaſallus. in titu.hic fi
nitur lex Corra.vbi dicit,quod de hoc aliàs dubitauit.& in l.fi.§. emptor.C.
commu.de leg.ſi quis legauit molendina an ueniant molẽdina quæ non hẽnt
machinas,dicit Bald quòd attenditur communis modus loquendi.tu dic ꝙ
ſi de illo non ꝯſtat,veniãt.nã tex.no.in l.& ſi non tantũ.§.infecti.de aur.& ar.
leg.dicit,ꝙ appel.argenti facti,uenit argentũ infectũ : ita nunc appellatione
molendini:facit tex.ſing.in l.veſtimentũ.e.ti.vbi appellatione veſtimenti ve
nit veſtimentum in tela.cogita.Vide quod habetur in c.in noſtra de reſcrip.
vbi ſecundæ literæ debent facere mentionem de receptione in canonicũ,li-
cet ad huc non ſit conſecutus beneficium eccleſiaſticum.& eſt ratio ſecundũ
Bald.ibi,quia res eſt incepta & non eſt integra.Andr.Barba.
h ¶ L.Pomponius.Et iſtud eſt verum per l.ſi finita.§. proinde.ff.de dam.infe,
vbi quoties quis gerit negotium contemplatione ſui , & ſui commodi , tanq̃
agit actione negotiorum geſtorum , quia non contemplatione alterius geſtũ
videbatur,vt in l.ex facto.ff.de neg.geſt.
i ¶ L.cum ſeruus.Extrà no.quòd ualet inter conſentientes pactũ ſuper aquis
publicis ad molendina defluentibus , vel alio aquarum fluctu.ff. communia
prędio.l.venditor.
K ¶ Vbi vide.Dicit Archidiaco.quòd dictio vſque , adiuncta uniuerſitati vel
ſigno uniuerſali ponitur incluſiuè.de legatis tertio.l.patronus.§.primo.

19 cur.¶†Pone,quidam habebat quatuor molendina in eodē flumine.vt in flumine Ticini,vbi sunt molēdina lignea,& duo erant vetera cū machinis,& duo erat noua,in quibus machinæ nō erāt appositæ:facit tñ ɔcessionem per hæc verba, concedo molendina q̄ habeo in Ticino : q̄ritur vtrū nomine molēdinorū intelligātur ea in quibus nōdū sunt impositæ molæ. Hæc quæstio fuit de facto Papiæ sub alijs terminis : nam dictat statutū q̄ nemo possit extrahere molendinū de Ticino ad Padum sub pena amissionis molendini, ac centum librarū: modò quidā fecit ɔstrui molendinū nouum eo vsurus non in Ticino, sed in Pado, & nondū impositis machinis per Ticinum duxit ipsum in Padū:inquirebatur ɔ eū: fuit q̄sitū qd iuris. Dicebat q̄ incidit in penam, quia molæ nō sunt pars substantialis, sed instrumētalis, sicut nec asina molēdinaria:quod patet, ga nō sunt eiusdē speciei.ff. de fun.instru.l. cū de lanionis.§.asinā.nec dr̄ quid minus perfectum essentiali pfectione; eo q̄ careat instrumētis vt no.ff.de vsufruc.l. sed & si quid.§. proprietatis. sicut nec psalteriū dr̄ imperfectū licet careat chordis. In ɔriū dicebat, quia in statutis penalibus & odiosis debemus recipere etymologiā tanquam propriū significatū vocabuli Est enim etymologia resolutio vocis in propriū effectū rei q̄ demonstrat; vt ff.de verborū significatio.l.tugurij & l.vt Alphenus. Sed molendinū dr̄ a molēdo, & sic significat statū eius in actu sine alia indigentia . Dixi propter destinationē ædificantis, ac ēt propter etymologiam vocabuli, pçnam nō fuisse cōmissam.[a]argu.ff.de pig.l.debitor. & ff. de leg.primo.l. cętera.in fi. Quantum vero ad principale quæsitum videtur inspiciendus cōmunis vsus loquēdi, scilicet vulgaris.ff. de leg.3.l. librorū.§.quod tñ Cassius.Et licet hoc sit extraneum a materia nostri.§.tñ adiunxi,quia alias tetigi aliquid de materia molendinorū. Et faciunt ad statuta q̄ loquunt de gabellis reddēdis de molēdinis, quę statuta intelligo de reddentibus fructū, nam vbi non est commodum,ibi non debet esse onus,& maximè quod procedat a repu
20 blica.¶†Extra q̄ro,tres habent molendinū:duo inuito tertio locāt pro xxx.tertius vult de parte sua puta xv.q̄ritur quid iuris. Rñdeo non tenetur ɔsentire[b] pretio ɔuento per duos, sed æquo pretio.l. per fundum.ff de ser.rusti predi. Et si nollet ipse locare, sed molere, posset illud facere pro parte sua, non impediendo tñ alios in locando partē eorū,vt no.C.de sacrosan.eccle.l iubemus nulli.in gl.
21 quę incipit,vt vna pars.in fi.alias prouocet ad diuisionē. ¶† Extra no.q̄ vas fluminis est alueus:& ideo aqua suū ɔtinentē sequit,id est alueū de penu lega.l.nā quod liquidè. Alueus habet se ad flumen ꝑpetuū sicut area ad ędificiū:& ideo aqua dū est ī solo cedit solo, et si sit aqua fluens: qa de stagno non est dubium.l. rutilia polla.ff. de contrahen.empt. & sic inferiora superioribus dominantur.

ADDITIONES.

a ¶ Commissam. No.quòd in materia pęnali appellatione molendini non uenit molendinum quod est in fieri,unde debet esse completum.facit si quis impetrat rescriptum super beneficio quod uacat per contractum matrimoniū, & sunt contracta tantum sponsalia non habet locum rescriptum. ita dicunt domi.de Rot.decisio.xxvj.Petr.de Anchar.in consilio xx.unde licet per secundas nuptias mater priuetur tutela & hæreditate filij, si non petijt tutorem,non tamen propter sponsalia.ita est tex.in l.solent.§.si uirum.ff.de his q̄ notā.infami.l.si quis officium.ff.de ritu nupt. Specu. in tit. de tutore.§.uidēdum.uersicu. quid si nondum. ita si statutum loquatur de homine non uenit posthumus.l.cum ueteres.C.de fideicom.liber. & l.in lege Falci.ff.ad Legem Falcid.& Bal.in l.qui in utero.ff. de statu homi. uide quæ notaui in præallega.l.cum ueteres.ita si statutum loquatur de doctore non uenit licentiatus in pęnalibus.Bal.l.j.ff.solu.matrimo.& uide quæ notaui ad Bal.in l.si nondum. C.de furt. Sed in contrarium facit quod no.Iaco.de Are.& Nico. de Neap. in l.uestimentum.de auro & argen.lega.quòd si statutum loquitur de uestimētis,comprehendit quæ in tela sunt. cogita. & inquantum supra allegaui de sponsalibus.uide Ioan.And.& ibi Dominicum in cap.j.de cler.coniug.libro vj.& c.j.eo.titu.lib.vj.And.Barb.

b ¶ Consentire.Et de ista quæstione uide quòd pulchrè in simili not.Bal.in l.j. C.de testa.ad fi.& an si est prodigus possit prouocari ad diuisionem,Bald.in l.iubemus.prçalleg.& quid si pupillus, vide in l.j.in princi. de rebus eorum. & Ang.in l.interdum.ff.qui potio.in pig.habeantur. Nico.de Neapo. in l.inter pupillos.ff.de autho. tuto. de iure enim vnus socius in alteram nihil potest.& ideo discordantibus animis sociorum ueniunt ad arma.ff.de serui. vrba.pręd.l.in re communi. huic anxietati mederi iudicem oportet.ff.de vsufruct.l.æquissimum.ff.de cōtrahen. emp.& sic inferiora superioribus dominantur.And.Bar.

1 *Vasallus potest alteri concedere feudum sub eodem pacto quo accepit à domino.*
2 *Resoluto iure datoris resoluitur in acceptoris.*
3 *Vsumfructum an perdam,si dominus proprietatis commisit maleficiū propter quod bona eius debent confiscari.*
4 *Vasallus primus si infeudauerit, an apud eum aliqua iura remaneant.*
5 *Vasallus secundus si quęsiuit ius feudi mediante pręscriptione & primus moriatur,an feudum redibit ad dominum,an remanebit penes ipsum pręscribentem & filios eius.*
6 *Vasallus si pręscribit iura feudi per ultramontanos concessi an illud finiatur finito feudo.*
7 *Vasallorum unus si pręscripserit aliquam partem feudi, an illo mortuo illud pręscriptum redibit ad dominum uel ad conuasallum.*
8 *Feudum an possit obligari per restitutionem dotis.*
9 *Vasallus uasalli an teneatur seruire primo domino.*

Rursus Super isto.§.pōt poni casus duobus modis. In principio huius §.sensus non mutatur, & ideo in principio sic pone casum.Si secundus vasallus accipiat inuestituram de feudo a primo vasallo cū eius incremento, & aliquid accidit huic feudo viuente primo vasallo totū incrementū est ipsius vasalli.secundi.Si vero post mortē primi vasalli decedētis sine liberis:& sic apertū est feudū dño,tūc totū incrementū spectat ad dñm vt in secundo responso huius §. Sed nunqd nocebit dño ɔuentio facta ꝑ primū vasallū q̄ acceperat feudū nihil dicto de incremēto cū scdo vasallo:scilicet q̄ omne incrementum spectet ad s̄m vasallū. Videtur quod non,quia primus vasallus debet dare in feudum secūdo vasallo eisdem pactis,& conditionibus quibus habuit: vt ɉ.de le.Corra.c.j.§.fin. & iō hæc positio casus non vr̄ bona.Non enim potest facere deteriorem conditionem domini, vt infra,de inuesti de re alie.facta.cap. primo.§.si vero.& sic videtur quod habeat locū distinctio.s̄.§.proxi.si quis de manso.vbi non indistinctè omne incrementū spectat ad vasallū.Potest ergo poni casus scdo modo in principio huius §.hoc modo.Si aliquis,scilicet primus vasallus acceperit inuestiturā cū oī incremēto, tunc oē incrementum accedens viuente domino, vel eo mortuo spectat ad uasallum.Si uero post mortem primi uasalli,qui inuestiuit s̄m,aliqua accedit: tunc spectat ad dominū,ut in secundo responso huius.§.ut dixi supra,s̄m primā casus positionē. Ergo a ɔrio sensu si accessit incrementū viuente primo vasallo spectaret illud ad secundum vasallum.Petr.de Cer. Vel dic secundum Iaco. de Bel.Facta inuestitura cum incremento pertinet incremētum ad uasallum non ad dominū:resoluto uero iure datoris resoluit ius acceptoris cū omni incremēto.hoc dicit.Casus.Marchio,Comes,uel Baro,militē īuestiuit de quodā castro cū oī incremēto : incremētū postea accessit: q̄rit ad quē pertinet.Et rñdetur quod ad vasallum.Sed pone,miles accepit feudum.& illud alteri concessit:morit miles, qui alij ɔcessit sine hærede:& sic apertum est domino feudū:nunquid resoluetur ius acceptoris,& redibit ad dominū:certè sic,& cū oī incremēto.& hoc dicit Iac.de Bel.¶Ibi,ʓviuēte eo,ʓscilicet maximè.Iac.de
1 Bel.ʓSine hr̄de,ʓid est,sine filio.†No.hic duo Primo, q̄ vasallus q̄ accepit feudum cum pacto incrementi, potest alteri sub simili pacto infeudare,& sic tale pactum est reale.Et no.quòd potentiæ & licentiæ transeunt ad successorē cum rei cohęrent:vt hic.Quid de
a probationibus[a] ?dic vt no.ff de alienat.iudi.mutan.cā facta.l.iiij §. opus.& l.fi.ff.de noui operis nuntia.& vide ff.de euict.l.si rē q̄.& ff. de ɔhenda emptio.l.fi.§.vltimo. quæ sunt ɉ.& ff.de uerborū obli. l.si sub vna.§.si quis uiam.per Accur.dicit Dy.quòd electiones & arbitria non transeunt in successorem tanquam officia, sed tanquā
2 appendices obligationum contractarum. ¶† Secundo not. quòd resoluto iure infeudatoris, soluitur feudum, & reuertitur ad proprietatem cum suis commodis acquisitis.& est ratio, quia materia
b erat sic ordinata naturaliter.i.ex natura cōtractus.[b]¶† Pone ergo,
3 quidam dedit mihi vsumfructum in re sua, deinde cōmisit maleficium propter quod deportatus est,vel in metallum damnatus:nū-
c quid per hoc perdo vsumfructū ? Rñdeo non.[c]& est rō,qa ius qd̄ habeo non dependet a iure suo.arg.ff.de donat. inter virū & uxorem.l.sed & si mors.& ff.de pig.l.si superatus. Quod aūt dr̄, resolu-
d to iure &c.intelligitur in eo iure quod habet dependentiam[d] successiuam,non in eo qd̄ primo instanti est perfectū:vt ff. de pigno. l.lex uectigali.ff.locati.si quis domū §.huic. & l.si fundus. arg.ff.de donat.l.post ɔtrūm.C.de donat.inter uirum & vxorem.l.donationes.ff.de administratio. tutorum.l.chirographis.§.primo. de legatis secundo.l.peto.§.prædium.ff.de donation. inter uirum & vxorem.l.sed si mors.ī principio.Super hoc uide omnino Bar.in l.si autem.ff.de aqua pluuia arcen.quas leges hincinde adaptabis.& vide quod dicam infra de controuer. inter uasal.& alium de benefic.in
4 capitu.primo.in fine.¶†Sed oppo. & videtur quod istud notabile sit

ADDITIONES.

a ¶ Quid de prohibitionibus. Nota quòd si prohibitio est realis,transit ad successorē.uide Bar.in l.3.§.opus.ff.de alle.iud.l.fi.ff.de ope.noui.nū.l.si sub una. §.fi.ff.de uer.ob.l.o.An.i ti.de iu.§.j.in uer. generalia. & in pall.l.si res. in qua vult Ang.& ꝑ eius itellectu,uide Bal.i l.j.i fi.lecturæ C.de iure dot.An.Barb.
b ¶ Contractus. Quia habens contractum temporale non dat alij perpetuam causam,quia nemo dat quod alienum est.C.commu.de leg.l.fi.§.penul.
c ¶ Respondeo non.Et si concessum est alicui ius exigendi pedagium, per superiorem,an iste posit alij concedere illud irrequisito domino? Bart.in l.in diem.ff.de aqua plu.arc.dicit quòd non, per illum tex. dicit tamen cogitandum:dominus meus ibi distinguit, moderniores ibi dicunt quòd sic or.vide ibi quid in feudatario ecclesiæ vide Iac. de Bel.in c.j.§ hoc autem.suprà qui feu.da.pos.Andr.Barbatias.
d ¶ Dependentiam. Et an res vendita reuertitur ad uenditorem eò quia lege prohibente fuit alienata. vide per doct. in l. non dubium.C. de legi.& senatuscon.

sit fa... ... si primus feudatarius alteri infeudat, nullum eius ei ... meretur: vt not ff. com moda. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. Sicut dicimus, quòd ille qui habet vtile, cedendo vtile totũ transfert, vt nõt. ff. ad Trebellia. l. ex affe. & infra quis dicatur dux, Marchio, Comes. capitulo primo. §. valuasores. Si ergo in totum transtulit, ergo iam finiri non potest: quia non cadit priuatio, vbi nõ est habitus. ff. de verborum obligatio. l. decem. Solut. imò remanent primo vasallo iura seruitiorum, scilicet iura in pactum deducta, vel cõsueta quæ peti possunt. vt no. Bernar. in cap. secundo. de excess. prælа. Et adde quod not. institu. loca. §. adeo. nam & dominus quodam modo dici potest. ff. de hæredi. instituend. l. talem. §. fin.

5 ¶ † Sed iuxta hoc quæro pone, ꝙ secundus vasallus acquisiuit nõ per viã incrementi, sed ꝑscribendo: quia tã primus, ꝗ ipſe inuestiti fuerũt de re aliena. Mõ quærit vtrũ mortuo primo vasallo, redeat ad dominũ, an resideat penes præscribentẽ & eius filios? Respondeo,

a [a]prescriptio accessoria est præcedentis tituli. vt ff. de donatio. causa mortis. l. si alienã. & l. qui alienã. & ideo quo titulo redit, redit ꝑscriptio. ff. de cõdi. inde. l. indebitu §. fi. & quod ibi not.

6 ¶ † Sed pone, ꝙ vasallus ex facti ignorãtia ꝑscribit vltra terminos ꝯcessionis, nunquid illud finiat feudo finito? Et vr̃ ꝙ non: quia in eo non hẽt ius per titulũ authoris: sed per errorem. argu. ff. ad Trebel ia. l. debitor. §. fi.

7 ¶ † Sed pone, ꝯcessum ẽ quoddã territoriũ duobus in feudũ pro diuiso: sed vnus per iustum errorem præscripsit fines alterius: vtrum eo mortuo sine hærede illud præscriptum redeat ad dominum, an ad alium vasallum? Et vr̃ ꝙ ad neutrum: sed hoc est impossibile. quia feudum non stat sine hęrede, & ideo consolidat̃ proprietati. Ad eum autem qui amisit, reuerti non potest. vt ff. qui bus mo..s vsusfru amit. l. sicut in annos Nã quod non vtendo ꝑditum est, postea non recuperatur. arg. C. de remiss. pign. l. solita ꝓuidentia.

8 ¶ † Iuxta ꝑdicta q̃ro vtrum feudum possit obligari pro restitutione dotis? Respõdeo non in pręiudicium domini: vt infra, qualiter olim feud poter. alien. ca. primo § donare. & intra de inuest. quam Titius. ca. j. & infrà de eo qui sibi & hæredibus suis. c. j. & dicta l. lex vectigali. de pigno.

9 ¶ † Quęrit hic glo. nunquid vasal

b lus vasalli teneatur seruire primo domino dicit Bar. ꝙ non,[b] iuxta illud vulgare dictum, vasallus vasalli mei non est vasallus meus. Et est ratio, quia ꝯtus feudi personalis est quo ad personales ꝑstationes ar. ff. de contrahenda emptione l. fin. & infra quis dicatur Dux. Marchio, Comes, capitul. primo. §. soldata autem. & per Bartol. in l. si finita. §. si de vectigalibus. in prima quæstione. ff. de damno infec. Bald. dico ꝙ potest compelli per subtractiones beneficii vt no in dicto §. adeo. institu. locati. Item si dominus velit feudum remanere firmum, sibi ꝑcisè seruitia exhiberi, poterit hoc consequi in subsidiũ tanꝗ contra debitorẽ debitoris, iuxta ea quæ singulariter no. ff. de acquirenda hęreditate. lege, pro hærede. §. si qui tamẽ. per glossam, & Modernos. Et si dicas, cùm iura feudi non transeat in extraneum, & quo ad secundũ feudatarium ipse dominus sit extraneus, quomodo possunt ei seruitia adiudicari? Respondeo, creditor non intelligit extraneus donec debitor viuit: qa est eius imago. C. de ꝑscriptio. triginta annorũ. l. cũ notissimi §. primo. & ar. ff. de damno infecto. l. si finita. §. si qua sunt iura. & arg. in l. ij. C. de iur. aur. ann. vbi dr̃, ꝙ imago ostendit hominis qualitatẽ. Sed cũ hæres

c hæredis mei sit hæres meus, [c] quare vasallus vasalli mei non est vasallus meus? Rñdeo, quia à me non habet cãm primã, nec secundam. ar. ff. de seruo corrup. l. Neratius §. j. & de serui. vrba. præd. l. si ædes. sed ex quodã separato ꝯtu & ex propria prouidẽtia. Nemo enim est feudatarius alterius. nisi feudũ ꝑcipiat ex ꝓuidentia illius, & bñficiũ ab eo recognoscat. Et qa in hr̃de cum vniuersitate oĩo trãseunt, aliàs falso nomine vniuersitatis lex vteret̃ si aliquid esset anomalum, etenim vniuersitatis nomen amitteret. &c.

ADDITIONES.

a ¶ Respondeo. Vide text. in ca. primo. §. quid ergo. de inuest. de re alien. fac. Andr. Barb.

b ¶ Quòd non. An uasallus uasalli teneatur seruire primo domino. Ia. de Bel. hic tenet quòd non. & facit gl. in l. de accessionibus. ff. de diuer. & tẽp. pręscr. l. Modestinus respondit. ff de uer. sig. l. Claudius felix. ff. qui pot. in pigno. hab. vbi uasallus meus non dicitur uasallus domini mei, And. Barbatias.

c ¶ Hæres meus. An hęres hęredis testatoris sit hæres. uide Bald. in l. fi. & quæ ibi ad eum notaui, C. de hære. insti. Andre. Barba.

Quibus modis feudum amitt. Rub.

¶ Dictum est suprà qualiter feudum constituatur, & per quos. Itẽ ad quos transmittatur, & qualiter probetur. Sed quia oẽ quod generat, corruptibile est, ideo sequit̃ videre de ipsius feudi priuatiõe, scilicet ex quĩs causis feudũ amittat̃. iõ hæc rubrica subijcitur. Et quia litera procedit per modum summę specificando casus: ideo in hoc principio non cadit summarium: sed casuum expositio, & interpretatio: ideo venio ad textum.

1 *Vulneratus ad mortem & mortuus æquiparantur.*
2 *Decapitari ex forma statuti an aliquis poterit qui aliquem vulnerauit ad mortem.*
3 *Et quis dicatur vulneratus usque ad mortem.*
4 *Vasallus an teneatur dominum adiuuare siue iustè siue iniustè prælieṫ.*
5 *Vasallus an poßit subtrahere seruitium domino quod incepit præstare, aliàs non tenebatur eum iuuare.*
6 *Vasallus inhabilis an teneatur dominum iuuare.*
7 *Vasalli fuga si non nocuit domino an puniatur.*
8 *Vasallus an teneatur salutem domini sui præferre saluti propriȩ.*
9 *Dominus an præsumatur uulneratus mortiferè, si deceßit tali uulnere non curato.*
11 *Vulneratus pluribus uulneribus ex quo presumatur deceßiße.*
12 *Vasalli duo fratres unus defendit dominum in prelio, alter fugit: an fugiens per alterum excusetur.*
13 *Ciuitas habens feudum si sit diuisa per partes, & una pars committat feloniam, an priuetur in toto feudo.*
14 *Filius an priuetur feudo propter culpas à patre commissas.*
15 *Vasallus uasalli si dominum primum offenderit, an feudum amittat.*
16 *Dominus priuatur proprietate ex eisdem causis, ex quibus uasallus priuatur feudo.*
17 *Vasalli pro quibus delictis priuantur feudo.*
22 *Vasalli qui contrahit confœderationem cum inimico domini sui, an priuetur feudo.*
23 *Dominus si nullam querimoniam proposuit de huiusmodi delictis, an eius hæres hoc facere poßit. Et an dominus dicatur remittere feloniam per osculum.*

Via supra dictum est Casus prim[9] feudi amittendi est, si dominus prælium campestre habuerit, & vasallus eum morantem in prælio dimiserit non mortuum, nec ad mortem vulneratũ. Ex quo tex. collige Primo id quod prẽmitttitur: vide

a licet ꝙ dominus habebat prælũ cãpestre [a]. Secũdo id quod ꝑcipit, scilicet ꝙ ꝑsona dñi non dimittat̃, donec viuit, nisi esset ad mortẽ

1 vulneratus ¶ † Ex quo no. ꝙ mortuus & ad mortẽ vulneratus æqparant̃ non tñ per omnia: quia mortuus non põt facere testamentum, nec quicꝗ de bonis suis disponere. Sed ad mortẽ vulneratus donec habet intellectũ, vel loquelam, põt vel ẽt si hẽt intellectũ & non loquelã, si scriberet, sic põt & mentẽ suã scribendo exprimere. C. de testa. mili. l. milites in expeditione. Sed pone Titius erat vulneratus ad mortem à Seio ita ꝙ euadere non poterat: † Modo quærit̃ vtrũ dum spiritus sit in eo, poterit Seius decapitari ex forma statuti disponentis ꝙ homicida occidatur? & videtur quod

b sic[b]: quia quantũ est in percussore ꝯsummatũ est scelus. Itẽ attento aĩo. In ꝯriũ vr̃: quia non est mortuus q adhuc viuit, vt ff. de manu. test. l. qui duos. Item ꝙ habeatur pro mortuo est quędam fictio, ꝗ non habet locũ in statutis: vt plenè dixi. C. de epis. & cle. l. si qs non dicã rapere. in lec. tangit per modernos in l. damni. §. sabini. de dãno infecto. & facit ff. de cõfes. l. si is qui Stichum & de triti. l. in hac. Sed pone ꝙ vasallus dimisit dominum in ꝑlio per momentum, & statim redijt, nunquid sibi ignoscitur? Et est argumentum quod

c sic, ff. de diuortijs. l. si pœnituit & ff. de falsis. l. qui falsam. [c] ¶ Quæ-

3 ro qs dicat̃ esse ad mortẽ vulneratus. † Respõdeo ille q s̃m regulã artis medicinę nõ põt euadere, vel cũ magna difficultate: Sed ille q de leui põt curari, nõ dicitur mortiferè vulneratus: iuxta no. i l. ab hostibus.

ADDITIONES.

a Compestre. extrà not. quòd qui defendit famam domini sui, uidetur defendere uitam ipsius. ff. de ma. vindic. lege iusta.

b Quòd sic. Vide eundem in lege transigere. C. de transactionibus. & dic, quòd de iure communi potest interim puniri, quia ut habeat locum pęna homicidij, sufficit quòd vulnus sit illatum animo occidendi. lege prima. §. diuus. ff. de Sica. lege. is qui cum telo. C. eodem. sed hodie hoc non est abrogatum: secundum Petrum in titulo, de accusationibus. §. primo. quem refert Bal. in lege tertia, C. de seruis fugitiuis. & Angel. in lege prima in fine. de generali cõsuetudine non punitur homicidium nisi sit consummatum: aut apponitur à statuto, & tunc alter debet esse consummatus, & sic interim non potest puniri, ratio: quia fictio non habet locum in statutis. l. prima. ff. de fonte. non autẽ interim possit fieri accusatio, & postea secuta morte exequi: Bar. in lege damni. §. sabini. ff. de damno infecto. concludit quòd sic de iure cõmuni: secus de iure municipali, & hoc etiam sequitur Bal. in lege non quemadmodum. ff de iudic. & ibi dicit quòd iudicium non potest fundari super aliquo quod sit in pendenti, Equũ autẽ si ciuitas tenetur emendare equũ occisum in bello, si lethaliter est vulneratus in bello, & postea mortuus in domo an teneatur ciuitas emendare. uide Bar. in l. j. §. ex incendio. ff. de incen. ru. naufr. ibi ad eũ notauit. uide ibi omnino & uide de materia quã notaui in d. §. sabini. in e. c. ibi: nam & in mari dicitur districtus haberi. No. quòd malè dicitur de districtu. uide gl. c. ubi periculum. §. porro. de ele. in vj. ubi dicitur factum esse in territorio. quod not. pro statutis licet. d. Dominicus dicat quòd procedit in materia fauorabili. secus in odiosa. uide Angel. in ꝯrium in l. insulæ. ff. de iudic. ubi dicit ꝙ delictum factum in mari Pisano punietur Pisis ac si factũ esset Pisis. alle. tex. sing. l. j. C. de classicis. lib. xj. & uide Bal. in rub. ff. de re. diui. ubi factũ in portu terrę soldani dicitur ac si factum esset in terra soldani. uide tex. sing. in l. si quis ita. ff. de au. & arg. leg. ubi testator reliquit ea quæ in vrbe seu in portu. & vide ibi. And. Barba.

c L. qui falsam. Præsertim quia momenta non sunt in potestate nostra nec subitanei motus.

hostibus.§.fi.so.mat.ff.loca.l.maritus.Pone, quòd vasallus dimisit
dñm re vera mortiferè vulneratũ,& sic vasallus excusaretur:tñ va-
sallus excusationis legalis ignarus credẽs dominum non sic vulne
ratum,dimisit eum,nunquid perdit feudum? Responde non:quia
error aliquãdo excusat,tamẽ non augeẽ delictũ. vt l.res obligatas.
a C.vi bonor.rapt.de fur.l.inter omnes.§.rectè a † Hic est quædam
4 notabilis gl.quæ incipit,nunquid est. quæ quærit de aliquibus quę
stionibus.Primò enim quærit an vasallus teneatur adiuuare domi
num,siue iustè siue iniustè prælietur? & respondet remittendo ad
text.infrà in titu.hic finitur lex,deinde cõsue. regni incipiunt.ca.j.
ibi dr̃,Aut est certũ,quòd dominus habeat iustam guerram: & tũc
eum adiuuare tenetur: Aut est certũ quòd iniustam, & tũc tenetur
eũ adiuuare ad defensionẽ:ad offendendum verò non. Sed si vult
iuuare,dominus debet habere gratum,& sic seruitium debet se ex
tendere ad gratuita non vi promissionis:sed beneficio impensio-
nis nõ tñ excusat iste à parte aduersa cui infert nocumentũ:vt no.
in c.vlt.quod met.cau.p Inn.& est sil'e verbũ.C depositi.l.3.Sed ꝯ
ſm membrũ arguit:nã ex hoc sequit ꝙ extra territorium dñi non
tenet eum iuuare: sed nos videmus ꝯrium seruari de iure & de fa-
cto.nã si rex Francorũ mãdaret subditis & vasallis suis,ꝙ sequeren
tur ipsum euntem in Hiberniam, certè si non irent, perderent feu
da.Ad hoc etiã rñdent Doct. ꝙ vbi est Rex irruens tanq̃ in hostes
cum exercitu,ibi est territorium regis.ar.ff de serui vrb.præd.l.ser
uitutes.§.si domus.quia cui conceduntur priuilegia , ꝯceduntẽ ad-
minicula.hoc tenet Cy.in l.4.ff.de offi.præsi.in lec. & Ia.But in l.cũ
ctos populos.C.de sum.trini.in lect.Et ꝯcedi debet hoc si bellũ est
iustum.nã ius gentiũ hoc dictat, & ipsa naturalis iustitia & tale ter-
ritorium dr̃ à potestate terrendi sic districtus dr̃ à distringendo,vt
no.insti.de actio.§ rursus.in gl.in ver. potestate. & in c.ne Roma-
ni.§.sanè.de elect.in cle.de re iud c. pastoralis.c.ꝯpilatione. & p gl.
xcix di. ꝓuinciæ. nã in mari dr̃ districtus haberi & possideri:vt i.c.
vbi periculum.de elec.li.vj. & C.de ser.fug. authen. sed nouo iure.
5 ¶†Secundò quærit gl.vbi vasallus non teneẽ iuuare, dñm,an si in-
cepit iuuare,possit seruitium subtrahere?& vr̃ ꝙ nõ:quia actus or
dinatus & determinatus ad aliquẽ finem,dẽt illũ finẽ adipisci.ff.fa.
ercisc.l.si filia §.item scribit.C.ad Sill.lege penul.in fin.& quia præ
cessit pollicitatio & acceptauit se factuum honorem.Sed deinde
sentit gl.ꝙ sic:qa talis actus non est obligatorius vasalli.ar.C.de his
qui.vt indig.l.minoribus. quod verum credo si fiat sine captione
domini. Quid enim si alius erat iturus cũ domino , & propter istũ
vasallũ nõ iuit,nõ põt tũc negari quin perfidè vasallus agat. Porro
non debẽt inde nasci iniuriæ,vnde debent auxilia prouenire.ar.de
neg.gest.l.si pupilli.§.videamus.& ff.commo.l. incõmodato.§. si-
cut vbi dr̃ ꝙ beneficijs iuuari non decipi nos oportet : & l.memi-
6 nerint.C.vnde va.¶† Tertiò q̃ritur, vtrũ vasallus inhabilis teneaẽ
iuuare dominũ?& dicit gl ꝙ non.& ponit exemplum in eo q ami-
sit manus in bello. quod verum est ꝙ non tenetur iuuare obiectu
corporis, sed clamore iuuare debet,si potest : nã & clamore p̃stat
auxilium & opes:vt ff.ad Silla.cũ dñs.& gl in cle. vnica de homici
dio.in ver.non valoris.tenetur enim quatenus facere potest : vt j.
de feu.sine culpa non amit cap.fina.in text.& in gloss.hic.quod est
notabile verbum &c Sed si in bello attritus est , plagis ipsis excusa
7 tus est.Et in bello vox plorantium et suis infesta est.¶†Quartò q̃-
ritur,quid si vasalli fuga non nocuit dño?Et vr̃ quòd nõ puniaẽ:qa
non interest dñi.qđ enim sine effectu delicti est,non nocet.vt not.
C.de seruis fugi l.mancipia.Sed dicendum est quod imo punitur:
quia delictum est ꝯsummatum ſm descriptionẽ statuti huius lite
ræ.nec plus requirimus in puniendo q̃ lex requirat.ar.C. de fur.l.si
quis seruo.iuxta not.in lege prima.§.primo.ff.si quis testa. lib.esse
ius.fue.& ff.de legi.l.j.& l.quamuis.ff.de in ius voc.Et si nõ puniaẽ
propter aliud,punieẽ proptereà quia alijs dedit malũ exemplũ.ff.
de pęnis.l.Cicero nam vbi morum corectionẽ inducimus,dãnum
8 non ꝯsideramus.¶†Quinto quæritur,nunquid vasallus teneatur p̃
ferre salutem dñi saluti suæ:puta si vult mori potest defendere do
minum:si vult fugere,oportet dñm mori. Respõdeo,si hoc est cer
b tum,debet eligere vitã propriam,[b] nec perdit feudũ:notabilis glo.
est de hoc infrà,de alie.feu.paterni capitulo,si ad mortẽ.licet secus
dicamus in seruo,quia seruus pro nihilo reputaẽ:& nunq̃ dr̃ viue-
9 re. vt lege prima.ff.ad Silla.in fi.¶†Sexto q̃ritur,vtrum dñs p̃suma
tur mortiferè vulneratus,eo quod decessit tali vulnere nõ curato?
Respõdeo,sic,per locum ab effectu , quia exitus acta probat.C.de
iud.l.rem non nouã.§.fin.& in j.ꝯsti.fforũ §.oẽm.ꝓpe finẽ.Nisi ex
adiũcta culpa infirmi cũ vulnere fuerit secuta mors:Nã non dr̃ ex
simplicibus prouenire id qđ cũ alio ꝓmiscet:vt ff.de aqua quoti.&
æsti.l.j.§. Trebatius . Si quidẽ ergo vulnus fuit p̃dominatũ culpæ,
mors dr̃ secuta ex vulnere . sed si maior fuit culpa dr̃ secuta mors
c ex culpa.ar.ff.de sta.ho.l.q̃rit.ff.de neg.gest.l.siue hæreditaria.[c] & l.
sed an vltro.§.fi.& ff.loca.lege,si maritus Ar.ꝯ,quia si vulnus non
fuisset casus mortis,mors non incidisset. Cõcedo qđ nõ puniẽ de
d toto,[d] sed puniẽ de tanto vbi agimus de puniendo: sed hic agimus
de excusando. Adde qđ nõ dr̃ corpus sanũ qđ expectat reiteratio
nẽ morbi.ff.de ædil.edi.lege,q tertia na. de dã.infec.l. dãni.§.Sabi-
10 ni. ¶†Septimo quærit:qđ si dñs fuit ita vulneratus ꝙ non poterat
euadere tñ post fugã uasalli fuit iterum vulneratus & citius exani
matus est?& vr̃ quod vasallus amittit feudũ:quia non põt cõstare
primũ vulnus fuisse mortale.ar.ff.ad l.Aquil.l.huic scripturæ.In ꝯ
riũ dico:quia aliud est loqui de pęna intrinseca ipsius delicti , aliud
de amissione feudi.Nec credo ꝙ in feudo habeat locũ fictio illius
legis:quia hic vulnus letale dñi tendit ad excusationẽ vasalli.ibi ve
ro ad punitionẽ percussoris cuius delictũ velatur per superuenien
11 tem casum veræ mortis celerius inflictæ. † Quid si testator dixit,
si filius meus in hac infirmitate moriatur, lego tibi decem. Respõ
e deo latius acciperem. ff. de adi. leg.l. alumno.§. fina. [e] Sed quid
est quod dicitur in l.huic scripturæ.videlicet, ꝙ istud nõ põt appa
f rere.nam imo iudicio [f] medicorum põt:vt lege,semel.C.de re mi
li.lib.duodecimo.Responde certum est quod quis non potest bis
mori:vt not.in lege prima.C.qui accu. non pos. & ideo lex q̃ fin-
git quem mortuum ictu vulneris primi : non potest hoc fingere si
constet eum mortuum ex sequenti vulnere: quia sic resultaret ꝙ
esset bis mortuus quod est impossibile. In feudis vero nõ est dispu
tatio ita necessaria:quia sufficit quod dominus sit mortiferè vul
neratus ad excusationẽ vasalli.Et no. ꝙ est indifficilis ꝓbatio istius
negatiuæ: videlicet ꝙ vulneratus in loco periculoso , vel vulnere
magno non sit mortuus ex tali vulnere vñ solet mors euenire . vt
extrà de homi.capitulo significasti.§.fi.Et ideo medici qui volunt
probare negatiuam istam,debent examinari diligẽter, & si sint in
diuersis opinionibus,debet iudicari ꝯ percussorem.[g]†Quid si sint
duo fratres,& vnus dereliquit dominum , alter sua probitate de-
fendit nunquid excusetur vnus propter alterum? argument. quod
sic

ADDITIONES.

a §.rectè. est autem error passio animæ intus præter naturam intellectus qui intellectus est virorum secundum Arist. item si errare est pactum non excusat error.l.j.ff.de leg.non tamen contẽnit disciplinam qui militiam ignorat. l.si ignorans.ff.locat.l.interdum.§. diui quoque. Adde ille dicitur sua morte mortuus , qui non est ab alio occisus vt not. Accu.in l.quæ sub conditione.§. quoties.ff.de con.instit.Diuino iudicio dicitur quis mori etiam interfectus, vt no.Accur.insti. de cap.diminut.Mala:tamen mors est quæ contra naturã est. Si quis occisus est,& nescitur à quo,tormentis inquirendum est.Sed si potest esse sua morte mortuus,nõ debet quisquã nisi fama sit, ꝙ sit ab alio occisus:vt est gl.in l,j.§. itẽ illud.ff.ad Sill.Spoliatus tamen debet restitui etiam si nescitur à quo fuerit spoliatus.l.si cum exceptione.§.in hac.vbi no.ff.quod me.cau.per Accur.Adde alios casus ratione imperfectionis,qui feudo priuatur.infrà,epi.vel ab.capitul.j.§.fi.& infrà an mutus vel aliter imperfectus.ca. j.& in simili , quib.mod.feu.amit.capitulo primo.aliàs est sub titu.de feu.da. mili.vasal.& infrà quæ fu.prima causa bene. amit. & infrà de pace iur.fir.ca. primo.§.ad hoc.& vide Bart.in consil.clvij.quod incipit, in nomine domini amẽ.propono quòd si in iudicijs.& ibi etiam dícit , quòd quando cõtractus emphyteu.habet pacta feudalia , quòd idem est in eo quod in contractu feudi,& quòd etiam sine pacto perdit ius emphyteu.offensione Abba.vel clerici à quo habet.

b Propriam.Vide gloss.quæ contrarium tenet in l. prima.§. eodem tecto.ff.ad Silla.vide quæ notaui ibi in text. & an teneatur defendere dominum contra propriam patriam,vide Bal.in capitulo primo.de noua for. fideli.quod not. Vide quę notaui in tex.l.j.§. ea.ff.de vent.si in pos.mitten. & an contra Imperatorem.dic ꝙ nõ,in c.j.§.j.& ibi Bal.de pac.iur.fir.nec cõtra regẽ,vt ibi per Bal.an cõtra fratres,vide Bal.in ca.j.de noua for.fideli.& in capitu.primo,§. final.infrà hoc ti.vide Cyn.& Sali.in l.inquisitio.C. de solutio. licet in cõtrarium faciat l.petitionem. C.de aduoc.diuer.iudi & in l.humanitatis.C.de excu.tu.capi.petitio.de iureiurand.l.quanquam.ff.commu. prædio. aliàs de serui. An præsumatur quis mortuus ex vulnere , vide quæ notaui ad Bald.in l.si nõ simpliciter. C.de ædi.act. Bal.in pecu. & quæ notaui in tex.l.j.C. de emen. seruo & quæ notaui ad Bart.in l.si in rixa.ff.de sica.& an posit probari contrarium . vide Bald. in capitulo primo §,qui dominum . infrà quæ fuit prima causa bene.amit.item Bald.in l.qui occidit.§.fi.ff.ad l.Aqui.do.Floria,in l.& si quemcunque.§.fi.ff.ad l.Aquil. & do. Signorolus de Mediolano cõsuluit ꝓ ista parte. vide quæ dixi in cap.presbyterum.de homi.And.Bar.

c L.maritus.Ad hoc facit quod dicitur in capitulo secundo de clerico percusso.& quod habetur in glo.C.de emendat.seruorum.& in capit.continebatur. & in capitul.presbyterum.de homi.

d Non punitur de toto.not.quòd illud quod dicitur, quicquid est causa causæ, est causa causati intelligitur quando est causa per se : secus si per accidens ab effectu finali remotum.ff.de ser.cor.l.Neratius.§.fi.Extrà no.quòd non præsumitur quòd crimen commiserit qui libertatem meruit.C.de don.inter vi.& vxorem.l.si maritus,quondam.per Accu.item not.ꝙ ille qui decipitur,delinquere non videtur: vt l.vlti.ff.de lega.j.Extrà no.quòd casus qui de facili cõtingunt , non dicuntur casus fortuiti nisi habeant in se aduersam fortunam. ff.de contrahend.emptio.l.fistulas.§.frumenta.de ver.ob.l.inter stipulantem. §.sacram.& l.iij.de mi.test.

e §.fi.Extrà no.ꝙ inter viuos & mortuos nullum commercium est,nec patrociniũ salutis.ar.l.j.C. de leg. Casus fortuitus nõ cõputatur inter prouidentias hominum,vt no.ff.de regu.iur.ea quæ rarò. per Accu.ff.de act. emp.l.si ea res quam emptori.& l.ij.§.si eo tempore.ff,de admi.re.ad ciui.perti.

f L.semel.Et illum tex.no.singulariter Barto.quod requiritur quod iudice requirente & instigante,aliter non datur fides medicis.Andr,Barbatias.

g Contra percussorem. Quid autem in opinionibus cõtrarijs doc.vide de pa. iur.fir.§.iudices.circa medium.& adde quod no.C.qui test.face. possunt.l.senium.per Cyn.& extra de frigi. capitu.fraternitatis.

a ſic ᵃ propter coniunctionem perſonarũ & feudi. ff.de libe.lega.l.ſi
is qui duos.ff.de manumiſſ.teſta l.ſi ita.Pone, ciuitas Peruſina ha-
bet feudum ab eccleſia, deinde diuiditur ciuitas in nobiles & po-
13 pulum:nobiles committunt feloniam an ciuitas priuetur?†Reſpõ
deo non:quia neutri per ſe ſunt communitas integra vt in c.in no
ſtra.de iniu & dam.dat.in nouella. Et nec ꝯhendo nec delinquẽdo
poteſt ciuitas per vnam partem obligari. ibi vide. Sed populus re-
gens bene obligatur. Tñ propriè ille populus non dicitur ciuitas.q
non eſt ſanior ciuium vnitas: quia non habet ſignificationẽ vniuer-
ſitatis.ſed partialitatis.l.j.C de monopo.arg.l.primæ.C. de magiſt.
14 conue.¶†Quæro an filius priuetur feudo propter culpas commiſ
ſas à patre, à quo feudum non fuit reuocatum eo viuente? Dicitur
quòd non,infrà,quæ fuerit prima cauſa bene. amit.§. præterea.in
gl.in verbo,certiorare.quæ incipit,hanc ſecundã gl.in fi.& §.item
qui diu.in glo.quæ incipit hanc regulam:aliàs eſt §.qui incipit,por-
rò.in gl.in fine.& de prohi.alie.feu.per Feder.§.inſuper.in fi.glo.in
verbo priuetur quæ incipit, nunquid propter.& extrà de do.cap.
15 fi.per Ber.†An ſi vaſallus vaſalli dominum domini ſui offenderit,
16 feudũ amittat? Dic vt no.eo.ti.c.imperialẽ.§.illud †Et no.quòd in
his caſibus in quibus vaſallus priuatur à feudo, in his etiam priuaẽ
dominus à proprietate,ſi delinquit ꝯ vaſallum,vt infrà, quæ fuerit
prima cauſa beneficij amittendi §.item qui.in gl. ſed qualiter & in
fra de forma fidelitatis.c.j.& infra, qualiter dominus proprietate
feud.pri.capitulo.ex facto & infrà.ſi de feu.fue. controuer.capitu.
domino committente.Quid de rebus eccleſiæ infeudatis,& præla
tus taliter in vaſallum committit, quòd ſi eſſet laicus vel clericus,
& de proprio patrimonio dediſſet, cecidiſſet à ꝓprietate.dr̃ infr.
de ca.Cor.§.vlt.in gl.& ibi videas.ar.Quòd licet dñs dicatur malæ
fidei,vt infrà de forma fidelitatis.c.j.ſicut vaſallus:nõ tñ dr̃ ꝓditor
vel periurus:ſed vaſallus bene dr̃ proditor: quia huiuſmodi ꝯmit-
tit,ꝯ perſonam domini vel honorem:not.extrà de feud. in nouel-
la capitulo primo.De proditore tangit Andreas de Iſer.hic.& ha-
betur in lege reſpiciendum.§.delinquunt.ff.de pœnis.Proditor vul
gari nuncupatione eſt ille,qui ſine vlla cauſa,& ſine vlla diffidatio-
ne eum qui de eo confidebat,vulnerat,vel grauiter offendit.Ita di
cit Bartolus in dicta lege,reſpiciendum.§.delinquunt. & maximè
committendo prædicta ꝯ maiorem ſuum.vt lege fi.C. de legatio-
nib.lib.decimo.Dicit Ioannes Andreas ꝙ mouentes bella ſine vlla
diffidatione dicuntur agere proditoriè:vt capitulo, pro humani.
extrà de homi.libro ſexto.Dicit Iacobus Butrig. ꝙ omnis qui dat
alicui potationem venenatam,eſt proditor.in lege prima.C.de ma
lefic.& mathematic, aliquando dr̃ proditor reuelator ſecretorũ:
vt ff.de ĩfamibus.lege,athletas.§.calumniator.Dicit Titius Liuius
nihil vſquam ad filium proditori eſt. Et dr̃ proditor qui permittit
tranſire gentem inimicã.C.de re militari lege, ſi quis barbaris.lib.
b duodecimo & ibi per Accur.ᵇ † Sequuntur tres caſus,videlicet ſi
17 quis vxorẽ adulterauit, vel vt adulteraret ſe exercuit: vel turpiter
cum vxore dñi luſerit:ſi turpiter eã tetigit.dicit gl.puta manus ĩtra
pectus ponendo,vel turpius.Hęc nõ ſunt expoſitione digna,quia
turpia.Sed mirandũ eſt:qd enim expediebat dicere niſi vnũ verbũ,
puta ſi turpiter luſerit. Rñdeo cã euidentioris intelł̃s. ſiĉ in l.ſi qs
non dicã rapere.C.de epiſc.& cle.¶Quæro nunquid ſit idẽ dicere
talis jacuit cum vxore dñi:ac ſi diceret,adulterauit eã.Rñdeo ſic:vt
18 no.per gl.ff.de fideic.libe.l.Caſsij.Caij.in j gl.¶†Quæro qd ſi vaſal
lus alloquutus turpiter eſt dominã,tñ nõ tetigit eius pſonã.Dicũt
Carolus & And.de Iſer. quòd non perdit feudum, quia non tam
turpe eſt colloquium q̃ tactus.quia ſumus in materia pęnali,& iſte
c caſus ẽ omiſſus:tenetur tñ dño actione iniuriarũ ſ̃m eos.ᶜ¶†Quę
19 ro quid ſi ipſe non cucurbitauit, ſed opem tulit. Rñdeo eadẽ pęna
punitur.ff.de ver.ſi.l.ſæpe.ff.de adul.l.& ſi amicis. Quid ſi præſtitit
ipſe dominę cõſiliũ: dicit And.de Iſer. quòd qñ aliquis perſuadet
aliquod delictũ quod cõmittitur extra perſonam, tunc perſuaſor
non punitur ſi ille erat aliàs facturus.Sed qñ delinquitur in perſonã
ipſam perſuaſi, tunc indiſtinctè punitur: vt l.j.§. perſuadere.ff.de
20 ſer.cor.¶†Quęro.cùm ciuiliter agatur ad priuationem feudi vtrũ
debeat poni locus & menſis commiſſi criminis? Bar.videtur dicere ꝙ
ſic,quia impingitur dolus. Sed Spe. dum format libellũ ſuper legẽ
Iuliam repetun ciuiliter intentata ponit in libello ciuili locum &
menſem,vt no.in Specu.de accu.§ ij Ego dico ꝙ ſi reus petit edi lo
cum & menſem,debet ei edi.Sed ſi non petit, procedit libellus.In
pleriſq; tñ locis ſeruaẽ opinio Bar.arg ff.de dolo.lege, itẽ exigit.de
iureiur.lege,ꝑtore dixit.& vr̃ expreſſum extrà de procuratoribus.
capitulo tuæ. Sed conſidera quia ſi tu reſpicis illam legem de do-
lo,& de iniurijs, loquuntur ꝙ debet proponi certa ſubſtãtia & cer
ta qualitas delicti,& iſta eſt ſolennitas intrinſeca:imò eſt ipſa ſub-
ſtantia libelli:vt C.de falſis,lege nec exẽplum.Sed nullo modo dr̃
ibi ꝙ debeãt apponi extrinſeca quæ eſt apponere ꝯcomitantiã lo-
ci,vel temporis,nam regulariter poni hæc in ciuili libello non de
bent:vt extrà de re iudicata. Abbate.lib.vj.& C.de anna.excep.l.fi.
Vnde poſſumus dicere ꝙ vbi non requiẽ inſcriptio ad pęnã talio-
nis,ibi non requiriẽ ſolennitas l.libellorum.ff.de accuſ.Itẽ c.tuę.ſi
bene conſideretur, non vr̃ probare.nam ſciendum eſt quòd ideo
accuſatio ad ſeparationem thori eſt mixta: quia non continet pe
cuniarium commodũ,& in hoc habet qualitatem criminalis, iux-
ta no.in l.agraria.ff.de termino amoto. Sed quia non agiẽ ad publi
cam vindictam in hoc habet qualitatẽ ciuilis Põdera ergo ſi hoc
eſt propter mixtã naturã ergo ſecus ſi actio ꝯpetat pro re merè fa-
miliari à ꝯrio ſenſu illius literæ.& not.hæc verba.Et adde ꝙ gl.di-
cit,ꝙ in crimine falſi.procedit,licet locus non ponaẽ: quia clande
ſtinè cõmittiẽ:vt no.inſti de publ.iudi.in prin.alibi non reperitur.
21 ¶† Quæro quid de eo qui ignoranter adulterauit vxorẽ dñi,ᵈ an
d feudo priuetur.Et vr̃ ꝙ ſic quia cũ ſit pęna pecuniaria, ideſt,amiſ
ſio feudi,nec iſte tex.dicat ꝙ requiraẽ dolus:ergo ſimplici facto de
bemus eſſe ꝯtenti,vt ff.de infa.l.liberorum.§.notanẽ.In ꝯriũ vr̃ ff.
de adul.l.pe.ff.loca.l.ſi quis ignorans.Sol.dicit gl. & bene ꝙ ſi fuit
craſſa ſeu ſupina ignorantia non excuſaẽ.ſed ſi probabilis,tunc ex-
cuſaẽ. Et iſta eſt optima ratio in materia ſtatutorum in quibus nõ
22 fit mentio doli.Et quęritur vtrũ requiratur dolus necne.† Quid ſi
cognouit cõcubinam dñi cũ eſſet vterq; ſolutus & ſic eſſet concu
binatus legitimus.Nam dicit tex. ꝙ inter concubinam & vxorẽ ni
ſi in honore nihil intereſt.ff.de legatis tertio.lege,item in legato.§.
parui. Reſpõdeo idem quod in vxore. Et nota in hac materia hãc
regulam,quòd quæcunque ſunt iuſtæ cauſæ exhæredationis filij,
ſunt iuſtæ cauſæ perditionis feudi.Item quæcũque ſunt iuſtæ,cãæ
reuocandæ donationis:vt dicit text.j.q̃ fuit prima cauſa bñ. amit.
cap.primo.§.prędictis modis.Nam & q̃dam perturbatio timetur
in concubinã ratione perturbationis ſanguinis:cum illi qui naſcũ-
tur ex concubina ſint ſucceſſibiles, niſi prius probetur adultera
quàm partus ꝯcipiatur.In vxore autem probare eam aliqñ adulte
ram non nocet filijs legitimis:vt ff.de adulte.lege miles.§.q̃ ꝓpter
Modo hic eſt quædam gl quæ incipit, vel cum inimicis quæ gl.q̃-
rit vtrum vaſallus qui ꝯhit parentelam, vel facit confœderationẽ
cum inimico domini debeat amittere feudum.Et dicit glo. ꝙ ſic:
quia præſumitur in dubio facere in perniciem domini.No.gl quæ
fundat ſe in præſumptione, quæ recipit probationem in ꝯriũ per
aliam præſumptionem.vt ff de ritu nupt.l. non ſolum.§. de vno.
& ff.de in integrum reſtitutio.lege diuus. vnde poteſt eſſe ꝙ alia ra
tio reformat pactum:vt C.de tranſact.lege interpoſitas. puta, iu-
ſtus metus:vt l.nouiſſimè.ff quod fal.tu autho.& arg.ff.locat lege,
item quæriẽ.§. exercitium.Sed quid ſi nondum erat inimicus,ſed
eſſe ſperabatur ex euidentibus coniecturis & apparatibus. Rñdeo
23 idẽ.¶†Secundo quærit,quid ſi dominus de huiuſmodi culpis nul
lam propoſuit querimoniam & deceſſit:nũquid hæres eius hãc q̃-
relam ſuſcitare poteſt.Et reſpondet ꝙ non:facit quod not.in lege,
ſi ille.C.de decurio.libro decimo.Hoc verum ſi habuit ſpatiũ que-
relandi:& non eſt ꝯqueſtus:ſecus ſi non habuit vel ignorauit argu.
ff.ad Sil.l.diuus.& lege,excipiuntur.§ fi. An dñs intelligatur remit
tere feloniam per oſculum pacis datũ in eccleſia? Dic quod non.
e vt notatur in c.olim.de iniu.in nouella.ᵉ Quid ꝯrio ſi deceſſit va-
ſallus,vtrũ poſſit hæc qõ ſuſcitari ꝯ hæredem vaſalli? habes argu.
ff.ſoluto matrimo.lege, rei iudicatæ.§.hæredi.C.de adulte.l.final.
Extrà quæro vtrum ſtatutum quod punit mandantem, intelliga-
f tur punire facientem. Dicit Ioan. Mo. quod non. ᶠ de elect. ſciant
cuncti.quod eſt notandum.Secus econtrario niſi ſtatutum requi-
g rat ꝙ fecerit propriè:vt quia dicit hoc expreſsè.ᵍ

ADDITIONES.

a Arg. quod ſic.Contrarium eſt veritas, niſi ſit caſus in quo vnius fratris ſerui,
tium ſufficiat,vt C.de his qui.vt indig.l.ſororem.C.de cond.inſer.l.ſi plures.
b Per Acc.Adde de veneno.C.de his qui.vt indig.l.ſi ideo.& ad l. ij. C.quæ re
expor.non debe.facit illud euangelij,qui intingit mecũ manũ in paropſide
hic me tradet:vnde omnes conuiuales ſe occultè offendentes ſunt ꝓditores.
c Secundum eos.Adde ꝙ interdum mulier corrumpit hominem: vt l.pe.ff.de
ſer cor.per Accur.vide gl.in l. vnica.§.quæ multo magis. de raptu.vir.
d Domini. Vide quia ad iſta bene faciunt quæ notantur in authen. ſi dicatur.C.
de teſt.C.de inof.teſt.in l.liberi.& in c.cum oporreat.de accu.
e In nouella.Abuſiua ſigna ſunt illa quæ nihil deſeruiunt ſuper ſub iacentẽ ma
teriam de qua nunc quæritur.& ideo oſculum ſpirituale iura ciuilia non diſ-
ſoluunt:quia non ſunt ſimilia.An per adulterium interrumpatur pax. dicũt
quidam ꝙ non.l.verum.de fur.per Barto.Tu dic ꝙ ſic: quia prouocat ad vin
dictam & quietem mentis tollit.
f Quod non. An ſtatutum puniens mandãtem intelligatur punire facientem
& quid econtra.vide Barto.in l. non ſolum.§. ſi mandato. vbi plenè ff.de in-
iur, Andr. Barba.
g Expreſsè.Si quis per ſe,vel propria manu fecerit.nam illa verba ſunt ita ꝑ-
ciſa quod non recipiunt interpretationem ſecũdum Ioã.Andream.alibi vide
in lege ſi ſeruum.§.prætor.de acquirẽ.hæreditate. & l.hæc ver 2. de adul.per
Bartol.argumentum optimum in l.probatorias.C.de diuer.offi.lib.xij.

1 *Vaſallus perdit feudum propter quatuor delicta in hoc §.deſcripta.*
2 *Et an perdat ipſo iure vel non.*
3. *Sentẽtia an ſit ferenda quando quis perdit bona ipſo iure.*

1 Vel ſi cum filia. Hic ponit† quatuor alios caſus pri-
uationis.Primus eſt, ſi uaſallus ia-
cuit cum filia domini.Secundus eſt, ſi cum nepte ex filio. Tertius
ſi cum nupta filio.Quartus ſi cum ſorore domini in domo domi-
ni.

Vnde colligitur hoc notabile, quod ratione loci aliquis punitur in eo propter quod aliàs non puniretur. Locus enim est vnum de decem prædicamentis secundum Aristotelem quod prædicamentum est in iure ciuili necessarium in dependentibus à loco sicut sunt indicia. ff. de iusti. & iure. l. pe. Item à locorum consuetud. ne. vt C. de testa. l. fi. Limitationes territoriorũ. vt C. de iur. om. iu. l. fi. Dimensiones prædiorum. ff. de censib. l. forma. & similia In his autem quæ a loco non dependẽt locus non egreditur substantiam nec qualitatem actus. & ideo nullam inducit differentiam. vt l. superuacuã. C. de tẽpor. in integ. resti. & C. de præscri. long. tempo. l. final. & C. de vsucap transfor l. prima in prin. ¶† Quærit hic gl. nũquid propter culpas feudum perdatur ipso iure. Et dicit ꝙ non, &
2
3 bene. quia requirit iudiciũ, iudex, causę cognitio, & sententia. † Nota tñ quod qñ aliquis ipso iure cadit a rebus suis nõ est ferẽda sñia super amissione bonorũ; sed super declaratione amissionis vt in authenti. de incest. nup. §. fi. colla. ij C. de iure fisci. l. facultas. li. x ff. pro socio. l. cum duobus. §. idẽ rñdit. C. ad Treb. l. pe § fi. & gl. in c. j. §. callidis. infra, de prohi feu. alie. & in l. ij. in versi. cadat. C. de iure emphy Sed qñ nõ facto legis sed facto iudicis, id est per sententiam est priuandus; tunc iudex debet priuare. ff. de iud. l. qui se d cit. Vel dic quod siue iudex dicat priuamus, siue dicat declaramus te ĩ pœnam priuationis incidisse, idem est sensus vt ff. ad Turpil. l. prima. § calumniatoribus. Porro licet in feudis requiratur sñia priuatiua, hoc tñ fallit in culpã alienationis: quia tunc ipso iure perditur feu
a dum vt no. Innocentius extra de feudis. c. ex parte.[a] Et posset assignari rõ: quia videtur habere feudum pro derelicto. arg. ff. de damno infecto. l prætor. in princi. cum gl. sua Et no quod istis quatuor casibus non repetit illa verba, vel concumbere se exercuit, nec tacitè subintelligitur: quia quoties differentiæ causa lex loquit, non fit tacita repetitio. quod bene no.

ADDITIO.

a C. ex parte. Vide infra qual. domini. feud. propr. priuetur. ca. j. Bald. ibi notaui. & And. Barb.

1 *Assaltus in personam domini est magnum crimen.*
2 *Assaltus ut dicatᷣ factus; usq; ad quem locũ debet fieri appropinquatio.*
3 *Quid si uasallus nesciebat dominum ibi esse.*
4 *Promittens non offendere Titium sub pęna: si interficiat fratrem eius, an incidat in pęnam.*
5 *Nepos dicitur etiam filius fratris.*

Similiter si dominum. Prosequitur adhuc culpas quæ personam vasalli concernunt: & dicit quod sunt quatuor aliæ culpæ. Primo, si dominum assalierit, scilicet, in personam, vt differat a casu sequenti. Secũdo, si fecerit assaltũ ad castrum domini sciens dominum, vel dominã ibi esse, & quidẽ subaudiunt & maximè si sciens dominũ vel dominã ibi esse. arg. ad hoc. ff. de fur. l. si quis ex domo. Tertio, si fratrem suum, scilicet ipsius vasalli occiderit. alii dicunt idem si fratrem dñi, duntã proditoriè. Quarto, si nepotẽ suũ, scilicet filiũ
1 fratris: ex istis culpis feudũ amittit. ¶† Nota hic quod assaltus ĩ personam dñi est magnũ delictũ, & punit de per se, sed aliqñ confunditur, scilicet qñ assaltus est pparatorius subsequentis alias subsecuti delicti: vt no. ff. de priua. delictis. l. nunquam plura. & C. de accusationibus. l. qui de crimine. Et dicit assaltus, idest, ad alium saltus: qui fieri potest & pedes & eques, in solo & in aqua. vt lege prima. §. cum arietes. ff. si quadrupes pauperiẽ fecisse dicatur. ff. ad legem Aquil. l. quemadmodũ. §. si nauis alteram. Sed quid si se ad inuicẽ attingere non possunt, iste non dicitur assaltus in personã: vt si sunt duo, qui bellant in duabus turribus: sed dr̃ assaltus ad locũ siue ad turrim. vt hic dicit de castro merè. Et nota, quod castrum hic po-
2 nitur pro arce. vt C. de fundis limitrophis. l. quicunq;. li. xi. ¶† Quæro quantũ est necesse quod approximet ad hoc vt dicatur fecisse insultum ad castrum? Quidã dicunt vsque ad duos pedes. no. in lege quidam Hiberus ff. de serui. vrba. prædiorũ. Tu dic quod qñ tantũ se approximat, quod potest proijcere iacula, & expugnare vel expugnari. Quod facit ad statutum quod prohibet accedi ad eccle
3 sias inuadendas.[a] ¶† Gl. super verbo. sciens quærit quid si nesciebat dominum ibi esse? dicunt quidam quod idem: quia contra sacramentum facit: vt infra, de for. fide. in verbo, de munitionibus suis. Alij dicũt ꝯ: quia nõ oĩs qui venit ꝯ iuramentũ fidelitatis perdit feudum, sed solũ in casibus priuatiuis: vt infra, in qui. cau. feu. amit. c. i. § non enim. Et ibi non est rixa vbi non est pars contraria. Item vnus vel vna pars tantum non facit rixam, vt no. ff. de ver. sig. lege, detestatio per Accur. Prima opinio verior est propter enormitatem delicti. ¶ Deinde sequitur in litera, *Si fratrem suum.* Quæro ista dictio suum, vtrũ referatur ad fratrẽ vasalli, an ad fratrẽ dñi. dicunt quidã quod ad fratrẽ suũ. nã ille q interficit fratrẽ dñi non priuatur feudo, nisi proditoriè id faciat: vt infra, de eo qui interfecit fratrẽ dñi sui. c. j. Et est ratio diuersitatis, quia interficere fratrẽ suũ non est aliud, q̃ sanguinem suũ prodere. & maius est delictum quod aduersus sanguinem propriũ ꝯmittit, vt lege. vtrũ. ad legem Pomp. de parri. & C. e. l. j. item hoc est statutũ, eo ꝙ quidã interficiebãt fratrẽ suum, vt accresceret ius portio paterna, sed huic morbo lex obuiat: quia priuat eos habito & habendo & vadit ad alios
b agnatos feudũ paternum ſm gl. quam no.[b] vt infrà, si vasal. feu priue. cui defe. c. j. De bonis aũs q̃ aliàs ptinerent ad interfectorẽ: dic vt no. ff. de iure fisci. l. Lucius ff. de ali. & cib. leg. l. alumnæ. §. Seia. ff. de bo. dam. l. cũ ratio. §. fi. ff. fami. ercis. l. his ꝯsequenter. § fi. aliàs ĩ solu. matrim. lege ab hostibus. §. fin. & facit instit. de pupil substi. post prin. & in authentica vt cum de ap. cogno. § aliud quoque capitulũ. coll. octaua. & ff. de his qb. vt ind g. l. ei qui. ¶ Sed quare vasallus cucurbitãs sororem dñi priuet feudo: & si eã occidit nõ priuatur? Respondeo per legem isti quidem. in fine. ff quod met. cau.
4 ¶† Extra quæro vtrum ille, qui promisit non offendere Titiũ sub pœna, interficiendo fratrẽ eius incidat in pœnam? *Communiter* doc. dicunt ꝙ nõ illa dr̃ ppriè offensa ex qua alicui cõpetit actio iniuriarum proprio nomine sed fratri nõ ꝯpetit actio iniuriarum proprio nomine pro tali offensa: ergo nõ dr̃ offendi. Istam doctrinam notabiliter ponit Bartolus in illa lege, ita stipulatᵒ. §. Chrisogonus.
5 in fine, de verborum obligationi. quã tene menti. ¶† Sequitur in textu, *nepotem*, id est filium fratris. Hic habes expressum melius q̃ reperiatur alibi: qa filius fratris dr̃ nepos. Et aduocati Bononiẽses
c istũ tex. multũ allegant ſm Iacobum de Bel vnde dicit ipse, quòd si aliquis recipit in emphyteusim pro se & suis nepotibus, intelligitur idest filijs fratris. & idem in priuilegijs. & quidã allegant. ff de inoff. testa. l. si instituta. §. secundo. & ff. de in rẽ verso. lege, nihil interest & extrà de consang. & affini. c. tua nos. & ibi in nouella. Tu dic ꝙ si habet nepotes ex filijs, intelligit de ipsis & nõ de transuersalibus: casus est. ff. de pactis. l. tale pactũ. §. fi. Sed si nõ habet filios, nec nepotes ex eis: nec hẽt nepotem nisi nepotẽ ex fratre, intelligi
d tur de nepote ex fratre. ar. ff. ad Treb. l. hæredibus. §. fi.[d]

ADDITIONES.

a Inuadendas Illud not. quod delictum accessus purgatur per pœnitentiã antequàm substantiam loci seu delicti quis attigerit & peregerit. de ver. signi. l. fugitiuus. per Accur. nisi prius sit deprehẽsus. l. in laqueũ. ff. de acqui. re. do.
b Quam not. vide eundem in capitu. primo, §. deniq;. infrà quæ fuit prima causa bene. amit. And. Barb.
c Iac. de Bel. vide hic in meis recollectis. & do. Ant. in c. ij. de arbi. Federicum de Senis consilio trigesimotertio. tex. l. auunculo. ff. de dona. gl. in lege illã. de colle. & lege fin. de Carb. edic. Dy. tamen dicit, quòd licet ex communi vsu loquendi referatur nepos ad auum, & ad patrẽ, tamen de propria vi vocabuli, refertur ad aũ. vide Ioan. Andream in c. fundamenta. de elect. in sexto. vbi dicit, quòd licet materia sit odiosa, tamẽ venit nepos ex fratre propter communem modum loquendi. l. Labeo. de sup. lega. in ca. ex literis. de spon. facit quod no. gl. in c. nonnulli. de rescript. do. Io. in c. olim de verb. sign. & hoc sequuntur moderniores in d. c. ij. quanquam dixerit Federicus de Senis in consilijs. & no. quia consilium Dy. incipit, statuto ciuitatis pistoriẽsis cauetur. vi de Io. de Imo. in dicto c. ij. & ĩ lege, quod dicitur. ff. de ver. obl. d Pet. in c. tua res. de consang. & affi. Bal. in lege, si instituta. §. de inofficioso. ff. de inoffi. testa. & ibi allegat Cy. in addi. & in l. j. C. de suc. edi. & lege, vxor tua. C. q accu. nõ pos. vide Ioannẽ de Imo. in lege si cũ dotem. §. dotali. aliàs, si dotem. ff. so. m a. Bal. in l. lege. C. de legit. hær. & adde quod habetur in c. ex parte, ij. de offi. de leg. iuncto capitu. ad extirpandum. de fil. presbyterorum. vbi videtur colligi contrarium. nihilominus moderni consuluerunt secundum istum tex. propter modum communem loquendi. vide d. Abbatem in c. per tuas. de proba. Vide quæ dixi in commento legis, cum acutissimi. C. de fideicom. si quis offendat fratrem an videatur offendisse illum cui promiserat non offendere. Ang. in palleg. §. Chrisogonus. tenet ꝯtra Bar. vt ibi refert d. Io. & allegat tex. in capi. j. infrà an ille qui interfecit fratrem domini sui d. Io. dicit ibi fore casum pro Barto. tu cogita. Spe. in ti. de treu. & pa. dicit quòd videtur pax rupta. & istam partem firmat do. Ant. in c. j. de pac. ad fi. Andr. Bar.
d §. fi. Vide Bal. in lege, si auiæ. de succes. edict.

1 *Libellus & precaria qualiter differunt.*
2 *Feudum amissum propter culpam uasalli cui applicetur.*
3 *Vasallus propter necessitatem an possit alienare feudum in uita sua.*
4 *Vasallus an perdat feudum si rem feudalem pignorat.*
5 *Pignorans rem iuxta eius ualorem, non uidetur habere animum redimẽdi.*
6 *Alienare quot modis quis dicatur. & quid de locatione centum annorum.*

Aut si libellario. Superius dixit de culpis delicti: hic incipit de culpis cõtractus. No. tamẽ ꝙ aliquãdo cõtractus dicitur delictum. de verborũ significatione
a lege, Labeo. per Accur.[a] † Nos habemus precariam & libellum. Pre-

ADDITIO.

a Per Accur. Adde quòd per pactum conductor potest ius suum vendere & locare irrequisito domino. de lo. præ. ciui. l. præd. li. xj. per Acc. & Bart. An missus ex prætore pignora possit alienare. Dic ꝙ non: vt ff. de leg. j. l. filiusfa. §. idem princeps. Extrà no. quod ille qui consumendo dissipat, dicitur alienare: vt no. Accur. ff. de leg. ij. l. Imperator. §. fi. quod est notan. Quod parum excedit excedere non videtur. de leg. ij. l. cum filius. §. pe. per Accur. Fundus vectigalis legari potest. idest, ius quod in eo habetur, vt ff. de leg. j. l. si domus. §. fi. quia est ius patrimoniale nõ personale, vel mixtum ad feudum quod sine persona substantiam non habet, nec in abstracto intelligi debet.

1 Precaria[a] conceditur ab emphyteuta. & quãdoque fit ad xxix an-
a nos:& fit hoc modo, Emphyteuta dicit : concedo tibi talem fundũ
emphyteuticum ad precar.ã vsque ad xxix.annos : & tu dabis mi-
hi nunc pone duos solidos pro qualibet libra eius quod res valet,
& insuper anno quolibet vnum sestarium frumenti, vel duos dena
rios pro sensu & recognitione. Et quando fit ad renouandum hoc
modo, quòd finitis vigintinouẽ annis, iterato soluatur laudimiũ,
id est certa quantitas pro refirma:& vltra hoc quolibet anno solui-
tur dictus census. Et dicitur precaria, quia cõsueuit fieri ad preces
recipientis, de quibus precibus fit mentio in instrumẽto Libellus
verò est qñ feudatarius supra dicto modo concedit, scilicet vel se-
mel ad vigintinouem annos, vel ad renouãdum:& hoc innuit text.
infrà, in titulo quid iuris sit si vasallus post alienationẽ feudi illud
recuperat.c.j. Et dicitur libellus quasi breuis scriptura. Sed interdũ
ipsum contractum emphyteuticum appellamus contractum li-
bellarium : & vtrumque procedit ex vsu contrahendi & loquẽdi:
sicut quidam contractus qui appellatur colonarius : vt in authen.
de non a'ien §.vltimo. De istis enim contractibus notatur, cõfusè
tñ ff.de dam infe.lege si finita.§. si qua sunt iura.& §. si de vectiga-
libus.& C.de sac.san.ecc.authẽtica, in gressi.& extra de ꝓbationi-
bus.c.in ꝑsentia.per Inn.cũ si. ¶ Hoc ꝑmisso ad euidentiam venio
ad tex.& ꝯstat ꝙ iste versiculus primus loquit̃ de ꝯ̃ctu libellario, &
dicit ꝙ vsque ad medietatem feudi permittit̃, sed vltra prohibetur,
& punitur in amissione totius feudi.& sic pro excessu in tanto, pu-
nitur in toto:& nimirum, quia est natura pœnarũ contractus siue
sint expressę siue tacitę : nã significatio pęnarum non sumitur ex
vniuerso, sed ex aliquo:vt ff.de reb.dub.lege, si is qui & §.cũ quidã.
& §.vtrũ.& ff.familiæ erciscundæ.lege hęredes.§.idẽ iuris. Sed ho
die iste.§ est correctus in duobus: qa nõ licet feudatario in aliquo
libellare sine ꝯsensu domini habito vel habendo Secundò:quia rõ
ne alienationis partis non perditur nisi illa pars:& hoc etiã appro
bat benignitas canonis:vt no extra de feudis.ca.ij in nouella.imò
de rigore iuris ciuilis totum perditur, vt dicam ĩfra, qualiter olim
feu.poterat alie.circa prin.vbi omnino videas. Et aliqñ propter mi
nimum perditur maximũ: puta p p vnũ denariũ non solutũ.no.C.
de sacr.san.eccle. auth.q res huiusmodi. p Accu. qa ista est pœna
contẽptus non pęna succedens loco rei : quia inter rẽ & hãc pęnã
b nulla est proportio.[b] ¶ † Opp.dr̃ hic ꝙ ad dñm reuertit̃:ꝯ̃ imò ad
2 proximũ agnatũ.vt infrà de succes feu.c.j.Sol. tres sunt culpę.vna
culpa est qñ delinquitur in persona domini vęrè; vel interpretati-
uè & tunc ad dñm reuertit̃:vt habeat hanc saltẽ suæ iniuriæ vltio-
nẽ vt infra quæ fuit prima cã be.amit.c j.§.deniq; Sed quid si vasal
lus hoc studiosè fecerit vt priuet agnatos? Rñdeo, ęquum est dice-
re ꝙ dominus ex tali dono nõ deberet lucrari. ar.ff. de eo per quẽ
fac.crit.l.fi.in prin.ff.so.ma.l. filiæ meæ emãcipatæ & ęgrę.C.de re
pu l.dudũ.& in c j.de renũ.li vj. Secũda est, qñ delinquitur extra ꝑ-
sonã dñi.& tũc veniũt agnati, & nõ dñs. Tertius casus est casus alie
natiõis:nã vasallus alienãdo feudũ sine volũtate dñi vr̃ dñm ꝯtẽne
re, & fidẽ nõ seruare, & ideo cadit a feudo.vt in ꝑdicto c.q̃ sit pri-
ma cã bene.amit.§.illud enim.& §.si infra de vasal. qui ꝯ̃ ꝯsti.Lo-
tha.feu.alie.c.vno.vbi dr̃ ꝙ ad dñm reuertit̃. Sed Iac.de Bel.dicit, ꝙ
hoc verũ est si feudũ est nouũ:vt in §.j.de suc.feu.vel nõ extãt agna
ti. Secus si paternũ. q̃ opi. est satis æqua quasi subducto alienãte de
medio.ar.ff.de inof.test.l. si is q vel prĩa vera nõ in collusionẽ & in
torum interuenit. Secunda aũt opin. vera, si dolus in necem agna-
fraudẽ agnatorũ interuenit:& ita teneo. Vel dic ꝙ redit ad dñm:tñ
filij, vel agnati, imò etiã filia non existẽtibus masculis debent redi
mere a dño : & dñs cogitur eos inuestire, vt infra quali. olim feu.
po.alie.c.j §.fin.& quod no.supra qui feud.dar.poss.§.cũ vero. Vel
coniũge simul hanc distinctionẽ cũ ꝑcedenti & bñ. vel dic vt extra
c de feu.c.ij.[c] ¶ Ex hoc apparet ꝙ si regina Apuliæ delinquit ꝯ̃ Ro-
manam ecclesiã, ꝙ soror non succedit in feudo.hoc tenet And.de
d Iser.[d] alibi. ¶ † Sed nunquid est licitum vasallo propter necessitatẽ
3 alienare saltem in vita sua? & est ar. ꝙ sic.ff de manu.test.l. qui po-
tuerunt.ff.de fidei.liber l.cũ fidei.ff de le.ij.l.peto.§.ꝑdiũ.C.de pat.
q fil.distra.l.ij.C de præ.mi.l.ob æs.C.de pręc.cur.l.j.li.x Quod ĩtel-
ligo petita parabola a dño ne dñm cõtẽnere videatur. & licet dñs
deneget nihilominus vẽdere poterit, saluo scilicet iure dñi.& hoc
expresso in ꝯ̃ctu.ar.ff.de ver ob.l.qui Romę §.cohæredes.& C de
iur.emphy.l.fi.& qđ no in l.j.C.de cõdu.& procu.ꝑdi. fisca.& do.
Augustæ.li.xj. Andr.de Iser.dicit etiã propter necessitatẽ non lice
re alienari:vt infra qua.olim feud.alie.po.ca.j.§.j.& hoc est verius.
sed ꝯmoditates poterit vẽdere ad tẽs.l.j.C.si pig.pign. in gl. ¶ Ad
tex. *Poterat olim*: quasi dicat secus hodie s̃m An. Adde quod pro-
pter necessitatẽ maximè victus licet qđ a.ias non est licitũ.l.j.C de
e oper.libe.[e] ¶ † Sequit̃ in tex. *Aut pignori*. Dicit litera ꝙ si dat pigno
4 ri plus medietate:ita vt forte nõ soluta penes creditorẽ remaneat,
qđ ꝑdit feudũ.vbi cõsidera ꝙ hic nõ iuris effectus, sed animi cogi
tatio punit̃. Neq; eñ alienatio valet, & tñ ꝑdit feudũ dũmodo ꝓ-
f cesserit ad trãditionẽ.[f] alias secus vt no.p Cy.& alios.ff.de ver sign.
l.alienatũ. Et ita ẽt in pignore intelligo, ꝙ per simplicẽ hypotheca
tionẽ nudo verbo factam nunq̃ intelligatur ventũ ꝯ̃ prohibitionẽ,
nisi sit processum ad traditionẽ, Licet alias nudo consensu hypo-
theca ꝯstituatur:tñ hic non est ita.quia non valet. & sic inania ver
ba non nocent, nisi sit processum ad actũ facti. Et idem dico siue p
testamentum siue per statutum prohibeatur alienatio sub pęna ꝙ
nisi, quam per verbalem pignorationem incurratur pœna.quod
est.no.quia promittere nõ est alienare.ff.de dona.l ad eũ.§.Lucius.
& ff.de furt.l.si is Secus vero in his, in quibus iuris effectus ꝯsidera
tur.vt C.si mancip.ita fue.alie.l.alia quidem.& arg.ff.de verb.obl.
5 l.q Romæ.§ Flauius hermes. ¶ † Et nota, quod[g] vr̃ habere animũ
g non luendi omnis qui plùs accipit supra pignus, q̃ valeat pignus,
6 vt ff.de legatis tertio.l.qui habebat.in prin. ¶ † Expone ergo text.
dum dicit, *Vt transactum permittat*. Id est, ꝙ debito non soluto ad cer
tum terminũ res sit penes creditorẽ.arg C.de pact.pigno.l.prima.
Adde ꝙ alienatio dr̃ quatuor modis:scilicet proprijssimè: videli-
cet qñ plenũ dominiũ irreuocabiliter alienatur, vt l.j.C.de fun.do-
ta. Propriè, qñ ius, id est proprietas transfertur, vt vtile dominium.
Impropriè, qñ alienatur vsusfructus vel vsus, vel alia qualitas rei
vt seruitus. Improprijssimè, quando pignori obligatur, ita quod
omnis cessat spes luitionis:quia tunc in animo suo alienare vr̃. De
h locatione vero ad centũ annos, gl.dicit[h] quod nõ dr̃ alienatio.ff.de
leg.ij.l.codicillis.§.instituto. Sed Dinus ibi ꝯ̃, cogita si gl.possit sal
uari ĩ partiario colono.vt ff.de furtis.l.si apes.§.item.ꝯstat.vel qñ
est actũ ꝙ tot sint locationes quot sunt anni, per l.scire debemus.
de verborum obligation.vt per Archidiaconum duodecima quæ
stione secunda Abbatibus.& dixi supra qui feu. dare possunt.

ADDITIONES.

a Precaria. Quid sit precaria? vide Bar.in c.qui clericus, infrà si de feu.fue.con
tro.Bar.in l.j.C.de iure emphy. Cy.in authen. ingressi.C. de sacrosan.eccle.
dixi in c.j.de precarijs. And.Barba.
b Proportio. Intellige, quòd si vnum ingressum alienauit vltra dimidiam, per
dit dimidiam & iugerum:sed non perdit illud quod non alienauit.& hoc de
æquitate, sed de rigore totum perdit, vt notat Goffr.in summa de feud.& te-
net quòd distinctio huius §. etiam hodie obtinet. retuli in c.si clientulus.in-
fra, de alie.feud.& no. Spe.de §.nunc aliqua.& per gl.infra de prohi. feu.alie.
per Fede.in §.callidis.
c C.ij. Fraudulenter facta non patrocinantur, quia simulatio præsumit̃ in frau-
dem, dicit Accur.ff.de acqui.hæred.l.si is qui bonis.
d And.de Iser. Hoc verum si est delictum feudale : secus si commune vt hære-
sis.arg.extra de voto.c.licet.
e C.de operis liberto. Alimenta enim sunt adeo de iure naturali, quod quilibet
eorum est capax etiam frater mendicans.de legat.j.seruo alieno.per Accur.
& Dy. Et facit ad prædictã l.pater.in fi.de do.præle.& l.pater. in prin. glo.de
le.iij. Et no. ꝙ felonia pignoris respicit totã rẽ : quia est qualitas totam rem
afficiens.& ideo tota perditur si tota obligatur.& vide l.nõ dubium.& l.cre-
ditor.de lega.& vide quod no.C.si res ali.pig.da.sit.l.si probaueris.
f Ad traditionem. sed contra hoc vide tex. no.in l. quidam testamento.ff.de fi-
deic.lib. nisi dicas ibi speciale fauore libertatis. And.Barbat.
g Et nota ꝙ. Vide Bar.in l.legata.§.supelle.ff.de supel.le. And.Barba.
h Gl.dicit. Et illam gl.non tenet canonista. Vide Bal.qui aliter loquitur q̃ hic.
in l.imperialem.infra de prohi.feu.alie.per Fede. & uide eũ in l.fi. C.de reb.
alie.non ali.& l.codicillis.§.instituto.de leg.ij. Ange.in l.j.§.qui in perpetuũ
ff.si ager vecti.& quæ notaui ad Bar.in d.l.codicillis.& vide Bald.s̃.q feu.da.
pos c.j.allegat gl.ꝯ̃ria illi gl.§.institutio.l.fi.si ager vectigalis.l.j.§.quod aũt.ff.
de superfi. Ia.de Bel.in §.locationes.in auth.de alie.& emphy. And.Barba.

1 *Vasallus si pignorauit, uel libellauit, & moritur, an pignus resoluatur.*
2 *Vasallus an possit renuntiare feudo in pręiudicium agnatorum.*
3 *Vasallus qui culpam commisit an teneatur de euictione.*
4 *Libellarius qui accepit feudum ad libellum & uenit priuandus, an sibi ali-
quo modo possit consuli.*

Rursus si fidelis. Dictum est superius quod vsque ad
medietatem libellus admittitur, & ꝑi
1 gnoris obligatio. † Sed pone quòd vasallus qui pignorauit, vel libel
lauit, moritur sine hærede, nunquid resoluit pignus? Respondet̃ ꝙ
a sic concor.ff.de pigno.in lege, lex vectigali.[a] ¶ Secundo quæritur
quid si iste vasallus dño refutauit : vtrum ille qui accepit ꝑ libellũ,
vel pignori poterit per dñm expelli? Respondetur ꝙ sic. ergo for-
2 tius in simplici colono, qui nunq̃ habuit aliquod ius in re. † Et not.
ꝙ iste §. videt̃ ꝯ̃ omnem rationem, videlicet ꝙ vasallus possit refu
tare in præiudicium iuris quæsiti alteri.ar.ff. quemadmodum ser-
ui.ami lege, si partẽ.§.si ff.de pactis.lege fi.ff.đ bo.li.l. liberto lxxx.
ff.de ꝯ̃tabulas l. si post mortem.§.fi. Sed respondeo ꝙ ista facultas
inerat a prin.ex natura rei, id est ipsius feudi. & scire debuit hoc q
cum vasallo contraxit. ff.de regulis iuris.lege, qui cum alio. quæ
est

ADDITIO.

a Vectigali. Et quod no.per Pe.& Cy.C.commu.de leg.l.fi.§.fin autem. Cy. vbi
dicit quòd si mihi concessum est hoc sermone, quandiu possideam, si desino
possidere, desinit esse meum, & non efficitur eius qui à me causam habet. vel
dic aut vasallus prouocat ad iudicium, ex quo sequitur necessaria alienatio,
& perdit ius suum. Aut prouocatur & tunc non perdit, & hæc vera.

est lex valde notabilis.& ideo nõ potuit in præiudicium dñi se difficultate.ar.j.de noua. for.fide.ca.j.Nota ex isto §. ꝙ resoluto iure datoris siue ꝑ casum,siue ꝑ culpã,resoluitur ius acceptoris,per Ia.
3 de Bel.¶†Sed quærit vtrum author qui culpã committit, de euictione teneat.Dicit Iac.ꝙ sic,etiam si acceptor fuerit sciens Si verò naturaliter,& sine culpa amisit,agit de euictiõe si acceptor fuit
a ignorans:secus si sciens,iuxta no.C.fa.ercisc.l.in familiæ.a & patet infra,de inuesti.de re alie.fac.c.j.in prin.& sentit gloss.in lege j.§.si rẽ.ff.depositi.Et ratio differẽtiæ est manifesta: quia casus q natura liter eueniunt, prçuideri possunt,alij non:vt ff.de cõtrahen.empt. lege fistulas.§.frumenta.de act.empt.lege, si ea res.ff.loca.l.si quis domũ.§.huic.& lege,si fundus.& ff.de dã.infe.lege fluminũ.§.seruus.licet aliquãdo secus ꝯtingat vt no.ff.de neg.ge.l.diuortio. & ff. so.ma l.secũda post principium.& facit in ratiõe sui ff.de euictio. lege,Lucius.¶Quæro,dr̃ hic ꝙ si feudatarius refutauerit tũc nul-
4 lo iure &c. Nunquid † contra hunc rigorem possit aliquo modo ꝯsuli ei q accepit rem ad libellum?Respondeo sic. & ideo expone literã,nullo iure,subaudi nisi velit priori domino seruire, & ab eo feudũ tenere:vt j̃.qua olim feud.alie.pot.cap.j.§.si verò.ita quòd temperaẽ rigor ꝯsuetudinis per çquitatẽ illius capituli.Et no.hoc, non ergo resoluto iure datoris ius resoluitur acceptoris.& de hoc supra not.tit.j.§.rursus.Iac.de Bel.Idem forte in simplici colono. nam si habeo causam ab habẽte à te, causam à te habere videor:licet per medium.ff.de verborũ obligationibus.lege stipulatio ista. §.primo.& alias hoc contingit in colono.ff.solu.matrimonio.l. diuortio.& ff.de iure fisci.l.fi.

ADDITIO.

a L.in familiæ. Nota casum vbi emptor non agit de euictione.& no.glo.in d.l. in familiæ.vide alium casum valde notabilem in l.qui libertatis. ff.de euict. And.Barb.

1 *Consentiens alienationi rei suç perdit eam.*
2 *Primogenitus ad quem successio regni spectat,si consentit secundogenito ut inuestiatur,an sibi prçiudicet.*

Prçterea. Qui cõsentit,sua iura perdit,& aliena fortificat. hoc dicit.sic.ff.de ædil.edic.l.quæritur.§. si venditor.hæc regula est infallibilis qñ quis ꝯsentit in iure suo transferendo in alium.Secus si consensus non fiat ad hunc effectum vt ff.
1 de rei vẽ.lege,inter officiũ.& extra.de re iu.suborta.Dicit Inn.† ꝙ dñs qui ꝯsentit vasallo alienanti vr̃ ei ꝯsentire circa vtile dominiũ vasalli,nõ circa directũ ipsius domini. de fide instrumentorum.c. inter dilectos.per Innoc.& adde quod not.Accur. C.ve remis. pignor.l. si ignorante.& lege,si hypothecas.Inspiciendum est ergo ad quẽ effectum consensus sit præstitus.vt ff.de pign.l.fideiussor. § pr̃ filiæ.siue sit expressus,siue tacitus,puta apponẽdo sigillũ.ut C. de reb.alie.nõ ali.l.2. Vel subscribẽdo se,vt C.plus valere qđ agit. l.fi.Et fundaẽ regula huius §.per l.cũ quadã.C.de administ.tu.ff.de pig.l.si fundus.§.j.C.ad Vell.l.si sine.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol. l.sicut.§.vẽditionis.& ibi ẽ vnicus tex.in iure.de eo qui alteri ꝯsentit vt de re sua testetur. & tãgitur per Modernos in l.cum quis in prin.ff de leg.3.Porrò ignorans nõ dicitur consentire vt C.de do. l.nec ignorans.ff.de actio.& obl.l ex maleficijs.ꝯ longè.ff de pact. l.tres fratres.ff.de cõdi.inde.l.fi.§.idẽ quç sijt. C.de exce.l.si ex maiore.ff.de trãsac.l.cũ Agliana.Et no.ꝙ casus in isto §.p̃t poni duobus modis.Vno modo sic.Si prior agnatus ꝯsentit inuestiri f̃m,q̃ritur quis p̃ferat?Respondetur ꝙ secũdus.facit j̃.qui suc. teneãtur.
2 post prin.†Secundo modo potest poni casus sic,pone ꝙ ad primogenitum Regis,vel Baronis pertinebat regnum vel feudũ,consentit inuestiri secundogenitum : quæritur ad quem pertineat regnũ, vel feudum.& respõdetur ꝙ ad secũdogenitũ. & est expressum in in d c.quàm periculosũm.vij.q.j.Item no.hic gl.de tacito consensu.facit ff.de adopt.l.si pater naturalis.& qđ no.ff.de reg.iur.l. vbi non voce.arg.contra istum §.est ff quorum leg.l.1.§.quod autem. vbi consensus non prçiudicat.sed ibi ille cui fuit prçstitus ꝯsensus tenebatur ad merum factum,i.nullũ ius quæsiuit:& sic nõ obstat.

1 *Numerus pluralis diuiditur in singularitates suas.*

Item si fuerint. Ad euidẽtiã præmitto sicut dictũ est s̃.qui feu.da.poss.in §. cum uerò Corradus.ꝙ feudũ quod incipit à duobus fratribus,dicitur inter se nouum:& in tali feudo nõ succedit vnus alteri siue uacet alterius pars per decessũ sine hçrede:siue ꝑ excessum culpæ,nisi in pacto aliud ꝯtineat.Pone ergo casum.Cõcessum est castrũ in feudũ duob.fra-bus siue vni recipienti ꝓ altero,siue tertiæ ꝑsonç recipienti ꝓ ambobus:tandem isti fratres venerunt ad diuisionem:& vni obuenit dimidia:alteri obuenit alia dimidia pro diuiso : vel diuiserunt per fumãtes vel ꝑ vasallos,q̃ diuisio de iure fieri p̃t: demũ vnus istorũ alienauit vltra dimidiũ partis suæ,& tandem sine hærede decessit. frater superueniens ex illo capite mortis sine hærede, dicit illam partẽ ad se pertinere ex iure accrescẽdi:sed dñs dicit ad se ꝑtinere ꝑ ꝑ feloniam alienationis factã à fratre suo.quæritur qd iuris Rñdeo ꝙ sententia pro domino datur.est ratio,quia per alienationẽ factam a fratre suo fuit prius feudũ apertũ dño.vnde per mortem nõ põt apertum fieri fratri:vt in c.susceptũ.de resc.li.6.l.si cũ dotẽ. in prin ff.so.ma.Ita ergo pone casum in isto §.Si enim nullũ pactũ intercessisset,non esset dubitatio aliqua quòd fratri non esset apertum feudum:quia nouum.Item si non interuenisset mors, adhuc nulla esset dubitatio tamen ita est ꝙ attenditur cõditio primò existens:vt ff.de ver.ob.l.si quis ita stipuleẽ,si nauis.Item erat dubitatio ꝯ dominum,qa dominus in nullum casum sibi prouiderat.Itẽ prouidentia expressa vasalli videbatur de rigore præferri tacitæ legis dispositioni:vt C.de pac.conuen.l.fi.C.de procu.l.maritus.Sed
a hic nõ obstat a qa istæ ꝓuisiones non respiciunt eundẽ casum,sed
1 diuersum.†Item summæ hic ar ꝙ numerus pluralis diuidit in singularitates.sicut in l.2.ff.de condi.insti & de condi.& dem.l. falsa. §.vlt.ff.ad Treb.l.Lucius.§.Caio.C.si plures vna sententia.l.1.ff.de re iudi.l.Paulus.ff.de duobus.reis l.reos.§.cùm in tabulis.

ADDITIO.

a Non obstat.Et adde quod not.insti.qui.mod.ius patriæ pote.sol.§. sed si pater.Extra quçro vtrum si primogenitus consentit inuestiri secundogenitum videatur inducere prælationem, an totus iuris sui perpetuam priuationem. Et videtur quod omne ius suum consumptum sit ff.qui potior. in pignor.vel hypot.hab.l.creditor.§.si tecũm,per Accur. Dic ꝙ si tãquam de nouo feudo passus fuit inuestiri,totum perdit:sed si tanquam de veteri inducitur postera tio:& mortuo secundogenito licet nõ resumat iura primogeniturç : tamen succedit vt agnatus. ff. quibus mod.vsusfruct.amit.l.si cum in annos.

1 *Vasallus an poterit alienare aliquid, si possessiones illius loci erant rusticorum non domini,excepta vna quam sibi infeudauit.*
2 *Concedens mihi terram unam, vel mansum,an uideatur mihi iurisdictionem concedere.*
3 *Vasallus an & quando possit feudum alienare.*
4 *Districtus quid significet.*
5 *Libellus in iurisdictione districtu & honore qualiter formetur.*

Item si quis. Pone,quidã dñs habebat dominiũ omniũ possessionem quæ erãt in quadã parochia: ꝯcessit mihi vnã in feudũ, nũquid potero aliqd alienare ex ea?Rñ
1 deo non , quia ista possessio est in curia domini.† Sed pone quòd possessiones illius parochiæ non erant domini , sed erãt rusticorũ excepta vna q̃ dominus habebat:dominus dedit mihi illam in feudum.vtrum potero aliquid ex ea alienare. Respon.nõ,si illa parochia est sub districtu,honore,vel iurisdictione dñi,qa tũc oportet quòd dominus consentiat.Et est ratio , quia qui plus habet , plus potest.C.de dona.l sancimus.argu.ff.de contrahen.emptio.l.domum.vel dic apertius:ratio est,quia dominus tacitè reseruauit ꝙ maius est : nam accessoriè non sequitur iurisdictio quæ maior est quam priuatum prædium , infra de capi.qui curi. vend. capitul. primo. & hic habes singularem tex.Et sic sub nomine prædiorum non continetur iurisdictio , etiam si sit concessa tota prædiorum latitudo.argu.dictæ legis,domum.& dictç l. sancimus.¶Potes hic notare duo. Primò , quòd aliud est habere dominium terrarum,
2 & aliud est habere iurisdictionem & districtum. † Secundò quòd ille qui habet iurisdictionem & districtum,non videtur eam concedere,si concedat vnam terram,vel vnum mansum terræ.Secus puto si concederet vniuersitatem castri.ut ff. de offi.præfect.vrb.l. prima. § .cum vrbem & infra,de uasal.qui curiam vendi ca.j.ff.de ver.sig.l.rei appellatione.& l.princeps bona.& ff de const.prin.l.beneficiũ.Adde,dicunt quidam, quòd omne teritorrium , & omnes districtus prouincia appellari possunt.Vnde in autnen. qua in ꝓuincia.C.ne fil.pro pa.exponitur,id est, in quo districtu vel territorio,secundum Host.vt in capi.non est.de spõsali. in nouel. vbi not. quòd pars debet dici prouinciæ,nõ ꝓuincia:de verb.signi.l.prouin
a ciales.a ¶† Vltimò distinguet. Aut vasallus habet feudũ in curia
3 dñi,aut extra.Si in curia,non potest aliquo modo tũc alienare, vt hic in princip.Si extra, tunc dominus habet districtum,vel honorẽ;& tunc nõ põt,ut hic in fine.Aut non habet,& tũc aliter de iure veteri,& aliter de iure nouo.Nã de iure veteri vasallus poterit alienare vsque ad medietatẽ sine ꝯsensu sui dñi.vt j̃.qualiter olim feu. ali.po.cap.primo. & supra eodem. §. item si fratrem.& §.seq.& §. item si fuerint.de iure nouo vendere non poterit,sed libellario nomine dare.vt s̃.eo.§.rursus.& notaẽ j̃.de suc. feudi.§.j.Sed iure no-
4 uissimo nullo modo.Iacob.de Bel.¶†Quæro,quid est dictũ districtus.quidã dicũt,id est homines subditi,alij, dicũt idest iurisdictio territorij. Tu dic,hæc omnia est districtus. facit quod not.insti.de actio.§. rursus. & nemo potest ꝓhibere ne quis vadat ad districtũ alterius.

ADDITIO.

a L.Prouinciales.Adde quòd nomine castri continentur corporalia,res & iura;& incorporalia;& iurisdictiones.vt C.de bon.vac.l si quando.libr.x.per Bar.quòd dixi in prouinciola. vt si quis diceret,hæc est prouincia Ticini uel Vallis Ambræ.

alterius:vt no.in l.j.C.vbi de crimine agi oportet.& aliàs no.in l.j.
C.vbi de possessione agi opor.& argum.ff de conditionibus & de-
mon.l.quibus diebus,in principio.¶In tex.§honorē.§ Nam sicut
vasallus nō tenet̄ habere aliū vasallū q̄ velit,ita nec aliū honorātē,
vel subditum quàm velit,& hoc vno verbo.& est ratio substantia-
lis huius literæ Et pōt dici ꝙ isti sunt habitatores Metrocomiæ, q
non possunt loca sua aliò transferre.de his no.C.de contrah.emp.
l.dudū.vbi omnino vide per Odofre.& C.nō licere.habit.metroc.
li.11.De honore habes ff.de condit.& demonst.l.falsa.§.fi.& l.Lu-
cius.& de le.3.l.item in legato.§. parui.Est autē honor exhibitio,
reuerentię in testimonium virtutis,vel prelationis,vel cum admi
5 nistrationis gradu.ff.de mun.& hon.l.honor.†Et de honore & di
strictu & iurisdictiōe,qua fr sup his formet̄ libell⁹,& quomō ꝓbēt,
hēs textū notabilissimū ex de fi.inst.c.inter di.ectos.vbi oīno vide

Episcopum,vel abbatem vel abbatissam,vel dominum plebis, feudum constituere non posse. Rub.

1 *Papæ benignitas & prouidentia designatur.*
2 *Papæ decretum non afficit casus præteritos.*
3 *Ecclesia una est ancilla alterius.*
4 *Tituli ecclesiarum multiplices sunt.*
5 *Infeudari an possint bona ecclesiæ uacantis.*
6 *Ecclesiarum res & quando poßint dari in feudum.*
7 *Regalia an infeudari possunt.*
8 *Regalia quot modis dicuntur.*

Tem si episcopus. Rubrum summat nigrū quò ad primam
partem textus.Dicit ergo primò, ꝙ episcopus, abbas,
abbatissa vel dominus plebis non possunt de cętero in
a feudare res ecclesiarum sibi subiecta.[illegible]m,quę vocantur tituli.[a] Se
b cundò dicit,[b] ꝙ rectores ecclesiarum de cętero feudum dare non
possunt ea,quę antiquitus solita non sunt in feudum dari tamen si
qua ante constitutionem Vrbani data erant per episcopos, abba-
tes, abbatissas, vel dominos plebis, de rebus ecclesiarum sibi sub-
1 iectarum, firma permanere cōcedit † Ex quo nota prouidentiam
Papæ.item eius benignitatem. prouidentia inest respectu regulę
ecclesiarū.ut C.de sacrsan eccl l.iubemus nulli §.i.& in auth.de nō
alie.§.vltim.col.ij. Benignitas verò est circa feuda retrò concessa.
quę infringere esset inhumanū:vt C mā.l.ab Anastasio.§.fi.& mul-
2 tæ tergiuersationes.vt C.de decu.l fi.libr.x.¶†Secundò not.[c] ꝙ de
c cretū Papæ non afficit præteritos casus, nec actus consummatos:
& Episcopus non potest retractare q̄ p aliū Episcopū ritè tractata
3 sunt.C.de apo.pu.l.semel.ix.† Adde ꝙ regulariter vna ecclesia nō
est ancilla alterius,vt no.in c.quia p ambitiosam.de resc.li.6.p Io.
Mo.alias in nouel.Nota.ꝙ Ia.de Are.dicit C.de sacrosc.eccl.l.iube
d mus nulli.ꝙ ecclesia magis subiacet fraudibus q̄ minor.[d] ¶Text.
e ET TITVLI VOCANTVR.[e] Trib⁹ modis expone.†Pri
4 mò sic,id est sunt in libera possessione ecclesię.& hęc vera ſm Pe.
de Cer.Secūdò sic,tituli id est institutiones canonicæ:nam institu-
tio canonica ē illa q̄ dat titulū,& dr̄ titulus.vt ī c.j.de re.iu.li.6.Ter
tiò,id est ecclesię subditę q̄ spiritualibus rectoribus ꝯferunt in titu
lū.Nā res taliū titulorū q̄ sunt in libera possessione talis ecclesię in
feudari ꝓhibētur:& in idē recidit cū expositione priori.Nota ergo
ꝙ q̄dā sunt ecclesiæ subiectę:quæ vocātur tituli:& q̄dā quæ nō vo
cant̄ tituli:quia nō ponit̄ ibi rector tanq̄ intitulatus.sed solū dr̄ ibi
diuinū officiū ad nutū superioris:res quarū ecclesiarū sunt peculia
5 res ꝑlatorū.hæc ergo litera dicit,tituli vocātur.†Sed aliàs est in li-
tera,tituli vacatiōe,vel vacātis.& vult dicere ꝙ dū vacat titulus ta-
lis ecclesiæ:qa est est mortuus rector diœcesans,vel alius superior
ꝑlatus,nō pt īfeudare res talis tituli vacātis.Itē nec anteq̄ vacet sub
ꝯdōne vacatiōis:qa expectatiōes morituri tristes solēt parere euē-
6 tu.vt C.de pactis l.fi.extra de ꝯcess.ꝑbē.c.2.cū simili.¶†Extra no.ꝙ
Ia in summa circa intellectū huius c.sic ait, ꝯstituebat olim feudū
Archiepiscopus, Abbas Abbatissa, Præpositus.hodie verò ꝯstitue-
re nō ualēt hmōdi ꝑsonæ.& hoc intelligēdū de rebus ecclesię q̄ fi
deliter ei subiectę sūt.qđ sic ītelligēdū puto.s.vt id qđ īfeudū datū
tēpore sui ingressus inuenerit,si fuerit apertū, adhuc in feudū dare
possit.sed alia dare q̄ data nō inuenerit,ꝓhibet̄ dare.& hoc est qđ
dicit,ꝙ eis subiectæ sunt Ia.Col.s ad dādū.¶Itē opp.extra de feu.c.
ex parte.vbi ēt īsolita infeudant̄ Sol.hic ponit̄ regula,ibi exceptio,
vel ibi in rebus q̄ nō sunt in libera possessione ecclesiæ,& ab anti-
qssimo tpe nō fuerūt:hic in rebus q̄ sunt in libera possessiōe eccle
się ſm Pet.de Cer.& hęc vera.Si aūt parū tempus est ꝙ fuerunt;&
tunc non sunt,sed dura ęst recuperatio,quia possidentur a tyrāno:
tūc ecclesia pōt infeudare prius tamē cōsulto Papa,si res sunt ma-
gni pōderis vt d.c.2.de feudis.& hoc casu trāsit vtile dñiū datum
a lege absq; corporali inuestitura.ꝓpter dolum aduersarij.arg.de
7 dolo & ꝯtu.c.ꝯtingit.†Vnde dicit hic idē Pe. ꝙ alius intellectus c.
est, quòd illud fiat de mandato Papę, quod credo tutius. Alij di
cunt quòd regalia & olim & hodie possunt infeudari per ecclesiā
si antiquitus fuit ꝯsuetudo,secus in alijs.hoc sentit gl.s̄. qui.feud.
dare possunt.circa prin.Tñ hoc communiter non placet doctori-
bus,nec mihi,quia magis alienari prohibentur quæ a beneuolentia
principis processerunt,vt in auth.de ali.& emphy.§.ea verò.colla.
ix. quæ ab Imperiali domo.& ibi no. in gloss. quę incipit, hic not.
8 quinque casus.† Adde qđ regalia quandoque dicuntur collectę Re
gis,vel Impatoris,vł tributū,qñq; dicūt̄ regalia,id est iura q̄ ad Im
peratorē vel regē pertinere consueuerunt:vt portus, vel vectiga-
lia quę interdum consueuerunt concedi ecclesijs.Quandoque di-
cuntur regalia ea quæ Rex percipit ecclesia vacante ex priuilegio
Romanorum pontificum.vt no.Io.Monach. in c.generali. super
verbo,regalia.de electio.lib.6.Immunitates etiam dicuntur rega
f lia beneficia.vt not extra de immuni.eccle.c.peruenit.in nouella.[f]

ADDITIONES.

a Tituli. Tituli ecclesiastici infeudari patrocinio alicuius consuetudinis non possunt,sed res possunt patrocinare consuetudine.
b Secundò dicit.Et pro intellectu huius c. vide B.in c.j.suprà,qui feu.da.poss. And.Barb.
c Secundò no.Facit quod not.in l.leges.C.de legi.& in auth. vt cum de appel. cog.in prin.And.Barb.
d Quàm minor. Et est ratio, quia ecclesia regitur alieno animo tantum : sed minor regitur suo animo & alieno.& ideo strictores sunt. prohibitiones ecclesiarum quàm minorum. vt not. in gloss. in l. 1. C. de contra. iudic. & non est alibi. Idem ibi Odof. & Cyn. C. de sacrosanct. eccles. in authen.quibuscunque modis.
e Allegat istum tex.Bal.in c.cęterum.de iudi.vide ibi.And.Barb.
f In nouella.Vectiagalia verò quę ex statutis ciuium soluunt ipsi ciues tātum, non intelliguntur esse regalia;sed quoddam patrocinium:vt not.ff. de regul. iur.l.nec ex prætorio.per Accu.hoc dictum non inueniens alibi.

1 *Masculus in feudis excludit fœminam,si de ea mentio habeatur in inuestitura.*
2 *Quid si masculus moriatur immediate.*
3 *Fœmina semel exclusa à masculo,semper erit exclusa.*

1 Quinetiam. Notabilis est iste §.†Fęmina posita in copu
la cum masculo,non tamen succedit simul
cū eo:sed ita demū si masculus non extet.h d.Casus Rex concessit
quoddā castrum mihi in feudum recipienti pro me,& descendenti
bus meis masculis & fęminis,decessi superstite masculo filio & fę
mina filia, quæritur vtrum fęmina admittatur simul cū masculo?
Rñdetur ꝙ non:quia natura feudi hęc est ꝙ masculus ꝑferatur fę-
minę.Sed pone,ꝙ iste filius meus decedit post mortem meā,sine
filio masculo,nūquid fęmina admittat̄ ad successionē a qua semel
est exclusa per masculū?Respondetur ꝙ non,sed reuertitur ad do-
minum.Nota hic de copula,quę copulat verba & non sensus,sed
magis ponitur in ui ordinis quā in vi copulę:sic ff.de lib.& posth.l.
Gallus.§.qdā rectè.& est speciale in feudis simplicibus & rectis, id
est nō cōditionatis,& q̄ nō dantur ad certū seruitium, in aljs secus
ſm Ia. de Belui & est ratio propter apertam naturā verborū,a qua
non debemus recedere,nisi in casu expresso in iure.Vnde iste §.de
bet restringi ad feudū simplex & rectū.Secus si esset ꝯcessū ad certū
seruitium qđ fęmina posset explicare per se.vel aliū:quia tunc ad-
a mitteretur simul cū masculo.[a] ff.de vsufruc accresc.l. si qs Titio.
& l.si mulieri.ff.de le.j.l.Titię textores.§ nihil distat. & in auth. de
non alie.§.emphyteusim.colla.ij.ſm Iac.de Bel.qui dicit ꝙ ista quę
2 stio fuit de facto in regno Apulię ¶†Quęro qd si masculus mori-
tur immediatè,nunquid succedit fęmi[illegible]?Et vr̄ ꝙ non,qa ēt rōne
momenti quis excluditur, vnde si testator facit substitutionē filio,
si sine liberis obierit cum ipse moritur cum filio qui non vixit nisi
vno momento,tamen substitutio fideicommissaria est extincta.ff.
ad Treb l ex facto.§ vltimo.ff.de reb dub.l.ꝙ de pariter.vbi de ma
teria.& facit l.cum vxori.C.quando dies leg.ced.& ibi dixi p Bar.
in l.fi.ff.ad Tert.Itē rōne momēti rescindit̄ testm̄. vt C. de posth.
hęred.institu.l. 2.Et momentum multum operatur in his quę sunt
momēti.vt no.in l.sed & partus.§ fi.ff.quod metus cau.Tamē cō
trarium determinat gl.quia nō dicit̄ viuere qui illico obijt & verū
dicit in casu huius §. qa fœmina nō erat ibi posita in ꝯditione,sed
in culpa.& legis interpretatio ei faciebat iniuriam, & ideo benigni
us secum agitur.Et dicit Inn.ꝙ ille dicitur illico decedere qui de-
dit antequam nomen sit ei impositum in baptismo qđ tempus est
octo dierum secūdū vetus testamentum.de hoc no.extra, de ver.
signific.c.nam & ego.per Inn.¶†Secundò no.ꝙ fęmina semel ex
3 clusa a masculo,in ꝑpetuū ē exclusa,ita ꝙ mors masculi deinceps
non patrocinatur fœminæ.quod est not. dignū ad statuta quæ di-
cun

ADDITIO.

a Masculo.Nota casum in quo fęmina potest admitti cum masculo in feudo.& quid si essent transposita verba quia diceretur pro fęminis,& masculis,vide quod in simili dicitur in l. Gallus.§.j.ff.de lib. & posth. & gl.fi.secundum eum in l.omnes.C.de dela.lib.x.& de materia eorum quæ dicuntur,vide do.Pet. consi.34.

eunt quòd patre moriente cū masculis, fœmina nō succedat, nam
licet masculi mortuo patre sine liberis moriant, nō patebit locus
fœminæ ad successionē patris à successione tñ fratris nō repellū-
tur nisi frater decessisset cū hærede testamētario. Secus si statutū di
ceret ꝙ filia fœmina non succedat, donec masculus superest: nam
ista non est exclusa, sed suspēsa à successione patris. Interim tñ ma
sculus insolidum hæres est, ut not. in l. ij. ff. si pars hæred. pe. & eo
mortuo remotū, est obstaculumqđ obstat fęmina, & iō succedit
a patri [a] pro portione sua: & pōt vocari hæres nomalus ut not. glos.
institu de eo cui liber. cau. bo. addic. per quam gloss. ita consuluit
b [b] recolendæ memorię dominus Franciscus Tigrini de Pisis, uir
magnæ scientiæ & sanctæ vitæ, & de hoc per Bartol. in l. final. ff. ad
c Tertul. ibi vide.[c]

ADDITIONES.

a succedit patri. Vide eundem in l. quoniam in prioribus. C. de inoffici. testa. & in l. ij. C. de libe. præter. & l. maximum vitium. Barto. in l. fin. ff. ad Tertul. & l. si quis posthumos. §. si filium. ff de libe. & posth. Et vide Ange. in authent. de hære. & fal. §. si quis autem. & in l. ij. ff. si pars hæred. peta. & Bal. in l. si quis filium. C. de inoffi. testa. Sali. transit cum Bal. in l. in quibus. C. de secundis nuptijs. & in l. tertia. C. quando dies legati ced. Angel. in authenti. hoc amplius. C. de fideicommiss. Pet. de Ancha. consil. ccx. Andr. Barba.

c Cōsuluit. Vide gl in §. omnibus. in authen. de hære. & fal. & ibi Ange. qui dicit quidam hæres. And. Barb.

d Ibi uide. Et in l. j. de condi. & demon. & per Cy. in l. j. C. de adul. & quæ dixi in l. maximum vitium. & in l. ij. C. de libe. præter.

1 *Mutus quis sit, & an succedat in feudum.*
Surdi sunt homines qui iuxta padū habitant, pp aquas quæ ex alto cadūt.
2 *Feudum si sit concessum alicui qui posteà factus est mutus, aut surdus, an possit priuari feudo.*
3 *Seruire aliquis principi an possit per substitutum.*
6 *Feudū an acqrere possit ĩpfectus ĩ duobus sensib⁹, scilicet uisu & auditu.*
7 *Feudum an habere possit habens testiculos, & non uirgam.*

Mutus feudum. Præmitte ad euidentiam quòd mutus alius à natura est q ita natus est. Mutus ex accidēti est q pp morbū su puenientē etiam auditum amisit in totū, ita ꝙ nihil audit. vt C. q testa. fa. pos. l. discretis. Ego vidi quendam cui si quis uoce inaudibili sibi ipsi loquebatur ĩ gutture, eius vocem mutus audiebat, sed si vocē exprimeret, nō audiebat & erat de quadā villula Perusina quæ appellatur Corriguanū. Dicit Albertus, ꝙ de paradiso terrestri pp eius altitudinem aquæ cadentes faciūt tantum strepitum, quod omnes qui ibi nascuntur, perdunt auditum, non sunt surdi à natura, quia si transportarētur ad alium locum anteq̃ surdescerent, audirent. Dic ergo casum in isto §. Quæsitum fuit vtrum mutus qui nihil audit, possit feudum retinere. Respondetur, ꝙ non: sed feudum ei aufertur, & ad dominum reuertitur. debet tamen ei tantum relinqui de quo viuere possit. In quo. § duo no. Primò rigorē. Secundò humanitatē. ¶ Quęro de quo feudo loquitur? Respondeo de nouo: ut si tibi concessum erat, feudū, & posteà factus es mutus à casu Sed in paterno feudo distingue, An sit mutus casu, & retinet totū feudū: An naturaliter, & tūc ei auferatur ſm quosdam. Sed Odoffre. & G. dicunt non auferri. infrà, an surdus, uel mutus capit. primo. Vnde nouum feudū facilius perditur q̃ antiquū paternum Sed cū iste. §. indistinctè loquatur quidā dicunt quòd etiā in paterno loquitur: & secundum hoc, qa litera dicit retinere: nō loqtur in muto à natura: quia in eo non pręcesit habitus, cū non succedat in feudū, ut infrà an mutus uel aliter imperfectus. cap. primo. Alij dicūt quòd retinere potest, licet nō possit acquirere de nouo qa facilius aliquid retinetur, quā acquiratur ut ff. de his q sunt sui, uel alieni iuris, lege, patre furioso. & ff. de verborū obligation. lege, pluribus. §. etsi placeat. & l. existimo. Nā furiosus hæreditatem acquirere non potest, & tamen acquisitam retinet. ff. de cura. furi. l. finali. ff. ad Trebel. l. cū hæres īstituta. Item furiosus ñ pōt acquirere possessionē tñ acquisitā quodā iuris intellectu retinet. ff. de aqren. posses. l. si is qui animo. Et dicūt ꝙ iste. §. non debet seruari de iure quia est omnino contra naturalem & ciuilem rationem. argu. ff. soluto matrimo. l. si cum dotem. §. sin autem in sæuissimo. Alij dicunt quod iste. §. est rationabilis, qa est inutilis effectus ad seruitiū, ergo pdit bñficiū ñ ex culpa debiti alias delicti, sed ex defectu finalis causę, sicut scutifer, uel da-
pifer.[a] ¶ Itē qñ in ꝯtu celebrato gratia utriusque potestatiua, ꝯdi
a tio deficit p casū dānū est debētis īplere arg. C. de ꝯdictio. ob cām
l. si militē. ff. loca. si vno §. itē. vbi de hoc plenè no. & in l. j. §. diuus.
de varijs & exordina. cog. Sed primi rñdent ꝙ sufficit ei ꝙ seruiat
p substitutū. ut ff de verb. oblig. l. cōtinuus §. si ab eo. C de Episco.
& cle. l. quisquis nā speciale est in casu necessitatis, quòd quis per
substitutū seruirę possit. ut ibi not. per Cy ¶ † Et ad hoc ut melius
2 intelligam⁹, primò q̃ro, cōcessum est alicui feudum, deinde factus
est mutus, surdus, uel aliter imperfectus, utrum feudum retinere
possit? Respondeo, quòd non casus. est hic, & sic loquitur ĩ feudo
nouo Tu distingue? Aut aliquo modo potest seruire per se: & non
perdit feudū sicut ille q parum audit; uel aliquo videt. Aut nullo
modo, tūc cōsidera qualitatē feudi. Aut ꝯsistit prīcipaliter in opera personali, & ꝓpria feudatarij, & pdit feudū, ut hic: aut in alia, &
tūc satisfaciet per substitutū idoneū. ff. de duob. reis. l. nemo est q
nesciat, C. de cadu. tollen. §. ne autē. ff. de ꝯdicti indebi. l. si non fortē
§. libertus. Vel latius & melius dicut dicam, in dicto capi. primo.
3 an surdus uel mutus. ¶ † Nota tamen quod quando seruitium de-
b bet fieri principi non potest fieri per substitutum [b] nisi de volun-
4 tate principis. vt C. de murilegulis. lib. vndecimo. l. si quis. ¶ † Sed qd
si à principio cōcessum est muto, uel aliter impfecto? Respōdeo,
valet ꝯcessio, & seruiet per substitutū: qa hoc videtur tacitè actū.
5 ut dicto. §. si ab eo. & ibi nota. per Dy. ¶ † Secundò quæro, datum
est feudum patri tuo, cui tu successisti in feudo cum eras habilis,
posteà à latronibus exoculatus es ita ꝙ factus es inutilis, uel morbo pdidisti totaliter uisum, uel auditum, utrum feudum possit tibi
c auferri? Respondeo sic, ut hic. Sed videtur dicendū:[c] Aut culpa
præcessit casum, & perdis feudum paternum. Aut fuit casus fortuitus, & tunc secus. quia afflictio non est danda afflicto, C. de furtis. authentica, nauigia. C. de episcopali audiētia l. tā demētis. ff. de officio pſidis. l. diuus. facit qđ notat. C. de cōdictio. ob causam l. si
militē. C. de legationib. l. ab administratione. libro decimo. argu-
6 mē. l. primę §. exigit. ff de ſm tabulas. † Pone ergo, datū fuit feudū
patri tuo, ex quo natus es tua natiuitate in aliquo de duobus sensibus corporis totaliter imperfectus es, scilicet visu, uel auditu: nam gustus & odoratus nihil ad rhombū, qa nō possunt per aliū hæc explicari, nisi talis esset qualitas feudi, ut in feudo sagerij, uel ꝑgustatoris uel viuāderij, ut no. Innocē. in capi. primo. de obseruat. ieiu.
vel strumosus est ex ipsa nā nūqd succedit in feudo? Quidam di-
d cunt ꝙ sic [d] qa est paternū lege naturæ ꝯtinuatū. unde ñ tā acqritur
q̃ retinetur. de liberis & posthumis. l. in his Quidam dicunt ꝙ non: quia nō potest seruire glo. hic non firmat: sed in summa in titulo, quibus modis sine causa feudum amit §. propter casum sic ait, pp casum enim amittitur feudū siue nō retinetur: puta si vasallus fiat mutus, ita ꝙ nullo modo logtur: verumtamen si feudum magnū fuerit, quo ei ablato se exhibere non valeat, tunc ei relinqui debet de dicto feudo vnde uiuere possit. Et hoc intelligas uerum esse in feudo quod nō est paternū, sed nouū. Si autem esset paternum, tūc mutus, surdus, claudus, cæcus, vel aliter imperfectus totū retinebit, ſm quosdam. Quidā tñ dixerunt, eum qui taliter natus est, feudum retinere non posse: qa seruire non valet Iacobus Col Ecce iste nō firmat se sed vrget ratio qa naturaliter imperfectus, id est à natura destitutus in eo quod est præcipuum feudi nō succedat ī feudo: sicut nec omnino fatuus nec ppetuò furiosus. C. de cura. furi. l. fi. Sicut nec strumosum animal, vel mōstrosum. argumento. ff. de liberis & posthumis l. si quis posthumos. & l. sed est quæsitum. Nec enim iure naturæ debet ei, cum natura præbeat obstaculum & iura naturalia sint immutabilia & pasiones innatæ potius tolerāt q̃
7 mutari possunt? ¶ † Sed dubitatū fuit de quodā nobili Ioanne qui
habebat testiculos, & non rostrum, vtrum succederet cū fratribus in feudo paterno, iste enim ñ habet defectū circa sensum & motū, sed solū circa virtutē, generādi. videtur ꝙ non succedat per illud verbū, vel aliter imperfectus. & ita quidā valens doctor consuluit: quia natura sibi obstat & sic nullā iniuriā fecit ei ars, sed natura à qua nō pōt appellari. Sed ꝯriū videtur: quia aliàs sequeretur ꝙ si aliquis à natura nasceretur sterilis, ꝙ ipse nō succederet in beneficio feudorum: quod falsum est, & ad hoc facit qđ dicimus in simili de muliere sterili, quæ habet priuilegia dotis. C qui potiores in pignore habeantur. l. assiduis. & quia talis filius habet priuilegia dotis maternæ: Iste enim defectus pudendorum regitur, & non est euidens: iō dico quòd succedit, quia sufficit quòd non sit mulier. ut not. ff. de legi. l. de quibus Dum tamen alias sit sensuatus, & apertè natus mente & corpore. Et ita de facto consului in quadam successione, Marchionum de mala spina, quæ erat magni ponderis. Et adde quod notatur in cpitulo omnis. de pœnitentijs & remissionibus in nouella.

De natura

ADDITIONES.

a Dapifer. vt lege prima. C. de re militari. libro duodecimo. Nec enim extra qualitatem debet iniuria fieri dominis. ff. de ver. obli. l. ij. §. ex his. & l. in executione.

b Substitutum. not. quòd quando seruitium debet fieri principi, non potest fieri per substitutum & ualde nota, & limita istum. §. ut dicit Baldus, in capitulo quinto. an surdus, uel aliter imperfectus. Andreas Barbatias.

c Dicendum, Vidi dubitari quid in leproso, an perdat feudum, & fortè potest dicit, quòd aut erat paternum, & non perdit; Aut nouum, & tunc attenditur qualitas seruitij, ut hic per Baldum, fortè etiam si esse aliqua spes recuperandæ sanitatis, de quo fortè melius an dicto cap. j. in mutus uel aliter imperfectus. And. Barb.

d Quòd sic. Andreas de Isernia hic tenet, quòd habet locum in feudo paterno. Iacob. de Beluisio hic contrarium dicit: tu uide Baldum in dicto capitulo primo, an surdus uel aliter imperfectus. Andreas. Barbatias.

De natura feudi. Rubrica.

1 *Papa non poteſt indiſtinctè ſupprimere dignitates eccleſiaſticas.*
2 *Princeps an obligetur ex ſuo contractu.*
3 *Imperatoris ſucceſſor an poſsit merum & mixtum imperium conceſſum ciuitatibus Lombardiæ auferre.*

Atura feudi. Pone, quòd Imperator vel Rex Francorum creat aliquem Du
cem, & iuueſtit eum de Ducatu: vel Marchionem, &
inueſtit eum de Marchionatu, vel Comitē, & inueſtit
eū de Comitatu: vel Baronē & inueſtit eū de Baronia: nūqd p̄t pro
libito diſueſtire eū? Rñdetur ꝙ nō, ſed demū ꝑ ꝑ cōuictā culpā vel
feloniā. Adde ꝙ nec ſucceſſores in ī perio vel regno poſſent. vt no
ta. de iudic. cap. nouit. Nec obſtat ꝙ Imperator habeat plenitudinē
poteſtatis. q̄a verū eſt ꝙ Deus ſubiecit ei leges, ſed nō ſubiecit ei cō
a tractus ex q̄bus obligatus eſt, vt nota. & tradit̄ in l. digna vox. a C.
de legib. Dicit Innocē. ꝙ fortior eſt ꝯſuetudo q̄ gratia de ſimō. cap.
b ad apoſtolicā Innocen. b Et ſic patet hic argumen. ꝙ ſecundū priui
legiū non tollit primū: quia nō eſt in poteſtate principis, ſed eſt fa-
ctum priuati iure. de hoc nota in cap. primo. de conſtitu. libro ſex-
c to & C. de ſacroſanctis eccleſiis. authent priuilegia. c Et ꝑ hoc di-
cebā ꝙ Imperator Federicus primus, qui fecerat cōe. Papię Comi
tē in certis caſtris & terris ei ea cōferēdo ſub iuro fidelitatis, ꝙ nec
ipſe conceſſor, nec eius ſucceſſor poterat reuocare ſine culpa cō-
1 munis Papiæ. † Et eſt argumen. ꝙ Papa nō poſsit ſupprimere digni
tatem donec ſupereſt perſona quæ pręeſt dignitati, niſi ex magna
cā. Dicit Ioan. And. ꝙ Celeſtinus v. id eſt frater Petrus de Murone
de mane faciebat gratiā, & de ſero auferebat, & alij ꝯferebat. Vnde
Cardinales licet ſcirēt ꝙ renūtiaret ꝑ fatuitatē papatui: tamē quia
erat unum pecus, libenter acceptarunt refutationem & creauerunt
Bonifacium octauum qui depingitur vulpes in introitu, Leo in
2 accubitu, & canis in occaſu ſuo. ¶ † Quærūt doctores utrum Im-
perator obligetur præcisè ex ſuo cōtractu? & hic ſunt opin C. de le
gib. l. digna vxox. quæ qō vr̄ determinari ꝙ ſic infrà, de noua for-
ma fidelita. Et not. hic ꝙ princeps tenetur ſeruare ſuas conſuetudi
nes & ſic ius cōſuetudinariū ꝯcludit principi. hoc no. ſuprà q̄ feud.
3 dare poſſūnt. cap primo § fina. † Pone, Imperator in pace Conſtā-
tiæ conceſsit merum & mixtū imperium ciuitatibus Lombardiæ,
utrū Imperator q̄ modo eſt, poſsit illud auferre. Caue tibi q̄a licet
pax fuerit ꝑpetuò ꝯ̄cta: tamen obligatio verſus ciuitates Lombar-
diæ non fuit ꝯ̄cta niſi ꝑ triginta annos. ut patet in textu dictæ pacis
in verſi. triginta annis. & iō ſi Imperator uellet mihi ꝯcedere aliqd̄
caſtrū alicuius ciuitatis cū iuriſdictione, poſſet: quia omnis iuriſdi-
ctio, & omnis diſtrictus apud principem eſt, niſi prius conceſsiſſet
alteri. Illud autem eſt certum, quòd princeps inuadenti caſtrum
d alienum non poteſt illud caſtrum confirmare, d maximè per obre
ptionem: vt C. vnde vi. l. authoritate. & C. de fundis & ſal. rei domi.
l. ſi qua loca. lib. xj. & ibi not.

ADDITIONES.

a Digna vox. Vide textum meliorem de iure ſecundum Moderniores in cap. primo, de probationib. vbi obligatur ex pacto, uide quæ notaui plenè in l. qui ſe patris, C. vnde liber. ad Bald. & l. Titius. ff. de iurepatrona. uide Ludoui. conſilio cccxxj. ubi allegatur iſtud dictum Bald. & addit. uide ibi, q̄a ſingulariter loquitur. Andr. Barba.

b Innocen. Adde quòd conſuetudo non eſt gratia, ſed iuſtitia.

c Priuilegia. Adde quòd ſtatutum non intelligitur tollere ſuum beneficium niſi de eo faciat expreſſam mentionem. C. de iure deliberan. l. fina. §. in computatione. in fin. magnæ gloſſ. ſed tu neſciuiſſes ipſam ad hoc allegare & non eſt alibi, Indultum etenim priuilegium non debet contra priuilegiatum retorqueri. ut not. in l. non tantum. §. ſi emancipatus. de contrabu. Adde etiam quòd princeps non poteſt infringere feuda quæ conceſsit, niſi culpa reperta. hoc dicit. Adde conſuetudo dat naturā & eam aſsignat ꝯtractibus, hoc dicit.

d Confirmare. Not. quòd ſi quis violenter occupat caſtrum & poſtea eum impetrat, quòd non ualet reſcriptum. Vide Baldum in cap. primo. infrà, per quos fiat inueſtitu. & ibi notaui, & plenius remiſi ad Bartol. in l. authoritate. C. unde vi. And. Barba.

1 *Contractus aliqui ſunt uoluntarij, alij non, & quando poſsint reuocari.*

Idem iuris. Quod dicit in principe idem dicit in maxi-
mus, & maioribus valuaſoribus, ſed in valuaſi
nis feudum quod per ipſos dabatur, olim erat, vile & abiectū, & ñ
ſtabile: quia poterant ipſum reuocare pro libito uoluntatis: hodie
ſecus: quia quod non poſſunt maiores, non poſſunt minores. Et
ſic not. quòd ex perſonarum quantitate & differentia ubi eſt ea-
dem virtus & potentia, & eadem ratio, non uariatur effectus:
ut ff. de legatus tertio. l item in legato §. parui. Item not. quòd id
quod in principio eſt uoluntarium, poſteà eſt neceſſarium ſecun-
dū ꝯ̄ctæ obligationis vinculum, nam naturā obligationis, ſequi
1 debemus. ¶ † Vltimò not. quòd olim ille quē pęnitebat, debebat
reſtituere pretium: quia non debebat locupletari cum aliena iactu
ra. vt ff. de actio. empt. l. bonafides. l. nā hoc natura. de condictione
indebi. Adde, & dic ꝙ ꝯ̄ctuum quidā conſiſtūt in ſola ꝓmiſsione,
ut precarium, quidam in promiſsione & obligatione, ut commo-
dū: q̄dā in datione & promiſsione, quidā incipiūt ab ipſa datione.
De precario certum eſt ꝙ reuocari pōt in dubio, & ī dubio pręſu-
mitur precarium non donatio. ut ff. de donation l. Lucius. De ſe-
cundo certum eſt ꝙ finito vſu reuocari poteſt: antè nō. de dona-
tion. l. Aquilius. & C. cōmoda. l. ſecunda. De tertio certū eſt ꝙ ſecū
dum naturā ꝯ̄ctus habet locū pœnitentia, aliàs non. ff. de ꝯdictio.
ob cām l. ſi pecuniam. De quarto ꝯſtat ꝙ pœnitentia non habet lo
cum niſi gratia ſolius tradentis, vel eius quod dependeat à tradēte
ſit facta traditio, ut ff. de legatis ſecūdo. l. cū pater. §. nemo. ff. de do
nationi. l. hoc iure. § ſi q̄s dederit. ff. de verborum obligatio l. q̄ Ro
mæ. §. Flauius hermes. & ff. de pactis. l. ſi cū fundū. ¶ In tex. ibi; non
ita ſubtiliter. ¿Quæro in quo ſtat iſta ſubtilitas? rñdeo olim feudū
poterat ꝓ libito reuocari. poſteà fuit hoc correctū in illis q̄ ꝓpriè
dicunt̄ valuaſores. Sed minimi nō dicunt̄ propriè ualuaſores, unde
qd̄ ñ corrrigitur, quare ſtare ꝓhibet. Et iſta erat ratio ſubtilis, ſcili
cet quia qñ plura ſunt, & unum corrigitur, alia non videntur corri
gi, ſed potius cōfirmari. lege Tribunus. § finali. de militari teſtamē
to. not. C. de ſacroſanctis eccleſiis. authent. quas actiones. Sed licet
ſit hoc verū de rigore ꝯſuetudinis, tñ de æq̄tate eſt ſecus: quia nō
debet licere minoribus, qd̄ maioribus licitum non exiſtit de iure.
Item materia obligationis & conſenſus eadē eſt, ergo idē effectus,
& iſte eſt ſenſus huius lr̄æ. Adde ſi q̄s renūtiat ſucceſsioni feudi,
venit ſequens poſt eū iure ſucceſſorio, ſecus ſi remittat dño: ſicut
aliud eſt renuntiare querelæ, aliud paciſci de non agendo. Primo
caſu uenit ſequēs in gradu. ff. de inofficioſo teſtamēto. l. ſi is quem.
ſecūdo non, ut no. ff. de liberis & poſthumis. l. ſi q̄s poſthumo. alias
filiū §. final. & renūtiatio facta in manibus aduerſarij hēt uim pa-
cti de nō petēdo. C de pactis. l prima. Tu dic in feudo ut alibi dicā.
& adde q̄ dixi in l. in pluriū. de acq̄renda hæredita. An ꝑ ſententiā
abſolutoriam poſſeſſoris ſuccedat poſſeſſor in locum vaſalli, qui
agendo ſuccubuit. Dic ꝙ non: quia ſententia abſolutoria nihil read
iudicat: ut C. de tranſactionibus. lege, ſi ꝓfundo. hoc dicit illa lex
nota. ff. q̄ potiores in pignor. hab. l. Claudius. Et cōſidera ibi, ꝙ aut
tertius ſuperat primū rōne, aut iudicio. Primo caſu loq̄t̄ illa regula
ſeu forma. Si vinco vincētē te: multò fortius vinco te. Secūdo caſu
ſecus q̄a materia iudicij eſt ñ p̄iudicare illi, q̄ in iudicio ñ interfuit:
qñ regulariter ſentētia alteri nō derogat. ¶ Nota quòd ī ſucceſsio
ne feudi non attenditur teſtamentum ſcilicet ſolum principaliter
& per ſe: ſed ꝑ obliquū ſic: ut infra: an agn. uel fil. c. j. Quandoque
tñ feuda ſunt appēdices teſtamēti: ut in edicto diui Adria. & bono
rum poſſeſsionis i m tabulas. Et qui īteſtatus decedit, eos hæredes
habebit q̄ lege vocātur. Et adde not. ff. de ꝓba. l. q̄ teſtamērū Et no.
ꝙ in ſucceſsione feudali ſeruatur ius commune ubi expreſsè non
reperitur contrarium. in Specu. ut in cap. primo, infra de gradib.
ſucceſ. in feud. & uide infra de natura ſuc. feud.

De ſucceſsione feudi. Rubr.

1 *Feudi ſucceſſor an ſuccedat in locum vaſalli qui ſuccubuit per ſententiam abſolutoriam.*
2 *Vaſallus an poßit mutare ordinem ſuccedendi in feudū per ſuū teſtamētū.*
Teſtari de alieno nemo poteſt.
3 *Teſtator qualiter dicitur contrahere cum legatarijs.*
4 *Succeßio in feudum an fiat per capita, uel per ſtirpes.*
5 *Adde ad idem.*
9 *Inteſtatus & inteſtabilis, qualiter hæc vocabula differant.*
7 *Filius inſtitutus in re certa an ſuccedat cū alio filio hr̄de vniuerſali ī feudū.*
8 *Legatum factum ſiue grauamen ſuper re feudali per vaſallum an valeat.*
9 *Statutum ciuitatis an poſſit concedere facultatem teſtandi ſuper feudis.*
10 *Primogenitus qui debet ſuccedere in regno ſi ſit demens, uel aliàs inhabilis an ſuccedat ſecundo natus.*

Equitur. Supra dictū eſt de nā ſtabilitatis feudi:
hic dicit de natura eius quoad tranſmiſ-
ſionem & iſtud principium eſt ualde notabile. Pone ꝯ-
ceſſum fuit feudū patri meo. deceſsit relicto me filio
& quadā ſorore mea filia ſua, quæritur q̄s ſuccedat in feudo. Rñ-
det ꝙ maſculus non fœmina. † Sed pone ꝙ deceſsit ſuperſtitibus
pluribꝰ filiis maſculis, quæritur qualiter ſuccedāt in feudo. Rñdeo
ꝙ viriliter. pone ꝙ vnus ex filiis deceſsit relictis pluribus maſculis
a nepotibꝰ: q̄rit̄ qualiter nepotes ſuccedat Rñdet ꝙ ī ſti pes. a † Sed
3 ſtatim q̄rit̄ vtrū vaſallus ꝑ ſuā ultimā volūtatē poſſit mutare hūc
ſucceſſoriū ordinē. Reſpondetur ꝙ non quia in feudis ultima uo-
lūtas vaſalli nihil ualet, nec poteſt ualere quod nullum eſt hoc di
cit.

ADDITIO.

a In ſtirpes. Et idem not. infrà de gradi. ſucceſ. in feu. c. j. & uide in authen. ceſ ſante. C. de ſuis & legi. ubi dixi,

cit not.caſum.Sed quare non pōt quis teſtari de eo quod pōt poſt
mortē ſuā cōtrahere vt inſt.de lege Fu.Can.Itē dic ꝙ vltima volū-
a tas dr̃ Informatiū, vt no.ī rub.ff.ſo.mat.[a] † Adde ꝙ nemo pt̄ de alie-
3 no teſtari.vt ex̃ de teſt.c.filius.Tñ ſi ſi u.latarius legat feudū aut per
errorē iuris,credēs ſe legare poſſe,& ñ debetur aliqd vt. ff de vſu
fru.lega.l.Sticho.Aut ex certa ſciētia.& valet legatū ſ. vt iſto caſu
tūc debeat ęſtimatio.vt C de leg.l.cū alienā.ſ m Odof. in ſumma.
Adde ius qđ hēt qs,hæredi ſuo reliqt & nō plus de ꝓdi.& demōſt.
l.Publia. §. Titia codicillis.¶ † Extra nota ꝙ teſtator non dicitur
cōtrahere cū legatariis,ſed præſtare cauſam quaſi cōtractus. ff. de
reg.iur. l q cū alio.p Accur.nec dr̃ hęreditas , niſi ſequatur aditio.
ff.de actio.& oblig.l.hæreditatē.ad legē Aquiliā. l. huic ſcripturæ,
b b ¶ Secundò not ꝙ nepotes ex filio ſuccedūt loco patris ſui.& ꝑ
iſtū text.determinātur duæ qōnes:videlicet ꝙ filij fratris præmor-
4 tui ſuccedunt cum patruo eorum in ſtirpes.† Sed dubium eſt. Pone
quòd erant tres fratres:duo deceſſerunt vnus cū vno filio: alter cū
quatuor,deinde tertius frater deceſsit ſine hærede, mō q̃ritur vtrū
iſti filij ſuccedant in capita vel in ſtirpes.In allodialibus ſunt duæ
opiniones.nā Azo dicit ꝙ in capita.cuius opin.tenēt Bal.Rayn.de
For.& multi alii rationē talē adducunt , quia ſuccedunt ex ꝓprio
capite & virtute & nō ex rep̄ſentatione paterna,qa nō eſt eis ne-
ceſſaria ergo numero diuiditur ſucceſsio.Secūda opin.eſt ꝙ in ſtir
pes.& hāc opinionē tenet Accurſius,ut ipſe not.in authē.poſt fra
tres.C.de legit.hæred.& in authē.de hæredita.ab inteſta. §. ſi autē
defunctus.Cuius rō hæc eſt:qa mortuo primo fratre oēs ei⁹ filii lo
co eius ſucceſſerunt:qa alter viuebat,deinde altero mortuo opor
tet idē dicere de filiis eius alias excluderēt p antecedētes. Sed ī feu
c dis qd dicemus.[c] Iacob.de Aren.tenent ꝙ viriliter. Ego dico ꝙ in
ſtirpes argu. hui⁹ literæ quę ſimpliciter dicit quòd ſuccedūt ī locū
patris ſui nec diſtinguūt an ſoli,an cum patruis eius, ergo nec nos
diſtinguere debemus:ſciuiſſet enim litera diſtinguere ſi voluiſſet.
vt C.de cadu.tol.l.fi.§.ſin autē ad deficientes.Faciliter rñdet ad iſtū
text.qa hic loqt̃ in ſucceſsione deſcēdētiū,nō in ſucceſsione agna
torū,quia dicit nepotes ex filio non nepotes ex fratre:& ideo quę-
ſtio remanet adhuc dubia , quia quotieſcunque non habemus in
d ea ſpecialia iura in feudis,ſequi debemus ius cōe.Et vt dictū eſt de
iure communi opiniones ꝑ utraque parte ſatis probabiles & ma-
gnorū virorū.Et ſi decernimus ꝙ ſuccederēt in capita, ſequeretur
quòd licet cum patruo diuidant in ſtirpes,tamen patrueles diuide
rent inter ſe in capita:& ſic facerēt duas diuiſiones:qđ eſt falſum:
quia tā cum patruo q̃ inter ſe diuidunt in ſtirpes:& ideo opin.gloſ.
verior eſt ſi viuā rationem iuris cōmunis inſpicimus.Deinde habe
5 mus hic quòd non valet ī feudis ordinatio teſtamenti.¶ † Quęro
ergo quo iure filius hęres īſtitutus ſuccedit in feudo:ex teſtamēto
nō,ut hic:ab inteſtato ñ:qa nō pōt qs decedere teſtatus & inteſta-
tus.Sol.nec ex teſtamēto nec ab inteſtato:ſed iure ſucceſſorio feu
dorū nec mirum;qa aliàs hoc euenit.vt inſtit.de acquiſ. per arroga
tionem.:& C. de fideicommiſſi.authēt.hoc amplius.hoc idē con
tingit ī pupillo,q ꝓpriè nō dr̃ decedere īteſtatus.vt l.j.ī pri. de ſuis
& legit.licet de benigno intellectu ꝓ inteſtato habeat̃.Idē eſt ī his
qui ſuccedūt dānatis ad mortē.vt l.prima.C.de raptu.viginū.Vel
dic ꝙ ſuccedit nō dico ex teſtamēto, ſed qa trāſit cū vniuerſitate:
& propterea venit feudū in petitione hæreditatis: vt ff.de petitio-
ne hæredit.l.itē vidēdū.§ fina.& in edicto diui Adria. idē eadē ra-
e tione.quod eſt not.[e] & ſic cū vniuerſitate poteſt filius inſtitui in feu
do:qa nec pōt vlla res excipi ad inſtitutione hæredis.de hęredibus
inſtituē.l.ſi ita qs fuerit hæres inſtitutus,ſcilicet cohærede ñ dato.
Itē an ſit differētia inter vniuerſum & integrū.gloſſ. dicit ꝙ ſic. ff.
f dē verborū ſignificatio.l.nihil aliud.[f] ¶ Quæro,tria ſūt nomina,teſta
tus,inteſtatus inteſtabilis Teſtatus dr̃ duobus modis , ſcilicet verē
& verius,ut no.ff.de inofficioſo teſtamēto.l.Papinianus.§. ſed nec
impuberis.Inteſtabilis dr̃ qs ī feudo ut hic.Itē dicimus inteſtabiles
oēs q nō poſſunt facere teſtamētū:q multi ſunt.vt not. inſtitu.q te
ſtamēta facere poſſunt,§ fina.Inteſtati ſūt illi q cùm de iure poſsēt
vel noluerūt,vel caſu ꝑimpediti ſunt.¶ † Modò q̄ro quātū ad iu-
ris effectū q̄ differētia ſit inter inteſtabilē & inteſtatū, hoc eſt utile
g ſcire.dicit ſtatutū,[g] ꝙ mater inteſtato filio nō ſuccedat.Modò po
ne,ꝙ matri deceſsit pupillus,furioſus.demēs vel ꝓdigus cui bonis
erat interdictū,uel fuit dānat⁹ ad mortē nō ademptis bonis: q̄ritur
vtrū mater repellat̃ a ſucceſsione pſonę uel bonorū.Itē q̄rit ſi de
ceſsit in patria poteſtate an pater erit ſolus hæres vel cū matre. Et
vr̃ repelli,qa duæ ſunt tm̄ viæ ſuccedēdi alicui,ſcilicet ex teſtamē-
to & ab inteſtato.vt ff.de petitione hæreditatis.l.ſecūda & tertia.&
nō eſt reperire aliq̃ mediā iuris diſpoſitionē.Vnde oportet ꝙ inte
ſtabilis aſsimilet̃ inteſtato,& aſſumat eius naturā,qa quoties nō in
uenit̃ media iuris diſpoſitio,oportet, ꝙ mediā aſſumat naturā il-
lius extremi cū quo hēt maiorem conuenientiam.ut not.Dy.in c.
is quis tacet.de reg.iur.li.vj.& patet in l.j.ff.de trib. Præterea com-
munis vſus loquēdi non facit iſtam differentiam:ergo nec nos fa-
cimus.ut.ff.de ſuis & legitimis.l.j.§.ij.& ibi per Bar.In contrarium
arguitur quia quandoque verba proferuntur ab idiotis & vulgari
bus,& tunc intelliguntur groſſo modo.C.de donati.ante nupt.l.ſi
cū ante.p Cy. Q ñque verba ꝓferūtur a ſtatutarijs & iuris peritis,
& tūc nō inſpicimus quomō loquātur idiotæ,ſed quomō loquāt
iuriſtæ.argu.de verb.obl.l.ſtipulatio iſta.§.hi quoque, Sed certū eſt
ꝙ iuriſtæ faciūt apertā hāc differētiā.ergo in ſtatutis idē faciemus
qa ſtatuta mutuāt verba a iure cōi cū ſuo verò & ꝓprio intellectu
vnde ꝓprio ſignificato debemus vti.l.ñ aliter.de lega.iij. Pręterea
abſurdiſsimū eſſet dicere, ꝙ in tot caſibus mater excluderet a lu-
ctuoſa hæreditate filij vnde iſtud futurū eſt quodammō ꝯ iu. natu
rale.ut ff.de inof.teſta.l.nā & ſi parētibus,in prin.ergo verba debēt
ſtrictiſsimè interpretari.ut ff.de legi.l.qđ contra rationē.Nā dicere
ꝯriū,eſſet quędā extenſio de improprio ſignificato,ad proprium,
quam non debemus facere in odioſis & ſtatutis , ſiue ſit odioſum
principaliter,ſiue ſecundariò.Hāc opi.tenuer.ōt doc.antiquiores
Vltramontani & Citramontani,Et ego ſecūdū iſtā opinionē plu-
ries conſului, ꝙ n.ſi ſtatutū ſit per cōſuetudinem aliter interp̄tatū,
vel aliter declaratū,nō contineat pſonas inteſtabiles : ſecus ſi ſtatu-
tum eſſet fauorabile. Vnde dicimus ꝙ leges loquētes de ſucceſſio-
ne inteſtati,quę pariter vocāt agnatos & cognatos, habēt locū in
ſucceſsione infantis,nā iſta interp̄tatio naturalis eſt ut nota. C. de
iure deli.l.ſi infans.in princ.& ita loqt̃ lex infra,de ſu.& legi.in pri.
de hoc dixi.C.q teſta.fa.poſ.l.ij.& C.de iur.delib. l.cum antiquiori
bus ultra medium; Vltramontani notant de hoc in l.vna C. quan-
do Imperator inter pupil.& vidu.Ad rōnem Bar.de cōi vſu loquē
dī rñdetur p interpretationē:qa non eſt verū quòd apud peritos
ſit iſte vſus;& ipſe Bar.ſi habuiſſet dictare ſtatutū,feciſſet duo capi-
ta;quorū alterū fuiſſet de inteſtabili,alterum fuiſſet de inteſtato
Fuit eīn Bar.ſubtilis homo,& doctor meus, tamen ſemp tenebat
opiniones multū placētes laicis;& hoc facit opinionibus ſuis mul-
tū honoris ¶ Quæro, vtrū filius inſtitutus in re certa ſuccedat in
feudo ſimul cū alio filio hærede uniuerſaliter inſtituto ? & vr̃ ꝙ ñ:
quia feudū paternū trāſit ad filium ut ad hæredem:ut infra,an agn.
uel fil.c.j.Dic eos æqualiter ſuccedere: quia ſufficit titulus nomi-
nis.

ADDITIONES.

a Soluto matrimonio. Et ſic not.quòd licet ultima uoluntas ſit ſeruanda:tamē eſt verum toties quoties nihil ſit futurū contra legem.ff. de operis liberto ,l. Cerdonem.& ff de conditio.& demonſtration.l.ſi quis eum.Extra quæro nūquid teſtator qui nato poſthumo & mortuo ſe viuo non mutando teſtamentum uideatur in eadem voluntate recedere. Reſpondeo non , quia ruptum erat,ſed non requiritur expreſſa confirmatio ut C.de codicil.l.prima.vbi eſt text.& gloſſ.not.Extrà not.quod argumen.de contractibus ad ultimas uolūtates eſt argum.à ſimili, & ideo non ſemper procedit , quia non ſunt omnia ſimilia.l.fina.C.de lega. Extrà not. quòd illud quod dicitur quòd in legatarium tranſit dominium recta via.fallit quando res eſſe plurium inſolidum. l. ſi pluribus.de legatis p.imo.ubi de hoc per Accur.not. quod dixi in caſu.

b Scripturę Adde ꝙ verba enuntiatiua habent in ſe conditionem : ſed non diſpoſitionem niſi propter efficiendum aliquid ſint prolata de per ſe.de donatio.l.ex hac ſcriptura.de legatis ij.l.vnum.§.ſi fina.ff.de vſufruct.lega.l.generali.vbi dicitur,quod verba conſilii ſunt enūtiatiua,non diſpoſitiua,quia aliud eſt conſulere,aliud prouidere ſeu donare. Addo qui legat rem,uidetur in dubio legare proprietatem.de uſufruct.lega.l.filius. Adde ſi non tenet alienatio nō debetur gabella in communi. C.communia de leg.l.fina.§.ſed quia noſtra. per Cyn. Adde quòd in legatis fingūtur retro cōditionales euentus.no Cyn. C.de actio.empt.l.ſi ancilla.Dic quod fingitur ſecundum quod non ſimpliciter.l.prima §.ſeruu.ad Sillania.de ſtatuliberis.l.ſtatuliberi à cęteris. C. commun.de lega.l.fina.§.ſi autem . Adde mirum eſt, quod in lega. oriatur actio ante diem cum ante diem legatum non poſsit acceptari nec repudiari. Reſpon.imo poteſt per expreſſum & tacitum pactum ut not. ff. de acquiren. hæredi.l.in pluribus.tamen donatio non tranſit ante diem.de uſufruct.l.Sempronius.Dicunt quidā quòd non tranſit verè antequā legatarius eligat quia actione agere uelit.l.ſi.§.ſed quia.C.commu. de lega.per Cy. dicut not. inſti. de lega §.noſtræ.per Accur.

c Dicemus.uide Bar in conſi.lxxj.quod incipit,ex facto proponitur quòd nobiles.vide Ludo.Roma conſi.j.And.Barb.

d Ius commune. Vt dixi ſupra in prin.

e Eſt not.tene menti quòd in feudo habet locum l.fina.C.de edict. diui Adria. tollen.uide Baldum in capitulo primo de controuerſi. inter maſcu. & fœmi. & in cap.primo,an agna.uel cogna. pſulo nūc in regno.Siciliæ.Andr. Barba.

f Aliud.Habet ergo filius cum uniuerſitate:ſed non ab uniuerſitate. Sed nū qd hęreditas poſsit adiri extra iudiciū . Et videtur quòd non,ſi quis deberet facere inuentariū debet fieri citatis citandis,& ſic coram iudice,in authen. de hęredi.& fal.§.ſi uerò abſunt.In contrarium not.C.de repud.hęre.d.l.ſicut.& hæc eſt ueritas;ibi etiā dicit textus, ꝙ verum negare uel affirmare etiam in iudicio non facit veritatem aliàs ſe habere. Extra not.quod inſinuatio teſtamenti poteſt fieri coram iudice delegato.ut not.l.ij.C.quemadmodum teſtamen.ape.Extra quero an vaſallus poſsit legare ſibi ipſi.& dico quòd ſic. pro hoc uidetur relicta libertas.de leg.j.l.Senatus.§.qui ab hoſtibus.

g Statutum. An ſtatutum loquens de inteſtato habeat locum in pupillo.de hoc ſunt multa conſilia vide dominum meum do.Ioan.de Imol.in l.Centurio.ff. de vulga.& pupilla.uide quę not.in text.C.de ſuis & legiti.& uide Salice.in l.cum antiquioribus.C.de iure deliber.ubi fuit in noua opinione. & uide hic in recollectis meis audiui allegari Bar.in l.ſi arrogator.ff. de adop. & in l.j. C.de ſacroſanct.eccle.uide Pet.de Ancha.in cap.j.de conſtit. in repetitione ibi refert cōſilium Bald.& illud dicit fuiſſe ſecutum Bononiæ vnā cum multis doctoribus.Io.de Imo.in dicta.l.Centurio.refert ſe uidiſſe plura conſilia pro & contra;& ſibi placet conſilium Bald.uide Angel.xxv.& quæ notaui in dicta.l.prima.in textu.Andr.Barba.

nis.iuxta no.in Spec.de testa.§.j.ver.fi.& p moder.in l.vt iurisiurā-
di.§ si liberti. de operis lib.& C.de operis lib.l.liberti. & hoc tenet
Iaco.de Beluis.in dicto cap.an agnatus.vel filius.Et est rō, quia cū
feudū nō sit propriū de corpore hæreditatis,istud nomē hæres re-
spectu bonorū extrinsecorū q̄ n̄ sunt de corpore hæreditatis veri-
ficantur etiam in hærede ex re certa s̄m Specu.qđ facit ad statutū
de habēte pacem ab heredibus:quia actus pacis non est ius heredi
8 tariū.vnde sufficit solius nominis demonstratio.¶ † Quæro,vasal
lus grauat filiū hæredē suum vniuersalē,ꝙ quolibet anno de vino
quod recolligit in vinea feudali, det duas salmas vini amore Dei,
nunqd valeat istud relictū.Et videtur ꝙ nō,vt hic.Contrariū est ve
rū:quia si iste testatur de fructibus separatis, id est cum separati es-
sent de fundo seu feudo,qui fructus nō sunt de feudo, sed res pro-
priè heredis,de qbus defunctus potest testari.vnde non dr̄ aliena-
tio rei qn̄ alienantur fructus separati.vt ff.de dona.l.in ædibus.§.ex
9 rebus.¶ † Quæro vtrū per statutū ciuitatis possit concedi facultas
a testandi de feudis.Respon.sic [a] de feudis subditorū non aliorū,nec
10 ecclesiarum.vt extra de constitu.c.ecclesia sanctę Mariæ.†Quęro
si ꝯsuetudo dictat ꝙ primogenitus succedit ī regno,& primogeni-
tus est à natura demens,vtrum regetur regnū per curatorē,an secū
dogenitus erit rex.R̄nde si vitiū est naturale & ꝑpetuum,secundo
genitus erit rex:quia cōsuetudo debet intelligi de eo qui nāliter na
scitur habilis,aut ex accidenti efficitur demēs,tunc dabit curator:
qa in ꝑsona sua radicatū est ius regiæ potestatis. vt extrà de supp.
neg.præla.c.grandi.& quod not.per Archid ij.quæstione vij.§. itē
obijcitur.& de elect.cum inter.in nouel.& dixi C. de fideicōmissi.
in auth.hoc amplius.

ADDITIO.

a Responde sic.nota statutum posse concedere facultatem testandi super feudo & vide Baldum i capitulo primo.infrà,de natura successionis, feudi.vbi si dominus approbat testamentum vasalli valet, & an fœmina succedat in feudo,& an veniat hæres extraneus:uide quæ notaui ad Baldum in lege, liberti.C.de operis libertorum.Andre.Barbat.

1 *Feudum paternum si sit alienatum reuertitur ad agnatos.*
2 *Feudum reuertitur ad fratrem superstitē mortuo alio fratre sine herede.*
3 *Agnati quomodo pręferantur domino in feudo.*
4 *Feudum si recepi pro me & filijs meis usque ad quartum gradum, si alienauerim,an reuertatur ad dominum in præiudicium prędictorum.*
5 *Delictum patris commissum ī feudo uiuo,auo noceat filio eidemq; nepoti.*
6 *Culpa defuncti an & quando noceat hæredi.*
7 *Filia inuestita de feudo an noceat agnatis.*
8 *Fœminæ in regno Apuliæ succedunt in feudum.*
9 *Feudum dans in dominium utile ne alienetur, si alienetur, an secundum naturalem iustitiam descendat ad filios.*
10 *Et quis est talis contractus,uendo tibi utile dominium.*
11 *Alienatio quotuplex sit.*
12 *Consequenter ponit septem conclusiones breues quas summare non est opus usque ibi.*
18 *Feudum alienans hoc modo, si placuerit domino, & agnatis, an cadat ab eo.*
19 *Quid si dixit,uendo feudum si & inquantum de iure possum.*
20 *Deinde ponit quandam distinctionem ualde utilem.*
21 *Castrum cōcedens in feudum paternū usque ad quē gradum extēdatur.*

Hoc quoque. Istum §.intelligo in paterno feudo non
nouo.Pone ergo,duo fratres ī antiquo
feudo successerunt:feudum peruenit ad vnū tantum vel ad vtrun-
que pro parte per diuisionem.deinde alter partē suā alienauit,vel
fecit inuestire filiā suā:decessit sine filio masculo:quæritur ad quē
pertinet feudū?Certè ad fratrē superstitē vel ad ꝓximos agnatos:
1 olim vsque ad quartū gradū:hodie vsque ad septimū.† Not. quòd
ꝑ alienationem feudi paterni feudum reuertitur ad agnatos. & ita
per istum tex.tenet Iaco.de Bel.in c.imperialē.in fi.de prohi.feud.
alie.per Fe.& hoc per not.hic in tex.& in ca.j.§.sed & res.infrà per
quos fi.inuesti.& idē gloss.in d.c.Imperialē in princ.in gloss.quę in
cipit,si autē.& tenet And.de Iser.infrà si vas.priue.feud. cui defer.
in c.j.de alien.feud.pa.dixi infrà quæ fue.pri.causa bene.ami.in ca.
j.§.denique.vt statim tangā.Secūdò not.ꝙ inuestitura fœminę si
vasallus morief sine hr̄de n̄ nocet agnato,siue sit frater defuncti,si
2 ue attinēs vsque ad quartū gradū.¶ † Sed oppon.dicit hic ꝙ mor
tuo fratre feudum reuertitur ad fratrem superstitem: & sic in vita
fratris non reuocatur.cōtrà infrà,si de feud.fue.contrò. c. Titius.
gloss.sol & bene:aut enim alienatio facta est iure ac ꝯsuetudine ap
ꝓbāte:& tūc nō in vita,sed demū mortuo fratre reuocatur. vt hic.
Aut consuetudine refragante:& tūc in vita reuocat etiā vt ibi. Et
rō patet:quia qn̄ propter vitiū, alienationis deficit initiū: & ideò
statim reuocatur.Sed qn̄ propter defectū prolis,tunc habet funda
mentum:& ideò nō reuocatur eo viuo.¶ Oppo.secundò, & videt
ꝙ per alienationem feudum nō redeat ad agnatos,sed ad dominū:
quia vasallus alienando contemnere dn̄m videtur, & ei fidem nō
seruare.vt infrà quæ sit pri.causa bene.amit.§.illud enim.& §. fin.
& infrà de vasal.q ꝯ ꝯstit.lo.c.j.circa prin.Sol.gloss. & bene aut feu
dū est nouum & pertinet ad dn̄m vt ibi:aut paternum, & tunc ad
agnatū:vt hic & est ratio,quia feudum nouū non habet agnatos.Et
nota pro intellectu vocabuli ꝙ aliquod potest esse feudū paternū
quo ad aliquos,& nouū quo ad alios.verbi gratia:fuerūt olim in re-
rum natura duo fratres,Marcus,& Antonius:qui Ant. acquisiuit
feudum ex quo profluxerunt multæ generationes:certū est ꝙ quo
ad eos feudum est paternū,sed quoad generatiōes Marci est nouū:
qa Marcus nunq̄ fuit vasallus.vnde feudum paternū nunq̄ dicitur,
nisi inter eos quorū principium connexum est in vno stipite feuda
li.Secūdo modo gloss.soluit ꝯriū, aut supersunt agnati & reuer-
titur ad eos vt hic:aut nulli sunt superstites: & tunc ad dominū, ut
3 ibi.¶ † Quæro ergo vtrum agnati præferantur domino, an dn̄s a-
gnatis. Et videtur ꝙ dominus, qa text.dicit ꝙ ipso iure non valet
alienatio & liberè ad dominum reuertitur. vt infrà de prohi. alie.
c.Imperialē.Et hanc opi.tenet hic Pet. de Cer. qui dicit quòd iniu-
ria fit domino:quia alienādo ꝯtemnitur.& ideò ad dominū reuer-
tit.argumē.C.de legi.l.pe.& ff.de litig.l.fi.hæc est vera, qa est casus
extra de feud.c.ex parte.In ꝯriū vr̄,quia talis alienatio videtur pro
hibita non tam fauore domini quàm familię agnatorum,in hono
rem scilicet familiarū.vt ff.de ven.inspi.l.j.§.j.Præterea olim agna
tus præferebat domino in prohibendo,ergo & in reuocādo; qa q
potior est in iure ꝓhibēdi,dēt esse potior in iure reuocādi.arg.ff.de
aqua pluuia arc.l.in ꝯcedēdo.& l.in diē.Præterea cū vasallus peccat
in aliū quàm in personam domini,agnatus prefertur domino. ut
infrà,an ille qui interfecit fratrē domini sui. c. si vasallus. Hęc opi.
ęqua est,& placet Ia.de Bel.si agnati fuerint participes eiusdē cul-
pę.ar.ff.de leg ij.l.cū pater.§.libertis.Gl.soluit tertio mō & malè.
Aut supsunt filij tm̄,& reuertif ad dn̄m:Aut supersunt filij agnati
tm̄,& tūc ad agnatos.vt hic.& sic gl.sentit ꝙ patre alienante nūq̄
filij reuocant vt infrà si de feudo fue.controuersia.c.si vasallus cul
pā.Sed sequens gloss.dicit contrà in filio.refricemus ergo ista per
4 modū quæstionis.¶ † Pone ego recepi feudū pro me & filijs meis
vsque ī quartā generationē duraturū:modo q̄ritur vtrū ī ꝑiudiciū
prædictorū,pro quibus ego recepi, đq intelligitur de post me ordi
ne geniturę,& successionis:me contra naturā feudi alienātē an ad
dominum liberè reuertatur.Et vr̄ ꝙ sic tali ratione, quia in d. c. si
vasallus.expressè dicitur,ꝙ culpa patris nocet omnibus ex se de-
scendētibus.Itē filius non potest habere feudum nisi sit hæres.Itē
non pōt habere nisi ingrediatur gradū primū.ut suprà eo. in prin.
sed illū gradū reperit fermētatum:& sic ab eo rubiginem ꝯhit.Itē
adeundo hæreditatē se obligat ad pœnam ar.C.de libe.cau.l.si ab
eo.in ratione literæ,quia vt dixi, ingreditur gradum non secundū
gradus diffinitionē,sed s̄m gradus iura:certū est ꝙ delictū testato
ris nocet hæredi suo:quoniā hæres successor est vitiorū & culpæ
defuncti.ut l.eū qui.§.in hac.ff.de publician. Præterea ad hoc facit
glos.C.de inoff.dotib.l j.q̄ dicit,ꝙ pater dissipādo bona p̄t nocere
filio.In ꝯriū vr̄,qa non est ęquum quòd culpa patris noceat filio.
vt ff.de ꝯ tab.l.non tantum.§.si emācipatus.Itē forma inuestituræ
aliqd dēt operari.ut īfrà,de duobus fratri.à ca.inues.c.j. Sed tenor
inuestituræ de liberis loqt̄ n̄ hæredibus vt ff.de op.liber.l.si opera-
rū.per Acc.Itē ius formale est quęsitū filio beneficio domini ma-
gis quàm facto patris.vt not.suprà q feu.da.poss.§.cum verò Cor-
radus.ergo facto patris nō debet ei auferri.vt ff.de adop.l.si arroga
tor.§.sed an impuberi.Præterea nō debet cōcedi patri qđ fraudet
filiū.vt ff.si qd ī frau.pa.l.fi.Pręterea filius nō venit vt qlibet hęres,
sed iure sanguinis qđ est immutabile.vt ff.de pact.l.ius agnationis.
Prętereà ēt si dn̄s ꝯsentiat,n̄ vr̄ hoc fieri posse in pręiudiciū filio-
rū:imò dn̄s tāq̄ malefidus dēt haberi respectu ipsorū filiorū quorū
ꝯmoda patif delabi.vt infrà de no.for.fi c.j.Itē exp̄ssa vulgaris sub
stitutio pōt fieri in feudis;& tūc institutus aperit viā substituto. de
leg.ij.l.vt hęredibus.Verba aūt ꝯctus sic sonāt.de lega. ij.l. Lucius.
§.filiā.Itē iura filiorū alienare nō pōt,imò dēt ea ꝯseruare & auge-
re vt C.de bo.ma.l j.& C.de sen.pas.l.in qōne testamēti. Nā ꝯctus
regrunt iuris adminicula:& ideo nō pōt qs ꝯhere sup iure tertii.vt
ff.de pact.l.fi. Accidit qō in quodā Marchione,qui alienauit castrū
incōsulto Imperatore,vtrū reuertaf ad Imperatorem vel ad filios.
S3 iste est cas⁹ nimis dubitabilis,qa ī marchionatu n̄ est successio.
vnde fili⁹ vr̄ marchionatū obtinere & ipsū euellere de manu prin
cipis,& n̄ patris.qua ꝓpter alienatio paterna n̄ ꝑiudicat filio,qđ est
subtile ad intelligēdū:sed vr̄ ꝙ imò ꝑiudicet filio:a ias per filiū q̄rit
patri.vt ff.de bo.quę libe.l.quæritur.R̄n.feudum est de his quę nō
acquiruntur patri:qa cohæret ꝑsonæ.vt ff.de mino.l.iij. §. si quid
minori.facit qđ no.in auth excipitur.C. de bo. quæ libe.Et in hac
rōne fundatur quoddā aliud dictū.s.ꝙ pater potest stipulari feudū
& militiā vni filiorum.C.de pig.l.fi.qa in cohærentibus personæ
5 pater potest stipulari vni hæredum.ut ff.de pac.l.auus.¶ † Consue
uit quæri utrū culpa patris ꝯmissa viuo auo noceat nepoti? & hic
breuiter quòd non: quia per hanc culpam filius eximitur de me-
dio:& ideò nepos immediatam causam obtinet ab auo.ar.ff.de ac
qui.

qui here.l.qui in aliena.§.interdū.& ff.de lib. & posthu.l.Gallus §.
5 & quid si tātū.†Et dic p modū regulæ, ꝙ quoties qs est successor
vitiorū alicuius,tunc illius culpa ei nocet.& hoc est quoties aliqua
obligatio vel priuatio ex facto illius descendit. Sed si ꝯtractus non
descendit ex facto illius in eā personā de cuius exclusione tractat,
nunquā illa persona excluditur, quia nec vitium priuationē indu-
cēs.vt dicit de filia cōmittēte adulteriū viuo patre.vt l.2.ff sol.ma.
p Dy.nec oblatio descēdit vt legitur & no.ff de prec l.q̄si tū §.vlt.
& dicit Dy.ꝙ illa gl.nō est alibi.& facit ff.de iure pa l.diui fratres.&
l.2.ff.de interd.& rele.Et adde extra de voto.c.licet.Sed melius dic
vt plenissimè dicā ĩ.si uasallus feudo priuet cui deferat. c.j.Et no.
ꝙ in isto §.sentiūt qdā aliū intellectū uidelicet ꝙ hic fuit alienata
pars obuēta ex diuisione,nā cū diuisio sit pmissa,ergo alienādi ma
teria qđ quodāmō ampliata ar ff.de le.3.l.pater.§.quindecim.Sed
ego hanc distinctionē nō facio;qa totū cēsetur iure feudi unifor
mis.& qa totus iste §.loquit in alienatiōe feudi paterni olim pmis-
7 sa respectu dñi,secūdū Ia.de Bel.& bene.¶†Op.dicit hic ꝙ inuesti-
tura filiæ nō p̄iudicat agnatis.ꝯ, quia qn̄ ppter merita patris prin-
ceps,uel alius dominus feudi inuestit filiā q̄ sola remāserat, talis fi
lia excludit oēs eius parētes, i. agnatos.ut ĩ. qualiter feu.ad fœmi.
perti.c.j.& no ĩ.qui feu da.pos.§.cū uerò,So.dicit Ia.de Bel.ꝙ aut
est inuestita uiuo patre, & tūc satis hēt cōsuetudo ꝙ teneat feudū
in uita patris & eo mortuo non p̄iudicet agnatis. Aut inuestit filia
mortuo patre, ex dñi sola puidentia pp amorē patris, & talis filia
excludit agnatos ut in cōtrario secundū Ia.de Bel.¶Sed tu op.qa
inter mortē uasalli & ius agnatoris nullum est mediū. Tūc arguo
sic.Ius agnatorū est.ex ipso facto q̄sitū agnatis,ergo dñs feudi non
pōt hoc ius auferre eis:ut ff de reg.iur.l.id qđ nostrū. Sol.ꝯsuetudo
feudorū prius fuit q̄ īfeudatio,sed ꝯsuetudo feudorū hoc disponit
ergo ab initio facite vr̄ hoc actum ꝙ fieri posit. vt C.locat.l.licet.
ff.de ædil.edic.l.ꝙ si nolit § quia assidua.ff.de pac.l.itē qa.Et si hoc
modo non solueres istud ꝯtrium non posset solui.iuxta no.in simi
li.ff.de lib.& post h.l.Gallus §.& quid si tātum. Vel dic, ꝙ nō statim
est aperiū irreuocabiliter feudū agnatis:qa iste casus est reseruat.s
dño.ar.ff.de inof.test.l.pater filium.& l filio. §. ꝯ tabulas.Si tñ dñs
patit agnatos possidere,nō pōt postea filiā inuestire,qa nō potest
8 esse sibi ipsi cōtrarius.†Tu dic,ꝙ opi.Iac.de Bel.nō est uera:qa ille
tex.ĩ.quemad feu.ad filiā perti. debet intelligi in feudo nouo s̄m
Pe.de Cer.vt ibi dicā Tñ ī regno Apuliæ hęc q̄stio cessat:qa nō ex-
stēte masculo fœmina succedit,et ī regno in quo regnauit inclyta
a & magnifica regina Ioāna illustris annis fere xl.a q̄ tñ miserabiliter
diē clausit extremū quia semp diu negāt fata uiuere hominē fœli
cē:sicut scribit in primo Lucani,tñ in cathedra reginali a quinqua
ginta annis citra, nō sedit similis ei in gratia & virtute. ¶Pone iu-
xta p̄dicta omissa iustitia uolūtaria,& ꝯsuetudinis feudorū q̄ nō ser
uatur in omnibus locis:q̄ramus de iustitia naturali,q̄ ubicunq; lo-
corū extendit uires suas,qa naturales & bonæ ꝯsuetudines sūt ipsa
b natis iustitia.b ut ĩ.in qui.cau.feu.amit.c j.§.sed sunt q̄dā.†Et q̄ra-
9 mus de tali quæstione.do tibi in utile dominiū feudum meum, ne
alienes.i.sine potestate alienandi:tu alienas:modo quæritur utrum
s̄cdm naturalē iustitiā descēdat ad filios tuos,an reuertatur ad me.
glo format istā q ff.de acquir poss.l.qui absenti. §. 1 & ibi p Dyn.
Sed alibi dicit q̄ iā gl.singularis ꝙ ista verba sapiūt manus iniectio
nē.& nō.de natura istorū verborū de le.ij.l.cū pr̄ §.libertus.in prin.
tñ nō potest sibi ius dicere per violentia nisi incōtinenti.vt no. Ia.
Bu.C.de pig.l.3 vbi videas Itē hæc datio vr̄ cōditionalis & expira
re in defectū ꝯditionis.vt C.de indi. vidui auth.cui relictū. Ecōtrà
vr̄ ꝙ imò datio valeat, vt C. de ꝯdictione ob cau.l ea lege. & ff.de
ver.obl.l si ita qs.§.ea legē sed ibi loquit in plena & totali transla-
tionę,seu alienatione directi dominij Sed vtile dominiū dicitur v
susfructus:& ille à persona est inseparabilis. & ideo vr̄ ꝙ facta alie-
natione statim cōsolidat ppríetati,vt insti.de vsufru § finitur. sed
imò vr̄ ꝙ sit nouus vsusfructus in psona filij.ff.de ver.ob.l stipulo.
ista §.si quis ita.sed feudū est vsusfructus,sed non merus. vt ĩ.in q-
bus causis feu amit.in fi plenus aūt vsusfructus ē in vsufructuario,
plenior in vasallo,plenissimus ī dño.Distingue tres casus Aut nul-
la fit mētio filij,& redit ad dñm p alā alienationē. Aut fit mentio
alicuius filij nominatim:puta Io.& tūc trāsit ad eū filiū nominatim.
Aut fit mētio filii indistinctè,& tūc recidimus in illā q̄ōnē,vtrū in-
telligat filius noīnatus ut hr̄s,an vt filius:qđ interpretat s̄cdm subie
ctā materiā de hoc no ff.de pac.l.si tibi.§.pactus.dixi plenè ī l.liber
ti.C de ope.li.ibi vide.& de cōdictio indebi l.si nō fortē.§.libertus.
10 †Quæro si habēs plenā ppríetatem dicit ita,vendo tibi vtile dñiū.
qs ꝯtūs est iste? An aliquo casu possit reuerti vtile dominiū ad p-
prietatē?Respon.est cōtractus superficiei:quia alius esse nō pōt,i.
superficies empta cēset nō ppríetas.ff.de cōtrah.emp.l.cū manu-
11 sata.§ nemo.† ¶Vlterius positurus aliquas ꝯclusiones in materia
præmitto ꝙ quædā est alienatio per se, & non in alium, vt cum
vasallus refutat feudum domino nam à se alienat abdicando,
& in dominum nihil transfert. sed ex ipsa proprietate dominus
ius metit.ff.ad Trebel.l.si hæres Quædam est alienatio à se in aliū,
vt in nostro §. Quædam in alium, sed non à se: vt quando credi-
12 tor vendit pignus.vt ff. de re.iur.l.id qđ nostrū. ¶†Prima cōclusio
in refutātē ē,si vasallus feudū refutauerit,nō p̄iudicat agnatis, nisi
eo & filio eius viuēte.vt ĩ.de c.extraor.§.bñficiū.& ī nostro § satis
innuitur.nā cum facit filiā inuestiri,ipse refutat domino & domi-
nus inuestit filiā:& tñ h q̄ demum eo mortuo sine hærede ma-
sculo vocant agnati An aūt ista refutatio possit fieri inuito dño di
c xi in euidētialibus huius operis.c ¶Secūda cōclusio,si vasallus feudū
alienauit sine ꝯsensu dñi ipso amittit dōmodo sciēs feudū esse sci
13 uerit.vt ĩ.¶†Tertia ꝯclusio est,ꝙ p qua parte alienauit p ea feudū
amittit nō in totū:qa nō q̄ꝗ in plus puniri delictū q̄ inueniat mera
delicti,vt ĩ dicā,imò de rigore cōsuetudinis totū perdit ppter cō
tumeliā dñi,quæ indiuisibilis est. Sed p̄cedēs opinio iure canonico
approbat vt infra dicā in c.j.de vasal.qui cōtra cōstitutionē Loth.
14 ¶†Quarta conclusio est, si vasallus feudum illicitè alienat præiu
dicat sibi & liberis, sed non cohæredibus nec domino. vt infra, di-
cā in conclusionibus. Quod dixi in liberis,intellige secundum præ
d dicta, d videlicet quando in liberis requiritur hæreditarius titu-
lus. Secus si veniant mero iure sanguinis, sunt nominati in inue-
stitura, saltem aliqui ex ipsis, licet postea sit subiecta clausula ge-
neralis ad omnes libros se extendens, quasi tot videantur feuda,
15 quot successores. de legat. iij.l.unus ex haeredibus. ¶† Quinta conclusio,
alienat statim pœna priuationis habuit suū suū effectū, & iō redi-
16 mere ex postfacto nihil modest:qa ē mera pœna. ¶†Sexta ꝯclusio
licet īteruenia ꝯsensus dñi in alienatiōe:nō tñ p̄iudicat agnatis nō
17 ꝯsentiētibus:ar ff.de seruit.pdi.l.p fundū.¶†Septima ꝯclusio est,
agnatis pōt fieri alienatio sine cōsensu dñi quia non dicitur dñs
ex hoc cōtēni.vt ĩ.de alien. feu.pat.c.j.tñ si multi essent agnati &
fieret vni in p̄iudiciū aliorū,alij possent reuocare p parte q̄ sibi cō
tingit,vel in totū si in totū ꝯtingeret eis ff.de re j l.iussani §.diui.
& no.C de fideicom.l.post mortem.de leg 2 l.cū pater § si iā. Ta-
men qa in hac alienatione nō ꝯtēnitur dominus ut dixi,nō admit-
tuntur nisi aperta eis via per mortē,ut in nostro.§.Et not ꝙ si p an
nū taceāt agnati a die scientiæ,est perinde ac si cōsensissent aliena-
tioni;vt j.si de feu.d.fuit ꝯten.sit.c.Titius filios.& alias est rubr.
de feu.filiæ dan.Has oēs ꝯclusiones pancis additis p me approbat
18 d.Ia.de Ardizone Veron. in no sua summa. ¶† Sed hic q̄ro vnū.
Pone ꝙ vasallus vēdidit sub ista cōditione,si cōsensus dñi, & agna
torū accesserit nunqd p hoc cadit a feudo?Respōdeo nō argumē
19 to l.ad hoc no ff.de manu.test l.si quis locuples.†Sed pone,ꝙ uen
dit sub ista ꝯditione,uendo tibi & in quātū de iure possum.& aliter
non sequitur traditio,utrū cadit a feudo.dicit dominus Iac. ꝙ nō.
Vnde dicit ꝙ vasallus si fuerit peritus, poterit fraudē excogitare,
vt nullum sustineat amissionis periculum:puta uendendo sub cō
ditione prædicta arg ff.de acq.pos.l si me in uacuā.& l qui absenti.
§ j.& ff de sol.l sub conditione.& ff.de lega.2.l si ita quis. cum si-
mi.secūdum in cū etiā si tradendo sit oblitus excipere iura domini,
q̄ in ipso contractu excipi debent arg.ff.de serui vrb.prædio.l. si bi
natum.quod uerum est, nisi aliqua captio dñi posset interuenire
per corporalē traditionem.puta castrum quod vix dominus recu-
perare poterit.Nā dolus est in traditione, q debet purgari p amis-
sionem feudi. quoniam confictæ & simulatæ protestationes nihil
operantur imò in fraudem augent fictiones.ut ff.de iure patrona.
l si libertus Si dicimus quod procedit venditio, ut infirma sequi-
tur traditio,ut infirmāda. ut ff.de do o.& l.elegāter.Et ita sup hoc
puncto consului.Nam protestatio iuris nō tollit ea,quæ facti sunt.
ff.de acquir.pos.l j §.si uir uxori & facit quod nō.ff.uti possideris.
l.si duo.in prin.& in l,qui in aliena.§ Celsus.in l.si quis extraneus ff.
de acquirend.hæredita.& C.quod cum eo.l si seruus. Et ideò illud
verbum , fraudem excogitare, quod ponit Iaco.prædictus est ma
20 lè positum.ut ff.de iure patro.l.si libertus minorem.† Vltimò di-
stingue

ADDITIONES.

a Ferè.xl.Not. quanto tempore regnuit regina Ioanna. de ista regina facit mentionem Ang.in l.cum prætor.ff.de iudic.& in l.eam quam. C. de fidei.in repe. And Bar.

b Naturalis iustitia. Idem quæramus de isti naturali iustitia. obligatio non est aliud quam iustitiæ vinculum suum cuique tribuens meritum si ponas nullam politicam esse in insula quia non est ibi populus. tamen commercia inter se sunt licet,tribunalia & p̄toria ibi non sint vbi verò est tribunal, ibi aliquam politicam & regulam necesse est esse quæ dici potest ius ciuile, id est ius viuendi sub quadam specie ciuilitatis.& vide quod no.ff.de reg.iu. l.Marcellus.

c Operis.& infrà de ca.qui cu.uendidit.c.fi.vbi plenè nota. & in l. is cum quo. ff.de aqua pluuia arcenda.

d Prædicta.Pondera singulariter istud dictum Bald.ego consulo nunc pro Potestate Bononiensi.& contra eum allegatur Bal.hic per Pau.de Ca.qui consuluit contra illum Potestatem : ego nunc consulo pro eo & ad istud dictum respondeo. vide ibi.And.Barb.

e Prędicta. Et an possit imponere seruitutem feudo vasallus in præiudicium sui,& non domini.uide tex.sing.in c.j.§.ergo.infrà de inuesti.de re alie.secundum Bal.And.Barb.

a ſtingue ª ſecundum Iacob. de Belui. Aut feudum eſt nouum, aut
paternum ſiue. antiquum. Si nouū, tunc regulariter factū patris no
cet filio. h.d.gl. hæc quæ incipit. quid ergo. &c ar. j. ſi de feu. ſue. cō
trouerſia. c. ſi vaſallus. Si antiquū: aut pater alienat feudū, aut cōſen
tit alienāti: aut culpam aliam contrahit. Primò caſu, aut alienat legi
timè, id eſt iure permittente, tunc ſuccedit filius vt hic: & nō nocet
ſibi factum patris vt d. §. item ſi fuerit. & d. §. ſi cliētulus. Aut nō le-
gitimè, & tunc ſi ex hæreditate patris peruenit aliqd ad filiū, vel p
uenire poteſt, repellitur filius, nec ſuccedit, nec reuocat: & ſic factū
patris ſibi nocet. vt hic in gl & j. ſi de feu. ſue ꝯtro. c. Titius. aliàs, ut
putò filius ſuccedit ī feudo, & reuocat. vt infrà, an agn. vel filius. c.
j. quē ti. puto ſic debere intelligi. Secundo caſu non præiudicat fi-
lio. vt hic gl. ff de inof teſt. l. ſi is q. Et poteſt eſſe ratio, quia filius nō
venit, nec diceretur venire cōtra factum patris, qñ pater ruditer cō
ſenſit nec ſe obligat: qa per ꝯſenſum tantū naturaliter obligat. vt
ff. de pact. l. j. & l. ſi vnus. § pactus eo. tit. vbi de hoc. Quando pater
ſe obligat, tunc filius non reuocat, quia non poteſt venire ꝯ factum
patris. vt C. de re milita. l. quæ à patre. & j. an agnatus vel filius. c. 1.
Tertiò caſu, aut filius contrahit culpā viuo auo, & tunc non nocet
filio ſuo, qa ſuccedit auo nepos, quaſi pater nunquā fuerit in rerū
natura, & ſic obtinet ex perſona aui, non patris. vt ff. de ſena. l. emā
cipa §. fi. de in ius vo. l. adoptiuum. §. fi. de his qui ſunt ſui, vel alieni
iuris l. ſi qua. & l. j. §. pe. & fi. de cōtra tab. & de interdi. & rel. l. 2. de iu
repa l. Diui fratres. Aut ꝯhit poſt mortē aui, tūc indiſtinctè nocet
filijs. & repellunt. vt j. ſi de feu. ſue. controuerſia. c. ſi vaſallus. in gl.
ibi poſita præall. & C de quæſt. l. diuo Marco. Et adde quod no. in-
b frà ſi vaſal. ſue. priue. c. 1. Iac. Bel Et no. b ꝙ feudum paternum dr̄ ꝓ
prīè vſque ad quartum gradum ſuprà in quo continet quinque p-
ſonę quę habent proprium nomen genitoris, ſcilicet pater, auus ꝓ
auus, abauus, atauus. Abinde verò ſuprà propriè loquēdo, nō ap-
pellat paternū, ſed antiquū. eſt hic tex. & hoc ſumptum eſt ex text.
2 1 ff. de gra l. iuriſconſultus & eſt arg. ad quæſtionem. †Si conceſſum
eſt feudum hoc modo, cōcedo tibi caſtrum in feudum paternum,
quod nō extendatur niſi vſque ad quartum gradum. & ideo in feu
dis ponuntur hęc verba ſcilicet feudum paternum & antiquum, vt
omnis ceſſet dubitatio. quod tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Vt ff. Diſtingue an factum. patris noceat filio. Vide plenè Io. de Imo. in c.
j. extrà de feu. And. Barb.
b Et no. Quid autem dicatur feudum paternum, vide tex. ſing. ſecundum Bald.
in c. j. infrà de grad. And. Barb.

1 *Fœminæ an ſuccedant in feudo.*
2 *Quid ſi maſculi quidam extabant, & ſtatim deceſſerunt.*
3 *Expreſſè an liceat, quod non licet tacitè.*
4 *Feudum conceſſum aliquibus, & cuilibet ipſorum in feudum rectum & nobile, an uno mortuo redibit ad alium.*
5 *Pater recipiens feudum pro maſculis & fœminis ex ſuo corpore deſcenſuris, an filius filię contineatur.*

1 **Filia verò.** † Duo facit ſecunda pars ibi, in alio: & vſque in
finē. h.d. Filia non ſuccedit in feudo, licet vaſal
lus deceſſerit ſine hærede maſculo, ſi inueſtitura facta fuerit in pa-
trē, vt filij & filiæ ſuccedāt in feudū, tūc enim ſuccedit filia demū
maſculis nō relictis. Itē ſuccedit filia aliqñ ſi ipſa p ſe eſt inueſtita.
Sed ſi feudū hēt initiū à fratribus, nō ſuccedit vnꝰ alteri, niſi dictū
ſit. h.d. ¶ In tex. ibi, *Vt filii, & filia.* No. ꝙ ſi ſimplr facta fuit inueſti-
tura feudi, vt filij & filiæ ſuccedāt nec dictū fuit, maſculis nō extā
tibus, ꝙ tūc nō ſuccedūt fęminę, niſi maſculis nō extātibus, cū hoc
2 intelligat adiectū ex natura rei, de qua agit. qđ tene mēti. ¶ †Sed qd
ſi maſculi qdā extabāt, & ſtatim deceſſerūt? Rñdet gl. fęmina voca
ri ex iuris benignitate: qa nō dēnt alijs nocere, cū ſibi nō ꝓſint. ar.
ff. de aqua plu. arc. l. 2. §. itē varus & inſti de lege Fuſia caninia tol. in
nigro & arg. ff de cōrrata. l. ſi poſt mortē. §. liber. & dixi ſ̃. Epm vel
abbatē. §. 1. vbi de hoc. ¶ In tex. ibi, *Vna inueſtitura.* No. ꝙ vna inue-
ſtitura nō parit ius accreſcēdi. Et eſt ratio: quia ius accreſcendi non
eſt de mera natura cōtractuum, cū habeat procedere per interpre-
tationem extenſiuam, & per iuris fictionē. vt no. ff. de le 2. l. ſi Ti
3 tio & Mæuio. §. Iulia. † Quodam brocardum hic aſſignatur, vide. i-
cet qđ licitū eſt expreſsè qđ tacitè nō licet qđ ineptè ſumit hic: qa
fęmina nō repellit à feudo eò ꝙ non liceat, ſed eò ꝙ nō intelligitur
ex natura rei. Tamen iſtud brocardum cadit in matrimonijs: quia
potentibus loqui nō licet contrahere matrimoniū tacitè, id eſt ſine
expreſſione verborum. ut no, C de pręſc. xxx. ann l. cum notiſſimi.
& extra de ſpon. c. tuæ. & c. vlt de coniu. ſeruorū. per Bar nō tñ ſub
ſtantia eſt in verbis, ſed in cōſenſu: ſed ille cōſenſus nō habet cano
nicā authoritatē, qa deficit ei forma, id eſt verba. Itē nō licet taci-
tè legitimare naturales, id eſt, per tacita ſponſalitia ſed neceſſaria
eſt verborū ſolēnitas. Nā ſi per mr̄imonium, ſcriptura & dos: ſi per
reſcriptū, ſupplicatio: ſi p curiā, oblatio curiæ: ut in ſuis patet locis.
Et multa alia ſunt q̃ lex nō patit in figmento ſilentij cōſtare: ſed re
quirit claritatē uerborū. ut eſt hæredis inſtitutio. vt C. de teſta. l. iu-
4 bemus. ¶ †Extrà quæro, ſi verba principis ita dicunt, ꝯcedimus uo
bis Petr. & Io. & cuilibet ueſtrum, tale caſtrum in feudum rectum
& nobile: utrum, uideatur actum ꝙ uno deficiente alter habeat to
tum? Reſpondeo ſic, no. in l. ſi pluribus. ff. de leg. 2. & arg. ff. manda.
5 l. creditor. § duobus. † Pone, pater recepit feudum pro ſe & maſ-
culis & fœminis ex ſuo corpore deſcenſuris, utrum contineatur
filius filię? Reſpond. ſic. ut l. 1. C. de condi. inſer. per Bar. in l. libero-
rum ff. de uerbo. ſignifica.

Qui ſucceſſores teneantur feudum confirmare. Rubrica.

1 *Non refert quando cedat dies verbalis inueſtiturę in laico.*
2 *Renuntiari an poſſit, huic capitulo.*
3 *Inueſtitura uerbalis quare tranſeat ad hæredem, & non realis.*
4 *Fiſcus an teneatur uaſallum inueſtire, ſi aliquis inueſtiuit aliquē, & eo exiſtente in mora commiſit aliquod crimen, propter quod bona eius ſunt publicata.*
5 *Prælatus qui poſſit reuocare feudum illicitè alienatum.*
6 *Heres laici ſi non uult inueſtire uaſallum, & habet iuſtam cauſam litigandi, an poterit condemnari ad intereſſe.*
7 *Promittens de euictione ex ſuo dato & facto tantum, an teneatur ex facto ſui authoris.*

SI quis inueſtitus. Diuide titulū in duas par-
tes. Primò de inueſtitura
facta à laico alicui de alieno beneficio. Secundò,
de inueſtitura facta à pręlato eodem caſu, ſecunda
ibi: hoc ita eſt. Caſus not. eſt inueſtitura Papæ potentior eſt
quam iuſiurandum. de renunc. capitu. cum inter. & ibi nota. Itē
facta inueſtitura à laico de alieno feudo in diem, vel ſub conditio-
ne, ſortitur effectum vaſallo mortuo ſine ſucceſſore ſiue prę mo-
riatur inueſtitor, ſiue inueſtitus, ſiue teſtator, ſiue tenens feudum,
ſed purè facta inueſtitura non valet. Facta verò inueſtitura ab ec-
cleſiaſtica perſona modo prędicto, nō ſortitur effectum ſi prę mo
riatur inueſtiens, antequā feudū tenens. Vel ſi ſub conditione, vel
a tēpore antequam conditio, vel tempus exiſtat.ª Vide literam. Ca
ſus. Marchio, vel Comes militē inueſtiuit de alieno feudo, ex teno
re ꝙ hr̄e dēat poſt mortē vaſalli, vel ſub cōditione, vel in diē, quæ
ritur quis ſit effectus huius inueſtituræ? Reſpondeo, ꝙ ſiue præ mo
riatur inueſtior, ſiue inueſtitus ſiue tenens feudū. inueſtitor & eius
hæredes tenentur inueſtito, & eius hęredibus adimplere inueſtitu
rā adueniente die, vel conditione: licet aliqui dicant contrarium
qñ præmoritur īueſtitus. Si verò inueſtitura ſit facta purè de alie
no feudo: nō valet. hoc primò Secundò dr̄, ꝙ ſi perſona eccleſiaſti
ca fecerit inueſtiturā de alieno feudo in diē, vel ſub cōditione, ſi p̄-
moriaꝫ inueſtior anteq̃ tenes feudū, vel cōditio, vel dies extiterit,
ſucceſſor eiꝰ nō tenebiꝫ adimplere inueſtiturā. Prędicta vera dece
dēte vaſallo ſine hr̄de. Aliàs ſine ſucceſſore: & ñ aſr. h.d. Ia. de Bel.
¶ In tex. ibi, *fuerit* ſ. à laico de feudo qđ per aliū detinebaꝫ. *Poſt mor
tem.* ſ. detinētis eo tenore, vt poſt mortē eius q feudum detinet ha
beat. *Tempore.* i. ex tēpore. *Inueſtitus.* ſubaudi, & ſubaudiaꝫ q ſeēt ef-
fectus eiꝰ īueſtituræ. Ia. *Feudum.* ſubaudi, ante inueſtitū, & inueſtito
rē. Ia. *Teneretur.* ſ. incorporalē poſſeſſionē inducēdo. *D cant.* ſubau
di, & malè. licet gl. ſubaudiat & bñ. Ia *Purè* i. nō adiecto die, vel cō-
ditione. Ia. *Feudum alienum.* i. ab alio detētū Dy & Io. And. *Non ua-
let inueſtitura.* ſ. incōtinenti, ſed demū eo mortuo, qui feudum tenet
ſine ſucceſſore. De *uaſallus.* id eſt. de illorum vaſallorum feudis. Dy.
1 *Non habēt.* i. feudū trāſmittere nō poſſunt. ¶ †No. ꝙ laico nō refert
qñ cedat dies verbalis inueſtiturę. qa ſem p hr̄s adueniēte ꝯdōne &
die teneꝫ inueſtire: ē ergo feudū de natura aliorū ꝯctū & nō de na-
tura vltimarū volūtatū, q̃ nō trāſmittunt. vt inſt. de ver. obl. §. ex cō
ditionali. licet q̃dā gl. dicit, & malè ꝙ cōditionalis tranſmittitur ad
ſuos. ff. de act. & obl. l. is cui. quę gl. ibi reprobatur p Dy. & loquitur
illa gl. in ſingulari relicto. In vniuerſali verò nunquam gl. dicit trāſ-
mitti. & plenè no. in l. j. C. de his qui ante aper. tabul. Secundò no.
ꝙ id quod factum eſt ſub forma cōgrua, debita & honeſta, valet,
quod ſi ſimpliciter fiat, non valet. nam de feudo non aperto, po-
teſt

ADDITIO.

a ¶ Exiſtat. Vel ſic; pactum à princi. impedit futuram confirmationem lega-
lem. Vel ſic, contractus conditionales, quorum dies non venit, non tranſ-
eunt ad ſucceſſorem dignitatis, hoc dicit ſubtiliter. Not. primò tractum fu
turi temporis ad prælatum non pertinere. Item quòd ea demum tranſeunt
in ſucceſſorem quæ in iure conſiſtunt, & viduata eccleſia penes eam ſunt ha-
bitus. An autem compromiſſum tranſeat in ſucceſſorem dignitatis? glo.
dicit quòd non. de procura. in clement. final. & eſt text. extrà de teſti. c. præ
ſentata. & per Bar. de vulg. ſubſti. l. qui liberis. Item ſi tutor, vel prælatus agit
ex contractu ſuo, directa non datur ei in integrum reſtitutio ſecus ſi agit
vtili.

te^st fieri hoc modo.l.cum aperietur,ſed purè facta eſt nulla.quod
eſt not.dignū & ſume hic ar.an de futura ſucceſsione valet pactū.
& facit ff.de acti.empt.l.ſi quis ſeruum.quia iſtud pactum fit cum
2 domino.vt ff.de pactis l.fina.¶†Sed an poſſit renuntiari huic con
a ſtitutioni. Reſpondeo non, quia tradit formam. a Item quia ibi
contractus tenet, ſed aliquo beneficio poteſt impugnari, & tunc
valet renuntiatio. vt l. fina. ff. ad Vell. Sed ſi contractus ipſo iu-
re non valet,tunc renunciatio nihil operatur.vt l.conuenire. ff.de
b pac.do.ibi per Richar.& Cy.b ¶Tertiò not. de prælatis quòd in-
ueſtitura ipſorum non eſt rata,nec firma, nec tranſit ad ſucceſſo-
res,niſi eis viuētibus aperiat̃ adminiſtratio & collatio feudi.& eſt
rō quia ius prelati cōſiſtit in ſola adminiſtratione: & facit ad hoc
quod no.in l.ſi certarū.§.fi.ff. de mili.teſta.¶Reuoco in dubiū.Po
ne ꝙ feudū poſſeſſoris non erat duraturū niſi vſque ad paſcha, &
ſic ad diē certū omnino extiturū, prælatus interim inueſtiuit me
de illo,& deceſſit priuſquā extitit dies: vtrū ſucceſſor in prælatura
dēat me īueſtire corporaliter.Dr̃ hic ꝙ nō.ſed mirū eſt cū dies ſit
certus,nam vr̃ diſpoſitio pura.Sed rn̄deo,officiū adminiſtrationis
ita ipſo iure impedit dies certa,ſicut cōditio:vt hic qđ eſt notabi-
le.Et no.hic argu. ꝙ cōtractus ſub conditione, vel in diē celebrati
cum prelato non ſtringunt pro futuro tempore ſucceſſorem,quā
do quoquò modo ſapiunt alienationem,vt hic. quod eſt mēti te-
nendū.¶Sed pone,ꝙ talis eſt prælatus qui eſt omni non deponen-
dus,non tamen eſt accuſatus,vel inquiſitus, nūquid valent eius in-
feudationes:loquor in feudo aperto.Rn̄deo ſic, vt not. in c. quia
3 pp.de elec.in nouella.¶† Quæro,quare īueſtitura verbalis tranſit
ad hæredē,& nō realis.Rn̄.verbalis ē incorporea,ſed realis eſt cor
porea,& nō tranſit ipſa.i. corporalis poſſeſſio in hæredē ſuſcipiē-
4 tis, ſed eius effectus. vt not. ff. de acqui. poſſ.l.cū hæredes. † Pone,
laicus q fecit inueſtiturā de ſpe,tanquā contumax,fuit interim cō
demnatus ad mortē ex forma ſtatuti: quod ſtatutū licet rigoroſū,
valet tn̄:vt no.in Spe.de fideiuſ.§.primo. ver.ſed pone. & de dolo
& ꝯtu.c.veritatis.in nouel.An fiſcus aperto feudo tenebitur vaſal-
lū corporaliter inueſtire? Rn̄.non: qa fiſcus æquiparatur prælato
5 nō hæredi.vt ff.de noua.l.quoties.in fi.vbi eſt tex.not.¶†Quæro,
qs prelatus eſt ille qui p̄t reuocare feudū illicitè conceſſū Rn̄deo,
nō tantū prælatus īmediatus illius eccleſię,ſed qlibet ei⁹ ſuperior.
6 de ſuc.ab inte.ca.cū dilectus.p Inno.qđ tene mēti.†Pone ꝙ hęres
laici non vult inueſtire vaſallū & habet iuſtā cām litigandi,nunqd
c condemnabitur ad intereſſe.c Rn̄deo, à facto qđ eſt in obligatio-
ne nō excuſat iuſta cā litigandi, ſed ab intereſſe ſic.gloſſ.eſt ordi-
naria quę nō eſt alibi ff de triti.l.in hac.¶Quæro quę rō dubitatio
nis pōt eſſe,ꝙ hæres non teneatur adimplere factū defuncti. vt in
l.ſi ego.§.j.ff.de iure dotiū? Rn̄deo, quia contractus dotis licet ſit
nominatus inter virum & vxorē,tamen quando tertius dat dotē,
reſultat contractus innominatus do vt facias,id eſt vt hanc vxorē
tractes ff.de verborū obligatio.l.quidā cum filiū. Vn̄ re integra vi-
debatur habere locū pœnitentia qđ ius pęnitendi etiā ad hæredē
tranſit.tn̄ ſpeciale eſt fauore dotis, ꝙ hæres cogatur habere ratū.
7 & h.d.ille §.ſingularis.† Pone,a quis conceſſit mihi feudū hoc pa
cto,quòd non teneatur de euictione niſi de ſuo facto, & dato tā-
tum: contingit quod euincitur ex facto ſui authoris, quæritur
vtrum teneatur.Bartolus determinat quòd ſic.quia propriè inter-
pretatur factū ad defenſionem, vel extenſionē obligationis in ip-
d ſum, vt ipſe not.in l.ſi ſeruus.d ff.de condi.furtiua tamen hoc non
eſt expeditum per ea,quæ notat Cynus in lege ſiue. C. de negotijs
geſtis.facit lex,de tutore.ff.mandati.

ADDITIONES.

a Formam.Tene menti quòd poteſt renuntiari huic conſtitutioni, ex quo dat
formam.Vide quæ notaui ad Baldum,in l.prima.C.qui admit. And. Barba.
b Richar.& Cy. Obligationes ciuiles naſcuntur ex legibus, & qui renuntiant
obligationibus ciuilibus. Et ideò non poſſunt naſci ex contractu in quo re-
nunciatur legibus tradentibus formam in actibus,& non iure factum ab alio
quam à me approbare non poſſum, vt not.in l.poſt legatum.in prin. ff.de his
qui.vt indi.& l.non dubium.de teſt.quod aliàs non valet per conſenſum ro-
boratur.C.commun.vtri. iud. l. ij. per Cyn. niſi requirat aliquid præambu-
lum,quod non poſſet ſuppleri per conſenſum,vel niſi conſenſus habeat in ſe
peccatum formę.vt not. extrà de elect. iu cauſis.
c Intereſſe Vide hic Ludouicum in rubrica de arbitris. Andreas Barbatias.
d Si ſeruus.Salic.in dicta l.ſi ſeruus.tenet opinionem Bartol.Andreas Barba.

De contentione inter dominum, & fidelem de inueſtitura feudi. Rubrica.

1 *Furaſſe quis præſumitur bona alicuius,quæ apud ipſum ſunt.*
2 *Pares curiæ an & quando poſſunt eſſe teſtes.*
3 *Vaſallus an & quando ſolus iuret.*
4 *Emiſſe de pecunia aliena quando quis præſumatur.*
5 *Poſſeſſionis commodum quotuplex eſt.*
6 *Vaſallus an poſſit in ſuo feudo ædificare.*
7 *Conſcientia quid ſit,& quid in ea requiratur.*
8 *Contractu finito,& an & quando res auferri detentori poſſit.*
9 *Creditor qui petit debitum debet pignus offerre debitori.*

I contentio fuerit. Diuide ī quatuor p-
tes. Primò dat̃ forma
dirimendæ contentionis, ſcilicet quando vaſallus
poſſidet, vel probat.Secūdò quando dominus. Tertiò
quando vaſallus prętendit inueſtituram rei quam pro pignore ac
cepit.Quarto quādo de defectu feudi guardiæ & caſtaldię agitur,
ſecunda incipit in §. cæterum. tertia in §. ſimiliter. quarta in §.in-
ſuper.Caſus.Orta cōtentione inter dn̄m, & fidelē de inueſtitura
decidi debet, vel per pares curię teſtimoniū perhibentes: vel per
iurm̄ poſſeſſoris iurātis,cū xij.ſacramētalib⁹,vel ſolus iurabit dn̄s,
qn̄ vaſallus eſt caſtaldio vel actor.Feudū aūt guardiæ, & caſtaldiæ
qn̄cūq; poſt annū auferri pōt. vide lr̃am. Caſus in terminis. Inter
dn̄m & vaſallū orta eſt cōtentio de inueſtitura feudi:quæritur qua
liter ſit facienda probatio? Rn̄. per pares curiæ non per alios, licet
rl̃r omnis admittatur qui non prohibetur, & q probauerit,obti-
nere debet.Sed inopia ꝓbationū interueniente,aut poſſidet vaſal-
lus & iurabit ſolus,vel ſm̄ quoſdā cum duodecim ſacramentali-
bus.Aut poſſidet dn̄s, & regulariter iurare debet cum duodecim
ſacramentalibus.Fallit regula ſi vaſallus eſt caſtaldio vel actor, qa
tunc iurat ſolus. Itē ſi dominus plenè probauit, tunc obtinet ſine
ſacro.Idem dicēdū eſt de guardia.& hoc vſq; ad §. ſimiliter ſi qs.
Et not. ꝙ inopia probationū emergente, peruenitur ad iuramen-
1 tū.fa.C.de iureiuran.l.in bonæfidei.l.admonēdi.ff.eod. titu.¶†Itē
not.hic ꝙ ratione officij pręſumitur quis ſubtraxiſſe bona domi-
ni, eo quòd apud ipſum officialem reperiuntur:quod eſt multum
2 not.& quia litera eſt obſcura,recipit ꝯria. ¶†Oppon. primò dicit
litera,ꝙ pares curiæ ſunt teſtes,quaſi dicat & nō iudices.Sed imò
videtur ꝙ debeant eſſe iudices.vt infrà de conten. feud. apud pa.
capit.j.de prohibi.feud alie. per Federicū. §. præterea Solut. Aut
pares ſunt plures,& ſufficiūt ad vtrunque officiū,aut ad alterū tm̄,
quia ſunt pauci.Primo caſu pares erūt teſtes,& iudices,& ſm̄ hoc
concordabunt,& nō ſunt contrarij.Scđo caſu, aut probatio fieri
poteſt per pares tm̄,& non per alios. & certū eſt ꝙ tūc pares erūt
teſtes, & alij iudices: vt hic, argum. C.de hæreticis & Manich.l.
quoniam.Aut probatio fieri poteſt etiam per alios teſtes,& certū
eſt ꝙ tunc pares curiæ erunt iudices:vt in contrarijs. Aut eſt dubi-
um, & tunc in dubio pares erunt teſtes, & alij iudices:vt hic:quia
facilius poſſunt inueniri iudices quàm teſtes.¶Oppo.ſcđō ꝙ non
ſolū pares,ſed ēt alij poſſunt eſſe teſtes.vt infrà quid ſit inueſtitu-
ra.§.ſi verò inueſtitura. Solue, Aut dn̄s habet pares, & probabit
per pares: Aut non hēt pares,& tunc ēt per alios,vt ibi.Itē contrà
ad idē infrà de conſuetudine recti feud.capitu.ſciendū. in fin.& q
teſtes ſint neceſſarij ad probādū inueſtitu c.primo.circa finē Sol.
hic de noua inueſtitura agitur,quę probatur per pares:ibi de vete-
3 ri quæ probatur ēt per extraneos.¶†Item oppo.litera dicit,quòd
vaſallus iurat ſolus,vel cū xij. ſacramentalibus.Contrà infrà ſi de
inueſti.inter dn̄m,& vaſallū lis oriatur.c.ſecundo:in prin.de ꝯſue.
rect.fue.cap.ſecūdo.§.j.Sol.ſecundū quoſdā:Aut conſtat feudum
eē,ſed dubitat̃ de qualitate feudi, vtrū ſit paternū vel collaterale,
& tunc iurat ſolus:vt hic.aliàs ſecus vt in contrarijs.Hæc ſol.eſt in
gloſ.ſupra de controuer.inueſtiturę.§.cū aūt.Sed hęc ſolutio non
placet quātū ad contraria.qa & in titul.ſi de inueſtitura inter dn̄m
& vaſallū lis oriatur. c. ſcđo in prin. erat dubiū de qualitate feudi.
& tamen iurat cum xij. ſacramentalibus vt ibi apparet. Et iō dic
quòd aut poſſidet anno,domino ſciente & non contradicente:&
tunc iurat ſolus vt hic in verſi.inopia. in princ. Aut minus anno,
vel domino ignorante,vel ſciente tamen prohibente.& tunc dn̄s
iurat cū xij.ſacramētalibus.vt dicto verſi.inopia. Vide in alia mate
ria de xij.ſacramētalibus,& de eorū fide extrà de ap.cap.j.ī nouel.
& ibi,vel cū xij.facit īfrà,ſi de feud.īter do. & vaſal.fuer cōtrouer.
cap.ij §.finali.Vel dic,aut præceſſit ſemiplena probatio.& tūc iu-
rat ſolus vt hic.Aut nulla,& tunc iurat cū xij.ſacramētalibus:vt in
ꝯrio.Vel dic, Aut eſt præſumptio,nec īterceſſit ſemiplena proba
tio & tunc iurat cū xij.ſacrament.vt in ꝯrio.vel dic vt not. in d.§.
cū aūt.¶Oppon.dr̃ hic ꝙ ſi vaſallus eſt caſtaldius vel actor,ꝙ do-
minus indiſtinctè iurat.Sed contrà,ſuprà de controuer. inueſtitu.
§.itē ſi vaſallus.vbi ꝓbare cogitur dn̄s.ſo.ibi deſierat eē caſtaldius
vel actor: ideò dn̄s ibi probat. Sed hic adhuc durabat in officio, iō
dominus iurat.Et eſt etiam hic ratio propter præſentem admini-
ſtrationem quam gerit.Vel dic, hic dominus poſſidet. ibi vaſallus
¶Item oppo. dicitur in litera quod ratione officij præſumitur
domino bona ſubtraxiſſe.Sed contrà C.arbit.tutel.l.ſi defunctus.
Sol. Aut de bonis domini aliquid reperitur apud eum qui gerit
a officium,& tunc in dubio ſubtraxiſſe vel abſtuliſſe videtur, a niſi
ſibi

ADDITIO.

a Vr̃.Nota quòd rōne officij quis præſumitur ſubtraxiſſe bona,qn̄ apud eum
de bonis aliquid reperitur.& ſic eſt notabilis limitatio ad legē. ſi defunctus.
arbit.tute.Vide quę notaui ad Bal.ī l.quiſquis.C.ſi certū petat̃. And.Barb.

ſibi reddiderit ratione vel ꝑherdatione à dño ſibi factã vt hic, &
argumen.ff.de furt.l.qui vas.§.vetare.ff.man.l.ſi creditor.§.ſi inter
maritũ. Aut de bonis alterius,& non dñi reperitur apud eũ,& non
præſumitur queſijſſe de bonis domini niſi contrarium probetur
4. à domino vt ibi.Iaco de Bel. ¶ † Sed gloſſ. quæ eſt in l facultas.C.
de iure fiſci libro x.dicit ꝙ officialis reipublicæ qui pecunias pu
blicas habet ĩ ſua poteſtate,ſi neſcitur vnde prædia emerit admini
ſtratione durãte, præſumitur de pecunia publica emiſſe. quia reſ-
publica equiparat eccleſię.vt C.de ſacroſan. eccle l. vt inter diui-
nũ.Sed tu dic ꝙ nõ eſt bona ſimilitudo,qa prælatus tenet acquire
re eccleſię. Secus in magiſtratu reipublicę,cuius officiũ eſt ſtudere
in conſeruandis nõ lucrandis. Vel dic melius ꝙ ſi reddidit cõgruã
rõnẽ de geſtis,& reliqua ſoluit,nõ præſumitur de publico emiſſe
qa ꝯriũ apparet Secus ſi reliqua non reſtituit. Vnde non ſolũ per
hypothecariam,ſed etiã per vtilem rei vendic.reſpublica põt pro
ſequi acquiſita per adminiſtratorẽ ſuũ. Prælatus ãt raro reddit rõ-
nẽ de adminiſtratione,& iõ magis præſumitur ꝯ prælatos,ſcilicet
ꝙ ea quę emerunt,acquiſiuerint de bonis eccleſię.facit quod not.
in l.j.C.de cõtractib.iudicũ & p Cyn.C. de ſacroſanctis eccleſijs.
a authentica,quibuſcunque modis.quod eſt not. a ¶ † Deinde gloſſ.
5 not.hic de commodo poſſeſſionis,qđ eſt multiplex. b Nam a iqñ
b habet iudicium ordinare.vt l.prima ff famile erciſcunde. Aliquã
do ab onere probationis releuare.vt inſtitut.de interdictis.§.com-
modum. Aliquando eſt cauſa imptorandi officium iudicis : vt ff.
de officio procuratoris Cæſaris l.fin & ff.de liberali cauſa.l liberis.
in fin. Aliquando officiũ iudicis proponitur , non quia deficiat a-
ctio:ſed quia deficit exercitiũ.ff.ſi certum petatur.l ſi filius.quod
eſt no. Aliquando poſſeſſio eſt cauſa inducendi præſumptionem:
vt l.penult.ff.de conditionibus inſtitut. Aliqñ eſt cauſa inducendi
recuperatione vt C.qđ cum eo.l.ſi ſeruus de vi & vi armata l. qui
poſſeſſione. Aliquãdo impediendi executione: vt C.ne vxor pro
marito.l.ob maritorũ. & ibi per Cy. Aliquando producendi alios
naturales effectus:vt no.ff.de acquirenda poſſ.ſſ l.iij §. ex ꝯtrio Sed
an ꝓcedat iſte libellus Peto ꝓnũtiari me poſſidere not.in l.prima.
6 §. primo. ff. de itinere actuque priuat. † Et an liceat in ſuo feudo
ædificare caſtrũ,de foro cõpetenti.cap.ex parte.& not.in l.j § j. ff.
de ſuperfi. De poſſeſſione pdonis habes ff.cõi diuidũdo.l.cõi diui-
dũdo.§.inter pdones.& C.de fun.pat l.ius emphyteutici.li. xj.Et qñ
cõſtat de no iure,vtrũ poſſit peti reſtitutio ciuilis poſſeſſionis:no.
Inn.de filijs presby. c. cõſtitutus Et an in ſummarijs ſnĩa lata ſup
c poſſeſſione dicat diffinitiua.c aliqd tangitur ĩ gl.in l.j.ff.de iuri ſdi-
ctione omniũ iudicũ.& C.de ſentent.l.poſt ſniam. De poſſeſſione
priuilegiorũ habes C de fide inſtrument.l.ſi ſolennibus. & p Cyn.
& aliquid not.in l fi.C.de diuer.prędijs vrban.libro xj. & nota.C.ſi
de momen.poſſeſ.fue.app.in l. vnica ĩ gl magna.& p Bar.in l. natu
7 raliter. §. nihil cõe. ff. de acquirenda poſſeſſione. † Adde de iuio
ſacramẽtaliũ Quid ſit conſcientia , & quid requiratur in ipſa,not.
de elect.cũ in veteri.in nouella. de cenſi. c.venerabili. per Inno.de
iudic.cap.nouit.& dic vt ĩ.cap.ſtatutũ §.aſſeſſorẽ. de reſcrip. in vj.
& in cle.j.de iure patro. Et an ius naturale magis arctet conſciẽtiã
quàm ius ciuile.poteſt argui ex dictis Inn.in c nullus de regulis iu-
ris.& c.cõſulti. de iure patr.c.cura. p Inn.vbi oĩno vide. Vbi dicit.
ꝙ conſcientia nõ eſt obligatoria, qñ quis eſt tutus præſcriptione
approbata à iure,vt plenè per Ioan. And.in cap. poſſeſſor.in mer.
8 & not.in ſi.fin.ex de preſcrip. ¶ † Vltimo not hic, ꝙ finito tẽpore
immediate,& ſine aliquibus iudicijs põt res auferri detentori,nul
lo dato tempore qđ datur iudicatis.Et eſt rõ.quia omnis terminus
terminatur per ſuas extremitates:vt l.iiij.ff de conditio.& demõ-
ſtration. Et ſi vaſallus includit oſtia dñs poterit aperire. vt no.Inn.
d extra de immu.eccle.capitulo primo.[d] Qđ facit ad expulſionẽ co
lonorũ,& emphyteutarũ & aliorũ quorũ iura tempore ſũt finita.
9 quod tene menti.facit extrà de loca ca.potuit.[e] † Extrà not circa
e iſtũ finem,ꝙ ſi creditor petit debitũ,debet pignus offerre debito
ri.vt ff.de exceptiõe doli.l.apud Celſum.§.itẽ quęritur ſi vinones.
Et ſic poteſt repelli per exceptionem iuris offerendi,quę compe-
f tit debitori conuento.quod eſt not.dignum.f.

ADDITIONES.

a. Not.Et dicit glo. quòd prælatus prælato immediatè ſuccedit , quia eccleſia ſemper regitur animo alieno , & inter adminiſtrantes nullum eſt medium, non ita in minore qui regitur animo ſuo principaliter , & alieno acceſſoriè vt C.de iure deliberandi.l.potuit. Prælatus enim vt ſic dixerim eſt anima & ſpiritus eccleſiæ:ſed tutor eſt anima & ſpiritus pupilli,

b Multiplex. Not,commoda poſſeſsionis:& vide Bart.in l j.§ j. ff. de itinere actúque priuato. Vide in clementina prima vt lite pendente. vbi eſt caſus ſingularis , quòd ex poſſeſsione præſumitur titulus non ſolum quo ad fauoré poſsidentis,ſed etiam quo ad fauorem tertij. Vide cap.quod autem. de iure patronatus. Vide quod habetur in capit. ad aures. de praſcr.& in cap.j.in princ.de controuerſia inueſtituræ. Vide Baldum in c.capitulum.de reſcript, vbi dicit,quòd ſi Papa dat eodem die poteſtariam Bononiæ duobus, quod præfertur ille qui eſt in poſſeſsione , per legem j.,ad fi.ff. vti poſsidetis. Vide tria pulchra verba de commodo poſ. Bartol. in lege inter virum & vxoré. lege qui duos.§.cum in bello,de reb.dub.& in l.j.§.non autem. de ſecun.tab. & gl.in l nulli.xij.q.v.Ludo.Roma. in l. hoc iure.ff.de ver. obli. Vide capi. ſæpe.de reſti.ſpo.vide capit.ſi clericus laicum.de fo.compe.tex.in ca. ex lite de probatio. Vide tex.in capit.primo.§.ſacramentum poſsidenti. Vide capitulum ſecundum.de preſum.vbi hęreditas adiudicatur poſſeſſori filiationis, vide Bal.in l.fi.C.ſi quis aliquem teſt.prohi.vbi tangit quando fuit inductus teſtator ad relinquẽdum alicui in præiudicium alterius: quia præfertur qui eſt in poſſeſsione. Et vide glo.in capit.primo de proba.vbi dicit , quod reus erat in poſſeſsione obſequiorum,ideo non tenetur reddere inſtrumenta. Vide tex. in l. ex facto. §. penul.ff.ad Tre. Hoſt. in capit.primo.quod met.cau. vbi dicit,quod moniales ſunt in quaſi poſſeſsione ſororis profeſſę quod releuantur ab onere probandi. And.Barba.

c Diffinitiua. Vide quæ notaui ad Bal.in l.poſt ſententiam.præalleg.& in l.prima.C.ſi de momen.poſ.fue.app. An.Bar.

d C.primo. Et l.ſi ſeruus.C.quod cũ eo.& l.dominus.ff loca. Et eſt ratio , quia non eſt priuatus ciuili poſſeſsione , cum in ea non habeat contradictorem: vt ff.de vſufru.l.cuiuſcunque. §.j

e C.potuit.& per gloſſ.in l.ſecunda.C.de iur.emphy.& Cyn.quid autẽ ſi ſit interuerſa poſſeſsio,dic vt in l.colonus.de vi & vi arma. & in l.prima.§.interdictum.ff. vti poſsi.per Bar.& infrà de prohi.feu.ali.in §.callidis. & dixi,C. loca. ſi quis conductionis titulo.

f Dignum. Extra not.quod non oportet agentem probare quod res quam petit,ſit in rerum natura. ff,de lega.primo l.ſeruo leg.§.fi.

De contentione inter me & dominum de portione feudi fratris defuncti. Rub.

Et not.circa materiã poſſeſſionũ, ꝙ poſſeſſio quædã eſt naturalis
quædã ciuilis,quædã ciuiliſſima.vt dixi in l.fin. C. de ſacroſanctis
eccleſijs.quædã naturaliter,quædã ciuiliter tenetur,quædam vtro
que modo vt quando voluntas & actus concurrunt ſimul,quædã
neutro modo,quando voluntas & actus abeſt:vt ff. ſi quis teſt.li-
ber eẽ iuſ.fuer.l.prima.§. Scæuola, Aliquando diuidit per ſuperius
& inferius vt cũ dicimus,iſte poſſidet iure ꝓprietario , & iſte alius
iure emphyteutico,ſeu libellario,vel feudatario.Itẽ in iuriſdictio
nibus, & hoc dupliciter. Vel per ſpecies , vel per gradus:vt iſte eſt
in quaſi poſſeſſione meri ĩperij,iſte mixti & iſte meræ iuriſdictio-
nis.Itẽ iſte eſt in prĩo gradu iuriſdictionis, iſte minoris , iſte mini-
mæ:vt C.de pedan.iudic.l.placet.& not.per modernos in l.vlti.ff.
vti poſſid.Itẽ quædã poſſeſſio eſt inſtrumẽtalis vt qñ quis poſſi-
det pro alio.Quædã ꝓpria & ſubſtantialis vt qñ pro ſeipſo:vt l.pri
a ma.C.ſi p vim vł alio mõ.& hoc ĩ nigro a hæ poſſeſſiões hñt ſibi
deputata commoda , ſecundum ſuas qualitates & terminos.hoc
pręmiſſo.ſequitur textus.

ADDITIO.

a Nigro. Itẽ in corporalibus potentię loco poſſeſsionũ habentur.ſi nõ habent obiectionem oblatiuam ſecundũ materiam ſubiacentem & patientem ſibi.

1 *Confiteri uel negare ſubſtantiam facti;vel qualitatem ſunt diuerſa.*
2 *Sententiatum non dicitur de eo de quo non eſt cogitatum.*
3 *Teſtibus affirmantibus an magis creditur,quàm negantibus.*

SI contentio. Diuide in duas partes. In prima parte frater ſuperſtes partẽ feudi recipit,quã poſſidet vel alienauit,đ feudo de quo eſt contentio. In ſecunda parte,nullam recipit partem,vel nullam poſſidet per ſe, vel per alium. Secunda ibi,ſi vero nullam. Caſus ſummarius. Fratri ſuperſtiti defertur iuſiurandum,ſi partẽ habeat in eo feudo de quo eſt contentio inter eum & dñm , ſed ſi nullam partem habet,datur domino. hoc dicit. Caſus ĩ terminis. Ego & frater meus feudũ paternũ diuiſimus.frater meus deceſſit ſine hærede,contentio eſt inter me & dominum de portione feudi fratris mei,quia dñs dicit nouũ,ego paternũ;quæritur quis õbtinere debeat? Rñdeo,ſi poſſideo partem meã,vel alienã, mihi defertur iuſiurandum , & obtinere debeo; ſed ſi nullam habeo partem de eo feudo,domino defertur iuſiurandum,eius tamen iuramentum mihi non nocet in alio feudo quod ab eo poſſideo ſine controuerſia. hoc dicit. Ibi *Partem*,ſcilicet p nouã inueſtiturã. Pe. hic erat allegatio dñi qui dicebat,tu frater ſuperſtes habuiſti partẽ tuam per nouã inueſtiturã. Sed frater cõfitebatur inueſtiturã,ſed nõ eius qualitatẽ;imo dicebat ꝙ deſcendat ex veteri *Poſſideat*.ſ.partẽ in hoc feudo.Ia. *Siue alienauit*.i feudũ alij conceſſit, qđ licet & ille gerit imaginẽ meã. Et no.ꝙ ita prodeſt imago ſicut ipſa ſubſtãtia. *Patrem meum* accipe largè,id eſt progenitorẽ. *Non poſsideam*.ſed petã. Et ſic no.rõne poſſeſſiõis partis præſumi totũ ĩtegrale.facit qđ no.in l.vxori.de le.iij. *Habuero*.uel alius meo nomine. Iacob,Petr. nec mihi nec dño, qa qñ nulla cã neutri litigatorũ defertur iuſiurandũ. *Domino*.ſubaudi dabitur iuſiurandum cum xij. ſacramentalibus.& hoc quia vaſallus habet præſumptionem pro ſe ex cõfeſſione domini,qui confitetur in feudum datum,quamuis contendat feudũ nouũ eſſe:ut ſuprà titulo primo,in princ.ibi,cæterũ &c.Pet. de Cer. Aliud oĩno diuerſũ;quia ſeparatorũ ſeparata eſt rõ;vt l.fi. de calumniat. Vel dic aliam partem meam illius feud . vt not. ſuprà de ſucceſſ feud. cap. j. in gloſſ. ſcilicet,tota. in fine gloſſ. Pet. de Cer. ¶ Oppo. dicitur in litera , quod etiam ſi alienaui meam partem.

meam partem, ꝙ nihilominus defertur mihi iusiuradũ, Contrà, quia iuramentum defertur possidenti & ratione possessionis: ut s. tit j. circa prin. Sol. tribus modis secudum gl. Primò sic, alienaui, id est, in alium transtuli detentationem, ita ꝙ per eum possideo. & secundum hoc concor. Vel dic, Aut est contentio de feudo, & defertur iuramentum possidenti, vt in contrario. Aut de qualitate feudi. & defertur agnato. ut hic, possideat vel non, ut si de feudo fuerit contro capit. primo. Vel dic tertiò, ꝙ pro possessore censetur, quia
1 cambium vel pretium habet. ut dixi s. Iacobus de Bel. ¶ † Ex prædictis sume argu. ꝙ aliud est confiteri vel negare substantiã facti, aliud qualitatẽ ei⁹. Caue tibi, qa fundũ nouũ & antiquũ differũt substãtia: qa nouũ subſtãtiat factũ, sed antiquũ non. Itẽ sume argu qđ super parte lata snĩa, nõ facit ius in aliqua parte de qua nõ est litigatũ. nã snĩa debet restringi ad libellũ. ut not. in l. in hac. ff. de triticar. facit l. ut fundus. ff. cõi diui. l. fina. C. de fideicõmis. lib. no. in l. vinũ.
2 ff. si certũ peta. † Itẽ de quo nõ est q̃situ, nõ dr̃ iudicatũ; ut ff. de condictio. inde. l. fina. in fi. Itẽ collige ar. ꝙ sup eo de quo nõ dubitatur, non est pronunciandum sic ff. de vsufrct. l. cuiuscunque. §. si fundũ Dicit Innocen ꝙ snĩa debet ferri super dubio, nõ super eo de quo non dubitatur. de æta. & qualita. capit. cum bonæ. Itẽ sume argũ. ꝙ ex cõiectura defertur iuramentũ. sic. ff. de iureiurãdo. l. si duo patroni in principio. Aliquãdo cõtingit ꝙ ratione fauoris adiuncti paritas reducitur ad imparitatẽ: vt ff. de manu. l. lege Iulia. quæ lex est
a ad hoc multum not. a Itẽ videmus aliquando hic plus credi negã
3 ti: aliquando plus affirmãti: & hoc in ipsius litigatoribus. † Sed in testib us dic, Aut cõcludenter hincinde deponunt & creditur magis idoneis. Aut nõ ita cõcludẽter, vel minus credibiliter, & tũc cre
b ditur magis affirmantibus b cum rõne cõcludendi quàm negantibus, qui nõ possunt ita percipere veritatẽ. ut not. Cyn in l. secunda. C. de erro. aduo. ibi videas. & ff. de arbi. l. diẽ ꝓferre. §. si plures. in gl. ordinaria. & qđ not. in l. prima. §. primo ff. de itine. actuq; priuato. tamẽ illa glo. scilicet quæ loquitur de negatiua quæ valde difficul-
c ter cadit in notitiam testis, non approbatur ibi per Dyn. c

ADDITIONES.

a Multum not. Vide Bal. in ca. domino guerram infrà, hic fini lex. deinde. inci. con. vbi allegat illum tex. singu. And. Barba.

b Affirmantibus. Nota istud, quòd affirmantes testes præferuntur negantibus testibus. Vide quæ notaui ad text. in dicto §. si plures, & limita nisi deponerent de peritia, & negantes essent peritiores: quia essent prẹferendi. ut notabiliter tenet Spec. in titu. de homici. §. j. versi. sed pone A. vulnerauit B. vbi dicit etiam si peritiores essent in pauciori numero. Et vide eundem tit. de proba. §. fin. versic. hoc quoq;. Et vide Bal. in l. data opera. C. qui accu. non poss. vbi alleg. glossa singu. lxxxj. di. c. clericorum. ubi testes negantes præferuntur affirmantibus fauore liberationis. Et vide Bal. supra qui. mod. feud. amitt. in c. j. Item nisi illa negatiua caderet in sensum testis, ita dicit se de facto obtinuisse Bar. in consi. inci. eleemosina accusauit & ibi inseruit consilium Cyn. hoc idem tenentis. Vide Nico. de Nea. in l. j. ff. de ven. inspi. vbi allegat dictum Old. & ego notaui in text. meo. Vide Ang. in l. testium. C. de test. vbi dicit si volo probare memoriam non extare, & alij testes probent contrarium, quòd stabitur affirmãtibus etiam si sint pauciores. allegat Inn. in c. quid per nouale. de verb. sign. And. Bar.

c Per Dyn. Extrà no. quòd non est recurrendum ad testem pro intentione, qa verba prolata sufficiunt. & quidem nullum est maius mentis testimonium quàm qualitas inspecta verborum, ut no. ff. de acquir hæreditate. l. recusari.

De alienatione feudi. Rub.

1 *Feudum potest alienari pro parte per libellum, sine uoluntate domini.*
2 *Vasallus si ultra licitum alienauit, perdit feudum, & alienatio non tenet.*
3 *Feudum potest concedi per priuatum ad libellum, in perpetuum.*
4 *Libelli natura est quòd concedatur in perpetuum.*
5 *Ecclesia est cultrix iustitiæ.*
6 *Hæres in materia feudorum significat filium.*
7 *Libertas ecclesiastica non lẹditur per statuta laicorum, quæ habent in se naturalem æquitatem & ciuilem.*
8 *Non ualebit, ista clausula an intelligatur ipso iure.*
9 *Peccatum commissum in parte, an faciat perdere totum.*
10 *Ecclesia an possit cadere à libello sibi concesso propter canonẽ non solutũ.*
11 *Feudi paterni alienatio an possit fieri in quoscunque agnatos.*
12 *Venditionis appellatione quid veniat.*
13 *Clausula ista, sic uolo sic iubeo, verbis tenaciter inhærere iubet.*

I clientulus. Diuide §. vsque in fi. in quatuor partes. Primò quæ alienatio, & ad quem modum sit permissa. Secundò cui possit fieri alienatio. Tertiò de effectu alienationis quando sine voluntate domini facta est alienatio, & quando cum voluntate & quãdo proximo agnato facta est alienatio. Quartò de successione feudi marchiæ & comitatus qñ locũ habeat. Scđa ibi, vnde põt. tertia ibi, & si clientulus. Quarta ibi, in §. itẽ in feudo. Vasallus hoc iure põt ẽt sine volũtate dñi feudũ alienare ad libellũ vsq; ad medietatẽ, & nõ in plus: & nõ ꝓ aliũ ꝯctũ & nõ ecclesijs in perpetuum sed priuato sic. & tunc resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris. Sed voluntate domini facta alienatio, vel proximo agnato, manet stabilis omni tempore. In fendo autem marchiæ & comitatus non est successio. Contrariũ tñ vsurpatũ est. h. d. ¶ Casus. Vasallus vult feudũ alienare, q̃ritur an possit & qualiter. Respondet ꝙ põt alienare ꝓ parte dimidia, & ad libellũ tñ: ẽt sine domini voluntate iure isto. Sed per Loth. Imperatotem non põt fieri alienatio pro aliqua parte modo aliquo. Sed secundũ Mediolanenses alienari põt etiam totum sine domini voluntate. h. d. vsque ad §. idem
1 potest. Iac. Bel. ¶ † No ꝙ pars feudi põt alienari a per libellũ ẽt si-
a ne domini volũtate. Et dr̃ hic libellus ꝯctus emphyteuticus in perpetuũ celebratus. quod tamen restringitur, id est, quandiu durat ius alienandi. ut patet hic. & de legat. ij. l peto § prædium. & not. eo. ti. l. cum pater. in prin. & patet. ff. de pig. l. lex vectigali. quia potestas certis finibus limitata non egreditur limitatã materiã: vt C. de legat. l. vxor patrui. & ff. de ꝯhen. emp l. qui tabernas. Et pro hoc illud totũ gñale. & resoluto iure datoris &c. ¶ Scđò nota ꝙ nomen patris ponitur pro medietate. & sumus in materia cõsuetudinis vel
b statuti: & ideò tene menti. b Adde qđ no. ff. de leg. j. l. serui electio-
2 ne. §. cum fundus. ¶ † Tertiò nota, ꝙ si vasallus vltra licitum alienauit perdit feudum, & alienatio non subsistit. & sic punit effectus cũ actu subsecuto, licet nõ sit secutus effectus. Et dic feudũ amittit, id est, partẽ feudi quam alienauit, non aũt totum: ut infra de vasallo, qui contra constitutiones Lotharij feudũ alienauit. capitulo primo. secundùm Dy. sed secũdùm Pet. de Cer. hodie in totũ priuatur legem Lothari, inf de prohi. feud. alien. per Lothar. & per l. Fede. infra de proh. feu. alien. per Fe. c. j. ibi, deuotione vasalli coercẽda. argu. l. j. in fine. ff. de penu lega. Tu dic ꝙ de rigore totũ ꝑdit: sed nõ de æquitate. Ratio qa nec possessionẽ alterius partis tradit. ff. de verb, significat. l. alienatũ. ¶ Quartò not. ꝙ hic sic concedit libellum, ꝙ nullũ alium ꝯctum concedit. Tu dic secundum Pet. ꝙ etiã pignoris obligatio conceditur vsque ad dimidiã iure isto: vt supra, quibus modis feud. amitt. c. j. §. rursus sed hodiè nullo modo se-
3 cundum Iacob. ¶ † Item nota in verbo, idem potest, quòd licitum est concedere feudum ad perpetuum libellum priuato, sed non ecclesiæ: & ratio redditur in litera, quia nunquã de facili reuertitur ad dominũ: cùm ecclesia & dominiũ eius nõ possit mori. Adde & quia potentior: & alienatio non debet fieri in potentiorẽ, qui de facili facit se aduersariũ. ff. de verborũ obligation. l. si ita quis. §. ea lege. per Accursi. & hic per Iacobũ Bel. ff. si quis cau. l. qui aũt. ff. qui satisda. cogan. l. 2. Nam ẽt ex conueniendi difficultate ecclesia nõ censetur persona idonea. qđ not. in lege prima, ff. si quis in ius vo.
c non ierit. per Accur. c ¶ † Quintò not. ꝙ natura libelli est ꝙ sit per
4 petuus: quia natura libelli est quòd communiter & regulariter cõstituatur in perpetuum, & sic si in aliquo instrumento cõtineatur, ꝙ aliqua res si concessa ad libellum, intelligitur perpetuò. quod est notandũ. Vnde super illo verbo perpetui libelli, dicit Iacobus de
5 Belu. de natura libelli est ꝙ sit perpetuũ. ¶ † Sextò no. illa elegantia verba, § ecclesia cultrix & auctrix iustitiæ non patitur contra iustitiam aliquid fieri in se vel in alterum. § Et not. in alterum, ꝙ ecclesia est vltimũ & supremum refugium oppressorum. ut in capitu
d lo. nouit. de iudic. ¶ Septimò no. d ꝙ priuatus sæpè obuiat iustitiẹ.
6 ¶ † Octauò no. in ver. & si clientulus. ꝙ verbũ, sine hẹrede, interpretatur in feudo, id est, sine filio masculo. nec alibi est tex. clarior in iure, & nomen filij ponitur pro quolibet descendente ex masculina linea. Et adde quod not. ff. ad Trebellianum. in l. ex facto. §. finali. Et ratio est non solum natura fendi, sed quia hæres ponitur in conditione: scilicet quòd reuertatur feudum, si vasallus sine hærede decesserit. & nisi intelligeretur de filio, ista condicie nunquam esset

ADDITIONES.

a ¶ Alienari. Alienatio idem est quòd separatio dominij à nobis. l. sancimus. C. de re. alie. Et dicitur tribus modis, scilicet verè & propriè: vt cum trasfertur dominium, vel ius simile dominio: ut vsusfruct. qui continet substantiam possessionis, & ideo est similis dominio. ut C de fur. l. manifestissimi. §. tales. in gloss. magn. Secundo modo dicitur impropriè, ut in datione pignoris conuentionalis, sed in prẹtorio non dicitur alienatio. ff. de legat. j. l. filius. §. idem princeps. Tertio modo largissimè & magis impropriè. de lega. ij. l. Mæui⁹. §. penul. Item quando quis tradit possessionem sine titulo, retento sibi pleno dominio non dicitur alienare. ff. de dona. l. Lucius. Item alienatio actiua est in nostra potestate, & nobis imputatur, & non passiua, quia passiuæ passiones non sunt in potestate passiuorum, nisi fingatur. ff. de condi. fur. l. & ideo. An vasallus teneatur iurare domino de nõ alienando. gloss. innuit ꝙ sic, & vocatur istud iuramentum contractus. j. quib. mod. feu. amit in gloss. quæ incipit, sciens quod est verum, si est suspectus. alias secus. ff. de iudic. l. in omnibus. & C. de indic. viduitate. authen. cui relictum. Et vide quod not. in l. ij. ff. solu. matrimo. per Dyn.

b ¶ Tene menti. Not. in materia consuetudinis partem appellari medietatẽ. Vide quæ notaui ad Bald. in l. senium. C. qui testa. face. poss. quod limita nisi apponatur dictio aliqua bona. glo. in clemen. j. de foro compet. Vide text. in cap. super. de eo qui cog. & tex. in cap. j. de frigid. & malefic. Andr. Barba.

c ¶ Accur. In eum qui potest supplantare possessionem ecclesię, alienatio fieri non põt; quia est aduersarius aptitudine. argu. ff. de liber. & posthu. l. qđ dicit.

d ¶ Septimo notatur. Vide Bar. consi. lxxj. incip. ex facto proponitur.

a eſſet extitura.quia ſaltem;fiſcus ſupereſt. ut ibi[a] not. ¶Nonò not.
in verb.ſi verò domini text.valdè notabilem quòd illud quod di-
citur,reſoluto iure datoris,& cętera.fallit in duobus caſib. Primò
quando fit cum domini voluntate.& ſic no.ꝓpter dñi voluntatem
contractũ extendi.Secundò fallit ſi alienatio eſt facta in filiũ vel fra
trem,ad quē ipſa ſucceſsio feudi erat ꝑ uentura etiam ſine aliqua
alienatione. nam tunc ſtabilis pſeuerat : ut infra de alie. feu. pa-
ter.& dic ut ibi. vnde Iacobus Belu.ſuper illo verbo,ad dñum. ſic
poſtillat,ſubaudi,niſi in duobus caſib⁹ qui ſequunẗ &c.ſi verò &c.
ibi alienatio ēt erat facta vaſallo mortuo ſine hærede. Iac.*Fratri ue
rò uel nepoti.*Nota verbũ ibi nepoti,id eſt fratris filio , hoc eſt,ſi fiat
alienatio agnato qui aliàs ſuccederet in feudũ. Iacob. *Per libellum:*
Nota hic uerbũ nihil operari : qa in qualibet alienatione ſ͂m doct.
b facta.ſcilicet, in totũ vel in parte. [b] Iacob. ¶Vltimò no. in §.itē in
feudo.& collige ꝙ irrationabilis conſuetudo valet: id eſt , quæ eſt
cōtra iuris apices. quæ tñ nō continet in ſe peccatũ. ¶Quæro quæ
ro potuit mouere Mediolanē.Rñdeo:natura libelli,qa ꝑpetuus.tñ
7 errauerunt qa ꝯ naturã feudi.¶† Quæro:nonne quod hic ſtatuitur
eſt ꝯ eccleſiaſticā libertatem? Repondeo,non,quia habet in ſe ciui
lem & naturalem rationem.quod tene menti.Item hic ſtatuebant
laici,& ſuper re ſua durante ſua reſpectu proprietatis. ideo pote-
rant imponere legem quā vellēt.& ſic non eſt contra iura eccleſia
8 rum.qđ eſt no.¶† Quæro , dr̃ hic ꝙ nō valebit.quomodo hoc in-
telligit.Reſpondeo ipſo iure.alibi dr̃ non valere ꝙ venit caſſandũ,
9 ut no.in cap.eccleſia.veſtra de elect.in nouella. ¶† Quæro vtrum
propter peccatum partis perdatur totum.Reſpondeo.ſi peccatur
in pſona,perdit totũ:ſi in re pars:ut ff de dona.l.quidam in iure.§.
final.& ibi per Bar.¶In glo. habes iſta notare. Primo qualiter , &.
quatenus extendat nomen hæredis.Scđò an licitè factũ reſcinda
tur.Tertiò de authoritate & cōſenſu domini ¶Quartò de ꝑrogati
10 ua agnatorũ:& quę ſit ratio.facit C.de fideic.l.volũtas.¶†Quæro
c [c]nũquid eccleſia poſſit cadere a libello ſibi cōceſſo ꝓpter canonē
non ſolutũ.Et vr̃ quòd.nō:ut C.de ſac.ſan.eccl.l. placet.Contrariũ
dico:quia iſta reſolutio ineſt ex natura ꝯctus : vt ff.loca.l.quæro.§.
d inter locatorem Non obſt.l.placet quia aliud eſt in tributo , d.qđ
venit ex diſpoſitione legis:aliud in canone qui venit ex natura con
tractus.alias eccleſia poſſet rem retinere & penſionem de facto nō
ſoluere:quod eſt falſum : qa eccleſia debet colere iuſtitiam,ut hic.
Quid ergo eſt qđ hic dicitur,ꝙ eccleſia nō pōt cōcedi,quia nō pōt
reſignare.Reſpōdeo,hoc debet intelligi eccleſia non implente ex
parte ſua quod debet implere.tamen Iac.de Bel.videtur quòd ratio
quæ hic ponit,parũ cōcludat.Idem ait ꝙ etiā litera non dicit verũ
in laicis.Idem ait in ciuitate quod in eccleſia.Et adde ꝙ idem Iaco
bus colligit hic multa notabilia quæ pro maiori parte ſupra recita
ui.videlicet,ꝙ reſoluto iure datoris reſoluitur ius acceptoris.Scđò
ꝙ in feudis hęres accipitur ꝓ filio.Itē ſi vaſallus alienat feudũ legi-
timè nō reuocat in vita vaſalli.Item no ꝙ ſi vaſallus alienat feudũ
legitimè,& morit ſuperſtite filio, reuerti pōt ad filiũ , nō ad dñm.
Item nota ꝙ alienare poteſt quis de conſenſu domini:& tunc dño
conſentiente præiudicatur in totum , & excluditur ab omni iure
ſuo.Item not.ꝙ ſi vaſallus feudum alienauit de conſenſu dñi non
e conſentientibus agnatis,nō nocet [e] agnatis.qđ dic ut dixi,ſupra de
ſucceſ.feudi.capit.primo.dic ut ibi no Iaco.Porro iſta iam per cō-
11 cluſiones declaraui in dict.§.primo ¶†Pro vberiori autem intel-
lectu iſtius no.ver.fratri verò vel nepoti:reuoco in dubiũ vtrũ be-
neficij paterni alienatio poſſit fieri inter quoſcunq; agnatos,ideſt
etiā remotiores,qui in feudo nō eſſent ſucceſſuri , nec poſtea ſuc-
ceſſerunt ex prima feudi cōſiſtentia. Et iſta quæſtio fuit de facto:
& audiui ꝙ quædā.ſ.collegia Bono.& Mediola.in conſulendo fue-
runt precisè ꝯria.conſilia non vidi.motiua tamen tot doctorũ de-
buerunt eſſe ſolennia:& ꝙ indiſtincte valeat alienatio inter agna-
tos, vr̃ expreſſum infrà de aliena. feu. pater capit.primo. vbi talis
eſt tex.& licet inquit prohibeatur feudi alienatio ,tamē inter agna
tos ſi paternũ fuit, conceditur. Nec mirum : quia pietas naturalis
exercetur. Sicut nos dicimus ꝙ valet teſtamentũ inter liberos cu-
iuſque gradus. hic enim vt ita dixerim ipſi naturæ indulget. C.de
teſta l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.ff.de iniuſto teſta.l.ſecun
da.C fami.erciſ.l.fina.& ff.de leg.præſtan.l.prima.§.& generaliter.
& ibi reddit ratio;ſcilicet in honorē ſanguinis.ff. de ꝯtab. l.ſi duo-
bus § ſi prius.arg in ratione ſui ff.de capi.dimi.l.tutelas.& in auth.
de teſta.imper.§. vlti. Ad idem facit tex. noſter. nam noïe fratris
& nepotis,id eſt filij fratris vult hic denotare ipſam agnationem,
nō ꝓximitatis gradũ.vndè magis gratia exempli de fratre & nepo-
te loquit quàm gratia reſtringendi.Tertiò iſtud vr̃ ꝓbari,qa tex.di
cit ꝙ iſta alienatio eſt potius quædā refutatio , quæ vr̃ fieri breui
manu:videlicet ipſi dño,& ab ipſo dño ſtatim fieri collatio.ſimile
habemus vbicunq; duo actus interueniunt vnus verus,alter fictus:
nam tunc tacitus actus occultatur quò ad verba:ineſt tamen quò
ad iuris diſpoſitionē:vt ff.de dona.inter vi & vxo.l.ſcđa.§.ſciendũ
& ff.ſi certũ petat.l.ſingularia. Porrò de effectu iſtius renuntiatio-
nis ſcribitur ſuprà quib.mod.feud.amitt.§.rurſus.verſicu.vel poſt
quā.Solida ergo vr̃ alienatio q̄ de conſenſu ipſius vaſalli potioris;

id eſt ipſius vaſalli renuntiantis ,& domini authoritate firmatur.
nec enim vr̃ requiri ꝯſenſus eorũ qui ius nō habēt:ut ff.de adoptio.
l.in adoptionib⁹.ff.de ven.inſpi. l.j.§.denũtiari ff.de aqua pluuia ar-
cend.l.in diem.Præterea non vr̃ alienatũ qđ eſt ipſi agnationi con
ceſſum , quæ ſicut genus repræſentatur in quolibet ſuo ſubiecto:
vt C.de fideicommiſſ.l. voluntas.& C.de codicill.l.ſi quis agere.§.
finali.& C.de imponenda lucratiua deſcriptione.lege prima,libro
decimo.In ꝯtrium vr̃,quia quoties legis intellectus dubius eſt ,ad
naturalē rationē recurrendũ eſt, vt ff.de excuſ.tu.l.ſcire oportet.§.
& ſi maxime.Et ad regulas iuris;ut no.ff.de regu.iuris.l.omnis dif-
finitio Et ita ꝙ nō ſequat intolerabilis abſurditas,ut diſputat ff.de
ne.ge.l.Pōpo.in negotijs.Sed abſurdũ eſt, ꝙ alteri ꝑ alterũ iniqua
conditio afferat,ut ff.de iuris & facti igno.l.iniquiſſimũ.Nullo eñ
iure cauet , ꝙ agnatus habeat ius ꝓferēdi vel eligēdi quē ex agnatis
velit.Iſta eñ iura gratificādi nũquā cōpetũt niſi à iure videant eſſe
cōceſſa.ut C.de ſecũ.nup.l.fęminę.§.fi.ff.ad Sill.l.ſi qs in graui.§.ſi
cũ oïs.Nimiũ qa hoc eſſet diſponere de iure tertij:qđ certè nemo
pōt citra illi⁹ cōſenſum,ut C.loc.ſi cũ Hermes.& C.de ꝯtr.emp.l.
dudũ. Præterea hoc ꝓbat manifeſtè : nā refutatio nihil aliud eſt,
quā reſignatio in manu ſuperioris , ſed iſta reſignatio nō pōt fieri
niſi eatenus quatenus ius cōpetit reaſſignāti,ut ff.de ꝯtab.l. ſi poſt
mortē.§.fi.& ff.ſi ta teſt.nullæ ext.l.j.§.fi.Item iſta refutatio habet
vim cuiuſdā ceſſionis vtilis dñij.Sed reſoluto iure datoris reſoluit
ius acceptoris,qñ cauſa reſolutionis naturalis eſt , ut hic. ergo ruit
iſta refutatio cũ ſuis cōſequentijs ſtatim,ꝙ feudũ debet eſſe aper-
tum ꝓximo agnato,ar.ff.de inoff.teſt l.filio.§.ꝯ tabulas.Itē nemo
pōt refutare in præiudiciũ tertij nō cōſentiētis:ut legit & notatur
ff.de pactis.l.ſi vnus.§.pactus.ver.eadē ratione.& §.fin. Sol.iſta re-
futatio tandiu valet,quandiu ſi facta nō eſſet:ſequēs ꝓximus agna
tus nō ſuccederet,ſed defuncto renũciāte ſine hærede ad irritũ reci
dit,& proximus vaſallus iure feudi paterni vocat. hoc patet ex eo
qđ hic poſtulat ꝑ Iac.Bel.& Pe.de Cer.& ꝑ eũdē Ia.infrà de proh.
feu alie.ꝑ Fede.poſt principiũ.¶Sequit ergo ꝙ in ꝑpetuũ nō poſ-
ſit dari niſi ꝓximiori agnato.l.Ioc ꝓbatur certa rōne.nā paria ſunt
cedere agnatis,& cōcedere cōſentiētibus agnatis ; ut C de fidei.l.
quoties.Sed cōſenſus agnatorũ ad quos bñficiũ nō eſſet reuerſu-
rũ nō valet,ergo nec eorũ receptio:ut patet in dicto ti.de alie feud.
pater.dũ dicit ad quos bñficiũ qñq; erat reuerſurũ:vnde An.de Iſe.
ibi ſic ait. Itē agnatus potent dare alij agnato q erat ęquè proximi
or & q debebat ſuccedere in illo feudo poſt mortē datis Et ita eſt
intelligēdũ:qa in prin.dr̃ ad quos bñficiũ qñq; ſit reuerſurũ , & qa
ſ͂m ordinē gradus defertur ,ut in ca.j.infra an ille q interfecit fra-
trē dñi ſui, hic nō dr̃ alienatio,ſed quædā refutatio quæ pōt fieri a-
gnato ꝓximiori:ut in ti.per quos fiat inueſt.§.ſed & res.Io.de Faſo.
de Piſ.in ſumma ſua ſic ait.Item alienabit & vēdet vaſallus agnatis.
& cōſanguineis qui ſe mortuo eſſent in feudo ſucceſſuri : vt not.
ſupra de ſuc.feu.c.j.Odo.ſuper rubricella qui per vaſ.nir.feu.ven.
ſic ait.Itē ſciēdũ eſt ꝙ quædam ſunt perſonæ quibus vaſallus pōt
feudum alienare,& vendere. ſcilicet cohæredib⁹. per quos fiat in-
ueſt.c.j.de vaſ.q ꝯ. cōſti.Loth.c.alienatio.Iac de dño Ardizo.ſup
rubricella, Agnatis pt fieri alienatio ſine ꝯſenſu dñi ſic ait:& qđ ſu
prás

ADDITIONES.

a Not.dicas aut res quæ conceditur eſt feudalis;aut eccleſiaſtica: aut quælibet alia res.Primo & ſecundo caſu,tunc nomine hæredis intelliguntur filij ex legitima vxore nati , & etiam nepotes ut in auth.de non alie.§.emphyteuſis.colla.ij.In alijs autem nunc nomine hæredis omnes intelliguntur etiam extranei.ſic intelligitur.l.eum qui.de ver.ſig.Et vide in c.nuper. de dona.inter vir.& vxo.vbi intelligitur tantum de filijs ex legitima vxore natis.

b Iac.Not.ꝙ ille qui iurat ſeruare has cōſuetudines non obligatur, ſi illa conſuetudo non eſt obligatoria.ut not.C.de Vſuris.l.eos.

c Quero. Vide Bal.in l.placet.C.de ſacroſan.eccle,& quæ notaui hic in recollectis:& hanc partem tenet gl.in c.j.conſtitutus. de reli.do. ſed contrarium ibi tenet do.Ant.poſt Io.vide ibi.And.Barba.

d Tributo not.aliud in tributo;aliud in canone,quod bene notabilis pro intellectu.l.quicunque.de apo.pu.lib.x.

e §.j.nota.ꝙ eccleſia non debet beneficio meo ſibi conceſſo gaudere me inuito, quia ita iſta eſſet vſurpatio,& ſaperet tyrannidem ut hic.ergo laici poſſunt imponere legem rei ſuæ etiam contra clericos & eccleſias. Nunquid ergo valeat ſtatutum laicorum , ꝙ eccleſia acquirens de nouo à poſſeſſore laicorum teneatur ſoluere collectas impoſitas,& imponendas pro ipſis prædijs ſtatuēdo ꝙ ipſa prædia ex nunc ſint obligata pro ipſis collectis.dicit Bar. ꝙ non,qa collecta eſt munus extraordinarium , ꝙ ciues non poſſunt imponere niſi pro ſuis neceſsitatibus,& niſi pro ſuis ſubditis de mune.& ho.l.reſcripto. §.fi. & no.in l.j.§.quibus.quod cuiuſque vni.nom.C.de epiſc.& cle.l.de his. & auth. item nulla communitas.niſi alienatio fiat in fraudem.C.de ſacroſanc. eccleſ. l.quæ ſub prætextu.ſecundum Bar.in conſilijs.Si transferatur in eccleſia dominium etiam fraude interueniente , non poteſt eccleſiæ imponi collecta cum non ſit ſubdita,ſed aget fiſcus ad intereſſe coram epiſcopo.inſtit. de act. §.item ſi quis in fraudem.ſed ſi per ſtatutum. fiſcus ſibi reſeruat dominium, & poſſeſsionem pro collectis , tunc poterit in rem ipſam ſibi ius dicere, argu.huius literæ:ſed cũ collecta ſit munus patrimoniale conſiderata reali & finali cā,quare nō pōt imponi niſi municipibus?Rñdeo,qa eſt munus municipale & extraordinariũ,& ideo ſolus princeps impōnit omnibus ,& nō ciuitates vel oppida ſ͂m Bar.niſi habeāt hoc ex priuilegio,vel ex cōſuetudine,vel ex pace conſtantiæ. Item not. quòd ſi vaſallus feudum alienat legitimè , & moriat ſuperſtite filio,reuerti poteſt ad filium nō ad dominũ : ut ſuprà dixi.

prà dictū est, ꝙ vasallus nō pōt alienare sine cōsensu dñi, subaudi
extraneis. Agnatis eñ pōt ēt nō cōsentiēte dño, qa tūc nō dr̄ alie-
natio: vt in auth. de lit. §. j. & ꝭ. hic inci cōsti. re. l lex Corra. §. aliena
tio. & de cōtē. feu §. pe. in fi. & infrà ti. explicit liber primus. §. noui
verò, qa licet ꝓhibeat extraneis, nō tñ coniūctis. C. de fidei. l. volun
tas. & de leg. iij. l pater. §. qndecim in auth. de nō alie. §. sancimus. in
fi. colla. ij. si qd in frau. patro. l. vnius. ff de pubi. l. licitatio. §. socij.
Nam & aliàs rōne cognationis cōcedit, qđ aliàs nō cōcederet ff.
de pac. l. in personā. de priui. cre l. j ff. de leg j. l. si domus. §. q pecu-
niā. in fi. ff de rei vē. l q officiū. ff. de mino. l. si in emptione. C. nō li-
ce. habi. metro. l. j. li. xj. arg. ꝯ. ff. de trans. l. cū hi. §. si vni. in auth. de
alien. & emph. §. œconomus. coll ix. de rebus eorū. l. si pupillorū.
in princip. Iacob. de Aret. nō soluit istud argumēt. ꝯ. Sed tu dicas,
ꝙ interdū prohibetur alienatio fauore causæ: puta fauore alimen-
torum. Interdū fauore personæ: puta fauore minoris Interdum
fauore tertij. Interdū fauore publico Interdū qa ita placet legisla-
tori. Primo casu nō pōt fieri alienatio ēt in cōsortē; ut in d. §. si vni.
Siue sit alienatio prohibita simpliciter, siue sit data ei certa forma
ea scilicet non seruata. Secūdo casu idem. nā si est absolutio ꝓhibi-
ta nequaquā ibi pōt teneri forma aliqua debita. ut in auth. de alie. &
emph. §. sanctissima. coll. ix. & de vsu. ꝓ emp l. iij. in c. qa cōtingit.
de relig. domi. salua authoritate Papæ in ecclesiasticis censuris, &
Cęsaris in temporalibus. quia tantæ celsitudini non potest lex im-
poni, cui Deus & ipsas subiecit leges: ut in auth. de consul. & C. de
legi. l. fin. si autem est data certa forma, tunc ea seruata & non ali-
ter: vt C. de iure fis. l. certa forma. Tertio casu quando fauor tertij
non valet eo non consentiēte. ff de leg. ij. l. cum pater. §. libertis.
Quarto casu si est præcisa prohibitio, tunc nullo modo. vt C. de
agri. & consi. l quemadmodum. lib. xj. de leg. j. l. si quis inquilino
§. fi. Si autem est data certa forma, tunc ea seruata & non aliter:
2 ut l. j. C. de præd cur. lib. x. ¶ † Et not. ꝙ nomen venditionis secun
dum legē xij. tab. erat nomē gñale, & per hoc nominatū: & ideo no
mine venditionis cōprehendebatur omnis alienatio: ut ff. de statu-
liber. l. statuliberi a cæteris. §. Quintus. & l. j. ff. de rerū permu. & C.
de contrah. emp. l. ij. sed hodie distinguo, Aut est ꝓhibita venditio
absolutè, & omnis alienatio intelligat prohibita; ut no. in l. ij. C. de
vsuc. pro emp. Aut est data certa forma in alienādo, & tunc nomi-
ne venditionis non cōtinentur alij ꝯctus: qa nō procedūt per easdē
causas. l. fi. C. de prædi. curi. li. x. sed gl. ibi elegāter dicit, ꝙ aut nomē
vēditionis ꝓfertur in materia singulari, & ꝯ ius cōmune, & tunc
nō continentur alij ꝯctus. Aut nō ꝯ ius commune, & tūc sic tene
3 1 menti illā gl. † Quinto vero casu, qñ sic volo sic iubeo, tenaciter
verbis inhęrere debes quia nec restringere potes, nec addere: ut ff.
qui & à qui. l. ꝓspexit. & l. si verò. §. de viro. ff. so. ma. quod est vti-
le ad statuta terratū q̃ ꝓ maioris parte ꝯsistunt magis ī sic volo, sic
iubeo, quam in modulari rōne. Et hæc sufficiant in hoc c. notabili.

De feud. marchiæ, vel ducatus, vel comitatus. Rubrica.

Quare feudum datum eo pacto, ne transeat ad hæredem ipso iure
non transit: & secus in seruitute prædiali. l. mela. §. quidam. de ali.
& cib. leg. per Accur. Repondeo, in seruitutibus non interuenit
actus retro similis traditioni libertatis: sed in feudo est propter ipsi
us feudi naturā ęx pacto natā qa persona eadem est ꝓpter pactum.

1 *Ciuitates ecclesiæ cuius sint.*
2 *Iurisdictiones an poßint uendi.*
3 *Regales dignitates à quo conferri poßint.*
4 *Feudum reuertitur ad coheredes descendentibus sine herede mortuis.*
5 *Consobrini qui sint.*
6 *Agnati usque ad quem gradum succedant in feudis.*
7 *Emphyteusis ecclesiastica an transeat ad heredes.*

DE marchia. Diuide capitulū in duas partes.
Primò de successione feudi di-
gnitatē habentis qñ locū habeat. Scđò de successione
aliorū feudorū. prima vsque ad §. si capitanei. ibi scđa
vsq; ad finē. Et totus titulus breuiter hoc dicit. Nemo pōt gladij po
testatē sibi datā in aliū trāsferre, nisi expressè dicat sibi & successo-
ribus suis; ut ff. de regu. iur. l. nemo pōt gladij. nisi qa vsurpatū est in
feudis. hoc dicit. Casus. breuiter dant duæ regulæ. Prima est, ꝙ in
feudis dignitatū nō succedit hæres, nisi sit inuestitus. Scđa regula
est. in alijs feudis succedunt filij & nepotes. & filijs vel nepotibus
defunctis, siue decedentibus succedunt eis frater, & nepotes qui-
nimò consobrini hoc dicit. Sed quæ est ratio ꝙ in dignitatibus nō
succedit hæres? Respondeo, quia omnia ista feuda sunt publica ex
regali munificentia ꝓuenientia: ut in auth. de exhib. re. §. optimū.
colla. v. & facilius & citius reuertuntur ad ius primū. ff. de li. & post.
l. filio. & perinde habentur ac si nunquā fuissent separata. argu. de
leg ij. l. Lucius. in prin. nec ex parte regum nouū dñium acquiritur:
[illegible] fertilior est annus. ergò istæ dignitates cum iurisdictione sunt
iura reipublicæ & apud ipsam reipublicam. & sicut radij solis non
possunt separari a sole, sic iurisdictio non pōt separari a republica
1 vnde orta est & cuius causa vigorē suū obtinet. † Et dicit Inno. cu-
a ius est ciuitas ecclesiæ? Respondet ecclesiæ: imò magis ciuiū cuius
est ciuitas Bononiensis a ecclesiæ imo magis Bononiensium: quia
ecclesia nihil habet ibi authoritatis, nisi tanquā respu. cuius reipu.
imaginē & nomē gerit. Itē quæret cuius est ciuitas Senarū. Resp. ò.
Cæsaris: imò magis Senensium. nā respu. fiscus & princeps præsup
ponunt quasi ꝓ eodē: ut no. C. de ser. fu. l. pe. cū si. Respub. est sicut
viuacitas sensuū Fiscus est rei pub. stomach⁹, sacc⁹, & firmitudo
Vnde Imperator quasi tyrānus esset si nō tanq̃ respu. gereret se. &
multi alij reges qui priuatæ suæ vtilitati negotiant: quia prædo est
qui non vtilitati dñi, sed proprię studet. ff. de neg. gest. l. si pupil. i. §.
ij & hoc not. Inn. extra de religi. do. c. cum. venerabilis. vbi etiā vi-
deas post eū per Io. And. in nouel. & facit qđ no. C. de sac. san. eccl.
2 l. neminē. per glo. Cy. † Cum ergò dignitas sit proprium munus, &
decus totius vniuersitatis, ideo nemo priuatus in aliū priuatū tras-
mittere potest: hac ratione nec vendi possunt iurisdictiones: vt in
auth. vt iudi. sine quoquo suf. §. cogitatio. Dicit Salustius ꝙ nō si-
ne periculo emitur ab vno, qđ multitudinis est; sed est hodie vsur-
patū: nā in multis locis dignitates & iurisdictiones vēdunt tanq̃ hę
reditariū pecus & ouile: vt suprà ti. j. §. in feudo comitatus. Et adde
3 qđ no. Arch. vij. q. ij. §. itē obijcit ¶ † Et no. hic ꝙ collationes rega-
lium dignitatū pertinent ad Imperatorē: sed papa quantū pōt vsur
pat ad se. Item no. quod dicit suprà tit. j §. item in feudo. ꝙ in regali-
bus dignitatibus quantū ad successionē seruanda est consuetudo.
b quod est fixè tenendū menti. [b] Quia frequens & frequētissima est
mors dominorū & regū. ¶ Itē no. ꝙ istæ tres dignitates sunt rega-
les, marchia, ducatus & comitatus. ¶ Not. hic in §. si capitanei text.
alternariuè ibi dum dicit filij vel nepotes & c. qđ expone vt initi. de
4 hæred. quæ ab inte. defe §. cū filijs. ¶ † Secundò no. ꝙ mortuus sine
hr̄ de descēdētibus qui feudū possidebāt, retrocedit feudū ad cohę-
redes. & quidam dicunt vsque ad quartū gradū, quidā vsque ad se-
ptimū, quidā in infinitū, beneficio inuestituræ primi parentis res-
pectu cuius omnes isti sunt descendentes. hoc tenet hic Iac. de Bel.
sed *communiter* tenetur, ꝙ vsque ad septimum gradū, quoniam feu-
dum reuertit ad iam derelictos. ar. C. de do. l. si auia. & C. de secund.
5 nupt. l. in quibus ¶ † Vlterius not. mirabile verbū, vbi per inuesti-
tutam patris; quia propriè loquendo illud quod quādoq; in feudis
appellatur ius accrescēdi, magis propriè dicitur ius inuestituræ pri-
c mi parentis, qđ sic uel sic descendit. [c] Vlterius no. ꝙ cōsobrini vo-
cant hic patrueles. nam hoc est ſm communem vsum loquēdi, &
maximè rusticorum: qui vsus loquendi maximè attenditur in iure
6 consuetudinario. ¶ † Item opp. ad finē huius cap. quia glo. tenet, ꝙ
agnati succedebant olim vsque ad septimū gradū hodie in infinitū:
hoc videtur falsum in collateralibus: vt suprà qui feudū da. possunt
§. hoc quoq; Sol. pōt saluari gl. sic, Aut feudum de acquirente fecit
transitū ad descendētes ex eo, & tūc trāsit ad descēdentes in infi-
nitū. ꝭ si va. feu. pri. c. j. vbi est tex. notabilis: & etiam ad transuersa-
les descendentiū. Sed ad transuersales acquirentiū regulariter nō:
vt ꝭ. de gradib. suc. ī feud. §. si cū Titij. & ꝭ. de natu. suc. feu. §. fi. Aut
de acquirente primordiali fecit transitū ad collaterales, vel ex pa-
d cto, [d] vel ex alijs causis quibus pōt: ut infra de bene. fra c j. & tunc
nō ꝓgreditur vltra septimū gradū: vt d. §. hoc quoq; Iac. de Bel. &
hoc qñ feudū vacat per mortē. Sed si per delictū, dic ut infra, si
de feud. fue. cōtro. c. si vasal. culpā qđ no. valde. qa possibile est quo
tidie accidere in successionibus illustriū Comitū & Baronū, qui
ab Imperatorib⁹ habuerūt feudū iam sunt quingenti anni, ꝙ mor
tuo vltimo comite sine hærede, succedunt quicunq; agnati ēt si in
centesimo sint gradu, quia feudū est paternū Et idē in regno seu
regum successione dicendū est qa si moreret tota domus regia, &
extaret vnus de sanguine antiquo: puta de domo Borbonæ & non
esset alius proximior, esto ꝙ esset millesimo gradu. tamen iure san-
guinis & perpetuę consuetudinis succederet in regno Francorum.
Et hoc est inductū nō obstante ꝙ in alijs successionibus post deci-
mum gradum admittatur fiscus de iure cōmuni: tamen in regno
non potest succedere fiscus, sed ipse sanguis qui perpetuus est. Sed
si teneremus aliam opi. deberemus dicere, ꝙ post septimū vacaret
successio: & sic Pares regni deberent eligere nouū regē. & istud ve-
rū qñ consuetudo prouidet perpetuando gradū. Sed secundum.
naturā merā feudorum. secus. Io. Faso. in summa sua tit. qui suc. in
feu. sic ait: sed quærit vsq; ad quē gradū extendatur successio feudi

Si dictum

ADDITIONES.

a Ciuitas Bononien. Tu vide quę latè dixi in c. si diligenti. de ꝑscr. And. Barba.
b Menti. & vide xij. q. ij. cum deuotissimam. & extrà de voto c. licet. & de sup-
plen. neg. præla. c. grandi. lib. vj. & viij. q. j. Moyses. cū ibi no. xc. di legitimus.
c Descendit. Facit quod no. suprà qui feu. da. poss. c. j. §. decedenti. in q. Vtrum.
frater fratri succedat in feudo.
d Ex pacto. Et pondera an hoc procedat, quando sit pactum simpliciter quod
ad collaterales transeat, sed si dicatur, aliter scribitur pacto: vel si dicatur, ꝙ
portio nimis accrescat alteri, vel quòd transeat ad collaterales, & prius ad
vnum quam ad alium secundum tenorem inuestiturę. An. Bar.

Sidi Tum est in successione de gradu quarto, seruabitur quod est
actū Si nihil est actum, distingue, vtrum beneficium perueniat ad
venientes ex latere, & tunc moderno tempore vsque ad sep-
timū gradū Sed si ad descendentes, & tūc sine sit antiquum, siue no
uum, vadit in infinitum. qui feud. da. possunt capitulo primo. §.
hoc quoque. Sed Iacob. de Rau. in summa sua dicit, quia etiam
7 venientes ex latere succedunt hodie in infinitū.† Sicut hodie gra-
dus succedendi in emphyteusi ecclesiastica pōt in infinitum extēdi
ad eādē qualitatē hæredū: s. liberorū si hoc in pacto caueat expres-
a sè aliàs non, sed in feudo laicorū tacitè intelligit in infinitū.[a] Vlte
rius not. φ hic dicit fratres, & posteà addit ad consobrinos. ergo
propriè loquendo, si nomen fratris profertur sine adiuncto, non
b comprehendit consobrinos.[b] & ideò si statutū dicit, φ frater ex-
cludat sororem, non intelligit φ frater consobrinus excludat soro
c rē consobrinā.[c] imo vr̄ casus omissus à statuto, & fuit quæstio sa-
tis trutinata: in qua ego consului pro parte ista: quidam alius con-
suluit pro parte contraria & malè.

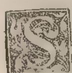
ADDITIONES.

a In infinitū. Vt p Io. An. in c. in pñtia: de pb. & p eundē in Spe. in tit. de em-
phyt. §. nūc aliqua. in addi. Et dixi in auth. si quas ruinas. C. de sac. san. eccle.
b Consobrinos. Not. an frater comprehēdat cōsobrinum. Vide qd̄ hr̄ in l. j. &
ibi vbi et Bar. ff. & pro isto dicto Bar. facit qd̄ no. Ia. Bu. & ibi Bal. & Aud. in
l. si. mater. C. de suc. edi. Bal. in l. iubemus. §. fi. C. ad Treb. Bal. in l. Lucius. §.
quæsitum. ff. de leg. 3. glo. in l. fratres. C. de inoffi. testa. And. in l. j. ff. eo. Vide cō
silium Florentiæ à Bal. in fratre patrueli. & p illa parte volui cōsulere, & nō
potui, fuissem motus ex mēte statuētiū, & quia statutū Florentinū d. dic. t ali
cui fratri tollit, id φ dicit Bal. Et vide Bal. in l. vj. φ no. ff. de le. j. Item pone
in alijs terminis, Mulier impetrat rescriptū, inter fictores fratris sui corā iu
dicibus, volūt accusare de morte consobrini. arg. c. j. φ hic, & concludit φ nō,
quia rescripta sunt stricti iuris. Item quia verba debent intelligi per prius nō
per posterius. l. j. §. qui in perpetuum. si ager vectigalis.
c Consobrinam. Vide Pet. de Anch. in c. canonum. de consti. vbi si cauetur, φ
fratres & fratrum filij præferantur in successione ab intestato filiabus defun-
ctis, qd̄ non intelligitur de tribus cōsobrinis. & l. quæ dicit tres fratres, intelli
gitur de carnalibus nō de psobrinis. verba eñ capiunt in potiori significato:
& nomē fratris sororē nō pprehēdit. eñ verba debēt itelligi, ut q̄ minimū ini
quitatis contineant. l. quoties sermo. de reg. iur. & l. vxor. qui accusare non
possunt And. Barba.

Si duo fratres. Planus est iste §. & not. φ plus operatur
pactum quàm lex: & tenacius est, & ma
gis stabile. Gloss posita super isto §. colligit multa brocar. quæ stu-
diosus studeat per seipsum quæ satis glossē prosequitur hic Iac. Bel.
& Pet. de Cer. qui tanquam doctores boni antiqui multū delectan
tur in brocardis, quorū a principio fuit author dominus Py. de me-
dicina in suo libello disputario. Et not. in isto §. φ hic erant tres cō
iunctiones, sanguinis, verborū, & rei, tamen in nouo feudo non ha
bet locum ius accrescendi, nec ius successorium. & est ratio, quia
feudum respicit solummodo suum stipitem.

An maritus succedat vxori in beneficio. Rub.

1 *Feudum an possit in dotem dari.*
2 *Aequitas an & quando præualeat rigori.*
3 *Statutū φ maritus lucret certā partē dotis, non habet locū in feudalibus.*
4 *Vxor an transeat in potestatem uiri.*

SI femina. Diuide capitulum in tres partes. Pri-
mò an maritus succedat vxori in feu
do fœmineo. Secundò an filij. Tertiò declaratio præ-
cedentiū. Scda incipit ibi, & si ipsa. tertia ibi, in hoc di-
cimus Casus. Maritus vxori non succedit in feudo ēt fœmineo, nisi
specialiter sit inuestitus. filiæ etiā non succedunt matri etiam in eo
feudo de rigore, nisi specialiter sit dictum, vel fuerint inuestitæ, sed
de æquitate bene succedunt, hoc obtinet in capitaneis & maiori-
bus valuasoribus minoribus. hoc dicit. Sed nūquid filiæ succedūt
in feudo? dic, ut infra, de beneficio fœmi c. j. in princi. & de na. suc-
cess. feud. in princ Et not hic φ licet maritus succedat vxori de iure
cōmuni non extantibus ppinquis: vt C. vnde vir & vxor. Authen.
1 præter ea; & l. j. non tamen succedit in feudo ut hic.¶† Quæro qd
a est qd̄ hic dicit, cum feudū in dotē dari[a] non possit: vt infra, quali.
olim feud. alie pot. ca. j. §. donare. Respondeo, istud est verū qñ dat
in feudū dotē, p alia muliere: qa sapit donationē & libertatē; ut l.
fi. §. 1. ff. quæ in frau. cre. sed pro seipsa bene pōt dare in dotē, ut in-
fra de inuest. quā Titius acce a Sempro quia necessaria alienatio vr̄
& quia est geminus fauor scilicet eius & dotis, quæ operatur; id qd̄
alias simp ex fauor non posset. l 3. §. si quid eū. ibi. gemina pietas.
ff. de lib. homi. exhib. quinimò & reipublicæ. l. 1. ff. solu. matrimo.
b C. communia de leg. Authen res. quæ[b] ¶ Sed quæro, quid est qd̄
litera dicit, nisi maritus specialiter fuerit inuestitus. Respondeo,
iste est sensus, φ si maritus fuit inuestitus de volūtate vxoris, seu
post mortē eius tanq̄ de proprio feudo tūc succedat ex propria in
uestitura. Secus verò si fuerit inuestitus tanq̄ de re dotali, vel para-
fernali, qa tūc talis inuestitura soluto m̄rinio careret noīe & effe-
ctu: ut l. si ego. §. dotē. de iure do. s̄m Pe. d̄ Cer. & me. Tertiò sume
hic argumentū a denominatione, qd̄ est validū in iure de rigore
2 verborū, ut extra de conuer. infide. ca. fi.¶† Quartò no. φ æquitas
præualet arg. sumpto a dominatione. Item φ æquitas præualet ri-
gori: qd̄ verū est si æquitas est a iure approbata, secus si est impro
bata. ut ff. qui & a qui. l. prospexit. Itē æquitas legē extendit: vt not.
C. de fur. l. si qs seruo. p Accur. Adde legē trahi retro nō est æquū.
ideo dicit Io. φ tunc nō trahit de similibus ad similia, ut no. per eū
3 in c. detestāda. de cōcess. præbend. libr. vj.† Et not. in hoc φ statuta
ciuitatū quę loquunt de lucro dotis, nō habēt locū in feudalibus.
¶ Quæro, dicit statutū, φ vxore mortua in matrimonio sine libe-
ris eius m̄rimonij, vir lucret totā dotē: nunqd p istud statutū cor-
rigat. l. hac edictali. C. de secund. nupt. Et vr̄ φ sic, sicut corrigit p l.
Lombardorū, qa nulla fit distinctio In p̄riū vr̄, qa lex potestatē tol
lit sic dādi vt lucret: vnde vxor dēt curare ne lucret vt no. ff. de ver
borū obligation. l. si ita qs. §. ea lege Iacob. But. dicit φ nō pmisso
effectu, nec modus vr̄ pmissus: ergò vir nō lucrabit nisi quatenus
vir posset lucrari ex pacto. qd̄ dic ut plenè dixi in dicta l. hac edicta
4 li.¶† Quæro vtrū vxor transeat in potestatē viri? Respondeo sic,
de iure Lombardo: & idē de iure Canonico: ut xxxiij. qstione pri-
ma. §. mulier. secus de iure Romano nisi quo ad debitum carnis ut
no C. de cōdi. infer. l. si vxor. Et no. instit. ad Tertulianū. §. postea
& C. de ser. fugi. l. fin. Et adde qd̄ no īstitut. de patria potestate. in gl.
ordinaria. nā ēt circa potestatē filiorū varia iura statuunt, nā alio
iure vtunt Romani, alio Galli, alio Sclaui. vt ibi est glo. singul. Sed
nunquid vxor nubendo nō facta mentiōne de dote, intelligat bo-
na sua in dotē dare? dic, φ sic, si interuenit traditio, alias nō. sic intel
ligit qd no. ff. de iure dotiū. l. mulier bona, p id ēt qd̄ no. eo. tit. l. qd
aūt. Ex hoc apparet, φ qa noīa debitorū nō tradunt sed ceduntur,
c nunq̄ p̄sumunt ī dotē data. C. de pact. cōue. l. fi. c C. de repu. hęr. l. fi.

ADDITIONES.

a Cum feudū in dotē dari. quia illud quod pro alio in dotem datur, in totum
alienatur, vt ff. de col. bo. l. dedit dotem. ff. fami. ercis. l. Pomponius philadel-
phus quod in feudis est prohibitum.
b Authen. res quæ. Item non est & toto alienatio: quia in dote propria retine-
tur vel in rebus. de iur. dotium.
c L. fi. Licet aduertendū sit, qa ibi instrumenta etiā simpliciter tradita videnē
in dotem dari. vide in l j. C. de donat. & in l. cùm constet. C. quæ res pigno.

De feud. datis minimis valuasoribus. Rub.

1 *Pretium debet quis restituere si rem petit.*
2 *Valuasinus si repetit rem, & offert pretium, an lucretur fructus.*
3 *Pœnitentia an habeat locum in contractu quando instrumentū est factum.*
4 *An aūt p̄ctus p̄sumatur usurarius eò φ potest rescindi lucratis fructibus.*

SI minores. Casus. Minores valuasores mini-
mis feudū auferre possunt qñcūq;
1 ptio tñ restituto si qd acceperint, hoc dicit: hoc c. ho-
diè correctū est, s. de nat. feud. c. j.† No. φ nō dēt qs rē
repetere & ptiū retinere. ut ff. de act. empt. l. bona fides. Itē no. hic
de electione in alternatiua, qa electio alia est rescindētis p̄ctū, alia
est electio possidētis. vt C. de recin. ven. l. 2. & hoc circa electionē
q̄ cōcernit res. Si aūt cōcernit remedia refert. Aut remedia sunt p
paratoria, tūc nō oportet eligere qa pōt cumulare, ut extra vt lite
nō cōte. c. quonia frequenter. §. fi. Aut sunt cōsecutoria, & tūc alte
rū est eligēdū per illū cuius gratia est inductū, vt ff. de pac. l. rescri-
ptum. §. fi. pacto. Sed mirū est, si valuasinus vendit feudū, & in po-
testate sua est rescindere, ergo venditio nulla. vt ff. de verb. obli. si a
Titio. §. fi. & C. de p̄h. empl. in ementis. Sol. verū est φ obligatio
nasci non potest, si est in voluntate debitoris, an teneat, sed si inter-
uenit traditio, bene valet traditio. Ista est glo. ord. singul. ff. de ver.
oblig. l. inter stipulantē §. si stipulāte. & est casus hic.¶† Modo quæ
ritur, si valuasinus reperit rem, & offert pretiū, vtrū recuperet fru-
ctus medio tēpore pceptos? Respondeo nō. qa emptor pcepit eos
iure suo dilatione pendēte. id est, interim, ut elegāter no. ff. de rei
ven. l. emptor. in principio Omnis eñ dilatio cōcedit fructus pos-
sessori ff. ad Treb. l. mulier. §. si hæres nisi sit concessa ad cōseruan-
dos fructus possessori. ff. de vsu. l in fideicōmissi. §. cū Pollidius. Et
est ratio; quia ille qui gratia alterius habet dilationē, nomine illius
intelligitur possidere. Secus si sua gratia. vt ff. ad Tre. l. postulante
Sticho secus qñ dilatio est legalis, quæ nemini debet esse damno-
sa: ut C. ad Silla. l. pen. & ibi per Iacob. But.† Sed pone φ de tali con
tractu est factū instrumentū, nunquid ratione instrumēti phibet
pœnitentia. Respondeo non, nisi in tali instrumento non esset sta-
tum in finibus naturę huiusmodi feudi, sed esset vlterius proces-
sum: ut ff. de pac. l. pacisci † Sed nunquid iste p̄ctus p̄sumat vsura-
rius ex eo φ pōt rescindi fructib. lucratis. Respondeo nō, qa ex na
tura p̄ctus nunquam præsumitur vsurarius vbi pōt pcedere sine
vitio & s̄m naturā p̄ctus ut hic. & C. de pact. inter empt l. 2. & de in
litē iurando. l. nummis & de foro cōpetenti, capitulo conquestus,

a Quibus

Quibus modis feudum amittatur.[a] Rub.

ADDITIO.

Amittatur. Si feudum est ita concessum, quoties perdideris, de nouo concedo, nunquid si semel est perditum renouetur. dic ꝙ aut est simplex priuatio: & renouatur. vt l. si cum in annos. ff. qui. mod. vsusfruct. amit. Aut cum priuatione superuenit impossibilitas, & tunc secus, vt extra de pactis. c. ad aures. & l. ij. in fi. C. de li. & eorum lib. nu. 2.

Reuelator credentiæ punitur, si reuelatio affert damnum domino.
Insultans dominum, quem nescit esse dominum, an puniatur.
Vasallus adulterans ignoranter uxorem domini, an perdat feudum.
Ignorantia quando est de forma, an, & quando puniatur.

SI Capitanei. Si vasallus seniorē, id est, dominum suum in bello dimiserit, vel credentiam ī damnum eius manifestauerit: vel seniorum uxores adulterauerit: vel sciēter seniores assalierit: vel similē culpā cōmiserit, feudo carebit. Nota ꝙ similes culpæ similē exigūt pœnam. & not. similitudinē, vbicunq; res assimilat, vel bonus vir, vel rō naturalis. ff de legi l. ideò quia. Adde ꝙ quando vna species trahitur ad alterā, quæ sit eiusdē generis, hoc facit quia genus qđ est in illa specie repræsentatū de pluribus prædicat, nō ipsa species declarata: vt ff. de re. iu. l. j. Adde ꝙ priuilegiū cum sit ꝯ ius cōe non extendit se ad ꝑtermissos casus. de trāſ. cap. licet in nouel.[a] ¶†No. reuelatorē credētiæ puniri si reuelatio īfert dānū dño alias nō, quod est no. Et dr̄ secretū illud, quod dn̄s nolebat sciri, iuxta illud, nescit seruus qd faciat dn̄s suus. & no. in l. eius qui. in fi. ff. si cer. pe. sed qs est qui iudicabit, an sit similis culpa vel non. R̄ndeo iudex cāæ: vt ff. de legi. l. iō ga †No. hic sciētiā puniri, & si qs insultat dn̄m quē nescit esse dn̄m suū, nō perdit feudū. qđ tene mēti, nisi esset ignorātia crassa & supina quæ appellatur scire debere: vt ff. si cert. pe. l. qđ te. ¶†Gl. hic no. de cōspiratione: & dicit ꝙ si nō est in malā partē nō punitur. qđ est no. dignū. Alia gl dicit, ꝙ si cōcubit cū vxore dn̄i nesciēs eā vxorē, ꝙ nō ꝑdit feudū, Itē dicit ꝙ cognoscēs monialē, nesciēs eā monialē, nō punitur tāq̄ de stupro monialis. tene mēti gl. & facit. ff. loca. si qs ignorās. ff. de adul. l. pe. & qđ ibi no. per Dy. & C. de ser. fugi. l. quicūq;. † Itē no. ꝙ vbi sciētia est de forma seu distinctiōe delicti, quia oīs diffinitio est forma malis vbi ignorātia non punitur, nisi cadat in dolo præsumpto. C. de fal. l nec exemplū. & C. de his qui. vt indi l. fi. iō dicit lex, ꝙ mitius agimus in dolo præsumpto, quā in dolo vero in pœnis corporalibus vt ff. de sic l. in lege. cum si. dicit Inn. ꝙ mitius agimus contra eum qui punitur ex præsumptione.

ADDITIO.

In nouella. adde ꝙ ubi deficit ratio intensiua, sufficit ratio extensiua. l. & tantum. de ser. cor. per Bu. & C. de furtis. l. si quis seruo.

Apud quem vel quos controuersia Feudi definiatur. Rubrica.

1 *Episcopus an possit cognoscere si duo milites prętendunt se petere inuestituram ab eo.*
2 *Dominus uel pares curię qui possunt cognoscere de feudo, an possint cognoscere super possessorio.*
3 *Cognosci an possit per alium de his quę tangunt beneficia principis.*
4 *Pares curię an possint cognoscere in causa criminali inter uasallos.*

SI contentio. Diuide capit. in duas partes. primò de contentione inter capitaneos. secūdò, de contentione inter valuasores minores vel maiores secunda incipit ibi, si verò &c. Casus. Si contentio est inter capitaneos de beneficio, Imperator est iudex. Si verò est contentio inter valuasores maiores, vel minores, tunc pares curiæ vel iudex curiæ cognoscit h. d. Ibi, {inter capitaneos.} quia quilibet dicit se solum inuestitum ab Imperatore, & constabat ipsos esse vasallos de alio feudo. vnde non est mirum si Imperator cognoscit inter eos tanquā dn̄s. vt infrà de prohibi. feu. alie. per Fed. c. j. §. prætereà si inter duos. Sed si inter duos alios q̄stio verteretur, tunc deberet terminari coram iudice, vel arbitrò: vt infrà de leg. Cor. c. j. §. si inter pares. Pet. de Cer. Attende ad istā doctrinā. † Pone, duo sunt milites q prætendunt inuestituram ab episcopo Veronensi, & neuter habet ab eo episcopo aliud feudū. Nam s̄m opi. istius doctoris episcopus nō potest cognoscere, sed magistratus ciuitatis Veronē. vel arbiter si ꝑtes volūt cōpromittere: & pēdet ista qō de facto sed alibi de hoc dicā. ¶†Sed nunqd istud qđ hic dr̄ de domino, vel paribus, habet locū si agatur possessorio, quia nobiles inuicem se turbant: & tunc vnus rapit fructus ex vna parte, nunc alter ex altera, ita qđ quis eorum possideat, nō est facile scire. tamen proposito interdicto vti possidetis, tempore probationū scietur: vt enim eleganter ait gloss. actus turbatiui difficilem reddunt probationē possessionis. vt not. ff. quod met. cā l.
a extat in magna gl So de hoc notatur extrà a de iud. c. cæterū. per Ber. ibi, vide. & dicit Ber. in simili ꝙ possessoriū causæ spiritualis non est spirituale. quia non tangit medullam veritatis. de iur. calū.
3 c. literas. & de iud. C. pilpendiosam. in cle. ¶†Sed nunquid ea quæ tāgunt bn̄ficiū principis, possunt per aliū quàm ꝑ principē dirimi? Dicit Io. And. ꝙ aut est dubiū de priuilegio: aut de priuilegiato. Primo casu solus princeps iudicat. Secundo casu etiam inferior cognoscet & pronunciabit. de arbit. c. cum tempore. de iud. c. cum venisset. in nouel. Nam quando in priuilegio consistit ius priuilegiati, etiam inferior potest iudicare. habet enim cognoscere super obreptione, & super virtute priuilegij, nisi quæstio rescinderet solum in intentione principis, quia tunc ad principem est recurrendum si possibile est, vt ff. de regul. iu. l. Neratius. Si autem non est possibile, tunc talis præsumitur intentio principis esse qualis est legis scriptæ & naturalis rationis: vt C. de eman. lib. l. nec auus. & ff. de vulg. sub. l. ex facto. in princ. Vnde priuilegia principum per legum rationes possunt infringi, & iuuari, dummodo nō dubitetur de principis potestate, vt C. de cri. sacri l. instar. & C. si nupt. ex rescript. petā. l. j. & l. qua in prouincia. §. j. ff. de ritu nup. Conclude sic, ꝙ aut dispositio legis scriptæ determinat de isto priuilegio quid iuris: Aut non determinat: aut intentio principis est incerta: aut dicitur ꝙ, priuilegiatus non est capax, ꝙ fuit obreptum principi. Primo casu, aut priuilegium tangit ius principis, & ipse solus cognoscit & iudicat: aut ius alterius, & tunc etiā ordinarius Scđo casu ad principem est recurrendum. C. de leg. l. cum de nouo Tertio casu idem nisi lex scripta super ista intentione præsumatur: nā non est opus tunc recurrere ad principem. de regul. iur. l. Neratius. ff. de vul. sub. l. ex facto. Quarto & vltimo casu ordinarius hēt cognoscere & iudicare secundùm legis determinationē C. si ꝯ ius vel vti. publ. l. præscriptione mendaciorum. ne frustra fatigetur
b princeps[b] ¶†Quero si criminaliter accusat vasallus vasallum oc-
4 casione feudi, vtrum pares curtis habeant de hoc cognoscere? R̄ndeo nō, quia separatū est iudiciuū criminale à ciuili: vt ff. de iudic. l solemus. §. latrunculator. ¶ In text. ibi, *de beneficio*. quia minores dn̄t se inuestitos à maioribus, & maiores negāt. *Dy. iudicio*. i. sententia Et quot modis dicitur iudicium no. instit. quibus non est permissum facere testa. §. primo. In gloss j. ibi, suprà de natura feud. in fine. ille §. nihil facit, quia ibi non tractatur de iurisdictione secun-
c Iac. de Bel.[c]

ADDITIO.

a Extrà. Pone, de feudo compromissum est in arbitros, statuto certo termino ad decidendum puta duorum mensium, & sic breui. vt ff. de iure fisci. l. aufertur. §. qui compensationem. cū potestate prorogādi tempus compromissi semel, bis, ter & pluries. Quæro quoties poterit fieri ꝓrogatio in impetrātibus beneficia ea forma? Dixi quòd illud pluries significabāt duo. alia argumēt. in c. ij. de fil. presby. in vj. Sed quicquid sit vbi nō est notorius ab initio. hic vero sunt opiniones, nam quidam in infinitum trahunt. ar. de ædil. edict. l. quòd si nolit. §. si quid ita. de verb. obl. l. qui Romæ. §. Calimachus. in fi. &c. si quem subiri. de procur. in vj. & de cu. fu. l. penult. & l. si cum in annos. qui. mod. vsus. amit. & sic finitas infinitatur ratiōe adiunctæ potestatis & durabit donec viuit. de lega. iij. l. fideicommissa. §. quanquam. C. de do. promis. l. fin. in ratione sui. Sed certè fatuum esset dicere, quòd per ista verba videatur actum quòd lites sint immortales: & ideo vsque ad tempus statutum, ne lites sint immortales & ideo vsque ad tempus statutum, ne lites sint immortales potest durare, non vltra. l. properandum. C. de iud. & sic uel secundum mandatum. vel iuxta mandatum debet fieri. Sed hoc videtur male dictum; nam vltra triennium non valet pactum prorogandæ litis vt C. de iud. l. properādum. in princ. & arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. C. de iudic. l. rē non nouam. l. j. ff. de arb. Alij dicūt quòd licet verba ex se importent terminum incertum, & nulli taxationi subnixum: tamē quia ex infinitate sequeretur absurditas, verba restringuntur ad certum numerum definitum à iure, vel diffiniendū à iudice: vt ff. de op. le l. j. de le. iij. l. fideicōmissa. §. si qs decē. ff. si quis caut. & l. si post tres. Ista verba referuntur ad dominum quem requirit ratio dispositionis. nam ad arbitros itur causa celeris expeditionis, non causa litium differendarum: vt ff. de arbit. l. quamuis. & l. nō distinguemus. §. quæsitum. ibi ne finis: non sic Ita ista prorogatio tacitè repetit obligationem & rem multiplicatoriam actus multiplicatorij, licet sub vna petitione ff. de verb. obl. l. qui bis idem. & l. si dari stupuler. igitur restringenda. ar. C. de modo mul. l. eos. Item dilationes sunt restringendæ & maxime odiosæ. C. de temp. ap. l. ij. in princ. vel friuolę. C. de iur. deli. l fi. §. sed quia quidam. & ideo non possunt esse prorogationis nimis magnæ nec nimis multæ, quia qui vtitur potestate sibi ab alio concessa: debet se conformare cum actu gesto à committente. ff. de pig. act. l. vel vniuersorum l. Mella. §. j. ff de ali. & ci. le. ff. quod cum eo. l. Titianus. sed certè respondetur quòd se conformat. ar. C. de diuer. resc. l. falso. So. ea cognita possunt prorogare quoties viderint expedire. contrà: quia requiritur causæ cognitio aliqualiter partes sunt citandæ ff. de arb. l. arbiter. Certę quia est modici præiudicij, & est iam prorogata potestas prorogandi, potest prorogatio tanquam mera executio potestati iam concessæ partibus absentibus, quibus postea intimandum erit. ff. de arb. l. diem proferre. Alij dicunt vsque ad annum. C. communia de lega. l. fin. §. j. Certè

tè licet dilatio sit iniusta, valet tamen præsertim ex pacto. Cõsidera ad illud quando est compromissum cum temporis præfinitione, vt ff. qui sa. cog. l. de die. in princ. In prorogatione concluditur etiam terminus ad probandum secundum Bart. in l. si de meis §. fin. ff. de arbit. sed tot termini non debent dari. nec videntur partes ad hoc dubium accommodasse concessum, quod est iuri contrarium. extra de testib. c. vltra tertiam. ff. ad mu. l. Lucius. §. fin. Considera ex eo quod not. Bar. in l. iiij. de dam. infe. An verò sit idem compromissum prorogatum in primam dilationem, & deinde in secundam: & deinceps, & videtur quòd non, quia principale & accessorium non sunt idem. l. vl. de fun. instru. Item quę fiunt diuerso iure non idem sunt. ff. de bon. poss. l. sed cum patrono. de suc. edic. l. j. §. sed videndum. Sed alio iure prorogat arbiter, alio partes. Item prorogatio arbitri est interlocutoria, sed partes non interloquuntur, Item personæ sunt diuersæ: & quod quis facit per alium, facit per se fictè & non verè. Item non principaliter, sed secundario. Item arbiter in prorogando debet cognoscere de causa prorogationis saltem intra seipsum, & sic prorogatio est alterius naturæ, & alterius qualitatis quàm prima dilatio: ergo non sunt idem. vt in c. hi qui. de præben. in vj. simile quia non est idem minor ætas & vtilis annus, licet fiat prorogatio. l. fin. C. de repu. hęre. Item non est idem tempus adiunctum ad purgationem moræ cum tempore principali. C. de fideius. l. sancimus. extrà de loc. c. potuit. Non ob. l. sed si manente. ff. de precar. quia ibi procedit prorogatio ex eadem causa & ab eodem, hic non. Ista ergo dilatio arbitrorum non est idem cum prima, sed circa idem, quòd licet non sit vnus terminus, vt ff. de præto. stipu. l. Valerianus. tamē est vnum terminabile. i. vnum compromissum quod diuersis terminis informatur, quia est facta prorogatio alterius compromissi innouatione, & sic non ob. de præto. sti. l. pen. per Bald. Adde si non dictum sit quòd toties possint quoties voluerint vsque quo ad sententiam terminatiuam per eos ventum fuerit, tunc verba sunt ita clara, quòd nullam interpretationem recipiunt restringentem. Alij dicunt quòd verba ampliatiua idem sonant. satis videtur iustum ꝙ vsque ad terminum à die quo incipit disceptari, duret prorogatio, nisi aliud tempus à lege imperiali sit præfixum. ff. de ar. l. non distinguemus. §. fi. per Bar. alij dicunt ꝙ ponderanda sunt verba an dicant quòd terminus possit prorogari. & tunc infra primum terminum possint fieri multæ prorogationes non pòst. Aut ante terminū, & tunc infra duos menses possunt fieri plures prorogationes non pòst. Alij dicunt quod compromissum possit prorogari totum &c. & tunc quoties ratio est æquitatis vel pacis suaderet iudici eadem & in arbitro. aliàs ex notabili mora arbitri soluitur compromissum ar. ff. de condi. & demon. hæc conditio ij.

b Princeps. Vel dic vt in c. ordinarij. de offic. ordin. in vj. valet sententia lata contra priuilegium c. suborta. de re iudic. errore suppresso, sed non errore expresso, aduersando se priuilegio, vnde aduersatiua expressa non tenet, vt regula iuris, expressa nocent. &c. vt C. quando pron. non est necess. l. veteranis. Et vide omnino ca. dilecta. de confir. vti. vel inuti. nā de priuilegio quod redundat in famam principis, solus princeps iudicat.

c Iac. de Bel. Et nota ꝙ etiam secundum canonicam disciplinam Imperator potest dare & auferre si motus animi sui habet occasionem concedendi & auferendi, vt no. Inno. de iureiur. c. debitores. vbi videas.

1 *Hæres uasalli si decedat sine hærede, feudum aperitur domino.*
2 *Hoc uerbum debet, an importet necessitatem.*

Si uasallus ars, Si aliquis de capitaneis.

Vasallo legitimè feudū alienāte, posteà sine herede decedēte, vel eius hærede sine hærede, feudum domino aperitur, & quicquid fa-
1 ctū est reuocatur. hoc dicit. & sic cessant contraria. ¶ † No. ꝙ hære de vasalli decedente sine hærede feudum aperitur dño ergo interim non est apertum quando alienatio iure fuit approbata. sed si reprobata etiam statim esse apertum domino, secundum glo. Iac.
2 Bel. & alios. † Deinde no. hic de verbo, debet, ꝙ nō importat necessitatē. Et ē rō qa refert ad creditorē. Alij sup hoc verba musant.

Constitutiones feudales domini Lotharij Imperatoris, quas ante ianuam beati Petri in ciuitate Romana condidit obseruandas. Rubr.

Ex hac superscriptione no. quòd Imperator Romæ existens pōt facere legem generalem vrbi & orbi. legem verò specialem vrbi facere non posset, quia Papa dicit ꝙ Roma est sua, vt not in l. j. §. cum vrbem ff. de of. pręfec. vr. in gl. parua. Et adde in ista superscriptione quod no. in data vj. lib. & quod not. in c. inter dilectos. de fide instr. in nouella.

1 *Imperator præfert se papæ, quando scribit subditis.*

SI quis ex militum. Casus. Præcepit Imperator constitutionem editā super beneficijs militum & successione, & culpa, cum consilio virorum prudentum obseruari ab omnibus: querit gl. vbi sit isti constitutio. Respondet, & benè: licet quidam aliter dicant, ꝙ in ti. seq vsque ad tit. quemadmod. feud. ad fœmi. perti. la. In gl. no. ꝙ verbum sancimus, est verbum Impe-
1 ratoris. † Not. hic ꝙ Imperator cùm scribit subditis suis præfert se
a Papæ sm Iac. Bel.a & in terris suis, sm leges suas iudicat: & ecōtra
b rio. de app. c. si duobus. in nouel. de iud. dispēdiosam. in cle. in gl.b

ADDITIONES.

a Iacob. Bel. Vide tex. in superscriptione l. nos reddētes, quæ incip. victor Iustinianus. C. de sum. tri. & glo. xcvj. di. c. victor Honoribus. Vide tex. c. si duo. xcvj. dis. c. solitæ. de maior. & obe. Vide scribentes in c. quam graui. de cri. fals. Vide Ioan. And. in proœmio Gregoriano, vbi post alios allegat. c. dilectissimi. xij. quæst. j. And. Barbatia.

b In gl. Ex qua ēt inscriptione iuncto tex. no. ꝙ imperator pōt dare & auferre, secundū canonicam disciplinā, si motiuum animi sui habet occasionem concedendi, & auferendi, vt nota. Inno. in ca. debitores. de iureiu. vbi vide.

Imperator Lotharius, Eugenio Papæ, & vniuerso populo. Rubr.

1 *Nepos succedit in locum patris ipso mortuo auo uiuo.*
2 *Feudum paternum si deueniat in diuisione uni fratri, & ille moriatur sine filijs descendentibus, an deferatur alteri fratri.*
3 *Diuisio simplex non comprehendit futuros casus.*
4 *Renuntians non intelligitur renunciare iuri de futuro.*
5 *Feudū nouum dicitr si qs feudo renunciauerit cum hoc ut frater inuestiatr.*
6 *Diuisio inter aliquos facta, an & qñ præiudicet & extendatr ad futura.*
7 *Fideicommissum an uideatur remissum per diuisionem factam de nil petendo unus ab alio sub pœna.*
8 *Fratres inter se diuidentes, si fecerunt refutationem de omni re quam habent, uel habere sperant, an extendatur ad fideicommissum.*
9 *Adde de instrumento diuisionis & eius tenore.*
10 *Renuntiationes, uel refutationes in diuisionibus quotuplices sunt.*
11 *Renuntians portioni suæ feudi fratri, si feudum est nouum ea lege datum ut alteri accrescat, qui postea sine hærede moritr, an reuertatr ad dñm.*
12 *Filius fratris defuncti qualiter succedat cum patruo.*

SI quis miles. Decedente milite vasallo succedit sibi filius, & nepos ex eo & frater quinimò & patruus si feudū sit auitū. † Tria no.
1 Prīò ꝙ si qs decedat sine filio, superstite nepote ex eo, talis nepos succedit in locū pr̄is sui. Scd̄ò not. ꝙ si superest iste nepos & frater aui, talis nepos excludit patruum. Tertiò not. ꝙ vbi nō supest descendēs, succedit agnatus: puta patruus defuncti. In tex. ibi, *Succedit.* l. nepos. *Et si hæredem.* s. filiū masculum. *Ipse* s. filius, scilicet excluso fratre d̄functi. *Fuerit.* sine filio masculo. *Dy. Frater.* s. sup uiuens. No. ꝙ prima causa est descendentiū deinde venitur
2 ad transuersales. ¶ † Glo. quærit hic de vna no. quæst. Quid erit si duo fratres bona inter se diuidant, & vni eorum obueniat in partē feudū paternū, nunqd si moriatr ille cui obuenit in partē feudū paternū sine filijs descendētibus, deferatr alteri fratri vel dño. Rñdeo, aut refutauit ipse frater q viuit mō: aut non. Si refutauit oīno, vel ad hoc refutauit, vt dñs illū ad quē puenit ex diuisione, & tanquā de nouo bñficio inuestiret eū. & tunc ad ipsū dñm dēt reuerti: aliàs ad fratrē, s. simpliciter facientē finē & refutationē: vt infrà de nat. suc. feu c. j. & infrà de eo q finē fecit agnat. c. j. & infrà si de feu. suc. cōt. inter do. & agn. aliàs est ī ti. si vas. feu. priu &c. c. Titi⁹ cū Sēpronio. & pbat, qa istud capitulū loquitr secundū unū intellectū. s. quando puenerat totū ad unū fratrē ex diuisione. Pet. de
3 Cer. ¶ Ex hac g. sic exposita nota tres ɔclusiones † Prīa est, ꝙ simplex diuisio nō pīudicat, qn ex morte diuidētis cui est applicatū feudū supites succedat, qa paternū erat. & est ratio, qa diuisio non cōprehendit futuros casus: vt ff. de leg. ij. l. cū pater. §. hæreditatē.
4 ¶ † Secūda cōclusio est, ꝙ ille q diuidit, etiā refutādo nō ītelligitur refutare ius futurū sed solū illud qd̄ in p̄senti est liquidū. Et est ratio, qa cōtra naturā refutationis ꝙ extēdatur ad futura: vt ff. de le. ij. l. si ita. §. si sub cōditione. & de bo li. l. Paulus rñdet. §. j & no. in l.
a si. C. de bo. li. & no. C de pac l. j.a ¶ † Tertia cōclusio est, ꝙ quādo
5 vasallus refutat feudū fratri vt pinde de nouo inuestiatur, ipse frater cui obuenit feudū ex diuisione, tūc desinit esse paternū. Et ideo mortuo receptore redit ad dñm. & in hoc casu debet intelligi gl.
6 quæ est. C. fa. erc. l. si familiæ. ¶ † Et sic nota tres casus. Aut est simplex diuisio: aut cū refutatione Et si cū refutatiōe, aut sumus in eadē inuestitura, aut in noua. Si in noua, nimirū qa ultima derogant priorib⁹ vt ff. de pac. l. pacta nouissima. & pōt rex ex pacto nouā formā assumere substātialē, vt ff. de acq. po. l. si qs aūt. Et si qdē assumit nouā formā substātialē, est recessū à veteri in substātia & accidēti. si aūt assumit accidentalē in accedēti tantū. Accidentia dicūtur ea, q̄ p se nō stāt, vt loc⁹, tēpus, & similia: vt ff. de ɔtrah emp. l. pacta cōuenta ff. de præto. stipul. l. Valerianus. Et prędicta faciūt ad intellectū legis, q Romæ. §. duo fratres. de ver. ob. Nā si diuisio fit p sentētiā nunquā extendit se ad futuras cōditiones. Si aūt fit p pactum, tres sunt casus. Primus simplicis diuisiōis. Secundus de nihil faciēdo cōtra pmissionē. Tertius. s. refutatiōis. De primo nō

est

ADDITIO.

a L. j. vbi etiam habes quòd non petere: quandoque significat donationem, quandoque renunciationem, quandoque nil operatur, & hoc etiam eleganter habes hic & in l. seruus. C. de repudi. hæredi.

est qõ ꝙ talis diuisio non præiudicat fideic futuro nec alij iuri futuro: licet ex cã de pterito. nã ꝯdõnis euentus licet qñq; fingat retrò, fingit retro ꝯstructiuè nõ destructiuè: vt ff. § hr̃editatem. & C. comm. de leg. l. iij. §. finali̇̃ ob auaritiã. ¶† Secundus casus dubitabilis est: nã in §. duo fratres dr̃, si fratres cauerant sub pęna se nihil facturos ꝯ diuisionẽ, q̃ de pr̃na hr̃editate fecerunt, ꝙ in illo gñali pacto ẽt fideicõmissum à fratre fratri ĩ tpš mortis relictũ ꝯtineat, vt peti nõ possit: & si petat reus absoluit & pęna peti põt. Sed ad hoc sic respondet, ꝙ iudex ibi intellexit p illũ gñalem sermonẽ, fratres de remissione fideicõmissi cogitasse, & sic ꝓnunciauit, tñ malè sensit, & malè ꝓnunciauit, nihilominus tamen snĩa ꝓ veritate hr̃. & pp authoritatẽ scientiæ pęna peti põt, & iste est casus illius. § non enim ibi dicit Scæuola, ꝙ fuerit bene ꝓnunciatũ, sed ꝙ pęna cõmissa est hanc opi. tenent Pe. Iac. But. & Bar. & sumitur ex hac gl. q̃ fuit eis peregrina & ignorata. Sed dñs Dy. dicit, ꝙ iudex ibi bene sensit, bene ꝓnunciauit, qa illud pactũ vltra naturã diuisionis appositũ dẽt aliquid operari: vt ff. de vsu. l. si stipulatus. Br̃ p illa verba, nihil se ꝯ diuisionẽ facturos, nihil ꝯtinetur de fideicõmisso, qa ista verba hoc nõ sonãt nihil se facturos ꝯ nãm diuisionis, qa natura diuisionis nõ est intercipere futuros casus, sed magis est de eis per cautionẽ ꝓspiciendum: vt ff. de ꝯdi. ind. l. frater à fratre. ver. igitur. Et hoc apparet esse verũ manifesto exemplo. Pone, ꝙ frater totã partẽ suæ hr̃ditatis vendidit fratri: nã fideicommissum est oĩs hr̃editatis, & ea q̃ debentur venditori sunt salua & non obrumpatur hr̃editate p eum vendita. Idẽ est ergo si tota hereditas assignetur vni, & ꝯdemnetur in parte æstimationis alteri. & sic ꝙ est in toto quo ad totũ, erit similiter in parte quo ad partẽ vt ff de hær. ven. l. 2. §. cũ qs debitori. & l. in toto. ff. de re. iur. Vnde est falsa rõ Azo. fundantis se super euictione q̃ ponit in d. §. duo fratres & q̃ gl. approbat. l. q cum tutorib. ff. de transf. qa illa nõ est euictio cũ vendita vel permutata est vniuersitas, sed est q̃stam actio ꝑsonalis resultans ex qualitate negotij gesti inter ipsas partes, seu ex tacito pacto, vt dicit ille singularis. §. cũ qs. & in hoc deficit illustre ingenium dñi Azo. & glossatoris & Dy. ¶ Sed statim immediatè op. si hoc est verũ, ꝙ snĩa fuerit iniqua, qũo põt peti pœna? Rñ. vt dicit tex alibi, qa eodẽ errore quo quis iudicat in principali, eodẽ de fructib. accessorijs. ff. de rei vend. l. & ex diuerso. Sed iterum oppo. si reus ꝯsecutus est ꝯmodum exceptionis, ergò pœna nõ põt peti. vt ff. de pac. l. rescriptũ. §. si pacto. So. hic ꝯsecutus est pacto nõ de iure, vnde nunquam potuit eligere. ar. ff. ad Treb. l. debitor. §. fi. Vel dic ꝙ in §. duo fratres. pęna fuit apposita facto, qa dicit facturos, & quia qđ factũ est ꝓ infecto haberi nõ põt. vt l. in bello. §. factæ. de ca. & postl. reuer. Sed in ꝯrio fuit pęna apposita iudicio: vt l. amplius. ff. rem ra. hab. qa fuit pactum de nõ petendo. Si ergo actori denegatur iudiciũ. i. qa absoluitur reus, fingitur res in iudiciũ per eum non deducta. arg. ad istã so. C. de transf. l. vbi pactũ. cũ sua glo. vel dic vt no. in d. §. duo fratres. ¶ Modò venio ad tertium membrum, s. qñ interuenit refutatio: & quæro nunquid si fratres diuidunt, & hincinde refutationẽ faciunt, non expresso de fideicõmisso futuro, vtrũ in hac refutatione generali intelligat hoc promissum? Et vr̃ ꝙ sic: qa de hoc debuit cogitari cũ fratres haberent certã scientiã testamenti, ergo cogitatum p̃sumitur. vt ff. de pac. l. emptor. §. Lucius. & ff de verb. obl. l. quicquid astringẽdæ. tertio responso. & l. si ff. de penu leg. quia vniuersalis ꝓpositio seu oratio oĩa ꝯcludit, q̃ specialiter non inueniuntur exclusa: vt ff. de le. 3. l. si chorus. Sed per gl. hic positã põt allegari in ꝯrium: qa in generali refutatione nõ veniunt nisi iura aperta. non ea q̃ certã ꝯsistentiã nõ habent qa illa nõ dicuntur ꝓpriè iura: sed iurium species: vt C. vt in poss. le. l. cum Archimedorã. ¶† Iuxta hoc ego q̃ro si fecerunt refutationẽ inuicẽ de oĩ iure qđ habent, vel hr̃e sperant, vtrum istud extendat̃ ad fideicõmissum debitũ post mortẽ? Et vr̃ ꝙ sic, quia spes est. qđ apparet, quia p̃statur cautio ab oĩbus, exceptis filijs primi gradus: vt C. ad Treb. l. iubemus. In ꝯriũ vr̃, quia casum spectare nõ debemus. & spes ĩ iure nostro nõ dr̃ spes, nisi ius eam foueat: vt inst. de uerb. obl. §. ex ꝯdõnalis. & ff. de uerb. obl. l. inter stipulantem. § sacrã. & ff. de ꝯd. & dem. l. cũ tale. in fin. prin. Vr̃ ergò remissum onus cauendi qđ est de præsenti, sed non onus fideicommissi qđ est de futuro. Egò dico ꝙ si in aliqua pte instrumenti diuisionis celebrati cũ clausula supradicta, est facta mentio testamenti uel codicillorum, in quib. hoc fideicõmissum ꝯtinetur, ꝙ intelligit̃ pacto remissum: ut C. de pac. l. j. aliàs non: ut ff. de transac. l. de his ꝯtrouersijs. ¶† Sed pone, ꝙ in instrumẽto ꝯtinentur hæc uerba, & fecerunt inuicem refutationem de oĩ iure qđ habent, uel habere inuicẽ possunt. Respondeo idem. Scias aũt ꝙ duplex est potentia Quædã potentia est ens: ut qñ hẽt radicem seu causam generantem, sicut est posse hæreditatem adire. Item ius offerendi & similia: quia sunt iura formata & certa diffinitiõe ꝯsistentia. & ista ꝯcluduntur sub uerbis remissiuis p̃dictis. Quædã est potentia quæ non est ens, sicut est posse succedere alicui: nam etiam antequam pater moriatur, ista propositio est uera, ut si dico, filius potest succedere patri, tamen ista potentia nihil est, & ideò nunquam in uerbis generalibus clauditur: ut ff. de transact. l. qui cum tutorib. secundum eius propriam lecturã, quæ est, ꝙ frater fratri succedat directò, ex testamento fratris, vel ab intestato non iure fideicommissi Tamen quia illa lectura non hẽt dubitationẽ ꝯ l. ꝙ Labeo ff. ad Car. ideò gloss. intellexerunt ꝙ ibi hæres extiterat frater fratri i. hæres extiterat defuncto in locum fratris sui. nam per fideicommissariam substitutionem non succeditur hæredi. qđ patet quia est grauamen hr̃dis, non titulus ab hære. eprosinens. & ideò nec bona hæredis ꝯtinentur in fideicommisso: vt. ff. de vulg. & pup. l. cohęredi. §. cum filiæ. & not C. de inoffi. test. l. ex tribus. ¶ Sed immediatè oppo. ꝙ illa lex sit impossibilis. nam l. qui cum tutorib. loquit̃ in actione tutelæ, q̃ nunquam competit patri, nec hereditati paternæ, sed est propria ipsorum impuberum, ergò non venit in fideicommisso. ergò ex vi fideicommissi nõ põt moueri actio: vt ff. ad Treb. l. si hæres pecuniam. Solu quia petitur rõ administrationis bonorum paternorum hinc est ꝙ uenit̃ in fideicommisso: vt ff. de ꝯsti. pecu. l. si post. secundum glo. hic intelligas ꝙ in d. l. qui cum tutorib. fuit facta restitutio plena ex trebel. cum suis appendentijs quæ tacitè sequuntur. Adde ꝙ glo. ponit ibi vnam solutionem ad §. duo fratres. quam quidem non intelligit ibi dum dicit, vel hic actiuè, ibi passiuè, quæ verba expone sic, quia ĩ l. qui cum tutorib. unus & idem bis egit. Sed in §. duo fratres. qui semel fuit actor in petitione fideicommissi, nunc est reus, quia petitur ab eo pęna. Aduerbium enim actiuè, refertur ad actorem, aduerbium passiuè refertur ap reum quæ gl. not. casus

10 differentes sed nõ rõnem dr̃iæ. ¶† Vltimò circa refutationes sic distinguæ ꝙ q̃dam sunt refutationes absolutæ: q̃dam sunt respectiuæ siue relatione. Primo casu subdistingue: Aut interuenit error iustus, & nihil operantur: vt ff. de pac. l. tres fratres. & ff. de ꝯd. & dem. l. fi. §. idẽ q̃sijt. Aut supinus, & tunc idem in vltimis voluntatib. secus si lex p̃sumeret scientiã, quia tunc valeret: vt ff. de trãsact. l. de his. & l. non est ferendus. & in l. Aquiliana In ꝯctibus supinis error nocet refutanti. l. emptor. §. Lucius. de pact. & ẽt ibi videas. Secundo casu quando est refutatio relatiua, tunc talis intelligitur refutatio qualis est ipsa relatio. ff. de solu. l. si ex pluribus. C.

11 de transf. l. si de certa. & C. de excep. l. si ex maiore. ¶† Modò reuertor ad propriam materiam feudorum, & quęro duo. Primò, si feudum non est paternum, sed nouum ea lege datum vt alteri accrescat, & quis renunciat suæ portioni in manu fratris, qui frater postea decedit sine hęrede, vtrum reuertatur ad ipsum vel ad dñm. Et gl. hic posita põt induci pro fratre. Sed pro dño facit lex illa notabilis. C. de remissio. pigno. l. solita prouidentia. Pro & ꝯ potest induci. ff. de vsufr. l. si Titio. §. vsumfructum. & de vulg. sub. l. ex facto. § Iulius Lõginus. vbi dr̃ ꝙ in iure substitutionis siue subrogationis sufficiunt reliquiæ dominij p̃cedentis. & iste licet refutauerit tamen non oĩno desijt esse vasallus: vt ĩ. de vasal. qui ꝯ consti. Loth feu alie. c. si vasallus. Secundò & vltimo quæro, nos videm⁹ ꝙ istud capitulum in effectu tria dicit Primũ, qñ miles habens feudum paternũ morit̃ relicto nepote ex filio p̃mortuo Secũdũ. qñ decessit relicto ẽt fratre ꝓprio. Tertiũ, qñ ille filius qui successit fratri morit̃ relicto fratre patris, quẽ fratrẽ repulerat: qa frater nõ succedit isti filio: quia feudũ erat pr̃nũ: aliàs secus: vt supra de suc

12 cessio. feu. c. j. §. fi. & supra de feud. march c. j. § fi. ¶† Quęro ergò quid si cum patruo extat, & filius fratris mortui qui sunt in eodẽ gradu s. tertio sed non eadẽ linea, quia vnus est de linea transuersa i. ascendenti, s. patruus: alius de linea transuersali descendenti, scilicet filius fratris personæ defunctę. Ista nõ esset qõ in allodijs & emphyteuticis: qa filius fratris pręfertur patruo: vt in authen. & post fratres. C. de legi. hær. Sed in feudis idẽ dico fortiori rõne: qa ferè ꝯ naturã feudi est, ꝙ respiciat ascendentes: filius ergò fratris succedit in cellula patris sed patruus non hẽt aliam cellulam nisi seipsum: & ideo filius fratris intelligitur esse proximior per fictionẽ quò ad gradum: & per veritatem quò ad effectũ. Vltimò scias ꝙ quidam dicunt ꝙ speciale est in militibus, ꝙ milites succedant in feudo nouo: quod falsum est s̃m Pe. de Cer. Iac. de Bel.

De beneficio fratris, & qualiter frater succedat in benefi. fratris.

Rubr.

1 *Frater an succedat fratri in feudo nouo.*
2 *Rustici simul habitantes si acquirunt aliquid cum bobus communibus an fiat commune.*
3 *Sed si protestatur in acquisitione se nolle fratri acquirere non acquirit.*
4 *Prodigus & pupillus eisdem priuilegijs utuntur.*
5 *Feudum an possit emi.*
6 *Gratis aliquid facere an licet, quod non licet pro pecunia.*
7 *Scientia an inducat consensum.*
8 *Fratres simul habitantes an præsumantur socij.*

a SI quis. a Diuide capitulum in duas partes. Primò
regula datur. Secundò exceptiones. Secun
da incipit: ibi, nisi per inuestituram. &c. Casus dantur
regulę, & exceptiones à regula Regula est, φ frater fra
tri defuncto sine hērde filio non succedit in feudo nouo. fallit re-
gula si tpe inuestiturę per pactum ɔuenit. Item si de cōibus bonis
est emptū. Item si frater est inuestitus vtriusq; nomine, domino
sciente. Item si frater acquisiuit in hostes regis. h.d. In tex. ibi. *Bene
ficium*, scilicet nouum. *Emptum.* scilicet domino sciente & qđ est
infra. *Simul.* subaudi maximè: aliquando tamen simul stare aliquid
operatur: vt ff de eden. l. prætor. versi. sed rectè. & ff de his q deie.
vel effu. l. si verò. §. sed si quis. vers. φ si ex Mediolano. Dicit Inno.
b φ illi qui simul stant videntur unus alteri dare auxilium, b de cle-
rico percuss. c. continentia quod est no. vt per gl. or. in cle. j. de pę-
nis. & in c. Petrus diaconus. de homici. *In hoste*, i. prælio vel exerci-
tu acquisiuerit, s. cum armis & equis cōmunibus: vt infra, de fra.
1 de nouo bene. inuesti. c. si duo fratres in communi casu. † Et nota
in isto c. de duobus principaliter tractari. s. an frater succedat fra-
tri in feudo nouo & dicit φ sic in quatuor casibus. Primus est, qñ
hoc dictat inuestitura. Secundus, qñ de communibus bonis fuit
emptum domino sciente, Pone scriptura ita dicit. Titius emit ta-
le castrum à Sempronio pro mille, qui dictus Sēpronius fuit cō
fessus se habuisse, & recepisse à dicto Titio soluente de pecunia
ipsius Titij. & Mæuij fratris eius. Et not. diligenter φ per hunc ser
monē non inducitur societas sed vř nego. gest. nomine vtriusq;:
φ est notabile. Item non refert vtrunq; de pecunia cōi vel de pe-
cunia redacta ex re cōi, nam hanc nimiam subtilitatē nō curam⁹.
ar. ff. de procur. l. φ procurator ex re domini. Nec ob. ff. de admi.
tut. l. Titium & Mæuium. § altero. quia ibi pupillus non habebat
ratam negotiationem. Tertius quando cōi nomine. Quartus qñ
rex voluit remunerare utrunq;, quod præsumitur, quia cum com
munibus equis & armis fuit in hoste regis: & propterea princeps
2 ɔcessit feudū. † Et hæc est notabilis præsumptio & facit ad qōnē
rusticorum simul stantium, φ si vnus acquirit cum bobus cōibus
φ illud debeat esse cōe, opera aūt inter fratres simul negotiantes
p̄sumatur gratuita & amicitia fraterna impensa ar ff. de neg. gest.
l. ex duob. in princ. & §. fi. licet Bar. medietatē lucri ɔsignet operæ
personali: & alterā medietatē operæ boū: & sic qui laborauit ha-
bebit tres partes: & q nō laborauit habebit quartā partē. Prīa opi-
nio magis placet. ar. huius literæ: licet aliquando tanquā discipul⁹
3 secutus fuerim magistrum meum ɔsulendo. † Secundò tractatur
hic de ipsa acquisitione in cōi q̄ nō hēt locum in primo respōso
huius c. qa ibi est data alia forma, sed hēt locum in trib. alijs respō
sis. Et iō si acquirens ɔ̄trium ꝓtestaret. s. φ nollet acquirere fratri,
nō acquireret ar. ff. de neg. gest. l. Nesennius & ff. de acqui. hær. l. q
4 in aliena. §. Celsus. † Opp. de §. cum uerò Corradus. Solue vt ibi
no. Et adde id φ gl. dicit in pupillo, ēt ad ꝓdigū & furiosum trahi
dēt: qa eisdem priuilegijs potiuntur, vt eleganter no. gl. in l. 2. C. de
cura. furio. q̄ dicit oīa priuilegia ɔpetentia pupillo ɔpetere ꝓdigo
cui bonis est interdictum, & furioso, & alibi nō reperit similis glo.
In priuilegijs tamē pōt induci ꝑ simili id φ no ff. de fideius. l. Mar
5 cellus. & ff. de ɔdi. indeb. l. interdum. in fin. magnæ gl. † Deinde vř
hic, φ feudum pōt emi, ɔ̄triū dicit. j. de feu. da. in vicē. leg. cō. Sed
omissis ambagibus, dic, φ ibi loquitur de vrbanitate nō de necessi
tate, vel ibi loquit̄ de p̄tio iusto, hic de modico: vel nō dēt fieri: fa
ctum tamen tenet vt hic: & suprà de his qui feu. da. pos. c. j. §. fi. de
feu. mar. c. j. de natura suc. feu. c. j. in fi. infrà quemadmo. feu. ad fi-
6 liā pti c. j. & de feu da. mini. val. c. j. & hæc est veritas. † Deinde gl.
transit ad brocarda, vtrum sit licitum gratis, φ non licet ꝑ pecu-
niā. Et dicit φ aliqñ licet, & aliqñ nō licet. Dic tu φ quando pecu-
nia interueniat ɔ̄ bonos mores, vel lege prohibente licitum est
gratuitò φ nō est licitum pretio: vt no. ff. de ɔdi. ob tur. cau. l. 3. §.
si tibi ob iudicium. & l. vlt. C. de ꝓcu. lib x. nam quia curiales per
quosdā rebus alienis inhiantes solicitabātur ad uendēdū: idō ꝓhi-
betur ibi vēditio, donatio aūt nō ꝓhibetur, qa donatio est ualde
7 difficilis & nō pōt induci de facili. † Aliud brocardum est, φ sciē
tia inducit ɔsensum. sed loquitur in scientia ɔ̄hentis, si fuit feudū
emptum a domino, uel si fuit emptum a vasallo, & affuit scientia
authorizabilis, s. ipsius domini, & istud brocardum nō prosequor
8 vlterius. Certè nec prosequor hic materiā, vtrum duo fratres si-
mul stantes præsumantur socij: quia ex solo ɔuictū non præsumit
societas nisi societas mensæ & victus tacita. Aut societas colligit
c ex actibus operosis c hinc inde factis quia actus ostendunt volun
tatem & ɔsensum ꝭm actuum qualitatem. φ dic vt plenè no. per
mod. in d. § altero. & ꝑ me. C. cōia vtriusq; iu. l. si patruus. in lec. &
d ēt per me in l. aditio ff. de acq. hær. d Ar. ad quæstionem de eo qui
promisit iura cedere sub pęna, & ille est absens, φ non incidat in
e pęnam: qa sine culpa nō dēt puniri quis. Sed dicit Accur. φ cessio e
pōt fieri absenti: scilicet dirigendo eam per nunciū, vel epistolā,
sicut dirigitur mandatū. ff. de ꝓcu. l. in causæ. §. fi. & ibi gl. notabi-
lis vel fiat in manibus tabellionis recipientis nomine illius secun-
dum Hostien. extrà de pig. c. significante in nouella.

ADDITIONES.

a Si quis. Vide istum tex. allegatum per Bar. in l. φ dicitur. in finalibus ver-
bis, la 2. ff. de ver. obl. φ mater pōt accipere emphyteusim ecclesiasticam ꝓ
se, & filijs suis, & sequitur ibi Io. de Imo. & voluit Bal. in l. si auus. ff. de pac
And. Barb.

b Auxilium. Vide φ singulariter & eleganter dicit in l. raptoris. C. de epis. &
cler. Et vide eundē in l. j. C. de ser. fug. & in c. j. §. furtū. de pa. iur. fir. & Bal. in
l. data opera. C. qui accus. non poss. And. Bar.

c Actibus operosis. Vide Bal. in l ob ęs. C. de act. & obl. & in l. per diuersas. C
manda. ꝑ illa gl. est casus. ff. ad Treb. l. restituta. §. fin. & l. quamuis. & l. apud
Iulianum. §. Antistia. eo. ti. Vide An. in l. cum conuenit. ff. de pi. Vide etiam
tex. in l. φ parte. §. filius. ff. famil. ercis. Vide Bald. in l. j. C. qui test. face. poss.
And. Barb.

d Acqui. hære. Porrò patrimonium laboribus & multis casibus quęritur & au-
getur. C. arbitrium tutelæ. l. si defunctus.

e Cessio. Extra not φ ille, qui cedit actionem non dicitur soluere, & ideo non
dicitur satisfactum illi cui iura sunt cessa: vt no. in l. legaui. in fi. magnę glo.
ff. de libe. leg. Adde φ non tollit indultum beneficium φ impedit indulgen-
dum dicit Accur. l. si seruum. §. fi. de acquir. hær. Sed istud non est semper ve-
rum vt hic. & ideo φ id φ ad vtrunq; ordinatur, vtrunq; operatur, i. impe-
dit producenda & resoluit producta. Sed si ad alterum ordinatur illud tātū
operatur, vt ff. de arb. l. non distinguemus. §. sacerdotio.

De feudo sine culpa non amittendo.
Rubr.

1 *Culpa si pretendatur necessaria est declaratio. & num. 2.*
3 *Libellus an sit necessarius ad executionem sententiæ legis.*

SAncimus. Casus, datur regula. Regulariter
aūt miles vasall⁹ feudū nō amittit,
nisi culpa rōnabili cognita, & ɔuicta. h.d. Hæc aūt re-
gula obtinet in oībus, vt s̄ de natu. feu. & no s̄. de his q
feu. da. pot. §. fi. Iac. de Belui. Et idē in priuilegijs q̄ si ie cā auferri
nō possunt vt no de diuer p̄dijs vrba l. fi. lib. x. ¶ Nā culpā nō præ
sumi nisi quis ɔuincat, siue sit culpa in faciendo, siue in omittēdo.
1 facit ff. de re mil. l. 3 §. si ad diē. † Itē no. φ s. per culpā is necessaria
est declaratio. Dic, φ aut rōne culpæ qs venit priuādus: aut est pri
a uatus ipso iure. Primo casu necessaria est scientia a ad esse pœnę,
vt ff. de iure fis. l. eius qui de. atorē. vbi ēt probatur φ perempta in
stantia nō pōt agi ad causæ ɔmissionē, dicit Inn. de iura. cal. c. cum
causam. & facit ad p̄dicta. ff de ver. sign. l. aliud. §. inter mulctā. &
b l. siqua pœna. & no. C. de sacrosan. eccles. l. iubemus. § ęconom⁹. b
Secundò est necessaria snīa non ad esse, sed ad executionē esse: vt
c no. in c. pro humani, extra de homi. lib. 6 in nouella. c † Et iō qñ
2 capiuntur banniti, q ex forma statutorū habentur pro ɔdemna-
tis, fit qdam declaratorius processus in quo declaratur captā esse
d illā ꝑsonā d q̄ reperitur bānita & bannum exequendū esse. & ita
seruat practica q̄ est vera intellectrix legum. Sed sine aliqua decla
ratione facta executio nō esset propterea tamē ɔ̄tra pe. q̄ no Inn.
de ap. c. ex ratione. vbi no. φ in mera executione nulla est necessa
3 ria cognitio, vel dilatio: qđ dictum tene menti. † Ad executionē
e aūt snīæ legis bene est necessarius libellus e vt per gl. la de Bel. in
Authentica de incest. nup. coll. 2 & in c. ordinarij de of. ord. ꝑalle-
gato p Io. And. cū non possent aliquo iudicium. Et no. † snīa
legis excedit modum iudicij qa sine iudicio fertur, sed nō modū
delicti, qa non potest esse nisi vera, & requirit factum verificè cō-
f summatum: vt no. in c. perpetuæ. de elec. lib 6. in nouella.

ADDITIONES.

a Scientia. Vide quæ no. Bal. in c. j. qualiter dominus proprie. priu. vbi nota-
biliter loquitur. And. Barb.

b Oeconomus. Et semper actus officij p̄cedit priuationē, q̄ surgit ex actu, sed
non eam quæ surgit ex contemptu, quia contemptus semper præuenit & p-
curit actū suū vt eleganter no. Inn. in c. præterea. de equisiti. de app.

c In nouella. Et in c. licet episcopus. de p̄ben. & in c. cum secundum. de hęr. &
ibi per Io. And. & in c. ordinarij. de offi. or. co. lib. 6. in nouel.

d Personam. Vide Bal. in l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de le. 2. B. in l. de-
monstratio. ff. de ɔd. & dem. Io. de Imo. in l. 2. alias 3. ff. de lib. & posthu. An.
in d. l. 2. istam practicam damnat, & dicit φ debet addi φ confiteatur se illud
crimen commisisse. etiam istud dicit Bal in d. §. inter. d. Io. de Imo. in d. l. de
monstratio. coniungit vtranq; practicam. And. Barb.

e Libellus. No. φ ad executionem sententiæ legis requiritur libellus, qđ not.
bene. Vide Bal. in l. si causam. de execu. rei iud. & ibi remisi.

f C. perpetuæ. Et ff. ad Tur. l. fin. §. j. & ad mu. l. ordine. & in l. si qua pœna. de
uer. sig. per Io. And. in regula in pęnis in merc. & in d. c. ordinarij.

1 *Iussus, mandatum, consilium, ratificatio, hęc uerba qualiter differunt.*
2 *Decretum a iudice an, & quando possit interponi.*
3 *Sententia declaratoria quando requiratur.*
4 *Stuprans uiduam domini, uasallus non amittit feudum ipsum.*
5 *Vasalli excusantur a pęna propter impotentiam.*

Si

SI quis miles. Vasallus feudo priuatur, alienādo, cum vxore domini ꝯcumbēdo, & in pugna cum posset iuuare eum dimittendo.
1 h.d. † In tex. ibi, *Sine iussu.* i. sine ꝯsensu. Nā idē operat ratificatio, ꝙ mandatū: ꝓpriè verò loquendo, iussus dēt ꝓcedere. ff. de acqui. hær. l. si qs mihi bona. §. iussum. Itē mandatū dēt ꝓcedere: vt ff. mand. l. si verò non remunerandi §. post creditā. Item ꝯsiliū dēt semper præcedere, vt ff. de ver. sig. l. sæpè. p Acc. Item in factis sine ordine necessario nō hēt locū ratificatio: quia esset ordo ꝑposterus: & solennitatis omissæ defectus reddit actū inualidū. de uer. ob. l. qui Romæ. §. Flauius. Vnde ratificatio supplet solum defectū singularis personæ ꝯsensus. C. si qd in frau. patro. l. 2. Sed vitium ꝑposterationis nō tollit. Adde ꝙ no. in c. dudū. per Io. in gl. magna, de re. ecc. nō alie. lib. 6 De ꝯsensu, dic. ꝙ aut actus sine ꝯsensu est nullus ipso iure, & tūc dēt in ipso negotio interuenire vt l. j. in fi. de autho. tuto. Aut actus valet, tamen pōt infringi p exceptionē, tunc sufficit ratificatio, vt C. ad Maced. l. fi. Et facit qđ no. C. g
2 admit. ad bo. pos. in l. j. † De decreto, dic. ꝙ cā iam cognita potest
a interponi ante & post, a quia ꝑtor ꝑmittere pōt futurā venditionē, & retro factam roborare per decretū: ꝯsultius tamen est totū facere eodē ꝯtextu. Et adde qđ no. Inn. in c. dudum de re. ec non alie. lib. 6. & qđ no. p Bar. ff. de aqua plu arc. l. si aūt. & facit qđ no. ff. de mino. l. 3. §. permittitur. in gl. sed tunc secus, &c quā gl pōdera. *Amittat.* ipso iure: quia perdit qñ alienat: vt no. in c. ex parte. de
3 feu. p Inn. † Sed in duob. casib. sequētibus intelligitur per sñiam. tamen iste tex. quia dicit amittat, & non dicit amittit: multū vrget ad dicendum, ꝙ ēt in casu alienationis nō amittit, nisi per sñiam: qđ verum est, si alienatū negetur, quia dēt ꝯuinci per sñiam, sed si notoria sit alienatio nō requiritur sñia. dic ꝙ ēt in occulto pōt alteri conferri, licet nō possit post auferri nisi ꝯuicto c. licet. de ꝑbē. lib. 6. & ff. de ꝯdi. ob causam. l. si pecuniā. §. si seruum. & hoc est spe
4 ciale qñ per alienationem feudum ruit. *Domino uiuente.* † Nota ꝙ dño mortuo, qui stuprat viduā, non amittit feudum: quia hic requiritur ꝙ in vita adulterauerit. ar. ꝯ qđ not. C de fideicom. l. fideicom. & de his qui vt indig. l. sororem. *Si potuerit.* † Notabilissi-
5 mū verbū est illud, ꝙ impotentia excusat vasallos à pęna: b & nō intelligas hoc de leui impedimento, sed de graui, vt ff. de re iudic. l. quæsitū ff. de publ. l. Cæsar. quia qñ culpa nō est in facto, nec in ordine difficultatis, impeditus venia dignus est. ff. de re. mil. l. 3 §. sed ad diem. & l. qui cōmeatus. & C. de his qui. vt indig. l. si iō. Itē si culpa ꝑcedit impedimentum, tale impedimentum non excusat: vt l. si vehenda. §. idem iuris. ff. ad leg Rhod. de iac. quia nolle dicit qui suo facto impeditus non potest velle: vt eleganter no. in l. j. C. de natu. li & facit. C. de appel. l. ꝑses. & C. qui pe. tu. l. cū à matribus. l. si pecuniam. in prin ff. de condi ob cau.

ADDITIONES.

a Ante & post. An decretum possit interponi, ante vel post. vide Bal. in l quęcunq;. C. de bo. mat. aliàs de bonis quæ li. & l. cum non solum. §. necessitate. de bo. quæ lib. & l. j. C. qui admit. & in rub. C. de exerc. Et vide quæ no. in isto ca. in recollectis. And. Barb.
b A pęna. Vide quę no. Bal. in l. si ideo. C. de his qui. vt indi. Vide. c. quęstionē. de app. tex. & gl. Vide quæ ibi dixi. And. Barb.

Quo tempore miles inuestituram petere debeat. Rubr.

Mensis quot dies habet.
Dies non integra, an connumeretur inter dies termini.
Purgatio moræ an admittatur in terminis.
Vsumfructum promittens per biennium, transito biennio, an possit purgari mora.
Dominus recipiens uasallum post annum, an uideatur remisisse moram anni.
Mulier si ignorat uirum mortuum an post annum teneatur eum lugere.

SAncimus. Casus, datur regula, & instantia regulæ. Regula est, si miles intra annum & mensem post mortem domini non petat inuestituram ab hærede, vel post mortem patris à domino, perdit feudum Fallit regula, si iusta cā impedit, veluti mortis, vel capitalis inimicitia, vel infantia, vel infamia, vel iusta absētia. h.d. Et sic non aufertur ex abrupto, sed cā cognita, & per sententiam. vt lege 3. § si ad diē. ff. de re milita. ¶ † In tex. ibi, *Et mensem.* sed quot dies hēt mensis? variæ sunt opiniones. & plenè not. in c. licet. de sup. ne. præ a in nouella. tot dies hēt, quot hēt maior pars mensium anni, quia fauorabiles esse debemus: alij aliter dicunt. a ¶ † Adde arg. ꝙ dies q̄ nō est integra, s̃m ciuilem computum, nō numeratur inter dies termini. ff. de ver. sig. l. anniculus. b *Vadat.* i. differat, vel labi patiatur. Et nota grossum modum loquendi, qua si dicat, frustra vadit qui spē obtinere non potest. sic frustra vadit verus ꝯtumax iudice non sedente pro tribunali. ff. de in integrum
3 restit. l. diuus. † Et ex isto text. apparet, ꝙ non admittitur purgatio moræ: quia terminus iuris & à iure præcisus improbabilis est. C. de iure delib. l. fi. §. sed quia quidā. & hoc est qñ lex ita statuit. cuius dicti triplex rō redditur. Prima, qa ꝯ statutū legis mora nō purgatur. Secunda, qa ꝯtus ille hēt in se quandam temporalitatē, videlicet, quousq; vasallus obtemperat statutis, & ideò nō prorogatur. ar. ff. de pac. l. epistola §. si & ff. loca. l. quæro. §. inter locatorē. Tertia colligitur ex dictis Dy. ff. de ver. ob. l. si seruum. § sequitur. vbi dī, ꝙ qñ propter moram fit translatio, vel retranslatio domini vel rei, mora non purgatur. & ita est hic: quia p moram feudū reuertitur ad dñm ipso iure: vt nota. infrà de proh feu. alie. p Fede. l. Imperialem. §. callidis. in gl. quę incipit, ipso iure: & ꝯ de ꝯtro. inter do. & emp. feu. c. j. in fi. in gl. q̄ inc. si rei vendi. cum sim. & idem in ꝯtu emphyteutico. C. de iu. emph. l. 2. Et est rō; quia quoties p moram inducitur resolutio ꝯtus. ibi non est tractandum de pur
c gatione moræ, nisi consentiat c altera pars. C. de pact. int. emp. l. commissoriæ Quandoq; etiam mora non purgatur quia impedit nascentem obligationem oriri: ff de fideicom. liber. l. Thais §. inter. & si ad inchoationem beneficij mora nō purgatur. ¶ Sed quare in iudicijs mora purgatur in principio, & non in fine? Resp. qa in principio pęna apponitur ad hoc, vt reus metu pęnæ pareat: quia ꝑtoris intentio est, vt lis sententialiter dirimatur: qđ nō pōt fieri nisi iudicium sumat formā ex personis præsentib. vel ꝓcedētib. & ideò prætor purgationem admittit: quia habemus effectū rei. Sed in decisorijs iam decisum est: & in fine consistit propriè ri-
4 gor iudiciorum. ff. de iud. l. si prætor. & de arbit l. Celsus. † Pone promisisti mihi vsumfructum vsq; ad bienniū sub pęna, nunquid elapso biennio potes purgare moram offerendo aliorum annorum vsumfructum æquè bonum? Respondeo non, quia non pōt aliqua purgatione reponi in pristinum statum, cùm diuersorum annorum diuersi sint fructus in quantitate & qualitate, & nō pōt sic reponi in pristinū statū, cum extare desierit, vt de vsufr. leg. l. si vsusfructus mihi in biennium. Idem in vsu legato, quia cū propter necessitatē vitæ sit introductus nō est idem vsus diuersorum annorum, quia secundum ætatem variantur alimenta: vt ff de cōd. ind. l. si nō sortem. § libertus. & ff. de ali. & cib. leg. l. cum vnus. in
5 fin. vbi tex. cum gl ¶ † Sed pone, ꝙ post annum & diem siue mensem dominus vasallum recipit ad obedientiam, nunquid videtur rem isse ingratitudinem moræ? Resp sic, nisi contrarium fuerit protestatus: vt ff. si quis cau. l. 2 in prin. ff. de eo qđ cer. loc. l. fi. C de iu. dom. imp. & d. l. commissoriæ. nam frustra de pęna laborat q contrarium acceptauit ex certa scientia. Sed si per errorem, distinguitur: Aut fuit supinus error, & idem, quia talis error non patrocinatur in pęnis exigendis. Aut fuit iustus error, & tunc nō nocet erranti. nemo enim ignorans remittere videtur: vt ff. de transact. l. cum Aquiliana. & l qui cum tutoribus §. qui per fallaciam. & ff. de act. & obl. l. ex maleficijs. §. longè. C de dona. l. nec ignorans ff. de ꝯdi. inde. l. fin. §. idem qstijt. hoc tenent duæ gl. hic positæ. Iac. de Bel. Pet de Cer. & ego. ¶ In tex ibi, *Et mensem.* s. à die scientiæ cōputandum. C de admi tu. l. etsi scisses §. si. ff. de adm. tut. l. quidam decedens. § fin. quia dicit lex, scientiam non ignorantiam volumus obligari. C. de decu. l. generali. lib. 10. de decre ab ord. facien.
6 l. fin & in c. 2. de consti lib 6. † Dicit lex, ꝙ mortuo viro vxor debet eū lugere per annū. Pone ꝙ ignorat eum mortuū: nūquid tenetur

ADDITIONES.

a Dicunt. Gl. Acc. dicit, ꝙ vbi mensis nomen profertur simpliciter, omnis mēsis habet xxx. dies, C. de iur. delib. l. fi. §. sin autem dubius, in gloss. super ver. sexaginta. & tene ꝙ ipse dicit. Alij dicunt ꝙ si extendere est fauor, habet dies xxxj, si odium, habet xxx. idem si neutrum, facit C. de iu. auth. iubemus.
b Anniculus. Sed an sufficiat, ꝙ negotiorum gestor ierit & fuerit inuestitus intra annum Et videtur ꝙ non, nisi vasallus ratificauerit. l. bonorum. ff. rem ra. ha. In contrarium videtur, quia satis factum dicitur, quandocunq; dominus voluerit. Prima opi. verior est vt no ff. de neg. gest. l. si ego. ff. de iureiu. l. Labeo. & per Acc. facit l. j. in princ. de apreci. Sed nunquid iste titulus habeat locum in inuestituris prælatorum. Pone, iuraui fidelitatem episcopo cuidam Papiēsi recipienti pro se, & suis successorib. ille mortuus est, & alius est nunc episcopus, an teneat de nouo iurare? & videtur casus ꝙ non, extra, de iureiur. c. veritatis. sed illud est ideo, quia ibi talem formam præcepit iurari: & fuit quoddam priuilegium secundum Ber. Cum ergò ibi sit speciale, ergò in contrarium est iūs commune. Nam de iure communi in iuramento fidelitatis non debet fieri mentio successoris. Et ideo successor non habet ratum, quod in se est pręordinatum, sed oportet seruari: vt c. j. suprà qui suc. tene. latius dictum fuit. Aliàs vasallus cadit à feudo. debet enim recognoscere & iurare. arg. C. de fi. instru. l. plures apochis in ratione sui. Hoc etiam sentit Host. vt ibi not. in nouel talis forma non est tradita a iure in iuramento vasalli, ꝙ iuret futuro domino, vel alteri recipienti pro eo: si tamen iurat hoc modo, quia tendit ad acquirendum, acquiritur ecclesiæ velit nolit platus. ff. de acqu. rerum do. l. & inuitus, nec tamen liberatur iurans. de ver. obl. l. stipulatio ista. §. inter certam. & facit. ff. de pac. l. si vnus. §. fi. & dic, vt infrà, quæ fuit prima causa bene. amit. c. j.
c Consentiat. Vide An. in repetitione l. si insula. de ver. obl. Andr. Bar.

netur eum eligere.Certè non.Pone, ꝙ ꝑ annū à die mortis cępit
ſcire,dicit lex,ꝙ eodem inſtanti ſumit lugubria & deponit. ergo
ſequitur ꝙ tꝑe ignorantiæ currit annus:vt ff.de infam.l.genero.
Sed iſtud eſt ad exonerationē ignorantis,non ad eius onerationē.
& ſic nō ob.¶In tex.ibi, *Sui.* ſ.vaſalli. *Alterius.*ſ. vaſalli. puta qui
erat agnatus,& feudum erat pr̄num, & ſic agnatus dēt petere in-
ueſtituram tempore hic ſtatuto.*Debet.*ſcilicet vaſallus Iac.

1 *Cauſa iuſta excuſat uaſallum.& quæ ſunt cauſæ iuſtę.*
2 *Tempore conſuetudinarium currit minori:tamen læſus reſtituitur.*
3 *Iuramentum fidelitatis ſubtrahitur domino propter infamiam.*
4 *Vaſallus non tenetur ſequi dominum quocunque ierit.*
5 *Mors mortui ultra mare an probetur per famam.*

1 Niſi iuſta. Hæc eſt ſecunda pars valdè not.† Et primò
nota,quod iuſta cā excuſat, & eſt iuſta cauſa
mors dñi,cui debebat iurari,vel mors vaſalli qui dēt iurare. Et vi-
de oīno qđ no.ff.de ꝯſt.pecu.l.hactenus.in prin.nā ſi hoc accidit,
ex integro annus incipit,nec ꝯtinuantur tempora.nā ex pſona ſuc
a ceſſoris incipit dies:nō ex pſona ꝑdeceſſoris. qđ eſt notandum.[a]
b Arg.ꝯ.ff.quis ordo in bo poſ.ſeruetur.l ſi in fi.[b]¶*Capitales inimici-
tiæ.*i nō leues ſed magnæ vel maximæ.vt ff.de arb.l. licet. & intel-
ligo qñ talis inimicitia pōt eſſe periculoſa eunti,vt extra de elect.
ca.bonæ.ſicut eſt in exercitijs terrarum,vt no.in c.ſtatutū.de reſc.
li.6.nam ſi ita potēs vaſallus eſt,ꝙ nō timeat inimicitias capitales
eiuſdē tertiæ perſonæ,ꝑtextu talis inimicitiæ nō eſſet excuſatus:
ſed ſi eſſet inimicus capitalis dñi,bene eſſet excuſatus:de iud.c.pa
ſtoralis.in cle.niſi culpa proceſſiſſet a vaſallo. ff. loca.ſi merces.§.
c culpæ.[c]¶*Infantię.*ſ.vaſalli, ſupple ēt ſi tutorē habeat. ipſe.n. ex ſe
ignorat oīa.vt l.fi.ff.rem pupil.ſal. fore. Itē poſt infantiam donec
eſt pupil.dr̄.n.ſemiplenū intellectum habere,vt no.ff.de reg.iur.l.
in negotijs.ꝑ Acc.Adulto vero currit tp̄s, ſed reſtituitur in inte-
grū ætatis beneficio: & ꝓbabit læſionē eo ipſo ꝙ infra tp̄s nō pe-
tit inueſtiturā:vt ī.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ Fede.c.j.§.ꝑtereà ſi q s.Et ſ m
hoc parū ꝓdeſt dño,ꝙ adultus inciderit in commiſſum:nā pōt pe
tere reſtitutionē in integrū toto tꝑe minoris ætatis, & vltra vſq;
ad quadrienniū.l.fi.C.de temp.in integ.reſt.pe. & ſtabit dñs tanto
tꝑe anteq̄ ab eo petatur inueſtitura.ꝙ vr̄ valdè abſurdum:qa lędit
multū iura dñorum,& authoritatē ipſorum.& eſt ar. ad hoc.ff.đ
mi.l.Aemilius.Sed ad illa pōt reſponderi,ꝙ eſt ibi tp̄s ꝯuentiona
le hic legale:ꝯ ꝙ datur reſtitutio,vt eleganter no.C.de reſtit.mili.
l.ſi cum militarib. & eſt expreſſum de reſt. in integ. c. cōſtitutus.
Aequum eſſet diſtinguere, ꝙ aut eſt minor in plena pubertate,
qa maior eſt 18.annis,in quo cadit plena ſcientia ꝯſuetudinis, &
d & nō reſtituatur [d] quaſi ex dolo.ff.de mi.l.ſi ex cā.§.ſi ī ꝯmiſſum.
Aut eſt ī.iſtam ætatē,& tunc ſuccurritur.iſta diſtinctio ſit de iure
Lōgobardo:ſed nō de iure Romano:vt not. in l.2. de eo qđ certo
lo.& iō tutius eſt in dubio ſequi opi. glo. quā ēt ſequuntur dñs Ia.
Ardi.Ia.Bel.& Pe de Cer.in d.§. ꝑtereà.in quorum opi. ego iui ꝑ
dictum c.ꝯſtitutus.vbi vr̄ caſus.Nā regula eſt,ꝙ ſemper minor re
ſtituitur niſi ꝯtrium reperiatur in iure expreſſum:vt no.ff. de min.
2 l.auxilium.& in auth.de hære.& fal.§.pupillus.¶†Ex his inſurgit
talis ꝯcluſio,ꝙ tp̄s ꝯſuetudinarium currit minori: ſed datur reſti-
tutio ſ m Innoc.Sed Bar.dicit ꝙ in lucro captando currit, ſed daṫ
reſtitutio.Sed in damno vitando ipſo iure eſt illæſus. ſed opinio
ſua eſt ꝯ caſum dicti §.ꝑtereà.quem §.ipſe nō reſpexit: quia oīm
e habere memoriam &c. Poſſet dici[e] ꝙ tp̄s ſtatutū ꝑ l. municipalē
ſuccedit loco temporis ſtatuti a iure cōi,& tunc ſortitur eandem
naturā,vt ipſo iure nō currat minoribus.In dicto verò c.ꝯſtitutus
nō ſuccedit loco alicuius tēporis ſtatuti à iure: imo illi ciues ſic
ordinauerunt ſecundum Inn.& not.de ap.c.ex ratione.¶*Infamia.*
3 †Nota mirabilem tex.ꝙ ꝑꝑ infamiam ſubtrahitur dño iuramen-
f tum fidelitatis, ſ hoc non intelligitur de qualibet infamia, ſed de
ea q̄ irrogatur domino:quia eſt bannitus a rege,vel diffidatus,vel
excommunicatus,vel publico iudicio condemnatus:vt infrà, hic
fin.lex.c.j.§.ſed Obertus.qđ declara ꝑ Inn.in c.veritatis.de do. &
cōtu & dic ut in d. §. ſed Obertus. Quid.n. hēt cōe infamia ſalua
ſtatus ſubſtantia cum ꝯctu? certè nihil.ar.ff.de mino.l.Papi.exuli.
4 in rōne ſui.ff.de calum l.fi.¶†*Vel etiam iuſta abſentia.*ſ.dñi. certè ī
domino nō curo iuſtam vel iniuſtā: qa qñ præſens ſeruatur illæs'
ꝯ abſentē non diſtinguitur cā abſentię:vt no.ff.de in inte.reſt.l.fi.
Siue ergo dominus abeſt iuſtè,ſiue iniuſtè,ſuccurritur vaſallo.nō
enim tenetur terga domini ſequi & volare,ſi dominus volat:vt l.
Mæuius.in fi.ff.de ann.leg.Expone iuſtæ abſentię.ſ. vaſalli; qa ſe-
cus in abſentia temeraria:vt ff.ſi qs cau.l.2.§.ꝙ diximus.¶*Damne-
tur.*ſ ad reſtōnē feudi rōne cōtumaciæ.Dy.¶In gl. hoc demū tp̄s.
No.in hac gl. tp̄s poſt ſcientiam currere, niſi craſſa ignorātia &c.
¶In gl.ſic ergo.ver.ſed pone.No.ſeruitium ꝯſuetum recipiendo
videri ingratitudinē remitti ¶In gl.nunquid.ibi,vel tres.No.nun-
quid tp̄s qđ ſuper rat defuncto, tūc hæredi eius detur.q̄ritur in gl.
& nō ſoluitur,& vide l.fi.C ſi pen.app.mors interuenerit.¶In gl.
ſi habes.ibi:dominus ſi excōicatus.No.gl.expreſſam,ꝙ oīs excōi-
catus maiori excōicatione eſt infamis. Adde quod no. inſtitu. de
5 ca.dimi.§.minor.¶†In ea.gl ibi,nulla fama habita de dñi morte.
Not.duo.Primò,an mors eius qui dr̄ mortuus vltra mare, probeṫ
per famā. Et adde qđ no.ff. quemadmo teſt.aper.l.2.§.ſi dubiteṫ.
& C.ſol.mat l.ſi quidæm.& ff.de ſecun.tab.l.qui ex liberis. in prī.
& C.de capt.l.nec nos.Secundò no. ꝙ non imputaṫ ei qui non eſt
certus de morte teſtatoris, & ſic interim non currit tp̄s executo-
6 rib.teſtamenti,vt no.Bar.in d.l.genero.¶†In eadē ibi,nunquid er
go.no.in hac gl.ꝙ aliquis inueſtiturā pōt petere, & iuramentum
fidelitatis præſtare per procuratorē,qñ eſt abſens, & non pōt cō-
g modè adire dominum per ſeipſum.[g]† Quid de ciuitatib. vtrum
7 cogantur ſinguli de ciuitate iuramentum fidelitatis ꝑſtare? Rñ.
debet iurare vniuerſaliter vniuerſi per ſuos ſindicos, & ſingulari-
ter ſinguli adulti,& maiores per ſeipſos, licet in pace ꝯſtantiæ di-
catur, iurare faciam oēs maſculos mecum habitantes a ſexdecim
annis ſ.vſq; ad ſeptuaginta.alibi dr̄.18.annis &c. ī. de pa. te. c. j.
8 ſed ibi iō quia ita placuit paciſcentib.† Sume tamen ibi ar.ꝙ mu
lieres non debent iurare fidelitatē.¶Deinde iſta gl.dicit, & tāgit
illum paſſum:vtrum illi q ſunt impediti per ſe teneantur mittere
ꝓcuratorē.Nam aut loquimur ad agendum, aut ad defendēdum,
aut ad aliquid aliud peragēdum.Primo caſu teneṫ mittere ſi com
modè pōt.ſed ſi actus requirat perſonalē ꝑſentiā,ſecus.Secundo
caſu ēt tenetur mittere,ſi cōmodè pōt.quod dic vt not.in l.j.ff.de
diuer.& tēp.præſcr.& C de ꝓcur.qui abſente.& in l.2.ff.ſi qs cau.
ꝑ Gul.Iac.But.& alios modernos.In tertio verò mēbro dic vt in
iſta gl.quam tene menti.¶Vltimo loco reſeruaui op.qa hic dr̄ de
anno & menſe,cū alibi dicatur de anno & die. ſed dic ꝙ hoc eſt
ſpeciale in militibus, quib.ēt ipſa vetuſtas in honorē militiæ mul
ta dedit priuilegia:vt l.fi.C.de iure deli.in prin.& C.de vet.lib.12.
& ff.de teſt.mi.l.fin.Et licet lex Imperatoris Fede. loquaṫ de anno
& die & ſic poſterior,tamen non intelligit derogatum priuilegijs
militum,vt leg.& no. C.de ſilentiarijs.l.decurionib vbi eſt gl. ſin-
h gul.[h] lib.12.Et ita teneas dimiſſis ambagibus quas indocti recitāt
in cathedra quæ non ſedetur,ſed incubatur ab eis.

ADDITIONES.

a Notandum.Quia annus non poteſt eſſe continuus ſi intercedit inter ruptio.
l.fi.ff.de pub.ff.de ſta.lib.l.cum hæres.§.ſanis.
b L.fi.in fin.Et C.de his qui.vt indig.l.Polla.C.de iur.deli. l. cū antiquiorib.
& C.de tēp.in integ.reſti.l.ea quæ.ff.de min.l.Aemilius. ꝙ eſt verius. vt C.
de non nu.pec.l.ſi intra.& ff.ad Treb.l.ſi hæres inſtitutus.
c §.culpæ.Et l.ex parte.de adim. leg. & l.quicunq;.de ſer.fug. & l.exceptionē.
ff.de fideiuſ.Extra no.ꝙ doloſa negligentia aliquando dicitur maleficiū, vt
no. in c.ſi cōpromiſſarius.de ele.in 6.in 5.gl.& C.de admi.tut l.ſi bona.C.de
hęre.tu.l.pr̄.Et adde qđ no.Ber.in c.2. de teſt.cog.ꝙ ēt lata ſnīa depoſitiōis
admittuntur ēt iuſtæ excuſationes.Et no. ꝙ nō lęditur ex curſu tēporis q ne
gligens nō fuit.vt in Authen.de appel.& C.de iu.deli.l.fi. dēt de negligentia
conſtare.C.qui da.tu.poſ.l.ꝙ dicis.& iuſta prorogat annum.ff.de ri. nup.ſæ-
pe.Et vide ꝙ no.Acc.de le.j.l.ſi Titius.§.pe.Et dicit Iac.But.ꝙ doloſa negli
gentia ꝯ fidem promiſſionis eſt crimen ſtellionatus ꝙ in periurio verū eſt.ff.
de pig.ac.per But.vltra tp̄s ſtatutum nemo auditur vt hic. & ita gloſſat .r.
ff.de acquir hæred.l. quandiu.
d Non reſtituatur.No.qñ tempus ſtatuti currit minori,vide tex.in l.ꝙ ſi ſine.
§.Lucius.ff.de adm.tu.Vide Bar.in conſi.ꝙ incipit,in Chriſti nomine. Vide
Bald.in l.quandiu.C.qui admi.& rat.in l.fi.C.in q.cau.in inte.reſt.nō eſt ne-
ceſ.Vide Lud.in l.is pōt.ff.de acqui.hær.And. Barb.
e Dici.Contra Bal.no.l.j.C.de cadu.tol And.Barb.
f Fidelitatis.No.propter infamiam dominum priuari iuramento fidelitatis.
ꝙ limita:niſi reſtituatur.c.fi.ī.per quos fiat inueſti. And.Barb.
g Seipſum.qa iſte actus non eſt adeò ſubſtantiandus in perſona domini, ꝙ nō
poſſit interuenire procurator.ff. de procu.l.ſeruum quoque.§.publicè.in ra
tione ſui:quia ad radices ſemper recurrendum eſt, vt not. inſti. de ob. per
Accur.And.Barb.
h Gloſ.ſingularis.no.ſingulariter cum eſſet quæſtio coram iudice,reſpondi ꝑ
iſtam gl.ſing.& per tex.d.l.decurionibus.& ita deciſum fuit. Vide Ludo.in
l.hac conſultiſſima.C. qui teſta. fac. poſſ. prope princ.& Bal.in l.3. C.de ſac.
ſan.eccl. Vide quæ dixi in c. inter. de re iudi. & in c. cum olim. de præſcrip.
Andr.Barba.

1 *Feudum vaſalli non poteſt per dominum conferri ſine conſenſu ipſius ua-
ſalli:& an poſſit locare.2.*
3 *Infeudans duobus an incidat in crimen falſi:& an dominus poſſit feudum
hypothecare.*
4 *Dominus an poſſit vendere feudum cum curia.*
5 *Dominus an teneatur ſtare contractui mortuo uaſallo, ſi inueſtitura non
ualuit eo viuente.*

SI quis fecerit. Caſus. Traditur regula quæ
eſt. Si dominus de beneficio
ſui militis alium inueſtiuit, vel feudum ſui militis alie
1 nauit, pro non facto habetur. hoc dicit. ¶†Not.ꝙ do
minus non poteſt feudum vaſalli ſui conferre ſine eius ꝯſenſu. &
ſi facit, ꝓ nō facto habetur. & non tamen per hoc dñs cadit a pro
prietate ſua.& in hoc eſt differentia,an dñs alienet, an vaſallus. &

hoc

2 hoc intendit istud capitulū. ¶ †Quærit gl. an possit locare: Et dicit ꝙ nō in præiudicium vasalli. Nā conductor tenetur stare vasallo: qa vasallus hēt ius in re. Et sic non obst. C. loca. l. emptorē. ſm vnā lec.
3 ¶ †Quæro vtrum ille qui infeudat duobus incidat in crimē falsi? Respondeo nō: quia litera dicit pro nō facto habeatur.
4 †Quæro nunquid dn̄s possit hypothecare? Rn̄deo nō ī præiudiciū vasalli. Sed tertio possidente an possit agere hypothecaria. argue ꝓ & ꝯ vt subtiliter colligitur ex his q̄ notant. ff. de ꝯd. inde. l. indebiti. § si
5 ¶ †Quæro an dn̄s possit vendere feudū cum curia? Dicit gl. ꝙ sic. Adde dicit Host. ꝙ si aliquis dn̄s velit terrā suam subijcere a alieno dn̄o, admittitur ꝯdictio hominū suorum, & maximè si dn̄s velit partē alienare, & partē retinere: quia interest subditorū
6 tot dn̄os habere. & hoc per c. dilecti filij. de maio & obe. ¶ †Quæro, pone ꝙ nō valeat inuestitura purè facta q̄diu viuit prior vasallus: nunquid eo mortuo sine hærede dn̄s teneatur ꝯctui stare. Et vr̄ ꝙ nō: quia nō tenuit, vt hic & ar. ff. q. & a qui. l. si seruo. In ꝯriū vr̄: qa nō pōt venire ꝯ factum suum: vt ff. de adop. l. pōst mortē. & ff. de vsu. l. cū vir prædiū. Sol. aut inuestitus est possessione, & est tutus exceptione. Aut ipse inuestitus agit ꝯ inuestitorē dn̄m: & tūc, aut ex nudo pacto, & nō pōt: aut ex stipulatione, & pōt. Nā cū sit præter legem facta inuestitura, non ualet nudum pactū: quia non habet a quo vestiatur: sed stipulatio valet: quia non habet a quo impediatur. ar. ff. si cer. pet. l. proinde. & ff de acti. emp. l. si quis alienam rem. & ff. de rei ven. l. si a Titio.

ADDITIO.

a Subijcere. An dn̄s possit vendere terram suam cum hominib. Vide Bal. in c. j. §. prætereà. de ꝓhib. feu. alie. per Fed. & in c. j. §. 2. de le. Cor. & C. de don. l. 2. de pen. in c. ad q̄stiones. de re. permu. & ibi Ioan. de Imol. & ibi secundū Archi. Vide pro dicto Arch. Inn. & Bal. in c. fi. de sequest. An. Bar.

1 *Actus factus à iudice incompetenti non ualet.*
2 *Dilapidare quis dicatur bona sua.*
3 *Recursus ad superiorem habetur pro appellatione. & quid de innouatione facta inter duas appellationes. 4.*
5 *Arbitratores an teneantur citare partes ad audiendū arbitramentum.*
6 *Appellans remanet in possessione in causis feudorum per septem ebdomadas. Et an tempus illud sit continuum. 7.*
8 *Causa appellationis si vertitur coram principe, an iudices à quibus debeant citari.*
9 *Iudex reductionis an possit declarare laudum nullum.*
10 *Sententia prima præsumitur iusta decursis fatalibus.*

SAncimus. Primò datur regula, ꝙ miles non pōt diuestiri a dn̄o sine culpa, & cā cognita, & conuicta per laudamentū partiū. Secundò quæritur quid si pares sententiam tulerint ꝯ militē, & miles ad Imperatorē appellauit: miles in possessione perseuerare dēt ꝑ sex hebdomadas & ad Imperatorē accedere cū parib. qui laudarūt, vt ꝑ eū cā diffiniatur. h. d. ¶ *Nisi conuicta.* No. ꝙ iudex cui nihil ꝓbatū est; nihil mandare reo pōt. verbum est Inn. de
1 sen. exc c. solet. ¶ †*Parium suorum.* nam si per alios iudices incompetentes aliquid declaratur, non tenet declaratio nā omnis actus qui fit a iudice incompetenti vr̄ fieri sine ordine: ut ff. de pęnis. l. 2. & l. fi. C. si a nō compe. iudice. ēt sine citatione. C. ne de sta. defun. l. si pr̄. & no. ex̄ de app. c. vt debitus. ¶ *Dixerit ꝙ inique.* Ar. querelosā vocē pro appellatione haberi, sicut alibi hr̄ pro libello. vt not. j. q 4. c. quia ꝓsulatus. vel dic, ꝙ nō sufficit sn̄īam iniquam dicere, nisi appelletur. & ita hic intelligitur per Pet. de Cer. & gl. innuit, quia dicit ꝙ iō nihil est innouandum, quia pendente appellatiōe oīa in suo statu ꝑmanere debent. Fallit qn̄ appellans est persona suspecta, vel fructus dilapidat. Primò referas ad rē mobilē. Secundò ēt referas ad rē immobilē. C. quorū appella. non reci. l. ab exe-
2 cutione. ¶ †Dilapidare dico ēt si ꝯsumit in suos vsus ꝯuertendo, maximè prodigaliter ſm Arch. xj. q j. c. quia res in litigio posita. vbi videas. Et adde & no ꝙ titulus, nihil nouari appellatione pen
a dente, hēt locum. a nisi appellatio sit expresſè iuri ꝯria. qđ dic vt no. ex̄ de offi. deleg. c. pastoralis. in nouella. Adde dicit Inn ꝙ sicut oīa attentata appellatione pendente reuocantur: ita oīa quę lite pendente dolo, vel malitia fiunt a partibus, pertinent ad officium
b iudicis, vt illa corrigat, & reformet. b nec est speciale in cā appellationis. quod est notandū: vt ipse not. ex̄ de app. c bonæ. in fin. vbi videas in nouella. ¶ Et no. ꝙ tria sunt quæ habēt iurisdictionē suspendere. s. appellatio, recusatio & relatio: vt no. extra de appel. in
3 rub. in nouella. Item restitutio. C de transactionib. l. si causa. † Itē si Papa committat causam appellationis excerta scientia, quæ de iure non tenebat: vt no. extra de offi. dele. c. pastoralis. in nouella. Item recursus ad superiorē qui succedit loco appellationis, vt ꝯ sn̄īam arbitrorū iuris, vt hic ſm quod not. Ia. de Bel. super verbo, iudicassent. qui exponit appellando, vel petendo reduci ad arbitrium boni viri laudamentū eorū. qđ est multū notabile. Rō est,
4 quia ista quæstio reductionis est præiudicialis. ¶ † Sed quæro hic, quid est de innouatione inter duas appellationes facta intra decēniū? Respon. dēt reuocari. nam siue primā inspicias, facta est post appellationē, siue secundam facta est intra tempus appellandi, licitum est aūt appellanti quam vult, ꝓsequi, siue primā, siue secūdā, vt ex ea tempora computentur. quia geminare appellationem est introductum fauore appellantis, vt no. extra de appella. c. bonæ. in prin. & c. dilecta. in nouella. nec n̄. prima appellatio absorbet se
c cundam, vel ēt nūl. estimā si fiat infra x. dies, c quicquid not. Bart. ff. de no. ope. nun. l. cū procurator. nec ēt prima appellatio rescindit pronunciatum funditus, vel suspendit, & nihil prohibet rem suspensam adhuc suspendi in prolixiorem diem: vt ff. de præto. stip. l. Valerianus. & ff. de preca. sed si man nte. & in hac ꝯsideratione Bar. errauit. putauit enim ꝙ sicut testamentum nō pōt rescindi nisi semel: vt de inju. testa. l. nam & si sub ꝯdōne §. tū pępo,
5 ita ēt esset in appellatione. ¶ †Sed hic incidenter q̄ritur si ex forma statuti arbitratores tenentur determinare qōnes intra mensem sub certa pęna,
d vtrum teneantur citare partes d ad audiendū arbitramentū? Et dicit Bar. ꝙ si pronunciant in fine mensis, nō est necessaria citatio: quia appositio mensis monet partes ita no. ipse ff. pro soc. l. societatem. § arbitrorū, & ff. de arbi. l. si de me s. §. fi. & per ipsum. ff. de iureiur. l. admonendi. Sed Inn dicit ꝙ nō solum ī iudicialib. sed ēt extraiudicialib. hi quos res tangit, & quorū interest sunt vocādi: vt patet. ff. de aqua plu. arc. l in cōcedendo. C. de autho ꝓstan. l fi. ff. de adop. nam ita diuus. & de off. arch. c. ad hęc. de maio. & obe. c. fi & no. extra de app c. ex ratione. in nouella. Et si tu dicis ꝙ terminus arbitrij vel iurisdictionis monet: istud est falsa: nam sequeretur, ꝙ in l. properandum. § & si qdē. C. de iudi. au thore nō probāte nul qq; d fessio ex probationibus causæ, ferretur sn̄īa diffinitiua ꝓ reo. qđ est falsum cū ex ibi d cat de cā nō liquere, nec posse aliā sn̄īam ferri quā absolutoriā ab obseruatione iudicij. nec puto hoc casu arbitros pœnam incursuros: qa iusto impedimento detēti sunt. sicut pa. jugatorum q potuerūt arbitrium deserere vt ff. de arbi. l. item si vnus. §. si multò post. Vr̄ tn̄ ꝙ sine vlla citatione possint pronunciare instātiam desertam cursu tēporis, sicut pōt iudex ad quē deserta appellatione. Sed hoc n̄ placet, qa antè vltimum quadrantem nō est deserta, postea uerò sunt priuati: ut ff. de exc. tut. l. scire oportet. § ꝯns. Arbitri ergo nō
6 possunt pronūciare instātiā desertam. ¶ †Vlterius dubitatur, dicit hic ꝙ appellans remanet in possessione per 7. hebdomadas, q̄ro quis est sensus literæ? Rn̄. septem hebdomadæ nō statuūtur possessioni: quia donec pendet appellatio, tuendus est in possessione appellator vt no. in c. nō solum. de app. in 6. Sed statuuntur ad pręparādū iter versus Imperatorē: ut l. ab hostib § fi. cū l. se ff. ex qui.
7 cau. ma. ¶ †Sed quæro nūquid istud tp̄s est ꝯtinuum? Rn̄ ꝙ sic, qa regulariter oē tp̄s est ꝯtinuum, & cōputatur de momēto ad momētum: vt no. C. de appel. auth. hodie. & extra de ap. c. super eo. in fi. in nouel. & ff de diuer. & tēp. præscr. in rub. & tn̄ nō currit igno
8 rāti. dicit Pe de Cer. ꝙ n̄ currit, nisi īterposita appellatiōe. ¶ †Deinde no. ex tex. ꝙ qn̄ cā appellationis vertitur coram principe, illi q tulerūt sn̄īam adesse debēt. Sed hoc est speciale in magnis feudis. Sed in alijs causis sufficit misisse apostolos. Durum enim & fatuū esse dicere ꝙ deberēt dimittere propria tribunalia, & se cōferre
e ad appellationes ꝓsequēdas. Et licet e aliqn̄ citetur iudex a quo, hoc tn̄ nō est de substantia iudicij ſm Inn. Scias tn̄ ꝙ si iudex est citatus, & sn̄īa cōfirmata, nō pōt tn̄ cōueniri ꝙ fecerit litem suā, quia interfuisse videtur iudicio. & ecōtrariò si per imperitiā suā sit infirmata, præiudicatur ei. Si verò est deserta videtur ꝙ iudex cōueniri nō ualeat. C. de his qui à nō dn̄o. l. fi. & ff. de ui bo. rap. l. si seruus. de alie. iudic. item si res. de quo dic vt dicā infra de pace iu-
f ra. fir. §. iudices verò & locorum defensores. f Si uerò nō sit citatus,

ADDITIONES.

a Habet locum. No. fallentiam ad titulum, nihil nouari app. pen. Vide alias no. in l. si quis filio exhæredato. §. si in appellatione. ff. de inust. test. per Bart. item fallit qn̄ euidenter constat appellationem esse friuolam, & ei non esse delatum a iudice a quo, vt in c. cum in appellationib. de ap. in 6. in cle. C. si ante. de do. & contu. Inn. in c. pastoralis. de offi. dele. item fallit in appellatione extraiudiciali. Inn. in c. dilecti de exce. Item fallit qn̄ innouatur appellatione pendente per appellatū nihil est innouādum. Inno. in c. quapropter. de ele. Ang. in l. furti. ff. de his qui no. infa. And. Barb.
b Reformet. Vide gl. fin. in c. cum lite. extra vt lite non conte. in cle. An. Bar.
c Dies. Vide Bal. in l. appellatione. C. de app. And. Barb.
d Citare partes. Vide quæ dixi in c. consuluit. de offi. deleg. vbi Bald. idem dicit. Vide Moder. in l. qui cum aliter. ff. de ver. oblig. And. Barb.
e Et licet. Et est casus hic no. ꝙ in materia feudali appellatur omisso medio. Vide quod notatur in c. ex suscepto. de fo. compe. And. Bar.
f Defensores. potest dici ꝙ si appellatio sit deserta per pactum, vel per renunciationem litis, vt C. de pact. l. postquam liti. iudex sit liberatus. quia factū suum est consensu partium approbatum. Sed si tacitè, secus, quia non est ibi verus consensus. C. de his qui. vt indi. l. minoribus. & l. j. C. de pręscript. long. tempor.

tus, nec prodest, nec nocet. vt no. extrà de ap. c. sæpè. p Inn. & alios in nouel. circa fi. vbi omnino vide. gl. tangit istū passum in l. j. ff. qđ quisq; iur. & facit ff. de eden. l. argentarius §. cum aūt. & Bar. dispu tauit in ista materia quandā quæstionē quę incipit, à snia iudicis.
9 vbi vide. ¶ † Sed nunquid iudex reductionis pōt declarare laudum nullum? Rñ. siue sit superior ꝙ cognoscit tanꝗ iudex ad quē, siue aliàs sit ordinatū ptiū: nā cū snia nulla grauet de facto: & appellari possit à grauamine facti, meritò tale grauamē dēt rescindi quatenus de facto processit vt ff. de fer. l. j. Et ideo illa verba: dico sententiam nullam: & si qua est, appello: hunc intellectum habent, dico sententiā nullam: & ideo appello à grauamine facti: & si qua est, appello à grauamine in iure meo illato. iam ergo vtrunq; capitulum est capit. appellationis, & super vtroq; currunt fatalia. Sed hoc vr̄ ꝯ casum. ff. de ap. l. si expressim. Item nullitas pertinet ad superiorem per viam recursus, et circa appellationē. vt C. de accu. l. absentē. Gl dicit ꝙ cā appellationis est principalis cā nullitatis, & incidens: vt C. qñ prouo. non est necesſ. l. j. nō respectu verborum libelli, sed respectu iurisdictionis ex cuius virtute inhibet iudici à quo, & alia facit quæ pertinent ad merum iudicem appellationis, quæ non posset facere iudex meræ nullitatis. C. de ord. cog. l. fi. Item in d. l. si expressim. probatur ꝙ cā nullitatis non esset cā appellationis, & ideo fatalia appellationis nō imponunt finem nullitati, vbi nullitas non esset in libello appellatorio expressa, sed veniret tacitè ar. C. si pen. app. mors inter ue. l. 2. & quod no. extrà de ap. c. bonæ. per Inn. in nouel. Nō omitto ꝙ quicquid sit elapso termino perempta est instantia nullitatis quantumcunque principaliter intentatæ: nulla instantia durat vltra trienniū: vt C. de iudi. l. properandum. Adde dicit Host. ꝙ post bienniū, & sic decursis fatalibus, præsumitur pro snia et sine ꝓductione actorū. de renū. in præsentia. ad fi. in nouella. quod puto verum in factis multū antiquis. Quid si post biennium à die appellationis introductæ appa ret snia lata contra primam, nunquid prima mandabitur executioni. Inn. ꝙ sic. Host. ꝯ, de ap. c. ex ratione. ibi notatur. & per Ioan. And. in c. in præsentia. de renun. & gl. in cle. si appellationē. de ap. quia non expirat iurisdictio cum ex aliis causis possit etiā appellatio durare, & possit pronunciare appellationem non desertam secundum Host. Inn. dicit verū, ꝙ reuersa est iurisdictio ad primū iudicem ipso facto: vt no. C. de ap. l. eos. in prin. Et facit qđ no. Dy. inst. de act. §. rursus. ff. de excu. tu. l. scire oportet. §. ꝓns. & C. de ad-
10 mi. tut. l. si bona. † Sed an ꝓcederet iste libellus: quare peto talem sniam in melius reformari. Respondeo sic, vt no ff. de ver. sig. l. il-
11 la verba. ¶ † Denuo quæro, nunquid a iudice cogente ad obseruationē iniqui laudi seu arbitrij possit appellari? Dic ꝙ sic: vt no. Inno. extra de arbi. c. innotuit. & in c. p̄senti. de rescri. & hoc verius est q̄ id qđ no. Bar. in l. & ideò. ff. de leg 2. ¶ *Veniat*. hæc citatio peremptoria est: qa omnis dilatio quæ assignatur a iure, habet vim peremptorij: vt no. in c. j. extrà de dolo & contu. in cle.

De contentione inter dominum & vasallum de inuestitura feudi. Rub.

1 *Negare quis dicatur.*
2 *Probare an possim uisum alterius per uisum meum.*
3 *Hęc dictio, oculus, ponitur quandoque pro naturali ratione.*

SI quis miles Diuide capitulum in duas partes. In prima parte possidet vasallus. in secunda dominus. secunda ibi, si dñs. Casus. Si inter militem & dñm sit contentio de inuestitura dño deficiente in probatione, vasallo possidenti defert iusiurandum: dño aūt possidente, militi vasallo incumbit probatio: eo aūt in probatione deficiente, dño dabitur iusiurandū. h. d. ¶ Not. ꝙ possessio possessorem tuetur, & non est bonū vt veritas
1 negetur. Extrà quæro hic de duobus. † Primò quæro quis dicatur negare? actor enim negat reū ius habere, econtra reus negat actorem ius habere. Respondeo ille dr̄ negare cui non incumbit onus probandi, siue vtatur verbis affirmatiuis siue negatiuis. verbi gratia: dico ꝙ res stetit absque eo ꝙ sic fuerit factum. Aduocati reputant hanc positionem affirmatiuam: sed reuera est negatiua: qa nō incumbit onus probandi proponenti. Eodē modo in illa positione, dico ꝙ tu non es maior: & tu dicis, dico ꝙ non sum minor. Nā ille dr̄ affirmare cui imponitur onus probandi. vt no. ff. de min. l. de ætate. non attenta cautela verborū, vt no. in c. literas. de rescri. in cle. rebus enim & non verbis legem imponimus l. fi. C. de vsur.
2 ¶ † Secundò quæro, vtrum per visum meū ego possim ꝓbare visum alterius, vel auditū alterius. Et vr̄ ꝙ non, vt no. C. de testib. l. testium. In ꝯrium: quia si hoc esset, non posset probari stipulatio, si testes non possent scire ꝙ partes se exaudiuerunt, & ideo dic per naturalem rōnem hoc probari: quia naturale est, ꝙ ille qui est pręsens videat, & audiat, & ideo visus, & auditus alienus pōt sic probari, dico ꝙ talis vidit: qa fuit p̄sens, aliquē aūt non audisse, vel nō vidisse si fuit præsens in loco, esset difficile probare. arg. ff. ad Si-
3 la. l. j. §. occisorū. † Scias etiam ꝙ quandoq; ponitur oculus ꝓ naturali ratione, quæ vocatur oculus mentis: vt ff. de eo quod cer. lo co. l. ꝙ si Ephesi. §. fi. & no. in c. querelam. de elec. in 6.

Quemadmodum feudum ad filiam pertineat. Rub.

1 *Agnatis in feudo de quo filia inuestita est, an possit præiudicari.*
2 *Emphyteusi finita potest reformari filiæ per abbatem si uult, non cohæredibus.*
3 *Statutum ꝙ filia femina non succedat extantibus agnatis, intelligitur usque ad quartam generationem.*

SI quis sine Primò datur regula, secundò exceptiones a regula. Regula est. Vasallo defuncto sine liberis, filia nō succedit in bñficio patris. Fallit regula duob. casib. Primus est, si filia à dño rede merit feudū. Secundus, si dñs inuestiuit filiā ꝓp amorē & seruitiū
1 patris. h. d. ¶ † Quæro in quo feudo loquitur istud cap. Dicit Pe. de Cer. ꝙ loquitur in feudo nouo tm̄ non de p̄no, cū hic dicat in fi. ꝙ si dñs dederit filiæ feudum ꝓp amorē patris sui, ꝙ valet datio, & ꝙ non possit reuocari a transuersalib. & hoc. quia illi transuersales non erant successuri in feudo nouo, sed si fuisset feudū paternū de quo filia inuestita fuisset, si quidē sine ꝯsensu trāsuersalium, non valet talis inuestitura: cū ipsi succedere debeant in feudo paterno, & ꝑ talē inuestiturā factā in filiā ipsi nō pñt priuari tali feudo, nisi pr̄ ipsius viueret: quia tunc valeret eo viuente, vt s̄. de suc. feud. §. hoc quoq; & j̄. de alie. feu. pa. c. a. j. s̄. qui. mod. feud. amit. c. j. §. præterea. Pe. de Cer. sed Ia. de Bel. dicit, ꝙ istud capit. loquitur in feudo paterno. Nā in nouo feudo nō excluderent agnati fauore filiæ: sed quia non est eis successio, scđm hoc dicā ꝙ hoc sit specialissimum in filia: sicut & alia quædam sunt specialia in liberis primi gradus, vt C. ad Treb. l. iubemus. mihi vr̄ ꝙ opi. Pet. de Cer.
2 potior sit in iure. † Qui enim hr̄et facere amor patris in præiudiciū agnatorum? & si tu dicas, ergo nullū est hic dubiū de agnatis. Respon. dubium videbatur esse, quasi dicentius sit eis refirmari quam filiæ dari arg. ff. de aqua quo. & æsti. l. j. §. permittitur. & not. arg. ex isto tex. ꝙ finita emphyteusi si Abbas vult refirmare filię, & non cohæredib. emphyteutæ, ꝙ potest. ¶ *Ex parentibus*. i. agna-
3 tis. † Et no. ꝙ loquit grosso modo. Et sic facit ad statutū ꝙ fœmina nō succedat existentib. parentib. masculis vsq; ad quartū gra-
a dū: ꝙ intelligit in agnatis.[a] ¶ *Damnetur*. s. ad restituēdū feudū ipsis agnatis q nullū ius habēt. Cogita si posset aīr hic poni casus, vide licet ꝙ istud feudū paternū fuit receptū ꝓ se & suis filijs masculis & fœminis. Nā tunc agnati ex quodā priuilegio excludūt filiā cui priuilegio pōt derogari ꝑ dñm feudi inuestiēdo filiā amore p̄ris: vel ꝓp propria merita: nimirū si facilius tollitur priuilegium quā ius commune. ff. de testa. mili. l. eius militis. §. militia missus.

ADDITIO.

a Agnatis. Vide Bal. in c. si pater. de test. vbi melius loquitur. An. Bar.

Quib. modis feudum constitui potest. Rub.

1 *Probatio substantiæ si deficiat, deficit & substantiatum.*
2 *Possessionis apprehensio an habeatur pro inuestitura.*
3 *Solennitas debita si non interuenit in contractu feudali, non est rectum feudum, nec transmittitur ad hæredes.*
4 *Feudum receptum simpliciter, intelligitur receptum pro se & filijs.*

SCiendum. Traditur regula, & regulæ declaratio. Regula est, ꝙ feudum sine inuestitura non potest constitui. declaratio est. Vasallus iubēte dño ingressus est possessionem castri nomine feudi, sine aliqua propria inuestitura, certè dum vixerit, quasi nomine feudi poterit retinere, sed eo defuncto hæres nō succe-
1 dit in feudo. h. d. ¶ † Not. ꝙ si deficit substantia seu substantialis ꝓbatio, deficit substātiatū. h. d. de iti. actuq; pri. l. 3. § deinde. de diuor. l. fi. *Sine inuestitura*. subaudi vel eo ꝙ hr̄ pro inuestitura. vt j̄. in
2 titu. quid sit inuestitura. c. j. in prin. † Sed nonne iste iussus subsecuta apprehensione possessionis dēt haberi pro inuestitura? Quid. n. est inuestitura nisi possessio realiter tradita ab ista licet incipiat verbo, tñ terminatur in facto. ar. C de acqu. poss. l. 2. & ff. si ser. vē. l. si à te. Preterea dominus potest inuestire vasallum per nunciū, vel procuratorem proprium. & est vera, recta & propria inuestitura & perfecta. ff. de acquir. poss. l. quod meo. §. j. & ff. de preca. l. certè. §. procurator. & extrà de præben. c. accedens. vide infrà per quos fi. inuesti. c. j. Sicut ergo potest restituere alium nuncium

ita

ita potest constituere nuncium ipsummet vasallum in rē suam.
vt.ff.de fur.l.eum qui.§ si epistola.So.rō ista ꝯcluderet si esset nu
merus solenniter ꝯstitutus.s.curia præsente. sed iste tex.intelligit
vt dicit Pet.de Cer.¶ *Domino iubente* subaudi curia non præsente,
cum habeat pares:aliàs secus:vt infrà de consuetudine recti feud.
cap.j Pet.de Cer.Si autem non hēt pares vr̄ ꝙ sit rectum feudū,
3 secundum eum,quamuis non bene hoc firmet.†Est ergo hoc spe
ciale statutum in feudis, vt nisi interueniat solennitas, non sit re-
ctum feudum.nec transmittatur ad hæredes, etiam ad filium.&
hoc est statutum ne domini possint circunscribi per probationē
vilium,fortè ēt per redemptionē testiū.ar.ex̄ de ꝓba. c. licet cām.
a Iac.de Bel.a Cogita si posset dici,ꝙ hæc possessio vacās erat,& sic
titulū hēt à dño:sed possessionē a nullo.ar. ff. de vsuca.l. cū solus,
4 sed hoc mihi non placet,qa est diuinare.¶ † Ex gl hic posita nota
expresè ꝙ feudū simpl̄r receptū intelligit̄ receptum ꝓ se & filiis
suis masculis· licet in inuestitura de nullo hr̄de facta sit mētio. Et
idē ad emphyteusim trahe,& tene mēti in corde tuo:qa est nota.

ADDITIO.

a Iac.de Bel.Porrò pares propter cognitam eorum fidelitatem sunt a consue
tudine approbati,alij non sic propter incognitam eorū fidelitatem. ar.no.
ff.de leg.l.neque leges.hoc secundum Iac.de Bel.Ex qualitate igitur fidei pē
det qualitas testimonij.vt infrà de cap.extraor.c.j.idcirco pares requirunt̄.
conclude ergo ꝙ noua inuestitura executum potest probari per alios quam
per pares,tamen est personalis:& cum persona finitur. quod tene menti.Et
est ratio ab antiqua natura feudorum antequam enim consuetudo de pari-
bus sanciret,vitæ terminum habebat,quæ in rudi feudo adhuc viget.

Si dominus. Datur regula quæ est, Si clericus de alieno beneficio aliū inuestiuit, & prius moriat̄, q̄ feudum sibi aperiatur, exinanitur feudum nec successor tenet̄ hr̄e ratā inuestiturā.h.d.Et hoc intelligit qn̄ fecit inuestituram de re eccl̄iastica,secus si de re propria.Idem in clerico,qđ in laico.

Si de inuestitura inter dominum & vasallum lis oriatur. Rub.

1 *Probationis nomine intelligitur plena.*
2 *Probandi ius per sacramentum transit ad heredem.3.*
4 *Testes citari debent ad hoc ut eorum dictum ualeat.*
5 *Testis celans ueritatem an puniatur de falso.*
7 *Testi accipienti pecuniam an credi debeat.*
8 *Iudices debent adiri gradatim.*
9 *Testium receptio qui cautè sunt remittendi,an committi poßit.*
10 *Magistratus negligentia facit ut recurri poßit ad populum.*
11 *Sententia Imperatoris est obseruanda, nec requiritur exactus ordo iudiciorum.*
12 *Sententia lata testibus non publicatis an sit ipso iure nulla.*
13 *Pars an una poßit aliam cogere ad concludendum in causa.*
14 *Sacramentum debet deferri aduersario propter contumaciā: & an pars sit citanda.*
15 *Populus an poßit degradare imperatorem.*
16 *Prælati an poßint infeudare agnatis.*

SI inter dominum. Diuide capitulum in tres partes. Primò quar̄ sit facienda probatio, si ꝯtentio est inter dñm laicum,& vasallū.Secundò de ꝯtumacia vasalli.
Tertiò quar̄ sit fienda probatio, si ꝯtentio est inter dñm laicū &
vasallū secunda incipit ibi,si aūt tertia ibi,clericorum.Casus.Or-
ta ꝯtentione inter dñm & vasallū deficiente probatione possesso
ris,sacramento cā diffinietur Sed si testes interfuerint, dēt fieri ꝓ
batio per testes,qui si veritatem dicere recusant,cogi debēt a Co
mite,vel a populo, vel ab Imperatore ad quē debent accedere va
salli cum misso,sed interim quietè possidet vsq; ad annū. Sed si in
terim non iuerit per se,vel per aliū, dñi sacramento cā decidetur.
In clericorū aūt inuestitura omnes testes pariter admittunt̄. h. d.
1 ¶†*Non poterit*.s.plenè:nam nomine probationis plena ꝓbatio cō
tinet̄ de ꝓprio significato:vt no.ff.de ꝯd.& dem.l.Lucius.*Possessio
ris*,sacramento,sed non semper, sed hoc ita,si iudici videatur,vt
2 infra de consue.re.feu §.sacramentum.secundū Ia. de Are.¶†*Suc
cessoribus*.Not.valde hunc tex.ꝙ ius probandi per sacramentū trā
sit ad successorē.de quo per gl.in l.fin.C. de iure do.impe.in vers.
iuramento. qđ est intelligendū si successor iurare possit, eo ꝙ sit
informatus de veritate. [a] ¶Quid si possessor † iurauit,& lite pē-
3 dente decessit.vtrum hoc transit ad hæredē?dico ꝙ sic, iuxta no-
tata in c.parochiano.de sep.in nouel.Est rō: quia perfecta est ꝓba
tio.*Interfuerint*.No.ex præsentia scientiā p̄sumi:vt C. de testi.l.te-
4 stiū.†*Vocauerit*.no.testē citandum,vt C.de epi & cle.l. presbyteri.
Testimonio cum sacramento.not.ista duo simul necessaria esse, depo
sitio,& sacramentū.& ideò non est verum ꝙ ille qui iurat, depo-
nere videatur,nisi quò ad robur depositionis.Et adde qđ no.in c.
j.de offic.dele.in cle.*Credatur*.tñ possunt reprobari,vt l.j.C.de re
iudi.per Bart.Et facit ad statutū, ꝙ credatur iuramento alicuius,
nisi statutū ibi figat pedem.& nolit vltrà inquiri·qa tunc non pōt
quæri de periurio,vt l.j.C. si aduersus lib. per Mod. *Qui ab eodem
domino*.no.hunc text. qui declarat qui sunt pares, videlicet qui te-
nent feuda ab eodē dño tene menti tex. *Absuerit*.not.propter de
fectum ordinariorū testiū alios admitti. Concor.qđ no ex̄,de fri-
gi.c.laudabilē in nouel.& not.C.qui testa. face. poss.l. hac consul-
5 tissima.†*Veritatem celare*.no.ꝙ licet testis veritatē velit celare,nō
propterea punitur de falso,nisi iuratus celasset.l. presbyteri.C.de
epi.& cle.alias non crederetur eius testimonio:qđ est ꝯ istam lite
rā.hoc verū nisi præmisso iuramento veritatē celet,quia q verita
tē dicere nō vult, nocere desiderat, & nocet ex quo est iuratus.
6 †Et adde quod no ff.de infa.l.Lucius.vbi gl.dicit, ꝙ reprobat̄ di-
ctū testis qui non plenè narrat factū.& dic reprobatur,i. nō appro
bat̄.facit ex̄ de accu.c.cum dilecti. vbi illic qui iurat dicere verita-
7 tē tenetur dicere merè & plenè. † *Vel premio* not.mirabile verbū:
ꝙ testi q accepit pecuniā,ne testimoniū dicat,creditur, ex quo ꝓ-
ductus est in cā per eū in cuius p̄iudiciū pecuniā accepit.tene men
8 ti. † *A comite*. no.ꝙ gradatim iudices debent adiri: sic in auth. de
quæsto.§. sup hoc.colla.6. Primò.n.dēt requiri inferior. Et vr̄ ꝙ
sit necessaria triplex requisitio vt no.in c j.de sup negli.p̄ a in no-
uel.Et si inferior sit negligēs,adit̄ superior circa interpositionē ap
pellationis.Nā vt dicit Spe.de app §.restat̄. Iō a negligētia nō ap-
pellat̄ qa si postea non interloquitur, nō currit dies appellationis
interponēdæ a die negligētiæ sed a die interlocutoriæ.s̄m eū.facit
in auth.de quæst.§.sup hoc.coll.6 & in auth.vt diffe. iudi.in prin.
9 coll. 9. ¶† Ex̄ q̄ro nunquid receptio testiū possit cōmitti quorū
dicta cautè sunt remittenda.vt no.in l.j.ff.de off.asses.Et no.illud
aduerbium cautè.¶*A populo*.No. mirabilē tex.quia pp negligen
tiā magistratus, recurritur ad populū illius terræ, q iustitiā mini-
strabit,& iurisdictionē exercebit. & est a.g.ꝙ si vacat iudex appel
b lationis,debeat appellari b ad populū nō ad successorē.& est rō,
qa dignitas vacās sicut hr̄ditas iacēs fungitur vice eius q successu-
rus est:sicut hr̄ditas fungitur loco defuncti,vt.ff de neg.gest l.nam
& Seruius.§.j. & ff. de fideiuss. l. mortuo. & dignitas magistratus
vacās fungit̄ vice ppl̄i.Si ergo appellaret̄ ad futurū successorē,ap
pellaret̄ ineptè,sed dēt appellari ad populum, quia licet vacet di-
gnitas magistratus,nō vacat iurisdictio,sed est apud ipsum popu-
lū,vel aliquā vniuersitatē: qa isti debent eligere magistratū, non
aūt exercere officiū quē oportet a superiore ꝯfirmari,& hoc in iu
risdictione ꝯtentiosa.Itē in voluntaria qn̄ periculū est in mora vt
in dandis tutorib.ff.de tut.& cura.da.ab his l.vbi nec traho illā le-
gē ad actus merè voluntarios sicut est adoptio & emācipatio: vt
ff.de adoptio.l.2.Inn.in c.cū accessissent de ꝯsti.dicit, ꝙ nulla iuris
dictio est apud populū vel aliquā vniuersitatē: qa isti debēt elige-
re magistratus.Magistratus aūt nō exercet offīm nisi a superiore ꝯ-
c firmetur,vt in auth. de defen. ciui. §. interim. [c] Et est additio s̄m
10 aliquos.Quicquid sit bona verba sunt.†*Compelluntur*.arg.ꝙ testes
producti corā arbitris debeāt cōpelli ad iurandū & deponendū,
per ptātem illius terræ.Sed an delegatus principis possit testes co
rā se ꝓductos cogere & torquere si vacillāt? dic ꝙ sic:vt no in l.j.
ff.de iuri.om.iud.per Accur.*Tacebunt*.No.formā iuramēti testis,
qa iurat nō tacere veritatē & nō dicere falsitatē. *Non cogentib*.no.
populū in negligētiā ꝯstitui posse.ff.de liber.vniuer.l j in fi & facit
ad represalias ¶*Cum misso*.i.nūcio. & no nunciū ad iudicia ꝯstitui
11 posse, & ꝯstitutū vice ꝓcuratoris fungi debere. † *Obseruetur*. not.
sn̄iam imperatoris obseruādā,nec requirit exactus ordo iudicio-
rū:vt no.ex̄ de re iudi.c.in causis. post Inn. in nouell. & ipse solus
d hēt ptātem mandandi: sic facias. [d] Alij verò superiores non habēt

ADDITIONES.

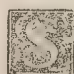
a Veritate.Et facit vtrum in casu.l.cum furti.ff.de in litem iu.& l.si qn̄. C. vnde vi.possit per heredem iurari qui non est informatus. cogita.
b Appellari. Vide Bar.in l.vbi absunt.ff.de tuto.& cura.dat.ab his.And.Bar.
c §.interim.Pro quo vr̄ tex.in l.pupillus.in §.territoriū.ff.de uer.sig.& ꝙ dixi j.de pac.iur.fir.in c.j.§.ad hoc.& C.de ser.& aqua.in l.j.in ea.qū.q.d si q.s facit hoies ꝯfiteri,ꝙ sint suæ iurisdictionis,vel exigit iuramentum fidelitatis, an acquiratur quasi possessio, &c.
d Sic facias. No.elegans dictū ꝙ princeps pōt mandare,facias sic,sed inferior non:nisi facias iustitiā.uide quæ plenè dixi in c.in causis.de iureiur. Vide ibi doct. Vide Inn.in c.j.de lit.contest. ubi dicit, ꝙ præsentia principis supplet oēm solēnitatē.Vide d. Ant. in c. licet heli. de simo.& ibi dixi, ꝙ Papa pōt ferre sn̄iam nō ꝯformē libello. Vide c.cū olim.de re iud. & ibi Host. & alios ꝙ Papa pōt ferre sn̄iam sine peremptorio.Vide quæ ibi dixi.Vide Bal.i l.fi. C.de le.ubi dicit ꝙ corā Papa nō seruat̄ ordo iuris positiui. Vide Host.i d. c.in causis,ubi dicit,ꝙ nō ꝯtestat̄ lis corā Papa.uide Bal.in c.j.§.sancimus. quo tpe miles.ubi dicit ꝙ uerba q̄rulosa sufficiūt corā principe ad appellādum.j.q.x. qa p̄sulatus.Vide ꝓ hoc dicto Bal.casum in c. Raynutius.de test. uide q̄ ibi dixi in ult.no.uide pulchrū dictū Ang. de imperatore rescribēte & de inferiore rescribente in l.j.ff.de feri.ego dixi in rub.de rescr.Vide Bal. in rub.de offi.dele.ubi alle. Inn.ꝙ nō ualet mandatū factū delegato,ut sic ferat sententiam.uide ibi omnino uide Bal.in l.j.C. qūo & qn̄ iud. uide quod in simili not.Cyn.in l.j.C.vt,quę desunt aduoc. uide etiam ca.meminimus. de app.in uerbo secundum iuris formam procedas. And.Bar.

bet mandare; facias sic: sed facias iustitiam: vt no. per Innocentiũ
12 in c significantibus. de officio delegati. ¶ † Extra quæro vtrum sententia lata in testibus non publicatis sit ipso iure nulla. Et in Romana curia seruatur; ꝙ fertur sententia testibus non publicatis, & differtur publicatio usque ad tertiam sententiam, ad hoc vt non generetur præiudicium in testibus producendis in causa appellationis, & sic partes procedunt clausis oculis, & in iudice tã tum sedet scientia veritatis. Et iste error nascitur ex illo errore, ꝙ testibus publicatis non possunt produci testes in causa appellationis. Nam licet ius ciuile præsumat subornationem in causa prima non tamen in causa appellationis quia testes non audent dicere ita falsitatem coram maiore, & maximè coram principe. Et in multis locis seruatur opi. legistarum, quæ est vera de iure ciuili. vt C. de temp. ap. l. per hanc. & de ap. l. eos. qui etiam posset punire falsos testes receptos in prima causa, eò quia in eum transfertur iurisdictio plena omnium personarum quæ sunt in iudicio totius causæ. Et dicitur successor. vt ff. de iudi. sol. l. cum apud Sempronium. Concludendo dico, ꝙ publicatio testium omissa non reddat iudicium nullum, licet glo. sentiat contrarium in l prolatam. C. de sententijs. nam & sine vllis testibus sententia lata est aliqua, & maximè absolutoria. ff. fam. ercis. l. cum putarem. ff. de pec. l. eo tempore. in prin. de cond. ind. l. si non sortem §. hęred. in gl. 2. ibi, verbum autem potest &c. vbi no. ꝙ potestas iudicis absoluta
13 est etiam supra veritatem. ¶ † Secundò quæritur utrum vna pars possit cogere aliam ad concludendum in causa? videtur enim cõclusio esse pars iudicij. q͂ redditur in inuitum. ff. de uerb. obl. l. inter stipulantem §. j. ff. de pec. l. summa cum ratione. §. fi. Cum ergo iudicium reddatur in initum: ergo quælibet eius pars: vt ff. de rei vend. l. quæ de tota. Item conclusio in causa ponitur inter alia, quæ sunt ordinis iudiciarij, vt extra de prob. c. quoniam contra falsam. & de proc. c. auditis. & in auth. de test. §. quia verò multi sæpè colla. 8. Sed certum est ꝙ ad ordinem iudicij quis cogitur inuitus vt C. quomodo & quando iudex. l. consentaneum. Præterea hoc probatur expresè in auth. vt cum de ap. cog. in prin. collat. 8. vbi fugam nolentis concludere, malitiam appellat, vnde sumpta est auth. iubemus. C. de iud. Restat ergo & plenè instructa causa dum nihil restat amplius allegandum sit de necessitate ordinis iudiciarij, qui maximè redditur in inuitum in causa cõcludendum, vt aliquis terminus imponatur disceptationi, vt not Innoc. extra de causa pos. c. pastoralis. & C. de adult. l. quamuis indubitati. secũ dum Old. *Promittat.* no. formam promissionis. promitto venire,
14 vel nuncium mittere. *Domini sacramento.* † No. propter contumaciam deferri sacramentum aduersario. facit C. de iud. l. sancimus. ¶ Quæro vtrum in deferendo istud sacramentum sit necessaria citatio partis. Resp. ꝙ non: quia hæc est pęna præcedentis contumaciæ vt hic. Et no. ꝙ iste annus non seruatur vt terminus instantiæ: quia non posset posteà iudicari, vt no. C. de iud. l. properandum. Sed aduerte quia do. Old. visus est tenere istam partem ꝙ per lapsum triennij non finiatur instantia, imò adhuc possint recipi testes & probationes, & ferri sententia diffinitiua: & hoc tribus rationib. Prima, ne quod inuentum est ad abbreuiandum litis prolixitatem inducat, contra l. 2. §. pen. de iur. cal. Secunda, quia idem est in criminali: quia biennium nõ absoluit reum nec a reatu, nec ab instantia litis, sed requiritur sententia absolutoria ab instantia, qua non lata iudex si ei liqueret de crimine, posset ferre diffinitiuam. C. vt infra cer. tem. l. fin. Certè abolitio non fit ipso iure: sed demum per iudicem ff. de accu. l. libel. orum §. fi. ff. de exc. tut. l. si cum ipse. § vlt. & aliàs pe. Item constat ꝙ triennium in ciuili est in uentum ad similitudinem biennij in criminali, vt dicit illa l. properandum. in prin. ergo eandem naturam habet cum illo & eisdẽ regulis iudicatur. ff. de pę. l. absentem. Tertia ratio est, quia nunq͂ aliqua lex dicit ꝙ ipso iure finiatur instantia lapsu triennij. & hęc opinio est approbata iure canonico. Non ob ff. de exc. tut. l. scire oportet. §. consequens. quia ibi non loquitur solum de tempore præfixo ad finiendam instantiam accusationis, sed de tempore præfixo ad perimendam excusationis quomodocunq; verè cõpetentis instantiam, vt C. de temp. in int. resti. l. superuacuam. C. de dolo. l. fi. pro hoc facit. ff. de adul. l. quinquennium secundum Old. In hac etiam opi. fuit Pe. vt no. Cy. in l. properandum. C. de iudi. Sed quicquid cantant opi glo. est vera, quia meta est imposita nõ solum cognitori; sed etiam cognitioni & iudicio. & ideò lex appellat litem mortuam lapso triennio vt ff. iud. sol. cum lite mortua, & acta pereunt: vt C. de præscript. long. temp. l. j. & no. in l. litigator. de fruc. & litium expens. & ideò clausula iurisdictione nihil valet quod fit à iudice incompetenti. ar. ff. ad Treb. l. facta §. si quis bonorum. ff. ad Carbon. l. 3. §. puberi. *Non interfuisse.* Sed nõne testes in hoc sunt singulares quomodo ergo probant se nõ interfuisse? Respon. ista non est probatio, sed probationis defectus. *Sæpe absconsè.* no. malitiam clericorum quia nolunt facta sua in ꝓ
15 patulo sed secreta. ¶ † In isto c. sunt duæ gl. singulares. vna q͂ incipit, iam primò. quę dicit ꝙ populus potest degradare impe-
a ratorem. [a] & ita consueuit allegari ista gl. vt no. Cy. ff. de leg. l. nõ ambigitur. Sed certè ista gl. dicit totum contrarium, vt patet in fi. gl. quæ decidit plus posse imperatorem quam populum. hæc vera quia hoc dicit Iurisconf. Pomp. in l. Barbarius Phil. ff. de offi. pt. olim ergo poterat: hodie non potest. tex. est in l. 2. C. de adop. si quis bene respiciat. & ideò caueat populus Rom. à vanis opinio. & cõ
16 gitationibus. † Alia gl. est super verbo in clericorum. ex qua col
b ligitur ꝙ prælati non possunt infeudare agnatis [b] de iure: licet de consuetudine sit secus quæ cõsuetudo præualet. & hoc innuit gl. Tu dic etiam de iure posse, si agnati sint idonei: sicut quando prę lati sunt executores pauperum. possunt bona distribuere consanguineis, si verè sint pauperes, aliàs secus, iuxta gloss. quæ est. C. de sacros. eccl. l. illud. per Io. And. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. His præmissis vtilibus, & vtilissimis, possemus reuerti ad propriã materiam feudorum & signare quasdam oppositiones quas signat hic Iac Bel. Opp. enim ꝙ iste textus non procedat: quia nec in noua inuestitura potest loqui: quia ad eam probandam non admittantur extranei nec in veteri, quia ad eam probandam non sunt necessarij pares. Sol. loquitur in veteri. nam si potest probari per pares: probetur aliàs per extraneos. vel loquitur in noua & dominus non habebat pares, vel erant absentes vltra mare, quorum re-
c ditum expectare durum esset. [c] Arg. C. de inst. & subst. l. si patet. & sic expedias primam gl. Et not. ꝙ ad examinationem veri, omnis veri prodita probatio debeat admitti. C. de lib. causa. l. nec omissa. vbi est tex. no.

ADDITIONES.

a Imperatorem. Vide Bar. in l. non ambigitur. ff. de legi, & d. Ang. in c. 2. de cõ fu. d. Ang. in c. licet. de fo. comp. Vide quæ dixi in c. licet. And. Bar.
b Agnatis. Vide eundem in c. j. in 2. col. qui feud. da. poss. & in l. j. in 25. q. de rerum diui. And Barb.
c Esset. Alias debent expectari vt infra de consu. recti feu. c. j. Ad prædicta ap distinctionem facit c. j. de off. deleg. lib. 6. ff. de iud. l. si longius. Et vide in d. c. j. & intra de no. feu. c. j. §. quia autem.

1 *Testes duo an & quando plenè probant.*
2 *Testes qualiter olim iurabant.*
3 *Possessio quando inducat præsumptionem pro uasallo.*
4 *Titulus præsumitur ex patientia.*
5 *Patientia sine contradictione quando habeatur pro consensu.*

SI quis. Diuide capitulum in duas partes. In prima dominus possidebat, & vasallus actor erat. In secunda econtrariò. prima durat vsque ad §. si aũt. ibi secunda vsque in fi. Casus. Orta contentione inter do. & vas. si vasallus dicit feme. patrem suum inuestitum, dēt probare per testes saltem duos suam intentionem: & eo in probatione deficiente defertur domino possidenti sacramentum, qui iurabit cum 12. sacramentalibus: eo nolente iurare, defertur actori, qui iurabit etiam cum 12. sacramentalibus: vtroque autem nolente iurare dominus possessor absoluitur: vasallo autem possidente si possidet per annum, sciente domino, & non contradicente, so-
1 lus iurare debet sine alijs: aliàs autem non. ¶ Duos. No. † ꝙ in ore duorum testium stat omne verbum. Fallit vbi lex requirit maiorem numerum testium vt C. de testi. l. testium. nam tunc si vnus defuerit non valet quod agitur. vt C. de testa. l. si vnus. & C. de fideicom l. si veritas quo casu per pauciores nedum non potest ꝓ
a bari factum, [a] sed nec error facti. tex. singularis cum gl. sua. ff. de leg. 2. l. cum proponeretur. ¶ Sed quæro, quæ est ratio ꝙ vnũ lęgatum 20. solidorum non potest probari per duos testes, & vnum feudum valoris mille marcharum potest probari per duos testes idoneos Respondeo, quia in testamẽtis quęritur de veritate post mortem eius qui veritatem sciebat. vnde in testamentis committitur facilius falsitas, ob quam reprimendam statuta est à iure numerosa solennitas testium, vt C. de fideicom l. quæstionẽ. & l. hac consultissima. C. de testam. & argument. ff. de testam mi. l. diuus. in ratione sui. ¶ *De domo domini.* Not. testes produci de domo aduersarij. Item nota quem posse producere testes de domo sua. sed
2 hoc est speciale in feudis *Cum 12. sacramentalibus.* † id est, expurgatoribus iurantibus de conscientia. Iac. olim iurabant ita, testis est mihi Deus. testis est mihi conscientia, hoc dico tibi coram Deo. 22. q. j. c. si peccatum. in quo testimonio conscientiæ non est reddenda ratio per sensum corporis: & æquè astringitur negatiua sicut affirmatiua. *Noluerit.* Sed nunquid est statuenda dilatio ad iurandum. Respondeo sic, vt ff. de iureiu. lege, iusiurandum & ad pecunias. in princ. Sed nunquid tale iuramentum est vera probatio.

ADDITIO.

a Probari factum. Vide gl. in l. j. C. de condic. Bart. in l. hæredes palam. versi. sed si nota. ff. de testa. Bald. in l. 2. C. de secun. ta. Bald. in l. errore. C. de testa. & quod not. in l. quoties. §. sed si maiorem. ff. de hæred. instit. per Modern. And. Barb.

a atio.dicit gl.ꝙ non,[a] ſed eſt quaſi probatio ſiue loco probationis.
tene menti gl. A *filijs*. No. filios de facto patris iurare;dicit gl. qa
pater & filius cenſentur vna perſona.no.gl Et no.in hoc c.de tri-
plici negatiua ſ.eſſentiæ,ſciētiæ,& credulitatis. Adde dicit Odof.
in ſumma ſub rubrice,li ,ꝯprobationibus deficientibus quid fieri
debeat in cauſis feudorum.quod eſt mirum , ꝙ in aliquo caſu dat
ſacramentum vaſallo poſſidenti . nam dum confitetur ꝙ tenet à
domino in feudum , ergo confitetur ꝙ allodium domini ſit . Sed
reſpondeo ꝙ iſta confeſſio non eſt mera , ſed cum quadam abne-
gatione,vt no.Cy.in ſimili.C.de dona.ante nup.l.2. *Solus*. Not. ꝙ
3 dictio ſolus,eſt multitudinis excluſiua *Per unum annum*.† No opt.
tex.in materia feudorum,ꝙ tunc poſſeſſio inducit præſumptionē
pro vaſallo, quando fuit per annum pacificè tenta ſciente domi-
4 no & non ꝯdicente.& iſte tex.de anno non eſt alibi. † Item no.ex
patientia preſumi titulum,quod raro accidit. licet aliquando præ
ſumatur ex præſtatione longo tempore conſueta, vt not. inſti.de
act.§.præiudiciales.in fin magnę gl.& ff.de vſuris l.cum de in rem
verſo.cum ſua materia: *Iſta ignorantia,uel parui temporis negligētia*.
no.ꝙ iuſta ignorantia vel parui temporis negligentia nocere non
5 dēt.facit.ff.de acqui poſſ l.peregrè.in prin. ¶ † Super glo.hic ſu-
mitur. Not.valdè iſtam gl.ꝙ patientia ſine contradictione pro cō
ſenſu habeatur expreſſo & eſt gl.multum magiſtrā.& allegat opti
mas leges,tamen ſcias ꝙ regulariter patientia habetur pro patien-
tia , & non pro expreſſo conſenſu niſi iuncta actui indicanti ꝯſen-
ſum, quod quandoq; eſt ratione perceptionis commodi, vt ff. de
euic.l.quidam.quandoq; ratione compenſandi ſeruitij,vt ff.man.
l.ſi verò.§.idem Pompo. quandoq; pp paternam affectionem.vt
C.de nup.l.ſi vt proponis qn̄q; pp paternam literarū acceptionē.
vt ff.ad Maced.l.ſi filius.quandoq; propter officij ſibi præſtiti im-
penſionem,vt ff.de exercit.l.j.§.magiſtratus quandoq; quia patit
aliquid in ſuo fieri,vt ff.ſi ſer.ven.l.ſi à te vel in domum ſuam in-
duci,vt ff.de iure do.l.ſi ego.§.dotis.ver. planè.& ff.loca.l.cum in
plures.§. locator. quandoq; ratione præcedentis debiti,vt C.de
acquir.poſſ.l.2.quandoque ratione interuenientis delicti,& diſſi-
mulationis,vt C.qui mili.non poſ l.pen.& in auth.de ſan.epiſcop.
§.ſi ſeruus.collat.9. & C.ad Vell.l. ſi ſine.quandoque quia pars pa-
titur ſe aſcribi vt ff.de fideiuſſo.tutor. l. cùm oſtendimus.§. vltim.
quandoque propter coniunctionem perſonarum , vt ff. de ꝓbat.
l.Procula.ff.ſol.matr.l.dotem.& l.quæ dotis.ff.de dona.inter vir.
& vxor.l.ſi ſeruus communis. Et adde quod not. Iacob.de Aren.
ff.ſol.mat.l.2.§.voluntatem.& in l.quæ dotis.co.tit.

ADDITIO.

a Quòd non. Not.ꝙ appellatione probationis non venit iuramentum , quia eſt ſemiplena probatio quod nota pro ſtatutis. Vide tex.& gl.in c.j.§.ſi quis. de con.inue. Vide Bald.in c.ſi vaſallus.infra ſi de feu.fue. contro.& l. j C.de ſenten.quę pro eo quod inter.& c. j. §. ſacramentum. de conſue. rect. feu. And.Barb.

De feudo dato in vicem legis commiſſoriæ reprobando. Rub.

Quæro vtrum dominus pleno iure poſſit obligare feudū , vel formalem vſumfructum . Et videtur ꝙ non . quia pignus ipſum formalem facere non poteſt, nec à proprietate ſeparare. So.dic, vt no.in l.j.C ſi pignus pignori datum ſit.& eſt quæſtio ſubtilis.

1 *Vaſallus ſi uendidit feudum pro decem,& recepit octo pacto appoſito,ꝙ ſi reliqua infra menſem non ſoluantur,feudum ſit inemptum.*
2 *Pactum legis commiſſoriæ eſt graue.*
3 *Et an tale pactum poſſit fieri cum fideiuſſore. num. 4.*
5 *Iuri offerendi an præſcribatur in pacto legis commiſſorię.*
8 *Pactum legis commiſſoriæ an poſſit apponi ex interuallo.*
9 *Actio pignoratitia an ſit merè perſonalis.*

SI quis obligauerit. Caſus. Feudum nō
poteſt cōſtitui ſub
pacto legis commiſſoriæ : quia non ſub prætextu pe-
cuniæ, ſed amore domini dandum eſt h.d. Not.quod
pactum legis commiſſoriæ eſt reprobatum in feudis à iure . Sed
1 quomodo hoc intelligatur quæro.† Pone, ꝙ vaſallus de conſenſu
domini vendidit feudum ſuum pro x. de quibus recipit octo , pa-
cto appoſito ꝙ ſi reliqua infra menſem non ſoluantur, feudum ſit
inemptum:quæritur vtrum valeat iſte contractus ? Et videtur ꝙ
non vt hic.Certè ſalua pace,hoc dicit, obligauit pignori, non di-
cit vendidit. vnde iure communi pactum legis commiſſoriæ eſt
reprobatum in pignoribus. vt C. de pact. pig l. fi. Ideò ratio quæ
hic aſſignatur de feudo parum videtur operari, nec eſt perpetua :
quia in caſu propoſito feudum poteſt vendi. Dico ergo tenere cō
tractum niſi probetur ſimulatio , quæ non præſumitur in dubio.
Nam qualis eſt contractus in prima ſui figura, talis præſumitur in
ſui eſſentia niſi contrarium probaretur vt C. de proba.l. cū preci-
bus.& no.C.plus valere quod agitur.l. emp.& extrà de vſur.c.na-
2 uiganti. † Et no. ꝙ iſtud pactum legis commiſſoriæ eſt multum
graue & odioſum, quia perdit pretium iam ſolutum , niſi ſoluat
ad terminum:vt not,ff.de peti.hær.l.ſed ſi lege.in prin. dic vt ibi .
3 † Sed vtrū iſtud eſt pactū legis cōmiſſoriæ,pignoro tibi hāc rē, &
ſi nō luero infra menſem , nunq̄ ipſam amplius poſſim luere , an
iſtud eſt pactum legis commiſſoriæ? Reſpondeo ſic.licet nō dica
tur ꝙ dominium ſit apud creditorem. iſta eſt glo. no. in l. vlt. C.
4 de pact.pig.† Sed nunquid iſtud pactum poſſit fieri cum fideiuſ-
ſore.ſi non extraxero te obligatione iſta ꝙ pignus ꝙ pro indem-
nitate tibi dedi,loco indēnitatis tuum ſit ? glo. dicit hic ꝙ valet,
quia ſpeciale eſt in his qui pro alio ſunt obligati:quia hoc modo
a poſſunt indēnes ſeruari.vt ff.de contrah.emp.l. fi.[a] Sed nunquid
in dote valeat hoc pactum ſi tibi pecuniam non reſtituero , talē
fundum loco permutationis aſſigno.Et videtur ꝙ ſic:quia iſta eſt
quædam permutatio,vt ff de iure do.l. ita conſtante. & l.fi. Item
ſpeciale videtur in dote,vt ff.de ſol.l. quamuis. aliàs incipit Cali-
5 podius.dic vt ibi.¶ In text.ibi , *Quandocunque*. † Nota ſingulariter
hunc tex. quia quando in pignoribus eſt appoſitum pactum le-
gis commiſſoriæ, tunc odio creditoris iuri offerendi vllo tempo
re non præſcribitur . Sed alij exponunt quandocunque, i. vſque
ad xxx.annos qui dicunt quòd tunc etiam præſcribitur iuri offe-
di,ſi creditor eſt in poſſeſſione.: ſed ſi debitor eſt in poſſeſſione,
& conuenitur hypothecaria iuri offerendi nunquam præſcribi-
tur. vt l purè.§.fi.de except.doli. Alij dicunt ꝙ etiam ſi debitor a-
git pignoratitia, ſemper poteſt offerre:nec debet excipi. tu non
potes offerre,licet poſſit excipi:tu nō potes agere:quia ex eo die
quo habebat poteſtatem experiundi,eò ꝙ conditio erat poteſta
tiua,fluxerunt xxx.anni ꝙ non ſubtiliter dictum eſt vt ff. de cap.
l.in bello.§.ſi quis ſeruum. Vel dic de plano,ꝙ iuri offerendi præ-
ſcribitur quando eſt præambulum iuris agēdi,vt C.de bo. autho.
iu.poſ.l fi.Sic & iuri diſplicendi præſcribitur ff de ædili. edic.l. ꝙ
ſi nolit.§. ſi quid ita.& facit ff.quemadmo.ſerui.amit.ſi partem §.
6 j ¶ † Quæro vtrum valeat iſtud pactum, obligo tibi tale feudum
pro x.& ſi non ſoluero infra menſem,habeas tale feudum emptū
iuſto pretio? Reſpondeo ſic,& eſt mirabile ꝙ licet non ſit colla-
tum in aliquem arbitrium declarandi pretium,valet tamen : quia
iſtud pactum eſt pars alterius contractus validi. iſte eſt caſus no-
b bilis ff de pigno l.ſi fundus.§.fi.[b] Quęro, pone ꝙ tu mutuaſti mi
hi x.nullo pignore conſtituto , hoc pacto ꝙ ſi non ſoluero infra
menſem,talis domus mea ſit tua pro illis x.an valeat pactū ? Re-
ſpondeo ſic,quia non eſt pactum pignoris,vt dicta l.fi.ff. de con-
7 trahen.empt. vbi eſt tex.notabilis ¶ † Quæro,pone ꝙ pactum le
gis commiſſoriæ non eſt appoſitum in ipſo contractu pignoris,
ſed diu poſt:vtrum valeat? Reſpondeo ſic vt ff.de pig.act.l.Titius
vel ibi interuenit pactum rogatu debitoris,& eius gratia non vo
ragine creditoris.Et dicunt quidam ꝙ ex interuallo valeat ad ex-
cipiendum, non ad agendum vt refert Bart.in d. l. Calipodius.
¶ † Quæro de quibuſdam pactis , quæ fiunt cum fœneratoribus.
Pone fœnerator mutuat mihi re vera centum, pro quibus ego fa
cio chartam venditionis cuiuſdam domus hoc pacto, ꝙ ego pro
mitto reemere hanc domum poſt quinquennium:& non ante ꝓ
eodem pretio:quæro an ipſe contractus præſumatur vſurarius ?
Reſpondeo videtur ꝙ ſic,quia & ſi non poſſit probari à parte de
mutuo,tamen ex conſuetudine fœneratorum præſumo contra-
ctum vſurarium. Item quia contra naturam verę venditionis, vt
extrà de contrahen.emp.& ven c ad noſtram.& de pigno. c. illo
vos. Alij contradicunt,quia nulla lex vel decretalis hoc dicit.& ex
forma ſui iſte contractus non eſt fœneratitius Item emptio, &
venditio poteſt fieri ad certum tempus & facit C. de pactis inter
emptorem.l.ſecunda. Iſti dicūt melius niſi probetur quòd iſte ta
lis ſit ſolitus fœnerari, & in fraudem vſurarum ſimulata inſtru-
menta conficere. Nam in eodem genere malitię ſemel malus ſē-
c per præſumitur malus.vt in regula , ſemel malus & ibi per Dyn.[c]
Et conclude ꝙ alteratio contractus,& pacta inſolita,& ꝙ eſt vſu-
rarius,faciunt contra ipſum præſumi.ſimile not.in l.ſexta.ff de ꝯ-
ditioni.inſtitut cui præſumptioni ſtatur.& idem de alijs pactis ſi-
milibus inſolitis,quæ videntur ꝯ naturam meræ venditionis.& fa
cit.ff.de probatio.l. qui teſtamentum.vbi propter legis interdictū
præſumitur fraudis ſimulatio.eodem titu.l.cum tacitum.& C de
d natura.liber.l prima.& l.ſi quis feud.& ff.de legib. fraus. cū ſim.[d]
¶ Quæro ſi pignoratur caſtrū , an creditor poſſit vti iuriſdōne &
alijs iurib.incorporalibus? Rn̄ dic,vt ex̄ de re iudic.cū Bertold⁹.&
arg.

ADDITIONES.

a Lege fi. Illa l. modicum facit. nam ibi pignus non erat datum à principio fideiuſſori,ſed creditori.

b §.fi.quæro vtrum valeat tale pactum ꝙ fit animo compenſandi.dic ꝙ ſic.vt ff.de le. 2.l.creditorem.

c Per Dynum. Nam in dubijs eſt locus coniuncturis ex conſuetudine de aur. & arg.leg.l.pediculis.§.argento.per Accur.

d Cum ſimi. Et facit ad hoc ꝙ leg.& no.in c.ij.de reſcript.& quod dixi in l. ij. C.plus valere quod agitur.in mea lectura.

9 arg de pignoratitia actio.l.eleganter.§. fi. ¶ Quero an de iure ca
nonico pignoratitia sit in rē scripta,ita ꝙ sorte soluta cōpetat cō
tra emptorem pignoratitia,& quēlibet possessorē.Dicit Innocē.
ꝙ est merè personalis:quia oritur ex contractu:aliàs esset differē
tia inter pignoratitiam,quę datur debitori,& hypothecariā, quæ
datur creditori:quod falsum est vt not in procemio Digestorū.§.
terrij.Insuper,hoc dicit quòd quęcunque actio sit non est vis,qui
cunque porro possessor sit tenetur.& sic est ambulatoria. de pig.
c.cum constet.ibi videas in nouel.Et verum dicit de iure canoni
co.ne creditores in fraudem vsurarum vendentis possint defrau
dare debitores. Si enim contractus non esset vsurarius sed sim-
a plex,opi.Inn.esset verior,vt dixi C.de pigno.act.l.j.[a]

ADDITIO.

a Lege j.Et dic in contractu usurario non agi contra emptorem pignoratitia actione,sed condictione ex canone.nam sæpe numero condictio ex lege tāquam in rem scripta sequitur fundum. de iure deli.l.fi.§. sed & si præfatam.

1 *Pactum de futura successione an & quando ualeat.2.*
3 *Vxor an possit inducere maritum suis blanditijs ad sibi legandum.*

Si quis inuestierit. Si dominus aliquem inuestiuit
de beneficio sui multis ſm Pia-
centinos nō tenet inuestitura sine cōsensu eius cuius est feudum.
Sed ſm Mediolanen.& Cremonenses valet inuestitura, si nullum
generatur prȩiudicium ei cuius est feudum prædicta inuestitura,
potest habere effectum decedente vasallo sine successore. hoc di
cit.¶Quæro quę istarum opinionum sit verior.Et videtur ꝙ opi
nio Placentinorum pluribus rationibus.Primò,quia non licet tē
pus anticipare.C.qui admit.ad bo.pos.l.fi.ff.ꝙ cuiusque vni.not.
l.item eorum.§.sed si ita.nec aliquid operatur talis consensus. ff.
quorum le.l.j.§.quod autem.arg.ff.de infami.l.quid ergo.in prin.
Secundò,quia non licet in mortem alterius sperare.ff. de verbo.
obli.l.inter stipulantem.§ sacram.ff.ad Treb. l.ita tamen. §. à pa-
tre.Tertiò,quia est contra bonos mores & interdum aperit viam
ad maleficia.vt C.de pac.l.fi.Quartò quia & si de hȩreditate in-
certi hominis valet pactum, secus si de certi hominis tractetur
hȩreditate:vt l.3.ff.pro soc.Quintò facit ad idem quod dicitur de
præbendis extra de conces.prȩben.c. 2. & in alijs officijs eadē ra-
tione.In cōtrarium ꝙ opinio Mediolanen. sit vera, arguitur sic.
Lege cauetur,ꝙ si pater legat seruum castrēsis peculij viuo filio:
posteà filius viuo patre decedit ab intestato: ꝙ tale legatū sumit
effectum:& tamē pater testatus erat de peculio filij viuētis, vt ff.
de leg.j.l.seruum filij.in prin.Secūdò probatur per simile. nam si
ego cōstitui alicui vsumfructum in vita sua,nulla lex prohibet il
lum vsumfructū me alteri cōcedere,cum eius esse desierit.arg. de
leg.2.l.vt hȩredibus Tertiò hoc probatur per arg. ab absurdo, nā
absurdum esset dicere ꝙ vasallus qui ignorāter fuit inuestitus nō
posset dicere cōtractum aliquem,& agere de euictione.arg.ff. de
contrahen.empt.l.liberi hominis. Quartò quia iste contractus
celebratur super re cōcedentis.nec enim est obligatus primo feu
datario ad non infeudandum alteri nisi in casu caducitatis seu li:
imo & si hoc dixisset,non valet, quia non interesset paciscentis.
vt ff.de verbo.oblig.si ita quis.§. ea lege. Quintò & vltimò quia
habemus casum expressum ꝙ valet talis inuestitura, dummodo
sit ritè facta,id est nō purè.sed sub intrinseca cōditione vt supra,
qui suc.tene.c.si quis inuestitus.& hęc est ipsa veritas. Ad quorū
verborum intelligētiam sciēdum est,ꝙ ista inuestitura de qua lo-
quimur,non est de futura successione:imò ideo incipit, quia pri-
mus inuestitus sine successore feudi decedit.& ideo errāt qui cre-
dunt ꝙ iste contractus sit de futura successione, quia imò est de
1 caducitate successionis. † Cum ergo quęritur vtrum pactum de
futura successione valeat;dic,aut super hȩreditate viuentis:aut su
per hæreditate iam defuncti. Primò casu distingue qa aut tractat
de incerti hominis,& valet:aut certi,& tunc aut liberi,& valet rō
ne iurispatronatus.vt ff.de actionibus empti.lege,si quis seruum.
aut ingenui:& tunc aut fit cum ipso de cuius successione tracta-
tur,ad impediendam liberam testamenti factionem,& non valet.
vt ff.pro socio.l.cum duobus.§. idem respondit. Aut ad iudiciū
futuri successoris,& tunc valet,& transfertur ad verum hæredem
vt ff.de pact l.tale pactum §.fin Item donatio valet causa mortis
etiam omnium bonorum,& hæreditatis futuræ:vt C de pact.l. li
cet & no.eo.tit.l fi.Si verò fit pactum non cum eo de cuius suc-
cessione agitur,sed cum quodam tertio, valet illo consentiente
de cuius hæreditate agitur, & in consensu perseuerante. aliàs e-
nim paciscens reputatur indignus , sicut ille qui scienter gerit se
pro hærede hominis viuentis. vt ff.de dona.l donationes in con-
cubinam.§. fi. & C de pact. l. fin. Secundo verò casu principali,
quando tractatur de futura successione mortui & non viuentis,
bene valet pactum.C.de pact.l.j.C.de transac.l.cum donationis.
& C.vt in pos.leg.l.cum Archimedoram.Reuertendo ad nostrū
c.hoc non est pactum de futura successione viuentis, nec mor-
tui,sed est quoddam pactum collatum in defectum iuris tertij,
quod quidem pactum habet in se iuris ordinem, & est de iure va
lidum.& ita habes huius ca. intellectum. & adde quod not.Guil.
2 de Cun.ff.de pac.l.& suum hæredem. ¶ † Extrà propono talem
quæstionem. Titius filios non habens,composuit magnum patri
monium per fas,& nefas,vnde volens animæ suæ consulere, reli
quit pauperibus medietatem omnium bonorum suorum, & qa
habebat cōsanguineos suos potentes sic ait,:& si contingeret me
a facere aliud testamentum, a in quo consanguineos meos instituę-
rem per quod reuocaretur præsens iudicium,ex nunc tibi Petro
notario publico tanquam publicæ personæ stipulanti & recipiē
ti pro dictis pauperibus,dono irreuocabiliter , & inter viuos di-
ctam medietatem omnium bonorum meorum, constituens me
ex nunc dictam medietatem precario nomine possidere, qđ tan-
dem venit in notitiam consanguineorum qui fecerunt dictum te
stamentum mutare modo quęritur vtrum pauperes vigore di-
ctæ donationis possint aliquid consequi , vel habere. Et vulgata
opinio domini Dy.de Mugel.est ꝙ sic ff.de testa.l. hȩredes palā.
§.fi.& in regula,qđ semel placuit.extrà de reg.iur.lib.vj. Sed con-
traria,opi.nō minus est vulgata , ꝙ non valet iste contractus do-
nationis ne impediatur libera factio testamēti.de ver.obl.l.stipu-
latio hoc modo cōcepta.Pro prima opi.facit, quia ęquum est ꝙ
testator possit animę suę consulere contra impressionem consā-
guineorum,nec est hoc consilium turpe , sed salubre , & sic hoc
est speciale fauore animę . In contrarium est pro alia parte iuris
regula,cui in hȩredum sicut Bononien. inhȩrent carrotio. dicit
gl.de reg.iuris,l.omnis diffinitio. & æquitas animi de qua loque-
ris,est æquitas non scripta:quę nullius est momenti. Considera,
nos longè sumus extra disputationem dictorum , nam hic inter-
uenit traditio,vnde & si donat o esset infirma,tamē & sine causa
dominus vo ens trasferre dominium transferret. vt ff. de condi.
ob cau.l 3.§ subti ius.vel quia causa est ipsa saltem liberalitas. ff.
de dona l.hoc iure. Volens ergo sustinere opi.Dyn.faciat ꝙ pro-
cedatur ad actum traditionis,quæ etiam sub conditione fieri po
test.ff.de acquir poss.l.qui absenti.Et cautius est si interueniat tra
ditio corporalis quàm si precaria:quia precarium forte non va-
b let[b] si non valet principale ego dimitto te hic sine decisione.co
3 gita.¶ † Secūdò quęritur de tali quæstione,quidam habebat vxo
rem quæ multum sibi blandiebatur:quę cum iste liberos non ha
beret,induxit ipsum ad testandum versus ipsam hoc pacto, ꝙ si-
ue mutaret testamentum , siue non . ista vxor iure donationis in-
ter viuos debet habere quandam domum.Iste mutauit testamen
tum,de dicta donatione inter viuos nulla facta mentione: quæri-
tur an ista mulier debeat habere domum prædictam? Et videtur
ꝙ non.vt d.l. stipulatio hoc modo.Contrarium dico,quia ista do
natio est prȩsens & pura:dicit siue mutauero testamētum siue nō,
& ideo est apposita in pœnam mentis mutatę.Caue tamen , quia
nisi interuenerit,traditio,non cōfirmatur morte,& sufficit ꝙ tra-
ditio interueniat tempore donationis,vel posteà viuo donante.
ff.de dona.inter vi & vxo.l.Papin.arg.l. 2. C. si quis alteri vel si-
c bi.[c] Hanc refert do.Giliolus dę Cremo.discipulus Bald.fuisse ad-
di. Bald.

ADDITIONES.

a Aliud testamentum. Vide Bald.in l.cum antiquitas.C.de test. & in l. sancimus.C.eo.& in l.ex testamento.C.de fideicom. Bart.in l.stipulatio hoc modo.de ver.obl. Vide ibi Lud.Ro. Vide do.Petr.in c.cum esses.de testa. dixi in c.relatum.eo.titu.And. Barb.

b Non valet. Vide Bal.in l.ex testamento.C. de fideicom. facit in simili text. sing.in l.fi. de consti.pec.& Bal.in l.si absentis,C.si cer.pet.And.Barb.

c Vel sibi. Sed nunquid sufficit constitutum, videtur ꝙ non. vt supra proxi. q.j.quia precarium fortè non valet.& facit quod no.Gui.de Cu. in l.ab emptione.ff de pact.& Bar.in l.post contractum.de dona.& in consi.lxv. quod incipit,Petrus Nicolæ.verum quòd sufficiat,facit quod no. idē Bar. in l. si is qui pro emptore.ad fi.de vsucap. & in consil. quod incipit, Martinus de Eugubio.& l.quod de suo.C.de dote cauta non nume.

De vsu Mediolanensium &c. Rub.

1 *Feudum prȩscribitur spatio trigimta annorum.*
2 *Et an in tali feudo prȩscripto succedat hȩres.*
3 *Ius offerendi an prȩscribatur longissimo tempore.*

Vidam obligauerat. Diuide in tres partes. Primò thema & quæstio. Secundò responsio. in qua quidem primò defertur sacramentum filio vasalli. In tertia parte defertur filio domini. secūda incipit ibi,unde no.tertia ibi,si autem. Casus.Filio militis dicenti patrē inuestitū de pignore xxx. annis nomine feudi possedisse, defertur iusiurādū ut iuret cū xij. sacramē
talibus

talibus forma hic tradita, sed eo nolente iurare defertur filio domini, qui si iurare recusat, cogitur filium militis inuestire. hoc di-
1 cit Ia. Bel. †Not. quod præscriptione xxx. annorum quis defenditur in feudo, vt si quis rem aliquam feudi nomine tanquam infeu datam possederit, & seruitium pro ea domino exhibuerit & quã uis de ea inuestitus non fuerit, defendit sibi ius feudi. vt hic, & infra, si de feu. fuer. controuer. cap. si quis per triginta annos. Sed mirum hoc videtur, nam quod creditori tempore præscribitur, vlteriori tempore pręscribi impossibile est argumen. ff. de vsuca. l. sequitur. §. Iana. Sed si ita est ꝙ si anno quis rem ab aliquo feudi nomine tenuerit domino præsente & non contradicente, & seruitium eius quasi à vasallo recipiente, licet non probetur inuestitura intercessisse, tamen iurando se inuestitum fuisse, rem vt feudum tenebit infrà, de consue. rec. feu. c. j. §. illud. & supra si de inue. inter do. & vas. lis oria. c. fi. & de feu. fine cul. non amit. c. si quis miles. Sol. Aut tu loqueris de constitutione feudi, & requiruntur xxx. ann. quod tempus loco constituti habetur sicut dicit tex. alibi. ff. de aqua quoti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. Aut de feudi probatione, & tunc refert, quia aut præcessit titulus pignoris, & requiruntur xxx. anni. ut hic. Aut non apparet quis titulus pręcessit, tamen allegatur inuestitura recti feudi: & tunc sufficit annos. ut in contrarijs. Sed mirabile videtur istud, qđ in isto c. dicitur, & contra doctrinam glossarum & doctorum, in l. si certi annis. C. de pact. Nam ibi constat de causa vera, ubi alius titulus allegatus ex tempore non probatur; sed hic constat de causa uera, uidelicet de pignore. ergo alius titulus non præsumitur: quia à primordio tituli posterior formatur euētus ut C de impo. lu. descr. l. j. lib. x. Sol. speciale in feudo est propter seruitia quæ recepit dominus à uasallo longissimo tempore ut præsumatur ipso facto rectū feudum constitutum, ex quo dominus nunquam per tantum tēpus
2 fecit mentionem ꝙ esset pignus. †Sed nunquid in isto feudo præscripto succedit hæres? Quidam dicunt ꝙ non, quia nō intercessit vera inuestitura. Alij dicunt ꝙ sic, quia præscriptio æquiparatur ueritati. ut not. in l. j. de serui. & aqua. C. quod satis probatur in hoc. c. quo cauetur, ꝙ si pater possedit per xxx. ann. & præstitit seruitia consueta, ꝙ filius in tali feudo succedit. Ego de facto fui consultus de eo qui acquisiuit emphyteusim ecclesiæ per præscriptionem xl. annorum. hoc enim tempus necessarium est in ecclesia, nec sufficit in ea longum tempus de quo loquitur. l. cum de in rem uerso. ff. de usur. & extrà de præscrip. c. de quarta. & in aut. de ecc. ti. in prin. col. ix. An ius istius præscriptionis extēdatur in tertiam generationem tantum, an in infinitum. Responde, ꝙ sicut emphyteusis informiter concessa i. sine personarum distinctione, intelligitur in tertiam generationem, ita sit in pręscripta emphyteusi: quia in formis [a] est ut in auth. de non alie. §. emphyteusim. ¶†Quærit glo. utrum ille, qui præscribit longissimo tempore, si cadat à possessione, habeat ius uendicandi: & remittit ad l. si quis emptionis. C. de præscri. xxx. ann. & dic ut ibi. Quęritur an ius offerendi præscribatur spatio longissimi temporis. & allegatur hoc c. ꝙ sic. facit qđ dixi supra eo tit. c. j. & C de præscrip. xxx. ann. l. cum notissimi. §. eodem iure. Vltimò not. quod per receptionem seruitiorum non inducitur constitutio feudorum, nisi sit pręscripta: qđ tene menti.

ADDITIO.

a In formis. Et ratio redditur, quia præscriptio non extenditur vltra id qđ præscribitur. l. j. §. Iulian. de iti. actuque pri. & per Bart. in auth. qui rem. C. de sacrosanctis ecclesijs.

Incipit liber secundus.

De feudi cognitione. Rub.

1 *Consuetudo an debeat esse præscripta.*
2 *Consuetudo an excuset notarios à pœna falsi.*
3 *Consuetudo uel statutum sufficit quòd sit tolerabile.*
4 *Feudorum causę deciduntur per cōsuetudinem si fieri potest, aliàs per iura.*
5 *Consuetudines feudorum an sint locales, uel communes.*
6 *Consuetudo an uincat legem diuinam quandoque.*
7 *Argumentum à simili consuetudinis an procedat.*
8 *Consuetudo dicitur ciuium tacite conuentio.*

Obertus. Diuide capitulum in duas partes. Primò quo iure uniuersaliter & generaliter omnes causæ decidantur. Secundò quo iure causæ feudi speciales. Secunda incipit ibi, usu tamen feudi. Causæ generaliter aut deciduntur iure Romanorum, aut legibus Longobardorum, aut consuetudine: Sed feudales causæ deciduntur consuetudine, quæ uincit legem in hac parte: licet contrarium dici soleat. Consuetudine autem deficiente decidi possunt etiam lege scripta. h. d. ¶ *Communiter*. No. ꝙ ille cui committitur decisio causæ similiter debet iudicare: quandoque secundū
a ius commune: [a] quandoque secundum legem Longobardorum: quandoque specialem consuetudinem loci qđ intelligo prout ꝓmitteus erat iudicaturus. hoc declaratur per doc. C. de sum. tri. l. cunctos populos & C. de eman. libe. l. j. Et dic ꝙ inter eos qui uiuunt iure Romano causæ deciduntur solum secundum ius commune. Sed inter eos qui uiuunt iure Longobardorum, causa deciditur iure Longobardorum. Et inter eos qui uiuunt s̄m ius loci, debent iudicare s̄m consuetudinem illius loci, tã in cõtractibus ordinarijs, quam in testamentis. ut ff. de euic. l. si fundus C. de test. l. fi. & no. in l. 2. ff. de eo qđ cert. loco Et quia ista materia est multum longa, remitto te ad no per alios & me in d. l. cunctos popu-
1 los. ubi ad saturitatem uidere poteris†. Et not. ꝙ illud qđ dicitur
b hic de consuetudine, intelligitur de præscripta. [b] nam antequam sit præscripta, non dicitur consuetudo, sed dicitur uoluntas inducendi consuetudinem. Sicut dicimus in alia materia, quia non dicitur quis ante litem contestatam agere sed agere uelle. ut ff. rem ra. hab. l. amplius. Adde ꝙ consuetudo non præscripta non dero-
c gat præscriptæ. ut no ff. de reg. iu. l. nemo. § temporalis. [c] Hoc est uerum in petitorio: secus in possessorio ut no in c. cum ecclesia. de election. in nouel. ¶ In glo. j. no. ꝙ iniqua consuetudo præscribi non potest. iniquam intelligo, i. intolerabilem: puta quia est cõ
2 tra ius diuinum. ¶† Sed pone in ciuitate Perusiæ tres sunt conseruatores monetæ: & quando fiunt solutiones in communi consueuit notarius ponere nomina omnium trium, licet unus sit absēs: quæritur utrum ista consuetudo teneat. Host. dicit ꝙ non: quia inducit crimen falsi. Sed consuetudo quorundam locorum seruat
d contrarium: quia qđ maior pars facit & c. hoc uerum [d] est quando in pręiudicium absentis nihil fit & materia uera est in seipsa. de hoc no extrà de his quæ fiunt à præla. sine consensu capituli. c. quantò. & non reperitur alibi. Caueat tamen sibi notarius, quia si talis persona esset de substantia, instrumentum non careret ui-
3 tio falsitatis. †Eadem ratione defenduntur notarij communis Perusiæ qui sunt rogati ultima die officij, ꝙ ad illam diem ponant solutiones, quę fiunt ipsis massarijs. Nam consuetudo ipsos excusat & etiam ipsa necessitas. & non interest communitatis imò interesset si contrarium fieret, unde ubi est bona mens & intentio,
4 ibi non potest esse falsitas. qđ tene menti. ¶† Ibi, prohibens: secus si sit tolerabilis: ut patet in statutis quæ minuunt legitimam filiorum, uel quæ disponunt ꝙ filia dotata non succedat extantibus masculis Non enim exigimus in consuetudine ꝙ semper sit rationabilis, sed satis est ꝙ sit tolerabilis: & usu approbata. ut not.
5 Inn. in rub. de consuetudine. extrà ¶† In glo. 2. no. ꝙ arg. feudorū in alijs casibus qui sunt decisi iure Romano nihil ualent: sed solū in materia consuetudinis; ꝙ legi. & no in l. de quibus. ff. de legi. qđ tene menti. Econtrario uero causæ feudorum quæ non inueniuntur decisæ per consuetudinem, debent decidi per argumenta iuris ciuilis. qđ est not. dignum. Nec mirum, quia argumentis cau-
6 sa deciditur. ut ff. ad Treb. l. qui filium. § Sabinus. ¶† Item not. ex litera ista quę dicit: qui in nostris partibus obtinet. ꝙ dicunt quidam ꝙ omnes consuetudines feudorum sunt locales: & præter tex. legum & imperatorum nihil uidetur esse ius generale Et secūdum hoc glossare consuetudines feudorum est ac si quis glossaret consuetudines Papiensium. quod satis uidetur ineptum. Vnde dico ꝙ consuetudines in hoc uolumine approbatæ debent seruari tanquam consuetudines generales. Quædam tamen sunt recitantę, sed non approbatæ: ut infrà, de matrimonio ad mor. contracto. c. j. super quibus non est ponendum ingenium ad glossandas

ADDITIONES.

a Ius commune. Quid autem si dicatur secundum ius, an intelligatur secundum ius commune, an secundum ius municipale. Vide Ang. in disputatione quæ incipit, duo litigantes. & plenè per Lud. in rub. de arb. & Bald. in l. sed & si quis. §. quæsitum. prope fin. ff. si quis cau. Andre. Barba.

b De pręscripta. Vide tex. de iure meliorem secundum Io. An. in c. cum auia. de elect. And. Barb.

c §. temporalis. Pro gl. §. temporalis. vide tex. valde sing. in l. fi. in uer. nec uno die. C. de serui. & aqua. & ibi Bal. licet moderniores faciant festum de gl. & tex. non allegant. Et vide alium in c. cum de beneficio. de præb. li. vj. Vide. Abb. in c. pro illorum. de præben. ubi limitat illam quando unus contradicit consuetudini alijs patientibus: secus si omnes contrauenissent cõtra cõsuetudinē, quia tunc non requiritur præscriptio secundum eum. And. Bar.

d Hoc verum. Nō singulariter ꝙ ualet consuetudo, ꝙ in aliquo actu notarius apponat nomen absentis. uide Host. in c. 2. de fi. instru. ubi dicit de consuetudine seruari, ꝙ in absentia Episcopi habēs sigillū eius sigillat nomine Episcopi: quia ex ui consuetudinis censetur Episcopus esse præsens propter personam illius cui commisit sigillum, quæ interest ipsi actui, & talis consuetudo excusat à pœna falsi, per c. cum dilectus. de fide instru. Et uide ꝑ scribē. & istud dictum refert Bal. in rub. de fide instr. & ibi dixit, ꝙ ualet consuetudo Perusij ubi ostenditur bursa, & notarius scribit ꝙ talis recepit tantã pecuniam: licet notarius non uideatur illam pecuniam. tamen excusatur propter consuetudinem. qđ tene menti. And. Barb.

fandas truffas,vel fabulas.vnde dicit Aristo. cum edit quis lentē non fundas myron,id est aromata.¶Extrà glo.not. ꝙ per sententias arbitrorum non confirmatur consuetudo, vt notatur extrà
7 de verb.sign.c.Abbate.in nouel.†a Item no.ꝙ quandoque cōsue
a tudo vincit legem diuinam & canonicam simul iūctam: vt no.
8 extrà de consang.& affini.c.quod super.in nouel.¶†Quærit glo. nunquid possit argui per simile consuetudinis. Respondet & dicit ꝙ sic in materia consuetudinis potest argui per simile consuetudinis.sed in alia materia secus,quia illa sunt similia quorū qualitas est vna.quod dic vt no.ff.de legib.l.ideoque.& in l.de quibus.
9 vbi omnino videas.†Illud non omitto quod consuetudo dicitur ciuium tacita conuentio.Et ideo sicut pactum non extenditur ad aliam rem,vel personam quam de quibus loquitur vt ff. de pact.l. si vnus.§.ante omnia.Ita nec consuetudo & ideo consuetudo est stricti iuris.quod etiam patet, quia filia quam parit, id est actio, siue condictio ex moribus est stricti iuris, vt insti. de actionibus. §.actionum.

ADDITIO.

a In nouel.Adde q̄d consuetudo rerum naturam infringere non potest ,licet ius naturale posit modificare.l.ij.ff.de vsufru.earum rerum quæ vsu consumuntur.dicit lex,ꝙ debet attendi consuetudo prouinciæ in qua quis conuersatus est.ff.de leg.j.l.si seruus plurium.§.fi.

1 *Immobilia dicuntur omnia quæ solo cohærent.*
2 *Pedagium emens à communi,an videatur emiße pœnas transgreßorū.*
3 *Nomina debitorum an computentur inter immobilia.*
4 *Et quid de annali præstatione.*
5 *Filius succedendo patri non dicitur feudum acquirere.*
6 *Fundus æstimatus si sit datus in feudum cum animalibus an feudo finito debeat reddi ęstimatio animalium mortuorum.*

Sciendum est. Feudum constitui potest in rebus immobilibus,aut solo cohęrentibus,aut in his,quæ inter immobilia computantur.Feudum autem acqui-
1 ritur duobus modis:scilicet inuestitura,aut successione.h.d.¶†In tex.ibi,*Soli.*idest,immobilibus,vel solo cohærentibus, vt in ædificijs quę solo cohęrent.Dyn.¶ *Computantur.* vt annui reditus.vt C.de sacrosanct.eccle.l. iubemus. vt sunt annui fructus: vt extrà de elect.cap.querelam.Item pedagia & guidagia & similia. vt infrà,quę sunt regalia ca.j.qd̄ dic vt no.Spe.de causa pos.§. quia verò.ver.quid de colligentibus & ff.de publica. l. si publicanus.§. in
2 omnibus.per Dyn.& alios.†Sed nunquid ille qui emit pedagium à communi,videatur emisse pœnas transgressorum. Respōdeo, sic.vt ff.de actio.empt.l.creditor.in princip.& ibi per Cyn. in additione.*De camera.*vt in pecunia.*De cauena.* vt in cibarijs, & distributionibus,siue diurnis,siue in grosso, non est vis. Et not. hic de
3 istis duobus feudis de camera,& cauena.¶†Extrà quærit hic glo.
a vtrum nomina debitorum a inter immobilia computantur.No. glo.quæ cautè loquitur.Non enim quęrit an sint immobilia, q̄a immobilia propriè sunt corpora.sed quęritur cum quibus computentur.Et dic vt no ff.de verb.sign.l.mouentium per Acc. Breuiter vbi inuestitur per se iuris dispositio,actiones personales nō sunt mobiles nec immobiles,sed reales:sic l.à diuo Pio.§ si.ff.de re iudi.Sed vbi non inuestitur per se iuris dispositio separata, tūc aut continet subiectum mobile idest,rem mobilem & computātur inter mobilia:aut immobile & tunc inter immobilia.vt C.de præd.mino.l.si ad re soluendam.& no.in l.j. C.si aduer. trāsactio. Et hoc verum in dispositione legis.Sed in dispositione hominis actiones personales nunquam continentur appellatione mobilium,vel immobilium:nec etiam chirographa in quibus continentur nomina debitorum.vt ff.de leg.2.l.Caius.in princ.& facit ff.de pecu.l.quam Tuberonis.§.in peculio.& facit l. vltima. C. de
b prescriptione longi temporis.b ¶ † Quęrit dominus Federicus
4 de Senis in suis consilijs vtrum sit verum ꝙ annalis præstatio inter immobilia computatur. Nam Cy.in l.si certis annis dici,ꝙ nō: sed ipse idem in l.sciendum.ff.qui satis.cog.dicit ꝙ sic. Sed domi. Fed.dicit,ꝙ si est longa et ęstatio,ꝙ continetur inter immobilia? Ego dico ꝙ aut continet merè personale debitum: Aut reale vel mixtum.Primo casu non computatur inter immobilia quia non competit aliquod petitorium vel possessorium vt l.fin. C. quorū bono.Hic vide omnino quod no.in c.peruenit.de cēsibus.in nouel.& in cle.cxiui.in §.cumque annui reditus.de verb. signi. & in l.iubemus nulli.& quod per glo & Cy.in prin.C.de sacrosan.eccl. Secundo & tertio casu inter mobilia computantur, vt quando iure serui iorum impeditur.C.de agri & censi.litibus. & l. domini prædiorum & l.si coloni.lib xj.¶ Quęrit glo. quę incipit, intelligo.an tantum va eat facere id qd̄ habetur pro inuestitura.Glo.dicit ꝙ sic.saluo quo ad transmissionem.Iac.Bel.dicit idem quo ad transmissionem.Dic ꝙ si est habita mentio hęredum in inuestitu
5 ra.Ia.dicit verum,alias tene gl.¶†In glo.fin.quę incipit,istud potest habere locum.No. ꝙ filius succedendo patri in feudum non acquirit feudum .sed iam acquisitum capit. tene mēti pulchrū
c & sapidum modum loquendi. c ¶Quærit hic Iac. Bel. de natura feudi de camera & de cauena,sed non dico hic , quia alibi dicen-
6 dum est.¶†Quęro,si datus est fundus in feudum cum animalibus,vtrum finito feudo debeat reddi ęstimatio animalium mortuorum seu deterioratorum.Et est arg.ꝙ non.ff.sol.mat.l.æstimatis.In contrarium facit C.de secū.nupt. l. hac edictali.§. his illud. quod verius est.sicut dicimus in vsufructu earum rerum quę vsu consumuntur ff.de vsufru.earum rerū quę vsu consumuntur.l.2.

ADDITIONES.

a Nomina debitorum.Vide Bart.in l.potest.ff.de authorit.tutor. & in l. mouentium.ff.de verb.signifi.And.Barb.
b Longi temporis.Ad quod uide quod not.per Guil.de Cu.l.j. ff. de sta.ho. & per Bart.in l. Quintus.ff.de auro & argen.leg.in §.argento. & per Dy. & Ray.in l.potest.ff.de autho.tut.& quod no.Bar.ff. de euict.l.si sic. §.fin, cum l.sequen.
c Loquendi.Ista est posita vt plurimùm in capi.j.infrà tit. proximo.

Quid sit inuestitura. Rubri.

1 *Firmius est quod est traditum,quàm simplex uerbum.*
2 *Inuestitura est duplex;qualis illa sit.*
3 *Emptor cui nondum est res tradita,an poßit pro suo interesse se opponere, ne tertius in poßeßionem mittatur.*
4 *Dominus per traditionem corporalem an liberetur ab inuestitura.*
5 *Feudatarius an habeat talem poßeßionem qualem habet usufructuarius.*
6 *Iudex ad quem pertinet executio criminum,an poßit erigere furcas altero iudice inuito.*
7 *Absentes an debeant citari quando feudum aßignatur.*
8 *Testium numerus ubi deficit,ibi est inuestitura nulla.*
9 *Quid in ultimis uoluntatibus.*
10 *Probatio cui incumbat in feudalibus,per quos probetur, & quando deferatur iuramentum.&c.*
11 *Traditio poßeßionis an probetur per instrumentum.*

INuestitura. Diuide capitulum in quinque partes.Primò, quid sit inuestitura, & coram quibus debeat fieri Secundò , qualiter probatur inuestitura domino possidente.Tertiò, qualiter probetur vasallo possidente,vel quasi Quartò,qualiter probetur si dominus non habet pares Quintò,quo iure probētur pacta in feudis apposita præter propriam naturam vsus.Prima pars durat vsque ad §.si enim.secunda vsque ad §.si vero vasallus. tertia vsque ad §. si verè inuestitura quarta vsque ad §. prætereà.ibi inquinta vsque in fin.Vsque ad §.si enim.determinatur quid sit inuestitura.Et quidē inuestitura,alia propria,vt possessio:alia abusiua.vt quando hasta,vel aliud corporeum porrigitur vasallo à do
a mino pro inuestitura.a Secundò dicitur coram quibus debeat fieri hæc inuestitura. Et quidē fieri debet corā paribus domini duobus saltem,non coram alijs. Sed quidam contrarium dixerunt.
b h.d.¶In tex.ibi, *Possessio.* scilicet rei feudalis traditę b à domino
1 vasallo.Ia.† Collige hic quòd firmius est quod est traditione subnixum,quam simplex verbum. c ff.de pact.l.diuisionis placitum.
c & not. per Iac. de Are.C.de legi.l.non dubium.in fi.¶† *Abusiua.*
2 No.hic duplici inuestitura : scilicet de abusiua , quę non consistit in substantia possessionis, sed in quodam pręambulo siue signo. Nam

ADDITIONES.

a Pro inuestitura.Non intelligitur datum quod posideri non potest de legatis tertio.l.qui concubinam.§.si hæres.Nec intelligitur creditori datū , qd̄ est ei locatum ff.de periculo & commodo rei venditę.l.serui emptor. Qui recessit tenetur,ac si percepisset commoda,si timuit iniustè. At iustus timor presumitur,vbi est terroris iusta trepidatio naturalis.ff.locati. l. habitatores.§.finali.Error nominis vel confinium non vitiat possessionem , quia nō vitiat intellectum vbi veritas præfertur opinioni. vt C.de legatis.l.si Fortitidianum. Et idem in testibus puto quòd si vera consonant,putatiua non vitiant,nisi sint de substantia. Extrà not.quòd ex eadem inuestitura & scriptura nemo potest elicere contrarius sensus:& si inter opposita apponitur copula resoluitur in disiunctiuam.C.de codicillis.l. finali. §. primo. Si autem sunt diuersæ inuestiturę etiam contraria allegans in alio iudicio auditur. C.de petitione hęreditatis l. hęreditas materteræ. & not. C. de ingenuis manumissis.l.penultima. per Accursium. Extrà not. quòd non potest quis eandem scripturam diuidere partim vtendo, & partim non vtendo separatè.ff.de ope.libe.l.si stipulatio ista.
b Iacob. Verbo transfertur possessio quando simul eodem loco & tempore fieri potest vtrunque;& sit aliàs secus.ff.de conditione furtiua.l. parui.
c In fine.Et ideo seruus cui res est tradita est potior in feudo quàm ille cui primo est res promissa, vt not.infrà,si de feudo fuerit controuer. cap. si facta.Et vide omnino quod not.ff.de regulis iuris.l.nullus videtur.

Nam vt eleganter ait Innoc. per talem inuestituram si possessor
velit possessionem transferre, tamen non transfert eã. de his quæ
fi. à ma. parte ca. c. ex ore. in nouel. & extrà de insti. c. authoritate.
vbi de hoc. & nota hæc extrà de consti. c. cum M. Ferrariensis. cir
ca fi. in nouel. & per Inno. in c. ex literis. de consue. & in l. minus
instructus. C de acquiren. possessio. per Cyn. & ff. eo. per Barto. in
3 in l. prædia. ¶ † Extrà not. quòd ista materia facit ad quæstionem:
vtrum emptor cui nondum res est tradita, possit pro suo interes-
se opponere se ne tertius in possessionem mittatur. & dic ꝙ non.
vt no. Iac. But. C. de fur. l. manifestissimi. & l. is cui. ff. de furtis. cum
simi. & ff. de dona. l. ad eum. §. final. Non ergo dat veram possessio
a nem inuestitura extra rem corporalem facta. a Sed per talem in-
uestituram fingitur ei dare licentiam propria authoritate appre-
hendendi ipsam. vt ipse no. extrà de consue. c. ex parte. Tamen se
cundum quosdam speciale est in ecclesia, per tex. illius capituli. vt
per inuestituram transferatur possessio. Sed hoc legistæ non con
cederent: quia possessio facti existit & animi. vt ff. si quis testa. li-
ber esse iuss. fue. l. prima. §. Scæuola. & no. in l. fi. C de sacrosan. ec
cle. nisi talis inuestitura fieret apud rem ipsam. ff. de contrah. em-
ptio. l. clauibus. quæ inuestitura videtur fieri etiam per traditionẽ
instrumentorum. vt C. de donat. l. prima. & Cyn. in l. traditioni-
bus. de pact. Nam nec in fiscum transfertur possessio, nisi appre-
hensa. vt not ff. pro socio. l cum duobus §. idem respondit. C. de
sacrosanctis ecclesijs. l. vt inter diuinum. in fin & C. de bon. vacan.
libro decimo. Hinc est quòd bonorum vacantium fiscus habet ꝓ
prietatem, & non possessionem, antequam apprehendat Et ratio
est quia separata est causa dominij & possessionis vt ff. de vsuca.
pro empt. l. prima. §. separata, & ff. de acquirenda possessione. l. si
quis vi. §. differentia. & l. natura iter. §. nihil commune. Inuestitura
autem propria est illa in qua consistit substantia possessionis: vt
ff. de acquirenda possessione. l. tertia. §. ex contrario Est & quædã
inuestitura media inter has vt precarium, quæ etsi iuris translatio
nem in se habeat tamen quia detentio facti remanet apud inuesti
torem adhuc actione ex eo contractu potest conueniri ad tradẽ-
b dum. vt no. ff de pactis l. ab emptione. ibi videas. b Sed oppon. cer
tum est quòd per retentionem vsusfructus quis intelligitur trade
re: vt C. de donationibus. l. quisquis. Ergo idem contrario, videli
cet ꝙ per retentionem proprietatis videatur facta traditio vsus-
fructus, seu vtilis dominij. Sed respondeo, ista non sunt similia:
c quia proprietas dignior est, c & ideo vsufructuarius non consti-
tuitur possessor sine traditione. vt ff. de vsufruct. l. tertia. §. dare.
4 ¶ † Reuoco in dubium vtrum dominus per traditionem corpo-
ralem liberetur ab inuestitura Et videtur quòd non, quia non so-
lum tradere tenetur, quod potest fieri vno momento, sed etiam
tenetur successiuè pati quod non potest fieri simul & semel. vt C.
de vsufruct. l. corruptionem & argumen. ff. de arbit. l. inter Castel
lianum. Solu. ex inuestitura duplex obligatio nascitur, scilicet pri
mitiua, & ab ista est dominus liberatus, & secundaria ad inter. sse
5 si non patiatur, & ab ista non est liberatus. ¶ † Quæro, nos habe-
mus ꝙ vsufructuarius habet naturalem possessionem rei quæ in
corporo consistit. Item habet quasi naturalem, & quasi ciuilem iu
re sui quæ in iure consistit, vt ff. quibus ex causis maiores. l. ait prę
tor. §. item ei. Nunquid est ita in feudatario, vel in vero domino,
ꝙ habeat possessionem rei & quasi possessionem iuris sui. Vide
tur ꝙ sic, cum ratio differentiæ reddi non possit. Considera, do-
minus qui pleno iure possidet, non habet aduersarium contra
quem ius quod habet; possit possidere, sed vsufructuarius habet
obiicere ipsam proprietatem. Item habitus vsufructuarij consi-
stit in patientia domini. vt ff. de seruitu. rusticorum prædiorum. l.
prima. in fine. & ideo ista non sunt similia. Possessio ergo actiua
iurium nunquam potest esse nisi respectu alicuius in quo sit pos-
d sessio passiua, quod est subtile ad intelligendum. d *Corporeum quod
libet*. Nota verbum quodlibet. Nam in magnis feudis fit inuesti-
tura per ensem. Doctor autem inuestitur per birretum: & illa si-
gna repræsentant signatum: sic erectio furcarum significat impe-
6 rium eius quasi possessionem & vsum. ¶ † Quæsiuit Oldradus,
si in quodam castro ad vnum pertinet condemnatio, ad illũ exe-
cutio, vtrum ille ad quem pertinet executio, possit erigere furcas
e altero inuito. Et determinauit ꝙ sic, e quia cui competit signatũ
competit signum: & econtrariò. vt C. de fabricen. l. stigmata. libr.
f vndecimo. & ff. de iure fisci. l. sed si accepto vsu togæ. f *Facere
dicente*. No. ꝙ in inuestitura requiritur verborum expressio. ¶ *Va
7 sallus*. † Quæro si isti sunt absentes, vtrum debeant citari. respõ-
dẽo sic. Nam eorum præsentia & consilium posset trahere domi
num in aliam sententiam ostendendo sibi fortè periculum quod
ex inuestitura possit imminere. argumento. ff. de arbitris. l. sicut.
& quia eorum interest discolum parem non habere. Ad id facit
quod notat. extrà de præbendis, capitulo, graue. in nouella. Sed
quid si requisiti nolunt venire? respondeo à iure interessendi se
faciunt alienos qui venire contemnunt. vt ff. de fideicommis. lib.
lege si legatario. §. primo Quid si dominus non habet nisi vnum
parem, nunquid saltem ille cum alio extraneo debebit interesse.
Ista litera innuit ꝙ non, quia loquitur in plurali. Contrarium cre
do, argumẽto C. de testibus. l. cum antiquitas. Et quod no. de vno
digno in dicto capitulo graue. in nouella. suppletio enim numeri
sic.

ADDITIONES.

a Facta. Et sic non dicitur beneficiatus, qui non habet possessionem beneficij. vt extrà de electione. capitul. cum in cunctis. Et adde ꝙ per verbũ assigno ceduntur actiones. ff. de distract. pignor. l. arbiter. quæ est ad hoc notabilis. & per Archidiaconum. in capitu. si canonici. de officio ordinarij. libro sexto. Vide extrà de præbend. capit. referente. & capitu. inter cætera. & vide ff. de hæredibus instituendis. l. ex vncijs. Et adde si Papa dicit, assignamus tibi tale castrum cum plenitudine iuris, vel ponit alia verba æquipollentia, non est necessaria possessio facti: quia apud Papam est plenitudo supremæ potestatis & suprema potestas, vt notatur sexta quæstione sexta. capitu. volumus. argumen. de rescriptis. cap. capitulum sanctæ crucis. Et not. Archidiacon. in capitul. si clericus. de præben. in sexto. Et vide quod not. in capitulo fina. de pecul. cleri. Assignare enim est verbum effectiuum. Item quicquid principi placet. legis habet vigorem. & facit C. de legat. l. finali. ff. de legatis secũdo. l. cũ pater §. pr̃ pluribus. & C. cõmunia delegatis. l. fina. §. sed quia nostra maiestas. & §. sequitur. de assignatione principis, quæ est iuris collatiua habes melius quàm alibi in l. prima. in fine. de aqua quotidiana & æstiua. & C. de liberali causa. l. principaliter. & l. parentis. & C. de ingenuis manumissis. l. ingenuũ. Extrà collige hic argumen. ꝙ locus incertus ratione loci incerti, & quotæ non potest infeudari, quia nec possideri donec certificetur. ff de acquirenda possessione. lege, locus. & ideo certus locus designandus est. Adde quod notatur. ff. de conditionibus & demonstrationibus lege, quæ conditio. §. finali.

b Ibi videas. Quidam interrogauit me vtrum ad inuestituram abusiuam requiratur magis vnum signum corporale quàm aliud, puta ensis vel baculus, vel anulus Respondi ei ꝙ non, sed sequẽda erit cõsuetudo, cũ videã ꝙ per cespitem terræ possit inuestitura fieri, & per ramum oliuę de al quo sũdo. vt in capitulo secundo. de consuetudine. Et quod de consuetudine vidi, ꝙ vbi aliquis inuestitur de gladij potestate alicuius prouinciæ, inuestitur ꝑ ensem. Et vide quod not. de signo Penelopæ de supellect. lega. l. legata. §. supellectilis. Et nota ꝙ sicut per instrumentum fit inuestitura, ita per eius incisionem disuestitura. C. de donation. l. j. vt not. ff. de pactis. l. ab empt. quia cui competit significatio, competit significatum: & à quo remouetur vnum remouetur reliquum. de pactis. l. Labeo. Et est notandum quòd si ista inuestitura abusiua fiat in re ipsa, confert veram possessionem. vt ff. de contrahenda emptione. l. clauibus. Sic videmus quòd potestates terrarum quando sunt in ciuitatibus inuestiuntur ꝑ bachetã. Et aliqua inuestitura traditiua fit per aspectum visus in quo propter præsentiam suam repræsentatur actus. vt ff. de acquirenda possessione. l. prima. §. si iusserim. Et not. viuam rationẽ quare, ex solo contractu non transfertur dominium, quia si hoc esset, nunquam ex tali contractu oriretur obligatio ad rem dari, & nunquam esset res integra, quod est falsum, & contra iuris ciuilis regulas. vt C. de actionib. empti. l. si pater tuus.

c Dignior est. Declara tamen istam rationem, quia retinendo vsumfructũ, videtur constituere se possessorem proprietatis seu rei ipsius in quam transit ipsa proprietas. lege prima, in fin. & quod ibi per Bartolũ, ff. de operis noui nuntiatione. & quod notatur in lege prima, ff. vsufructuarius, quemadmodum caueat. & in lege, hoc autem. quod non sic adest in eo qui retinet proprietatẽ: quia proprietarius non dicitur possidere nomine vsufructuarij.

d Quod est subtile ad intelligendum. Extrà nota, quòd feudum conceditur fide habita de seruitijs, & ideo requirit traditionem. Nam per eam habetur fides: secus esset in contractu simplicis locationis, quia non solet illa traditio transferre ius iuris. ff. de furtis. lege, si seruum. §. locaui.

e Quòd sic. Vide quod notat Baldus in lege prima. in principio. ff. de iustitia & iure. ibi quòd iurauit, ad sancta Dei euangelia. Not. quòd in causa feudi debet exprimi quòd iurauit ad sancta Dei euangelia tactis scripturis. idem in quolibet arduo facto. Et an sufficiat tangere aliquam aliam scripturam quàm euangelia. vide glossam singularem quòd non. in capitulo primo, de hæreti. in clemen. Et vide doctores in c. fin. de iuramento calumniæ. vide Angelum, & ibi alleg. glossa singular. cum tex. in authentica, vt hi qui res. §. si vero tantum And. Barb.

f Togæ. Itẽ not. quòd per corporalia deuenimus ad incorporalia; & per simplicem actum verbi possessio non acquiritur nisi spontanea obedientia subsequatur. C. de iure deliberandi. l. cum aliquis. Extrà not. quòd si apparent duæ inuestiturę factæ eodem tempore & vna est plenior altera, plenior præualet. ff. de hæredibus instituendis. l. si ita scriptum fuerit Titius. Pone, inuestitura dicit, concedimus Titio pro se & consortibus suis, quæro qui dicantur consortes? Respondeo ad feudum naturæ trahatur quæstio ex legis ordine. argumen. ff. de liber. & posthu. l. Gallus. §. primo. C. de verborum signification. l. secunda. Nam dubia dispositio naturam imitatur. ff. de vsuris. l. si stipulatus. Pone, dicit inuestitura, Inuestimus Titium de tali proprietate pro se & descendentibus propriè & non fictè: sed ex suo corpore, vtrum intelligatur de descendentibus in infinitum? Respondeo sic duntamen per legitimam consequentiam. l. finali. C. de natura liber. C. de pactis. l. prima. in prima constitutione. per Cynum. & not. quòd iste titulus nõ loquitur in priuilegijs, sed in contractibus. Quod autem sit priuilegium, cognoscitur si abeunti est concessum nemine pro eo recipiente. Quod quia est lex priuata, transfert dominium ipso iure. l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro socio tunc autem est contractus quando interuenit stipulatio vel pactum. ff. de pactis. l. prima. quo casu loquitur iste titulus: qui quidem debet corporalem effectum secus trahere in re præsenti fingendum. ff. de noui operis nuntiatione. l. de pupillo. §. si quis fortè. & §. si implendi. & per illum §. probatur quòd separata prędicta separatas inuestituras desiderant, nisi sint contigua & coniuncta. de legatis secundo. l. Caius. §. primo. & corporali possessione not. si est iuris adminiculo informata est efficacissima, sed si lex resecat, secus. C. ad legem Falcidiam. l. penultimu.

sic debet fieri ꝙ ille qui reperitur idoneus non abijciatur. ¶ *Solenniter.* No. actū solenniter debere fieri id est seruatis seruandis. Et cū reperiuntur interueniſſe naturalia, præſumuntur omnia ſolenniter acta. Vnde hic eoipſo ꝙ iteruenerūt pares: qa ſunt teſtes iure prę ſumuntur omnia ſolenniter acta. in alia tamen materia dicimus ꝙ ratione teſtium non prę ſumitur ſolennitas. vt notatur C. de vſuris. l. prima. & de verborum obligationibus. l. ſciendum. Ego dico hic ꝙ authoritas domini habet vim decreti pro quo præſumitur. vt notatur in lege actor. ff. rem ratam haberi. & C. de fide inſtrumentorum & iure haſtæ fiſca. lege prima. libro decimo. &
8 dicta lege, ſciendum. ¶ *Minimè uellet.* † Nota hic expreſſum ꝙ ubi deficit numerus, vel qualitas teſtium, ibi inueſtitura eſt ipſo iure nulla: & ex ea nec naturalis, nec ciuilis oritur obligatio. Et hoc eſt
9 uerum in contractibus. † Sed in vltima volūtate dic vt plenè notatur in lege, cum quis. ff. de iuris & facti ignorantia. per Petrum, Cynum & alios modernos. Poſſet tamen dici quantū ad hūc textum, ꝙ conſuetudo hæc ſtatuit circa teſtium qualitatem, & vltrà procedit annullando. & ideo nimirū ſi nō naſcitur obligatio naturalis, nec trāsfertur dominiū ſecuta traditione, cum iam dixiſſet de duplici inueſtitura, & vtramq; annihilet. ſic in l. j. C. de ſuffragio. C. de dona. lege, ſancimus. Et eſt generale ꝙ vbicunque lex remouet potentiā ab actu, ibi ex traditione non tranſit dominiū, vt lege, quemadmodum. C. de agricolis & cenſitis. libro vndecimo. & in lege emptor. ff. de aqua pluuia arcēda. & in lege prima. §. ſi vir. ff. de acquirenda poſſeſſione. & per Bartolū in lege, cū lex.
a ff. de fideiuſſoribus. a ¶ † Hic præmiſſis venio ad apparatū. & hic
10 habemus vnam ſolennē glo. quę circa hunc articulū, id eſt, circa materiā inueſtiturę, & huius tituli, talem facit diſtinctionē: Aut agitur de noua inueſtitura ꝓbanda, aut veteri. quā glo. quidā tranſcribunt de uerbo ad uerbū. cuius epilogus hoc eſt, cui incūbat ꝓbatio, per quos, quādo deferatur iuramentū de teſtibus cogēdis ad teſtificandū, de inueſtitura clericorū & laicorū, & de quibuſdā differentijs. Et maior pars glo. ſumpta eſt ex textu iſtius capitu.
11 ¶ † *Per breue teſtatum.* ſecundū quoſdam not. hic traditionē poſſeſſionis per inſtrumentum probari. quod uerū eſt ſi traditio potuit fieri loco & tempore confecti inſtrumenti, aliàs nō habetur pro traditione: ſed pro licentia. ut argumento ff. de acquirenda poſſeſſione. lege prædia. extrà de fide inſtrumētorū. capitulo, inter dilectos. §. ultimo. Extrà nota ſex caſus in qbus acqritur poſſeſſio ſolo animo, q notātur. ff. de acquir. poſſeſſione. lege, poſſideri. in principio. & inſtitu. de rerum diuiſione. §. interdum.

ADDITIO.

a Fideiuſſoribus. Sed alibi dicit glo. ꝙ pares non ſunt de ſubſtantia, ſed ſolū ſunt de rigore probationis: ut dixi in concluſionibus feudorum.

1 *Inueſtituram factā probatur per Pares curiæ, vel per publicū inſtrumentum à Paribus confirmatum.*
Inueſtitura abuſiua obligat inueſtitorem ad faciendum inueſtituram veram.
Teſtes inſtrumentarij iuris fictione de ipſo inſtrumento atteſtari uidētur.
Teſtes poſſunt probare tenorem inſtrumenti amiſſi, & ſubſtantiam negotij.
2 *Teſtis debet cogi in iudicio dicere ueritatem licet extra iudicium dixerit ſe non interfuiſſe.*
3 *Reminiſci cras poteſt qui hodie non reminiſcitur.*
Dominus compellit teſtem ad deponendū ueritatem propter iuriſdictionem quam in eo habet.
4 *Teſtis in cauſa feudali qualiter debet iurare.*
Acta iudicij ſunt fauorabilia, & pro ipſis præſumitur.
Probationis facultas propter dolum aduerſarij aperitur.
5 *Teſtium examinatio an admittatur, poſt didicita teſtificata.*
Refugium miſerorum eſt dicere, ſpeciale hic.
Subornatio ita timetur in cauſa appellationis ſicut in principali.
Dolus uerus eſt ubicunque teſtes malè fuerunt examinati; & præponderat dolo præſumpto ſubornationis.
Perſonæ præſentia ſemper requiritur ubi iudicium requiritur ex uoce, uel aſpectu.
6 *Breue teſtatum an debeat neceſſario à Paribus confirmari.*
Domino nolente cogere Pares ad confirmandum breue teſtatum, an proprietate priuabitur.
Quod fauore alicuius eſt introductum, non eſt retorquendum in eius odiū.

Si enim domino. Caſus. Comes militem inueſtiuit abuſiuè de caſtro per anulum & non tradidit ei poſſeſſionem: uaſallus agit contra dominum, & petit fieri inueſtituram propriam, ſcilicet poſſeſſionē ſibi tradi.
1 dominus negat ſe ullam inueſtiturā feciſſe; quęritur † qualiter debeat fieri ꝓbatio? Reſpondetur per Pares curię, uel publicum inſtrumentum à Paribus confirmatum: qui ſi ueritatem dicere recuſent, tunc à domino cogi debent iurare: ꝙ huius rei neſciant ueritatem, & poſteà doctor alios poſſet producere teſtes. eo autem deficiente in probatione, erit in electione domini ſi uelit iurare, uel deferre: & ſi dominus nolit cōpellere teſtes iurare, licitum eſt uaſallo etiam per extraneos teſtes probare, eo autem tunc deficiente in probatione electio iuſiurandi defertur domino. hoc dicit uſque ad §. ſi uero uaſallus. *Conſtitutio.* quia non fecerat inueſtituram corporalē. *Inueſtitura.* ſcilicet abuſiua, quæ obligat inueſtitorē ad faciēdā iueſtiturā uerā. *Illius domus.* id eſt, curtis. *Confirmatū.* id eſt, ſubſcriptū. uel dic cōfirmatū eo ipſo ꝙ notarius ſcribit eos in publico inſtrumento: quia iuris fictionē atteſtari uidentur ipſi inſtrumento: eoipſo ꝙ ſunt deſcripti in eo: ut notatur C. de teſtibus. lege prima. *Vel amiſſum ſit.* Nota ꝙ licet inſtrumentū ſit amiſſum, tamen teſtes qui interfuerunt in inſtrumento debent produci ad probandum tenorē inſtrumenti, & ſubſtantiā negotij. qđ dic ut not. C. de fide inſtrumentorū. lege ſi quis iniquum. & C. de
2 eden. authē. ſi quis in aliquo documento. per Cynum. *Se non interfuiſſe.* Nota hic expreſſum, ꝙ licet teſtis extra iudicium, vel corā iudice extra figurā iudicij dicat ſe non interueniſſe, tñ in iudicio debet cogi ad deponendam ueritatem & ſtatur eorum depoſitio ni Caſus eſt hic multum ſingularis. Bartolus not. contrarium &
3 malè ff. de falſis lege eos. *Non reminiſci.* † No. ꝙ qui non reminiſci
a tur modo, poteſt reminiſci cras. a & hoc uerbum eſt multum notabile in depoſitionibus teſtiū ad excuſandū eos qui in vna cauſa dixerunt ſe non recordari, & in alia depoſuerūt ſuper facto. tene mēti. *Domino cogente.* Nota ꝙ propter iuriſdictionē quā dominus habet in teſtes, cōpellit teſtem ad deponendum veritatem quod
b eſt not. dignū. Et hoc elegāter tradit hic glo. ordinaria. b *Tactis ſacroſanctis ſcripturis.* † Not. ꝙ in iuramento teſtis in cauſa feudali
4 debet fieri expreſſa mētio ꝙ iurauit ad ſancta Dei euangelia corporaliter tactis ſacroſanctis ſcripturis. Et dicit Innocētius ꝙ ita dēt eſſe in quolibet iuramēto ſolenni. ſi tñ notarius aſſeruit iuramentū interueniſſe, prę ſumam ꝙ ſolenniter: ut ff. de dote prælegat. lege Theopompus. quia acta iudicij ſunt fauorabilia, & præſumitur pro ipſis: vt ff. de fideiuſſor. tutorum. lege, cum oſtendimus. §. vltimo. *Licet uaſallo.* Nota facilitati, ſeu aperiri facultatem
5 probationis propter dolum aduerſarij. ¶ † Quæro vtrum poſt di dicita teſtificata admittatur probatio teſtium. Gloſſa dicit ꝙ nō. ff. de rei vendicatione. l. officium. Iacobus de Beluiſio dicit quod
c iſtud eſt uerum ſi teſtes aliquid depoſuerunt: Secus ſi nihil. c ut quia

ADDITIONES.

a Cras. Vide de hoc glo. in capitulo cum cauſam & ibi dixi. de teſtib. Ludo. ui cum Romanum poſt Bartolum, in lege, qui bona. §. ſi quis ſtipulaturus. ff. de damno infecto. Angelum in l. quidam tabularum. de furt. tex. in ca. j. §. notādum. de notis feu. And. Barba.
b Ordinaria. Sed quæro hic nunquid in incorporalibus, puta in feudo iuriſdictionis & decimationis requiratur corporalis inueſtitura, id eſt in ipſo territorio, vel fundo? & videtur quòd ſic: vt not. ff. de vſufruct. l. tertia. §. da re. in contrarium videtur ꝙ plus eſt expreſſus conſenſus, quàm ſimplex patientia, ſed per patientiam acquiritur ius in incorporalib. vt ff. de ſeruitut. ruſticorum prædiorum. l. prima. in fine. ergo fortius per expreſſum. Prætereà feudum comparatur donationi. vt infrà, in quibus cauſis feudum amittat. capitu. Obertus. & melius, infrà, quæ fuerit prima cauſa beneficij amittendi. §. item ſi. verſi. & donationes. ſed per donationes iurium tranſeunt vtiles ſine ceſsione. vt not. C. de actionibus & obligationibus. l. prima. Iacob. de Arena in hoc loquitur alternatiuè nihil firmans, ſed remittens ſe ad quēdam quæſtionem, quam ipſe diſputauit, quam ego non habeo. Conſidera, ꝙ quædam ſunt corporalia, quia naturaliter producuntur ab ipſo ſolo vt decimæ: vt extrà de decimis. capitu. tua. & ad hoc vt quis conſtituatur in iure percipiendi poſſeſsiuè, requiritur inductio in agrum, tamen quo ad ſimplicē actionē non requiritur inductio. Quædam verò ſunt quæ omnino ſubtracta ſunt à re corporali, vt iuriſdictio. tertia enim non parit iuriſdictionem, ſed authoritas ſuperioris: & de his minimè dubitandum eſt quòd ſola authoritas ſuperioris conferat vtilem iuriſdictionem, ita quòd poteſt vtiliter vendicari, ſicut per ceſsionem actionis, iuxta nota. in lege, planè. ff. familię erciſcundæ. C. de procuratoribus. l. qui ſtipendia. & C. de hæreditate vendita. l. finali. & ff. de rei uendicatione. l. prima. in magna gloſſa. quæ dicit expreſsè, quòd habens utilem in rem, poteſt agere tāquam utiliter dominus, & in hoc libello ſuo proponere: quod eſt notandum, & per hoc declaratur intentio Innocentij, in capitulo, in literis. extrà de reſtitutione ſpoliatorū. igitur iuriſdictio debet exerceri in ſolo, & ſic requiratur poſſeſsio: ad exercitium tamen poteſt uendicari ſolum & iuriſdictio ab eo qui ſolum poſsidet iniuſtè, nam ſi uaſallus eſſet in poſſeſsione, fruſtrà uendicaret, ut extrà de iudicijs. capitulo finali. Quæro etiam qualiter uerus dominus rem quā prędo poſsidet poteſt concedere in feudum, cum non poſsit eum corporaliter inueſtire? Reſpondeo abuſiua inueſtitura habebit uim ſucceſsionis iurium ut per hoc magis actione utili, quàm de re inueſtitus uideatur eſſe, ut patet ex ſuperioribus ad hoc. ff. de condictione furtiua. l. & ideo. Facit qđ notat. inſtitut. de uerborum obligationibus. in principio. in gloſſa, quæ incipit, nam & baculum, uel ſtipitem paleæ. quę glo. non eſt alibi. Et ibi notat Accur. ꝙ inueſtitura ſignificat firmitatem.
c Secus ſi nihil. Nota cauſam ubi poſt didicita teſtificata admittitur probatio. vide cauſam c. feries. extrà, de teſtib. qui eſt ſingul. caſus ſecundum Ant. And. Barb.

quia dixerunt se nescire vel se non recordari.& hoc per istum textum.quod si est verum,est notatu dignum. Pone enim ꝙ in causa principali testes producti dixerunt se nescire.nam in causa appellationis poterunt produci alij qui dicant &deponant super veritate.nec obst.didicisse testificata nisi dicas quod Ia.loquitur solum in materia feudorum in qua potius attenditur simplicitas veritatis quàm apices iuris.Certè hoc est restigium miserorum dicere ꝙ hoc sit speciale, vbi lex non dicit ꝙ sit speciale. tamen dictum Iacobi de Beluisio non placet mihi de iure canonico: quia æquè potest timeri subornatio in causa appellationis,sicut in principali:vt in clementina,testibus.de testibus.nisi testes scientes veritatem prodneti se subtraxerunt precibus vel odio, timore, vel pretio:quia tunc puto in causa appellationis eos posse produci,si alij in prima causa producti nihil deposuerunt,vel dixerunt se nescire,vel non recordari.argumento huius literæ Sed si aliquid deposuerunt,non puto alios recipiendo,nisi beneficio restitutionis in integrum.argumento ff.ad Trebellianum.lege,seruo inuito.§.cum prætor.De hoc nota. plenè extrà de testibus, capitulo fraternitatis.in nouella.& per Innocentium eodem titulo in capitulo,per tuas.Et idem vbicunque testes fuerunt malè examinati: quia ibi est dolus verus malè examinantis qui præponderat dolo pręsumpto subornationis.ff.de edendo, lege, veluti. per Guilielmum,Cynum,Raynerium & alios doctores.Et nota ꝙ vbi requiritur iudicium ex voce,vel aspectu,semper requiritur præsentia personæ.& notatur,in capitulo à nobis.qui matri. accusare possunt.in nouella. a ¶Oppon.glossa de lege,nimis graue.C.de testibus.Solue.vt suprà dixi.Quæro vtrum sit necesse quòd breue testatum sit à paribus confirmatum? Respondeo dic vt glossa.

6 ¶† Quæro quid si dominus nolit cogere pares. Respondet gl. ꝙ proprietate priuabitur.Ista glossa non dicit verum,quia nondum constat de feudo: argumento ff.de testamento militari. lege diuus Sed constito de feudo per probationes,adhuc est multum dubitandum vtrum propter istam solam negligentiam dominus veniat ꝑprietate priuãdus.nam s̃m hoc uasallo nõ adiudicabit̃ feudũ,sed ꝑprietas.qđ est cõtra istã literã.¶Quærit gl.si vasallus nolit ꝓbare per extraneũ cũ possit,sed vult ꝓbare per pares,an omnino pares sint cogẽdi? Respõdet glossa ꝙ sic.ne quod fauore vasalli est inuentum in eius lęsionem reuertatur:vt C.de fide instrumẽtorum.lege,plures apochis.& lege,comparationes.& quod notatur.ff.de transactionibus.lege,qui fidem.

ADDITIO.

a In nouella.Et adde quod nota.in lege finali.§.finautem dubius. in glossa notabili.argumen.& ibi per Cynum.C.de iure deliberandi.quando autem testes vnius partis sunt examinati, Alij verò vel ex ordine dato à iure vel de consensu partium tunc possunt post didicita testificata testes produci,vt ff. de rei vendicat.l.officium.C.de except.l.si quidem. Et iste est intellectus illarum legum.

1 *Vasallo possidenti feudum cauenę non opus est probatione ; sed aut iuret,aut deferat,si de inuestitura inter se & dominum lis orta fuerit.*
Feudum cauenę dicitur rectum feudum.
Possessio incorporalium probatur per duos,uel tres actus consistenter in percipiendo.
2 *Libetas mera pręsumitur ex duplici pręstatione uel triplici.*
Mors rusticorum inspiciendus.

1 **Si uerò uasallus,** Casus. Vasallus † possidet, vel quasi possidet feudum cameræ, vel cauenæ,quod bis vel ter recipit à domino. dominus petit rem suam à vasallo,vel denegat soluere feudum & negat inuestituram:quæritur qualiter consulatur vasallo possidenti vel quasi? Respondeo non est opus sibi probatione,sed datur sibi electio vt iuret, vel referat.& hoc dicit vsque ad §.verò.¶ *Duabus vel tribus quietis acceptionibus.* Not.tex.valde notabilem ꝙ possessio incorporalium probatur per duos,uel tres actus in percipiente consistentes. Et argument.ꝙ quasi possessio electionis,vel præsentationis requirat binum vel trinum actum. Alij dicunt ꝙ sufficit vnus actus solenniter confirmatus à superiore.& hæc est vera:vt no. Goffr. in summa & per Inn.in c.dilectis.de capel.mona. *Rectum feudum.* No.
2 ꝙ feudum cauenæ & cameræ dicitur rectum feudum. ¶ † Item not.ꝙ mera libertas pręsumitur ex duplici præstatione,vel triplici concord. C.de fideicommis.l.prima.hoc tamen non esset uerum quando rusticus daret uni nobili unum par caponum pluribus annis:quia illud non præsumitur obligatiuum in posterum. Item mors rusticorum inspiciendus est,qui non solent hæc facere causa perpetuæ obligationis;sed causa cuiusdam simplicis muneris.ff.de annis legatis.l.Seio. & notatur per Guliel. & alios. ff. de offic.proconsul.l.solent.§.finali.ubi uide.Petrus etiam dicit ꝙ in mulieribus & rusticis non habet locum lex,cum de in rem uerso.

1 *Præsumptio abhorret irrationabilia.*
2 *Iuramentum defertur propter inopiam probationum.*

S. uerò inuestitura. Casus. Contentio erat inter dominum & uasallum de inuestitura domino uel uasallo possidente feudum : dominus non habet pares:quæritur qualiter fiat probatio. Respondetur ꝙ uasallus probare potest per quoslibet extraneos testes, uel per publicum instrumentum:aut inopia probationum emergente, causa iureiurando deciditur. hoc dicit. *Dicatur.* quasi dominus dicat interuenisse.Quod enim hic dicitur in domino idem exaudio in vasallo.si ipse pro se aliquid diceret contra communem feudi rationem inuestitura actum esse:& ideo statim sequitur, *Item si ua-*
1 *sallus.*† Et not.quòd irrationabilia iuris præsumptio abhorret. & idem est de insolitis à domino. Item nota ꝙ in libro domini Iac. Aure.est aliter,scilicet,si quidem dominus probet bene esse suo iuri consultum.eo verò non probante vasallo defensio per sacra
2 mentum ex vsu conceditur. † Nota quòd propter inopiam probationum defertur iusiurandum.suprà de contentione inter dominum & vasallum de inuestitura feudi.capitulo primo.§.inopia & C.de iureiurando.l.in bonæfidei.

1 *Feudum præsumitur esse concessum secundum propriam naturam.*
2 *Pactum de associanda vxore in diebus festiuis , an valeat in feudalibus.*
3 *Pacta extranea non præsumuntur,nec super eis est deferendum iuramentum in probationis defectum.*
4 *Et an recipiatur iuramentũ suppletium contra pręsumptionem consuetudinis.*

Preterea. Casus.Contentione orta inter dominum,&vasallum de pactis appositis inter eos præter conditionem feudi,vel naturam,vel quia dominus allegat pactum in sui fauorem,vel dicit feudum datum sub tali conditione. vt vasallus associet uxorem suam ad ecclesiam festiuis diebus domino quidem incumbit probatio. eo autem in probatione deficiente, uasallo defertur iusiurandum.sed quid econtrariò, uasallus allegat pactum factum in sui fauorem contra feudi consuetudinem fortè de filiarum successione. Certè uasallus debet probare pactum, alioquin domino deferatur iusiurandum. hoc dicit.
1 ¶†Nota quòd semper præsumendum est feudum secundum ꝓpriam naturam esse concessum,nisi eius alteratio probetur. Iaco-
2 bus de Rauena. *In festiuis diebus.* † Hoc pactum de associanda vxore in festiuis diebus extraneum est à natura feudi,ualet tamen si ap
3 ponatur.quod est notatu dignum. *Adempta.*† No.ꝙ pacta extranea non præsumuntur,nec super eis est iuramentum in factum ꝓbationis deferendum,quod alibi non reperitur.¶In gloss.sic.in fi. not.ꝙ princeps priuilegium alicui concedendo non intelligitur in præiudicium alterius concessisse.hoc intendit ista gloss.notabilis.& pater.C.de emancipatio.libe.l nec auus.Item not. ꝙ dubium feudorum relinquitur interpretationi consuetudinis secundum g oss.& Iaco.de Beluis.quod tene menti,siue sit dubium iuris siue facti,iuxta not.ff.de regul.iur.l.semper in stipulationibus. ff.de ædi.edict.l.quod si nolit §.quia assidua & C.de fideius.l. fina.
4 ¶†Not.quòd contra pręsumptionem consuetudinis non recipitur iuramentum in supplementum semiplenæ probationis:ut hic ponit in secundo exemplo de successione fœminæ. & ut suprà dixi hoc tenendum est cordi.

Per quos fiat inuestitura:& per quos recipiatur. Rub.

1 *Consuetudo quando confirmat contractũ minoris est necessariũ iudicis decretum.& nu.2.*
3 *Certa scientia Papę an possit probari per testes, si ea non fit mentio in literis.*
4 *Possessionem vitiosam tradens tradere non videtur.*

INuestitura. Diuide capitulum in quinque partes.Primo quæ personę possunt inuestituram facere. Secundò, quæ res possunt dari in feudum. Tertiò, quæ personæ possunt accipere feudum.Quartò, an per alium qui possit recipere inuestiturã. Quintò,an fœmina possit dare feudum.secunda ibi, sed etiã res. tertia in §.personam uero.quarta ibi,in § sed utrum. quinta ibi: in §.fœminam Casus usque ad § sed etiam res. Duæ dantur regulę in principio huius capituli. Prima est ꝙ uetus inuestitura potest à minore,& à quocunque fieri.sed est notandum,ꝙ si simpliciter fiat inuestitura, intelligitur facta de iusto feudo, nisi aliud dictum sit.

ftt. Secunda regula est, quòd noua inuestitura non potest fieri ab alio q àm ab eo qui habet legitimam bonorum administrationem. qui enim alienare prohibetur sua bona. nec in feudum dare potest hoc dicit. ¶ *Non d. omu.* Quasi dicat. inuestitura veteris feudi non tribuit ius in re vasallo si non habet intelligitur enim fieri si quod ius habet & in eo quod hab. t. & ideo à minore etiam fieri potest, cum eius læsio non timeatur ex ea. *Nisi aliud.* Hæc linea non est in libro domini Simonis in tex. quia nec rationabile videtur, quòd irrationabiliter quis possit inuestiri. tamen communiter in aliis libris reperitur, & debet intelligi *Nominatim dicatur.* scilicet tacitè non expresso errore, sed expressa re in qua non poterat fieri inuestitura iustè nisi in præiudicium inuestitoris. a *A minore.* Not quòd non dicitur alienare, sed alienatum inuenire, qui veterem inuestituram confirmat, quinimò etiam si in aliam personam transferat inuestituram confirmat. hoc d cit gl. Facit ff. de aqua quotidiana & æstiu. lege prima § permittitur. Et quod not. C de sacrosanct s ecclesijs authent. hoc ius porrectū. in vltima glo. ¶ † Not quòd vbi consuetudo confirmat contractum minoris non requiritur decretū iudicis: multò fortius in vltima voluntate. vt ff. de lib leg. lege Aurelio. §. Caius. Sed *Iusta.* Nota argumentū ad generalem confirmationem priuilegium: quia non intelliguntur confirmata nisi iusta priuilegia. b hoc no. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. lege prima. † Et sic confirmatio informationi nihil noui iuris tribuit, sed quod inuenit de concessione præbendarum. capitulo quia diuersi atem de re iudicata. capitulo cum inter dilectos. de fide instrumentorum. capitulo dilectos. de priuilegijs. capitulo, quia intentionis. Et no. C. de donationib. inter virum & vxorem. l. ex verbis. iuri verò cōtraria nō intelliguntur confirmata, sed obreptitiè impetrata. vt not. in l. si qua loca. C. de fundis & saltibus rei dominicæ. li. xi. & extrà de decimis. capit. dudum. per Inn. & etiam post eum in nouella, vbi dicitur, quod etiam si certa priuilegia cōfirmētur, nō intelligūtur cōfirmari, vt aliquod ius noui detur, nisi cōstaret de intentione cōfirmātis. arg. ad hoc ff. de libe. leg. l. Aurelius. § testamento. nisi fortè Papa confirmaretur factū propriū. vt ff de lega. j. l. legata inutiliter. vel nisi quædā cōfirmaret, & quædā infirmaret: vt ff. de mili. test. l. tribunus. §. vlt. Nā refert Valerius testamentū cuiusdā furioti per Senatum approbatum, c quia bene disposuerat: vt recitat Ioan. And extrà de succes. ab intesta c. fi. in nouel. Priuilegia verò surreptitia non valent: vt not. de priuile. c. dudum. in nouel.

3 † Et accidit de facto talis quæstio: Quidam puer minor septennio nobilis fuit præsentatus coram Papa, qui cōtulit sibi beneficium videns & cognoscens ipsum esse infantem, tamen in literis Papæ non fiebat de hoc mētio. fuit quæstio an certa scientia Papæ posset probari per testes, d & ea probata an aliquid releuet. Quidā dicūt quod sufficiebat certa scientia Papæ, etiam si in literis nō fiat mētio de ipsa arg. ff. de excusa tut. l. idem Vlpianus ff. de re iud. l. quidā consulebant. Alij dicunt contrarium: quia literæ ex quibus ius cōfertur, deficiunt in forma: vt C. de diuer. offi. l. probatorias lib. xij. Similis passus tangitur per Pet. & Cy. ff. de offi. procon. l. nec qu c quam. §. vbi decretū. ac etiā per Io And. in proœ. lib. vj. in nouella. Pro secūda opi. facit, quia omnis gratia Papæ videtur fieri hoc acto, quod inde conficiatur scriptura, vnde nisi reducatur in modū, nō dicitur esse perfecta arg. C. de fide instru l cōctus. Irē ad hoc facit quod not. ff. quod quisq; iur. l. 3 §. si is. Dominus Oldr. in cōsilijs facit mentionē de isto puncto, & multa allegat pro & cōtra, tamen quid fuerit in curia decisum, nihil dicit: puto gratiā nō valere & ad supplementum literarum apostolicarū testes nō admitti per prædictam l. probatorias Nam quoties contra ius commune aliqua forma datur, oportet quod expressa mentio fiat in literis. argu. suprà tit. j. §. fi. & ff. de mino. l. illud. §. si talis. ¶ In glo. simile. ibi: nam econtra. No. quod qui vitiosam possessionem tradit, tradere non videtur.

1 *Generis appellatione qualibet eius species continetur.*
2 *Seruitus prædialis si constituatur, an dicatur alienatio.*

Noui uerò. Iste versicu. pro §. allegatur. Et not. quod omnis qui habet legitimam bonorū suorū administrationē pō e in feudū dare, & vasallos & fideles acquirere. quod tene menti. ¶ *Nec per feudum.* Not. quod prohibiti alienare nō possunt infeudare. ¶ † In glo. hic habet. Not. quod feudū cōputatur bonis vasalli & ideo vasallus debet soluere datia, & collectas, & non proprietarius qui nō percipit fructus: vt ff de vsufruct. l. si pēdētes. §. si quid cloacarij. & ff. de impen. l neque. ¶ In gl. huic instar. Not in ista gl quod si hęres est prohibitus vēdere feudū sibi prælegatū, quod nō poterit ipsum infeudare: quia prohibitus vēdere non potest alienare, & sic nomine vēditionis cōtinetur omnis alienatio rei prohibitę, nō dico alterius rei, vt no. in l. 2. C. de vsuc. pro emp.

1 de hoc alibi dixi. † Item not. in ista gl. quod appellatione generis quælibet eius species cōtinetur, nō econtrariò. quod intellige aptitudine prædicationis, nō necessitate cōclusionis: qa nō sequitur, animal currit, ergo homo currit. Vel dic quod gl loquitur quādo genus profertur remotiuè: vt cū dicimus, hoc nō pōt alienari. Nā à quo remouetur genus, remouetur quęlibet eius species: vt not. C. de transact. l. si causa. & hæc est intentio huius gl. Item not. in glo. quod alienatio dicitur propriè nō solū si alienatur proprietas; sed etiā si alienatur vtile dominium. Abusiuè autē cōtractus pignoris dici-

2 tur alienatio, qa constituitur ius in re. † Sed nunquid dicitur alienare qui constituit seruitutē prædialem? Respon. per ea quę no. ff. de legat. 2. l. Meuius. §. fundo. vbi videas.

1 *Promittens nulli vendere nisi tibi, quid hæc uerba important.*
2 *Vasallus potest infeudare cuilibet extraneo nisi faciat in fraudem domini.*
3 *Consuetudo uiget in perpetuum si non reperiatur mutata.*
4 *Alienatio fraudulosa an sit ipso iure nulla.*

Sed etiam res. Casus Regula & instātia datur à regula. Regula est, res cuius alienatio prohibetur, in feudū dari non pōt. Fallit regula in duobus casibus. Primus. si vasallus vēdit agnato proximo, qui successurus est in rem feudalē, quam licet prohibeatur alienare, sibi tamē pōt vendere. Secun dò, quando vasallus rem feudalem quam prohibetur alienare, dat in feudū alij quod potest etiam cuilibet extraneo dare nisi d derit in fraudem consuetudinis, vel legis pretio accepto sub colore inuestitu e tunc. edito pretio ab agnato proximiore eiq ii acceor mu st tu am. poterit ab eo reuocari. hoc dicit.

a ¶ *N r. a* † a g . d eu n q u p om it nul i vēdere nisi tibi. de quo

1 notatur in l. i e imp. qu ui u rū. ff ii quis caution. Aut ista verba ap p mun super fi u tate, & non inducūt obligatio. ē: Aut sunt per obligation , & unde faciunt nece si, t em. hoc no C de trāsact. o. l. actione , Cy. & alios ¶ *A communi parente.* Ex hoc patet, quod fieb it alienatio proximiori agnato ad quē feudū erat reuersurum. hoc patet ex o, scilicet quod sufficit proximiori. ¶ *Pro æquali pretio* In uit quod si agnatus non vult emere pro æquali pretio, quod potest vendere alij. quod intellige domino requisito. argu. ff. de

2 verbo. obliga. l qui Romæ. §. cohęredes. ¶ *Per feudum.* † No. quòd vasallus potest infeudare cuilibet extraneo nisi faciat in fraudem domini. vel agnati. De quo glo. ponit tria exempla. Primo de castrato. Secundò de steri li. Tertiò de eo qui infeudat in fraudē agnatorum. tamen in casibus istis puto feudum tenere eo viuente. Vel aliter exponetur intrà de prohib. feud. a. ie. per Fede. ca j. §. callidis. & dic vt ibi ¶ Ego fui interrogatus cùm quatuor essent fratres & vnus castratus vtrum possit vendere vni fratrum in prę iudicium aliorum. Et dixi quod uenditio valebat eo viuo, sed eo mortuo sine hęrede succedunt omnes agnati qui proximio-

b res sunt gradu. argu. huius gloss. b Et idem dico de sterili. Et not. hoc

ADDITIONES.

a Inuestitoris. No. in re aliena donationem non præsumi. de leg. j. l. serui electione. §. fi. & l. si domus. §. de euict. eod. tit.

b Priuilegia. Vide quod no. Bal in l. ij. C. de leg. contra Florentinos, qui postquam per violentiam occuparunt castra illa, à principe impetrarunt, vt nō valeat impetratio. Vide gl. in pręalle. l. si quā. & vide Sal. in l. ij. C. ne rei do. vel tem. ea. l. est quæstio nunc de facto, & cum fuisset allegatum dictum Bal. præallega. l. ij. ego etiam addid. Sali. in l. ij. C. ne rei domi. vel tem. Bal. in c. j. suprà, de nat. feu. Vide do. Ant. in c. ij. de rescrip. vide Bal. in c. in præsentia. de proba. And. Barb.

c Approbatum. Vide quæ dixi in c. fi. de suc. ab intest. And. Barb.

d Testes. Vide Bal. & quæ ibi latè no. in l. impetrata. C. sen. rescin. nō pos. vbi ponitq. de infan. Vide gl. sing. in c. statutum, in ver. literarum. de rescrip. in vj. vbi requiritur scriptura. Vide do. Io. in l. quidam consulebāt. de re iudi. sed do. de Rota in dec sionibus antiquis decis. 700. tenent quod potest p testes probari. & sequuntur Mod. in præalleg c. statutū. & quę possint probari p testes, vide quæ plenè not. ad Bald. in l. falsus. C. de furtis. Andre. Barba.

ADDITIONES.

a Nisi. Et adde quòd si dictio nisi apponitur ad inducendam faciendi necessitatem, tunc disponit. Sed si adijcitur ad inducendam necessitatem abstinendi, tunc non disponit, idem si apponatur ad impediendam aliquam hab. litatem. Item si nihil præcedit dictionem nisi: quia nec tunc adue satiuè ponitur, quia non est aliquod ens cui aduersetur. ff. de man. test. l. Titia. §. fi. Et vide quod not. in Spec. de spons. in princ. Et dictio nisi, aliquando ponitur in vim conditionis. ff. de conditi. & demon. l. quibus diebus. §. quidam Titio. Quandoque ponitur in vim dispositionis ut not. in d. l. actione. quandoq; ponitur in uim enunciationis. facit ff. de contrah. emp. l. qui fundum. la pro la. & not. quod nisi prolata lege semper disponit. C. quod cum eo. l. fi. Item dictio præter posita affirmatiuè, ampliat. ff. de pig. act. l. in fi.

b Huius glo. Vide aliam gl. in l. 1. C. ne lic. hab. metr. l. xj. tex. sing in l. j. ff. de vē. in pos. mit l. j. §. j. Bal. in l. j. & ij. C. de execu. tut. Vide Bal. in l. j §. j. de pe. no. nun. Bal. in l. ob maritorum. ne uxor pro mar. Vide Bald. in l. uerum. §. si minor. ff. de minoribus. & ibi remissi. And. Barb.

hoc verbum gloſſ. ꝙ ratione ſterilitatis præſumitur animi fraus. *Reuerſa.* Dicit gloſ. ipſo iure, ſeu quatenus de facto proceſſit ſic in l. j. §. i. ff. de fer. ¶ *Reſtit. ere.* Simile extra de in integr. reſti. c. conſtitutus ¶ In gloſſ. & verè. Not in iſta gloſſ. ꝙ permittitur agnatis, quod non permittitur alijs. † Item not. iſtam gloſſ. & tene menti, quod conſuetudo in perpetuum viget, ſi nō reperiatur eſſe mutata. ¶ † Quid hic gl. de aliquibus quæſtionibus. Primò, vtrum alienatio frauduloſa ſit ipſo iure nulla. Secundò. an conſuetudo quæ dat prærogatiuam agnatis, ſit correcta. Tertio, an cohæredi cum quo facta eſt diuiſio, poſſit poſtea vendi pars ſua. Quarto, qd de eo qui nō recipit inueſtiturā, an hēat iſtā ꝓrogatiuā gl. dicit ſe alibi dixiſſe. Pe. de Cer. dicit, ꝙ neſcit, vbi. Iac. de Bel. dicit nihil referre de diuiſo, vel indiuiſo, ſed bene refert ꝓ ꝓſtiterit fidelitatē necne. ſ. ille qui vult reuocare, ſed non refert quo ad alienantem: quia ſicut irritum eſt factum eius qui fecit fidelitatem: multo fortius eiūs qui nō fecit. arg. ff. de inoffi. teſt. l. qui de inofficioſo. & ff. de noxa. l. non ſolum. & ff. quod vi aut clam. l. ſi ſeruus.

Nuntius non dicitur niſi qui habet mandatum.
Dubitans an æquiparatur ignoranti.

Perſonam verò. Datur regula, ꝙ regulariter omnis perſona a poteſt accipere feudum: nec diſtinguitur an ſit liber, vel ſeruus, niſi ignorantia prętendatur in dante. hoc dicit. Item quæritur ſi in priuilegio continetur cōceſſimus tali procuratori Titij: an ſit neceſſe producere mandatū. Rñ. non: quia præſumitur illud vidiſſe: vt eleganter notat Bernar. in c. nonnulli: in magna glo. Et facit C. de contrahenda, & committen. ſtipula. l. optima. ¶ † Extra not. ꝙ non dicitur nuncius, niſi ille qui habet mandatum, & non ille qui nuntiat à ſeipſo ſine mandato: vt not. ff. de contrahend. emptio. l. j. Item no. ꝙ procurator non appellatur dominus. C. per quas perſon. l. cum per liberā. ¶ *Ignorantia.* † facit ff. de pact. l. in perſonam. §. qui pecuniam. C. de hęre. inſt. l. ſi pater. C. de fidei. l. eam quam. Sed quid in dubitante an æquiparatur ignoranti. Videtur ꝙ ſic. vt C. de condi. indeb. l. fi. & C. de fur. l. manifeſtiſſimi. §. j. Dic contrà, quia ſi dubitat, debuit inquirere qualitatem eius cum quo contrahebat: vt ff. de re. iu. l. qui cum alio. & ſi non inquiſiuit ſibi imputet. b

ADDITIONES.

Omnis perſona. Extra quæritur ſi legantur cibaria monachis, vtrum Abbas, & conuentus poſsint agere proprio nomine, vel nomine monachorum tantum. Reſpon. proprio. ff. de conditio. & demonſt. l. filio. vbi text. not. licet qui facti ſunt non tranſeunt ad dominum ff. de cap. di. l. legatum. & not. ad Tre. l. Lucius. §. tres hæredes. ff. de cond. & demonſt. l. qui hæredi. & l. Mæuius. quia facta ſeparatione à perſona non recipiunt.

Imputet. An dominus proprio ſeruo poſsit concedere feudum ſine libertate. Reſpond: ꝙ non, quia dominus ſeruo nil debere poteſt: vt ff. de conditionib. & demonſtrationibus. l. quibus diebus. §. dominus. etiam ſi vocet eum liberū. C. de ne. ſer. hære. inſtit. l. 3. quia verba enuntiatiua prolata reſpectu intrinſecæ diſpenſationis, nō diſponūt niſi aliud præſumatur ex mente loquentis. ff. de rei ven. l. emptor. §. ancilla. verba enuntiatiua ſunt quoddam præambulum enuntiari actus tunc non geſti. & ideo non diſponunt ſi incidenter proferatur: vt in c. ſi Papa. de priui. in 6.

Sed vtrum. Caſus. Datur regula, ꝙ inueſtituram poteſt quis facere, & accipere per aliū: quinimò & per procuratorē h. d. No. ꝙ quis per aliū pōt tradere poſſeſſionem & recipere. ꝓcor. ex̃ de ꝑb. c. accedēs. Quædā tñ ſunt quæ intra nos ſunt ſiue deſcendunt: quæ ꝑ alium explicari nō poſſunt: vt neceſſitates & ſuperfluitates naturæ: vt C. de teſta. lege, cū antiqtas. quare nec adulteriū ꝑ aliū explicari pt: vt no. ff. de vi & vi ar. l. j. §. quoties.

Fœminam quoque Not. ꝙ fœmina poteſt eſſe domina feudi licet regulariter non poſſet eſſe vaſalla feudi paterni. Item nota ꝙ fęmina poſſet habere vaſallos & fideles, & proinde habebit iuriſdictionem tanquam domina feudi: qa iſta ſunt iura connexa.

Argumentum ſumi poteſt ab interpretatione nominis.
Fidelitas qualiter debeat promitti.
Et qualiter uaſallus debeat honorare dominum.
Vaſallus non tenetur præſtare largam fidelitatem: rationem ponit.
Fidelitas quando ſit prgſtanda domino.
Vaſallus ſi vult ꝓſtare fidelitatē; & dominus recuſat, an noceat uaſallo.
Pactum appoſitum contra diffinitionem contractus an ualeat.
Diſueſtitura qualiter & per quos fiat.
Fiſcus poßidet feudum in uita uaſalli ob crimen commißum.

Nulla. Caſus, daꝛ regula, & exceptio à regula. Regula eſt, dñs non cogitur facere inueſtituram vaſallo ſi fidelitatē ſibi facere recuſet: qa feudū dr̃ à fidelitate, ſeu à fide. Fallit regula ſi ꝑ pactū ꝯtium actū eſt h. d. *Inueſtitura.* Subaudi: ſcilicet realis ꝑ q̃ vaſallus ponit in poſſeſſionē, cū iā verbalis ꝓceſſit: nā illa ꝓcedere dēt ſacrm fidelitatis: vt j. tit. prox. & j. de no. for. fide c. j. §. fi. qđ ſacrm

ſi vaſallus poſt inueſtiturā verbalē recuſauerit ꝓſtare, nō dēt fieri
inueſtitura realis: cū feudū dicat à fide vel à fidelitate. & hoc tenet
1 Pe. de Cer. *A fidelitate.* † Nota arg. ſumēdū à nominis interpretatio
ne. ſic inſti. de tute. in prin. ff. de ver. ſig. l. bonorū. & l. malū. § pe. C.
de defen. ciui. l. defenſores. in tit. de don. §. eſt & aliud. C. de fer & l.
à nullo. C. de of. ꝓſe. vr l. j. ibi dū dicit, ſciat ex ipſo noīe qd ꝓfecto
debeat annonæ &c. Adde & no. interpretationem grammaticā
in priuilegijs valere de iure. vg. in vj. c. Abbate. in noue. *Niſi eo pacto.*
Not. ꝑ pactū neceſſitatē contractus poſſe modificari. ¶ In gl. not.
2 hic. † Iſta eſt gloſſa multum ſolennis, & ponit practicam & formā
quomodo fidelitas ſit pollicenda, & inueſtitura petenda. & quo-
modo & qualiter vaſallus debeat dominum adire. Ex quo verbo
innuitur quòd fidelitas ſit perſonaliter facienda. Et adde quod
not. in ſimi. de ſentent. excommunic. capit. cum deſideres. in no
uel Vel dic, quòd procurator vel ſyndicus poſſunt iurare fide ita-
tem dummodo habeant ſpeciale mandatum: vt nota in gloſſ. per
Archidiaco. 63. diſtinct. c tibi domino. Vel dic quod ſyndicus ci-
uitatis gerit perſonam legitimam, & ſicut tutor poteſt iurare ſine
ſpeciali mandato: Secus in procuratore priuato, vt nota. ff. de iure
iurando. l. iuſiurādum. §. defenſor. & lege prima. C. etiam per pro-
cura. cau. in integrum reſtitu. agi poſ. per Iacob. & Cyn. ſed opin.
a Archidiaco. tutior eſt. a † Item ponit qualiter vaſallus honorare de
3 beat dominum præſentibus paribus curtis, & alijs magnis & hono
rabilis viris. Et an dominus ſi nolit inueſtituram facere priuetur
fidelitate, & qualiter fidelitas ſit facienda, & quibus verbis de iu
re. Vltimò ponit vnum dictum valde notabile, quòd ſtatim ꝙ
dominus perdit famam: puta quia eſt excommunicatus poteſt ei
ſubtrahi fidelitas: quia fidelitas pariter cum fama domini finitur.
tamen pariter cum fama domini reſtituitur, vt infra hic fini-
tur lex. capitul. domino guerram. Et eſt ratio, quia quod con
tumacia abſtulit, obedientia reſtituit, text. eſt valde nota. ex-
4 trà de conſt. c. ex literis. ¶ † Item nota ex gl. ꝙ regulariter vaſallus
non tenetur largam fidelitatem facere: quia in iuramento excipit
priorem dominū, & dominū Imperatorē. tene menti gloſſam opti-
5 mam & practicā Et adde ad pleniorē doctrinā ſm Iac. de Bel. † Cū
quærit quando ſit pręſtanda fidelitas, gloſſa nō reſpondet. Tu dic,
quòd aut præſtita eſt inueſtitura noua vel vetus ipſi vaſallo à do-
mino, tunc vaſallus debet domino ſtatim pręſtare fidelitatem: vt
hic, & j. ti. proxi. & ar. ff. de act. emp. l. Iulianus. §. offerri. & de ędil.
edi. lege etiam §. fi. Aut non eſt ꝓſtita inueſtitura, & dñs vaſallo de
nunciauit legitimè, ꝙ ſibi præſtet fidelitatē pollicēdo inueſtiturā,
& vaſallus eſt in mora, tunc amittit feudū tanquam ingratus: vt j.
q̃ ſit prim. cau. bene amit. §. eſt & alia. Si vetus dēt fieri inueſtitura,
vaſallus hēt annū & mēſem ſi miles eſt, ſi priuatus eſt, hēt annū &
diē. ſi ante tēpus nō petat poſt tempus efficitur in mora, & tanq̃ in
gratus amittit feudum etiā ſine denūtiatione domini. quia dies in
terpellat pro eo vt ſ. quo tpe miles inueſtiturā petere dēat. c. j. & j.
de ca. Cor. in princip. & C. de iure emphyteutico. l. ſecunda. Nota
ergo quòd in noua inueſtitura dominus non debet offerre: vt di-
6 cto §. offerri. ſed in veteri vaſallus ſe offert: vt dictum eſt ¶ † Quæ
ritur quid ſi vaſallus vult præſtare fidelitatem: dominus autem
recuſat facere inueſtituram. Reſpondeo quòd nō nocet vaſallo,
& dominus ſibi tenet ad intereſſe: vt infra de noua for. fide. § fin.
vel poteſt præcisè cogi tradere rem & inueſtituram facere j. ti. de
feudo fue. contro. c. ſi facta. vel dic, quòd dominus priuabitur pro
prietate feudi ſicut vaſallus priuaretur ſuo iure ſi recuſaret fidelita
tē præſtare: vt infrà de form. fide. §. dominus. & infrà quali. domi.
7 feud. priue. c. ex literis. Iac. Bel. ¶ † Vltimò poteſt hic colligi, ꝙ va-
let pactum appoſitum contra diffinitionem contractus. Circa ꝙ
dic, ꝙ aut apponitur ad perimendam ſubſtantiā contractus: aut ad
augēdum. Primò caſu aut incōtinēti, & vitiat: aut ex interuallo: &
tūc aut ꝑimere ꝯctū nō eſt in poteſtate ꝯtrahētiū: puta profeſſionē
religionis, & nō valet pactū. aut ꝑimere eſt in poteſtate ꝯhentiū,
& tūc aut apponiꝛ ſuꝑ toto, & vitiat Aut ſuꝑ parte, & nō vitiat. l. t.
ff. ſi vſusfr. pe. & l. per ſeruū. de vſus & ha. Secūdò verò caſu princi
pali qñ apponiꝛ ad augēdū, nō vitiat, ſed abūdat: vt ff. de pec. le. l. ſi
peculiū. §. j. & ff. de neg. ge. l ſi pupilli. §. j. licet ibi ſm verā lec. pactū
teneat: vt ibi no de hoc no. Cy. C. de ſac. ſan. ecc. auth. ingreſſi. & ibi
videas id qđ ibi dixi poſt Cy. Ex his apparet ꝙ nō, & qcqd eſt ꝯ de-
ſcriptionē ꝯctus eſt ꝯ eius ſubſtātiā: vt hic eſt tex. no. ¶ Quæro, di
8 ciꝛ hic, ꝑ quos fiat inueſtitura, & qualiter. videamus ecōtrario per
quos fiat diſueſtitura & qualiter. Et dicēdū eſt ꝙ diſueſtitura eſt du
plex, ſcilicet, Abuſiua, & ꝓpria. Dic ergo ꝙ verbaliter tm̃ īueſtitus
verbo diſueſtiri pōt: vt l. nihil tā nāle. de re. iur. & ſi īteruenit chiro
graphū, cogeꝛ vaſallus ingratus ꝯtriū facere chirogrographū &c.
C. de nō nu. pe. l generaliter. vel incidere inſtrm inueſtituræ. Nā oē
ius qđ ex chirographo oriꝛ, eius abolitiōe reſoluit: vt ing. no. ti. de
pact.

ADDITIO.

a Tutior eſt. Quanquam & præcedens ſit vera: quia iſtud eſt iuramētum neceſſitatis & vtilitatis, qđ debet haberi pro rato. l. Pomponius. de neg. geſt.

pact.l.ab emptione.& ſi fuit facta inueſtitura per annulum,de ãnu labitur: ſi per traditionem, eijcietur.Nam diſueſtitura ſimilis eſt degradationi. & ideo fit per pactum retro ſimilem quo ad modũ, contrarium tamen quò ad effectũ:vt C.quando li.ab emp.diſc.l 2. & ff.de infa.l.2.§.ignominiæ.in ver.exauthorauerit. & in c.degradatio.de pœ.lib.vj.Si autem quæris per quem fiat iſta diſueſtitura. Reſpon.per ius habentem Nam interdum per dominum: & hoc dupliciter. Vel propria authoritate vt quando vaſallus alienando à poſſeſſione ſe facit alienum,vt l.2. C.de iu.emphy. Vel per ſententiam quando retento vtili dominio vaſallus ingratitudinem cõ miſit, agnati verò nunquam niſi per ſententiam.probata & con
9 iuncta culpa.† Vnum dico ꝙ ſi vaſallus commiſit talem ingratitudinem ex qua veniunt bona publicanda, & dominus nolit vendicare,ꝙ feudum confiſcabitur:ita ꝙ donec delinquẽs decedat ſine hærede,fiſcus poſſidebit:vt in authen.de alie.& emph.§.j.& argu. ff.de iure fiſ.l.Statius.§.Cornelio fęlici.&c.

Quid præcedere debeat an inueſtitura an fidelitas. Rubric.

Adde,eſſentians debet excedere ſuum eſſentiatum.h.d.Et ideo q̃ritur hic quid præcedere debeat inueſtitura,an fidelitas. & qui vult agere oportet quòd impleat cauſam continentiæ. Dicit Cyn. C. loc.l.aduerſus.

1 *Inſtrumentum an ordo præpoſterus uitiet.*
2 *Contractum implere ille primo debet qui eſt principalis in contrahendo: quando nomen deſcendit à nomine.*
3 *Actio directa & contraria an oriatur ex contractu feudi.*

VTrum. Diuide capitulum in duas partes. Primò quid præcedere debeat an inueſtitura an fidelitas.Secundò quid eſt fidelitas.Secũda ibi incipit, fidelitatẽ.Caſus. Quæritur hic quid præcedere debeat, an inueſtitura an fidelitas. Reſpondetur ꝙ inueſtitura. Quæritur etiam quid dicatur fidelitas. Reſpondeo quòd fidelitas dicitur iuramentum fidelitatis, quod vaſallus præſtat domino. hoc dicit. *Fidelitatem*.id eſt iuramẽtũ.*Reſponſum eſt inueſtiturã*.ſubaudi verbalem.Primò enim debet præcedere inueſtitura verbalis, poſtea ſequi ſacramentum fidelitatis, & vltimò fit inueſtitura realis: vt infrà de no.for.fi.c.j § fi.& infrà, ſi de feu.contro.fue.inter do.& ag. c.ſi facta & infrà quę fuit pri.cau bene.amit.c.j.Pe.de Cer.Sic ergo inſtrumentum concipatur.Talis comes conceſſit Bald.tale caſtrũ in feudum, & ipſum per enſem nudum quem tenebat in manu inueſtiuit. Qui Bald. poſtea fidelitatem iurauit ſecundum veterem & nouam formam.Idcirco dictus dominus Comes cõſtituit ſe tenere dictum caſtrum pro dicto Bald.tanquam feudatario.Et melius eſt ſi dominus facit procuratorem ad inducẽdum eum in corporalem poſſeſſionem:vt infrà per quos fi.inueſt.c j.§.ſed vtrum
1 ¶ † Sed quid ſi inſtrumentum ꝑpoſterat ordinẽ? videtur nõ valere. arg.ff.de vul.ſubſt.l.moribus.§.peius.Ego puto valere,& reduci ad ordinẽ rõnis intellectus.ar.inſt de le.§.ante hęredis.& ff.de hæred. inſt.l.talẽ.in prin.qa multũ refert an ordo ſit de forma,& tũc ꝑpoſteratio vitiat:aut ſit de ſimplici cõſenſu,& tũc ſecus. Vel dic ꝙ in caſu noſtro videtur ſeruata forma intellectualis, cuius obſeruãtia ſufficit:vt nota.in alia materia magna & ardua,extra de bapti.c.fi. in nouel.¶ Quæro quæ eſt ratio illius capi.Reſpondeo triplex. qa dominus eſt caput feudi:& ideo dẽt incipere à capite:vt ff.de neg. geſt.l.at qui natura.§.Scęuola.& ff.de edẽ.l.argentarius.§.edi.Item quia quod præcedit in eſſentia,debet ꝓcedere in facto,qñ cãæ ſunt ꝯuertibiles nulla ꝑæcedit alterã in eſſentia.ff.de ma.l.hæredẽ ſecus ſi vna eſt ſub alia,vel ſi vna eſt actiua,alia paſſiua: quia actiua ſemper præcedit in iudicijs per rõnem naturalem:vt hic:& C.de re.ꝑmu.l.ex placito.Secunda,quia ſicut dominus primò nominatur in ꝯctu,ita debet præcedere quò ad actũ verbi vel inueſtituræ abuſiuæ.Tñ ſicut ille qui vẽdit non tenetur trãsferre dñium niſi pretio ſoluto:nec tenetur habere fidẽ de pretio ſi nõ vult: vt ff.de ſo.l.ſi ſoluturus.ita cũ fidelitas ſit loco cuiuſdã pretij,nõ tenetur dñs habere fidẽ de eo ſi tñ haberet & traderet,trãsferret vtile dñium; vt
2 inſt.de re.di.§.vẽditæ.¶ † rõ eſt,quia,quòties nomẽ à nomine deſcẽdit,ille qui eſt principalis in cõtrahendo,debet ea quæ ſunt obligata primò implere ex parte ſua ponẽdo ea in ſubſtantia obligationis:vt patet in contractibus innominatis,quia ibi nomen a nomine ſcendit propter dictionem vt,quę ſignificat quendam ordinẽ cõtractus à quo ordine denominatur ff.de præſc.ver.l.naturalis.§.qđ ſi faciam.licet Bar.dicat & malè ꝙ cõtractus do vt facias,ex parte facientis eſt facio vt des.nam licet ita ſit in modo exquẽdi.non tamen
3 contractus debet ſic denominari.† Iuxta quod quæro vtrum ex ꝯctu feudi oriat actio directa & ꝯria.Et vr̃ ꝙ ſic,qa nomẽ à nomine deſcendit: vt no.ff.de act.& obl.l.ꝯſenſu. Tu dic ꝙ hincinde eſt directa,qa directa & ꝯria nõ habent locũ niſi in caſibus expſſis ĩ iure vt no.ff.de impẽ.ĩ re.do.l.oĩno.q̃ doctrina nõ ponit alibi. &c.

Qualiter debeat iurare vaſallus domino fidelitatem. Rubr.

1 *Clauſula ſicut iurari debeat, intelligitur in omni iuramento.*
2 *Iuramentum quod uaſallus præſtare debet quotuplex ſit.*
3 *Perſonæ domeſticæ quæ dicantur.*
4 *Domini duo eiuſdem caſtri an iurabunt fidelitatem inuicem.*
5 *Dominus an poſsit priuare alium dominum qui crimen commiſit.*

QValiter. Diuide capitulum in duas partes.Primò traditur forma iuramenti quod præſtat vaſallus domino. Secundò iuramenti quod pręſtat domeſticus, vel ſubditus domino. ſecunda ibi, ſi verò domeſticus. Caſus. Vaſallus domino iurare debet quòd ſibi erit fidelis, & quòd credentiam ſibi commiſſam non manifeſtabit.Domeſticus autem ſubditus adijcere debet nominatim vitam,membrum,mortem & eius rectum honorem. h.d.Iaco. ¶ *Sicut vaſallus*
1 *debet eſſe domino.* † Not. verbum aureum quod in omni iuramento fidelitatis intelligitur clauſula,ſicut debet iurari. Et ideo contra antiquam conſuetudinem noua iuramenta extorta præſumuntur impreſſiua.& ita reſpondi cuidam magnifico me conſulenti ſuper
2 hoc in facto valde arduo.¶ † No.hic de triplici iuramento,ſcilicet de iuramento vaſalli qui eſt vaſallus propriè ratione feudi.& quod hic deeſt in iſto iuramento ſupplebitur infrà de no. form. fide. Secundò de iuramento domeſtici pone, ſum de conſilio illuſtris principis domini Comitis virtutum. vel aliàs ſum eius familiaris, certè teneor ei præſtare iuramentum fidelitatis dum in tali actu ſeu habitu ero.Pone, ꝙ ſum attinens vaſalli qui habet caſtrum in feudum,& ſecum habito,teneor ei iurare capitula hic contenta: præſertim ſi ſum de eius genere, ita quòd ſperem eius ſucceſſionem.Nam domeſticæ perſonæ ſucceſſionem dominorum ſperantes, ſuſpectę ſunt, ne vitæ eius inſidientur. quæ ſuſpicio purgatur per iuramentum.ita not.gloſſ.hic poſita.non tamen puto ꝙ vxor debeat iurare,vel econtrariò: vt ff.de condi.& demon.l. cum tale. in principio. licet meretrices optent mortem maritorum, vt Digeſtis de conditionibus & demonſtrationibus lege, pater Seuerinam.§.Socrus.Et fortè familiaris vel domeſticus ideo iurat, quia
a videtur dominus iuriſdictionem habere [a] in ſuos miniſtrales & in ſuos agricolas:vt infra, de pa.te.ca.ſi qui. §.ſi miniſtrales. & in authen.de quęſto.§.ſi verò forſan.colla.6.coercitionem quandã temperatam in eos habent.argu.ff. de iuriſ.om.iud.l.magiſtratibus.ff. de pę.l.ſi quis fortè.§. ſi quos comitum.ff.de furt.l.ſerui & filij.in princ.C.de agric.& cenſi.l.fi.li j.in auth.de nup. §.aſcriptitius.col. iiij.in Lombar.qualiter mundualdus.l.fina ff.de iniur.l.item apud. §.adijcitur aduerſus.& l prætor.§.præterea.& l.non ſolum.§.quamquam. & §.leuis. ſecundum Iacob. de Are. in ſua ſumma ſub rub. qualiter debeat iurare vaſallus. quod verum eſt in his qui ſunt de familia perpetua: vt C. de epiſco.& cleri. l.j. Tertium eſt iuramentum quod præſtant ſubditi ratione iuriſdictionis. vnde cum Papa veniret Peruſiam omnes Peruſini tenentur ei iurare fidelitatem, & nomine Peruſinorum non ſolum originarij continentur, ſed quicunque habent ibi domicilium: quia per hoc de diſtrictu Papæ ſunt Et iſtud capitulum quo ad iuramenta domeſticorum neſcio alibi, & credo quòd contineat vſum dominorum potius
3 quam ſit fundatum in iure ciuili Romanorum. ¶ † Quęrit gloſſa quæ dicantur perſonæ domeſticæ.& reſponſionem habes.C.de teſtib.l. etiam. & inſtitut. de teſtament. §. in teſtibus.& C. de quæſto.l.pridem.l placuit.de his qui ad eccleſiam confugi.lege prima. §.finali.& ff. de pęn.l. reſpiciendum.§.furta. & C. de re milit l.quicunque.libr. 1 2.& omnes perſonæ ad quas peruentura ſit hęreditas Petrus de Cer. & ff. de iuriſdictione omnium iudicum. lege q iuriſdictioni. C. de latina libertate tollenda. lege prima. §.illud ẽt.
4 Iacobus Belui. † Sed pone ꝙ ſunt fratres domini eiuſdem ciuitatis.nunquid inuicem iurabunt:& videtur quòd non, mutata compenſatione obſtante. argumento. ff. ſoluto matrimonio.l. cum mulier.In contrarium videtur.ff.de in ius vocan. l. ſed ſi hac. §.liberta. & ff. ſi certum petatur. lege, eius qui in prouincia.in fi.Nec obſtat argumen.de compenſatione, quia mutua delicta non compenſaretur,quia ſicut ſpeciei ad ſpeciem non admittitur cõpenſatio,ita feloniæ ad feloniam præſertim ſi eſſent diuerſarum ſpecierum. Alibi dicimus quòd fornicatio ſpiritualis & corporalis nõ cõpenſantur ea ratione:quia ſunt diuerſarum ſpecierum vt nota. extra de conuerſ coniuga.capitu.vlti. in nouel. Et adde quod no. ff.ne quis eũ qui in ius vocatus eſt. l. lege tertia.Et licet iſta iuramẽta nõ exigant,niſi vnus ſit ſub altero, tñ hic dico quò ad fidelitatẽ vnus

ADDITIO.

a Habere. Vide Bal.in l.imperialem.§.præterea ducatus.de prohi.alie.feu pe Feud.habetur in l. inter tres tutores.ff.de admi.tut.Andre.Barb.

vnus eſt ſubaltero & alter ſub illo. † Quærit enim Gulielmus de Cu. ſi duo ſunt domini in eodem caſtro & vnus cõmittit delictum aduerſus alterum vtrum poſſit ab illo puniri. Et determinatur ꝙ non: niſi eo caſu quo non recognoſcunt ſuperiorem. Ego dico idẽ ſi periculum ſit in mora. Item ſi vnus ſit maior adminiſtratione quàm alter. alias par in parem [a] non habet imperium ſecundum Guliel. de Cun. qui ita notat in le. vltima. ff. de re. diui.

ADDITIO.

Par in parem. Et de omni iuriſdictione maioritatis attenditur quo ad ádminiſtrationem vt not. in cap. de liberalibus. in gloſſ. aduerte. in fi. de offic. deleg. lib. 6. &c.

De forma fidelitatis. Rub.

IN epiſtola. Diuide capitulũ in duas partes. Primò datur forma iuramenti quod vaſallus præſtat domino. Secundò dominus vaſallo ad eandem vicem aſtringitur. prima vſque ad §. dominus ſecunda, vſque ad finẽ. Caſus. [a] forma iuriſiurandi præſtandi à vaſallo domino traditur in decretis. in qua ſex memoriȩ habere debet vaſallus: incolume, tutum, honeſtum, vtile, facile, poſſibile. quæ verba quem intellectum ſapiant, exponit litera, quinimò debet etiã ſuo domino auxilium & conſilium prȩſtare. debet & etiam dominus vaſallo vice mutua ſibi prȩſtare quod & vaſallus domino. hoc dicit Iaco. Bel. *In memoria.* Nota quòd non licet obliuiſci de eo qđ quis tenetur alijs facere præſertim ſub vinculo iuramenti: conſonat C. de contrahend. & committend. ſtipula. l. magnam. *Incolume.* Nota iſta pulcherrima verba & quia textus ea exponit ideò nõ eſt neceſſaria alia gloſſa. *Saluus eſſe.* Nota quòd periurus non poteſt eſſe ſaluus de ſuo feudo. Sed an Papa poſſet diſpenſare, videtur ꝙ non, vt not. in capitulo ſecundo. de remiſſ. in nouel.

ADDITIO.

Caſus. Vide Ludo. Ro. conſi. 68. incip. viſo. themate.

Domini terrarum an poßint expellere mercatores forenſes de terris ſuis ſine cauſa.
Quid de venturis ad patriam an poßit interdici ingreſſus.
Repræſaliæ conceſſe Piſano ciui contra Peruſinos non extenduntur ad Peruſinos tunc temporis Piſis habitantes.
Fides hincinde debetur.

DOminus uero. Iſte verſiculus pro §. allegatur quia notabiliſſimus eſt, & ſanctum ius cõtinet. Dicit enim quòd in quibuſcunque vaſallus debet eſſe fidelis domino: in eiſdem dominus debet fidem vaſallo, alioquin dominus iudicabitur malefidus. a Item vaſallus poteſt diffidere: [b] qa debet perdere proprietatem feudi, & hoc eſt mirum Nam tale eſt quale ſi diceremus quòd proprietas conſolidetur vſufructui. Notant ergo valde hunc §. domini, quia terribilis eſt eis. ¶† Etra quæro nunquid domini terrarum poſſint ſine cauſa expellere mercatores forenſes de ſuis territorijs, & non recedentibus bona auferre? Reſpondeo quòd mundus eſt omnibus communis patria & ideo non poſſunt expelli niſi ex cauſa c ex qua poſſent foris banniri. Nam expellere interdicere eſt: quȩ pœna ſine cauſa non debet imponi: vt ff. de interdict. & relegat. l. relegatorum. † Venturis autem ad patriam alienam bene poteſt interdici ingreſſus, argumen. ff. de ſer. ruſti. prȩdio. l. diuus. ff. de vſufruct. leg. l. hæres. ff. ſi ſer. vin. ſicuti. §. Ariſto. poſtquam autem venerunt, & ingreſſi ſunt, ſicut reliquus populus ſunt. & tam contra naturalem ȩquitatem, quàm contra bonum publicum eſt ſi expellantur, facit in authẽ. de quæſto. dum dicit ciuitas noſtra propulſata &c. vbi eſt tex. ſingu. ꝙ nomine populariũ continentur aduenȩ [d] habentes incolatum. quod alibi non reperitur: & facit ad multa ſtatuta terrarum ¶† Item prædicta faciunt ad materiam reprȩſaliarum videlicet ꝙ repreſaliȩ conceſſȩ cõtra Peruſinos cuidã ciui Piſano non intelligantur conceſſȩ contra Peruſinos tunc temporis incolatum Piſis habentes, quia intelliguntur de Piſano populo, vnde ſunt de alio ouili. argu. inſti. de re. diui. §. pauonum. Item quia cũ participat duas qualitates inſpicitur ea quȩ prodeſt, perſertim contra repreſalias quȩ ſunt odioſæ. vt no. ff. quod metus cau. l. extat. de iniur. & de dam. da. c. j. lib. 6. Et licet aliquando ſint permiſſȩ nunquam tamen fauorabiles ſunt, ſed reſtringendæ quantum eſt poſſibile abſque earũ ſubuerſione. *Reddere debet.* Dicit Seneca in vij. declamationũ, nõ eſt beneficiũ a ſcelere abſtinere. *Malefidus.* † Nota quòd fides debetur hincinde, & qui fidem non præſtat eã ſperare non debet: vt ff. lo. l. quæro. §. inter. Et not. ſimile de Abbate verſus monachum: vt not. in c. vlti. de condi. appella. in nouella.

ADDITIONES.

a Malȩfidus. not. ſi dominus non eſt fidelis vaſallo, quòd non tenetur eſſe fidelis domino vaſallus. pondera. Innoc. in cap. cȩterum. de iud. vbi dicit quòd dominus agit interdicto vnde vi contra vaſallum, ſed iſte text. poteſt induci contra eum. And. Barb.

b Diffidere. vide c. ꝯquerente. de reſt. ſpo. vbi inhoneſtè facit epiſcopus ſpoliare clericum beneficio. And. Barb.

c Ex cauſa. Vide Bal. in c. j. § fi. 5. qui. mod. feud. amit. And. Barb.

d Aduenæ. not. ſingu. ꝙ appellatione popularium continentur aduenæ habitãtes incolatum. & idem tenet Bald. in l. 3. §. hȩc verba. ff. de negot. geſt. Sed cõtrarium tenet ipſe in rub. C. qui accuſ. non poſſ. & reſpond. & ad tex. d. auth. de quæſtore. quod eſt caſus ſpecialis. An autem appellatione popularium veniant clerici, dic ꝙ non: vt in c. ſi ſententia. de ſen. excommunic. Vide text. ꝑ dicto Bal. in c. quoniam. de off. ordin. & in c. Rodulphus. de reſc. per Bald. dixi. in rub. de reb. eccl. non alien. Bald. in c. j. de of. or. Vide c. petitio. de homic. vbi apppellatione habitatorum veniunt clerici, & laici, quod eſt bene totab. Vide quod habetur in l. Spadonem. §. iam autem. ff. de exc. tuto. vbi Bald. dicit ꝙ veniunt Iudæi. And. Barb.

De noua forma fidelitatis. Rubric.

1 *Forma facilius tollitur quàm ſubſtantia.*
2 *Iuramentum an poßit præſtari ſuper ueteri teſtamento.*
3 *Iuramentum fidelitatis an aſtringat contra fratrem aut filium.*
4 *Homines großi non debent interrogari ſuper ſignificatione uocabulorum.*
5 *Membrum quod dicatur.*
6 *Iniuſtitia & caſus fortuitus æquiparantur.*
7 *Iuuare alium ſi quis promiſit, an & quando tenetur.*

ESt & alia. Caſus. traditur noua forma iuriſiurandi fidelitatis quod preſtat vaſallus domino. plana eſt, vide per te. *De nouo.* Noua forma dicitur, quia ſpecificat capitula ſub generali forma incluſa. Et eſt noua quò ad dictatum ſed non quo ad intrinſecum ſenſum & virtutèm verborum. Nam qui ſpicam excutit nihil noui facit, ſed velatam rem detegit. vt ff. de acquirend. rerum. dom.
1 l. adeo. §. cum quis. † Nota quòd circunſtantiæ quandoque
appellantur forma. Et ꝙ facilius tollit forma quàm ſubſtantia, vt
no. de ſentent. excommu. cap. ſuper eo. in nouella. Quando dubi-
tatur de forma, vtrum ſit dubium iuris vel facti. not. in capi. ij. de
bap. in nouella: & nota quòd triplex eſt forma, ſcilicet verborum,
intellectualis & legis forma. not. eodem titulo, capit. fina. in no-
uella. Forma non aliud eſt niſi ordinata ſeries rem ad ſubſtantiam
adducans. ff. de verborum obligation. l. qui Romȩ. §. Flauius Her
mes. Dicitur nouum quod per ſingula eſt expreſſum, quod olim
erat verbis generalibus clauſum. ergo ſpecificatam inducit noui-
tatem, vt notat Accur. in l. prima. ff. de legat. primo. *In omnij ferè*
curia. Nota, illlud quod in pluribus curijs obſeruatur pro generali
conſuetudine reputandum eſt. *Ego Titius.* Nota inſtrumentum for
mari in prima perſona, ſed in hoc non eſt vis. nam in tertra for-
a mari poteſt [a] vt extra de controuerſ. coniungatorum. capitul.
dudum. & ibi eſt text. ſingu. quòd non dicitur tabellio variare nec
in ſtylo nec in facto ſi vnus inſtrumentum ſcribat in prima perſo-
2 na, alius in tertia. *Euangelia.* Quid † ſi iuretur ſuper veteri teſta-
mento: vt ſuper Geneſi. Reſpondeo quòd tota diuina pagina
eſt per euangelia approbata. Et ideo non eſt vis ſuper quo textu
diuinȩ ſcripturȩ iuretur. Poteſt etiam iurari ſuper altare, vel ſu-
per ſacrum lignum crucis, vel reliquias ſanctorum: vt C. de rebus
cre. l. generaliter. in fin. *Contra omnem hominem.* Nomine hominis
etiam vniuerſitates & ciuitates cõtinentur excepta propria patria.
ff. quod metus cauſa l. metum. §. animaduertẽdum. ff. de cap. l. poſt
liminium. §. filijs. ff. de iuſtitia & iur. l. veluti. Nam propriȩ pa-
triæ debetur fidelitas: vt ſupra titul. 2. cap. primo §. ſi vero. & eſt
3 prior tempore ſicut natura eſt poſterior accidente. ¶† Sed nun-
quid iſtud iuramentum aſtringit contra fratrem & filium? dicit gl.
quod

ADDITIO.

a Poteſt. Vide Baldum in capitul. primo. §. finali. ſupra, qui feudum dare poſſunt. & in l. in cauſis. C. de accuſat. & gloſſ. & ſcriben. de verborum obligation. Bald. in authent. ſi quando. C. de conſtituta pcunia. d. Ioannes in l. Caius. ff. ſoluto matrimonio. Vide Baldum in l. Imperator. ff. de ſtatu hominum. Vide textum & doctores. in capitu. tua nos. de ſponſalib. capitu. cum autem. de iure patronatus. Ioan. de Imola in l. ſi ſic. §. j. alias §. fina. ff. de legatis. j. gl. & ibi Ludouicus Roman. in l. lecta. ff. ſi certum petatur. Vide glo. in l. j. ff. de teſt. quæ dicit quòd illa lex facit trãſitum de prima perſona ad tertium. & ibi dicit Bald. quòd non vitiatur inſtrumentum. allegat dict. cap. dudum. Vide quæ dixi in rubr. de teſt. Vide d. Car. in cap. examinata. de iudic. Andr. Barb.

a quòd ſic:[a] quod intelligo verum niſi læderet fratrem vel filium in his quę ſunt de iure naturali, quia naturalia ſunt immutabilia: vt inſt.tit.de iure naturali.§.ſed naturalia quidem. *Si rectè.* id eſt ſanè & perfectè, vt extra de ſponſa.capitu. ex literis. & capitu.ex parte. *Perfectam in ſe continet* Nota ꝙ generalis locutio dicitur eſſe quid perfectum: quia continet omnes ſuas ſpecies.*Ignaros.* Simile.C. de indi. vidui. l. final. † Nota quòd ſimplices homines neſciunt
4 ſignificationem vocabulorum, & ideo ruſtici non debent interrogari quid eſt poſſeſſio, ſed debent interrogari groſſo modo & vulgari argumen.dicti capituli ex literis. & nota. de verborum obligation. l. ſtipulatio iſta. §. hi quoque. *Interpretatione.* Nota quòd diſtinguere genus per ſpecies vocatur interpretatio & adiectio. *In conſilio uel in facto.* Innuit quòd aliud eſt conſulere, aliud eſt facere, dic quòd vtrunque eſt facti, ſed non eodem modo.ff. de verborum ſignificatione. l. ſæpe. ¶ *Membrum aliquod.* †No.de
5 membro & dicitur membrum, quod in corpore humano gerit aliquem principalem actum corporis: ſed id quod in membro habet minimum officium vt digitus, non dicitur membrum. Et ideo ſi ſtatuto cauetur quòd propter furtum alicui deberet amputari membrum non ſufficeret ei amputari digitum, ſecus ſi diceret debere debilitari membrum.ff.de ſtatu hominum.l.non ſunt liberi.per Cynum & alios. *Vel in antea.* id eſt in futurum. Et nota iuramentum præſtari ſuper futuris, & hoc quādo iuratur ſuper rebus: ſed ſi ſuper ſtatutis refertur ad præterita: vt extra de iureiurando, capitu. clericus quod capit. eſt no *Quam citius.* Hoc intellige cum quodam moderamento temporis non ad vnguem. vt not. ff. de mi.l.Aemilius. nam omnis interpellatio legis, vel hominis, ſpatium quoddam continere debet, ſaltem tacitum. vel dicit illa gloſſ.quę non reperitur alibi ſuper interpellatione expreſſa.& id-
6 eo tene menti. *Iniuſtè uel fortuitò.* †Nota iniuſtitiam & caſum fortuitum æquiparari, ff. pro ſocio. l. cum duobus. §. final. *Iuuabo.* Vide quod not. ff. de arbit. l. inter Caſtellianum. Not. quòd vaſallus poteſt expectare quòd requiratur. quia vbi eſt dies incertus ex arbitrio creditoris declarandus exigitur requiſitio. Sed ſi aliàs declaratur requiritur ſcientia vera & certa l. magnam. & ibi per Cyn. C. de contrahend. & committen. ſtipulatio. *Requiſitus.*
7 Nota quòd maximè ad offendendum non tenetur quis iuuare alium ex promiſſione vel confœderatione, niſi fuerit requiſitus. tene menti ad ligas terrarum. *Sicut potero.* Not. verbum, quòd impotentia excuſat, à contrario ſenſu literæ de hoc alibi dixi. Not. ꝙ in ſacramento intelligitur poſſibilitas iurantis. ſic s̄.titu.j.in ver. poſſibili. Item honeſtas ſecundum mores ciuitatis noſtræ vt C.de nuptijs.l.imperialis. Idem dicit Iacob.Bel. *Licentia.* No.ꝙ illi qui iurant credentiam poſſunt eam pandere habita licentia: gloſſ.aliter non expono, qua claræ ſunt.

ADDITIO.

a Quòd ſic. Vide de hoc Baldum in l.imperialem. ad finem de prohibita feudi alienatione per Federicum. & in l. cum acutiſſimi. C. de fideicommiſ. & in l. petitionem. C. de aduocatis diuerſorum iudicum. dixi in clement. j. de iureiurando. poſt Ioann. de Imola, & in repeti. l.cum acutiſſimi. & ibi Salic. And. Barb.

Inueſtitura. Caſus. dominus vaſallum per anulum inueſtiuit, domino præſtitit iuramentum quæritur an dominus debeat cogi mittere vaſallum in poſſeſſionem beneficij? Reſpond. quòd ſic. & ſi differat tenebitur ſibi ad
1 omne intereſſe. hoc dicit. † Et not. quòd quidam dicunt inueſtitura feudum acquiri: ſcilicet propriè ſumendo inueſtituram pro perfecta inueſtitura: ſcilicet poſſeſſione tradita. Sed dominus Iacobus de Raue. in ſumma ſua titu. quibus mod. feud. acquir. ſic ait. Sed certè ego puto etiam per inueſtiturā verbalē, & bacculi porrectionem quæ abuſiua inueſtitura dicitur, vt premiſſum eſt, feudum eſſe acquiſitum, etiā ante traditionem poſſeſſionis cū inueſtito dominus præcisè cogatur tradere poſſeſſionē: vt j. de no.for.fideli.c.j. in fi. licet enim ante traditiā ſibi poſſeſſionem inueſtitus ius non habeat in re, habet tamen ius ad rem. nam minus eſt inueſtituram facere quàm eā poſſeſſionis traditione perficere. extra de his q̄ fi. à ma. par. capit. ca. ex ore. de do. cap. per tuas. xvj. quæſtione 2. diſt. vnde etiam minus eſt habere actionem quàm rem. ff. de regu. iur. l. minus. Iaco. de Rauen. Dicit Odof. in ſumma ſua ſub rubrica quomodo acquir. feud. not. quòd feudum acquiritur per inueſtituram legitimè factam à domino in vaſallum: vt in capitul. primo, de inueſtitu. feu. & de cognitione feud. capi. primo. Sine inueſtitura verò non acquiritur feudum: vt in capitulo primo, quibus modis feudum conſtit. poteſt Et ideo non dico quòd per ſolam inueſtituram habeat vaſallus ius in re, ſed demum ſecuta traditione vt in alijs contractibus: vt C. de rei vendicatio. l. quoties. ff.
2 de contrahen empt. l. ſi ex ſtipulatione. Odoff. † Hoc verum regulariter. fallit in principe, ſi intendit transferre ius in re ex ipſo priuilegio, quod ex verbis ipſius priuilegij liquere poteſt ſecundum Andream de Iſernia. Quid enim ſi princeps dicit do, vel efficaciter aſſigno, & dat executores ſolum ſuper facti executione non ſuper collatione: nam certum eſt quòd hic excedit notiſſimam feudi naturam, & tranſit in priuilegium, quod eſt lex priuata: præſertim ſi feudum eſt vacans & conſiſtit in ſola principis voluntate. Nam ſi ex delicto & vltima voluntate transfertur dominium, ergo fortius in priuilegio: vt ff de publican. l. cōmiſſa. & ff. pro ſo. l. cum duobus. §. idem reſpondit. Et ideo eleganter dicit dictus dominus Antonius, quòd quando priuilegium eſt annexum feudo. quòd ſola voluntate principis transfertur dominium. melius dic vt ſtatim dicam. Quòd autem in vltima voluntate poſſit feudum conſtitui, patet de feud. cogni. §. ſciendum. & de gradi. ſucceſſ. in feud. capitu. primo. Vnde dicit Ioann. Fabr. in ſumma ſua ſub rubrica quibus modis conſtitu. feud. in vltima voluntate conſtituitur. quando legatur à domino res in feudum, vel quando quis inſtituitur hęres in bonis, vt teneat iure feudi vel à Rege vel à Comite, vel à domino cui ſubeſt dominium rerum feudalium, vel vt à cohęredere teneat iure feudi. Si dominus plures facit hęredes, poteſt enim vnum grauare vt partem hæreditatis in feudum teneat à cohęrede. & ſic dicitur feudum ad nos pertinere quo ad ſucceſſionem: vt in cap. ſciendum de feud. & de gradi. ſucceſ. in feu. c. j. Ioan. Fabr. nobilis doctor Piſanus. Per teſtamentum autē vaſalli non poteſt feudum ſucceſſione acquiri: vt s̄. de ſucceſſ. feud. capi. j. Iacob. de Are. dicit in ſumma ſua, ſub rubricella, qualiter acquiritur feudum per inueſtituram, quod poſt iuramentum fidelitatis dominus cogitur præcisè tradere poſſeſſionem & ſi non plenam quo ad iuris efficaciam, tamen talem quòd vaſallus ſit in plena poſſeſſione facti. Poſſet etiam vaſallus agere ad intereſſe dupliciter, vel vt ſolueretur in pecunia, vel vt daretur feudum ęquiualens: vt ff. de conſtit. pe. l. qui autem. §. quòd ſi ante. & ff. locat. l. ſi quis domum. in princ. & de ar. l. Labeo & infra, tit. j c. vbi eſt ex-
3 preſſum. † Si ergo Papa conceſſit tibi feudum ſiue proprio motu, ſiue ad tuam poſtulationem, & non ſit tibi obreptio, nec vitium, quęro nūquid oporteat quòd te corporaliter inueſtiat uel recompenſet? videtur quod ſic: nam princeps eſt ſubiectus conſuetudinibus feudorum tanquam ſit ius naturale iſtius poſterioris inuentionis: quia ius naturale quotidie naſcitur: vt ff. de iuſt. & iur. l. manumiſſiones Id enim quod eſt bonum & æquum apud omnes pers æquè ſeruatur, natura eſt, quia communis eſt argu. ff. de accu. l. hos accuſare. §. omnibus, in ratione ſui. Et ex quo mutua relatione dominus & vaſallus ſibi debent æqualem affectionem & fidem ergo vt ſequatur ęqualitas in contractu ſicut vaſallus pręciſè obligatur, ſic dominus. Nam claudicatio appellatur iniquitas, vt no. C. de fruc. & li. expenſ. l. fi. ſed contrarium dico: nam multum refert vtrum cum principe contrahatur, & in tali contractu ſeruandum eſt ius commune: vt videlicet poſt fidelitatem princeps ſit obligatus ad tradendum & ante traditionem non acquiritur dominium & poſſeſſio vnde l. omnes. & l. bene a Zenone. C. de quad. præſcri. debent intelligi interueniente traditione. Aut verò princeps gratiam facit, non per viam contractus, ſed ſupplicationis & tunc ipſa gratia transferet dominium: quia hoc eſt natura collectionis gratioſę: vt in cap. ſi tibi abſenti. de præbend libr. ſexto. non tamen eſt obligatus princeps ex hoc, quia non eſt hæc intentio principis. ſed debet impetrans proſequi gratiam ſuam coram executore, vel alio iudice dato à principe: vt in cap duobus. de reſcri. lib. vj. bene tamen concedo quod princeps debet ſe fauorabilem exhibere: quia licet gratioſum, feudum tamen eſt, & ideo debet præbere ſe facilem, nec id quod facile eſt, vel eſſe debet facere difficile: vt ſupra capitul. proxi. ibi, facile & c. Et propterea bene facit committere cauſam ſummariè & de plano ſola veritate
a inſpecta.[a] arg. ff. mand. l. ſi fideiuſſor. §. quædam. & ff. de neg geſt. l. at qui natura. §. cum me abſente. Et ſi ipſe princeps ſcit veritatem non

ADDITIO.

a Inſpecta. Facit quod volunt domini de Ro. deciſ. 24. vbi dicunt quòd quando procedit ſola veritate facti inſpecta, poteſt iudex incipere ab articulis quibus probatis poteſt ſtatim venire ad ſententiam. dixit & dominus Dionyſius de Peru. in l. vinum. ff. ſi cer. pe. quòd poteſt iudex non ſeruare aliquam ſolennitatem iudicij. Et vide Bar. in l. Aemilius. ff. de minorib. quid ſi cauſam committat de veritate, vide Bald. in l. nemo. C. de ſenten. & interlo. om iu. & Bal. in l. iuſtitia. ff. de iuſti. iu. Vide quę dixi in c. cum de dilectio. de iud & in c. ad petitionem. de acc. And. Brb.

non debet ire per ambages.argu. §.§. proxi. in ver. scienter. Nam quicquid princeps facit, vt Deus facit.vt no.in auth.de hære & fal. in prin.Deus aūt est ipsa veritas:vt no.extrà de test. c. cū esses in nouel.& ideo non fallit nec fallitur vt l.vlti.C.de ponderato. auri. lib.x.quòd princeps sola veritate inspecta causam decidere debeat etiam si iudiciarius ordo esset omissus est tex. not. extra de acc. c. ad petitionem. Et not quòd quælibet gratia principis potest
4 appellari priuilegium:vt no.in c.olim.de verb sig. in nouella.† Ad de quòd priuilegia surreptitia non valent,& quòd quantum possunt priuilegia ne alium lædant ad ius commune redigenda sunt.
5 de priuilegiis c dudum.in nouella.¶ † In gloss. quæ sit circa rem. glos hoc intendit quòd contumax in traditione possessionis non tenetur ad interesse quod non descendit ex re.sed extrinsecus,puta ex negatione quod dic vt plenè not. in l. j. C.de sen.quæ pro eo quod interest.per Innocen.de senten.excommu cap. sacro. Item dicit ista gloss.quòd iuramentum non est obligatorium si iuranti
a non seruatur fides.tene menti.a

ADDITIO.

a Tenementi An emens rem alienam præsumatur errare, vel scire. dic quòd præsumitur bonam fidem habere, nisi per indicia probetur mala fides: vt C.de euic.l.non ex eo & ibi no.quid in vendente. Respondeo, idem est si est in possessione.facit quod not.C.de le.l.cum rem alienam.& est multiplex error. vt.C.de le.l.si fortidianum.l.substantiæ vel corporis.l.in venditione. de contrahen.emp.finalis causæ.C.de hæredi.insti.si pater. Item est error amissionis formæ substantialis.C.de test.l.ambiguitatem. Item error in domino uel iure suo vti hoc ti.Extrà no.quod licet qui permutauit aliquo præsumatur illum credere dominum,tamen in suum præiudicium videtur confiteri.extrà de exce.c.cum vene abilis.argu.contra supra de contro.inue.c.j.§. cum autem quis, quia videntur esse inuicem respectiua. & quia contractus permutationis est bonæfidei & d.c.cum venerabilis.non dicit contrarium si apparet de permutatione. Sed si inuestitura est facta de re aliena, domino præsente & tacente,si quidem dominus ad hoc fuit adhibitus præiudicat sibi. Secus si fortuito interfuit,licet hic non distinguat,de le. ij.l. Titia. §. Lucia. per Acc.C.si res ali.pi.da.sit.l.si probaueris.per Accur.

De inuestitura de re aliena facta. Rub.

1 *Denuntiare an possit emptor emptori.*
2 *De euictione nullus tenetur nisi fuerit condemnatus.*
3 *An autem euictione pendente vasallus teneatur ad seruitia.*

CVm de re. Diuide capitulum in quinque partes.Primò quo casu detur actio vasallo de euictione contra dominum re feudali euicta. Secundò an possit dominus rem feudi à possidente vendicare & defendere si conueniatur Tertiò an possit seruitutē imponere rei feudali Quartò ad quem pertinet ad ditamentum obueniens in re feudali Quintò an tertia vel quarta quæ debetur vxori in bonis viri decedente marito sibi debeatur in rebus feudalibus.secunda incipit ibi in §.rei autem.tertia in §.quid ergo. quarta in § ex contrario.quinta in §.quamuis.Casus vsque ad §. rei autem.Comes militem de re aliena vel alij obligata inuestiuit in feudum:res inuestita euicta est à vasallo:quæritur an habeat actionem pro euictione contra dominum, & in quem? Et respondet quòd aut vasallus fuit sciens, & non agitur de euictione nisi stipulatus vel pactus.Si ignorans agere potest vt aliud eiusdem æstimationis sibi præstetur Sed in domino non distinguitur scientia vel igno-
1 rantia.h.d *Rectè agit*. † Intellige si denuntiauit domino per modum requisitionis.vt ff.de proc. l.qui absentem. & ibi vide formam.Item scias,quod emptor emptori non potest denuntiare si
2 ne cessione, vt ff.de euic.l.si res quam à Titio.¶ † Item not. quòd ille qui tenetur de euictione non tenetur nisi sit condemnatus,nec
3 tenetur quando non fuit traditus de iure:vt ff.de euic.l si seruū.†Et an euictione pendente vasallus teneatur ad seruitia. Respondeo, quod sic:quia precipit commodum argu. contra. ff. de excep. do. l.vl.§ ex quadrante.& ibi videas Et adde l.vlt ff.de rescind. vend. Vt *aliquid* Not.mirabilem text.quòd petitur species pro specie dari. dixi.supra proxi.§ j. *Differentii*. Not. scientiam vel ignorantiam in venditore non attendi,sed in emptore.

1 *Quasi proprietas reperitur sicut quasi dominium.*
2 *Vasallus an habeat utile dominium.*
3 *An autem habens utile dominium dicatur principalis persona.*
4 *Rei uendicatio utilis an possit competere sine titulo.*

Rei autem. Casus. queritur hic nunquid vasallus rem feudi possit vendicare à possidente, vel si conueniatur possit se defendere domino etiam absente. Respondetur quod bene potest:quinimo etiam seruitutes rei debitas pe-
1 tere potest,& remittere.h.d. *Quasi uendicare*.† No.de quasi rei vendicatione.i.vtili in rem actione: sicut ergo est reperire possessionē & quasi.ita est reperire proprietatem & quasi.de hoc not. ff. de interdic.l.ij.§.quædam interdicta. & ibi glos. singularis. vnde potest saluari quod gl.alibi dicunt,quod ille qui dicit se quasi dominum, etiam vtilem in rem intentasse videatur. quanquam alij strictius hoc vocabulum accipientes dicant quod significat publicianam, vt insti de act.§ a'iæ.Adde quòd significatio proprietatis est magis nuda quam significatio dominii.ff.de vsufr.le.l.si alij.ff. de ver. sig.l.rectè dicimus.per Acc.vbi omnino vide. Sed opponi potest.
2 ff.vsufruc. quemad.caue.l.j.in fin.¶ † Quærit glos. vtrùm vasallus habeat vtile dominium,& dicendum est quod sic.Adde quod no.
3 C.de hære.vend l.emptor hæreditatis.† Et an habens vti.e,dicatur principalis persona? dicitur ibi q sic Et adde ff.de procu.l si actor
4 malit.& l.pcuratorē in rē.† Et an vtilis rei vendicatio possit cōpetere sine vtili dño gl.dicit q nō,ī.l.j.in prin.ff.de eden.& verum dicit quando competit sine cessione sed ex iure cesso potest competere sine vtili dominio:vt not. C de hære. vend. l. fin. Et an utile dominium possit cedi? dic quod non sine traditione,sed actio utilis bene potest cedi ut ff ad Treb.l.ex asse.

1 *Vasallus an possit imponere seruitutem in præiudicium domini.*
2 *Præscriptio longa non currit contra dominum.*
3 *Emphyteuta non potest imponere seruitutem prædio emphyteutico in præiudicium domini.*
4 *Præscriptio an interrumpatur per petitionem partis rei.*

Quid ergo. Casus. Vasallus dolo vel culpa uel negligentia imposuit seruitutem rei feudali: posteà feudū est reuersum ad dominum;quæritur an sibi præiudicium generetur. Respōdetur q non.licet longo tēpore durauerit seruitus,
1 h.d *Non noceat* † No.hic q vasallus nō pōt imponere seruitutē in præiudiciū domini sicut nec vsufructuarius.ff de vsuf.l. sed quid si
2 § si.† Item nota q longa præscriptio non currit contra dominum hoc casu dicit glo.& benè.nec longissima si dominus non possideat nihil allegat glo. sed facit pro ca j. de cap Cor. §. præterea. & de prohi feu a i per F.de.§.i.lac. Bel.¶ Item not. q cuius non nocet pactio eius non nocet cōtra se lapsa præscriptio. tene menti. Item nō.q longa temporis mora consensum non inducit, dubiū erat:quia dominus per directum suum dominium poterat præscri
3 ptionem interrumpere:ergo videbatur sibi obesse præscriptio.† Et no.q cum iste §.contineat ius commune,idem dicā in prædio emphy.& est tex.iste multum singularis. Et est ratio, quia interdicta est alienatio in præiudicium domini & nomine alienationis continetur libertas rei tamen valet in præiudicium vasalli,quod est nota
a bile.a Sed nunquid exceptio cessarum actionum possit opponi per debitorem dic q sic,si cessæ sunt titulo vniuersali.ff. de transl.l. si.arg.ff.cōmu. præd.l.si ei.in ratione literæ:Si autem titulo singulari,dic ut no ff de pac.in l.si cum emptor Extrà not. q proprietatis dominus securus debet esse de proprietate ff.de vsufru.l si cuius. Vnde dominus potest custodire castrum inuito vasallo tempore necessitatis,de vsu & habi.l.si ita dominus.& ibi Cy.& quidem simul cum vasallo:ut ff.vsufr.quemad.ca.l pe.& sine viro malo inge
4 nio:vt infrà de prohibi.feu l.alie.per Lotha c.quoniam.¶ † Extrà quæro vtrū ille qui petit rei partem,totā præscriptionē interrumpat? dic q sic,si eo nomine agatur qui mo.vsusfru.amit.l is qui de censi c.olim. Sicut si nō agitur ex eadem causa ¶ Extrà nō q directa & vtilis q ambæ sūt in rerū nā.oriūt ex eadē for.sed ex nō eadē potentia.Si vtilis descendit ex directa q forma sit eadē ostenditur in iudicio quia pōt agi vna ineptè alterā existente.C.de legat. l. ex legato nominis Quod autem ex eadem potentia illa lex docet.Nā si vtilis esset aliunde quàm ex prima materia, quò d nō competisset testatori, non competeret legatario sine cessione quia non fuisset in bonis defuncti,quod est falsum:ut d.l.ex legato.

ADDITIO.

a Notabile.Extrà quæro vtrum vasallus dicatur cessionarius personalium actionum competentium domino. dico quod non, sed oportet cedi.ff. de actio.empti.l.Iulianus.§.si fructibus nisi in casu.l.vlti.ff.de iure fisci.

1 *Res empta à vasallo iuxta rem feudalem non censetur feudalis.*
2 *Rex non potest meliorari inuito domino.*
3 *Vasallus si emit seruitutem predio feudali,accrescit ipsi predio.*
4 *Et quid si emit iurisdictionem in castro.*
5 *Vasallus non potest facere conditionem feudi deteriorem in præiudicium agnatorum.*

Econtrario. Casus. Vasallus additamentum fecit feudo: quæritur an accrescat feudo. Respondetur quòd aut id quod additum est per se subsistere potest vt est prædium,& non accrescit feudo. Aut non est per se subsistens, ut est seruitus, & accedit feudo. Et datur regula quòd vasallus potest feudi conditionem facere meliorem non de

1 teriorē in alterius præiudiciū.h.d.† No.istū §.ꝙ si vasallus iuxta rē
feudalem emit alienā ei coniunctā talis res empta nō censetur iu
re feudi,qa per se stat.Nec ob.ff.de leg.ij.l.cū fundum.& de fun.in
stru.l.Seię.§.tyrānę.qa ibi erat dominium vniforme:hic non tene
2 menti hunc casum.† Adde qđ ibi dicitur,ꝙ res non potest melio-
rari inuito domino.de verb.sig.l.mulieres.per Acc.Sed aliud in va
sallo. quia est quasi dn̄s.Et adde quod not.ff. de rei ven.l. si in rem
3 agat.† Item no.ꝙ si vasallus emit seruitutem prædio feudali ꝙ ip-
4 si feudo accrescit,quia ei inest.† Nunquid ergo est idem si iurisdi-
ctionē ī castro sibi concesso emerit? videtur ꝙ idē, quia iurisdictio
non stat per se,sed ipsi territorio cohæret.Contrarium videtur ꝙ
mœnia castri possunt esse vnius,& iurisdictio potest esse alterius:
ergo sunt adinuicē non solū separabilia,sed etiam separata. qđ est
verū.ar.eorum quæ no.Inn.extrà de ap.c.dilecto.Item no.de inse
parabilibus inseparabile esse iudicium.qđ dic,vt ff.de don.inter vi
5 rum & vxor.l.si sponsus.§.generaliter. *Vel eorum agnatorum.*† Not.
text.hic rotundum ꝙ vasallus in præiudicium agnatorum non po
test facere conditionem feudi deteriorem quod tene menti.

1 *Statutū circa lucrum dotis quod inspiciatur,an uiri an mulieris,*
2 *Maritus amittit dotem si expellat vxorem sine causa.*

Quamuis. Miles quidam vasallus habens feudum am-
plum decessit superstite coniuge inope. quæ-
ritur an vxor tertiam vel quartā quæ sibi debetur de iure in bonis
viri ꝑmortui possit accipere de feudo.Respōdeo ꝙ nō:qa feudum
alienari non pōt in alium,quinimò nec pignori obligari. hoc dicit.
Ad alium:Et sic not.hic apertè , ꝙ directū dn̄ium feudi spectat ad
dominū iure feudi.dixi s̄.eod.§.rei autem Sed quæ erat dubitatio
istius.§.Respond.qa lucrum dotis est alienatio legalis,& ideò vide
batur habere locum in feudis.Sed contrarium est verum,quia alie-
2 natio legis non intelligitur a fieri cum pręiudicio tertij , nec in re-
bus sui natura prohibitis alienari.text.est hic valde notabilis Et ad-
de quod plenè no.C.vnde vir & vxor.authenti.præterea.in lect.Et
princeps etiam non intelligitur alij velle præiudicare , imò cessat
factum proprium ne ius alterius auferat. de elec. c. innotuit. in no
1 uella.¶ † Extra quæro,in dote lucranda vtrū inspiciatur statutum
uiri vel mulieris.doctores dicunt ꝙ statutū viri.per l.exigere dotē.
ff.de iudi.Alij distinguūt;Aut est cōtractus celebratus in foro mu
b lieris,& locus ille inspicitur.b Aut in foro viri,& inspicitur forum
viri.xij.di.capi illa Aut in quodam tertio loco , & inspicitur consue
tudo viri,quia est caput mulieris:vt in capitulo primo de spons. in
nouel.quod dictum est paucis notum Sed communiter videmus
ꝙ inspiciatur domiciliū viri quia tacitè videtur actum ꝙ ibi dos re
stituatur. & sic ille est locus contractus,vt ff. de solut. l. quæro. Et
ita tenet Archid.in d. c.illa.vbi videas.quod mihi plus placet,nisi in
teruenerit error qa mulier ignorat statutum qđ erat ibi,& iuris ꝯ-
munis fiducia simpliciter contraxit.ar.ff de iur.& fa.igno.l.regula.
& l.cū dè indebito.ff.de proba. Alij doc.,vt dixi , simpliciter tran-
seunt cum opin.prima , ita ꝙ vbi est forum solutionis, ibi est forū
legis municipalis, nisi in his in quibus inspicitur origo & initium
2 contractus † Quarta hæc iure Romano debetur duobus casibus
vxori.s.si maritus repellat eā sine causa,vel præmoriatur locuples,
& vxor remanet inops & hoc si habeat tres liberos vel pauciores:
aliàs deberet habere virilē,& hæc quarta non debet excedere cen-
tum libras auri.vt in authenti,quibus modis.natur.effi.legi.§.vt au
tem.& C.de diuor.l.fi.& in authenti.de nup. §. sic itaque. & in au-
thenti. vt licet ma. & auiæ. §. quia verò dudum legem posuimus.
Pet.de Cer.Et not bene hunc casu de viro expellente mulierem si
ne causa.& tene menti,

ADDITIONES.

a Non intelligitur. Vide glos.fin.in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de ver.ob.quòd pro
hibitus alienare,non potest dare occasionem:ut alienet. Vide Barto.in l. im-
perator.ff.de fide.lib.Bal.in l.quoties.C.de fide. & l. ea lege. C. de condi.ob.
cau.Andre.Barba.
b Inspicitur.No.incognitum dictum,an in contractu dotali attendatur forum
viri an vxoris. Vide Bal.in l.fi.C.si à non compet.iudi.And.Barba.

Qualiter feudum alienari possit. Rub.

1 *Consuetudo an præscribatur xxx.annis.*
2 *Vasallus an possit vendere partem feudi inscio domino propter uictus necessitatem.*

St autem optima. Diuide in quin
que. Primò iu-
re nouissimo prohibetur omnis alienatio . Secun-
dò casuum numeratio in quibus permittebatur
alienatio de iure antiquo . Tertiò , enumeratio
quorundam casuum quibus de iure antiquo erat
prohibita.Quartò quę personæ erant prohibitę rem alienatam re-
dimere.Quintò quādo dn̄s possit proprietatē rei feudalis alienare
&c.Secūda incipit in §.si verò.Tertia in §.donare.Quarta in §.por
ro.Quinta in §.de illa.Casus vsque ad §.si verò.olim ex optima cō
suetudine prohibebatur,sed non simpliciter,feudi alienatio diuer
simodè tamen secundum varietatem locorum donec imperator
Loth.omnē interdixit alienationē, & quidē antiquo tempore re-
gulariter permittebatur venditio pro parte dimidia feudi.h.d.*Opti
ma*.inquantum prohibitoria:qa cū feudū cōcederetur ob singula-
rē industriā,& fidē vasalli,non debebat hoc posse in aliū trāsferre
argu.ff.de offi.præfec.præto.l.j.ff.de offi eius cui mā.est iur. l.i. in
principio.Nam animæ passionesq; non possunt separari à proprio
& determinato subiecto,sicut naturaliter patet,vt ff.de solutioni-
bus l.inter artifices.ff.de condictio indebi.l.si non sortem.§.liber-
tus.Dicit gl ꝙ consuetudo aliquando dicitur optima,& aliquando
pessima.xvij.di.c.militis.Interdum dicitur bona consuetudo. & il
la pręscribit spatio x.annorum , multo magis xx. & xxx. quod dic
ut not. in rubri. C. quæ sit long. consuetu. Sed mala consuetudo
non pręscribitur.x.& xx.annorum spatio,vt in authē.vt nulli iud.
1 §.j.† Sed an præscribatur spatio xxx.annorū.quædā gl. videtur in-
nuere ꝙ sic:vt no.C.de agri.& cēsi.l.domini prædiorū.li.xj.Pet.de
Cer.Si consuetudo est à iure cōmuni reprobata.nūquā præscribi-
tur contra ius:quia cōtra authoritatē superioris non pōt præscribi,
vt in authen.nauigia.C. de furt. & ideò aut consuetudo est contra
statuentē,aut contra rē statutam à superiore.Primo casu non valet
nec ꝑscribi pōt sicut pactū ipso iure nullū tempore nō cōualescit.
Secundo casu præscribitur spatio.xxx. annorū. Sed si consuetudo
loquitur de casibus indecisis sufficiunt x.anni , vel xxx.vt ff. de le-
gi.l.de quibus.Et not.ꝙ cōsuetudo quæ est contraria iuri cōmuni
respectu rei statutæ similis est ei qui præscribit mala fide: a vel sal-
tē non bona,sicut est titubans.vnde requirūtur xxx.anni.ar.C.de ꝑ-
scriptione.xxx.anno.l.si qs emptionis *Super quæ*.s.alienatione feu-
di.Pet.*Diuersæ*.no.ꝙ in diuersis ciuitatibus diuersæ possunt esse cō-
suetudines.Item no.ꝙ diuersitas est causa legis promulgandæ . in
ti.quidā dicunt in Lombardia de beneficijs. Tu dic ꝙ loquitur de
c.imperialis beneuolentię . infrà , de feu. & beneficijs, secundum
2 quosdam.*Necessitate*.† Quod hic dicitur de statutis antiquis ꝙ pro
pter necessitatem rei familiaris vel victus,talis in necessitate posi-
tus non habens fortè aliquid ad comedendum posset vendere in
scio domino dimidiā partē feudi alia retēta.satis videbatur proce
dere ex humanitatis & discretionis fonte,cū certè nec domino af-
ferebat magnum præiudicium,quia poterat redimere intra annū;
vt infrà , eodem.§ porrò. Nam nos videmus quòd alienationes
quædam propter necessitatem permittuntur, quę aliàs prohiben-
tur.C.de manu.testa.l. qui non potuerunt. ff. de fideicom. liber. l.
cum fidei.Item propter necessitatem æris alieni possunt capi pi-
gnora & distrahi per iudicem : vt ff. de damno infecto. l. si finita.
§.si qua sunt iura.& certum est quod iudex repræsentat personam
partis,vt C. de euic. l. si ob causam . Sed contrarium statuitur in
principe.Et est ratio , quia feudi proprietas est domini , & sic do-
minus habet superius dominium : & ideò sine eius consensu alie-
nari non potest ; quia aliquid fieri in rebus alienis . &c. C. de pac.
l.fina.in fine. Non obst. contraria ; quia loquuntur in eo qui in
iure de quo quæritur non habet actum superiorem . Nam vbi
est superioritas ibi debet esse authoritas. Sed certè mirum est
hoc. Nam vasallus non intromittit se de proprietate domi-
ni , sed solum de suo vtili dominio . argum. ff. de rei vendica.
l. necessariò . §. fina. Sed respondeo suum vtile dominum non
est francum , sed suppositum seruituti & obsequio domini . Et
ideò ne. per alienationes iura dominorum minuantur statu-
tum est quòd non possunt alienari. Hanc rationem reddit text.
infrà de prohibi. feud. alie. per Lotha. capi.imperialis beneuo-
lentię . ibi attenuatas &c. Item legibus contrarijs ille qui alie-
nabat , habebat rectum dominium rerum non dico filij ; ut in-
stitut. de noxa. §. fina. Non obstat quod dixi de secundo, decre-
to;quia illud sic debet intelligi quòad commoditates,non quò ad
ius inseparabile.

ADDITIO.

a Mala fide. Not.quod præscriptio contra ius commune æquiparatur præscri-
benti mala fide,& sic in foro conscientiæ retineri non potest. cap. ij. de re iu.
And.Barba.

1 *Vasallus alienans partem feudi an totum amittat.*
2 *Vasallus an amittat feudum propter maximam . capitis diminutionem.*
3 *Alienatio tenet viuente illo qui alienauit.*
4 *Vasallus si mereatur amittere feudum,Imperator uel Rex non debet sibi retinere,sed Baroni alteri conferre.*

Si vero uel totum. Caſus. Permittebatur alienatio
de iure antiquo ſi vaſallus feu-
dum vel totum vel partem volebat in feudum dare bona fide,
non in fraudem etiam domino inuito, vel ignorante. Si vaſa lus
domino diſſentiente re vendebat, vel in feudum dabat: ſi decede
bat ſine hærede, vel feudum refutabat, vel culpa ſua amittebat,
alienatio reſcindebatur & reuertebatur feudum ad dominum,
niſi accipiens à priore domino volebat feudum recognoſcere.
1 & ſibi ſeruire. hoc dicit. ¶ *Vel partem* † Et ſi vltra alienabat, iure
medio per Lotha. introducto, totum quod alienabat, perdebat, id
eſt etiam quod infra dimidiam erat. & hoc ratione exceſſus quem
committebat contra dominum: illud verò quod non alienabat
non perdebat. infrà de vaſal. qui contra conſtitu. Lotha. c. j. hodie
verò perdit totum etiam ſi vnum ceſpitem alienauerit: vt infrà,
de prohi. feu. alie. per Fede. c. j. in princ. & dic quòd perdebat & per
dit ipſo iure feudum. Pet. de Cer. & quanquam ita ſit de rigore
iuris ciuilis, tamen de æquitate canonica, quæ ſeruanda eſt in ter-
a ris eccleſiæ, & in eccleſiaſticis feudis, dicimus [a] quòd non per-
dit id quod alienauit, vt not. in c. ex parte. extrà de feud. in nouel.
2 & quod hic dico teneas. ¶ *Sine fraude.* † Nota quòd in omni permiſ
ſione fraus intelligitur excepta ff de priuile. cred. l. ſi pater. ff. man.
l. creditor. §. Lucius. ibi dum dicit plenè quidem mandaſſe. ſed
quatenus ex fide res agenda eſſet, & eſt elegans verbum Scæuolæ.
Quod & ipſum hodie. Nota optimum textum quòd licet hodie om-
nis alienatio ſit prohibita vaſallo: Secus tamen in infeudatione.
quia in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus. *Aut alia forte*
3 *ratione.* † Not. verbum quod eſt argu. quòd propter maximam
capitis diminutionem vaſallus quaſi videatur decedere ſine hære-
de, & feudum reuertatur ad dominum. Ego credo quòd reſeruetur
liberis, per authen. bona damnatorum. & non exiſtentibus libe-
ris, agnatis, ſi eſt feudum paternum. aliàs reuertitur ad dominum.
vel dic vt dixi ſuprà, per quos fiat inueſti. §. fin. in fine. *Ad irritum
reuocabatur* Simile in re quæ ſubiacet reſtitutioni. nam ſi non ve-
nia caſus reſtitutionis tenet alienatio, poſteà reſoluitur ipſo iure.
& hæc eſt natura iſtius dictionis irritum: vt in authenti. de reſtitu.
& ea quæ parit. §. quamobrem, *Eo excepto.* adhuc recitat ius anti-
quum, quo cauebatur, quòd ſi alienatio tenebat, ſi erat poſtea
facta caduca, poterat is cui facta erat alienatio, rem retinere ſi
4 volebat eam in feudum recognoſcere, & domino ſeruire † Et not.
quòd ſi Baro aliquis mereatur amittere feudum, quod Imperator
vel Rex cuius erat Baro, non debet ſibi appropriare, ſed alteri
b Baroni [b] qui eadem munera debeat per ſucceſsionem ſubire. ff.
de aqua quo & æſti. l. j. §. permittitur. C. de decur. l. quidam igna-
uiæ. lib. decimo. C. de murileg. l. murileguli. lib. xj.

ADDITIONES.

a Dicimus. Vide Lud. Ro. l. iiij. §. Cato. ff. de verb. oblig. vbi dicit, quòd Bald. infideliter recitat, Io. And. quòd imò dicit, quod non perdit niſi partem alie natam, non ſolum de iure canonico ſed etiam de communi opi. legiſtarum, Vide ſcribentes in dicto cap. ex parte. And. Barba.

b Baroni. Facit ſimile quod habetur in c. relatum. de præbendis vbi epiſcopus conferendo dicitur donare; quia non videtur poſſe retinere apud ſe. Vide gloſſ. in cap. conquerente de reſti. ſpo. quæ dicit, quòd epiſcopus priuauit cle ricum beneficio, & illud retinuit apud ſe. And. Barb.

1 *Pater licet teneatur dotare filiam, non tamen tenetur eā dotare de feudo.*
2 *Dominus ſi approbat teſtamentum uaſalli, quid iuris.*
3 *Feudum ſi ſit relictum pro anima an debeatur æſtimatio. & nu. 4.*
5 *Eccleſia dicitur filius anomalus, non legitimus & naturalis.*
6 *Filius an poſsit donare feudum in donatione propter nuptias.*
7 *Quid in emphyteuſi eccleſiæ.*
8 *Fraus probatur ex paruitate pretij.*

Donare. Caſus enumerantur in quibus etiam de anti-
quo iure alienatio fuerat prohibita, videlicet do
nare pro anima, iudicare: in dotem pro filia dare: locatio tamen
1 permittebatur niſi fiat in fraudem. hoc dicit. ¶ † Nota quòd licet
pater teneatur dotare, filiam, non tamen tenetur dotare eam de
feudo ſed de fructibus feudi tenetur, & poteſt, cùm ſit ipſe eorum
dominus: pater autem naturalis tantum non tenetur dotare fi-
liam etiam de proprio. de lega. iij. l. vxorem. §. pater. Non dicitur
ergo alienare rem qui fructus alienat. argum. ff. de dona. l. in
2 ædibus. §. ex rebus. † Quid ſi dominus mortuo vaſallo appro-
bat eius teſtamentum, nunquid confirmatur? & videtur quòd
ſic. nam iſtud teſtamentum eſt præter legem: & ſic ſtat in eo
ſtatu in quo ſtant teſtamenta de iuregentium, vt notat Iaco
bus de Aren. C. de legi. l. non dubium. ſecus ſi eſſet contra le-
gem quare non poſſet confirmari. ¶ Oppo. de authentic. res quæ
C. communia de lega. Solu. illa authenti. locum non habet in re
feudali, nec in alia quæ ſui natura prohibetur alienari: vel expreſ-
ſa diſpoſitione teſtatoris, vel contrahentis eſt prohibita aliena-
a ri: [a] ſed ſolum in caſu proprio illius authenti. eſt illa authenti. ſer-
uanda, & non trahenda ad conſequentiam: quia cum ſit ibi ſpecia
le, ergo in contrarium eſt ius commune. vt ff. de leg. l. ius ſingulare
¶ Nota hic de ver. iudicare. quod eſt verbum commune. Itē not ꝙ
b id qđ relinquitur pro anima, videtur relictū pios vſus [b], id eſt ad
3 vſus pauperū: vt nota ff. de leg. ij. l. ſi quis Titio. ¶ † Sed ego quæro
quando feudum relinquitur pro anima vtrum debeatur æſtima-
tio. Et videtur quòd non. extra de teſt. ca. filius. ſed certè ibi non
prohibet æſtimationem peti ſecundum Hoſtien. vel ibi erat lega-
ta res aliena: ſcilicet cuiuſdam eccleſiæ quæ ſine magna difficulta-
te non poteſt alienari ſicut prędia Cæſaris: vt ff de lega. j. apud Iu-
lianum. §. conſtat. ſecundum alios. vt ibi nota in nouel. vel dic Aut
teſtator ſciuit vel errauit. vt C. de leg. l. cum alienam. Tu dic nil de
beri: quia quoties teſtator legat ius ſuum, qđ morte finitur, inutile
eſt legatum: vt C. de lega. l. vxor patrui. Et nota hic quòd quidam
antiqui doctores, vt dominus Henricus Archiepiſcopus Ebre-
dunen. in ſua ſumma titulo iiij. dicit ꝙ multi credebant hunc text.
eſſe falſum. & quòd Imperator non poterat ſtatuere vt eccleſiæ,
vel in pios vſus non poſſit legari: quia priuilegium quod conceſ-
ſum eſt eccleſijs per Imperatorem cum ſit effectum eccleſiaſtici
iuris, non poſsit reuocari per Imperatorem ſecundum eum. vel
debet exponi quòd non poſſit legari pro anima, ſcilicet laico; ſed
eccleſiæ ſic ſecundum eum quem videas ſi habes: & ſi non habes,
non cures ſuper hoc puncto, quia recitaui tibi. Sed certè iſtud ꝙ
non poſsit alienare, non eſt contra priuilegium eccleſiæ, ſi eſt ip-
ſius feudi natura. & vt ita dixerim, vitium quod rem comitatur:
vt C. de ácquirenda poſſeſſione. lege. vitia. vnde non poteſt aliena
ri plus quam ratio iuris permittat argumen. ff de ſtipulatio ſeruor.
leg. ſi ſeruus communis Mæuij. §. fina. ſicut dicimus in vſufructu
& alijs iuribus inſeparabilibus a perſona: vt ff. de noua. ſi vſusfru-
ctus. Item iſtud eſſet teſtari de beneficio, & bonis domini. non de
re propria quod eſt impoſſibile. ff. de ado. l. ſi arrogator. §. ſed an
impuberi. extra de teſta. c. filius & in noſtro. §. Et ideo mirandum
de dicto Archiepiſcopo qui dicit, quod ſuper hoc recurrendum
eſt ad Papam, qui me debitur læſionem domini temporalis. Fortè.
poſſet ſaluari ſi intelligeret quòd exiſtentibus liberis ipſi liberi nō
ratione feudi, ſed ratione alterius hæreditatis poſſent grauari in
præſtatione fructuum feudi fienda pro anima Nam per tale lega-
tum non conſtituitur ius in re. vt ff. de vſufruct. l. ſi quis ita. ff. de
contrah. empt. l. fina. §. ſi. de vſufruct. lega. l. fundi Trebatiani. Ho-
ſtien. dicit in ſumma de immuni. eccleſiæ. quòd feudum paternum
vel proprium poteſt eccleſiæ legari, niſi conſuetudo ſemper repu-
gnet. Sed hoc dictum non videtur procedere: quia conſuetudo
ſemper repugnat. Nam nulla ordinatio teſtamenti valet in feudis,
ſecundum conſuetudinem feudorum, vt ſupra, de ſucceſsione
feudi. capitu. j. niſi domino conſentiente: quia qui poſſunt præſta
re conſenſum in contractu, poſſunt & in vltima voluntate: vt ff.
quibus modis pign. vel hypothec. ſolu. l. ſicut. §. venditionis. vbi
eſt textus ſingularis etiam ſi eccleſia haberetur loco filij, tamen
4 non valet teſtamentum domino non conſentiente. † Sed dubita-
ri poteſt ſi feudum eſt ita conceſſum pro te & hæredibus tuis qui-
buſcunque. Nam tunc videtur poſſe teſtari & legari: quia legata-
rius in re legata quodammodo hęres eſt vt ff. de vſuca. l. id tem-
c pus §. j. Sed contrarium videtur, [c] ſcilicet quod intelligatur ſolum
de ſuccedentibus ab inteſtato. arg. C. de inoffic. teſt. l. ſi quando in
princip. Vnde etiam vxor quæ venit ab inteſtato his verbis con-
tinetur: quod nō placet: quia eſſet impropriare feudum dupliciter.
vno

ADDITIONES.

a Alienari. Ponderat quia aliquid dicunt ſe noua dicere in d. authen. & dicunt quòd non habet locum quando teſtator expreſſè prohibuit rem alienari. Andre. Barba.

b ¶ Vſus. Vide ibi gl. ſing. licet videatur dicere contrarium cum dicit in piam cauſam, vel pro anima, & pondera iſtum text. quia dicit quod pater non po- teſt donare feudum filiæ in dotem. quod ſi ſtatuto cauetur, quod ſubditus non poſsit alienare in non ſubditum vt eſt Mediolani & Tuderti; an ſubditus po terit dare in dotem filiæ bona immobilia ſtatuto prohibente ita generaliter. nam hic eſt caſus ſpecialis quòd pater non poſsit dare in dotem feudum er- go in contrarium erit ius commune: ſed ſtatutum non loquitur de dote, er- go ſtabimus diſpoſitioni iuris communis. Vide conſilium Nicolai Alex. generi Bart. Vide quæ dixi in conſilio pridiè reddito. Et uide Lud. Rom. in authen. ſimiliter. C. ad l. Fal. ubi allegat hunc. §. contra dicta Baldi. in l. gene- rali. C. de ſacroſan. eccle. dixi in capitul. relatum de teſt. Vide Lud. conſil. cxcvij. vbi dicit iſtum. §. non habere locum de benignitate canonica. alle. d. An. in cap. quæ in eccleſiarum de conſtit. Audreas Barba.

c Videtur. Sed contrarium tenet idem Bald. in l. imperialem. in princ. de pro- hi. feud. alie. per Fede. Vide text. in ca. j. infra de feu. non ha. propriam na. feu. pondera ſi dici poſsit quòd attendatur materia ſuper qua illa verba profe- runtur, quaſi in materia feudi. Vide text. in l. j. §. permittitur. in verbo, hęre- dem, vel qualemcunque ſucceſſorem. de aqua quoti. Vide Bald. in l. cum ui- rum. C. de fideicom. & ff. de re. diui. modernio. in l. id tempus. §. j. de vſucap. & in l. etiam. ff. ſoluto matrimo. do. Abb. in conſil. xcix. allegat Bald. in d. l. im perialem. & tranſit cum iſto dicto. Andr. Barba.

vero modo ... hæredum qui nõ sunt agnationis cõmunis,alio
modo ... ur.arg.C.de dotis promis.l.j.& sic dict o qui-
... ... gitur.vt C.de sacrosan.eccle.l.j. & quod nota. p
5 Inco ... Are... §.tem nuntiatio ff.de ope.nou.nun ¶ †Extrà
no ... ecclesia dicitur filius anomalus,non naturalis & leg ti-
... de q ... de per Accur.Cynum,& alios.C.de sacrosanc ecc e
6 ... authen ... si qua mulier.super verbo,liberos. † Sed nunquid fi-
lius potest dare feudum in donatione propter nuptias? quidam di-
cunt quòd non ego dico quòd sic pro seipso saluo iure domini:si-
cut potest filia feudum pro seipsa dare in dotem, nam dos & do-
natio propter nuptias æquiparantur,vt in authentica dos data. C.
de donat. ante nuptias .sed Iacob.Belui.dicit quòd sine voluntate
domini non pro seipsa potest in dotem dare vt ipse not. infrà de
7 inuestitu.quam Titius acce.à Sempro.cap. j. dic vt ibi.¶ † Quæro
... emphyteusi ecclesiæ,vtrum possit donari saluo iure eccle-
a siæ? gloss. dic ... quòd sic,per l.j.C.de fun.patri.lib.vndecimo . ita
... in l.prima in fine.C.de iure emphyteutico.alij dicunt quòd il-
la lex j.ponit duos casus speciales:scilicet in fisco & principe:ergo
in contrarium est ius commune secundum Pet.de Cer.hanc opinio
nem tenet Bart.& ita consuluit per l vniuersas.C.ne rei domi. vel
templorum.sed ibi loquitur quando alienat in fraudem,hic simpli
citer saluo iure ecclesiæ.oportet ergo quòd in instrumento dica-
tur,saluo iure ecclesiæ:alias cadere à iure suo:&ita teneo. Nam
qui aliter contrahit ecclesiæ perdit,& quantum est in se possessionẽ
subuertere videtur,iuxta not.C.de acquirend.possessione.l.ex libe
ris. *Locare* Nota quòd locatio non est alienatio nisi sit perpetua.
Sub vilissima pensione. puta duorum denariorum quolibet anno,ali-
quo tamen dato à principio,cum res sit digna maiori pensione:vt
ff.de acquirenda possessione. lege, si quis ante . alij dicunt etiam
nullo dato à principio:ut nota. extra de locato. capitulo potuit.
8 in nouella.¶ *In fraudem esse,* † Not. optimum text. ꝙ ex paruitate
pensionis vel pretij fraus arguitè probatur. Est autem argumentũ
ratio rei dubię faciens fidẽ,& facit.ff.de trãsactio.l.cũ hi.§ in causa.
& extra de empt.& vendi.capi ad nostrã.& de pigno.c illo vos. In
glossa in hoc.in fine.ipsa autẽ mulier habens feudum pro se põt in
dotẽ dare,dummodo non det æstimatum,nec aliquod pactum de
lucrando faciat;quia apud maritum non potest remanere: vt infra
de inuestitu.quam Titius.capitulo vnico. & infra de eo qui sibi &
suis hære. capitulo primo. secundum Iacob. de Ardi. in sum-
ma sub rubrica , an vasallus possit feudum pro filia sua dotem
dare.

ADDITIO.

a Glo. dicit , Vide Bald.in l.fi.C.de iure emphy.Andre.Barba,

1 *Renuntians perdit ius suum:qualiter hoc intelligatur.*
2 *Tempus ex quo inducitur tacita renuntiatio non currit ignoranti.*
3 *An autem tempus currat pupillo.*
4 *Agnati in redimendo feudo ab agnato vasallo alienato an præferantur domino.*
5 *Feudi alienatio si sit permissa per statutum an agnati potuerũt redimere.*

Porro. Olim antiquo iure si vasallus alienabat partem feudi etiam licitè sine consensu domini, dominus poterat
redimere colligere ab emptore pro æquali pretio, nisi dominus
sciens renuntiauerit suo iuri expressè vel tacitè per annũ: sed præ-
scriptione xxx annorum repellitur sciens & ignorans:Agnati au-
tem vasalli proximiores pręferebantur domino in probando & re
dimendo.hoc dicit.*Praua.* scilicet alienationem permittendo . *Pro
æquali pretio* Nota verbum & si de fraude dubitabatur,debeat iqui-
ri veritas.multi enim prętia confingunt in fraudem aliorum *Refu-*
1 *tatione.*† Nota quod qui refutat,perdit ius suum:hoc verum in iu-
re suo proprio.Secus in iure vniuersitatis vel populi, vt extra de
foro competenti.cap. si diligenti. Item non tenet renuntiatio si
quis ex hoc perderet vitam vel statum: vt est glossa notabilis in l.
pactum.inter hæredem.ff de pactis.& probatur expressè.ff. de ap-
pell.non tantum.& in l.ij.& iij.ff.de lib. cau. *Annali silentio.* Nota
quòd annale silentium habet vim refutationis. facit. ff. ad Tre-
bellia.l.facta. §. si quis bonorum. & quod not. ff de negotijs ge-
2 stis.l.si ego.*Ex quo sciuerit ,*†Nota tempus ex quo inducitur tacita
renuntiatio non currere ignoranti. & est argu. ad statutum Peru-
sinum de insinuationibus testamentorum . Item potes notare
quòd præscriptio annalis,vel minoris temporis nunquam currit
ignoranti.*Triginta annis,* Nota hic expressum quod iuri offerendi
quod habet dominus pręscribitur spatio xxx.annorum quod igno
a ranti currit.a Adde C.de præscriptio. long. tempo l.fi. & in au-
3 then. ꝙ si quis quibusdam.¶ † Quæro vtrum tempus currat pupil
lo.gl.hic notabiliter sentit,ꝙ non.vnde nota ꝙ licet præscriptio.
xx.an.inducatur à consuetudine , vel statuto, tamen in ea habet
locum lex sicut.C. de præscriptione xxx. annorum . vbi contine-
tur diffinitio generalis,quòd pręscriptiones longissimi temporis
quia sunt omnino odiosæ non currunt pupillis : qđ tene menti.
b [b] & sic ratio legis id est iuris cõis interpretatur statutũ municipa-
le & ↄsuetudines locorũ,dũ tamẽ verba statuti & ↄsuetudinis for-
maliter nõ repugnẽt: vt no.C.de iure deli.l.fi.§.in cõputatione.&
extrà de consue.c.cũ dilectus.C.de noxa.l.si serui . vestri cũ simili-
bus & item dico in pscriptione statutarię.puta x. annorũ surrogata
loco pscriptionis xxx.an vt sicut illa currit adultis & ñ pupillis,sit
c illa surrogata per statutũ: ꝙ est notã. [c] Et no.ꝙ dicũt qdã. ꝙ hodie
nulla currit pscriptio ꝯ dñm,qd intellige dño ignorãte:vt.j.de ca.
Cor.§.pterea.& ď ,phi.feu.alie.p Fede.§ j.vel ibi loqt qñ ꝯ ius alie
nauit:hic qñ ↄsuetudine pmittẽte & hęc vera.*Proximi agnati*. No.
ꝙ in alienatione ,phibenda & in redimendo agnati pferuntur dño.
Sed quomodo potest prohiberi ꝙ consuetudo permittebat? Res-
4 pondeo offerendo ante factũ æquale prætiũ.† Et no.ꝙ hic videtur
casus,ꝙ facta alienatione agnati præferuntur domino, secundum
Iac.de Bel.sed ego dico ꝙ hoc nõ dicit lrã , quia loquitur tantũ in
duobus casibus.s qñ alienatio erat facta de bona ↄsuetudine,item
qñ de mala quę tñ alienationẽ pmittebat irreqsito dño,& irreqsi-
tis agnatis Si aũt alienat o est ,phibita,feudũ aperit dño & pfertur
agnatis:vt.infra de ,phi.feu.alie.p Fede.c.j.in prin .& sic priuãt agna
ti,cũ vasallus alienãdo feudũ cõmittat offensam in personam do-
mini:vt infrà q̃ prima cã bene.amittẽ c.j.§.pen.& fi.dixi. s̃. de suc.
feu.capi hoc quoque.secundum Petrum de Cer. considera. ergo poterit
vasallus cum domino in secreto colludere:ita quòd de collusione
non possunt haberi testes.& sic fraudare agnatos . quod est multũ
d inconueniens. d vt ff.sol.mat. l. filiæ meæ . Ad hoc ita respondeo;
dominus qui ex tali delicto lucratur,habet causam lucratiuam:vt
no.in simili.ff.de exceptio do.l.apud Celsum.§.authoris. vnde ne
dum eo colludente,sed etiam eo ignorante, agnati , si feudum est
paternum,possunt agere reuocatoria.ar.insti.de act.§.item si quis
in fraudem. & ff. de leg.j. l planè. la secunda. hoc quòd dico , est
no...,& si diceretur ꝙ contra dñm nullũ cõperet remedium, te-
neretur ... qui vendidit,in pñdiciũ agnatorũ,actione de dolo , &
criminaliter crimine stellionatus si constaret ꝙ fecit principaliter
vt eis obesset puta donando extrano.sed Ia.Bel.inclinat simplicit
pro agnatis,& habeo hic talẽ postil... sup ver.redimẽdo.s. eo casu
quã ... alienatio erat ↄcessa vel ,phibita.Dy ego veriorẽ puto opi.
dñi Pet de Cer.cũ eo ꝙ nunc addidi,& alias dixi.¶ Quæro qd si p
5 formã statuti est permissa alienatio feudi & non est dictum ꝙ dñs
vel agnati possint redimere:nunquid hoc tacitè ĩtelligitur cautũ?
Et videtur quòd non quia hoc non dictat statutum.Tu dic ꝙ taci
tè videtur cautum:qa cũ hoc stet in finibus permissionis, & nihil
disponatur in præiudicium domini vel agnatorum super iure redi
mendi.tacite videtur sibi ius siue priuilegium redimendi reserua-
tum ex quo non reperitur ademptũ:vt C.de appellat.pręcipimus.
in fi.secundum gl.& Iac.Bel quod est no.¶ Extra quæ it gl vtrum
valeat statutum ciuitatis Vincentiæ,quo cauetur,quòd si secũdus
creditor distulit per annũ & diem ius suum prosequi,ꝙ postea nõ
audiatur nisi tempus interrupetit, & de interruptione doceat per
publicum instrumentum tabellionis bonæ opinionis. Et dicit glos.
quòd iste text.est argu.quòd valeat statutum : quia est secundum si
mile consuetudinis hoc approbantis,licet alij dicant contrarium,
teneas quòd statutum valeat & facit extra de in integ. resti. &c.
e cõstitutus & quod no.in l.fi.C.de iure do.impe.tene mẽti hãc gl.[e]
de illa.

ADDITIONES.

a Currit.not.quòd iuri offerendi præscriptio currit ignoranti,sed dic quòd re stituitur per text.aureum & ibi Barto.in l.j.§ .si autem propter.ff.de itinere actuque priuato. Andr.Bar.
b Menti.Vide Bal.in c.j.quo tempore miles. And.Barbacia.
c Nota.Vide Bar.& quæ ibi notaui ad Bar.in l.etiam.ff.de minorib.And.Barb.
d Incõueniens.Vide Bald.in d.l.filiæ. vbi dicit quòd ex ea fuit assumptum.c. ij.de renun.lib.vj.facit quod dicit Pet.de Anch. in c. sicut nobis. de reg. de eo qui in extremis assumit habitum religionis ut faciat expirare fideicommissum.facit quod dicit Ang.in l.nuper.C.de nat.lib.de eo qui in morte disponsat concubinam ad legitimationem filiorum , ut non præiudicetur filiis primi matrimonij,nec faciat expirare fideicommissum.facit c.audiuims. de collu.vbi fingitur quæstio vt fiat transactio in præiudicium episcopi. Vide Bald.in c.in præsentia,de probat.de eo qui in infirmitate mortis intrat monasterium vt priuet substitutum.allegat d.l.filiæ.& in Authen.nisi rogati. C. ad Tre.vbi dicit in sene nimis grandæuo.intrante religionem. allegat d. l. filiæ.Vide gloss.in cle.dudum.de sepult.vide Pet.de Anch.pro d.l. filiæ. in ↄsi. ccccxiij.& in cõsilio cccxciij.Vide etiam quod voluit glo.in l.ab hostibus.§. si vir.ff.so.mat.& ibi Lud.Ro.de eo qui præstitit casum mortis vxor.ad hoc ut lucretur dotem ex pacto.allegat.d.l.filiæ.& quod habetur in c. postulasti. de conces.præben.vbi si aliquis debet lucrari propter negligentiam alterius,quòd non lucrabitur si ipse fuit causa negligentiæ. Andr.Barb.
e Glo.Et sic no.quod per statutum potest abbreuiari ius offerendi.Adde quod secundus creditor potest offerre litis æstimationem priori in possessionem misso. & petere à competenti iura sibi cedi.l.creditor.§.quoniam.ff.qui pot. in pign.habe.secundum Alberi.

De illa. Caſus. quæritur an dominus poſſit proprietatem
feudi alienare. Reſpondetur ꝙ ſeruandum eſt quod
ſtatutum eſt per legem Cor. hoc dicit. Et ſic not. quòd vnum ſta-
tutum remittit ſe ad aliud ſtatutum. Et quando ſtatutum remittēs
non dat aliam forman certam oportet videri ſtatutum ad quod ſit
remiſſio. Sed ſi per ſe dat certam formam non oportet videre ſeu
perſcrutari aliam ſcripturam, vt patet in omnibus ll. quæ faciunt
mētionem de edictis quæ non reperiuntur. id eſt, vbicunq; gl. dicit
qđ nō habemus ff. ex quib. cau. ma. l. ab hoſtibus. §. ſed qđ ſimpl'r.

Quis dicatur dux, marchio, comes ſiue capitaneus, vel vaſallus Rubr.

1 *Dignitates omnes à principe deſcendunt.*
2 *Comes qui propriè dicatur.*

1 Q Vià principe. Diuide † in duas partes. Pri-
mò quæ perſonæ notabili-
tantur per feudum: & declaratio graduum nobilitatis
feudi. Secundò quæ ſunt perſonæ quæ non nobilitan
tur. Secunda in §. cæteri. Caſus. Dux dicitur qui à principe de du-
catu eſt inueſtitus: Marchio qui de Marchia. Comes qui de comi-
tatu. Qui autem eſt à principe, vel à poteſtate aliqua de plebe,
vel de plebis parte Capitaneus appellatur. Qui à Capitaneis
eſt inueſtitus, antiquo iure valuaſor dicitur. Qui autem à maio
ribus valuaſoribus ſunt inueſtiti, valuaſini. id eſt minores valuaſo
res appellantur: & hoc feudum propriam non habet naturam: ſed
hodiè eſt exęquata cauſa & natura quantum ad retentionem feu-
di. quia ſine culpa a nemine poteſt auferri hodiè autem qui a val-
uaſoribus quibuſcunque feudum accipiunt plebeij ſunt, nec nobi
litantur per feudum, nam qui ſoldata accipiunt non nobilitantur
per hoc feudum. Vltimo declara quid dicatur ſoldata. h. dicit.
Ia. ¶ A *principe.* Not. omnes dignitates a Principe profluere tan-
quam a fonte. vnde in eo ſunt omnes dignitates. Et ſicut dicitur de
Papa quòd tanquam pater patrum cum omni prælato in iuriſdi-
ctione & poteſtate concurrit: ut not. in ca. ſi eo tempore. de elec.
lib. vj per Ioan. Monach. ita in principe Romano ſunt omnes the-
ſauri dignitatum reconditi. nam quod pluris eſt, vtiquè tanti eſt.
ideò dicit lex quòd ſi debet appellari ad præſidem & appellatur
ad principem, videtur ad præſidem appellatum. nam & ipſe prin-
ceps cuiuſque prouinciæ præſes eſt; ut ff. de appellationibus l. j. §.
ij. ſic Papa dicitur ſacerdos, licet ſit ſummus ſacerdos. ¶ *Comes ap-*
2 *pellatur.* † Nota quòd propriè ille dicitur Comes, qui eſt inueſti-
tus de comitatu: ergo ſine comitatu non dicitur propriè comes,
ſed abuſiuè: ſicut ſunt comites ſacri palatij qui creant tabelliones,
dant tutores, & alia faciunt quæ in eorum priuilegijs continentur:
ut not. in l. j. ff de tuto. & cur. dat ab his. ¶ *Aut plebis parte.* ſ. quota,
ſed ſi de re certa nō diceretur capitaneus. ar. C. de hære. inſti. quoti-
es. *Valuaſini.* nomen diminutiuum eſt. *Reuerteretur.* ita hodie reuer-
titur: quia reſoluto iure datoris &c. niſi a domino velit recognoſce
re; ut ſupra tit. j. Ia. *Eodem iure.* ut minores valuaſores dicantur ha-
bere feudi conſuetudinem ſicut maiores valuaſores, vt ſicut ma-
ioribus valuaſoribus non poterat feudum auferri mortuo ſuo in-
ueſtitore ſine liberis, ſi volebat ſeruire primo domino. ſic in mino
re, ſ. vt a maiore valuaſore qui inueſtiuit eum ſine liberis non poſ-
ſit ipſi minori feudum auferri ſi velit ſeruire priori domino. Pet. de
Cer. & ſic finito iure maioris valuaſoris incipit ius minoris per
nouam recognitionem. quod eſt no.

1 *Nobilitas quæ dicatur.*
2 *Iudex qui præeſt cognitioni villæ vel caſtri dicitur habere dignitatem*

1 Cæteri uerò. Not. † ver. qui pro §. poteſt allegari, quia
not. eſt. & videtur hic §. nobilitatem attri-
buere antiquitati: ita quòd omne antiquum feudum poſſet dici
nobile. Qui autem nouum feudum acquirunt plebeij, nihilomi-
nus ſunt de nobilitate naturali. Vide Accur. ff. de gradibus. l. ſtem-
mata. extra de præben. c. venerabilem. in nouella. de accidentali
loquor hic. Et nota ꝙ accidentia denominant ſubiectum. Et not.
ſecundum Ia. de Bel. ꝙ hodie ſicut nobiles ſunt qui ab Imperato-
re vel a Rege feudum habent, & etiam qui feudum accipiunt ab
his qui propriè dicuntur regni capitanei. minores ergo valuaſo-
res & minimi ſunt hodiè plebeij niſi ab antiquo feudum habent.
ut in hoc c. patet euidenter. Iac. Bel per iſtum tex. cognoſce diffe-
rentiam inter feudum nobile, & ut ita dixerim, pedagogum. Peda-
gogum vulgariſſimè loquitur id eſt nullam nobilitatem ſeu digni
2 tatem acquirūt. Simō. † Adde ꝙ omnis qui poteſt cognitioni uillę,
vel caſtri, dicitur habere dignitatem. ar. no. extra de prębend. c. cū
olim. in nouella. Iſte fuit quidam antiquus doctor in materia feu-
dorum nominatus. *Feudi uſum.* ſcilicet rectum.

1 *Soldata quid ſit.*
2 *Quid ſit de ſalario ſi uterque uel alter moritur.*

1 Soldata autem. Pro §. poteſt allegari. † Et no. quòd
ſoldata eſt præſtatio quędam annua
& gratuita quæ a neutra parte tranſit in heredem. morte enim dā-
tis vel accipientis finitur. ſed nunquid ſalaria magiſtrorum quæ
percipiuntur de camera regis appellantur ſoldata? dic ꝙ non. quia
præſtatio talis non eſt gratuita. ff. de donat. Aquilius Regulus. & l.
2 ſi pater. † Quid ergo iuris eſt de ſalario ſi vterq; vel alter moritur.
dic ut leg. & no. ff. de ve. & extraor. cog. l. j. §. diuus. vbi etiam not.
quod iuris eſt de ſalario Poteſtatum. Vide etiam quod no. per Cy.
a à & alios. ff. de offi. aſſeſ. l. diem functo. dominus Cyn. dicit ibi ꝙ ſi
mortuus eſt Poteſtas, hæredes eius non debent habere ſalarium ni
ſi pro rata temporis quo poteſtas execuit officium. per l. j. C. de re
mili. li. xij. hoc patet: quia in quibuſdam eſt ſpeciale: ergo in contra
rium eſt ius commune ſecundum Pe. Item labor, & pecunia diui-
ſionem recipiunt. vt l. Seio. in prin. de an leg. ſed glo. dicit indiſtin
ctè ꝙ publica ſalaria debentur pro toto illo tempore quo debebat
ſtare in officio, ſi eſt annus vel anno minus, non vltra: ut no. in l. ſi
vno §. item cum quidam. ff. loca. & probat ꝙ aſſeſſoribus debet da
ri ſalarium integrum per herehes magiſtratus, ergo & ipſi debent
percipere ſalariū integrū: alias ꝯtrariū dicere eſſet iniuſtū. ar. ff. de
condi. & demon. l. Plautius §. idem ſciendum. & ff de condi. ob. cau.
l. ſi pecuniam. in prin. Bart. tenet in poteſtate ꝙ debeatur hæredi-
bus ſalarium totius temporis, quod non credo: quia vt videmus
hodie Poteſtates non tam eliguntur quam conducuntur: vel eſt con
tractus innominatus facio ut des. Et ideo ſi per caſum fortuitum
impeditur factum, non poteſt agi ad mercedem. hoc conſidera ꝙ
iſtud eſt tale factum quòd propriè non loquatur: & ideo eſt contra
ctus innominatus inter Comitem & Poteſtatem potes etiam ali
ter conſiderare tali exemplo poſito. Pone ꝙ quolibet menſe debe
tur ſalarium pro rata. vt dicamus ꝙ pro primo menſe ſit purum:
pro ſequentibus verò conditionale: vel ob finalem cauſam quæ
habet vim conditionis, Et ideo ſi inchoato primo menſe decedit,
pro illo traſmittet: ſi inchoato ſecundo idem Sed pro non incho
atis nihil debetur. arg. ff de ſtipu ſeruo. l. ſi ſeruus communis Mæ-
uij & caſtrenſis peculij. §. vlti Et ideo ſi in ciuitate Peruſiæ morere
tur Poteſtas durante officio pro toto eo tempore pro quo ceſſit &
venit dies ſolutionis; vt quia debet habere primā pagam in princ.
officij pro iſto tempore debeatur hæredi etiam ſi non fuit in offi-
cio niſi per vnum momentum ar. ff. de leg. iij. qui concubinam. §.
vxori Sed qđ ſi deceſſit in itinere antequā ingrederet officium? re
ſpondeo nil habere, qa cōmoda officij poſt adminiſtrationē inci-
piūt deberi, & nō ante; vt C. de primipilo. l. 1. li. xij. Soldata ꝓſtatio
b eſt annua ex ꝓmiſſione patris. *Soldata uerò.* Nota quare dr̄ ſoldata[b].

ADDITIONES.

a Per Cy. Vide glo. & tex. in l. legatus. ad finem. ff. de legation. vbi ego notaui.
plura dicta in tex. quem habui ab Angelo. in quæſti. incipiente, exorta guerra,
quibus adde hic Bal. quia notanter loquitur. Andre. Barbacia.
b Soldata. Et no. ꝙ non dicitur feudum ſoldatæ; quia non iuratur fidelitas, ſed
ſoldata quæ non conſueuit dari, & ideo nec data intelligitur niſi ſtātibus in
ſeruitio domini, quia non præſumitur dominus ſuum iactare niſi contrari-
um ſit actum, & hæc inuit, ꝙ ſequitur hic de vino & annona.

De ſucceſsione fratrum, vel de gradibus ſuccedentium in feudo Rub.

Er ſucceſsionem. Diuide capitulum in
quatuor partes. Pri-
mo qualiter feudum acquirat. Scđo de ſucceſſione li-
neæ deſcēdētis maſculinæ & fęmininæ. Tertiò de ſuc
ceſſione lineæ tranſuerſalis permiſſa vel prohibita. Quartò de con
tentione orta occaſione ſucceſſionis. ſecunda incipit in ver. mor-
tuo eīn. tertia in §. his vero. quarta in §. dominus. Caſus vſq; ad §. ſi
eīū Titij. Feudū acquirit inueſtitura & ſucceſſione. nam mortuo
vaſallo prima cauſa eſt liberorū maſculorū, nepotū & aliorū deſcē
dentiū: ſed filiæ neptes & ꝓneptes nō ſuccedūt ipſi, nec nati ex eis
niſi feudū ſit fœmininū vel eo pacto acquiſitū: nō extantibus aūt
liberis ſuccedūt fratres primo & filij fratrū: de inde agnati vlterio-
res ſi feudū ſit paternū. h. d. *Prima cauſa.* Nota ꝙ ordo traditus de
iure Romano in ſuccedēdo ab inteſtato ſola prærogatiua gradus
a attēta, nō dico ad qualitates ſuccedentiū, dēt ſeruari in feudis a ita
dicit iſte text. & glo. eſt hic notabilis *Cæteri.* id eſt tranſuerſales eius
qui deceſſit cum hæredi.

ad filias

ADDITIONES.

a In feudis. No. ꝙ conſuetudo feudorum regulatur ſecundum ius commune.
quod eſt no. dignum valde. Vide tex. quem moderniores dicunt meliorem
de iure in c. cum dilectus. de con ſue. Et vide quę addidi ad Bal. in l. fi. §. in cō
putatione. C. de iure deli. Andreas Barb.

1 *Proles dicitur omnis deſcendens uſque in infinitum.*

1 **Ad filias.** Iſte ver.pro §.allegatur.Dicitur † proles omnis deſcendens in infinitum. *Niſi eius conditionis ſit feudum.*id eſt fœmininũ; vt infrà, de na. ſuc.feu.circa prin. Iac.Bel. quia ſic datum ad certum ſeruitium.& id poteſt non minus decẽter præſtare fœmina, quæ ſola ſupereſt quàm maſculus :ut infrà, de quibuſdam alijs capitulis extraor.ca.ſi cui militi. ſecundum Ia. de Are.ſed vt aliàs dixi illa capitula ſunt apocripha.

1 *Frater ex utroque parente in ſucceßione an excludat alium fratrem ex uno latere tantum.*
2 *Nepotes ex diuerſis fratribus an ſuccedãt patruo in ſtirpes, an in capita.*
3 *Probationis onus incumbit ei qui nouum dicit.*

His verò. Supra dixit de ſucceſſione liberorum. hic. de ſucceſſione tranſuerſalium agnatorum. *Primò fratres.*Not quòd hæc litera non facit differentiam inter fratres
1 ex vtroq; parente,& cõſanguineos.† Quero ergo nunquid frater ex vtroque parente excludat fratrem ex parte tantum in feudi ſucceſſione? & videtur quòd ſic in Authent.de hære.ab.inteſt. §.reliquum.coll.ix. quia ad illum gradum defertur feudum ad quem vniuerſa hæreditas vaſalli pertinet:vt infra hic incipiunt conſuetudines regni.§.ſi cõtigerit.in prin.Sed ego puto nõ p iſtũ;text. Nã in feudo nõ ſuccedũt aliqui quia cognati,ſed quia agnati nec propriè iure hæreditario ſed beneficio domini.arg.C. de proximis ſacro.ſcrinior.l.ſi quis.ſecundum Iacobum de Ardiſo.ſub rubrica de ſucceſſione feudi.Et ſequitur rubricella, an frater ex vtroque parente excludat fratrem ex parte tantum; licet enim duæ partes concurrunt,tamen cum altera earum eſt impertinens, ex ea non augetur effectus.¶ *Deinde agnati ulteriores.*Nota valde hunc caſum. Nam poſt fratres & fratrum filios quos prætulit, cæteros agnatos
2 vocat: & non declarat vtrum in capita vel in ſtirpes. ¶† Quæro ergo ſecundum Iac.de Ard. vtrum nepotes ex diuerſis fratribus
a ſuccedant patruo in ſtirpes,an in capita. dicit ipſe[a] quòd cum inter eos ſit ſeruanda paritas,ꝙ ſuccedunt in capita & non in ſtirpes. & dicit ꝙ eſt caſus iſtius §.ad filias Quando enim cum patruo,ſuccedunt in ſtirpes:quia ingrediuntur gradum paternum :ſed quãdo per ſeipſos,cuilibet per ſe decernitur; nec minus eſt nepos licet cum multis ſit nepos.Conſidera, tex.iſte non dicit aliquid in capita vel in ſtirpes & ideo debet intelligi ſecundum ius commune:ut ſupra,de feu.cog c.Obertus §.ſtrenuus. De iure autem communi ſunt opiniones, Sed quia ſtatutum eſt ut poſt fratrum filios vlteres ſuccedant in capita,tacitè videtur ſtatutum vt fratrum filij ſuccedant in ſtirpes.arg.ff.de iud.l.cum prætor.& ita conſului ut alias dixi,tamen tex.iſte eſt multum pũgitiuus eo quod cum per ſe diſpoſuerit de fratre,& fratris filijs ſimul venientibus, cæteros agnatos vlteriores exequare videtur. Sed tamen non eſt nouum quòd leges poſteriores diſtinguantur per priores; ut ff. de legibus. l.ſed & poſteriores.Et ſic tota quæſtio ſtat in iure communi ſuppoſita opinione gloſſæ pro vera à qua conſulendo non recẽdo.dixi & dico quòd fratrum carnalium filij in ſtirpes ſuccedunt ſalua ſemper ſubſtantia veritatis agnationis communis. id eſt ille qui intendit ſuccedere in feudum originem trahit ab illo vaſallo qui ſuccedere vult:alias ſecus ut ſubijcit hic.ſi eñ Titij &c.Pe.de Cer Et not.hic melius quam alibi ꝙ feudum dicatur paternum. quia illud feudũ dicatur paternum.quod fuit illius parentis qui fuit genitor agnationis communis. tex.eſt hic notabilis. *Magnum.* Quia ad eum nunquam pertinuit feudum.Et no quòd in feudis ſucceſſio ſuum aſpicit ſtipitem, & non alium qui non eſt ſtipes agnationis commu-
3 nis.tex.eſt hic notabilis.*Nouum dicit.*† No,mirabilem tex.ꝙ onus probationis incumbit ei qui nouum dicit.& hoc ideo:quia indicia erant ſuper veteri.*Diligenter* Not.verbum quod ad delationem iuramenti in defectum probationis non eſt procedendum ex abru-
b pto[b] ſed cauſa cognita, & in tali delatione iudex debet habere æquitatem præ oculis : quia iſta delatio magis innititur æquitati quam rigori:vt dicit hic gloſſ.multũ no.Item Pe de Cer. *Deficiẽte* Subaudi quod poteſt intelligi ſecundum quod habetur ſuprà, de contro.inueſti circa princ.& ſupra de conten. inter dominum & vaſal.de inueſti.feu.ca.j.circa prin.& ſupra de conten. inter me & do.de por.feu.fratris mei. c, vnico. ſupra ſi de inueſto inter do. & vaſal.lis oria,c ij.& infra de conſue. rec, feu. c.ij.§. fina. cum ſimi. Pe.de Cer.

ADDITIONES.

a Dicit ipſe. Vide Bal.c.j.J.de natura ſucceſ.feud.And.Bar.
b Abrupto, Vide quod dicit not, Bald, in l. captatorias, C, de teſtam, mi, And.Bar,

De duobus fratribus de nouo feudo inveſtitis. Rubr.

1 *Ius accreſcendi an habeat locum in contractibus, in ultima uoluntate, in donatione cauſa mortis.*
2 *Quid ſi portio fieri non poteſt.*

1 **SI duo fratres.** † In feudo non habet locum ius accreſcendi inter eos qui prætendunt primam ſeu primordialem inueſtituram. hoc dicit,de hoc in l.j.C.quando non petentium partes.per Cyn.in contractibus qui contrahuntur verbis non habet
a locum ius accreſcendi:a quia verba deficiunt.ff.de verb.obl.l.ſi mihi & Titio.Idem in re quorum:tamen ſi ſtipulator decederet duobus hæredibus relictis bene haberet locum inter eos ius accreſcendi:ſi vnus eorum ius ſuum repudiaret.de legatis j.l.Legatarius. In vltima voluntate plenius eſt ius accreſcendi.lege,in teſtamentis.ff.
b de regul, iur. Idem in donatione cauſa mortis: b quia fauorabilis eſt,l j.in fi.C.de cad. tol. Caſus Datur regula quòd frater fratri in
2 feudo nouo non ſuccedit niſi aliud actũ fuerit.hoc dicit. ¶† Quærit glo.quid ſi fieri portio non valet eo quòd res conceſſa indiuiſibilis eſt ? videtur ꝙ accreſcat vaſallo. arg ff.de contrah. emptio.l. fundus ille.& ff quemadmo.ſer.amit.l.aquam.& ff.de euic.l. quod ad ſeruitutes.& ff.de liber.leg.l.ſi is qui duos.ff. loca.l. ſed addes.§. ſi quis mulierem.& C. commu. vtriuſque iudi.l. poſſeſſionum.In
c contrarium videtur ꝙ præferatur dominus ratione maioritatis.[c] arg,C.de dona.l.ſi quis argentum.vel ſaltẽ offerendo vaſallo æſtimationẽ partis.ar.ff de leg.ij.l.cum filius. in prin. & ff.ad l. Falc.l. lege Falcidia interueniente.Sed quod erit exemplum de indiuiſibili.gloſſ.dicit in ſeruitute & ſtatua. Quod dicit in ſeruitute, dic ſcilicet vſus : quia quando vſus debetur ſecundum neceſſitatem perſonæ non diuiditur ſecundum Pe. ſed certè hic non cadit ius accreſcendi;vt ff.de vſufr.l.dominus.quia eſt quid taxatum a natura.Item ponit.gloſſ.exemplum de ſtatua:quod poteſt intelligi ſi ſit affixa,id eſt in certo loco poſita,ita quod inde non amoueatur. nã iſtæ ſtatuæ plerunque vtilitatem afferunt: vt ff.de vſufruc.l. ſtatuæ. poteſt etiam poni exemplum in iure piſcandi.nam in ſe eſt indiuiſibile,cũ nõ diuidatᷣ in partes certas ratione loci & quotæ.Item in iure colligendi pedagia;quia hoc ius eſt quædam ſeruitus tamen ſi cõcederetur a Rege vel principe haberet ius accreſcẽdi, quò ad integrã cõmoditatẽ : ut C.ſi ſocius liberali. imperialis. l.j.libr.x. Vel poteſt poni exemplũ in dño, qui concedit in feudum vnum de ſuis perpetuis vaſallis cum partibus ciuilibus,nam cum ſit ſimilis aſcriptio cenſetur res immobilis tamen ſicut de conſuetudine donari poteſt,ita etiam infeudari. glo. ibi dicit, quodlibet corpus quod vno ſpiritu continetur,eſt indiuiſibile:ut not.in l.3.ff.de cõdi.ob tur.cauſam.tamen illa glo.hic non approbatur: quia non loquitur de corruptione ſubiecti cõmercii : ſed certum eſt quòd in Sticho & boue cadũt partes commercales ſeu promercales. Quid ergo tenendum eſt ? finaliter in quæſtione propoſita dico,ꝙ in diuiduis habet locum ius non decreſcendi per dictam l.aquam.& ſic latius vtetᷣ vaſallus quam prius.In ſubſtantia autem ſui omne indiuiſibile integrum eſt, nec ſcindi poteſt. & facit ff. quemad ſer. amit.l.nam ſatis.§.ſi ego.ff.commo.l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.dabit tamen vaſallus domino æſtimationem illius cõmoditatis accreſcentis:vt d.l.cum filius. & in hac continuatione reſidet Ia.Bel.præfertur ergo domino in iure offerendi; nec mirum quia poſſidet ar.ff.qui po.in pig.hab.l.mulier &c.

ADDITIONES.

a Accreſcendi.Vide plenè Bald.in l.j. quando non peten. partes.& ibi Ludo. And.Barba.
b Cauſa mortis.Vide notabilem caſum in l.vnica.C.ſi ſoc. libe ra.imperia. libro.x.And.Barba.
c Maioritatis.Vide notabilem caſum in l.ſancimus.§.cum autem.C.de donat. And.Barba.

1 *Frater quilibet acquirit ſibi inſolidum res quas ſuo nomine acquirit.*
2 *Viuentes ad unum panem, & unum uinum, debent inuicem comunicare reditus & prouentus proprios.*
3 *Quid in fructibus rerum parafernalium vxoris.*
5 *Caſtra quæ ſunt ultra & citra montes ſi ſunt in feudum conceßa, an montes ueniant in conceßione.*
5 *Feudum an ſit peculium quaſi caſtrenſe.*
6 *Fructus bonorum aduentitiorum non ſunt communes.*
7 *Galli & Britones poßunt de bonis aduentitiis teſtari*

Si duo fratres. Diuide in duas partes Primo frater acquiſiuit feudum gratis redimendo vel ſua pecunia.Secundo cũ equis & armis cõmunibus dño ignorãte. ſecũda incipit ibi,ꝙ ſicut.Caſus.Duo fratres mortuo patre reman

ſerunt

ſeruit in domo communi vel ſimul habitando alter ex eis acquiſi
uit feudum poſtea gratis, vel ſua pecunia; queritur an mortuo ac-
quirente ſine hęrede ſibi ſuccedat frater? Reſpondeo ꝙ non:ſed ſi
de communibus bonis eſſet emptum, tunc fructus ex feudo pro-
uenientes eſſent communes. Deinde dicitur, frater cum equis cō-
munibus vel pecunia communi feudum acquiſiuit: quæritur an
frater ſibi ſuccedat eo defuncto ſine hærede? Reſpondet ꝙ non;
ſed poteſt frater ab eo partem eius petere quod de communi pecu
nia eſt impenſum. hoc dicit. In *communi* caſa. Loquitur iuxta vul-
gare italicum. ſed nunquid capana dicitur caſa ſiue domus. Reſpō-
deo recurrendum eſt ad vulgare. nam illud quod communiter ho
mines dicunt in vulgari illud inſpiciendum eſt: propriè tamen non
a dicitur domus[a]. quia non conſiſtit ex parietibus & tecto: ut ff.
de vſuca. l. eum qui ædes De capana not. inſtit. de rerum diui. §. ap-
pellatione autem. Et eſt vtile ſcire ad ſtatuta quæ dicunt: ſi quis fe-
cit inſultum ad domum. de hoc no. in Spe. de iniurijs. vel ſi quis fue
rit percuſſus in domo & fuerit inſultatus, vel percuſſus in capana.
non loquor de illa quæ eſt ad vſum beſtiarum: quia illa ſine du-
bio non dicitur domus. *Simul habitauerint*. Not. quòd habitare non
inducit ſocietatem ff pro ſocio. l. cum duobus. §. ſi frater. & C. de
1 dec. l. licet. lib. x.. *Vnus*.† Nota quòd vnuſquiſque fratrum acquirit,
ſibi inſolidum res quas nomine ſuo acquirit: & iſte text. continet
2 ius commune in hoc. *Fructus tamen*. † Nota ꝙ qui viuunt ad vnum
panem, & vinum debent inuicem communicare reditus & prouē-
tus proprios: quod intelligo vſque ad neceſſitatem victus; nam
3 quod ſupereſt, domini eſt. † Idem dico in fructibus rerum parafer
nalium vxoris. ꝙ ſi quid ſupereſt quod non ſit comſumptum circa
perſonas petinet ad ipſam vxorē. ut no. C. de iure do. l. vbi adhuc.
& C. de pact. conuen. l. fin. & ita conſuluit Bartolus. *Inuitus*. Nota
neminem vaſallum inuitum acquirere. Item collige voluntatem
4 dominorum inſpiciendam.† Et ex hoc notabili extendendo illud
collige ar. ad quæſtionem. Comes Sabaudiæ conceſſit cuidam mi-
liti omnes poſſeſſiones quas habet vltra montes verſus quoddam
caſtrum, & cuidam alij militi conceſſit omnes poſſeſſiones quas
habet citra montes verſus tale flumen. modò ita eſt quod montes
ſunt in medio: quæritur vtrum vaſalli & loca huius mediæ regio-
nis veniant in conceſſione? & videtur quòd ſic: ut ff. commu. diui.
l. arbor. & de his qui deie. vel effu. l. ſi verò §. quod ſi ex mediano.
Sed dici poteſt contrarium; quia qui in montibus habitant non di-
cuntur propriè vltramontani nec citramontani. Item vltra & ci-
tra ſignificant ſeparationem: ut no. Io. Mo. in c. j. de temp. ordi. lib.
vj. vbi omnino videas. Et not. ꝙ Iac. Bel. in hoc c. ſic ait ſuper ver-
bo, erit communis. Si de communibus bonis eſſet acquiſitum ali-
ter non. vt C. de bo. quæ lib. cum oportet. ſed mirum eſt hic ꝙ pro
pterea fructus debeat eſſè communis: ut C. communia. vtriuſque
iudicij l. ſi patruus. ff. pro ſocio. l. cum duobus. §. Pompo. niſi eſſent
ſocij omnium bonorum, vel communi nomine eſſet acquiſitum,
ut dictis legibus. ſed dic ut puto ꝙ conſuetudo ſic habebat ꝙ fru-
ctus eſſet communis, alias ſecus. ut dicit Ia. Bel. tu dic ꝙ fructus nō
ſunt communes ratione fraternitatis, vel ratione communis habi-
5 tationis, ſed ratione communis menſæ. ¶† Opp. ſupra de benefi-
cio fra. cap. j. ſo. vt notauit. ibi Io. Et no. hic quòd glo. quæ incipit,
intelligo, videtur dicere quòd feudum eſt peculium quaſi caſtren
ſe. & probare videtur ea ratione: quia fructus feudi non eſt com-
munis niſi feudum ſit acquiſitum de communibus bonis. ſed hęc
ratio non videtur bona: quòd ideò feudum debeat appellari quaſi
caſtrenſe peculium: quia ut dixi in litera, fructus de iure communi
non debet eſſe cōmmunis, ideo quia feudum ſit acquiſitum de cō
6 muni pecunia nomine acquirentis.† Præterea etiam in aduentitijs
bonis fructus non ſunt communes. ut dicta lege cum oportet.
¶ Sed quæro vtrum feudum ſit caſtrenſe peculium, quaſi caſtren-
ſe, vel aduentitium. Reſpondeo ſi dominus dedit feudum militi in
bello; quia ſe geſſit probè, ſicut plerunque fit, tunc feudum eſt
caſtrenſe peculium. argu. ff. de caſtren. pecul. l. ſi caſtrenſe. & l. ſi for
tè. Si vero alij & non per illam notitiam. ſi quidem dominus ha-
bet diſtrictum & iuriſdictionē. & ſic poteſt dici dominus publi-
ca perſona ſicut & magiſtratus: tunc ſi dominus det feudum va-
ſallo poteſt dici quaſi caſtrenſę, cum de peculio acquiſierit vaſal-
lus. ar. C. de inoffic. teſta. l. fina. de offic. aſſ. l. velut. & de aduo. diuer.
indi. l. fori. Si verò filius alibi, & ab alia perſona feudum acquiſiuit
non erit peculium caſtrenſe vel quaſi ſed aduentitium, ut puto.
pater tamen in eo non habebit vſumfructum, cum ſub ea conditio
ne videatur conceſſum ne alius habeat vſumfructum, ſed ipſe fili-
us tantum ut poſſit inde feudo ſeruire. arg. infra, in qui. cau. bene.
amit. §. beneficium. & in authentica, ut lice. mat. & auiæ. §. j. col. ix.
& ff. ſi certum petatur. l. cum quid & de ſerui. l. ſi cui. Et ſic not. ꝙ
pater nullo modo debet habere vſumfructum feudi. arg. tamen
contra eſt in hoc ca. ver fructus. Ia. Bel. & ꝙ patri nihil acquiratur,
patet ff. de minor. lege tertia. §. ſi quid filio. & arg. ff. de verborum
obligatio. l. quod dicitur patrem. Arg. contra. C. de vſufru. l. fi. & fa
cit c. vltimum extra de iudi. lib. vj. ff. de le. iij. l. his verbis in fi. Et in
ſumma peculium aliud caſtrenſe, aliud paganicum. Et paganicum
eſt duplex: Aliud ſolenne ut ꝙ ex publica cauſa queritur, aliud
vulgare & hoc eſt triplex: Quoddam ex laborabus, quoddam ex
beneficio fortunæ. ut theſaurus, & quoddam profectitium. C. de
inof. teſta. l. fi. & C. de aduoc. diuer. iud. l. fori. & dic ut ibi no. Et no.
ꝙ filijfamil. poſſunt teſtari de equis & armis etiam a patre conceſ-
7 ſis; ſed non poſſunt teſtari de rebus mobilibus a patre conceſsis. ut
b C. fa erciſcund. lege ſi filius.† Item no. quod Galli & Britones[b] poſ
ſunt teſtari etiam de aduētitijs: quia ſecundum legem eorum non
ſunt in ea poteſtate patris quæ inuenta eſt de iure Romano; ita qđ
iure gentium teſtari poſſunt quod eſt notandum: quia in Italia, quæ
eſt ſepultura eorum, ſæpe moriuntur. iuxta nota inſtitu. de patria
poteſtate. ſuper verſiculo Romanorum. quæ gloſſa non eſt alibi.
Neſcio tamē ſi dicit uerum ꝙ ſit ita de iure Francorum. Econtrario
in ſclauis pro filijs qui ſeruis vtuntur. ut nota. in dicta gloſſ. &c.

ADDITIONES.

a Domus. Not. ꝙ appellatione domus non venit capana, ſic facit ad ſtatu-
tum: nec etiam venit breuis caſa quam quis facit in aliquo loco cauſa lu
crandi: nec ſtabulum. Vide elegantem tex. in l. lex. ſi Cornelia. §. tamē verſ. ad
meritoria vel ſtabula. & ibi per Barto. ff. de iniur. Et vide tex. notabilem in l.
ſenatus. §. j. ff. legatis primo. vbi appellatione domus non venit domuncula.
& ſic non continetur in ſtatuto loquente de domo. facit ꝙ dicit notabiliter
Bald. in l. ſi non ſimpliciter. C. de ædil. actio. quod ſi ſtatutum loquitur de vul-
nere nō habet locū in vulnuſculo. qđ nota ꝑpetuo. Sed vide Bal. in l. j. §. de ex
ercitorib[9]. ff. naut. caupo. vbi applone. nauis venit naucula. ꝙ ſi ſtatutū punit
cōburentē domū habet locū in cōburente domumculā. facit l. ſi ſcaphā. ff. de
euic. quod eſt notandū. an autē appellatione domus veniat nauis. Vide tex. no.
quod ſic. in l. pe. vel antepen. ff. de his qui deie. vel effu. quod eſt ſpeciale in illo
edicto. & Bal. vide in l. ea quæ. C. quomodo. & quando iudex. vbi dicit ꝙ ap-
pellatione domus habitationis nō venit hoſpitium. Et vide Bal. in l. j. C. qui
teſta fa. poſ. Et adde notabilem tex. in l. qui ſepulchra. C. de ſepul. vio. vbi ſe-
pulchrum appellatur domus mortuorum. & ſic appellatione domus venit ſe
puchrum. Vide quę dixi in rubrica de religioſis do. Et vide quod no. Angel.
in l. j. ff. de tigno iniunc. vbi dicit quod illud quod diſponitur in illa l. habet
locum in ca. panis. Vide c. ſuſpectū. de homici. iuncto dicto domini Cardi. ꝙ
appellatione domus monachorum venit grangia.
b Britones. nota ſingulariter ꝙ filij Gallorum & Britonum poſſunt teſtari. &
ſic limita l. qui in poteſtate. ff. de teſta. Andre. Barba.

De inueſtitura quam Titius recipit à Sempro… Rub.

Itius à Sempronio. Caſus. maritus nō ſuccedit in
beneficio uxori ea mortua ſine hęrede. hoc dicit.
ꝙ habet uir habet uxor. & econtrario non propriè,
ſed impropriè. C. de fur. l. aduerſus. in glo. & ita ſu-
mitur in illo legato &c. dominam & dominatricē
In dotē. domino conſentiente, alias non poteſt: ut ſ. qualiter olim
feu. alien. pot. §. donare. & facit ſ. an ma. ſucced. vxo. in beneficio.
cap. j. ſed videtur ꝙ quando ſeipſam dotat, præſertim ſi non habet
aliunde vnde nubat, ꝙ poſſit: quia dos eſt proprium patrimonium
eius: ut ff. de mino. l. iij. §. ſed vtrum. & C. de iure do l. in rebus. ꝙ
eſt verius. ut extra de foro compe. capitu. ex parte b. niſi localis cō-
ſuetudo prohibeat ſecundum Iacob. de Are. ar. ad hoc. ff. ad muni
ci. l. Lucius. §. pe. & quod no. in l. ſecunda. C. de mulie. & in quo lo-
co libro decimo. Vltimò not. in iſto capitulo ꝙ deficere dicuntur
liberi etiam ſi non naſcantur.

De vaſallo decrepitæ ætatis. Rub.

An poſſit renuntiari in manibus non domini, puta filij ſui cum pa-
ter viuit vel vxoris ſuæ. dicit Ioan. And. de his quæ fiunt a maio.
a par. ca. in c. ex ore. quòd non ualet renuntiatio a facta in manu non
ſui iudicis, in nouel. ergo a ſimili. Item hic: quia mutua obligatio
adhuc ſuper eſt cum uaſallum abſoluere non poſſit. C. de acquirē.
poſ. l. ex libris. & uide infra, qualiter feu. olim po. alie. c. j. Et in hoc
titulo de uaſallo decrepitæ ætatis c. j. dic ꝙ ualet renuntiatio ſi do-
minus ratificat. ar. C. de pact. l. poſtquam liti. & ar. C. qui admit. ad
bono. poſ. l. ε. reſponſo & C. de repu. hære. l. ſicut. & ff. de acquiren.
b hæred. l. iij. plurium. per Accurſium.[b]

ADDITIONES.

a Renuntiatio. An renuntiatio facta in manibus non domini valeat: Vide c. ꝙ
in dubijs. & c. dilecti filij. de renun. And. Barb.
b Per Acc. ar. ꝙ non valeat. ff. de acqui. poſ. l. peregrè. §. fi. quia nuda volunta-
te non perditur dominium, quod eſt verius, ſed poſſeſsio etiam corporalis
perditur ſolo animo, nam qui dicit ſe tradere alteri vacuam poſſeſsionem
ſolo verbo deſinit habere veram poſſeſsionem aſinina ſua detentio. C. de ac-
quir. poſ. l. licet.

1 *Renuntiatio simplex est alia, & alia causa permutandi.*
2 *Surrogatum assumit aliquando pristinam quaitatem.*

Vidam vasallus. Si vasallus decrepitæ ætatis feudum refutauerit ut filij inuestiatur, & inuestiti sunt poste à altero filiorum decedente post inuestituram fratre superstite & sine hærede, frater sibi succedit: & non reuertitur ad dominum: quia feudū ad huc paternum dicitur & non nouum. *De eodem beneficio.* scilicet tanquam de paterno, & non tanquam de nouo. & dic ut nota. in vltima glossa, in solutione contrarij. Pet. de Cer. *Inuestiret.* Vigor istius pacti operatur ut videatur feudum paternum. & hoc patet ex verbo eodem. Nam si est idem, ergo ad huc remanet paternū: quia dictio idem, ad huc eādē substātiam significat, licet sit adiecta noua qualitas *Paternum esse.* Et ideò frater fratri succedit tanquam agnatus. Opponitur infrà, de eo qui finem fecit agnatis. Solu. vt hic. & ibi aduerbium tanquam, soluit contrarium. ff. de adopti. l. si pater. §. qui duos. Nam hic ut tanquam de paterno, ibi vt tanquam
1 de nouo. † Et nota simile de renuntiatione beneficiorum: quia aliud est renuntiare simpliciter, & aliud est renuntiare animo permutandi. Præterea hic est virtus surrogationis: vt ff. de donationibus inter virum & vxo. l. si donatę. §. si sponsus. & ff. de condi. & de mon. l. filiæ. §. à Titia Nam surrogatum assumit sibi pristinam qualitatem. ar. ff. de lega. 2 l. idem seruandum. & ff. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarum. & facit istud c. ad not. ff. de pecu. l. peculium. §. si creditor. & ff. de impen. in reb. do. factis. l. quod dicitur. secundum Iacob. Bel. impropriè allegat: quia ibi res in eodem statu manet. hic autem non potest negari quin per renuntiationem interueniat quædam alteratio. ar. ff. loca. l. cum in plures. §. lege dicta. & ff. de præto. stipu. l. Valerianus. ff. iudi. solu. l. apud Sempronium quæ leges in ratione sui faciebant dubium in isto capitulo cum propter nouitatem inuestiturę, tum propter nouitatem personarum
2 ¶† In glossa super verbo, paternum. nota ꝙ ex ista glossa renuntiatio non nocet agnatis. Et scias ꝙ in quibusdam libris antiquis hic erat tale capitulum, si aliquis feudum habuerit, & aliquod conuētum aut refutationem fecerit dominò, aut alteri personæ quod vel quæ nocere videatur ei q in feudum succedere debeat tale cōuentum aut refutatio ei qui in feudum succedere debet, non nocet. Excipimus patrem qui feudum acquisiuerat, nisi in odium filij vel nepotis fecerit. Ita habeo in libro meo: sed quia communiter non habetur, apocriphum est, tamen notabile est.

De inuestitura in maritum facta. Rubri.

1 *Dominus an possit esse iudex in causa feudi.*
2 *Iurisdictio alia est ordinaria specialis, alia generalis.*
3 *Quid autem in possessorio. & nu. 4.*
5 *Distinctio super materia iurisdictionis feudorum.*
6 *Iurisdictio domini an possit prorogari in alium per uasallos.*
8 *Arbitri ad quid eligantur cum eorum sententia non teneat.*
9 *Sententia successoris quando ualeat, si litigatores elegerint predecessorē qui mortuus est.*
10 *Compromissum si factum sit in duos, an iudex possit eligere tertium.*
11 *An autem commissarij possunt se inuicem requirere.*

Asallus. Diuide capitulum in tres partes. Primò coram quibus dirimiur contentio orta inter maritum filiæ vasalli & agnatum vasalli. Secundò à quo, & qualiter fieri debet probatio orta controuersia inter dominū & agnatos defuncti. Tertiò orta controuersia inter vasallos coram quibus sit dirimēda. Secunda in §. Item placet. Tertia in §. illud. Casus vsque ad §. item placet. Si contentio est inter maritum filiæ vasalli & agnatum de beneficio an sit, paternum vel nouum, quomodo dirimi debet coram iudice ordinario vel arbitro, non coram domino vel eius curia. hoc dicit: Casus. Moriente vasallo superstite filia tantùm, quæ non succedit in feudo, & illa maritum accipiente dominus feudi inuestiuit maritum illius filiæ de feudo prædicto, vel parte eius agnati proximiores dicunt inuestituram non tenere: maritus dicit tenere quia nouum: quis erit iudex? Respondetur ꝙ ordinarius loci vel arbiter de communi cōcordia partium electi, & non dominus feudi. hoc dicit. no. casum.
1 Sed videtur mirum, quia † quæstio feudi debet decidi per dominū feudi tam de iure ciuili: vt infra de prohibita feud. alienatio. per Fe dericum. capitulo primo §. penultimo. quàm de iure canonico, ut extrà de iudicijs capitu. cæterum. & capit. nouit. Solu. ibi constabat illos litigantes alias esse vasallos: hic non constabat de aliquo ꝙ esset vasallus, sed de hoc lis erat: & ideo sub iudice esse debet: quia vbicunque dubitatur an alius præter ordinarium sit iudex, ibi ad ordinarium reccurrendum est. vt C. de iur. om. iud. l. nemo & ita tenet Pet. de Cer. sed contrà statim opponitur, nam citatus statim debet comparere ut summatim inquiratur de iurisdictione: ut ff. si quis in ius voc. non ier. l. ex quacunq;. quod & no. Inn extra de rescri. c. super literis. glo. hoc mirabiliter soluit, & dicit. ꝙ illa iura
a debent intelligi [a] quando quis citatur coram ordinario gñali. Sed qñ est ordinarius singularis vel inter paucos, sicut est dñs feudi, vel curia dñi, non tenetur citatus comparere nisi verè sit iurisdictio citantis. & hoc dictum non reperitur alibi. sed Pet. de Cer. dicit ꝙ hic constabat de non iurisdictione: quia erat dubium an essent vasalli, & erat possibile ꝙ neuter erat vasallus. & no. etiam aliquid addendo glossam, ꝙ aut loquimur in delegato: & dic vt not. in d. l. ex quacunque. Aut in ordinario generali, & similiter dic ut ibi. Aut
2 in ordinario speciali vel in certas personas. & tunc dic ut not. † Et sic not. ꝙ est reperire iurisdictionem ordinariam generalem & specialem inter aliquas personas. ergo si appellabitur, erit appellan
3 dum tanquam a sententia lata per ordinarium. ¶† Sed nūquid in possessorio dñs feudi sit iudex ita ut de necessitate sit adeundus sicut in petitorio? dic ꝙ non, si non contenditur de fundo. sed de simplici possessione: ut no. Ber. in d. c. ceterū. allegatur. c. ex parte B. de foro compe. & simile ꝙ not. in c. dispendiosam. de iudic. Inde ar. contra. C. de iudi. l. nulli. & C. si a nō cōpe. iudi. l. si de proprietate. ff. de quibus rebus ad eundem iudi. ea. l. prima. Sed aliud est in feudis propter naturam anomalam iurisdictionis feudorum quæ suis finibus est contenta. Adde dicit Innocentius, ꝙ si vasallus neget feudum, hæc quæstio tanquam præiudicialis est coram iudice terminanda. Idem ait ꝙ si dominus spoliauit vasallum, conuenietur dominus coram Paribus. Tu dic coram ordinario iudice: quia non agitur condictione ex lege feudi, sed condictione ex lege, si quis ī tantaā. Nam vt ipse Inno. eleganter ait, quoties agitur alia via, quam ex lege feudorum, vel ad alium effectum quàm simplicis feudi, ordinarius est adeundus: ut ipse notat in dicto capitulo, cæterum. Et ad quem appelletur a sententia lata in causis feudali-
4 bus? dic ut ibi notatur per Innocentium. in nouel. † Idem ait, ꝙ ille qui est dominus nō solum ratione feudi, sed ratione iuridictionis,
b cognoscit tanquam inter suos subditos, [b] siue constet ꝙ sint va-
5 salli, siue non quod verum est. † de propria autem causa non cognoscit: puta an ipse dominus vim intulerit necne: ut ff. de iuris. om. iu. l. qui iurisdictioni. & ff de arb. lege penultima. & C. ne quis in sua cau. lege prima. nisi esset imperator, vel Rex Francorum qui non recognoscunt superiorem. vt C. de his quæ in test. delen. l. proximè. Certè & si quis recognoscat superiorem tamen potest in suis causis constituere iudicem ordinarium. verbi gratia, Statutum est in ciuitate Perusiæ, quòd iudex portæ Susannę sit iudex ordinarius in quibuscunque causis vertentibus inter cōmune vel fiscum, & priuatas personas. hoc dicit glossa ordinaria. C. de sentē-
6 tijs quæ sine certa quantitate. lege secunda per Accur. † Et nota ꝙ circa istam materiam iurisdictionis in causis feudorum ad solutionem multorum contrariorum Ia. Bel. sic distinguit. Aut est contentio inter eos qui propriè dicuntur capitanei, ut Duces, Comites, & similes, & tunc Imperator est iudex. vt supra, apud quem vel quos, capitul. primo. infra de le. Cor. cap. primo. Aut est contētio inter alios vasallos, tunc aut constat vtrunque vasallum eiusdem domini forè: quia ipsi & dominus confitentur: sed est contentio de aliqua parte feudi, vel de aliquo feudo, sed non de tota feudo alicuius, vel est fortè de finibus feudi, tunc dominus est iudex. vt cap. imperialē. §. præterea. de ꝓhibita feudi alienatione p Fędericum.

ADDITIONES.

a Intelligi. Not. peregrinam ac singularem limitationem ad l. ex quacunque. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Et vide textum mirabilem secundum Anto. in l. non tantum. §. Senatusconsulto. ff. de fideicommissar. libert. vbi si non agitur de incommodo citati, semper potest citari, & à iudice non suo, & tenetur coram eo comparere. quod est singulariter notandum. Et vide eundē in l. j. §. hæc stipulatio. ff. si cui plus quā per legem Falcidiam. vbi si citatur clericus creditor in cōfectione inuentarij debitoris coram iudice laico tenetur comparere, quod est not. dignum altera ea quæ tanguntur in capitu. super literis. de rescript. & cap. præterea. de dilationibus. & in dicta lege: ex quacunque. Et tene menti quòd si pronuntiatur quòd quis est iudex, licet non sit, tamen tenetur comparere citatus. ita singulariter tenet Lap in cap. j. de rescriptis. libro vj. & not. in præallega. c. super literis. de rescript. Et Innocen. dixit singulariter in dicto cap. præterea. quòd si proceditur contra contumacem, tunc licet habeat aliquam exceptionem declinatoriam fori, cui poterat renuntiari, non auditur posteà illam obijciens: quia contumacia repręsentat eum præsentem consentientem. quod est not. dignum. Et vide gloss. c. accusatus. §. sanus. de hære. in vj. quæ dicit, quòd l. si quis ex aliena. loquitur in ordinario & pro intellectu huius glossę vide dominum Cardi. in c. super literis.

b Subditos. Not. quia istud videtur verum quo ad subditum, sed quo ad non subditum mihi videtur quòd non procedat, imò debet adiri superior ipsius, per id quòd voluit Cyn. in l. procurator. C. de edend. & quod not. in cap. Imperialem. in §. præterea. 3. de prohi. alie. feud. dixi in capitu. nouit. de iudic. And. Barba.

ricum. aut constat vnum esse vasallum de feudo aliquo, de quo
non est quæstio & quæstio non est alio feudo, tunc Pares erunt iu-
dices: vt suprà, apud quem vel quos. c j. ij. responso. & infrà de le.
Cor. c. j. ij. responso. aut dubium est quis eorum sit vasallus, & præ-
tendunt ambo inuestituram ab eodem domino: tũc aut cõtentio
est inter eos, quorũ vterque suũ propriũ feudũ, esse dicit, tunc iu-
dex vel arbiter cognoscit. vt infrà de le. Cor. c. ij. aut inter eos quo
rũ vterq; dicit antiquũ, tũc cognoscit dñs cũ curia, vt hic. Aut cõ-
tẽtio est ĩter eos quorũ alter đt antiquũ, alter nouũ, & ꝓpriũ. tũc
iure antiquo iudex ordinarius, vel arbiter cognoscit vt hic c. ij. in
prin. hodie verò pares curiæ. vt infrà, an apud iudicẽ vel curiã. c. j.
Aut contentio est inter scđos qui ꝓducũt diuersos inuestitores:
tũc iudex, vel arbiter cognoscit. vt infrà de leg. Cor c. ij. ĩ prin. Aut
est cõtentio inter vasallũ & aliũ quẽ cõstat nõ esse vasallũ, tũc iu-
dex ordinarius & cognoscit, vt infrà de cõtro. inter vasal. & aliũ de
bene. c. j. Aut est cõtẽtio ĩter vasallũ & dñm tũc pares cognoscũt.
vt infrà. tit. j. & hoc etiam notaui ĩ apud quem vel quos. c. j. Ia. Bel.
7 ¶† Quęro qñ iurisdictio cõpetit dño, vtrũ vasalli possint ꝓroga-
re iurisdictionẽ in aliũ. gl. format istã quæstionẽ infrà, de ꝓhi. feu.
alie. per Fed. in c. j § prætereà super feudo. & finaliter dicit posse,
si scienter ꝓrogant, sicut in alijs causis ff. de iudi. l. j. Bar. dicit ꝯriũ
ff. de no. ope. nũtia. l. j §. & post operis. & hoc vr̃ probari apertè: qa
talis iurisdictio vr̃ atributa fauore ipsius iudicis, nõ fauore publi-
lo, vel partis ergo partes nõ possũt renũtiare: quinimò certa sciẽ-
tia arguit dolũ. sed ꝓ gl. facit, qa possunt cõpromittere, ergo ꝓro-
gare. tu dic dño ꝓhibẽte nõ posse, idẽ si ignorãte ar. ff. de procur.
l. filius. §. inuitus. sed eo sciẽte, & tacẽte ualet prærogatiua. ar. ff. de
vsufr. ega. l hæres. Sed hæc distinctio videtur nulla: qa iurisdictio
quã habet dñs, nõ reddit iudiciũ ordinarij nullum, nisi obijciatur
exceptio declinatoria fori. vt extrà de fo. cõpe. c. ex parte b. ergo
8 opi. gl. vera. dic vt dicã in d. §. prætereà. ¶† Quæro ad quid eligun-
tur arbitri cũ eorũ sententia non teneat, vt C. de arbi. l. j. Rñdeo,
credo sententiam tenere: quia eliguntur ex dispositione consue-
9 tudinis. ¶† Sed pone, duo domini magni litigãtes de quibusdã ca-
stris posuerunt se in manibus Regis Francorum sub nomine ap-
pellatiuo, decessit Rex Francorum, successor tulit sententiam:
quærebatur an eius sententia valeret? dicebatur quòd sic: quia vi-
debatur eius iurisdictio prorogata. no. ff. de iud l. j. Item sub nomi
ne appellatiuo, & sic etiam si esset arbiter transibat ad successores.
In contrarium allegabatur quod not. Barto. de vul. substi. l. qui li-
beris. §. hæc verba. & Ioan. And. in cap. vno delegatorum. de offi.
deleg. in nouel. Host. dicit ꝙ præsumitur potius electus vt arbitra-
tor: quẽ sequitur Ioan. And. in c. innotuit. de arbi. in nouel. ꝙ veri-
us credo considerata qualitate personę in quam factũ fuit con-
ꝓmissum: qa nõ est verisimile ꝙ partes voluerint eũ arctare ad ali
quẽ ordinẽ iudiciarium, sed solũ vt de plano sola veritate inspecta
faceret ꝙ decet tantã coronã, nec puto ad successorem transmit-
ti: quia in nomine appellatiuo nõ consistit finalis ratio cõpromis-
si, sed in explorata eius industria, fide ac grauitate, non aliter se cõ
promissuros in eum nisi pro sapientia, ac luce dignitatis suæ. vt ff.
de offic. præfec. præto. l. j. §. his cunabulis. & ideò videbatur mihi
10 commissionem morte expirasse ar. ff. de leg. ij. l. si augustè. ¶† Sed
hic ab extrà dubitatur si compromissum est in duos tanquam in
arbitratores, & discordant, vtrùm iudex debeat eligere tertium.
Et pridie de facto responsum fuit per quosdam sapientes quòd
non: quia arbitratores rediguntur ad instar proxenetarum. vt ff.
de arbi. l si de meis. §. recepisse. Et certum est ꝙ in proxenetis non
a est tractandũ de electione tertij; & credo eos prudẽter dixisse. a &
sicut proxenetæ tenentur alloqui partes, & habere tractatum cũ
eis, sic in arbitratoribus dicendum videtur. vnde licet propriè non
citent, tamen extra iudicium se debent cum partibus informare.
& dicit Inno. quòd non solum in iudicio, sed etiam extra iudiciũ
debet citari, is cuius interest; vt refert Ioã. And. extrà de appe. c. ex
ratione. in nouella. & de hoc no Bar. post Pe. ff. de verb. obliga. l. si
b quis arbitratu. [b] Et quia quidam arbitrator laudauit ex abrupto
parte non requisita, nec audita in contrario iudicio: ideò fuit pro-
nuntiatum laudum esse nullum. facit ff. de ædil. edicto. lege quòd
si nolit. §. si quid ita. imò dicit Bartolus quòd ibi est casus. alij di-
cunt quod non est necessaria citatio nec aliquis ordo. iuxta notata
per Innocentium extra de iureiurando in capitulo, quintaualis.
11 ¶† Vtrum autem compromissarij possint se inuicem requirere?
Vide qđ notat Bartolus ff. ad Trebellia. lege hæredes mei. §. fina-
li. *Examen declinare.* scilicet ratione suspicionis: sed bene potest de-
clinare ratione non iurisdictionis, siue iudicis incompetentis, sed
nec hoc debet facere de honestate: vt not. hic & infrà, de prohi.
feu. alie. per Fed. capit. primo. §. prætereà si inter duos. & ideò re-
fert sub qua forma declinatur quia forma suspicionis non est per-
missa. sed forma nõ reddẽdę iurisdictionis in inuitũ est ꝓmissa per
suprà dicta in præcedẽti respõso. Vel dic, ꝙ ꝓrogare põt iurisdi-
ctionẽ curiæ. hoc intẽdit. Adde simile qđ curia decurionum co-
gnoscit an quis sit decurio. C. de decu. l. quoties. lib. decimo & in
auth. de quæst. § si verò forsan. & dicitur ibi ꝙ non põt declinare.

ADDITIONS.

a Dixisse. Vide do. Abb. in c. suspicionis. de offi. deleg. vbi allegat istud dictum ego non teneo ibi. And. Barba.

b Arbitratu. Vide do. meum in d. l. si quis arbitratu. & ibi nihil dixit; sed dixit in ca. quintauallis. de iureiurand. And. Barba.

De controuersia feudi apud pares terminanda. Rubr.

1 *Scholaris non debet haberi pro scholari, si non uult iurare rectori.*
2 *Iuramentum an ualidet renuntiationem generalẽ quæ de iure non tenet.*
3 *Pares curtis an poßint cognoscere per uiam reconuentionis.*
4 *Quid si uasallus sit clericus.*
5 *Reconueniri an possint pauperes, si per statutum sint eis certi iudices dati.*
6 *Reconuentio quando habeat locum.*
7 *Remitti si petat percußor accusatus coram capitaneo ad potestatem. quid iuris.*
8 *Exceptio litis pendentiæ est dilatoria.*

I inter dominum. Casus. Si contẽtio est
ĩter dominũ & vasal-
lũ de feudo, Pares curtis cognoscunt. Et aut cõsentiũt
dominus & vasallus in eligendis paribus: tunc hi quos
elegerint, erunt iudices. Aut dissentiunt, & tunc dominus primò
eliget vnum vel plures ex paribus quos voluerit. secundò vasallus
eligere poterit secundum numerum à domino approbatum. Vlti
mò est sciendum quòd qui fidelitatem domino non iurauerit,
non est eligendus pro pari altero dissentiente. hoc dicit *Contentio.*
hoc ẽ litigiosa dubitatio. *Per pares.* id est, alios vasallos. *Illius domus.*
id est domini. Iacob. *Dirimetur.* sub hoc versi totus processus inclu
ditur. vt C. si contra ius vel vtilitat publi. l. & si nõ cognitio. Eꝯrio.
habes. ff. de procurator. l qui procuratorem dat. & ratio est, quia
continentia iudicij non debet diuidi. vt C. de iudi. l. nulli. *Consenti-
ant.* Not. quòd inter cõsentientes nullæ sunt partes iudicis in dis-
ceptando. ff. qui satisdare cogantur. l de die. in principio. ff. de no.
ope. nunc l j. §. & post operis. ff. famil. erciscund. l. fin. *Prius.* Not.
quòd ille debet prius votum suum deponere qui dignior est, vn-
de in ecclesiastico legitur, loquere maior natu. te ergo decet pri-
1 mum verbum *Secundum † numerum.* No. de proportione numeri.
Non iurau t. No. optimum arg. quòd scholaris qui non vult iurare
a rectori, non debet haberi pro scholari [a] facit extrà de consti. ca.
ex literis. & quod not ff. de eden. l. quædam. §. nummularios. & C.
de of. magi. mil. l. eos. & l. penul. ff. ex quibus cau. maio Not. in isto
ca electionem iudicis partibus committi. sed dominum in eligen
do numerum vasallo præferri: quia potest eligere vnum vel plu-
res. ¶ Oppo. ff. de iudi. l. obseruandum. Sol. hic loquitur in iudici-
bus taxatis à iure, & habẽtibus ordinariam iurisdictionem. vt no.
suprà, titu. j. in vlti. glo. Itẽ not. hic æqualitatem seruandã in nume-
ro iudicũ. facit de temp in integ. resti petendę & C. de fruct & lit.
expen. l. fina. Item not. quòd dominus & vasallus possunt eligere
iudices sibi fauorabiles, & propitios. simile. C. ne filius pro patre
authentica, habita. gl. hic tangit tria. primo iudicem quem postu-
lauerit aduersarius dandum non esse. secundo quod licitum est
ex consensu quod aliàs non licet. & ista est via brocardica. quæ-
dam enim sunt fauorabiliora, quædam odiosa, quædam neutra.
& dic vt no. in auth. vt sine prohi. ma. debi. & credi. §. quia vero.
2 cum similibus. † Et an iuramentum validet renuntiationes gene-
rales quæ de iuri communi nõ valent. dic vt no. in c. fi. de cõmoda
to. in nouella. dicas quod non: quia renuntiatio generalis non
b inducit consensum. [b] ff. de transac. l. cum Aquiliana. † Tertiò tan-
3 git hic gloss. vnam notabilem quæstionem, videlicet vtrum pa-
res curtis possint cognoscere per viam reconuentionis de causis
non feudalibus & videtur quòd non. quia iurisdictio eorum ha-
bet fines limitatos: & de iure specialitatis iurisdictio est concessa,
quod quidem non videtur prorogabile: quia priuilegia taxata
non recipiunt extensionem. Sed contrariumi determinat gloss.
per

ADDITIONES.

a Scholari. Vide tex. in ca. cum in ecclesijs. de maio. & obe. vbi monachus qui non vult obedire priori potest priuari consortio fratrum. And. Barba.

b Consensum. Not. iuramentum non validare renunciationes generales quæ aliàs erant inualidę de iure communi, sed mirum est hoc cum iuramentum habet virtutem clausulæ specificatæ. vt l. cum pater. §. filijs matrem. de leg. ij. qui tex. est singu. Item habet virtutem si non valet vt ago valet vt valere potest. l. si quis maior. C. de transac. quem tex. teneas menti: quia est singularis secundum Bar. And. Barba.

per regulam generalem l.cum Papi.& auth. & conſequenter. C.de
ſen. &|interlo om. iud. Sed ſuper hoc dic, quòd aut reconuentio
continet aliquid quod dependet à feudo.& tunc non eſt dubium:
quia ad eundem iudicem remitti debet;, vt ff.de quibus rebus ad
eundem iudi.ea.l.prima. Aut aliquid omninò extraneum : & tunc
nō fit remiſſio ad eundem iudicem ex illo titulo.de quibus rebus,
de cuius tituli intellectu ponit Inno.extrà de conſti.c.cum M.Fer-
ra.ſed ex natura conuentionis , & reconuentionis. Iure enim anti-
quo erat permiſſa tantum coram iudice partium,qui aliquam ha-
bebat iuriſdictionem,ſed non tantum aſcenſiuè,vel deſcenſiuè vt
ff.de iuriſ.om.iud.l.ſi idem cum eodem.§.ſed ſi mutuæ.Sed de iu-
re nouiſſimo eſt ampliatum , quinimò etiam coram delegato ad
vnam cauſam habet locum.vt extrà de reſcrip.c.diſpendia.§.reus.
4 lib.vj.¶† Extrà quæro de aliquibus nūquid ſi vaſallus eſt clericus,
pares erunt eius iudices?Reſpondeo ſic,propter naturam cauſæ.
Nam natura trahit ad ſe perſonam non perſona naturam: & pōt
conſuetudo generalis conferre iſtam iuriſdictionem etiam in cle-
ricos.ſecus eſſet in conſuetudine ſpeciali,vt extrà de conſti.capitu
lo eccleſia ſanctæ Mar.ad hoc facit quod no.Guli.de Cuneo C. de
epiſc.& cleric.authent.clericus. Ad hoc facit ꝙ not in ca.ꝙ cleri-
cis de fo.compe.in nouel.Et probatur tali ratione,quia conſuetu-
do generalis feudorum poteſt diſponere: & diſponit de iure feu-
dorum ergo & de iudicio,& iuriſdictione.Alij dicunt contrà per
5 c.ſi diligenti.de fo.compe.¶† Secundò quæro:pone quòd paupe
ribus per ſtatutum ciuitatis ſunt deputati certi iudices , qui habe-
bant cognoſcere de cauſis ipſorum pauperum agentium : modò
quæro vtrum ſi pauperes agunt coram ipſis iudicibus poſſunt re-
conueniri?& glo.iſta poteſt induci quòd ſic.nam iniquum eſſet ꝙ
non ſeruaretur æqualitas:vt C.de fructibus & litium expenſis. le-
ge fina.& C.de proximis ſacrorum ſcriniorum.l. in ſacris. lib. xij.
Item eſt iſta glo.in argumen.ꝙ clericus ciuiliter agens coram iudi
ce ſeculari poſſit ibidem reconueniri,ſicut econtrariò laicus agēs
coram Epiſcopo poteſt reconueniri ibidem. Ad idem inducitur
talis ratio:clericus agens coram iudicem ſeculari contra laicum in
ipſa cauſa conuentionis facit iudicem laicum iudicem ſuum. er-
go quod poteſt actio,poteſt reconuentio.hæc ratio eſt Io.And.in
cap. at ſi clerici.;in nouel.Hæc quæſtio non eſt dubia in iure ciuili
quia eſt tex in auth.de ſanc Epi.§.reuerendiſſimi.colla ix.& hoc ſi
agatur de teſtamento. vel contractu , vel de dominio alicuius rei,
ſecus ſi agatur de iniuria.nam nullus priuilegiatus agens de iniuria
poteſt reconueniri coram alio non ſuo iudice. vt eſt text. not. ff.
de iudi.l.ij.§.ſed ſi agant.Idem ſi de furto,vel alio maleficio,vt ibi
patet. In iſta quæſtione ſunt variæ opiniones , quas examinaui in
6 auth.& conſequenter.dic vt ibi in lect.mea. † Adde quòd recon-
uentio habet locum ſolum in his,quæ requirunt diſceptationem
iudicij Sed vbi propriè non eſt iudicium,vt cum petitur teſtamen
tum aperiri , vel inſinuari & ſimilia : quia petens inſinuationem
non dicitur agere,ſed intimare.vt C.de teſtamentis.l.omnium. I-
tem vbi periculum eſt in mora.vt ff.de iudi. l. ſed & ſi reſtituatur.
& facit ad id quod dixi de inſinuatione quod notat Cyn. C. qui
admit.ad bon.poſſ.l.fin.non habet locum reconuentio.Item non
habet locum poſt ſententiam:quia ibi non eſt cognoſcere,ſed co-
7 gnitum eſſe.vt dixi in dicta authen. ¶† Vltimò extrà quæritur de
tali quęſtione,accuſaui percuſſorem coram poteſtate,auxiliatorē
coram capitaneo : petit auxiliator remmitti ad poteſtatem pro-
pter cauſæ connexitatem,vel econtrà reus petit remitti ad capita
neum vt cognoſcat pariter de vtraque.quæritur quid iuris , vide-
licet an titulus ille,de quibus rebus ad eundem iudicem eatur.ha-
beat locum in cauſa criminali quo ad remiſſionem perſonarum.
Item in alio exemplo intuli alicui duo vulnera eodem loco & tē-
pore,& in eadem rixa:accuſor de vno coram poteſtate,de alio co-
ram : peto me remitti ad eundem iudicem : quęritur quid
iuris , & an ſit electio rei vel actoris ad quem remittatur: an
autem debeat remitti præciſè ad eundem iudicem qui prius in-
cepit cognoſcere. quod vltimum puto verum ne iudicium di-
uerſitatis perplexitatem inducat. argument. C. de accuſat.l. qui
de crimine. & C. de aſſer. tol. l.j. in fin. vel dic , exceptio proceſ-
ſus pendentis non obſtat iuriſdictioni,niſi vbi obſtat exceptio rei
iudi. ipſi actioni. vt ff de exceptio. l. fundi. & l.fundum. Et adde
quod notatur ff.de accuſa.l.ſi cui. §.fi.Et no.hanc regulam,ꝙ exce
ptio perplexitatis impedit proceſſum iudicum.quod no.in c. per
hoc.de hæret.lib.vj.† Et exceptio proceſſus pendentis, & ſuſpen-
dentis eſt exceptio interim pluſquam dilatoria minus peremptò-
ria : & impedit proceſſum cuius ſuſpenſionem inducit. & facit ff.
de inoffi.teſta.l.pater filium.

De eo qui ſibi & hæredibus ſuis maſculis, & fœminis inueſtituram accepit. Rubr.

1 *Feudum acceptum pro ſe & pro hæredibus ſuis , uel pro ſe uel hæredibus ſuis,non refert.*
2 *Deſcendere ex proprio corpore qui dicantur .*
3 *Feudum quando tranſeat ad omnes hæredes .*
4 *Maſculus in feudis excludit germanam ſuam.*
5 *Maſculus ſicut excludit in feudis conſobrinas , an etiam excludat. amitam.*
6 *Feudum ſi ſemel ad fœminam tranſiuit non poteſt ab ea amoueri propter caſum ſuperuenientem.*
7 *Hæres duobus modis dicitur hæreditatis , & hæres ſanguinis .*

Vi ſibi. Diuide in duas partes. Primò an fœ-
mina ſuccedat in feudo facta inueſti-
tura accipienti pro ſe & hæredibus ſuis maſculis,
& fœminis ſuperſtite maſculo.Secundò, an vaſal-
lus debeat recognoſcere feudum per fœminam
maſculo exiſtente.ſecunda pars incipit in §.nam &
illud.Caſus.Si vaſallus pro ſe & hæredibus ſuis maſculis,& his de-
ficientibus fœminis inueſtituram accepit , fœmina non ſuccedit
in beneficio,quandiu maſculus ſupereſt : quinimò nec debet va-
ſallus qui feudum à vaſallo recipit per fœminam recognoſce-
re,ſi maſculus ſupereſt.hoc dicit vſque ad fin.Caſus. Titius acce-
pit feudum pro ſe & hæredibus ſuis ac pro fœminis in defectum
maſculorum : deceſſit iſte Titius ſine hærede maſculo vna fœ-
mina ſuperſtite , quæ nupſit Seio , cui hoc feudum in dotem de-
dit,& ex duobus maſculis procreatis obijt: vnus demum deceſſit
iſtorum maſculorum ſuperſtitibus duabus filiabus: alter verò de
ceſſit ſuperſtite vno filio maſculo . quæritur an maſculus ſuc-
cedat in dicto feudo excluſis iſtis duabus fœminis. & videtur
quòd non : quia fœminæ ingrediuntur gradum paternum.Con-
trarium fuit poſt magnam diſputationem determinatum vni-
ca ratione , quia non patet locus fœminæ in feudi ſucceſſione,
donec maſculus ſupereſt ex eo , qui primò fuit de hoc feudo in-
ueſtitus. hoc dicit vſque ad § nam illud. *Sibi uel hæredibus.* † Not.
1 quòd non refert vtrum iſta verba concipiantur pro ſe , vel ſuis
hæredibus:quia dictio vel quando ponitur inter hæredem contra
hentem ponitur pro &,ordine iuris ſeruato.text.eſt hic not Adde
alium caſum.ff.ſo.ma.l. Caius.¶† Sed immediatè oppono. Nam
2 ratio literæ videtur falſa : quia Titius non habet aliquem filium
maſculum deſcendentem ex ſe , ſed ex filio filiæ , vt patet ex the-
mate.Sed reſpondeo ſiue per maſculos,ſiue per fœminas naſcan-
tur poſteri , dicuntur deſcendere ex corpore primi parentis text.
eſt hic notabilis. ¶ Sed ſtatim oppono , & fortius , iſtud eſt feu-
dum fœmineum quod transfuſum eſt in fœminam.argument C.
de donatio.l. ſi auia. ergo ſuccedit fœmina patri ſuo in feudo
auiæ. Sed reſpondeo , nego eſſe maternum , quia imò eſt pater-
num licet ſit alteratum per pactum. & iſte eſt ſubtilis ſenſus hu-
ius literæ.& ſic non curamus quo tramite feudum deſcendit , ſed
quod ſit primum eius principium , & prima radix & fundamen-
tum argument. contrà. ff de acquirenda hæreditate. l. Paulus. §.
final.ff.de publica.l.licitatio §.mercatores.C.de donatio.l.ſi auia.
C.de imponen.lucra.deſcri.l.prima.lib.x.& quod not.C.de ſecun-
dis nup.l.in quibus.ff.de legatis tertio.l.pater.§.quindecim.in qui-
bus legibus probatur quòd medij ſucceſſores immutant rei qua
litatem. Sed dicendum eſt , quòd aliud eſt in feudis , quæ ſem-
per reſpiciunt primum ſtipitem & primum conſenſum domi
3 ni. ¶† Oppon. Iacob. de Beluiſ. quòd ad filiam debeat tranſire
propter pactum appoſitum : vt ff. de verborum obligatio. l. ſti-
ſtulatio iſta. §. ſi quis ita. Solut. hoc eſt ſpeciale in feudis : ſecus
in alijs negotijs ſpecialibus. Vel dic cum paciſcens prouidet
hæredibus ſimpliciter , tunc tranſit ad omnes vt ibi. Fallit regu
la quando aliud eſt actum tacitè , vel expreſsè. vt ff. de verbo-
rum ſignificatione. l. ſciendum. & ff. ad Trebel. l. ex facto. §.
fin. & de alie. feud capitulo , & ſi clientulus. prima vera vt ple-
nè dixi. C.de operis libertorum. lege , liberti libertęque. poſt
Cynum. Tamen Iacob. Aurelianus ſuper iſto capitulo talem po-
ſuit poſt illam : qui ſtipulantur feudum ſibi & hæredibus ſuis:
hæc verba iſtud operantur , quòd hæredes debeant habere feu-
dum iure expreſſæ conuentionis.& ſic non dicuntur habere iu
re ſucceſſionis. hoc eſt quod probatur ff. de verborum. obliga-
4 tio.l,ſtipulatio iſta habere licere. Iacobus Aurelianus. † Et not.
quòd gloſſ. dicit quòd maſculus excludit germanam ſuam ; &
loquitur ſecundùm vſum loquendi Longobardorum. Nam re-
uera germani propriè ſunt fratres carnales non conſobrini , vel
patrueles ſecundum Pet. de Cer. ¶† Quærit gloſſ. nunquid ſi-
cut iſte maſculus excludit conſobrinas ſuas , ita excludet ami-
tam poſito themate quod filia Titij habuiſſet duas filias & vna
earum viueret , alia eſſet mortua viuente maſculo. Et dicunt
quidam quòd ſic pari ratione. ſed contrarium videtur , quia a-
mita iam ſucceſſit in feudo. vnde non eſt quæſtio de feudo ac-
quirendo , ſed de acquiſito retinendo. Et ideo dico quòd reti-
net patrē ſuam quam acquiſiuit : vt ff.de regulis iuris.l.id quod no-
ſtrum. Quapropter litera videtur ſic intelligenda , quod primò
obijt

obijt ille maſculus qui reliquit maſculum, poſteà ille qui reliquit fœminas, quas maſculus excludit in principio acquiſitionis. Sed iſta expoſitio non procedit: quia iſta amita fuiſſet excluſa per fratrem ſuum carnalem per rationem literæ. Dicit Iacobus de Beluiſio quòd ex quo ſemel fecit tranſitum ad fœminam ab eo cui iam infixum eſt, amoueri non debet propter ſuperuenientem cauſam naſcentis maſculi ex ſorore, quæ ſimiliter erat fœmina. quod verum credo: quia natura dominiorum acquiſitorum eſt quòd ſint perpetua ut C. de probationibus. l. ſiue poſſidetis. ¶† Et not. quòd Iacobus de Beluiſ. videtur hic concordare cum opinione Iacob. Aureliani. ſic dicens quòd ſi vaſallus accepit pro ſe & hæredibus ſuis deſcendentibus, veniunt ex pacto propter hæreditatem defuncti: & non veniunt niſi ſint hæredes per ſe, vel per mediam perſonam: ideoque agnati non ſuccedunt in feudo iſto niſi per hæreditariam viam. Et ideo eſt, quia ita dicunt verba contractus: vnde differentia quæ fit inter filios, & agnatoſos, ĩ. an agnati, vel filij. capitu. primo. habet locum quando conceſſum eſt feudum ſimpliciter, ſecus ſi ſub hæreditario nomine: quia in eo non ſucceditur citra ius, & nomen hæredis: vt in authentica de non alienandis. §. emphyteuſim. collatione ſecunda. ſecundum Iaco. de Bel. ipſe diceret verum ſi nomen hæres haberet ſignificare qualitatem ſucceſſionis, ſed in feudis ſignificat qualitatem ſucceſſoris. vnde in his, qui hæreditario iure ſuccedere poſſunt, concedi poteſt opinio Iaco. Sed in alijs hæredibus ſanguinis, quos ad ſucceſſionem feudi non vocat hæreditas, ſed natura, non oportet quòd tales ſucceſſores habeant ius & nomen hæreditatis vt ibi dicam. arg. ff. de ope. liber. l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. Ad hoc facit. C. de priuile eorum qui in ſacro palatio militant. l. j. li. xij. ibi dum dicit, ipſo ordine ſanguinis peruenire.

¶† Quòd autem hæres dicatur duobus modis, ſcilicet hæres hęreditatis: & hæres ſanguinis, notat Inno. extrà de iurepa. ſuper rubrica vbi videas. & no. ꝙ iura ſanguinis atribuuntur cuilibet ſucceſſori pro virili: ſed iura hæreditaria pro hæreditaria portione. & iſte eſt intellectus & ratio dicti §. ſi liberi. iuxta no. ff. de condi. indebi. l. ſi non ſortem. §. libertus.

Nam et illud. Caſus. Quidam Comes habebat in feudum quoddam caſtrum à Rege Francia, quod infeudauit Titio deinde deceſſit iſte Comes duobus filijs relictis: demum deceſſit vnus filiorum relicta filia tantum: alter verò deceſſit ſuperſtite filio maſculo, quæritur à quo iſte Titius debeat feudum recognoſcere: & an debeat facere fidelitatem fœminę? Reſpondetur quòd facit fidelitatem maſculo: ita fuit iudicatum, licet alij dixerint debere fieri fidelitatem fœminæ filiæ pro parte patris ſui. h. d. *Militi.* ſcilicet ꝓ ſe & ſuis hæredibus maſculis & his deficientibus fœminis *Quorum.* ſcilicet filiorum. *Miles.* ſcilicet inueſtitus per feudũ. *Dy. Per fœminam.* id eſt à fœmina. *Alij.* ſcilicet ſapientes. Iaco. dicit ſcilicet & malè. Dy. & not. hunc caſum. qa ſępiſſime poteſt accidere. Sed ſi moritur poſteà iſte maſculus, nunquid redit ad filiam fœminam? Reſpon. alibi dicam.

De duobus fratribus à capitaneo inueſtitis. Rubrica.

1 Ius accreſcendi an habeat locum in feudo poſteà acquiſito.
2 An autem habeat locum inter plures feudatarios.
3 Statutum ſi dicat quòd ſi quis tempore mortis caruerit filio, & filia, ſuccedat frater.
4 Quid ſi filio tantum caret.

DVo fratres. Caſus. Si duo fratres ſimul de nouo beneficio à capitaneo fuerint inueſtiti, vt quãdiu ipſi vel eorum hæredes maſculi viuerent: & maſculis deficientibus fœminę feudum haberent: decedente poſteà vaſallo altero, ſi maſculus vel fęmina ex eo ſupereſt, frater nõ ſuccedit: aliàs ſuccedit. hoc dicit: *Sine hęredibus.* ſit ſine filia etiam & deſcendentibus. † Et eſt arg. optimum hic, quòd ius accreſendi locum habet etiam in feudo poſt ius acquiſitum, & facit ff. de aſſig. lib. l. vtrum. & de his qui feu. da. poſ. §. cum verò Corradus. & dic vt ibi Iaco. Belu. ¶† Sed quæritur nunquid inter feudatarios habet locum ius accreſcẽdi. Pone Rex dedit indiuisè caſtrum in feudum pluribus: vnus illorum committit feloniam, nunquid partem illius retrahit dominus ad ſe, an verò accreſcit feudatario? In quæſtione iſta ita diſtingue, quòd aut feudũ eſt collatum ab Imperatore, vel Rege, aut ab alio. Si ab Imperatore, vel Rege, puto quicquid alij ſentiant, quòd ius accreſendi vertetur inter confeudatarios, per l. primam. C. ſi ſoci. imperialis libera ſine hæred. deceſ. libro decimo. & in his puto eſſę ius ſpeciale. Si autem ab alio feudum eſt collatum, contrarium dico duabus rationibus, vna eſt, quia in parte iam quæſita non habet locum ius accreſcendi. Alia, quia ex contractibus habitis inter viuos non habet locum ius accreſcendi. qvod eſt multum notabile. vt ff. de verborum obligationibuss. l. ſi mihi, & Titio. Iacob. Aure. ¶† Et nota quòd ius accreſcendi eſt eodem iure aliquid accreſcere, nec eſt neceſſaria noua agnitio: ſecus in iure alterius deuolutionis: vt ff. de bonorum poſſeſſion. l. ſed cũ patrono. & ff. de acquirenda hęreditate. l. ſi ſolus. Caſus. Conceſſum fuit feudum duobus fratribus: puta Titio, & Seio, hoc pacto appoſito, quòd quandiu ipſi, vel eorum hæredes maſculi viuerent, maſculi haberent, & ſi deficerent maſculi, fœminæ ſuccederent: deceſſit Titius relicta vna filia fœmina nomine Berta, ſuperſtite Seio. quæſtio eſt de parte Titij, vtrum pertineat ad filiam eius an Seio Reſpondeo, quod ad filiam: quia intentio contrahentium fuit. & eſſe debuit quòd quilibet ſibi, & hæredi ſuo proſpiceret. portio ſi Titius deceſſit nullo ex ſe ſuperſtite maſculo, vel fœmina Seio totum accreſceret virtute pacti expreſſi, & non rediret ad dominum. hoc dicit ¶ Not. textum ibi dum dicit, *Vnusquisque ſibi & hæredibus suis prospexiſſe uidetur.* quod verum eſt etiam ſi à principio non ſperabat de liberis. text. eſt ſingularis ff de pactis. l. tale pactum. §. finali. *Tenorem inueſtituræ.* Nota egregium textum quod tenor inneſtiturę derogat omni feudorum naturæ: tenę menti. ¶ Sed opponitur, & imo videtur, quod propter tenorem inueſtituræ vno moriente ſine hærede, totum feudum aperiatur domino. cum enim debeant habere quandiu ipſi viuant, vno mortuo non eſt verum ipſos viuere, cum ſignificatio ſumenda ſit ex vniuerſo. vt ff. de rebus dubijs. l. ſi is qui ducenta. §. vtrum. Reſpondeo verbum illud, ipſi, & verbum illud eorum, accipitur diuiſiuè. id eſt quandiu viuerent: viueret iſte, vel hæredes alterius illius vel iſtius, vt ff ad Trebellianum. lege Lucio. §. Caio. ſic C. de epiſcopa aud. lege, ſi legibus. & C de ſponſali. lege vltima. Ex hoc apparet quòd copula &, quando ponitur diſtributiuè, reſoluitur in ſingularitates, id eſt habet virtutem duarum orationum ſeparatarum. vt ff de conditionibus, & demonſtrationibus, lege falſa. §. vltimo. & lege ſecunda. ff. de condi. inſtitutionum.
4 & l. ſi ſeruus in iudicio. §. ſi plurium ff. ſi quis caut. † Pone, ſtatutum dicit, ſi quis tempore mortis caruerit filio & filia, ſuccedat frater. Modo quidam caret filio, ſed non filia: quæritur vtrum de vi ſermonis admittatur frater. Et videtur quod ſic: quia verum eſt dicere ego careo boue & aſino, ſi careo altero. Nam copula quæ negat extrema requirit neutrum eſſe: vt dicta lege ſi is qui ducenta. §. cum ita. Sed contrarium eſt verum, quia verum eſt dicere quod ego careo copula, ſed non eſt verum, dicere, quod ego caream extremo copulato vt not. in cap. pleriſque. de electione, in clementinis. Et fertur Ioan. Papam xxij. dixiſſe, quod cum verba ſunt dubia, debemus recurrere ad æquipollentiam. vnde hæc verba, talis eccleſia caret clero, & populo Chriſtiano. æquipollent huic ſermoni, non habet clerum nec populum Chtiſtianum. Si ergo alterum habet prædicatio de copulato, carentia eſt falſa: & ſi falſa eſt, omnino ceſſat ſtatuti diſpoſitio. vt ff. de iti. actuq; priuato. l. iij. §. hoc interdicto. & ff. vi bonorum raptorum. l. ait prætor. §. docere.

An remoueri debeant teſtes qui pares eſſe deſierunt. Rubrica.

1 Teſtis inſpicitur tempore quo deponit.
2 Infamia facti eſt triplex.

EX facto. Si inter dñm & vaſallũ cõtentio eſt de inueſtitura: illi q pares fuerũt inueſtituræ nõ remouentur poſteà à teſtimonio, licet deſierint
1 eẽ pares. h. d. ¶† Opponitur, qa cõditio teſtis dẽt inſpici tẽpore depoſitionis, vt ff. ad Carbonianũ. l. iij. §. duę cauſę. Sol. dic. ꝙ teſtimonium interdũ eſt perfectũ, quò ad eſſentiã actus & quò ad depoſitionẽ & tũc non eſt dubiũ ꝙ valeat quicqd poſteà cõtingat & c. ſi ante aperturã notatus ſit infamia. vt notat ff. de infami. l. furti. § prĩo. Interdũ eſt ꝓfectũ quo ad ſubſtãtiã actus ſolenniter celebrati, nõ quo ad de poſitionẽ: & tũc aut actus ſubſtãtiat in ſola eſſentia, & idẽ. vt C. de teſtamẽtis. lege prima. ſẽm lectur. quæ hẽt, ꝙ ibi fuit factũ publicũ inſtrumẽtũ. Aut eſt neceſſarium adminiculũ viuæ vocis teſtiũ probantiũ, & tũc refert: aut eſt mutata cõditio teſtis integro ſtatu famę, & idẽ vt hic Aut nõ integro, & tunc refert. aut teſtis eſt notatus infamia facti tãtũ, & valet eius teſtimoniũ, ſi aliquid teſti ſuffragatur. verbi gratia, ſi teſtamentũ fuit ſcriptũ manu teſtatoris, & teſtes ſubſcripſerunt. nam licet iſta priuata ſcriptura non faciat plenam fidem, tamen facit adminiculum, quod viuà voce teſtium confirmatur. vt dicta lege primami. de teſta. ſecũdum aliam lecturam. Aut talis teſtis notatus infamia facti nõ habet pro ſe adminiculum, & tunc in actibus ſolennibus non admittitur. vt not. ff. de ſena. l. Caſſius. ſed in alijs admittitur: ſed adhibetur ei minor fides, ſi grauiter ſit infamatus apud bonos & graues.

& graues.Sed ſi ex cauſa leui,nō puto quòd iudex debeat hoc mul
tum Pōderare.Porrò gradus ſunt in infamia vt not. C. de ſumma
a trinit.& fide cath.l.cunctos populos.a extra de re iudica.c.cum te.
Si verò eſt infamis infamia iuris,tunc nulla fides adhibetur ei', ſal-
uo quòd in criminalibus, in quibus recipitur cum tormentis ad
inquiſitionem,non ad condemnationem,vt ff.de pœnis.l.qui vlti
8 mò. ¶† Not. quòd infamia eſt triplex. quædam eſt apud ipſum
vulgus ſuper delicto alicuius,& hæc non repellit teſtem quin exa
minetur:ſed examinato minor fides adhibetur. Quædam eſt infa-
mia facti per ſententiam iudicis, vt quia condemnatus eſt quis
ſuo nomine ſuper condictione furtiua.Quædam ex genere ſectæ:
quia non eſt catholicus:& iſti hodie repelluntur,ita vt nec exami-
nētur, ſi ſtatim poteſt probari de infamia: aliàs recipiuntur ſub
proteſtatione. Iſta tria differunt. Nam prima infamia poteſt eſſe
falſa. quia poteſt quis eſſe innocens quicquid prædicet populus.
Secunda & tertia nō poteſt eſſe falſa, quia patet facinus.ff.de ſena,
l.Caſsius.C.de ſum.trin.l.j.& dic vt ibi dixi.Infamia verò iuris pu-
blica actibus obſtat,ergo & teſtimonio.quod dic vt plenè dixi.C,
de teſta.l.j *Ex qualibet cauſa* ſcilicet non famoſa.Ex ſuperuenienti
caſu non conſtituitur irritum quod eſt legitima authoritate con-
fectum hoc dicit,

ADDITIO.

a Populos.Videas ibi Raphaelem Fulg.vbi ponit aliquas limitationes.And.
Barba.

Vc illud quidem. Hic non diffiteor ſi vaſallus maximè qui
fidelitatē domino fecit,vel facere debet, alicuius rei ſe
à domino nouiter inueſtitum contendat,etiam per ali
os qui non ſunt pares, inueſtituram probare poteſt. cuius rei ra
tio eſt. Nam ſicut vaſallus non debet de curia extrahi niſi per cu-
riā, ita in curia non poterit intrare niſi per curiam, hoc eſt vaſal-
los,ſiue pares curiæ,cæterum ſi in curia ſit etiam per alios quod in
tendit probare poteſt: apocriphum eſt, notabile tamen eſt: & ita
bene iſtud capitulum in quodam antiquo libro reperi.

De controuerſia inter vaſallum & Epiſcopum. Rubrica.

1 *Debitor non dicitur ſpoliare dominum non ſoluendo præſtationem annuam,ſed quando gerit in animo nolle ſoluere.*
2 *Iudices qui ſint ſi uaſallus negetur à ſucceſſore domini, quòd non ſit uaſallus.*
3 *Actor replicando non poteſt eſſe contrarius ſuo libello.*
4 *Epiſcopus an poßit prorogare iuriſdictionem in laicos.*
5 *Preſtatio annua an tranſeat in ſucceſſorem.*
6 *Litis conteſtatio an fiat per obiectum exceptionis.*

X eo. Diuide in quatuor partes. Primò thema eſt
& quæſt.Secundò illegatio pro parte vaſalli.
Tertiò allegatio,& reſponſio pro parte domini. Quar-
tò reſponſio ad quęſtionem,& declaratio qui ſint iudi
ces, & quod eorum ſit officium. ſecunda in ver. opponit.tertia in
ver.domino,quarta in verſi.ſed laudatum. Caſus. Inter Epiſcopū,
& vaſallum eſt contentio de inueſtitura ab eius prædeceſſore fa-
cta:pares curiæ cognoſcunt: prius tamen debet inueſtiri de ſuo
proprio feudo, quàm principalis quęſtio dirimatur. hoc dicit vſ.
que ad finem. *Differatur*.quantum ad feudum de quo eſt cōtrouer
ſia,ſed nō quantum ad rectum de quo inueſtitur ſtatim. *Recto feu-*
1 *do*.quod ſine controuerſia tenet ab eodem domino.Iac.Bel.¶†Ex
trà not.quòd licet debitor per ſolutionem annuam non recogno-
ſcat debitum,tamen non intelligitur dominum ſpoliare niſi in ani
mo ſuo diſponat,in futurum non ſoluere ſecundùm Inno. vt ex-
2 trà,de elect.c querelam.in nouel.† Pone, And. Epiſc. inueſtiuit B.
de quodam feudo annuæ præſtationis,vel alterius rei, & deceſſit:
Andreę ſucceſſit Pe. qui moleſtabat vaſallum, dicens ipſum non
eſſe vaſallum. Vnde vaſallus agit contra eum coram Archiepiſ-
copo.Epiſcopus excipiendo opponit quòd habeat conueniri co-
ram paribus curiæ cum habeat alios vaſallos. B. replicando dicit,
quòd exceptio nō procedit:quod probat tali ratione.Vos domi-
ne Reuerende Epiſcope dicitis quòd ego non ſum vaſallus: ergo
dicitis quòd ego non habeo pares. ergo impoſſibile eſt quòd co-
gnoſcant pares. quæritur quid iuris.Reſpondeo quòd pares poſ-
ſunt cognoſcere. Ratio poteſt eſſe, quia vaſallus pro fundamen-
to ſuæ intentionis aſſeruit ſe vaſallum.Vnde non minus debet in-
ſpici aſſertio actoris ad fundandam intentionem, vel exceptio-
nem rei, quàm aſſertio rei ad fundandam agentis replicationem
& illud eſt not.dignum quod magis nocet aſſertio actoris actori,
3 quàm rei reo.† Et not.quòd actor replicando non poteſt eſſe ſuo
libello contrarius.quod tene menti.Sed mirabile eſt:nonne iſti pa

res ſunt laici. quomodo ergo ſunt iudices Epiſcopi. Reſpon. ec
cleſiaſtici iudices ſunt ſeculares,quia feudum non eſt res ſpiritua-
4 lis.¶† Item opp.Epiſcopus non poteſt prorogare iuriſdictionem
in laicos.Reſpon.iſta eſt prorogatio iuris, vel verius eſt ipſa origi-
nalis iuriſdictio.vt not. ſuprà de inueſt.in mari.facta. in vlti.gloſſ.
vel quòd licet extrà contractum non poſſet clericus prorogare
iuriſdictionem:ſecus tamen in contractu. Vel ſpeciale eſt in feudo
quod ipſi ſunt iudices reales.de negotijs geſtis.l.qui aliena.§.final
& iſti pares habēt iuriſdictionem à canone in feudo eccleſiæ: & i-
5 deò nimirum ſi ſint iudices competentes.& hoc placet.¶† Oppo
nitur quòd quæſtio non procedat ſuper annuo reditu cum non
tranſeat ad ſucceſſorem:vt nota.ſuprà quis dicatur dux.§. fin.Sol
ille §.nihil facit, quia hic loquitur de inueſtitura perpetua puta
decimarum,ibi de ſoldata. Vel dic,& quòd ſi libellus non procede
ret finaliter, tamen ſuper ineptitudine libelli non poteſt pronun-
tiari niſi prius conſtet de iuriſdictione. ita debet intelligi prima
gl.in fin. quod tene menti. Vel hic eſto quòd eſſe ineptitudo iuris
intētati:tamen libellus poterat de poſſibili eſſe aptus. quod etiam
nota.quantum ad textum prima ſolutio verior.*Eius*.ſcilicet epiſ-
copi.per hoc apparet quòd vaſallus erat actor.Oppo.hic eſt dubi
um de iuriſdictione ergo magis debemus fauere actori quàm reo
ff.de iuriſdi.om.iudic l. cum quædam puella. Nam iuriſdictio eſt
de præparatorijs in quibus eſt magis fauendum actori.vt no.extrà
de reſti.ſpol.ca.cum ad ſedem.Sol hic libellus actoris & narrato-
rum qualitas contra agentem concludit exceptionem declinato-
riam fori eſſe veram.Nam cum ipſe dicat ſe feudatarium,& curi-
am habet,ideſt pares, ſequitur de neceſſitate quòd pares ſint iu-
dices. Et in hoc fundatur ratio huius capituli. Et eſt not.quòd re-
us negans intentionem actoris, poteſt ex ea intentione ſe iuua-
re quantum ad ius fori.tene menti.*Annua*.Sicut decimæ quæ ideo
inter immobilia computantur,quia immobilibus adhærent,& ſta
bile ſubiectum habent, quod ſemper eſt actu permanens. Idem
eſt in alijs annuis perpetuis,vel quaſi,quæ vocantur annonę ciui
les.vt in authent. de non alie.§. i. ver. ſi vult enim in authen. nam
ciuiles.Reſpon neget.Oppo.quia per iſtam reſponſionem fit liti
conteſt.vt not.in ca.dudum.de deci.in nouel. ergo non poteſt op
poni declinatoria fori.C.de excep.l.fin.Sol.dic quòd negabat,non
tamen animo litem conteſtandi,ſed de plano:non tamen in figu
ra iudicij. vel præmiſit proteſtationem. Vel negabat rebus & fa
ctis, ſcilicet turbando ipſum in poſſeſſione: ſed hoc non placet
quia litera dicit reſpondēdo. Si dicas quòd negabat excipiendo
iſte tex.probaret quod per exceptionis obiectum non fit litis con
teſtatio. quod docto. concedunt in exceptionibus præiudiciali
libus,ideſt,quæ impediunt litis proceſſum. ff. de condi.inde. l. ele
ganter. §. ſi quis poſt. quia exceptio præiudicialis ad proceſſum
quæ reſpicit non ſolum merita cauſæ,ſed merita iuriſdictionis,li
tem conteſtari non ſinit:quia oppoſitum eius infert. Vel dic ver
bum nouum quòd ante xx.dies opponatur,nunquam lis conteſt
ri videtur.vt in authenti.offeratur.C de lit.conteſt. Dicit Odof.i
ti.qui poſſint & debeant de feudo cognoſcere.in ſumma ſua, vb
hæc verba ſcripta reperio, quòd dominus, & ille qui conueni
eum, debent pares eligere, & illi electi faciant inueſtiri vaſallum
de ſuo iuſto & recto feudo. Sed iuramentum fidelitatis differtu
donec de cauſa pronuntiabitur,& ita apparebit vtrùm debeat iu
rare vel non, vt in iſto cap.ex eo. Et not. quòd eligit pares antè
quam ſit inueſtitus.Et not.caſum vbi defertur ſacramentum fid
litatis. Odoffr. Tu dic quod in iſto cap. vaſallus petebat duas in
ueſtituras eodem libello,vna ſit realiter,quia dominus non nega
bat:& ex hoc magis conſtat quod habebat pares.Altera nullo mo
a do ſit niſi donec ſciatur quid iuris.& ita teneo a ego Bald.

ADDITIO.

a Teneo.Vel dic quòd inueſtitura eſt quo ad poſſeſsionem quàm renouationem ei
ſalua principali quæſtione dominij,ut C.de iudic.l.nulli. de confir. uti. cap
cum dilecta.

De milite vaſallo qui arma bellica depoſuit. Rubrica.

1 *Monaſterium habetur loco filij.*
2 *Monachatus facit monachum deſinere eſſe militem ſeculi.*
3 *Clericatus an mutet forum iam contractum.*
4 *Quid de militibus gaudentibus.*
5 *Sacerdos an debeat reputari de uniuerſitate ciuium.*
6 *Seruire in feudo an quis poßit per ſubſtitutum.*
7 *Nomine priuatus an ſit priuatus re quam habet propter nomen.*
8 *Profeßio an ſit ſacramentum eccleſiæ.*

Iles. Miles seculi q factus est miles Dei, eo ꝙ venerabilem domum intrauit & feudo renuntiauit, feudum amittit. h. h.† Op. monasterium habetur loco [a] filij: vt in authen. de san. Episcop. §. sed & hoc præsenti. collat. ix. C. de sacro sanct. ecclesijs authen. si qua mulier. extrà de proba. capitulo in præsentia. Solu. quædam sunt quæ transmitti possunt ad quemlibet filium: & sic loquitur contrarium. Quædam verò sunt quæ non possunt transmitti ad quemlibet filium, sed ad qualificatum filium, vt hic: nam hic non succedunt nisi præstent certum obsequium: quod monasterium præstare non potest: & sic non obstat. Si ergo feudum esset datum ad tale seruitium quod posset præstari per monasterium, tunc in vita naturalis monachi, per monachum monasterium haberet feudum, sicut dicimus in emphyteusi ecclesiæ. C. de sacro sanct. ecclesijs authentica ingressi. & dicto capitulo in præsentia. per Innoc. Non obstat istud capitul. quia loquitur in beneficio quod datur obtentu militiæ secularis. Desinit enim esse miles seculi, qui factus est miles Dei. & non debet habere beneficium, qui nõ gerit officium. Alij dicunt quòd monachus adeo mutat statum mundi, quòd habetur pro mortuo. [b] Et ideo de feudo iudicatur tanquam de vacante per mortem. Pro prima opinione facit ff. de iure fisc. l. Statius §. Cornelio. ¶† Item not. quod per monachatum quis desinit esse miles seculi. [c] Secundò nota ꝙ quilibet monachus potest dici miles Dei. ¶ Tertiò not. quòd qui non gerit officium, non debet habere beneficium: cõsonat C. de sacrosanct. ecclesi. l. qui sub prætextu. & l. j. C. de re mili lib. xij. Item nota quòd ille qui renuntiat seculo, eo ipso intelligitur profiteri totam regulam, scilicet viuere in obedientia, in castitate & sine proprio. Vel sic potest summari. Qui deponit habitum, & signum deponit signatum, & beneficium. h. dicit. † Sed an ratione clericatus mutetur forum iam contractum. Gloss. dicit quòd sic. ff. de legatis primo l. nemo potest. & hoc in foro contractus vel vltimæ voluntatis. Sed in foro delicti, dic vt no. extrà de oblig. ad ratiocinia. capitulo primo in nouel. An ista sint diuersa, aliquem deponi. vel administrationem ei auferri. Dicit gloss. quòd sic. de administ. tuto. l. & si pluribus. Est & tertius casus quando quis remouetur propter impossibilitatem subiecti, & iste verè habetur pro extincto vt hic, remotus enim habetur pro mortuo. vt l. prima § pater. ff. de coniung. cum emancip. libe. † Sed quid de militibus gaudentibus? Respõdeo, non perdunt statum, ideo nec feudum, sed propter honestatem seruient per substitutum C. de decu. l. nullus. libro x. & l. neminem. Porrò in eis honor actus est, sed causa iuris mutata non est. de condition. & demonstration. l. falsa. §. j. Secus si causa iuris ex eorum cõstitutionibus esset mutata: nam disgressio ad appositam qualitatem habet dispositum vitiare, quod requirebat eandem qualitatem durare. ff. de capi. dimi. l. tutelas. † An sacerdos possit, vel debeat reputari de vniuersitate ciuium? dic ꝙ sic. de condition. & demonstration. l. falsa. §. j. de foro compe. c. dilecti. sicut & ecclesiæ sunt de corpore ciuitatis, secũdum
5 Oldradum. [d] Adde talem regulam quod inhabiles ad seruiendũ
6 si sunt habiles ad succedẽdum, possunt seruire † p substitutum: secus si ad succedendum sunt inhabiles secundum And. de Iser. Sed Iac. Aurelia. ponit hic talem postillam, videlicet, istud potest intelligi ꝙ hoc feudum datum erat militi vt retineret, quo usque liberos nõ haberet. Sed ego puto ꝙ alia lectura sit verior: certè, quia vsitatior: vt ita dicam. Iaco. Aure. *Renuntiando.* ipso ingressu. vt C. de sacrosanct. ecclesi. authen. ingressi. & in auth.
e de monach. in principio colla. j [e] † Nota hic illud vulgare, si no-
7 mine priueris, nec rem habere mereris. quod est verũ, si tamen significat substantiam, vel qualitatem necessariam inesse alicui subiecto. vt ff. de fideicom. libe. l. Lucius. ff. de pac. l. tale pactum. §. fin. ff. de capit. dimi. l. tutelas. Secus si nomen significat solam
8 simplicem demonstrationem, vt ff. de re. du. l. si cognatis. † Quæro vtrum professio sit sacramentum ecclesiæ. Respon. non. vt not. in capitulo vltimo de conditio. apposi. in nouel. & ideò Papa potest ipsam remouere.

ADDITIONES.

a Loco filij. Adde ꝙ. Hostiens. & Io. And. in c. Raynaldus. de testa. tenent, ꝙ tex. in §. sed & hoc præsenti. & in c. in præsentia. hic alleg. qui text. vult ꝙ monasterium habeatur loco filij non habeat locum vbi testator in suo testamento dixit, instituo filium meum, & si decesserit sine filijs & se descendentibus, vel ex corpore suo natis, substituo talem, ꝙ isto casu si filius ingrediatur monasterium, ꝙ monasterium non excludet substitutum. quod etiam tenuit Iacob. de Bellouis. in d. §. sed & hoc præsenti Bal. in l. si qs posthumos. ff. de liber. & posthum. Bar. in l. si ita quis. de leg. 2. Felyn. late in d. c. in presentia. nu. 31. & sequentib.

b Pro mortuo. Quod impedimentum legis hic non excusat, licet alibi excuset C. de lega. l. ab administratione. Sed hic ipse sibi induxit impedimentum, ibi non, ideo si hoc non potuit prouideri, excusatur: aliàs non.

c Seculi. Et hic est casus ꝙ beneficium vacās per c. de multa. extra de præb. vacat per priuationem non per renuntiationem, cum inuitus deponat beneficium. sicut hic feudum, quod est no. dignum. & no. quòd quidam intelligunt hoc c. nisi sit facta cum quo dicunt ecclesiam etiam posse transferri vt gl. Host. in c. fi. de re eccle. non alie. & si hoc esset verum, teneret alienatio in vita ingredientis, vel eo mortuo cum herede: secus si sine herede, nisi ecclesia illud impetrasset ab Imperatore. vt extra de fide instru. c. inter dilectos. Adde quòd dicit gloss. quòd ratione clericatus quis mutat locum, scilicet originis & domicilij etiam naturalis, & fori. vt no. ff. de leg. j. l. nemo potest. & istud non reperitur alibi. Et no. hic quòd qui mutat seculum, perdit feudum. h. d. Quidam dicit quod donec viuit naturaliter iste monachus, ecclesia habebit feudum sicut in vsufructu & emphyteusi. Sed iste text. contradicit. Nam feudum extinguitur, ergo non transfertur. Si autem consuetudo esset pro monacho, bene transferretur, vt extrà de fi. instru. c. inter dilectos. Sed Host. dicit, ꝙ ibi loquitur in feudo franco etiã alienabili, & sic dicit Host. ibi. Ad quod facit ff. de contrahenda emp. l. qui tabernas. Feudum ergo francum est feudum secundum quid, sed non simpliciter. simile no. ff. de arbi. l. de rebus.

d Secundum Oldrad. Consi. 32. incip. quæstio est, vtrum sacerdos. Et adde ꝙ Bart. in l. j. versi. quæro etiam an capitulum. ff. ad municip. dicit ꝙ appellatione ciuium venit capitulum canonicorum. Et an forensis prebendatus in aliqua ciuitate dicatur ciuis illius ciuitatis. Bart. in l. hæres absens. in fi. ff. de iudic. Innoc. in c. ex ore. de priuileg. & quod not. in c. fi. de eo qui mittit. in possess. caus. rei seruandæ.

e Coll. j. Sed dubitatur quando inferior mandat ꝙ coram superiore cõpareatur, vtrum requiratur peremptoria citatio. Dicit Spe. ꝙ sufficit vnum mandatum Io. And. sentit contrarium extrà de accus. c. fi. in nouel.

De milite vasallo qui contumax est Rubrica.

1 *Iustitiam denegat qui obmutescit.*
2 *Citatio peremptoria requiritur in tribus actibus.*
3 *Dilationum numerus introductus à consuetudine an possit minui.*
4 *Querela sola quando habeatur pro libello.*
5 *Citatus à iudice tempore incongruo, & loco, non tenetur venire.*
6 *Dicens se expressè aliquid non facturum, non debet expectari terminus.*
7 *Banniti terrarum an possint à quolibet deprædari.*
8 *Pares non possunt bannire dominum.*
9 *An autem id quod capitur deprædando debeat reddi domino si feudũ restituit.*
10 *Perusinus qui promisit soluere Mediolani an possit citari Mediola.*
11 *Citandus autem quis sit in casibus tanquam aduersarius.*
12 *Citata an præsumatur pars si inueniatur aliqua sententia antiqua in qua sit mentio quòd pars fuit citata: an præsumatur ita esse.*
13 *Citatio per præconem, seu per cridam in quo loco debet fieri.*
14 *Comparens, si postea solenniter citatus nõ comparet, præsumitur fraudationis causa latere.*
15 *Recedens illicentiatus comparente aduersario, non eo die, sed sequenti, an puniatur in expensis.*
16 *Arbitraria si parum lædunt, non opus est appellare.*
17 *Excommunicatio lata contra clericum, si non solueris infra mensem ex nunc te excommunico.*
18 *Clausula ista ex nunc, prout ex tunc, quid importet.*
19 *Citatio propriè dicitur quando par citat parem.*
20 *Termini lapsus non debet expectari quando certum est illum nolle exequi quod sibi imponitur.*
21 *Infans an & quando citari possit.*
22 *Curator quando detur liti per inquisitionem.*
23 *Sententia an possit ferri contra adultum contumacem in spiritualibus.*
24 *Missio in iuribus negatiuis qualiter fiat.*
25 *Vasallus an possit agere contra dominum venia non petita.*

Ominus. Diuide in duas partes. Primò qualiter procedatur contra vasallum, domino querimoniam exponente de eo, qui incidit in culpam. Secundò qualiter procedatur contra dominum vasallo dicente se ab eo spoliatum feudi possessione. Secunda pars incipit in §. si verò vasallus. Casus. Si dominus cõqueratur de vasallo, dicẽs eũ in culpã incidisse per quã meretur amittere feudum, vasallus
a debet ter à curia citari, [a] septẽ aut decẽ dierũ spatio, in vnaquaq; vocatione statuto & si cõtumax fuerit, dñs debet mitti in possessionem feudi, & expectabitur vasallus vsq; ad annũ, & si veniat ante, restituitur ei possessio: si non veniat, perdit possessionem, & feu-

ADDITIO.

a A curia citari. Sed dubitatur qñ inferior mandat quod coram superiore cõpareat, vtrũ requirat peremptoria citatio. Dicit Spe. quod sufficit vnum mandatum. Ioan. Andre. sentit contrarium, extrà de accu. ca. fin. in nouel.

& feudum. Si uerò econtrario uasallus conqueritur de domi-
no, dicens se spoliatum ab eo, tunc vasallus debet adire curiam,
& à curia petere cum reuerentia dominum cogi, quòd restituat
possessionem, & si contumax fuerit dominus, vasallus poterit
adire maiorem potestatem, & si perseueret dominus in contu-
macia, uasallus poterit eundem deprædari h.d. *Feudum amittat.* &
ꝙ dicit feudum, expone, idest feudi possessionem, quòd elicitur
ex his, quæ sequuntur. Et Iaco. Aurel. dicit, quod hic posita fal
sa est, quæ dicit, quòd uasallus propter tres contumacias perdit
feudum, nam imò requiritur quarta, in qua est annus. concor.
infrà de capi. extraordin. si uasallus. ¶ *Hic non respondet.* Not.
1 † quod qui non loquitur, & obmutescit, iustitiam denegare vi-
a detur. [a] Dicit hic And. de Iser. quòd repręsaliæ possunt concedi
non solum propter iustitiam expressè denegatam, sed etiam
propter moram non exhibitæ iustitiæ, de qua mora debet legi-
timè constare. And. de Iser. ¶ *Malo ordine intrauit.* Not. contra
ingredientes possessiones non seruato iuris ordine. C. unde vi.
l. meminerint. & not. in l. si quis in tantam. & C. si per vim, uel
alio modo. l. fin. C. de pactis. si pacto quo pœnam. ff. de re iudi-
cat. l. si cum nullum. ff. si mulier uen. no. in l. j. §. necessario. Ad-
de quod dicit Accur. quod absonum est quod propter unam
contumaciam quis perdat ius causæ. ut ff. si quis ius dicenti non
obtempe. l. j. in fi. Dicit Inno. quod quatuor sunt actus in quibus
b requiritur peremptorium [b] expressum uel tacitum. scilicet dif-
finitiua, missio in possessionem ueram: absolutoria ab instantia
totius iudicij, & bonorum annotatio ut not. post eum extra de
c accu. ca. ad petitionem. in nouel. [c] Vbi idem dicit Innocen. quod
personaliter citatus non est citandus nisi semel. & hoc uerum si
dixit nolo uenire. ut no. ff. de in integ. rest. l. fi. per Accu. Idem si
nihil dixit. nam de contumacia constat eo ipso quod non com-
paruit, uel non misit procuratorem secundum Inn. & Io. And.
idem ait quod contumax sine alia citatione patitur interlocuto
riam super processu, quinimo sine citatione potest iudex inter-
loqui se ex iusta causa dilationes abbreuiare: quia cum arbitra-
rium sit est pro iudice præsumendum. ¶ Sed dubitatur quando
inferior mandat quod coram superiore compareatur: utrùm re
quiratur peremptorium. Dicit Spec. quod sufficit unum man-
datum. Io. And. sentit contrarium extra de accu. c. fin. in nouel-
la. Adde dicit Ioannes Andreas quòd si debet citari tyrannus
vel alius qui sit terribilis citanti: sufficit una citatio. ut not. in c.
non minus. de immu. eccle. in nouella. Adde quod dicit quod
impeditus potest constituere procuratorem ad se excusandum.
d [d] Sed ille qui non est impeditus debet constituere plenum pro-
curatorem, & cum pleno mandato etiam ad causas causæ. ff. de
re iudi. l. quæsitum per Dy. ¶ *Beneficium & possessionem.* Collige
quod aliud est feudum, aliud feudi possessio, consonat ff. uti
pos. l. si duo. §. final. & ff quod metus causa. l. si mulier. §. qui posses
2 sionem. ¶ † Sed nunquid numerus istarum dilationum à con-
suetudine præfixarum potest minui: Vna glossa dicit quod sic,
de stylo curiæ, non de stylo consuetudinis hic approbatæ. Dic
quod quando numerus statuitur pro forma, nihil potest mutari
cum nihil mutandum est de solemnibus. & ideo si statutum di-
cit, quod quis ponatur in banno præcedentibus duabus citatio-
nibus tot dierum pro qualibet citatione, non habet iudex pote-
e statem dandi vnam pro omnibus: [e] quia cùm ista forma sit da-
ta à statuto pro forma substantiali perueniendi ad bannum, ni-
hil mutare potest etiam unius horæ momentum. ff. de regulis
iuris. l. & si nihil. Et ad hoc consueui allegare gloss. hic positam
quæ incipit, hoc merito. in l. final. quam no. Adde quod cum nō
possit appellari ab interlocutoria, mirum est quod à primo de-
creto possit appellari. dicit Dynus, quod verum est interlocu-
toria stante in finibus verbis. Secus si transeat in factum affli-
ctionis uel tedij. quod ideo est cum in facto & executione con-
f sistit. de dam. infect. l. si finita. §. Iulianus. per Dynum. [f] *Conqueri*
3 *de domino.* † Puto quod sufficiat dicere, conqueror de domino
meo q me spoliauit tali feudo, quia ista querela habetur hic pro
libello ut not. prima quæstione quarta, capitulo quia præsula-
tus in gloss. ordinaria. An sufficiat factum cum generali con-
clusione proponere. not. ff. de verborum significatione. l. rei
appellatione & causæ. Idē de sententia dicit gloss. quod tenet in
certa sententia, si certitudo rei, & causæ apparet ex alijs actis. ff.
de verborum significatione. l. sępe. ¶ Item not. quod iudex non
potest supplere si plus est probatum quàm petitum: vt not. ff. de
verborum significatione. l. verbum oportet. Dicit Iacob. de
g Aren. quod verus contumax [g] est si quis est citatus ad domum,
qui sciuit se citatum. C. de procura. l. qui absente. Iaco. de Are.
Idem ait quod contumax in non respondendo potest purgare
contumaciam donec aduersarius non sit grauatus in probando.
h C. de iura. calum. l. ij. Iacob. de Are. [h] Idem ait quod contuma-
cia non inducitur obligatio, nec ex interlocutoria, sed ex
diffinitiua. sic. C. de his qui ad eccle. confu. l. præsenti. Iacob.
de Are. Adde quod ex causis iustis potest interdici alicui lo-
4 cus. de ver. sig. l. pupillus. §. decuriones. per Accur. † Citatus à iu
dice incongruo tempore & loco non tenetur comparere. ff. de
verb. sign. l. qui neque, per Accur. dicit Iac. de Are. quod pro
cessus nullus inducit interpellationem. C. in qui. cau. in integr
resti. non est necessaria. l. in minorum. Iac. de Are. Dicit Ioan.
And. quod si libellus est in parte bene cōceptus, ut si quis dicit,
denuntio & accuso, potest super eo fundari totus processus
extra de desponsati. impuberum. capitul. ad dissoluendum. in no
i uella. ¶ [i] Dicit Accurs. quòd ea quę sine citatione fieri pos-
sunt, si non rectè fiant, ipso iure irrita sunt. ff. de bon or. posses.
k secundum tabul. l. 3. § causa cognita. [k] Dicit Hostien. quòd
5 si quis expressè dicit se non facturum, non debet expectari
terminus. de offic. ordina. capitul. irrefragabili. in nouel. Dicunt
etiam doctor. quòd quando hora est de natura uel de consuetu
dine actus, expressio diei habetur pro expressione horę. de ele-
ctio. cum nobis olim. ad fin. in nouella. Dicunt doct. quòd ci-
tatio legis est citatio generalis nominatorum, & non nomi-
natorum. de re iudica. cap. de cętero in nouella. dicit Innocen-
tius quod neganti iurisdictionem, uel falsam dicenti, debet
l audientia denegari. in capitul. Cumana. de electione. [l] ¶ *Ter-
monitus.* Dixit Hostiens. quod sicut per trinam monitionem
conuincitur contumacia subditi, sic per tertiam requisitio-
nem conuincitur duritia siue pertinacia prælati, post-
quam recurri potest ad superiorem, ut notatur in capitulo
statuimus. de supplenda negligentia prelatorum, in nouella. Et
est textus hic notabilis. Sed mirum est, quia hic dicit quòd curia
debet ire personaliter ad dominum. ergo sufficit una requisi-
tio, quia personalis, ut not. C. quomodo, & quando iudex. l.
cessante. & per Innocen. de offic. delega. cap. consuluit; & ff. de
fideicom. libertat. l. cum quasi. §. si plures. in tex. & gloss. Opor
tet te dicere ꝙ hoc sit speciale, ubi non tam rigorosa est moni-
tio siue hortatio. vt C. de liber. cau. l. cum affirmes. sicut alibi pro
pter reuerentiā domini, vel dic, non habet locum in feudis, &
ideo quando inferior monet superiorem. uel parem, non est p-
priè imperium, sed ordo iuris. *Maiorem.* Not. sine appellatione
de minori iudice cōuolari ad maiorem: sed speciale est hic, &
m ratio est timor domini. [m] *De prædari.* † Domino primò posito in
6 banno propter contumaciam secundum gl. quæ dicit ꝙ banni-
ti terrarum possunt à quolibet deprædari, sed hoc falsum est. ut
ff. de mino. l. papinianus exuli. & not. in l. ad cognitionem. ff. qui
7 ex cau. in pos. ea. † Item pares non possunt dominum bannire:
quia

ADDITIONES.

a Videtur. Et sic concedi possunt repræsaliæ. Item dicas propter moram ex
hibitiæ iustitiæ, vide Lud. Ro. consi. xlvij. vbi allegat Bal. hic incipiente, in
spectis supra consultis. And. Barb.

b Peremptorium. Quid autem sit in primo decreto an requiratur perempto-
rium: Bar. dicit ꝙ sic in l. si finita. §. Iulia. ff. de dam. infe. Bal. contra in auth.
ei qui. C. de bonis autho. iudic. posid. And. Barb.

c In nouella. Tu vide Ange. contradicentem in l. ad peremptorium. ff. de iud.
And. Barba.

d Excusandum. Vide gloss. singu. secundùm Angel. & ibi allegat singularem
textum secundum Barto. in l. si quis hæres instituatur in diem. ff. de hæred.
insti. And. Barb.

e Omnibus. vide Ioan. And. in rub. de cler. non resi. in addi. Specu. ad finem,
vbi notabiliter limitat l. tres dennutiationes. & gloss. not. in cle. j. de vita &
honesta. cle. contra quam gl. est text. c. constitutum. de sent. excom. in vj. Vi-
de alium in ca. grauis. de præben. & tex. sing in cle. quamuis. de appel. quæ
limitat text. c. j. de supplen. neg. præla. & est contra do. Anto. ideo not. quia
aurea. Et vide text. & ibi do. Anto. in cap. non minus. de immuni. ec. in ver-
bo commoniti. vbi sufficit vnica monitio. In casu illius canonis vide Bal.
in c. j. ad finem de pace iuramfir. And. Barb.

f Per Dyn. Adde quòd à possessorio iuris potest appellari vt l. j. C. de secun-
dum tabul. per Cynum. Item in possessorio facti si iudex non vult admit-
tere probationes. Text. est not. extrà de testi. c. significauerunt. Sic igitur à
grauamine facti secuto ex interlocutoria appellatur, etiam de iure ciuili,
quia non potest reparari. allegatur. ff. de capt. l. in libello. §. factæ autem
causæ.

g Verus contumax. Vide per Io. de Imol. in l. ex consensu. §. fin. alias pen. &
ibi Raph. Cuman. ff. de appel. And. Barb.

h Iac. de Are. Idem Bart. ff. de iureiur. l. eum qui.

i In nouella. Item dicit lex, ꝙ libellus accusatoris potest procedere pro par
te & pro parte non: vt, quando sunt diuersa capitula. vt C. de his qui. vt in-
di. l. polla. C. de accusat. l. si quis homicidij. & si contumax. ex ponetur in
banno quatenus debet procedi & no super alio vt ff. iudi. solu. vir. bonus.
Extra not. quòd condemnatus ob contumaciam non dicitur confessus de
crimine. ff. de euic. l. si ideò.

K §. causa cognita. Ille est fictus contumax qui iustè potest præsumi contu-
max. vt dicit Inno. extrà de procu. c. querelam.

l De elect. dicit Inno. quòd iudex non tenetur citare nisi illum de quo in li-
bello fit mentio. de maiori, & obe. c. si. Curię, scilicet specialis, vel generalis,
vt notatur C. ad l. Fal. auth. sed cum testator.

m Timor domini. Et no. hic quòd crescente contumacia domini, crescit au-
thoritas subditi & econtra. Certum est quòd crescente contumacia subdit
crescit authoritas prælati.

quia hoc est meri imperij:ut C.de sent. & interloc. om. iudic.l.
nulli. Dicit ergo quod hoc est propter interlocutionem legis,
quia lex interloquendo pronuntiat dominum, de cuius rebel-
lione & proteruia constat, posse deprædari. Et sic not. quod
statutum potest dare deprædandi licentiam. † Sed nunquid
id quod capitur deprædando debeat reddi domino si resti-
tuit feudum? puto quòd non, quia iure legitimi belli factum
est deprædatoris: sicut nos dicimus in quolibet alio bello iu-
sto, ut not. Innocen. in c.sicut.de iureiur.& ff. de capi.l. si quis in
bello.& l fin. & C. de dona.l. si quis pro redemptione. quia au-
thoritas legis obtinet authoritatem iudiciorũ.C. de fur. authen.
nauigia. & idem tenet etiam in foro conscientiæ dominus Ray.
de pœna forti. Vos videtis ꝙ hic est vna magna gl. quæ hẽt par-
tes claras & distinctas: cuius materia plenius traditur per moder
nos, C.de iudi.l.properandum.§.sinautem. C.quõ & qñ iud.l.cõ-
sentaneum ¶ † Extra quæro a vtrũ Perusinus qui promisit soluere
Mediolani possit soluere Mediolani? Respondeo sic, si promisit
citari certo tẽpore: quia malitiose videtur abesse ſm Inno qui ita
notat extrà de eo q mit.in pos.c.si aduersarius.[b] ¶ † Secundò quę
10 ro quis sit citãdus in causis tanq̃ aduersarius? Respondeo dixit
Inno.ꝙ ille solus contra quẽ dirigitur petitio. extrà de maio.&
obe. c.humilis.dicit Inno. ꝙ licet aliquis transuersus adierit tãtũ
pro suo interesse in possessorio, tñ non posset opponere de peti-
torio in possessorio.de spon.c.veniens. per Innoc. Item dicit lex
ꝙ etsi tertia ꝑsona possit & ex sua persona opponere exceptio-
nẽ peremptoriam, tamen secus in declinatoria fori.ff. de iudic l.
vẽditor.C.vbi in rem actio.l.j.Dicit Inno. ꝙ missus in possessio-
nem in personali. post annum potest opponere debitori recupe-
rare volẽti possessionẽ, exceptionem dolo facis: sed ante annum
non, vt in c.quoniam frequenter.in fi.vt lit. non contest. per In-
no. Alij dicunt contrarium, quia creditor non possidet. de acqui,
pos.l.iij.§ genera.& melius, nisi res esset hypothecata per pactũ:
quia tũc teneo cum Inn & licet sit actum personali si iudex inue
nit se deceptum in interpositione decreti proprio motu, potest
ex mero officio reuocare.de offi.dele.c. consultationibus.in no-
uel. Dicit Inno ꝙ sentẽtia lata cõtra illos qui de iure cõtradicunt
iurisdictioni, non tenet.de preben.c.pro illorum. Imò maior est
cõtumacia præsentis, quã absentis, quia præsens expectari non
debet, sed absens debet expectari. C. quõ & quando iud.l.cessan
te.extra de iudi.c.j.de offi.dele.c.consuluit. ¶ Tertio quæro vtrũ
credatur nũtio qui dicit se citasse de iudicis cõmissione. Dicit In
no.ꝙ sic si est nũtius generalis & iuratus.de proba.c.quoniã con
tra falsam. Dicit Bar.ꝙ hoc verum ꝙ verbaliter citare potest, sed
non grauare in ꝑsona, vel rebus. C.de colla.fun.fisca.l. palatinos.
li.xj.per Bar.Cy.dicit ꝙ de commissione debet constare. C.de ex
hiben.re.l.neminem.Bar.de hoc not.ff.de dote præle.l.Theopõ
11 pus ¶ † Quæro si apparet aliqua sententia multũ antiqua, in qua
fit mentio ꝙ pars fuit citata, vtrum præsumatur citatio. Dicit In
no.ꝙ sic.de testibus.c.Albericus[c] Host.dicit ꝙ post bienniũ præ-
sumitur pro sententia, & processu: extrà de renun.in præsentia in
nouel. ¶ Quæro vtrum in denuntiatione quæ fit venditori, re-
quiratur trina protestatio.dicit Innoc.ꝙ non, sed sufficit vna.de
elec.c.cum nobis olim. Ibidem ait ꝙ licet in citatione non appo
12 natur hora, tamẽ intelligitur ꝙ hora consueta. ¶ † Quæro vbi qs
citatur per præconem seu cridam, in quo loco debet hoc fieri?
dicit Accu ꝙ in vicinia citandi.ff de dam.infec.l.si finita.§ si plu
res.in gl.magna.dicit Archi. ꝙ bannum præconis missum per to
tam ciuitatem omnes ligat.xvj. dist, quod dicitis. Idem ait ꝙ vbi
citatur capitulum, sufficit quod literæ præsententur maiori parti
de capitulo.xliiij.di.c.comessationes Dicit Inn. ꝙ post litem con
test.semper sufficit citatio ad domum. de eo qui mit.in possessi.
si aduersarijs.per Ber.& Inn.in c.significauit.de resti. Dicit And.
de Pisis quod quando constat de absentia sufficit quem citari ad
domum ff.de legationib.eundem.§.j. Si statutum dicit quod cita
tio debet fieri in parochia citandi, & ipsi sint in confinibus dua-
rum parochiarum: vel si dicit ꝙ citetur ad domum, & ipse pari-
ter habitet duas domos.vide arg ff.de damno infec.l. quod con-
claue.de his qui deie.vel effu.l.si vero.§ ꝙ si ex mediano de elec.
c.causam.in cle.de fo cõpe.c.ex parte. Ber. dicit ꝙ est electio ci-
tare facientis vel iudicis, imo etiam nuntij: quia non facit hoc ꝑ
viam electionis: sed quia sufficit ita citari, ꝙ satisfiat mandato le-
gis, vel iudicis. ¶ De iudice autem an sit citandus, vt defendat suũ
processum.dicit Innoc.quod non, in c.de cetero.de transac. Ali-
bi dicit quod quando processit per inquisitionem. tanquam ad-
uersarius est citandus: tamen si non citatur. non vitiatur proces-
sus: quia re & fama dicitur agere & conueniri respubl. & non ip-
se.de procur.c,in nostra.ar.C. de excu. tuto.l.seueriter.& in l.j C.
de sum,recup.lib x ¶ De recedente sine iudicis licentia, vide qđ
notat Inno.de pœnis.c calum. de officio dele.c. consuluit.extrà
de iudic,ca.j.& statim dicam. Et not. ꝙ nõ potest quis puniri tan-
quam cõtumax si citatur sub hac forma, videlicet,, si tua credide
ris interesse: nam si nõ credit sua interesse, citatio non ligat: quia
conditio sub qua fuit citatus, defecit. Et vide quod not.C.si man
ita fue.alie.l.ea quidem. Et de illa clausula. si senseris te grauatũ,
vide quod gl.innuit, & suppletur per moder.ff. de no.ope.nun.l.
13 de pupillo.§. meminisse. dicit Barto. quod † ille qui semel com-
paruit, si postea solenniter citatus non comparet, pręsumitur
fraudationis causa latitare.l Fulcinius.§. quid sit latitare.ff.quibus
ex causis in possess.ea. ¶ Sed quid dices, datus est alieni terminus
peremptorius ad proponendum quicquid vult, lapso termino
vult excipere, dicẽs de nouo ad sui notitiam peruenisse: an audie
tur? dic vt not.in c ꝙ sicut.§ fin extra de ele. in nouel. vbi omni-
no vide. Secus si excipiens tractat de vendicta, vel de lucro quod
percipitur cum iniuria alicuius: vt de ꝓscriptione, vel banno, di-
co eum non audiri. Si autem de damno vitando, & etiam reus
hoc probat per iudicia, dico eum audiri: vt ff.de iureiur.l.admo-
nendi. siue dicat ad se peruenisse notitiam exceptionis, siue pro-
bationis, porrò lata sentẽtia, talis notitia nil patrocinaretur.arg.
ff de edendo l.argentarius.§.cum autem.& argu.C.de furt.l.ma-
nifestissimi. §.secundo. An sufficiat quòd contumacia appareat
ex actis, licet nihil sit super ea interlocutum. Habes gl.mirabilem
in l.penul C ad Trebellianum. An primum decretum possit in-
terponi die feriata.dicit gl.quod non in l.ij.ff de ferijs.vbi videas.
Itẽ an ille qui est præsens in iudicio sit citandus. dico quod non,
si alias comparuit & est instructus: alias potest declinare manda-
tum, quod fit sibi ex improuiso.c j.de iudi.in nouel. ¶ An vniuer
sitas possit deponi, & priuari priuilegijs propter contumaciã dic
ꝙ sic, vt no in capitulo grauem.de senten excomunicatio.in no-
14 uella. † De illo qui illicentiatus recedit aduersario comparẽte,
non ea die qua fuit impeditus, sed die sequenti, an puniatur in ex
pensis.dicit Innocen.quod sic, de offi.dele.c.consuluit.de pœnis,
c. calumniam. scilicet si sequenti die iudex iudicauit & iudicare
potuit. In contrarium facit quod not. in l. fin.§.j.de eo per quem
factum erit & l.ex quacunque.in fin ff.siquis in ius voca. non ie.
& l si vitem §.fi.ff.quod vi aut clam.insti.de verb. oblig.§.omnis.
& l.& post edictum.§.circunducto.ff.de iudi. quia si nullo modo
comparuisset, non condẽnaretur in expensis. Dicit Inn. ꝙ verbũ
nolo, denotat expressum cõtẽptũ. Secus si dicit, nõ volo.de offi.
dele.prudentiã. in nouel. Credo ꝙ senserit ꝙ aut dicit nõ veniã:
& istud est enuntiatiuum: aut dixit nolo venire istud est contuma
ciæ expressiuum.vt not.ff de tribu. l. j. §.scientiã. Plura alia solen-
niter dicta vide per me in d.l.consentaneum.in lect. Adde tamen
ꝙ quando lex cõmittit aliquid arbitrio iudicis, intelligitur in his
q̃ animi ꝯsilio regunt: non in his, quæ specificata sunt a lege. vt l j.
§.calumniatoribus.ff.ad Turpil.& ff.loc. l.si in lege.in prin & qđ
15 notat in ca.cũ inter vniuersas.de ele.in nouel. ¶ † Et scias ꝙ si ista
arbitraria parum lædunt, ab eis nõ appellat.vt not. Inn.in c. si.ex-
tra de ferijs. Sed si multũ lędũt: vt qa iudex nimis arctat terminũ,
& cã est grauis, vel mediocris, lꝫ de iure ciuili sit q̃stio an possit ap
pellari: vt notat.C. de dilat.a ꝓcedente. tñ de iure canonico cer-
tum

ADDITIONES.

a Extrà quęro. Et an posit conueniri in loco vbi fuit initus contractus vide gloss.in l. 2.C.vbi & quo loco quis conue.& l. iij.ff.de bon. authori.iud. posses.text.in l.quæro.ff.de solu.ibi Barto.& l. j.ff.de eo quod certo loco.& an si in loco solutionis soluitur gabella ex cõtractu, an soluetur ex illo Bal. eleganter tenet quòd non in l.prima.C. vbi & quo loco quis. præallega.bene facit gloss. quæ reputatur singularis in l. prima. de eo quod certo loco præallegat.& an si certa solennitas omissa vitiet contractum in loco solutionis factum vitiat istum contractum. Bartolus tenet quod non: in l.prima præallegata. & si aliter moneta construatur in loco solutionis, aliter in loco initi contractus, debet solui de pecunia secundum locum contractus. ita eleganter tenet Pet. de Ancha. in c. dilecti. de fo. compe. & an si creditor non potest ire ad locum solutionis, posit cogere debitorem vt sibi alibi soluat. Vide text.singularem & ibi d. Bald.in l. vsuras.C.de solo.& de solutione gabellæ vide Baldum in lege, vniuersa. C. de precibus impera. off. ad fin.& vbi dicatur esse celebratus contractus vide gloss. singu. secundum Pet.de Ancha. in clementi. j. vt lit. pen. vbi procurator committit delictum in loco, vel contrahit.& alibi ratificatur per dominum, si habuit mandatum videtur delictum in loco vbi commissum fuit. si autem nullum pręcesit mandatum, videtur contractus celebratus, vel delictum in loco ratificationis. quod est bene notandum. Vide Bartol. in l. si vt proponitur.ff. de fide. vbi dicatur esse res, an vbi est, an ubi destinata est. vide gloss. not. in c.Romana.§.j.de fo.compe.in vj.& dicitur destinata per viam contractus & tunc expresè dicas si tacitè secundum Iacob. de sancto Georgio.& sequitur do.Dñicus, puta si destinatæ sunt literæ. Et vide opti.text.in l.ex facto.la grande, & ibi Bal.ff.de hære.insti. ibi pulchre loquitur, & inquantum dixi, quòd Pet.de Anch.allegat gloss.sing.in clem.j.vt lit.pen. vide eum in repetitione c.postulasti.de fo.compe. Et vide text.l.qui Romæ. in princip. ff.de verb.obl. vbi si sit contractus Romæ, & solutio destinatur alibi, ꝙ nõ dicitur in effectu fore contractum Romæ. vide quæ dixi in c. dilecti. de fo. competen. And.Barb.

b C.si aduersarius.per Bart.in l.Titium.§.tutores.de admi.tuto.

c C.Alberic.Cy.in authent.si quis in aliquo. C.de edend.& C. de fide instru.l. emancipatione.Bart.ff.de iureiur.l.admonendi.

tum eſt ꝙ appellari poteſt.vt not.in dicto ca. ad petitionē. de ac-
a cu.a alibi [b]Sed pone;clericus confeſſus eſt de plano debitum:vn
b de Epiſcopus mandauit ſibi quòd intra decem dies ſolueret:&
adiecit.quod ſi nō ſolueris ex nunc t ex communico.vtrum va-
lear excommunicatio? & videtur ꝙ non:quia iſta dictio exnunc,
16 ſignificat tempus continuum,† vt c cupientes.§ ceterū de elect.
lib.vj.& not in c cum in cunctis.de elec.in nouella, vt patet ff.de
verb obli.l. huiuſmo li ſt pu atio. Item patet grāmaticaliter qui
eſt aduerbiū præſentis tpis.de tu. & ra. diſt l.j.§. nunc tractemus.
Sed impoſſibile eſt ꝙ pęna præueniat de ictū vel excommunica
tio præueniat contumaciam,cum ſit ordo præpoſterus.de ſen.ex
com.c.ſacro.Cōtrarium eſt verum:quia hæc verba.ex nūc excō
munico te, nō ſignificant præſentē verbi actū , ſed futurum effe-
ctum.ff.ſi cer.pe.l.lecta.P us dico ꝙ ſi iudex vteretur verbo tēpo
ris præteriti;vt quia diceret exnunc excōmunicatus ſit,tamē iſta
verba intelligi deberent ſanè,vt 1 o.Inno. extrà de app.c. præte-
17 reà requiſiſti vbi omnino videas ¶† Et pe. hoc etiā patet quali-
ter debeant intelligi verba quæ ſæpe apponuntur in ſcripturis,vi
delicet,exnunc prout ex tunc: & ex tunc prout exnunc : quia di-
ctio tunc ſignificat effectum verbi conſummati : & ſic non eſt ali
qua perplexitas in iſtis ſermonibus.Pone aliquis eſt citatus,& cō
ſtat eum cōparere non poſſe:vtrum manus iudicis interim ſiet li-
gatę;dicit Inno.quod ſic fallit in electionibus,vbi impeditus non
expectatur:vt extrà de elec c.cum inter vniuerſas.Ego dico idem
in omnibus publicis actibus, ne propter paucorū abſentiam pu-
18 blica vacillet vtilitas.vt C.de decur.l.ij.libro x.¶† Quæro quando
par citat parem ex legis authoritate vtrū iſta propriè dicatur cita
tio.doctores dicunt ꝙ non: ſed dicitur quædam monitio ſiue de
nuntiatio.vt not.extra de elec.ca.cum nobis olim.in nouella.Ho
ſti dicit ꝙ prima vice non mittitur peremptorium ſine iuſta cau
ſa expreſſa in citatorio : vt quia citatio non eſt facilis , alias poſſet
appellari : vt not. extra de reſti.in integ.cap.ex literis.in fin.in no
19 uel.†Hoſt.dicit quòd quando ſtatutus eſt alicui aliquis terminus
à iudice ad corrigēdum ſe: & certum eſt ꝙ non vult pęnitere:nō
debet terminus expectari:vt not.extrà de offi.ordi.c.irrefragabi-
c li.in nouel.[c]Dicunt doct quòd citatus coram diuerſis, tenetur cō
parere coram maiore.text.eſt ff de re iudi.l.contra pupillum.§.q
20 ad maius.extrà de offi.ord.c.iij in fi.in noue.¶† De citatione in-
fantis , certum eſt ꝙ non poteſt fieri,vt l.j.§ ſufficit. de admi.tut.
Quid ergo debet facere creditor qui vult ſuum conſequi.Reſpō.
adeat iudices,& faciat citari cōiunctos , amicos & affines infantis
vt ff.ex qui.cau.maio.l.ergo.& curret ꝙ ſibi detur tutor.curator
enim non poſſet dari ei,quia non datur niſi petēti, vt ff.de tute.l.
qui habet.§ ſi pupillus. ¶ Dicit Bart. quòd ſi bona infantis eſſent
peritura,vel immineret æs alienū graue , ꝙ iudex ex officio poſ-
ſet dare curatorem liti.ff.ex quib cau.in poſſeſ.eat.l. Fulcinius.§.
vtrum quod intelligo de conſilio cōiunctorum pupilli,& in ſub
ſidium,quando non reperitur tutor.Idem in furioſo qñ non repe
ritur aliquis qui velit aſſumere curam generalē quod mihi æquū
videtur.Nam propter vtilitatem minorum iudex poteſt ſupple
re ex officio ſuo.quod probo tali ratione. Si poteſt ex mero offi-
cio remouere,ergo & decernere.ff.de magiſtratibus conue.l.j.§.
21 exigere.vlti.reſpon ¶†Erit hic ergo caſus ſingularis , in quo per
inquiſitionē datur curator liti : quāquam hoc ſit contra regulam
inſti.de curato.§ item inuti. Item ſi bonis abſentis datur curator
ad inſtantiam creditorum.vt l.ab hoſtibus.ex quibus cauſis maio.
quare non eodem modo in infante,quem certum eſt pro abſen-
te haberi?Itē certum eſt quod datur curator ventri reſpectu eius
qui eſt in vtero ergo & infanti.vt ff.de vētre in poſſeſſio.mit l.pri
ma.§.generaliter.cū §.§ ſequentibus . Et vide C. qui pet tut.l.ad-
mone. Nulla tamen lex clarè hoc dicit. & ideo docto. ſuper iſto
dubio variant in dicto §.ſi pupil us.Pet.ſimpliciter tenet quod in
fanti non poſſit dari curator ad litem,per text dicti §.ſi pupillus.
& dicit quòd remedium creditorum eſt quòd citentur cōiuncti
& amici pupilli,quos veriſimile eſt eſſe defenſuros infantem,& ſi
defendant , bene quidem : ſi autem non defendant procedant ad
miſſionem in bonis defuncti,ad eorum venditionem, ſi ex con-
tractu defuncti conueniatur pupillus. & hoc per duas leges.ff.ex
qui.cau.in poſ.ea.l.hæc autem in prin.& l.apud Iulianum §.fi.Cō
ſidera quia ſi conuenitur ex contractu defuncti , ergo oportet ꝙ
infans ſit immixtus hæreditati. vt not.in l.ſi cum dotem.§. tranſ-
grediamur.ff.ſolu.mat.ſed iſtud non poteſt eſſe ſine tutore.vt C.
de iure deliberan.l.potuit. Sed ad hoc reſpondent quidam, & di-
cunt,ꝙ ſufficit immixtio legis xij.tabu.vt ff de condict.furt.l.ij.&
ibi per Cy. Sed iſta ſol.dubia eſt in ſe & falſa in infante extraneo.
Sed d eo quod ſuppoſito caſu infantis extranei hæreditas eſt ia-
cens , & ideo dabitur curator hæreditati iacenti.ff.de nego geſt.l.
debitor. alias hæreditas iacens tanquam res inanimata non poſ-
ſet latitare, & ſic nec pati ſecundum decretum, vt ff de hæred.in
ſtit.l ſi quis inſtituatur.in fine. Sed dubitatur vtrum contra iſtum
proceſſum factum contra curatorem bonorum , minor qui po-
ſtea adijt,poſſi. in integrum reſtitui? & videtur ꝙ non. vt ff.de ne
go geſt.l.nam & Seruius §.qui negotia.ver.ideoque.In contrariū
facit ff.de mino l.etiam.& credo in integrum eum eſt tu poſſe,
ſe,ſi ſit ib. læſio enormis non ex dicto de minoribus ſed ex clau
22 ſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur &c.¶† Sed an
contra adultum contumacem poſſit ferri ſententia in ſpiritualí-
bus dic quòd ſic,vt not in c.dudum.& in c.ad audientiam. extra
d de elec.in nouel.[d] ¶† Extra quæro qualiter fiat miſſio in iuribus
23 negatiuis.†Pone quidam nobilis colligit pedagium,tranſeuntes
agunt ſibi ius non eſſe colligendi pedagium,nobilis eſt cōtumax,
quæro quomodo mittantur in poſſeſſionem iſti agentes . quid
enim ſi eſt vnus ruſticus , cuius mō aliquo nō intereſt niſi in decē
imperialibus in anno nā ridiculū eſſet ipſū mittere in poſſeſſionē
caſtri,vel loci,vbi colligit pro tam minimo intereſſe,& tñ nō eſt du
biū ipſū poſſe agere quaſi negatoria,vt p Bar.ff de pub.l publica
nus.§.ij.qa colligere pedagiū eſt infringere libertatē tranſeuntiū:
& ciuili-

ADDITIONES.

a De accuſa.Nec tamen in iſta materia omittenda eſt glo. ſolennis quæ dicit
ad ſolum decretum ex interlocutoria,& multo magis ex diffinitiua , fictam
latitationem ſeu fictam contumaciam. vt ff.ex quibus cau. in poſſeſſio.ea.l.
Fulcinius.§.quid ſi latitare.in verſi.animus. Qui præſumitur primò ſi dixit
aliquibus ſe nolle comparere vt ibi dicit gloſſ. quæ eſt contra gloſſ.in capi.
de cauſis.de officio delegat. Secundo ſi ab aduerſario fuit præmonitus. Ter
tio ſi dederat fideiuſſorem de iudicio ſiſti. Quartò ſi litem conteſtatus fuit in
omnibus caſibus citatus ſolenniter , & non comparens præſumitur latitare,
ſecundum Accur.quę gloſſ non eſt alibi.
b Alibi.Adde ſimile in l.fideicommiſſa.§.ſi fideicommiſſum. in verſi.verum.
de legat.iij.Adde quòd dicit Ioannes Andr.in capitul.quod ad conſultatio
rem.de officio delegat.quod ex iuſta cauſa interponi poteſt ſecundum de-
cretum contra nunc latitantem,ſicut contra minorem fortè quia periculū
eſt in mora: tene menti. Citatus à iure non debet citari à commiſſarijs Pa-
pæ,dicit Archidiaco.in capitul. vltim.in fin de elect.in vj. vbi omnino vide
Item qui ſortitur forum ratione contractus poteſt extra territorium citari
non quo ad perſonalem & præcíſam arctationem, ſed quo ad miſſionem in
poſſeſſionem bonorum.vt in capitu.Romana.§.contrahentes.de foro com
petenti.in vj.Si autem eſt locus remiſſioni,debet ſcribi iudici illius loci,vt
eum comprehendat & remittat ad locum iudicij:vt in authent.qua in pro-
uincia.C.vbi de crimini,agi oportet. Et adde qđ gloſſatur ff.de legatis pri-
mo.l.nemo poteſt.Si quis eſt bānitus quia deliquit in territorio Peruſino,
& probat quod extra territorium Peruſinum,ſiue iuriſdictionem eſt ille lo-
cus,& alias non eſt citatus,nec eſt de illo foro,quòd ſtatutum non ligat:quā
do conſtat de non iuriſdictione vt l.præſcriptione mandatorum . & ibi per
Cyn.C.ſi contra ius, vel vti.pub. Item quando denuntiatio eſt de ſubſtan-
tia,nō ſufficit a quolibet ſciri,ſed debet ab eo ſciri qui habet authoritatem
denuntiandi ad hoc vt ſit verus cōtumax. vt C.de exhi.re.l.fi. per Cynum.
c In nouella. Dicit Accur. quod ille cui ſtatutus eſt terminus poteſt ei renun-
tiare quando expectatione fieret eius conditio melior contra aduerſarium,
vt contra vulgarem ſubſtitutum:ſed ſi fieret deterior, vt cōtra creditores,
videtur adire.vt ff.de acquiren. hæreditate.l. quandiu & hoc in his , quæ
poſſunt per ſuam confeſsionem induci: vt C.de repudi.hæred.l. ſicut. dicit
Ioan.Andr.quòd quis intelligitur confiteri,vel negare, prout ei nocet:quia
ſemper contumacia in facto proteſtatiuo debet eſſe nociua contumaci.vt
not.in ſecundo.in glo.pen.de confeſ.lib.vj. Secus autem ſi eſt quid caſua e,
vel mixtum.C.de inſt.& ſubſt.l.ſi.pater.Terminus idem eſt ꝙ excluſio.ff.de
verbo.obli.l.qui Romæ.§.Augerius.Et ſi conditionaliter proferatur, vide
C.de fideic.lib.l.Thais §.intra.Qui ſibi iter præcluſit dicitur nolle.vt nota
tur in l.j C.de naturali.liber.per glo.& Bart. Vbi tractatur de alicuius præ
iudicio ſemper debet præcedere monitio .C. qui pe.tut.l. admone. Seruare
ſententiam eſt non ſolum verba ſeruare ſuperficialiter, ſed cum iuris intel-
lectu.vt l & puto.§ j.ff.fa.erci. per Accurſium. Stare ſententiæ eſt fines eius
ſeruare,& non tranſgredi.ff.de bon.lib.l.ſi patronus teſtamento.§ ij.per Ac
cur.Si promiſimus cōpromittere,videtur actum ab ipſo principio ꝙ com-
promittatur in tres.vt no.in l.j.ff.de op. lega.Si arbitrio præciſum eſt ſtatu
tum tempus ad finiendum.tunc ſi actor nō probat intentione ſuam, vel reus
exceptionem , imputatur ei quia ſciebat ius ſuum non durare. vt ff.de arbi.
l.ſi de meis.§ fi.& per Bart.in l.admonendi.ff de iure iu.extrà de app.capit.
ſuper eo.& ij.per Inn.vbi ſi tempus ſtatutum inſtantiæ,tunc ſi nil eſt proba
tum abſoluitur reus ab obſeruatione illius iudicij Barto.& Inno.quòd vbi
eſt conſenſus partium ibi terminus intelligitur peremptorius. Qui ſe à pro
bandi poſsibilitatę excludit, videtur contra ſe in cauſa concluſiſſe ſecundū
Hoſt.& Inno.& Ioan.And.in d.ca.ſuper eo.quod eſt no.dignum.Et vide C.
de iud c.Authen.iubemus.B.non dicitur creditori ſatisfactum eo quod in
poſſeſsionem ſit miſſus ex contumacia debitoris vt ff. de fideiuſſo.l. hæres
à debitore § quod ſi ſtipulator.& l.nepot .de fund.inſtru. Si ordinarius cō-
mittit aliquem articulum,& aſsignat partibus terminum ad docendum co-
ram delegato,ille terminus intelligitur finalis & peremptorius.C de vſur.
& fruct.leg.l.ij.Ex actitatis coram delegato pronunciat poſtea ordinarius
vt ibi patet.Si actor eſt in mora probationis,reus abſoluitur ab actiōe.Sed
ſi non eſt in mora,abſoluitur ab inſtantia ff de arbi.l.de rebus.
d In nouel.Et an excuſetur qui vicit in prima cauſa , & in cauſa appellatiōis
non proceſsit.dic vt C.de his qui.vt indi l.mino.Item no. hic text.quod fa-
ctum malo ordine debet reuocari.dicit lex quod eo ipſo quòd aliquid fit
prætermiſſo ordine , quia fit contra ius quod grauatus & non grauatus,læ-
ſus & nō læſus dicitur lędi & poteſt appellari.ff. de minoribus.l. ait prætor
§.permittitur.& ibi eſt textus notabilis & ibi etiam dicitur ꝙ quando con
feſſus appellat a præcepto debet inſerere cauſam in appellatione : quia ap
pellat contra confeſsionem.

&cuilibet.de populo competit actio,præsertim quia est contra ius commune,vt plenè legitur,& no.extra de immu.eccle.c per uenit.in nouel.Respõ. propter hanc quæstionem & similes facta est.l.si prius ff.de no. ope.nũ. & dic vt ibi. Et nota quòd actiones huius generis possunt dici præiudiciales: quia tangunt statum libertatis.vt insti.de act.§.præiudiciales. Item possunt isti indebitè colligentes conueniri actione iniuriarum vt ff.de condi.& demõ. l.quibus diebus.in prin. & sententia fertur verbis negatiuis, quia pronuntiabitur eos non habere ius colligendi.demum subijcien tes verba affirmatiua. scilicet tibi perpetuum silentium imponẽ-
24 tes vt ff.de lib.lega.l.Aurelius.§.centum.Baldus.¶† Quærit glo. nunquid vasallus possit agere contra dominum non petita venia & determinat quòd sic,& bene:quia vasallus non est de personis enumeratis in edicto prætoris:vt patet ex notatis insti.de act.§.pœnales.Et istę prohibitiones pœnales imò magis ambages,non habent locum nisi in casibus expressis in iure,vt ff.de in ius vo.l.quę situm. & l. generaliter. & ibi nota.& eodẽ modo potest subditus
a agere contra rem publicam,vel fiscũ venia nõ petita[a] tene men ti istam glo.quæ quotidie allegatur. Adde tributum debetur ratio ne soli proprij:sed vectigal ratione soli publici.gl.est valde not.in
b l.j.ff.de publi.[b]

ADDITIONES.

a Petita.Vide glo.contrarium in l.bene à Zenone.C. de quadrien.præscri.in verbo iussione.And.Barba.
b De publica. Adde quod aliud est pronuntiare aliquem fore deponendum, & aliud deponere vt C.de sentent.& interlocu.l.cum iudex.per Bar.& C.si aduer.liber.per Cyn.& extrà de elect.c.transmissa.in nouel.in fi.

In quibus causis feudum amit. Rub.

1 *Arbitrio iudicis quæ committi possunt.*
2 *Iudex potest leges transgredi propter casus terribiles.*
3 *Probationes partium quando sunt contrariæ an iudex possit eligere alteram partem.*
4 *Vsusfructus ponitur aliquando pro utili dominio.*

OBertus. Diuide in duas partes. Primò pater scribit filio dicens, quòd causæ amittendi feudi non possunt sub regula diffiniri. & subdit qualiter vasallus se debet habere erga dominum suum. Secundò diffinit, seu describit dupliciter quid sit beneficiũ. secunda pars incipit in §. beneficium. Casus. Primò pater scribit filio præmittẽs excusationẽ sui, & dicens ꝙ causæ quibus feudũ amittitur non possunt sub regula diffiniri.& addit qualiter vasallus erga dominum se debet habere.Postea diffinit beneficium dupliciter.quod dic vt patet in litera h.d. ¶*Ro-*
1 *tunda*:id est plena.†Nota ergo ꝙ ea quæ nõ possunt sub certa regu la tradi, iudicibus committuntur, qui ex varijs causarum figuris decernent id quod eis æquum esse videbitur vt ff.de verb. oblig: l.continuus.§ cum ita.ff.de effract.& expil.l.j.§.expilatores. Arbitrium enim datur iudicibus tribus de causis.Quandoque ex agge
2 ratione pœnæ.vt ff.de pœnis.l.aut facta.§.fi.†Vnde propter terribiles casus licitum est iudici leges transgredi. dicit Inno. extrà de consti.c.j. & potius debet iudex præuenire quam præueniri, vbi non esset locus remedio, vt l.si quis exhæredato. circa medium. ff.de iniu.testa.Quandoque datur arbitrium iudici ad mitigationem pœnarum. Pone statutum dicit,ꝙ qui tale quid fecerit, ponatur ter ad trulum,vel ad berlerium.Modò est quidã senex qui in primo trullo moreretur, potest iudex tunc mutare genus tormenti.ff.de infa.l. quid ergo.§. pœna grauior. quandoque datur arbitrium propter incognitam hominũ voluntatẽ, vt cũ dubitatur in casu,vel dolo aliquis deliquerit. Nã qualitas personarũ dẽt attendi & iudicis arbitrio ponderanda.vt C.ad l.Cor. de sica.l.j.ar C.si quis impe.ma.l.j.Sed certè & interdum datur arbitrium propter nimiã negotiorum varietatem,vel propter differentiam circunstantiam.vt hic,& similia verba ponit gl.ff.de legi.l.neque leges.vbi omnino videas. Porrò & quandoque datur arbitrium ali cui propter cognitam hominis fidelitatẽ ar.ff.mã.l.si creditor.§.
3 Lucius.¶† Quæro quando probationes partium sunt contrariæ,
a an iudex habeat arbitrium eligendi[a] aliam partem.no.ff.de re iu-di.l.duo iudices dati.& extrà de elect. cum inter. in nouel. Extrà
b dicit Acc.[b] quod etiam qui fallit aliquem procuratorem videtur de eo multum confidere ff.de admi.tu.l.Lucius.

ADDITIONES.

a Arbitrium eligend i. Nam iudex est lex animata: & ideo obscura suo arbitrio committuntur.& iudicem tunc voco,id est bonũ virum, & legis authoritate suffultum:quia bonus vir,& iudex sunt conuertibilia.fami. erci.l.ceterę.imò iure ciuili sunt vnum & idem.
b Accu. Idem princeps potest facere aliquem procuratorem vbi non est:etiã mulierem,vt de confirma.vti.vel inuti.c.cum dilecta.

De illa tamen. Iste vers.est multum not. & dicit hic quod feudum non amittitur ex quali bet ingratitudinis,sed ex magna ingratitudine.[tene menti. *Ex naturalibus*.No.bonam consuetudinem naturalem dici.Et est ratio, quia prouenit ex instinctu rationalis naturæ quæ inest homini,tã-quam propria passio & perfectio.

In primis. In isto versi. ponitur diffinitio beneficij quam exposui in principio huius operis huius auth. Dicit quod feudum est species beneficij. In beneficijs sicut præsumitur gratia,ita & retrogratia.dicit Ioan. And.in c.fin. de consuetudine.in nouella,ꝙ rei proprietas remanet apud dominum, vsusfructus autem, id est, vtile dominum transit in accipientem, & eius hæredes siue fuerit datũ ad certum seruitium,siue in gene
4 re.& nota versic.hunc.†Item not.ꝙ nomẽ vsusfructus ponit hic ꝓ vtili dominio,licet quidam dixerint ꝙ vtile dominiũ nihil est, sed est quędã Chimera.vsusfructus autẽ est ille qui aliquid est,sed isti nesciunt quid dicant.Et vide quod no.ff.de rei ven.in rubri.*Tribuendo*. scilicet seruitium domino. nota ꝙ directum dominiũ est domini.s.de inuestit.de realie.fa.§.fin.*Expressum*.No.quod in feudo quandoque determinatur seruitium vt hic, & suprà quid sit inuesti.§.pe & fi.sed cum datur ad rectum feudum non termina tur,vt infrà de capi.qui curiam ven.c.fi.Iaco.de Bel.

Quæ fuit prima causa beneficij amittendi. Rub.

1 *Causa iusta excusat à pœna.*
2 *Mora an possit purgari ante litem contestatam.*

PRima autem causa. Diuide in tres partes. Primo enumeratio causarum quibus feudũ amittitur in spẽ.Secundo enumeratio causarũ quibus feudum amittitur in genere secũdum quosdam. Tertio ad quod feudum amissum debeat deuolui. prima pars durat vsque ad §. prædictis modis. secunda vsque ad §.denique. tertia vsque ad finem. Casus vsque ad §. est & alia.Si vasallus vel hæres eius à domino, vel eius hærede non petijt inuestituram intra annum & diem,amittit beneficium. hoc dicit.
1 ¶†*Beneficium amittit*. nisi iusta causa fuerit impeditus:[a] vt infrà
a de prohibi.feu.alie per Loth.capit.fin.& suprà quo tempore mi. inue.pe.de. capitul.primo. vel nisi pupillaris ætas eum excuset vt suprà de prohi.feu.alie.per Feder.§.præterea. vel nisi iurauerit fidelitatem prælato & suis successoribus canonicè iurantibus, vel domino laico pro se & suis successoribus recipienti. vt extrà de iureiurand.capit.ego N.& cap.veritatis.& xij.q.ij.c. longinquitate.Iaco de Bel. Et facit ad id quod dicitur de impedito.C. qui pe. tut.l.cũ à matribus.C.de app.l præses.ff.de publ.l.Cæsar.ff loca.l. pe.§.nauẽ *Prima*.Quantũ ad alias quæ sequũtur.Pe.de Cer. *Per annum & diem*.Fallit in milite qui habet annum & mensem, vt suprà quo tpe mites capitul.primo. Item istud tempus currit demum à die scientię vt ibi not.Pe.de Cer.*Inuestituram petendo*.id est renouationem inuestituræ. quia ad petendam nouam inuestituram realem nõ est certum tempus statutum. Cõtra qđ videtur infrà de prohi.feu.alie.per Fede.c.j.§.præterea. Pet.de Cer.*Fidelitatem pollicendo*.No.ꝙ vasallus debet petere renouationem inuestituræ,& fidelitatem polliceri:vt hic,& infrà de cap. Cor.ca.j.in prin.& suprà,per quos fiat inuesti c.fi.in gl.nota ꝙ arg Item no. ꝙ illud quod dicitur in hoc cap.intelligitur de pubere, sicut dicit in cõstitutione Fede.infrà de prohi.feu.alie.per Fede.c.j.§.præterea.Item intelligit nisi iusta causa fuerit impeditus, vt suprà quo tẽpore miles c.j. & dic vt ibi Pet.de Cer.*Petere inuestituram*. id est renouationem inuestituræ.quæ fuerat facta patri ipsius petentis,
2 qui fuerat vasallus,& mortuus est.Pet.de Cer.†Sed nunquid hæc mora ante litẽ cõtest.possit purgari.videtur ꝙ sic,quia est dies & pœna legalis, vel saltem poterit purgari vsque ad paucos dies,vt extrà de loc.c.potuit.& ff.de verb.obl.l.si ita quis.§.Seia secundũ Iac.de Ardi.Aequa opi est ista:tamẽ nõ probatur per aliquam legem,vel consuetudinem feudorum,ideoq; non debemus esse clementiores lege:vt in authẽ.de iudi.§.oportet,coll.vj.& sufficit ꝙ ita sit statutũ vt ff.q & à quibus.l.prospexit. Sed quid si dominus postea acceptauit beneficiũ vasalli. Respõ.moram remisisse videtur.vt l.post diem.ff.de le.commis.& in quibusdã libris sunt hæc verba.Nisi seruierit domino in concordia: tunc enim seruiendo feudum retinet,sed communiter non habetur, Item in libro Iac. Aureliani plus est in tex.scilicet. Nisi sit Longobardus habẽs feudũ à principe.Priuilegium enim Longobardorũ est,vt nec pp inuestituram feudi, nec propter hostem debeat ire trans alpes.qui tex.communiter non habetur: sed in libro Simonis erat in gloss.

ADDITIO.

a Impeditus.vide Bald.in l.solennibus.C.de rei ven.quomodo solenniter loquitur limitando istum textum.And.Barb.

2 *Terminus potest mihi assignari arbitrio iudicis, ad faciẽdum id ad quod teneor.*
2 *Dispositio huius §. si inuestitura sit facta; & vasallus nolit facere fidelitatem.*

Est & alia. Casus. Si dominus à vasallo petierit fidelitatem, inuestituram pollicendo, nec legitimè requisitus eam præstare voluerit, cum beneficium tale sit vnde fidelitas fieri debebat, tanquam ingratus feudum amittit. h.d. vsq; ad §. itẽ qui dominum. Pone casum. Comes inuestiuit me de quodam castro verbaliter sub prætextu fidelitatis, nunquid poterit me cogere ad iurandum fidelitatẽ, & recipiẽdum castrũ? Respõ. sic causatiuè: quia nisi hoc faciat infra tẽpus arbitrio curiæ terminandum priuabor beneficio de quo eram inuestitus verbaliter, & debebam inuestiri realiter: secus si ex pacto non tenebar ad fidelitatem. h.d. Et sic not. quòd pares sunt iudices super causa no-
1 uæ realis inuestituræ, & super mora vasalli puniẽda. ¶ † Item not. ꝙ si tu teneris aliquid mihi facere, & ego tibi, põt mihi assignari dilatio arbitrio iudicis ꝙ faciam quod facere debeo, & recipiam quod recipere debeo, qua dilatione decursa imponetur mihi silentium. & no. valde tex. *Conueniente tempore interposito.* etiam mi-
2 nus anno secundũ Dy. ¶ † Quærit Iac. de Bel. an iste §. intelligatur de inuestitura fienda, an de facta. Respondeo ꝙ de fienda: quia si semel esset facta inuestitura, & possessio esset tradita, non esset opus amplius eam tradi, vt not. C. de vsufru. l. corruptionem. & in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. tunc secundum hoc intelligo hunc §. scilicet de noua inuestitura. Ia. ¶ Quærit hic Pe. de Cer. nunquid si esset facta talis inuestitura, & nõ esset facta
a fidelitas, [a] nec & vasallus vellet eam facere nunquid haberet locũ processus huius §. ꝙ debeat moneri, & perseuerãdo in contumacia priuari. Dicunt quidam ꝙ dominus poterit eum precisè cogere ad faciendum fidelitatem, id est iurandũ, & si non faciat, poterit ei indici bellum. Dicunt quidam quòd ita continetur in Lõgobarda. Et de ista longobarda dicit Pet. nescio. Iustum videt̃ quod si differt per annum & diem, priuetur feudo, arg. præcedentis responsi. Ego puto arbitrarium tempus sufficere ar. huius §. & ff. de opt. lega. l. mancipiorum. Item facit ad præcedens respon. C. cõmu. de leg. l. fi. §. j. in ratione sui.

ADDITIO.

a Facta fidelitas, non sit præstanda &c. quod potest esse ex pacto. Item propter feudi exiguitatem vt infra, in titu. de ca. extraordinar. cap. j. §. de fidelitate, vbi est tex. no. & licet remittatur iuramentum, non tamen remittitur factũ, ff. de condi. & demon. l. ex scriptura.

1 *Vasallus priuatur feudo si non iuuat dominum in prælio.*
2 *Item priuatur feudo ob negligentiam.*
3 *Vasallus an possit probare dominum vulneratũ decessisse non sua culpa.*

1 Item qui dominum. Casus. † Vasallus feudum amittit si dominum nõ iuuat in prælio dum potuit. Item si dominum non certiorauerit sciens sibi magnum periculum imminere, quod euitare potuisset. Item si concubuit cum filia, nuru, vel sorore domini manente in capillo. hoc dicit vsque ad §. porrò. ¶ In glossa, quæ incipit,
2 hic notabis. † Nota duo. Primo ex negligentia vasallum priuari feudo. Secundo no. ꝙ ingratitudo patris nocet filio in vita patris, & etiam post de rigore iustitiæ feudorum. idẽ tenet. Pet. de Cer. licet de iure non debeat priuari secundũ Ia. Bel. In ea. gl. no. quod parcitur vasallo qui ideo nõ denunciauit, quia nõ potuit vt ff. lo-
3 ca, item quæritur § exercitu. Quærit Pet. de Cer. vtrum vasallus possit probare quod dominus decessit, non quia vulnus fuit mortale, sed pp mala medicamẽta, & finaliter determinat ꝙ sic. ad qđ not. ff. solu. matri. l. ab hostibus. §. si vir vxori. *In capillo.* quæ vulgo pollicellæ appellantur. Et nota quod iuuenculæ debent stare in capillo & non capite velato. &c.

1 *Vasallus propter quas causas amittit feudum.*
2 *Vasallus si copulet amicitiam cum inimico domini, quid.*
3 *Dominus si non accusauit vasallum, an heres possit accusare.*
4 *Vasallus quo iure conueniri possit à domino.*
5 *Fidem non seruanti, fides non seruetur eidem.*
6 *Clausula ista quæ apponitur in litteris apostolicis, alioquin indignationem beatorum apostolorum se nouerint incursuros, quid operetur.*
7 *Procedi an possit de similibus ad similia in pœnalibus.*
8 *Vasallus priuatur feudo si fideiubet pro vasallo, qui dominum detulit in causa criminali.*
9 *Syndici villarum qui denunciant maleficia, an teneatur satisdare.*
10 *Vasallus qui detulit dominum an possit pœnitere.*
11 *Pœnitentia an & quando admittatur.*
12 *Confessus quidam est, Postea negauit, quid iuris.*
13 *Reus negans si confessus est in tormentis, an consequatur præmium confitentis.*
14 *Quid si confessus est factum, sed negat qualitatem.*
15 *Pœnitentia an habeat locum in causa appellationis.*

1 Porrò si dominum. † Casus vsque ad §. denique. Vasallus amittit feudum si dominum assalierit, vel vicũ in quo est per vim sit ingressus, vel impias manus in eum iniecerit, vel alias graues & inhonestas iniurias intulerit: vel vitæ eius insidiatus fuerit, veneno, gladio, vel alio modo. Item si domino suo iustitiã facere noluerit. Item si domino suõ seruitiũ recusauerit cum potuit. Item si dominum detulit, & inde grauem patrimonij iacturam sibi intulit, vel si cognouit dominum inclusum, nec eum liberauit cum potuit, & meritò ex prædictis causis feudum amittit: quia hoc ciuilis, & naturalis ratio suadere videtur, si percunctentur causæ quibus filij exhæredantur, & liberti in seruitutem reuocantur, & repudia fiunt: & donationes reuocant̃, & qa natura nouas deproperat edere formas. Iudex æquitatẽ ante oculos habens in similibus, aut maioribus causis, si quæ de nouo emerserint, iudicare debebit feudũ amitti debere. Sed est sciendũ ꝙ vasallus amittit feudum ex omni cã, ex qua eius opinio grauatur. sic C de his quibus vt indignis. l. non oportet: quia interdũ deierat partẽ feudi alienãdo, & tamen retinet bñficium. hoc dicit vsque ad §. denique. Ia.
2 Bel. ¶ † Glo. super verbo assalierit, duo facit primò quærit an vasallus copulando amicitiam cum inimicis domini perdat feudũ. Circa quod quæro quid si fideiubet pro inimico domini? & dic vt not. i Spec. de treuga, & pace. Nam si causa tangit iniuriam domini priuatur feudo: alias nõ. quia non tenetur pro domino suo gratis inimicitias procurare, nec alienus fieri à conuersatione amicorum. cum enim pœna istius capituli fundetur in naturali æquitate, vt litera eleganter dicit, certè istud nõ est bonum, nec æquũ.
3 argu. de ope. lib. l. libertus negotiatoris ¶ Secundò † quærit gloss. quid si dominus non est vindicauit, vtrum transmittat ad hęredẽ suum accusationem ingratitudinis. Et dicit gloss. quòd non transmittit. doct. intelligunt hoc verum, si potuit vindicare & noluit. Secus si mortis suę celeritate impeditus, vel ignorantia iusta: vt quia nesciebat eum vasallum cõcubuisse cum vxore Dicit enim Aristo. nocte vagatur adulter. Dicit Accu. ea quæ fiunt de nocte, probabiliter ignorantur ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. in hac autem actione. propterea dominus Oldr. euasit quendam
a accusatum, [a] qui dicebatur commisisse maleficium de nocte, & testes deposuerunt se vidisse per computum lunæ, quia in illa nocte non fuerat lumen lunæ & ideo non verisimiliter potuerunt videre, & sic fuerunt reprobati naturali ratione. ¶ Deinde nos habemus hic quòd si vasallus nõ facit iustitiam domino perdit feudum: hoc debet intelligi quando nõ facit iustitiam de feudo: secus si de alia re ꝭm gl. Deinde subdit gl. multũ notabiliter, quòd si dominus non facit iustitiã vasallo de feudo, perdit proprietatẽ.
4 ¶ † Quæro quo iure dominus aget contra vasallum? respondeo, aut est priuatus, aut est priuandus. primo casu non est dubiũ ꝙ habet plenum dominium & plenam rei vendicationem: sed secundo casu videtur ꝙ debet agere condictione ob causam. quidã dicunt ꝙ habet vtilem rei vendi. ꝯ quemlibet possessorem vt C. de donat. quæ sub modo. l. j. Iaco. de Bel. dicit ꝙ habet directã: quia directum dominium sufficit ad vindicandum. argum. ff. ad Trebel. l. si hæres, nec potest vasallus excipere de vtili dominio, quia replicabitur de culpa & in modum replicatiõis priuabitur iure suo. argumento ff. de inoffi. testa. l. Papinianus. §. si filius. & ff. ex qbus cau. maior. l. necnon. §. exemplo. Si verò agatur ꝯ tertium possessorem, certum est ꝙ de vtili dominio vasalli non potest excipere, quia elisum est, & quia sua non interest. Adde quod not. ff. de condictione indebit. l. indebiti. §. sed si nummi. & l. ij. ff si ager vectigal. vel emphyteu. pet. & ff. qui potio. in pignor. hab. l. creditor. §. ij. Credo etiam ꝙ vasallus posset cõueniri cõdictione triticaria tanquã prædo, vt l. j in fi. cum l. ij. ff. de triti. Potest etiam cõueniri condictione ex moribus ad rescindendum id quod factum est arg. ff. de contrahen. empt. l. sed Celsus. §. si fundus. ff. de actio. empt. l. ex empto. §. si quis virginẽ. ff. de rescinden. ven. l. si fundus
5 qui Lucij Titij. ¶ † Deinde nota text. ꝙ qui non obseruat [b] fidem
b conuentionis, priuandus est eius emolumento. concor. ff. loc. l. quæro. §. inter locatorem. & ff. de rescin. vend l. fi. Deinde no. tex. quòd inpotentia excusat d. ꝙ qui non põt soluere non est periurus. extra de offic. deleg. ca. P. & G. Nam licet sit periurus quo ad edictũ nõ est periurus quoad reatum. quod est not. Nam inopia
6 quãdam exceptionem præstat: vt no. ff. de procu. l. Titius. ¶ † Itẽ not.

ADDITIONES.

a Accusatum. Vide Bal. in l. Arethusa. ff. de sta. ho. & Ang. in d. l. si cũ exceptione. §. in hac. Vide Bal. in c. & si clientulus. in ti. de cõtẽ. inter me & dñm. vbi dicit ꝙ si est dubium de intellectu legis, recurrimus ad rationem naturalẽ,
b Qui non obseruat. Adde quòd cessante causa ad cautelam ordinata, non cessat prouidentia simpliciter ordinata. ff. de rescin. ven. l. fi. §. ultimo.

a no.tex quòd delator indignationem domini non euitabit.ᵃ ad id quòd dicitur in literis apostolicis.alioquin,inquiunt,indignationem beatorũ apostolorũ se nouerint incursuros,ꝙ ista verba cõminantur priuationẽ beneficiorum ecclesiasticorum, quod est
7 menti tenendum.¶†Deinde no.tex.ꝙ in pœnalibus proceditur de similibus ad similia,& maiora:quia potius attenditur ratio legis, vel consuetudinis quàm grãmatica verborum. Et dicit Barr. quòd hoc est verum vbicunque statuto inest ratio naturalis, vel ciuilis.de verbo.obligatio.l.eadem §.Cato.per eum.& ff. vti possidetis.l.prima.per eundem. & C. de interdict.l. prima. per gloss.
b & doct.No.bene hunc tex.quia nõ est melior tex.ᵇ in iure. quòd in pœnalibus statutis.& cõsuetudinibus procedatur de similibus ad similia.de hoc no.C.de furtis l.si quis seruo.Hęc tamen doctrina non habet locum quando pęnę imponuntur habito respectu ad priuilegium alicuius personæ:quia tunc nulla potest fieri extẽsio de similibus personis ad similes: nec casibus ad casus. Ista est gl.ordi.& singularis instit.de actio.§.item mixta est actio cõtra
8 eos.quæ incipit,si in iudicio.quam gl.tene mẽti.¶†In gl.magna, ibi fideiusserit.Not ꝙ ille qui fideiubet in causa criminali pro eo, qui defert dominum, tanquam ingratus remouetur à feudo.Fit autem ista delatio multis modis.scilicet accusando, denuntiãdo, promouendo inquisitionem.sed accusator debet dare fideiussorẽ, denuntiator non: vt quia illud quod denuntiat est ex officio publico,& necessario:sed certè imò videtur idem sicut dicimus
9 in tutore qui se debet inscribere, & fideiussorem dare. vt C. qui accusa.non possunt.l.secunda & l.qui crimen.C. de his quib.vt in
9 dig.l.pella.ff.ad Turpil.l.accusatorem.§.nuntiatores.† Nos tamẽ videmus quòd syndici qui denũtiant maleficia nõ satisdant:quia officium eorum consistit solum in referendo non assumendo in se necessitatem probandi. De officio istorum tractat Barto.ff.de custo.reo.l.Diuus.Accipio denũtiatores secundũ ꝙ accipit ius ciuile,sed ius canonicũ loquitur de denũtiatore ad aliũ finem, vt extrà de in.c.nouit.& c.super his.extrà de accusatio.& capitulo qualiter & quando.el ij.extra eodem titulo de accusa.¶† In ea glos.
10 ibi, non coactus. ista gl potest allegari in argumentũ quòd valeat dictum testis non citati dumtamen testis aliàs sit idoneus:vt no. ff.de his qui.vt indig.l. post legatum §. his verò. quod verum est dumtamen iuret partibus præsentibus,vel altera absente,solenniter tamen requisita quia nullo iure cauetur quod citatio testis sit de substantia:& eo ipso quod iudex defert ei iuramentum, videt eum mouere super veritate dicenda quę monitio vim citationis habet,vt no.C.quomodo & quãdo iudex.l.cessante. dic de hoc vt dixi.C.de Episcõ & cler.l.presbyteri.¶Modo quærit hic gl.ibi,quid ergo si vasallus.vtrũ vasallo qui detulit,liceat pœnitere ante sententiam.& dicit quod si ideo pœnitet ante sententiam, quia probare non potuit,cum tamẽ fecerit quicquid potuit vt probaret, non parcitur sibi, aliàs si re integra destitit, sibi ignoscitur.Dicit Iac.de Aren.C.de transactio.lege, si quis maior. quod in pęna legali parcitur.Secus in conuentionali.Sed Accur.instit.de actio.§. item mixta est actio cõ cos.videtur dicere quod ĩ istis delictis,quæ committuntur in processibus causarum habet locum pęnitentia est tex.C.de iur.om.iu.l. in criminali. qui vr̃ imponere pœnam ei qui solummodo vocauit aliquem ad causam.ad idem.C. qui accusare nõ possunt.l.penul.& l.fi.& C.de dela l.fi.li.x. Sed distingui potest an iustam causam habuit deferendi, & tunc potest pęnitere an non:tunc secus vt ff.de iud.l.destitisse.Iustam tñ causam habere nemo videtur nisi qui hoc probat, vt C.de calum.l. nostris. Dicunt tamen quidam quod sufficit probare per vnum testem idoneum de veritate,non de circunstantijs Sed Ioan. Andr.dicit hoc esse arbitrarium.Et adde quod no.C.de his quibus vt indig.l. polla.per Accur.¶Nunc generaliter quæro an admittatur pęnitentia,Et hæc quæstio diuiditur in duas partes. Nam quandoque quis vult pęnitere ad euitationem damni, quandoque ad consecutionem beneficij:exemplũ de vtroque dicit statutum quod cõfitenti maleficium remittatur quarta pars pęnę, sed negãti augea
11 tur tertia pars pœnę.†Modo quidam cõfessus fuit, postea negauit:vel econtra, primo negauit, & posteà confessus est.quæritur quid iuris. Sed ad euidentiam præmittendum est quod negatio triplex esse potest, scilicet de substantia delicti; vt quia negat factum:de qualitate delicti.vt quia negat qualitatem loci, vel temporis:& de qualitate animi,vt quia negat dolum, & dicit se fecisse ad sui defensionem.Item aliquando negat in figura iudicij,aliquando extra iudicium,vel coram iudice non contestando litem, vel non oblato libello. Dico ergo quod statutum debet intelligi de negatione quæ fit lit.contesta. quando proceditur per accusationem, vel quasi contestando quando proceditur per inquisitionem.argumento ff.de verbo.significa.l.boues.§. hoc sermone. & ff.de conditio.& demonstratio.l. hæc conditio. in principio. Vel melius dic quod cum tractemus de pœna augenda ratione negationis, intelligimus de ea negatione in qua perseuerat. Sed si non perseuerat in ea, sed confitetur nondum liquidato negotio per probationes testium, tunc vitiat damnum quod ex negatione emergebat; vt not.in d.§.item mixta. instit.de act. & C.de his quib. vt indi.l. alia causa. tamen per istam confessionem non consequitur beneficium confitentis,quia primo negando illi beneficio tacitè videtur renuntiasse vt ff.de fideius.l. si dubitetur & facit ad prædicta C.de non numerata pecun,auth.contra qui propriam.& in authen de trien.& semiss.§ pen.collat.iij. & C.de iure do.impe.l.ij.& C.de fideicom.l quæstionem.vbi propter negatio
12 nem quis perdit iuris communis opitulationem.¶†Sed dubitatur quid iuris si negans confessus est in tormentis,& perseuerauerit in confessione? respondeo non consequitur præmium confitentis.argumen.ff.ad Tertul.l.ij.§.si mater.Sed certè nec incurrit pœnam negantis, quia in negatione non perseuerauerit.
13 ¶†Sed pone quòd confitetur factum, sed negat qualitatem.Respõdeo, aut negatio qualitatis habet alterare plus & minus tunc respectu qualitatis ipsum habeo pro negante,sed respectu sortis vt ita dicam siue facti,habeo pro cõfitente.ita quod proportionabiliter pœna accedat qualitati,& decedat sorti, licet alibi ista cõsideratio reprobetur.ff.de eo quod certo loco.l.fina.Aut alteratio non est secundum plus,& minus, sed est exclusio totius pœnæ:& tũc in totum habetur pro negante,arg.ff.de adul.l.denuntiasse.§. quid tñ.& ff.vi bo.rapt.l.prætor.§.docere.& quod no. C.de prob. l.ij per Iac.de Are & Cy.& per Bar.ff.de iureiu.l.eũ qui.in prin.vbi omnino vide.Sentit ipse in ista materia vnam conclusionẽ quòd vbicunque agens innititur responsioni aduersarij, sicut assumit eam pro se ad probandũ,ita debet assumere eam contra se ad statuti beneficium indulgendum.ar.dicte l. cum qui in ratione & li-
c teræ.quod etiam est satis rationabile.ᶜ¶†Quæro vtrum in causa
14 appellationis habet locum pęnitentia?gl. tangit in l.si cum exceptione.§.hæc autem actio.ff quod met.cau.l.j in prin.& ff.de act. emp. & vtrobique sentit.quòd in causa appellationis possit purgari culpa vsque ad sententiam.Fallit quod no.ff.de appel.l. si creditor.§.iussus.Multa plura alia satis bona dicunt in hac gl.magna quæ bene notabis. Adde, dicunt quidam quòd in delictis innominatis locum habet pœnitẽtia:secus in nominatis.Sed tu dic quòd in delictis quæ pendẽt ex conditione potestatiua habet locum pęnitentia antequam sint consummata,sed postea non, siue sint nominata,siue innominata:vt crimen stellionatus,nisi contineant interesse:quia illud purgatur vt ff.de alie.iudi.l.ex hoc edicto,§.si qs alienauerit.Ibi tamẽ gl.loquitur aliter: quia dicit ꝙ in delictis extraord. pœnitentia habet locum si ius aduersarij non est factum
d deterius.aliàs secus.dic vt ff.de fur.l.qui ea mente.ᵈ

ADDITIONES.

a Euitabit No.ista verba,indignationem &c.importare priuationem beneficiorum.Et vide text.in verbo indignationem nostri numinis. in l.ij.C. de petit.bo.subla.li.x. Vide Bald.post Pe.in Auth.statuimus.C. de episc.& cle. vbi in casu illo quis incurrit indignationem superioris. Et Bald. exponit quod punitur extra ordinem non tamen priuatur iurisdictione: allegat ꝙ habetur in authenti de quæstio.§. super hęc.in authen.vt litig. iurent.§.j.in anthen.de man.princip.§.sit tibi.Barto.in extrauaganti qui sint rebel. dicit quod ista verba importan quod non erit gratiosus principis. Vide hic moderaos.And.Barb.

b Melior textus.Vide gl o.& ibi Bald.in l.si quis id:§. serui.ff. de iurisd. omn. iud.& Bal.in l.j.C.quæ sit longa consuet.And.Barb.

c Rationabile. Adde quod cum confesso agitur benignè, & quod non decet, non oportet.ff.de le.j.l.fi domus. §.qua confitetur.Caro enim & sanguis me retur prærogatiuam.

d Ea mente.Extrà not.quod qui assumit in se processum non tenetur eũ prosequi si non sua interest,vt C. de his qui.vt indi.l.minoribus.

1 *Vasallus si feudo priuetur,cui applicabitur.*
2 *Vasallus parricida priuatur feudo.*
3 *Idem si uasallus interficiat fratrem.*
4 *Vasallus alienans feudum ignorante domino amittit feudum.*
5 *Quod autem sit remedium ne præiudicetur agnatis si uasallus ob delictũ amittat feudum.*

Denique. Quæritur hic, si vasallus commiserit causam amittendi feudum,ad quem debeat deuenire, ad dominum,an ad successores vasalli. Respondetur distinguendo. Aut vasallus delinquit in dominum, & tunc reuertitur ad dominum,vt habeat hanc suæ iniuriæ vltionem. Aut peccat in aliũ: vt quia fratrem occidit, vel parricidium commisit, tunc non ad dominum, sed ad proximos pertinet. Si autem vasallus feudum alienauit contra constitutionem Lothar. quia dominum contemnere videtur, feudum amittit & ad dominum reuertitur.h.d.
1 ¶†*Vltionem.* Not.regulã ꝙ vbicunque dñs principaliter offendit p reatũ vasalli,ibi ad dñm feudũ reuertit vt habeat hanc saltẽ suæ iniuriæ vltionẽ: quasi dicat,hoc modo de iniuria satisfit ipsi dño. Alibi appellatur satisfactio quælibet sufficiens vindicta; vt verba

rum.vt ff.de iniuriis.l.sed si vnius.§.si ante iudicem.Et no'a quòd isto casu dominus præfertur agnatus secundum Iac. de Bel. Ego puto considerandum tenorē inuestituræ.Nam si feudum est con cessum generi,ad dñm reuertitur solū ius delinquentis, & nō ius reliquorū quod ex propria persona habet quodam ordine mortalitatis,non p viam hæreditatis.ff.de interdi.& rele.l.iij. & maximè qñ regalia sunt cōcessa in feudum : qa absurdum est ꝙ ea depēdeāt ab hæreditario corpore,cū sint nobiliora & potiora,& ad ea admittuntur filij & agnati iure geniturę beneficio dñi expressa forma inuestituræ: à cuius tenore nō est recedendum vt in c.j.de duo.fra.à ca inue. Alij dicunt indistinctè ꝙ iste est rigor feudorū, ꝙ si Marchio cōmitteret delictum ꝯ dñm suum , puta contra regem,ꝙ marchia ad regē liberè reuertitur exclusis filijs & agnatis. Nam hoc tacitè inest inuestituræ : ergo p expresso debet haberi. vt ff.si cer.pet.l.cū qd.& ff.de ædil.edicto.l.ꝙ si nolit.§.qa assidua. Prima pars obtineret de iure cōi. Secūda obtineret de iure cōsue
2 tudinario hic scripto vt.s̄.dixi in alia gl.¶ *Parricidij.* † No regulam
a ꝙ oīs parricidia est priuandus feudo.Est aūt parricida [a] siue secuta sit mors siue tractata,& in tractatu ꝑseueratur,licet Deo reuelante non fuerit consummatus,vt ff ad l.Pomp. de parricidijs.l.si
b sciēte.Nam horribilium reuelator est Deus,[b]qui protegit genus humanū.vt dicit tex.in auth.de testib.§ & licet.ver.hęc nāq;.ibi, deo huiusmodi omnino non indulgente occultari . sed nunquid dr̄ parricida ille q nō ꝓcurat mortē,sed malā captionē, puta carcerē fratris sui.puta vasallus fecit capi fratrē suū, & poni in carcere tyrannico modo sicut quidam faciunt. vnde dñs vult eū priuare feudo.Rñdeo & si non propriè istud dicat parricidiū,tñ qa est de similibus ad similia procedēdū , puto eū priuari posse feudo: maximè si captus sit vasallus : quia iniuriam atrocē facit domino qui vasallum suum detrudit in carcerem propter quod et ā dño suo nomine ꝯpetit actio:vt notat In.extra de appella. dilecti.† Et
3 not.hic quòd si vasallus occidit fratrem proprium,debet priuari feudo:quia est parricida. Ille autem qui interfecit fratrem domini sui,si quidem inter eos omnes sint iura sanguinis , idem. Si autem dominus omnino extraneus, dicunt quidam quòd non priuatur feudo:quod dic vt nota. infrà de eo qui interfe.fratrem do. sui.c.j. Item nota quòd in istis casibus feudum non reuertitur ad dominum,sed ad proximos agnatos quod dic vt infrà, si vasallus feudo priuetur cui defe cap.vasalli.Et not.ꝙ iste versic.& præcédens apertè loquuntur in feudo paterno secundum gloss.Iaco.de Bel.& Pet.de Cer.vt vide quod not.suprà in j.rubrica huius libri.
4 §.cum vero Conradus. *Contemnere uidetur.* † Nota quòd ille qui alienat non requisito domino despicit dominum.& ideo ratione contemptus perdit feudum.Sed an ipso iure, vel per sententiam,
c dic ꝓ speciale in alienatione quòd ipso iure,quod not.Inn..c. extra de feu.c.ex parte.Sed ista litera contrarium innuit,dum dicit, cariturum. quod futuram pœnam significat.vt no.C. de sacrosa. ecc'e.l.iubemus §.œconomus.& de iurisd om.iud.l. in criminali.
5 ¶† Item not quod iste text.dat materiam delinquendi.quia vasallus qui volet fraudare agnatos vendet feudum:& sic reuertitur ad dominum exc'usis agnatis quibuscunque,& cuiuscūque gradus: quod est iniquissimum,vt ff.de iuris,& facti igno.l.iniquissimum. Sed aliàs super hoc dedi remedium. & nūc addo quòd filij etiam agnati pro eorum interesse possunt se opponere ne tradatur possessio,& super hoc etiam requirere dominum feudi ꝙ prohibeat emptorem in possessionem ingredi.item potest prohibere vasallum ne tradat.de contrahen.empt.l. si quis sciens. de rei vend.l.si fundum.ff.de leg.præstan.l.virilis.§.si adierit.ff de le.commiss.l.fi. ff.ad Treb.l.hæres.cum aliàs dominus est in dolo.& de dolo suo non debet iuuari. sed puniri : quia peccat in fidelem suum si non impedit.Impedita ergo traditione possessionis.feudum non perditur:vt leg.& not.per Dyn & alios de verbor significatio.l.alienatum quam sæpius allegaui.& ff.de sta.lib.l.iii.§.denique.& ff.de condi.ob causam.l.dedi § fin Sed pone,pater ita dicit : vendo tibi castrum quod habeo in feudum à domino principe Achaiæ saluo iure domini principis,& filiorum,& agnatorum meorum: & procedit ad traditionem sub hac forma . nunquid hæc verba aliquid releuent? & est argumen.hic quòd non : quia cum non sit denunciatum domino,clam fieri videtur,& per consequens dominus contemni videtur.Item quia in præiudicialibus non iuuat protestatio . Sed si adijcit hæc verba , nec aliter ; nec alio modo: quia tunc nihil videtur actum, fortè non perderet feudum : nam constat quòd non intendit alienare nisi possit, cum hæc clausula, saluo & non aliter:iuxta no.in simili.C. de exce.l. si quidem. & ff. fa.erci .l.item Labeo.§.j.& arg.ff.de manu.testa.l. si quis locuples.
6 ¶† Et not.quòd Iaco.de Bel.ponit hic talem distinctionem, cum quæritur an perueniat feudum ad agnatos:aut peccat vasallus delinquendo,aut alienando.primo casu,aut in dominum . & reuertitur in dominum omnibus alijs exclusis etiam agnatis , vt in §.denique.in princip.Aut peccat in alium , & tunc peruenit ad agnatos non ad filium , vel ad dominum vt in §. denique.ij. respon & infrà titulo primo.§. si vasallus.Secundo casu , aut alienat legitimè;tunc peruenit ad filios si supersint , vel ad agnatos si filij non supersint vt supra de success feud.§.j.cum sim. Si vero illegitimè alienauit,tunc peruenit ad agnatos, non ad filios: & si filij supersint,agnati etiam vno alienante reuocant : sed non extantibus filijs,tunc reuocant post mortem, vt infra si de feud.fue. contr.ca. Titius.Prædicta vera,nisi agnati cōsenserint, vel anno tacuerint: vt supra qualiter olim feu.alie.pote.c.j.§.porrò.& d.c. Titius.nō extantibus agnatis reuertitur ad dominum, vt in hoc ca.§.fin. Et dic etiam vt no.suprà de success.feud.c.j.Iac.Bel.Et nota hanc di-
d stinctionem,quia vera est.[d]

ADDITIONES.

a Parricida.Vide quę dixi in rub.de paren.qui fil.occide.And.Barb.
b Deus.Vide l.si ex falsis. C.de transf. vbi crimen falsi reuelatur. dicit ibi Bal. ꝙ Deus reuelabit.vide text.in auth.de testib.§.& licet.versi. Deo non indulgente huiusmodi occultari,iuxta illud , sanguis fratris tui clamat ad me de terra : iuxta illud, scelus hoc ista loquetur auis,apud Aesopum:vide Bal.in cap.veniens.de testibus.el.j.And.Barba.
c Inn.Idem voluit Ho.in c.j.§.si cum filia.quibus mod.feu.amit.uersi.autem quæri.And.Barb.
d Vera est.Extrà not.quia quando in obligatione est rem tertij dari , succedit interesse in obligatione,si ille non vult vendere : secus si res est promissoris,vel est in obligatione genus.ff.de leg.iij.l.non dubium.

Si de feudo vasallus ab aliquo interpellatus fuerit, & dominus eum defendere noluerit.

1 *Vasallus quando possit agere contra dominum de euictione.*
2 *Venditori scienti an sit denunciandum.& numero 3.*
4 *Protestatio an & quando iuuet protestantem.*
5 *Confiteri an uideatur ille qui non negat.*
6 *Pecunia potest dari in feudum.*
7 *Contractus usurarius an sit , si quis emerit quinquaginta florenos pro mille.*
8 *Emptor si non comparet ad audiendam sententiam,an possit agere de euictione.*

Egotium tale est. Diuide in tres partes: Primò thema & quæstio . Secundo responsio : quid iuris sit quando certum est vasallum victum esse de feudo. Tertiò quid iuris sit,quando est dubium an sit victus de feudo , vel de alia re secunda incipit ibi in versi.& super negotio.tertia in versi.sed si dominus.Casus. Extraneus vasallo mouet controuersiam de feudo : vasallus domino denuntiauit quòd eum defenderet : feudum euictum est, scilicet domino renuente eum defendere. quæritur an dominus teneatur vasallo de euictione : & in quantum : & respondetur quod si certum est ipsum fore euictum , tunc dominus tenetur de euictione vasallo,vt aliud sibi feudum restituat eiusdem æstimationis:vel det nummos qui conuertantur in specie aliqua quę sit in feudo. Aut est dubium feudum esse euictum:tunc si probat vasallus feudum esse quod est euictum , agit de euictione : sed si
1 non probat , domino defertur iusiurandum. hoc dicit. ¶† Not. quòd vasallus agit de euictione feudi non ad duplam, sed ad tantundem,vel ad æstimationem conuertendam in aliam rem quæ pro feudo teneatur Hæc regula fallit in casibus in quibus de euictione non agitur.quod dic vt in gloss.Item Iacob.de Bel. & Pet.
2 de Cer.¶† Sed ego quæro vtrum venditori scienti sit denuntiandum.& videtur quòd non tribus rationibus.Primò quia scit causam suam agi. ergo scientia sibi præiudicat vt l sæpè. de re iudic. & C.vbi de crimine agi oportet auth. qua in prouincia.& quòd not.ff.de iudicijs.l.venditor.Præterea hoc probo per regulam generalem de action.empti.l. prima in fin. & per leges, quæ specialiter ad hoc possunt induci. C.quæ res pign. oblig. poss.l. nomen.ff de transactionib.l.finali. Præterea hoc probatur per rationem.Nam cum venditor promittit defendere,intelligitur lite mota. vt dicta l. si plus.§. lite mota . quæ dies licet à principio sit incerta , si tamen postea certificatur , interpellat pro homine. argumentum ff.de penu legat.l.prima & C.de contrahenda, & committenda stipulatione.l. magnā. Et hoc dixerunt quidam vt no.C.de euictio.l.emptor fundi.Sed gl.hic sentit ꝯtrium, scilicet ꝙ non sufficit scire,sed oportet denuntiare:formā aūt denuntiationis ponit gl.C.de euict.l.authore vbi dicit,ꝙ est opus ꝙ venditori denuntietur,vt defendat.ista etiā forma ponitur in text.ff. de procuratori.l.qui absentem. certè text. est hic ibi vt eum defenderet.Hanc opinionē tenet Bar.dicēs ꝙ nō sufficeret empto

ri si notificaret litē motā,nisi notificaret ꝙ defenderet eū. Et hoc
ꝓbante eu:denter tali ratione: qa si sufficit simpliciter denuntia
re litē motā,istud posset fieri per quemlibet amicū etiā sine man
dato.qđ est contra dictā l.qui absentē.Itē quia secundus emptor
posset denuntiare primo venditori sine aliqua cessione iuriū,|qđ
est falsum: vt ff.de euic.l.si res quā à Titio hoc habemus in simi-
li:quia si promisisti mihi decē cū petiero,nō sufficit,vt ego notifi
cē tibi,vel ꝓcuratori,vel hr̄di tuo ipsam ꝓmissionē, sed dēt addi
requisitio vt soluatur,vt no.Cy.C.in quibus causis in integ.resti.
non est necessa.l.in minorū.Item ille qui vult aliquid consequi ab
aduersario,per ꝓtestationē,oportet ꝙ illud ꝓtestando petat,quia
ꝓtestatio requisitoria debet habere cōclusionem. Ista opinio est
tutior.& verior si quis vult consequi vt defendatur.Sed si nō ten
dit ad aliud,nisi vt de euictione agatur re euicta : sufficit fortè de
3 nuntiare lite mota.argu.iuriū pro hac parte allegatorū.† Cùm ve
rò q̄ritur vtrū scienti sit denunciandum : dic aut denunciatio fit
ad cōmodum denunciātis,& est necesse denunciare. Aut ad sim-
plicē instructionē aduersarij,& eius cōmodum: & nō est necesse
ꝙ scienti denuncietur: qa habito effectu scientiæ nō curamus de
modo.Primū probatur ff.de adult.l.denunciasse.Secundum pa-
tet in l.itē veniunt.§.à quo.de peti.hære.& de admin.tu.l.quidam
decedens §.ex quo innotuit.& ita dicit Iac.de Bel. in suis solutio-
nibus contrariorū.Et dicit Dy.ꝙ si quidem lex exigit denuncia-
tionē,non sufficit sola scientia: quia denunciatio est de substātia:
sed si non requirit nisi solam scientiam : tunc scienti non est de-
nuntiandum,quia sufficit sola scientia. ita dicit Bar. & ratio ꝑ se
4 patet.¶ *Domino renuente.*† In hoc casu protestatio domini nō tol
lit ꝓtestationē vasalli: qa dn̄s non habet ius ꝓtestādi: tūc aūt ꝓte
a statio tollit protestationē,qn̄ tractat de eliciēdo ꝯsensu[a] alterius,
vt l.fi.ff.nau.cau.sta.vel de aliquo p̄iudicio generādo ratione taci
turnitatis vt ff.loca.l.cum in plures.§.locator horrei.& ff.ad Ma-
cedonianū.l.si filius.& l.j.§.magistrū ff.de exerci. *A domino petit.*
No.hunc libellum peto cambiū feudi: & est speciale : nam aliàs
vna species pro alia nō pōt solui vt l.ij.ff.si certū pe. *Nec tunc tem*
5 *poris.*† Nota ꝙ ille qui non negat, non videtur ꝓpterea fateri: &
ideo postea negare potest. An dubius cogat litem contestari. est
arg.ꝙ nō.ff de lib ho.exhi.l.j.§ is qui nescit.& C.de iure delib.l.fi.
§.sed qa qdā.qđ est verū non dato spatio ad deliberandum vt in
auth.offerat.C.de li.cōtest.Sed eo dato si nō pōt se liberare,fit cō
testatio ꝑ verbū nō credit.de resti.spo.c.cùm ad sedē.qđ ē no.Idē
si dicit ego nō p̄sumo : qa tantū est dicere quantū ego nō credo:
vt no.Bar.extra de p̄sump.c.quosdam.ff.de leg j.l.huiusmodi. &
hoc modo dicitur ꝙ verbū credo , inducit p̄ceptū ¶ *Vel nummos*
6 *in feudum dandos.* † No.ꝙ pecunia pōt dari in feudum, fortè ideo
est,qa succedit loco rei feudalis.qđ nō placet: qa cōsuetudo non
vult ꝙ pro re mobili fiat fidelitas.¶ Quærit glossa ; si alicui est da
ta quantitas in feudum: puta mille floreni,cum nō debeatur fide
litas,vtrū dn̄s pt̄ istā pecuniā repetere?& dicit gl.ꝙ sic; ꝑ ꝯdictio-
7 nē sine cā.† Sed qd dices,si pecunia nō est data ꝑ fidelitate,sed est
data pro aliquo annuo reditu: verbi gratia,emo à te annuū reditū
ꝑ quinquaginta florenis in anno,pro pretio mille florenorū quos
tibi soluo.vtrū iste cōtractus sit licitus ? hic est argumentū ꝙ sic:
alij dicunt ꝙ iste cōtractus non est sine scrupulo vsurarū.de hoc
alibi dixi in l.j C de his q̄ pœnæ nomine.Sed nunc addo,ꝙ appo
sito pacto ꝙ illa mille conuerterentur in emptionē p̄diorū , iste
ꝯtractus iustior esset & si venditor non vult emere imputet sibi.
& considera super ista cautela,& cogita ne ꝑ istas cauillationes lę
das ꝯsciētiā tuā.¶ *Nunquid.* Nota per iuramentū adstrui perpetuā
8 negatiuam ¶ † Quæro dicitur hic in gl.ꝙ si emptor non cōparuit
ad audiendum sententiam,nō habet regressum de euictione. Po
ne ergo quòd certum est, quod iudex propter eius contumaciā
non fuit motus in aliquo,sed solummodò propter veritatem &
iustitiam probationum: an ergo ista absentia impediat agi de eui
ctione.Item quid si fuit absens ex iusta & probabili causa? Respō
b deo [b] de euictione agi posse.de hoc est gl.singularis in l.ij.§.econ
trariò.ff.de contrario iudic.tutel. quam tene menti. Vnum scias
quòd animus iudicis probatur per verba ab eo inserta in senten-
tia.Ista est gloss.notabilis.ff.de iudi.l.si prætor.in gloss.sed absen-
c te.quam glo.bene nota.[c]

ADDITIONES.

a In eliciendo consensu. In dependentibus autem ab animo libero multum valet protestatio.vt not.in l.j.C.de repu.hær.sed in dependentibus ab animo necessario à iure vel iudicis authoritate nihil operatur protestatio vt C.de iure delibe.l.cum aliquis.& C.de hære.insti.l.cum proponas. & d.l.j. C.de repu.hære.Item fraus non patrocinatur protestanti.C. eod.titul. l.ij. per Cyn.

b Respondeo. Vide Bal.in cap.sicut.de re iud.& in l.ij.C.qui.res iu. non noc. Andre.Barba.

c Bene not.Item not,quòd sententia iniqua potest transire in rem iudicatam, tamen cum sua causa suisque vitijs,id est quòd nunquam per hoc efficietur æqua.ff. de legatis primo.l.si seruus plurium.§.primo.Item scias quòd qui minus plenè defendit,contra se concludere videtur: vt eadem l.§.si quis autem. vnde & si transeat in rem iudicatam,non tamen per hoc iustificatur. Item sententia iniqua transire potest in vigorem, quia non potest mutari rei veritas filijs hominum ff.de lib. & posth.l. filio quem pater. Adde quòd non supposita iurisdictione,sed consilio illud consilium non est sententia. no.extra de consue.c.iij. Item no. quòd nemo litigat nisi qui habet intentionem victoriæ vt ff.ad legem Falc.in ratione.§.cum quidam.&c.

Si de feudo fuerit controuersia inter dominum & agnatos vasalli. Rub.

1 *Præsumitur pro factis antiquis.*

I de feudo. Si cōtentio est inter dominum & agnatos defuncti, agnati interim ante litem finitam constituendi sunt in possessione : vtroque autem in probatione deficiente,agnatis defertur iusiurādum. hoc dicit. Quæro quæ est ratio quod hic magis fauetur agnatis quàm domino? Respondeo,quia dominus non negabat feudū sed qualitatem feudi: & ꝯfitendo feudū ꝯfitebat vasallū possedisse tempore mortis qa ꝑ realem inuestituram feudum cōstituitur. Istā ergo possessionē dominus interrumpere non potest: quia est quędam cōtinuatio naturalis inter vasallum & agnatos.argum.ff.ex quib. cau. ma. l. cum miles.in princ.Item quia be nignior est pręsumptio ex quo constat quod fuit feudum: ergo debemus præsumere quod fuit
1 antiquum potius quàm nouum.† Sed Iacob.Bel.dicit hic,quod ista præsumptio est ratione antiquitatis.Dicit Bartol. quod multum præsumitur pro factis antiquis.ff.de iureiuran.l. admonēdi. per eum.nec repugnat qđ litera dicit, nouum feudum. nam etiā si cētū annis fui possessor, ab vna linea collaterali esse pōt nouū, quo ad aliam lineam, sed non præsumitur vt hic. quod est valde notabile. intelligitur ergo hic de feudo de cuius origine non apparet aliud quàm longo tempore possessum.argum.ff. de vsur.l. cum de in rem verso.Opponit glossa de ancipiti periurio Solue: quia non est anceps periurium ex quo lex hoc præsumit.Quærit gloss.quid si dubitatur de statu vasalli.Respondeo : in dubio non debemus priuare vasallum commodo possessionis.arg.C.de peti.hær.l.si putas.C.de edi.diui Adri.tollen.l.ij.

1 *Allodium quid sit.*
2 *Prædia in dubio pręsumnntur libera.*

Inter filiam. Casus.Si contētio est inter filiam & agnatum de beneficio,filia interim debet esse in possessione: vtroque autem deficiente in probatione,agnatis
1 defertur iusiurandum.h.d. *Allodium.*† Allodium dicitur proprietas quæ à nullo recognoscitur. & si quis in libello dixit feudum esse libellarium, & succubuit, potuit postea dicere esse allodium. nec obst.exceptio rei iud.quia ista dominia nō sunt eiusdem speciei vt no.C de inge.manu.l.pe.vbi est gl.singu.¶ *Collocandum.* Ratio est,quia feudum est q̄dam seruitus vt no. ff.de vsufru. l.si cu-
2 ius.in prin.† Prædia autem in dubio præsumunt libera: & ideo p̄sumuntur potius allodium quàm libellarium vel feudum, iuxta no.C.de proba.l.cum res.Sed ista ratio nihil valet,quia iste tex.dicit sine libellario.& certum est quòd libellus est quędam species seruitutis.& tamen præsumitur pro filia.Dic ergo quòd ratio est, qualitas possessionis paternæ quæ qualis fuit in patre, talis præsumitur in filio: vt no.institut.de hæred. ab intest.§. sui. Sed secundùm hoc quare in diffinitiuo calculo defertur iuramentum agnatis? Respondeo: istud debet intelligi,quando per qualitatem aliarum præsumptionum fortior præsumptio est pro agnatis quàm pro filia: & ita debet suppleri litera secundum Iacob.de Bel. *Per iusiurandum.* scilicet cum vij.sacramentalibus: vt infra de controuersia inter masculum & fœminam.capi.primo.in prin. & nota. infra de cap.qui curiam vendi.c.si contentio.Pet.de Cer.

Defuncto. Supra erat cōtentio inter filiam & agnatos: hic inter dominum & filiam libellariam. Not.hic,& in superiori responso, libellariam in fœminam transire.concor.in auth.de non alienan.§.emphyteusim.coll.ij.

Probatione. Communiter hic non est versic.sed capitulum,& hoc intendit.Si contentio est inter dominum & filium de feudo , filia interim manere debet in possessione: vtroque autem in probatione deficiente filiæ datur electio iurandi. h. d. *filia danda.* Non ob.supra c. præcedenti,quia hic præsumptio erat pro filia,ibi pro agnatis.Pe.de Cer.

1 *Inuestitura an valeat si fiat in diem siue sub conditione.*
2 *Pactum de futura successione,an & quando valeat.*
3 *Consensus vasalli an requiratur in inuestitura facta de suo feudo.*

Moribus. Casus. Comes vel Baro de beneficio sui militis quod ad eum reuerti sperabatur post eius mortem, alium inuestiuit militem. quæritur quando sumat effectum hæc inuestitur? Respondeo quòd sumit effectum cum feudum si bi, vel hæredi suo fuerit apertum. sed & inuestitura facta à prælato eodem modo non capit effectum, nisi sibi aperiatur: & in tali inuestitura non exigitur consensus eius, de cuius feudo procedit.
1 h. d. ¶ † *Non oportet*. quia valet inuestitura siue fiat in diem, vel sub conditione, siue purè: sed non habet effectum nisi feudo aperto. potest tamē esse vtilis consensus si inuestitura facta esset purè: siue in diem, vel sub conditione & prius dies vel conditio existat quàm decesserit feudum tenens: & dic vt dixi supra qui suc. tene. Iaco. Bel. Tu dic quòd non valet inuestitura nisi sit collata in tempus aperturæ, vel nisi consentiente primo vasallo: vt supra qui suc. tene. cap primo. & supra de feud. da. in vicem legis com-
2 miss. cap. secundo. in principio. Petrus de Ceruetis. † Ex hoc ca. arguūt qdā valere pactū de futura successione, qđ est falsum qa hic nō est pactū de futura successiōe, sed est tale quale est. C. ad le. Fabiā de plagi. l. in fuga. in fine. Et nota quod hodie valet pactum de futura successione, si interuenit sacramentum: vt extra de pact. capitulo secundo. libro sexto. Bart. dicit ꝙ pactum de non succedendo firmatur iuramento. sed pactum de succedendo nō firmatur. Et est ratio: quia primum non inducit votum captādæ mortis. secundum verò sic. ff. de fideiuss. l. si quis pro eo. & de verbo. oblig. l. stipulatio hoc modo. per Bart. istam distinctionem meti canonistæ non tenerent, vt puto: quia ratio dicti capituli est ex eo, quin istud pactum potest seruari sine interitu salutis æternæ. Et si dicat ꝙ inducit votū captandæ mortis; hoc certè nescimus qđ sit in animo paciscētiū, sed bene scimus quòd possunt obseruare pactum sine interitu salutis æternæ. & ideo puto ꝙ episcopi cogerent iurantem ad obseruantiam talis pacti. Et pro opinione mea habeo hic expressa verba Petri de Ceruet. quæ talia sunt. Ex hoc capitulo dicunt quidam valere pactum de futura successione etiam sine consensu vasalli primi. sic ff. de hæreditate vel actione vendita lege secunda. §. tertio & C. de pactis. lege prima. & argumento contra C. de pactis. lege finali. vbi non valet pactum de futura successione, sine consensu eius de cuius hæreditate agi-
a tur.[a] ff. de acquirenda hæreditate. lege, qui superstitis. C. de inutilibus stipulationibus. l. j. C. de col. l. pactum. Adeo quòd si sacramētum interueniret, non valeret: vt no. in dicta lege. pactum. de colla. Sed per decretales Bonifacij Papæ vij. bene valet vt extra de pact. cap. secundo. libro sexto. Petrus de Ceruet. Et patet tali ratione, quia pactum quòd non succedat filia, per tale pactum inductum ad exclusionem filiæ, inducitur pactum quòd succedat filius vt ff. de iudic. leg. cum prætor. & tamen illa decretalis expressè determinat iuramentum appositum esse seruandum, & ideo simplicitati canonistarum inhæreas Bald. ¶ *Consensum inquiri non oportet.* † Nota ꝙ vbi aliqs disponit de iure suo, extranei cōsensus
3 requirendus non est: quod verum est si disponat de iure suo libero, vel in tempus quo liberum erat: secus si in alterius præiudicium vt ff. de aqua plu. arc. l. in concedendo. & l. in diem. & l. receptum. communia prædio. & l. per fundum. ff. de ser. rusti. prædio. & facit C. de contrahend. emptio l. dudum. & C. de dona. l. si auia
b vestra[b].

ADDITIONES.

a Agitur. Vide plenè de hoc per d. Lud. in l. qui superstitis. de acqui. hæred. & l. pactum. C. de colla. And. Barb.

b Vestra. Adde prædictis secundum An. de Vgodoni quòd verè hic doctor non fortè ponderauit illum textum, qui loquitur simpliciter, quòd filia dote contenta non habebit regressum ad bona paterna, & illud pactum iuramento firmatur. vt ibi. sed quòd ibi dicatur pactum hic appositum vt filius succedat, vel alius: & quòd is qui facit pactum, cum sit necesse quòd sit ille de cuius agitur hæreditate, iuxta l. fina. C. de pact. consentiat quòd pacto ꝯsenserit, vel iuramento firmauerit, ille tex. non dicit. & hoc pactum non operatur successionem omni casu: sed ab intestato iuxta text. illius l. fin. C. de pac. attamen operatur secundum istos doc. quòd si filius cum filia hoc pacisceretur, quòd idem filius succederet, & iuramento firmaret, quod est notum & subtile dictum An. de Vgodo. & tunc pactum non operabitur successionem; sed filiæ exclusionem, propter iuramentum per illum tex. & ab intestato reperit se solum, igitur succederet. Sed tex. ibi in l. fi. dicit contra bonos mores, &c. quod pondera per regulam, non est obligatorium, de re. iuris lib. vj. attamen in testamento potest deuolui successio.

1 *Scire aliquid quando quis dicatur.*
2 *Pœna negantis relicta ad pias causas.*
3 *Vasallus negans partem feudi, an priuetur toto feudo.*
4 *Pœna an & quando egrediatur delictum.*
5 *Pœna priuationis feudi an habeat locum in libellario.*
6 *Vasallus conuictus per iuramentum domini, an patiatur pœnas in hoc §. positas.*
7 *Negans an possit pœnitere.*
8 *Quid si vasallus dubitat.*
9 *Vasallus an possit cogi specificare feudum, qui per longa tempera præstitit seruitium.*
10 *Hæres an cogatur exhibere instrumenta.*

Vasallus si feudum. Casus. Si vasallus dño inficiat feudū, vel feudi partē, aut eius ꝯditionē cōuictus postea de mendacio perdet feudū & eius conditionem. hoc dicit. Sed si alius vasallus hoc sciens domino nō manifestauerit, feudum propterea non amittit: quinimò nec etiam si vasallus aliam rem domini non infeudatam celauerit, feudum propterea non amittit, hoc dicit. ¶ *Ex certa scientia.*
1 † Collige hic quòd non dicitur scire, nisi qui certitudinaliter scit. C. de furt. l. mani festissimi. §. sin autem nescius & dubitans. Aliquando dr̄ quis scire per vehementem opinionem consonātem substantiæ veritatis vt nota. ff. de acq. hæred. l. cum quidam. §. qđ dr̄. quæ vehemens opinio ex immediatis indicijs nascitur, vt notant doc. C. de dolo. l. dolum ex indicijs. & C. de quæstion. l. milites. §. oportet. & per locum à communiter accidentibus: qui locus est multum vtilis in iure in materia probationum, vt not. C. de probat. l. neque natales. Et quod hic dicitur de sciente idem intelligendum est de eo qui scire debuit. vt ff. si cer. pe. l. quod te. no. in l. pen. C. de peri. tu. Item qui refugit scientiam, habetur pro sciēte vt l. Fulcinius. §. quid sit latitare. ff. ex quibus causis in poss. ea.
2 ¶ † Item no. per hunc textum multa iura glossari quæ loquuntur de pœna negantis, sicut patet de eo qui negat relicta pijs locis instit. de actio. §. item mixta est actio contra eos. Item in eo qui negat res remansisse in hæreditate. ff. ad legē Fal. l. hæreditatū. §. fin. Item in eo qui negat se possidere: vt ff. de rei vend. l. fi. Item qui negat feudum, vt hic. Nam omnia iura & similia debent intelligi
3 quādo negat per dolum vel latam culpam. ¶ † Quero, dicitur hic quòd si inficiatus est totum, vel partem quòd spoliabitur feudo: vtrum perdat totum feudum, si de parte tantum conuincitur? dic quòd non. vt ff. de his qui. vt indig. l. rescriptum. & l. Paulus. Nam dolus & pœna diuisionem patitur: sicut si debes mihi decem, & soluis mihi sponte quinque, & quinque per metum. nam non punitur dolus nisi in eo in quo cōmissus est: qa dolus & pœna sunt proportionabilia: vt ff. quod metus causa. l. extat. Sed Petrus de Cer. hic sentit quòd totum perdere debeat, nō quia hoc sit rationabile: sed quia ita placet consuetudini. allegat simile in auth. de nup. §. qui infirmas. coll. iiij. & id qđ dicitur de hærede ꝙ si vnam rem subtrahit. & nō ponit in inuentario, ꝙ priuatur etiam in alijs rebus beneficio falcidię, vt in auth. de hæred. & fal. §. hinc nobis. coll. j. Pe. de Cer. pro quo facit ꝙ negare & subtrahere paria sunt, in d. l. hęreditatū. §. fi. sed prima opi. verior est, qa lrā dicit eo. l. de eo, vel ideo ꝙ abnegauit. sed qui negat partē, nō pōt puniri in parte ꝯfessata, ideo quia negauerit: nam ratio esset falsa. Itē esto ꝙ iste passus esset dubius, tamen consuetudo debet interpretari secundum ius commune, quo cauetur, ꝙ vbi nō est delictū, non potest esse pœna, nec debet: vt legitur & not. C. de noxa. l. si serui ve-
4 stri. † Et in summa quoties circa rem diuisibilem delinquitur, pœna delictum non egreditur, Secus si circa indiuiduum: sicut con-
a fectio inuentarii,[a] cuius forma cōsistit in consummatione toti, nec potest diuidi. argumento ff. ad leg. falcid. si is qui quadringenta. § quædam. & l. pœnales. § Iuli. Deinde dicitur hic ꝙ si vasallus negat qualitatem feudi perdit totum feudū: nimirū qa qualitas respicit totā rē: verbi gratia, si dñs dicat feudum esse ꝯditionatū, id est datum ad certū seruitiū: & vasallus dicat esse rectum, vt infra de cap. qui cu. ven. §. fi. nam feudum aliud conditionale, aliud non. vt not. supra de his qui feu. da pos. c. j. in gl. ibi, tertio distinguendum est &c. secundum Pet de Cer. & bene in hoc: quia vt dixi, ista qualitas respicit totam rem: vel quia feudum conditionatum, & simplex non sunt eiusdem speciei: vnde vasallus negat
5 substātiā & qualitatē. ¶ † Extra quæro vtrum ista pœna habeat locum in libellario, vel in emphyteutico. Respōdeo nō. quia pœnę nō trahuntur ad casus nō expressos, in quibus reperitur regula communis disponens, vt not. in d. §. item mixta. instit. de actio. ¶ *Non patefecit.* No. ꝙ aliud est negare, aliud tacere. *Aliam rē.* No. hic expressum, ꝙ vasallus qui facit iniustitiā domino, de alia re ꝙ feudali, non perdit feudum, de hoc dixi suprà, quæ fuit prima causa bene-

ADDITIO.

a Confectio inuentarij. tamen dicitur ꝙ ille qui circa inuentarium deliquit in materia; quia omisit ponere aliquam rem, & non in forma, non punitur nisi in duplum. C. de iure deliber. l. fin. §. illo videlicet. quia vitium materiæ naturali ratione non excedit suum materiatum. sed corpore Authenticorum not. contrarium in inuentario. Adde ꝙ si vasallus occultat protocollū breuis testati, quòd perdit feudum, & redit ad dominum. C. de legi. l. pen. primo responso.

6 ſa beneficij amitt.c.ſ.§.porro.¶†Quærit hic Ia. Bel.de aliquibus
quæſtionibus ſatis bonis.Et primò vtrùm vaſallus conuictus per
iuramentum dñi patiatur has pœnas? & dicit ꝙ non: per l. eum
qui.ff.de iureiur.& bene dicit, quia iſta nõ eſt ordinaria ꝓbatio,
ſed extraordinaria vt ita dixerim ſummaria Itẽ quia iſte non per
ſiſtit in negando qui ponit ſe in verbo aduerſarij. C. de his qui.vt
indig.l.aliam.Item quia cõfeſſio, & iuramentum nõ eſt propriè
ſpecies probationis ſed magis quædam releuatio ab onere pro-
bãdi.vt no ex de cle.c.bonæ memoriæ.in nouella.¶Scdò q̃rit de
eo qđ dixi,vtrũ rõne partis priuet toto. & determinat ꝙ nõ ꝑ c.
7 i.de vaſal.q ꝯ ꝯſtit.Loth.¶†Tertiò q̃rit vtrũ negãs poſſit pœni-
tere.& dicit ꝙ ſic vſq; ad li.ꝯt.poſtea ſentit ꝙ vſq; ad ſñiam ego
a. dico a ꝙ donec cõuincatur: per d.l.cũ qui.& ꝑ id qđ no.in ſimi-
li.ff.de euictio.l.ſi rem quã.§.quolibet.plus puto ꝙ ſi aduerſarius
paſſus eſt plura dãna,& nolit niti cõfeſſioni iſtius,iſte nõ poſſit ꝯ-
fiteri,qn pœnã patiat̃ ar.C.de aboli.l.ij & eſt expreſſum in d.l. cũ
q. niſi fortè velit dãna & expẽſas reficere.quia tũc nõ eſt clauden
da ei iudiciorũ copia,id eſt iuris bñficium ei non eſt denegandũ.
argu.C.de iudi.l.ſancimus.Item ſi habuit iuſtã cauſam negandi,
vel ſaltẽ ceſſat dolus & lata culpa, indubitanter poteſt pœnitere,
per ea quæ ſupra dixi.& argu.ff.de iudi.l.deſtitiſſe. & C. de iudi.l.
rem non nouam in fine.& ff.de adul.l.ſi adulterium cum inceſtu.
8 §.idem Pollioni.& l.igitur.C.de li cauſa.¶†Quarto quærit quid
ſi vaſallus dubitat? & reſpondet & dicit quòd vaſallus poteſt re-
ſpondere dubito,vt in §.vaſallus infrà,eodem titulo.& eſt tex.C.
de exceptio.l.ſi quidẽ.dicit tamen quòd debet ſibi dari terminus
ad deliberãdũ.vt no.ff de inter.actio.l.qui interrogatur. & l.iuſiu
rãdum & ad pecunias.in prin.ff.de iureiur.& C.de iura. ca. l.ij.§.
qđ obſeruari? hoc probatur tali noua ratione.Iſte vaſallus cogi-
tur litem conteſtari.vt C.quomodo & quando iudex.l.conſenta-
neũ.ſed per verbũ dubito, nõ fit litis conteſtatio: ergo niſi aliter
rñdeat,non poſſet in cauſa procedi: quod eſt abſurdũ. ¶Quæro
quid ſi poſt datum terminum reſpondit per verbum non credit.
Reſpondeo.quãdo reus non poteſt aliter ſe certificare, nec vult
aliter reſpondere,per tale verbũ fit litis ꝯteſtatio. tex. eſt nota.de
reſtit.ſpolia.cum ad ſedem.& ideò poterit poſtea procedi ad dif-
finitiuã,ſeruato iuris ordine.Sed qd ſi iudex ĩ dubio nõ cognouit
de cã,vtrũ ſententia diffinitiua erit nulla? dic vt. pleniſſimè dixi
in l.prolatam C.de ſenten. & inter omniũ iudi. l.in lectura mea.
¶†Quintò quærit Ia. ſi vaſallus per longa tẽpora pręſtitit ſerui-
tiũ,tamen non ſpecificauit feudum,vtrum dominus poterit eum
cogere ad ſpecificationem feudi.Et ſi nõ vult ſpecificare, vtrum
quicquid poſſidet præſumatur feudum.Si verò vult ſpecificare,
vtrum cogatur oſtendere inſtrumẽtum: & dic quòd hæc quæſtio
eſt notab.& fuit de facto in regno Siciliæ: & allegat primò quòd
debeat oſtendere,argu.ff.de inter.actio.l.non alienum. de alimẽ.
& ciba.lega.l.penulti.in princi. in auth. de manda princi.§.cõges.
colla.iij.C.de dona.l.ſi quis argen.Item,quia videtur pro toto pa
trimonio præſtitiſſe ſeruitium ff.de iudi.l. ſi fideicommiſſum.§.
tractatum.ſed in contrarium,quòd dominus debeat probare. C.
de fide inſtrum l.plures apochis.de pig.actio. l.nec creditores &
dicit quod hæc quæſtio eſt ſabbatiua. & quod dominus Azo de-
terminat contra vaſallum.arg.ff.de cõfeſſ.l.certum.& xij.quæſtio.
ij.c.longinquitate.quod putat verum,niſi vaſallus habeat iuſtam
cauſam ignorantiæ.argumento l.qui in alterius.de reg. iur.tu dic
ꝙ in iſtis factis antiquijs & implicitis,vbi non apparent inſtrumen
ta nec teſtes originarij,recurritur ad communem hominum me
moriam & famam.vt ff.de proba.l.ſi arbiter. ff. de neg. geſt.l.at-
qui natura.§.cum me abſente.& C.de rei vendi.l.indicia. nam fa-
ma quæ diu viuit,inducit præſumptionem iuris: & ſuper hoc ẽt
domeſtici interrogabuntur, & etiam vxor. vt l.ij. C. quando &
quibus quarta pars debetur.lib.x.Et adde quod no.ff.de rei vend.
l.ſi in rem agat aliquis in prin.† Itẽ dic ꝙ ſi hæres iuret ſe non ha
bere inſtrumenta, non cogitur ad ea exhibenda. vt C de fide in-
ſtru.l.ſi.Sed ſi habet,vel confeſſus eſt ſe habere: tunc cogitur ad
ea edenda ff.de actio emp. l. Titius. nec cogitur iure contractus.
vt C ad l.Fal.ſi prędiorũ niſi cogatur iure vltimæ voluntatis.ff.ad
l.Fal.maritus.§.ſi. vbi cogitur ex diſpoſitione legis.ſi.ergo non ꝓ-
ducit ipſa,ſeruabitur practica Inn.quam ponit.extra de fide inſtr.
ca G.perpetuus. vbi omnino vide.& facit C de proba.l.ſi de poſ-
ſeſſione.& ff.de in litem iuran.l.in inſtrumentis,&c.

ADDITIO.

Ego dico.vide Sal.in l.contra negantem.C.ad legem Aquil.Bar.in d.l.eum
qui.& quæ dixi in quodam conſilio hic Bononiæ.

*Prǫſcriptionem longi & longiſſimi temporis allegans, an ſit ſibi contra-
rium.*
Prǫſcriptio an ſit licita in foro conſcientiæ.
Continuatio temporis qualiter probatur per teſtes.
Feudum ex qua poſſeſſione acquiratur.
5 *Prǫſcriptio quare ſit inducta.*
6 *Lex cum de in rem uerſo.ff.de vſu.in quibus terminis loquatur.*
7 *Dominus an prǫſcribat ius petendi ſeruitium: ſicut vaſallus feudum.*
8 *Prǫſcribens rem an poßit eam retinere cum bona conſcientia.*
9 *Feudum an poßit prǫſcribi cum mala fide.*
10 *Statutum an poſſet tollere naturalem obligationem creditoris negligen-
tis.*
11 *Dominus an poßit prǫſcribere ius utile.*
12 *Recurſus ad eccleſiam an habeat locum ſi ſit præſcriptum contra ſen-
tentiam.*
13 *Recurſus ad eccleſiam quando habeatur.*

Si quis per triginta. Caſus. quidam per triginta
annos rem alicuius tanquam
in feudum.poſſedit,& pro ea ſeruitium pręſtitit domino,pręſcri
a bit in feudum.hoc dicit a Adde b per præſtationem non proba-
b tur aliud quàm indicium.ita dicit Iac.de Are.C.de rei vendi.l.in-
dicia. & ideo eſt neceſſaria præſcriptio quæ veritatem inducit.
1 ¶†Sed quid dices etiam in alijs caſibus,nunquid allegans pręſcri
ptionem longi temporis & longiſſimi ſit ſibi contrarius? Reſpon
deo quòd non. vt not. Cyn. C. de ſeruis fugi. l. j. ſecundum Ri-
card.Malum.dicit Accur.ff.de reg.iuris.in l. id quod noſtrum.in
quarta opi.quòd is contra quem præſcribit nil facit: id eſt,tacet.
2 Accur.† Dicit Inno.quòd tutus authoritate canonis inducentis
c præſcriptionem,non debet dubitare de conſcientia. c de iurepa-
d tro.c.cura,quod no.& ſtatim plenius dicam. d ¶Per triginta. No-
ta quòd dictio per,notat tempus perfectum.vt ff de verb. ſigni.
3 l.vrbana.§.pernoctare. item actus continuationem.†Quomodo
ergo probabitur iſta continuatio per teſtes; impoſſibile eſt quòd
ſemp viderint.Item ciuilis poſſeſſio,id eſt poſſeſſio animi eſt in-
uiſibilis.Reſpondeo,teſtes poſſunt dicere ſe ſemper vidiſſe poſ-
ſidere:nam hoc dictum vidiſſe,partim refertur ad viſum corpo
e ralẽ,partim ad intellectum. e arg.ff.de manu. teſta.l. Mæuia.& no.
f per Dy.in l.j.ff.ſolu.matri.vbi vide. f Sed quid econtra dicit teſtis,
vidi per xxx.annos Petrum non poſſidere; ſed maritum; vtrum
ſit iſte falſus teſtis.dicit gloſſ. quòd non,in l.j.§.j.ff.de iti.actuque
priua.Dyn.& Iacob.de Are.ibi contrà.Tu dic,quòd aut teſtis aſ-
ſerit negatiuam in vno, & affirmatiuam in altero: tunc gloſſ. di-
cit verùm: quia ex vna affirmatiua ſequitur negatiua. quoties.n.
ſuppoſitis principijs cadentibus ſub ſenſu teſtis ſequitur aliquid
quod non videtur, tamen illud inuiſibile per ſenſum probatur.
vt not.Io.Mo.in cap.primo de confeſſ.lib.ſexto. aut teſtis ſimpli
citer aſſeruit negatiuam,& de affirmatiua contraria nil loquitur:
tunc talis non probat negatiuam, ſed eſt ſuſpectus de falſitate.vt
extra de cau.poſſ.& propriè.cap.cum eccleſia.& ita intelligitur di
4 ctum Dyn.& Iacob.¶†Quæro hic ex qua poſſeſſione acquiritur
feudum?

ADDITIONES.

a Hoc dicit. Singularis caſus ſecundum moderniores in ca.ſi.de præſcr.& di
cunt non procedere in eccleſia: quia requiritur ſpatium xl.anno.Andreas
Barbatias.
b Adde. Nota quòd etiam apud ſeruum nomine domini eſt quædam poſſeſ-
ſio per quam dominus præſcribit.ff.de capti.l.in bello.§.factæ.quod Mart.
contra Iul.negabat.
c Conſcientia. Vide Bal.in l.cum quis.C.de iur.& facti igno.vbi refert Pe.&
quod no.in c.ij.de reg.iur.in vj.And.Barba.
d Dicam. Adde quòd beneficium eccleſiaſticum longiſsimo tempore non ac
quiritur.extra de teſt.c.ex parte. Adde quando præſcriptio procedit ex poſ
ſeſsione aduerſarij,nunquam habet conſenſum eius contra quem præſcri-
bitur. Quid ergo ſi quis dicat ita: conſentio vt pręſcribas. reſpondeo non
eſt mera præſcriptio, ſed vna cum pacto fauorabilis eſt, & ex ea etiam lon-
giſsima quæri poteſt dominium directum.arg.inſti.de re.di. §. ſi quis à non
domino.quod not. Et ſcias quòd in l.cum de in rem verſo.licet præſumatur
contractum præceſsiſſe: tamen non eſt naturalis obligatio.& ideo in l.ſi cer
tis annis.C.de pactis.nil operatur illa præſtatio, quia naturaliter nil opera
tur. Et not.quòd exceptio præſcriptionis ſi liquida ſit,& ante lit.conte.op-
ponatur,impedit eius ſummarium proceſſum & intentionem agentis non
ſolum finalem,ſed etiam intentionem procedendi: quia cauſam finit. C.de
edicto diui Adri.tol.l.ſi.ſecundum Bu. Et not.quòd quis habetur pro titu-
lo ad præſcribendum.contra,extra de confir. vti. vel inu. c. cum dilecta.in
nouella.
e Intellectum. Vide plenè Bar.in l.j.ff.ſol.mat.And.Barb.
f Vide. Et probatis extremitatibus præſumitur continuatio temporis: quia
ſi eſſet vacuum tempus,tamen ſuis extremitatibus accreſcit,ſeu accedit.vt
l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.qui.mo.pig.vel hyp.ſol.& ibi per Cyn. Extrà not.
quòd cum titulo omnis ſeruitus habens cauſam diſcõtinuam præſcribitur
longo, vel ſaltem longiſsimo tempore, ſed ſine titulo acquiritur in conti-
nuum tempus habentibus cuius contrarij memoria non exiſtat. Sed Iaco.
de Rauen.& Pe.vt notat Cy.ff.de legi.l.de quibus.in illa quæſtione quando
tempore præſcribatur conſuetudo. & ibi vidi. Extrà nota quòd qui inten-
tat dominium ex titulo quem prætendit à domino,reportat victoriam pro
bata præſcriptione.vt nota.extra de cenſi.c.ſignificauit.ſecus ſi omne ius in
tentauit.de fide inſtru.c.inter dilectos.

feudum? si tu dicis ex naturali, falsum videtur. ff de acqui.rerum
dominio,l.acquiritur.§.fin.& quia impossibile est quòd corpore
semper possideat: vt not.insti.de interdict,§.hodie.sol.dic quòd
ciuilis possessio dicitur duobus modis. Vno modo quælibet pos-
sessio inuisibilis, quæ consistit in animo. Alio mō dr̄ ciuilis, ꝓut
est species quasi opposita possessionis naturalis.Loquendo ergo
primo mō,dic ꝙ præscribit ex ciuili q̄ ex corporali nata est.& sic
nō obstat l.acqrit.qa ibi loquit de ꝑscriptione ꝓprietatis: sed hic
loquitur de præscriptione vtilis dominij; in qua sufficit possessio
ei correspōdēs.ff.de publician.in rē act.l.cū spōsus.§.in vectigali
5 bus.† Et no.præscriptiones non in pœnā inductas fuisse, sed ꝓꝑ
libertatem subditorum,ne de iure suo semper dubitent.vt elegā
ter no.in auth.de tempore non solutæ pecuniæ. §.j. coll.vij.quæ
6 glo.non est alibi. ¶*Vt feudum.*† Not.verbum,quòd possessio de-
bet esse formis, id est tanquam feudalis: sic ff. quemadmo. serui.
amit.l.fi.& hoc modo loquitur.l,cum de in rem verso.ff.de vsu-
ris.quæ loquitur de præstatione formi, id est causa inserta.Secus
in informi,quia operatur plus præstatio quàm stipulatio, quæ si-
ne causa non habet effectum.vt ff.de except.doli.l.ij.§.circa.Item
legum præsumptiones non adaptantur ad ea quæ à lege habent
incertam formam erogationis : vt ff. de annu. leg.l.Seio.ad hoc
facit id quod dicunt doc.solennitatem præsumi circa ea quæ for
miter acta sunt,& non circa informia,id est vbi non apparet cau-
sa.vt no.per Pe.& Cy.in l.j.C.de contrahen. & commit. stipul.&
hoc totum intendit dicere gl.ordinaria in d.§.circa.& ff. de actio.
7 & obligatio.l.obligationū ferè.§.placet. ¶*Tueri potest.*† Sed quæ
ro nunquid sicut vasallus præscribit feudum, ita econtra domi-
nus præscribit ius petendi seruitium? & videtur quòd non, quia
ius agendi actione personali non potest præscribi cùm non pos-
sideatur vel quasi.vt l.vlti.ff.quorum bonorum. Contrarium di-
cas,quia ista est præscriptio correlatiua, & ideo vno extremo da
to aliud de necessitate sequitur.vt l.fin.ff.de indic. vidui.tol.& ff.
8 de iureiur.l si duo patroni.§.si qs iurauerit.& §.Marcellus.¶†Ex
trà no.quòd ille qui præscripsit,potest rem cum bona conscien-
a tia retinere[a]: aliàs nullus posset excipere de præscriptione : quia
cum iudex videret eum delinquere, ex officio suo repelleret eū.
Hoc no.per Innocen.extra de iurepat.cap.cura.& in cap.j.de pręscrip.& ibi Ber.dicit Accur.quòd ille qui præscribit,habet verita
tē iuris pro se,licet nō habeat primordium veritatis.vt ff.de edē.
l.j.in prin.in gloss.magna.Ibi quia potest esse &c.quam gloss.no.
Et scias quòd præscriptio non supponit consensum aduersarij.vt
no.ff.de dolo.l.j.in fin.princ.in gloss.fin.ver.sed quatenus.que gl.
est multùm no tamen in præstationibus bene est ibi consensus,
& in quibusdam patientijs. vt C.de petitione hæred. l.si filius.&
no.in l.penult.C.communi diui.& nota ꝙ gloss.appellat quando
que præscriptionem consuetudinem: & dicit quòd talis consue
tudo quandoque æquiualet veritati.vt no.C.de ser.& aqua. l. j.in
magna gloss.ver.item quod dicit.¶†Quærit hic gloss.vtrùm feu
9 dum possit præscribi mala fide? & dicit quòd sic,quia consuetu-
do feudorum non distinguit: ergo nec nos.& erit speciale in feu
do propter seruitia quę sponte recepit dominus à vasallo,& ideo
non est necesse quòd in probanda præscriptione feudi fiat men-
tio bonæ fidei: licet secus in alijs præscriptionibus:oportet enim
in illis bonam fidem allegare,aliàs nūquam pręsumeretur.vt no.
b instit.de actio.§.aliæ.[b] quoniam facti est & animi: ideo non præ-
sumitur nisi allegetur.vt no.ff.de acquir.rerum domi. l.bonæ fi-
dei.sed Iacob. de Bel. tenet contrarium, quia dicit quòd nunquā
cum mala fide præscribitur dominum,& per cōsequens non præ
scribetur feudum, sed sola exceptio : vt C.de præscript. xxx. an-
no.l.si quis emptionis.& si aliquando inuenis quòd malam fidem
habens præscribat, puta si sum obligatus tibi ad dandum meum
fundum,considera quòd ego non possideo mala fide fundum,li
cet sciam me teneri personali actione: vt ff.de vsucap. l.pignori.
§ fin.nec possideo actionem,quia actio est penes creditorem:vn
de in ista præscriptione non requiritur possessio, & per conse-
quens hec bonæ fidei possessio,secundum Bar.qui ita no.ff.de vsu
ca.l. sequitur §.si viam. Aut igitur præscriptio currit ex posses-
sione,& requiritur bona fides. Aut sine possessione,vt in actione
personali, & non requiritur bona fides, secundum Bart. Certè si
sciat se debere, dolus præscribitur, id est tempore non conuale-
scit secundum canones.Sed simplicitas canonistarum de ista sub
tilitate non curaret,quia ille qui scit se debere, semper peccat nō
soluendo,pręsertim si dies vel creditor interpellauit.vt ff.man.l.
dolus: quo casu etiam spoliari videtur: vt extra de elect.cap.que
relam.scilicet denegando, secundum Inno. meritò non debet in
suo delicto foueri.vt extra de consue.cap.cum tanto. Tamen in
foro Iustiniani vera est opi Bart.quia ius commune & statutum
& consuetudo possunt statuere, quòd malæ fidei possessor præ-
scribat,non fauore præscribētis,sed odio negligentis.C.de edict.
diui Adrian.tol.l.edicto.§ fin, & est ista potius quædam pœna le-
c galis,quàm præscriptio,[c] argu. ff.ex qui. cau. maior. sed & si per
10 prætorem. §. sed si dum decreto. ¶†Sed quæro, nunquid statu-

tum possit tollere naturalem obligationem creditoris negligen
tis agere? dicit Bar.quòd sic scilicet quo ad effectum: ciuilem au
tem tollit ipso iure.vt l.fin.ff.rem ratam haberi Ego dico quòd s
statutum diceret,quòd creditor quia non petierit infra tantum
tempus,intelligatur fecisse pactum de non petendo: Vel quòd in
telligatur scilicet solenniter per acceptilationem liberasse debi
torem. Vel quòd intelligatur ei solutum in effectu, quòd tunc be
ne tolleret naturalem obligationem saltem in effectu. sed si sim
pliciter interdiceret, quòd ratione negligentiæ tollatur obliga
tio naturalis: puto quòd obligatio naturalis in foro statuentium
d elidatur: secus in foro canonico [d] ratione peccati. & hoc probo
sic. Certum est quod si ab initio esset sola naturalis non tollere
tur per tale statutum: quia vbi non est actio, ibi nec præscriptio
Facit quod not.ff.de nego.gest.l.at qui natura.& l. Proculus.in v
tima gloss ergo vbi est naturalis & ciuilis obligatio,quæ sunt du
radices obligationum: vt not.insti.de oblig. in princ. remanere
debet naturalis,quæ est de iure gentium,quæ sufficit ad procedē
dum per viam denūtiationis in foro ecclesiæ.nec debemus dice
se quod propter consortium ciuilis naturalis obligatio infirme
tur: vt not.ff.de pac.l.si vnus.§ pactus.in gloss.quæ incipit,imò v
detur.Porrò si statutum non refert se ad obligationem,sed ad pe
sonam agentem , puta quia dicit , quòd creditor non audiatur
tunc non tolleretur aliqua obligatio.nam & lex dicit excommu
nicatum audiri non debere: & tamen ex contractu celebrato an
te excommunicationem vel post,debitor ei naturaliter & ciuili
ter obligatur,licet interim petitio suspendatur, vt infra, hic fini
tur lex:deinde ꝯsuetud.regni incip.§.domino guerrā.quo casu p
to quòd dictum statutum non impediat quin debeat audiri in c
ria ecclesiastica,nisi iusta causa eum repellat.verbi gratia: dicit st
tutum quòd qui non soluerit gabellam non audiatur. nam ho
statutum factum est fauore publicæ vtilitatis principaliter, & se
e cundario.& ideo debet seruari in quolibet foro [e].vt extra de fo
ro compe.quod clericus.Idem dico si statutum dicit, quòd si in
strumentum non fuerit registratum in memorialibus,præsuma
f tur falsum:[f] nam cū istud sit principaliter factū ad supplantando
malos mores falsificantium,in vtroque foro debet pariter obs
uari.vt not.ff.de postul.l.ex ea.Et si diceres contrarium, sequere
tur absurdum,quod lis & consuetudines feudorum dicant,quò
requirantu

ADDITIONES.

a Retinere.Intellige quando bona fide retinuit vt in c.ij. de regu.iur.lib.
And.Barba.
b §.aliæ.Sed certè ibi gl.videtur innuere contrarium,ꝙ non est necesse bo
fidem probare,cum consistat in animo.facit ca.cum auditis.cap.cum oli
de præscrip.vbi allegata fuit præscriptio, nec habita mentio bonæ fidei.
de gloss.in ca.si diligenti,& c.fi.de præscrip.quæ dicit quòd bona fides pr
sumitur.& gloss.xvj.quæstio.iij.cap.licet. & ibi notaui in decreto. sed ce
intellectus Bal. est notabilis ad illam gloss. potest dici quòd allegando pr
scriptionem videtur allegare bonam fidem,& ita tenent Moder.in dicto
fina.Et vide quæ notaui ad Bart.in l.Celsus.ff.de vsucap, Vide gloss.in ca
sanctorum.de præscrip.quæ dicit quòd in dubio præsumitur bona fides.
de Bald.in l.j.C.de ser.vbi dicit quòd non præsumitur,si non præcedat ti
lus,allegat Cy.ibi.vide Barto.in l.Celsus.ff.de vsucap.Et vide Inno.in c
cum ecclesia Sutrina. de causa posses. & proprieta. vbi dicit quòd bona
des non præsumitur. tu restringe illud dictum suum quando quis præsc
bit contra ius commune. Vide ibi glo.in cap.fina.de præsump. sed pond
glo.in clemen.appellanti.de appellatio.vnde notorium debet allegari,n
probari.responde quòd istud resultat facto iuris,ergo non est allegandu
Item quia istud est infallibile,debeo allegare,ergo probare.capi. non est
consuetu.in sexto.in gloss.licet fallat in notorio resultante ex facto par
& in quantum ista gloss.dicit,quòd feudum præscribitur cum mala fide,
Anto.& Ioan.de Imol.& Abb.in cap.ad audientiam.de præscrip.tenent
trarium. Vide quæ ibi dixi.Et vide Bal.in cap.j.ad fi.suprà de conten. in
do.& fide.And.Barb.
c Quàm præscriptio. Et ideo non exigitur bona fides , quare nec mala fi
esse potest, vbi legis authoritas interuenit , & iustificat. l.j. C.de his qui
æta.impe.Et e contra, vbi lex contradicit expressè,ibi bona fides adesse
potest.C.de his qui.vt indig.l.j.
d Canonico.An valeat statutum in foro poli,quòd creditor si non petat
tum infra decem annos cadat ab eo. Vide Bar.in l.omnes populi.ff.de
tia & iure,& An.in l.j.de consti.prin.And.Barb.
e Foro.Tu limita hoc,nisi esset gabella quæ posset fraudari: voluit Bald.
j.infra quæ sint regal.& l.cum proponas.C.de naut.fœno.& in l.ij.C.de
annul.aureo,& in l. veluti ff.de iusti.& iur. Vide eundem in l.ij.C. de v
& Ange.in l.vectigalia.de vecti.& vide quæ dixi in ca.penultimo. aliàs
tepenultimo.de iudic.Et vide Bald.in authenti,ad hęc.C.de iudic.An
Barba.
f Falsum.Idem in simili sentit Bar.in extrauaganti ad reprimendum.i
bo,denuntiationem,vbi dicit quòd in Macedoniano,vel Velleiano,n
bet locum denuntiatio in foro canonico,idem sentit Inno.in c.quia
que,quòd præscribens bona fide nō tenetur in foro animę,quia præsc
est inuenta propter bonum & æquum.& idem ibi tenet in Macedonia
transeunt Mod.in c.fi.de præscri.And.Barb.

requirantur pares curtis, vel breue testatum: certè per recursum ad ecclesiam istæ consuetudines essent ludibrio: quia in foro ecclesiastico scriptum est, in ore duorum &c. quod est falsum iuxta nota. in l.j.ff.de constitut. principum. ¶ Quæro, quid est quod dicitur in dicto § si viam. vbi dicitur quòd de seruitute viæ dominus non repellit vicinum nam hoc est falsum ipso dicto & facto, cum competant restitutoria interdicta Respondeo litera vult dicere, quòd non dicitur expelli, quantum ad impediendum libertatem naturalē ipsius agri, hic.n. naturalis status rei est ille q inducit facultatem præscribenti: quia ex tali præscriptione nihil acquiritur præscribenti, sed solum remouetur obstaculum quod obstabat libertati, quæ libertas habet originem bonæ fidei: quia est de iure naturali prædiorum, & ex vi proprietatis. debet esse apud dominum prædij. vnde dicit Guiliel. de Cun. alibi. quod ipsa proprietas habetur loco tituli: vt ipse not. C. de præscriptione triginta annorum lege, si quis emptionis. in secunda quæstione. vbi etiam dicit quod dominus præscribit titulo pro suo: ponens talem casum † Quidam præscripsit contra dominum, postea cecidit à possessione, & reuersa est possessio ad dominum. nam dominus ratione proprietatis præscribet titulo pro suo, nec est necessarius alius titulus: tamen in isto exemplo ego requiro bonam fidem. & ista quæstio est vtilis etiam in materia feudi, quod dominus possit econtrario præscribere ex sola proprietate, sine alterius tituli adeptione. nam non præscribit vtile dominium: sed eius amotionem, & consolidationem proprietatis. vt ff. ad Treb. l. si hæres. ¶ Quæro vtrùm si statutum abbreuiet præscriptionem xxx. annorum, an habeat in tali statuto locum distinctio legis si quis emptionis C. de præscriptione triginta annorum. & puto quòd sic: quia tempus surrogatum loco alterius tēporis sapit eius naturā. Et vtor argumento brocardico. argu. l. si eum. §. qui iniuriarum ff si quis cautio. & C. de tēpo. in inreg. rest. l. super uacuam. ¶ † Deinde quæro, præscriptum est contra sententiam iudicis: vtrum hoc casu habeat locū recursus ad ecclesiam sicut dixi in pacto? Respondeo nō, quia obligatio quæ inducitur ex sententia nō est de iuregentium, præsertim cum sententia sit iniqua vt no. ff de condi. inde. l. Iul. cum sua materia. Facit quod no. Inn. de immu. eccle c. quia plerique. & ibi vide in nouella. ¶ Postremo quæro vtrum quādo recurrit ad ecclesiā propter defectū iustitiæ iudicis secularis, habeat locum coram episcopo sacramētū in defectum probationis? Respondeo non: quia sacramentū aduersarij mei non inducit conscientiæ læsionem. & recursus ad ecclesiam non est efficax nisi manifestè appareat de conscientia læsa. vt no. Inno.[a] extra de iudi. c. nouit. & no. in c j. de iurepatro. in cle. non autem posset dicere se non habere conscientiā læsam debitor, cùm plenè probaretur, cum nec purgare tūc se posset. & ita intelligo quod ibi supplet per Host. & in nouel licet enim nemo sciat cor alterius. vt ff de pactis l iurisgentiū § pactorū. tamen in isto casu pro scientia est ipsa legis dispositio ¶ † Vltimo concludo quod recursus ad ecclesiam nunquam habet locum, nisi quando iuris ciuilis obseruātia habet in se peccatum de iure naturali, & nō in pœnarū executionibus, vel odiosis. ff. de mino. l. auxilium. de condi. inde. l si pene. in prin. Item iste recursus nunquam habet locum, si per diffinitiuam iudex secularis decidat negotium.[b] vt in c. vlt. de excep. lib. vj. nisi esset causa ecclesiastica, vt vsurariæ prauitatis vt ibi patet. voco enim prauitatem simulationem in fraudem vsurarum.[c]

ADDITIONES.

[a] Inno. Not. quòd quando recurritur ad iudicem ecclesiasticum, non defertur sacramentum in defectum semiplenæ probationis. Vide alias notabiles limitationes per Ludo. in l. admonendi. ff. de iureiuran. quibus adde istam. Andr. Barba.

[b] Negotium. V. de Bald. qui ita dicit in authen. clericus. C. de episco. & cleri. similiter loquitur in authen. ad hæc. C. de vsu. Io. Abb. in c. nouit. allegat Bald. sic vide ibi. & Bar. in verbo per denuntiationem. in extrauagan. ad reprimen. Andr. Barba.

[c] Vsurarum. Adde quòd res iudicata idem est quod sententia, sed res transiēs in rem iudicatam est idem cū nō posset appellari. ff. de pig. si fundus. §. si plures, Item no. quòd executio dicitur effectus sententiæ: C. de iudi. properandum. §. sin autem reus. &c.

Vasallus si efficiatur clericus an amittat feudum.
Et an requiratur quòd habeat quatuor ordines sacros.
Vasallus habens precariam, si ingreditur monasterium, quid erit.

Qui clericus. Si vasallus clericus vel monachus efficiatur, feudū amittit. hoc dicit, *Clericus.* scilicet secularis vt differat à sequēti tex. aut votū &c. vbi loquitur de religiosis. si enim sit talis clericus q possit habere proprium: vt clericus secularis: sed si nō vt clericus regularis; tūc perdit feudū corporaliter aut ... nā quoties ratione status incōparabilis quis priuatur, eo casu ipso iure priuatur. text. est hic notabilis in verbo, hoc ipso. Et no quod si iste ad feudum erat nouum, redit ad dominū: si paternum ad agnatos: vt supra de mil. vasal. qui arma belli. de-
1 pos. capitulo primo Petrus de Cer... ¶ Oppon clericus secularis potest seruire per substitutum. vt no. infra de beneficio feudi, capitulo primo. & C. de episcopis & clericis. l. quisquis. & ff. de verborum obligation. l. continuus. §. si ab eo. ergo non perdit feudum. glossa hic tangit, & non determinat. Tu dic distinguendum est genus seruitiorum: nam si feudum est datum ad tale seruitiū quod possit vel soleat per eum explicari, durat feudum, aliàs nō: quia non debet statutum obligationis variari. argumento ff de verborum obligationi. l. insulam intra biennium. & quia non debet domino per vasallum conditio iniqua afferri: vt ff. de reg. iuris. l. non debet alteri. ¶ Oppon. nam si vasallus videt se amissurū feudum, retrahetur ab ordinū susceptione, & à Dei seruitio, quod est absonum. vt no. per Cy. C. ad Treb. auth. nisi rogati. Item religionis habitus nō debet nocere, sed prodesse. vt C de epi. & cle. l.
2 Deo nobis. So. rei qualitas soluit contrarium. ¶ † Quæro vtrùm istud c. intelligatur in eo qui suscepit ordines minores: nā de facili agnati si hoc esset, possunt circūuenire quendā adultum in susceptione minorū ordinum, nisi dicas quod minor restitueretur in integrū: non quia assumpserit clericatū, sed quia amiserit feudū. dimittendo ergo clericatum recuperaret feudum ope restitutionis. non ipso iure: vt infra de bene. feu. c. j. & not. infra, eo. § naturales. Vel dic verius. Aut assumit ordinē sacrum, & tunc perdit feudum, quia efficitur miles dei. Aut non sacrum, & tunc refert: Aut obtinet beneficium ecclesiasticum & idem. ar. extra de rescrip. graue. in cle. Idē si impetrauit, licet nondū obtinuerit arg. ff. de diuor. l. fi. Si autem nec habet, nec impetrauit, non perdit feudum etiam si sit intitulatus ad titulum sui patrimonij: quia non est miles Dei, licet fecerit præparatoria vnde Ioā. Fasolus de Pisis in summa sua intelligit istum text. quando assumpsit sacerdotium vel ordinem sacrum: aliàs non Item si assumpsit sacerdotium est in potestate domini, vtrū velit auferre vel nō. sed si est factus monachus. omnino vacat feudū: quia habetur pro mortuo. Similem distinctionē facit Bar. ff de cōcubin. l. in concubinatu. verba autem Io. Fa. doc. prædicti in summa sua in ti. qui. mo. feu. amit. sunt hæc. Itē perdit feudum clericatione s. si vasallus factus sit sacerdos, vel monachus, vel canonicus regularis: vel sit in sacris ordinibus: vt infra, si de feudo fue. contro. c. si clericus. si etiam soluitur cōpromissum sacerdotio adueniente, licet de nouo posset in sacerdotem compromitti. sic ergo clerico poterit de nouo indulgeri ff. de arb. l nō distinguemus. § sacerdotio. Monachi verò qui sunt inhabiles ad seruiendū feudo meritò perdunt illud: quia pro mortuis reputandi sunt quo ad mundum. C. de episc. & cler. l. Deo nobis. in authent. de nup. §. distrahuntur. & ratio est, quia cum facti sunt milites Christi, desierunt esse milites seculi: vt infra, hic finitur lex. §. ex hoc illud. & amplius Deo militans non implicet se negotijs secularibus. extra
3 ne cle. vel mo. c. j. & per totum. ¶ † Quid autem si ingressus ante ingressum habeat precariam, vel libellū, vel vsumfru. in rebus alienis, an duret etiam post ingressum viuente saltem eo. Respondeo sic, arg. C. de episc. & cle. l. si quis presbyter. de leg. ij l. peto. §. j. de do. inter vir. & vxor. l si mors. j. respōso. Ratio est, quia in talibus non exigitur seruitium personale, sed reale quo ad monasterium poterat æquè solui. ar. instit. de acquis. per arro. § fin. Sed videtur quòd si debeat monachus, vel sacerdos ingressus seruitium personale præstare quòd illud possit præstare per alium sibi similem substitutum. arg. C de prin. agen in rebus. l. fi. li. xij. C. de episc. & cle. l. quisquis. ff. de constit. pecu. l. qui autem. §. pe. sed si velis hāc opinionem sequi, cōsidera in substituto ea quæ no. in summa, sup. à qui poss. dare in feu. §. item dabit in feudū Ioannes Fasolus. Et adde quod nota. ff. de minor. l. ex causa. §. Papinianus.

Et si vasallus. Vasallus feudum non amittit etiam si omni anno domino se non præsentet. hoc dicit. Et est ratio, quia lex hoc non dicit: ergo nec nos dicere debemus. ff. de acquir. hære. l. si seruum. § non dixit. & ff. si quis à paren. fue. manu. l. penul. Econtrà quod lex dicit, & nos dicere debemus. vt ff. de alea l prima. §. quod autem.

1 *Fidelitas an sit præstanda omnibus heredibus domini.*
2 *Quid econtra. ibidem.*
3 *Feudum per diuisionem bonorum potest ad vnum deuenire.*
4 *Filius factus per adoptionem non succedit in feudum.*
5 *Consuetudo potest disponere super successionibus.*

1 Omnes filij. † Casus. Vasallo mortuo filijs pluribus superstitibus, omnes fidelitatē facere debent dño, si feudū indiuiduū tenēt. Sed si feudū ex diuisione ad vnū peruenit, ille solus tenebitur fidelitatē facere. hoc dicit. no. illud capitulū: & rō primi dicti est, quia omnes habent quasi vnus ex eo quòd

in locum vnius succedũt:vt ff.de condi.& demon.l.cui fundus ff.
de excu.tuto in l ij.§.quocunque. & quia fidelitas est quid indiui
duum Et est ratio, quia omne quod non est corpus hæreditariũ
actu vel habitu,reputatur indiuiduum: vt ff de iure pa. l. Carme-
lia pi.& l.quædam mulier.fam.ercisc.& quod no in l.ij.C.de li-
bert.& eorũ li.& ad idem ff.de no.ope.nun. l. de pupillo. §.si plu-
rium res & §.si plurium dominorum.& ff. de condi. & demon.l.
cui fundus.tamen licet plures censeantur vt vnus,non intelligas
quòd sint vniuersitas: quia quoties ius aliquod ex aliquo sumitur
non ex vniuerso,id vniuersitatis esse impossibile est: vt ff. de ser.
rust.prędio.l.per fundum.Iste ergo primus passus est,quando plu
ralitas emergit ex parte debitoris: nam casus in personam eius
contingens qualitatem obligationis immutare non potest: vt ff.
2 de verb.oblig.l.ij.§.ex his.¶†Sed quæritur quid econtrario.si ca-
sus pluralitatis accidit in persona creditoris: casus enim in perso-
nam creditoris contingens bene potest nocere hæredibus eius:
vt plenè legitur & not. ff.loca.l.si vno.§.item cum quidam.& ff.
de var.& extraor.cog.l.j.§.diuus.quæritur ergo si dominus deces
sit relictis hæredibus multis,vtrum omnib.sit fienda fidelitas,an
nulli ratione incertitudinis:an verò vasallus possit gratificari vni
iuxta id quod dicitur in alia materia.ff.ad Silleia.l.si qs in graui.§.
si cũ omnes.de leg ij.l.si seruũ.§.si inter.C.de secũ.nu.l. fœminæ.
in fi.ista quæstio fuit disputata per Pil. qui solẽniter allegauit: &
inter cætera assignantur tres rationes.Prima,quia nõ est receden
dum à tenore ꝯtractus.ff.de fideiuss.l.fideiussores magistratuũ §.j.
& l.stipulatus es opus.& no. Accur.C.ad Treb.authen.nisi roga-
ti.Secũda,quia nõ debet durius obligari reus propter casum ꝯtin-
gentẽ in persona creditoris.Tertia,quia specialis,& limitata obli-
gatio nõ dẽt extẽdi.Ecõtrario ad partẽ affirmatiuam, quia tacitè
videtur actum de hæredib.& quia obligatio ista est transmissibi-
lis.& quia transmittitur tanquã indiuiduũ, ergo ad omnes: quia
cõtractus debet plenè interpretari.ff.locat.l.quæro.& notatur.ff.
de eo quod certo loco.l centũ Capuæ.Sed quicquid scripserit Pi
leus,hæc quęstio videtur terminari per capitulum Imperialem.§.
prætereà ducatus.j.de prohib.feud.alien.per Federic. vbi dicitur
ꝙ ratione vnius feudi non debet fieri fidelitas nisi vni.& in hoc re
sidet gl.Idem tenent Pet.de Ceru.& Iac.Belui.Adde quod not.ff.
3 communi diuidundo.l.communi diuidun.in prin.†*Ad unum*.No.
ꝙ feudum per diuisionem bonorum potest ad vnum insolidum
deuenire.idem no C familię erciscun.l.si familiæ &c.

4 Adoptiuus. † Datur regula,ꝙ filius factus per adoptio
nem nõ succedit ĩ feudo.hoc dicit.De hoc
dic vt in summa.quid ergo de filio arrogato.Pe.de Cer.ambiguè
loquitur: sed tu dic idem,quia impossibile est ꝙ fictio naturalem
veritatem inducat in aliquo subiecto: vt ff.de libe.& posthu. l.fi-
lio quem patet.& C.de iure dotium.l.in rebus.§.fin.Porro feuda
ad naturã respiciũt,nisi authoritate principis esset arrogatus ea le
ge,vt succederet in feudo: argum.eorum quæ dicentur infrà ca.
a naturales.& l.quod principi.ff.de aqua pluuia arcen.[a]

ADDITIO.

a Plu.arc.nec etiam faciunt conditionem illam verificari si sine liberis deces
serit.de condi.& demon.l.fideicõmissum.ff.de leg.ij.si ita quis.§.si & sunt ar
gu.iste tex.& similes quòd si cui concedatur quid in emphyteusim pro se &
liberis,non comprehendantur adoptiui.

Mulier. Mulier feudum habens decessit superstitib. filijs
ex primo & secundo in matrimonio: quęritur q
succedant in feudo.Respon.ꝙ filij primi matrimonij.h.d.Hoc in
telligo,quando probatur super hoc vigere specialem consuetu-
1 dinem loci.† Nam iura consuetudinaria possunt disponere de
successionib.vt extra de test.ca.Raynu.hac ratione valet consue-
tudo quòd succedat primogenitus.vt dixi C.de sum.tri.in l.cun-
ctos.sed si non apparet de speciali consuetudine loci,filij æquali-
ter succedunt: vt suprà de gradi.suc.in feud.c j.& quod not. ff.de
re.iur.l.iura sanguinis.vbi eleganter nota.quòd successio ab inte-
stato est de iure sanguinis, quod sine dubio verum est in liberis;
a vt l.prima.§.finali.de his qui ante apertas tabulas.[a]

ADDITIO.

a Aper.tabu.Et adde quòd habetur infrà de fil.na. ex matrimonio ad mor.c.
j.sed Ia.Aur.intelligit hoc c.de feudo acquisito contemplatione primi ma
trimonij.& ideò primi filij tantum succedunt arg.ff. de vulg. substi. l.sed si
plures.§.in arrogato.& ff.de colla.bono.l.j. §.id quod. Et eodem modo ex-
pone quod dicit de cæteris bonis acquisitis,scilicet contemplatione primi
matrimonij. Alij intelligunt hic quòd istud ca. non est seruandum quia est
iniquissimum.Prima opi.mihi placet.Adde quòd differentia est vtrum ali
quid concedatur tibi pro me,an propter me,vt ff.de pecul.leg.l. dominus
Sticho.per Accur.

1 *Legitimati naturales an succedant in feudum.*
3 *An sit neceße exprimere principi qualitatem illegitimatis.*
4 *Et an sit neceße quòd princeps apponat clausulam non obstante.*
5 *Quid de legitimatis per matrimonium.*
6 *Testator an poßit aliquem instituere hæredem sub conditione, vt postea filio suo incapaci restituatur.*
7 *Legitimati an poßint partem hæreditatis auferre iam legitimis acqsita.*
8 *Matrimonium an tacitè probetur per instrumentum dotis.*
9 *Natus ex clerico constituto in minoribus ordinibus an legitimetur per subsequens matrimonium.*
10 *Quid de eo qui desponsit concubinam in articulo mortis.*
11 *Matrimonium si non teneat propter impedimentum publicæ honestatis, quid iuris.*
12 *Pater occidens filium spurium an teneatur lege Pompeia de parri.*
13 *Priuilegium imperiale concessum ad legitimandum an extendatur ad maiorem spurietatem.*

1 Naturales. † Regula datur,quòd naturales filij etiam le
a gitimati non succedũt in feudo.h.d.[a] † Quæ
2 ritur quid si legitimati sunt per principem eo adiecto quòd suc-
cedant in feudis? Respon.tunc succedunt cum legitimis propter
supremam principis potestatem secundum gl.ibidem Ia.de Bel.
& Petr.de Ceru.& vt dicunt, ista quæstio fuit de facto Mutinæ.
quam quæst.latius prosequuntur domini canoni.in c.per venera-
bilem.qui filij sint legi dixi in l.eam quam. in repe. C.de fideicõ.
3 & ibi de his quæ sequuntur & alijs in materia. ¶†Sed ego quæro
nunquid in tali ligitimatione sit necesse quòd exprimatur quali-
b tas illegitimatis.dic ꝙ non.[b] sufficit enim si est spurius, ꝙ expri-
c matur spurietas,licet nõ exprimatur qualitas [c] spurietatis: puta
quia nõ dicatur,ꝙ natus sit ex monacha,vel adultera fm Io.And.
4 qui ita no.extra de fil.presb.c si.in nouel. ¶†Sed ego quæro nun
quid sit necesse ꝙ princeps tũc apponat clausulam non obstãte.
Respõdeo non, quãdo princeps rescribit specialiter, & ex certa
sciẽtia: & hoc verbũ ex certa scientia in literis sit expressum.Se-
cus si daret alicui generalẽ authoritatẽ legitimandi:quia plus ope
ratur species certa,quàm dispositio generalis: vt dixi in l j.C.de
furtis.& ibi no.Et ita intelligitur in auth.quibus modis natur. effi
ciunt sui §.fi.Facit quod nota.in c.j.de cõst.lib.vj.in nouella.Alij
dicunt ꝙ requiritur clausula derogatoria: qua non adiecta, prin-
ceps videtur potius per importunitatem induxisse quàm ex deli-
beratione.iuxta notata.C.de natu.lib.l.j.& C.si.nuptię ex rescrip.
pe.l.j & ff.quod quisque iuris.l.iij.§.si is pro quo.cum multis simi
libus.Tamen prima opinio defendi potest de iure per legẽ, qua
in prouincia.§.diuus. ff. de ritu nuptiarum. vbi etiam incestuosos
d princeps ex certa scientia legitimos facit: & non solum proprio
5 motu, sed etiam ad supplicationem. quod est not.[d] ¶ † Quæro
quid

ADDITIONES.

a Hoc dicit.Naturales enim stantibus legitimis & naturalibus,pro admodũ
turpes sunt: vt arg. pbaẽ,insti.de inoff.test.in §.sorore.& ideo ĩ feudo de his
simpliciter cogitatũ nõ vĩ.infra eo.de spurijs.fortius dixi ꝙ sunt infames.
b Quòd non.Contrarium tenet idẽ Bal.in d.l.eam quam. Vide quæ ibi nota
ui ad Bal.Andr.Barba.
c Non exprimatur qualitas.Non.n.oportet impetrantẽ exprimere specificã
qualitatẽ defectus,sed sufficit ꝙ exprimaẽ defectũ.Sed quid si legitimãs ex-
pressit ipse in sua legitimatione: quia dicit,cõfero tale feudũ filiæ talis mo
nialis.an valeat.vĩ ꝙ nõ:quia iste sermo est odiosus.vt no.in l.pen.C.quem-
ad.testa.ape.Sed ibi loquiẽ in vltimis voluntatibus.vt ff.de le.j. turpia.idẽ
in ꝯctu si fieret ob turpem cãm.ff.de actioni.& obli.l.fi.dicit Inn.q legitima
tio est res fauorabilis.extrà de resti.spo.c.ex parte.p Inn.Quid de eo qui na
tus est ex turpi matrimonio ꝯcto à filio pter voluntatem patris. Respõdeo
matrimonium est.ff.de ꝯtabulas.l.iij.§.si emancipatus.matrimoniũ.n.ver-
bis & consensu ꝯhit.vt C.de præscriptione triginta annorũ.cum nouissimi,
An aũt valeat dispensat.o expressa qualitate,qua expressa fuisset facilius di
spensatũ.dic ꝙ sic,vt notatur in dicto capitulo final. de fil.psp.esbyte.orũ.
in nouella.Sed qd qñ aliqs impetrauit à principe id qd̃ pnceps nõ ꝯsueuit
facere,puta arrogare l bertũ,vel legitimare n. t l excõ.to: an dẽat in libel
lo precum exprimere causam.puta pp carentia liberorũ.dic vt notatur C.
de adoptionibus,lege.cum causa.quam legem nota.
d Nota.Item quia dispensatio circa effectum,non disp nit circa causam ꝓdu
centẽ,vt ibi fm Cynũ.vnde & si Imperator in hoc leg. timet ꝓlẽ,tñ matri-
moniũ legitimare nõ põt.qa & si p legitimationem tollaẽ pœna,impossibi
le tñ vĩ ꝙ tollaẽ deformitas culpæ,arg.in hoc de generali abolitione indul-
gentiũ q nõ tollit factũ.ff.de cap.& postli.re.l.in bello.§.facta.Tu dic ꝙ ge
neralis clausula nõ obstante sufficit,nisi rescriptũ ꝯ se specialẽ legẽ deroga-
toriã habeat.vt l.si qs in principio testamenti.de le.iij.p Dy.qd̃ est semper
verũ,qñ ꝯ publicã vtilitatẽ agiẽ: Nota ꝙ ille dĩ naturalis,q ẽ natus ex illis
qui inuicẽ põt ꝯhere matrimoniũ.Itẽ spurius est ille q est natus ex eo,vel ea
cum qua nõ põt ꝯhi mrĩmoniũ.Itẽ spurius dĩ turpis ꝑsona & infamis æq pa-
raẽ: vt insti.de inof.test.§.soror.vt no.Azo i summa.C.ex qui.cau.infa.irro.
& ideo in feudo non vĩ cogitatũ de ipso.Quæro vtrũ de exceptione ista, tu
es spurius.& ideo non succedis,dẽat an litẽ ꝯtestatã cognosci R̃ñ.nõ,q a re-
spicit merita cãæ principalis & licet opponaẽ illi ꝑsonæ in qua dẽt fundari
iudiciũ,tñ qa iudiciũ põt fundari,nõ impedit ꝓcessũ vt no.i l.ij.C.de edic.
di.Adri.tol.Secus si nõ posset fundari iudiciũ,vel articulus: vt C. de adul.
l.qñ Alexãdrũ.Simile,si nego aliquẽ ꝓcuratorẽ.nã aut nego ꝓcuratorẽ iu
dicij,& obstat ne ꝓcedaẽ.Aut nego ꝓcuratorẽ ꝯctus ex quo agiẽ, & tũc de-
bet lis contestari,& postea de mandato cognosci secundum Bar. in cõsilijs.

quid de legitimatis per matrimonium? Respondeo secundum Iacobum de Beluisio, hi in feudo succedũt [a] Facit quod not. Ber. extrà de elec c. innotuit. Et vide de hoc latè per Io. Andr. in c. lator. extra qui filij sint legi. sed tu in hoc considera, & respice formam inuestiturę, nã si diceret, pro te & filijs tuis ex te legitimè descendentibus non continentur legitimati, quia talia verba respiciunt principiũ geniturę & nõ est nostrum extendere scripturas. C. de fide instrumento, l. contractus. principium intellige, scilicet conceptionis vel natiuitatis, put expedit filijs. C, de natura. liber. l. nuper. argumen ff. de infamibus. l. quid ergo. §. pœna. in ratione sui. Si autem dicit, filijs simpliciter, tunc legitimati succedunt: quia indefinita æquipollet vniuersali. Andr. de Iser. dicit ꝙ matrimonium non legitimat filios ad feuda, propter vitium originale, pręsertim superstitibus legitimè cõceptis. Alij dicunt quòd licet legitimetur illegitimus, tamen remanet illegitimus. no. in ca quanto. de transla. episco in nouella.[b] ¶† Extrà no. quòd si instituo te hæredem sub conditione, si partem hereditatis spurio meo dederis, vel sub alio onere extrinseco, nõ possum hoc facere: ꝗa eēt fraus legis de donation. caus. mortis. l. quod conditionis. per gl. & Dy. † Item cum filijs legitimis hæreditas acquisita est iure naturæ, nõ videtur quòd sequens legitimatio spurij possit eis hoc auferre, nisi dicas quòd hic videatur subesse causa scilicet ipsa natura, quia alieno morbo laborant: vt no. in proœmio ff. torum, & si per legitimationem tollatur pœna, tamen impossibile est quòd tollatur deformitas culpę: vt supra dixi.[d] ¶† Extrà nota, an per instrumẽtum dotis tacitè contrahatur vel probetur matrimonium. dicit Dy. quòd non. ff. de donat. l. donationes in concubinam. Dy. quãdo princeps legitimat ad feuda. Ista tamen non est gratia communis vel exuberans & ideo exuberans solennitas requiritur, vt dicatur in ea non obstãte. c. naturalis. Sed vbi est gratia communis, sufficit dicere, non obstante aliqua lege: vt not. ff. de regulis iuris. l. fœminæ. Sed quid si cõceditur feudum, cuidam existenti in sacris recipienti pro se & hæredib. suis? respon. intelligitur de agnatis,[e] quoniam filios habere nõ potest ar. ff. ad Trebel. l. hæredibus. § fi. ¶† Quæro an natus ex clerico in minoribus constituto legitimetur per sequens matrimonium? Ricar. Malum. dicit ꝙ non: quia est natus ex dãnato coitu: vt ff. de sta. ho. l. Paulus. Tu dic contrà, quia ꝯtrahere matrimonium erat ab initio in patris potestate, & ideò legitimatio trahitur retro. vt extra qui fi. sint legi. c. tanta. & ita tenet Io. Andre.[f] ¶† Quæro quid de eo qui capit cõcubinam in articulo mortis sciens se euadere non posse? Respõdeo, tenet matrimonium: nam hic est bonum prolis ex eo quia legitimatur proles, quia legitimus habetur loco posthumi, vt no. in regula, sine culpa. ĩ mercuria.[g] ¶ In gl. hic notabis illud gñale. Sume ex ista gl. & alijs dictis superius, ꝙ regalia & baronias nõ legitimat nisi Imperator.[h] Item legitimat & matrimoniũ: debet tñ interuenire scriptura, & etiã dos vera & non ficta: vt no. instit. de nup. §. fi. no. in authent. de incest. nupt. §. fi. Et adde quod not. Accur. C. de nup. imperialis. & authen. maximis. & hoc de iure ciuili. Simplicitas canonistarum non curat de ista solennitate, sed tãtum de virtute matrimonij: vt in d. ca. tanta. extra qui filij sint legitimi. Sed an contra instrumentũ matrimonij possit opponi exceptio simulationis dic quòd sic, vt no. C. de nup. l. neque. per Accur. ¶† Pone, ꝙ non tenet matrimonium propter impedimentũ iustitiæ publicæ honestatis; tamẽ contrahentes credebãt ipsum tenere, errantes in facto, an filij succedant in feudo? dic ꝙ sic: qa sunt legitimi à natura:[i] vt not. C. de incest. nupt. l. qui contra. per Accur. ¶ Sed pone ꝙ Papa dispensauit cum aliquo quòd posset accipere consanguineam in vxorem, donec haberet liberos, qui regerent regnum, vtrum valeat dispẽsatio. Certe est quæstio ista disputata per Ioan. An. in c. actus legitimi. de reg. iur. li. vj. in mer. vbi vide. ¶† Quæro vtrũ pater occidens filiũ spuriũ[k] teneat pœna legis Pomp, de parrici. doc. determinant quòd sic: quia natura communis est. vt ff. de accusa. hos accusare. § omnibus. & fuit cõbusta quædam monialis quæ filium suum necauerat. Vide quod not. in c j. de homi. in cle. Itẽ si spurius occiditur, respublica offenditur, cuius interest & spurios ciues habere: vt not. ff. solut. matri. l. j. in fine per Accurs. Item ciuitas minor est mundo, de quo isti sunt naturaliter seu materialiter procreati; quia sunt de materia primi seminis humani, nam semẽ hominis non ligat[l] potentiam diuinam, licet rudes & indocti homines sint etiam quandoque summi & virtuosi vt in decret. nascuntur de adulterio secundum Hieronymum lvj, distinctio, nasci. in fine. ¶ Vltimò scias quòd per matrimonium ex dispensatione Papæ contractum, non legitimantur incestuosi, sed oportet quòd fiat mentio de ipsis: vt ff. de statu homi. l. Paulus. & ibi per Cyn. vbi dicit quòd ista quæstio fuit de facto in quodam de Vbaldanis vbi omnino videas. ¶† Extrà nota ꝙ si esset cõcessum Comiti quòd posset legitimare certũ genus spuriorum, alios qui laborant maiori spurietate, legitimare non posset, nam natura speciei non est per modum generis specificare: vt ff de legatis tertio, lege, hæres meus. §. duæ statuæ. item quia in difficilioribus princeps reddit se difficiliorem, vnde talia non videntur commissa. vt notat Ioan. Andr. in cap. j. de
m fil. presby. libr. vj. vbi omnino vide.[m] Ibidem ait quòd statutum de spurijs non promouendis, licet confirmatum sit per sedem apostolicam, tamen eodem modo tollitur quo ius commune: quia non est nouum statutum, sed iuris communis executiuum.
n quod est not. dignum.[n]

ADDITIONES.

a Succedũt. Idem tenet Bald. in c. innotuit. de elec. quod non succedant. & d. An. in c. tanta. qui filij sint legitimi. vbi tenet, quòd non dicitur legitimatus sed in c. innotuit. tenet, ꝙ dicitur legitimatus. idem tenuit in c. per venerabilem. idem voluit d. Abb. in d. c. innotuit. & in d. c. tanta. Vide quæ dixi in l. cum acutissimi. C. de fideic. Vide Ia. de Bel. in authentic. de incest. nup. §. fi. vbi tenet quòd succedit in feu. idem tenet Io. And. do. Pe. do. Ant. in c. lator, qui fi. sint legi. Bar. tenet contrarium in l. ex facto. §. j. ff. ad Treb. & cõtrarium consuluit Ang. consi. xxviij. ita consuluit Ferrariæ. And. Barb.

b In nouella. An autem mutus vel surdus, vel aliàs imperfectus legitimetur per matrimonium, dic quòd sic: vt l. penul. C. de posthu. hær. instituen. Ego verò non dico ꝙ infeudentur per matrimonium, sed ꝙ legitimentur. Et nota ꝙ naturales tantum testamentum paternum & paternæ lineæ non possunt ex causa præteritionis rumpere, vt nota. in l. j. §. j. ff. de contratabu. & not. ꝙ consuetudo magnatum & nobilium non nouit bastardos, & hoc propter bonos mores custodiendos. imo bastardi non succedunt in patrimonio eorum nisi in quadam particula quæ eis conceditur miserationis & alimentorum causa: vt C. de natur. lib. authentic. licet. ergo nec in feudo. Item nota ꝙ boni mores, & honesti in matrimonijs attendũtur, plus quàm iuris subtilitas, ff. de ritu nup. l. libertinum. & l. adoptio. §. j. & l. semper in coniunctionibus. Et an bastardi sint de domo magnatum, dic ꝙ non: quia non habent iura sanguinis. vt in §. vulgo. insiit. de cognat. successi. l. ex parte. & l. superius. ff. vnde cogn. de verb. signific. pronuntiatio. §. familiæ. de hoc per Bart. in fi. C. de verb. signi. Et nota ꝙ per instrumenta antiqua probatur antiqua consanguinitas & genus: vt no. Bar. de test. in c. series.

c And. Bar. Facere. Nota ꝙ prohibitus acquirere & ex vltima voluntate est prohibitus acquirere ex vi conditionis. Vide casum singularem l. Mæuius. ff. de condit. & demonst.

d Dixi. Adde tamen ꝙ est dubitatio vtrum relicto filio debeat confiscari. gl. enim de lega. j. l. Lucius. §. in testamento. & in l. j. C. de hæred. instit. tenet ꝙ non. Sed in l. hæreditas. de his quib. vt indig. dicit ꝙ defertur quibusdam personis, quibus non vendicantibus venit fiscus, per l. j. C. de naturalib. lib. Bar. tenet istam pro regula, vt no. C. de fideicommis. l. eam quam. secundũ Bar. verumtamen nota ꝙ illi duo menses qui apponuntur, C. de natura. lib. in d. l. j. ad retractandum relicta vel donata spurijs, aliàs vt fiscus auferat opponuntur si fiscus agat: aliàs perpetuò veniunt venientes ab intestato. arg. contra, fami. ercis. in l. his consequenter. §. j. secundum Bar. in consilijs suis.

e Intelligit de agnatis. Vide Bar. in l. si quis posthumos. & ibi est glossa sing. & ibi Ang. ff. de lib. & posthu. licet Ange. aliter dixerit in l. hæredibus. §. fin. ff. ad Trebelli. Andreas Barbatias.

f Io. And. Item matrimonium sine dote non tenet secundum quosdam Canonistas, vel est suspectum secundum alios, vel præsumitur non esse matrimonium vbi non est dos. iij. quęstione v. §. quod autem indecorum. sed substantiam habet. Item matrimonium probatur tribus modis vbi concubinatus non præcessit, videlicet per verborum expressionem, per indicia, & per iuris præsumptionem, C. de nupt. l. neque. licet aliàs inter vxorem & concubinam parum distet. ff. de lega. iij. vxori.

g Mercuria. Adde dicunt canonistæ ꝙ quantum ad suas irregularitates, maior est defectus qui contrahitur ex origine, quam qui ex crimine. no. in c. j. de filijs presby. lib. vj. in glos. ordinar. Et si fœmina legitimat filium suum per rescriptum principis, non tamen ipsum habebit in potestate: quia nõ plus operabitur legitimatio quàm legitimè nasci: vt C. de adoptio. l. mulier.

h And. Barb. Imperator. Vide Bal. in l. si qua illustris. C. ad Orficia. Ang. consi. xxviij. consului apud Ferrariam.

i Legitimi à natura. Et non videtur ꝙ aliqua legitimatio valeat in feudo ab antecessoribus acquisito, in præiudicium veterum agnatorum, quia sepultus nouus hæres non nascitur vnde nemo est agnatus. Adde vt notatur C. de inof. testam. l. si quis filium. nisi dicas hoc esse verum ex persona sua, sed ex persona patris. sic & rursum pater ex persona filij. & sic de cæteris: quia hæres hæredis, & c. ar. C. de legi. l. in annalibus. cum simil. Iste est quidam discursus, sed non est propriè agnatio.

k Vtrum occidens filium spurium. Vide Bar. in l. ius ciuile. ff. de iusti. & iure. Andr. Barbat.

l Non ligat. Ideo indigni non sunt, s. miseratione & dispensatione qui alieno laborant vitio: vt C. de nat. lib. l. legem Anastasij, sed secundum iuris rigorem sunt indigni, adeo ꝙ nec præscribere possunt: vt no. in gl. ff. pro lega. l. nemo. vbi est gl. sing. Extrà no. ꝙ lex xij. tabul. nihil disponit circa naturales vel spurios: vt no. in l. vltima. ff. de reg. Cato.

m Vide. Et facit ad quæst. de legato qui poterat legitimare spurios & item incestuosos, an possit legitimare spurium & incestuosum simul. Vide Bart. in l. ij. § ex his. & ibi plenè per do. meum. ff. de ver. obli. And. Bar.

n Dignum. Legitimabuntur etiam qui in vtero sunt: vt ff. de li. & posthu. sed est quæsitum. & nascuntur legitimi, licet dum in vtero sunt, non sint in parentum suorum potestate.

Si minori. Si minori. xiiij. annis detur feudum non cogitur facere fidelitatem & nihilominus feudum te-
1 net. hoc dicit. † Sed an teneatur interim seruire per substitutum licet iurare non debeat? dicunt quidam quòd non: quia seruitiũ & fidelitas sunt connexa, & simul habent procedere. argu. ff. de lib. & posthu. l. si ita, §. regula. Alij dicunt quòd debet seruire per substitutum, quod puto verum, quantum ad compulsionem, sed non quo ad punitionem amissionis feudi: & istud c. loquitur de pupillo secundum gloss. Idem Iac. de Bel. & Pet. de Cer. vel dic, infrà c. proximo.

1 *Factum per alium an dicatur propriè vel impropriè,*
2 *Vasallus an possit seruire per substitutum.*

Si quis decesserit. Si filius impubes successerit
vasallo non cogitur facere fide
litatem; nec personale seruitium propterea præstare, tamen si ali
1 quis pro eo sponte fecerit, admittitur. h.d. ¶ † Extrà quæro nun-
quid illud quod fit per alium, fiat propriè vel impropriè, vel nul
lo modo dicatur fieri. Solu. Aut est dictum quò per se tantum
faciat, & tunc nullo modo dicitur facere: vt ff de ma, test. l. si ita
fuerit. aut non est dictum quòd per se, & tunc aut tu consideras
actum prout procedit ab aliquo, & non fit propriè, sed per inter
pretationem. vt not. in l. j § quoties. de vi & vi arm. aut conside-
ras actum passiuè prout fit in aliquem, & tunc propriè. vt extra
de senten excom. c. mulieres duntamen non requirat actum in-
trinsecum Intrinsecum dico, scilicet corporis proprij, vt adulte-
rium, ff. de adulte. in rubri. vt not. in d. §. quoties. & C. de cadu. tol.
§. ne autem. Similia verba habes ff. de furt. l. itaque fullo. in gloss.
facit. ff. de iureiurando. l. non solum. §. si mandato. & l. aut qui ali-
2 ter. §. finali. ff. quod vi aut clam. ¶ † Glossa quærit hic an vasallus
possit seruire per substitutum. dic vt in gloss. & C. de episcop. &
cleri. l. quisquis. per Cyn. & alios. Adde quòd officia solennia, si-
cut est officium potestariæ, vel capitaneatus per alium non pos-
sunt explicari nisi in casu necessitatis: vt in authentic. de col. a. §.
prohibemus. colla. ix. & l. j §. huius rei. ff. de offi. eius cui man. est
iurisdictio. & de iure ciuili mors & membri mutilatio non potest
a committi vicarijs.[a] Secus de iure canonico. vt extra de rap. in Ar
chiepiscopatu.

ADDITIO.

a Vicarijs. An autem membri mutilatio sit pœna capitalis, vide gloss. l. impe
rium. ff. de iurisd. om. iud. & quod not. in l. ij. C. de offi. eius qui vi. alter. ger. &
Bal. in d. l. imperium. And. Barb.

1 *Concedo hoc verbum an transferat ius.*
2 *Vasallus an alienans partem feudi totum perdat.*

Titius filios. Casus. Miles quidam non habens filios
partem feudi vendidit Seio extraneo, &
partem agnato suo remotioris gradus, Sempronius proximioris
gradus vult partem reuocare ab agnato: quæritur an possit &
qualiter. Respondeo, quòd mortuo vasallo potest reuocare ab
agnato nullo dato pretio, sed vasallo viuo potest partem reuoca-
re si filios habet reddito pretio, sed si filios non habet, à sensu
contrario literæ potest etiam sine pretio. In duobus tamen casi-
bus repellitur agnatus proximior. Primus est si consensit aliena-
tioni expressè. Secundus si tacitè, quia sciuit & tacuit per annum.
h.d. *Seio agnato.* Sed in remotiori gradu constituto. vt infra patet.
Iacob. de Belui. & Petr. de Cer. *Concessit.* pretio, non gratis: vt in-
1 frà sequitur Iacob. † Et no. quòd per verbum concedo præceden
te titulo, transfertur ius. Secus si deficiat titulus expressus & taci
tus: vt ff. de do. l. Lucius. & not. eodem titulo. l. penu. *Partem illius.*
quam possidenti agnato concessit, nam de parte extranei non est
2 dubium: vt in §. porrò. qualiter olim feu. alien. Iacob. Belui. † No.
quòd primò fuit alienata pars extraneo, quod olim poterat fieri
etiam in perpetuum. & ideo hoc iure non reuocatur: sed hodie
secus, quia perderet ipso iure feudum, vel saltem illam partem &
reuerteretur ad dominum, & non ad filium nec ad agnatos, vt su
prà quæ fuit prima cau. bene. amitt. cap. ij. §. denique. & §. fin. post
alienationem ergo dimidiæ quæ hoc iure non poterat fieri, aliam
dimidiam concessit agnato vlteriori, quod etiã potuit cum qua-
dam distinctione. nam aut non habet filium, & tunc reuocatur
vasallo mortuo sine hærede per proximiorem agnatum nullo
pretio restituto. Aut debet filium, & tunc proximior agnatus sta
tim reuocare potest: tamen tenetur restituere pretium. Sed cur
tam variè, dicit gloss. soluat Apollo. Sed certè potest quædam ra
tio æquitatis assignari. nam quando non reuocat statim, habet
possessor fructus medij temporis, & ideò compenset cum pre
tio. Et si tu dicis, quid si non vixit nisi vna die? Respon. quòd si
vixit centum annis, non propterea dubium hoc tolleretur. ar. C.
de don. l. sancimus. §. fin. sed ista ratio non respicit nisi pretium.
Sed ego quæro quare in vno casu statim reuocat, & in altero de-
mum mortuo vasallo? Respondeo, filius, & si non prosit tibi, no
cet tamen agnatis remotioribus: ideò reuocare possunt. sic. C.
de natura. libe. authenti. licet. nota hic de consensu. Item nota de
præscriptione annali, & tene bene menti quòd agnatus proxi-
mior, qui habet potestatem reuocandi ab agnato remotiore per-
dit ius suum, nisi illud prosequatur intra annum. oportet ergo
agnatos esse multum auisatos ne patiantur labi tempus anni, alio
quin silentio confirmatur contractus. sic C. de his qui à non do-
min. l. fin. ¶ Opp. quod filius præferatur agnatis: vt supra de gra.
suc. in feu. cap. j. Sol. ibi per mortem hic per alienationem. & dic
vt plenè distinxi supra quę fue. pri. cau. bene. ami. cap. j. in fin. se-
cundum Iacob. Belui. & verba ibi posita per eum approbantur
etiam hic per Petr. de Cer. ¶ Quærit hic gloss. an transcursus an-
ni noceat agnatis quando alienatur extraneo. & glos. sentit quod
non, quam not. Sed quare annus &c. Respondeo quòd intra an-
num habet petere inuestituram à domino feudi.

1 *Dominus tenetur uasallum mittere in possessionem post iuramentum præstitum.*
2 *An idem in uenditore.*
3 *Res uendita si sit tradita duobus, quis potior erit.*
4 *Dominus an teneatur iterum tradere possessionem uasallo, si ab ea cadat.*
5 *Quid si constituat se alterius nomine possidere donec ipse intrauerit.*
6 *Inuestitura an ualeat facta ab ordinario si Papa dedit mihi executorem in feudo quod mihi concessit.*

Si facta. Facta à domino de feudo abusiua inuestitura, id
est, quæ pollicetur realem & effectiuam possessio
nem, cogitur dominus vasallum mittere in possessionem, nec li-
1 beratur interesse præstando. h. d. ¶ † Not. post receptum sacra-
mentum fidelitatis à vasallo dominum præcisè teneri ad mitten
dum vasallum in vacuam possessionem feudi & idem in dona-
tione. vt not. ff. de donat. l. in ædibus. § fin. & est bonum simile.
2 quia beneficium sapit quandam liberalitatem. † Idem in vendi-
tione si venditor habet facultatem rei tradendę: vt not. institut.
de emptio. & venditio. §. j. & non tradat, cum præcisè teneatur,
iurabitur contra eum in litem, ne dolus suus remaneat impuni-
tus. Text. est not. ff. de rei vendi. l. qui restituere. & not per Barto.
ff. re. amo. l. si cum dos. §. j vbi dicit quod ille qui ante sententiam
non offert interesse condemnatus cogetur præcisè. quod est no
tandum propter authoritatem rei iudi. l. si quis ab alio. §. fina. de
re iudi. per Accurs. & ideo dicit Ioan. Mo. quod beneficium con
ferens cogitur præcisè ad ipsum tradendum de conces. præben.
cap detestanda. libr. vj Et not. quòd ego loquor in proprietario
vendente, sed feudatarius vendens ideò non tenetur tradere pos-
sessionem præcisè, quia non potest de iure: tenetur tamen ad in-
teresse ratione rei non traditæ, idque contingit ratione culpæ.
Sed quid si vendidisset cum consensu domini? dico quod tunc
emptor succedit in feudo ex persona domini. & ideo tenetur tũc
venditor præcisè tradere. Quod ergo est remedium si non vult
tradere. gloss. hic posita videtur ponere hanc cautelam. quod vẽ
dat & tradat alteri. Sed caue tibi, quia gloss. loquitur in proprieta-
rio vendente: sed vasallus non posset vendere secundo loco, li-
a cet dominus præstaret ei secundum consensum.[a] arg. ff. de lega.
j. l. non quocũque. §. qui Caium. Secundus ergo emptor cum pri
mum in possessionem inductus erit, potior est in feudo Tamen
dico quòd si prior emptor soluerit pretium, vel obtulerit, iste q
vendit duobus, incidit in crimen falsi. vt ff. de fal. l. qui duobus. Se
cus si nec soluerat, nec obtulerat. argu. ff. de hæred. vendi. l. vendi-
tor ex hæreditate. & ibi per Goffre. Reuertendo ergo ad glos-
sam in proprietario vendente confiteor, quod prior in possessio
3 ne, licet sit secundus in titulo, habet iura potiora. † Nec vnum
omitto quod est not. dignum, quod si vterque probauit de tradi-
tione, & non constat de tempore, præsumitur res tradita prius
priori emptori tanquam iustiori: vt no. Iaco. de Are. & Cyn in d.
l. quoties de rei vendicat. quod verum est quando vterque pbat
de numeratione pretij. Sed si vnus probauerit de numeratione,
alter non; tunc ei præsumõ prius traditam qui pretium numera
uit, vt institu. de re. diui. §. venditæ, & in ista materia pridie de fa-
cto consului, & aliàs dixi in quæstione mea accusatus de vi turba
4 tiua. ¶ † Extrà quæro, pones dñs inuestiuit de vacua possessione
vasallũ, sicut tenetur; vt hic: deinde vasallus cecidit à possessione,
& peruenit possessio ad dñm: nunquid tenet dominus iterũ inuesti
re ex dispositione huius capituli? & videt φ non, sed debet cõue-
niri

ADDITIO.

a Secundum consensum. Authoritas enim & consensus expirant per primũ
validum actum. ar. ff. qui & à qui. l. matrimonij. sicut dicimus in matrimo-
nij executione sui natura vel facto hominis. ut extra de offi. deleg. in literis
per Inn. & ff. de procur. l. si is qui sibi.

tri à uasallo tanquam quilibet possessor:vt ff.de re iudicata.l.Ne
ennius.§.fundum In contrarium videtur per legem,inter Castel
anum.ff.de arbi.& ff.de iureiurando. leg. sed & si possessori. in
rin.Dic ꝙ à principio dominus tenetur ad duo:scilicet ad tradi
ionem,& ad patientiam, cum vt sępe dixi,feudum habeat instar
eruitutis:non ergo liberatus est quin possit conueniri,ꝙ patiatur
eudatarium possidere iuxta not.C.de vsufru.l. corruptionem.
dem determinauit Dy.in alio casu.† Pone, Vendo tibi rem quã
constituo tuo nomine possidere donec possessionem intraue-
is corporalem:tu possessionem intras:tamen existente te in pos-
sessione ego possessionem ingredior dixit Dy.ꝙ tuo nomine vi-
deor possidere.& non pręscribo.arg.ff.de an.lega.l.legatum.secũ
dũ Dy. quia ista confessio confiteor pro te possidere, non respi-
cit actum momentaneum, sed permanentem & futurum. Dyn.
Vnde non ex actu pręsentis possessionis,sed ex actu permanen-
ti ipsius possessionis: arg.ff.de iure codic.l.Plotiana.¶Extrà quæ-
ro,pone Papa concessit mihi feudum, & dedit mihi executores,
ego propter absentiam executorũ accessi ad ordinarium loci, &
feci me inuestiri:quæritur vtrũ teneat inuestitura? & videtur ꝙ
non,quia qđ est vni cõmissum,alter facere nõ debet:vt no. in l. j.
C.de appa.præfe.an.li.xij.Item quia qñ Papa committit causam
videtur ad se,siue ad suum commissarium eam reuocare, & nul-
lus alius potest se intromittere:vt not.extra de consti. c.cum M.
Ferrarien.Item quia acta quæ fiunt à iudice non competenti de-
bent lacerari:vt in c.cum causam.el 3.de testi.per Ber In contra-
rium videtur per l.si longius.in prin.ff.de iud.So. Aut istis executo
ribus est commissa iuris collatio:& tunc sine dubio ordinarius nõ
potest se intromittere:quia literæ diriguntur sibi,iuxta no. extrà
de præscr.cum te. Aut committitur mera facti executio: & tunc
aut quæris an episcopus possit ex vi mandati, & dico quòd non.
Aut ex vi ordinarię iurisdictionis & tunc posset persuaderi quòd
sic.quia cum gratia sit perfecta,non debet impediri eius effectus,
propter absentiam executoris,quia cum executor sit datus fauo-
re impetrantis,non debet in eius odium retorqueri.argu. ad hoc.
ff.de offic.proconsu.l j.C.de sportu l.prima. nec est nouum quòd
istæ commissiones aliquando fiant sine iurisdictione.vt no.l.2 ff.
de iurisd.om. iud. tamen mihi indistinctè videtur quòd ordina-
rius se intromittere non debeat;quia non potest facere expirare
officium executorum, quod certè expiraret executa re. & im-
possibile est ideo executores præuenire. a ff.de acquiren. posses.
qui absenti.

ADDITIO.

Executores præuenire. Quando autem executor est datus loco formæ ob-
seruandæ,habes.ff.de leg.j.l.quidam testamento.§.qui scriptus. per Iaco.
de Arena.

Consuetudo an ualeat quòd filij nati tantum succedant in feudum, & an habeat aliquid ęquitatis.
Imperator an bene faciat legitimare filios spurios, existentibus legitimis & naturalibus.
Legitimi à principio an omnes nascebantur.

Filij nati. Si nobilis cum ignobili contraxit matrimoniũ
ea conditione, quòd filij ex ea nati patri in feu
dum non succedant,quod sæpe in regno contingit, quæritur an
mortuo patre succedant in feudum. Respondeo non. hoc dicit.
Improbetur. Nota quòd licet ista pactio iuris ratione improba-
tur,tamen consuetudine toleratur. ¶† Sed nunquid ista consue
tudo potest habere aliquod motiuum æquitatis? Respondeo sic,
propter fauorem, & honorem matrimonij. nam sub tali pacto
nobiles inueniunt nobiliores, per quos nobilitas crescit. verbi gra
tia, si Marchio qui tenet feudum ab Imperatore, accepit in vxo-
rem quandam filium regis, quæ ei non nuberet nisi hoc pacto,
quòd filij sui succedant in marchionatu, & non alij de alio ma-
trimonio.Item ego video in alia materia magnas inconuenien-
tias Pone. Accepi in vxorem quandam nobilem quæ dedit mi
hi decem millia florenorum in dotem, sperans filios suos succes
suros mihi, & aliter mihi non fuisset nuptura, suscepi ex ea vnum
filium: ex quadam meretrice habui plures spurios, quos feci le-
gitimari Imperatore, ita quòd succederent pro virili cum legi-
timo, nonne hæc est magna iniquitas, & magna circumuentio
nubentium? non † potest negari quin Imperator hoc possit, vt
plenè no.in l.gallus.de lib.& posth.per moder. tamen Imperator
qui hoc facit, videtur vnum pecus, nec habet præ oculis iustitiã
publicæ honestatis,nec consideratur quòd per solas nuptias con
seruatur elegans genus humanum; vt in authentic. de nup. in
princ. collat.quarta vbi text.dicit, quòd nuptiæ immortalitatem
præstant humano generi. concor.l.prima.ff.soluto matrimonio.
Et not. quòd nostrum c. non habet locum in emphyteusi,nec in
alijs bonis proprijs. Non ob suprà eodem capit. mulier. vt ibi di-
3 xi.† Et not.quòd text. ibi qui dicit in dicta authen. de nup. quòd
omnes legitimi nascebantur: non dicit verum, nisi in illo rudi
seculo, quo matrimonia nec erant nominata nec cognosceban-
tur, sed statim ꝙ fuerunt cognita, duplex hominum genus esse
cœpit: scilicet legitimorum, & non legitimorum, post tertium
genus esse cœpit, scilicet legitimorum. Est enim tertia species,
quę & propter ingratitudinem in pristinam qualitatem redire
a non potest: a vt ff. de iustitia & iure l.manumissiones.

ADDITIO.

a Redire non potest. Quod probatur ad instar libertatis à qua ingratus li-
bertus erga dominum reuocatur in seruitutem ab eodem. l. diuus. in fin.&
l.ingratus. de iurepatro.quia ista æquiparantur; vt in §.liceat.in authentic.
qui.mo.na.effic.leg.col.vj.

1 *Ius offerẽdi non imminet ei qui uult ius quæsitum conseruare.*
2 *Hæreditas iacens an possit constitui in mora.*
3 *Periurium an incurrat qui non potest soluere propter paupertatem.*

Licet. Si vasallus domino suo seruitium non obtulit aliquo
tempore, sed petenti non recusauit pręstare serui-
tium: quæritur an perdat feudum? Respondetur ꝙ non: si ta-
men sciat domino aliquod magnum periculum imminere, de-
bet sponte absque denuntiatione sibi auxilium impartiri. ¶In-
de quæritur, quid si dominus iurauerit dare pecuniam alicui intra
diem, nec soluere potest, & incurrit periurium, an vasallus tene-
bitur eum à periurio sua pecunia liberare. Respondeo ꝙ non.
1 hoc dicit. ¶ *Non offerat*. † Not. ꝙ ei qui non vult aliquid conse-
qui, sed ius quæsitum conseruare, non imminet ius offerendi;
quod intellige nisi sit apposita dies quia ne in pœnam incidat
debet offerri:vt ff.de consti. pecu. l. item illa.& infrà, an ille qui
interfecit fratrem do.cap.2. & §.promptiores infrà, hic finitur
lex. Si autem vult aliquid consequi ad quod consequendum ob-
latio est necessaria, tunc debet offerre; vt C. de distractione pi-
gnorum.l.si residuum.nec sufficit offerre verbo,sed debet offer
re rebus ipsis & factis:vt C.de vsur.l acceptam. nisi esset talis res
quæ non posset offerri, sicut res immobilis quæ non potest offer
ri realiter nisi in re ipsa,& non in iudicio, facit de noui oper. nun
ciatio.prætor.§.si quis paratus.¶ *Quandocunque tempore*. Nota ꝙ
vasallus qui est paratus præstare seruitia, quod præsumitur, nisi
interpellatus negauerit; nunquam præscribit contra dominum
suum; quia per ius effectum dominus videtur esse in quasi con-
tinua possessione seruitiorum.argum.ff.de vsufru.l. arboribus.§.
idem tractat. quod est not. *Sciat*. Not. moram sine scientia non
2 committit.ff.si cer. pet.l.ꝙ te.¶† Sed hic quæro, a nunquid hære
a ditas iacens potest constitui in mora? Respondeo non in facto
ipsius hęreditatis, sed ex facto defuncti sic: quia personam defun
cti repræsentat.Item quia facto legis contrahitur mora irregula
ritatis. hæc probantur de diuer. & temp.pręscrip.l si seruus.ff.de
verbor. obligatio. l.ad diem ff. de neg. gest. l. debitor. & quod
not.C.de temp. in integr.restit.l.ea quæ.§.cùm enim. & ff. ex qui.
cau.ma.l.Iulia de nau.fę.l.Labeo.& de in diem à die. l. si prędio.
3 ¶*Periurium*. † Not. ꝙ ille qui non potest soluere propter pau-
pertatẽ,incidit in periurium;quod uerum est si ei imputari pos-
b sit culpa. b Secus si culpa non possit imputari: vt quia casu for-
tuito lapsus est facultatibus arg.ff.de neg.gest l.diuortio.C.de tu
to.& cura.qui satis nõ dederũt.l.2.vbi dicit ꝙ inopia nõ infamat,
est ergo periurus,sed nõ infamis. Et vide quod no. Acc.in l.cũ qui
dam. ff. de condi. inser. Illud scias ꝙ si à principio sciebat se esse
non soluendo,est in culpa: vt ff. de priuile.credit. l. creditores. &
ff.de iure do. l. pe. Et nota secundum Iacob. de Bel. ꝙ vasallus,
non

ADDITIONES.

a Quæro. Vide Angel.in l.4.§.prætor ait. ff. de dam.infecto. An contra eum
procedat secundum decretum vel primum, vel citatio. Et an procedat vsu
capio, vide Ange.& ibi d. Io.de Imo.in l.sed & si conditione.§.fi.ff.de hęre.
insti. And.Barb.
b Culpa. Facit quod habetur in cap.Beatus Paulus Apostolus. cum ibi not.
per tex.& gloss.in cap.homines.in fin.xxij.quæst.2.nam periurium non cõ-
mittitur sine dolo.l.qui iurasse.in princ.ff.de iureiu. Item aduerte quia vi-
detur mirum, quòd si vasallus videt incurrere domino periculum corpo-
ris, perdit feudum, nisi præstet auxilium: secus si videt incurrere periculũ
animæ, quæ est corporis præferẽda.ca.infirmitas.de pę.& remis.l.sancimus,
C.de sacrosan.eccles.dic ꝙ non est periurus quo ad Deum. Bald. in cap.si à
morte. de alienat.feud.pa.dixi.in cap breui.de iureiur. Vide Bald.suprà eo
dem, capitulo primo.§.porrò.in verbo aliud.And.Barb.

nõ cogitur se offerre,nisi sciat domino magnum periculum im-
minere:& nisi à domino fuerit denuntiatum: nam tunc est iusta
causa amittendi feudum?facit suprà,quę fue. pri.cau. bene.amit.
c.sed delator infrà hic finitur lex.§ ad hæc.& dic vt ibi. Item no.
ꝙ vasallus non amittit feudum ex omni causa,per quam accepit,
nisi beneficij videatur ingratus. vt hic in fi. & suprà, in qui. cau.
feu.amit.ver.de illa tamen & de alien.feud.c.j.§.fi.& quæ fuit pri.
cau.bene.amit.§.illud.

1 *Delictũ patris an omnibus descendentibus præiudicet.*
2 *Agnati remotiores quare potius admittatur quàm proximiores.*
3 *Agnati & descendentes,an puniantur propter delictum alterius paren tis uel agnati.*

Si uasallus culpam.

Si vasallus colpam cõmit-
tit, p quã meretur pdere be
neficiũ,descendẽtes sibi nõ succedũt,sed agnati sui qui in gradu
quarto sunt.h.d.Simile.C.de dec.l.priuilegio li.x.tñ in eo.tit. l.fi.
dicitur ꝙ iã natis nõ nocet,sed alio casu loquitur. s.in priuilegio
1 status.¶Descendentes.† No.propter delictũ parentis omnibus de
scendẽtibus præiudicari & etiã quibusdã trãsuersalibus, qđ spe-
cialissimo iure in feudis est inductũ ad errorẽ delinquentiũ:qa vi-
tiũ paternũ frænãdũ esse existimauerunt.C.de natura. liber.l.fin.
Ad qđ facit illud,maiorum tuorũ exẽpla pręiudicãt:vt C.de co-
ar.l.coartales li.xij.ibi,in odio eorũ qui nocẽtes sunt.& ideo istud
capitulum non habet locũ in alia materia quã feudorũ:vt l. ado-
ptiuũ.§.fi.de in ius vocan.ff.de bono pos.cõtrata.l. nõ tantum.§.
si emãcipatus.& C.de inof.test.l.si quis in suo. §. legis. Et nota ꝙ
licet trãsuersales non veniãt tanquã hæredes delinquẽtis,tamen
in quibusdã trãsuersalibus generatur pręiudicium, quod videtur
esse cõtra naturalẽ rationẽ, & ciuilẽ : & ideo quidã malè restrin-
gunt hoc de transuersalibus ad nouũ feudũ. Et considera ꝙ ipsi
non intelligunt de nouo feudo simpliciter concesso: quia tũc nõ
venirẽt agnati,q in quarto gradu sunt, sed debet intelligi quãdo
à principio vnus ex fratribus fuit inuestitus: & hoc nominatim
fuit dictũ,vt eo,vel eius hærede defuncto sine legitimo hærede,
alter & eius descendentes succederent. Vnde intel.igitur nouum
feudũ.i. agnatorũ prouisio.nam cũ hoc ius cõsequatur alieno be
neficio,& nõ ex ꝓpria natura feudi,debile ius habent.ar.ff. de fi-
deicom.liber.l.si filius.§.erit rubriano.ff.de captiu.l si quid bello
2 & ff.de legatis 2.l.si Augustę.†Sed tunc adhuc restat quęstio,qua
re admittuntur remotiores agnati, & proximiores repelluntur?
ad quod potest responderi:quia quantò ꝓximiores, tantò infe-
a ctiores, a qa magis præsumuntur infecti eadẽ macula.arg C.de
exc.tu.l.humanitatis.& extrà de accus.c.cum P. Manconella. &
ff.de iniu.l.lex Corne.in prin Ista ratio nõ est necessaria,nec om
nino probabilis,sed taliter qualiter coniecturalis & verisimilis.
3 Super hoc cap.Iac.Bel.sic ait.† No.hic ꝙ descendentes & agnati
vsq; ad certum gradũ puniuntur propter delictum alterius parẽ
tis,vel agnati.ar.contra ff.de decur.l.3.§.pen.& de inter. & relega.
l.3.de in ius vocan.l.adoptiuũ.§.fi.Sol.secundũ quosdã,hic feudũ
fuit nouum,secus si esset paternum vt ibi.Hæc sol.nõ placet. dic
ergo speciale in feudo,sicut in crimine læsæ maiestatis,& hęresis,
& in feudatario ecclesię:vt C.ad l. Iul.maie.l.quisquis.C.de hære.
l.cognouimus.& in authen.gazaro§.& extrà de pœ.c.in quibus-
dã.vbi de hoc. Hæc opp. approbatur in summa Ia. qui. mo. feu.
amit.§.item sciendũ.& de suc feu.§.item si vasallus cõmittit cul-
pam.& intellige c.in antiquo etiã feudo,quando cõmittit culpã
in dominũ vasallus, vt habeat dñs hanc suæ iniuriæ vltionẽ. Vel
dic,& melius, ꝙ hoc intelligi debet quando vasallus cõmisit in
alium & non in dñm. Nam si in dominũ,tunc omnes qui sunt a-
gnati indifferenter excluderentur: vt hic, & not. suprà quæ fue.
pri.cau.benefi.amit.§.deniq;.vbi de hoc.& ibi apertè probatur,ꝙ
debeat intelligi de antiquo:quia loquitur ibi de agnatis qui sunt
in quarto gradu.Et facit ad c.extrà de pœnis.c.in quibusdã.Et po
test esse ratio quare descẽdẽtes in infinitũ,& agnati vsq; ad quar-
tũ gradũ excludũtur,ꝓpter suspicionẽ:quia sæpe solet esse simili
tudo & audacia eadem in talibus cõiunctis.arg. C.ad l.Iul. maie.
l.quisquis.& in auth.de referen.§.fi.coll. 2. pe ædil. edic. ꝙ si no-
lit.§.si mancipia.Iac.Bel.Natura namque intumescit, quando of
fensus videt iuxta se tam proximas personas offensoris. Vsque
igitur ad quartum gradum exclusiuè pręsumuntur inimicitiæ,
dutaturæ propter quas præiudicatur in beneficio.argu. ff. de adi-
men.le l.3.in fi.Naturæ enim feudorum multum respicit ad ho-
norem dominorum:vt in c.j.de feu.da.in vicẽ legis commissorię
& in eorum deuotionem:vt infrà in quibus cau.feud. amit. cap.j.
§.pe.& non vult ꝙ inter dominum & vasallum sit materia indi-
gnationis;imò quia in curia honestè stare non posset sine rubore
domini.nam hæc sola ratio est hic quare repellentur agnati qui
aliàs essent potiores:vnde si possunt curia stare,qđ contingit in
quibusdam alijs culpis,puta,quia non denuntiauit domino insi-
dias,& abstinuit à malo: tamen non fecit quod bonum est, tunc
propinquiores & immediati agnati essẽt potiores:vt infrà,de eo
qui interfecit fratrem domini sui. c. j. licet Iac. de Bel. ibi intelli-
gat illum text. ad agnatum proximiorem, sed post tertium gra-
dum.Porro illi qui sunt in quarto gradu agnati eius qui fratrem
domini interfecit, potius ex misericordia quàm ex iustitia tole-
rantur.argu.C.ad Turp.l.si fœmina. & l. prima. C. si quacunque
præditus potestate.

ADDITIO.

a Infectiores.Et sic videtur sentire Bald ꝙ agnati in secundo & tertio gradu
non admittuntur:ego credo contrarium;per id qđ habetur in c.j.§.hoc quo
que.suprà,qui feu.da.pos.& in c.j.§.hoc quoque,de suc.feu.& secundum il-
la tempora loquitur iste text.sed aduerte,quia tollitur istud per tex. qui a-
pertè hoc dicit in c.j.si vasal.feu.pri.cui defera.Aduerte tamen quia ibi di
cit quarto gradu ab eo qui acquisiuit,& non dicit ab eo qui deliquit Andr.
Barb.

1 *Alienans omnia bona sua,an uideatur alienare feudum.*
2 *Rex Franciæ an poßit alienare unam ciuitatem inuitis subiectis.*
3 *Debitor meus si ab aliquo detineatur,& ex hoc non poteſt lucrari ut mihi soluat,an mihi teneatur.*
4 *Vasalli an contineantur appellatione castri.*
5 *Quid econtrà.*

In generali.

1 † Miles vasallus generaliter alienauit om-
nia bona sua.quæritur an in generali alie-
natione contineatur feudum.Respõdeo ꝙ non: nisi nominatim
sit dictum.hoc dicit.¶Feudum.i.quod tenet in feudo, vel qđ alijs
dedit in feudum:& facit de capi qui cur.vendi.c j.vbi de hoc Iac.
Opp.iste simpliciter vendidit ergo nihil intelligitur exceptum,
quicquid enim inter fines clauditur, hoc videtur contineri sub
verbo generali,vt C.de euic.l.fines agri ff.de cẽsibꝰ.l. forma.ff.de
contrahen empt.l.in modicis.aliàs posset dicere venditor se non
vendidisse nisi vnum cespitem terrę. So.quædam sunt quæ em-
ptor verisimiliter non esset empturus si sciuisset, vt feudum, qđ
alienari non potest:& ista non continentur,vt hic.Quædam sunt
quæ fuisset empturus,si sciuisset. quando feudum potest aliena-
ri:verbi gratia:cum curia consenserit:& tunc feudum bene conti
netur.vt infrà,de ca.qui cur.vendi.c.j.& dic vt ibi.ff.de contrahẽ.
2 empt.l.qui tabernas.¶†Quęro vtrum Rex Franciæ posset aliena
re vnam de ciuitatibus regni inuitis ciuibus? Respõ.non,secun-
dum Hosti.qui ita no.extra de maio.& obed.ca. dilecti filij. & ibi
vide in nouella. Et ideò Constantinus quando donauit vrbẽ bea-
to Syluestro fecit cum consensu populi.vt patet in palea Constã
tina.xvj.distinct. Constantinus. & facit ff. de fideicom. li. l. inui-
a tus.& extrà de iureiuran.ea.intellecto.a ¶† Extrà quæro: quidam
3 detinet debitorem meum, & per hoc non potest mihi satisface-
re quia de operibus suis posset acquirere & mihi soluere: nunqd
possum repetere ab eo istum meum debitorem? Dicit Inn.ꝙ nõ,
nisi habeã in eo ius reale,sicut habeo in vasallo, & ascriptitio, &
in omnibus qui tenentur ad munera.Idem no. Inno.extrà de app.
delicti.vbi videas.vt C.de operis liber.l fi. Est tamen aliud reme-
dium,scilicet ꝙ agam actione iniuriarum contra eum, vel de do
lo,si sciens detinet cum in præiudicium meum.vt ff.de dolo.l.cũ
quis. secundum Inno.Illud etiam constat,ꝙ possum agere inter-
di.de lib.ho.exhi.in quo alijs pręferor propter singulare interes
4 se:vt ff.de procu.l.licet in popularibus. ¶ † Quæro nunquid ap-
pellatione castri contineantur vasalli.& videtur ꝙ non : quia ca-
strum sunt ipsi muri & habitationes homo autem nobilior est:
vt ff.de ædil.edic.l.iustissimè.Solu.debet autem intelligi sicut sua
det dignitas concedentis,& eius cui cõce ditur:vt ff. de viu & ha.
l.plenum.§.equitij.& de lega 2.l.item in legato.§. parui.In dubio
5 autem dic,vt dicam in c.j.de ca.qui cur.ven.¶†Sed quid econtra
rio.Pone ꝙ in quodam castro omnes homines erant mei vasalli,
& ego concedo tibi omnes vasallos meos talis castri : vtrum vi-
dear concedere omnes habitationes meas quas habeo in eo ca-
stro,& ipsum fortalicium ? & dico ꝙ non : quia vasalli sunt pars
& non totum.Vnde non videtur concessum quod est separatum
à corpore,& significatione.

ADDITIO.

a C.Intellecto.Et quod no,per Inno.in c.auditis,de præscri.quia ita interest
subditorum non mutare dominum,sicut econtrário interest dominorũ sub
ditos non mutare,Et idem Inno.in c,in nostra.de iniu.& dam.dato.

1 *Vasallus si ignoranter alienauerit feudum,an priuetur feudo,*
2 *Res an poßit retineri donec debitum soluatur.*
3 *Emphyteuta si ignoranter uendidit rem emphyteuticam,quid iuris.*

Si uasallus feudum.

Si vasallus feudum ignorãs
alienauit,non amittit feudũ,
sed

ſed ſibi reſtituendum eſt,& nō domino:tamen tenebitur ad inte-
1 reſſe emptori ignoranti.h.d. † No. ꝙ ſi vaſallus feudum ignorās
alienauit,nō punitur,ſecus ſi ſciēs:vt ſuprà eod.tit. §.Titiꝰ filios.
¶ Opp.& videtur ꝙ ignorantia facit alienationem valere: vt l. fi.
§.pe.ff.de leg.2.Solu. ibi alienator tempore alienationis poterat
alienare:hic non.Item ibi res erat de ſui natura alienabilis,hic nō.
Et adde,quod no.Cy.C.communia de leg.authen.res quę. ¶ Op
po.ꝙ quis nō poſſit venire contra factū ſuum,etiam ſi de iure nō
teneat,vt C de reuo.dona.l.cum profitearis.Sol. ibi allegabat ſuū
dolum,hic ignorantiam.¶ Oppo.quem de euictione tenet actio
eundem agentem repellit exceptio:vt ff.de euic.l. vendicantem.
Solu.ibi loquitur quando rei intererat excipere:ſed hic non inte
2 reſt excipere,quia alienatio erat impoſſibilis.¶† Extrà quæro v-
trum poſſit rem retinere quandiu ſibi ſoluatur intereſſe? Reſpō-
deo ſic,quo ad agentem:vt ff.de condi.indeb.l.ſi non ſortem.§.ſi
3 centum.arg.ff.de do.exce.l.pater §.ex quadrante.¶†Extrà no.ex
iſto ca. ꝙ ſi quis emphyteuta ignoranter vendidit feudum em-
phyteuticum , ꝙ non cadit à iure ſuo:vnde dominus reuocare
volens habet probare ſcientiam.quod eſt no.dignum.

1 *Ignoranti ſubuenitur.*
2 *Poſitioni non reſpondens an habeatur pro confeſſo.& nu.3.*
4 *Hæredibus uſurariorum an credatur dicentibus ſe non habere codices rationum.*

Vaſallus feudum. Caſus.Si vaſallus domino feu
dū ſciēs inficiatus eſt,feudum
amittit,ignorās aūt nō:ſed ſi dubitat vaſallus cōuentus à dn̄o, po
1 teſt indubitanter reſpondere.h.d.†No.ꝙ ignoranti ſubuenitur.Et
eſt ratio,quia ad inducendum delictum requiritur ſcientia:vt ff.
de decre.ab or fa.l.fi.& facit C.de fur. l. manifeſtiſſimi. §. ſi autē
a dubius. a Conſidera,ꝙ aut per ignorantiam euitatur delictum:&
tunc ipſo iure excuſatur,vt hic. Aut ratione ignorantiæ concedi
tur reparatiuum remedium & tunc refert,aut ſine auxilio præto
ris,& datur exceptio.aut cum decreto prætoris , & datur in inte-
gr.reſtit.Iſta eſt doctrina gloſſ.ff.de noui ope.nuncia.l.de pupillo
§.hoc autem. & illam gloſſam multum notabat primus doctor
meus Ioan.Pogliarenſis.Alius enim doctor meus qui rerum ſin-
gularium habebat memoriam,fuit dominus Franciſcus Tigrini
de Piſis Sed ille qui multum contulit ingenio fuit Bar. de Saxo-
ferrato,quos longo tempore audiui, & diſcendi ſtudio rarò me
ab eis ſeparaui.Dicebat autem mihi Bart.ꝙ illud quod ſuum fabri
cabat ingenium,erat lectura Cy.¶ *Dubitanter reſpondere debet.* Da
bitur ſibi tamen terminus ad deliberandū:vt ff rerum amo.l. Mar
cellus.Not.ergo ꝙ ille qui dicit,dubito,non habetur pro confeſ-
ſo,niſi dato ſibi termino ad deliberatè reſpondendum. qđ dic vt
2 ca.ſi poſt pręſtitum.de confeſ.lib.vj.† Dicit Ioan. Monac. ibi, ꝙ
ille qui non reſpondet poſitioni habetur pro confeſſo non ipſo
iure,ſed per ſententiam.Idem dicit Bart.ff.de iure fiſci l. eius qui
delatorem.Et addit ꝙ hæc contumacia non nocet hæredi. Conſi
dera dum dicunt,ꝙ non ipſo iure,ſed per ſententiam, verum di-
cunt:quia quoties aliquid committitur motui iudicantis,ibi req-
ritur eius iudicis declaratio:ſed hæc committitur motui iudicā-
tis:quia lex.dicit abſq; rationabili cauſa : ergo requiritur iudicis
declaratio.vnde ſi iudex non declàrat non habetur pro confeſſo.
3 † Et ideo ſis cautus,quia ſi tu es aduocatus eius qui non reſpōdet,
& cauſa committatur conſulenda,facias ꝙ committatur ſola dif
finitiua,& non interlocutoria: quia cùm non ſit interlocutum,
diffinitiuè non poteſt fundari ratione cōtumaciæ,ſed altera pars
ſit cauta,ꝙ faciat committi quę ſint partes iudicis. Id autē quod
Barto.dicit de iſta contumacia,ꝙ non afficit hæredem , bene eſt
verum in caſu.d.l.eius qui delatorem. ſed non eſt verum in caſi-
bus non obijcitur crimen,in quibus factum defuncti pręiudicat
hęredi,quia in iudicijs quaſi contrahitur:vt l. 2.ff.de præto.ſtipu.
Et ideo contra hæredem ex facto defuncti poſſet iurari in litem,
vbi talis eſt natura cauſæ:ꝙ ſi hæres non purgat morā cum poſſet
ei nocet;aliàs de dolo defuncti tenetur:niſi dicas teneri:quia lis eſt
4 conteſt.vt C.de in lit.iuran.l alio iure.†Et no.illam legē, an hære-
dibus vſurariorum credatur,qui dicunt ſe non habere codices ra-
tionū, & creditur eis niſi lis eſſet agitata cum defuncto, vt eſt lex
valde notabilis ad hoc,quia non eſt dubium ꝙ iudicium tranſeat
ad hæredem cum ſua totalitate & qualitate: & interdum cum
maiori efficacia: vt ff.de infa. l. ſeruus. Et adde not. in l. prima. §.
denuntiari.de ventre inſpiciendo. Iacob. de Are. qui dicit quòd
iſtæ contumaciæ habent inducere præiudicium tacitæ confeſſio
nis in præparatorijs litis, & in probatorijs , ſed non ſuper libel-
lo . Oportet enim litem ſubſtantiari per interrogationem & re-
ſponſionem expreſſam: vt C.de litis conteſtatione.l.prima,cum
ſimilibus.

ADDITIO.

a Dubius. Adde quod dicit Inno.ꝙ ille qui dubitat,negare uidetur:quia pro
eodem eſt quando cauſæ dubitationis ſunt tales,quibus quis poſsit moue-
ri ad negandum.extrà de ma .& obe.cap.inter quatuor.in fin. ubi omnino
videas.

1 *Fraus quando dicitur committi,an & quando pręſumatur.*

Beneficium. Datur regula & exemplum . Regula eſt,
ꝙ vaſallus beneficiū alij infeudare poteſt
1 æquali perſonæ.Fallit ſi in fraudem legis fecerit.h.d.†No.de frau
de & ꝙ de permiſſo ad permiſſum non ſit fraus,nec de prohibito
ad prohibitum,ſed eſt quędam multiplicatio boni vel mali.vnde
propriè eſt fraus quando permiſſum ſimulatur , & prohibitum
agitur reuera.vt no.Io.Mona in c auaritiæ.de elec.lib. vj. vbi vi-
de.& facit C.mād a.l ab Anaſtaſio.in fi.& l. ſi libertus minorem.
de iurepatr & ff.de manu.l.4 §.ſi ab ignoto.& ideo quando ſimu
latio fit de pmiſſo nō vitiat:qa eſt de pmiſſo ad pmiſſum. Itē qū
actus fit per phibitos,nō vitiatur tanquā ſimulatus,ſed tanquā p
hibitus ſimpliciter.Sed quādo fit de permiſſo ad prohibitū,tunc
eſt propriè ſimulatio & fraus. Idē ſi fiat de permiſſo ſimpliciter
ad phibitum ſm quid:vt de venditione ad pignus.vt no. C. plus
valere quod agitur l.emptione.& l.imagineria.ff.de regulis iuris.

1 *Vaſallus poteſt ſuper feudo agere,conueniri,& tranſigere.*
2 *Tranſactionis nomine illud quod percipitur non ſuccedit loco rei.*

1 **Si uaſallus de beneficio.** †Datur regula ꝙ va
ſallus de feudo ſuo
agere poteſt,& conueniri,etiam domino ignorante: quinimò &
tranſigere ſibi licet.& quod fecerit,firmum haberi debet. h.d. *Fir
mum erit.* ſcilicet illud iudiciū,ſiue ſententia feratur pro eo,ſiue cō
tra eum,in agendo,ſiue conueniēdo,cùm habeat vtile dominiū;
vt ſuprà,de inueſti.de re alie.fac.c.j. & ipſe ſolus habeat poteſta-
tem vtiliter agendi & excipiendi; vt infrà de contro. inter vaſal.
& alium de bene. c. j. & hęc ſententia prodeſt , & nocet domino
ignoranti etiam nedum ſcienti.vt hic.& d.c.j.dummodo fraudu-
lenter non litigauerit vaſallus.vt d.c. primo. & ſic res inter alios
acta alijs pręiudicat: licet regulariter contra.ff. de re iudic. ſæpe
Pe. de Cer. Adde quòd ego intelligo fraudem eſſe commiſſam
eo ipſo,quòd vaſallus potuit denuntiare dn̄o,& nō denuntiauit;
vt C. de diſt. pi.l. creditor hypothecas.quæ eſt ad hoc valde not.
2 lex. *Nec quod.* † Not.quòd illud quod nomine tranſactionis per-
cipitur non ſuccedit loco rei. facit ff.de tranſac. l. controuerſia.
quod verum eſt quando percipitur aliquid extrinſecum : Secus
ſi aliquid intrinſecum, puta pars ipſius feudi ; quia quod retine-
tur non dicitur nouo titulo acquiri. Lex eſt ad hoc notabilis. C.
de tranſac.l.ſi pro fundo.

1 *Vaſallus ſi non conqueritur de culpa domini dicitur pęna remiſſa.*
2 *Dominus perdit proprietatem feudi ob culpam,per quam etiam vaſallus ſi eam committeret,feudo priuaretur.*
3 *Felonia uel culpa domini commiſſa non diſtinguitur in quem ſit commiſſa.*

1 **Domino committente.** †Mirabilis & ſingu
laris eſt deciſio hu-
ius cap. Caſus. Datur regula , ꝙ ſi dominus commiſit feloniam,
per quam ſi eam committeret vaſallus in dominum , amitteret
feudum;dominus etiam perdere debet feudi proprietatem. h. d.
a facit ſuprà de for.fi.cap.j. a Nam dominus indignis iuſpatrona-
tus aufertur:vt C.de bo.lib.l.fi.& ibi no. *Peruenire.* ſcilicet per ſen
tentiam:quia modus & forma traditus in vno correlatiuorum,
2 in alio expreſſius intelligit.C de indic.vidu l.fi. *Ad uaſallū.* † Not.
verbum,non enim dicit ad agnatos vaſalli; quia ſi vaſallus non
conqueretur remiſſa pœna videtur;vt ff. ad Sill.l.diuus. Et not.
ꝙ iſtud c. non habet locum in eccleſia;vt in c.delictum perſonæ.
de reg.iur.lib.vj quia prælatus non eſt dominus, ſed procurator,
cuius colluſio non debet præiudicare eccleſię.arg.C.vnde vi.l.me
3 minerint. *Siue in aliū.* †No. ꝙ felonia quam committit dominus ,
non diſtinguitur in quem;Secus in felonia vaſalli.

ADDITIO.

a C.j. Et infrà qualiter do. feu. propri. priue.c. j. & quod legitur & not.ff.de
dam.infe.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.& infrà, hic finitur lex Corra.

1 *Feudum his uniuerſalibus uerbis conceptum; pro ſe & ſuis hæredibus maſculis & fæminis, cui, & quibus dederint, an perdatur per feloniam.*

Feudum. Confirmatur hæc regula, quòd si vasallus cōmittit culpam propter quam meretur amittere feudum, amittit feudum, siue feudum habeat propriam feudi
1 naturam, siue non. † Casus. Comes Sabaudiæ concessit mihi castrum in feudum eo pacto, vt ego habeā ipsum & hęredes mei masculi & fœminæ, & cui dederim alij, quæritur vtrum istud feudum perdatur per feloniā? Respondeo ꝙ sic, antequam alienet: sed si alienauit emptor per feloniam suam non perdit. h. d. Oppo. ego possum alienare cōtrahendo, ergo & delinquendo, vnde si per vim expellam tertium possessorē, applicabitur il i per legē, si quis in tantā. C. vnde vi. Respondeo non est ita: quia delictum non dicitur propriè datio. ¶ Secundò opponitur, qa dicta in præcedentibus, videntur tacitè repetita in sequentibus: sed in præcedentibus dictum est de masculo & fœmina ergo quod sequitur, vt cui dederim debet intelligi scilicet masculo vel fœminæ, non extraneo. ar. ff. de ope. li. l. Titius. respondeo non est ita: quia ista clausula est posita causa ampliandi, & debet aliquid operari. Itē inter masculum & fœminam est datus alius ordo à iure. ¶ Tertiò opponitur: quia ista verba, & cui dederim debent intelligi secundum qualitatem præcedentium. scilicet & si cui dederim feudum. Respondeo, non est ita; quia secundum hoc pactum nihil operaretur: vt ff. de vsur. l. si stipulatus. Et adde ad istud c. quod not. ff. de alie. iud. l. 3. §. opus. & in l. vlt. ff. de noui ope. nuncia. p Dyn.

1 *Pactū factum cū fratre de non petendo feudū ab eo, vel eius hęredibus; intelligitur de liberis hæredibus.*
2 *Hæredis appellatione in feudo qui ueniant.*
3 *Pactum debet declarari & adaptari secundum naturam rei super qua interponitur.*

Titius cum Sempronio. Casus. Titius & Sempronius successerūt patri in feudū: & ex diuisione inter eos facta, feudū peruenit ad Semproniū in totū, vel fortè ꝓ parte: Titius fecit pactū Sempr. de eo feudo non petēdo ab eo, vel hæredibus suis: decessit Sempr. sine filio masculo extraneo hærede relicto: Titius petit feudum ab hęrede ex successione ad se deuolutum: quæritur an obstet sibi exce
1 ptio pacti. Respondetur ꝙ non. h d. † No. ꝙ pactum de non petēdo feudum factū à fratre fratri recipienti pro se & hæredibus suis
2 intelligitur de liberis hæredibus. † Nam in feudo appellatione hęredis non continentur extranei, etiam si de hæredibus fiat mentio in modum liberationis, & sic liberatio restringitur. quod est no. dignum. Et idem putarem in renuntiatione: nam renuntiatio habet vim pacti personalis, quando fit contemplatione personę: vt C. ad Vellei. l. iubemus. & facit ad hoc cap. in ratione sui. ff. de le
3 ga. 3. l. Paulo Callimacho. §. j. † Vltimò no. pactum interpretari, adaptari & declarari secundum naturam rei in pactum deductæ: & quod contemplatione certæ personæ fieri præsumitur, perinde haberi, ac si talis persona nominatim exprimeretur.

De pace tenenda, & eius violatoribus. Rubrica.

1 *Imperator non vult ligare illos ad quos literæ suę non peruenerunt.*
2 *Pactum an rumpere uideatur, qui propter nouam discordiam alterum offendit.*
3 *Imperator habet imperium à Deo.*
4 *Factum tempore guerrę quid dicatur.*
5 *Negatiua facti potest esse notoria.*
6 *Bona mobilia censentur de eius territorio ubi reperiuntur.*
7 *Filius non potest alimentare patrem bannitum.*
8 *Barbam alicui expilare est iniuria.*
9 *Excessu appellatione uenit omne delictum.*
10 *Pater an priuetur bonis propter delictum filij.*
11 *Bona aannitorum an publicentur.*
12 *Bona publicantur in crimine lęsę maiestatis.*
13 *Quid si iudex in sententia dicit, ꝙ confiscabat bona.*
14 *Iudices ratione generalis arbitrij an possint omnia bona publicare.*
15 *Duellum in quibus casibus sit permissum.*
16 *Et an sit permissum de iure canonico, ibidem.*
17 *Duellum quid sit.*
18 *Duellū alicui indicens, & ei crimina impingens, an saltem teneatur probare per indicia.*
19 *Duellū facere uolentes, postquā sunt in cāpo, an possint pœnitere.*
20 *Duellum in quibus casibus fiat.*
21 *Duellandū an tantū sit quod uictor appareat, si prima die quo pugnauit non apparuerit uictor.*
22 *Duellū facere uolens habens duos oculos cū illo qui unum tantū oculū habet, an debet ei claudi vnus oculus.*
23 *Duellare in qua ętate aliquis potest.*
24 *Res mobiles uel immobiles quę sunt.*

Fredericus. Deinde capitulum in decem partes. Primò qualiter sit puniendus laicus si pacem violauerit. Secundò qualiter clericus debeat puniri eodem casu. Tertiò qualiter receptator pacē violantis. Quartò qualiter derimetur contentio orta inter duos vel plures vasallos. Quintò qualiter procedendum sit, si rusticus militem, vel miles rusticum, vel miles militē de pace violata pulsauerit. Sextò quemadmodum statuitur regulariter libertas à Comite. Septimò qua pœna sit puniēdus arma portans. Octauò de pœna latronū, & furum, & inobedientiū. Nonò si ministrales inter se guerram habuerint, quo iure sit procedendum. Decimò quo loco licet pabulare equum suum. Secunda pars incipit in §. si clericus. Tertia in §. si iudex. Quarta in §. si duo. Quinta in §. si tres. Sexta in §. si rusticus. Septima in §. post natale. Octaua in §. si quis rusticus Nona in §. publici latrones. Decima in §. si quis quinque solidos. ¶ Casus vsque ad §. si clericus. Imperator adulatur omnibus suadens ꝙ seruare debeant pacem: & statuit pœnam cōtra non seruantes dicens, ꝙ qui hominem infra pacis edictū occiderit, capite puniatur, nisi per duellum probet quòd fecit ad sui defensionem: verumtamen si manifestum est, quòd voluntariè, & non ad sui defensionem occiderit, non admittitur probatio per duellum & pœna capitis punitur. & hoc habet locum comparente violatore pacis. Si verò fugerit, tunc bona mobilia publicant, & immobilia permittuntur hæredibus iuramento præstito ab eis quòd inde nullum emolumentum pręstabunt sibi. Sed si postea contra fecerint priuabuntur hæreditate: & fisco applicabuntur. Si verò infra pacis edictum aliquis hominem vulnerauerit, manus eius amputabitur, nisi probet per duellum quòd ad defensionem sui hoc fecerit. & in eius bonis procedetur simili modo si cut superius est dictum. Sin autem aliquis sine sanguinis effusione percusserit, vel absque percussione aliquem inuaserit, pœna
1 pecuniaria punietur. hoc dicit vsque ad §. si clericus. † *Literę istę peruenerint.* Not quòd Imperator non vult arctare per literas suas nisi illos ad quos literæ peruenerint: non tamen intelligas quòd sit necesse singulorum auribus inculcari; sed sufficit tantum per edicta. extra de postu. prela. c. j. ¶ *Et pacem.* De ista pace quam Imperator hic vult seruari, videtur loqui hoc c. sed dicit Dyn. quòd in paucis locis, seu terris Lombardiæ hoc videtur habere locum, cum omnibus sit guerra Dy Tu dic hoc cap. generaliter loqui si
2 ue singulares personæ. ¶ † Sed nunquid videtur rumpere pacem ille qui propter nouam discordiam offendit alterum? doc. *communiter* tenet quòd non: quia de hoc videtur non cogitatum fuisse. Ad hoc facit quod not. secundum Host. & Ioan. And. extra de immu. eccle. c. si. in nouel. *Dignum est.* Not. pulchra verba: dignum est vt cuius præcellimus munere, illi omnino pareamus in opere. Item not. pro excellentia Imperatoris, dicit Vegetius secundo de mili. disciplina. Cum Imperator Augusti nomen accepit, tanquā præsenti & corporali Deo fidelis est ei præstanda deuotio, & impendendus peruigil famulatus. Deo enim vel priuatus, vel militans seruit cum fideliter eum diligit, qui regnat Deo authore.
3 † Vnde not. ꝙ Imperator habet imperium à Deo. Item quia debet Deo parere. ¶ *Volumus.* Not. verbum ꝙ ius suum quibuslibet personis conseruare debemus: concor. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. 2. *Desideratum.* Nota pacem esse desideratam & necessa
a rium bonum. a *Declarabitur.* Not. procemium per text. declarari.
4 *Pacem.* in tempore pacis Dy. ¶ † Quæro econtra quod dicatur factum tempore guerræ videtur ꝙ includat immediatè antè, & immediatè post: vt not. in l. j, C. de oper. liber & in l. diuortio in princip. ff. solut. matri. *Capitalem.* Quia homicida quod fecit, semper expectet, vt C. de episco. audi. l. 3. *Per duellum.*

Nota ꝙ quis purgat innocentiam suam per duellum, putant enim milites & nobiles ꝙ Deus sit auxiliator iustorū. tñ Lōbarda dicit; vidimus multos sub iusto clypeo perire: hoc not. ff. ad legem Aquiliam. qua actione. §. si quis in colluctatione. Dicit Aristot. non est verisimile habere Deum curam malorum, vel prauorum. *Manifestum.* Nota ꝙ vbi facinus est manifestum, non habet locum pugna. *Vel sic.* Not. ꝙ vbi est declarata probatio, non
b habet locum pugnæ declaratio. Iacob. Bel. quia si patet expresse,
5 non potest negare prodesse. b † *Quod non necessario.* Nota negatiuam

ADDITIONES.

a Bonum. Vnde Lucanus, Pacem summa tenent. &c. Ver. nunc placida compostus pace quiescit. & Marcus Cicero in primo officiorum, & Liuius in ij. bello punico in oratione bannonis quam apud Senatum Charthaginensē contra Annibalem perorauit. And. Barb.

b Prodesse. Et adde ꝙ quis simul potest negare & excipere: quia potest negare simpliciter & proponere exceptionem conditionaliter.

hām facti poss: esse notoriam;vt extra de testibus cog. c. sup eo.
Item not.notorium cadere in facto instātaneo quod contra Iac.
But.est. *Sed uoluntario*.Quod in dubio præsumitur.facit quod no-
ta.C.de exceptio.si quidem. *Nec alio modo*.Nota ꝙ iudex non de-
a bet admittere friuolas probationes a homicidæ, nec morari sup
ambagibus. *F.gerit*. Quod est eoipso ꝙ citatus non compareat in
populo. *Publicentur*.Not.bona confiscari ciuitati,sed de iure cō-
b muni ciuitates non habent fiscum. b vt l. prima. C. de bonis va-
can.libro x.sed hic fortè loquitur habito respectu ad pacem Cō
stantię quę quibusdam ciuitatibus Lombardiæ fiscum concessit
6 vt in authen.de defen.ciui §.nulla.collat.3.¶†Item not.quòd bo
na mobilia censentur esse de eius territorio vbi reperiuntur:quia
populo seu fisco illius loci cōfiscantur.tex.est hic sing. *Hęredes & hęreditatem*.Mirum est ꝙ hic hæres & hæreditas dicitur viuentis:
c c quia hæreditas non dicitur viuentis,sed hic habebatur pro mor
tuo,quia in locum eius successerat alter:vt not.ff.pro so.l. actio-
ne.§.publicatione. *Tali conditione*. Not.hic quòd in sententia po-
test apponi modus,& quòd ille debet seruari sicut conditio. con
cor. C. de senten. l. cum eorum.& l.cum iudex. & l.item Labeo.
7 famil.erciscun.†*Spondeant*.Not.quòd filius non potest alere pa-
d trem bannitum, d vel hostem: & si contrarium facit, punitur
in amissione bonorum, quæ erant sibi concessa sub iureiurando,
ne patrem aleret.& sic not.patrem propter bannum priuari iure
naturæ. *Aßignet*. Not.de verbo assignet.facit extra de concess.prę
ben. cap proposuit.in fin.in versic assignetis.& de preben capit.
pro illorum.in fin.in verbo,assignare.& vide quod ibi not.per In
e no.& in nouel. e *Vitam suam defendendo*.Nota quòd nec defende-
re nec vulnere quis aliquem impunè potest, nisi vitam suam de-
fendendo.Et not.offensorem nunquam præsumi defensorem,ni
f si probetur. Item qui excedit modum punitur de excessu. f & sic
mitius punitur:ut de poe & remissio.cap.significasti. in nouella.
Amputetur. Nota pro vulnere manum amputari. *Rigore iustitię*.
8 Nota in maleficijs puniendis seruari rigorē iustitię.†*Barbam expi-lauerit*. Nota de barba.& nota ꝙ in omnibus istis modis uiolatur
9 pax:ut apparet coniungendo nigrum cū rubro. † *Pro tali excessu*.
g Nota omne delictum excessum appellari. g Et considera super
isto text.quia quando decapitatur quis,uel manus amputatur,lite
ra nullam facit mentionem de confiscatione bonorum,sed quan
do bannitur propter contumaciam,dicit quòd bona mobilia cō
fiscātur: sed immobilia reseruantur descendentibus. quod fortè
debet intelligi secundum authenti. bona damnatorum.C. de bo.
proscrip.ut ff de legi.sed & posteriores.¶ Quæro ergo de intelle-
ctu illius authen. Text enim in authent.ut nulli iud.dicit: quòd si
aliquid condemnantur pro aliquo maleficio ad mortem, uel ad
exilium,quòd bona non debent confiscari, sed descendentibus
reseruari:nunquid ergo hodie pro ullo maleficio bona confiscan
tur.nam ille §.generaliter loquitur,ergo generaliter debet intelli
gi:ut ff de offi.præsi l.3.ff.de a.e.a.l prima.§.quod autem.ff.de leg.
præstan l prima.§ & generalite .ff de testa. mili l. in fraudem in
fin.Item magis debetur successio parentum filijs quàm econtra-
riò.ff.de inoffic.testa.nam & si parentibus.ff.de fal.si quis legatū.
10 §.vlt.† Sed propter delictum filij non priuatur pater bonis filij:
ergo &c.C.de bon.proscri.l.si filius. Item bona parentū sunt de-
bita filijs etiam viuente patre. ff. vnde li. l. scripto. ergo propter
delictum patri non debet ea amittere:vt ff de pœnis.l.crimen.de
poe.l.sancimus.Item fortius ius habet filius quàm patronus. qđ
patet,quia superat patronum.Sed propter delictum liberti patro
nus non perdit bona:vt ff.de bo.liber.l. si libertinum.ergo nec fi
lius.Item esset absurdum,si propter delictum patris filij mendica
rent:vt in authentic.de trien. & semis.§.prohibemus Item fiscus
prætendit causam lucratiuam. Sed filius prætendit debitum iure
naturæ:vt ff.de bon.liber.l. cū ratio.Item pro hoc facit textu in ra
tione sui.C.de secund.nupt l.prima.Quidam dicunt ꝙ aut lex lo
quitur de parte bonorum publicanda, & illa debet publicari: vt
C.ad l.Iul.de vi pub l.l 2. Aut de omnibus bonis,& tunc secus.
Alij dicunt quod vbi fit confiscatio ad consequentiam pœnę:&
tunc vetera iura sunt correcta per d. authenti.bona damna. Aut
non fit confiscatio ad consequentiam pœnæ:& tunc vetera iura
non sunt correcta.vt ad l.Iul.de vi.l.2. Tunc autem bonorum cō
fiscatio venit in consequentiam pœnæ,quando damnatus perdit
ciuitatem,vt quia deportatur:vt l.3.C.si penden.ap. mors inter.
11 † Idem si bannitur ex tali causa,ex qua de iure communi deberet
deportari:vt not.institu.quibus mod.ius patri.po. sol.§. relegati.
Alij dicunt quòd banna non trahuntur ad consequentiam. Ad-
uerte,si aliquis est bannitus ad mortem non facta mētione de bo
h nis,bona debent publicari, h etiàm si non habeat liberos, vel pa-
rentes vsque ad quartum gradum:quia cum statutum de tali ban
no disponens sit odiosum,debet restringi & non ampliari. vt in
cap.odia.de regu.iur.in vj.& argu.eius quod legitur & nota. ff.de
condic.inde l.fin.§.vlti.Et dicit dominus Cy.in l.prima. C.de hæ-
red.insti.quòd bannum in suis terminis est seruandum, & nō pro
rogandum.tunc verò non fit in consequentiam pœnæ, quando
est præambulum pœnę:vt quia fit vt quis tædio affectus veniat
responsurus: & huius generis est sola annotatio bonorum quæ
fit in omnibus bonis, sola legitima filiorum, & parentum usque
i ad quartum gradum excepta,vt ff.de bon.dam.l.cum ratio. i Ter
tij dicunt, quòd aut aliquis condemnatur ad mortem, & tunc
non fit confiscatio.Et ratio est,quia talis condemnatus efficitur
seruus pœnę: sed per seruum pœnæ non acquiritur fisco. vt ff.
de his qui.vt indig.l.si in metallum. Aut est ergo talis condemna
tio per quam non efficitur seruus pœnę: vt quia deportatur, &
tunc bona cōfiscantur:quia cum bona deportatus habere possit
ex reseruatione, vel ex noua acquisitione.ut ff.mādati l.si tibi mā
dauero.§.is cui bona.& notatur.ff.ex quibus caußis maiores in in
tegrum restituantur.l.si qua militi.& patet de legatis tertio.l.si de
portati seruo.§ primo ergo non habetur pro mortuo & ideo nō
K non habet hęredem,sed fisco acquiritur. k ut ff.de iure fisci.l. Sta
tius.§ Cornelio.sed media opi mihi placet & est *communis* opin.
12 † Sed illud est certum ꝙ bona confiscantur in crimine læsæ ma-
iestatis commisso contra principem,uel cōtra rempublicam:quę
verè sit respublica. non enim habeo pro republica quando ma-
ior pars iniustè expellit minorem ut tyrannicè dominetur.argu.
ff.de capti l.si ingenuam.§.in ciuilibus.& quod not.Ioan.Andr.in
cap.primo.de cleri.non residen.in nouella.Item publicantur bo
na in crimine hęresis.ut C.de hære.authent. gazaros. Item publi-
cantur bona fugitiui: scilicet annotata & consignata in fiscum.
nam hoc non uenit in consequentiam alterius pœnæ, sed per ra-
tionem contumacię.ut ff.de requiren reis l.prima.& 2. C. eod.l.
fina,Item publicantur bona ipso facto.ff.de publi l.commissa Ad
de tamen quod not.in authent.de incest.nupt in princ. Item pu
blicantur quando lex non loquitur de tota,sed de quota, uel cer-
ta quantitate & specie.ut d.cta l.2.C.ad l.Iul.de ui.& C. de incest.
13 nup.l.cum ancillis. † Sed pone:iudex expressè dixit in sententia
quòd confiscabat bona,à qua sententia filij,uel parentes non ap-
pellauerunt: nunquid talis sententia transit in rem iudicatam?
Respondeo non,text.est in dicta authen.bona. & est ratio, quia
iudex hoc non potest facere cum in hoc sit adempta sibi iurisdi-
ctio à lege. Item in præiudicium filiorum & parentum qui non
deliquerunt, & in iudicio non fuerunt, nihil discerni potuit. vt
ff.de adop.l.nam ita diuus & ff.de infa.l. Lucius Item not. quòd
iste tex.ad reseruationem bonorum, quæ fit liberis, addit vnum
quod alibi non reperitur, scilicet, de condemnato ex ipsis bonis
non alendo,& de is confiscandis,si contrà fiat. Et adde quod no.
l C.de iure fisci. l. si lib.x. l ¶ †Sed hic quæro an ratione generalis
14 arbitrij iudices possunt omnia bona publicare? & videtur quòd
m sic. m nam possunt quod est plus, scilicet,condemnare ad mortē
vt singulariter no.institut.de iniur.§.pœna Et hoc est quod dici-
mus,ꝙ puniunt in auro,& ære vel in persona. vt not in authenti.
de armis.collatione vj.Sed in contrarium videtur casus. C. ne si-
ne

ADDITIONES.

a Probationes.Vide plenè. Io. And.in tit.de leg.And.Barb.
b Fiscum.Not.communiter ciuitates non habent fiscum,nisi ciuitates Lom
bardiæ,vt est gl.sing.in d.§.nulla. An autem posśint præscribere, vide Bald.
in l.imperium.ff. de iurisdi.om.iudi.& Inno.in cap.ex literis.de iure patro.
And.Barb.
c Viuentis. Vide not.in l.qui superstitis.ff. de acquirenda hæreditate. Andr.
Barb.
d Bannitum.Hoc est verum in casu isto.Et quando est bannitus quia contra
patriam commisit delictum aliàs secus: Vide tex.in authen.de incest.nup.§.
j.& ibi Ang.& not in l maximè.de relig.& semp.fune.Facit l.si adulterium.
§.libertus.ff.de adul.And.Barb.
e In nouel.Et C.de impub.& alijs substi.l. fi. C. de neceś. ser.l. quidam. C. de
leg.l.penul in fi.extrà vt lite penden.cap.ecclesia.in fin.& in l.cum pater plu
ribus.ff.de lega.j. vbi nec dominium transfert,nec posseśsionem merā, sed
conceśsionem facit.
f Excessu.Ludo.in suis not.alleg.casum sign. non ponderatum à doctoribus
in l.si adulterium cum incestu.§.Imperator.ff.de adulter. sed illum textu.al
leg.Bald.in l.vt vim. ff.de insti.& iur.licet Ludo. mentionem non faciat de
Bald.uide glo.singu.secundum Sali. in l. quoniam multa ad legem Iuliam
de vi.And.Barb.
g Appellari.Vide textum no.in l.si quis in hoc genus.ad fi.C.de episco.& cle.
And.Barb.
h Publicari.Vide Bal.in l.ij.C.qui testa.fa.pos.And.Barb.
i L.cum ratio.Sed si aliquis bannitus succedit in hæreditate parentis, dicit
gl.ꝙ fiscus aufert hæreditatem tanquam indigno.vt C.de hære. instit.l.j. p
Accur.dic vt dixi in lectura mea.
K Acqritur.Vide do.Io.de Imo.in l.j.C.de testament.&Bal.in l.j.C.de secun.
nup.vbi notabiliter loquitur.And.Barb.
l Lib.x.Item transuersa persona quæ non fuit citata non obest,nec ei impo-
nit silentium res iudicata. extrà de test.capitu. veniens. Quæro an debeat
quis banniri si detinetur in carcere, ita quòd comparere non potest. Re-
spondeo non,vt not.in cap.si iudex laicus.extrà de sen. excommu. in vj. in
glo.ordi.
m Quòd sic.Vide Ludo.in rubri.de ar.And.Bar.

ne iussu principis certis iudic.bona licce.publi. l.prima. lib.x.dic ut
ibi.¶ Sed oppon.contra id quod dixi de annotatione bonorum,
quia hic expresſè dicitur contrarium, ſcilicet ꝙ bona reſeruātur
filijs.Sol.hoc ideo. quia ratione contumaciæ condemnantur de
crimine principali.Sed ſecundū ius commune,quod ante hanc le
gē vigebat,non cōdēnabatur quis de crimine principali.vt ff. de
pœnis.l.abſentē.Et ideo per ſtatuta terrarū contumax ponitur in
banno quod reſpicit terminum pœnæ:& ſic eſt pœna delicti.dic
ꝙ tunc bona confiſcanda non ſunt,ſed reſeruanda filijs. per hūc
notabilem text. caue tibi:quia non video quòd iſte §. dicat quòd
debeat condemnari ad propriam pœnā delicti:nec etiam in hoc
ſecundum text. fit mentio de banno & ideo tutius eſt dicere vt
dicit Iacob. de Bel. ꝙ nouiſſimo iure iſtius legis bona non de-
bent hodie annotari,niſi bona mobilia:ſed filijs reſeruari,quod
eſt no.dignum. Sed de banno fit mentio infrà,in titul. hic finitur
lex;deinde conſuetu. regni incipiunt cap.domino guerram. poſt
principium. & etiam de conſuetudine eſt quòd bannum detur
a propter contumaciam. a vt l.j §.quid ergo.de vent.inſpi.& l. ſed
& ſi per prætorem §.quòd ſi dum decreto.ex quibus.cau. maio.
& not.in l.j.C.qui bonis cedere poſſ.& l.ad cognitionem. ff. qui.
ex cau.in poſſ.ea.& inſtitut.quibus mod.ius patriæ potesta. ſol.§.
relegati.& ibi not.& C. de ſacroſanctis eccleſijs. authen. caſſa &
irrita.Et not.quòd bannire eſt extra comitatum ciuitatis pone-
15 re:vt no.in l.prima.C. de natu.li.per Cy.¶ † Deinde tu habes hoc
de duello & gloſſ.ponit certos caſus, in quibus habet locū duel-
lum,in quo reus victus punitur eadem pœna, ac ſi eſſet confeſ-
ſus.certè gloſſ.dicit quòd mitius agitur cum eo quàm cum con-
feſſo, quia eſt conuictus ex preſumptione. & ſic not. quòd mi-
tius agitur cum eo qui eſt victus ex præſumptione, quàm ex con
16 feſſione.† Et no.iſtam gloſſ. & adde alios caſus de pugna, quos
b ponit Goffr.in tractatu de pugna.& no. b ꝙ de iure canonico iſta
pugna eſt omnino prohibita,vt plenè not.per Ray.de Penna for
ti in tractatu ſuo de duello ſiue monomachia quod idem eſt di-
ctum,& ibi videas.Et quod dixi de iure canonico, duellum eſſe
prohibitum verum eſt niſi fiat pro defenſione propriæ ſalutis,vt
c hic in text. c Idem ſi pro defenſione patrię.argu.ff. de poſtuland.
d l.prima.§.beſtias d Idem ſi pro defenſione filiorum, vel vxoris,
vel aliorum quorum iniuriam tenetur quis propulſare. Sed pro
defenſione cuiuſdam extranei nō puto ꝙ quis poſſit inire duel-
e lum,niſi ſit eius campio. e Et hæc fiat authoritate ſuperioris. vt
C.vt armorum vſus inſcio principe l.j.lib.xj.Dicit etiā glo. ꝙ pōt
iniri duellum pro defenſione iuſtitiæ etiam circa res.quod dic vt
in l. prima.C.vnde vi.ff.de iuſti.& iure.l.vt vim de homi.ca ſigni
ficaſti.& quod nota de re. iur. l. culpa. & ff. quod metus cauſa l.
metum.§.licet & habes no.ff.de ſica.in l.qui furem.& C. quando
liceat ſe ſine iudic.vindic.in l.prima & ſecunda. Dicūt quidam ꝙ
pro defenſione honoris tui licet inire duellum:quia crudelis eſt q
negligit famam ſuam:& ideò ſi ruſticus inſultat nobilem,non de
bet nobilis fugere:licet fugere poſſet quia fuga reddit quem vi-
liorem Ita dicit Cyn.ff.ad legem Aquiliam.l.ſi ex plagis.§. taber-
narius.& in l.ſcientiā.§ qui cum aliter. in additionibus ſuis . Sed
iſtud non eſt propriè duellum:quia non eſt indictū, ſed eſt potius
17 quædam rixa,ſeu impetus armorum.¶ † Porrò duellum propriè
eſt ſingularis pugna inter aliquos ad probationem veritatis ſecū
dum præfatum fratrem Ray.de Penna forti. Sed nunquid ille qui
prouocat aliquem ad bellum,vel duellum, impingens ei crimina ,
teneatur probare per indicia vel coniecturas? Reſpondeo ſic;qa
pugna æquiparatur torturę quę non habet fieri nullis indicijs
præcedentibus:vt nota. C. de ſeruis fugitiuis. l. quicunque ff. de
quæſtio l.maritus.& C.ad legē Iuliam maieſtatis.l.ſi quis.Qualia
autem indicia ſufficiant eſt in arbitrio eius qui publicam authori
tatē habet ſuper hoc:vt ff.de quæſtio.l.milites.§.oportet.& ff. eo
dē l.de minore.§.tormēta,Alioquin quilibet deſperatus alium ad
pugnā ſine cauſa prouocaret:quod eſt abſurdum.argu. ff. de iure
18 fiſci.l.Senatus.¶ † Quęro nunquid ille qui moritur in pugna mo
riatur ſeruus pœnæ? Reſpondeo iſte eſt ſimilis illi qui moritur in
tormentis nondū condemnatus,& ideo non moritur ſeruus pœ
nę:& ſuum teſtamētum non rumpetur:& hoc probatur, quia il-
li qui occiduntur in bello nō moriuntur ſerui pœnæ, nec homi-
nis:ſecus ſi capiantur & ſeruētur:vt ff.de ſtatu hominum.l. liber
19 tas.¶ † Quęro an poſtquam ſunt in campo poſiti de communi
conſenſu poſſint pœnitere.Reſpondeo non,niſi abolitio conce
datur à ſuperiore.Vnde ex quo conuenerunt inter eos , pugnare
neceſſe eſt:quia publicę vtilitatis eſt peccata nocentum appare-
re:vt ff.de iniur.l.eum qui nocentem.in principio . Et nota quòd
duellum de iure Romano regulariter eſt prohibitum, aliquando
tamen permittitur.vt not.inſtitu.de hære.ab inteſtato.§.per con-
trarium . Sed ſecundum legem Lombardorum , quæ olim mul-
tum viguit in Lōbardia:& Tuſcia Longobardorum,& adhuc ho
die multæ eius conſuetudines ſeruantur in regno Siciliæ , licet ꝑ
regulā dare tur quòd duellum non eſſet licitum: tamen in pluri-
bus caſibus erat permiſſum:vnde hic in libro meo habeo talem
20 poſtillam ſuper verbo,per duellū.† No. plenè caſus in quibus fit
pugna de crimine læſæ maieſtatis. Fit pugna inter actorē & reū,
vt in Lombardia de maleficijs & publicis crimin.l.vlt.Et de con-
ſilio mortis in vno caſu fit pugna,ſcilicet quando mulier dicitur
conſiliata de morte mariti.vt in Lombar.conſilio mortis.lege vl
tima.Et de opprobrio cucurbitationis,vti in Lombardia,de con-
uitijs l.prima.Et de homicidio facto inter treugā, vel poſt pacis
oſculum.vt in Lombarda de homi.l.j.Et de morte furtiua fit pu
gna.vt eodem tit.l.vlt.Et de parricidio facto propter cupiditatē
rerum fit pugna vt infrà de parrici.l.vlti.De improperio fornica
tionis aduerſus liberam mulierem quæ in alterius mundo eſt: vt
titu de iniuria mulierum.lege ſecunda. Et de furto facto à ſeruo
in fuga conſtituto fit pugna contra dominum,ſi velit negare ſer-
uum feciſſe furtum:vt in Lombarda de furtis.lege ſi ſeruus in fu
ga. De fornicatione facta cum vxore alterius fit pugna. vt in Lō-
bard.de adult.l.3. Et de re intertiata fit pugna inter emptorem &
venditorem vt titulo de rebus intertiatis. lege ſi res intertiata. Et
de malo ordine poſſeſſionis,quinquennalis fit pugna vt in Lom-
bar. qualiter quis ſe defendere debeat.Et de debito paterno fit pu-
gna,vt in Lombar de teſta.l.ſi quis cum altero . Et inter contra-
rios teſtes fit pugna vt in Lombar.de teſti. ſi quis cum altero. Et
de periurio ſcienter facto fit pugna.vt in titulo qualiter quis ſe de
fendat.l.de furto.Et de charta prædiorum appellata falſa fit pu-
gna vt in Lombar.de prædijs eod.tit.Et de inueſtitura prædij fit
pugna eod.titu.ſi de inueſt.Et de depoſito negato ſi eſt xx. ſol. fit
pugna.vt eod.tit.ſi quis per ipſum.Et de furto & ſcalco , ſi eſt vl-
tra ſex ſolidos fit pugna.vt eo.tit.l.de furto.Et de inſtrumento ꝑ-
diorum per vim facto fit pugna.vt eodem titu. ſi quis dixerit. Et
de libertate petita à ſeruo,fit pugna ſi placeat domino. vt eodē
titulo ſi ſeruus propter appetitum.Et de incendio,vt eodem titu
lo,ſi quis haſtę. Et de infidelitate fit pugna militaribus armis. vt
in l.quicunque.eodem titulo.Et de rebus emphyteuticis fit pu-
gna:vt eodem titulo.l.vlti.Et eſt ſciendum quòd pugna ſemper
eſt in arbitrio actoris:vt in Lombar.qualiter quis defen. debe.l.ſi
quis à domino & l. de prædijs.& l.ſi quis alium aſto. Et etiā hoc,
nota. Accur.& alibi non debet fieri pugna quàm vbi iudicatum
eſt,vt eod.titu l.nullus præſumat hominem mittere ad iudicium
21 niſi vbi iudicatum eſt. ¶ † Quæro ſi die aſſignata duelli vnus aliū
ſuperare non potuit,vtrum tandiu ſit bellandum donec vnus vi-
ctor,& alter victus appareat.Reſpondeo is qui ſe probaturū iacta
uit,niſi die aſſignata probet,non eſt vlterius audiendus.arg. inſti.
de actio.§.omnis.& ff quod vi aut clam.l.ſi vitem.§.fi.¶ Sed opp.
quia eſt impeditus facto aduerſarij:ergo debet dari noua dilatio.
vt ff.de eo per quem factum erit.l fina §.ſed ſi ſtipulator. & ff. de
fer.l.oratione.& ff.de in integ.reſti.l diuus § nec intra has.Reſpon
deo illa regula non habet locum in pugna,in qua vnus habet ſup
primere alium.vt not.ff. de verbo.oblig.l in executione.§. fin. Et
not.quòd ſuper iſta materia Imperator Federicus fecit quaſdam
conſtitutiones locales in regno Siciliæ,tamen quia mihi videtur
ꝙ habeant in ſe naturalem rationem quæ generalis eſt ſubijcio
verba text.cuiuſdam conſtitutionis quæ incipit , eius monoma-
chia,quæ duellum vulgariter dicitur:vbi primò diſponitur quòd
duellum non eſt licitum:quia non tam vera probatio quàm quæ
dam diuinatio dici poteſt.Excipi caſum beneficij & furtiuæ mor
tis,vel proditoriæ,& ſubdit in quibus etiam à pugnæ iudicio non
permittitur inchoari:ſed per probationes ordinarias ſi ſuperſint
aliqua procedi primò iubere debemus, deinde officio curiæ pri-
us ſubtili inquiſitione pręmiſſa ſi per probationes aliquas,vel per
inquiſitionem plenè non poterit facinus probari , tunc demum
ad pugnę iudicium indicijs præcedentibus deſcendatur. hic tex.
ꝙ in re communi conſonat quod ſuperius probaui.¶ In alia au-
tem Federici conſtitu ſub rubrica de præſtando iuramento à cā-
pionibus cauetur:quia poſtquam campiones circulum pugnato
rum fuerunt,prout eſt moris, ingreſſi corporalia ſubeant ſacra-
menta.iuxta probabilem credulitatem eorum credant dominos
pro quibus pugnam intrauerint veritatē fouere,& ſecū omni ſtu
dio pugnaturos ꝑ dominis ſuis: neç poſſint paciſci ꝙ nō dimica-
bunt

ADDITIONES.

a Contumaciam,Vide Bartol.in l.illicitat.§.penu.ad ſi.ff.de offic.præſi.And. Barb.
b Et no.An ſit licitum duellum.vide Bald.In l.vt vim.ff.de iuſti. & iur. And. Barb.
c In tex.ff.ad legem Aquil.ſcientiam.§.qui cum aliter.& C.vnde vi.l.j. & C. ad legem Iul.de vi.ıs qui aggreſſorem,& extra de homici. ſicut dignum.& cap.ſignificaſti.& eod.titu.cap.j.in cle.Et vide C.quando li.ſe ſine iu. ven. l.j.& ij.
d Beſtias.Et ff.de iuſt.& iu.l.veluti.& fortius ff.de rel.in l.minimè.
e Campio Adde qđ no.in l.cū fundum.ff.de vi & vi ar.Sed caue per c.dilecte in verſi.& quidem liceat.de ſen.exc.lib.vj.dum dicit cuilibet ſuo.vel proxi mo.& habui ſemper illum tex.pro valde no.in iſta materia Bal.

bût tali & tali modo, puta dentibus, sed ad cõfusionẽ alterius alter ex toto posse conetur. Et sequenti capitulo ponit de pœna falsi campionis.& quòd dominus victus per pugnam falsi campionis potest in integrũ restitui, sicut si esset victus per falsos testes. Item ꝙ falso campioni qui sciẽter deierauerit, debet mutilari manus. ¶ Scias ꝙ de iure communi falsus testis punitur eadem pœna, qua puniretur reus de crimine intentato puta pœna capitis, vel furcarum. text est not. ff. ad legem Corn. de fic. l. j. post principium. Vnum tamen nõ omitto quod Federicus in alia subsequẽti constitutione, quæ incipit, consuetudinem, dicit ꝙ si miles fuerit is qui ad pugnam impetitur, & eques se voluerit defendere, aduersarius eius quamuis miles non sit, eques simpliciter eum impugnet, & econuerso, si pedes fuerit qui se defendere nititur, licet is qui pugnam obtulerit fuerit miles, non vt miles, sed vt quilibet pugil alius incusatum impugnet. Et not. text qui sequitur. defendentis namque debet esse electio qualiter melius se defendere valeat, ab alio impetitus. consonat in ratione sui. C. de tempo. in integrum restitu. l. petendę. & regula iuris non debet actori licere
22 quod reo licitum non existit. † Ibidem ait ꝙ si habens duos oculos prouocat ad duellum habentem vnum oculum tantum, debet vnus oculus ei claudi subdit similiter in digitis & in membris alijs. hoc volumus obtinere iuxta proborum virorum consilium
23 & discretionem. † Ibidem ait, ꝙ ille qui tetigit sexagesimum annum: vel est minor xxv. annis pro se pugnare minimè teneatur, sed in defensione sua posset ponere campionem. Hęc sunt statuta localia Federi. tamen quia habent in se discretionem, & naturalem æquitatem, ideo ea retuli ad quandam instructionem mentis, non tanquam ius scriptum. Et hæc de duello & campionibus dicta sufficiant, reseruatis alijs tam consuetudini, quàm moribus & peritioribus in hac arte bellandi: quia vnusquisque est peritior in arte sua. vt l. semel. C. de re militari. libr. xij. iuxta illud, tractant fabrilia fabri. primo ethycorum. & experientia facit artem. primo metaphisicę. & in Ethycis, Experti singulis rectè sapiunt. Vegetius de militari disciplina, & non parua aut non leuis ars videtur armorum: per quam etiam si bene geratur, pax mundo propriatur. Sed contra institut. in procemio. & in authent. de hęredibus & falcidia. in principio ff. de militari testamento. l. prima C. de officio præfecti pretorio. in nomine domini. ¶ Extrà quæro, dicitur hic ꝙ res mobiles confiscantur, & res immobiles hæredibus reseruantur. quæro quomodo intelligitur istud verbum hæredes: nunquid largè pro quolibet hærede. Respondeo non, sed secundum determinationem authen. bona damnatorum. videlicet pro filiis, & ascendentibus vsque ad quartum gradum. vt ff. de leg. l. & sed posteriores & ff. qui satisda. cogan. l. sciendum.
24 ¶ † Quæro quid de fructibus? Respondeo si sunt pendẽtes idem de eis quod de fundo. Si verò sunt separati, licet nondum sint de spica excussi, vel de vuis nondum sit expressum vinum, idẽ quod de immobilibus, quod ex natura sua apparet. in hoc autem inspicio tempus delicti. vt ff. quę in frau. credi. l. fi. §. penul. ff. de admi. tuto. l. chirographis. & ff. loca. l. si merces. §. vis maior. per Bartol.
25 ¶ † Quid de pensionibus Respõ. æquiparo eas fructibus a separa
a tis à solo si cessit dies pensionis soluendæ. Sed si nondum cessit, æquiparo fructibus pendentibus. si pro parte temporis cessit, & pro parte non, iudico de eis pro rata temporis. vt ff. de act. emp. l. Iulianus. §. si fructibus. & l. fi. ff. de iure fis. & arg. de reg. iur. l. qui a-
26 ctionem. ¶ † Quero quid de nominibus delictorum. Respondeo, sume de tertio genere in sui substantia: quia nõ sunt mobilia, nec immobilia, tamen in similitudine dicuntur mobilia si debetur qd mobile. si autem immobile cẽsentur immobilia. l. mouentium. ff. de verbo. signi. ff. de pecul. quam Tuberonis §. in peculio. annuę autem præstationes ad longum tempus indistinctè inter immobilia computantur. in authen. de non alie. §. j. colla. ij. C. de sacrosanct. eccle. l. iubemus.

ADDITIO.

a Fructibus. Vide eundem in c. domino guerram. §. pen. in tit. hic finitur lex And. Barb.

1 *Pacis uiolatores, siue receptatores pari pęna puniuntur.*
2 *Imperator an possit condere legem punientem clericos, & nu. 3.*
4 *Leges non dedignantur imitari sacros canones.*

Si clericus. Casus. Clericus si, pacem violauit, vel pacis violatorem receptauerit, si quidem comparet in iudicio, pœna pecuniaria punitur. Si verò est inobediens.
1 pœna maiori puniendus est. † Not. hic pacis violatorem, & receptatorem violatoris, æquali pœna puniri. & dicitur receptare ꝑ cohabitationem seu contubernium. Secundò not. distinctionẽ. nam aut clericus accusatus comparet, & tunc Episcopo est fienda probatio: aut non comparet: & tunc sine alia probatione beneficio ecclesiastico est priuandus, & bona eius propria debent
2 in publicum annotari. † Not. ergo quòd Imperator potest legẽ statuere contra clericos delinquentes, & potest eos de suo territorio forbannire quia debet purgare prouinciam malis hominibus: vt ff. de officio pręsidis. l. tertia. & l. congruit. nec debet eis patrocinari priuilegium ad perpetrationem scelerum. C. de testibus. l. nullum. Nam sicut boni clerici sunt sub protectione Imperatoris, ita mali debent esse sub terrore. C. de defen. ciui. l. per omnes. & in authen. de mandatis princi. §. festinabis. colum. 3. & in l. 2. C. de priuile. scholarium. lib. xij. & C. de fer. l. prouinciarum. Et statuta ciuitatum hoc sæpè disponunt, vt clerici delinquẽtes sint extra protectionem communis: quia potest ciuitas beneficium suum eis non concedere. nimirum quia reatus omnem honorem excludit. vt C. vbi sena. vel cla. l. prima nec possunt dicere quòd de iure libertas eorum offendatur, quia eam delinquendo perdiderunt vt C de sen. pas. l. fina. Caue tibi, quia licet ista sint pulchra verba, tamen in canonibus statutum est contrarium: quia clerici sunt de alio foro principali, videlicet de foro ecclesiastico, & nec delinquendo, nec prorogando possunt tali foro derogare: extrà de iudic. at si clerici. & de fo. compe. si diligenti. in casu tamen potest. extra de sen. excommu ca. perpendimus. & dic vt ibi. Ad idem facit illud verbum diuinæ scripturæ: Nolite tangere Christos meos. vt not. in authen. de non alie. post prin
3 cipium. colla. 2. † Item certè non possunt dici contumaces si citantur à iudice laico: quia citatio facta à iudice incompetenti, & nedum incompetenti, sed prohibito vnde quicquid fiet in con-
a sequentiam talis citationis ipso iure non valet: a nam ipso iure est nullum si legitimè citatio facta non fuerit, quidquid secutũ ex ea: vt not. C. de accusationibus. l. si accusatoribus. in vltima gl. quam not. Sed de hac materia uide quod plenè scripsi post Iacob. Butri. C de Episcopis & clericis. authen. statuimus statuta canonum. Not. ꝙ clerici delinquentes duplicem pœnam patiuntur. Vnam in foro ciuili secundum legum statuta, & hæc non est tanquam pœna, sed tanquam indignatio. Vel est pœnam sed non completa. argu. C. de spon. l. 2. Aliam scilicet in foro canoni-
4 co secundum statuta canonum vt dicit text. † Sed vt dixi canones contradicunt quia pręualent legibus: nam leges non dedignantur sacros canones imitari: & quia clerici de iure diuino sunt exempti à legibus seculi temporalis. de constitutionib. cap. quæ in ecclesiarum. sed huic Imperatori priuilegiata maleficia displicent. &c.

ADDITIO.

a Non valet. Vide Inn. in cap præterea. extrà de dilati. & Barto. & alios in l. ex quacunque. ff. si quis in ius vo. non ierit. & Io. de Imo. in l. quidam consulebant. de re iu. And. Barb.

1 *Defendere malos quis non debet.*
2 *Dominus castri non tenetur malefactorem ponere in manibus iudicis, si non uult comparere.*
3 *Malefactor citatus quando teneatur comparere.*
4 *Iudex domicilij potest priuare subditum qui alibi deliquit.*

Si iudex. Casus. dominus castri si violatorem pacis receptauerit, aut eum repræsentet cũ omnibus suis bonis mobilibus, vel adduci sub iuramento permittat, aut si hoc
1 non facit punietur. hoc dicit. † Not. quòd quis in suo castro non potest protegere malefactores, vel eorum bona, sed tenetur eos & ea, iudici præsentare uel remittere ad eum. *Secure.* Nota hoc verbum, id est de eius manibus non fugiat. Sed quæro cuius expẽsis remittit eum. Respondeo si aliquis priuatus pro suo interesse hoc petat, expensis petentis: vt l. cum sæpe. C. de ero. mili. an. lib. xij. Si autem iudex ex officio hoc petat. expensis publicis illius terræ ad quam fit remissio. argu. ff. de cap. l. mulier in opus salinarum: Et nota in isto §. ꝙ licet insequi malefactorem in flagranti
a crimine, quocunque vadat. a concord. ff. de adul. l. quod ait lex.
2 Item not. hic quòd si malefactor non vult comparere, dominus castri non tenetur ipsum ponere in manibus iudicis, sed tamen debet ipsum expellere de castro suo. Et not. in isto §. talem di-
3 stinctionem. Aut violator pacis erat prætensus † incola, habens continuam habitationem illius castri, aut non. Item aut confidit de innocentia, aut non. Si quidem confidit de innocentia, compareat, vt l. 2. §. primo. ff. si ex noxa. causa aga. nisi timeat de violentia impressiua: vt in c. pastoralis de re iud. in cle. & de violẽtia irrationabili, vide quod no. in Spec. de sponsa. Si verò de ea nõ confidit, & erat de illo castro, dominus non debet eum tradere iudici:

ADDITIO.

a Vadat. Facit ad q. Io. And. in titu. de acc. §. prope. de statuto Paduano. Et ad q. de tenentibus capere malefactores. And. Barb.

iudici: quia non debet esse beccarius subditi sui quem tanquam pater debet fouere, sed debet eum postquam præscriptum est ab Imperatore, expellere. Si autem nõ erat mansionarius castri, tũc præcisè tenetur eum exhibere, & potest esse ratio in mãsionario: quia non est profugus, sed reuersus ad domum suam: quia dominus non debet inuitum de domo sua extrahere: & etiam ipse do-
a minus inuitus nõ tenetur dare alteri hominẽ suum. a † Sed quare
4 non debet dominus castri eum punire cum possit ratione domicilij. vt C. vbi de cri. agi opor. l. j. Respondeo, quia non petebatur puniri, sed petebatur eum remitti ad locum delicti. ff. de accusat. l. si cui. §. fi. Vel dic quod nemo corãm domino ipsum accusabat, & ideò non poterat vel nolebat: non enim cogitur inquirere de maleficio extra iurisdictionem castri commisso. vel dic quod potuisset si voluisset. Prima placet.

ADDITIO.

a Suum. Quia non tenetur remissuam perdere, & quia liber homo non debet dari pro noxa in præiudicium dantis. vt instit. de noxa. §. fi. Item not. bannitos de ciuitatibus expellandos. Adde l. non dubito. ff. de cap. ubi dicitur, ꝙ fœderati non dicuntur fauere sed punire bannitos.

1 *Robaria an poßit fieri absenti.*
2 *Inuestitor in causa feudi an admittatur in testem.*
3 *Testes cuius partis sunt primo examinandi.*
4 *Informatio potest sumi à teste etiam non iurato.*
5 *Vasallus priuatur feudo ob rapinam.*
6 *Pœna dupli an contineat in se simplum sortis.*
7 *Vasallus priuatur feudo ex inuasione.*
8 *Qualiter autem intelligatur inuasor.*
9 *Priuatus dignitate propter simoniam an poßit iterũ ad eam aßumi.*

Si duo. Si contentio est inter duos de eodem beneficio, quorum vnus producit inuestituram, alter nõ, illius qui dicitur inuestitus prius attestationes recipiuntur: & si ille qui producit inuestituram probare poterit idoneis testibus de iure suo, sine controuersia possidebit: & si de rapina conuictis fuerit, al-
a teruter eorũ punietur in duplum, & beneficio carebit. h. d. a No. casum in quo pro rapina ponitur pœna dupli, & hæc est rapina de re immobili, id est de feudo. *Contendunt.* scontra tertium possessorem. Dy. Vide qđ no. Inn. extrà de testi. c. veniens. quando vnus petitor infringit competitorem, obijciendo se sibi, pro neutro potest ferri sententia, nisi iure vtriusque discusso: secus si inter se non litigarent, sed solum contra tertium possessorem. de rei vend. l. is à quo. ꝙ no. *Producit.* quẽ dicit se cognoscere in dominum, & sic allegat titulum à certa persona *Primò recipiat.* Primò dictum ꝙ recipiat probationes alterius, secus si ad probationem inuestituræ non inducat suum inuestitorem. Pet. de Cer. *Absque rapina.* id est violentia. Pet. qđ semper præsumitur: Dy. vt C. de probatio. l. ad probationem. Rapina enim requirit raptorẽ,
1 rem raptam dicit Accur. de verb. sign. Marcellus. † An robaria possit fieri absenti: habes ff. de furt. l. si quis ex domo. *Conuictus fuerat.* scilicet per aduersarium. sic Iac. de Bel. postillat text. *Producit.* id est in figura iudicij, vel dic ad informationem iudicis, & nõ in forma iudicij, vt iudex ex eius responso informetur, & sumat inde aliquod indicium vel adminiculum. argu. C. de lib causs. l. iubemus. de probatio. l. etiam. & l. cum probatio. Iac. Bel. Simile dicit Inno ꝙ quis potest certiorari de fama sine testibus scilicet solennibus, sed ad nudam informationem interrogantis. Item & ꝑ literas bonorum virorum. extrà de spon. cum in tua per Innoc.
2 ¶ † Quæro ergo nunquid inuestitor in causa feudali admittatur in testem? & videtur quòd non: quia probari oportet per pares curtis, vel per breue testatum si prætenditur noua inuestitura: & sic non dominus est idoneus testis: sed si est antiqua inuestitura: videtur alia ratione repelli scilicet quia tenetur de euictione: vt ff. de testibus. l. omnibus. & ff. fi. regũ. l. eo & ideò videtur ꝙ non recipiatur ad probationem, sed ad informationem vel aliquale indicium. quod verum credo. Sed quid operabitur ista informatio, vel indicium quale quale? Respondeo vt præsumatur procedere bona fide, & sine calumnia. & ideo testes eius sunt recipiendi, vt eis receptis & probantibus detur plena fides: hoc intendit ista litera, & est not. Et not. quod si petunt duo suos testes primò
3 examinari, illius sunt primò examinandi pro quo magis præsu-
4 mitur: quia præsumptio est res fauorabilis vt hic. † Et no. quod
b informatio potest sumi etiam à teste non iurato b Glo. est hic singularis: & videtur glo. in cap. cum olim essemus. in verbo, quõdam super. de priuilegijs. Vel dic quòd nõ recipitur sine paribus, sed cum à paribus receptus facit præualere probationem eorum probationi aduersarij, qui non allegabat inuestitorem: vel si allegabat, allegabat verbo, sed non deposuit in iudicio. & iste intellectus notabilis est verus etiam de iure communi. Not. ergo testimonium authoris non admitti ad intentionẽ cum vno alio teste fundandam, sed ad iam fundatam aduersario præferendam, & debet tunc deponere solũ nniter tanquam testis. ¶ Quæro quomodo ponitur casus in ver. ꝙ si de rapina. Respondeo, pone vt in gloss. in fi. Vel dic ꝙ iste qui probat se inuestitum, & ex hoc debere obtinere contra possessorem, si dicatur per vim expulsiuã corpora em possessionem adeptus, quæritur vtrum in causa obtinebit. Respondetur ꝙ nõ, sed potius debet duplum soluere, & feudum amittere, nisi dominus denuo ipsum bono ordine inuestiat.
5 h. d. † Et sic nota ꝙ rapina reddit feudum raptoris apertum domino: & intelligo ꝙ rapina, seu violentia fuit facta contra dominũ, qui licet attestetur vasallo de abusiua inuestitura, tamen corporalem inuestituram non fecit, sed vasallus per vim vsurpauit: ideoque tenetur in duplo, si dominus ad hoc agat, & ad restituendam possessionem domino quam inuaserat. Sed iste casus nõ adaptatur iudicio de quo loquitur litera: qa non agebatur ad hanc pœnam. ergo, & c. C. de fideicom. lib. l. fi. ff de condi. indeb. l. fi. §. vlti. Vnde & si casus iste sit verus quo ad merita delicti & culpę, non est verus quo ad merita cõtrouersiæ iudicij, seu litis motæ, 3. q. vj. hęc quippe. in gl. ff. de tritic. l. in hac. in quibus nota ꝙ semper modus agendi considerandus est. ff si pars hære pe. l. non possumus.
c c Vel dic ꝙ intulerat violentiam suo competitori, & dicit ꝙ succumbit cum ipso, qa vitiosum habuit ingressum: & tenetur vim passo dupliciter. i. in duplo. facit ff de acqui. poss. l. si ex stipulatione. Et sic no. ꝙ vnus ex competitoribus potest confringere com petitorem suum ex delicto in se commisso, & vincet contra tertiũ conuẽtum contra quẽ probauit. Item competitor punietur de culpa ex qua succubuit in causa: mirũ est, & facit ff. de rei ven. l. is à quo. & de spon. c. veniens. per Inno. & ff. sol. ma. l. Titia. & ff. ad Treb. l. hæres cum debuerat. Tamen qualitercunque intelliga
6 tur, † quæro f m gl. vtrùm simplum insit in isto duplo & gl. dicit hic ꝙ non. Sed in l. si quis in tantã. dicit ꝙ sic. sed certè text. illius legis loquitur p alia verba quã iste tex. scilicet per verba simplicia. Nam hic dicit dupliciter soluat qđ merã pœnã significare videt. Circa qđ do duas doctrinas. Prima est, qõ ex legis dispositione petitur principale, vnã cum pœna i. & ex eadem lege, & ex eadem actione: tunc in pœna constituitur sors, secus si ex diuersis legibus, vel causis. Primũ ꝓbatur ff. de publica. l. hoc edicto. Secundũ ꝓbatur in l. si ꝓ fure. ff de cõdi furt Secunda doctrina est ꝙ quando sors cõsistit in specie, & pœna consistit in quantitate ꝙ nõ minuitur obligatio quamuis propter obligationẽ speciei, sed adijcitur vt ff. ꝙ me. cau. . si cũ exceptione. §. ꝙ si homo. Tamen quidam possent p eandẽ l. arguere in contrarium: quia in actione ꝙ met. cau. in quadruplo inest simplum, licet illud simplum sit speciei: sed illud est quia lex sub vna agendi forma totum includit: vel quia actio est arbitraria, & non est ab initio pœnalis: vt not. insti. si qua. pau. fec. dica. § fi. & C. de furt. l. ancillę. Item quia lex sic declarat & idem in actione vi bonorum rapto. Sed Accur. dicit ꝙ vbicunque lex non declarat quòd non insit, & tunc semper inest. Ista est gloss. not. ff. ad l. Iul. pecu. l. si is qui prædam. Et prædicta vera in pœnis quę imponuntur per nomina multiplicatiua. Sed quando imponuntur à lege per nomina simplicia, nunquam inest simplum; vt C. de senten. quæ pro eo. l. j. in fin. & ibi no. & facit insti. de act. §. tripli. & argu. de verbo. obligat. l. stipulatio ista.
7 §. alteri. & quod not. C. de seruis fugit. l. pen. *Beneficio careat.* † No. quòd ex insinuatione feudum amittitur. Super hoc Ioan. Fasolus in summa sua. in titu. quibus modis & causis feudum amittitur, super rubricella inter insinuationem feudum amittitur, sic ait. Item feudum perditur inuasione, quæ duobus modis committitur. Primò si domino rem feudalem adhuc tenente, vasallus authoritate sua, sine domini sui & iudicis licentia rem inuadit, vt C. vnde vi. l. inuasor. licet dominus rem concesserit in feudo, tñ vasallus propria authoritate improbè capit illum vt ff. de acquiren.

ADDITIONES.

a Hoc dicit. Vel sic, quando inter competitores est quæstio de prælatione, is est potior qui verum dominium feudi pro domino inuestitore tenet: secus si ab eo vi possideat. hoc dicit not. istud c. contra vitiosè ingressos, & per vim inclusos in feudis.

b Iurato. Not. mirabile, testem posse deponere sine iuramento, quando producitur ad informationem iudicis. & est sing. limitatio ad l. iusiurand. limita & secundò, nisi produceretur super notorio. casus est notabilis coniuncta gloss. in cap. tua nos. extrà de cona. cle. & mul. & de ista gloss. vide Inno. in cap. j. de postula. præla. Tertiò nisi remitteretur à paribus gloss. in l. prima. ff. de fer. Quartò nisi esset opus. gloss. not in dicta l. iusiurand. Quintò nisi statutum diceret quòd iudex posset procedere absque solennitate iuris. Batol. in l. filiusfamil. ff. de dona. Vide quæ dixi in cap. tuis. de testib. Andr. Barb.

c Possumus. Et facit extrà de exceptio. cap. primo. Et not. quòd testis ideo ex confessione non punitur; quia testis non est reus & sic incidenter fiet hæc concessio, & non est instantia illa cum teste. vt ff. de infam. l. Lucius.

quiren. poss. l. si ex stipulatione & l. fundi venditor. Secūdo modo fit si alio tenente rem authoritate sua inuadit. nam ius quod hēt in re propter suam furoris audaciam perdit vt C. vnde vi. l. si quis in
8 tantam. ¶ † Quid autem si vasallo possidente alius est ingressus possessionem rei feudalis, & vasallus statim eū sciuit reingressus est possessionem. Respondeo non dicitur rem inuadere, sed potius rem inuasam rehabere. vt ff. de vi & vi ar. l. j. §. possidere eo tamen casu quo vasallus propter inuasionem contra extraneum factam perdit feudum, dominus rem à quolibet possidente poterit vendicare. C. de iure emphy. l. fin. cum delinquenti factum alterius non noceat. vt ff quod vi aut clam. l. ne in potestate. ff. de reg. iur. l. non debet alteri. & arg. C de poenis. l. sancimus Ioan. Faso.
9 *In posterum.* † Quidam sumunt hic tale arg. videlicet quod remotus à dignitate aliqua propter vitium simoniacum, ad eandem dignitatem iuris possit eligi. sed hæc ratio falsa est, quia remotus ab officio vel dignitate propter vitium personæ nunquam ad illud aspirare potest perpetua macula sibi officiente, nisi ex principis dispensatione. vt C. de suscep. & archar l si aliud. libro 10. C. si rector prouinciæ. l. j. *Cum honore*. Nam sententia non solum priuat, sed inhabilitat, & mortificat. in authen. de quæsto. §. fin. iuxta illud Vergilij, facilis descensus auerni &c. vt no. C. de libert. & eo. liber. l. 2. §. fin.

1 *Testes duo probant possessionem.*
2 *Inquisitio quotuplex sit.*

Si tres, uel plures. Casus. Contentio est inter tres, vel plures de beneficio, qui producunt diuersos inuestitores: & dubium est quis possideat beneficium sine rapina: quæritur qualiter iudex procedere debeat in causa. Respondetur, quod inquirere debet veritatem a duobus boni testimonij hominibus in prouincia eorundem commorantibus: & cognita veritate ille quem constiterit possessorem esse, obtine-
1 bit, nisi ab aduersario aliud probatum fuerit. hoc dicit. *A duobus.* in possessorio, id est in probanda possessione, sufficiunt duo testes literati, nec requiritur quod sint pares curiæ *Boni testimonij*, id est bonæ famæ. *Commorantibus.* No. possessionem melius probari per testes conuicinos, vt hic, & l. j. §. j. ff. de flu. quia vicini oculus veritatem præsumitur scire visu. C. vbi de cri. agi oportet. l. j. quia præ-
2 sentia est quoddam obiectum visui.[a] Item no. in glo. illud vulgare, beatus qui tenebit. super verbo requirat. Iacob. Bel. ponit talē postillam, scilicet ex officio suo inquirendo veritatem: etiam si à partes testes non sint producti, & est speciale sic. C. de bonis vacant. l. si quando lib. 10. Vel dic. quod debent à parte produci. Iac. Bel.
2 † Est enim duplex inquisitio, scilicet communis, & inquisitio exuberans. Sed prima vera quia iudex non potest supplere de facto. Item quia in casibus ciuilibus non habet locum inquisitio nisi in
b crimine vsurarum, vt no. Inno.[b] extra de iureiu. c. ad nostram. & nisi in causa suspecti vt C. de procur. l. eum. & ff. de suspe. tu. l. 3. §. præterea. & l. j. eo. ti. vbi dicit Accur. quod inquisitio non est libellus: nisi vbi personæ vnius fauor. vel ipsa pietas iudicem ad ciuilē inquisitionem adducunt: vt not. Cy. C de bon. quæ liber. l. quod scitis nescio tamen si Bar vult ibi allegare Cyn. quod dictum non est alibi in iure ciuili. Oppo. quod dominus habeat cognoscere in cā feudi. So. hic non constabat de domino, quia litigantes producebant diuersos inuestitores secundum Iac. Bel. &c.

ADDITIONES.

a Visui. Vt d. l. j. de flu. vnde testes qui dicunt, scimus quia vicini, non plus probant quàm præsumptionem, etiam si sint multi numero, quod est cōtra Bar. in l. j. ff. si cer. pe. & facit l. j. §. j. ff. de flu.
b Inno. Vide Ang. in l. si vacantia. do. Pe. & quæ ibi dixi in cap. qualiter. el 2. de accus. fallit etiam quando essent personæ miserabiles secundum Io. An. ibi. & quod notatur in c. solicitæ. de restit. spo. Fallit quando inquiritur de consanguinitate inter coniuges. vide c. inuestigandum. & ibi gl. dicit à iudicibus & in cap. inquirendum. de pecu. cleri. And. Barb.

1 *Rusticus an possit prouocare militem ad duellum.*
2 *Nobilitas debet probari ab eo qui eam allegat: & quæ personæ debent facere pugnam & nu. 3.*
4 *Et an vasallus possit contra dominum infidelem pugnare.*
5 *Milites non debent suspendi.*

Si rusticus. Casus. Si rusticus militem de pace violata pulsauit, & verum esse iurauit, certè miles manu militari se expugnare debebit. Si autem miles econtrario rusticum de pace violata pulsauerit & iurauerit verum esse, rusticus aut diuino, aut humano iudicio innocentiam suam purgabit, vel duodecim testibus idoneis. Si verò miles pro pace violata, aut aliqua capitali causa militem alium pulsauerit per duellum, probare non poterit, nisi probet se militem ratione. hoc dicit. *Non voluntariè.* id est non per calumniam. Petrus de Ceru. *Sed de necessitate*: quia non potest aliter iustitiam consequi nisi per duellum. *Manu militari*: id est corporali sacramento. Vel dic. id est campio-
1 ne pro se dato. Petrus de Ceru. ¶ † Sed nunquid rusticus potest clamare militem ad duellum: dic quod non, nisi sit natus ex nobili genere: & tūc expone rusticus, id est ruralis. quia habitat in rure, tamē est nobilis genere, sicut sunt multi in Italia s'm Petrum de Ceru.
2 ¶ *Probare possit.* † No. hic expressum quod qui nobilitatem allegat, eā probare debet: & sicut vna hirundo non facit ver, ita non intelligitur de genere militari, nisi ille qui probat quod antiquitus sui maiores fuerunt legitimi milites. Et facit quod no. ff. de gradi. l. stigma-
3 ta. Et adde de pugna quod no. supra. eod. §. si qu s hominem. † Et an principales personæ debeant facere pugnam per se vel per alium, dicitur hic in gl. id est, per iudicium. Et cum quo debeat quis pugnare: dicitur hic in gl. Et an pro quolibet crimine capitali possit imponi pugna, no. hic in gl Sic ergo no. quod de felonia. seu de infidelitate non fit pugna. not. infra de alie. feu. pa. c. non est consuet. in
4 gl. quæ incipit, in Lombar. † Et an vasallus contra dominum infidelem possit pugnam imponere, notatur ibidem. Item an dominus requirens pugnam debeat per se pugnare. no. ibidem. Item de iudicijs diuini ferri candentis, & aquæ calidæ. not. hic in glo. id est, per iudicium. Item an minor possit compelli per se pugnare. no. infra, de pace iura. fir. c. j. in glo. Et ita habes no. hic in glo. Natos de genere militari mitius in corpore puniendos, quàm plebeios. Sed in pecunia sunt magis puniendi nobiles, quàm ignobiles: tene menti gloss. & intellige gloss hic in poenis arbitrarijs tantum. Et vtrum magis delinquat qui est in maiori gradu, quàm paruus
5 miles. dicit tex. quod sic in delicto militari. ff. de re mili. l. 2. † Et no. quod de cōsuetudine milites non suspenduntur etiam pro delicto, pro quo plebeius suspenderetur. vt not. ff. de re mili. l. desertorem. §. poena militum. &c.

Post natale. Casus. Præcipit Imperator communitatibus quod post natale sanctæ Mariæ prouideant quod sit rerum vbertas: & statuitur pęna non seruantibus eorū deliberationem & statuta. hoc dicit. Nota non seruantes bona, & æqua statuta puniri debere.

1 *Portans arma debet ea perdere: quia præsumitur in malo animo.*

Si quis rusticus. Casus. Præcipit Imperator quod rusti-
a cus arma non portet,[a] nec mercator qui negotiandi causa per prouinciam transit, nec miles ad palatium communitatis. Præcipit etiam quod nullus retia, seu laqueos tendat ad capiendas venationes nisi aduersus apros, & lupos, & statuitur pęna contrafacientibus. hoc dicit vsque ad §. puplici la-
1 trones. ¶ † Not. gloss. quod ille qui portat arma debet perdere arma.
2 † Item no. glo. quod ille qui portat arma, præsumitur habere animū
b malum nisi portet ea ligata.[b] & ista gl. est in § sequenti. Itē not. quod licitum est portare arma, vt quis defendat se a latrone. Item no. quod ad palatium communis Florentiæ quod est in Italia magnæ excellentiæ nemo potest portare arma, sicut nec ad palatium Comitis &c.

ADDITIONES.

a Non portet. Sed an rusticus alligetur pęna statuti & sic secundum illam debeat puniri, an possit allegare ignorantiam, vide Io. And. in addi. in titu. de consti. And. Barb.
b Ligata. Item potest quis portare gladium paruum ad incidendum panem. Vide Ang. in l. j. §. occisorum. ff. ad Sille. Et vide gloss. fina. in auth. de arm. And. Barba.

1 *Monitio quando requiratur, & quòd dominus potest monere dominum castri, ut bene tractet subditos suos.*
3 *Vasallus malè utens feudo debet eo priuari, scilicet iudicio ordinario.*

Publici latrones. Casus Publici latrones antiqua damnantur sententia. Et his non prodest appellatio, vel reclamatio. sicut nec cæteris qui appellare non possunt, vt not. in l. edicto. §. sin autem. C. de edict. diui Adri. tollen. per Accur & de offic. præsid. l. obseruandum. quia lachrimæ non prosunt miseris. &c Deinde dicitur quod si miles aduocatiā suam, vel beneficium suum malè tractauit, a domino requisitus se non emendauerit, postea priuatus est per sententiam iure suo: tandem si ausu temerario aduocatiam, vel beneficium inuasit, pro violatore pacis habetur h. d. *Aduocatiam.* i. præbendam quæ datur aduocatis dominorum. Facit l. j. C. de anno. ciuilibus. lib. x. *Tracta-*
1 *uerit.* i. destruxerit, vel neglexerit. † Et no. differentiam: quia quando quis committit delictum commissionis non requiritur monitio, sed quando quis committit culpam omissionis, tunc requirit
2 monitio vt not. Innoc. extra de præben. extirpandæ. † Et ex hoc cap. sume arguměti quod si habens castrū in feudū, malè tractat Burgenses

a geſſes caſtri: ꝙ dominus poteſt eum monere, ª ꝙ eos tractet mo
do debito & conſueto: aliàs curia domini poteſt ſibi caſtrum au-
ferre, quod eſt menti tenendum, Et eſt ratio: quia malè vtitur ſub
ſtantia domini arg. ff. ſol. mat. l. ſi cum dotem. §. ſi verò dotem diſ
ſiper. & ff. ad Treb. l. Imperator. & extrà de accu. c. fi. & C. de ſent.
b paſſ. l. fin. C. de ſac. ſanct. eccl. authen. qui res iam dictas. ᵇ Not. de
pęna publicianationis, & dic vt dixi. C. de ſer. fug. auth, nouo iure.
Item no. ꝙ ille qui malè vtitur feudo, deteriorando rem feudalē
perdit illam. ſic C. de ſacroſan. eccl. auth. qui res iam dictas. Item
no. verbum, auſu temerario, quod verbum ponitur in literis apo
3 ſtolicis. † Item no. ſuper verbo, ordine iudiciario, textum notabi
lem ꝙ non eſt quis priuandus feudo, niſi ordine iudiciario ſerua-
c to, & ſententia ſubſecuta. Vide ᶜ & tene menti.

ADDITIONES.

a Monere. Vide text. in l. 2. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. & ibi doct. And. Barb.
b Dictas. Et inſtitut. de his qui ſunt ſui. in §. dominorum. vbi conſonat. text. iſte.
c Et tene menti. Nemo enim inauditus priuandus eſt, vt ff. de re mil. l. 3. §. ſi ad diem. & 2. q. j. in primis. & malo ordine facti de bono ordine in irritum reuocatur: vt no. ff. de eutc. l. minor. in prin. & ff. ſi mulier vent. nomine. l. j. §. j. & l. meminerint. C. vnde vi. & l. ſi quis in tantam. in gl. magna.

1 *Solidus qualiter accipitur.*
2 *Partes an poßint cogi ad concordiam.*
3 *Furtum faciens an uideatur rumpere pacem.*

Si quis quinque ſolidos. Si quis aliquid furatus eſt valoris quinque ſolidorum, vel amplius, laqueo ſuſpendi debet: ſi verò minᵒ, tunc ſcopis & forpice excorietur, & tondeatur. Deinde dicitur ꝙ ſi miniſtrales alicuius domini inter ſe guerram habent, iudex eos
a ad pacem & cōcordiam reducere debet. ª Subſequenter dicitur,
quicunque facit tranſitum cum equo per terram aliquam, poteſt
equum ſuum ſaturare iuxta viam & poteſt etiam vti herba, & vi
1 ridi ſylua, ſine vaſtatione & damno alicuius. hoc dicit. † *Quinque ſo
lidos.* id eſt quinque aureos. Pet. de Cer. Alij exponunt iuxta vulgare & ſecundum Iacob. Ardi. loquitur de quadam moneta, de qua quinque ſolidi faciebant triginta ſolid. Veronenſ. monetæ. vt & ipſe notat in ſumma de treuga & pace tenenda. & non ſeruatur iſtud capitulum in Italia ſecundum Iacob. de Bel. *Si miniſtrales*. i. familiares & notos principis, vel alterius domini eſſe ſub iuriſdictione iudicis ordinarij. *Proſequitur*. ſcilicet ad pacem hortando. ſic. C. de lib. cauſa. l. cum affirmes. & etiam cogendo ante factum ſi bono viro videatur congruum: ſed poſt factum puniendo ſe-
2 cundum Pet. de Ceru. vt ff. de vſufructu. l. æquiſſimum. † Et eſt ar
b gumentum ꝙ partes poſſunt cogi ad cōpromittendum ᵇ in ami-
cum communem controuerſiam quam habent inuicem. quod
non credo, nec eſt verum. *Herba*. Nota de herba: & quomodo de
3 beat æſtimari damnum datum in herba. & quęſtio eſt Spe. † Quæ-
ro duo fecerunt pacem ad inuicem: vnus alteri facit furtum vel
dat enorme damnum: nunquid ex hoc videatur pacem fregiſſe?
c Reſpondeo ᶜ ſic: & hoc apertè probatur in iſtis capitulis referen-
do ipſa ad rubricam. aliàs ſequeretur ꝙ non eſſent poſita ſub congruo titulo. quod non eſt dicendum vt l. Imperatores. ff. de in diem adiect.

ADDITIONES.

a Debet. Vide Bar. in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. præſi. & l. in tantū. ff. de re. diui. & quod not. l. diſt. c. placuit. And. Barb.
b Compromittendum. Vide Bart. in proęmio C. & quod not. per do. Io. de Imo. in rub. ff. ſol. mat. And. Barb.
c Reſpōdeo. Vide Ang. in l. ſi cum exceptione. §. ſatis clementer. ff. ꝙ me. cau. & ff. de fur. & ibi Bar. l. verum. vide Lud. Ro. conſi. 255. vbi allegat iſtud dictum Bal. & limitat niſi ex noua cauſa. vide ibi. And. Barb.

Hic finitur lex domini Federici, deinde incipiunt conſuetudines regni. Rub.

1 Si alicui fit iniuſtè † guerra, amici etiam non vocati poſſunt ipſi iuuare: dicit Bartol. C. de iure fi. l. prohibitum. lib. 10. Conuocari etiam leui amicitia coniunctos poſſe not. Accur. in l. 3. ff. de vi & vi arma.

1 *Bannitus ſi eſt illegitimè cancellatus de banno poteſt occidi, & excommunicatio probatur per famam, & ſententia lata ab excommunicato non poteſt ratificari.*

4 *Excommunicatus an poßit obijcere contra teſtem.*
5 *Vaſallus an teneatur in guerra iuuare dominum.*
6 *Quid ſi dominus habet cauſam iniuſtam.*
7 *Vaſallus an poterit alienare feudum.*
8 *Filius an poterit alienare bona patris deportato patre.*
9 *Banni effectus qualis & quis.*
10 *Poteſtates terrarum an poſſint aliquem bannire.*
11 *Statutum quòd banniti poſſint diffinitiuè condemnari an valeat.*
12 *Reſtitutus a principe an recuperet bona alienata.*
13 *Legitimatus poſt mortem patris adita hereditate an auferat bona legitimis.*
14 *Bannum poteſtatis an noceat in feudo imperiali.*
15 *Reſtitutus a Rege qui ducebatur ad mortem, an recuperet bona.*

Domino guerram. Diuide in quinq; partes. Primò, qn̄ vaſallus debeat dominum adiuuare. Secundò, quādo debeat ſeruitium præſtare. Tertiò feudo finito ad quem debeat pertinere incrementum feudi, qđ feudo accreuit facto vaſalli. Quartò ad quem debeat pertinere incrementum fructuum induſtrialium. Quintò contra quos debeat vaſallus adiuuare. ſecunda incipit in §. ad hęc. tertia in §. ſi vaſallus. quarta in §. hic conſequenter. quinta in §. cōtra omnes. Caſus. Dominus habet guerram: quæritur an vaſallus debeat eum iuuare? Reſpondeo, aut iuſtè habet guerram, & certum eſt ꝙ debet ipſum adiuuare: Aut dubitatur, & tunc debet ipſum adiuuare ad offenſam & defenſam. Aut certum eſt quòd iniuſtè habet guerram, & tunc ad defenſam eum iuuare debet, ſed ad offendendum poteſt ſi vult, non tamen cogitur, nec ꝓpter hoc perdit feudum ſecundum Obertum & Gerardum. Et vtuntur eo argumento, quia ſi dominus excommunicatus, vel a Rege bannitus, non tenetur vaſallus eum iuuare niſi fuerit reſtitutus: ergo nec ipſum iniuſtè facientem guerram debet cogi adiuuare. Alij verò dicunt ꝙ indiſtinctè eum iuuare tenetur. hoc dicit vſq; ad §. ad hæc. Not. de banno ſic. C. de ſuſpect. tu. l. præſes. per Ac-
1 cur. † Not. ꝙ ſi bannitus eſt illegitimè cancellatus de banno po-
teſt occidi, ſicut ſi non eſſet cancellatus. vt no. Ioan. And. extrà de
a accu. cap. veniens. in nouel. ª ¶ † Not. ꝙ excommunicatio proba-
2 tur per famam quo ad hunc effectum, vt repellatur niſi ſe purget,
vel famam contrariam probet, vel indicia, vt quia à ſuo Epiſco-
po non vitatur: vt no. in cap. prudentiam extra de offi. dele. in no-
3 uel. ¶ † Not. ꝙ ſententia ab excommunicato lata ratificari non
b poteſt. ᵇ de immu. eccl. cap. aduerſus. in nouel. Dicit Iac. de Are.
C. vt quæ deſunt aduo. partium. l. vnica. ꝙ bannitum & excommunicatum iudex debet repellere nemine excipiente. Iacob. de Are. Pone, cepi bannitum, & expendi in iſta captura: vtrum fiſcus teneatur mihi reſtituere expenſam? Dic ꝙ ſic. ff. de capti. l. mulier
c in opus ſalinarum. quā legem nota. ᶜ Sed nunquid lex poſſit ipſo
facto aliquem forbannire, vel ad mortem damnare. Reſpondeo ſic. gloſſ. eſt Accur. ff. de capi. dimi. l. amiſſione. §. qui de-
d ficiunt. ᵈ in nouel. Quando impunitas delicti pendet extrinſecus,

ADDITIONES.

a In nouel. Et vide Bart. ff. de re iudic. in l. 4. §. condemnatum. & ego dixi de iuſti. & iure.
b Non poteſt. Quod intelligē quando eſt publicè excōmunicatus. vide Bald. ſingulariter loquentem in l. j. C. de iur. & fac. igno. & gl. ſing ſecundum eum in auth. de tabel. §. pe. & Bal. in l. j. C. de ſecund. nup. And. Barb.
c Legem nota. Sed quid ſi per ſtatutum ſit conſtitutum pręmium capienti bānitum, nunquid vltra pręmium habebit capiens expenſas? videtur ꝙ ſic, niſi aliud ſit expreſſum. vℯſ. man. l. idemq; §. idem Labeo. in fin. Et circa huiuſmodi expenſas vide in gloſſ. in verbo oportere, ibi, ſed quid ſi erat ruſticus. Aduerte ibi tamen loquitur in procuratore, ſed hoc caſu non propriè habere mandatum. Conſidera etiam, quia expenſę redduntur ei qui caruit mandato, dummodo obtineat, vtiliter gerat. vt l. iam tamen. §. in hac. ff. iud. ſol. & not. in l. etiam. C. man. & in l. qui proprio. §. litis impendia. ff. de proc. ſic & in caſu noſtro eſt dicendum, vt hic, & ſi non videatur habuiſſe mandatum cum ceperit bannitum. & ſic vtiliter rem fiſci geſſit, conſequi debet expenſas vt d. l. mulier in opus. & quod ibi not. in gloſſ. vlt. vbi caſus ꝙ primò ad conſequendas impenſas a fiſco, non eſt curandum de mandato. Dubium ergo manet nunquid propter conſtitutionem pręmij videatur actum ꝙ fieri debeat expenſis capientis, ſeu de illo pręmio. & dicendū eſt ꝙ expenſis capientis non fiat, niſi expreſsè dictum ſit. dict. §. idem Labeo. quibus adde in materia quod not. Bart. in l. nulla macula. C. de delatoribus. lib. x. & in l. naturalis. §. quod ſi facio. ff. de pręſcri. verbis. & in l. j. §. ſi quis ſeruum. depoſiti.
d Deficiunt. Requiritur tamen declaratoria facti antequā fiat executio, iuxta cap. cum ſecundum. de hęre. lib. 6. & auth. de inceſt. nup. in prin. & quod ibi per gl. & Iaco. de Bel. & dic vt in c. licet Epiſcopus. de pręben. in 6. in c. ordinarij. de off. ord. in 6. in nouel. Et nota ꝙ licet bannitus non debeat audiri, tamen ſi offenditur, poteſt inquiri ſecundum Ric. Adde quod no. l. j. C. ſi tutor non geſſerit.

fectus puta quia dicitur bannitus, an autem admittatur bannitus, vel aliàs excommunicatus procurator. not. extra de accusa. cap. veniens. in nouel. C. de accusa. l. reos. per Cy. dic ꝙ non admittit: quia per istam exceptionem a cum sit peremptoria, lis contestat: & non debet opponi post litem contest. ad quam contestandam in capitali causa admittitur procurator. Secus si obijciatur ne lis contestetur statuto elidente processum vel iurisdictionem. Si qs autem inordinatè excommunicatus est potest per viam simplicis querelę adire superiorem excommunicantem, & petere se absolui. de sen. excom. c. sacro. in nouella. † An autem excommunicatus possit obijcere contra testem de excommunicatione. Dicit Ber. ꝙ sic, de testi. §. testimonium. & Bart. in l. cum mulier. ff. solut. mat. † Not. ergo cum quæritur nunquid vasallus teneatur ĩ guerra iuuare dominum: Dic ꝙ in duobus casibus tenetur de necessitate iuuare. s. quando ius est pro domino. Item cum est dubium. nam determinatio istius dubij non pertinet ad vasallum, sed obsequi debet domino suo, quoniam persona domini sui semper debet sibi videri sancta & honesta, vt ff. de obseq. libert. l. liberto & filio. Item vnus casus est in quo non tenetur iuuare. s. quando iniustitia domini est notoria, & dominus facit guerram alteri, & fuit inceptor guerrę. Dicit tamen Aristoteles ꝙ non incipit qui ita aliquid facit, sed qui ad iram prouocat. sic ff. de iud. l. in tribus. Et præparamenta quæ fiunt ad guerram, ostendunt animum præparantis: vt ff. de condict. ob causam. l. si pecuniam. in prin. quod no. ad intellectum §. tabernarius. in l. si ex plagis. ff. ad l. Aquil. Sed nunquid in casu prædicto potest iuuare dominum si vult? quidã dicunt ꝙ sic. nam & si non necessario, pleniori tamen fungitur obsequio. Alij dicunt contrarium, & melius, quia ad facinora nulla fides se extendit, neq; obligatio vt ff. de pac. l. iurisgen. §. si ob maleficium. Nec societas valet, nec cõfęderatio. ff. pro soc. l. nec prętermittendum. quinimò etiam expresse obligatio non valet. vt ff. de fideius. l. si a reo. Nam quę ad turpem causam se referunt, nõ oportet ad effectum perduci vt ff. de an lega. l. Quintus Mutius, in fin. Item talis iuratio est contra ius diuinum: vt not. C. de nup. Authen. quod eis. b † Et est tertius casus mirabilis, in quo tenetur dominum iuuare, licet sciat dominum habere iniustitiam, videlicet ad ipsius domini defensionem. ¶ Sed hęc quęstio an procedat videamus. Nonne dominus in faciendo iniustitiam prouocat in se guerram. ar. supra de mili. vasal. qui contu. est. c. j. in fi. certè sic. secundum Arist. Respon. non est vis, quia prouocat in se guerram passiuam. Differentia est ergo inter guerram actiuam, & passiuã. Sed adhuc ostenditur & alia ratione ꝙ non debeat eum adiuuare contra iniustam defensionem, quia istud auxiliũ est a iure prohibitum. nam lege cauetur, ꝙ non licet propulsare legitimum aggressorem: vt C. de his qui ad eccles. confu. l. si seruus Item hoc est contra iustitiam, quia non tribuit ius suum vnicuiq;. Item nec iuris diffinitio competit, quia non est ars boni, & æqui. Item sceleratis præstare patrocinium defensionis est legibus, & ipsi naturæ contrarium: vt C. ne sacrum bap. l. fi. in fi. & C. de defen ciui. l. per omnes. Vnde videtur ꝙ Ober. de orto, & Gerar. Gapisti fuerunt duo pecora, siue consideremus ius ciuile, siue ius gentium siue ius diuinum. Bella enim iniusta sunt quædam latrocinia: vt not. ff. de iust. & iur l. ex hoc iure. & si dicatur ꝙ consuetudo feudorum hoc vult. c ¶ Modò venio ad gl. notabilissimam hic positam. Dicunt hic ꝙ si dñs est bannitus, vasallus est à sacramento fidelitatis solutus. Disputat ergo gl. nunquid poterit † vendere feudum tunc, & arguit ꝙ sic: quia liberatus est à domino, ergo potest vtile dominium quod habet vendere. Non enim dicitur dominum contemnere, qui non habet dominum. Et quemadmodum ille qui habet tabernas censuarias potest vendere ius suum, vt ff de contrah. emp. l. qui tabernas. & ff. de leg. j. l. si domus. §. fi. ita iste vasallus quondam, nunc verò francus, de suo vtili dominio poterit & cõtrahendo, & testando disponere pro suo libito voluntatis. Præterea vt dixi, iste interim non est vasallus: sed istud verbum interim, debet poni pro semper: quia bannum perpetuum esse solet. vt C. de pęnis. l. seruus. Licet enim impossibile sit ꝙ princeps in integrum restituat, tamen hoc non debet considerari: imò impossibile reputatur, quod soli principi reseruatur ar. ff. de leg. j. l. apud Iulianum. §. fi. & est text notabilis. ff. de fideicom. li. l. ergo. §. si is qui. & de verb. obl. l. continuus. § cum quis. vbi tex. cum gl. & per Dy. c. semel. de regul. iur. lib. 6. Et † ad idem facit ꝙ lege cauetur, ꝙ si pater fuit deportatus, & per hoc filius fuit effectus sui iuris, ꝙ interim filius habet plenam potestatem alienandi: & alienationes eius valent iure perpetuò. vt C. de sent. pas. l. si Sed glo. determinat ꝙ interim non potest vendere, quia non est extincta fidelitas, sed suspensa donec dominus restituatur. Est enim lõga differentia an aliquid suspendatur, an totaliter obrumpatur: vt no. ff. de ver. ob. l. 2. §. ex his. & l. inter stipulantem. §. sacram. quibus verbis videtur tex. in l. illa instit. ff. de her. inst. vbi per glo. Considera, quia gloss. est falsa: si bannũ habet vim diffinitiuæ per rationes primò allegatas: sed quia bannum dicitur interlocutoria: quod patet: quia fertur ante li. contest. & interlocutoria potest contrario imperio reuocari. vt ff. de re iudic. l. quod iussit. ideo glo. vera. & hoc in bãnito, sed in excommunicato non est dubium: quia excommunicatio non liberat debitores a debito, sed suspendit organa agentis in iudicio. vt in c fin. de hære. & in c. veritatis. de dolo & contu. Et ideo aliud est vasallum esse liberatum, aliud dominum esse excõmunicatum. Nam excommunicationis exceptio dilatoria est, nõ peremptoria, vt not. in c. pia. de excep lib. 6. ideo glo. in excommunicato est vera. Q·io casu no. allegationem valere: tamen excõmunicatum de hoc torqueri non posset durante excõmunicatione. Simile not extra de excep. cum ecclesia & ff. de manum. test.

d l. qui habebat. in vlti. glo. satis notabili. d ¶ † Et quia hic tractatur

9 de banno: quæro quis est effectus banni si iudex simpliciter dixit ita; bannimus Titium tunc dicit hic notabiliter glo. quia dum est bannitus, posset damnum impunè dari in bonis eius: aliàs nihil noceret ei bannum. Ista glo non est alibi, sed truffa est, nisi fortè in banno imperiali, quod est diffidatio quædam, vt in auth. cassa & irrita. C. de sacrosan eccle. quod enim bona bannitorum possint deuastari a quolibet, nec legè, nec æquitate cautum est. Et si iudex vellet in sententia hoc declarare, expresè nõ posset: quia vt dicit tex. alibi, bona non deliquerunt. vt in authen. vt nulli iudi. §. & ga. colla. 9. Item quia etiam bannito debet ius reddi de bonis vt ff. de mino. l. Papinianus exuli. sed fallit in feudo, & quia reatus omnẽ honorem excludit. vt l. j. C. vbi de sena. vel cla. Et adde quod not. in c j. suprà, de mil. vasal. & quod dixi supra tit j. §. si quis hominẽ. Item not. vasalli bona non cõfiscari propter delictum domini, imò feuda eius concessa firma remanere, & eos fieri francos. Tex. videtur hic singularis, imò debet se recognoscere si est superior à quo sit peculium: & peculium filio reseruatur. ff. de min. l. 3. §. sed

e vtrum. & C. qui bonis cede. pos l. penult. in gloss. e ¶ † Demum

10 quærit glo. vtrum potestates terrarum possint aliquem forbannire. & dicit glo. ꝙ sic: & ꝙ bannum eorum habet idem operari ꝙ bannum Regis, licet Rex sit maior qualibet potestate ita dicit gl. Sed Accur. dicit, ꝙ bannum operatur secũdum qualitatẽ delicti: vt no.

ADDITIONES.

a Per istam exceptionem. No. ꝙ quando exceptio est peremptoria, puta cõtra excommunicatum, admittitur procurator in causa criminali. Idẽ dicas in persona illustri, vt est casus fin. in l. fin. de iniur. Idem dicas quando causa est concussa, vt est casus secundum Bal. singularis in l. quamuis indubitati. C. de adul. And. Barb.

b Quod eis. Et de iureiur. c j. §. quia verò. lib. 6. & facit. ff. de verb. ob. l. si plagij. & de condi. insti. l. si filius. & de leg. j. si quis inquilinos. §. fin de ele. vbi periculum. §. nos nihilominus. li. 6. & in auth. scenicas. non solum &c. colla. 5.

c Hoc vult. Nec enim potest alia ratio assignari, vt si dicamus, ꝙ licet dominus iniustè se defendat. tamen vasallus iustè eum defendit, quia hoc facit de mandato consuetudinis. & per hoc non reputatur ei ad culpam. arg ff. de ac. & ob. l. seruus verò in omnibus. Et hoc sumptum est ex l. sed si vnius. §. nec in omnia seruus. ff. de iniur. Respon. ꝙ abominabiles consuetudines non sunt seruandæ. certè & si naturam feudorum consideremus adhuc absurdum est, quia si sum vasallus minoris valuasoris, & ipse rebellat se Comiti iniustè, ꝙ ego possum eum adiuuare in rebellione, cum præstem auxilium meum ei, & fauorem ad delinquendum, & propterea de omnibus damnis restituendis debeo teneri, quatenus deliqui. vt no. in l. 2. §. si quis non homines. ff. vi bon. rap. & per Innoc. in c. fi. extrà ꝙ metus causa. & extrà de iniur. c. in nostra. Sed quicquid dixerim, oportet pure tex. inhærere propter securitatem feudorum in fauorẽ defensionis ipsorum. ff. qui & à quibus. l. prospexit. Et põt suaderi hac ratione, quia vsus armorum est prohibitus offensori inscio principe vt C. vt armorum vsus. lib. xj & ideo propter eius odiositatem facilius est defensio permittenda. Vel dic & clarius ꝙ licet iniustitia prima facie esset, tamen ideò est, quia domini non essent domini, si nollent sibi obediri. Volunt ergo domini suis beneficijs non obstantibus quibuscunque figmentis & cauillationibus protegi, & in dominos recognosci, & ciuile est, quia vasalli sunt quasi stipendiarij dominorum. Et quia tutela non est propriè maleficium etiam si iniusta sit defensio, vt lege prima. ff. de bon. eorum, qui mortem sibi consciuerunt. Et econtrà sic debent tractare vasallos, vt per hoc sint magis tuti ab impressionibus. Et consuetudo hęc in se est bona, licet quandoq; occasio sit mala. Item ad vnguem discernere causas bellorũ, quæ occultæ aliquãdo sunt, difficile est, & locus, & tempus non patitur. Sed tunc ego quęro quomodo potest ista offensio fieri sine re offensa: nam si vna die vnus equitat, alia die equitat, vt maximè in bellis accidit, ꝙ omne agẽs agendo repatitur, intricataq; sint facta bellorum: & vt Dauid ait, nunc hũc nunc illum occidit gladius. Respondeo hoc totum esse naturaliter verũ ut patet experientia, tamen ius non considerat id quod fit consecutiue, sed qđ fit principaliter. Textus est no. in l. fi. ff. quod quisque iu. in alterum statuit. & habetur in l. pater. §. fundum. de le. 3. per Bar. & in l. ambitiosa. ff. de decret. ab or fa. & est text. not. in l. j. in princ. ff. de autho. tut. ibi prima enim ratio authoritatis.

d Notabili. Sed quare fur non potest pro furto excommunicari nisi moueatur. Respon. quia excommunicatio non est propriè pœna delicti furti, qđ apparet quia delictum per causam non purgatur. Item si bannitus non audiatur excipiendo per statutum loci an audiatur opponendo exceptionem facti vel solutionis. Et videtur ꝙ non, per gl. in l. nemo ex his. de reg. iur. tamen licet bannitus non debeat audiri si offendatur, potest per iudicem inquiri secundum Ricar. & adde quod no. in l. j. C. si tu. non ges.

e In glo. Et uide insti. de noxa. in fi. & l. si finita. in §. si de uectigalibus. de dam. infect. per Bartol.

vt no.instit quib.mo.ius pat.po.sol.§.relegati.quæ gl.debet intel
ligi quando per consuetudinem, vel statutum loci bannum suc-
cedit loco diffinitiuæ. Per interlocutoriam enim stantem in sui
natura, nunquam inducitur maxima capita diminutio, vt ff.de in-
11 fa.l quid ergo.§.quæsitum. †Et vtrum valeat statutum, ꝙ banni
ti possint diffinitiuè damnari? dic ꝙ sic, vt no.in c. veritatis. in fi.
extrà de do.& contu.in nouel.& in l.amissione. §. qui deficiũt.de
capit.diminut.vbi habes, ꝙ statutum potest disponere ꝙ bannit*
12 ipso iure & facto sit damnatus. ¶ † Est autem sciendum, ꝙ do.
Iac.de Bel. hic disputat quæstionem de restituto per principem,
vtrum recuperat bona alienata. Pone enim, ꝙ bona erant confi-
scata, & fiscus alij vendiderat, demum ciuitas, vel princeps, qui il
la bona sibi confiscauerat, restituit in integrum confiscatum: nun
quid talia bona restitutus recuperet? Finaliter tenet ꝙ non: quia
quædam sunt quæ deueniunt in alium immediatè per ipsam con
fiscationem: vt est exemplũ in authẽ. bona damnatorum. C. de
bon.proscriptor.& ad illa intelligitur facta restitutio. quædã sunt,
quæ veniunt mediatè per alium contractum, & in illis secus est.
ar.C.ne fiscus rem quam ven euin.l.j. lib.x.& in cap. quamuis. de
rescript.lib.6. Et nos dicimus sic in legitimato post mortẽ patris:
quia aut legitimatur post aditam hæreditatem per legitimos, &
non auferret eis bona. Aut ante, & tunc sic, vt notant moderni.ff.
de lib.& posth.l. Gallus.§. & quid si tantum. quod videtur contra
tra prædicta. Nam & si hæreditas adita sit ab agnatis tantum, ista
acquisitio procedit per immediatã causam deficientis huiusmo
di legitimati tunc effecti sui hæredis: ergo eo ad suitatem restitu
to, rescinditur acquisitio, quasi natiuitate posthumi: quod posset
esse verum, quando ipse princeps restitueret natalibus. Sed secus
in restitutione quam faciunt isti Comites, quia non videtur prin-
ceps sensisse, ꝙ auferatur ius quæsitum alteri. vt C.de preci.impe.
offe.l.quoties.& C de eman.liber.l nec auus: quia inciperet valde
iniquum principis priuilegium fieri.ar.ff.de vul.sub.l.ex facto. &
ꝙ legitimatio appelletur priuilegium potius, quàm ius commu-
ne: patet C.de natur liber.authen.item si quis.ibi dum dicit, prin-
cipis & legis dono per quod verbum, significatur quædam libera
litas, & priuilegium principis. & facit extra de author. & vsu pal.
c.ex tuarum.& C.de bo.va.l.si quãdo.lib.x.& ff.de verb.sig.l.prin
a ceps bona. a ¶ †Sed ego quæro, posito ꝙ legitimatus restituatur
13 ad bona, vtrum agnati qui medio tempore possederunt, tenean
tur ad restitutionem fructuũ perceptorum, vel damnorum dato-
rum in rebus hæreditariis? Respondeo non. & hoc per tex.nota-
bilem.C.de hæretic.auth.de nestorianis. ¶ *Restitutus.* Not. ꝙ abso-
lutio ab excommunicatione dicitur in integrum restitutio. con-
cor.extra de rescrip c.ex literis.& quod no instit.de cap.dimin.§.
14 minor. Et no quod dicitur in glo. ꝙ †potestates terrarum possunt
alios forbannire, quia habent merum imperium. C.de sac.sanct.
eccl.l.nulli.& hoc de consuetudine generali. Alij dicunt per pacẽ
Constantiæ. sed malè dicunt, quia per formam illius pacis requiri
tur ꝙ rectores terrarum confirmentur ab Imperatore: quod de
facto non seruatur: & ideò sola consuetudo patrocinatur ciuita-
tibus huiusmodi. Et not. vtrum bannũ potestatis noceat in feudo
imperiali. Secunda gloss. tangit hæc: sed in gloss. sunt opi. tamen
sentit ꝙ sic: quia affecta persona, & priuilegia sunt affecta. Sed ar.
contra extra de re iud.c pastoralis.in cle. sed ibi Papa fuit fauora-
bilis potius, quàm iustus, secundum quosdam Et verum est ꝙ rea
litas banni non afficit res positas extra territorium, sed inhabita-
b tio subiecti.ff.de postul.l.ex ea.per Accur. b ¶ †Pone, Rex Frãco
rum condemnauit aliquem ad mortem, & dum duceretur ad pati
bulum quorundam rogatu pepercit ei lapsum in integrum resti-
tuendo: quæritur vtrum feudũ quod tenebat a Rege, vel ab alio,
recuperet rebus in eodem statu permanentibus? & videtur ꝙ sic,
vt ff.de manu.test.l. Aristo. Et quia restitutio in integrum æquipa
ratur postliminio, vt ff.de inusto test.l si quis filio.§ pen. Et quia
contrariorum eadem est virtus. Vnde quod condemnatio abstu
lit, plena miseratio in integrũ restitutionis restituit: vt C. de sen.
pas.l.fi.& eo.tit.l j.ibi, vt autem sciat.&c ff.de mino.l. ꝙ si minor.
§.restitutio.&c. In contrarium videtur, ꝙ iste sit effectus seruus
pęnæ, & statim sit inhabilitatus. vnde post restitutionem videtur
nouus homo, & ideò gratiam non recuperat, vt ff.de adimẽ.lega.
l.si seruus.ff.de act & obl.l.seruus effectus.ff de condi. & demõst.
l.intercidit.ar.ff.de cap.& postli.reuers.l.nõ vt a patre.& l.mulier.
& ff.de minor.l.si ex causa §.Papinianus. Sol. si istud feudum erat
apertum Regi, recuperat illud: secus si erat apertum alij: nam resti
tutio Regis nihil operatur in pręiudicium tertij. arg. C. loca. l. si
cum Hermes. Ad l.intercidit, respondeo, ꝙ ibi legatum videtur
deficere a principio: quia pendente conditione superuenit impos
sibilitas, sed quæstio nostra loquitur de iure tertio quæsito: & faci
lius aliquid reparatur, quã in nouam essentiam deducatur, vt ff.
de pac.l.si vnus ex argentarijs.§.sed si pactum conuentum. & fa-
cit C.qui non possunt ad liber.perue.l.j.& quod no.ff.de infa.l.qd
ergo.§ pęna grauior. &c.

ADDITIONES.

a Bona. Ex his itaque habes quod non videtur differentia, an princeps vtatur
vocabulo restitutionis natalium, an vocabulo legitimationis: quia in idem
ista reincidunt. vt in authen.quib.mo.na.ef.sui.§.primis namq; parentibus.
& §.sicut enim. sed inter principem & Comitem vt sic exuberanter sit legi-
timatio facta per principem, quam per eius comitem. quod not.& facit de
præben.c.hi qui authoritate. lib. 6. Adde etiam ꝙ si princeps legitimat per
vocabulum legitimationis, nõ videtur in dubio derogare iuri tertij, de quo
in d.§.& quid si tantum, in d.l.Gallus.per Cy.& Bar. vt ibi dixi.& vide infrà
proxi.q.sequen. Aliud videtur si vtatur verbo restitutionis natalium. licet
per l.ex facto.de vulg.& pup.& l.nec auus.& C.de eman.li.dubium sit.
b Per Accursium. Et adde quod dicit gl. ꝙ potestates terrarum æquiparantur
episcopis, sed præsides æquiparantur Archiepiscopis: vt in capitulo primo.
de officio ordinarij.in 6. vbi in nouella. Item ꝙ præsides nihil potestatibus
mandare possunt in diminutione propriæ iurisdictionis. facit quod not. Ac
cur.ff.de postu.l. ex ea. & iudex competens maior est rege incompetenti.
extra de app.c.cum parati.

1 *Tempus an interpellet pro homine. & nu.2.3.*
4 *Promissio facta sub certa die quæ est impossibilis an ualeat.*
5 *Vasallus non tenetur facere seruitium domino.*

Ad hoc. Dat regulam, & instantiam a regula, & regulæ de
clarationem. Regula est. Vasallus non cogitur
domino offerre seruitium, & quantocunque tempore steterit, ꝙ
seruitium non præstiterit, feudum non amittit. Fallit regula in tri
bus casibus, qui sequuntur. Primus si recusauit facere seruitium
quod debet ad diem ex pacto Secundus, si sibi a domino est denũ
ciatum. Tertius, si sciuerit dominum obsideri, vel ei mortem im
minere, & cum potuit non iuuit eum. Regulæ declaratio est, ꝙ ar
bitrio iudicis hoc reseruatur, qui varijs ex causis & personis diffi-
1 niet h.d. multum no. Iac.de Bel. ¶ †Et not. ꝙ tempus suo naturali
cursu nõ interpellat, sed requiritur interpellatio hominis, vel sta
tuti, vel legis, & vtrobiq; requiritur scientia, vt ff.depo.l.si quis in-
2 ficiatus diu stetit. ¶ †Not ꝙ post interpellationem requiritur cõ
gruum tempus arbitrio iudicis: vt hic, & ff de mino.l. Aemilius.
Et iste tex est valde no. ad contractus, qui tota die fiunt inter ciui-
3 tates, quæ inuicem promittunt auxilium. †Et no. ꝙ si quis promit
a teret facere & curare, tunc non requiritur interpellatio, a sed so-
la scientia sufficeret. imò in spe stare deberet. ar.l j.C.de priua.car
ce.ff.loca.l.locationis.& facit ff.de verb. oblig.in l.si ita stipulatus
essem abs te.de pact.l.non impossibile.& no.in Specu.loc. §.1 ver.
sed nunquid is qui iurauit &c. & docto.in capitulo, breui.de iure-
iur. *Remotum esse.* facit C.de anno.& tribut.lege, pro locis. & l.me-
diterraneæ lib.x.& C. de appellationibus. l. cum post sententiam
4 discussoris. ¶ †Extra quæro si promittitur factum præfixa die, in
qua impossibile est fieri, vtrum promissio sit nulla. Verbi gratia,
promisit quidam domino Comiti Virtutũ facere castrũ in xxx.
diebus sub pęna: & dedit ei fideiussores, quod breuitate temporis
impossibile est fieri, nunquid incidit in pęnam, & tenebuntur fi-
deiussores eius? & videtur ꝙ sic: quia sibi imputet ꝙ arctauit se. vt
l.2.ff.si quis cau. In contrarium videtur, ꝙ impossibilium nulla est
obligatio siue loquamur de legali, vt hic, siue de conuentionali,
vt insti.de verb.oblig.§.loca. So. hic videtur distinguendum, aut
loquimur in contractu bonę fidei, aut stricti iuris, aut simul in
vtroq; puta, quia est contractus locationis operarum cum stipu
latione. Primo casu, valet sublata die de medio tanquam de im-
possibili: & accidenti die tacita legali quæ non impediat purga-
tionem moræ: vt ff.loca.l.insulam.§.primo. Secundo casu distin-
guo: aut dies est apposita in alio pacto, aut in eodẽ. si ĩ alio pacto,
non vitiat: si in eodem, vitiat. similis distinctio est ff. de vsu & ha-
bita.lege per seruum. Tertio casu, non puto ꝙ per inutilem stipu
lationem fiat nouatio: & ideo sequitur ꝙ valeat iure contractus
bonæ fidei &c. ¶ *Promptiores.* Regula quæ hic traditur in senten-
tia, traditur etiam in probationibus: nam fauorabiliores sumus in
recipiendis probationibus, & etiam in receptis ad absolutionẽ,
b quàm ad condemnationem. b Et si reperiatur ꝙ si regula fallat in
sententia, eodem modo fallit in probationibus: text.est singula-
5 ris.ff.de manu.l.lege Iulia & Papia ¶ †*Vel non.* Not. ꝙ si dominus
non denuntiat vasallo, non tenetur offerre vasallus. hoc est verũ,
qñ est rectum feudum, vt nõ.per Iac.de Bel.hic.& dixi supra, si de
feu.fue.ꝯtrouer.inter do.& agna in c. licet. Si est ad certũ seruitiũ,
tũc refert, aut est tẽpus expressum, & interpellat dies pro homi-
ne, &

ADDITIONES.

a Interpellatio. Vide quod no. Bal. post Cy. in l.& si post tres.si quis caut. & in
l.magnam.C.de contrah.& committ. stipulat. And. Barb.
b Condemnationem. No. ꝙ in dubio quis est potius liberandus quàm condẽ
nandus. Fallit in libertate, quia in dubio sententia pro libertate pręualet:
ita & probatio: quod limita singulariter, nisi apertè apparet iniusta. casus est
sing. secundũ Ang. in l.si pars.ff.de inoffi.test. Vide quod no. in l.inter pares.
ff.de re iudic. Vide Bal. in l.contractus. C.de fid.instru. vbi allegat d.l.Iulia-
nus. And. Barba.

ne,& tunc non datur aliquid plus de tẽpore,quia potuit præuidere.Aut nõ eſt expreſſum certum tempus,ſed tacitum : & tũc poſt illud expreſſum datur congruum tẽpus arbitrio iudicis.quia non potuit præuidere.verbi gratia ſi ſit actum ꝙ deberet dominum iuuare mota guerra.vt hic in verſi & cũ potuerit.qui tex. eſt valde no.& vide l.j.ff.de penu.leg.& ff.quã di.le.ce.l.nec ſemel.§.ſi in habitationem.Si autem non eſt tempus appoſitum,requiritur in terpellatio:& cum fiat ſuper facto requiritur aliquod ſpatium tẽporis arbitrio iudicantis. Idem ſi ſit appoſitum tempus cum petiero,vel cum requiſiuero Nam quod iure cauetur idem ſi pacto exprimatur,iuris diſpoſitione non mutatur : vt C.de fideiuſſ.l.nõ rectè.& ff.man.l qui mutuam.§. non ideò.

1 *Emphyteuta an poſſit auferre meliorationes quas fecit : vel ſaltem teneatur dominus eas ſoluere.* 2.
3 *Quid ſi eccleſia vendidit mihi domum iure proprio, & aream iure libellario.& nu.* 4.

a **Si uaſallus.** Si vaſallus ædificiũ fecit in feudo, aut ipſũ ſua pecunia meliorauit, & poſteà mortuus eſt ſine hærede:quæritur quid iur s.Reſpon.aut dominus patiatur ædificium tolli, aut hæredi vaſa li ſoluat pretium meliorationis. Idem eſt ſi vaſallus ſua pecunia feudo ſeruitutem acquiſiuit.h. d.
1 † Et not.ꝙ iſte.§. loquitur quando feudum reuertitur ad dominũ per generationem finitam. Secus ſi reuertatur culpa vaſalli: quia tunc perdit meliorationes quas fecit.Nam cum perdat principale,perdit & acceſſorium,vt l.2.C.de iure emph. Sed videtur ꝙ habeat locum retentio propter expenſas,vt ff.de do. excep.l. Paul⁹. ff.de cond.inde.l.qui exceptionem § ſi pars.& l.ſi in area.ff.de rei ven.l.ſumptus.ff.de leg j.l.domos.& l.ſi domos.ff.de pet. hære.l. planè.& ff.de neg.geſt.l. ſi ex duobus. So. in feudo & emphyteuſi
2 ideò eſt ſecus,quia in pęnam ſui delicti cadit a iure ſuo. † Item in emphyteuſi eſt alia ratio : quia emphyteuſis videtur conceſſa ad
3 meliorandum. ¶ † Sed quid erit tali caſu:Eccleſia vendidit mihi domum iure proprio,& aream iure libellario:finita eſt emphyteuſis tempore:quæritur vtrum eccleſia debeat vnum de duobus facere, vel pati ꝙ ædificium tollatur, vel reſtituere mihi omnes expenſas quas vtiliter feci in ędificando. Et videtur ꝙ ſit in electione eccleſiæ vt hic.In contrariũ videtur,ꝙ ſit in electione mea qui vtiliter geſſi negotia ſua in poſterum, licet à principio geſſerim negotium meum. Nam pro rato debet haberi quod vtiliter geſtum eſt,vt ff de neg.geſt.l.Pomp.ſcribit. Item cùm ſciam rem ad eccleſiã poſt certum tempus reuerſuram, videor habuiſſe ani-
4 mum eccleſiam obligandi. † Sed videtur dicendum,ꝙ ſi eccleſia mihi offert quantum ex ruina ędificij eſſem percepturus,ꝙ eccleſia non teneatur in plus:quia non intereſt mea in plus. vt ff. de rei ven.l.in fundo.Poteſt dici ꝙ ſi expenſa eſt vtilis, teneatur mihi ad expenſam.Sed ſi non eſt vtilis,teneatur mihi ad valorem ruderũ. arg.ff.de neg.geſt.l.ſed an vltro.§.j.Vel dic precisè obſeruari iſtũ tex.ꝙ eccleſia eligat alterum de duobus in emphyteuſi : ſicut hic dicitur in feudo.Nam cùm eccleſia debet eſſe cultrix iuſtitiæ, vt ſuprà de alie.feu.c.j.non debet locupletari cum aliena iactura. & ita ſeruat conſuetudo. Aut ergo ſoluat aut ædificium eleuari permittat.non ob.d.l.in fundo. quia ibi poſſeſſor non habebat cauſã ab agente, nec vlla ratione iuſta motus fecit expenſam:hic verò ſic.& ita credo per iſtum tex. licet aliàs dubitauerim.de hoc dixi ſuprà,ſi contro.fue.de inueſtit.c.j.§. ſi quis de manſo.

ADDITIO.

a Si vaſallus.Vide Bal.in l.fi. §. emptor.C. communia de leg.ad quid alleget iſtum teſt.And.Barb.

Fructus rei feudalis emphyteuticę reuerſi ad dominum ad quem pertineant.
Quid de penſionibus.

His conſequenter. Caſus.Vaſallus defunctus eſt ſine filio relicto extraneo hęrede,& ſic feudum reuertitur ad dominum, quæritur de fructib. eius anni quo reuertitur.Reſpon.diſtinguitur. Aut vaſallus deceſſit ante Martium, & tunc fructus omnes eius anni pertinent ad dñm : Aut ante Auguſtum,& tunc fructus pertinent ad hæredem vaſalli: Aut poſt Auguſtum, & tunc omnes fructus anni percipiet dominus.Quidam tamen dixerunt indiſtinctè omnes fructus pẽdentes ad dominum pertinere h.d.†No ꝙ iſte §. nullam habet in ſe rationem. Si enim diuiſiſſet fructus proportionaliter pro rata anni,potuiſſet rationabiliter, hoc dici:quia totius anni vſusfruct⁹ eſt pro rata anni diuidendus:vt ff.ſol.mat l. diuortio.§.ꝙ in ſementem.Item ſi dixiſſet,ꝙ fructus pendentes tempore mortis vaſalli pertinerent ad dominum,ſicut fructus prædij emphyteutici,habuiſſet in ſe rationem propter cohærentiam ſoli,vt ff.quæ ĩ frau. cre.l ſi.§.pe.ff.de vſufr.l.defuncta ff.de act.emp l.Iulianus.§.ſi fructus.ff.de iure fiſc.l. Valerius.ff.qui.mod. vſuſf. amit. l. ſi vſufructuari⁹ meſſem.ff.de vſufr.ſi fur decerpſerit.Sed dicere ꝙ Marti⁹ vel Auguſtus habeat diuidere fructus nulla eſt ratio,niſi ratio beneplaciti:& fortè ideo quia poſt Martium vaſalli debent ſe præparare ad prælium,qua de cauſa meretur lucrum. Vel dic, quia annus incipit a Martio quò ad virentes fructus: ſicut mundus incepit de mente Martij, & tum primum terra produxit herbam virentem. Et intelligo,ꝙ omnes fructus qui percipiuntur vſque ad calendas Auguſti, vel percipi debent, etiam ſi aliquo modo non potuerunt percipi,ſed ſint in agris pertineant ad vaſallum. His acceptis reliqui mortuo vaſallo ſine hærede pertineant ad domi-
a num. a † Quid de penſionibus ſi feudatarius locauerit feudum. Re
2 ſpon. b idem ꝙ de fructibus qui a loco fructuum ſuccedunt, vt l.
b defuncta.ff de vſuf.ſecundum Iac.de Bel.qui dicit ꝙ hic eſt caſus ſecundum ſecundam lec.ſuam.& vide l.j.C. de anno. ciuil. lib.xj. & infrà an agna.vel filius.c j. vbi videas. & de materia in c.ſi proter tua.in verſ.primum.de reſcrip. in 6.

ADDITIONES.

a. Ad dominum.Quid ſi eſſemus in caſu in quo non reuerteretur, ſed veniret ad fratres deſcendentis, an dicti fructus diuidantur ſecundum formam huius legis,an ſecundum formam d.l.diuortio.ff.ſol.ma. Videtur ꝙ ſecundum formam d.l.diuortio.

b Reſpondeo.Vide B.in c.j.ſuprà de treu.& pac.Vide Bal.in c.ad audientiã. el 2.de reſcrip. vbi loquitur de iſtis penſionibus, & quando ſunt ſoluendæ. And.Barb.

1 *Vaſallus quando tenetur iuuare dominum non habetur ratio affectionis.*
2 *Vaſallus in quibus caſibus non tenetur iuuare dominum.*
3 *Et an teneatur iuuare contra ſeipſum.*
4 *Et an dominus teneatur iuuare vaſallum contra omnem hominem.*
5 *Et cui domino teneatur auxilium præſtare vaſallus.*

Contra omnes. Caſus. Quæſitum eſt contra quos vaſallus debet dominum adiuuare.Reſpon. ꝙ contra omnem hominem : quinimò & contra patrem,& filium,& fratrem:ſed non contra dominum antiquiorẽ.
1 h.d. † No ꝙ non habetur ratio affectionis, cùm vaſallus teneatur iuuare dominum contra patrem & filium, & fratrem.ſic & alibi
2 talis ratio non conſideratur,vt no.ff.de pac.l. fideiuſſores. † Item nota duos caſus, quibus vaſallus non tenetur iuuare dominum: primò contra Imperatorem. Item contra priorem dominũ.Nã ius Regis ſemper videtur exceptum:extra de iureiur.c.venientes. imò debet ſemper ſpecialiter excipi, vt infra de prohi. feu.alie.c. imperia em.§.j.Item videtur exceptum ius priori domini, vt hic: ſed quò ad hunc effectum: vt non teneatur ſecundum dominum contra primum iuuare.Tamen ſi ſecundum dominum cetauerit, tenetur ei ad intereſſe, vt ff de act.emp.l.j.in fi. & ff.de pig act.l.j. § ſi Et ideò vaſallus cum iurat fidelitatem, debet nominatim excipere ius prioris domini vel ſaltem adijcere,ſaluo iure alterius domini,cui eſſem obligatus.argu. ff. de manumiſſ.te.l. ſi quis locuplex.Et hęc maximè vera ſunt in feudo legitimo, quia videtur aſſerere ſe nullum alium dominum habere : vt dixi in euidentialib.
3 huius operis ſuper rubrica.vbi videas.¶†Quærit gl. nunquid vaſallus teneatur iuuare dominum contra ſeipſum, ex vi iuramenti fidelitatis? & videtur ꝙ ſic,vt ff.de cond.inde.l.frater a fratre.in fi. prin.In contrarium videtur quia in generali ſermone nõ continetur perſona loquentis.vt C.de ſol.l.inquiſitio veritatis.Et quia quęlibet res naturaliter appetit conſeruationem ſui eſſe:vt not. ff.de verb.ſig.l liberorum Finaliter gl.determinat,ꝙ non teneatur iuuare contra ſeipſum. Et ratio eſt non ſolùm illa de qua loquitur d.l.inquiſitio veritatis. ſed etiam quia dominus econtrariò non tenet iuuare contra ſeipſum.Et nota iſtam rationem,quia ſi inuicem tenerentur iuuare contra ſeipſos,nulla eſſet obligatio vt ff.de leg.j.
4 l.ab omnibus.§.ſi a Titio.¶†Quærit gl.nunquid dominus teneatur iuuare vaſallum contra omnem hominem? & dicit ꝙ ſic,etiã contra patrẽ domini,& filium eius ex natura parilitatis fidei hinc inde debitæ.Et iſta gl.quotidie allegatur,& not.eam bene.Sed Ia. aliter dicit,ꝙ teneretur contra fratrem & filium, ſed non contra patrem,non obſtante iſta litera:quia loquitur in vaſallo.ſed qõ noſtra loquitur ꝫ, ſcilicet in dño.Sed gl.iſta verius dicit:quia correlatiuorum & mutuæ obligationis eadem eſt natura. vt C. de indi. vidu.l.fi.Et bene facit quod no. in l,qui ſe patris.C.vnde lib.in gl.
5 2. magna, & vide ſuprà de no. for. fidel.c.j. † Facit & iſte tex. ꝙ ſi vaſallus habet duos dominos pugnantes adinuicem, cui teneatur auxilium præſtare.dixi C.de cadu.tollen.in §.ne autem.

De filijs natis ex matrimonio ad morganaticam contracto. Rubr.

1 *Conſuetudo an poſſit diſponere ſuper matrimonio.*

2 *Excluſus*

2 *Exclusus semel semper est exclusus.*
3 *Primogenito mortuo sine hęrede an succedat secundogenitus in regno.*

1 Vidam. † An ꝯsuetudo possit dispone re de substantia matrimonij. Dic vt extra de spon.c.j. super dote verò & successione põt, vt hic habes. & vide quod no.in c.statutum.el j.de hære.lib.6.in nouel. Casus. Quidam nobilis ex nobili muliere suscepit filios, ea mortua non valens continere, accepit minus nobilem, ea ꝯdõne, ꝙ nec
ipsa, nec filij ex ea nati de bonis eius aliquid habeant: decessit po
steà superstitib. filijs vtriusq; matrimonij: filij nati ex hoc matri-
monio non succedunt patri in bonis proprijs extantibus filijs pri-
mi mřimonij: aliàs bene succedunt eis non extantibus: sed in feu-
do nullo casu succedere possunt.h.d. No. ꝙ istud capitulũ ꝯtinet
a magnã iniquitatẽ. [a] vt in auth.de nup §.illud quoqȝ.coll.4. Iac.de
Bel. & licet istud capitulum loquatur de nobilib. loquitur gratia
exempli. Virtus enim istius capituli stat in ꝯsuetudine gñali, vt pa
tet in c.fi. Itẽ non stat in eo ꝙ litera innuit, ꝙ secundam vxorem
prius habuerat pro ꝯcubina: quia, ꝑut dixi, alia rõ pactũ reformat.
2 †*De bonis fratris.* No. ẽt feuda his verbis ꝯtineri, ẽt alijs non extan-
tib. arg. ꝙ semel exclusus ab alio ẽt illo mortuo perseueret exclu
sus: de quo in auth. sed si quis.C.de nup. dixit Cy. in l.sancimus.C.
3 de nup. †Itẽ ar. ad successionẽ regni Siciliæ, quod ex pacto deferẽ
primogenito, quia secundo genitus non succedat ẽt primo mor-
tuo sine hærede: quia de primogenito loquitur pactum nõ de se-
cundogenito, vt C.ad Treb.l.iubemus §.fi. & in prima ꝯstitutiõe
ffiorum. & sic ad Papam liberè redeat dispositio regni &c.

ADDITIO.

a Magnam iniquitatem. Quod etiam not. pro statutis excludentibus filias fęminas extantibus agnatis, quia valida de iure: licet iniquitatem sapere uideantur, per Cyn. in l.j. quę sit long. consue. & suprà, episcopum vel Abba. & per Ioannem Andream in addi. ad Spec. de successione ab intestato.

a De beneficio[a] fęminæ in feudo tradito. Rub.

ADDITIO.

a Beneficio. Vulgo sic inscribitur, De feudo fęminę.

1 *Fęminæ succedunt in feudo materno deficientibus masculis.*
2 *Renuntians iuri suo pęnitere non potest.*
3 *Vasallus an uideatur renuntiare feudo per susceptionem minorũ ordinũ.*

I fœmina. Diuide in duas partes. Primò de successione fęminę in feudo fœmineo. Secundò de successione clerici, secunda ibi, in §.ex hoc. Casus. Filiæ matri in feudo fœmineo suc
cedunt masculis non extantib. ſm Obe. & Gerat. sed ſm alios nõ
succedunt, nisi per pactum sit actũ: hinc est ꝙ clericus nec succe-
dit in feudo paterno. ẽt si posteà habitũ deposuerit. Idẽ in mona-
1 chis qui feudum ante quæsitum perdunt.h.d. ¶†Not. ꝙ in feudo
mřno deficientib. masculis succedunt fęminæ. Et nõ dicetur hoc
feudũ paternũ, sed maternũ eisdẽ regulis, licet mutato vocabulo
transmittatur: qa in habentib. symbolum facilis est trãsitus. Itẽ qa
a primordio tituli posterior formatur euentus: vt C. de impo.lu-
cra.descr.l.j li.x. Itẽ quia initiũ est spectãdũ.ff.de dona. l. qui id qđ.
ff.de fideiuss.tuto.l.j. Itẽ quia qualitas q̃ cępit inesse, perdurat.ff.de
leg.3.l pr.§.quindecim. nec vr̃ alterari qđ in originali qualitate in
habitu retinetur. vt l fi.ff. si ex noxal.cau. aga & hoc de æquitate.
Sed secus ſm naturã originis ex ꝯsuetudine feudi, ſm glo. Sed de
a ista origine non est curandũ.ff. de iust. & iu. l. manumissiones. [a]
2 ¶*Postposuerit.* † Not. ꝙ qui tacitè, & ipso iure renuntiat iuri suo,
posteà pęnitere nõ põt.C.de reb.cre.l.si qs iusiurandũ ff. de min.
l.si filius.ff.de ædil.edic.l.q̃rit §.si vẽditor.C.de pac.l. postq̃ liti.C.
de iur.& fac.igno.l.si emãcipati.C.de fi.instr.si aduersarius. & ĩ c.
3 gratiæ.de rescrip.in cle. ¶†Quærit hic gl. vtrũ per susceptionẽ mi
norũ ordinũ quis videaẽ renuntiare feudo, vel ad ipsum feudũ red
b datur inhabilis. & gl. notabiliter determinat ꝙ non. [b] Et hoc casu
seruiat per substitutũ. Si verò promotus est ad sacerdotiũ, posset
subdistingui. Aut erat feudũ sibi apertum, & vr̃ renuntiare, & iõ
per substitutum non poterit seruire. Aut nõ erat apertum, verbi
gratia, quia primogenitus possidebat feudum, & erãt tres, vel qua-
tuor fratres, & vltimus est factus cardinalis: deinde oẽs fratres de
cesserunt sine hr̃de: vnde de isto vltimo nõ põt dici ꝙ habuerit in
tentionẽ renuntiandi, nec ẽt facultatẽ. Vr̃ ergo ꝙ de æquitate ad-
mittatur ad feudũ, & possit seruire per substitutũ, licet secus sit de
iuris rigore, nisi esset tale seruitium certum, qđ sui natura posset
per quemlibet explicari: quia tunc etiam de iuris rigore feudum
perdit. ar.ff.de ver.obl.l.ꝯtinuus.§.si ab eo. De hoc dixi suprà.si de
feu.fue.ꝯtro.c.si clericus. & s̃.de mili. vasal. qui arm.bel.depo.c.j.
Sed Pet. de Cer. simpliciter dãnat istã gl. & dicit clericũ in sacris
constitutum nullo modo succedere. Et multi alij hoc dicunt, in-
hærentes textui magis quam glo. licet text. videatur iudaicus, &
contra tex. in c.inter dilectos.de fi.instr.

ADDITIONES.

a Manumissiones. Et ex sententia tantum pręsumitur, quantum ex iudice cõstat: naturalis enim ratio est consuetudinis interpres legitima.ff.de excu.tu. l.scire oportet.§.sufficit.

b Quòd non. Et istud sequitur And. de Iser. in §. prętereà.ĩ. de prohibi. feu. ali.per Fed. vbi vult, ꝙ inhabilitas vnius succedendi suppleatur per alium habilem. Idem Ia. de Ardi. in sua summa. si feudum ad plures dese. Idem Dulius in Margarita, & Host. in summa feu. & Odof. & Io. Faso. de pisis & Azo in summa de loca. pro hoc facit c. ex multa. extrà, de voto. & l.quisquis. & l. quod ad similitudinem.C.de epis. & cle. Ray. de Forliuio. in l. continuus.§. ab eo, de verb. ob.

Si vasallus feudo priuetur cui deferatur. Rub.

1 *Dominus non potest facere gratiã in feudo alteri in ꝑiudicium agnatorũ.*
2 *Delictum patris an noceat filio in feudo.*
3 *Feudum si amittatur propter delictum cui applicetur.*
4 *Vasallus an possit propter aliquam ingratitudinem priuari feudo dato ob benemerita.*
5 *Feudum cui applicetur, an agnatis, an domino quando perditur per alienationem.*
6 *Pater non potest priuare filium legitima.*

Asalli. Filius non succedit patri in feudo, nec agnati vsq; ad tertium gradum: qñq; nec descendentes in infinitũ, si vasallus feudo priuetur ꝑꝑ suũ delictũ, nisi filius ꝯquirat, dño gratiã sibi faciente nõ extantibus agnatis.h.d. Et dum tex. loquiẽ de agnatis vsq; ad quartũ gradũ, ad eius
intellectũ aduerte, qa feuda laicorũ transeunt in infinitũ in oẽs de
scendentes masculos hæredes, vt in c.j.§.hic aũt sciendũ. qui feu-
dare pos. Sed si nõ sint hr̃des eius q vltimò possedit feudũ. sed sũt
agnati, nõ succedunt nisi vsq; ad 7. gradũ Sed alij dicunt ꝙ ꝑ infi-
nitũ. ca.j.si vas. feu. pri. cui defer. qđ capitulũ in se nullã hẽt rõnẽ.
& ideo nõ est seruandũ, nisi in ꝓprijs terminis: sed stari dẽt textui:
qa in feudo nõ eunte per saltũ, sed suo ordine taxatus est septim[*]
gradus, vt in c.j.§.hoc quoque. de suc. feu. licet aliqua sit dr̃ia: quia
1 quartũ gradũ nõ vocat pr̃num, sed antiquũ. ¶No. extantib. †agna
tis dñm nõ posse facere gratiã filio in ꝑiudiciũ agnatorũ. Itẽ no. ꝙ
delictũ magis nocet ꝓximiorib. quã remotiorib. Itẽ no. ꝙ hic cõ-
funditur ordo successorij edicti: qa successio incipit a posterio-
re: qđ est irregulare & ꝯ oẽs iuris ciuilis regulas: & ideo nõ est tra-
hendũ ad emphyteusim, nec ad liuellũ, vt ff.de legi.l. quod verò ꝯ
2 rõnẽ. † Hic tangitur illud brocardũ, An delictũ patris noceat fi-
lio: loquor qñ pr̃ deliquit ex ꝯctũ. & dic vno verbo ꝙ nõ nocet,
nisi in casib expressis in iure. Sed Iac. de Bel. super hoc, more suo
multũ insistit. & dicit in effectu ꝙ aliqñ sic. aliqñ nõ. Illud not. ꝙ
interdũ maiorũ tuorũ exempla tibi ꝑiudicant: vt l.si cohortalis.C.
de cohor.li.12.Bart. ¶Et quia materia ista qñ feudũ amittitur, ad
quos reuertatur, est vtilis & quotidiana ideo diuido istã materiã
in duas partes. Primò, qñ vasallus cadit a feudo propter ingratitu
dinem delicti. Secundò, qñ vasallus cadit a feudo ꝑꝑ ingratitudi-
3 nẽ (vt ita dixerim) ꝯctus. † Quæro ergo ad quos feudum reuerti
tur qñ ꝑꝑ ingratitudinem delicti amittitur. Rñ. dicit Ia. de Are. ꝙ
aut vasallus cuius erat feudũ, deliquit in dñm, & tũc reuertitur ad
dñm exclusis descentib. agnatis quibuscunq; Aut deliquit in aliũ,
tunc ad agnatos, vt in §.deniq; q̃sitũ.s̃. quæ fuit prima caus. benefi.
amitten. & c. si quis interfecerit. infrà, an ille qui interfec. fratr.
dom. sui feud. amit. Et hic est casus, vbi filij, licet proximiores re-
pelluntur, & vlteriores agnati admittuntur: vt in capit. si uasallus
culpam. s̃. si de feu. defun. cõtẽ. sit inter domi. & agna. Et est ratio,
quia uasallus delinquendo præiudicat sibi, & liberis suis: quia pa-
ter & filius censetur eadem persona, & uiuo patre censetur domi
a nus: [a] Vnde & uiuo patre priuari potuit, sed secus est in agnatis q
uiuo delinquente non erant domini, & ideo nec priuantur iure
quod non habebant. ar. ad hoc de bo. li. l. 4.§. si capitis. & l. communi liber. & l. Iulianus. ff. de ope. lib. l. ulti. ff si quis aliquem testa.
prohi. l. 2. Sed nũquid expectabitur mors delinquentis, ut ueniãt
agnati? dicit ibidẽ Iac. ꝙ nõ, sed uenient statim tãquam eo mortuo.

ADDITIO.

a Dominus. Et viuo patre Rege, filius Rex dicitur. xxiiij. distinctio. in summa. per glo. nota.

tuo Sed in ꝯ̃riũ vr̃ text. dicere, ꝙ vbi culpa vaſalli auferṫ ei feudũ, ſiue delinquat ꝯ̃ dñm, ſiue ꝯ̃ aliũ, ꝙ viuẽte dño vaſallo delinquẽte,& eius filijs maſculis, ad quos aliàs deberet pertinere, ad dñm dẽt ꝑuenire & cohæredibus nõ p̃iudicat, niſi ad tp̃s, dũ delinquẽs & eius filij ſuperſint:allegat de feudo extraor.§. beneficiũ paternũ.& §.qđ damus & ſatis bene his arguit.¶Sed dñs Io. de Bro.in ſumma ſua ſub rubricella. An felonia à patre cõmiſſa,noceat filio quominus ſuccedat:ſic diſtinguit:Aut feudũ incepit à patre meo: quia res aliqua fuit nouiter data patri meo in feudũ.& felonia nocet mihi: ꝗa in tali feudo nõ poſſum ſuccedere, niſi ex ꝑſona patris mei: vñ ſicut ꝑ feloniã quã cõmiſit pater meus ipſe repelleretṫ,ita & ego repellar : ꝗa hr̃dis ſuccedẽtis in alterius vitiũ par eſt habẽda fortuna.vt C.de fruc.& lit.expẽ.l. 2.& facit C.de bo.li.l.j. vbi filij ꝑꝑ delictũ patris amittũt iura libertorũ paternorum. Aut feudũ incepit ab auo meo,& tũc aut ego viuẽte meo auo non fui animatus,puta ꝗa ipſo viuẽte nõ fui conceptus : tũc felonia patris mei mihi nocet.ꝗa ex ꝑſona aui nihil vẽdicare poſſum, & ex ꝑſona patris mei me fundare nõ poſſum.primũ patet, ꝗa inter me & auũ meũ nulla iura ꝯſanguinitatis fuerũt, vt ff de inoff. teſt.l.ſi ꝗs filio exhr̃dato.ver.cęterũ.ff.vñ cogna. l.j.§.ſi ꝗs ꝓximior. Aut viuẽte auo ꝯceptus, & tũc aut pater meus commiſit feloniã viuẽte auo meo, & nõ nocet mihi: ꝗa ex ꝑſona patris mei nolo admitti ad feudũ, ſed ex ꝑſona aui. vñ in hoc caſu perinde erit ac ſi pater meus nõ eẽt in medio.arg.ff.de iure pat.l.diui fatres.& l.iura.Aut pater meus deliquit poſt mortẽ aui, & tũc mihi bene p̃iudicat:ꝗa tꝑe mortis aui mei pater meus bene erat capax feudi:vñ ex ꝑſona aui nõ poſſum admitti in feudũ,ꝗa pater meus me p̄cedebat.Inſt. de hęre.qua.& diff.§.ſui.Et hoc eſt verũ,ſi pater meus adiuit hr̃ditatẽ aui mei:aliàs ſit repudiaſſet,vel nõ adiuiſſet, tunc poſſem ego ſuccedere auo:& ex ꝑſona aui hr̃e feudũ. ar. C.vñ liber. l.ꝗ ſe patris.Io.de Bro.Sed Henricus Ebridiſ.in ſumma ſua ti.qui.mo.feu. cau.feu.ſic ait.Propter feloniã aũt,ſeu culpã alterius, & nõ ſuam, amittiṫ feudũ,puta, ſi vaſallus delinquat, ſiue culpã cõmittat,ꝑꝑ quã feudũ amittere debeat: qm̃ tũc filij eius, & alij deſcẽdẽtes ſimiliter amittũt.in ca.vaſallus ſi feudũ & d.c.ſi vaſallus culpã.imò ẽt agnati amittũt, licet fuerit paternũ ſi felonia dñm reſpiciat: vt dñs habeat ſuæ iniurię vltionẽ. vt in §.deniq;. ſ̃. quæ fue. pri. cau. bene.amit licet ꝗdã dicãt ꝙ illud c.loꝗtur de feudo nouo, & non de paterno.HẽricusOdoff.in ſum.ſua ſub rubricella,ad quos feudũ reuertaṫ,qñ amittiṫ.ſic ait.Aut vaſallus peccauit in dñm, & ad eũ reuertiṫ, & nõ ad hæredẽ, vt habeat dñs ſuæ iniuriæ vltionẽ.Si verò nõ deliquit in dñm, ſed aliud graue ꝗd fecerit ꝑꝑ qđ feudũ amittere debet,tũc reuertitur ad cohęredes, ſi feudũ paternũ eſt, vt in d.§.deniq;.quæ fu.pri.cau benefi.amit.& infrà,an ille qui interfec.fra.domi.ſui. c. ſi ꝗs interfecerit. Et põt poni exẽplũ qñ in dñm deliquit:puta, ſi nõ petijt inueſtiturã intra tp̃s legitimũ, vel iacuit cũ vxore dñi,vel filia,vel in pręlio dimiſit eũ, vel nõ iuit cũ Imperatore ad ſuſcipiendũ coronã. Exemplũ vero qñ deliquit. ſed nõ ĩ dñm,vñ reuertiṫ ad cohr̃dẽ:puta, ꝗa tradidit hoĩem,ita ꝙ in curia eſſe nõ põt.vt d c ſi quis interfecerit. Vel qñ eſt factus monachus.nã tũc cohæredi aperiṫ. vt in c miles. de inueſtitura quam Titius & idẽ crederẽ in oĩbus cauſis vbi nõ ſunt culpæ. puta. deceſſit vaſallus ſine filijs, vel hr̃ditatẽ repudiat filius nã in his caſibus aperiṫ feudũ in cohæredẽ,de vaſal.qui ꝯ̃ cõſti.Lotha.c.ſi cõtigerit.Idẽ puta in quibuſdã culpis,puta, ſi interfecit aliquem de parẽtibus,qui appellatione parricidij appellanṫ, vel continenṫ:vt in c.deniq;.quę fu.pri.cau.bene.amit.& in d.c.ſi quis interfecerit. & infrà qui teſti ſint neceſ.ad probã no.inueſtit.Odo.Sic ergo vides quibus ſermonibus vtuntur iſti illuſtres doctores. Ego aũt in materia delictorũ per ſe conſidero deſcendentes, & per ſe agnatos.Circa deſcendentes tria conſidero. Primo formã inueſtituræ. Pone, dicit dñs concedo caſtrũ in feudum Titio, & ſuis hæredibus de vno in alterũ reuertẽdo:vel dicit,concedo oĩbus principaliter.vel dicit,cùm extẽt filij & nepotes. vel dicit, attentis meritis ſingulorũ.tũc nõ puto ꝙ culpa vnius alteri noceat:quia vnuſquiſ-

4 que per ſe cenſetur, & tanquam independens ab alio. † Dicit dñs Ia.de Ra.in ſumma ſua ti.qui.mo.feu.amit.qđ eſt aliqñ tale feudũ qđ nulla cauſa,ſtel ingratitudine eſt amiſſibile.vt quia datũ ſit eò ꝙ à morte dantẽ liberauit,vel ab hoſtibus,vel latrũculis eripuerat. vt ff.de do.l.ſi pater.§. j.& ſic magnitudo meritorum cum demeritis compenſatur. ar. tamen ꝙ demerita vltima magis ponderãtur quam præcedentia, quia vltima culpa nocet.ff.de act.emp.l.ſi per emptorem.Secundò debet conſiderari ſtatus perſonæ delinquentis.Nã ſi patri erat radicatum feudũ põt delictum eius nocere filio ſuo, qui deliquit circa feudũ: ſed ſi non eſt radicatũ, tunc non eſt quo ad ſe feudum,vñ non deliquit ꝯ̃ naturam feudi, ideo non nocet filio ſuo. Et iſta conſideratione fundãtur oĩa membra Io.de Bro.Tertio eſt conſiderandum,vtrũ filij ſint nominati tanquam extranei,an tanquam hæredes, an dubitatur. Nam ſi tanquam extranei,quia meruerunt à patre ſuo ſic nominari, nõ nócet eis delictũ patris Si vero vt cohæredes,vel ſimpliciter.tũc ſic. & rõ differentiæ patet, quia non veniunt ex vi paternæ inueſtituræ qñ tanquã extranei,ſed mero beneficio dñi. Sciendũ eſt tamen ꝙ do.Odo.in ſumma ſua ti. qui poſſunt ſuccedere in feudũ. ſic ait. Sed quæro nunquid pactum valet inter fratres de ſucceſſione feudi, puta, inueſtio Titium ita vt ſuccedat in hoc feudo, ſi decedat ſine liberis quidam extraneus. nunquid ſuccedit extraneus & vitur ꝙ ſic:quia pacta appoſita in feudo debent ſeruari Sed contrariũ credo.Nam ſi ſtatuitur hoc ſpeciale in fratribus, ergo in alijs eſt contrarium : vt ff. de iud l. cum prætor. Item hoc pactum eſt contra ius commune: quia alter alteri non poteſt paciſci. vt ff.de verbo. obliga. l. ſtipulatio iſta § alteri. Odoffr.Iſtud eſt verum,ſi verba non ſunt aptè cõcepta:quia nemo recepit ꝓ illo extraneo: ſed ſi aliquis recepit pro ipſo,videtur ꝙ inueſtitura teneat.vt no. in l.huiuſmodi.in princip de leg.j.& ff.de verb.oblig. l.ſtipulatio iſta §. ſi quis inſulam. l. j. ff.de ſtipu. ſeruo.Certè probatur etiam per l. j. C. de donatio. quæ ſub modo. & ff. depoſi. l. publia. & in authen.de non alie. §. emphyteuſim. colla 2.& de felonia delicti dicta ſunt hæc. ¶ Sed quæro quid de felonia contractus. Et diuiditur in duas partes.Prima an præiudicet deſcendentib. Secunda an p̃iudicet cohæredib.i.agnatis ſuꝑ hoc.ſ de ingratitudine ꝯ̃ctus &c.dicit Acc.vbi ſ̃.ꝙ vr̃ ꝙ feudũ ad dñm redeat.vide ſ̃. in ꝗ. cau. feu. ami.§.vl.& ĩ c.imperialẽ.§.callidis.Sed Pi.ibi diſtĩguit,ꝙ aut vaſallus hẽt filios,aut nõ Itẽ aliàs aut ꝯſenſerunt alienationi agnati,aut nõ:Itẽ aliàs:aut volũt offerre p̄tium:aut nõ:de ꝗb.dic vt melius ꝑ Iac.de Bel.ſ̃.de ſuc.feu.c.j.§.hoc quoq;.Io. Faſolus in ſumma ſua ſub rubricella,an alienatione feudi perdaṫ feudũ,ſic ait.Itẽ perdiṫ feudũ alienatione facta ĩ caſu non permiſſo.j̃. de vaſallo q̃ ꝯ̃ ꝯſti.Loth.c.ſi vaſallus.& tũc ad dñm reuertiṫ vt d.c. Imperialẽ. §.callidis.item ſi alia lege alienat q̃ ipſe hẽt,ipſo iure feudũ perdit, ſ̃m Gerardũ.ſed hoc caſu ſ̃m Obertum acquiriṫ dño qñ maſculꝰ ñ extaret,vt ĩ c.ſimiliter.§.ꝑfectò.j̃.de lege Corr. Innuit ergo ſ̃m opi.Obe. ꝙ p̄dicto caſu extãte maſculo hr̃de feudũ ad ipſum maſculũ deuoluaṫ.Sed nõne ꝯ̃dicit oĩb.quæ ſ̃.dicta ſunt de alienatione, q̃ aperit viã inueſtitori, ꝗa a principio vr̃ facta ea lege ne alienet.Et inde q̃cunq; ſequentia formã & originẽ ducũt vt dicit tex. in ſimili ff.ad l.Fal.l.in rõne.la j.§.ſi filio Rñ.vtrunq; verũ eſſe, ꝗa aut delinquiṫ in ſubſtantia alienationis aut in mõ,ſeu qualitate,vt j̃ de lege Corra.§.ꝑfecto.primo caſu reuertiṫ ad dñm.ſecũdo caſu ad maſculũ hr̃dẽ: ꝗa multũ refert vtrũ ſubſtantia corrumpaṫ, an eius qualitas.qđ eſt no. dignũ.Et eſt exẽplũ,ſi ꝑmiſſa eſt alienatio ex ꝯſuetudine,vel pacto parib.& vt fiat alienatio alijs, dũtñ ſine dolo. Itẽ ſi ꝑmiſſa eſt ĩfeudatio parib.& infeudãt eis quos dño expedit non hr̃e:tñ ꝗa iſtud delictũ non eſt in toto, ſed in tali, reuertiṫ ad filios ſ̃m Io.Fa.qđ ſatis vr̃ no.dignũ.Sed Odo.ti.ad quos feu.reuertaṫ,& in ſumma ſua ſic ait. Sed q̃ro ꝗd ſi vaſallus alienat feudum ꝯ̃ nãm feudi,nunquid aperiatur ĩ dñm,vel in cohr̃des. & vr̃ ꝙ liberè reuertaṫ ad dñm, vt dicit ꝯſtitutio Fede.ſ̃.q̃ fu.prima cau.bene.amit.c.ſi.de vaſal.ꝗ ꝯ̃ ꝯſti Lotha.c.j. qui.mo.feu.amit. c.itẽ ſi dño. Nã alienando vr̃ dñm ꝯtemnere vt ibi dicit. ſic in vſu fructuario, ff.de ſu. do.l. ſi vſusfructus.Sed ꝯ̃ vr̃.ſ. ꝙ in cohæredẽ aperiaṫ feudũ.ſ̃.de ſuc.feu.in prin.ſ̃.ſi de feu defun §.Titius.ar.ex̃ de feu.c.ſi So.ſapientes diſtinguunt qñ vaſallus alienat feudũ vtrũ dño,vel alij:Si ꝗdem dñò,aperit feudum in cohæredem, Si verò alij,aut dñi voluntate, aut non:Si dñi voluntate, aperitur feudum in cohæredẽ.Si nõ dñi volũtate, aperitur feudum domino. Odo. Sed in codicib. antiquis feudorũ ſub ti de inueſti. in maritũ fa.reperiebaṫ talis text.quem habeo in libro meo ſubtus ſcriptum. Si aliquis feudum habuerit,dum habuerit, & aliquam ꝯuentionem, aut refutationem fecerit dño, aut alicui perſonæ, qđ vel quę nocere videatur ei ꝗ in feudum ſuccedere debeat, talis ꝯuentio aut refutatio ei qui ſuccedere in feudum dẽt, non nocet : excipimus patrẽ qui feudũ acquiſiuit:niſi capitulum in odiũ filij,vel nepotis fecerit.Et ſicut aliàs dixi,iſtud vr̃ apocriphum,& neſciṫ author,& per ꝯñs non hẽt authoritatẽ ab authore ſed hẽt in ſe ex æquitate

6 multum de medulla rõnis.† Nam videmus ꝙ pr̃ non põt fraudare filium legitima,vt ex̃ de teſta.Ray.Nec libertus patronũ, vt l.j. ff.ſi quid in frau patr.nec arrogator filium arrogatũ : vt ff.ſi ꝗd in frau.patroni.l.ſi nec diuortiũ alios quorũ intereſt, vt ff.ſol. mat. l. filiæ meæ.Nec renũtiatio vt in c.j.de rẽnũ.li.6.& in ſumma,fraus, & dolus unius alteri nocere non dẽt. Et ſi tu dicas ꝙ iõ nõ nocet, quia habet cauſam a delinquẽte.Rñ.ꝙ illud eſt verum, qñ a delinquente hebeatur totalis cã. Sed in feudo paterno non habetur totalis cauſa a patre, ſed a genere :ergo &c. Sed hoc refricare eſſet multoties dicta repetere, & ideo ſubſiſto.

Qui teſtes ſunt neceſſarij ad probandum nouam inueſtituram, Rubrica.

1 *Teſtes qui ſunt neceßarij in inueſtitura.*
2 *Iuramentũ non ſemper defertur poßidenti feudum ſed arbitrio iudicis.*
3 *Incrementum feudi qualiter probetur.& nu.4.*

5 *Inueſtitura an probarĩ poßit ſi non inueniatur breue teſtatum per alios quàm per pares curię.*
6 *Et an probetur inueſtitura per confeßionem domini.*

SIue clericus. Diuide in duas partes. Primò qualiter probet
noua inueſtitura. Secundò qualiter vetus. ſe-
cunda incipit in §.de veteri.Caſus.Noua inue-
ſtitura probatur per teſtes pares curtis,aut bre
ue teſtatum a paribus confirmatum, ſiue dñs
ſit laicus, ſiue clericus. nec aliter facta valet ẽt
ſi dominus confiteatur factam,& alij contrà teſtentur.Et dicitur
noua inueſtitura quando feudum de nouo acquiritur. Vetus aũt
inueſtitura probari poteſt teſtibus quibuſcunq; paribus, vel non
paribus maſculis tamen,& non fœminis.h.d.¶*Siue clericus*. Quã
do facit inueſtituram de re propria. *Ad ſolennitatẽ*. Not. verbum
nec a paribus.Hæc opinio nõ videtur mihi rationabilis,quia iſtud
non eſſet probare per breue teſtatum, ſed ſimul ꝑ breue teſtatũ
& per pares:argu.ff.ſi cer.pe.l.certi condictio.§.qm. Vel dic,ſi po
tuerunt haberi pares,debet eſſe confirmatum a paribus:ſed ſi nõ
potuerint haberi, ſufficit inſtrumentum publicum teſtibus robo
ratum per eius authoritatem. Tutior opi. eſt deſeruire textui ꝙ
interſint pares ad ſolennitatem inſtrumenti ſecundũ Iac. de Bel.
& Odof.in ſumma ſua in tit. qũo probetur inue. ¶Sed ad quid ſe
intromittit Imperator de factis clericorum.Reſpon.ratione con
a tractus non ratione perſonatum. a ¶†Sed ſuper hac materia Iac.
1 de Bel.ſ̃.tit.quid ſit inueſt.ponit talem diſtinctionem; cum quæ-
ritur qui teſtes ſint neceſſarij in inueſtitura,& per quos probetur,
& qualiter,& cui onus probationis incumbat:diſtingue,aut quęrit
de inueſtitura veteri,aut de noua. Si de ueteri, regula eſt, ꝙ ſuffi
ciunt pares & extranei indiſtinctè, vt hoc capitulo: Si de noua,
tunc aut de clericorum inueſtitura, aut laicorum. Primo caſu re-
gula eſt,ꝙ pariter admittuntur pares extranei,vt ſ̃.ſi de inueſt.in-
ter dominum,& vaſal.lis ori.§.fin. Et eſt rõ, vt ibi patet in litera.
hoc verum ſi ex rebus eccleſię fiat inueſtitura:ſed ſi de ꝓprijs,idẽ
tũc ſeruatur qđ in laico:vt ĩ de cle.qui inueſti.fecit.c.j.Si laicorũ,
& tunc aut quæritur de inueſtitura tꝑe quo fit.aut poſt tp̃s quo fa
cta eſt.Si quæratur de noua inueſtitura tꝑe quo fit, ſi quidem dñs
habet pares,debet fieri inueſtitura coram eis ſaltem duobus, vel
trib.vel breui teſtato interueniẽte a parib.ꝯfirmato.licet Mediol.
aliter ſeruẽt:vt hoc c.& ſ̃.qd ſit inueſti. §. j. aliàs inueſtitura facta
nõ valet,ẽt ſi ſint abſentes pares: qa expectãdi ſunt: vt infrà deꝯ-
ſue.rect.feu.c j.§.fi.Nõ;ob.ſ̃. ſi de inueſti. inter dñm & vaſallũ.c.j.
vt ibi no.Si verò nõ habeat pares, tũc adhibet dñs quos meliores
p̃t,liberos tñ.vt ſ.quid ſit inueſt. c.j. §.ſi aũt inueſtitura. & infrà de
notis feud.§. qđ aũt pares. Si verò q̃ris de ĩueſtitura noua poſt tp̃s
quo facta eſt,aut cõtẽtio eſt inter dñm,& vaſalũ.vel deputatũ ad
guardia, aut inter dñm, & creditorem, aut inter dñm & empto-
rem,aut inter dñm & eũ qui ſibi prætendit feudũ cameræ:vel feu-
dum cauenæ: aut inter dominum & vaſallum qui dicit ſe inueſti-
tum de noua inueſtitura:aut inter dñm & agnatũ, qui dicit ſe ſuc-
ceſſiſſe vaſallo:aut inter dñm & filiũ vaſalli, aut eſt contentio in-
ter agnatos & filiã: aut contẽtio inter vaſallũ. & aliũ quẽ ꝯſtat nõ
eſſe vaſallũ.Si quidẽ cõtentio eſt inter dominũ & caſtaldũ,vel de-
putatũ ad guardiam,dic vt dixi ſuprà de feu.guardiæ.c.j.& de cõ-
tro.inueſti c.j.§.itẽ ſi vaſallus de conten.inter dominum & vaſal.
de inueſt.§.cæterum Si verò contentio eſt inter dominum credi-
torem dic vt ſuprà de cõtrouerſia inueſti.c.j.§.ſimiliter.& de feu.
da. inuicem l.commiſ.c.j.& ca.fin. Si verò contentio eſt inter do-
minũ & emptorẽ,tunc dic vt infrà de contro inter dñm & vaſal-
lum.c.j.§.fi.de ꝯten.inter dñm & emp.feu.c.j.Si verò eſt cõtentio
inter dominũ, & eum qui ſibi prætendit feudum cameræ, vel ca-
uenæ,dic vt infrã in c.j.§.ſi verò vaſallus.Si verò eſt contentio in-
ter dominum & vaſallum,qui dicit ſe inueſtitũ de noua inueſtitu
ra hoc membrum proſequitur gl.ſed dic clarius. Aut eſt conten-
tio de inueſtitura quam dominus negat eſſe factũ: Aut ecõtrario,
eſt cõtentio de inueſtitura quã dñs affirmat, & vaſallus negat:aut
de incremento feudi aut de pactis initis inter eos præter feudi na
turam, aut eſt contentio de ingratitudine vaſalli. Si quidem eſt
contentio de inueſtitura quam dominus negat interueniſſe,tunc
aut dominus poſſidet aut vaſallus:ſi dominus, tũc probare debet
vaſallus per pares curtis, vel breue teſtatum à paribus confirma-
tum:vt in cap.primo.§.j quid ſit inueſtitu. & ſuprà de conten. in-
ter dominum & vaſal.de inueſti.c.j.in princip.& ſi de inueſt.inter
dñm & vaſal. lis ori. c. j. licet ſecundũ Mediolañ. aliter ſeruetur
vt dixi.hoc eſt verũ ſi teſtes non recuſent dicere veritatem.aliàs
cogẽdi ſunt à paribus,vel à dño:vt ſupra qd ſit inueſt.c.j.& ſupra
de nou.for.fidel.c.j.§.notandũ.& ſi dominus non compellat, licet
vaſallo probare per extraneos, vt cap. j. quid ſit inueſtitu. Poteſt
etiam cogi petere teſtes a Comite, vel populo, vel ab Imperato-
re,vt ſupra ſi de feu.inter dominum & vaſallum lis ori. c.j.ſiue te-
ſtes ſunt pares ſiue extranei,vt ibi patet in litera.Hæc vera, ſi do-
minus habet pares, aliàs admittuntur indiſtinctè etiam extranei.
vt c.j. quid ſit inueſti. Si vero vaſallus non poteſt probare per te-
ſtes,vel per breue teſtatum, regulaliter domino poſſidenti datur
iuſiurandum vt iuret, vel referat. vt ſupra quid ſit inueſtit. § j.ſu-
pra de controuer.inueſti.c.j.circa prin.de conten.inter dominum
& vaſ.de inueſti.circa princ.In caſibus tamen remittitur domino
iuramentum,vt ſupra de contro.inueſt.c.j.§.ſi verò feudum.& de
conten.inter dominum & vaſal. c. j. §.cæterum. Sinautem poſſi-
deret vaſallus,domino incumbit probatio,quia actor eſt,vt C.de
prob.l.actor. & de eden. l. qui accuſare. & ſupra quid ſit inueſti.
§.ſi verò.Eo autẽ deficiẽte in probatione,aut vaſallus poſſidet an
no,domino ſciente, & ſeruitiũ ſponte recipiente, & defertur va-
ſallo iuramentum.vt ſolus iuret. vt ſupra ſi de inueſti.inter do.&
vaſal.lis ori.c j.§.fi.Vel dic ꝙ ibi conſtabat feudum eſſe:dubitabat
tamen an eſſet paternum vel collaterales: aliàs forte non iuraret
ſolus,vt infra de cõſue.rec.feu.c.j. ſi autem poſſedit minus anno,
vel domino ignorante,tũnc iurat dominus, vt ibi: ſi autem vaſal-
lus præſcripſit rem iure feudi xxx. annis: tunc obtinet ſine ſacra-
mento.ſupra ſi de feu.fue contro. c. ſi quis per xxx. Aut poſſedit
maiori tempore anni domino ignorante,non tamen præſcripſit,
tunc iurat cum xij.ſacramentalibus,vt ſupra de conten. inter do-
minum & vaſallum de inueſti.c.j.circa prin. & ſi de inueſti. inter
2 dominum & vaſal.lis ori. circa prin. † Sed eſt notandum,ꝙ iura-
mentum non ſemper defertur poſſidenti,ſed iudicis arbitrio cõ-
mittitur cui ſit deferendum: quod intueri debet ſecundum facti
qualitatem,& perſonarum ꝯditionem,& cauſæ naturam. vt ĩ.de
conſuetu.rec.feu.ca j.C.de reb.credi.& iureiur.l.in bonæ fidei. &
plenè dixi ſupra de contro.inueſti.c.j.circa prin. Qualiter autem
iurare debeat dominus,& vaſallus,& eius hæredes dic vt ſuprà de
content.inter do.& vaſal.de inueſtit.feud.cap.j.circa prin.& ſi de
inueſt.inter do.& vaſal.lis oria.cap.2.circa princip. & infra de cõ
ſue.rec.feu.c.j §.fin.Item eſt ſciendum quod non obſtante cõtro
uerſia debet vaſallus inueſtiri de ſuo,& alio recto feudo, quod hẽ
ab eodem domino ſine cõtrouerſia vt ſ̃. de cõtrouerſia inter me
& domi.de por.feud.fratris mei.cap.j.§.fi.& infrà de alie.feud.pat.
c.2.Si autem econtrariò eſt controuerſia de inueſtitura,quam do
minus affirmat & vaſallus negat,dic vt ſuprà ſi de feu.fue.cõtro.
3 cap.vaſallus.de leg.Cor.c.fi.† Si verò eſt contentio de incremẽto
feudi,dic vt ſuprà de controuerſia inueſti.c.j. §. ſi quis de manſo.
& de inueſt.de re.alie.fac.c.j.§.fi.& ſuprà,hic finitur lex.c.j.§.ſi va
ſallus & § ſequenti.Si autem eſt contentio inter dominum & va-
ſallum de pactis appoſitis inter eos,dic vt ſuprà quid ſit inueſtitu-
ra.§.fi.Si autem eſt contentio de ingratitudine vaſalli dic vt ſ̃.qui
teſtes ſint neceſſa.ad probandum ingratitudinem.c.j.Si autem eſt
contentio inter dominum & agnatos vaſalli,dic vt ſuprà deꝯtro.
inueſtit.§.cum autem.de conten.inter me & do.de por.fra.mei.c.
j.de gra. ſuc.in feu.c fi. & de inueſtit.in mari. facta.c.j.§.item pla-
cet.& ſi de feu.fue. contro.cap.j. ſi autem contentio eſt inter do-
minum & filiam vaſalli,dic vt ſuprà ſi de feu.fue. controuer.c.in-
ter filiam. & de contentione inter maſculum & fęminam. c. pri-
mo.Si autem contentio eſt inter agnatum,& filiam,dic vt ſ̃. ſi de
feu.fue.ꝯtro.c.2.& de gradi.ſucc.in feu.c.fi.de cap.qui cu.ven.c.ſi
ꝯtentio.Si aũt eſt contentio inter vaſallos,dic vt ſ̃. de pace tenen-
da.cap.ſi duo.& §.tres.& de lege Corradi.c.2.Si autem eſt ꝯtentio
inter vaſallum,& alium quem ꝯſtat non eſſe vaſallum, dic ut ĩ.de
contro.inter vaſallum & alium de bene.c.j.Ia. de Bel.Sed iſta di
ſtinctio licet ſit bona & perfecta, tamen poteſt abbreuiari. Dico
ego ꝙ aut quæritur de ꝯ̃ctu, aut de probatione, Si de contractu,
aut eſt noua inueſtitura,aut antiqua.Primò requiritur alterum de
duobus,vel ꝙ interfuerint pares curtis ſi dominus habebat pares,
vel breue teſtatum.Et quia alternatiuè lex loquitur, non requiro
ꝙ per breue teſtatum habuit præſentiam parium. ſtatur enim in
dubio propter publicam fidem. vel dic vt ſupra dixi apoſtillando
textum.Si autem dominus non habebat pares ſufficiunt extranei
dũtamen ſint viri probati,& omni exceptione maiores. † Si verò
4 loquimur de veteri inueſtitura, quia fomentum antiquitatis hẽt,
ſufficiunt teſtes extranei,dumtamen ſint probatæ & optimæ opi
nionis.& hoc in inueſtitura laicorum. Sed ĩ inueſtitura clericorũ
de rebus eccleſiarum ſiue ſit noua ſiue vetus, ſufficiunt teſtes ido
nei extranei,vt hic probatur in ca.noſtro.vt ſ̃.quę ſit inueſt.quam
Titius.c.j.& ſi de inueſtitu.inter dominũ, & vaſallum lis oria. c.j.
Dico aũt de ꝯ̃ctu quo ad valentiam ꝯ̃ctus quæ ꝯſiſtit in duob. ſci-
licet in ſubſtantia & ſolẽnitate.Nã oẽ quod eſt,habẽt aliqđ prin-
5 cipium ſui eſſe:vt l.j.ff.de regula Cato.¶†Nunc ſequit̃ ſ̃m mem
brũ principale de ꝓbatione. Et ad intelligentiam huius p̃mitto ꝙ
iſta ſunt diuerſa,eſſe,& pro habito eſſe:vt ff. de teſt. tu.l.duo ſunt
Titij.põt.n.accidere qđ inueſtitura ſit ſolenniter facta: tñ breue
teſtatum non reperit̃, vel pares curtis deceſſerunt. Et iõ videndũ
eſt quid iuris ſi non reperitur breue teſtatũ, vtrũ ꝯ̃ctus, vel caſus
poſſit probari per alios,quã per pares curtis.& eſt arg.ꝙ ſic.C. de
fide

ADDITIO.

a Perſonarum.Et no.ꝙ propter abſentiam teſtium inſtrumentalium,aliquã do alij idonei admittuntur,vt C.quemadmo.teſta.ape.l. 2.

fide instru.l. sicut iniquum Nam debet casus fortuitus rescindere ea quæ legitimè facta sunt:sicut videmus in sententia quæ licet sit lata in scriptis,tamen perdita scriptura casu fortuito potest proba ri eius tenor & amissio per testes:vt l.quoniam.C.de hæreticis.Itē videmus in priuilegijs dummodo testes sint literati, & solennes. extra de censi.c.cum olim.Si verò non interuenit instrumētum, & testes substantiales sint mortui, non superest vasallo facultas probandi:debuit enim facere testes recipi ad æternam rei memoriam,ne fortuitis casibus probationis copia subtraheretur ei.vt C. de vsuris.pupil.l.si.ff.ad leg. Aquil.l.in lege Aquil.si deletum. C. de
5 testi.l. publicati.extrà de testi.ca. significauit. &c. Albe.¶† Modò reuocatur in dubium vtrum per confessionem domini probetur inuestitura.Et dicit aut loquitur de præiudicio tertij & non sufficit confessio domini.vt ff.de iureiur.l.sed & si possessori. §.fin. cum l. sequenti. Aut loquitur de præiudicio ipsius confitentis,& tunc aut confitetur rem verè & solenniter actam, & tunc statur cōfessioni:vt l.j.de cōfessis.& quod no.C.de lib.cau.l.iubemus.& l.cum precum.& C.de omni agro deser. l.rura. lib. xj. Aut dñs cōfitetur veritatē,sed negat solennitatē,& tunc aut à principio,& dominus debet audiri, quia pro nō facto habetur quod non legitimè factū est. Aut primò negat, & posteà delato ei sacramento confitetur veritatē, & negat solennitatē. & tunc nihil patrocinatur ei negatio,vt C.de fideic.l.quæstionē.& instit.de fideicō.hære.§.fi.& hic. & sic propter mandatū, inducitur quædā conualescentia & ciuilis obligatio, quæ est vbicunque agi potest secundum nostræ ciuitatis iura,vel melius, ideo est quia propter primum mendacium super veritatem:& sic finguntur omnia solenniter acta. vt C. de nō nu.pecun. Authen. contra qui propriam.iuxta illud, qui sic sæpè mentiri soles,quod si quando dicere verum velis,non adhibeo fidem.ar.ff. de accu.l. si cui.§.j.ff.de re mili.l.non omnes.§.à barbaris.Alius casus est quando quis confitetur solennitatem,& negat veritatem,vt quia intentatur feudum rectū,& dominus dicit verè ꝙ interuenerunt pares curtis,sed tamen non est feudum rectum, sed guardiæ,v el simile, & tunc dic vt notat. suprà de feu. guar. & suprà de controuer.inuestit.ca.j.§ similiter.cum simil.ib.*Nouam in*
7 *uestituram.*† Not.hic casum expressum,quę dicatur inuestitura noua. *Præter fœminas.* Not.ī feudis fœminarū testimoniū ñ admitti.

De consuetudine recti feudi. Rubr.

Sicut non licet ignorare generales leges, ita non licet ignorare generales consuetudines: ita dicit Ia. de Are.C.de sum. tri.l. cunctos populos.

1 *Successio feudi an sit duplex:sicut est duplex bonorum possessio.*
2 *Possessio quot modis tradatur.*
3 *Confessio est probatio à lege approbata.*
4 *Decimę & iurisdictio an possint dari in feudum.*
5 *Absens quanto tempore debeat expectari.*
6 *Actus factus non expectatis expectandis non ualet.*
7 *Statutum quòd mulieres non possunt contrahere sine presentia propinquorum:& propinqui nolint adesse,quid iuris.*
8 *Ius sibi dicere an quis possit,si iudex sit absens.*

SCiendum. Diuide in duas partes.Primò quibus modis acquiritur feudum. Secundò qualiter probetur noua inuestitura secunda incipit in § quod tamen dictum est.Casus.Feudum acquiritur,inuestitura, successione, vel eo quod habetur pro inuestitura.Et si dominus dixerit coram curia vasallo, vade in possessionē feudi,& iuit,acquiritur sibi feudum, ac si esset propria facta inuestitura, quinimo & si vasallus per annum tenuit beneficium dño sciente,& nō contradicente,& seruitium eius quasi à vasallo recipiendo,si vasallus hoc probet per testes,vel per iuramētum,vasallus obtinebit,nisi à domino contrariū probetur, & hoc in prima parte.In secunda dicitur nouam inuestiturā probari per pares curtis si habet pares, vel admittuntur etiam extranei.sed si dominus
1 pares habet,& absunt,expectandi sunt h.d.*Successione.*† dicit Spe. in ti.de feu.§.quoniam.ver.si.xxvj.ꝙ dixerūt quidā, ꝙ sicut est duplex bonorū possessio,s.edictalis & decretalis: quia sunt idem in substātia:ita est duplex successio.s.edictalis, quia filius succedit in feud.& decretalis:quia debet intra certū tēpus dñm agnoscere,& fidelitatem ei præstare. Et sicut bonorum possessio decretalis nihil operatur sine edictali, & edictalis anno finitur sine decretali: ita statutus est filio annus, & dies.sed si tu ponderas istum text in .inuestitura quæ fit de filio,nō est verum ꝙ sit decretalis:sed est q̄dam executio primæ,quæ propriè dicitur inuestitura paterna,hęc verò quæ fit filio se recognoscente in vasal'ū nō est propriè inuestitura,sed successio. Tex. est hic ꝙ apparet casu econuerso.si vasallus viuit, & dominus mortuus est : quia inuestitura quam faciunt hæredes domini, non tribuit ius nouum, sed est quidam ordo qui debet seruari pro conseruatione iuris quæsiti, quod habetur pro inuestitura.Et not.hic quòd non est omnino idem quod habetur pro eodē.vt no.ff.de verborum signifi.l.mercis ¶*Vide & teneas.* Not. quod secuto effectu istorum verborum,quia apprehensa est possessio corporalis & ista verba fuerunt prolata corā paribus curiæ,vel per breue testatum,istud est rectum feudum,& recta inuestitura,ac si dominus tradidisset per se corporalem possessionē.
2 † Nā tribus modis vera possessio traditur:scilicet proprio corpore tradentis.Item cum ille qui est in possessione discedit, & alius ingreditur.vt ff. de contrahenda emptio.l.fistulas.§.fundū.& ff.de acqui poss.l.permisceri.§.species.Item qñ datur licentia,& sequitur ingressio:nimirū quia iste est nūtius in rem suā,& fungitur officio nūtij,& iure vasalli:vt no.ff de re iud.l.miles.§. qui iudicati.& facit ff.de acquir.poss.l.q absenti.sed si ista verba nō fuissent ꝑlata corā paribus curiæ, vel breui testato, licet de abusiua inuestitura cōstaret per pares curtis,vel ꝑ breue testatū, vel per cōfessionem
3 dñi, istud nō censeretur iure recti feudi.† Sed hoc de cōfessione nō credo verū : qa cōfessio est ꝓbatio à lege ꝓbata,vt in auth.de ęqua. do. §. illud.tunc istud feud. non censeretur iure recti feudi: nec transmitteretur ad hæredem.Et ideo est, quia est vndique sua solennitate vallatum.vt suprà qui.mo.feu.consti. potest. c.j.
4 ¶† Sed quæritur quid in iurisdictione, vel decima, seu iure decimationis,uel alijs rebus incorporalibus. Respon. sine possessione dari possunt in feudum quia non possidentur. Alij dicunt ꝙ debet interuenire cessio quæ idē operatur in incorporalibus quod operatur traditio in rebus corporalibus.vt no.ff.de dona.l. ad eum. & C.quando fiscus,vel pri.l.fin. Alij dicunt quòd sufficit si dominus patitur vasallum vti.ff.de iu.do.l.si sponsalibus.§.j.ff.si ser. ven.si à te.C de vsufr l. corruptionem. ff. de serui.l. quoties ff. de ser.rust. prædio. l. si ædes. in fi Alij dicunt ꝙ si datum est castrum cū iurisdictione, possessio iurisdictionis non acquiritur sine possessione, siue apprehensione territorij. Et sic est necesse ꝙ prius de isto castro & territorio fiat inuestitura corporalis tanquā de principalibus,& tanquā de fundamēto iurisdictionis. vt C. vbi & apud quos. l.fi.Considera quòd castro nulla est attributa iurisdictio actiuè,qa nullum est ei deputatū territorium quod dicitur à terrendo,vt notat Inno.de restitu. spo. cum ad sedem. Passiua autem iurisdictio bene inest.vt C.de episco.& cleri.l.nulla.§.quòd si inuito. & nota. in authen.qui.mo. na. effic. sui. §. si quis autem ex qualibet.& pro tanto imperium merum vel mixtum, & ipsa iurisdictio non est quid accessorium castri,imò est quid maius eo.Tamen considera quòd quędam quasi possessio cōsistit in habitu, & hæc in istis incorporalibus acquiritur potestatis collatione vt extrà de elec.c. trāsmissa. Quædā cōsistit in actu,& executione, & hęc acquiritur operis effectu.Porro qui nihil agit, nihil possidet. vt no.ff de ser. rusti.pręd.l.seruitutes quę in superficie.*Aliquo tempore.* nō minus. anno Iac.Bel.*Domino presente.*ff.de procu pręsentis.& l.mu'us.§.is qui curatorem. vel in eodem foro existente. vt C. de pręscri. lon.
5 tēpo.l. fina. ver. de hoc. *Expectandi.*† Nota absentes expectandos: quod verum est si cōmodè possunt expectari ; vt plenè legitur & not.ff.de vaca.mu.l prętor.§.si post causam & expectabuntur per duos menses & non vltra.vt ff.de iure fisci.l aufertur.§. qui cōpensatione.& ff.qui sine manumis. ad lib.perue.l.Latinus & argu.extra de loc.c.potuit.vel iudex diffiniet tempus ex quo non est à iure diffinitum.vt l.j.ff.de iure delib.& no.in simili ff.de procur. l.omnium.& arg.C.de inge.& manu.l.diffamari.& ff de hæred.insti.l.si quis instituatur.& l.de die.in prin.qui satis.cog.& l.si seruus de bo.
6 autho.iud.pos.† Et no.hic ꝙ non valet factum non expectatis expectādis,nisi requisiti adesse noluerint.argu.eorū quę not. ff. de in integ.rest.l.fi.Et hoc verum,quādo est talis cōtrahens qui habeat administrationem:secus si propter absentiam nō habeat administrationē, vt adultus absente curatore. Nam tunc absentia impe-
7 dit actum geri.vt ff.de autho.tuto.l.j.in fi.† Et tunc est arg.ad quęstionem statuti dicētis ꝙ mulieres non possunt cōtrahere sine pręsentia propinquorum. Nā cū auferat eis administrationē posito quod ꝓpinqui nollent interesse, tamen non valet cōtractus nisi ꝓpinqui hoc facerent dolo malo. Nam tunc iudex potest eorum ꝓsentiam supplere decernendo se ratum habiturum id quod gestum erit eorum,calumniosa absentia non obstante.argu.ff. quod cum fal. tuto. l.j.§. ij.Nam tunc & remouere potest eos, vt suspe-
8 ctos. vt C. de procur. Leum qui res agit hæredum. † Deinde nota valde gloss. hic positam, quia nos dicimus quod propter absentiam magistratus potest interdum quis sibi ius dicere. Nam certè imò debet magistratus expectari.Ita dicit gl.hic no.Sed si expectatio esset frustra nō puto expectādū. vt ff.de statu hominū l. Arethusa.& extra de sortile.ca.ij.facit ff.de ritu nuptiarū.l.si ita pater.

1 *Actiones interrogatoriæ an hodie sint in usu.*
2 *Probationum tria sunt genera.*
3 *Indicia uerisimilia per quas res fiant.*
4 *Testis non legitimè examinatus an faciat indicium.*
5 *Testis si deponat super eo quod est remotum à natura contractus, non defertur iuramentum.*
6 *Probationibus deficientibus quid fiendum sit in materia feudorum.*

7 *Probare an poſſit teſtis unus ſemiplenè ſollenniter factam inueſtituram.*
8 *Probari an poßit poſſeßio annalis per unum teſtem ſemiplenè.*
9 *Quaſi poſſeßio an acquiratur circa feudum iuriſdictionis per proceſſum factum contra pen tus contumacem.*
10 *Poſſeßio an probetur per ſpoliationem.*

Sacramentum. Diuide in quinque partes.Primò cui dabitur ſacramētum.Secundò quali
ter & cum quibus iuretur in cauſa feudi.Tertiò an iuretur de calū
nia in cauſis feudalibus.Quartò an liceat vaſallo dominum accu-
ſare,vel contra eum teſtimonium reddere Quintò qualiter ſit diri
menda contentio orta inter dominum & vaſallum. Secunda inci-
pit in §.ſi autem iudice.Tertia in §.quibuſdam.Quarta in §.ſimili
ter. Quinta in §. item ſi inter dominum. Caſus Quæſitum eſt cui
iuſiurandum debeat deferri in cauſis feudalibus an actori vel reo.
Reſpondetur, quòd non poteſt regula dari, ſed relinquitur arbi-
trio iudicis qui interdum deferat actori,interdum reo interdum
neutri. Et tunc demum defertur ſi præſumptio eſt pro reo cui da-
tur, & iudicem moueat, ſi nulla eſt præſumptio pro actore, tunc
vel defertur reo poſſidenti vel abſoluetur ſine iuramento. Dein-
de dicitur quòd aut iuramentum defertur à parte:aut à iudice ſi
à parte,aut iurare debet cū duodecim ſacramentalibus,aut refer-
re. Si à iudice defertur vaſallo, tunc iurare debet cum duodecim
ſacramentalibus,ſex paribus & alijs ſex extraneis ſi vult, & iurare
debet ſemper ſine mentione conſcientię. Si verò defertur domi-
no à iudice,iurare debet cum duodecim ſacramentalibus,vel pari
bus,vel extraneis,vel permixtis.Et aut iurat de facto ſuo,& iurare
debet ſine mentione conſcientiæ. Aut de facto alterius, & iurat
ſecundum conſcientiam. Quidam tamen dixerunt quod nun-
quam iurare debet ſecundum conſcientiam.hoc dicit vſque ad §.
a in quibuſdam.¶ a *Petenti*.id eſt actori. *Neuter*. quia cum † officio
1 iudicis defertur cum interrogatoriæ,vel iuratoriæ actiones ceſ-
ſerunt ab aula:vt ff. de interro. actio.l.j.& lege vbicunque.eo.titu.
niſi aliqua cauſa iuri cōſona debet eſſe,quæ iudicem moueat ad ſu
um officium impartiendum:quia ſine cauſa neminem audit præ-
tor.vt ff.de tranſact.cum hi.§.cauſa cognita. & C. de edic. diui A-
dria.tol.l.edicto.& ff.ad Carbo.l.iij.§.cauſæ.& §.duæ cauſæ.extrà
de ꝓba.c.ij. *Iudicem moueat*. Adde quòd iudex debeat moueri non
ſolum ex allegationibus partium:ſed ex proprijs motiuis,& ratio
nibus:vt notat Ber.extrà de conceſ.pſæben.c ex parte. Hoſt.*Nihil
eſt*. quomodo poteſt eſſe quod nihil ſit quod faciat pro reo, vel
actore, cum actore non probante ius commune faciat pro reo,
vt C.de eden. leg. qui accuſare. Reſpondeo hic non loquitur de
2 probationibus iuris, ſed de probationibus facti. Not.† autem ꝙ
probationum tria ſunt genera, ſcilicet vera & plena: & hæc non
indiget patrocinio iuramenti, ſed nec contra eam iurari poteſt.
Veriſimilis & non plena:& iuuatur patrocinio iuramenti, dum-
tamen aliæ circunſtantiæ moueant iudicem. Eſt & alia quæ ne-
que veriſimilis,neque plena eſt, & iſta pro nulla habetur in cauſis
in quibus agitur de magno præiudicio. & dic vt ſuprà de contro-
3 uer.inueſtitu. circa prin. † Quæ autem ſint illa quæ inducunt veri-
ſimilem & legibus conſonantem coniecturam? gloſſa in l.admo-
nendi.ff.de iureiur.dicit quod ſunt plura: inter cætera ponit quod
eſt vnus teſtis de veritate: dicit Ioannes ſeu Nicolaus furioſus in
apparatu ſuo quem fecit ante apparatum Accurſij ad legem ad-
monendi,quod tunc vnius teſtis teſtimonium facit indicium,quā
do eſt probatæ vitæ, & bonæ opinionis, nec poteſt haberi ſuſpe-
ctus familiaritatis:vel alia de cauſa.quæ verba notabilia ſunt & ve
ra. Expone tex.dum dicit, vel alia de cauſa iudicis arbitrio com-
mittenda:vt hic,& ſi iſte teſtis eſſet infamis infamia facti, quæ ha-
bet debilitare eius fidem non eſſet integer teſtis ad deferendum
iuramentum.vt not.ff.de Senatoribus l.Caſsius.C.de ſum.trinit l.j.
4 ¶† Et vnum ſcias quando teſtis non legitimè examinatus,non fa-
cit indicium ad iuramenti delationem:vt ff.de quæſtio.lege mari-
tus Et dico non legitimè, etiam ſi teſtis ſit legitimus:tamen mo-
dus examinandi fuit non congruus: vt quia non ſit interrogatus
de cauſa ſcientię.Nam licet duo teſtes non interrogati faciant ple
nam probationem,puto tamen quod vnus non faciat ſemiplenā.
& idem ſi vnus teſtis dixit plenè factam: vt not. ff. de dam. infec l.
Lucius. quia talis examinatio non caret qualiquali boni viri ſuſ-
picione, cum iudex non laborauerit ad veritatem inquirendam:
vnde modicus defectus impedit ſemiplenam probationem vnius
teſtis,nimirum,quia ſatis exorbitat fides unius teſtis à iure com-
muni:ut extra de teſtibus.capitulo innotuit.pro hoc quod not. in
5 lege ſecunda. C. qui & aduer. quos. Sed † illud eſt ſemper memo-
riæ retinendum, quod quandocunque unus teſtis deponit ſuper
eo quod remotum eſt a natura contractus,tunc ex uno teſte nun-
quam defertur ſacramentum; quia eius teſtimonium non conſo-
nat naturę negotij,nec iuri quod naturam imitatur:ut ſupra quid
ſit inueſt.§ itē ſi uaſallus. quia ꝯ naturā negotij nulla præſumptio
ſurgit.& uide qđ nota.ff.ꝓ ſocio.l.ſi margarita. Alia uero quæ de
iure cōi in iſta mā poſſunt dici pleniſſime examinaui in dicta l.ad-
6 monēdi.& C.de rebus cred.l.in bonæ fidei.¶† Reuertamur ergo
propriè ad materiam feudorū.Quæro itaque probationibus defi-
cientibus quid debeat fieri in cauſis feudorū.Dicit Odoffredus in
ſua ſumma ſub dicta rubricella, ꝙ circa hoc iura ſunt valde obſcu
ra in vſibus feudorū.Vñ ad hoc vt poſſis eorū iura apertè habere,
ſcias ꝙ de iure communi ſi nulla partium quicquā probet in cau-
ſa,ſemper qui poſſidet debet abſolui:vt C.de edendo.l.qui accuſa
re.de probationibus lege finali. Tamen in feudis ſi videtur iudici,
poterit deferre ſacramentum poſſidenti: id eſt ſacramentum de-
fenſionis: vt hic, cum multis ſimilibus de quo ſacramento in iure
ciuili non ſic reperitur,niſi in quodam loco:vt in authentica:vt li-
ti.iurent.§ ſi quis autem.collatione nona Sed text.ſuprà, ſi de in-
ueſti.inter dominum & vaſallum lis oriatur. capitu. ſecundo. ſic
ait.Si vaſallus ſit in poſſeſſione feudi ſolus iurabit,ſi per unum an-
num ſciente domino & non contradicente in poſſeſſione feudi
permanſerit.Item textus,ſuprà quid ſit inueſtitu.capitulo primo.
§.ſi verò vaſallus.ſic ait.Si vaſallus poſſideat, vel quaſi poſſideat,
puta, feudum ea meræ vel cauenæ duabus vel tribus quietis ac-
ceptationibus, non eſt opus probatione:ſed aut iuret aut referat.
Alius tex.ſuprà,de gradibus ſucceſſ.in feudo. §. ſi verò dominus.
ſic dicit. Bonus autem iudex cauſa cognita diligenter intuebitur
cuius potius iureiurando ſit dirimenda hæc quæſtio.text.videtur
dicere quòd quando iuramentum datur,ita demum datur, ſi ali-
quid pro eo ſit quod iudicem moueat. Vbi conſidera de iſta di-
ctione,aliquid,quia nos dicimus quòd vbicunque ſignificatio ora
tionis ſumitur ex aliquo, ſufficit quòd pars ſit vera ad veritatem
orationis:vt ff.de rebus dubijs.l.ſi is qui ducenta.§.vtrum.Et ideo ſi
aliquid pro eo eſt,vt probatio vnius teſtis, tunc ei defertur ſacra-
mentum:vt hic.Et ita nota. dicit gloſſ.¶ Sed nunquid hoc conſo-
nat cum iuris ciuilis regulis. Videtur quod non, quia quoties ad
ſolennitatem actuum requiritur teſtium pluralitas, ibi ſi deeſt
b vnus teſtis,non ſuppletur b per iuſm:vt C.de teſtibus.lege,ſi vnus.
Sed in feudis requiruntur ſaltē duo pares ad ſolennitatē inueſtitu
ræ nouæ.vt ſupra,qui teſtes ſint ne.capitulo primo. ergo deficien
te numero inueſtitura ipſo iure non valet.Sed dices,hic nō deficit
numerus inueſtituræ tēpore, licet deficiat tempore probationis.
7 ¶† Sed tūc ego quæro quomodo ſciam ꝙ deficit numerus: nun-
quid vnus teſtis pōt ꝓbare ſemiplenè ſolenniter factā inueſtitu-
rā corā duobus teſtibus,puta corā ſe & alio impari.Iſtā diſputatio
nē habemus in teſtamentis ff.de teſtamentis lege hæredes palā.in
prin.& no.in l.ij. C. de bono poſ.ſm tab. Oportet ergo ꝙ iſte te-
ſtis deponat de veritate inueſtituræ & eius ſolennitate, & vtrunq;
ſemiplenè probabit,aliàs ſequeretur ꝙ inueſtitura eſſet ipſo iure
nulla, & ſic iuſiurādū non patrocinaretur:quia eſſet iuramentum
ſuper facto ab omni iure remoto,& non ſuper iure,vt l.final.ff.de
iureiurando.Sed mirū eſt ſecundum Odoffr. quod in aliquo caſu
detur ſacramentum vaſallo poſſidenti. Nam dum confitetur ꝙ
tenet à domino in feudum, ergo confiteri videtur ꝙ allodium ſit
dñi,& ſic ſuper directa rei vēdi.debet condēnari ex ui cōfeſſionis:
ut C.de proba.l.ſiue poſſidetis.Sed ego reſpondeo ꝙ iſta cōfeſſio
non eſt ſimplex, ſed habet cōtradictionē annexam ita ꝙ unū ab
alio ſeparari nō poteſt. Secus enim ſi poſſent ſeparari. ut ff. de lib.
leg.l. Aurelius.§.idē quæſij .C.de trāſac.l. ſi quidē.ff.ſi cer.pe.l.q-
dā æxiſtimauerunt.ff.de leg ij l.qui ſolidū.in prin.C.de dona.ante
nupt.l.ij.C.de excep.l.ſi gdē. Vel dic ꝙ iſte caſus eſt ſimilis ei qui
cōfitetur promiſſionē.ſed allegat pactū de nō petēdo, quod pro-
bat per unū teſtē. Nam ſi iudici uř poteſt deferri ſuper hoc pacto
de non petēdo ſacřm in defectū probationis.nec enim ſunt iſta ꝯ-
ria,imo ſunt cōpatibilia:& ſic plena ꝓbatio non derogat ſemiple-
næ:ut dixi in d.l.in bonæ fidei.¶ Sed qualis debet eſſe iſte unus te-
ſtis in feudo? Reſpondeo debet eſſe permiſſus non ꝓhibitus.Et ſic
diſtinguendū eſt inter nouā inueſtiturā,& ueterē:ut ſupra ti.j. c.j.
Nam teſtis inualidus non facit ſemiplenā probationē,nec indiciū
maximè ſemiplenè i.quod non adminiculatur probationibus, nā
quædā ſunt indicia motiua, nō adminiculatiua, quæ minus ſunt
quā ſemiplena ꝓbatio.ut not.ff.de proba.l.cum probatio.& l.etiā
8 matris.¶† Sed ego quæro cū vt dictū eſt ſuperius,requiratur poſ-
ſeſſio annalis, nūquid per vnū teſtē iſta poſſeſſio ſemiplenè ꝓbe-
tur:ita ꝙ ſuper ea deferatur ſacřm in defectū probationis.Reſpō.
non quia cū iſta poſſeſſio debeat ꝓbari tanquā indiciū ad deferē-
dū iuramentum in cauſa principali,oportet ꝙ ꝓbetur plenè:quia
unus teſtis ſuper indicio nō facit indiciū ut no in l.ſi.C.ſa erc.De-
inde ex his quæ leguntur hic, & ſuprà de contro.inueſt. c.j. & de
conten. inter do. & uaſal.de inueſti. cap. j. colligitur ibi quædam
diſtinctio per Iaco.de Bel quæ talis eſt,quia aut iuramentum defer
tur à parte parti: & tūc debet iuramentum pręſtari uel referri. ut
hoc §.manifeſtæ enim turpitudinis eſt nolle iurare, uel iuramentū
referre.

ADDITIONES.

a In quibuſdam. Et ſcias quòd conſcientia animi motus tranſmitti non po-
teſt,& ideo hæres denuo tenetur iurare de malitia.arg.ff. de damno infect.l.
qui bona.§.ſi quis ſtipulatus.
b Nō ſupplet.Sed iſtđ eſt uerū qñ certus numer⁹ eſt ſtatut⁹ ad ſolēnizādū actū.

tum referre ut l.manifestæ.ff.de iureiur. Vel dic aliter de iure com
muni vt ibi, aut defertur à iudice, & tunc aut actor plenè probat,
& reus condemnatur. ff.de rei vend.l. officium. Aut nullo modo
probat.& tunc reus absoluitur de iure Romano vt in contrarijs.
C.de his qui ad eccle.confu l præsenti.§.sicubi.Sed in feudo pôt
iudex deferre si sibi videbitur expedire:hoc §. Aut actor semiple-
nè probat,vt per vnum testem,vel priuatã scripturam: vel per cõ
parationem literarum:& tunc aut vnus tantùm nouit veritatem,
& sibi defertur iuramentum.ff.de iureiur.l.iusiurandum & ad pecu
nias.§.j.Aut vterque nouit veritatem & tunc honestiori defertur.
Si autem sint parès,tunc aut feudum est mod cum:& tunc actori
defertur:aut magnum,& tunc reo, vel confertur in arbitrium iu-
dicis.vt hoc §.in dubio verò magis defertur possidenti. Magnum
enim est commodum possessionis:ut inst.de interdi §.commodũ.
& potius reo : ut not.C.de re.cre.l.in bonæfidei. Iac.de Bel. In hac
ergo conclusione remaneamus videlicet,ꝙ aut dominus possidet,
& vasallus nullo modo probat:& tunc absoluitur dominus nullo
præstito sacramento.Aut possidet vasallus.& dominus nihil pro-
bat,& tunc si vasalli possessio est antiqua & eius sacramento quæ-
stio diffinitur & absoluitur. Aut noua,& committitur tunc sacra-
mento domini, nisi aliud pro possidente faciat. Aut probatio per
agentem dominum vel vasallum fit semiplena,& tunc cui sit sacra
mentum deferendum committitur iudicantis arbitrio qui quan-
doque actori,quandoque reo,quãdoque neutri deferet ut hic di-
citur:& in c.fi.de iureiur.nota. & intelligitur & limitatur suprà de
controuer.inuest.in princ.& suprà si de inuest.inter dominum &
vasallis orta.c.j.vbi non existentibus probationibus res deciditur
sacramento possidentis,quod est verum si possidenti iudex credi-
derit sacramentum esse deferendum. Adde ꝙ iuramentum non di
a citur propriè probatio a, sed quasi probatio. ut not. suprà de feu.
cog.c.sciendum.¶Item sciendum est ꝙ duplex est feudũ,corpora
le &,incorporale:puta iurisdictionis & decimæ ecclesiarum;igitur
9 feudum est iurisdictio.† Circa ergo feudum iurisdictionis, quæro
vtrum acquiratur quasi possessio per processum factum cõtra pe-
nitus contumacem?& dicendum est ꝙ non dicit enim Inno. ꝙ ex
hoc iudex non possidet nisi labia sua. vt ipse not.extrà de restit.
spol.c. cum olim. Oportet ergo ꝙ aliqua executio sit facta pura
per capturam pignorum, vel descriptionem bonorum & huius
modi.Et est ratio, quia iurisdictio requirit extremum in quo aliqd
10 realiter agat,& non abusiuè.¶† Sed occurrit quædam dubitatio:
nam ego dixi superius in capitulo primo.§.si verò vasallus. suprà
quid sit inuest. dicitur ꝙ vasallus per duas vel tres acceptationes
constituitur in quasi possessione,& si subtrahentur sibi probatio-
nes, defertur sibi iuramentum. Nam primò videtur ꝙ tanquam
spoliatus probet,quia eoipso probat ꝙ spoliatus est, vt C. de præ-
scriptione triginta annorum l. si quis emptionis. §.sed hoc super
ijs.sed ibi loquitur in vera spoliatione, hic in ficta. argumento ff.
de vsucap.lege sequitur.§.si viam. Item ibi erat contentio longis-
simæ possessionis:ut ibi per Innocen.in capitulo bonę.de postula-
tione prælatorum.¶*Conscientia.* Quia de conscientia fit hic men-
tio,quæro si ecclesia est domina, & prælatus habet conscientiam
contrariam conscientiæ,conuentus,qualiter iurabit? Respon. se-
cundum conscientiam conuentus iurabit in anima conuentus qa
ipsa non est maior pars capituli, imò nec habet mediam vocem,
sed ad totum capitulum conferatur. Exemplum, magistratus qui
interponit authoritatem in creatione syndici,vel magistri societa
tis nemo enim dixerit magistratum societatis habere dimidiam in
factis collegij,quia sufficeret sibi adhærentia vnius in facto colle-
gij,quod est falsum.Et est exemplum hic notabile.vt not.Ioan.Mo
nach.in cap.præsentium.de test.libro sexto.in glo.sua quæ incipit,
b & ita Abbas.De conscientia b not.in l.prima.C.de bonorum pos-
sessio.secundum tabu.Et adde quod not.de elect.cum in veteri. in
nouella.vbi etiam episcopus debet iudicare secundum allegata &
probata,non secundum suam propriam conscientiam: vt in cap.
venerabili.de censi.per Innocen.in nouella.

ADDITIONES.

a Probatio.Sic dicas de concessione, vt not. voluit Io.And. in rubri.de proba.vide Bal.in rub.C.de proba.And.Barb.

b De conscientia.Et scias ꝙ tribus modis cadit conscientia in homine:ut not. in c.ij. extrà de offic. ordi. in nouella. Et an super conscientia possit referri quæstio?Dic ꝙ non,in his quæ modici sunt præiudicij.vt not in §.assessorem. in c.statutum.de rescrip.in vj. Sed in his quæ sunt magni præiudicij bene potest querela proponi coram superiore,sed non appellari.Ita dicit glo. vnica. in cle.j.de iurepat.

1 *Dñs si uult pstare iuramẽtũ calumniæ an possit & ipse exigere à uasallo.*
2 *Clausula appellatione remota an extendatur ad causam reconuentionis.*

In quibusdam. Casus.Contentio est inter dominum & vasallum de feudo,quæritur an vasallus poterit à domino exigere iuramentum calumniæ. Respon.
ꝙ non,quia Imperator prohibet;sed nec dominus exigere potest
1 à vasallo. Alioquin si exegerit, & ipse etiam cogetur iurare: quia
a quod quisque iuris &c. & hoc dicit. a ¶† Quæro si dominus vult
præstare iuramentum calumniæ,vtrùm possit & ipse exigere à va-
sallo?Quidam dicunt ꝙ sic, quia vtitur iure communi. Item quia
priuilegium sibi datum non debet retorqueri contra eum:vt ff. de
mino.l.si iudex circonuento.In contrarium videtur ꝙ istud priui-
legium est consummatum & ex eo perfectè ius quæsitum vasallo:
ergo dominus id reuocare non potest:vt ff.quod quisque iur.l.iij.
in prin.Item non debet conferri in potestate aduersarij mei:ut ff.
de iurisdict.om.iudi.l.si idem cum eodem. §.ꝙ si mutuæ. Item q
licet beneficium habeam ex quadam consequentia, tamen pos-
sum eo vti principaliter propter se etiam aduersario meo nolen-
te:ut ff.de contratab l.si post mortem §.fi.& per doct.C. de tẽpo.
2 in integ.rest.l.petendę †Simile habemus de impetrante appe la-
b tione remota, b quę clausula non extenditur ad causam reconuen-
tionis:vt extra de mut.peti.c.prudentiam.Nam licet impetrans re
nuntiet clausulæ,non tamen nocet aduersario. Idem habemus in
sportulis.C.de fruc & lit expen l.fi. Et hoc credo verius.Sed quo-
modo respondebis ad l.si iudex. Repondeo ibi loquitur in corre-
latiuis.arg.ff.de accu.l.fi.Vel verius ibi solus minor habet priuile-
gium,sed adursarius venit de iure communi.ut C.de repu. quæ fi.
in iudi.l.j.& ideo priuilegiatus est potior.¶Denuo oppo. nam li-
tera ista videtur falsa. Si enim tu consideras naturam illius tituli,
quod quisque iuris, duo requirit, scilicet quòd ad impetratio-
nem, & quod ad ius commune ius iniquum sit concessum. Sed
neutrum horum est hic. Nam nec constat hic,quòd dominus im-
petrauerit,nec est ius iniquum cum dominus censeatur loco pa-
rentis vel patroni,cui remittitur iusiurandum calumnię: ut l.ius-
iurandum,& ad pecunias §.hoc iusiurandum.Sed dicamus ꝙ hoc
sit specia e in iudicijs in qbus debet seruari paritas, si statim ego
c opponam:quia si patronus non iurat de calumnia, c tamen liber-
tus iurat.Dic ergo ꝙ ille titulus quod quisque iuris,habet hic locũ
per extensionem,non per inuentionem.& facit ff.de dam.infect.
l.si quis mihi bona.§.si quis quia.

ADDITIONES.

a Hoc dicit.Vide Oldr.consi.xlvj.vbi consuluit per istum tex.ꝙ Episcopus accusans subditum,tenetur se inscribere ad pœnã talionis.Vide ibi.And. Bar.

b Remota.Idem si causa reconuentionis est summaria: quia causa reconuentionis debet etiam esse summaria.Vide glo.quæ alleg.pro sing.in c.ij.de mut.peti.& glo.in cle.sæpè.de verb.sig.And.Barb.

c Calumnia.Sed hic quæro an vbi non iurat de calumnia reus,possit in facto proprio allegare contraria in origine,ut falsum & inofficiosum,quia quando factum excludit factum,illa sunt contradictoria:& videtur ꝙ non, quia qui de inofficioso excipit,agere videtur.ff de inoffic.testa.l.Papinianus.§.si filius. sed in mera exceptione videtur ꝙ sic,quia non calumniatur qui facit hoc iure permittente,nisi sit contradictio iuris sibijpsi in facto proprio:ut in c.nullus pluribus.de reg.iur.in vj.per Dy.& alibi de hoc notaui. Porrò iudex nõ fundat se in iuramento calumniæ,sed in calumnia,quia etiam sine vllo iuramento calumniante repellit etiam lite non contest. Et sic nondum iurat de calumnia.ut not.Inno.in c.j.de offi.vica. Hinc. est ꝙ si actor non vult edere actionem:vel reus non vult edere exceptionem,audientiam suam denegat. C.de transac.l.vbi.Extrà not.ꝙ veritas & innocentia defendunt quem à calumnia.vt C.de iniur.l.si non conuitij.C.de his qui.vt indig.l.sororem. Item not.ꝙ non solum lex prouidet contra præsentem calumniam, sed contra futuram.C.de vsuris.pupil.l.pupillus. Extrà not. ꝙ petitio simulata non iuuat simulantem.ff.de transact.l.cum hi.§.si cum lis.& C.de leg.l si in fraudem.

Similiter. Vasallus non potest dominum accusare vel contra eum testimonium ferre in causa ciuili vel cri
minali.Et si cõtra fecerit,amittit feudũ.h.d.licet quidam aliter di-
xerunt.h.d.*Si contrafecerit.* scilicet sponte,nam ille qui cogitur con
tra facere,quia ius prętoris censetur esse ius diuinum quod excu-
sat.vt ff.de dam.infe.l.fluminum.§.si seruus.& ff.de publi.l. Cæsar.
& ff.de regu.iur.l.non videtur.§.qui iussu.& ff.de infa.l. furti.§ qui
iussu.& quod not.in regula,quod quis mandato.per Dy.& licet nõ
adijcit tex.causa cognita se pœnale iudicium daturum,tamen hoc
a semper subintelligitur:ut ff.de in ius voc.l.quamuis.a.

ADDITIO.

a L.quamuis.Et quando testimonium contra dominum dicit.Adde suprà quę fue.pri.causa benefic.amit.§.item si delator.ibi in glo. & Spe.de test.§.j.ver. nunquid vasallus.

1 *Possessio longa quæ dicatur & quæ uera.*

Item si inter dominum. Casus. Si contentio est de beneficia inter dominum & vasallum domino possidente,vasallo autẽ in pba

tione deficiente,ſi longa eſt poſſeſſio vaſalli ſibi defertur ſacr̃m.
Sed ſi noua non defertur ſibi,ſed domino,niſi præſumptio ſit pro
1 vaſallo.h.d.*Longa.*† Not. ꝙ longa poſſeſſio dicitur in eo quando
in ea ſtetit per annum, & eſt valde impropria locutio. C.de vſu-
cap.transfor.l.j. in prin.vbi non ſolum annus,ſed biennium voca-
tur tempus auguſtum.i.breuiſſimum,quo tempore miſeri domi-
ni à iure ſuo non deberent excludi. Sed ſpeciale eſt in feudis pro-
pter ſeruitia quæ domini recipiunt a vaſallis.*Noua poßeßio*.i.minus
anno.Pet.de Cer. *Niſi aliud*.i. aliqua idonea præſumptio cum xij.
ſacramentalibus.Pet.de Cer.Bald.&c.

De lege Corradi. Rubr,

1 *Priuilegium principis quò ad interpretationem eſt ſimile legi.*

Ex Corradi. Diuide in duas partes. Primò
tenor legis Corradi. Secundò
quædam diſtinctio ſecundum conſuetudinem Me-
diolañ.Secunda incipit in ver.ſed talis Caſus. Si inter
capitaneos Regis eſt quæſtio,coram Rege debet diffiniri per legē
Corradi.Si verò inter valuaſores,coram paribus curriæ. Sed Me-
diolani non ſeruatur dicta lex , & diſtinguitur. Aut contentio eſt
inter duos quicunque fuerint de beneficio Regali, tunc corā Re-
ge deciditur.cæteræ verò cauſæ,coram paribus curtis.h.d. ¶ Quæ
ro quæ diſtinctio ſit rationabilior?Et videtur ꝙ diſtinctio Corra-
di,quia omne ius quo vtimur Primò pertinet ad perſonas: deinde
ad res,vel actiones.Eſt ergo perſona tanquam dignior inſpicienda:
vt l.quæritur.ff.de ſta.ho.ſic inſti.de iur.na. § fi.In contrarium vi-
detur inſpicienda cauſa potius quam perſona , maximè quia ius in
cauſa poſitum eſt;vt ff.ad le.Aquil.l ſi ex plagis.§.in cliuo, capito-
lino.Sol. diſtinctio Corradi rationabilior eſt , & tenenda,quia eſt
lex Imperialis.Nam pro perſonis in dignitate poſitis nonnulla pri
uilegia inuenit veteris iuris authoritas:vt C.vbi ſena.vel clar.l.quo
ties.C.de iniu.l.fi.C.de procur.l pe.C.de dig.l.quoties. lib.xij.cum
infinitis ſimilibus.Pro Mediolañ.conſuetudine facit , quia ſolum-
modo de beneficijs principis ad eum pertinet iudicare, & ipſe eſt
qui poteſt & habet determinare de eorum ſubſtātia & qualitate,
& quem modum beneficij ſui eſſe malit;ut ff.de reg. iur.l. Nerati-
1 us.& extra de iud.cū veniſſet,† Nam beneficiū principis ſimile eſt
legi ab eo conditæ quā ipſe ſolus habet interpretari:ut C.de legi.
ſi Imperialis maieſtas. In cauſis antem ei non; reſeruatis ita ma-
gnos iudex debet iudicare paruos abſque perſonarum differentia:
ut C.de iudi.l.rem non nouam.

1 *Guarentaræ ſine guarentigia quid ſit.*
2 *Dominus erit iudex , ſi quæſtio uertatur inter duos non de iure feudi ſed de poſſeßione.*
3 *Compromitti an poßit in aduerſarium.*
4 *Quid ſi compromittatur in offenſum.*
5 *Arbitratori data poteſtas quòd poßit arbitrari altè & baſſè , quid talia uerba operantur.*
6 *Compromiſſum factum in arbitratorem quanto tempore durat.*
7 *Quid ſi compromittitur ſuper ſubſtantialibus.*
8 *Quid ſi in compromiſſo apponitur tempus hoc acto quòd ſit utile.*
9 *Quid ſi compromißum ſit prorogatum ſine reepilogatione alterius compromiſsi.*
10 *Arbitrator ſi ſtatuit quòd darentur x .bonus uir ordinat quod dentur quinque,ſi illa quinque non dentur,an pœna committatur.*
11 *Partes ſi compromittant in iudices delegatos an videantur renuntiare reſcripto.*
12 *Notarius infamis an poſſit conficere inſtrumentum.*
Quid de notario excommunicato.
13 *Notarius excommunicatus inſtrumentum conficiens de conſenſu partium an valeat.*

Inter pares alias,Si autem inter pares.

Diuide in tres partes. Primò corā quo ſit dirimēda ꝯtentio
orta inter pares.Secundo an dñs poſſit feudum alienare , &
quo caſu.Tertiò an vaſallus poſſit feudum alienare, vel alij dare,
& quo caſu Secunda incipit in §.ex eadem lege.Tertia in §. ſimili-
ter.Caſus.Si contentio eſt inter duos vaſallos , quorum vterque
dicit feudum proprium eſſe,ſiue producant eundem inueſtitorē,
ſiue diuerſum,cauſa diffiniri debet coram iudice vel arbitro.Ve-
rumtamen ſi ambo producant vnum,& eundem inueſtitorem,ſi
domino poſſidenti ſine fraude variare voluerit,ille obtinebit,niſi
aduerſarius contrarium probauerit, h.d. *Inter pares*.i.inter duos
qui dicunt ſe pares:ſed tamen non conſtat , aliàs domini eſſet co-
gnitio.vt ĩ.de prohi.feu.alie. per Fed. c j.§. præterea ſi inter.Et dic
1 ut ibi plenè no.Pet. de Cer. *Coram.iudice*.ſ.ordinario.Pe. † *Guaren-
tare*.eſt vulgare Tuſcorum quia appellant inſtrumentum guaren-
tigiæ.i.firmitatis & præciſum,cui eſt omnino ſtandum.Hæc eſt in-
tentio literæ ꝙ cæteris paribus quando uterque allegat dominum
dominus poteſt alteri affirmare feudum.arg. ff.de leg. ij.l.ſi ſeruū.
2 §.ſi inter duos.¶† Sed quęro,quid ſi inter duos agatur non de iure
rei,ſed de iure poſſeſſionis,puta quis ad quem venerit poſſidentē:
vt C.de app.l.j.licet vterque vaſallus ſit & hoc confiteatur. Reſpō
det Ebreduñ. in ſumma ſua ꝙ quæſtio violentiæ non tractabitur
coram domino feudi:vt extra de fo.compe.c.ex parte. ſecundum
Goff.& not.extra.de iudi.c. cæterum. ſ̃m Ber.& dixi ibi de prohi.
feu.alie.per Fed.in §.præterea.Dicit tamen Ebreduñ.ꝙ de conſue-
tudine in multis locis ſemper cognoſcit dñs in hoc caſu ſiue de
poſſeſſione ſiue de proprietate quæratur.Ita ponit ipſe in ſumma
in vltima charta.Ego aliàs dixi,ꝙ ſi iſtud poſſeſſorium reſpicit ad
miniculum petitorij,ꝙ pertinet cognitio ad dominum ar.C.de iu
di.l.nulli.Si autem nullum præſtat adminiculum,ſed agitur ad aliā
pœnam quàm priuationis feudi,& altera lege quàm lege feudorū,
ta is cognitio non pertinet ad dominum,ſed ad ordinarium loci.
Et eſt ratio,quia non pertinet ad naturam feudi : quia duæ tantum
cauſę ſpectant ad naturam feudi, ſcilicet ipſius feudi conſtitutio
vel conſeruatio.Item eius priuatio quę ſecundum conſtitutiones
feudales deſcendit.De alijs enim pœnis non cognoſcit iudex feu-
di,ſed ordinarius loci:vt no.in d.c.cęterum.per Inno. & ideo ſiue
criminaliter ageretur , ſiue ciuiliter actione iniuriarū ad vindictā.
ſiue actione leg. Aquilię , vel interdicto qnod vi aut clam , iudi-
3 cis ordinarij eſſet cognitio : vt in d. c.cęterum. ¶† Sed quia fit
mentio hic de arbitris,& ideo ſcias ꝙ do.Iaco.de Ardizo in ſum-
ma ſua quęſiuit vtrum quis poſſit compromittere in aduerſarium.
Et dixit ꝙ non:ut l. pen.ff.de arbit. quia compromiſſum requirit
duo extrema quę non ſunt hic,quia non eſt niſi vnius compromit
tens;vt l.2.ff.de ſtipu.ſer.Sed licet iſtud non teneat tanquam com-
promiſſum in arbitrum, nunquid tenebit tanquam quoddam pa-
ctum. argument. quòd ſic.ff. pro ſoc.l. ſi margaritam. ff.de præ-
ſcript. verb. l.inſulam. In contrarium quia ad obligandum ſi non
valet quod ago,vt ago,non valet vt valere poteſt:ut l.j.§.j.de con-
ſtitu.pecun.De hoc dic,quòd aut tanquam in arbitrum & non va
let , aut tanquam in bonum virum , & ſi quidem compromittitur
de re familiari ualet.Idem dico ſi compromittitur de aliquo bene
ficio ſuper quo liceat paciſci:ut not.Inno.in c.ſanè.extra de renun.
Aut.de vindicta & tunc aut ciuiliter & valet. Aut criminaliter,&
non valet;vt ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§.de liberali.ar. contra.
ff.de condi.ob cau.l.pe.& ff.de fur.l.interdum.§.qui furem. Sed ſi
non fuit compromiſſum, & fuit proceſſū de facto , & non de iure:
vt not.C. quando ciui.actio. in rubr.Aut.eſt dubium vtrum tan-
quam in arbitrum vel arbitratorem,& præſumo ꝙ tanquam in ar-
bitratorem vt res magis valeat quàm pareat.Et quia non præſumi-
tur ille velle litigare,qui ſe ponit in manibus aduerſarij,& ideo nō
præſumitur eum eligere tanquam diſceptatorem , ſed tanquam
amicum.ar.ff.man.l.creditor.§.j.Itē quia habet facti proprij noti-
tiam:ut extra de reſcrip.ab excommunicato.Item facit quod no.
4 Hoſt extra de arbi.c.innotuit.& ibi in nouel.¶† Quærit idem Iac.
quando compromittitur in offenſum,vtrum offenſus poſſit man
a dare offendendi ꝙ de ciuitate exeat.[a] Et dicit ꝙ non , niſi in com-
promiſſo fuerit hoc actum:nec per hoc dicitur infringi libertas:ut
leg.& no.in c.quintauallis. de iureiur. & in l.fin. de præto. ſ̃m per
Bar.ſed quodammodo de iniuria ſatisfieri.ff.de iniur.l.ſed ſi vnus.
§. ſi autem. Caue tamen tibi quia iſtud præceptum non habetur
loco relegationis vel interdictionis publicę , ita ꝙ ſi non ſeruetur,
debet tanquam violator interdicti criminaliter puniri.Non enim
hæc authoritas competere poteſt his qui non habent merum im-
perium.C.de ſen.& interlo.om.iudi.l. nulli. Hæc enim retuli quia
iſta & plura alia prędictus dominus Iacobus de Ardizo. poſuit
in ſumma ſua huius operis in vlti. & penul.charta.vbi ipſum vi-
dere poteris ſi ſummam eius habes. ¶† Sed hic quęro, ſi eſt data
arbitratori poteſtas qđ poſſit iudicare altè & baſsè prout ſibi pla
cuerit,quid operantur iſta uerba.Sol.dicit Ioan.And.in cap.humi-
b lis.de maio. & obedien.ꝙ poteſt facere quicquid ſibi uidebitur.[b]
ſed

ADDITIONES.

a Exeat.Vide quod not.Bart.in l.j.ff.de iniu.& not.in ca.quintaual. de iureiu. & cap.veniens.And.Barb.

b Si tibi videbitur.De natura iſtorum verborum,ſi tibi videbitur,ſi exiſtimaueris,ſi arbitratus fueris,ſi tibi placuerit,& ſimilium,eſt, ꝙ important arbitrium boni viri,& non voluntatem propriam. probatur in l. fideicommiſſa. § quanquam.ff.de legatis tertio.& in lege Thais.§.ſororem.ff. de fideicōmiſ. li.vbi tex.de verbo placet.& tex.cum glo.in c.ij.de cor.vi.& glo.in c. Abbate. de ver.ſig.& per Bar.in extraua.ad repri.& in l.alio.de ali.& cib.le.Et hoc dixit glo.in c.ut debitus.de appellat.quòd iudex poteſt iudicare ſecundum qđ ſibi videtur. vide etiam glo. in c.iudicet. iij.quæſt. vij.& vide Inn.in c. cum ſpeciali,de appellat. quæ dicit quemlibet iudicem poſſe ita interpretari de cauſis vertentibus coram eo.

ſed pondera uerbum uidebitur, quia ſi eſt in dolo, non facit quod ſibi uidetur, ſed eius contrarium quia cum appareat de mente, ſua, id quod eſt ſien dum, & facit oppoſitum, tunc dicitur eſſe in dolo. ff. manda. l. creditor. §. Lucius. Et not. ꝙ arbitrator ex certa ſcientia de alieno largitur ideo non valet: quia non eſt permiſſum donare de alieno: ut ff. quod vi aut clam. l. ꝓhibetur. §. planè imò
a eſt quandoque ſpecies furti de alieno largiri.[a] ¶ † Sed hic immedia
6 tè quæritur quanto tempore duret compromiſſio quæ fit in arbitratorem? Reſpondeo per annum: & ideo non valet præceptũ factum poſt annum à tempore compromiſſi. arg. C. com. de legat.
7 l. fin. §. ſed & ſi quis. † Ita dicit Iac. prædictus Sed Bar. dicit ꝙ ſi cõpromittitur in ipſum contrahentem ſuper reſoluendis ſubſtantialibus contractus, debet declarare intra lx. dies: vt ff. de ædilti. edict. l. ꝙ ſi nolit. §. ſi quid ita, vbi dicitur ꝙ ſi res ſit vendita ut ſi diſplicuerit, redhibeatur, nec ſit diffinitum tempus ad redhibendum quòd
8 intra lx. dies poteſt redhiberi, & non vltra. † Et eſt argument. ꝙ ſi in compromiſſo apponitur tempus hoc acto ꝙ ſint dies vtiles, ꝙ ſi non poteſt haberi copia partium non currit dilatio. dicas ꝙ in §. ſi quid illud eſt de natura pœnitentiæ quæ fit in alterius præiudicium ſed hoc eſt ꝙ intimatur aduerſario aliàs nihil operatur ut C. de ſatiſd. l. j. ff. de procurat. l. ſi procuratorem abſentem. Si autẽ ſuper aliquo extrinſeco compromittatur in quendam tertium. tũc durat per annum. Ita no. ipſe in lege ſi quis arbitratu. de verb. obli. Sed illa lex ꝙ ſi nolit, ſalua reuerentia ſua nihil facit: quia ibi erat collatũ arbitriũ ſuper reſolutione cõtractus, & nõ tanquã in bonũ virum, ſed tanq̃ in volũtariũ, cuius arbitriũ nõ poſſit reduci ad arbitriũ boni viri. Item d. l. fin. C. cõmunia de lega. hoc ꝓbat, qa ibi eſt caſus ſpecialis vbi præfigitur annus. quia ſperatur electio conuerti in aduerſarium. Et ideo dico ꝙ debet ſtatui terminus à iudice: ut C de iur. deli. l. ſi curatoris. iuxta not. in ſimili. ff. de procu. l. omnium. Sed certè & ſine termino ſtatuendo à iudice. ſicut enim eſt commiſſa ei quidditas negotij tanquam bono viro & ipſa ſubſtantia totius litis, ita & tempus. & ideo debet laudare iuxta tẽpus æquum arbitrio boni viri. & ſecundum quod videt expedire vtrique parti. ar. ff. de ſol. cum Stichus. & ff. ſi quis cau. l. j. Certè & illud quod dicitur de anno, ſatis videtur æquum: tamen non computabo annum à die compromiſſi: ſed à die quo potuit cognoſcere p̃ſentibus. non ꝙ mora anni faciat euaneſcere compromiſſum: ſed eò quia tanto tempore eſt in mora nõ eſt bonus vir. Vel dic quòd
b aut compromittitur[b] ſuper lite, aut ſuper negotio. Primo caſu arbitrator ſuccedit loco arbitri, & datur triennium. Secundo caſu vel aſſignabitur tempus arbitrio iudicis de quo apertius loquitur Ioan. And. in addi. Spe. in tit. de arbit. in §. differt. Vel per lapſum anni inducetur tacita renuntiatio compromiſſi tam ꝑtiũ quàm ipſius arbitratoris. ar. ff. de arb. l. item ſi vnus §. ſi multò poſt. Et eſt
9 ſimile de anno. extra de officio delegati. capitul. conquerenti. † Sed pone, compromiſſum fuit facta ad menſem, poſtea prorogatur ſine reppilogatione alterius compromiſſi, an ſit idem compromiſſum, quia duo termini reſpiciunt vnum & idem determinabile id eſt vnum compromiſſum. Reſpondeo iuris fictione eſt vnum, ſed reuera ſunt duo, ſecundum Cyn in l. ſi cùm dies. ff. de arbi in additionibus. Vide no. in capitulo hi qui. de præbend. libr. vj. & per Bar. in l. iiij. ff. de dam. infect. Tu dic, aut nouo animo, & verum dicit Cyn. Aut à principio fuit data poteſtas prorogandi, & tunc etiam reuera eſt vnum. & idem. l. Pompo. la ij de neg. geſt. Sed ſi aliquid eſſet innouatum, vel iam elapſo termino eſſet facta prorogatio, tunc eſſet omnino nouum factum ſeu compromiſſum: ut C. loca. l. ſi cum Hermes. ff. locat. l. cum impuberes §. lege dicta. & ff. de præt. ſtipul. l. Valerianus. de verborum obligatio. l. cum ſtipulatus ſim mihi a proculo. ff. de preca. l. ſed ſi manente. cum ſi. Adde ꝙ omne tempus arbitrij intelligitur eſſe præciſum iudici, & arbitro. ff. locat. l ſi in lege. in prin & extra de officio delegati. capit. de cauſis. ff. de iuriſ. om. iud. l. eum qui. Conſidera quòd ideo in termino ſunt tria, ſcilicet terminus a quo, terminus ad quem, & ipſum terminabile, puta compromiſſum. Si ergo prorogatur terminus ad quem aſſignatus a principio iſte admodum eſt voluntatis, & non eſt terminus ad quem. quia ab eo eſt receſſum; ergo dies vltima ꝓrogationis eſt terminus ad quem. Et quia vnus eſt terminus a quo, & vnus ad quem, ergo vna & eadem dilatio, quæ non poteſt eſſe niſi habeat vtranque extremitatem. Et iſta eſt ſubtilis ratio & incognita vt dicta l. ſed ſi manente. Sed pone, datur arbitris poteſtas ꝓrogandi: nunquid tunc eſt idem ſpatium, & iddem numerus: & nunquid prorogatio prorogationis ſit vnum & idem cum principali? quod non puto propter diuerſitatem perſonarum ut alibi dixi. Alij dicunt eſſe idem. arg. ff. de hære. inſti. l aſſe toto. ff. de ma. vin. l. pater. ff. de leg. ij. l. vnum ex familia. §. j. de reb. dub. vtrum §. j. cum ſimi. Illud autem conſtat quod eſt circa idem. Et ſi ius compromittentium ex mora non eſt factum deterius, arbiter poterit prorogare multoties ſi hoc ei conceſſum eſt, aliàs ſecus. arg. ff. de ver. obli. l. ſi ita quis. §. ea lege. & l. qui Romæ. §. Callimachus. in fin. Et ſi arbitri dicunt, prorogamus tempus, & non dicunt, quantum tempus, intelligitur de breui. ut not. ff. de min. l. Aemilius. per Accur. Et ſi petitur reſtitutio cõtra laudum quod eſt ipſo iure nullum: an per hoc videatur confirmari ipſum laudum & tex dixit quòd per hoc non videtur confirmari, ſed tunc fruſtra agi: vt C. de tut. & cur. qui ſatis non dede. l. in dubium. Sed ponamus quòd opinio Barto. de anno ſit vera in arbitratore, & de triennio in arbitro. quid ergo ſi conpromittatur tanquam in arbitrum & arbitratorem. an erit vna meta, an duæ. Et dic quòd duæ. argumen. l. ſi dominus. de ſer. vr. præd. imò videtur quòd compromiſſum in arbitramentum perpetuò duret, quia vbi contractus non diſtinguit nec nos diſtinguere debemus niſi iudice mediante: ut l. de die. cum ſimi. ff. qui ſatiſ. cog. ff. de bo. autho. iud. poſſ. l. in venditione. §. de tempore. & ff. de poſi. l. Lucius. Sed pone quòd ſtatuti ſint duo menſes in compromiſſo cum poteſtate prorogandi: modo arbitri intra terminum prorogant hoc modo, videlicet vſque ad alios duos menſes inchoandos finitis primis duobus, an valeat iſta prorogatio cum eius effectus ſumat initium eo tempore quo geri non poteſt, nec eſt propriè prorogatio. cum non incipiat ſecunda dilatio durante prima. d. l. ſed ſi manente. Vide Bartol. in l. iiij. de dam infect. Et videtur ꝙ non ſit prorogatio, ſed nouum compromiſſum ꝙ arbitri in ſeipſos facere non poſſunt. ar. ff. de teſta. mili. l. quod dicitur Barto. Sed ſi non curat niſi ad iudicem ire, & arbitrum ſpernere, tacitè ſoluitur compromiſſum, & laudum poſtea latum ſperni poteſt impunè. l item ſi vnus. §. ſi multum. ff. de
10 arbi. circa. quod tu hic conſidera. Bal. ¶ † Sed quid ſi arbitrator præcepit ꝙ darentur decem, ſed poſtea bonus vir diminuit & ſtatuit ꝙ dentur quinque. nunquid ſi illa quinque non ſoluuntur cõpromiſſi pœna committitur: vel nunquid ille qui petijt: quia plus petijt, inciderit in pœnam compromiſſi. Super iſto ſecundo dicit idem Iaco. ꝙ non: qnia iuſtam habuit cauſam litigandi, & ignorauit iſte quantum eſt quod debetur vnde non debuit ius ſuum indiſcuſſum metu pœnę relinquere. ut ff. de peti. hære. l. illud. Item quia non debet dici contraueniſſe antequam debitum fuerit declaratum ſic nec pendente appellatione. ar. ff. de ſtatulib. l. ſtatuliberi. ratio eſt maximè ſi in iudicio offerat ſe ſolutrũ quod declaratum fuerit interim non dicetur in mora. argu. C. de diſtr. pig. l. ſi reſiduum ſecundum Iaco. prædictum. Et per hoc eſt determinatum an petens reductionem inciderit in pœnam cum demum poſt ſententiam appareat qui habebat iuſtam cauſam litigandi pro parte, & ꝓ parte nõ. Sed quantũ ad aliũ paſſum utrũ ille qui ſoluit quinque in quibus remanſit arbitrium firmum, incidat in pœnam compromiſſi. Et uidetur, ꝙ ſic ſaltem pro rata. ut ff. ſi quis cau. l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. In contrarium uidetur ꝙ agatur ex ſententia iudicis, non ex compromiſſo & arbitramento. iuxta not. ff. de pac. l. tale pactum. §. qui prouocauit. Item pro hoc, quia mutata perſona ſtipulatio pœnæ non committitur: ut ff iud. ſolu. cum apud Sempronium. & ſic impunè a pœna conuentionali ſententiæ iudicis non patebitur. Nam promiſſio pœnæ non extendit ſe ad perſonam iudicis de qua non fuit cogitatum. ff. de arbi. in compromiſſo. & iſta opinio placet Barto. ¶ Sed pone partes dederunt arbitro poteſtatem ſub hac forma de iure & ſtatuto ſecundum conſcientiam: quid operantur iſta uerba, ſecundum conſcientiam. Reſpond. intelliguntur ſecundum multam conſcientiam, alias poteſt per ſuperiorem corrigi. vt not. in clemen j. de iure patro. illa autem uerba de iure & ſtatuto, exponuntur, id eſt de ſtatuto ſi eſt rationabile. ut not. Bartol. ff. re. amot. l. rerum. & not. quòd conſcientia debet conſonare rebus ſenſatis: ut C. de teſta. l. omnium. ſed quid ſi uerba dicunt de concordia uel de iuſtitia. dic
11 ut extrà de reſcri. c. cum cauſam. el ij. ¶ † Quero, ſi partes compromiſerunt ſe in iudices delegatos, an uideant renuntiare reſcripto. Reſpon. non, imò, ex utraque authoritate intelliguntur procedere, & põt ꝓ parte ualere ſñia ex una authoritate & ꝓ alia parte ſeu capitulo ualere ex altera authoritate. ut extra dę p̄oẽ. c. niſi eſſent.

ADDITIONES.

a Largiri. Niſi hoc ſit modici præiudicij; ut l. ſi de meis. §. recepiſſe. ff. de arbi. vel facit pro bono pacis: ut extra de præb. c. niſi eſſent. & d. l. creditor. §. j. ff. man. Sed hic quæro quando dicatur factum pro bono pacis. Reſpondeo, quando res eſt dubia ut not. Ber. extra de elec. in c. cum inter R. vbi omnino vide.

b Compromittitur. Et hoc comprobatur argumento eorum quæ no. C. de his qui. ut indi. l. j. per Acc. & hęc vera: ut not. in Spec. de arbi. §. differt. ad fi. Pone enim ꝙ habeo recipere decem à Petro quod compromitto, nonne ex mora minuitur actio mea. certè ſic. inſtit. de actio. §. idem iuris. & hac ratione videretur ꝙ liquidata cauſa deberet ſaltem intra quatuor menſes iudicari. & iſta eſt noua conſideratio, tamen non vrget, quia non ſequitur debuit facere antè: ergo non valet factum poſteà. Et adde ꝙ ab extra not. ſuprà de contro. per par. termi. Iſta ergo eſt noua ratio; quia nimis prorogando minuit ſubſtantiam debiti quæ ratio habet locum ſi debitum erat liquidum, aliàs non. Et eſt ſimile de anno. extrà de off. deleg. cap. quęrenti.

a & non eſt alibi.[a] Extra poſſet quæri, vtrum poſſit eligi in arbitrū
procurator litis? & videtur ꝙ non, quia ſuſpectus eſt. In contrariū
quia conſenſus partium purgat ſuſpicionem, & hoc verum eſt.
Nam ego video ꝙ de partium voluntate procurator poteſt eſſe
teſtis ſicut mediator. Sed ſi nō procederet de partium voluntate,
tunc aut loquimur de procuratore litis, & non poteſt eſſe teſtis ꝓ
pter repugnantiam officij; Aut in procuratore negotiorum & tūc
dicunt quidam ꝙ in illo negotio non poteſt teſtificari: ſed in alio
ſic. & hoc no. Io. Mona. in c. vlt. de teſti. li. vj. in gl. ſua quæ incipit;
eſt ratio. Sed quod dicit de eodem negotio ſubſtinguitur per Bart.
quia aut ad eum redundat præiudicium vel commodum & repel-
litur propter affectionem commodi, Aut non, & non repellitur,
vt ff. de iure fiſ. l. deferre. §. iidem decreuerunt. quem §. alleg. etiam
12 Io. Mona. ¶† Extra quæritur nunquid notarius infamis poſſit co-
ficere inſtrumentum de compromiſſis & laudis? & videtur quòd
non ſi compromiſſum eſt iudiciale; ſecus ſi extraiudiciale. per ea
quæ no. Bar. ff. ad le. Iul. repe. l. eadem lege. & C. de hære l quoniā.
Tu dic ꝙ ſi eſt infamis infamia iuris per ſententiam irrogata non
poteſt, ſed donec ſit condemnatus poteſt; vt ff. de infa. l. ij. §. miles,
& in Spe. de inſtru edi. §. inſtrumentum ergo. verſi. item op. ꝙ ta-
bellio, & per Inno. de accu. qualiter. Nec curo vtrum ex crimine
b falſo vel alio famoſo ſit damnatus b In hoc tamen eſt differentia;
quia ſi ab alio officio in quo erat, eſt remotus, non tamen crimina
liter condemnatus, nō deponit officium tabellionatus. Sed ſi quia
falſitatem commiſit, remotus eſt ab aliquo officio, puta cancella-
riæ, non valent amodo ſua inſtrumenta. leg. ſi aliquid. C. de ſuſcep.
& arc. lib. x. De notario autem excommunicato conficiente inſtru
mentum de partium conſenſu an valeat. Dic ut no. de ſent. exc c.
decernimus lib. vj. in glo. & de exce. ca. pia. in nouella. Si eſſet no-
tarius authoritate eccleſiæ non poſſet conficere inſtrumenta. Et
no quod licet teſtimonium ſit publicum officium, tamen teſtis eſt
priuata perſona. tabellio ſimiliter in teſtificando. ſed in conficien-
do inſtrumenta eſt publica perſona, C. qui teſt. fac poſ. leg. fin. & de
elec. nihil. per Inno. Sunt etiam quidam teſtes qui vocantur ſyno-
dales, ad ſimilitudinem Venetorum, & ſunt infames quando cre-
antur non repellitur eorum delatio Sed ſi poſtea fiunt infames, ſic
extra de teſtib. cog. ca. præterea. Et eſt arg. quod idem in tabellione
dici debeat.

ADDITIONES.

a Alibi. Extrà quæro, vtrum per hæc verba, viderit expedire, datur arbitriū,
Reſpon. ſic, vt in c. ij. de iu. calum. in vj. in nouel. Et ſi cauſa eſt compromiſſa
de iure & de bona conſuetudine valet ſententia lata ſecundum ius commu-
ne contra conſuetudinem: ſed poteſt appellari, ut extra de do. & contu. c. cū
veniſſet. Item per dicta verba poſſunt partes componere, quanquam agatur
de crimine. C. de his qui, ut indig. l. polla, & in c. quamuis, extrà de offi. ord. in
nouel. Sed ſi compromiſſum eſt factum cum iuramen, de periurio poteſt etiā
cognoſcere iudex ſecularis ut in c. licet. de iureiur. in vj. in nouella: Sed illud
conſtat arbitrum territorium non habere: ut in d. c. j. de fo. compe. in vj. in no
uella. Si vnus ex tribus arbitris comparuit & audita duorum opinione re-
ceſsit, valet laudum iſtorum duorum; vt in ca. vlti. de arbi. in vj. in nouel. qa
recedens videtur verus contumax ſecundum Io. An. qui receſsit ex abrupto:
ſecus ſi de licentia ſociorum, Sed pone, arbiter dixit ꝙ per A. & B. teſtes pro-
batum eſt, ideo te condemno, qui teſtis nihil probat: an præſumatur pro ſen-
tentia arbitri ſicut præſumatur pro ſententia iudicis etiam ita pronunciantis
ut no. Inno. c. quoniā contra falſam. extra de proba, Reſpondeo non, & mi-
ror de Inn. quia pro eo qui mentitur pro fundamentis probationum non eſt
præſumendum. ar. ff. ad Treb. l. ſeruo inuito. §. cum Prætor.
b Damnatus. Not. de notario infame. vide eundem in l. in exercendis. C. de fi.
inſtru. & inl. j. C. de ſum. tri. in x. col. l. iubemus. §. ſanè. de ſac. ſan. ecc. l. ſi quis
ex argentarijs. §. j. ff. de eden. l. ij. §. miles. ff. de his qui no. infa. dixi in c. frater-
nitatis, de fri. & ma. But. in l. eadem ff. ad l. Iul. repetunda, And. Barb.

1 *Dominus non poteſt alienare feudum inuito uaſallo.*
2 *Ruſticus poteſt emere dignitates & iuriſdictiones.*
3 *Licitum quod eſt inſolidum, an ſit licitum pro parte.*
4 *Res quæ tranſeant cum uniuerſitate.*

Ex eadem lege. Diuide in duas partes Primò recita-
tur communis & generalis conſue-
tudo Secundò conſuetudo ſpecialis Medio. Secunda incipit
in ver. quod Mediolani. Caſus Datur regula ſecundum generalem
conſuetudinem quæ talis eſt Dominus ſine voluntate vaſalli feu-
dum alienare non poteſt: ſed hæc regula non ſeruatur Mediolani:
ſed diſtinguitur: Aut dominus alienat feudum totum ſine curia
maiori, aut æquali: & poteſt. Aut inferiori, & non licet ſine vaſalli
voluntate. Aut alienat partem feudi, & non poteſt ſine voluntate.
Aut alienat feudum totum cum curia etiam inferiori, & tunc licet
1 etiam ſine voluntate vaſalli. aliter alij dixerunt. hoc dicit. ¶† *Non
poteſt*, Not. ſecundum hoc ꝙ dominus non poteſt alienare vaſallo
inuito; quod verum eſt per viam delegationis. C. de noua. l. j. & ibi
per Cy. ſed per modum ceſſionis poteſt: ſi alienat cum curia. quia
cum vniuerſitate licet quod alias non liceret; ut ff. de aqui. re. do. l.
quædam. & infra de vaſal. qui cur. ven. c. j. Alij dixerunt ꝙ etiam ſi
curia licitum eſt, dummodo totam proprietatem dominus alie-
net: nimirum videtur licere domino de ſua proprietate diſponere
cum proprietas affecta non ſit: ſicut etiam licet alienare cum præ
dio aſcriptitios & cenſitos etiam inuitos; vt lege, quemadmodū.
C de agr. & cenſi. lib. xj. quanquam ipſi ingenui ſint: vt no. inſti de
iure perſon. Et quod dicunt licitum eſſe, intelligunt quando domi
nus alienat maiori vel pari: ſecus enim ſi minori: quia vaſallus nō
debet deſcendere; quod eſſet ſi forte dominus alienaret proprieta-
tes ſuas cuidam ruſtico. Sed ſi proprietas eſt quid vniuerſale, puta
2 plebs caſtrum vel villa, etiam ruſtico poteſt alienari.† Et eſt notan
dum ꝙ ruſticus poteſt emere dignitates & iuriſdictiones q̄ ſunt
proprium patrimonium venditoris. tene menti. Sed de iure com-
muni iuriſdictiones non poſſunt vendi: quia publici iuris ſunt &
æſtimationem non recipiunt, & maximè merum imperium quod
exercetur in perſonas, quarū nulla eſt æſtimatio. ut ff. ad leg. Aquil.
l. liber homo. Sed per conſuetudinem vſurpatum eſt, & quotidie
videmus caſtra, & villas emi & vendi cū mero & mixto imperio:
& omnimoda iuriſdictione, quæ conſuetudo vincit legem: ut ſu-
3 prà de feud. cog c Obertus & adde ꝙ no. ff. de fideicom. lib. l. in iu-
re. & alibi de hoc dixi ¶† Et no. ꝙ hic tangit glo. duo brocarda.
Primum eſt ꝙ licitum eſt inſolidum, quod pro parte non licet.
quod eſt verum, quando non eſt eadem ratio partis quo ad partē
4 quæ eſt totius quo ad totum.† Item verum eſt iſtud in indiuiduis.
Aliud brocardum eſt, ꝙ quædam tranſeūt cum vniuerſitate, q̄ per
ſe non tranſeunt. hoc verum in his de quibus vniuerſaliter prædi-
catur. & ab ea dependet. Sed quomodo cognoſcam quæ ſint iſta.
Reſp. illa quæ per ſe non ſunt in commercio noſtro, vt ſacra, reli
gioſa, liber homo, aſcriptitij, & cenſiti & huiuſmodi, de quibus in
lege eſt expreſſum ꝙ per ſe non alienantur. vnde contra vim &
authoritatem legam cōmercium nullum eſt. ff. de lega. j. l. ſi quis
inquilinos. § final. Item quæcunque per ſe poſſideri non poſſunt:
vt patet in ſuperioribus exemplis ¶ *Minor*. Nota. mirabilem caſum
in quo alienatio poteſt fieri potentiori & non inferiori. *Nec licet
partem*, ſcilicet vt per hoc emptor ius aliquod conſequatur in va
ſallo. Et eſt ratio, quia non cogitur habere duos dominos ſed ſuffi
cit primus cuius remanet vaſallus inſolidum. Text. eſt hic multū
nota, dominium tamen prædiorum bene credo ꝙ ſit traſlatum in
emptorem, ſed non trahit ad ſe fidelitatem. I*n pluribus locis*. Not.
ꝙ licet plura ſint loca, vnum tamen eſt feudum, ſicut vna inueſtitu
ra. vt hic. & ff. de verb. obliga. l. ſcire debemus. Item vnitas dicitur
5 reſpectu actus diſponentis, licet plures ſint res de quibus diſponi-
tur.† Nam ſi legantur mihi alimenta, vnum eſt legatum pro toto
tempore, & vna reſcriptio inchoata a principio: ſecus ſi forma le
gandi fuiſſet hoc modo: lego alimenta ſingulis annis: quia non
curreret vna præſcriptio pro omnibus annis: vt C. de pſcrip. xxx.
anno. cū notiſſimi. §. in his de præſcri. long. tempo. l. fin. nam vſus
qui conſiſtit in neceſſitatibus alimentorum. tamen recipit vnam
& eādem præſcriptionem pro toto tempore, ſecus ſi exprimere-
tur, lego tibi vſum ſingulis annis: quia tunc non eſt vnum legatū.
quod not. ¶ Extra quæro quid ſi vnam medietatem vendit domi-
nus vni, & alterā medietatē vendit alteri, a quo recognoſceret ſe
vaſalum. Vel dic quid ſi vaſallus medietatem emit ab vno, & me-
dietatem ab alio à quo recognoſcet ſe vaſallum. Et videt ꝙ à quo
vaſallus debeat ſe recognoſcere: qa regula eſt ꝙ ꝓ vno feudo non
tenetur recognoſcere plures dominos. Concordent ſi volunt,
aliàs ſibi imputent, arg. ff. de uſufruct. l. quoties.

1 *Vaſallus ſi alienauerit infeudando eo modo quo ipſe habet ſi poſtea re-
mittat ſeruitia, an priuetur feudo.*
2 *Eccleſia ſi habet cōſuetudinem infeudandi pro ſe & ſucceßoribus maſcu
lis, an prælatus etiam poßit dare fœminis.*
3 *Actio directa quando præferatur utili & econtra.*

Similiter. Caſus. regula, & exceptio a regula, & exceptio-
nis declaratio. Regula eſt, ꝙ regulariter non po
teſt uaſallus feudum ſine domini uoluntate alienare. Exceptio eſt
niſi det alij in feudum. Exceptionis declaratio eſt ſi dat æquali per-
ſonæ ſibi: ut ſi miles eſt; det ſimiliter militi. & cuilibet uaſallo licet
alij dare in feudum uſque in infinitum. in quibuſdam tamen curijs
obſeruatur ꝙ ſi perueniat ad quartam perſonam feudum amitti-
tur, & reuertitur ad dominum. Profectò quidem qui alij dat in feu
dum ſuum feudum dare debet ea lege qua ipſe habet. Et ſi alteri
alicui dederit alia lege feudum amittit. Alij aliter dixerunt. hoc di-
cit. Super uerb. profecto. habeo talem apoſtillam in libro meo.
1 † Quid ergo ſi uaſallus liberè feudum in alium transferat infeu-
dando ea lege & conditione qua ipſe habet: poſtea uerò tractu
temporis fidelitatem, & alia ſeruitia uerè remittat. Reſpondeo
valet,

valet,nec per hoc amittit feudum.argumen.ff de iure dot.l. Iulia
nus quia pactum.sui conception · ęquum non debet vitiari ex post
facto:vt lege, si socius pro filia.ff pro so.¶*Seruire*.argumen.est hic
quòd vasallus vasalli cogi debet domino domini seruire : vt infrà
de pace iura.firm.§.final.Sed hoc est fasum : vt hic dicitur in gloss.
argumen. ff.vsufruct. queamd. caueatur lege vsusfructus mihi le
gatus.De hoc dic vt no.suprà de cõtro.inuest.§.fi.& d.§.fi.de pac.
2 iur.fir.Ia.*Si masculi.*† arg. est hic & videtur quasi casus ꝙ si consue-
tudo est ecclesiæ dare in feudũ res ecclesiæ acipienti pro se, & suc-
cessoribus masculis tantum,ꝙ prælatus non possit dare in feudum
accipiẽti pro se & successoribus masculis & fœminis. De hoc dic
vt nota.suprà de his qui feud. dar. possunt.capitulo primo in prin-
cip.Iac.Bel.quia cõcessio in quibusdam inducit tacitam prohibi-
tionem in reliquis : vt C.de procur.l.maritus.& C.de pac.conuen.
l.fi.& istud operatur natura termini restrictiui:vt in c.exiui.de ver-
bo.sig.in clemen.¶ Quærit gl.pone quòd tertia persona alienauit
in quartam, vel alienauit in quintam : quis agit contra possesso-
rem vtrum proprietarius an feudatarius. Vel pone sic , concessę
sunt duæ infeudationes per pactum. secundus cui facta est infeu-
datio alienat : quæro quis vendicabit,vtrum proprietarius an feu-
datarius primus.Et videtur quòd feudatarius , quia vtilis præfertur
directę : vt ff. de procura. l. procurator in rem suam dato. Contra-
rium est verum,quia primus feudatarius qui secundo infeudauit,
vtile dominium transtulit:vt ff.ad Trebel.ex asse. & sic non habet
ius vendicandi. Alius autem qui illicitè alienauit,ipso facto cecidit
à iure suo : vt supra quę fue.pri.cau.bene.amit. c.j.§. fi. Et nota ra-
tione,quia dominum, id est proprietarium contempsit : ergo ad
eum redit:vt d.cap.j §.fi. Nec occurrit hic ille articulus quæ actio
præferatur, vtrum vtilis vel directa:quia illud tunc loquitur quan-
do vni competit vtilis:alij directa.Sed hic vtilis nulli competit.vn
de sequitur quod directa habet vim directæ & vtilis:vt ff.ad Treb.
3 l.si hęres.¶†Super articulo autẽ vtilis & directę dic quòd aut sunt
compatibiles & exequibiles ambæ , puta proprietarius agit ratiõe
possessionis ciuilis per alium detentæ.feudatarius agit ratione na-
turalis occupatę,tũc quilibet auditur in suo iure exemplo proprie-
tarij & vsufructuarij.arg.ff.de vsufruc.l.cuiuscunque. §. si fundus.
Aut non sunt compatibiles,nec exequibiles,& tũc aut vtraque est
intentata,& præfertur vtilis:vt C.de præscri.triginta anno.l.si quis
emptionis.Item si sit intenta vtilis tantum:vt ff.de rei vend.l.si cul
pa.Sed si directa tantum,tertius tunc possessor non potest excipe
re de iure non suo sicut nec agere:vt nota.ff.de condi.indebiti.§.fi.
& quod ibi Bar.in l. 2.ff.de excep.rei iudi.
a **Si fuerit.**[a] Si contentio est inter dominum & vasallum de
beneficio,aut vasallus feudum inficiatur:& domi
nus contra eum probat,& tunc amittit , feudum.Aut dubitanter
respondet,& non amittit feudum:sed secundum alios si fraudulẽ
ter negauit,perdit & non aliter.hoc dicit. *Nescio.* Nota ꝙ qui dicit
nescio dubitanter respondet. dicit Io. Monach. ꝙ ista non est bo-
na respõsio.& ideo debet dari terminus ad deliberandum,& si ma
litiosè sic respondet positioni,habetur pro confessato, quia edere
nõ videtur qui malitiosè edit.Et per verbum nescio, nulla soluitur
quæstio vide Ioan.Monach.in c.præsentium.de testibus libro sex-
to super ver.credit.adde quod not.in l.de statu.ff.de testa.&c.

ADDITIO.

a Si fuerit.Vide Bar.in auth.qui rem.C.de sac.sanct. eccl. ad fi.alle.istum text.
& malè.vide Io.de Imo.in c. 2.de fer.& ibi dixi.And.Barb.

De clerico qui inuestituram facit. Rubr.

1 *Archiepiscopus Mediolanensis quam rem non potest dare in feudum.*
2 *Adde ad idem.*
3 *Res reuersa an & quando pręsumatur esse de mensa pręlati.*
4 *Episcopus unus an sit maior altero.*

CLerico. Diuide capitulum in quatuor partes.Pri
mò de inuestitura facta à clerico de re-
bus proprijs. Secundò de inuestitura facta a clerico de
rebus ecclesiæ quas tenet inuestiór. Tertiò de inuesti-
tura facta à clerico de rebus ecclesiæ quas tenet aliàs in
feudum. Quartò de inuestitura facta ab archiepiscopo & episco
po & alijs clericis de rebus ecclesiæ quæ à nemine detinetur . Se-
cunda pars incipit in §. quicunque. Tertia in §. vbi uerò. Quarta
in § & ideo.Casus.Si clericus fecit inuestituram de suis proprijs
bonis,eius successor cogitur eam ratam habere. Si verò de rebus
ecclesię , si quidem possessio rei per beneficium inuestituræ est
apud eum qui inuestire debet,inuestitor & eius successor cogitur
eam adimplere. hæc omnia obtinent etiam in laico inuestitore.
Si autem clericus de beneficio sui militis alium inuestiuit,aut purè,
& non valet,aut in diem vel sub conditione,tunc ualet etiam sine
uoluntate uasalli:tamen si prius decesserit inuestitor quã feudum
retinens successor eius non cogitur ratam habere,sed si se,viuente
feudũ sibi aperiat,ipse cogit adimplere.Insuper sciẽdu est ꝙ si ar-
chiepiscopus Mediola.q tpe sui introitus inuenit in dñico posses-
sionẽ mensę suæ etiam breui non potest dare in feudum:sed si feu
dum postea aperiatur bene potest postea in feudum dare. Episco-
pi autẽ & alij clerici q in dominico inuenerũt:feuda postea aperta
& olim & hodie in feudum dare possunt h.d.No.bonã distinctio-
nem ꝙ aut tractatur de rebus clericorum,aut de rebus laicorũ,aut
rebus ecclesiarum.Primis duobus casibus hæres inuestitoris tene-
tur inuestituram implere . Tertiò casu distinguitur vt hic : & su-
pra,qui suc.te c.j.¶†Nota ꝙ archiepiscopus Mediol.id quod inue
1 nit dominico tempore sui introitus,puta castrum reuersum ad ar-
chiepisopatum , ꝙ suus prædecessor cui erat apertum non infeuda
uerat,infeudare nõ potest, & est speciale priuilegiũ sanctæ Medio.
eccl.ar.de sac.sanct.eccl.l.iubemus.Sed cęteri alij episcopi & ꝑlati
possũt idem quòd potuit prædecessor licet inuenerint possessum
in dominico : quia ratione breuis possessionis rei qualitas non est
mutata † Adde tamen ꝙ si ita inueniret in dominico,ꝙ esset factũ
2 de mensa ꝑ statutũ pręlati,uel capituli, uel per antiquam possessio
nẽ,ꝙ successor nõ potest reinfeudari sine licẽtia summi pontificis
cũ oẽs episcopi & pręlati exempti iurẽt nõ alienare Romano Pon
tifice inconsulto.qđ dic ut in c.ut super.de re.ecc.non.ali in nouel.
& adde quod dixi s̃. qui feud. dar.pos.cap. 1.in princi.& in authen.
hoc ius porrectum.C.de sac.san.ec.in uer.quid in abbatibus exem
ptis.& qđ no.Bar.in l.si vacantia.C de bo.ua.lib.x.Et no. ꝙ in li.dñi
Simonis,& Iac.de Are.hic est quoddam.caput,ꝙ communiter nõ
hr̃,quo sic cauetur,archiepiscopus Medio non tm̃ feudũ ꝙ aperi
tur ei,sed ꝙ tempore introitus sui in dominico loco reperit,infeu
dare potest secundum modernorũ rectum & rationabilem usum,
& ꝙ in feudum dederit,stabile permanet.¶†Vlt.no.ꝙ eo ipso ꝙ ec
3 clesia reperitur in possessione feudi: ideò pręsumitur incorpora-
tum esse nisi hoc probetur.Et tene menti,& uide quod not.Bar.in
l.ult.C.de bo.uac.lib.x.& ꝙ no.Io. An.in c. 1.de resc.in cle.& inquit
gl.no.in cle.frequens.de rest.spo.ꝙ illa bona in quibus pręlatus ha
bet directum dominium & alius utile,ut sunt bona feudalia & simi
lia non censentur esse de mensa pręlati.ꝙ no per Archi. in c.2.de
re.eccl.non alie.in 6.¶†Extrà quęro,nunquid unus episcopus sit
4 maior altero.Respondeo sic, secundum ecclesię suę dignitatem.
unde nõ omnes episcopi sunt pares:ut no.in c.si fortè. in fi.d elec.
in 6.per Io.Mo.¶†Quęro nũquid deficiente prælato regulari diœ
cesanus possit supplere eius uices.Respondeo,dic ut no.in c. 2. de
sen.exc in nouel.¶†Quæro, qd in dubio. si non ꝯstat cuius sint res
ĩfeudatę utrũ ꝑsumant clerici uel ecclesię.Dic ut diffusè no.ꝑ Inn.
extra de test.c.cũ in officijs.Sed Host. ibi breuiter se expedit dicẽs
a ꝙ si nõ apparet cuius res sint,ꝑsumunt ecclesiæ.a Ad hoc s̃.de feu.
Mar.c.j.Nam simile uidemus in fisco:ut no.in l.facultas.de iure fis.
lib.x.licet multi damnent illam gl. & de consuetudine nõ seruatur
ita in distinctè ut loquitur.Et adde ꝙ no.in c.ul.de proc.in cle.&c.

ADDITIO.

a Præsumuntur ecclesię.Nisi factum sit inuentarium legitimè de rebus ecclesię.
nam tunc stamus inuentario.item si ecclesia habet æstimum stamus ęstimo. ff
de proba.l.cum de lege.

An mutus vel aliàs imperfect. feu. retineat. Rubr.

1 Ista dictio imperfectus significat totalitatẽ impfectiõis,sicut mu-
tus totalitatẽ mutitatis:& surdus totalitatẽ surditatis:ga nõ est to-
taliter imperfectus ille qui cõparatione perfectionis est imperfe-
ctus,sed qui nihil potest,uel ita parum qđ est prope nihil: quia ista
a duo sunt paria nihil & minimũ,sicut nihil & uilissimum.a Et not.
in isto c.ꝙ si mutus uel aliter imperfectus habet filium,ꝙ nõ aufer-
b tur b ei feudum.C.qui admit.ad bono.posses.l. 1. per Cynum.

ADDITIONES.

a Vilissimum.Idem quando est talis imperfectio quòd homo non habet natu-
lem requisitionem ipsius rei causalis,vel causatę à natura sicut nauis non dici
tur nauis quę non est apta ad nauigandum,vel ad nauigationem. vnde etiam
oculus non dicitur oculus nisi ęquiuoce si non videt.secundum Auerro. ff.de
verb.signi.l.ædificia. §.fi.
b Non aufertur.Et no.ꝙ priuilegia pręsertim libertatis non minuuntur mor-
bo laborantibus.C.de prin.ag.in rebus.l.ex agentibus.lib.xij.& ibi per Bar-
tolum.Sed aliud est morbo laborare:aliud à perpetuo vsu rei cadere & inha
bilem fieri,quod naturale est à nullo subiecto abesse pręsumitur. C.de codic.
l.nec codicillos.& ideo nemo præsumitur imperfectus natura sui generis. &
sic quod naturale esse debet,singulis generum inesse pręsumitur. & sic not. ꝙ
natura nunquam pręsumitur esse separata à suo naturato.

1 *Hæc dictio imperfectus quid significet,*
2 *Priuilegia libertatis non minuuntur morbo laborantibus.*
3 *Adde ad idem.*
4 Rationes duę uincunt unam.
5 *Filius uiuente patre an poßit dici feudatarius.*

MVtus. Casus. Miles feudum habens decessit filio superstite, qui est mutus, vel aliter imperfectus quæritur in sibi succedat in feudum. Et videtur ꝙ sic, secundum Obertum & Gerar. & plures alios. Sed alij contradixerunt, quia feudo seruire nõ potest sicut nec
1 clericus vel fęmina.† Super materia ista Iac. de Are. sic ait: Mutus verò vel aliter imperfectus succedit & hoc vtilitate suadente receptũ est, ne lãgor animi damnũ in bonis afferat. ar. ff. de vsuc l. iusto. §. cũ q. Vel dic, ꝙ nõ succedit, sed ad sustẽtationẽ sui ipsius ipsũ retinet si aliunde non habet: vt suprà episc. vel abbat. §. mutus. & ar. ff. de ven. in poss. mit. §. extraneo. & in authen. de ince. nu. § j. col. 3. Et talis excusatur si domino non seruiat ar. ff. ad Sill. l. si qs in graui. § subuenitur. & §. ignoscitur. Ita dicit ipse in summa sua titu de succ. feu. sub rubricella, mutus. Sed do. Ia de Ra in summa sua ti. q. mo. feu. amit. sic ait. †Casus inducit feudi amissionẽ, si vasallus effi
2 cit mutus, cęcus, surdus, furiosus, claudus vel aliter imperfectus secundum quod traditur, supra episc. vel abba. c. j §. mutus. Alij ꝯtra dicunt vt totum retineat: vt in tit an mu. sur. cæ. vel ali. imperfec. c. mutus. Ad quorum sędandas contrarietates quidam dicunt ꝙ primum capitulum per vltimum corrigatur. quod denotat glossella antiqua quæ dicit, vacat istud capitulum propter inferius capit. mutus. Alij dicunt quòd nouum feudum eo casu superueniente amittitur: veruntamen si feudum magnũ fuerit & aliunde non valeat sustentare, relinqueretur ei ad sustentationem: vt d. §. mutus. vetus autem retinetur in totum: vt d. c. mutus. Sed ego dico ꝙ opinio est in ipso text. ꝙ etiam in veteri feudo: vt d. §. mutus Vt ergo nõ decipiamur ex casu in muto superueniente non sunt variæ opi. in c. j. sed ĩ muto à natiuitate sic. De muto aũt vel aliter imperfecto causaliter quæramus. Mihi aut verior & æquior videtur eorum sententia qui mutũ, furiosum vel aliter ex accidenti imperfectum feudo non priuant nouo vel paterno. argu. ff de vsucapio. l. nũquã. §. si seruus. & §. si vi aut clam & l. iusto. §. eum qui. ff. de acquirend. poss. l. si is qui. & l. si id ꝙ. § j. arg. ff. de offi. pręsi. l. diuus ff. ad legem Pomp. de parrici. l. diuus & in decre. lvj. dist c. satis peruersum. xvj. q. vij. inuentum. infrà de bene. feu. c. quicunque. § j. in fi. Et faciunt ad hoc argu. quæ not. suprà qui feu. poss. accipere §. item surdus. & j. an ille qui interfec fra. domini sui. §. ꝙ ita. Si autem textu illa teneas, & ꝙ cõmuniter notat vt nouũ feudũ amittat: vetus verò retineat: nõ aũt hoc in cuiuslibet feudi specie dictum intelligas. Quid enim si feudum datum sit ad certũ seruitium, & tale cui ad implẽdo nõ absit cęcitas superueniens, aut loquelæ amissio, surditas, vel alia q̃libet corporis ĩperfectio, seu debilitas. Aut qd si feudũ sit sine fidelitate, & pro eo nullum seruitium debeatur: dicemùsne feudũ nouum amittere eum? Certè minimè. vt s̃. de quibusdam alijs capitul. extraordinar. capitu. sit cui militi. in princip. ff. de capt l. postliminium. §. vltim. in fin. ff. de vac. & excomun. mun. l. 2. §. munus. & §. corporis. ff. de decu. l honores. § j. ff. de postu l. 1. §. casũ. ff. de iud. l. ẽt cęcus. ff de sta. ho. l. q fure re. ar. C. de veter. iur. enuc. l 1. in fi. ff. de rei ven. l. cęterũ. & ff. de peri. & cõmo. rei ven l. si vina. ar. in decre. 7. q. 1. pontifices Aut qd si tale sit feudũ, qđ nulla ex causa vel ingratitudine sit amissimile, vt quia datũ sit eo ꝙ à morte dãtẽ liberauerat, vel ab hostibus, vel à latronib eripuerat, vt ff. de don. l. si pater. § j. His enim casibus cessat legis ratio siue consuetudinis q̃ feudi amissionem inducit: vnde ipsa lex siue consuetudo cessat in casibus, vt ff. de pact. l. ꝙ dictum. ff. de re mil l. milites agrum. primo responso. Iacob. de Are. Odo. in sum. sua ti. qui. mo. feu. amit. versicu 17. nihil firmando sic ait. xxvij. causa est si vasallus efficiatur mutus ita ꝙ nullo modo loquatur, vt s̃. qui. mod feu. amit. c. vlt. Si verò loquatur tardè, non nocet ei. arg. ff de act. & ob. l. 1 §. fin. inst. qui non permiss. fa. te. §. item mutus. & de inu. stip. §. mutũ. Tamen si feudum est magnum, & mutus non potest aliunde exhibere sine eo. tunc de eo tãtũ reliquendum est ei ꝙ se exhibere possit. vt in ti. qui. mo. feu. amit. c. vlt. Et in Lombarda de bñficio. l. si qs. pdit ergo mutus feudum. Sed contra videtur ꝙ mutus, surdus, cæcus, claudus vel aliter imperfectus si sit ita natus, retinebit feudum paternum: alij dicunt ꝙ totum perdit: alij dicunt ꝙ totum retinet. vt in ti. qui test. fint necess. c. mutus. nam fęminæ & clerici perdunt. Sed vt ibi Odof. & Iac. Bel. hic sic ait. †Quærit hic quæ opi. sit verior: &
3 videtur quòd secunda: quia feudum datur propter seruitium: & feudo deseruire non potest qui est cæcus, mutus, vel surdus aut aliter imperfectus: cum seruitium existat in locutione, vt suprà de for. fide. & de no. for. fid. ca. primo. & in auditu consistat, vt possit audire credentiam domini, & denuntiationem sibi factam pro seruitio, & ex alijs causis referre: vt in præalleg. tit. & suprà quib. mod. feud. amitta. & s̃. hic finitur lex, deinde consue. reg. incip. §. ad hoc. & regulariter qui feudo seruire non potest, non succedit in eo sicut est fœmina & clericus. Præterea quoties causa reducitur ad non causam etiam secuta solutione qđ datum est repetitur, vt ff. de condit. indeb l. inde Neratius. §. ex his omnibus & de condi sine cau. l. j. & l. nihil. sed causa dandi feudum est seruitium, vt s̃. in quib. cau. feu. amit. §. beneficium. ergo si successor est inhabilis, deficit causa, ergo non succedit. Pręterea cessante causa cessat effectus. ff. de do. l. 3 §. si. ergo &c. Præterea certũ est ꝙ feudum ꝑditur & perit propter inhabilitatem superuenientem in principali acquisitore, vt s̃. episcopum vel abb. § final. ergo multò magis in successore debet perire, quia propria prouisio est validior quã prouisio alterius. arg ff. de compen l. si cum militi. & arg. insti. de verb. obl. §. ex conditionali. C. de cad. tollend l. vnica. §. sin autem sub cõditione. & hæc op. approbatur in summa. Sed glo. non videtur aliquam opinio. approbare nec hic, nec s̃. in titu. episcopum vel abb. Vel dic aut seruitium est tale, qđ potest per substitutũ adimpleri, tũc prima opinio est verior. Aut nõ potest ꝑ aliũ adimpleri: & tũc secunda opinio sit vera & continet satis æquitatem Vel dic vt notaui s̃. si de feu. fue. ꝯtro. c. si qs decesserit. Et hoc ẽt nõ. in d. ti. episcopũ vel abbatẽ. § fi. Ia. de Bel. Pet. de Cer. sic ait. in feudo paterno succedit mutus factus de accidẽti, sed nõ mutus natus, vt hic in tex. ibi quidã dicunt &c. Sed nouũ quæsitum per eum si postea efficiatur mutus an retinere possit. Dic ꝙ nõ. sed si fuerit adeo magnum, ꝙ eo oblato se exhibere non possit, dimittitur ei tantum quo se exhibere possit, vt supra in tit. episcop. vel abb. c. 1. § mutus. & dicut ibi dixi Petr. de Cer. demum sic ait. Et sic not. differentiam inter vitiũ naturale & accidentale. qđ dic ut no. C. de exc. tut. l. 1. & ff. de excus. tu l. Spadonem. Idẽ quærit an possit seruire per substitutũ: & videtur ꝙ sic, sicut clericus, ut s̃ de bene. fę. c. 1. §. fi. cui ęquiparat iste mutus vel aliter imperfectus, vt hic. In contrarium vr̃ qa iste æqparatur fęminę, & fęmina non succedit: ergo nec iste vt dixi. C. de suis & leg. hær. in l. fi. ¶ Modò ergo quęro quæ est est melior similitudo vtrum clerici uel fœminę ut si à maiori similitudine arguamus Respondeo si est mutus ex accidenti, magis æquiparatur clerico: quia nullus nascitur clericus. Sed si est mutus à natura magis æquiparatur mulieri: quia nũquam fuit ualidus ad beneficium obtinendum. Vides ergo quàm uariè & ambiguè docto. loquantur in ista materia, ideo non est absurdum si in ea procedamus per pũcta rationis. Arguo ergo ꝙ nullus mutus possit feudũ retinere: quia non est aliqua iustior causa beneficij amittendi quàm non facere quod debet fieri, ut s̃. quæ fuit prima cau. benefi. amit. c. 1. sed nec est alia. Nam tacita conditio uidetur inesse si uasallus seruiens paruerit. ut ff. loc. l. quæro. §. inter locatorem. Et casus ꝯtingens in ꝑsonã debitoris, dicitur esse difficultas non impossibilitas. ut ff. de uer. ob. l. cõtinuus §. illud. & si remouetur officium, remouetur beneficium: ut c. 1. de re iudi. lib. vj. per Ioan. Mona. imò & si suspendatur secundum eum cum quadam distinctione. Item si legata est alicui militia cursoris & ipse efficiatur claudus, certũ est quòd militia præstanda non est, licet interdum præstetur eius æstimatio: ut ff. de leg. 3 l. fideicommissa. §. si seruo & plenè notatur ff de lega. 1. sed si res. In contrarium facit, quia remittitur onus propter superueniẽtẽ casum. ut ff. ad legem Rhod. de iac. l si uehenda. §. idẽ iuris. ergo & hic remittitur seruitiũ. Et per hoc soluuntur ꝯtraria: qa id quod remittitur, præstari nõ debet: ut ff de pac. l. si cõuenerit & ff. de usufruct. l. quoties. §. si colono. Aequiparo enim remissionem legis & hominis, ut supra de pace tenend. cap. Federicus. & ff. quarum re. ac non datur. l 1. §. quæ onerandæ. Item hoc uidetur probari uiua ratione, nam iuramento fidelitatis uasalli exprcssè continetur clautula de possibili: ut supra de form. fidelita. cap. 1. & infra ti. ij §. fin. & de noua for. fideli c. 1. ergo non fuit, nec esse debuit de intentione contrahentium ꝙ uasallus, uel eius hæres teneãtur ad impossibile. Sol. sic distinguo. Aut impedimentum est temporale, & non euanescit feudũ. Aut est perpetuum, & tũc aut culpa uasalli, & euanescit feudum sicut dicimus de inhabilitato ad militiã ꝑpter suam culpam: vt no. d. l. sed si res. de legat 1. & incapace ꝑpter suũ delictum: ut not. C. de his qui. ut indig. l. hęreditas. Aut sine culpa sua & tunc refert. Aut impedimẽtum est quod innuit qualitatem seruitij: ut quia non ita bene audit sicut prius, aut nõ ita bene ambulat & per hoc non perdit feudum: quia potest seruire in pugna vel consulendo, ut ff. de cap. & postli. reuer. l. postliminium. §. si nulli. aliàs si. Aut ad nulum istorum est sufficiens, quia neque consilio regitur: ut C de sponsalibus. l pe. Nec armorum usu decoratus est. ut C. de re mil. l. cum suprà uirentis. & perditur feudum. Aut qualitas seruitii in totũ obrumpitur, ita quòd nullo modo præstari potest, & tunc aut est feudum nouum, & non durat, sed hincinde soluitur obligatio sicut dissoluitur societas. Aut est feudum antiquum, & tunc distingue. Primò circa qualitatem seruitiorum. Nam aut est tale seruitium, quod potest ęquipollenter per alium præstari, & seruiet ꝑ substitutũ, sicut clericus q mãdato superioris puta Papæ. qui potest pręcipere, uel propter eius nimiam reuerentiam transijsset de minoribus ordinibus ad maiores. Et pro hoc facit illud generale, non refert quid ex æquipollentibus fiat. Item aliud generale, non refert à quo fiat dummodo fiat, vt ff. de verborum obli-

obligationib.leg.cum seruus & l.quæsitum.ff.quemadmod.serui
tut.amitt. Aut qualitas seruitiorum non recipit substitutum, &
tunc si est imperfectus à natura non succedit, quia aliud sine iniu-
ria creditoris statui nõ posset.argumen.ff.de verborũ obligationi-
bus l.in executiones.& l.ij.§.ex his.& l.insulam intra biennium.eo
dem titulo. Nam contractus qui deuenit ad casum à quo in suo
statu seruari non potest, vitiatur, vt ff.de fideiuss. l. generaliter &
l. Vrannius.eodem titulo. Aut est mutus ex accidenti.& tunc reti
net feudum, quia habuit originem fundamenti in persona patris,
& deinde in propria persona. Vnde quasi in duabus radicibus
4 fundamentum fortius est. † Nam duæ rationes potentiores sunt
quàm vna, vt in authen.de consan.& vte.frat.§.j.& in authen.ita-
que.C.communia de success.& tũc puto quòd debeat commuta-
ri seruitium sicut quando præceptum testatoris non potest serua-
ri iuxta testatoris votum. tamen seruatur in simili voto, vt ff. de
vsufruct. leg.l. legatum ciuitati.& l.legatum.de admi.re. ad ciuit.
perti. & quod nota. in capitulo j. de religiosis do. in clem. vnde
quasi euictus seruitijs sic procedetur in interesse, sed æquiualen-
5 tium seruitiorum præstetur quod est subtile & notabile. ¶† Ego
cogitabam in suo hærede vtrum patre viuo possit dici feudatari-
us, quia est eadem persona cũ patre.& est argumen.quod sic.ff.de
lib.leg l. si is qui duos. Per mortem igitur patris non dicitur succe-
dere seu retinere, vt instit.de hæredit.quæ ab intest.defer. §. sui.ff.
de liber.& posthu.l.in suis. Quia igitur habuit aliquod princi-
pium, & feudum est paternum, iste casus erit similis filio emanci-
pato, qui postquam successit in feudo paterno factus est mutus,
qui non perdit feudum iam adeptum. Et si tu dicis, quòd cessat
seruitium. Respond.duæ sunt radices feudi.scilicet amor, & & ho
nor.vt suprà de feudo dato in vicem legis commissoriæ.capit.j.§.
item seruitia. & hæc considerantur dupliciter, scilicet retrofacta
& futura, vt dicto §.sed nec est alia. Ergo si cessat vna ratio, viden-
tur tamen aliæ remanere. Item vt dixi quod non potest præstari
in eodem, recompensabitur in æquipollenti, vt suprà de inuesti.
de re alie.facta.cap.j.Sed argumen.contra.ff.de leg.j.l.sed & si cer
tos.vbi dicitur, obligatio semel formata permutatione non reci-
pit. Prior ergo ratio non placet.argument ff.de an.leg.l.Seio.nam
in habentibus successionem temporis diuiditur emolumentum,
sicut diuidit præstatio iniuncti muneris. Finaliter igit quãtũ perti
net ad proprium intellectum illius capituli teneo opin. illorũ qui
magis adhærent rationi & formæ inuestituræ: quæ causa finalis
substantia appellatur.ff.de pact.l.iuris gentiũ §.quod ferè.per Ac-
cur. Alibi vocatur forma, vt plenè nota instit.de action.§. item si
quis postulante. Et saluis alijs membris meis in penultimo & vlti-
mo membro distinctionis meæ: & aliàs dicitur quòd maior est de
fectus originis quàm defectus criminis.vt not.gloss.cap.j.de filijs
presbyt.libr.vj. & sto cum Pet.de Cer.& Iac.de Bel.

An ille qui interfecit fratrem domini sui feudum amittat. Rubr.

1 *Vasallus interficiens fratrem domini sui &c. an feudum amittat.*
2 *Infamis non debet uidere faciem principis.*
3 *Vasallus bannitus an priuetur feudo.*
4 *Vasallus seipsum interficiens an perdat feudum.*
5 *Vasallus effectus furiosus an possit ex culpis præcedentibus pati sententiam priuationis.*

SI quis interfecerit. Diuide capitulum in
tres ptes. Priõ vasal-
lus interfecit fratrem domini sui non tamen proditio-
naliter. Secundò interficit fratrem suum proditionali-
ter, vel aliam feloniam commisit. Tertio peccauit in dominum.
Secũda incipit in versi.sed si fratrẽ. Tertia in versi.cũ autẽ. Casus.
Si vasallus fratrẽ domini sui ĩterfecit, certè nõ amittit feudũ: sed
si fratrem suum occiderit proditionaliter, vel aliam feloniã com-
misit, vt sine verecundia in curia esse non possit. feudũ amittit, &
transit ad agnatos. Si autem peccauit in dominum, feudum reuer
1 titur ad dominum.hoc dicit.† Super materia istius capituli domi
nus Iac. de Are. sic ait. Si fratrem suum proprium, vel filium fra-
tris occiderit vasallus, feudum amittit.aliud si fratrem domini oc
ciderit, quia tunc feudum non amittit. Iaco. Et enim interficiens
proprium fratrem plus peccat in legem naturæ, & in legem feudi,
2 quàm peccat si occidat fratrem domini sui. † Item scias quòd in-
famis non debet videre faciem principis. C.de dignita.l.ij.libr.xij.
Sed istud videtur irrationabile, quia magis offendit dominum qui
interfecit fratrem domini quã qui occidit illũ qui nõ est de sangui-
ne domini, sed de sanguine occidentis. quod patet per accusatio-
nem iniuriarum. Nam de homicidio fratris sui potest dominus
criminaliter accusare: sed non de homicidio vasalli, nisi tanquam
quilibet de populo, vt C.qui accusa. non poss. l. neganda. dicit Io
de Faso. ꝙ qui fratrem suum occiderit vel nepotem.i. filium fra-
tris ad hoc vt totum feudum per hæreditatem habeat, feudo pri-
uatur.& iste non dicit plus quam dicat text. Sed ratio text. hæc est,
quia ille qui occidit fratrem suum, vt habeat totum feudum, de-
linquit respectu feudi. sed ille qui occidit fratrem domini non de-
linquid respectu feudi: quia à fratre domini nihil recognoscit. Itẽ
quia naturaliter plus peccat qui propriũ sanguinem occidit, quia
tenetur l.Pompe.de parric. & quia tanquam latro eum interemit
neque est à proditione remotum tale crimen.vt ff.ad l.Pompe.de
parri.l.vtrum.& ista qualitas proditionis aggrauat omne crimen:
& proditor q hic vocatur traditor, est abenis ab omni facie dño-
rum & principium: & nõ potest stare in curia principis, vt ff.de ex
cu.tuto. l. sed & milites. §. sed ignominia missi. Vel aliter dici põt
secundum Iac.de Bel ꝙ vterq; perdit feudum nõ ipso iure sed per
sententiã: quia sentẽtia eum famosum reddit, & in curia dñi stare
3 non potest.† Vnde dicit Odof.in sum.sua ti.qui.mo. feudũ amit.
in vlti.charta.ꝙ si vasallus est forbannitus, amittit feudum. Et aliàs
dicitur quòd ille qui perdit formam, perdit feudum. Et si hoc esset
verũ, distinctio illius literæ videretur falsa, cum nemo perdat feu-
dum nisi perdat per sententiã: & vterq; perdat feudum per ipsam
sentẽtiam. Sed dic ꝙ imò est vera: quia qñ interficit fratrem suũ,
priuatur propter feloniam commissam circa rem dñi, quia circa
vasallum suum: vel circa res vasalli, vel circa hæreditatem. Sed qñ
occidit fratrẽ dñi, vt superius dixi, nõ delinquit in rem domini, li-
cẽt ei secũdum naturalem ratione maiorem faciat iniuriam. Sed
in feudis consideramus feudi realitatem quam affectionem per-
sonarum: aliàs sequeretur ꝙ ille qui occidit vnum magnum ami-
a cũ domini, priuaretur feudo. quod est falsum.a Vnde sic cõcludo,
aut homicida est damnatus criminaliter, & tunc perdit feudum
indistinctè Aut non est damnatus criminaliter, sed ciuiliter ſm
legem feudi, & tunc potest procedi ad priuationem feudi, si occi-
dit fratrem vasalli ad hoc vt habeat totum feudum, vel hæredita-
em, uel etiam ad alium effectum, vt in rixa, dum tamen superstit
conuasallus, & sic res dominica. Sed si occidit fratrem domini,
tũc non pditur ciuiliter ſm legẽ feudi: quia frater domini est oĩ-
no à feudo alienus. vnde quod dixit Iacobus de Beluisio, quòd nõ
erat differentia, est malè dictum quãtum ad processum feudi: sed
est bene dictum quãtum ad criminalem processum, quia vterque
occisor criminaliter per sententiam condemnatus feudum per-
dit, & ista sunt bene notanda ¶† Extra quæro nũquid vasallus qui
4 occidit seipsum perdat feudum. Respondeo non: quia antequam
sit mortuus nõ est damnatus ad perditionem feudi. & postea quã
est mortuus, bona fecerunt transitum ad hæredem. vt C. qui te-
stam.fac.poss.l.ij.nec ulla pœna iuris ferre possit imponi mortuo,
vt ff.de pœnis.l.si pœna alicui. Vnde conclusio est quòd nunquã
per culpam feudum perditur nisi culpa lege feudali damnetur &
5 superstit persona quæ sententiam pati possit. † Item extra quæro,
nunquid vasallus qui effectus est furiosus, possit ex culpis præce-
b dentibus pati sententiam priuatiuam. Et videtur quòd sic b. quia
culpa præcedens non est purgata, imò apud deum punietur, cõsi-
derato quòd non plus operatur furor quam mors. sed si punitur
post mortem, ergo & post furorem.idem & fortius in phreneti-
co, quia ille non est propriè furiosus, vt not. supra episcopum vel
abba.ca. mutus. In contrarium videtur, quia furiosus processum
patitur & multo fortius phreneticus vt ff.q.ex ca. ĩ pos.ea.l. Fulc.
§.planè.Sol. pcessum ciuilem patitur dato curatore, sed crimina
lem non patitur.ut ff.de publ.iudic.in l.pe.§ ad crimen. quia in
criminalibus causis procurator admittitur, vt accessorius, vt C.de
auth.præstan.l.clarum.sed non tanquam fundans iudicium, quia
regulæ iuris non patiuntur quem per administratorem criminali-
ter condemnari.vt plenè no.ff.de procur.l. serui quoque.§. pu-
blicè.cum sua materia & idem fortè in phrenetico vel venenato si
propter venenum ad tempus est ablatus intellectus. Concluditur
ergo quòd ciuiliter de eo quod committit ante furorem condem
natur: sed criminaliter non, sed de eo quod facit in furore, ideo
non punitur, quia exiliũ mentis patitur, vt ff.de offi. præsi.l.diuus.

ADDITIONES.

a Falsum. Extra no.quod ratione iniuriarum quis non perdit ius suum, nisi sit
tale quod possit auferri nuda voluntate. vt ff.de adi.lega.l. ex partis. Not.ꝙ
licet si interficiam fratrem domini, iniuria redundet ad dominum, tamen nõ
feci hoc respectu, nec delictum meum con cernit feudum, & idem si occidam
fratrem meum non vasallum domini: sed propter aliam causam feudum est
nouum id est meum. Sed si est paternum, tunc quia ideò occido ne vt agna-
tus succedat in feudo, perdo feudum, quia redundat in dominum feudi hæc
iniuria tanquam in feudum, vt ff. de iniur. l.item apud Labonem.§.interdũ.
& hoc si agatur ad priuationem ex lege feudorum: tamen lata sententia cri-
minali alia ratio pactum reformat, id est indignitas & infamia. vt ff.de re iud.
l.infamibus.cum similibus.

b Quòd sic. Adde text.singularem in l. fi.§.sed cum antiquitas. C. de cur.fu.est
tex.quòd furiosus potest exhæredari.& sic intelligitur de culpa commissa an-
te furorem.de hoc latè notaui in tex.ff.de cura.fu.in l. sed de eo quod facit. vi
de quæ dixi in recollectis.l.furiosum.C.qui test.fac.poss. And.Barb.

1 *Obligatio*

1 *Oblatio pecuniæ uel alterius rei in quibus rebus sit necessaria.*
2 *Tempus aut dies an interpellat pro homine. 3.*

Non cogitur. Casus. Datur regula hic, videlicet quòd vasallus non cogitur se offerre domi-
1 no. tamen domino cogitur seruire si potest. hoc dicit † Oppo. & responde vt dixi suprà hic finitur lex Cor. §. ad hoc. & facit suprà si de feu. fuc. contro. c. & si vasallus &c. licet Iac. Bel. dicit quòd oblatio est necessaria in quatuor casi us. Primò ad debiti liberationem. Secundò ad vsuræ currentis prohibitionem. Tertiò ad pœnæ euitãdę cõmissionẽ. Quartò ad morę purgationẽ. vt C. de vsu. l. acceptam. per Iac. de Are. & Cy. Sed ad euitandam interpellationem seu præueniẽdam non est necessaria oblatio vt hic & in simili
2 bus superius allegatis. ff quorum leg. l. j. §. j. ¶ † Extra quæritur, debitor promisit mihi soluere vsque ad x. dies, & postea quandocunq; interpellauero eum: modò quæritur vtrum isti decẽ dies interpellant pro homine. Et videtur quòd non quia non est præfixum certum tempus. ar. ff. si quis cau l. & si post tres. sed contrarium sentit
3 gloss. ff. de verb oblig. l. cum stipulatus sim mihi à Proculo † Quæro, si debeo tibi decem purè, & tu promittis non petere vsque ad pascha, vtrum dies interpellet pro homine. Et breuiter dic quòd non, vt not. ff. de pact. l. si vnus. §. j.

De vasallo qui contra constitutionem Lotharij regis beneficium alienauit. Rubr.

1 *Vasallus an possit alienare feudum pro debito. 2.*
3 *Quid si pars feudi sit alienata an reuertatur ad dominum.*
4 *Vasallus si alienauerit feudum inscio domino ad quos reuertatur. 5.*
6 *Vasallus potest renuntiare feudo simplici inuito domino.*

Si vasallus. Diuide in duas partes. Primò inquãtũ puniatur vasallus qui feudum alienauit. Secundò an liceat vasallo feudum refutare. Secũda incipit in §. ꝙ si noluerit. Casus. Si vasallus beneficium alienauit quæritur inquantum puniatur. Respondetur ꝙ aut in totum alienauit, & perdit totum. aut pro parte & pro parte perditur. Et ideo si contra vnũ dñorum fecit feloniã perdit feudũ pro ea parte qa & refutare põt feudũ pro parte vnius dñorum, quinimò refutare sibi licet etiã sine voluntate dñi, & post refutationẽ nõ tenetur sibi seruire, sed non licet sibi post ea dñm offendere. h. d. ¶ *Contra constitutionem* i. cõtra naturã feudi. f. sine cõsensu dñi. nã hoc est
1 prohibitũ per constitutionẽ Loth. † Et no ꝙ añ legẽ Loth. feudũ poterat vendi si vasallus nõ habebat ꝓpriũ, vñ posset satisfacere debitis prima parte sibi retenta. hodie verò nõ qa cõstitutio Lotharij simpliciter ꝓhibet nisi ꝑ statutũ ciuitatis hoc esset permissum, quod tamẽ statutum non valet in rebus ecclesiarũ. vt extra de cõsti. c. ecclesia sanctæ Mariæ. Credo etiã quod legatus de latere nõ posset hoc permittere: vt ff. quod vi aut clam. l. prohibere.
2 §. planè. *Si totum.* † Sed quid si dubitatur quid & quantum sit feudum, nũquid dominus tenetur ostẽdere quantitatẽ eius, an vasallus. Respon dic, vt not. suprà, si de feu fue. contro. c. vasallus Iac de Ardi dicit, ꝙ quidã dicunt ꝙ præsumitur totum esse feudum, nã præsumptio est pro domino, cum constet illum esse vasallum. Itẽ indefinita & incerta possessio æquiualet vniuersali, nisi vasallus ostenderit fines agri quos ostendere tenetur, quia ex quo titulum possessionis cogitur dicere propter fundatã intentionẽ aduersarij, ergo & probare, & dubia probatio non releuat eũ. & fuit quæstio Pil. ſm Iac. prędictũ in sum in ti qui. mo. feu. amit. sub rubricella si dubitatur, & quid & quãtũ sit feudũ, vel dic, aut agit dñs contra vasallum & dñs probet, aut vasallus cõtra dñm & vasallus probet, quia semper actori incumbit onus probandi: vt not. ff. depo. l. j. §. si quis argentum. & l. qui accusare. C. de eden. aut agunt contra tertiũ & eadem regula seruãda est, quia semper agens dẽt probare intentionem suam ꝯcludenter & clarè: vt no. de neg. gest. l. Pompo. scribit. Et sicut causa est cõcludenter probãda, vt no. Inno. extra de priuil. c ex parte abbatissæ. ita & res vt ff. de rei vend. l.
3 si in rem agat aliquis ¶ *Si partem.* Partẽ probare debet. † Pone ꝙ dñs cõcessit mihi in feudum quendã fundum, & pars tantũ pertinebat ad eum, alienaui partẽ ad eũ non pertinentẽ, nunquid illa pars reuertitur ad dñm? Respõdeo sic vt ff. de dona. cau. mort. l. qui alienã. & l. si alienã sed quid ſm Pe. de Cer. & alios qui tenent ꝙ hodie de rigore legis Imperialis totum perdatur. Et videtur ꝙ non perdatur: quia reuera sola pars domini erat feudũ, & in ipsa non est facta alienatio. ar. ff. de reb. cre. l. magis puto. §. si fundum. contrarium dico, quia vnus cõtractus est. ar. eorum quæ notãtur ff. de rei ven. l. Marcellus circa quem nisi in so idum peccari non potuit propter indiuiduum eius contextum ff. de ver. obl. l. eadẽ. §. Cato. & l. j. in fi. ff. de pe. leg. Sol. in ista materia sic distinguo: aut uasallus alienat in contemptum domini, & tunc totum perdit, qa in totum offendit relatione facta ad personam domini, aut non in contẽptum domini, sed ex necessitate rei familiaris domino absente, & tunc perdit partẽ tantũ quã alienauit vt hic. idẽ si est talis ꝑsona cui liceat ius ignorare ut miles & mulier. nã tũc nõ perdit nisi partẽ tantũ quã alienat, in qua ꝓpriè est delictũ, alienationis. nõ enim licet eis ignorare iura cõtractus cui alienãdo sponte ꝓpria renuntiauerũt: vt insti. de vsufru. §. finitur. Sed aliã partẽ nõ ꝑdũt, qa licet eis ignorare iuris seueritatẽ, sed de æqtate canonica vt aliàs dixi, istud capitulũ est approbatũ simpliciter, ideò sola alienata
4 perditur, vt no. extra de feu. c. j. in nou. *Ad dñm reuertitur.* † De hoc aliàs dictũ est, vtrũ reuertatur ad dñm an ad agnatos. Et distingue aut in cõcessione dictũ est ꝙ de vno ad alterũ reuertatur: & tunc reuertit ad agnatos ex pacto: aut nihil est dictũ & tũc aut alienauit cũ cõsensu dñi, & reuertitur ad agnatos. aut sine consensu & tunc refertur: ut alienauit dolo malo vt inferret ꝑiudiciũ agnatis, & tunc aut loqtur in vita alienãtis & liberorũ suorũ & ꝑiudicat agnatis. qa interim respectu agnatorũ nulla fraus est. ar. C. cõia de leg. l. fi. § sin aũt ob auaritiã. & ff. q in frau. cred. l. ait ꝑtor. §. si cõditionalis. & facit ꝙ not. infrà ti. j. c. j. Aut postꝙ decessit sine hærede, & non ꝑiudicat agnatis Si aũt facit alienationẽ nõ vt fraudaret agnatos, sed ꝓpter necessitatẽ rei familiaris, tũc feudũ est ꝑpetuò apertũ dño nunquã ad agnatos reuersurũ, nisi agnati redimãt secundum formã c. j. suprà, qualiter olim feu. alie. po. & adde ꝙ plenè dixi, su-
5 prà si vasal. feu. priuc. c. j † Adde ꝙ tex. & gl. videtur variare. nam dicit tex. suprà, qui. mo. feu. amit. §. itẽ si fuerit. ꝙ si vnus fratrũ inuestiturã accepit ꝑ se & fratre: deinde cũ fratre diuisit, deinde plus parte dimidia eius ꝙ pro diuiso habere debebat obuenit ei, vendidit, & sine hærede legitimo decesserit, feudũ reuertitur ad dñm, & nõ ad fratrem. Sed ibi ideo qa in parte vẽditoris alter frater nullũ ius habebit. vñ dici põt ꝙ sint duo feuda separata, vt ff. de duo. reis. l. reos. §. cũ in tabulis. & ff. de leg. j. l. planè. §. si cõiuncti. & gloss. appellat istum feudũ nouũ: tñ reuera sunt duo feuda separata, inter q nõ habet locũ ius accrescendi. vt suprà q feud. da. poss. c. j. §. finautẽ ¶ Quære aũt dicit ibi sine hærede. dic vt ibi not. Sed in. §. hoc quoq; suprà, de succe. feu. dicitur ꝙ si frater meus alienauit partẽ suã feudi, & moritur sine hærede masculo, feudum reuertitur ad me sed qũo reuertitur ad me imò reuertitur ad dñm. Sed gl. ibi so'uit ꝙ ibi alienauit ꝑ libellũ & licitè, secũdũ illa tpa. vnde finito iure alienationis reuertitur ad agnatũ morte, nõ felonia qa ibi nulla fuit culpa sed in c. si vasallus. q fuit prima cau. bñfi. amit. tex. dicit, ꝙ si vasal. cõtra cõstitutione Loth. feu. alie. ad dñm bñficiũ ptinet & reddit rationẽ, qa dñm cõtẽnere videtur: ex quo sequ. tur, ꝙ dñs debet habere suę iniurię vltionẽ. eo. ti. §. deniq; aduerte, qa glossæ qñq; dicũt ꝙ illud c. siue §. si vasallus. debet intelligi in bñficio nouo, ꝙ nõ respicit agnatos, sed descẽdentes qbus ꝑiudicat delictũ parẽtis. Secus esset in feudo paterno, nã tũc alienatio nõ ꝑiudicat agnatis. hoc tenet gl. ꝓcisè firmando i d. c. hoc quoq;. sed Per. de Cer ibi tenet indistinctè ꝙ feudũ paternũ cõtra const. Lotharij & Fede. alienatũ reuertatur ad dominum, & nõ ad agnatos. sed Ia. de Bel. in d §. item si fuerit. tenet ꝙ feudum paternũ reuertatur ad agnatos, & ꝙ ipsi agnati pręferantur dño: ergo dñs nõ habet suæ iniuriæ vltionem, ꝙ est contra rõnem literæ. Pro Iac. de Bel. facit sup. qualiter olim feu. pote. alie. ca. j. §. fin. vbi expressè dicitur, ꝙ agnati pferuntur domino. Dic vt ibi dixi. Item facit pro eo. suprà si de feu. fue. contro. ca. Titius. vbi dicitur, ꝙ agnatus reuocat partem alienatam, & ꝙ reuocare põt statim, si alienãs hẽt liberos: sed si non hẽt, nõ põt reuocare nisi eo mortuo. Sol. ponderã verbũ contẽnere. qd est in tex. d. §. si vasallus. ꝙ illud verbũ tollit ꝯtrariũ. nã alienatio q fit agnato licet remotiori, nunquã vĩ fieri in contemptũ dñi, imo quo ad dñm licitè fit, vt C. de fideicom. l. voluntas. sed quo ad agnatos ꝓximiores fit illicitè, quia ipsi ꝓximiores agnati reuocant seruata distinctione illius c. dic vt ibi. & ex his satisfactum circa intellectum textuũ. Ex his apparet quantũ ꝑda-
6 tur & cui applicetur. *Quia & vasallus.* † Not. ꝙ vasallus põt renũtiare feudũ rectũ & simplex inuito dño. Et rõ est, qa damnũ est reale ꝙ consuetudine introducitur, nõ personale. Item qa vasallus non obligat ꝓcisè sed causatiuè. f. si vult retinere feudũ nõ ꝓcisè. Item seruitia sunt onera ꝑsonalia ꝑp rem nõ simpliciter Sed si feudũ nõ est simplex, sed datũ ad certũ seruitiũ tunc ꝑp formã inuestiturę omnino cogerẽt vasallus seruire. C. de act. & obl. l. sicut ſm Iac. de
7 Bel. † Sed quid si est apposita stipulatio? videtur ꝙ nunquam hẽt locum pęnitẽntia. C. de rerum ꝑmuta. l. ex placito. In ꝯrium videt
a ꝙ istud non est vi pęnitentiæ sed vi rei mortuę. i. feudi annihilati.[a]

ADDITIO.

a Annihilati. In obligationibus quæ re contrahuntur non habet locum pœnitentia: quia non est res integra: vt dicit alibi Bu. etiam si interueniat in continenti, vt C. de contrah. emp. l. non idcirco. vbi vni tantum pœnitere non licet & vide ff. de verbo. oblig. l. à Titio. §. fi. Et no. ꝙ vasallus feudatus potest renuntiare vasallagio secus in vasallo non feudato, qui non est homo domini sui ex origine, vt ff. ad munic. l. assumptio. & l. fin. C. de agri. & cen. l. si coloni. & l. j. C. si curialis relict. ciu. lib. x.

De alienatione feudi paterni. Rub.

1 *Dominus non potest pręiudicare agnatis.*
2 *Castrum si concedatur in feudum nomine antiqui feudi, an dicatur nouũ.*

3 *Feudum ad quos reuertatur si vasallus renuntiauit, vel infeudauit. 4.*
5 *Vasallus refutans feudum ad quos deueniat.*
7 *Agnati succedunt, uasallo sine hærede decedente.*

a Lienatio. Diuide in tres partes. Primò prohi-
betur vasallus feudum alienare a etiã
uoluntate domini agnatis non consentientibus. Secũ-
dò prohibetur inuestitura fieri in filiam agnatis non
consentientibus. Tertiò permittitur alienatio inter agnatos. Secũ-
da incipit in §. nec in filiam. Tertia in §. & licet. Casus. Vasallus feu-
dum paternum etiam domini voluntate alienare non potest agna-
tis non consentientibus. Nec etiam potest filiam suam inuestiri
facere à domino agnatis non consentientibus: nec ratum habenti
bus. Sed agnatis licet alienare & ad libellum dare, nec dicetur. libel
lus, sed quasi refutatio erit. h.d. facit ꝙ nota. extrà de præben. c. ex-
1 tirpandæ in nouella. ¶ *Etiam uoluntate domini.* † Not. quod voluntas
domini non præiudicat agnatis, nisi ipsi agnati consentiant. *Reuer-
sum.* Not. quòd consensus agnatorum vltimorum non præiudicat
prioribus. requiritur ergo consensus agnatorum qui sunt proxi-
miores: quia illi habent ius reuocandi. *Nec in filium.* Not. hic expres
sum quicquid dicatur alibi, quòd dominus in præiudicium agna-
torum non potest facere gratiam fœminę in feudi successione.
Ratum. Not. quia ratihabitio confirmat id quod ipso facto nullum
fuit. Dicit Archi. quòd si authoritas episcopi, quę dicitur inesse sta
tuto per capitulum facto, à principio defuerit, quòd episcopus ra-
tificando statutum capituli illud non confirmat. de ver. sig. consti-
tutionē. li. vj quia est indiuiduum omne quòd requiritur ad solen-
b nitatem. b *Agnatos tantum.* Not. quòd inter agnatos. s. inter seipsos
est licitum quod inter extraneos non sic liceret. C. de fideic. l. volũ
tas. Intellige tamen quòd agnatus vlteriori agnato non potest alie
nare in præiudicium agnati proximioris: tamen si alienat non re-
uocatur nisi alienante mortuo sine hærede vel restituto pretio. vt
supra si de feu fuer. contro. Titius & plenissimè de ista materia no
2 taui supra de alie feu. ca. & si clientulus. §. pe. ¶ † Extra not. quòd si
Rex concessit mihi castrum nomine & iure antiqui feudi possidē
dum, quòd licet sit nouum feudum, assumit qualitatem feudi pater
ni. ar. C. de omni agro deser. l quicunq; defunctum. li. xj. & sic po-
terit alienari in proximos agnatos; quia dicitur vnum & idem. ff.
de in ius voc. l. ij. & no. in l. ij. C. q æta. li. x. quod est not. *Et si libellum.*
Puta fortè inter eos conuenit quod vnus eorum teneret feudum
in se hæredesq; suos sine aliorum contradictione annuatim cer-
tum quid alijs dando. *Sed quasi refutatio.* vnde mortuo eo sine libe-
ris, deuoluitur ad agnatos, & nõ ad dominum. infra de eo qui fi. fe.
agn. c. tres erant agnati. & supra an viuente vas. feu ca. Titius. aliàs
est sub ti. si de feu. fue. contro. Adde colligit hic Ia. de Bel. duo nota
bilia suprà tractata, videlicet not. in princ c. quod non licet vasallo
alienare feudum etiam consentiente domino agnatis non consen-
tientibus: vt supra qui. mo. feu. amit. §. præterea. & de alie. feu. c. &
si clientulus. Not. etiam quod non potest vasallus filiam facere in-
uestiri non consentiētibus agnatis. vt d. tit. de feu. suc. §. hoc quoq;.
3 Ia. c. Bel. ¶ † Quęro, dicitur hic quòd vasallus refutauit feudum do
mino ad quos redeat feudum. Respon. ad agnatos, vel ad fratres: &
non ad dominum: vt in §. si vero contigerit. in ti. hic finitur lex, de-
inde incipiunt constit. regni. Non ergo pręiudicat agnatis nisi vi-
uente vasallo & eius liberis: vt infra de cap. extraor. §. beneficium
4 paternum. secundum Iac. de Ardi. in summa. † Et not. mirabile
quòd si vasallus alteri infeudauit, potest feudum refutare in pręiu-
dicium eorum quibus feudum dederat; vt supra qui. mod. feu. amit.
§. rursus. secundum Odof. qui ita not. in tit. quib. mo. feu. amit. ver.
vndecima causa est. sed quomodo intelligitur ista litera ĩ eo quod
dicit de refutatione? Respõ. quòd refutat in manibus domini. Sed
si refutat in manibus alterius quàm domini à quo tenebat, & do
mino ignorante, non nocet nisi sibi. vt not. Host. extra, de consti.
5 c. quæ in ecclesiarum. in fi. ¶ Adde quod Iac. de Bel. sic dicit. † Quę
ritur quid si vasallus refutauit feudum domino, an agnati possint
statim reuocare. Glo. respondet quod non eo uiuo. arg. suprà, si de
feu. fue. contro. cap. Titius. & suprà qualiter feu. olim pote. alie. §.
porrò. supra, per quos fiat inuesti. §. sed si res. Credo quòd statim
possit reuocare, quia cum uasallus feudum renuntiat, perdit om-
ne ius suum, & nullæ reliquiæ feudi remanent apud eum: ergo per
uenire debet ad proximiorem agnatum. ar. supra de vasal. qui in-
terfe. fratrem domini sui. c j. concor. facit. ff. de assi. li. l. idem erit. §.
6 fi. Iac. Bel. Pet. de Cer format eãdem quæstionem & ait. † Sed quid
si ille qui habebat feudum paternum refutauit ipsi domino, nun-
quid poterit dominus retinere sibi. Glo. antiqua dicit quòd sic: li-
cet agnati non consenserint: vt suprà de succes. feu. capi. j §. hoc
quoque. Sed quomodo factum refutantis poterit præiudicare
agnatis qui non consenserunt saltem post mortem refutantis. arg.
d. §. hoc quoque. & infra de eo qui finem fe. agna. c. j. vbi dicit quod
iste qui omnino refutauerit, solum repellitur. Per. de Cer. Tu dic
quòd glossa est vera viuente refutante, & eius descēdentibus: quia
refutatio habet in se consensum quòd ille cui refutatur, habeat il-
la ꝯmoda q̃ posset habere ipse cedēs, sicut dicimus de habere libel
lũ vel p̃cariã q ĩgreditur religionē, vel aliũ locũ ad quem plenè se
transfert & se dedicat. vt no. C. de sacrosan. eccle. authent. ingressi.
xxvij. quæstio. j. c. vt lex continentiæ. c † Porrò in feudo cum dece
c dũt sine hærede, agnati veniunt tali ratione. quia talis refutatio lici
7 ta est, & ideo donec duraret ius refutatoris, durat ius acceptatoris.
ff. de leg. ij. peto versi prędium. ff. de pig. l lex vectigali. Illud con-
stat quòd quis non potest renuntiare in præiudicium tertij. vt ff.
quemad. serui. amitta l. si partem. & ff. de bon. li. l. liberto octogin-
ta. ¶ Quæro hic: pone quòd tres sunt fratres: vnus donat alteri par
tem feudi: tandem donans monachatur: quæritur an solus dona-
tarius habeat feudum ingressi, aut vterque? Respondeo videtur
quòd solus donatarius per text: istius c. In contrarium uidetur Pri-
mò per regula, resoluto iure datoris &c. Secundò; quia ius spei a-
lius alij tollere non potest. Tertiò quia sicut se habet remotior,
ita & iste in parte quæ alium tangit, sed alienatio facta remotiori
expiraret; ergo & nunc expirat. nam nisi esset potior successio,
non potest ius tertij fieri deterius. de aqua plu. arcend. l. si autem.
§ plures. ff de ser. rustic. prædi. l. per fundum nam quod omnes tan-
git &c. C de autho. præstan. l. fin. Item ista donatio videtur fieri in
fraudem fratris præteriti. & sic ei non præiudicat. ff. si quid in frau.
patro. l minus. sed cum iste non esset alias donaturus, nisi quia de-
stinauerat seculo renuntiare, manifesta fraus est: & ideo rescindi-
tur. Item per monacharum aperitur omnibus edictum: ergo simi-
le est quando præteritione omnibꝰ edictum aperitur & etiam inui
to præterito. ff. de contratab. l. si post mortem. §. fin. ff. si trabu. testa.
nullæ ex l. j. in fin. ff. de libe & posthu. l. fi. Item quando cogitatio
præuenit actum, videtur in fraudem factum. ff. solut. matri. l. filiæ
meæ. ff. de manu. l. qui pœnæ ff. qui & a quibus. l. quæsitum Item
& contra mentem primi parentis qui sibi & suis hæredibus pari in
tentione prospexit, nec fuit de intentione eius quod vnus supplan
taret alium, vt supra de duo. fra. a capita. inuestit. c. j. Item text. est
suprà de eo qui arma bel. depo. ca. j. vbi dicit, quòd dominus, scili-
cet in feu. nouo, vel agnatus, scilicet in patrono. & ista dictio agna
tus, est indefinita: ergo æquipollet vniuersali quia par est ratio &
conditio contentorum. Adde quòd dixi de alien. feud. ca j. §. sed
& res. pro ista quæstione & per quos fiat inuestitura. suprà, &c.

ADDITIONES.

a Alienare. Non alienat, qui duntaxat administrationem ꝯcedit. ut l. in suis. de
libe. & posthu. Item in habentibus simbolum, & in re coniunctis facilis est
translatio; ut hic, & ff. de hæredi. institu. l. ex facto etiam agitatum.
b Solennitatem. Iurisdictio est indiuidua: quia est tota in toto territorio, & to-
ta in qualibet eius parte: cum etiam in angulo possit tota exerceri. & idem te
net Bart. in con[illegible] lis, quòd siue iurisdictio concedatur in personis, siue in ter-
ritorio sit indiuidua. Sed vbi conceditur personis, non transit cum territorio:
quia ei non cohæret si autem conceditur in rem, vt in ciuitatibus & castris;
tunc transit cum eo si castrum alienatur, non si vna domus nõ est quid uniuer
sale. Porrò etiam personalis potest alienari in consortem. quia substantia iu-
risdictionis est vna & eadem: licet ampliatum sit exercitium per cessionem.
l. j. C. si socius imperia. liber. Item quia si caducum accrescit ergo idem potest
edi secundum Bar. & patet in c. nostro.
c Continentiæ. Extra not. quòd refutans ius sibi quæsitum, uidetur ipsum ce-
dere: secus in iure quærendo: quia tunc videtur nolle acquirere, si tantum pre
tium recepit pro refutatione, possidere videtur, ut l. si pecuniam. §. fi. ff. si
quis omis. cau. testa.

1 *Vasallus quando debeat inuestiri de feudo si quæstio sit inter dominum &
uasallum.*

Si inter dominum. Si inter dominum & vasallum
est contentio de beneficio, co-
ram paribus debet diffiniri. Verumtamen si vasallus perit a domi-
no prius de suo recto feudo, quod ab eo habet sine controuersia
debere inuestiri, audiendus est, sed si nihil habet ab eo pro feudo
de quo non fit controuersia, debet primo tota causa diffi[illegible] co-
1 ram parib. h.d. ¶ † No. ergo hic, ꝙ quoties est controuersia inter
dominum & vasallum de feudo: si quidem dicit se vasallum de eo
feudo de quo est controuersia, non debet inuestiri nisi causa sit fini
ta. Si uero dicit se vasallum etiam de alijs feudis, aut de his de quib.
dominus non refert controuersiam, tunc de eis debet statim inue
stiri. s. de quibus non fecit controuersiam; aut etiam de alijs fecit
controuersiam tunc de nullo debet inuestiri nisi omnis causa si fi-
nita ut hic, uel dic quod alia est intentio istius c. s. ꝙ inuestitura ver
balis debeat omnino fieri, sed inuestitura realis non debeat fieri li-
te pendente super eo feudo de quo lis pendet. nimirum quia lite
pendente non debet reus cogi ad tradendum. ut C. de excep. rei iu
di l. nimis properè & ff. de re iudi. l. si cum nulla. sed inuestitura ver
balis ideo fit, quia per eam pares constituuntur in quasi possessio-
ne iurisdictionis, cum aliter non appareat ꝙ dominus habeat pa-
res, nisi per hoc signum uerbalis inuestituræ; & si pronuntiarent
se esse iudices, nihil constito de parilitate, sententia non valeret. nõ
enim

enim sunt sicut alii ordinarij:qa ꝓ alijs ordinarijs p̄sumitur. sed isti
licet sint ordinarij, tñ nō habēt territoriū: ideò redigūtur ad instar
aliorū delatorum q nō possunt ꝓnuntiare se esse iudices nisi consti
to prius de iurisdictione eorum. nam iurisdictio est fundamentis
vt no. extra de eo qui fur. ordi. susce. c. olim. de hoc dixi de contro.
inter vasallum & episcopum. c. j. de iurisdictione autem dixi suprà,
de inuest. in ma. facta. c. fin.

Non est consuetudo. Casus. De felonia tua de infidelitate secundum cō
suetudinem Mediola. non fit pugna: sed secundum l. Lombar. hoc
1 dicit. † Gloss. hic circa pugnā tangit tria puncta supposita consue-
tudine Lombard. primò vtrum fieri debeat per principales per-
sonas & dicit quòd sic, nisi ex causa fiat per cāpiones, & ego dixi
aliàs ꝙ pugna est ad instar torturæ. ideo gl. vera Secundò quibus
armis debeat fieri pugna. Et dicit ꝙ armis militaribus non fuste
vel lapide. Tertiò an vasallus possit prouocare dominum ad pu-
gnam super infidelitate. & determinat ꝙ sic. & dic vt plenissimè no
taui suprà de pace tenen. § si quis hominem.

Si à morte. Si vasallus non liberauit dominum à morte cum potuit feudum amittit, sed si eum à per
iurio liberare potuit, & non fecit non perdit feudum. h. d. Not. ꝙ
periurium non continetur appellatione mortis. Not. ꝙ vasallus
1 non debet soluere debita domini. † Quæro an ille qui non potest
soluere in termino quo iurauit peccet. Text. cum gl videtur hic ꝙ
sic. Sed dic ꝙ hic loqt̄ quo ad legē fori, ñ quo ad legē. poli. Vel dic
ut suprà. si de feu. fuc. cōtro. c. licet vasal. & facit. l. pe. ff. de iure do.

De capitulis Corradi. Rubrica.

1 *Consuetudo sublata per legem superuenientem an iterum præscribatur.*
2 *Feudum simpliciter concessum an intelligatur concessum ut fiat fidelitas.*
4 *Annus petendi inuestituram, an currat filio uasalli antequam se immisceat hæreditati.*

Aec sunt capitula. Diuide in quatuor partes. Primò quo tē
pore vasallus, vel eius hæres debeant petere veterem
inuestituram. Secundò prohibetur feudi alienatio. Ter
tiò quantum vasallus debeat dare dño in adiutoriū si nō vadat cū
eo in exercitū. Quartò, an ecclesia priuetur feudo propter culpam
prælati. Secunda pars incipit in § præterea. Tertia in §. similiter.
Quarta in §. itē si clericus. Casus Si vasallus vel eius hæres intra an
nū & diē veterē ñ petierit inuestiturā à dño, vel eius hærede. amit
tit feudum: sed Mediolani non seruatur. h. d. vsque ad §. præterea.
¶ Oppo supra, quo tempore miles. c. j. Solu ibi speciale in milite. Et
no ꝙ consuetudo Mediolanensis non obstante lege Corradi ser-
uatur & seruari debet Mediolani. & ratio, colligitur per not. ff. de
1 legib. l. de quibus. in fin. ¶ † Extra quæro nunquid si consuetudo
præscripta tollitur per legem superuenientem possit iterato præ-
scribi Respondeo, aut illa consuetudo continebat olim ius com-
mune, & potest tunc præscribi tanquam ius municipale. Aut con-
tinebat ius municipale, & tunc secus: ut ff. de sepul. vio. l. iij § diuus
& l. fin. C. de testa. Et ratio diuersitatis est: quia in primo casu erat
potius obseruantia iuris communis tunc vigentis quam consuetu
2 do, vt eleganter not. in c. j. de consti. li. vj. ¶ † Quæro nunquid in du
bio feudum simpliciter concessum præsumatur concessum ut fiat
fidelitas. & videtur ꝙ non: quia quando simpliciter dico, nullo ad-
dito dico: ut ff. de publ l. de pretio. Contrarium dicit glos. & bene.
semper enim præsumendum est feudum esse secundum suam pro
priam naturam, nisi eius alteratio probetur: ut suprà, quid sit inue-
3 stitu. c. j §. fi. ¶ † Quæro quid est fides. Responde secundum Tul-
lium in libro de officijs. Fides est dictorum conuentorumq; con-
stātia & veritas Idē in libro de amicitia Nihil stabile est ꝙ infidum
est. Quod certè maxima pars materiæ feudorum ostendit: quia
propter infidelitatem amittitur, feudū si domino placet. Sed si do
mino non placet, non amittitur. argu. ff. de leg j. si seruus plurium.
§ si quis ante. Sic & volente creditore pœna committitur & non
eo inuito: vt ff. de transac. l. qui fidem. *Eius hæredem*. Adde quòd
filius præsumitur hæres in recipiendo, sed non in præstando:
4 ut not. ff. solut. matri. si cum dotem. §. transgrediamur. ¶ † Quę
ro igitur vtrum filio vasalli currat annus antequam se immi-
sceat hæreditati? & videtur quòd non: quia superior litera dicit
eius hæres. quod verbum quantum ad onera hæreditaria signifi-
cat immixtionem. C. si vt se ab hæred. abst. l. j. ergo ille qui dicit
filium priuandum per lapsum anni & diei, debet probare im-
mixtionem præcessisse, quòd malitiosè distulit immiscere: ut C.
ad Si. la. l pe. Item debet probare scientiam: quia in facto alieno
præsumitur ignorantia: vt ff si cer. pe. l eius qui in prouinciam. in fi.
in l. vlt. ff. pro suo. Scientiā dico feudi. Itē scientiam paternæ mor-
tis: ut C. de cap. l. nec nos. licet enim filius etiam ignorans sit suus
hæres & necessarius de iure ciuili quo ad ipsam simplicem suita-
tem: non tamen quo ad hæreditaria onera: vt ff. de leg. j. l. nam ne-
que emancipatus.

1 *Vasallus an & quando possit infeudare. 3.*
2 *Feudatarius an habeat dominium utile.*
4 *Præscriptionis appellatione de qua intelligatur.*

Præterea. Si uasallus feudum alienauit, dominus poterit re
uocare feudum nulla præscriptione obstante. h.
1 d. In isto. § sunt duæ gl. multū notabiles. † Prima glo. disputat vtrū
feudatarius possit infeudare. Et finaliter determinat quòd sic &
bene, dūmodo īfeudet bona fide, sine fraude, & æquali uel meliori.
& gl. est clara iō nō transcribo eam: & hoc in feudo seculari, sed in
feudo ecclesiastico fortè non pōt infeudari per primū feudatariū
nisi de ꝯsensu p̄lati fauore ecclesiarū. & qa quod omnes tāgit &c.
C. de autho. p̄stan. l. fin. de aqua plu. arc. l. in ꝓcedēdo. ut oīs ampute
tur occasio malignādi. l. imperialē §. callidis. vbi vide infra, de ꝓhi.
feu. alie. per Fed. & uide pro hoc C. ne rei do. uel temp. l. vniuersas.
Tu indistinctè tene glos. quia vniuersa sunt dominia: ut not. in l. ij.
2 C. vbi in rem ac. ff. de contrahen. empt. l. qui tabernas. ¶ † In ista
etiam glos. disputatur vtrum feudatarius habeat vtile dominium.
& pro firma conclusione tenendū est quòd sic. Vnde in libello po
test dicere rem ad se iure dominii pertinere. & hoc probat vrgens
disputatio. Nam si nō habet utile dominium, non haberet rei vēdi.
sed cōfessoriam quæ pro seruitute vsusfructus datur; quod falsum
est, & ab omnibus reprobatum: ut supra de inuesti. de re aliena fac.
c. j §. j. Ad hoc etiā facit not. l. j. in princ. ff. de eden. in gloss. magna.
vbi dicit quòd rei vendicatio sine dominio non est, nisi quando
ageretur ex iure cesso, ut no. in l. vlt. C. de hære. vend. & per Dy in
3 c. possessor. de re. iur. lib. vj. ¶ † Quęro est appositum pactum ex-
pressum de non alienando, an habeat locum gloss. quæ dicit infeu-
dari poss: Respondeo non, ut pactum aliquid operetur: ut no. ff. si
quis cau. l. sed & si quis. §. quæsitum. in fi. gloss. Item quādo prohi-
bitio noua adiicitur prohibitioni veteri, & habeat ampliare, sicut
dicimus econtrario in promissione: ut not. doc. ff de no. ope. nū. l.
j §. item nuntiatio. & in authen. de alien. & emphyt. §. sanctissimas.
4 ¶ † Alia gloss. disputat vtrum ista verba, nulla præscriptione ob-
stante impediant cursum pręscriptionis longissimæ. & breuiter
a gloss. concludit quòd non,[a] per regulas generales quæ habentur.
b C. de præscript. xxx. annorū. l. sicut & l. omnes [b] ¶ Quęro ergo si
hęc uerba proferuntur à statuto ciuitatis, verbi gratia dicit statutū
quòd instrumentum publicum mandetur executioni non obstāte
aliqua præscriptione. Respondeo, istud statutum non potest intelli
gi quòd remoueat præscriptionem longi temporis, quæ non ha-
bet locum in actionibus personalibus nisi in uno casu: ut C. de
c vsufru. l. corruptionem. [c] ergo ut aliquid operetur debet intelli-
gi quòd remoueat præscriptionem longissimi temporis. s. xxx.
vel xl. an. & uide qđ no. C. ne rei do. uel tēplo. l. uniuersas., & C. de
decurio. l. si quis decurio. li. x. & de meta. l. fi. & de fun. limi. l. fi. cū
multis simili. ibi allegatis. lib. xj Quid si ista uerba proferuntur a cō
trahentibus uel à testatore qui iussit solui nulla præscriptione ob-
stante. videtur quòd in infinitum extendatur. l. quod si nolit. §. si
d quid ita.[d] † Sed Bart. dicit ꝙ huic exceptioni cùm sit merè odiosa,
5 non potest renuntiari. ita not. Spe. ff. de vsucap. l. j. & de leg. j. l. ne-
mo potest. Sed quid si ista verba ponerentur in rescripto, uel priui
legio. Dic ut no. C. de sacrosan. eccle. authen. quas actiones.

ADDITIONES.

a Quòd non. Idem tenet Io. And. in addi. Spec. in tit. de feu. in ij. col. & refert Dy: ita consuluisse. And. Barba.
b L. omnes. Dixi. C. de sacrosan. eccle. in authen. quas actiones. & sequitur hanc gl. Io. And. in tit. de feu. in ij. col. In ver. xxvj.
c L. corruptionem Vide Bar. in l. cum satis. hic allegata. & quæ remisit Ange. in l. si quis. C. de decu. li. x. dixi in rub. de consti. And. Barba.
d §. si quid ita. uide Bal. in l. j. ff. solu. matri. And. Barba.

1 *Vasalli quale adiutorium debent exhibere dominis suis.*
2 *Collecta an possit imponi pro fructibus.*

Similiter. Casus. Miles uasallus non iuit Romam cum Rege, uel ad hostes: quæritur quod auxilium do
mino præstare debeat, quia non vadit cum domino. Respondetur
quòd in Lombardia de modio soluere debeat denarios vij. in Ale
1 mania verò tertiam partē fructuū eiusdē anni. h. d. *Adiutoriū*. † No.
quòd adiutorium & quale debeant facere vasalli dominis suis &
ad aliud charitatiuum subsidium non tenentur eis: puta quando
maritat filiam vel ducit uxorem nisi super hoc esset specialis
consuetu do: nam quod de vno dicitur, de alijs prohibetur. ar. l. vl

C.de pac.conuen.Item no pro varietate locorum aliquid variari, quia lex sic disponit expressè.Item sume hic argu.quòd Lombardi plus abudant in pecunia q̃ Theutonici.*Solummodo eius anni.* † ár. quòd non posit imponi collecta ratione fructuum nisi duntaxat respectu fructuum illius anni.ff.de vsufru.l.si pendentes.§.si quid cloacarij Oppo.de l.Imperialem.§.finitur.ĩtrà de prohibit. feud. alien. per Federi.Sol.vt in gloss.

Delictum prælati an & quando noceat ecclesiæ.
Quid si ecclesia non habet in feudum regalia, sed alia à minori domino.
An autem ecclesia amittat proprietatem sicut feudum amittit.

Item si clericus. Casus.ecclesia feudum habet à Rege: prælatus ecclesiæ culpam commisit contra dominum, per quam debeat amittere feudum: quæritur an ecclesia perdat feudum. Respondetur quòd sic eo prælato viuente, sed post eius mortem reuertitur ad successorem. h. d.† Istud est mirabile caput: nam regulariter nos dicimus quòd aut delictum prælati est in faciendo, & non præiudicat ecclesiæ: Aut in omittendo, & tunc præiudicat: sicut uidemus in quolibet alio administratore: vt not.C de vsur.l aduersus Hic autem indistinctè dicit quòd ecclesia patitur damnum propter delictum prælati. Solu: hic est tradita à iure certa forma circa pœnæ impositionem; vnde iuris regulæ hic silent: vt in c.delictum personæ.de reg.iur.lib. vi. Et ratio specialitatis potest esse regis priuilegium publicæ utilitatis fauore & propter naturam feudi Nam rigore iuris propter naturam feudi ecclesia deberet priuari feudo simpliciter. Sed fauore ecclesiæ est introductum quòd recuperet mortuo prelato qui commisit feloniam: ¶ † Quærit glos.quid si ecclesia non habet in feudum regalia, sed alia à minori domino, numquid erit idem qđ hic statuitur. Et dicit quod sic. Item, quid in alio prælato qui non est eps vel abbas. Respondeo idem: quia ipsis officijs arguitur de simili ad simile.ff.de neg.gest.l.ex facto.† Sed nũquid ecclesia amittit proprietatẽ propter delictũ prælati in uita prælati quando est proprietaria sicut amittit feudum qñ est feudataria. videtur quòd non,[a] quia non est par ratio amittere propter ætatem, & amittere feudum; nec hoc est iure cautum; ergo stamus regulæ dicti c. delictum personæ. Et hæc est veritas: ut extrà de excep.cum venerabilis. Nam cũ hic casus non sit libello feudorum comprehensus, debemus uti lege scripta: ut supra de feu.cog c.Obertus.§.fi.Pet. de Cer. Item quia regula iuris est quod quando delictum est omnino ab administrationis officio separatũ non nocet domino.C.de ser. fug.l.quicũq; secus si sit adeo connexum ꝙ non potest committi nisi administrationis nomine: ut in l.polla C.de his q.ut ĩdig.[b] Sed Iac.de Bel.tenet ꝙ uiuente prælato ecclesia proprietate priuatur: sed falsum dicit per id quod plenè legitur & not.C. vnde vi. si quis in tantã.& l.meminerint.& ff.si quis omis.cau.testa. l. si quis dolo. Non ob l.iubemus nullam nauem C.de sacrosanc. eccle. quia ibi est speciale ꝓpter publicam vtilitatẽ, & principis authoritatem. Itẽ non obst.quod not.in authen.hoc ius porrectũ.eo. tit. quia ibi probabiliter cõtrahendo; hic improbabiliter delinquẽdo.¶ Quero quid si quis tẽpore delicti nõ erat prælatus ecclesiæ, sed post, cępit esse: an ecclesia debeat priuari propter eius delictum. Dic ꝙ non per l.in delict.s.§.si extraneus.ff.de noxal. & per l.apud antiquos. C.de fur. Et est ratio patens: quia dolus commissus ante mandatũ non nocet domino.ut legitur,& nota.ff.de excep.doli.l.si procurator agit.& ff.quorum leg.l.j.§.quod ait prætor.

ADDITIONES.

Quòd non. Vide quæ plenè no.ad Barto.in l.si quis in tantam. C. unde vi.ubi plenè in utroque iure remisi conclusiuè. And.Barb.

Indig. Ibi enim ex quo lex permittit agere vel accusare, permittit hoc cum sua causa, suisque uitiis, extra quòd prælatus criminaliter non punitur nisi dolo.C.de admini.tu.l.liberti.

De contentione inter masculum & fœminam de beneficio. Rubr.

Filius quo iure ponatur in possessione si possessio primò uacat.
Testes duodecim sacramentales super feudo deponentes qualiter iurabunt, & deponent.
Distinctio c.i.de conten.inter mascu.de benefic.an sit uera.

Item sciendum. Diuide in tres partes. Primò qualiter decidatur quæstio seu contentio orta inter agnatum & fęminam de beneficio. Secundo qualiter decidatur contentio orta inter dominũ & fœminam. Tertio qualiter inter dominũ & emptorem. secunda incipit in §.sed si inter dominũ. tertia in §. item si sit. Casus. Si contentio orta est inter agnatum & filiam dominus agnato dicente feudum ad se pertinere, & filia negante, deficiente filia in probatione, agnato cũ xij. sacramentalibus defertur iusiurandum. si verò cõtentio est inter dñm & filiam dño dicente feudum ad se pertinere; filia uerò negante, deficientibus ꝓbationibus filiæ defertur iusiurãdum dño: si vero contentio est inter dñm & agnatũ emptorem feudi dño dicente feudum ad se ꝑtinere, emptore negante, dño deficiente in ꝓbatione emptori defertur sacramẽtũ. Quidam tamen distinguere voluerunt. Aut magna pars eorũ quæ vasallus tenet in loco ubi res est quam vendidit est feudũ: tunc præsumptio est pro dño contra emptorem. alias pro emptore & non pro dño.h.d. Pone casum quatuor modis in principio huius ca. Primò dicit ꝙ cum ageretur inter eos ad diuisionem de bonis & hęreditate paterna, filius petebat secundo sibi adiudicari quoddã prædium paternũ quod filia negabat, & secundum hoc hic erat cõtentio inter fratres. Vel dic secundo ꝙ hic erat cõtentio inter agnatũ & filiã ut dixi in casu, & agnatus agebat cõtra filiam ad prædiũ dicẽs feudũ ad se pertinere, qđ filia negabat. Vel dic tertio ꝙ agnatus possidebat ꝓdiũ, & filia petebat dicẽs allodiũ. Vel dic quarto ꝙ neuter eorũ possidebat filia tñ debet poni in possessione: & postea agnatus petere debet.ut supra, si de feu.fue.cõtrouer.
1 c.inter filiã.la.¶ † Quæro si possessio vacat: ut gl.pon.t secundum vnũ intellectũ, quo iure filius ponatur primo in possessiõe.nã si dicimus ꝙ ponatur primo in possessione per l. edicto. C. de edi. di. Ad tol. istud est falsum: qa sumus ab intestato: ut. s̃. de suc. feu.c.j. Rñ.officio iudic.ponitur filius in posses. vacãte qa si filius est, ergo hæres &c.unde idem operatur existentia sui hæredis quod operantur tabulæ testamenti.quod est nota.dignum: quia filius magis venit ad possessionem continuatiuè quàm ad omnino noue possessionis adeptionem vel petitionem: ut no.insti. de succes. ab intest. §.sui.& ff.de acquir.possess.l.cũ hæredes. Non dico tamen quod in substantia possessionis non sit noua possessio: sed quia est eiusdem qualitatis præcisè cum possessione paterna, non fingitur noua. ut C.de vsucap.pro hęrede. l. nihil. Hoc dicit text. ff. qui. ex cau. l. cum miles. Et adde quod not. Inno.extra de proba. c. in pręsentia. ¶ Quæro quare imponitur onus probandi fœminæ & non agnato? Respondeo, imò & agnatus qui affirmat, astringitur ad certam probationis speciem probandam, scilicet cum xij. sacramenta-
2 libus ¶ † Quæro qualiter iurabunt & deponent isti xij. sacramentales? Respondeo negatiuè, scilicet feudum non esse secundum glos.quod Iac.de Bel.reprobat: quia non crederetur eis sic negantibus. Sed modus deponendi debet esse affirmatiuus, uidelicet, quòd opinio eorum & conscientia est quòd non sit feudum. Nam opinio est quidam sensus animæ & affirmatiuus, qui est ens, sed negatio entis non est ens. & ideo gloss. loquitur impropriè. ut supra, si de inue.inter do.& uasal.lis oria.c.j.in prin. Cõsidera, duplex est negatiua, scilicet scientiæ & alterius rei. Negans scientiam non probat nisi negationi adiungat conscientiam: quia ibi sufficit conscientia ubi est iuramentum purgationis non sensus: ut hic. In negatiua uero alterius rei, an debeat probari & qualiter, plenè dixi.C.de prob.l.actor.gloss.tamen nostram sustineas per not. in l.j. §.j.ff.de iti.actuque pri.& in cap.fi.de rescrip.in cle. Item not.regulam Auerrois quòd exprimentum sermonum verorum est ut concordet rebus sensatis. ¶ Quæro quæ est ratio quòd agnatus est fauorabilior quàm fœmina, & quam dominus? Respondeo antiquæ possessionis qualitas.facit quod not. ff. de condi. in litu.
3 l.pe.vel alia adminicula.ut C.de rei uendi. l. indicia.¶ † Quæro an sit necessaria & uera distinctio hic posita per quosdam de maiori parte.quidam dicunt, quòd sic: ut supra de contro. inuestit. §.cum autem. Et quia cum res non debeat diuerso iure censeri, coniectura debet sumi ab eo quod plurimum potest. argum. de contrahen.empt.l.domum. Dicit Iaco de Bel. quòd ista distinctio est bona quantum ad præscriptionem. Vel dic, aut est unum integrale sicut vnus mansus, & tunc isti verum dicunt. argum. ff. de vsuca.l.eum qui ædes.& quod not.ff.de leg. iij. l. uxori. ff. de fund. instru.l.Seiæ.§.Tirannæ.ff.de leg.iij.prædis §.pe.& fin. Aut sunt diuersa prædia in pluribus locis, & tunc qui possidet vnum locum, non propterea habet præsumptionem in alio loco quem non possidet.argu.supra, de le.Cor.c.j.§.ex eadem le.

De controuersia inter dominum, & emptorem feudi. Rubr.

1 *Dominus agit contra emptorem feudi & quo iure.*
2 *An autem succumberet in publiciana.*
3 *Vasallus potest feudum restituere authori suo etiam si dominus agat.*
4 *Vasallus an possit agere de euictione contra uenditorem si restituat feudum domino.*
5 *Venditionis uerbo quid ueniat.*

Domino. Diuidit ĩ duas partes. Primò dictũ ponitur. Secũdò eius declaratio Secũda ĩcipit ĩ ver.quo restituto. Casus Vasallus vẽdidit feudũ alicui: dominus uendicat ab emptore, emptor denuntiat

uasallo

uasallo:si qđ vasall⁹ iurare pt qđ ignorāter vēdidit feudū credēs
ꝓpriā rē:tūc est ī electione emptoris an velit dño cedere fundū,an
velit restituere vasallo:& si restituerit vasallo retinebit ī feudū.De-
inde respōdet tacitæ obiectioni q̄ posset fieri.nonne alienatione fa
cta feudum dño aperitur:quomō hoc ꝓcedit.Respōdet,illud pro-
cedit quādo scienter feudum venditur.Vltimò dicitur quòd dictū
1 est in venditione locum habet in qualibet alienatione.h d.¶† No.
quòd dominus agit contra emptorem qui emit à uasallo vēden-
te bona fide.¶ Sed quæro quo iure aget. Respondeo rei vendi.di-
recta.Nam semper sibi eam retinet.ut suprà de inuest.de re alie. fa.
c.j.§.si vero.in quo considera hic gloss.secundum Ia. de Bel. & qđ
dixi suprà,in ti.de feu.sine cul.nō amit.c.ij.vbi omnino & per glos.
infrà de prohi feu.alie.per Fed.in c.imperialem.§ callidis.in glo.ip
so iure Sed quid si cōcedens ī feudum non erat dñs? certè succum
2 bet in rei vendicatione.vt C.de proba.l.cum res.¶† Sed nunquid
succumberet in publiciana? videtur ꝙ sic:quia emptor habet ti-
tulum.Sed contrà dico:quia habetur pro non titulo.Item quia prę
tendit causam ab eo qui non poterat referre quæstionem quasi do
mini.vt C.locati.l si quis conductionis & C. vnde vi. l. non ab re.
Vel dic secundum g oss.quòd emptor conuenietur actione perso
nali.¶ Sed contra hoc op.quia actio personalis non sequitur fun-
dum.ut l.j.C.de condi inde.&l si in fi.ff.de contrahen.empt.C. de
ac.& ob .eum.ff.ad Treb.l.j.§.si hæres.Sol.illud est verum in actio
ne mere personali,sed ista est in rē scripta ex dispositione consue-
tudinis.Vel dic ꝙ leges contrariæ loquuntur in actione personali
quæ datur ratione obligationis:sed hic loquimur in actione perso
nali,quæ datur ratione possessionis:quia scilicet habet facultatem
rei restituendę.ut ff.commo.l.iij.§.hæres. & ff. ad legem Fal. l. qui
fundum.§.si tu ex parte.Vel dic dicit glo.quòd dabitur condictio
ex lege,ex libris Sabiniani.C.de acqui.poss.l.fi.sed certè illa loqui-
tur quando agens prætendit spoliationem.ut C.de agri.& censi.l.si
coloni.li.xi.vnde Pet.de Cer.reprobat in hoc glos.quia feudatarius
tradendo suam naturalem possessionem non spoliat dominum:
quia diuersa genera possessionū sunt inter ipsos.allegat gl. ordina-
riam in l.j.in fin.ff.vsufruct.quemadmo.caue.Ego puto glo.veram
Non enim ex solo actu traditionis possessio domini interuertitur
ut ipse dicit. Et in hoc bene cum per rebellionem possessoris eius
possessio tenebatur.& in hoc est violentia.Item in modo possiden
di:quia ille qui tenet nō recognoscit se ab eo:vt ff qui.mo. usufru.
amit.l Pomponius.¶ Secundò not literam quę dicit, quòd uasal-
lus iurare poterit &c.Et opponitur,vasallus iurare potest : quia ad
actum verbi uel non verbi,nemo potest cogi per viam absolutam:
vt no.extra quod met.cau.c.in sacris.in nouel.So.litera ista non in
tel.igitur de simplici loquela.sed vult hoc ꝙ non intelligatur posse
qui non potest sine calumnia,vel temeritate.& ideò si iudex videt
eum velle deierare,vel aliquam temeritatem committere,non de-
3 ferat ei iuramentum & iste est sensus huius literæ.¶†No.tertiò de
mirabili electione,quæ datur reo , ꝙ si dominus agit , potest resti-
tuere possessionem authori suo . Et ratio est : quia per hoc euitát
omne damnum.facit quod not. ff. de pac. l. si cum fundum . & de
alie.iudic.l.cum miles. Et tene menti istum casum quòd licet ha-
bens directum dominiū pręueniat in agendo;tamen potest res re-
stitui habenti vtile dominiū prętendenti causam ab agente.arg. ad
hoc.ff.de excep.doli.l.si opera.& ff.de procu.l.procuratore in rem
suam dato.sed magis est mirabile ꝙ habens directum cum sciat
ius alteri cessum præferatur habenti utile, ut ff.de transact.l. fi. sed
ibi loquitur in debitore obligato, sed ille qui rei venditę tenetur
non est obligatus:vt insti.de act.§.omnium. & ff.de procur.l.Pom-
po.§.sed & is.& ff.de excep.rei iudi. l. si inter me & te.vbi text. vel
verius ibi cessio absorbebat vtilitatem cedentis:hic non , ut ibi di-
recta non erat efficax hic sic contra possessorē . prima vera & non
a repetitur alibi.a ¶ † Quærit gloss.vtrum si restituat domino pos-
4 sit agere de euictione contra venditorem?& quicquid gloss.dicat,
dic quòd si vasallus recuperat à domino agere potest ; aliàs non.
Non enim debet habere vasall⁹ rem & pretium:vt ff.de act. emp.l.
bona fides ¶ Not.quartò hic tex.ualde singularē quòd in omnibus
alienationibus in quibus alienans cadit à iure suo , quod debet in-
telligi in sciente:secus in ignorante rei qualitatem . similis distin-
ctio in ff.de legatis secundo.l. finali.§. finali.¶ Quærit gloss.quid in
iuris ignorantia? & dicit eam nocere.Fallit in muliere , & milite:
quod mihi non videtur verum:quia non licet eis ignorare iura con
5 tractus:vt C.de iur.& fac igno.l.fi..& l.fi.C.de iure delib.¶ † Quin
tò & vltimò,no.ꝙ verbo venditionis continetur omnis alienatio.
Circa quod dicit Bar.aut alienatio prohibetur ratione rei , & tunc
omnis cōtractus prohibetur ut hic. Aut ratione personę ; & idem
vt nota in l.ij.C.de vsucap pro emp Aut ratione modi & formę:&
tunc secus vt legitur & not.in l.vltima.C.de præd.curia.lib.x.

ADDITIO.

a Reperiī alibi Itē scias q̄ habēs iura vtilia pōt rē intētare de dñi volūtate ꝑ
petua, vt incōmutabi'i vtiles actiones traslata n̄ possūt reuocari : sed si sint
mādatæ h.c locū lex iij.C.de noua.& sic pl⁹ iportat trāslatio quam ꝓmissio.

De controuersia inter vasallum & alium de beneficio. Rubrica.

1 *Vasallus si agit obtinet primum locum & dominus tenetur ratificare.*
2 *Procurator in rem suam habet omnem potestatem expediendi.*
3 *Bona fides an presumatur in transigente.*
4 *An autem transactio firma maneat si vasallus qui transegit sit mortuus sine hærede.*
5 *Emphyteuta & superficiarius an poßit transigere.*

SI controuersia. Casus.Vasalllus agere & con-
ueniri potest pro feudo , &
pro parte feudi etiam domino absente & quasi pro re
propria & transigere potest bona fide,& si cōtra eum
iudicatum est , vel ab eo transactum , dominus cogitur postea ra-
1 tum habere etiam feudo sibi aperto.h.d ¶ † Not.quòd vasallus in
agendo & defendeudo obtinet principalem locum:& quòd domi
nus tenetur ratificare iudicium & transactiones eius cessante frau-
de & simulatione.hoc est verum tam absente quàm præsente do
mino.Intelligo si dominus sciuit, vel fuit citatus. vt ff. de re iudi. l.
sæpè.§.sed scientibus Nam si vasallus non fecerit dominum igno-
rantem citari , præsumitur in dolo : vt C. de distra. pig. l. si credi-
2 tor.† Et vide ibi per Cyn.vel dic quòd ille qui facit aliquem pro-
curatorem in rem suam , videtur ei dare omnimodam licentiam
experiundi:nec requiritur amodò licentia concessoris. vnde cum
vasallus sit procurator in rem suam dummodo aliàs cesset calum-
nia,non habet amplius requirere dominum nisi velit reseruare si-
bi ius agendi de euictione contra ipsum . & iste intellectus proba-
tur expressè suprà si de feu.fue.contro.c.si vasallus de suo.Et dic ut
a ibi.a ¶ Sed nunquid dominus perdet proprietatem?dic quod non,
sed vtile dominium quod præfertur proprietati possidente victo
re.& si possessio veniret ad tertium , dominus tunc eam poterit
vendicare:vt C.de præscrip xxx.anno.l.si quis emptionis & miror
quòd alij doctores de hoc nihil dicant . Item quod dicit de tran-
3 sact.intellige si transegit bona fide,vt litera dicit.¶ † Nunquid au-
tem præsumatur bona fides in transigente:dico id esse iudicandū
secundum statutum causæ.Nam si dubius erat euentus litis , præ-
sumitur bona fides; alias secus,ut ff.de transac.l.cum hi. §. si cum
lis.& C.eo.l præses.Certum est enim quod etiam in transactione
potest committi fraus.ut ff.si quid in frau.pat. l. j. §. vtrum in fin.
4 ibi si transegit in fraudem patroni. † Sed mirum est, ponamus e-
nim quod ex causa transactionis cessit possessionem feudi aliquo
recepto,cum postea decessit sine hærede:ergo resoluto iure transi-
gentis resoluetur ius accipientis: cuius contrarium hic dicitur qua
re malè Respondeo hoc est ideo:quia res iudicata & transactio pa
riunt exceptionem rei finitæ:& sic sunt alterius naturæ,quam sim
5 plicis contractus quod est not.¶ † Sed nunquid hoc esset verum
in emphyteuta & superficiario transigentibus. Videtur quòd non:
vt ff.de pigno.l lex vectigali quapropter hic non potest aliud dici
quam quod sit speciale in feudo.vel dic idem in domino sciente,
& patiente.argum.ff.ad Mace.l.si filius.Iuxta illud non improba-
re ratihabitionē hoc cōsensui par est:vt not.in l quod enim.§.j. ff.
b rē ratā haberi.b ¶ † Super hoc c.habeo talē apostillā. Potest ergo
6 vasallus de feudo transigere dūmodo fraus non interueniat. vt
hic & supra.si de feu fue.controuer.c.si vasallus.Sed videtur huic
obstare:quia cū possit alienare:vt infra de prohi.feu.alie.per Fede.
c.imperialē.non videtur de feudo posse transigere : vt C. de præ-
dijs mino.l nō solum.Iaco.Aure.Tu dic ꝙ olim poterat : sed ho-
die distingue.Aut trāsegit dimittendo feudū apud possessorē : aut
tradēdo.Primo casu non videtur alienare.Secūdo sic.iste est casus
vnicus in iure.C.de transact l.si pro fundo?quia non facit conditio
nem domini deteriorem,cum feudarius iste prius non possidebat.
Et not.ꝙ in omnibus aliis cōtractibus ille qui dimittit,& transfert,
& alienat. sic.ff. de rei vendic. l. quędam mulier. & ff. de iure do-
tium.l.si sponsalibus.§.j.& tamen secus est in contractu transactio-
nis:quod est notatu dignum.

ADDITIONES.

a Vt ibi.Et facit iste text.an possit fieri compromissum de feudo per vasallum.
de quo Spe.in tit.de arbi.§.potest.ver.sed nunquid uasallus.
b Ra.ha. Licet contrarium Inn.in c.auditis.de præscri.sentire videatur.

Quid iuris si post alienationem feudi uasallus id recuperet. Rub.

Non prodest pœnitentia vbi culpa est executa,secus si res integra,
vel incontinenti purgetur culpa.ff.de in integ.resti. l. diuus.

1 *Actio ubi competere desinit interesse cessat.*
2 *Feudum restauratur per actum retro similem.*
3 *Consensus dñi indifferēs circa alienationē talis ꝓsumit̄ qualis est alienatio.*

Vasallus si alienat feudum iure libelli illud ius tenetur iure feudi.
Quid si uasallus redimit hunc libellum à libellario quo iure teneat.

PReterea. Diuide in tres partes. Primò recitatio iuris antiqui. Secundò iuris noui quãdo vasallus post alienationem feudi factam domino ignorãte feudum recuperauit. Tertiò quãdo domini voluntate vẽdidit, & posteà recuperat, vel non. secunda pars incipit in verbo hodie. tertia
§. profecto. Aus retro similis non inducit restaurationem deper
iti. hoc dicit. †Fallit vbicunq; desinit interesse: qa ibi desinit actio
ompetere. ff. de alie. iudi l. ex hoc edicto. §. pe. vel sic. Culpa quæ
on transiuit in perpetuam priuationem non põt purgari. Hoc di
it iste titulus: si dominus remittit pęnas vasallo an dicatur vera do
atio. Dic [a] ꝙ magis dicit indulgentia: & ideò non requirit insinua
o. ff. de don l. Modestinus. & l. in ædibus §. j. Casus. Olim añ ꝯstitu
onẽ Lotharij licitum erat vasallo feudum in toto vel pro parte
ienare. & si feudũ alienabat, & postea ipsum recuperabat reuerte
atur in causam feudi. sed hodie nõ licet alienare siue vẽdere ꝓ ali
a parte. & si vẽdiderit dño ignorãte licet post recuperet, nõ reti
t in feudum: sin aũt dñi voluntate vendiderit per libellũ, vel aliter
ienauerit: & id posteà recuperauerit, nõ retinebit pro feudo: sed
re proprio si eo modo recuperauerit. si verò ad libellũ dedit dñi
luntate, adhuc retinebit feudum: si verò postea vasallus recupera
rit per libellũ non retinebit pro beneficio: sed si dño feudũ refu
uerit retinebit libellũ. h. d. Iac. Bel. Tu magis distinctè per notabi
casum intellige, qđ absurdum est non reuiuiscit. ff. de act. & obl.
eruus effectus. & l. si ff. de suc. edic. & ff. de condi. & dem. l. interci
. sed ar. ꝯ. ff. de ma. test l. Arist. sed ibi loquitur in seruo cuius ꝑso
nõ inspcitur, nisi tpe acquisitionis. vt ff. de leg. 2. l. debitor. §. ser-
. ¶ †Et not. primò quod per actum retro similem olim feudum
ita dixerim renascebatur: quia non erat per prius apertũ domi
: & res de facili reuertitur ad suam naturã: vt ff de pac. l. si vnus.
pactus versic. qđ & in specie dotis. & ff. solu. ma. l. pe. §. inter eos.
l. si seruus dotalis. sed nouo iure: quia alienatio est prohibita, &
tim feudum est apertum domino ipso facto: ideò nõ põt culpa
rgari, quæ traxit secum executionem per trãslationem dominii,
ff. de verbo oblig. l. si seruum. §. sequitur. per Dyn. Et ideò not ꝙ
uando actus cecidit à sua substantia, perpetuò non reintegratur:
C. de remis. pig. l. solita prouidentia. quæ lex est ad hoc no. secus
vitium rei sit purgabile ff. de vsuc. l. sequitur. §. idem Labeo. l. ex
oc edicto. §. pe. de alie. iud. ¶ †Secũdò no. in §. profecto. ꝙ indiffe-
ns consensus dñi circa alienationem assumit differentiam secun
qualitatẽ alienationis, id est, secundũ vsum illius licentiæ. Et iõ
vasallus alienat iure proprio intelligitur concessum iure ꝓprio,
iure libellario, intelligitur libellario, & sic talis intelligitur fuisse
centia qualem possessionem posterior declarat euẽtus, quod est
. Tertiò not. ꝙ qñ vasallus de volũtate dñi alienat per libellũ, pu
vt singulis annis dẽat habere v. sol istud ius percipiendi v. sol an
atim tenebitur nomine feudi. & si vasallus cõmitteret feloniã,
ud ius aperitur domino quod est no. vñ reliquiæ feudi iure feudi
nferi debent. ¶ †Quartò no. ꝙ si vasallus redimit hunc libellum
ibellario possessore, tunc intelligitur tenere tanquam libellum
domino & non tanquam feudum Istud autem ius v. sol. est con-
mptum quo ad vasallum & eum cui alienauit per libellum: sed
se vasallus tenebitur domino ad istos v. sol. annuatim. Idem si feu
m refutasset postea per libellum redemisset. Not. ergo totaliter
uerti qualiter redimitur. vel est sensus literę, quòd si vasallus refu
t feudum quod potest etiam inuito domino, & dominus conce-
t illud sibi ad libellum, quod tenebit iure libelli secundũ Petr. de
er. Vltimò not. ex vario genere ꝯhendi varios effectus ꝓuenire.

ADDITIO.

Vide quod no. Bald. in l. illud. C. de sacrosanct. eccl. & ibi ad Bal. plenè no
. vide omnino. And. Barb.

An agnatus, vel filius defuncti repudiata hæreditate posit feudum retinere. Rub.

ota ꝙ omnis patruus est agnatus vt no. in l j. C. de suc. edic. Not.
nouus hæres quandoque ponitur pro parte supposita ratione
itationis. l. fina. C. de Carboniano edicto.

ter quando videatur stipulatus filio ut hæredi, uel non.
ter si prælegauit filio feudum quid iuris.
ominus & agnati an poßint facere gratiam filio ut repudiet hæreditatem, & retineat feudum.
udum defertur iura succeßorio duplici iure.
gnati dicuntur transuersales in materia feudorum. & nu. 6.
ius uasalli an poßit hæreditatem accipere, & repudiare feudum. & nume. 8.
9 *Quid si filius uiuo patre renuntiauit hæreditati paternę cum iuramento, an præiudicet sibi in feudo.*
10 *Quid si filius sit præteritus à patre &c.*
11 *Quid si natus filius sit institutus & posthumus præteritus, quid interim erit de feudo.*
12 *Feudum an ueniat in petitione hæreditatis.*
13 *Ius accrescendi excludit edictum successorium.*
14 *Filius si poßideat feudum an præsumatur se immiscuiße hęreditati paternę.*
15 *Filius an repudiata hęreditate paterna poßit retinere bona emphyteutica, & nume. 16.*
18 *Nepos an poßit habere feudum antiquum repudiata hęreditate ex persona patris.*
19 *Agnati an pręferantur domino si consenserint renuntiationi feudi factę in manibus domini qui iterum inuestiuit talem renuntiantem qui posteà sine hęrede mortuus est.*
20 *Dominus an inuitis agnatis poßit facere gratiam filio ut poßideat feudũ absque hęreditate paterna.*
21 *Et an agnati poßint ratificare.*
22 *Statutum si disponat ꝙ filię non succedant extantibus agnatis an filius sororis excludat fœminam.*
23 *Feudum an obligetur pro debitis uasalli.*
24 *Fructus pendentes an possint obligari.*
25 *Pensio ad quem pertinet ad locatorem an ad conductorem.*
26 *Fructus feudi ad quem pertinet si uasallus amittit feudum aliter quam per mortem.*
27 *Vasallus si derobatur quando vadit ad seruitium domini, an dominus debeat ei emendare.*

I contigerit. Diuide ca. in duas partes. Primò an agnatus possit hæreditatem agnati repudiare, & feudum retinere. Secundò an filius vasalli possit hæreditatem repudiare & feudum retinere. Secunda pars incipit. in versicul. si verò: Casus. Si agnatus succedit agnato vasallo in feudo & in hęreditate eius potest hæreditatẽ refutare, & feudum retinere nec cogitur debitum hæreditarium soluere nisi de fructibus eius anni quo vasallus decessit, secundum præmissam distinctionẽ. Si filius succedit vasallo patri ĩ feudo & hæreditate, non potest hæreditatẽ repudiare & feudũ retinere: sed omnimodè cogendus est debitũ paternũ soluere, nisi vtrunque repudiet. Veruntñ si agnatis cõsentientibus filius sit de feudo à domino quasi de nouo beneficio inuestitus, tũc poterit hęreditatem paternã repudiare, & feudum retinere, nec debitũ hęreditariũ soluere cõpellit. h. d. Ia. Bel. & est rõ differentię inter vnũ casum & reliquũ: quia vltimo casu filius debet oriri à patre: sed agnatus non orit ab
a agnato. C. de hæred inst. l. nec apud. [a] †Extra no. ꝙ qñ pater stipula
1 tur aliter sibi, & aliter. filio, nũquã vr stipulatus ei, vt hęredi. ff. de donatio. caus. mort. l. Seia. vbi est text. & not. glo. Et not. quòd si nil in contrarium appareat, filius præsumitur hæres. vt not. in auth. ut hi qui oblig. §. vt autem coll. vi. in gloss. ordina. & dixi etiam. C.
2 de suis, & legi. apud hostes ¶ †Sed quid si pater consensu domini prælegauit filio feudum, an illud habebit si ad cohęredes extraneos peruenit hęreditas. Vide de exceptione doli. l. apud Celsum. §. si quis ex vncia. & dic ꝙ sic: quia redactus est ad instar agnati. ¶ Not. hic casum in quo fortè suus abstinet de iure ciuili, scilicet quando hæreditati est connexum feudum, nam consuetudo est de iure ciuili, vt institu. de iure naturali. §. ex non scripto. quæ dat & dare potest suo licentiam abstinendi. textus est hic & non alibi. De iure verò communi existentia sui hæredis sic connexa est iuri sanguinis, quòd nec repudiari nec absorberi tempore potest: vt not. C. quando non pe. pat. l. vna in j. gloss. & ff. de regul. iur. l. iura sanguinis. & l. iij de vulga. & pupil. & de inoffic. testamen. l. Papi. §. sed nec impuberis. in authen. de hęre. & fal. in §. si quis autem non implens, de quibus omnibus per
3 Bar. de libe. & posthu. in l. si filius hæres. ¶ Item no. quod dominus & agnatus possunt facere gratiã filio quòd repudiet hæreditatẽ & retineat feudum. Et est ratio, quia veniunt diuerso iure vt ff. de bon. possessio. l. sed cum patrono. & regulariter in pręiudicium alterius nemo potest alteri facere gratiam: vt not. C. de contratab. l.
4 posthumo. per Cy. ¶ †Pręmitte ad euidentiã qđ feudum defertur successorio iure ex duplici capite, scilicet liberorum, item & agnatorum. ex primo capite succedit emancipatus. & etiam filius

eius

ADDITIO.

a Nec apud. Vel dic quòd quando duæ qualitates requiruntur eidem subiecto inesse vt filius & hæres, non sufficit alterum, hoc dicit iste titulus. item qualitas intenrata ad cautelam non inducit arctationem libelli vt hic. Et quando filius habet vulgarem substitutum, tunc habet tacitam licentiam abstinendi, sine fraude tamen, vt no. in l. j. C. si quis omis. causa test. per Accur. & ff. commod. l. si proponatur.

eius licet post emancipationem conceptus sit. & si non sit agna-
tus auo. C. de legi. hæred. meminimus. §. cum autem. C. vnde lib.
l. qui se patris. per Accur. nam de liberis est: vt ff. vnde lib. si quis.
§ pen Sed patruus non succederet ei in feud. paterno: quia non
sunt inter eos agnationis iura loquendo strictè de agna. propter ca
pitis diminutionem emancipati: sed fortè in feudis sufficit descen
sio per virilem sexum ex eo ꝙ fuit primus agnationis communis.
Item gloss legis qui se patris. habet gl. contrarias. ff. vnde cog. l. le-
gitimus ff. de ado. l. quem filius. & dicit ꝙ iura agnatorũ habet qc-
quid sit de rigore nominis agnatus. Item puto ꝙ iste titulus habet
locum etiam in liberis quos prętor solus agnoscit, de quibus loqui
tur. d. l. qui se patris. ¶ Item no. ꝙ iste tex. nõ curat de illa subtilitate
existentiæ sui hæredis, sed de realitate successionis. sic ff. ad Tert. l. 2.
§. sed si sint. & C. de legi. here. l. defunctis. ¶ Item præmitto ꝙ om-
nis suus est agnatus, sed non conuertitur. ff vnde lib. l. scripto. † Sed
5 in materia feudorum agnati dicuntur transuersales per masculos
nati. Pone exemplum. Titius acquisiuit feudũ: decessit relictis duo-
bus filijs. s. Petro, & Ioanne: deinde decessit Ioannes relicto filio
suo Caio, qui Caius vult succedere in feudo, & repudiare pa-
ternam hęreditatem metu creditorum, quęritur nunquid pos-
sit. Et videtur quòd sic: quia ista sunt duo patrimonia separata.
nam & agnatus hæc posset. sed hic determinatur contrarium:
quia agnatus potest & non filius. vnde in prædicto exemplo Ca-
ius non potest ista patrimonia diuidere scilicet acceptare feudum
& repudiare hæreditatem. sed aut vtrunque repudiat, & certum
est quòd Petro est delata hæreditas fraterna: tamen si non vult
eam acceptare sed feudum habere potest hoc facere. Et sic not.
quòd intentio consuetudinis est filijs non fauere & in hoc agna-
a ti sunt melioris conditionis quàm alij. a ¶ Sed quæro quam ratio-
6 nem habet ista consuetudo? † Respondeo non habet aliam ratio-
nem, nisi quia filius est eadem persona cum patre: & quia inter-
est patris habere hæredem: vt l. ij. ff. de inter. act. Vnde quandam
iniuriam filius facit patri abstinendo ab hæreditate paterna: Item
& creditoribus. Et fortè in hac consideratione, & ratione fuit
fundata lex xij tabula. sed est alia ratio quia totum videtur vnum
patrimonium, sed hæc ratio concluderet idem in agnato quod est
falsum, Feudum ergo remanet in bonis hæreditarijs si vasallus
moritur cum hærede: sed si absque hærede moritur nõ est in bo
nis suis hæreditarijs. Ex quo sequitur & melior ratio est: quia fi-
lij veniunt ex persona patris, sed non agnati. Ia. Bel. Item filij ve-
niunt eodem iure cum patre sed agnati diuerso & ex transuerso
capite. argu. ff. de bon. pos. l sed cum patrono. Item inter patrem
& filium non est disgressio, sed egressio sed inter transuersalem est
disgressio. Item feudum ad liberos cum sua causa suisque vitijs
non transmittitur, sed ád agnatos simpliciter deuoluitur. Credo ta
men ꝙ nepos qui se patris negat hæredem, eo casu quo succedit
auo. vt d. l. qui se patris. succedat ei in feudo antiquo Item est quę
dam subtilitas in iure de filio in potestate abstinente, an nepos
ex eo succedat auo de iure ciuili: & tunc dicit quòd non, in l. j.
§. sciendum. de suis & leg. ergo anno elapso excluditur nepos ab
hæreditate aui & per consequens à feudo. Sed Accur. dicit con-
trarium in d. l. qui se patris. & est de apicibus iuris. Bart dicit i lã gl.
veram, alij contrà: sed hoc ibi subtiliter examinaui & profundè.
b Et adde quod statim dicam. b ¶ † Sed nunquid hæc litera est intel-
7 ligenda simpliciter. Quæro enim nunquid filius vasalli poterit hæ-
reditatem recipere & dimittere feudum: cum litera. dicat ꝙ vtrũ
que accipiat vel dimittat: sed Odofred. dicit ꝙ sic: quia vasal-
lus potest repudiare feudum inuito domino vt supra de vasal.
qui contra constitu. Loth. cap. j. Nec obst. ꝙ vtrunque debet re-
pudiare, vel habere. Nam illud est verum si incipiatur à feudo ip-
sum acceptando: secus si ipsum repudiando secundum Odofr. qui
ita notat in sua rubricella, vtrum quis possit hæreditatem vasalli
repudiare, & eius feudum accipere, vel econtrario Rubricella est
in fine summæ secundum Iac. Fas in summa sua tit. qui. mo. & cau.
feu. ami. sub rubricella, qualiter alienatione perditur feudum.
qui dicit ꝙ filius non est deterioris conditionis quã agnati in feu-
do paterno quia potest feudum acceptare & hæreditatem repudia
re & econtrario; sed in feudo nouo in quo nõ succedet agnati sed
filius, oportet ꝙ filius vtrunque acceptet vel vtrũque repudiet;
Sed ista distinctio nõ est vera: quia § vbi vero, qui est hic etiam lo-
quitur in feudo paterno vt expressè patet in litera. vnde nõ fit hic
distinctio feudorum sed successorum, quia pater plus potest in fi-
lios quã in cohæredes & coæquales suos. ¶ Iac. de Ardizo. in sum-
8 ma sua in titul. de succes. feu. dicit sic: † Item quæritur nunquid
repudiando hæreditatem possit habere feudum. Respon. si est fi-
lius non potest nisi in acquitione feudi adiunctum sit, sibi & libe-
ris. argumẽ. ff. de oper. lib. l. cum patronus. §. cum liberis. Iaco. de
Ard. Ex quo collige tres casus. Nam aut quis recipit feudum sim-
pliciter nulla facta mentione de filiis, vel hæredibus: Aut pro se
& hęredibus; Aut pro se liberis, seu filiis. primo & secundo casu
loquitur text. noster in §. vbi verò. Et est ratio s. de duo. fra. à c. in-
uest. c. j. ff. de prob. l. si pactum. & per Io. An. in titu. de feu. §. qui. &
alios cano. in c. si de feudis. & quod not. in l. ij. C. de libert. & eorũ
libe, Tertiò casu possunt filij & quicunque descẽdentes vna bo-
na accipere, & alia repudiare. argu. in auth. de exhi. reis. §. optimũ.
& ff. de oper. liberto. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de adop. l. si ar-
rogator. §. sed an impuberi. & ff. de vulga. & pu. substi. l. si filius qui
patri. ff. de acqui. hære. l. quæsitum. & l. Iul ff. de bo. pos. l. sed cum
patrono. & in l. si quodcunque §. si quis ita. ff. de verb. obl. Iac. autẽ
de Bel. sic distinguit. Aut filius potest hæreditatẽ patris habere tã-
quã hæres, & tũc nõ põt alterũ velle, alterũ nolle, vt hic. aut nõ põt
hæreditatẽ habere, qa est institutus in re certa, vel in sola legitima,
tunc põt habere feudũ absque hæreditate paterna, nec tenebitur
soluere debita, vt no. ff. ad Trebel l si qs priore. Ia. de Belu. & sic ius
feudi non concernit hæreditatem distributiue: sed solam hęredis
qualitatẽ respicit denominatiuè. ff. de lega præstã l. filium. in prin
cipio. & vide in Spe. de testib. § primo. ad finẽ. quod no. ff. de trãsa.
9 l. cõtrouersia ¶ † Sed quid si filius viuo patre renuntiauit hæredi-
tati paternæ cum iuramẽto, vtrũ præiudicabit sibi in feudo Respõ.
nõ. quia iste text. non obligat filiũ ad impossibile. & ista est bona
cautela ad euitanda onera creditorum à nullo alio doct. imagina
10 ta. ¶ † Quid si filius à patre pręteritus sit, nunquid habebit neces-
se dicere testamentum nullum, si vult succedere in feudo? Rñ. non
puto: vt ff. de test. iniu. l. filio. Nam ius dicendi nullũ ratione præte
ritionis est quoddã quasi priuilegium quo filius nõ tenetur vti in-
uitus. argu. ff. de mino. l. si iudex. ff. de contratab. si post mortem.
§. si & no. eo. ti. l. non tamẽ. versic. planè. in glo j. aperiat. ff si tabu.
test. nullæ extab. l. j. in fin ff. de leg. præstã. l. si duo. & no. C. de cõtra-
11 ta. l posthumo. ¶ † Quid si præteritus est posthumus, & natus, qd
erit interim de feudo cum præteritio suspendat interim ius adeũ-
di. ff. de acquir. hęre. l. ventre. & l. il ud. §. fina de contratab. ff. de
lib. & posth. l. si filius hęres Respõdeo nõ propterea differtur inue
stitura iam nati, ar ff de hære. insti l. nõ ideò minus §. j. quæ in om
c nem casum fienda est argu. ff. de acquir. hęred. l. quod si dubitet, c
Pone filius habet substitutum vulgarẽ sibi datũ in testamẽto patris.
nunquid per hoc potestatẽ habeat repudiãdi hæreditatẽ, & accep-
tandi feudũ. Respondeo nõ: quia hanc potestatẽ nõ põt ei cõferre
d pater. sed dominus vel agnatus. vt hic patet in tex, & glo. d ¶ † Sed
12 nunquid feudũ veniat in petitione hæreditatis. Respõ. nõ, qñ agna
tus est hæres: quia nõ capit vt hæres. sed si filius sit hęres sic: nõ qa
feudum sit liberè corpus hęreditarium: tñ est quoddã ius annexũ
quod in hæreditate reperitur. hoc not. ff. de peti. hęred. itẽ vidẽdũ.
§. fin. vbi videas. ¶ Quid de fœmina, quæ ex pacto succedit in feu-
dum, quæ iure Lombardo admittitur in quarta non in tota hęre-
ditate, vt plenè no. s. qui feu dar. pos. c. j. § hoc autẽ notandũ. quia
nemo facit sibi partẽ, & pactum eum insolidum vocat deficiẽte ma-
sculo arg eorũ quę not. ff. de inoffic. testa. l. si is qui. & l. pater filiũ.
13 per Acc. ¶ † Item no ꝙ ius accrescendi excludit edictũ successo-
riũ: vt l. j. C. qñ nõ peten. par. Et ideò quandiu de ordine seu de ca
pite liberorũ aliquis extat, nũquam veniunt transuersales. vt ff. vn-
de legit. l. ij. idẽ in feudis qa feuda imitantur ius cõmune in quan-
14 tum possunt salua feudali natura. ¶ † Quęro an filius qui reperit
in possessione, vel quasi feudi paterni, cũ tñ alia bona possideantur
p alios fratres suos, psumatur immiscuisse se hrditati paternę. Et vr
ꝙ sic qa cõnexa sũt hrditas & feudũ: vt hic: & qa acceptat unũ vr
acceptare aliud annexũ cũ diuidi nõ possit. C. de iure delibe. l. qdã
eulogio In cõtrium videtur C. vnde legi. l nõ hoc. Sol possessio nõ
constituit ipsum hæredem sed animus qui probatur ex quantitate
possessionis pręcipuè quando possidet maiorem vel meliorem
partem hęreditatis. ff. de acquir. hęre l. pro hęrede. & l. si is q bonis.
C. de repu hęred l. j. Si tamen fieret positio ꝙ filius possedit & nõ
diceretur ꝙ tanquã hæres, licet fius cõfiteretur positionẽ, nõ tñ cõfi
teretur pro hęrede gestionẽ: qa positio est indiscreta: & nõ cõclu-
dens de necessitate cum oporteat positiones & articulos specicè,
& formaliter concludere ibi per Bar. & me, & Io. And. in c literas,
de prę-

ADDITIONES.

a Quam alij. Quoties enim duo iura in vnius persona concurrunt, si quidem lex statuit quod non possit repudiari vnum sine altero, loquitur C. de iure delib. l. quidam eulogio. & hoc quo ad ipsum ius: sed quantum ad possessionem, etiam ex inualida renuntiatione perditur possessio, si animus est renuntiandi possessioni, vt ff. de acquiren. pos. l. j. §. si vir vxori. aliàs non perditur possessio, etiam si teneat renuntiatio proprietatis respectu, vt ff. qui satis. cog. l. sciendum. Si verò ius non disponit hoc: tunc patet vni iuri renuntiari, & aliud in suo esse seruari. vt ff. de bo. lib. l. filius.

b Dicam. Extra quæro, quid si extraneus est institutus ea intẽtione vt sit custos bonorum nomine filij, an filius dicatur institutus? Respondeo sic, & ideo et tunc nõ detrahitur Trebellianica. ff. de vsu. l. in fideicom. §. cum polidius, per Cy. & non est alibi,

c Dubitet. Quia certum propter incertum non defertur, vt in c. ex eo. de contro inter epis. & vasallum,

d Et glo. Imò si pater exheredat filium, tunc si iure legati ei multa relinquat, tantum iniuriam ei fecisse censetur, C. de le. l. cum quidam filium, quæ lex non est alibi.

de præſumpt.& dixi C.de proba in l.ſiue poſſidetis.Illud eſt certũ
ꝙ per poſſeſſoriũ facti poſſeſſorium iuris?id eſt decretalis,vel iudi
cialis bonorum poſſeſſio non probatur,nec præſumitur vt ibi ꝑ
Iaco.de Are.& Cy.niſi ſit longa poſſeſſio.quia ex longa poſſeſſio
ne præſumuntur omnia ſolẽniter acta:vt no.C qui ad mit.ad bo.
pol.l.j.per Acc.& Cy.ª ¶ Quæro nũquid bonorũ poſſeſſio Carbo
niana habeat locũ in feudis. Vide l j.C de Carb.edi.Et quid de bo-
norum poſſeſſione nomine ventris Et videtur ꝙ ſic.ar.ff.ad l.Fal.
l.j.§.lex in ratione ſui.Sed pone ꝙ filius agnoſcit bonorum poſ-
ſeſſionem poſt annum quod non poteſt nunquid tunc videbitur
adire.Reſpondeo ſic quia poteſt.C.de iure de liberan.l.puberem.
b & iſtud intendit in ſumma illa lex.ᶜ Vlterius nota hic ꝙ qui con
ſentit ſua iura perdit.¶† Quærit hic gl multum notabiliter quid
5 in filio emphyteutæ.Pone,Titius poſſidebat bona cuiuſdam ec-
cleſiæ,vel alterius perſonæ iure emphyteutico,& deceſſit relicto
filio & filius vult repudiare hæreditatem patris,& retinere ſolum
modò emphyteutica bona, quæritur nunquid poſſit. Et reſpon-
det gl.ꝙ nõ,idẽ ergo iuris eſt in emphyteuticis & feudalib. Quam
gl.tene mẽti.imò tãtò plus põt dici,quantò magis tranſit tale ius
emphyteuticum ad ipſum filium,tanquam ad hæredem: adeò ꝙ
emphyteutica ĩ eo diſponere & alteri relinquere poteſt quod non
eſt in vaſallo.ᵈ vt ſupra,de ſuc.feu.c.j.ff de verbo.ſignifica.l. in cõ
uentionibus.& dixi in cap.j.§.ſed quia.qui feu.da.poſ. & latius in
c.imperialem.in prin de prohi.feu.alie.ꝑ Fede. Pet. de Cer. Iac. de
6 Bel hic dicit ꝙ iſtud c.nõ procedit de iure cõi. ¶† Dicit gl quòd
etiam de conſuetudinario iure non procedit in feudo ab anteceſ
ſoribus acquiſito,ſed in paterno tantum vt ſupra,de ſucceſ feu.c.
j.§.hoc quoque.in gloſ.quæ incipit quid ergo in emphyteuſi vbi
non ſumus de iure cõſuetudinario ſed in iure communi ſecus eſ-
ſet quam in feudo.Sed gloſſ.in auth.de non alie.§. emphyteuſim.
coll.ix.dicit ꝙ emphyteuſis eſt ius hæreditarium quod etiã ad ex-
traneos hæredes tranſit regulariter niſi emphyteuſis eccleſiæ: qa
tunc non tranſit ad quemlibet hæredem ſed ad liberos:ita demũ
ſi ſint hæredes:ſiue deſcendant per maſculum, ſiue per fęminam.
Quæ verba ſatis conſonant cum iſta glo. Nam ſi requiritur quòd
ſint hæredes non poſſunt ꝓ parte eſſe bonorũ hæredes & ꝓ parte
nõ.vt ff de acq.hęred.l.j.& ij.C de iure delibe.l quã eulogio.qui
mo vnũ trahit ad ſe reliquũ etiã ex virtute cuiuſdam vnionis.ar.
7 ff.de acqrenda hære.l.qui patri † Sed caue tibi,qa ſi iſta æquipa-
ratio de feudo ad emphyteuſim eſſet bona , ſequeretur ᵉ quòd ſi
Titius recipit emphyteuſim pro ſe & liberis ſuis , & deceſſit reli-
ctis duobus filijs quorum vnus partem ſuam emphyteuſis refu-
tauit in manu alterius,& tandem ille cui facta eſt refutatio deceſ
ſit inteſtatus:quòd ille qui refutauit emphyteuſim poſſit accepta
re emphyteuſim,& hæreditatem fratris repudiare : ut ꝓbatur ex
coniunctione duorum iuriũ ſupra ſi de feu fuer cõtr.c Titius.&
hic in prin.cũ cõcor.infrà de cap. q cur. vendi. c ſi filius Sed hoc
eſt falſum:quia cum mero iure hæreditario deferatur ſcd̃m iuris
ciuilis regulas,impoſſibilis eſt ſeparatio bonorum,vt ff. de hære.
inſti.l.j.§ ſi ex fundo.& l.ſi ita quis inſtitutus fuerit excepto fun
do.quod no.C.de teſta.mil.l.j.& ff eo.l ſi certarum.Dic ergo ſimi
litudinem feudi ex emphyteuſi procedere ſecundum quid , & nõ
8 ſimpliciter.¶† Item quæritur: pone nepos vult repudiare hære-
ditatem ex perſona patris, & ex perſona aui ſuccedere in feudo
antiquo,nunquid poſſit.Super hoc puncto dicit Odof.in ſumma
ſua quòd non:quia generaliter debet intelligi quòd ſi filius repu-
diat hæreditatem patris,non poteſt retinere feudum,ſed aperitur
cohæredibus,ergo loquitur in feudo paterno. Old. Aduerte quia
aut filius deceſſit in tali ſtatu in quo poteſt habere hæredem , aut
non Primo caſu ſubdiſtingue. Aut erat ei feudum quęſitũ,& tunc
nepos non poteſt admitti ex perſona aui ſed oportet quòd veniat
tanquam hæres vt C.de hęre.inſti.l.fi. Aut non erat ei quæſitũ,&
tunc cùm nepos non acceptat ex perſona patris tale feudum re-
ſpectu patris nepotis eſt caducũ.Vnde ſequitur quòd nepos poſ-
ſit admitti ex perſona aui.Secundò verò caſu quando pater ne-
potis deceſſit in tali ſtatu,quod non poſſit habere hæredem:dico
eo ipſo feudũ ab hæreditate ſeparatũ eſſe : & ideò ex perſona aui
obtinere poſſe.Dicit Io.de Blaneſco ſicut aliàs retuli, quod ſi ne-
pos non eſt conceptus in vita aui , non poteſt venire ex perſona
aui iuxta nota.C.vnde lib.l.qui ſe patris quod non placet, quia cũ
liberi admittantur in infinitum, & agnati ſaltem vſque ad ſepti-
mum gradũ impoſſibile eſt ꝙ iſti eſſent concepti tempore mor-
tis aui qui fuit agnationis communis caput, & iſta impoſſibilitas
apparet per rerum naturã: vnde nõ indiget legum probatione vt
ff.de verbo.oblig.vbi autem non apparet.ver.illud dubitationẽ.
ibi dum dicit,ipſa natura manifeſtum eſt.Nec obſtãt leges diſtin-
guentes tempus conceptionis:ut nota. C. de inoffi. teſta. l. ſi quis
filium.in princi.quia propriè loquendo,feudum non defertur iu-
re ciuili vel prætorio cõmuni:ſed ex beneficio Corradi:vt ſupra q
feu.da.poſ.c.j.§.cum verò Corradus.ibi , & moribus tandem ſub-
ſequentibus,& beneficium Corradi ampliantibus. Vel dic inſpi-
ci tenorem inueſtituræ,vtrum dicat pro ſe & ſucceſſoribus: an ꝓ
19 ſe & ſuis deſcẽdẽtibus, vt ſuprà dixi. ¶† Demum quærit gloſſ.
de duabus quæſtionibus.dicitur hic quòd ſi agnatis conſentienti
bus vaſallus refutat feudum in manibus domini, verba ſunt tex.ſu
pra de vaſal.decrepi.ætatis.c.primo quòd dominus poteſt eũ qua
ſi de nouo beneficio inueſtire. Pone ergo ꝙ iſte inueſtitus dece-
dat ſine hærede,quæritur vtrũ dicti agnati qui conſentiũt poſſint
admitti tanquã ad feudũ ita qđ præferantur dño.Glo. ſenſit iſtos
cõſentiẽtes omnino excluſos,Sed tu cõſidera dictionem quaſi ,
quæ eſt in litera. Non enim dicit nouũ,ſed quaſi nouum: quia re-
manent reliquæ veteris feudi,nec eſt in totum abolitum nomen
principale feudi.Item cõſenſus præſtitus ad vnum effectum non
debet operari alium effectum. vt ſuprà ſi de feu.fuerit controuer-
ſia.c.Titius cum Sempronio.& C.ad Velleia.l.iubemus. Sed glo.
allegat pro ſe infrà de eo qui finem fecit agnato capi. primo. Ad
idem ſupra quibus modis feudum amit.cap.primo.§ pręterea &
ſuprà de alie.feu.paterni.cap. primo à contrario ſenſu. & C.de fi-
lijsfami.quemadmodum pater pro his tenetur.l.prima. & ſecun-
da.lib.x.ſecundum Pet. de Cer. Dominus ergo præfertur agnatis
qui nouæ inueſtituræ conſentiendo ius inueſtituræ veteris perdi-
derunt.ar.ff.de acquiren poſ.l.ſi quis ante.& C de pac.l.pacta no-
uiſſima.ff.loca cum in plures.§.lege dicta.ff.de verb.obliga. l. cũ
ſtipulatus ſim mihi à Proculo.ff. de præto.ſtipu. l. Valerianus. Fit
enim plena nouatio à contractibus qui ſunt oppoſitæ rationis &
qualitatis Dubium mihi videtur ſtare in hoc : quia iſte conſenſus
non fuit interpoſitus fauore domini:ſed ſolum fauore ipſius filij.
Sed ad hoc reſpondetur quòd imò:qa per talem conſenſum fuit
apertum ius domino feudanti filijs quod prius nõ habebat : quia
tenebatur cõfirmare ipſis agnatis. Vnde iſtud capi debet intelligi,
quando agnati conſentientes erat tales quibus erat apertum feu-
dũ.Secus ſi eſſent vlteriores.apud quos non eſſet cõſentiendi ius.
¶ Quid dicemus finaliter?Reſpõdeo,aut dominus ĩueſtiuit filiũ
tanquam de nouo beneficio,& eſt vera opinio gl.Idem ſi ſimpli-
f citer:quia noua cauſa facit feudum nouum.ᶠ Aut tãquam de vete
ri,& tũc ius agnatorum reſeruatum puto ex vi ſermonis, qui ſer-
20 uandus eſt:vt C.de bon.lib.l.fina ¶† Quærit gloſſ.de alia quæſtio
ne,vtrum inuitis agnatis poſſit dominus gratiã facere filio quòd
tale feudum poſſideat abſque hæreditate paterna & glo. inclinat
quòd ſic ſicut dicitur de filia vt ſuprà quemadmodum feud. ad fi
li.perti.capi.ſi quis ſine.Iſta opinio non eſt vera:quia cum per re-
futationem feudum ſit apertum agnatis nihil poteſt dominus fa
cere in eorum præiudicium:quia facere gratiam de alieno eſt q̃-
dam ſpecies furti.Item hoc ſuadet ciuilis & naturalis ratio : quia
non debet alteri per alterum iniqua conditio afferri:& ideo dicen
dum eſt quòd dominus talem gratiam facere non poteſt.ar. ff de
contratabulas.l ſi poſt mortem.§.fina.& ff de pac.l.fin.& C.loca.
21 l.ſi cũ Hermes.& hoc tenet Pet de Cer.¶† Quæro nunquid agna
ti poſſunt ratificare ? & videtur quòd non,niſi primò renuntient
feudum eis apertum in manibus domini:quia nuda voluntate nõ
deſinit quis eſſe dominus:vt ff.de acquirẽda poſſeſſiõne.l.ſi qs vi.
§.differẽtia.Gl.determinat contrarium,& bene Nam in ipſo ꝯſen
ſu quædã tacita reſignatio includitur.quæ cũ ſit tacita non requiri-
tur præſentia alterius.C.de pact.l.poſt diuiſionem.ꝑ Cy.ar. ff. de
acquirẽda hr̃ditate.l.illud.ff.ſi certũ pet.l.ſingularia.& ff. de pign.
l.ſi fundus.§.primo:duntamẽ ratificatio non ſit erronea,vt plenè
22 no.C.de rei.vendica l.mater ¶† Extra quæro, dicit ſtatutum ꝙ
agnati filias defuncti excludant à ſucceſſione,nunquid filius ſoro
ris excludat filiam?& dicẽdum eſt quòd non:qa non eſt agnatus.
nam:

ADDITIONES.

a Et Cy.Vide Bal.in l.ſi filius.C.de pe.hære.& in l.ſiue.C.de ꝓba.Ang.& alios in l.qui in alie.& pridie dixi latè in conſilio.And.Barba.

b Puberem.Vide quæ dixi in rub.C.qui admit.And.Barb.

c Illa lex. Quæro nunquid edictum diui Adri.habeat locum in feudis. Reſpon. quòd ſic,quia in illo iudicio veniunt etiam res de quibus non potuit teſtari vt res depoſitæ & commodatæ:vt not, in l. edicto. de edicto diui Adr..in glo.mag.ſufficit enim in his detentatio tẽpore mortis defuncti.in illo tamen edicto debet ordinatio teſtamenti in ſcriptis apparere. ea aũt quæ teſtamento nõ potuit in ſcripturam redigere ut mores,conditiones,& rerũ poſſeſſio,iſta poſſunt probari per teſtes ut no.in gl. prædicta. & eo.ti. in l.j. & ſi quis ageret etiam alieno nomine poſſet mandatum etiam per teſtes probare.

d In vaſallo.Et ſic apertè ſentit quòd pater non poteſt legare vni filiorum feudum & idem ſentit in l. imperialem.infrà de prohi.aliena.feu.per Fe.in verſi.quæro vtrum.Idem ſentit in cap.j.de ſucc.feu.Idem voluit in l.item vidẽdum.§.nunc videamus.ff.de pe.hær.& ibi refert Iaco. Butriga.ita determinaſſe.Ia.de Are.in ſua ſum quẽ refero in conſilio illorum de ſenato.quod fecit Ferrariæ dum eſſet controuerſia,nunc pẽdet in facto inter illuſtres viros Iac.de Sabellis & Pendulphum de Sabellis,conſulo nunc.Andr.Barb.

e Sequeretur.Vide quę notaui ad Bart.in l.ſi tibi & Vitio.ff.de verbo.obliga. Andr.Barba.

f Nouum.Vt dictum fuit in cap.primo. §. in ſuper. de prohi. feud.aliena.per Federi.

nam licet habeat iura ciuilia,& fauorabilia agnatorum, non tamē
habet iura extraordinaria,maximè odiosa statutorum.quia statu-
ta debent intelligi propriè secundum diffinitionem propriam vo
cabuli & non impropriè.Sed si filius sororis secundum diffinitio
nem agnationis non est agnatus, sed per Iustinianum redactus ad
paritatem agnatorum,& nullum simile est idem.l.quod nerua. ff.
depositi. ergo &c. vt C. delegi. hæred.l. lege xij. tabularum.Non
enim voco hunc agnatum re & nomine:nec re tantum,sed simile
de quo statuto non loquitur: quia arg.de similibus ad similia nō
procedit maximè quando induceret exclusionem contra ius natu
rale.& ita fuit determinatum Bononiæ disputando per dominum
Mar. ¶ Quæritur nunquid feudum obligetur pro debitis vasalli.
23 Respondeo non,quia non potest obligari.† Item non tenetur qs
ex contractu,uel delicto alterius,nisi sit eius successor vniuersalis.
ff.de pecu.leg l.si peculium.in princ.per Accur.C.de sacrosan. ec
24 cle. auth. ingressi. & auth.si qua mulier.per Accur. ¶† Sed an fru
ctus pendentes possint obligari.Respondeo,aut loqueris de illis,
qui mortuo vasallo sine hærede masculo pertinerent ad extraneū
hæredem,& illi possunt obligari:aut de illis qui pertinerent ad do
minum,vel agnatos & illi non possunt obligari.ista distinctio pro
batur per text.nostrum satis notabilem. Adde quod dicit Odofr.
in summa sua,in penul.rubricella,quod verum est quòd dans feu-
dum,videtur dare cum omnibus fructibus extantibus.ff. de vsufr.
l.si pendentes.ff.de actio.empti.l.Iulianus.§.si fructibus. Odof.Fa
cit ff.quæ in frau.credi.l.fina.§.penul.Contra de verborum obliga
tio.l.si filius §.fi.Sed ibi loquitur in perceptis.Odofr. vel nondum
satis.argu.ff.de vsur.si stipulatus fuero.¶Extrà not.quòd licet te-
neatur stare colono,non tamen agit ad pensionem sine cessione:
vt not.in l.diuortio.in prin.sol.matrimonio.in glo.magna.Sed di-
ci potest quòd quando fructus adiudicantur per sentētiam legis,
vel quia lex diuidit;non est cessio hominis necessaria:quia senten
tia legis habet vim secundi decreti,quod habet vim cessionis.vt l.
prima.C.de præto.pig.Item vt circuitus euitetur.ff.de condi.inde
bi.l.dominus testamento.sed non sic quando vasallus moritur,&
feudum debet ad dominum peruenire. Non enim semper redit
cum fructibus sed distinguuntur calendæ à calendis. Odof. appa-
ret ergo quòd feudum non obligatur pro debitis, nec fruges ip-
25 sius nisi secundum distinctionem prædictam.¶† Sed quid in pē-
sione.Respondeo tota pertinet ad locatorem,& eius hæredes.di-
cto §.si fructibus.& ff.de vsufr.l.defuncta. Verum est quo ad actio
nem ex contractu,tamen quòd si exigitur,partiri, vel restitui de-
bebit secundū prædictā distinctionē.ut not.dicto §.& si nolit age
re,heres cōuenietur vt agatur.ff.loca.l. cum in plures.§. messem.
ff.ad l.Rhodiā de iactu.l.ij.in fi.ff.cō.l.vn quæritur. ff. de euict.l. si
26 res quam.¶† Quærit Odof. & non soluit, qa si feudū alio modo
amittatur quàm morte.Ego respōdeo quòd fructus pendētes ad
eum pertinebunt,ad quem prædia.quia ita est de iure communi:
nec inuenitur aliud statutum in feudis: cum iste sit casus omissus.
¶Quæro,qd si vasallus decedit post calendas Augusti.Rñ. dic vt
27 dixi s.in titu.hic finitur lex. §. si vasallus. ¶† Extrà quæro contra
si vasallus dum vadit ad seruitia dñi, derobatur in itinere: an dñs
a teneatur sibi in aliquo emendādo.Respondeo [a] non. quia in hoc
contractu non venit casus fortuitus,sed discretus dominus bene
faceret compatiendo sibi si iuuaret eum saltem in remittendo. ff.
man l.inter causas §.non omnia.ff.de fur.l.si seruus.§. quod verò.
Et vide in l.prima.C.de legi.per Odoffre.& in capitu.sicut. de iu
reiurando.per Innocentium.sic enim lucraretur vide in c.statutū.
§.j.de rescriptis.in vj.in gloss.

ADDITIO.

a Respondeo.Vide q̄ notaui in tex.l.qui opera.ff.ex quib.cau.ma.And.Barb.

An apud iudicem uel curiam domini quæstio feudi debeat terminari. Rubr.

Iudices dicūntur qui ratione domicilij,vel originis propriæ, vel
paternæ,vel ratione contractus,vel prorogatæ iurisdictionis, vel
ex alijs causis nominatis in iure habent iurisdictionem.ff.ad muni
cip.l.assumptio.C.de iurisd.om.iudi.l.ij.p Cy.de iudi.l. hīs absens.

1 *Iudex quis erit si questio feudi si orta inter dominum & agnatos.*
2 *Opinio ultima uidetur approbari per glossam quando plures allegat.*
3 *Hoc uerbum quodammodo,quid importet.*
4 *Iudex potest denegare audientiam parti si negat eū habere iurisdictionē.*

EX eo. Diuide in tres partes.Primò thema. Scdò
questio.Tertiò responsio.Secunda pars in
cipit in ver.quæsitū.Tertia pars incipit in ver. est res-
1 ponsum.Casus.†Vasallus decessit siue filio:miles qui
dam petijt a domino de eius feu.inuestiri.post inuesti
turam sibi factam agnati ab eo feudum vendicant quasi paternū:
ipse dicit feudum nouum esse:quæritur coram quo causa debeat
diffiniri?Respondetur q coram paribus curiæ non coram domi-
no,quia causa quodammodo ad dominium spectare videtur. Et
licet alter per se non possit alterum tradere ad curiæ iudiciū, curia
tamen eos vocante nemini licet curiæ iudicium declinare hoc di-
cit.Curiæ debetur honor & reuerentia de consilio iudicis. vide ex
tra de iudi.c.j.per doct.¶No.q quādo causa est præiudicialis do-
mino,ex eo quòd ex sua sententia imminet ei fauor,vel præiudi-
cium, non cognoscit ipse dominus nec eius curia scilicet com-
plexiuè,vel compulsiuè.Sed pares habent eligi in quibus scilicet
omnis suspicio esset,& ipsi sic electi iudidabunt,& perperam cita
tus nō tenetur comparere Dicit Acc. ff.de ver. sig. l. qui neque.
2 Acc ¶† Opp.nam si causa est quasi propria domini, non debent
cognoscere pares,sed iudex vel arbiter:vt suprà de lege Corra. ca.
si inter.So.dicunt quidam q istud c. corrigit illud: quia lex poste-
rior corrigit priorem.Certè nos videmus hoc non solum in legi
bus,sed etiam in opinionibus glossarū. quia vlti. opinio corrigit
primam correctione probabili,non dico necessaria:vt no. Pe. C.
de summa trini.l.cunctos populos.licet Cy. ibi derideat gl.Accur
sij.Dicit enim quòd semper vltima opi intelligitur esse opinio Iu-
risconsulti,vel doctoris:vt no.ff.ad Trebellianum.l. qui filium. §.
Sabinus.Alij dicunt quòd in lege contraria vterque prætendebat
feudum proprium:id est nouum:hic verò vnus prætendebat no
uum alter antiquum. Sed quæ hæc est ratio diuersitatis non assi-
gnāt eam. Sed fortè hæc potest esse ratio, quia dominus factum
suum vult tueri.ar.in cap.vlt.de testi.lib.vj.Et ideò præsumitur es-
se fauorabilior pro eo,qui prætendit feudum ab ipso,iuxta nota-
ta in simili.ff.de iure fis.l.deferre.§.iidem decreuerunt.Ista ratio ꝯ
cludit quòd non cognosceret dominus Item quòd non cogno-
sceret curia sua tota simul:quia præsumitur esse nimis fauorabilis
domino,sed tamen non soluit contrariū:quia hic pares:in contra
rio iudices loci cognoscebant.Dicit enim hic quòd vbi domino
imminet periculum euictionis,cognoscunt pares Ibi dicit q co-
gnoscit ordinarius loci,vel arbiter.Dic ergo q aut declinatur iuris
dictio parium propter aliquam rationabilem suspicionem, quā
sufficit allegare dummodo sit verisimilis ut not. C. de iudicijs. l.
apertissimi. & tunc cognoscit ordinarius. Aut non allegatur ali-
qua suspicio vel causa,& tunc cognoscunt pares. vnde in feudis
ordinarius est subsidiarius iudex in defectum parium. Alij aliter
dicunt.¶Opponitur quod iste dominus cognoscat vt infrà de ꝓ-
hibi.feu.aliena.per Fredericū.capitu.primo.§.præterea si de feudo.
Solu.Aut est quæstio tāgens præiudicium domini,& non cogno-
scit de ipsa:aut non tangit præiudicium dñi, & tunc cognoscit de
ipsa:& ita intelligitur lex cōtraria.ad hoc facit ff.ad muni. l. de iu
a re.& quod ibi no.[a] Nam iudex repellitur non solum propter in-
teresse ipsius totale,sed etiam propter interesse particulariter bur-
sale ipsius iudicis:vt not.ibi.Caue tibi tamen,quia ibi loquitur quā
do dubium est de iurisdictione. Sed quando est certum, non re-
pellitur ordinarius propter cōmoda iurisdictionis: sed bene re-
pelleretur propter commoda vel incommoda contractus vel de
licti:vt ff.de iurisd.om iu.l.qui iurisdictioni.sed quando est dubiū
de iurisdictione,nō potest in casu dubij pronuntiare se iudicem.
3 Et ita intelligitur illa notabilis gl.¶† Quæro quid est dictum quo-
b dammodo causa &c.Respondeo [b] quando immediatè pertinet
ad aliquod periculum,tunc est propriè sua:sed quando mediāte,
tunc nō est propriè causa sua sed quodammodo sua:vt ff.si.regū.
l.eos.& insti.de testa.§.legatarijs.Ioan.An.dicit quòd aut est quæ
stio de iurisdictiōe,aut respectu alterius causæ.Primo casu nemo
iudicat suam esse iurisdictionem simpliciter.Secundo casu sic qa
sufficit esse dubium de ipsa,sed in primo casu oportet ipsam pro
bari:vt in c.statutum.§ sancimus.in gl.quæ incipit,pro aduocatis.
de rescript.in sexto.& not.illam gl.Et not.quòd quatuor sunt cu
riæ in feudis,scilicet curia ipsius domini,id est coram persona ip-
sius, curia omnium parium cōplexiuè, curia parium electorum,
4 curia iudicis ordinarij.arbiter verò non habet curiā.† Extrà nota
q si tu negas me iudicē cū sim,qđ possum tibi tanq̄ rebelli & ꝯtu-
maci denegare audientiā,& iurisdictionem:vt no.in capitulo,Cu-
c mana.de elect.per Inn.[c] & in lege sed & si per prætorē. §.sed si dū
decreto.ff.ex q.causis maiores.& de dolo & cōtu.c.eū qui.lib. vj.

ADDITIONES.

a Ibi notatur.Nota intellectum ad gl.l.de iure.ff.ad munici. vide eūdem Bal.
in l.imperialem.§.præterea in feudo.de prohibi.alie. feu. per Fede. Andre.
Barba.
b Respondeo.Vide Bal.in l.in suis.ff.de lib. & posth.And.Barb.
c Inno.Si quis negat me iudicem cum sim,possum eum punire tanquam con-
tumacem:quod limita,nisi dixerit,non consentio nisi quatenus de iure de-
beo,quia tunc non potest mulctari:ita singulariter dicit Innocen.in prælle
gat.c.Cumana.licet ibi aliter dicat do.Anto.vide Ange.in l. non videtur.ff.
de iudic.ita dicit se practicasse contra magnum aduocatum. vide Bald.in c.
j.de mili.vasal.qui contu.est And.Barba.

Qualiter

Qualiter dominus proprietate feudi priuetur. Rubr.

X facto. Casus. Quæritur an dominus propter feloniam commissam
in vasallum feudi proprietate priuetur, sicut e-
contrario vasallus feudo. Respondeo sic. Sed
alii aliter dicunt. hoc dic. t. ¶ *Apertam feloniam.*
1 † Not hic optimum tex. licet euidens & noto-
ria sit culpa, tamen requiritur sententia priuati
ua. Et sic not ꝙ vbi requiritur ministerium iudicis in priuando,
a notorium pro sententia non habetur. [a] Quidam dicunt quòd vbi
culpa est notoria etiā iudex ordinarius potest cognoscere & de-
nuntiare priuatum: quia secundum eos non requiritur priuatio.
Nam decretalis dicit quòd si habentes feudum ab ecclesia faciūt
statutum contra libertatem ecclesiæ quòd iudex delegatus ab or
dinario eos priuatos fore denuntiat: quia per eorum statuta erat
delictum eorum notorium: vt in cap. grauē. in fi. de senten. excō.
sed ibi priuatio iuris, & de iure, id est ipso facto & iudex qui man-
dabat erat Papa, qui etiam in ratione feudi, est iudex super feudis
omnium ecclesiarum. Item quia crimen erat canonicum seu mix
tum, vt C. de sac. sanc. eccle. l. placet. in fin. & auth. cassa & irrita.
eodem tit. In quo crimine cumulatur forum foro. Et etiā dici po-
test quòd executio sentētiæ latæ à iure videatur commissa esse or
dinarijs locorum, imo ordinarijs causarum, & in subsidium ordi-
narijs locorum. ¶ *Ex omni* scilicet quæ cadat in dolum, & contra
2 legem feudi, & sume hic argumentū. † Pone emphyteuta promi-
sit domino nomine census duos denarios in anno sub pœna cen-
tum librarū: demū dominus venit contra pacta. vtrum teneatur
ad similem pœnam? & est hic ar. ꝙ sic. & C. de indi. vidui. l. fi. In cō
trariū: quia istud pactū ex vna parte tantum est pœnale non ex al-
tera: vt ff. de arbi. l. sed & si interpellatur. §. si ex altera. & hæc vera,
b [b] non obstante ista litera: quia hic loquitur in pœna legali ar. in l.
j. C. de cupressis ex luco daphn. li. x. Secus in conuentionali: quia
non est nostrum conuentionem extendere: vt ff. de fideiussorib.
lege fideiussores magistratuum §. pro Aurelio. Sicut enim non ex
tenditur de tempore ad tempus: vt ff. de pactis. lege epistola. §. fi-
nali. C. locati. lege si cum Hermes Ita nec de re ad rem: nec de per-
sona ad personam. ar. ff. de testa. mil. l. miles itaque hæredem. §. &
3 quæ diximus. ¶ † Sed posset dubitari vtrū adiectio istius pœnę va
leret: & videtur ꝙ non, quia videtur adiecta in fraudem vsurarum.
Item pœna circa vinculum stipulationis non debetur, vt ff. de ser.
ex por. l. seruus. In contrarium videtur ff. de transact. l. qui fidem &
l. pacta conuenta. ff. de contrahen. emp. Dic valere. Nam ista adie-
ctio pœnæ respicit alium effectum, videlicet ꝙ non possit expel-
li. vnde videtur adiecta loco expulsionis & sic loco facti. ar. C. de
4 pac. conuen. l. fi. & no. in l. ij. C. de iure emphyteu. † Sed pone ꝙ di
cit, si non soluero simplum, soluam duplum uel triplum. Respon
deo qñ per nomina multiplicatiua pœna apponitur, ista non peti
tur vt pœna sed vt augmētatio pensionis. ar ff. de vsur. l. pecuniæ
fœnebris. §. fi. si res erat digna tanta mercede. ¶ † Ex hoc infero, si
rem valentem centum vendo tibi pro quinquaginta, pacto appo
sito, ꝙ si nō solueris ad talem diē, solues centū, uel iustum pretiū.
ꝙ ista nō est vsura: sed augmētatio pretij: qđ tene menti. [c] ¶ † Po-
ne ꝙ res quæ valebat centum, vendita fuit pro decē, eo pacto vt
si in Paschate nō soluerentur, adimpleatur iustū pretiū: an hēat
locum l. ij. de rescin. ven. Rñdeo non: quia sufficit prouisio cōtra-
hentium ¶ Qui si renuntiat emptor illi legi, vtrum videatur re-
nuntiare venditor. Respondeo non. C. ad Vell. l. iubemus. de pact.
l. si vnus. §. in summa. † Pone ꝙ prælatus ecclesiæ cum toto capi-
tulo facit feloniam contra vasallum ecclesiæ. Vel pone ꝙ Papa q
est omnia & super omnia, vtrum ecclesia priuabitur iurisdictione
sua? & uidetur ꝙ sic, ne maleficium remaneat impunitum. C. de
sacrosanctis ecclesijs. l. iubemus nullam Rñdeo in Papa, ꝙ quicqd
vult, legis habeat vigorē: & ideo ecclesia non perdit iura sua. Sed
in alijs prælatis: dic ut notatur in d. l. iubemus. & adde quod no. in
l. si dolo. ff. si quis omis. causa testa. per Accur. ¶ *Priuaretur.* i. cui-
cūq; applicaretur, tamen pœna domini applicatur vasallo: aliter à
seruitute seruitiorum non posset liberari. Porro dñs qui abutitur
dñio, indignū se facit nominari: vt l. ij. ff. de his q sunt sui uel alie.
9 iuris. *Vel nō.* † No. ꝙ si vasallus nō tenet fidelitatē iurare. & iō non
iurat eā dño tamen non ideo minus dñs est obligatus vasallo ad
fidei conformitatē. i. ad non cōmittendā feloniam. Sed si vasallus
debuisset iurare fidelitatē, & requisitus à dño non iurasset, tunc
dñs non incideret in pœnā: quia qui non facit quod debet, non re-
10 cipit quod oportet. † Ista enim natura est pœnarum siue legaliū,
siue conuentionaliū: ꝙ nisi petens pœnā probet ex sua parte debi
d tum implementū ꝯctus, à pnæ petitione repellitur [d] qa liquida
debet esse causa ut pœna petatur: ut ff. loc. l. quæro. § inter locato-
rē. & no. ff de iureiur. l. si nō fuerit & in l. j. C. de his quæ pœnæ no-
mine. Porrò in prædictis liquidissima debet esse probatio. vt ff. de
condit. & demon. l. in testamento. el primo. Et si non constat de
principali, nec etiā de pœnali: & alterato principali non commit
titur pœna. Tex est ibi singularis dicit Iac. de Bel. *Per sacramentum
uel non sacramentum.* Si per pactum ibi remissum est sacramētum:
aĩs secus putarem si dominus fecit, vel paratus est facere inuesti-
turam, & ipse recusat facere fidelitatem. ut sup. per quos fiat inue-
stic nulla. & quæ fuit prima causa benefi. amit §. est & alia. Et caue
tibi quia gl. malè intellexit istam literā. Iac. Bel. Imo. bene dixit, qa
sine iuramento vasallus iudicare non debet. C. de iudi. l. rem non
11 nouam. tamen fidem debet, sibique debetur. † Sic deus non facit
differentiam inter simplicem loquelam, & iuramentū: & tamen
quandoque requiritur iuramentū ad solennitatē actus vt in text.
Nam Deus vult esse testis ad terrorem, ne quis falsum iuret vel iu
dicet contra iustitiam: cum tā testis quā iudex loquantur, ut Deus,
si loquūtur prout loqui debent: quoniam veritas est ipse Deus. ut
in c. cum æterni. de re iudi. lib. vj. & not. in c. cum esses. de testa. in
nouella. Vnde Deus in istis non solum cogitationibus, sed actib.
vult inuisibiliter interesse. ut C. de iudi. l. properādū. §. sinaūt reus.

ADDITIONES.

a Non habetur. Quod no. pro limitatione gl. l. emptorem. ff. de act. empt. Vide Bal. in l. j. C. de secund. nupt. & l. iubemus. §. sanè. de sacrosan. eccle. Vide quod no. in ca. cum secundum. de hær. in vj. vbi semper requiritur sententia declaratoria. Fallit tamen in casu notabili extra de off. ordi. cap. ordinarius. §. quòd si fortè. in vj. & ibi Dominic. Andreas Barba.

b Vera. Et sic limita. l. fi. C. de indi. vidui. Vide gl. in ca. breui. de iureiu. quæ videtur dicere contrarium. Vide quæ ibi dixi. Andreas Barbaci.

c Menti. Not. pro intellectu eorum, quæ not. in l. cum seruus. de condi. & demonst. & l. cum allegas. de vsu. C. & l. rogasti. §. si tibi dedero. ff. si certum petat. Andreas. Barba.

d Repellitur. Not. elegantem doctrinam. & fuit alleg. per dominum meū hoc anno in quæstione. promiserat quis sub pœna defensare aliquem sub pœna in lite, nec ab ea discedere, nec rem alienare: modo rem alienauit & à lite discessit, aduersarius promiserat expensas modo agit ad pœnam: fuit dictum ꝙ liquidò debebat probare expensas se obtulisse, vel soluisse ad hoc, ut posset petere pœnam ordi. cogita quia est notabile si est verum, quia si ista pœna petitur ut interesse, & in locum eius succedit. Vide Lu. Rom. in cons. suo lxxiiij. qđ incipit, in casu nobilis. ubi dicit ꝙ in executione sententiæ non potest opponi exceptio non obseruati contractus. uide Lud. Ro. consi. ccxlj. ubi consuluit ꝙ si transigens non seruat conuentionem, licitum est alteri fallere etiam si iurasset. Vide Ioan. de Imo. consi. xlj. ubi idem dicit. Vide Bal. in l. stipulationem. ff. de iure dot. ubi dicit ꝙ agēs ex contractu, debet probare se impleuisse contractum. allegat l. si non fuerit. ff. de iureiuran. And. Barb.

De feudo non habente propriam feudi naturam. Rubr.

I quis ea lege. Si miles accepit castrum in feudū à Duce, vt ipse & sui heredes quibus dederit illud habeant: quæritur an hoc feudum habeat propriam naturam feudi. Rñ. non: quia alienare potest feudum vasallus indistinctè & ille in quē alienauerit non tamē retinebit pro feudo. Sciēdum tamen est ꝙ vasallus ex eisdem causis amittit feudum ex qbus feudū amittitur. hoc dicit. *Vt ipse*, id est in persona ipsius est feudū, & idē in psona hæredū. *Dederit.* Not. ꝙ istud uerbū potest, simpliciter positū significat quomodocūque dederit. Vnde potest vendere, donare, permutare, in dotem dare; & de eo testari. Et sic nota verbum ampliatiuum restrictionem non recipere. *Datum à uasallo.* vbi sic vult dicere ꝙ ille cui datur in feudum habebit in feudum: & ille cui datur ad libellū, habebit ad libellum, & ille cui datur ad pprīū, habebit ad proprium Et sic nota ꝙ taliter opera-

tur potētia, qualiter actus est subsecutus. *Amittas.* No. ꝙ licet possit alienari proprietas, non tñ est proprietas franca à culpis delicti: sed puto ꝙ sit franca à culpis contractus, ut licet non fiant seruitia, quæ debentur ex contractu, non perdatur feudum sed si cōmittantur maleficia, feudum amittitur: Alij dicunt distinctè, ꝙ siue sit felonia delicti siue cōtractus quam vasallus committat, feudum emptor amittat. Et sic est reperire proprietatem anomalam habentem feudi naturam. A. ij dicūt, postquàm proprietas est alienata, nunquam culpa vasalli nocet emptori, quia emptor non tam habet causam à vasallo, quàm à dño qui dedit ei hāc potestatem. qđ patet quia transfertur proprietas & possessio naturalis & ciui-
1 lis secundum Iac. Bel. ¶ *Vbi ergo.* † No. ꝙ pactum ampliatiuū debet extēsionē operari. Item no. ꝙ per pactum receditur à propria natura, & sic pactū vincit naturā. Dicit Dy. ꝙ ppria natura feudi est vt alienari non possit, à qua natura siue substantia potest p pa-
2 ctum recedi vt contractu. ff. de pac. l. pacisci. ¶ † Quæro nunquid ille qui emit iure proprio, teneatur facere aliquam recognitionē dño? Rñ. non obligatoriam, sed assertoriam: quia potest dñi interesse ar. eorum quæ no. ff. so. ma. l. ij. in gl. quæ incipit, dixi qñ. & C.
3 de li. causa. l. sicut datam. ¶ † Quærit gl. quid proderit hic emere iure proprio. Rñdeo, quia poterit alienare similiter iure proprio sine requisitione alicuius. Item quia habet directum dñium. Itē qa habet naturalem & ciuilem possessionem quāquā gl. dubitet. ſm
4 Iac. Bel. ¶ † Quæro vtrum sit differentia dicere, vēdo tibi rē, & dicere vēdo tibi ius quod habeo in re. Respondeo sic: qa in primo casu videtur uēdita ipsa proprietas. in secūdo casu videt uenditū ipsum feudū cū potestate aliēnādi proprietatem. Sic ergo ista potestas poterit alteri concedi: ut no. Bar. in l. ij. ff. de no. ope. nuntia. Sed nunquid emptor poterit appropriare sibijpsi: dicēdo, ego nolo esse ille proprietarius. est ar. quòd non. ff. man. l. si tibi manda-
5 uero §. si tibi cētū ¶ † Quærit gl. vtrū ille q ignorans emit à feudatario possit præscribere, & glo. non soluit. Iac. de Bel. dicit, ꝙ si tertius est dominus procedit præscriptio, sed cōtra infeudantem. Sed si vasallus à principio acquisiuit vtile dominium non potest præscribere quia per præscriptionem acquiritur vtile, sed illud iam habet: ergo illud nō præscribit: ut ff. de vsuc. l. sequitur. §. lana. Tu dic quòd ista dominia non sunt eiusdem qualitatis. nam utile qđ habet ex licita alienatione iure feudi subalternatur directo, & perditur ex multis causis. Sed ius quod habet ex præscriptione vincit directum vt non perdatur ex illis causis: & ideò præscribere potest, cum per præscriptionem augeatur effectus. vt ff. de capt. l. in bello. §. si quis seruum. non dico quòd hic præscribatur firmitas dominij præcedentis, quia non est eiusdem speciei: sed præscribitur plenius dominium quod euacuat minus plenum. argu. ff. ad l. Fal. l. in fundo & ff. de hære. insti. l. iij §. qui fideicommissa. & l. si ita scriptum fuerit Titius. Item non concurrunt in idem tempus ista duo vtilia dominia: quia superueniente secundo primum annihi-
6 latur. ¶ † Quæro nunquid pretium quod recepit vasallus, debeat teneri nomine feudi. Respondeo non, quia feudū non consistit in pecunia, sed debebit forte conuerti in emptionem similis rei, quæ teneatur loco feudi ad hoc, vt si vasallus delinquat dominus sit securior. ar. suprà de inuesti. de regalie. fa. circa prin. & si de feu. vasal. c. j. vers. & super negotio qđ mihi non placet: quia recessum est à simplicitate feudi, per formam de nouo datā. arg. ff. de fideiuss. l. stipulatus es opus. Itē ꝓ hoc ff. de leg. iij. l. pater. §. quindecim & C. de remis. pig. l. fi. Item nec succedit pretium loco rei: quia causa non est lucratiua. vt C. de rei ven. l. mater. & ff. si cer. pet. l. si cum seruū. Iac. de Bel. dicit quod præcedens opinio æquior est. Sed tu dic ꝙ secunda verior, quia primum feudum non est omnino extra naturam feudi, & dominus pro vno feudo nō debet habere duo feuda.

De eo qui finem fecit agnato de feudo paterno. Rubr.

1 *Verba dubia ad ius referri debent.*
2 *Clausula ista, cui dederit, quid importat.*
3 *Pactum quod dominus recipit, prodest agnato absenti.*
4 *Renuntiari iuri futuro mediante pacto potest.*

TRes erant. Tres erant agnati, vnus eorum habebat feudum paternum, alter eorum fecit finem & refutationem sibi & suis hrdibus, & cui id dederit, moritur postea qui feudum habebat: agnatus qui nō refutauit, petit totum alter verò qui refutauit, petit totum uel partē, eo pacto qđ fecit non obstante: quæritur an obstet exceptio pacti. Respondetur ꝙ non obstat dictum pactū quia personale fuit, sed si pactum esset reale, vel si refutauerit vt dominus cum quasi de nouo beneficio inuestiret, tunc pactum obstaret, nec succederet in feudum. h. d. *Vnus eorum.* Hoc potuit esse ex diuisione uel alio modo. arg. infrà tit. j. c. j.
1 ibi dummodo & c. Pe. de Cer. *Ille.* f. tenens feudū cui factus erat finis, & refutatio. Dyn. † *Pacto non obstante.* i. ad hūc casum se nō extendente, licet tñ hoc allegaret, poterat dubitari vtrum in dubio finis & refutatio censeretur in rem vel in personam. vt ff. de pact. l. iurisgentium. §. pactorum. & quia non refutauit in manibus dñi, sed in manibus agnati tenentis, videtur feudum præsumi pactū in personam. i. quo ad recipientem & suos hæredes, non quo ad alium agnatū qui de mero iure pacisci non poterat Et ꝙ videat in dubio personale, est de mente gl. in c. j. Imperator Lotharius. per An. de Iser. in c. j. de vas. decre. æta. Verba enim dubia ad merum ius referri debent. ar. ff. de vsur. l. si stipulatus. & ff. de leg. j. l. huius-
2 modi. in prin. ff. ad Treb. l. debitor. § fina. ¶ † Sed in contrarium faciunt illa verba, & cui dederit. nam illa verba sunt extensiua & realia. Sed ad hoc respondetur, ꝙ licet fuerit data hæc potestas: tamē vasallus non fuit hac ptāte vsus. arg. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. si cum dies. & c. *Omnimodo.* Supple & in manibus domini. Potest enim in suū præiudicium in manibus domini ex toto renuntiare, quæ renuntiatio habet vim pacti. & ideo valet super iure de futuro & C. de pact. l conditionis incertū. per quam renuntiationem accrescit alteri agnato. ar. ff de inoffi testa. l. qui repudiantis. quia qui non admittitur ad partem non facit partem ff. de contrahen. emp. l. fundus ille. Alij habēt in litera domino refutauit. *De nouo.* ꝙ potuit fieri nouū in præiudicium refutantis: & ideo refutans non succedit fratri. Et no. illa verba tex. finem & refutationē, quę quo-
a tidie apponuntur in instrumentis.[a] Item facit iste tex. ad not. per
3 doct. ff. de verb. obli. l. qui Romæ. §. duo fratres. ¶ † Item no. ꝙ pactum quod recipit dominus, prodest agnato absenti. Ad hoc facit qđ notatur ff. de li. leg. l. nō solū §. si liberationis verba. sed in cō trariū facit qđ no. ff. de pac. l. idē in duob. Sed tu dicas ꝙ hic in §. si
b liberationis [b] verba. erat refutatio vel quasi: sed in l. idē in duobus,
4 erat pactum de non petendo. † Iam ego dixi ꝙ iuri de futuro non potest renuntiari simpliciter. sed oportet ꝙ transeat in pactū saltem tacitum Dic ꝙ hic prodest alij agnato per quandam cōsequētiam, quia refutans eximitur de medio. Certè quomodo illæ glossæ contrariæ debeant concordari diuersę sunt opiniones. Nam Bartol. tenet gloss. quę est in dicta l. idem in duobus. quidam alij tenent gl. contrariam. per l. postquam liti. C. de pac. & plenè no. p Cy C. de nō nume. pec l. generaliter. & tāgitur per Gul. ff. de neg. gest. l. Pomponius scribit. Certè capitulum nostrum non tangit materiam illarum glossarum quia ibi erat absens debitor. hic creditori non præiudicatur per renuntiationem, sed potius augetur effectus iure absentis per concurrentis personæ exclusionem & c.

ADDITIONES.

a Instrumentis. De ista refutatione uide Bal. in l. quid ergo. §. si contrarium. ff. de contra. tutel. And. Barba.

b §. Si liberationis. Tene menti pro intellectu gloss. §. si liberationis. Et vide vnum nouum, & est Bal. in l. j. C. de li. & eo. lib. & uide tex. singularem, & ibi Bal. in l. si tutor. ff. de libe. leg. And. Barba.

De natura successionis feudi. Rubr.

1 *Ascendens non succedit descendenti in feudum.*
2 *Testator si dixerit, si filius meus sine hærede decesserit, intelligitur, id est, sine liberis.*
3 *Succedunt plures in feudo si ueniatur ad succedendum uasallo, & sint in pari gradu.*

SVccessionis. Diuide in duas partes. Primo determinat clarè quæ personæ succedere debeant in feudum. Secundo ponitur quædam quęstio dubitabilis circa ius succedendi in feudum. secunda incipit in §. dummodo scias. Casus. Ascendentes non succedunt in feudum, sed descendentes masculi succedunt in infinitum. Filia autem non succedit nisi ex pacto, uel nisi feudum sit fœmineum. Et dicitur paternum feudum quod à superioribus est acquisitum. Casus Miles quidam habens beneficium, decessit superstitibus quatuor filijs, & ex diuisione eorum ad unum peruenit feudum: decessit etiam iste superstitibus duobus, uel tribus filijs: ex quorum diuisione peruenit ad unum feudum. Item moritur & iste superstitibus duobus: ad unum peruenit ex diuisione ad feudū præfatum: nunc moritur iste ultimus sine liberis. quæritur quis succedere dēat. Respondetur ꝙ omnes qui ex linea sunt ex qua iste fuit, qui vltimo moritur, succedunt in feudum. Et si nulli supersunt, tunc omnes aliæ æqualiter uocantur
1 hoc dicit. ¶ † Nota ꝙ ascendens non succedit in feudo descendētis. & ratio est uirtus uerborū expressorū, uel subintellectorū. nā aut exprimit hęres, aut tacitè subintelligit hæres: ponit pro filio,
2 id est pro descendente ſm ordinem gradus. ¶ † Et not. ꝙ ille qui uult inuenire gradum, debet inuenire stipitem: ut not. C. de succes. edict. l. si auiæ frater. Item not. quod una persona absolutè posita non facit gradum, sed relatiuè posita facit gradum,

a secundum Iaco. But. ibidem. Et hoc facit ad quæstionem. a Dixit testator. Si filius meus sine hærede decesserit, quòd intelligitur id est sine liberis: substituo Titium, & eius hæredes. Nam istud uerbum hæredes, non comprehendit patrem Titij, & multò minus extraneum. nam talia sunt subiecta qualia prædicata demonstrāt. vt ff. de interrog. act. l. si defensor. Item quia non præsumitur testator fatuus, & sine ratione intellectus. Esset autem stultus si excluderet extraneos hæredes filij: & maximè coniunctos propter extraneos hæredes substituti. arg. ff. de condit. & demonst. l. Publius. §. j. Et ideo Spe. dicit quod nomen hæredis in vltima voluntate appositum in substitutione non significat alios quàm descendētes. vt in Spec. de testa. §. in primis. ver. fi. & in tit. de locato. §. nunc aliqua. ver. ideò, licet in contractibus & in legibus regulariter significet omnem directo succedentem in vniuersum ius quod defunctus habuit: vt C. de hære. insti. l. fi. & ff de condit. & demon. l. sub
3 diuersis. §. j. & ff. de eden. l quædam. §. his autem ¶ † Secundo nota ꝙ quando plures lineæ veniunt ad succedendum in locum alicuius vasalli omnes lineę dum tamē sint in pari gradu, pariter succedunt, ex quo apparet ꝙ cum nomen lineę sit comprehēsiuum, ꝙ succedunt in stirpes & non ī capita. Quod intelligo verum sine dubio quando nepotes succedunt cum patruis quia oportet tunc quod veniant ingrediendo locum paternum. sed quando obeuntibus patruis veniunt per se & iure suo dicit Iac. de Bel. ꝙ isti fratres patrueles eorum patruo sine hærede defuncto succedunt in capita siue pro numero personarum: & tamen si sunt tres personæ, ponamus duo ex vno fratre, & vnus ex altero, & deficeret vnus ex illis tribus, accresceret proprijs fratribus, & non fratri patrueli, per hunc tex. Sed alij dicunt ꝙ patrueles succedunt in stirpes, sed abinde suprà succedunt in capita tenentes opinionē Accur. qui hoc ponit in allodialibus dicentis ꝙ idem sit in feudalib. cum in consuetudine feudorum non reperiatur expressum. Ista quæstio, vt aliàs dixi, est dubia propter diuersas opiniones docto
b rum.[b] Antiqui doctores qui fuerunt ante Accursium omnes tenebant, ꝙ in capita sequentes opinionem Azonis. sed sequentes opinionem Accur. habuerunt de ista quęstione dicere ꝙ in stirpes. & ego in dubijs opinionibus in consulendo multum sequor
c gloss. ordinariam: quia non possum adhærere meliori. [c] Cætera p te vide in gl. hic posita quæ clara est.

ADDITIONES.

a Quæstionem. Vide Barto. & Bal. in l. gallus. § j. ff. de lib. & posth. And. Barb.

b Doctorum. Vide Bal. in ca. j. supra de gradi. vbi simile verbum refert, & ibi est casus notabilis pro ista quæstio. And. Barb.

c Meliori. Nota quòd in dubijs opinionibus est inhærendum gloss. & in l. cū hæreditas. C. depo. dicit, quòd authoritas gloss. omnes alias antecellit. facit quod ipse Bald. no. in lege prima ad fi. ff. de vulgar. & pupilla. & in l. præcib. C. de impu. & in Authen. cessante. C. de legit. hęr. Saly. in l. traditionibus. C. de pac. Iaco. But. in l. j. C. qui pro sua iuris. Bal. in suo pecu. Vide Ange. in l. si idem cum eodem. ad fin. ff de iur. om. iu. ubi dicit quòd ubi non habemus legem, sufficit allegare authoritatem maiorum. Vide Ange. in l. secunda. ff. de accu. vbi dicit quòd in consulendo non recedas ad opi. gloss. Vide quæ dixi in c. ne initaris. de consti. Vide Bal. in l. fin. §. necessitate. de bo. quæ lib. vbi dicit, adhæreas rationi veritati. idest, gloss. & in perpetuū non errabis. vide Bar. in consil. viij. quod incipit, Andriolus. vbi dicit do tibi glo. ordinariam à qua non est recedendum in consulendo cum ipse melius cæteris dixerit: & ideò dixit Iaco. Butri. in dicta lege prima. C. qui pro sua iuris. non esse recedendum ab opinione gloss. nisi consuetudo esset in contrarium. Et sic uide quod gloss. rumpit gloss. si est obseruata. facit gl. in lege. dos à patre. C. soluto matrimonio. cum l. assiduis. C. qui po. in pig. habe. & l. fin. C. de do. Vide Bald. in lege secunda. C. de sen. quæ sine cer. quan. & ibi dicit Sal. quòd qui nescit quietare firmat se super actione ita debet se firmare super opi. gl. Vide Bal. in capitulo primo. de gra. suc. in feu. uide Ioan. de Imol. in capitulo, cum contingat. de iureiuran. vbi dicit, tenendam esse opi. gl. per id quod voluit But. in dicta lege prima. Vide Bald. in lege finali. C. de pœna iudic. q. ma. iudi. ubi dicit quòd si iudex tenet solitas opi. nō præsumitur pro sua sciētia ideò non recedas ab opin. sapientum maximè glossarum: vide Bal. in capitulo contingit. de do. & contu. ubi dicit quod Bartolus somniauit quod accidit uolentibus infringere opi. glossarum. Vide Baldum in capitulo primo. § iudices. de pac. iur. fir. vbi dicit quod propter opinionem doctorum non debemus recedere ab opinionibus approbatis. allegat Io. Monachum in capitulo cupientes. de elect. & dicit etiam ibi Bald. quod non debemus recedere à tex. glossæ. Vide Cy. in l. prima. C. de act. & obligationibus. qui dicit quod gloss. est idolum iuris. facit quod voluit Bar. in l. ut vim. ff. de iusti. & iur. Io. de Imol. in cap. ij. quod metus cau. Ioannes Imol. in ca. pastoralis. in fi. prin. dixit quod præualet opi. glo. opinionibus Inno. And. Barba.

De capitaneo qui curiam vendidit, an intelligatur vendidisse beneficium. Rubrica.

Dictum est supra titulo, de lege Corradi. capitulo primo. §. ex eadem lege. quod dominus potest alienare feudum cum curia. Verum quia dubitatur, an simpliciter vendendo curiam videatur vēdere feudum, vt sic tacitè contineatur sub ipsa venditione: ideo subijcit hanc rubricam. Pet. de Cer.

1 *Curia uendita, non intelliguntur uendita feuda quæ intra curiā alijs erāt concessa.*
2 *Castrum si concedatur cum suis pertinentijs, quid hoc importat.*
3 *Quid si concessit cum suis finibus & iuribus ad ipsum pertinentibus.*
4 *Ciuitas & fiscus qualiter differunt.*
5 *Castrum si alicui datur à prīcipe, an ueniat merum & mixtum imperiū.*
6 *Et an recognoscens se castrum retinere ab aliquo, uideatur recognoscere territorium & iurisdictionem.*
7 *Recognitio interrumpit præscriptionem.*
8 *Vsus & consuetudo sunt attendenda in expositione uocabulorum.*
9 *Donata re uendita an ueniant adiacentia.*
10 *Immunitas si conceditur ciuitati non uenit castrum.*
11 *Accedat qualiter unum ad aliud, dic pluribus modis.*
12 *Recognoscens quicquid talis habet in tali ciuitate excepta tali, domo, quid importet.*
13 *Exceptionis uirtus quotuplex est.*
14 *Recognitio rei feudalis an faciat illam transire in titulum feudi, cum nulla sit inuestitura.*
15 *Feudatarius an debeat habere bona quæ ueniunt publicanda, si in feudū sit concessum castrum cum quarta omnium obuentionum.*
16 *Vendens omnes possessiones quas in castro habet, an uideatur uendidisse iurisdictionem.*
17 *Vasallus qui tenet feudum francum & liberum à Barone, an teneatur ire cum eo ad exercitum.*

Vidam capitaneus. Cas°. Capitaneus quidam in curte sua beneficium militi dedit, posteà vendidit curtem simpliciter, non habita mentione de beneficio: quæritur an beneficium cedat in venditione. Respondetur ꝙ non: nisi de eo nominatim actum sit. hodie dicit. Vendita vniuersitate non videntur vendita ea, quæ prius alijs sunt concessa & ab i, so vniuersitatis corpore separata. hoc dicit. Et hoc nisi tota curia, vel maior pars alteri esset in feudata: quia non debet venditio exinaniri. argumento ff. de fūndo instructo, lege fundus qui locatus. ff. de contrahenda emptione. lege, domum. Et natura nominum collectiuorum & vniuersalium est omnia includere, quæ non inueniuntur exclusa. ff. de petitione hæreditatis. lege & non tantū. & ff. de rei vendi l. Marcellus Nos aliter dicimus ꝙ bonorum possessio includit iura directa, quæ competierunt defuncto, licet ipsa successio, quæ est istius hæredis, & non fuit in bonis defuncti sit vtilis. vt notatur ff. de bono. posses. hæreditatis petitione. l ij. per Dy insti. de act. §. sed istæ. & in l. j. C. vnde leg per Cyn. & adde qđ not. ff. ad Treb. l. quia proinde. ¶ *Capitaneus* Quis dicatur capitaneus dic ut sup. qui feu. da. pos. circa prin. & sup. quis dicatur dux, march. Comes. c j. *Curte.* quam tenet in feudum ab Imperatore, vel Rege, vel Marchione, Duce, vel Comite ut dictis titulis apparet. *Vendidit.* cū consensu domini cū alis non valet. vt infra de prohi. feu. alie. per Fede. c. j. & reuertitur ad dominū ut ibi patet. No. hic ꝙ in generali alienatione non continetur feudum. facit sup. si de feu. fue. contro. c. j. Not. ꝙ vendita curia non intelliguntur vendita feuda quæ intra curiam alijs erant concessa, nec ipsum ius va
1 sallorum. ¶ † Sed contra opponitur, quia vendita curia videtur vēdita cum suis iuribus & pertinentijs quibuscunque ut C. de bo. uacan. l. si quando lib. x. & ff. de act. emp. l. creditor in prin. & §. fi. qa curia est nomen vniuersale. Et quicquid dominus intra curiam tenet, & curiæ annexum est, nomine curiæ significatur: quia in vniuersali sermone omnia ueniunt, nisi specialiter excipiantur. ut ff. de uer. obli l. quicquid astringendę. primo responso. & C. de dot. promis. l. fi. Præterea talia feuda pars curiæ sunt, & solo cedunt: vt ff. de contrahen. emp l. in modicis. Præterea beneficium uidetur inesse curiæ tanquam pars in toto: ergo curia uendita & tradita, & beneficium uidetur esse uenditum, & traditum: aliàs non uideretur curia tradita parte retenta. ut ff. de dolo. & l. eleganter. §. non solum. & ff. de uer. ob. qui usumfru. in prin. & l. in executione. §. antepenultimo. eo. tit. & de excep. rei iudi. l. si quis cum totum. Item non est aliquid perfectum nisi ex omnibus suis partibus constet. ut ff. de origi. iur. l. j. Item quia de toto fuit cogitatum, unde nihil detrahi potest: alioquin ad nihilum redigeretur uenditio. argu. ff. de contrahen. emp. l. in lege. In cōtrariū tamen uidetur casus expssus in hoc capitulo. Sed aduerte, quia quædā sunt quæ consueuerunt uendi, & ista includuntur in uēditione generali, nec enim debet eadē res diuerso iure cēseri. ut ff. de usuca. l. eum q ædes. Quædam sunt, quę non consueuerunt uendi, tamen cum uniuersitate transferuntur ex potestate quā habet uenditor iure proprio ut ff. de ꝯtrahen. emp. l. in modicis. Quædam sunt in quibus oportet ꝙ

venditor habeat licentiam à ſuperiori domino ſpecialem, & iſta
non includuntur quantum ad alienationis effectum: vt hic. ta-
men ſi venditor fuit ſciens, tenetur emptori quanto minoris eſ-
2 ſet empturus. ff. de act. emptio. l. Iulianus. ¶† Modò hic quæri-
tur de tali quæſtione: Imperator conceſſit mihi aliquod caſtrum
hoc modo, concedo Baldo tale caſtrum cum ſuis pertinentijs,
modo quæritur vtrum videtur mihi conceſſiſſe molendina dicti
caſtri. Reſpondeo, aut mihi conceſſit ſolam iuriſdictionem, &
non veniunt molendina. Nam licet caſtrum ſit ſub Imperatore,
tamen molendina non ſunt Imperatoris: ut ff. de contrahenda
empt. l. ſed & Celſus. & not. de molendinis communis Bonon.
ff de verbo ſignifi. inter publica. per Accur. Aut conceſſit mihi
caſtrum cum pertinentijs ſuis, & iuribus ad ipſum caſtrum perti-
nentibus: & tunc molendina veniunt acceſſoriè, niſi eſſent mo-
lendina priuatarum perſonarum. argu. ff. de preçar. l. ſi adoptaue-
ro Et hoc ſatis euidenter notatur in gloſſ. ordinaria notabiliter
hic poſita: quam tene menti. Porrò in conceſſione generali, vel
indefinita in titul. lucratiuo nunquam venit niſi ius quod habet
conceſſor. ff. de condi. & demon. l. Publius. §. j. Et eſt ſciendum
quòd dominus Iacob. Butr. diſputauit iſtam quæſtionem non re-
uocando in dubio potentiam concedētis. Commune Mutinenſ.
per ſindicum legitimè ordinatum conceſſit. & tranſtulit ciuita-
tem Mutinenſ. cuidam Marchioni. quæritur an per hoc tranſeant
molendina ciuitatis præfatæ in dominium marchionis. & arguit
ad partem affirmatiuam quòd ſic: quia qui profert totum; & ſin-
gulas eius partes: ſiue ſit totum vniuerſale, ſiue integrale, ſed mo
lendina ſunt pars ciuitatis: qa inter cætera ædificia ſunt, ergo ſub
appellatione ciuitatis cedunt. vt ff. de leg j. l. ſi tibi homo §. cum
ſeruus. & l. cum fundus. de lega ij. ff. de leg. iij. l. prædijs. §. pe. & ff.
de fun. inſtru. l. Seiæ. §. Tyrannæ. Secundò quia ſi molendina non
eſſent ciuitatis, pars tamen ſunt ſub poteſtate & dominio ciuita-
tis, ergo tranſeunt. Item molendina ſunt pars pertinentiarum. vt
extrà de exceptio. c. cum venerabilis. §. porrò. ergo tranſire de-
bent per quandam conſequentiam. vt inſtitu. de acquiſi. per arro.
& ff. de adopt. l. ſi arrogator. & l his verbis. Tertiò quia molendi-
na reſpiciunt ciuitatem ſicut acceſſorium reſpicit principale. vt
ff. de contrahen. empt. l ſi aquæductus. ff. de actio. empt. l. in vendi-
tione Quartò, quia nomine ciuitatis continetur territorium. ut l.
j. §. cum vrbem. de offic. præfect. vrbem. Sed molendina ſunt de
territorio ergo &c. Quintò, quia ciuitas eſt nomen collectiuum
& vniuerſale, vnde molendina ciuitatis appellatione debent in-
cludi. Sextò, quia quando ſunt duo quorum vnum commodè
non poteſt eſſe ſine altero, maiori conceſſo videtur conceſſum
id quod minus eſt. ut ff loc. l. ſed addes. §. ſi quis mulierem. Septi-
mò, quia ciuitas ſignificat quoddam ſtructum, & inſtructum ex
pluribus ad communem viuendi neceſſitatem, ſed molendina
ſunt quoddam inſtrumentum ad neceſſitatem viuendi, ergo ce-
3 dunt in legato. † Octauò, quia qui concedit locum cum ſuis fini-
bus, videtur concedere quicquid intra fines continetur. ff. de con
trahē. emp. l. q fundū. §. ſi fundus. ff. de actio. emp. l. fundi nihil No
no vr̄ caſus in iſto c. de capitaneo q curiā vendidit. cū gl. ſua ¶ In
cōtrariū arguit ſic. molendina non ſunt ciuitas, nec pars ciuitatis,
nec aliquid habent commune cum ciuitate, maximè in prædica-
mento ſubſtantiæ: ergo non continentur ſub ciuitate: ut ff. de pe-
nu leg. l nam quod liquidè. & l. ij. ff. de verb. ſigni. Secūdo quia ſup
poſito quod ciuitas poſſit habere proprium, tamen tale eſt, ac ſi
quis adoptaret aliquem hodie cum ius bona non tranſeunt in do
minium adoptantis. ut C. de adop l. cum in adoptiuis. Nec obſtat
argumentum de arrogato: quia ille mutat tranſeundo in plenam
poteſtatem arrogatoris: ſed iſta ciuitas non ſic mutat ſtatum quin
poſſit habere proprium. vt ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomi-
4 ne. l. ciuitates. † Tertiò, quia aliud eſt ciuitas, aliud fiſcus, ſiue do-
minus, nec enim ſunt vnum & idem vt. l j. C. de bon vacan. lib. x.
& per Bar. in l. j. C. de iure fiſc. & Gulielmum de Cuneo in l. iampri
dem, C communia de vſucap. Quartò conceſſo ſeruo non intelli-
gitur conceſſum peculium, ut ff. de peculio. lege, ſumma cum ra
tione. §. emptor. Quintò, quia appellatio ciuitatis ambigua eſt,
quādo ponitur localiter, & reſpicit territorium, ergo in ambiguo
fit interpretatio contra eum qui nititur ad acquirendum. ut ff de
pact. l. veteribus. Sexto, quia ciuitas poteſt habere proprium, vnde
licet tranſeat in tutelam alterius, non ideo perdit ſuarum rerum
dominium, ſicut nec eccleſia quæ tranſit in tutelam prælati. vt ff.
pro e . ptore. l. qui fundum. §. ſi tutor Septimò quia ſeparata ſunt
ſignificata & uoces ſignificantes: ergo vnum non cedit alteri. ut
ff de ſeruitu vrban. prædio l. ſi domus. Item quia ſeparata corpo-
ra ſunt, ergo de vno ad aliud non infertur. vt ff. de except. l. ſed ſi
ante & ff de pactis. l. ſi v..us. §. in ſumma & C. de donatio. inter vi-
rū & vxorem, l. ſi maritus. Soluendo dixit Iac. But. quod tranſlata
ciuitate in iuriſdictione, & dominio Marchionis, molendina quę
ſunt peculium ciuitatis, apud ipſam ciuitatem remanent, & non
videntur eſſe tranſlata. ſed iuriſdictiones quę pertinebant ad ip-
ſum acedentē videnī eſſe translatæ. Ego idē in molendinis dico, q
in iuriſdōne ſi molendina erāt in dn̄io concedentis ſicut ipſa ci-
uitas ſecus ſi ad ipſam ciuitatem pertinebant iure priuato. ut per
gl. l. inter publica. ff. de verborum ſignificatione. Et hoc ſi verba
conceſſionis patiantur, nam ſi de ſola ciuitate facta eſſet mentio,
molendina quæ eſſent extra ciuitatem non venirent in cōceſſio-
ne. vt dicta l. nam quod liquidè. §. cuique Romæ. & in capitulo ſi
5 ciuitas. de ſententia excommunicationis. libro ſexto. ¶† Itē ſcias
quòd dominus Odofred. format quæſtionem vtrum in generali
donatione alicuius caſtri vel loci quam facit princeps alicui, me-
rum imperium transferatur. Et poſt diuerſas allegationes pro &
contra determinat quòd ſic: quia beneficium principis debet lar
giſſimè interpretari. ut C. de pri[illegible]. agent. in rebus. lege, hac ſalu
berrima. libro duodecimo. Item quia merum & mixtum Impe-
rium videt̄ adhærere adminiſtrationi quam rōne territorij hēt.
vt C. vbi & apud quos in integ reſti. fie. poſ l ſi. C de fun. limi. l. q-
cunq;. lib xj. vt pote ei adiacens ſiue cohærēs. ut ff. de actio. emp.
l. creditor. §. vlt. de leg. iij. l. prædijs. §. balneas. & §. qui domū. & §.
ſi. de fund. inſtru. l. Seiæ. § Tyrannæ. & hoc ad ſimilitudinem eorū
quæ debētur ad rem, vel quæ debeutur rei quæ ipſam rem comi-
tātur q̄nocūque alinentur ut ff. de ſerui. ruſt. præd. l. via conſtitui.
§. quicunque. & ff. de vſucap. l. ſi aliena §. j quia princeps in conce-
dendo caſtrum & territorium, videtur concedere quandam vni-
uerſitatem prædiorum intra fines poſitorum. vt ff de ver. ſigni. l.
pupillus. §. territorium. Cùm autem vniuerſitas conceditur, om-
nia etiam incorporalia veniunt. vt ff. de verbo. ſigni. l. princeps. Et
ideò dicit Inno. q villa & caſtrum ſunt quędam nomina vniuerſi-
tatem quandam deſignantia, quę in ſe continent iuriſdictionem,
honorem & diſtrictum, & iuſpatronatus. extrà de iurepatrona-
tus. c. ex literis. & ibi notatur per eum. vnde etiam in ſpecie non
tranſmiſſibilia cum iſta vniuerſitate transferuntur, ut ff. de contra-
hend. empt in modicis. & de acquiren. rerum domini. l. quędam.
& extrà de re iudi c. cū Bartol. vltimo hoc probatur per l. j. § cū vr
bem. ff. de offic. præfec. vrb. & lxxiij. diſtin. ego Ludouicus. & c. ti-
bi domino. & xcvj. diſt. Conſtantinus. extrà qui fil. ſint leg. per ve-
nerabilem. Et in hac opinione fuit Hoſt. in ſumma de iurepa. & in
ſumma de off. & pote. iudic. de lega. §. qui delegati. circa finem.
6 ¶† Oldr. de Laude item quæſijt, an recognoſcens ſe caſtrum reti-
nere in feudum ab aliquo videatur recognoſcere territorium, &
iuriſdictionem territorij. Et arguit primo quòd ſic: quia caſtrum
& territorium quoddam totum conſtituunt inter certos fines po
a ſitum. vt ff. de uerbo. ſignifi. l. pupillus. §. territorium. [a] Non ergo
debet hic totum diuerſo iure cenſeri. ff. de vſucapio. l. eum qui
ædes. ne huius totius pars libera alteri ſubancillari videatur. vt ff.
de libe. cauſ. l. duobus. & ff. de exceptione rei iudi. l. iudicatę. Secun
do, quia territorium caſtri ſubiacet caſtro. vt ff. de adopt. l. ſi pater.
& argu. C de peculio eius qui libertatem meruit. l. j. Tertio, quia
acceſſorium ſequitur principale. ut ff. commo l ſi vt certo. §. vſq;
adeo. ff. de inſti l. cuiuſcunque. §. penul. ff. mand. l. idemque. § Papi
nian. ſed territorium habet ſe ad caſtrum quemadmodum acceſ-
ſorium ad principale, quod apparet: quia qui præficitur vni & al-
teri. vj. q. iiij. ſi quis Epiſcopus in aliquibus. Quarto, quia conſtat
territorium caſtri immediatè ipſi caſtro coniunctum, nam vbi in
medio non eſt aliquid quod eorum vnitatem impediat, totum
eidem domino ſeruit. argu. ff. de ſerui ruſti. prędio l. qui ſella. §. vl-
ti. ſic ergo recognito principali vt caſtro, & connexum, ſiue con-
iunctū, vt territorium recognitum eſſe videtur. vt ff. de act. emp.
l. creditor. §. vlt, & l. ſi mercedem. §. j. de leg. iij. l. prædijs §. balneas.
cum §. ſequenti. facit glo. xij. q. ij §. fin. & gl. in l. olimpico. ff. de ſer.
vrb. præd. & per Inno. in c. ex literis. de iurepat. Quinto, hoc idem
apparet. Imperator commiſit ſic vrbem pręfecto vrbis, de territo
rio quòd appareat nihil dicens: & tamen lex arguit quòd territo-
rium pręfecto vrbis videtur eſſe commiſſum. vt ff. de offi. præfec.
vrb. l. j. §. in initio. Item & epiſcopus dicitur eſſe ciuitatis epiſco-
pus, & tamen eſt epiſcopus diœceſis. vt extrà de religi. domi. ca. de
Zenodochiis Sexto videtur caſus. ff. ſi ſeruitus vendicetur. l. teſta-
trix. §. j. Septimo quia omne id quod reſpicit vel includit principa
le, reſpicit & includit omne id quod dependet ab illo: vt C. de co-
dic. l. j. ſed iuriſdictio in territorio dependet ex iuriſdictione in ca
ſtro quaſi à capite, ſicut aqua quæ ex caſtello ducitur, ex caſtello
dependet. vt ff. de aqua quoti. & æſti. l. j. §. ait prætor. & §. quod ex
caſtello Octauo, quia iuriſdictio caſtri & territorij in ſe vna eſt &
incorporalis, & per cōſequens indiuiſibilis. vt ff. de uer. ob. l. ſtipu
lationes nō diuidunt. in prin. de ſerui ruſti. p̄dio. l. una eſt uia. Ergò
recognitio caſtri, & cōceſſio iuriſdōnis nō eſt circa partē, ſed po
tius circa ipſam tā in caſtro q̄ in territorio. ut ff. quemadmodum
ſerui

ADDITIO.

a §. territorium Vide do. Pe. in c. Rodulphus. de reſcriptis. ubi iſtam q. ponit & tranſit cum deciſione Oldra. ſed Bal. in d. l. j. §. cum urbem. ff. de off. præfec. ur. eam non tenet. & allegat Raynerium, & alios communiter contrariū. vide quæ ibi dixi. uide Bal. in c. ſtuduiſti. de offi. lega. An. Barba.

serui.amit.l.si stillicidijs.§. vlti. si serui. vendi. l. si eo loco §. fin. Nonò quia appellatio castri apta est comprehendere iurisdictionem.ut not.Inno.extra de iurepatro. c. ex literis. ergo qui effuso sermone castrum recognoscit, totam iurisdictionem recognoscere videtur.ut C.de dotis promiss.l.fin.de interroga.actionibus.
7 l.si fine.§. qui interrogatus. ff. de vino leg. l. quædam. † Decimo, quia recognitio est actus præscriptionis interruptionem inducens.ut C. de præscri. xxx. annorum. l. cum notissimi. §. sed & si quis.Sed actus interruptionem inducens non solum afficit id circa quod interruptionem inducit:sed omne quod dependet ab illo. vt C. de anna. except. l. vltima. Et est casus in dicto §. sed & si quis.vbi text. de recognitione loquitur. sed iurisdictio territorij pendet ex castro,ergo &c. Vltimò. vidatur casus in dicta l.j. §. in initio & de capti.& postlimi.reuer. l. postliminij. ibi, ante quã in præsidia deducantur.¶ Sed in contrarium arguit, scilicet quòd recognoscendo castrum non propter hoc recognoscat territorium. Diuersa enim sunt nomina. ex quo sequitur diuersitas in substantia.vt C.de codicil.l.si idem.ergo facta mentione de vno in recognitione,non propter hoc intelligitur facta mentio de altero quod nominatum non est:ut ff.de lega.iij.l. Lucius. §. collégio.& argumen. ff. de verborum obligatio. l. quicquid astringen-
8 dæ. † Secundò,quia in expositione vocabulorum attendendus est vsus,& consuetudo loquendi.vt ff.de legat.tertio.l.legatis.§. vltimo.& l.nummis.§.fina.& de verborum significatio. l. anniculus. de manumis.testa.l.si ita.de sponsa.cap.ex literis.Sed sic est , quòd in communi vsu loquendi castrum appellatur,quod muro tenus cingitur:territorium verò quod extra est,ergo sub recognitione vnius non venit alterum.vt ff de verborum significatione.l.ij. & l. vt Alfenus. Tertiò , sicut se habet territorium castri ad castrum, sic diœcesis ad ciuitatem. Sed sic est quòd sub appellatione ciuitatibus non continetur diœcesis , in actibus passiuè odiosis: & restringendis.ut in rescriptis ad lites & beneficia: ut extra de rescriptis.cap.Rodulphus.& extra de præbẽdis cap.quamuis.§.quãquam.libro sexto.ergo &c Quartò,quia in actibus denotãtib.trãslationem iuris de vno in alterum,accessorium non omnino principali cohęrens,sed ab eo diuisibile translato principali ĩ translationem non venit.ff.de contrahen.emptione. l. quoties de pecul. lega.l.antepenultima.de fun.instru.l.ij. §. primo. de supel. lega. l. vltima. Sed territorium castri ad castrum non solum est diuisibile,sed diuisum pariete medio.ut ff.cõmunia prædio.l.si quis duas. §.primo.de legatis primo.l. quod in rerũ.§. si quis post. & vnũ ab altero loco & qualitate secernitur.vt C.de prędijs minorũ.l si prędium.ergo &c.Quintò,quomodo dicetur vnum sub altero contineri.cum de eorum quolibet per se a iure communi,vt diuersis diuersa iure tradant,ut C.si curialis relicta ciuitate rus ha. ma. libro decimo.& xxj.quæsti.j.ca.clericus. & ibi not. Sextò vr̃ expresũ. lxiij.distinctio.ego Ludouicus.& ibi tangitur ista quæstio per gl.
9 † Pro hoc facit tex.C.de bonis vacan.libro decimo.l.si quã.ubi adiacentia rei donatæ non cedunt in donationem uel commissionẽ, nisi dictum sit integro statu,vel cũ omni iure &c.ut ibi dr̃,licet ibi gl.innuat contrarium.Pro hoc etiam facit,qui vendidit prædiũ, & excipit fontem, non videt excipere solum quod est circa fontem,nisi expressè dicatur,vt ff.de seruitu. rustico.prædiorum. l. q duas la.ij.Et sub appellatione fluminis.non continetur ripa fluminis.ut ff.de fluminibus.l.j.§.in flumine Et hanc partem credo validioribus rationibus inniti,nisi obseruantie,uel cõmunis loquendi modus vel actus aliquis exterior interpretationem aliquam indu
10 xisset.Oldr.de Ponte de Laude in consilijs dicit.† Sed Ioa. And. in c.si ciuitas.de sen.excom.lib.vj.in nouella dicit,quòd si concedit priuilegiũ vel immunitas ciuitati, non includit castrũ,& si castrũ non includit villas existentes sub ipso , idẽ dico si ꝯcessum est ꝑsonis in loco ut C.de testa l.si tamen.In quæstione domini Old. dico ꝙ si eodẽ titulo possideatur,castrum,& territorium, vtrũq; intelligitur esse recognitũ per rationes ꝑ hac parte inductas.Si autẽ diuerso titu.non cõstat de tit. possessoris , uel eius à quo recognitio fit , tunc prævalerẽt allegationes factæ pro parte cõtraria. arg ff.de bo poss.l.sed cum patrono.& facit quod no.Inno. extrà
11 de resti spolia.cũ ad sedẽ.† Considera ꝙ quædam se habent sicut pars in toto vt duo in decem & tũc dispositio totius includit omnes suas partes.vt ff.de pac.l.si vnus §.si cum decẽ. & C.de furt. l. post decisionem Quædam se habẽt sicut pars circa totum, vt allunio circa fundũ,& idẽ nisi sint agri limitati.vt ff de acquirendo rerũ dñio l.in agris.saluo ꝙ de feudis dictũ est alibi.Quædã se habẽt vt cõtinens ad contentũ.& tũc aut significatio cõtinẽtis sumitur ex cõtẽto:aut de per se.Primo casũ,cõtinetur cõtentũ nomine ꝯtinentis.vnde ille q præficitur ciuitati intelligitur præfectus etiã hominib.ciuitatis:q̃a significatio ciuitatis sumitur ex ipsis ciuib. Secundo casu secus.vnde nomine sacci nõ cõtinetur farina, quæ est ibi.nec ecõtrario,q̃a separata est sign.ficatio,ut ff de furtis. l. q saccum.Quædã se habẽt vt cõnectẽs & connexũ,& si quidẽ connexum est mobile,non continetur,nisi actus sit fauorabilis , & res mobi.is sit ei perpetuò destinata.uel nisi verborum significatio ꝯprehendat ipsam rem mobilem,vel nisi reputetur pars rei immobilis,ut ff.de pig.l.debitor.& l.quem admodum.de agri.& censi.li. xj porrò immobile connexum semper continetur,nt ff. de actio. empti.l granaria.Quædã se habent vt principale & accessoriũ , & tunc aut accedit de necessitate,& cõtinetur,ut ff. locati. l. sed addes.§.si quis mulierẽ.Et ideò si ex statuto aut consuetudine territorium est assignatum,vel deputatum castro,tũc q̃a tale statutũ, vel cõsuetudo legẽ imponit,quę necessitatẽ ĩducit,quę recognoscit,castrum,& territoriũ recognoscere videtur,in authen.quibus modis naturales efficiunt sui.§.si quis igitur ex qualibet. coll. vij. vt per Barto.in l.fi.C.de ven.re.ci.lib.x & in l.Lucius.in fi.ad muni.& ꝙ no.in l. Antiochẽsium.ff.de priui. cred. Aut nõ accedit de necessitate sed ita demum si exprimatur:& tunc non continetur nisi apponantur aliqua verba quæ ampliatiuũ habeãt significatũ, vt l.si quãdo. C.de bo.va.li.x.& ff.de vsuf.l. sed & si quid.§.ꝓprie-
12 tatis.& ibi nota.† Item Oldra.quærit de alia quæstione. Quidam recognouit se tenere ab Episcopo Mutinensi quicquid habet in Mutinensi ciuitate excepta tali domo quæritur an valeat recognitio:& an videatur ꝑ hoc recognouisse iurisdictionẽ quam habeat in homines dictę ciuitatis.Et videtur ꝙ sic.Primò quia uerbum quicquid,& verbum omne.ex vniuerso sumitur , & nihil excipitur ut ff ad Treb.l.hæredes meam prin.& l.ba'ista. Nam qui dicit omne nihil excludit.ut C.mã.l.à ꝓcuratore.& l.omnes.C.sine cẽsu vel reliqs.& l.fi.ff.de penu legat. l. q sic seruos omnes. ff. de leg. iij.In cõtrariũ videtur.ꝙ his verbis iurisdictio non contineatur & hoc ex vi exceptionis Nã cõ excipiat vnũ corporale.s.domum , videtur tacitè declarare se de solis corporalibus sensisse , ut ff. de
13 pen.le.l.nã ꝙ liquidè.§.si cui penus.† Virtus enim exceptionis est duplex scilicet eximere,seu extra hęre, & virtutem indefiniti seu obscuri sermonis,& præcedentis depositi declarare.arg. ff de vine leg.l.fina.§.cui dulcia.quia præcedentia declarantur per sequẽtia,& econtrario.C.fami.ercis l.quoties ff de leg.ij. l. legatorum. §.qui plures ff.de peti.hęre.l.a tũ.ff.de hęre.instit. l. qui nõ militabat.§.Lucio.Cum igitur iurisdictio sit res incorporalis,& id ꝙ excipitur sit corporale.satis apertè videtur colligi de iurisdictione sensum non esse.Itẽ ꝙ dicta recognitio sit nulla,patet: quia fuit in discreta per quam ius acquiri non potuit Episcopo,vel episcopatui,ut C de iur.& fac ign.l.cum falsa & de proba.l.cũ de indebito. §.si Dicit O.d.ꝙ hæc ratio videtur sibi fortis ad soluendum ꝓriũ. Addit.& aliam rationẽ:quia aut ista recognitio inducitur ad feudum ꝑ eum inducendũ seu cõstituendum aut ad probandũ dudũ ꝯstitutũ.Primo casu nihil valet. Certus est em̃ modus ꝯstituendũ feudũ : puta per inuestituram vt in tit. qualiter feudum acquirat. non autem hoc fit ꝑ simplicem recognitionẽ.vt C.de libera. causa.l liberos.& l.parentes.& l.interrogatũ.Et hæc fuit opinio domini Odofre.in lectura sua. C.de pactis.l.traditionib.Secundo casu similiter nihil valet:q̃a super totaliter incerta re & genere, & sic nõ affert pręiudiciũ aliquod.ut ff.de cõfes.l.certum. in prin. Præterea non habuit causam ꝙ est necesse ut aliquod robur habeat ut probatum est per ll.alleg. & est casus.C de apochis,pub.l j. li. x. Quib. rationibus prædictis potest dici recognitionem prædictam nõ tribuere ius dicto episcopo in recognitione dicti recognoscentis. huic accedat quia solo verbo,uel animi destinatione res deo non dedicantur:ut C.de fur. l.si nondũ.& ff.de polli.l.ij.§.voto.Et si dicatur ꝙ hic nõ requiritur traditio, quia saltẽ iure donationis dẽt valere,cũ pręsumatur facta ex certa sciẽtia.ar.ff.de ope.lib.l.Cãpanus.& ff.si qs cautio.l.sed & si qs.§.fi.Nã hoc concesso, tñ q̃a ista esset donatio ficta ex ea nõ trãsfert dñium sine traditione.ut not. Barto.ff.de acq. pos.l.si rem aliquam Nec ob. ꝙ retentio vsusfructus habetur pro traditione,ut C. de donat. l.quisquis.nam ibi cõstabat de uera & expressa donatione,hic non Sed contra hoc facit,nam ad quid fierẽt renouationes & recognitiones si nihil operantur:ut not.C.de sac san.eccl in aut.si quas ruinas.quia actus debent fieri sic ut iure valeant: ut not. in l. huiusmodi. in princip. ff. de leg.j Itẽ satis est cautum ipsum dominium, quia recognoscit eum dominum,ut no.ff.de inter. actio. l. j. Item recognoscit possessionem,ergo non potest referre dominij quæstionem ut C. de agric. & censi. l. si coloni. & l. litibus. lib. xj. & supra de consuetudine recti feud. in princip. Nec est uerum quòd ista verba uniuersalia sint ita incerta quòd debeant vitiare , ut dicta lege nam quòd liquidè. §. final. de penu legat.ad hoc. ff. de uerb.signi. leg. rei appellatione.& quod not.C.de pact.l.fin.& ff.man.l. si tibi mã dauero.§.is cuius bona. & C.de sac. sanc eccle.l. priuilegia. Quare sic distinguo. Aut dixi recognosco quicquid possideo,& tũc non includitur iurisdictio,q̃a esset trahere verba ad impropriũ significatum vt ff. de acquirẽdo rerũ dominio.l.seruus.§ incorporales. Aut dixi quicquid habeo:& tũc includitur iurisdictio de significa
14 tu verborum.† Sed restat dubium an transeat in feudum cũ nulla interuenit inuestitura vera uel interpretatiua:quia cum episcopus possessionem non habeat,non potest eam tradere uel quasi: tamen bene concederem , quòd si constaret de iure episcopatus, quod intelligeretur interpretatiua traditio interuenisse. ut ff. de

rei vendic.l.quædam mulier.& no,C de fur.l.ſi ſeruum.Super hoc dicẽdum videtur ꝙ ſi Epiſcopus habeat pares, & recognitio fuit facta corã paribus,vel ꝑ breue teſtatum à paribus confirmatũ,qđ dicta recognitio ualeat tanquã ſolẽnis,idem ſi non habeat pares vel ſi in recognitione fiat mentio de alijs veteribus inueſtituris,ut in ca.j.de conſue.recti feudi.Sed certè in inueſtitura prælatorũ nõ requiruntur pares.vt s̃.ſi de inueſt.inter do.& vaſal.lis oriatur,cap. in clericorum. Vnde ſufficit ſcriptura corroborata à teſtibus bonæ opinionis. Sine ſcriptura aũt præiudiciũ eccleſiæ non valeret, vt C de ſacroſan. eccle. l. iubemus nulli.§ ſanè ne omnis. in fin. Sed bene valeret in præiudiciũ recognoſcẽtis.argu.C.de fi. inſti.l.
15 plures apochis.† Formatur etiam alia quæſtio à domino Oldr. Comes conceſſit militi in feudum caſtellaniam cum quarta omnium obuẽtionũ.quæritur cum quidam debeãt amittere bona; quia offenderunt Comitem, an caſtellanus de illis bonis debeat habere quartam. Et videtur ꝙ ſic, nam ſocius ſocio communicat ea quę ob delictum conſequitur.ff.pro ſocio.l.ſi quis ſocietatem, ſed iſti ſunt ſocij: ergo &c. Item uerba generalia hoc ſuadent, ꝗa nomen obuentionum eſt nomen generaliſſimum ut ff. de cõdi. indeb.l.ſi vrbana.In ꝯtrũ videtur quia illud quod alicui in vindictam ꝓprię legis iure debetur,alteri nõ cõfertur,vt ff.de coll bo.l. ij §.emancipati.Ad hoc ff.de peti.hær.l.at ubi.ff.de ædil edic.l.boué.§.ſi qs ſeruo Sed ò arguo ff de litig l.fi.de iu.pa.l. diuus Veſpaſianus.ff.de iniur ſed ſi vnius.§. ſed ſi ante. Vt hẽat dñs ſaltem ſuæ iniurię vltionem ut s̃. quæ fuit olim prima cã bene. amit.c.j.§. pe. Non obſtat dicta l.ſi qs ſocietatẽ ꝓ ſocio.ꝗa ſpeciale eſt in ſocietate omnium bonorum quòd omnia veniant communicanda ſecundum O.dia.Habet enim ſocietas vniuerſalis quaſdam prærogatiuas,videlicet ꝙ dominiũ tranſeat ſine traditione ut no.in l j.§. j.ff.de vſucap.pro dote.Sed ſi pœnę deſcẽderent ex delictis non in ipſum Comitem cõmiſſis,ſed in alios tales pœnæ venirent cõmunicandæ iuxta portiones aſſignatas ut ff. de act. empt.l.cre ditor.in prin.& nota.ff. de iuriſ om.iud.l extra territorium.per Pet. & Cy.& facit ff.de mino.l.iij.§.ſi quid fiuo.ff.ſolu.matr.l.ſi verò. §.item quicquid ff.ad Trebel.l.debitor.§.fi.& ff.de dote præleg.l. cum quis uer.nã ſi quis,cũ ſi.Non obſtat argu.de uerbis generalibus:quia verba generalia ciuiliter ſunt intelligenda:& prout ratio dictat & non abuſiuè vt ff.de ſerui.l.ſicut.& ff. de pig. l. obligatio
16 ne generali.& ff.man.l.creditor.§.Lucius.¶† Alia quæſtio formatur à domino Dy.ſi vendo omnes poſſeſſiones quas habeo in caſtro,an videar vendere iuriſdictionem Et dic ꝙ non ſi habeo iuriſdictionem ratione perſonę, ſed ſi ratione poſſeſſionum tunc in tali venditione venit.Et allegat c.iſtud.vt ipſe no.ff.de acquirendo re.do l.ergo. & ſi habet iuriſdictionem vi territorij, vendito territorio venit iuriſdictio.ſed ſi habeat vi alterius priuilegij non
17 venit ſecundũ Dyn.[a] † Alia quæſtio formatur ab Oldr. ccxxxiij.
a de qua dixi in l.ſi plures. C.de cõdit.inſertis.& ſuprà, in pręludijs. Miles qui feudum liberum & francum tenebat à Barone, requiſitus fuit ab eo vt iret cũ eo ad exercitũ,quæritur an teneatur,& an eius ſumptib.& an Baro poſſit ab eo exigere ſubſidiũ pecuniariũ. Dicit Old ꝙ virtus iſtius dictionis francũ,ſecundũ vulgarẽ interpretationẽ ad quam recurri debet.vt ff.de verborum ſignificatione.l.anniculus.intelligitur id eſt liberum;& indefinitè prolatum.ĩtelligitur enim cum omni libertate & ab omni ſeruitute abſolutum.ar.ff.communia prædio.l.ſi quis duas.in prin.& ibi no. Patet igitur ꝙ nullum onus poteſt imponi niſi id de quo in ipſa feudi datione expreſſum fuit,vt ff.de ver.obli.quicqd aſtringẽdæ. ſicut nec à liberto operę exigũtur, niſi quæ implicitæ vel explicitæ in manumiſſione, vel ſtatim poſt impoſitæ ſunt. vt ff. de operis libert.vt iuriſiurãdi & l.vlti.C.de lib.cauſa,Conſidera ergo ꝙ ne datio ipſius feudi repugnantiã cõtineat,ac ꝑ hoc vitiũ nullitatis cõtrahat.de regul.iur.in l.vbi repugnãtia.& ff.de ver. obl.l. ſi Titius. dicẽdũ eſt hũc vaſallũ teneri ad ea quę in ſacramento fidelitatis cõtinentur.vt ſupra de noua forma fidelita.c. j. Inter hæc autem non eſt aliquẽ exercitiũ ſequi. & ſi tenetur hoc facere, debet hoc facere expenſis Baronis ſi lõgior eſſet excurſus:ne duplici onere grauetur.ff.de annuis lega.l.Mæuia.§.fin.xxiij.q.j.pudenda.ff ſol. matri.l.ſi cum dotem.§.ſi pater de lega,ij.l.Titia.§.qui in vita.Pro huc ff.ad l.Rho.de iac.l.nauis.§.j. Item non poteſt Baro ſibi ius dicere in impouẽda talia,vel taxatione, quia & ſi ad hoc teneretur vaſallus,tamen hoc non pertinet ad cognitionem domini. ut no. extra de iud.c.ceterum.& C.ne quis in ſua cauſa.l.j.Et tex. dicit,ꝙ intereſſe eſt per ſubtilitatem iudicis inquirẽdũ.C.de ſen. quæ pro eo quod intereſt.l j,circa medium ſecundum Old Ex his apparet quod frãcum idem eſt dicere ꝙ ſui iuris.Pręterea quæ in iuramẽto fidelitatis continẽtur.De hoc per Cy ff.de rerum diuiſi.l.ſacra. & facit l.vlti.C.de bo.liber.Et ſcias ꝙ eſt quoddam caſtrum vocatur caſtrum francum ut not.in l.ſi quis à barbaris.C.de re mil. lib.
b xij.tamen eſt nomen proprium,& non ſignificat franchiſiam[b] ſi conceditur ſimpliciter in feudum,quia non eſt eadem ratio, vel intentio proferentium:ſed ſolum demonſtrare loci corpus cum iuribus ſibi connexis &c.

ADDITIONES.

a Secundum Dy.Et uerum dicit, quia ſi per nomina vniuerſalia id eſt ſub nomine territorij.Secus ſi non per nomen uniuerſale:ſed ſimpliciter,dicit fundos,uel prædia:quia tũc non clauditur iuriſdictio,quia ſignificatio uerborũ non ſumitur ex iure ſed ex ſimplici rerum corpore:ut ſuprà de cõtro.inueſt. §.ulti.& ff.de vſufruct;leg.l.intereſt.

b Franchiſiam. Vide Bal.in l.ſi plures. C de condi.inſer.Bal.in l.j.§. vl. de lat. libe.tol.& s̃.in proœmio.& Io.And.in addi.Spe.in rub.de feu. Et vide Bar. conſ.ſuo xxxviij.qđ incipit commune Spoleti.ubi conſuluit quãdo commune concedit caſtro franchiſiam. Vide ibi quia pulchrè loquitur. And. Barba.

Quęſitum. Si filius vaſalli dominum offendit ex cauſa per quam domin⁹ debeat amittere feudum patre mortuo poſteà feudum ammittit,nec ſuccedit in eo.hoc dicit.facit inf.de prohi.feu alie.per Fed.§.in ſuper.& §.ſeq.& intelli
1 ge hoc ſicut ibi dicitur ſi dño non ſatisfacit.† No.hic quãdo delictũ pręuenit gratiam,gratia nõ infunditur.Vel ſic no.ꝙ beneficiũ non cõfertur indigno.Et adde ꝙ no.C.de trãſac.l actione.per Cy.

1 *Inſidię contra dominum habentur pro delicto consummato.*

Si uoluerit. Si vaſallus cogitauerit offendere dominum: nec ad actum produxerit,feudum non amittit:quinimo etiam ſi laborauerit,feudum non amittit, niſi domi-
1 no inſidiatus fuerit.hoc dicit.† Diſpoſitio ſolus animi ad delictũ non initiat delictum.Sed inſidiæ contra dominum habentur pro delicto conſummato.h.d.Et hoc eſt in delictũ in quib.non requiritur cõſummatio operis.& ſic inſpicitur propoſitum delinquẽdi cũ facti initio,& non requiritur delictum conſummatum ff. de ædil.edic.l.quid ſit fugitiuus.§.idem Celſus. *Non amit.*quia cogitationis pęnam nemo meretur,ff.de pœ.l. cogitationis. *Laborauerit.* ſed pęnituit priuſquam ad effectum produxerit, aliàs ſecus. vt ff. ad l.Cor.de fal.qui falſum.& no.ſupra qui.mo.feu.amit. in princi. *Probatum fuerit.*ſ.per quinque teſtes,ut inf.quot teſtes ſin neceſ.ad proban,no.in gra.c.j.Iaco.Bel.Not.ꝙ motus animi non peruenientes ad actum iniuriæ non puniuntur pęna priuationis feudi,ſecus ſi perueniant ad actum iniurię,ut ad inſidias. Et ratio differentiæ eſt, quia actus non pręcedentes ad iniuriam ſunt quodammodo pars primorum motuum qui non ſunt in poteſtate noſtra,ut not. C.de epiſco.& cle.l.ſi quis non dicam rapere. Et dic ut ibi plenariè dixi.& no.in c.perpetuę.de elect.lib.vj.in nouella.

Similiter. Caſus Feudũ trãſit ad fęminã licet per pactum ſit actũ ſi maſculus ſupereſt. Alij cõtradixerũt. hoc dicit. Not. quod conſuetudo interpretatur pactum. Vnde in dubio fęmina in feudis videtur appoſita in defectum maſculi, ꝗa quod potiſſimum eſt in generatione,& præſtantiſſimum in ſeruitiorum prælatione illud in ſuccedẽdo antefertur naturali ratione. Adde ſupra qui ſibi uel hæredi.ſuo.c.j.

Filius. Filius non põt hæreditatem patris repudiare, & paternum feudum retinere:agnat⁹ aũt poteſt. hoc dicit. Et dic vt ſupra an agna.uel filius.capitulo primo.No.quod filius nõ debet habere honorem paternum, & onera hæreditatis repudiare, quia cenſentur una perſona.ut l.ij.C.qui æta.lib.x.

Si contentio. Si contentio eſt inter vaſallum & emptorem de feudo,vaſallo deficiente in probatione electio iuriſiurandi datur emptori.h.d.facit ſuprà de controuerſia inter maſc.& fę.§.fin.

Et ſimiliter. Feudum non poteſt conſtitui ſub pacto legis commiſſoriæ:hoc dicit.vt s̃. de feu. da. in vj.legis commiſſo.capitulo primo,quia lex cõmiſſoria eſt odioſa,& diſplicens.ff.de mino.l.Aemilius Largianus.

1 *Feudum datum an renuntiari poſſit inuito domino.*

1 **Similiter.** Feudum dari poteſt ad certum & determinatũ ſeruitium.h.d.† Diſputat hic gl.vtrum feudũ da-
a tum renuntiari poſſit inuito dño.& breuiter diſtinguit[a] ꝙ ſi feudum datum eſt ad certũ ſeruitiũ non põt renũtiari, quia ad id eſt aſtrictus vaſallus per actionem ex ſtipulatu,uel præſcriptis uerbis. nam iſtud pactum eſt veſtitum Secus autem ſi non interueniat pactum, uel interueniat ſuper incerto ſeruitio re & genere, quia quod nullum eſt, uel omnino incertum non poteſt dici inueſtitum. vnde nulla tunc ſuppetit ciuilis obligatio: ſed ſola naturalis ſecundum ſimplicem naturam feudi, quæ eſt, ut ſi domino non ſeruiret ſecũdũ quod ex natura feudorũ debuerat, ipſum feudum

ADDITIO.

a Diſtinguit.An feudo quis poſsit renuntiare,ut non ſubeat ſeruitium,gl.ſing. eſt hic ſecundum do.Io.in l.is cum quo.ff.de aqua plu. arcen. Vide quæ dixi in c.quæ in eccleſiarum.de conſti.And.Barba.

feudum amittat. Vnde ab illa naturali liberatus est postquam refutauit. Ista sunt verba glossę. Et loquitur multum intellectualiter: quod dic, vt supra de vasal. qui contra constit. Loth. c. j. in fin. & tetigi in procemio huius operis. Quidam canonistæ dicunt ꝙ de æquitate canonico propter bonam fidem seruandam non potest renuntiari inuito domino. Hoc tenet Bar. extrà de consti. quę in ecclesiarum. Nam apud eos non curatur solennitas pacti vesti ti dummodo subsit substātialitas. i. causa. vt extrà de pa. c j. & not. extrà de elec. c. cum inter R. per Bar. Durat ergo, vel committitur oblig. ad interesse. ff. loca. l. si in lege §. colonus.

De prohibita feudi alienatione per Lotharium. Rubrica.

1 *Commercium quid significet.*
2 *Vasallus an priuetur feudo qui fraudem contra domini uoluntatem excogitat illicitum contractum ineundo.*
3 *Pœnæ plures an poßint imponi pro una felonia.*
4 *Patientia domini an habeatur pro consensu.*
5 *Consentire an uideatur qui patitur aliquem testari de re sua.*
6 *Notarius instrumentum falsum conficiens qua pœna puniatur.*
7 *Pœna noua imposita à lege, uel statuto, an tollat pœnas antiquas.*

Mperialis. Diuide in quatuor partes. primò Imperator exorditur. Secundò prohibet alienationem. Tertiò, pœnam imponit contrahētibus. Quartò notario scribenti. Secūda pars incipit in ver. multas eni. Tertia in versi. si quis aūt. Quarta in ver. notariū. Casus. Impator laborat & īuigilat cōmodis subiectorum: & ideo habita diligenti deliberatione cum sapientibus prohibet generaliter feudum alienari à vasallis sine voluntate dominorum suorum. Et si vasallus contrà fecerit, pretio & beneficio carebit: notarius qui scribit instrumentum officio suo priuabitur & sit infamis. hoc dicit ¶ Not. vasallo esse interdictum omne commercium super re feudali absque permissu domini sui, vel dominorum suorum, si plures sunt. hoc dicit Quia nemo plus sua parte consensum interponere potest. argumen. ff. de acquirenda hæreditate. lege duo fratres. & C. si. regum. l. si con-
1 stiterit. † Est autem hoc nomen commercitium generale vocabulum, vt ff. de iustit. & iu. l. ex hoc iure. & per Cyn. in l. qui filios. C.
2 si res alie. pig. dat. sit. cum similibus. ¶ No. ꝙ punitur vasallus qui fraudem cogitat contra domini sui voluntatem. Circa quod dic, ꝙ aut cogitat per viam contractus: aut per vim delicti. Si per viā
a contractus punitur vasallus, licet actus non valeat a quia hic non habetur respectus ad damnum: sed ad delictum. C. de sacrosanc. eccle. l. iubemus. §. sanè. el. j & in authentica de non alie. §. quia verò verisimile. collatione secunda. Si verò cogitauit per modum delicti, dic vt notat. supra titu. primo. §. si voluerit vasallus. Et qđ dixi in contractu, dic vt in contractu consummato, non in prolocuto & perfecto, quia ille non dicitur contractus: sed sunt quędā verba, vt ff. de ędilit. edic. lege, sciendum. §. dictum. & not. in l. eleganter. circa princip ff. de condi. inde. & argumen. l. is qui. ff. de testam. & in l. fideicommissa. § primo. ff. de legatis tertio. vbi text. & glossa. & facit l. contractus. C de fid. instrum. & Institu. de contra-
3 hend. emptione. in principio. ¶† Not. hic pro vna felonia plures pœnas imponi. Et est ratio, quia imponuntur connexè per eandem legem. sic C. de sacrosan. eccl. l. placet. Item nota hic viam fraudibus præcludendam sic ff. de transac. l. cum hi. §. si eum lis. & de diuor. l. diuortium non est ff. soluto matrimonio. l. filiæ meæ. C. de leg. l. non dubium. ff. de iurepatronat. l. si libertus minorem.
4 ff. de legibus. fraus. cum materia sua ¶† Quæro nunquid patientia domini sine contradictione habeatur pro licentia. Gloss hic sentit ꝙ sic. C. de omni agro deserto. l qui agros. libro vndecimo. qa in potestate domini est factū impedire, nisi interueniat error: quia qui errat non consentit, nec ratificat. vt notatur. C. de rei vendicatione. l mater. ff. de iurisd om. iudic. l si per errorem. Ad hoc de tacito consensu facit C. ad Velle. l. si fine. Alij contra dicunt, quia scit ius suum esse sibi seruatum à lege. & ideo sine ulla prote-
5 statione prouidentia legis ei sufficit. † Quid si patior te de re mea testari, an uidear consentire. Dic ꝙ non. C. de inoffic. testa. l si quādo. §. finali. quia patientia non præstat authoritatem extra iuris dispositionem. Si quis patitur authoritate sua prætensa fieri, uidetur consentire, sed si authoritate facientis, secus. Et est ratio ubi accommodat nomen suum accommodat consensum. Secus si non nominatur in efficiendo actu, quia non est ibi titulus sui
6 nominis ff de pig. actione. l. Caius. ¶† Quęro, nunquid notarius hodie maiori pœna puniatur. Respondeo sic, quia amittit manū ac si fecisse falsam chartam: ut notatur C. de ser. fugit. authentica nouo iure. Et hoc est uerum, si notarius erat legitimæ ætatis, quæ iure. ligitur uigintiquinque anni completi, l. ij. C. de his qui ueniā ętatis impetra. & l. secunda. C. si aduersus delictum. aliàs non amputatur ei manus, quia istud instrumentum reuera nō est falsum, sed temerarium. argument. C. si aduer. delictum. dicta lege secunda. & notatur in dicto §. quia uero uerisimile. quod nota pro limitatione l auxilium. §. in delictis. de mino. & l. si arrogati. infra de
7 tutel. † Sed nunquid per istam nouam pœnam tollantur atiæ pœnæ. Respondeo non, quia ipsa sententia amputationis manus inducit priuationem officij & infamiam: quia est tam famosa infa
b mia inducta per legem imperialem.[b]

ADDITIONES.

a Non valeat. Vide Bar. in l. quid ergo. §. cum autem. ff. de his qui no. infa. tñ alibi dixit Bal. quod ex contractu nullo non debetur pœna. l. non dubium. C. de leg. & Bar. in l. non putauit. §. non quæuis. ff. de cōtrata. dicit quod ex cōtractu nullo non soluitur gabella. & Ang. in l. j. ff. quod quisque iur. quod ex sententia ipso iure nulla iudex non facit litem suam. & Bal. C. de epis. assidiē. dixit, si minor non potest alienare sine consensu proprinquorum, & alienauit emphyteusim sine consensu propinquorum non habet locum pœna l. final. de iu. emphyteutico. ex quo contractus fuit nullus. Item in l. j. ff. quod quisque ui si impetrat quis ius iniquum & non tenet impetratio, non punitur, Item iudex potest iterum ferre sententiam si sententia fuit ipso iure nulla. l. si vt proponis. & ibi Bartolus. C. quomodo. & quando iudex. Item procurator in cōtractu illum nulliter facit non expirat mandatum quin possit tex. contra habere. Vide Bal. in addi. Spe. in ti. de sen. vbi notabiliter loquitur. item eligens si nulliter eligit. Vide Bar. in l. prima de opt. lega. & vide bonū text. quem not. Fran. tigri. de epis. l. sextum decimum. ff. de vaca. mune. Andreas Bar.

b Imperialem. Extrà not. an ille qui partem suam alienauit, si posteà frater est mortuus sine hærede possit petere partem fratris. & videtur ꝙ non: quia expressè per legem prohibitus est alienare: secus si tacitè vt no. ff. de lega. secūdo. l. cum pater. §. liberis. in prin. per Accur. Ibidem dicit gl. quod alienatio facta pendente conditione fideicommissi tenet interim nisi testator expressè prohibuerit. quo casu etiam non tenet. & non est alibi.

Corradus. Quidam habent hoc ca. Corradus. Aalij habent, In nomine sanctę & indiuiduæ trinitatis Corradus. & allegatur sæpe per Iacobum de Ard. Alij non habent istud capitulum nec est gloss. & in isto capitulo habes de feudo sine culpa non amittendo. Item habes de abiatico quod est dictū, nepos ex filio, quo vocabulo vtuntur Papienses. Item de feudo non alienando per viam cambij, precarij, & libelli. & vltra hoc imponitur pœna centum librarum auri. Alij dicunt ꝙ istud capitulum non habetur pro tex. quia non debet esse in ista x. colla. feudorum.

1 *Iurare fidelitatem an debeat quis domino nullo anteposito, uel anteposito priori domino.*
2 *Feudum reuertitur ad dominum, uel ad agnatos cum suo ordine formali.*

Satis bene. Diuide in tres partes. Primo, thema Secundo, quæstio. Tertio responsio. Secunda incipit ibi, defuncti: tertia in ver. quas amputantes. Casus. A duobus dominis miles diuersis temporibus bina quęsiuit beneficia: decessit relictis duobus filijs, filij posteà diuiserunt beneficia inter se & ad unum ex diuisione peruenit beneficium prius à patre acquisitum, & ad alterum peruenit quæsitum posterius. & quilibet suo domino iurauit fidelitatem simpliciter nullo anteposito, excepto Imperatore Alemanico. deinde moritur frater ad quem peruenit beneficium posterius, & frater superstes sibi succedit in beneficio dominus eius beneficij petijt sibi fidelitatem præstari simpliciter, nullo anteposito sicut frater defunctus fecerat. quæritur an sit audiendus. Et respondetur ꝙ non: quia semper in iuramento debet quis præferre dominum suum antiquiórem, & hoc habet locum etiam si beneficium in secundam, tertiam, uel quartam generationem nō peruenerit, uel in infinitum. hoc dicit. Casus. Quidam miles, puta dominus petit bina beneficia. puta Viruti & castri sancti Martini à duobus dominis: sed successiuè, puta à domino Ioan. castrum Viruti, & hoc prius à domino Philippo castrum sancti Martini, & hoc posterius & ideo domino Philip. tenebatur iurare fidelitatem excepto priori domino, scilicet, domino Ioanne. qui dominus Petrus duos filios, puta Titiū & Seiū habebat, qui scilicet Titius & Seius diuidentes hoc modo, ꝙ Titio obuenit castrum Viruti: & Seio castrum sancti Martini: quæ diuisio ualuit de iure. Alter eorum, scilicet Titius nullo anteposito dño suo iurauit. & est istud propriè iuramētum fidelitatis uassallagij. uel dic, id est, nullo nominatim excepto. Alter uero, scilicet Seius, ad quem peruenit castrū sancti Martini sicut patet ꝙ iurauerat fidelitatem simpliciter: decessit Seius: cui successit Titius
1 frater. † Quæritur utrùm iste Titius succedens in feudo Seij debeat iurare fidelitatem ꝓ castro sancti Martini domino dicti castri nullo anteposito, an uero anteposito priori dño patris sui, ut prius in litera truncata patet: quæ dicit deuenerat in unam personam

ſonam finaliter &c. Reſpondetur quòd ſicut fuit vna perſona pri mordialiter, quæ habebat vnum ex dictis dominis antepoſitum, ita huic ſuperſtiti in hoc ſucceſſio obeſſe nō debet. vnde iurauit fidelitatem domino caſtri ſancti Martini priore domino antepoſito & excepto. hoc dicit. *Habere uidebantur.* & ita erat reuera. *Poſteriori fratre.* ſubaudi qui poſterior dicitur: ideò quia poſt alium fratrem fidelitatem fecit domino ſuo. Petrus de Cer. vel dic quia ad eum peruenerat poſterius feudum. *In querimoniam.* id eſt. in dubium venit vtrum Titius debeat iurare fidelitatem ꝓ caſtro ſancti Martini nullo antepoſito: an verò antepoſito priori domino patris ſui vt prius perſonat litera truncata, quæ dicit, deuenit in vna perſona finaliter ſicut fuerat vna perſona primordialiter ſuperſtiti obeſſe. vnde iurabit fidelitatem domino caſtri ſancti Mar
2 tini priore domino antepoſito & excepto. ¶ † Et not. ꝙ feudum reuertitur cum ſuo ordine formali, & non alteratur ex facto morientis ſine hærede ſi hoc actum: ergo à contrario ſenſu, ſi non eſſet actum ꝙ in infinitum deueniret, non infinitaretur, ſed vſque ad ſeptimum gradum ſubſiſteret, vt ſuprà, qui feu. dare poſſunt. cap. j. §. hoc autem ſciendum. Vnde iura quæ loquuntur de infinitate quo ad tranſuerſales, debent intelligi, ſi hoc actum eſt, aliàs ſecus. nam in linea recta habet locum infinitas: quia naturalis eſt deſcenſio: ſed non eſt reflexa ſeu tranſuerſa. quia eſſet eò reuerti vnde ſeparatum fuit, & retro aſpicere. argumen. C. de dona l. ſi auia veſtra. Sed Petrus de Cer. dicit ſubaudi hic maximè: quia ideò, & ſi non fuerit actum vt ſuprà, de na. ſuc. feu. cap. j. verſ. dummodo. Pet. de Cer. Sed Iacob. Bel. dicit quia ſemper actum videtur in deſcendentibus, ſed in collateralibus ſolum vſque ad ſeptimum gradum. Sed alibi ꝙ feudum paternum ex omni linea deſcendēte vadit in infinitum ſiue recto curſu, ſiue retrogrado. & ideò dic vt ſuprà de feudo marchiæ. c. j. §. ſi capitanei.

1 *Præſcriptio annalis non currit ignoranti.*
2 *Terminus iuris non eſt peremptorius.*

Quoniam. Si vaſallus intra annum & diem doloſè non petierit inueſtituram amittit feudum. Si verò iuſta cauſa impeditus non fecit, non perdit feudum. hoc dicit. Not. quòd iuſta cauſa interueniente dolus videtur abeſſe. Petrus de Cer. Nota ꝙ vbicunque lex notat culpam, annus non currit niſi à die ſcientiæ: vt nota. extra de ſeruis non ordin. capit. de ſeruo
a rum. in nouella. a † Not. ꝙ præſcriptio annalis non currit probabi
1 liter ignoranti, neque ſemeſtris, de ædilitio edict. l. cum ſex menſes Extrà not. ꝙ eſt reperire quartum poſſeſſorium, ſcilicet con-
b firmandæ poſſeſſionis. C. de Car. edict. l. prima. per Odoff. b Extrà no. ſimile, ꝙ iudici cui nō eſt præſentatum reſcriptum in quo ſuit datur eius iuriſdictio, non currit tempus quando eſt appoſita pœna, extra de appella. cap. ſuper eo. † Item nota ꝙ terminus iuris
2 nunquam eſt peremptorius, ſi legitimum probetur impedimentum. Conſonat cum prædictis C. qui pet. tuto. l. cum à matribus. C. de appellat. præſes. ff. de re milit. l. 3. §. ſi ad diem. ff. de abigeis. l.
c prima. in fin. C. ad l. Flauiam de plagia. ff. de re iudic. l. quæſitum. c

ADDITIONES.

a In nouel. Vide quæ latiſsimè notaui ad Bal. in l. captatorias. C. de teſta. mili. And. Barba.
b Odof. Sed ſatis poteſt dici comprehendi ſub poſſeſſorio retinendæ, & vt ſic legislator videatur perfectè tradidiſſe. vt inſti. de inter. §. ſequens.
c L. quæſitum. & in l. genero. ff. de his qui no. infa. & in l. j. C. de tempo. in integ. reſti. pet. & facit quod no. Cy. in l. j. C. de an. exc.

De pace iuramento firmanda, & ſeruanda. Rubr.

1 *Imperator an ſit dominus totius mundi.*
2 *Rex Francorum an ſit ſubiectus Romano imperio.*
3 *Pubertas plena eſt xviij. annorum: & minor faciens pacem, & iurans, an obligetur.*
4 *Minor xviij. annis non cogitur ad pugnam.*

Ac edictali. Diuide in quinque partes. Primo ꝑcipit Imperator pacem iuramento firmatam ab omnibus ſeruari. Secūdò ſtatuit pœnam non ſeruantibus. Tertio, prohibet cōuenticulas receptiones & illicitas exactiones. Quarto confirmat ſacramenta puberum licita, & caſſat illicita. Quinto, redit ad materiam feudorum. Secunda pars incipit ibi. ſi quis vero temerario. tertia in §. conuenticulas. quarta in §. item ſacramenta puberum. quinta in §. ad hæc. Prima & ſecunda pars vſque ad §. conuenticulas, ſubdiuiditur in ſex partes. Primo præcipit pacem ab omnibus ſeruari, & determinat qui iurare debeant pacem. Secundo, conſulit per quem modum ſeruare debeant pacem. Tertio, punit priuatos ſi nō ſeruēt pacem Quarto, punit crimina commiſſa per eos qui non ſeruāt pacem. Quinto, punit iudices negligentes ſeruare, & ſeruari facere pacem. Sexto, punit inopes non valentes ſoluere pœnam ſtatutam. ſecūda incipit in §. ſi quis vero aliquem. tertia in §. ſi quis vero temerario. quarta in §. iniuria. quinta in §. iudices. ſexta in §. ſi vero. Caſus vſque ad §. conuenticulas. Primo Imperatori præcipit pacem ab omnibus obſeruari, & ſtatuit ꝙ omnes iurare debeant à xviij. anno, vſque ad lxx. pacem ſeruare. & in fin. vniuſcuiuſque quinquennij omnia ſacramenta renouari. Deinde conſulit omnibus, ꝙ ſi ius aliquod eis competit contra aliquem adire debeant iudicem, & legitimum poſtulare præſidium. Statuit inſuper pœnam non obſeruantibus pacem maioribus, mediocribus, & minoribus. quinimo pro iniuria, furto & homicidio legitima pœna etiam puniri. Imponit etiam pœnam iudicibus negligentibus ſeruare prædicta. & ſi ad dictam pœnam ſoluendam aliquis cognoſcatur inopia laborare, ſoluat in corpore. hoc dicit.
1 ¶ *Subiectis.* † Quæro de qua ſubiectione hic loquitur. nam ſi omnes ſunt ſubiecti imperio, fruſtra ponitur hoc verbum. Si vero nō omnes, ergo Imperator non eſt dominus totius mundi. Reſpondeo, oēs ſunt ſubiecti de iure & merito, ſed nō omnes ſunt ſubiecti. de conſuetudine: & peccant, ſicut Francigenæ, & multi alij Reges. Vnde hoc verbum ſubiectis, ſignificat plenitudinem ſubiectionis ne legis ſanctio ſit ludibrio poſita. vt C. de ſumma trinita.
a l. j. a † Vel dic, ꝙ dictio ſubiectis, ponitur demonſtratiuè non ar-
2 ctatiuè: quia quoties indefinita refertur ad caſus qui omnes poſſunt de iure comprehendi, æquipollet vniuerſali: vt not. Dyn. in rubric. de reg. iur. lib. vj. & not. gloſſ. hic poſitam quæ dicit ꝙ lex Francorum eſt ſuper imperio Romanorum. arguit ꝙ ſemel fuit, ergo eſt: quia ſemel verum ſemper præſumitur verum. Sed iſta ratio non concludit, quia diſtingue tempora & concordabis ſcripturas vt C. de furtis. l. apud antiquos aliàs ſequeretur ꝙ Romanum imperium non haberet hoſtes, ſed eos tantùm qui ſubtraherent ſe imperio: quod eſt falſum. vt ff. de capt. l. hoſtes. & licet Regnum Francorum non ſit de Romano imperio, tamen non ſequitur, ergo imperium non eſt vniuerſale. Non aliud eſt dicere vniuerſale aliud integrum: vt not. ff. de verb. ſigni. in lege, rectè dici-
3 mus. ¶ Decimooctauo. *anno.* † Nota hic de æta. xviij. anno iſta ætas appellatur plena pubertas. & dic vt not. in l. j. §. initium ff. de poſtu. & ff. ad le. Falci. l. hæreditarium. vt C. de his qui vē. æta. imp. l. 2. & plerunque ſtatuta ciuitatum ponderant hanc ætatem: vt nota. in l. ij. ff. de eo quod cer. lo. nec tamen vlla ratio reddi poteſt: ni-
b ſi quia ita viſum eſt legislatori. b ¶ Quærit ergo gloſſ. nunquid ſi minor xviij. annis pacem facit, & iurat non contrauenire, obligetur per iuramentum. Et videtur ꝙ non. vt hic. Tamen in contrarium videtur gloſſ. Dicit Iaco. de Are. ꝙ facere pacem vtilem & veram etiam ad minores pertinet, vt not. C de in integ. reſtit. mi-
c no. l. j. ꝑ Iaco de Are. & Cy. c Facit extrà de deſpon. impu. c. ij. vbi pro bono pacis minores puberes poſſunt obligari: quod aliàs nō
4 eſſet. † Demum gloſſ. colligit hic vnum notabile, ꝙ minor xviij. annis non cogitur ad pugnam, quia non poteſt iurare, & iuramētum requiritur in pugna, & videtur ꝙ bene dicat: quia conſonat naturali rationi. Sed Iac. de Belui dicit ꝙ ſi ponit ſe in neceſſitate, imputet ſibi: quia in delictis nō datur adultis venia. vt ff. de mino. l. auxilium. §. in delictis. &c. Not. hic in text. ꝙ pax debet eſſe vera & perpetua, nam pax in qua latent inſidiæ non eſt pax, ſed dolus, dicit beatus Auguſt in libro de ciuita. Dei. ꝙ quandiu cum vitijs pugnatur, vera pax non eſt.

ADDITIONES.

a L. j. Et ita tenet gl. not. lxiij. diſt. c. Adrianus. cum gloſſ. in tex. ꝙ Rex Hiſpanorum non recognoſcit ſuperiorem. intellige de facto ſecundum Inno. & Hoſt. vt extra qui fin. ſint legi. c. per venerabilem. ꝙ idem de Rege Franciæ ſecundum glo. & in Spe. de appel. §. videndum. pro quo C. de offi. præfec. Afri. vbi Imperator diſponit de partibus Franciæ. Imperator enim eſt dominus totius mundi. & ad le. Rhod. de iact. l. deprecatio. & omnes prouinciæ ſub eo ſunt. d. c. Adria. & omnes nationes ſub ſunt ei. xj. q. j. §. ſi quis hoc. verſi. volumus & omnes principes. vij. q. j. in apibus. & omnia ſunt ſub eius poteſtate. viij. diſt. quo iure. xij. q. j. futuram. & C. de quadrien. præſcrip. bene à Zenone &c. & infra de prohi. feu. alie. per Fed. in c. imperialem. §. fin. de Rege Francorum.
b Eſt legislatori. Vide Ang. in l. j. §. initium. qui ponit notabilia verba. ff. de poſtulan. vbi dicit, quod ſufficit dicere, ꝙ ſic volunt ſtatuentes. Andreas Barba.
c Et Cy. Pro quo facit concluſio quam ponunt doctores in l. pactum curatoris, C. de pac. concludentes & tutorem poſſe remittere iniuriam datam pupillo pro bono ſuo. vbi ſuprà eſt periculoſa & in Spec. de homi. §. j. facit quod not. C. de tranſac. in l. præſes.

1 *Ius ſibi dicere an & quando quis poſsit.*
2 *Iniuriam tendentem contra rempublicam quilibet poteſt propulſare.*
3 *Ius ingrediendi poſſeſsionem authoritate propria an poſsit uendi.*
4 *Debitor fugitiuus an poſsit capi, & an receſſurus cogatur ſatiſdare.*
5 *Malefactor an poſsit à quolibet capi.*
6 *Quid ſi eſt clericus.*
7 *Exceſſus defenſionis in rixa non punitur pro toto ſed pro tanto.*

Si quis

1 Si quis verò.† Nota hic ꝙ non debet quis sua authoritate sibi ius dicere;sed ad ire iudicem competentem.idcirco est vigor iudiciorum &c.C.de Iudæis. l.nullus. &
hoc est regulare.vt ibi.& quod met. causa.l. extat. fallit regula in
casibus vt C.quando liceat vnicuique sine iudic. se vindi. l.j.& ij.
a C.de pig.l.3.ff.quorum lega l.j.§.1. de iusti.& iur.l. vt vim. a ad l.
Aquil.l.scientiam §.qui cum aliter.& l.quemadmodum. §. j. C.
vnde vi l.j.C.de iure emphy.l.j.C.de meta. & epidem. l. deuotū.
libr.xij.ff.quæ in frau.cre.l.ait prætor.§. si debitorem. de decu.l.
generali lib.x.vbi quis decurio vel coar.lib.l.j.& ff. de adulte.in l.
si adulterium cum incestu.§.idem pollioni.& in c. olim. de resti-
2 tutione spo.& per Cy.in l.j.C.vnde vi.ubi dixi.¶ † Item delictum
quod intendit ad iniuriam reipublicæ cuilibet licitum est propul
sare,sicut iniuriam patris & matris.de iusti.& iu l.veluti.Dicit Ve
getius in proœmio quartu,de re mili.quòd nomen reipublicæ pe
perit com munis vtilitas cui unusquisq; nascitur.ff.de uen.in pos-
ses.mit.l.j §. & generaliter ff.de capti.& postli.re.l. postliminium.
3 §.filius ¶ † Quæro nunquid si possum mea authoritate per vim
etiam armatam ingredi possessionem,nunquid & possum uende
re hanc rem, & cedere ius emptori quod sua authoritate occu-
b pet. Dixit Ioan.b non nam licet marito occidere adulterum,tamen non est licitum occidere ei cui uir commisit.vt ff.ad Silla l.
si quis in graui. sed Accur. not. contrarium. ff. de vi.& vi arma.l.
cum fundum. dum tamen ciuili modo ingrediatur sine attrocita
c te facti.de reg.iur.l. non est singulis.c Et hoc facit ad quæstionem
de facto dicit statutum ꝙ offenso liceat facere suam vindictam,
nunquid hoc potest alij demandare?& dicitur ꝙ non, secundùm
d opi.Ioan.quam credo veram in casu dicti statuti: d quia personæ
demōstratio est personalis.vt ff.de statulib.l.seruus si hæredi.post
princ. ibi dum dicit personæ duntaxat eius qui demonstratus est
4 adhæret.¶ † Quæritur gloss.vtrùm debitor fugitiuus possit capi: &
res sibi auferri.Respondeo,ꝙ aut res est capientis, & potest ei auferri,vt l.ait prætor §.si debitorem ff.quæ in frau.credi. Aut non
e est capientis,sed ei debita e obligatione personali: & tunc potest
capi ipse,& res debita, tamen debet consignari magistratui scilicet ipsa persona & res, argu C.de malefi. & mathe.l.fin.si autem
aufugit sine re capi potest, & debet iudici præsentari.vt ff.de furtis l.interdum.§.qui furem.& ibi nota.ꝙ furtum est priuatum de-
5 lictum etiam si sit pœna mortis secundùm Accur. ¶ † Quæro f an
f debitor qui est recessurus teneatur satisdare.Respondeo sicut no.
6 Cyn. de ope. lib. l pen.¶ † Quæro nunquid malefactor possit à
quolibet capi. videtur ꝙ non: quia speciale maleficiis & simil.vt
C.de malefi.& mathe.l.finali. In contrarium est ius commune.
Sol.dic ꝙ in ipso actu delinquendi, vel immediatè post potest q-
libet eum capere,& iudici præsentare:vt ff.de adulte.l.capite quin
7 to.¶ † Sed quid si iste delinquens est clericus ? Respondeo. g etiā
g clerici capi possunt, vt præsententur episcopo, vt not.per Innocentium, & per Ioannem Andream in nouella. extra de sentent.
excommun.capitul.vt famæ. Sed ex interuallo nemo potest eum
capere nisi ex commissione episcopi:vt not.extra de iudic. capitulo.cum non ab homine. Quæritur si quis potest sibi ius dicere
propria authoritate, & vadit ad iudicem pro licentia, vtrùm pro
tali licentia obtinenda requiratur libellus? & gloss.sentit ꝙ non,
h institut.de libert.§. multis.h Quæro si mortuus est ille cui est data
licentia per pactum vtrum transeat ad hæredem? Respondeo sic:
quia istud pactum non est priuilegium,sed ius commune.facit ff.
8 de pigno.action.l.qui retiario.¶ † Extrà nota ꝙ excessus defensionis in rixa non punitur pro toto,sed pro tanto, vt nota. in capitu.
significauit.de pœniten.& remis.Innocen.ibidem ait, ꝙ etiam cōtra
principem potest quis suam libertatem defendere de naturali iustitia.Ioannes Andreas secundùm Hostiensem. item deliberandi
consilium tollit rixas & metus insistentis periculi, & nimius dolor C de adult.l.Gracchus.homo enim intenso dolore permotus
non est in plenitudine intellectus.

ADDITIONES.

a Vt vim.Vide Bald.in dicta l.vt vim. de iustitia & iure. & ibi Angelus Andreas Barb.
b Dixit Ioan.Vide casum singularem secundum Bartolū in l.j.§. vsufructua. ff.de operis noui nuntiatione & ibi Angel.in l. quod si in diem. §. Iul. ff.de petitione hæreditatis & Bartolus in lege tertia.C.de pigno. Andr. Barbac.
c Singulis.Et vide textum in lege prima.§.finali. ibi sed procuratorio nomine vbi Bartolus ff.de operis noui nuntiatione.& probatur illud ff.de minoribus.in lege quod si minor.in fine.&c.ꝙ sic.
d Statuti.Vide Baldum in lege,vt vim.ff.de iustitia & iure.& quæ no.ad dñm Andream in capitulo quæ in ecclesiarum.de constitut.Andreas Barbac.
e Debita. An liceat capere debitorem fugitiuū per procuratorem. glossa. est singularis.C.si quis de cur.vel coar.in l.j.Andr. Barbac.
f Quæro.Vide Angelum & Modern.in lege secunda,aliàs tertia.ff.soluto matrimonio.Andr.Barbac.
g Respondeo. De ista quæstione vide Baldum in lege Gracchus. de adulter. vbi tenet quod sic in lege accusationis. C. quod metus causa. tenet contrarium hic reducit se ad concordiam.facit quod ipse no.infra eod.in §.furti.

in finalibus verbis. Vide Bal.in cap.si.de iur.calum. vbi tenet ꝙ non potest, sed per se debet accipere vindictam. potest tamen vocare complices. Vide ibi Bal.in cap.ad nostram.de proba.vbi tenet ꝙ non potest cedere. idem tenet in cap.de cætero.de re iu.& in l.j.C.vnde vi.And.Barba.
h §. multis.Et traditur in l.3.C.de pig.& C.de iu.emphy.l. 2. licet contra videtur quod not.Innocen.de elect.in cap.quia propter.in gloss.in verbo, illud.Et ꝙ requiratur partis citatio, facit C. vnde vi. Vide l.meminerint.& per Ioan.And.de libel.conce. §.videndum.versic.& not.Spe.an requiratur libellus.

1 *Nobilis aliquando maiori pœna punitur quàm ignobilis.*

1 Si quis vero temerario. *Quinquaginta libris.* † No
a ta hic a ꝙ maiori pœna
punitur nobilis q̄ ignobilis.& pōt esse rō, quia quanto qs maior est
vel in maiori dignitate, tanto magis dicitur peccare, & contemnere videtur.vt C.de epis.& cle.l.præs.ad fin.Dic ergo ꝙ si ex nobilitate augetur delictum magis punitur nobilis, sic & familiares
principis magis puniuntur ex transgressione mandati quàm alij,
vt C.de conducto.& procur.do.augustæ. l. j.lib.xj. Aut ex dignitate non augetur qualitas delicti,& tunc pęna pecuniaria magis punitur nobilis: sed in corpore magis punitur ignobilis. de hoc per
Cyn.C.de summa tri.l nemo clericus.dic vt ibi. vel dic ꝙ quando contemnitur mandatum principis,semper magis debet puniri nobilis quàm ignobilis.Secus in alijs delictis, vel coniunge has
duas distinctiones simul.

ADDITIO.

a Not. hic. Vide quod notatur in c. cum qua. de iureiurando. & ego notaui textu plenè in c.qualiter & quando de proba.And.Barb.

1 *Pœnæ arbitrariæ extenduntur usque ad mortem.*
2 *Damnatus propter leuem iniuriam an efficiatur infamis.*
3 *Populus an poßit restituere infamem.*
4 *Iniuriarum accusatio an & quando sit publica.*
5 *Iniuriarū actione an poßit agere dominus pro iniuria facta suis uasallis.*
6 *Iniuriam factam ciuitati an antiani poßint remittere.*
7 *Iniuria remissa in foro pœnitentiali an poßit intentari in foro iudiciali.*
8 *Fur non famosus an poßit suspendi pro uno furto famoso*
9 *Et qui debeant furca suspendi.*
10 *Satisfactio qualis poßit fieri à prædonibus de malè ablatis.*
11 *Rapuit quis cum armis rem Perusij,postea captus est Mediolani cum illa re,an debeat puniri tanquam latro,aut tanquam simpliciter fur.*
12 *Iniuriatus & percussus in ecclesia an dicatur extractus per mantellum qui extrà pendebat.*
13 *Abscindens membrum alicui qualiter debet puniri.*
14 *Probationes factæ iuris ordine omisso an ualeant si quis accusatur de crimine notorio.*
15 *Episcopus an debeat deponi qui promisit alteri pecuniam ne cum accusaret de morte patris sui.*
16 *Iudex an poßit aliquem condemnare ex testibus receptis super generali inquisitione occisi mortui reperti.*
17 *Perseuerare in confeßione an dicatur semel tortus.*
18 *Occidens aliquem cui mandatum ab alio fuerat,si dicat se non fecisse.exequendo mandatum,an ei credatur.*
19 *Puniri an poßit de homicidio statim ꝙ certum est uulneratum euadere non posse,& alias quæstiones ponit de homicidio.*
20 *Testis falsus in causa homicidij an puniatur tanquam homicida.*

Iniuria punitur. Quæro nunquid iniuria quæ non cadit in speciale nomen delicti, tamen
cadit in atrocitatem facti,vt si quis dat vnam alapam Potestati alicuius terræ propter singularem inimicitiam quā habet cum eo,
a possit capitaliter puniri ? Respondeo sic. a † Nam pęnæ arbitra-
1 riæ extenduntur vsque ad mortem inclusiuè propter excessum
facinoris.ista est glo.ordinaria.insti.de iniur.§. in summa. & dicit
Innocen.ꝙ propter emergentes casus licitum est legem transgre
2 di: vt ipse not extra de constitu.capitu. j. ¶ † Quæro an propter
leuem iniuriam damnatus efficiatur infamis? Respondeo non:vt
b not.Inno extra de re iudic. cum te.b ¶ † Quæro an populus pos-
3 sit restituere infamem? Respondeo, non per viam indulgentiæ,
sed eo ꝙ sit damnatus iniustè,bene potest in integrū restituere.vt
ff.de postu l.j.§.de qua.& hoc est verū qñ magistratus illius populi habet authoritatem a populo ex consuetudine, vel priuilegio.
Secus si a principe illum magistratū cōfirmante, quia tunc populus

ADDITIO.

a Respondeo sic. Vide Bal.in c.j. de offi.dele. vbi quærit quid de eo qui interfecit Potestatem an debeat puniri vt rebellis.And.Barba.
b Cum te.Licet contra.ff.de pub.iudi.l.infamem.dic vt ibi.

Ius non potest restituere in integrum, cum ab ip so populo nō videatur emanare condemnatio, sed ab ipso principe per interpositam personam magistratus municipalis, vnde factum maiori auctoritate non potest infringi à minori potestate. Materiam verò actionis iniuriarum explicat Cyn. C.de iniur. & domum.& dic vt
4 ibi per Cyn.& in l.si non conuitij.¶† Quæro vtrum quando iniuria non habet titulum criminis specialem ,accusatio iniuriarum sit publica.Respondeo glo. ꝙ non.ff.de priuat.deli.l.fina. Sed Bartol.dicit ꝙ aut venit imponenda pœna pecuniaria,& quilibet potest accusare.allegat quod no.ff.de popu.acti.in rubri.nam hic vertitur publica vtilitas : sed si veniret imponenda pœna corporalis, secus esset:quia hic vertitur publica securitas.Quid ergo si pœna est arbitraria,ita ꝙ iudex potest imponere personalem, vel pecuniariam prout ei videbitur . Quare dicas non esse publicum crimen:quia non est.lege cautum.vt ff.de præuar.l.3.in fin. Non ob. illa gloss.de popularibus action.quia ibi loquitur quando delictū purgatur per popularem actionem quę est ciuilis,hic quando per
5 criminalem accusationem quæ est odiosa.¶†Quæro si iniuria fit vasallis meis an possim agere actione iniuriarum?Respondeo, ex hoc facto duplex iniuria oritur, scilicet,quæ fit vasallis.nam si cōcernit bursale eorum commodum,& istā intentare non possum, quia non sum eorum procurator , nec habeo mandatum à lege , quia nulla lex hoc dicit. Alia est iniuria quæ cōcernit me & interesse meum applicandum bursę meæ. & istam possum intentare. hoc not. Innocentius extrà de appellationib. capitulo , dilectus. ¶ Quæro vtrum in actione iniuriarum concludat libellus ad interesse,& an stetur sacramento. Respondeo , dic de hoc vt not.ff. de iniur. l. prætor edixit. §. quid ergo & l. iniuriarum æstimatio. ¶ Quæro an si damnum si iniuriosè datum possit criminaliter ꝗs accusari?Gloss.nota.dicit ꝙ sic in dic.l.vltim.ff.de priuat delict.ꝙ est intelligendum,quando est damnum datum dolo,vel lata culpa,vel fortè leui : secus si leuissima. nam pro leuissima culpa non oritur actio criminalis in aliquo delicto mundi : vt eleganter not. Cyn. de episcopis & clericis l.si quis non dicam rapere.¶ Quæro si partiales sibijnuicem inferunt iniurias & damna , nunquid teneantur ad resarcitionem damnorum, & ad æstimationem iniuriæ. Respondeo sic : scilicet illa pars quæ iniustè egit , vt extrà de iniurijs.cap.in nostra.& not.in capit.vltimo.quod met.causa.per
6 Innocent. ¶† Quæro an iniuriam factam ciuitati possunt remittere Antiani illius ciuitatis ? Respondeo non , quia non possunt donare.sed requiritur concilium ciuitatis : vt ff.quod vi aut
7 clam l.prohibere.§.planè.¶† Quæro vtrum iniuria remissa in foro pœnitentiali possit intentari in foro iudiciali ? Respondeo vt no.institut.de iniur §.finali.Vel dic ꝙ aut facta est plena remissio; aut solius rancoris;aut dubitatur. Primo casu non potest agi,quia per sacerdotem tanquam per publicam personam potest acquiri absenti.vt l.j.§.ius publicum.de iusti & iur.extra de sepul.ca.parochiano.Secundo casu potest agi.Tertio casu idem, quia non ꝑsumitur donare æstimationem iniurię,sed dimittere maleuolentiam animi.pro quo facit xc.distin.c.si quis contristatus.xxiij.q.4. c.cum in l.Mat.ca.v.Luc. vj. quod tenetur remittere maleuolentiam, sed non actionem. Vel distingue in dubio inter personam. nam perfecti intelliguntur velle seruare Euangelium . quo capetur ꝙ debemus dimittere debita debitoribus nostris : vt not. ff.de infa.l.furti §.pactus.De ista quæstione not.Gul.de Cun.ff.de pac. l.si tibi x.¶ Quæro nūquid actio iniuriarum possit cedi. Respōd. dic vt not. in l. fin. C. de hære. vel actio. ven. Quæro vtrum actio iniuriarū dicatur esse in bonis nostris. Respon.dic vt no.ff.de col.
a bo.l.cum emancipati.§.emancipatis filijs.[a] Et not. ꝙ quædam habemus,quæ tamen in bonis nostris non sunt , vt ius adeundi.vt ff. ad le.Fal.pretia rerum.& legitur & not.in l.Gallus.§.& quid si tantum.in gloss.non soluit.nisi gloss.& in l.si quis ita hære. de condi.
8 insti.¶ *Sed furtum*.† Hic quæro an de iure cōmuni quo vtimur circunscripta lege Federici pro vno furto enormi possit fur non fa-
b mosus furcis suspendi Respon.sic.[b] vt no.per Cyn. C.de ser.fug. authen.sed nouo iure.& adde quod no. in l.pe.ff.de condi.ob cau. per Accur. vbi dicit gloss. ꝙ furtum etiam capitale est priuatum delictum.Dicit Dy.ꝙ propter publicam vtilitatem,& in priuatis possunt extranei accusare.ff.de publi.l.licitatio.§ quod illicitè.per Dy.Dicit Accur.ꝙ iura fiscalia potest intentare in subsidiū quili-
9 bet idoneus. ff.de bono.possess.l.3.§.à municipibus. † Itē famosi latrones furcis suspenduntur,Itē piratæ & similes : vt in dicta authen sed nouo iure. suspēduntur versus eum locū vbi furati sunt. vt ff.de pœnis.l.capitalium.§ famosos.Item sacrilegi.vt ff.ad legē Iuliam pecula.l.vj.§.j.Item transfugæ ad hostes. Itē renuntiantes consilia principis. Item actor seditionis vel tumultus. vt ff. de re militar.l.3.§.is qui...de pœnis.l.si quis aliis.§.j.& 2. Item seruus regis qui mortem intulerit alicui,debet suspendi supra fossam ipsius mortui:vt in Lombarda,de cul.ser.l j. & de homi.lib. homi.l.
c si seruus Regis.Item principes & populi adorantes falsos Deos suspenduntur in patibulis contra solem.Et ita potest dici ꝙ Reges & principes hostium si deprehenduntur, ꝙ debeant suspendi in patibulis . sed vltra eandem diem non debent morari. Numeri cap. xvj.& Deuteronomij cap.x.& Iosuæ.cap.x.Iacob.de Ardi.in fin. summæ suæ. & ex hoc apparet ꝙ schismatici qui adorant falsam
10 ecclesiam,si in bello capiuntur,debent furca suspendi. ¶† Quæro quam satisfactionem de rapinis suis,& malè ablatis possunt facere prædones & raptores , qui in pestiferis societatibus conuersantur.Respon. frater Raymūdus de Penna Forti ponit hoc in ij. libro sui operis sub titu. de forma restitutionum : & dicit ꝙ talia consignanda sunt episcopis locorum vbi fuit facta rapina , & illi debent fideliter distribuere in redemptionem captiuorum,vel alimenta pauperum.ad quod vide in authenti. omnes peregrini. C. commu.de success.& in l. id quod pauperibus. C. de epis. & cler. Dicit etiam ꝙ si filij talium delinquentium essent pauperes , pōt eis episcopus aliquam partem concedere amore Dei.& fortè totum secundum Rayn.Ista ergo incerta,& malè ablata fauore animæ pertinent ad distributionem episcoporum.vt extrà de Iudæ. c.cum sit.sed de iure ciuili non sunt dimittenda filijs,nec episcopis,vel applicant fisco:quia scelere quæsita sunt fisci:vt ff.de cal.l. in hæredem.ff.de iur.fis.l. Lucius.¶ Quæro an falsus procurator facit furtum manifestum? & videtur ꝙ sic : quia inter præsentes. Contrarium est verum, quia dominus rei ignorat : & ideò in furto eum apprehendere non videtur. nam nec etiam ibi est acclamatio.text.est.C.de fur.l.falsus.in fin. & vide ff. de fur. l. si quis in seruitute.vbi bonus tex. ¶ Quæro de famulis scholarium qui faciunt eis quædam furtula:an ex hoc dicantur fures: & nunquid ꝓ multis paruis possit quis tanquam famosus furca suspendi. dic vt
d no.per gloss.[d] & extrà. C.de fur.l. apud antiquos. §. fin. [e] Quæro
e vtrum furtum dicatur propriè spoliatio.Dic vt not.ff.de fur.l.itaque fullo.in prin.ff.de acquir.poss.l.rem quæ nobis.& l.si rem mobilē.C.de agri.& censi.li.xj.& ff.de statulib.l.Sticho libertus Quęro an committat furtum ille qui recipit fructus beneficij, qui priuatus est de iure?Respon.sic vt ff.de cōdi. inde.l.si vrbana. de ele. dudum.el.ij.de præben c.de mulcta.¶ Sed opp. quia furtū debet fieri alicui qui possideat,aliàs nō est furtum. vt ff.de vsuca.l.si homo.& ff.si quis test.ll.esse ius.sue l.j §.Scæuola & no.C. de fur.c.si abducta.Sed respondeo quia hic bene fiet possessori ecclesiæ, de hoc ꝑ Inn.in d.c.dudum.& in d.c de mulcta.& de iureiur.sicut.ad quod & vide no.in c.licet episcopus. de præben in vj. & in c.inter quatuor.de maio.& obe.¶ Quæro an res amissæ per furtum pro
f bentur per solum iuramentum.Respon.dic f vt no Inn. extrà qđ me.causa.c.fi.& quod no.insti de verbo.obli §. pe.& C.vnde vi.l. si qñ.& in l.j.§. sic ista. ff. depositi. ¶ Quæro an actio furti manifesti fuerit introducta per l.xij tab.Respō.sic.vt no ff de admi.tu. l.tres tutores.Item gl. dicit ibi ꝙ administratio mitigat delictum,
11 cōcord.ff.de publi.l si multi. ¶† Quæro aliquis cum armis fecit rapinam Perusiæ,postea cum re rapta captus est Mediolani , vtrū debeat puniri tanquam latro an tanquam simplex fuit cum ibi nō
g fecerit rapinā:an nullo modo.Dicit Bar.[g] ꝙ debet puniri Mediolani, quia contractat sub nouo dñio:nam dominium nō solum est corporeum,sed iurisdictionis:vt ipse not. ff. de fur.l. si dominiū. ar.l.ꝗ furere.ff.de sta. homin. Sed per hoc non apparet an debeat puniri tanquam latro,an tanquā simplex fur.nā in Mediolano repræsentatur simplex contrectatio,& non vis armorū,quæ est inseparabilis à suo loco.In ꝯrium facit , quia Mediolani capitur vt ꝓfugus.& ideo aut debet remitti ad locum delicti, aut puniri ꝭm statuta illius loci,vt in authen.vt nul.iudi. §. si quis verò comprehensorum. Alij dicunt ꝙ non potest puniri Mediolani:quia contrectatio quæ fit ibi est continuata,non inchoata delicti.Est enim furtum delictum actu permanens , & si actu transiens donec vitium sit purgatum , & hoc quia vna est res, & animus continuatus.vt not.ff.de actio.& obl.l pe.& ff.de fur.l.inficiando.§.infans. Sed hæc opi.non videtur vera.ar.C.de pręscri.lon.temp.l.si & ꝗa saltē ex generali arbitrio qđ habēt iudices,ꝑ l.congruit.ff.de offi. præsi.magistratus debet etiam purgare prouinciam malis hominibus vndecunque sint.vt l.3.ff.eod.titu. & quia à iure communi datur eis hæc iurisdictio & attribuitur eis hoc officium , videtur ꝙ debeat secundum ius commune puniri, quia delictum est commisū in Romano solo vt l.2.C.vbi sena.vel cla.& l.2.C.de eunu. & proceditur non per viam statuti,sed ex generali potestate,l.cōgruit.

ADDITIONES.

a Filijs.& in l.si cui.de verb.sig.vbi per Accur.& in l. iniuriarum. ff. de iniur. & no.in l.pœnales,ad le. Falci.
b Respondeo sic. Vide Bal.in auth.sed nouo iure.C.de ser.fugi. in eo. §.ibi.in c.cum sit.Vide quæ latè ibi dixi.And.Barb.
c Item principes,Vide quod no.Bal.in c.cum quidam.de iureiu.And. Barb.
d Per gl.Vide Bal.in auth.sed nouo.iure,C.de ser.fug.And.Barb.
e §.fi.Et in l.j.§.sæpius.ff.de abigeis,& in l. oēs iudic.ꝑ gl.C.de delatorib.li.x.
f Respondeo dic,Et pondera quia Bal.non dicit ꝙ possit iurari pro rebus furatis secundum d.c.fi.aliqui allegant ꝙ sic,alibi remisi, sed videtur ꝙ sic per no.in d.c.fin.dixit do.Car.in c.j.de adul. ꝙ statur iuramento virginis ꝙ erat virgo contra de florantem.And.Barb.
g Dicit Bar.Vide Bal.in l.si abducta.C.de fur.And.Barb.

gruit. vel dic vt plenius examina ui in l. cũctos p opulos. C. de sum. tri. ¶ Sed nunquid iudex vbi habet ius cõmune & statutum loci, possit seruare quod velit. Respon. si iurat seruare statuta, non potest seruare ius cõe statuti contrarium vt not. in Spe. de pœna te. li. §. fin. quia statuta sunt præcisi iuris. ¶ Quæsiuit Ia. Bu. si statuto cauetur ꝙ iudex maleficiorum inquirat in loco maleficij, & vn⁹ in aliquo territorio est captus, in altero territorio est dispoliatus: quis dicat locus maleficij. In quo pũcto ego dico ꝙ eatenus, quatuor in suo territorio est cõpromissum poterit cognoscere: nam delictum habet plures partes diuisibiles. Item iurisdictio & pœna diuisionẽ recipiunt. ff. de stipulat. ser. si seruus cõmunis Mæuij & castrensis peculij. §. vlti. & C. de fur. l. apud antiquos. & idem hoc casu dico de insultu & ferita. si insultus est inchoatus in vno territorio, & cõtinuato insultu, vel fuga facta est ferita, vel homicidiũ in alio territorio. nã hic non confunditur insultus propter diuersitatem territorij. Et adde qđ not. Mod. ff. de adul. l. quod ait lex. ¶ Quæro vtrũ valeat statutum, ꝙ contumax, & sola contumacia, non constando aliter de crimine possit condemnari ad mortem.
a dicit Spec. a ꝙ sic in tit. de fideiuss. Idem dicit Ioan. in c. veritatis. in fi. de do. & contu. in nouel. & ita seruatur prout ibi in l. Diuus.
12 ff. de custo. re ꝑ Bar. ¶ † Quærunt Doc. an dicatur percussus in ecclesia, qui per mantellum quod extra pendebat tractus est extra ecclesiã, & percussus Io An. de immu eccle. in c. fi. in nouel. dicit ꝙ non, quia aliud est trahere, aliud est percutere. & discrepant ad inuicẽ natura & effectu: vt l. neque de furt. ff. neq; eũ. l. sed eximẽ di. No. eñ ꝙ qñ act⁹ nõ terminat ad vnũ terminũ, nec ad vnã spe
b ciem delicti, ibi est pluralitas etiam pœnarum. ᵇ Sed quando terminatur ad vnũ finem, ibi sunt duo propter vnũ. ideò vtrobique
13 tãtum vnum. ¶ † Quæro qualiter debet puniri ille qui abscindit alicui membrũ. Respondeo, lege Corne. de sica. quia partẽ hominis occidit. facit quod no. ff. de fur. l. vulgaris in prin. nam isti q ha ben animum occidendi cum actu tam grandi, vltore ferro puniẽdi sunt: vt insti. de pub iud. §. item lex Cornelia. Sed in diuina scriptura dr̃ ꝙ tantum debet puniri pro tanto, & non totũ pro tanto. dicit eñ oculum ꝑ oculo, dentẽ pro dente. hoc dicebat lex xij. tabu. vt patet insti. de iniur. §. pœna. & hoc si constat de dolo, & ꝑsonæ sunt æquales. aliàs pœna est arbitraria: vt ibi no. quia in his q̃ nõ habent certã quantitatẽ vel naturam sicut est actio iniuriarũ ex l. Cor. opus est arbitrio æquitatis. ff de iniur. l. iniuriarũ æstimatio. ad hoc facit gl. paruula ff. de iur. om. iu. in l. imperiũ. Et si nõ inuenitur membrum simile, permutabit pœna, & seruabit iudex equalitatem inquantũ potest. Sed si non potest, puniet magis grauis q̃ remissus. vt l. 2. C. vt intra. cer. tem. quæstio crimi. termi. Et est rõ, quia offensus membrum perdidit innocenter. iste aũt punitur culpabiliter. & ideo magis: quia inter innocentiam & dolũ nulla
14 est proportio. ¶ † In ista materia quæritur vtrum si accusatur q̃s de homicidio tanquam notorio, valeant probationes factæ, ordinario tramite omisso? & dic ꝙ non valent, quia non est notoriũ actus permanentis. Idem in inquisitione, si habet promotorẽ. nã & ibi lis debet ꝯtestari: vt plenè no. in c. vlt. de fo. cõpe. in nouel. Et not. ꝙ cognoscere iuris ordine non seruato, est ius alterius au
c ferre. vt not. i c. statutum. de hære. li. vj. in gl. c ¶ † Item quæsijt Io.
15 Mo. de quodam episcopo qui confessus est promisisse Petro centum, vt eũ de morte patris sui non accusaret, vtrum ex ista cõfessione episcopus sit deponendus? & vr̃ ꝙ sic. per l. qñ. ff. de infa. & l. furti. §. pactus eo. tit. & ff. de iu. fi. l. eius qui delatorem. Ipse tamẽ determinat ꝯrium, si talis promissio fuit facta nondũ instituta accusatione, quia vr̃ potius hoc fecisse causa redimendæ suæ vexationis. vt ipse no. extrà de accu. c. j. li. vj. & ibi per Io. An. in nouel,
d ᵈ Sed nunquid ex tali confessione potest poni ad tormenta. & si quidẽ laborat infamia, puto. nam vehemens infamia cum aliquo alio indicio, sufficit ad torturã. Imo dicunt Mo. ꝙ vehemens fama ẽt sine aliquo indicio: vt no. extrà de purg. ca. c. si q̃s in nouel. ad hoc. ff. de proba. l. cum probatio. & ff. de ædil. edict. quæro. §. fi. dicit Inn. ꝙ in causa inquisitionis admittuntur testes ẽt viles ꝯ mi nus diffamatum. de re iud. c. cum I. & A. & tradidi in l. si quis ex ar
16 gentarijs. §. j. ff. de eden. ¶ † Pone ꝙ inuenitur aliquis occisus, & nescitur à quo: vnde iudex inquirendo generaliter inuenit Titiũ occidisse. nunquid ex testibus receptis super inquisitione generali possit eum condemnare. Respon. ꝙ non: quia istud non est indicium cum non sit fundatum ꝯ aliquẽ & ideò subsequi debet inq̃sitio specialis secundũ Nic. de Mata. & Bart. in l. ij. §. si publico. de adul. de hoc no. extrà de of. or. c. j. in nouel. & de elec. c. bonæ per Inn. & vide Arch. l. dis. miror. §. fi. & adde ꝙ debent iidem testes repeti, vel alij recipi, Itẽ no. ꝙ sola fama nõ inducit sciẽtiã: vt extrà de accu. c. inquisitioni. § quæsiuistis. sed inducit conscientiã, si est fama perseuerãs, quæ quotidie auget, inducit opinãdi vehemẽtiã. ff. de acqui. here. l. cũ quidã. §. qđ dr̃. & est glo. in l. in bonæ fidei. C. de rebus cred. in gl. mag. ver. sed quid si interfeci. Itẽ an sententia lata super inquisitione pariat excep. rei iudi. dicit Inno. ꝙ sic in c.
e vlt. de collu. ᵉ Item an ciuiliter possit inquiri. ar. ꝙ nõ, extrà de iudi. c. exhibita. Fauet odio fœneratorũ. de iureiu. ad nostrã. per Inn.

Item fauore fisci. C. de bo. vac. li. x. l. fi. per Bar. Item fauore miserabilium personarum. C. si man. ita fue. ali. l. mulierem. per Cyn.
17 ¶ † Quæro, vtrum semel tortus confitẽdo dicatur in confessione perseuerare. dicunt doct. ꝙ perseuerare tunc dicitur, qñ nõ territus tormentis, & extra tormẽtorum loca illa nõ videns perseuerat. aliàs non videretur perseuerare sponte, sed metu. sed ista non vr̃ ꝓpriè perseuerantia. De hac materia plenè not. extrà de regu. iur. c cũ in cõtemplatione. in nouel. ibi ẽt dicitur ꝙ semel vel bis sufficienter tortus, & in negãdo perseuerat, potest iterum torqueri ex indicijs superueniẽtibus. Hæc materia examinatur per Cyn. C. de quæstio. l. fi. & per Bar. ff. eo. ti. l. de minore. §. tormẽta. tñ in hoc opere ideò sæpe allegaui, & allego canonistas, vt non solum scias quid ꝓcessit à fonte iuris ciuilis, sed etiã quid cõtineat canonistarũ authoritas. & quia istud opus debet legi in curijs Regũ, in quibus ius nostrũ ciuile nõ allegatur ꝓ authoritate, sed solũ pro ratione. Dicit Io. An. ꝙ vultus potentis terribilis inducit metũ. de elec. c. quia propter. in pe col. in nouel. qui vultus terribilis debet ostendi ꝯ delinquentes. vt in auth. de man. prin §. talẽ verò. & tũc est licitus metus, sed ꝯ innocentes illicitus, nisi ad præludia inqui-
18 rendi veritatẽ. C. ad Silleianum. l. fi. ¶ † Quæro si Titius mãdauit Seio, ꝙ occideret Caiũ & īterfectus est Caius, tñ Seius dicit ꝙ nõ fecit hoc exequẽdo mandatũ Titij sed motu ꝓprio, qa erat suus principalis & capitalis inimicus, vtrum ei credatur in excusatione mãdatoris. Multi doct. mouent quæstionem extrà de homi. c. ad audientiam. & nõ clarè respondent. Tu dic, ꝙ est recurrẽdum ad coniecturas. & in dubio præsumitur ꝯ mandantem: vt l. sæpe. de verb. sig. nec est bonũ testimonium delinquẽtis: vt C. de accu l fi. Glo. tñ dicit in simili casu ꝙ si quis deprehendatur cũ aliqua, & ambo confitentur ꝙ prius cõtraxerant matrimoniũ, ꝙ inuicem se excusant. C. de fideiuss. l. pe sed in hoc credo ꝙ inspiciantur cõ-
f iecturæ, f & ꝙ ficti matrimonij prætensio nõ excusetur ff. de do. l. donationes in cõcubinam. in prin. Si impunitas homicidij pẽdet extrinsecus, puta, dicit ꝙ occisus erat bãnitus. an exceptio banni possit opponi per procuratorem. Respon. nõ: quia peremptoria est, vnde debet primò comparere reus, & litem contestari, ac etiã in vinculis causam dicere, secundum Iac. Bel. in quæstio. Renagẽse. Sed si ex forma statuti impediretur onus litis cõtestandæ, ad-
g mitteretur procurator ad opponendum. g nisi exceptio requirat altiorem indaginem, iuxta regulam traditã in l. nam & posteà. in prin. de iureiuran. & hoc per Cyn. C. de accu. l. reos. & extrà de accu. c. veniens. in nouel. alias ẽt hoc dixi. ¶ Quæro vtrum falsum sit instrumentum notarij, qui dixit, talis fuit voluntariè cõfessus, cum ille esset coram tormentis. Respon. distingue aut dixit sponte confessus, & tunc falsum sit instrumentum. Aut dixit voluntariè confessus, & tunc verum sit: quia per hoc non probatur ꝙ spõte fuerit confessus. & hoc per ea quæ not. ff. de re gul. iu. l. velle nõ
19 creditur. & istud est nouum dictum. ¶ † Quæro h nunquid possit
h quis puniri de homicidio statim ꝙ certum est vulneratum euadere non posse. Respon. non: si statutum dicit si quis occiderit. vt no. ff. de dam. infec. l. damni. in §. Sabini. per Bart. nam donec anima est in corpore, non est quis mortuus licet sit mortiferè vulneratus: vt l. in hac. ff. de tritic. Idem si dicat homicida puniatur. nam non est certum debitum iri cum possit interim præmaturius ab alio occidi: vt ff ad l. Aquil. l. huic scripturæ Pone ergo ꝙ iste percussor adhuc viuente percusso, confessus est se occidisse: nunquid morte secuta potest ex ista confessione condemnari de homicidio. glo. in l. si is qui Stichum ff. de confes. dicit inesse fictionẽ in ista confessione. Pone, ꝓ homicidio imponitur pœna mille librarum. Titius commisit homicidium, & quia fuit contumax, fuerũt annotata oĩa ei⁹ bona, cõparet iste post annũ, & vult solue ... remisse

ADDITIONES.

a Dicit Spe Vide Bal. in c. j. qui fuc. tenean. el. 2. vide Lu. Ro. in l. lege Cornelia. ff. ad Silleia. vbi tangit, an ex fuga possit quis damnari pro delicto ex forma statuti & concluditur ꝙ non. Vide omnino. And. Barb.

b Pœnarum. Vide Bal. in l. absentem. C. de accu. & de testamen. in c. qualiter. de accu. vide quæ ibi dixi. And. Barb.

c In gl. & in clemen. sæpè. de ver. sig. & in Spe. de leg. §. subest.

d In nouel. & Bar. in l. quoniam. de his qui not. infa. & per Gandi. in tit. an si trãsigatur habeatur pro confesso & dixi de his qui no. infa. in l. furti. §. si q̃s. Et adde ꝙ si trãsigat data pecunia cum voluntate & tractatu prætoris, quia tunc videtur tantum confiteri ratione dubij euentus & ex bona fide. ff. de infami. d. l. furti. §. qui iussu. & ita videtur sentire gloss. eo. tit. in l. quid ergo. §. pœna grauior. super verbo, de æstimatione. in vltima solut. contrarij, vel sine voluntate prætoris facta, videtur confitens fateri delictum vt no. Cyn. eleganter in suis consilijs. Et incipit illud consiliũ ex facto proponitur. &c.

e De collusi. Vbi dicit in fine ꝙ non est pluries inquirendum de eodem crimine, sicut nec pluries q̃s est accusandus de eodẽ crimine. de accusat. c. de his.

f Coniecturæ. Vide Bal. in l. j. C. de seruis fugitiuis. no. per glo. l. penult. C. de fideiuss. Vide Baldum in l. j. C. de collusione detegenda. & in l. j. C. de ꝓfessis. & q̃ notaui ibi ad Bal. in l. eam quã. C. de fideicõmiss. And. Bar.

g Opponendum. Vide Bartol. in l. vbi pactum. C. de transactionibus. Andreas Barbatias.

h Quæro. Vide Baldum suprà quibus modis feudum amitt. in c. j & in simili. in l. transigere C. de transactionib. & in lege prima. C. de nundin. And. Barb.

re mille libras, & recuperare bona, an pōt. Dixit An. de Pi. ꝙ ſic.
all.ff.de pecu.l.eo tempore.& l.i.§.fi.ff.de his qui mor. ſibi cōſci.
quia ſi veniſſet, non potuiſſet in plus conueniri. vnde nec latitare
cenſetur in eo in quo conuenire non poterat ſecundum eum, qđ
eſt no. Sed quid ſi quis occidit aliquē manu vacua, an teneatur, ſi-
cut ſi gladio. Dic ꝙ ſic; dum tamen cum dolo. ff. ad l. Aquil. qua
actione.§.j. ſecundum Ia. Bu. Sed pone, quidam potens mihi mā-
dauit ꝙ occidam Titium: aliàs interficiet me. nunquid excuſer cū
a aliàs vitam meam ſaluare non poſſum. Dicit Pe.[a] ꝙ ſic ad l. Aquil.
b l. ſcientiam.§. qui cum aliter. & ibi per Cyn.[b] ¶ Quæro, duo ſunt
Titij, vnus interfecit Seium. iudex per errorem decapitauit alte-
rum, an verus homicida ſit liberatus? dic ꝙ non: vt ff. de interro.
actio.l. qui ſeruum. Item no. ꝙ quæſtio homicidij eſt maior omni
quæſtione vulnerum: vt C. qui ac. non poſ. l.j. Item ꝙ crimen ho
micidij inceperit à paſtoribus, vt not. C. de accu. l. ſi quis homici-
dij. Pone accuſo te ꝙ me de poſſeſſione eieciſti probo ꝙ eijci fe-
ciſti: an ſufficit. Dicit Inn. ꝙ non verum eſt, ſi dico ꝙ per te feciſti:
ſecus ſi ſimpliciter, ſecundum Io. Mo. qui ita not. in c. qui per aliū.
c extrà de reg. iur. lib. vj. vbi omnino vide. Si ſtatutum dicit,[c] ſi qs
fuerit condemnatus ex homicidio &c. non continetur mandans.
ff. de pec. l. eo tempore.§. fin. quia dicit ex, ſignificat cauſam im-
mediatam. ¶ Quæro, ſtatuto cauetur ꝙ occidens bannitum pro-
d prijs manibus[d] puniatur tantum in decem: quid de mandatore.
Reſpon. mandans punietur ſecundum ius commune: quia de eo
non loquitur ſtatutum ſecundū Iaco. Bel. qui diſputat. Dicit Ar-
chi. ꝙ non valet ſtatutum quod imponit pœnam contemptibilē
pro homicidio. xxiij. q. 4. duo iſta per Archi. verum dicit ſi cauſa
nō ſubſiſtat quare ſic ſtatuat: vt per Io. And. in c. j. de immu. ecc.
in nouella. ſtatutum dicit ſi quis fuerit condemnatus ex homici-
dio &c. non continetur mandans. ff. de pecu. l. eo tempore.§. fin.
20 Quæro, nunquid falſus teſtis in cauſa homicidij puniatur tanquā
homicida. Reſpon. ſic: ſi deponit contra innocentem dolo ma-
lo: vt ff. ad leg. Corne. de ſicar. l. j. poſt princi. ibi, q vel falſum &c.
vbi eſt tex. ſingu.

ADDITIONES.

a Dicit Pe. iſtud voluit Cy. in l. j. vnde vi. Vide do. Cardi. & do. Abbat. contra in c. in ſacris. quod metus cauſa. Vide Baldum in c. nuntius. de teſtibus. vbi pulchrè loquitur. And. Barb.

b Per Cy. ad hoc vide gl. in l. ſi familia cōmunis. in gl. ꝙ ſemper. in fi. ſi fa. fur. fe. di. & q dixi C. vnde vi. in l. j. & hoc quoad euitationem pœnæ: quoad irregularitatem dic vt not. in cle. j. de homicid.

c Dicit. Vide Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iure. And. Bar.

d Proprijs manibus. De iſto verbo ſuis manibus, vide quæ not. poſt d. Car. in cle. j. de iureiu. Bar. in l. probatorias. C. de diu. offi. & tex in cap. j. de verbo. ſignifi. ibi, ſuis manibus, no. late in tex. meo l. diuus. ff. de iniur. qđ bene not. & omnino vide. Et uide Dominicum in cap. ſi quis uiduam. 50. diſtinct. ubi alle. Ioan. And. in ca. ſicut dignum. de homi. uide tex. in l. per hāc. in uer. ſua. manu. C. de ero. mili. an. lib. xij. & quod ibi no. Bart. Vide Bald. in l. nulli in uer. ſua conſcientia. quia non poteſt fieri per alium. uide Do. in cap. ij. de teſti. in vj. And. Barb.

1 *Iudex ſi iudicat per imperitiam, tenetur inquantum uiro bono æquum uidebitur.*
2 *Iudex in ſyndicatu ſi non poteſt ſoluere condemnationem, debet condēnari pœna corporali.*
3 *Sententia lata ſine dolo an ſit ipſo iure nulla.*
4 *Sententia ſi ſit lata secūdum opinionem doctorum, an iudex excuſetur.*
5 *An autem iudex facit litem ſuam ſi habet arbitrium.*
6 *Quid ſi iudex læſit partem per negligentiam.*
7 *An autem pars iniuſtè condemnata per imperitiam iudicis, ſi non appellat, poſſit agere contra iudicem.*
8 *Iudex primus uel ſecundus an faciat litem ſuam ſi unus male ſententiauit, & alius confirmauit, nec fuit appellatum. & nu. 9.*
10 *Renuntians appellationi uidetur malam cauſam habere.*

Iudices. Not. ꝙ iudices & magiſtratus debet ab Imperato-
re confirmari, aliàs non habent merum imperiū,
qđ verū eſt de iure. Secus de conſuetudine obſeruatur in regijs ci-
uitatibus: vt not. ſuprà de præſcriptio. longi tempo. l. finali. Qui-
dam dicunt ꝙ hoc in Lombardia obtinet per pacem Cōſtantiæ,
ſed non dicunt verum: quia per illam pacem requiritur ꝙ ab Im-
peratore confirmentur, vel de eius licentia eligantur: vt ibi patet.
¶ Not. hic ꝙ iudices non puniuntur pœna talionis, ſed pecunia-
1 ria. ¶ † Quæro, quid eſt delictum ꝙ ſi iudex iudicat per imperitiā
tenetur inquantum bono viro æquum videbitur? Reſpondeo di-
cit g[l]oſſ. in l ſi iudex. ff. de iudic. quia non tenetur inſolidum, ſed
fortè inquantum facere poteſt. Quid enim ſi iudicauit per imperi-
tiam de iuriſdictione vnius principatus, nunquid ſoluet ſibi im-
poſſibile. ff de ſtatuliber. l. cum heres. Certè non argumento. ff. de
iudic. l. ſi filius, ſed contra hoc facit l. 4. §. in eum. de damn. infect.
ſed ibi lata culpa fuit iuri ſcripto non parendo, imò eſt dolus præ-
ſumptus. ff. quod quiſque iuris. l. ſecunda. cum debeat ſcire iura: vt
C. qui & aduerſ. quos. l. prima. & ſi eſt imperitia legum, vt accidit
in aliquibus locis, debet iuxta periti conſilium formare ſentētiā,
dicit Innocent. de officio delega. ſi pro debilitate. & facit C. de in-
genuis manumiſſis. l. ſi auia. ff. de aſſeſſorib. l. prima. vel tantū ad
intereſſe damni, non lucri nec ad extrinſecum intereſſe. vel dic vt
text. & verbum ſonat de collat. bonorum l. ſi quis filium.§. ſtipula
tio. Item interdum poteſt videri æquum, ꝙ non puniatur: vt not.
inſtitutio. de obligat ex quaſi male. in princip. & fortè non puni-
tur iudex de leuiſſima culpa, ſicut nec arbiter: vt C. de pactis. l. ſi
quis conſcribendo. ſicut nec tabellio. C de magiſtra. conueniēdis.
l. finali. nec tutor. vt C. de negotijs geſtis. l. finali. quia neceſſitate
officij facit. C. arbit. tutel. l. quicquid ſi autem iudex eſt in dolo, pu
nitur ad intereſſe partis, & vltra, ſi iſtud iudici videbitur. Dicit hic
Iacobus de Belu. ꝙ ſi iſtud vltra intellexit criminaliter, bene dixit,
quia eſt hic caſus. & C. de pœn. in l. finali. Si autem intellexit ciui-
liter, expone, ꝙ teneatur actione iniuriarum. argument. ff. qui ſa-
tiſdare cogantur. l. ſi verò.§. qui pro rei. & facit C. de excuſationi-
bus tutorum. l. ſeueriter. Item nota ꝙ maiores iudices, maiori pœ
na puniuntur. Item & quia principes maiores dignitates recipiūt,
2 maiori pœna digni ſunt, ſi in officio delinquunt &c. ¶ † Item no.
ꝙ iudex qui in ſyndicatu non poteſt ſoluere condemnationem,
a debet puniri pœna corporali.[a] ſed de conſuetudine eſt ꝙ pona-
b tur in carcere donec ſoluat.[b] Et probatur de confeſ in l. Iul. Sed
nūquid iudex qui debuit condemnare Titium in x. & abſoluit ip-
ſum, & propterea fuit condemnatus in ſyndicatu in x. an. ſoluen-
do x. liberat debitorem, vel poteſt ab eo aliquid repetere. Reſpō-
c deo non. vt C. de ſer. fugi. l. mancipia.[c] & hoc quoniam iudex fa-
cit litem ſuam ex iniqua ſententia: ſecus in executore ſimplici q
facit litē ſuam ex negligētia meræ executionis: vt C. de exa. trib.
3 l. miſſi opinatores. libro x. ¶ † Quæro nunquid ſententia lata ſine
d dolo eſt ipſo iure nulla? Reſpōdeo iudex facit litem ſuam[d] in eo
quo partem damnificat. quia grauat partem de facto prætextu of-
ficij. ff. de euict. l. ſi per imprudentiam. ff de peri. & com rei ven-
di. l certos. & quod enormiter factum eſt, non debet tranſire im-
punitum, & abſque emendatione. vt not. ff. de verb. ſignifi. l. ſi qua
pœna. per Accurſi tamen ſcias ꝙ aliud eſt ſententiare, aliud gra-
uare. nam ſi ſententia non eſt lata de iure, etiam ſi in effectu non
grauet, poteſt tanquam ab iniuria ab ea appellari. ff. de mino. l ait
prætor.§. permittitur. ſed à grauamine niſi grauetur non poteſt
appellari, quia eſſet implicare contradictionem. Et ideo ſi minus
eſt damnum q̄ ſit litis æſtimatio, nō tenetur niſi iuxta æſtimatio-
nem intereſſe, & hoc debet videri bono viro. & ita intelligitur qđ
no. in l. ſi iudex. ff. de var. & extraordi. cog. & in l j.§. qui magiſtra-
tū. ꝙ quiſque iur. & l. 2. ff ꝙ quiſq; iur. No. enim ꝙ quædā ſunt ſen
tentiæ quæ tribuunt ius, licet ſint iniuſtæ, nam iudex habet duas
claues. ſ. poteſtatis & veritatis, & quandoque veritas poteſtati ſuc
cumbit. ff. fa. erciſ. l. cum putarem. ff. de pecu. l. eo tpe. Si tamen ea
poteſt duci ſalua veritate, ducatur vt cum non venitur ꝯ ſnīam,
ſed præter: vt C. de col. l. ſi ſoror. Quædam ſnīæ non tribuunt ius,
quæ ſunt nullæ. Dicit Io. And. ꝙ obiectus nullitatis eſt oſtenſio. c.
j. in fi. de reſcrip. lib. vj. in nouel. & Io And in cle. j. de ſeque. poſ. &
fruc. Item non faciunt ius decreta inualida. ff. de inoffi. teſta. l. filio.
§. contratab. & l. 3.§. ſi cauſa. de bo poſ. per Accur. & tunc iudex
4 qui nihil efficit, non tenetur. ¶ † Sed adhuc reuoco in dubiū, vtrū
opinio doc. excuſet iudicem. Reſpon. aliquando ſic, aliquādo nō,
ſecundum impoſitam dubiorū acerbitatē, ac doctorū qualitatē.
Item propter doctorū opi. nō debet recedere ab opinionibus cō-
e muniter approbatis:[e] vt no. Io. Mona. in c. cupiētes.§. denique. de
elec. lib. vj. vt per Accur. de obl. q̄ ex quaſi deli. in prin. & extrà de
ꝯſti. c. ne innitaris. p Inno. & Io. And & moneo te ꝙ ī dubio à tex.
& regula nō recedas: vt no. de reg. iur. oīs diffinitio. ¶ † Sed nūqd
eſt dif-

ADDITIONES.

a Corporali. vide quod no. Bal. in l. j. C. de pœ. iu. qui ma. iud. vbi dicit ꝙ nō poteſt torqueri: And. Barb.

b Soluat. Et ita obſeruat practica, de qua per Inn. omnino in c. ſacro. de ſen. excom. & quod nota. in l. j. de act. emp. coniuncta l. qui reſtituere. ff. de rei vē. & quod in gl. l. fi. ff. quod ſen. ſine app. reſcin. & de pœ. l. j.§. fi. in ver. deludūt.

c L. mancipia. C. de ſer. fugi. And. Barb.

d Facit litem ſuam. Vide Bal. in l. ij.§. proficiſci. ff. de offi. procōſul. And. Barb.

e Communiter approbatis. Quando iudex habet communem opinionem, illam ſequi debet, quia væ ſoli, vt in c. ij. de ſtatu regu. quod limitat Hoſti. & Ioan. And. niſi communis opi. ſit notoriè falſa, argu. c. capellanus. de ferijs. pro quo tex. l. j. de vete. iur. enu. in ver. ſed neque. vbi tex. ꝙ ex multitudine authorum non debeamus iudicare: quia ſæpè vnus. &c. Si verò non eſt dare communem opi. propter conflictum rationum hincinde, tamen tunc valde vtile eſt habere iudicem propitium, quia poteſt ſequi quem vult. dicit tamen Ioan. And. ꝙ caueat à pœna, c. cum æterni. de reg. iur. in vj. ſed ꝙ non iudicet contra conſcientiam & ſi iudex appellationis retractet illam ſentētiam, ſecundum aliam opi. euitaret pars ad condēmnationem expenſarum. vt no. in c. finem de dot. & contu. nec iudex facit litem ſuam. vt no. in l. cum prolatis. C. de re iudic. Abb. in c. j. de conſtitut.

est differentia, vtrum iudex sit paterfamiliàs vel filiusfamilias. dic
vt not. in d.l. si iudex. & ff. de iudi. si filius. Sed nũquid vbi iudex ha
bet arbitrium facit litem suam? Respon. sic, si non seruat consue-
tudinem: vt no. ff. de infa. l. quid ergo. §. pœna grauior. Et no. ꝙ ar-
bitria non dantur iudicibus: quia actus quandoque nouam, quan-
doque celerem desiderant prouidentiam: vt not. Inno. extra de
consti c. j. & ff. de iniust. test. l. si quis filio exhæredato. tamen non
debet ille qui habet arbitrium, fulminare vel furere. d. c. j. in nouel
la & arbitria quæ dantur intelliguntur concedi secundum mentẽ
legis, & arbitrium intellectus seu rationis, tamen in dubiis standũ
est sententiæ etiam sine moderatione latæ, nisi sit error expres-
sus vel enormitas, expressa. ff. de condi. inde. l. si non sortem. §. hæ-
redi. per Accur. sicut videt hic quando committitur aliquid con-
scientiæ alicuius: vt Rich in c. j. de iurepat. in cle. ff. de inoffic. testa.
6 l. posthumus. §. si quis ex his. ¶ † Quæro [a] vtrum iudex faciat litẽ
a suam propter negligentiã. Respon. sic quatenus partem læsit. tex.
est hic no. & in authen. de quæsto. §. super hoc. coll. vj. non tamen
debet negligere si pars non petit, vt ff de eden. l. argentarius. §. cũ
b autem. & facit quod no. C. de ser fugi. l. cum seruum [b] vbi gl. dicit,
ꝙ iudex non tenetur ponere aliquem ad torturam, nisi petat per
c eum cuius interest. [c] ¶ † Quæro nunquid ille qui non appellat, pos
7 sit contra iudicem agere de imperitia. Respondit Innoc. ꝙ sic, q̃a
cũ diuersæ sunt p̃sonæ, diuersę sunt res, & diuersę causę & formæ
agendi. ita no. ipse extra de sen. exc. pro hoc facit quia nulla lex di
cit, ꝙ qui non appellat, non possit cõqueri de iudice. ergo nec nos
distinguere debemus; vt ff de act. & obl. l. ex maleficijs §. si iudex.
& hic. Præterea hoc probatur euidenter. nam si diceremus con-
trarium, oportet eum appellare, tunc arguo sic, Aut appellatio pẽ
det & non est rescissa per sententiam, & non constat interim de
interesse partis læsæ Aut appellatio est deserta, & tunc idem ac si
non esset appellatum. Aut appellatio est prosecuta, tunc aut sen-
tentia est confirmata, & non potest primus iudex conueniri, quia
ex secunda sententia agitur, vel excipitur, & non ex prima. vt l. ta
le pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. Aut appellatio est pronũ-
tiata iusta, & tunc desinit interesse nisi in sumptibus litis. & sic de
primo ad vltimum concludendo, nunquam iudex faceret litem
suam. & hæc vera sunt. Nec ob. ꝙ ille qui non appellat, videtur cõ
sentire sententiæ, & formæ eius ex iuris fictione, quia hoc verum
est inter partes non quò ad iudicem. & quod non videtur confite
ri ꝙ sentẽtia sit iusta, vt C. arbi. tu. l. cum interdictæ. & ff. de nego.
ge. l. Pomponius scribit. ¶ † Sed pone, primus iudex tulit sñiam à
qua fuit appellatum, & sententia confirmata: ab ista secunda sen-
tentia non fuit appellatum, quæro quis facit litẽ suam, vtrùm pri-
mus vel secundus. Rñdeo ꝙ secundus, quia sñia secunda, est illa
quæ transit in rem iudicatam. Prima enim fuit nouata per secun-
9 dam, & in ipsam transfusa, vt suprà dictum est. † Quid erit ergo
appellatione pendente ad quid conuenietur tunc iudex? Ista quę-
stio fuit disputata per Bar. & videtur ꝙ pendeat ex futuro euẽtu.
ff. ad l. Aquil. l. in lege Aquilia si deletum. & argu. ff. de excu. tut. l.
d diximus [d]. Iudici eñ sufficit si ex actis probabiliter iudicabit. Nã
quando causa apparet ex actis; non dicitur rem in dubio dimitte-
re, vt nota. in c. in pœnis. de regu. iur. lib. vj per Ioan. Mon. Ratio,
quia id quod apparet ex actis dicitur notoriũ, vt in c. per tuas. de
resti. in integ. per Innoc. Item ex omnibus causis etiam nouis, ex
quibus appellatio potest iustificare sententiam defendere. ff. q̃d
cum eo. l Titianus. C. de tem. app. per hanc. Nec ob. iudici didicis-
se testificata. de testib. cum clamor. & quia inter alios res agitur.
Item ꝙ non posset iudex, potest pars pro suo interesse assumere
defensionem iudicis, & opponere, & proponere iura sua ad iudi-
cis defensionem. ff. man. l. idemque. §. & generaliter. ff. de ap. l. si p-
lusorio. & l. à sententia. ff rem ra. hab. l. procurator ad exhi §. j. in-
terest enim victoris saltem apud bonos & graues, sententiam p̃
se latam nõ diffamari. rubor enim est per iniquam sñiam vince
10 re. facit de condi indeb l Iulianus. † Porrò si appellans, de quo su-
perius dixi, renũtiaret expressè appelationi, videtur fateri se ma-
lam causam habere. C. de fide instr. l. 3. & ideo etiam iudex libe
e ratur. [e] Secus in renuntiatione tacita, quæ nõ inducit hanc tacitã
confessionem. C. de iudi. l. properandum. & vide quod not. ff. de
inoffi. test. l. Papinianus §. meminisse. & no. ꝙ per desertionem ap
pellationis purgatur iniustitia pronũtiationis factæ inter partes,
sed non futuræ inter partem & iudicem, & c. vt no. l. j. §. qui magi-
stratum ff. quod quisque iur. per Inno. in c. sæpè. de appellatio. &
per Bar. in dicta sua disputatione, à sententia iudicis.

ADDITIONES.

a Quæro. Vide Ang. in l. 4 §. in eum. ff. de dam. infec. & l. argẽtarius. §. cum au-
tem. ff. de eden. & l. mancipia. C. de ser. fugit. & ibi Bald. And. Barb.

b L. cum seruum aliàs est in l. quicunque. in gl. in ver. interrogar.. C. eo. tit.

c Cuius interest. Et maxime vbi iudex per inquisitionem procederet, & ita maximè si inquisitio esset sic iussa, tamen tunc iudici videtur præsentandũ si ex se non sit negligens, vt per Bar. in l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infec. & Cy. in l. mulierem. C. si manci. ita fue. alie. refert itaque an iudex procedat per accusationẽ, vel per inquisitionem: & sic referre potest aliquis si sit promotor inquisitionis, vel non. de quo uide. suprà. eodem in §. iniuria. in uersicul. materia ista quæritur utrum si accusatur de homicidio.

d L. diximus. Sed in l. quia. §. ex quibus. ff. de alienat. iudic. mut. caus. fac. dixit, ꝙ incontinenti poterat agi ad sumptus. quod uidetur mirum.

e Et ideo iudex etiam liberatur. Not. Bald. hic qui vult ꝙ renuntiatio iuris appellandi, liberet iudicem iniquè iudicantem in syndicatu. idem uoluit do. Ab. in c. pastoralis. §. quia uerò. de off. dele. & idem fuit consultum Papiæ superioribus diebus. ego consulo contrarium & contra Bald. allego eundem in l. fin. § sinautem. C. de tempo. ap. in prin. & in c. sæpè. de app. & in reperto. suprà. Inn. in tit. de app. in uer. appellans. & ibi all. l. cũ proponas. C. de pac. & ẽt hoc sentit d. Pet. in c. sæpe. p̃alleg. & h. d. Saly. in d. l. fi. §. sinaũt. & sic hoc ꝯsuluit Ang. ꝯsi. clxxxvj. & idẽ voluit in l. j. ff. de app. in le. noua. & sic Bal. hic malè loquitur. & l. 3. all. per eum nõ meretur allegari pro dicto suo. Vide quæ dixi in d. consi. apud Lucam. And. Barb.

1 *Conuenticula & coniurationes sunt prohibita.*
2 *Personarum appellatione non uenit ciuitas.*
3 *Receptatores reorum puniuntur.*
4 *Collegium etiam licitum potest cassari, propter mala statuta.*
5 *Collegia omnia illicita appellantur conuenticula. & nu. 6.*
7 *Pedagia colligentes, debent tenere itinera tuta.*
8 *Et quid si dominus promisit omnem deprædationem soluere mercatoribus. &c.*
9 *Fideiussor de iudicato soluendo an teneatur soluere pœnam commissam.*
10 *Ciuitas habet priuilegium non soluendi collectas, nisi pro aquæductu: ciuitas imposuit collectam pro stipendiarijs tandem statuit illam collectam conuertit in aquæductum, an teneatur.*
11 *Statutum per aliud statutum tollitur ipso iure.*

Conuenticula. Diuide in quinque partes. vsque ad
§. Item sacramenta. Primò prohibet
& punit conuenticula. Secundò hortatur episcopos ad pœnã po
nendam. Tertiò, prohibet & punit receptatores. Quartò, punit re
cusantem iurare pacem. Quintò, prohibet & punit illicitas exa-
ctiones. Secũda in §. episcopos Tertia in §. receptatoribus. Quar
ta in §. præterea. Quinta in §. illicitas. Casus: prohibet Imperator
omnibus, ne faciant conuenticula vel coniurationes aliqua cau-
sa: & cuilibet coniuratorum imponit pœnam vnius libræ auri. &
hoc primò. Secundò hortatur episcopos ꝙ violatores istius legis
punire debeant cẽsura ecclesiastica. Tertiò prohibet omnibus ne
receptent violatores huius legis, alioquin pari pœna punientur.
Quartò, dicitur ꝙ si quis noluerit iurare pacem, bona eius publi-
centur & domus eius destruatur Quintò, prohibet fieri exactio-
nes illicitas maximè ab ecclesijs, & statuit contrà facientibus pœ
1 nam in duplum. h. d. † Not. ꝙ cõuenticula & coniurationes sunt
prohibita. dicit Inn. ꝙ si aliquando conspiratio sit laudabilis, ta-
men conspirator repellitur à testimonio. extrà de re iudi. c. cum
a I. & A. [a] ¶ † Secundo, no. ibi dum dicit, inter ciuitatem & ciuitatẽ &.
2 inter personã & c. ꝙ nomine personæ vniuersitas & ciuitas nõ cõ
b tinetur: [b] cum hic ponantur vt diuersa, vt C. de erog. mili. anno. l.
fin. lib. xij. ¶ Tertiò not. ibi, *Singulis coniuratorum.* ꝙ singuli debẽt
puniri de delicto conspirationis. ¶ Quartò, not. ꝙ Imperator mo
net episcopos, & dat eis authoritatem dissipandi cõgregationes
illicitas, sed si bene aduertis modum authoritatis, non dat ipse, q̃a
nec habet scilicet per viam censuræ. de ver. signi. quærenti. dicit
Vegetius lib. 3. de disciplina militari. nunquam ad contumaciam
pari consensu multitudo prorumpit. sed incitatur à paucis, qui vi
tiorum scelerùmque per impunitatem, sperãt peccare: qua pluri-
mi: dicit Aristoteles, cõis custodia regni & ciuitatis est non sinere
vllum

ADDITIONES.

a I. & A. quod tamen limita vt per gloss. in c. veniens. el. j. de testib. & habetur in c. fin. de testib. cog. de quibus conspiratoribus qui sint, habes xj. q. 1. coniurationum. cum quatuor cap. sequenti. vbi apparet ꝙ omnis conuenticula multorum ad actum illicitum potest dici conspiratio, & vide gl. 2. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest.

b Non continetur. Vide dõ. Ant. in c. graue de præben. vbi statutum loquitur de prelato, non habet locũ in capitulo. & sic in persona ficta, vide d. Pet. in cap. nouit. de his quę fiũt à præla. vbi dicit ꝙ si statutũ loquitur per ista verba, si quis, ꝙ non habet locum in vniuersitate. l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. gest. Io. de Imol. limitat ibi, quando esset statutum exorbitans, sed si esset pręter ius, tunc credit ꝙ haberet locum. alleg. l. j. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Fal. & q̃d no. in d. §. hęc verba. ꝙ est no. vide Bal. quicunque. C. de ser. fu. vide Bal. in l. omnes populi. ff. de ius. & iur. in pen. col. do. Petr. in c. j. de consi. in repe. & Bal. in c. sedes. de rescriptis. vbi dicit ꝙ si impetraui ꝯ Titium, & quosdam alios, non venit collegium & ibi dicit ꝙ si impetraui contra personas nõ venit furiosus, vide quę remisi ad Bald. in rub. C. ad Tre. vide Lud. Ro. cõsi. cxciiij. de pœ. in c. dilecti. de fo. compe. Compo. in c. nimis. de exces. prela. vbi dicit ꝙ statutum loquens per verbum, si quis, non comprehendit vniuersitatem. alleg. c. j. de vsu. & vide. d. Pe. in c. dilecto. de foro competen. vbi dicit ꝙ priuilegium concessum Anglicis comprehenderet collegia & personas fictas. alle. Bar. in l. j. ff. ad munici. & l. mortuo. ff. de fideiuss. Andr. Barba.

3 vllum crescere prætor commensurationem.¶† Quintò no. ꝙ receptatores puniuntur. No. tamen ꝙ non tenetur quis tradere vasallum suum inimicò suo etiam si fecerit mille delicta, quia tenetur eum etiam iustè defendere. Item dicit glo. ꝙ fallit. in coniunctis personis. Tu dic ꝙ nec etiam coniunctis personis, licet receptare violatores pacis, nisi excusentur propter ignorantiam. ff. de recep. l. j. & 2. quam probabunt per iuramentũ nisi sit notorium. & no. per glo. hic post iam. Not. pœnam destructionis domorum
4 eorum qui faciunt conuenticula & conspirationis. ¶† Extrà not. ꝙ propter mala statuta, etiam licitum collegium debeat cessari. ff. de va. & extraord. cri. l. sub prætextu. per Bart. & in l. fi. de colle. illici. ff. & ideo coguntur sua statuta edere Potestati, & episcopo. Et episcopi contra mala conuenticula habent iurisdictionem à iure ciuili vt hic, quod est not. dignum. Item nota ꝙ ille qui non iurat pacem, nõ habet beneficium pacis. Item nota ꝙ illicitæ exactiones prohibentur. Vltimo nota ꝙ ligæ quæ fiunt inter ciuitatem & ciuitatem, sunt prohibitæ. ꝙ non seruatur in Italia secun-
a dum glo. [a] †Item not. quòd omnia collegia illicita appellantur
5 conuenticula & videtur quòd non possit alicui de talibus collegijs legari, quia sunt damnata collegia & collegiati. vt not. C. de sac. sanct. eccl. l. j. quod credo verum, quia ista constitutio hanc pœnam, non imponit, & contenti esse debemus pœnis lege com-
b prehensis, vt ff. de verb. obl. l. si ita stipulatio facta sit.[b] † Illud cõ
6 fiteor ꝙ istæ congregationes non habent iura collegij, quia cum iura collegij sint publici iuris, oportet ꝙ concedantur à superiore. & not. extra de offi. ordi. ca. cum ecclesiarum. per Inno. & in nouel. Vltimo not. i. licitas exactiones debere reddi in duplũ, & istud dicit ista constitutio, quod intelligitur de regalibus. quod dic vt
7 dicam infrà. quæ sunt regalia. c. j. † Sed istud est valde no. ꝙ colligentes pedagia debent tenere itinera tuta, vnde si fit aliqua robaria in eorũ curia, & territorio: seu districtu ab eis possessis, vbi exigunt à transeuntibus pedagia, tenentur ea restituere, vel malefactorem exhibere. ff. de incend. ru. nau. l. ne quid. secũdùm Ar
c chid. qui ita no. xxiij. quæst. v. si quis peregrinos. quod not.[c] † Po
8 ne, ꝙ dominus territorij promisit quibusdam mercatoribus in suo territorio deprædatis soluere omnem quantitatem quæ ꝓbabitur ab ipsis robatoribus, sub pœna dupli. modo probatur ꝙ robaria fuit facta de certis rebus sed earum æstimatio non probatur aliter quàm per iuramentum, & inde secuta est condemnatio contra dominum ponamus in centum, quam condemnationẽ dominus nõ soluit: quæritur, an dominus tenetur ad pœnam dupli secundùm formam pacti? & videtur ꝙ sic. nam certum est ꝙ hic præcessit crimen & dolus delinquentium. sed lege cauetur ꝙ vbicunque constat de crimine, tũc interesse vel damnum probatur per iuramentum. l. ij. & l. in actionibus. vbi plenè. ff. de in litem iur. & hoc propter difficultatem probationis, vt not. in l. semper. §. in hoc interdicto. ff. quod vi aut clam. & insti. de verb. obl. §. pe. & C. vnde vi. l. si quando. & per Inn. extrà quod met. cau. c. si. Secundò, probatur sic, cum super aliqua obligatione antecedente interponit noua conuentio ista noua cõuentio informatã cã prima, & eius nouam sapit, vt ff. de verb. obl. l. stipulationum. §. conuentionales & l. triticum. eod. tit. Est enim talis censenda conuẽtio, qualis est materia super qua interponit, vt no. ff. de act. l. emp-
d torem. §. qui autem. & ff. de vsu. l. si stipulatus[d]. & ibi Bart. sed ista stipulatio fuit interposita super materia criminis, de cuius natura est, vt licet actus ipse non probetur per iuramentum: tamen ad ꝓbandum damnum & interesse sufficit iuramentum. Cùm igitur ista promissio habeat originem à materia per iuramentum probabile. ergo & in ipsa sufficit iuramentum. Tertiò probatur, quia vbi aliquid inest alicui actioni respiciens illius causam, non solum inest illi quæ directè & immediatè causatur ab illa, verumetiam occasionaliter procedenti ab eadem causa, vt ff. de dona. qui id quod & ff. de fideiussor. l. tutor. Sed facultas probandi inest actioni respicienti causam, ergo inest actioni respicienti causatum. & vbi pœnalis stipulatio interponitur sub præcedenti obligatione, intelligitur interposita, secundùm naturam illius, vt ff. de verbo. obligat. l. quidam cùm filium. nec mirum. quia ad illam fit relatio, vt ff. de iureiurand. l. sed & si possessori. §. sed si rerum. Præterea nomine probationis continetur nõ solùm probatio visus, sed probatio coniecturalis, dummodo lex habeat coniecturam ꝓ veritate vt ff. de conditioni. & demonstrat. lege Lucius. Sed hic apparet, ex coniecturis legum referẽdo nos ad obligationẽ, prout concernit ipsum robatorem, ergo talis intelligitur facta promissio, qualis demonstratur ex causa præcedente. In contrarium videtur, nam ista promissio habet in se conditionem si probabitur, vt ff. de verborum obligationib. l. q Romæ. §. Augerius. Sed ista probatio per iuramentum non est propriè probatio, sed est suppletio. Aut est releuatio ab onere probandi, vt ff. de iureiurãdo. l. eum qui. in princi. & si posset dici probatio, est summaria & non plena, vt ff. ad exhibendum. lege thesaurus. quæ non sufficit vbi agitur de pleno & graui præiudicio, vel vbi forma cõtractus, vel vltimæ voluntatis requirit probationem veram sic ri: vt ff. de cõdi. & demonstrat. l. Lucius. facit quod not. in l. j. §. si ea. de vend. In possessio. mitten. ff. ad Carb. l. 3. §. causæ. iuramentum enim est patrocinium summariæ cognitionis. & vide quod not. C. de iure delibe. l. fi. §. in computatione. per Cyn. ergo non est impleta conditio sub qua promissa est pœna Natura enim conditionum hæc est, ꝙ debẽt formaliter & indubitabiliter de iure communi ad vnguem adimpleri: vt ff. de condi. & demon. l. Mæuius. & l. qui hæredem. in prin. & d. l. qui Romæ. §. Augerius. & quod not. in l. ij. C. de institu. & substitu. Præterea iste dominus intelligitur promisisse illud ad qđ de iure tenetur. ff. de prob. cùm de indebito. ff. de solutio. l. si is cui. §. Flauius. Sed dominus teritorij non tenetur, nisi contra eum liquidè probetur de rebus: vt not. ff quando ex fac. tu. l. j. per Dyn. & d. l. si quando. C. vnde vi. per Cyn. Item non videtur promittere, nisi quod suo nomine debet. argu. ff. de solu. l. & magis. Item verba ambigua debent intelligi secundum id quod est verisimile: vt not ff. de pac. l. veteribus. & ff. de regu. iur. l. semper in stipulationibus. Itẽ iuramentum est quædam probatio ficta de qua non debet intelligi verbũ ꝓbationis simplr ꝓlatũ: qa ex hoc sequeret incõueniẽs. scilicet ꝙ qs obligaret se ad indebitũ, & sic eẽt oblo sine cã, & posset elidi per exceptionẽ doli, & maximè quando est obligatio sine cã, & obligatio esset pœnalis & odiosa: vt ff. de exce. doli l. 2. §. circa. Præterea vbicunque est noua materia, insurgit actio & retinet suam propriam naturam: nec recipit aliquod extrinsecus ratione alicuius præambulæ obligationis. vt ff. de noua. l. aliam ff. de re iud. l. iiij. §. si ex conuentione Sed ista est noua obligatio exorbitans à forma obligationis legalis propter pœnam insertam. ergo debet iudicari sua propria natura inspecta, secundum quam interesse est probandum, non iuranđum. vt C. de fen quæ pro eo. l. j. §. in alijs. Præterea, communiter dicimus, ꝙ vna actio nõ solet sortiri naturã alterius odiosam, licet loco illius surrogetur. vt ff. de peti. hære. l. itẽ veniunt. §. cum prædiximus & not. in l. certi condictio. in princ ff. si cer. pet. Item ꝙ credatur iuramento est introductũ odio delinquẽtis, qui tenetur ex delicto & ideò cõtra eum nõ ꝓbaretur. Sed dñs q tenetur custodire territorium suũ, ex quasi delicto tenetur, & iõ contra eum nõ probatur interesse per iuramentum, quia non inest dolus, & confirmo sic. determinata causa, id est doli in delinquente determinatum habet effectum. ff. de iureiuran. l. admonendi. C. si ex fal. instrumen l. iij. ff. de leg 2 l cum pater. §. dulcissimis ff. de acqui pos. l. si is qui animo. ff. de calumn. l hæc actio Præterea, sentẽtia de qua proponitur non fuit rationabilis: ergo nec debet inferre præiudicium super pœna de qua non fuit iudicatum. ff. de ver. obli. l. qui Romæ. §. duo fratres. Item sententia non fo et maioris efficaciæ esse quã sint ipsæ probationes à quibus dependet, cùm ex ipsis probationibus sumat effectum. vt ff de iureiuran. l. sed & si possessori. §. final. cum l. sequent. Hanc partem teneo: quia de pœna nihil fuit cognitum nec iudicatum vt ff. de condi. inde. l. fina. §. final. circa quam rationem potissimè vide in d. l. qui Romæ. §. duo fra-
9 tres & in l. & ex diuerso. ff. de rei vendic. vbi per Bart. † Quid ergo erit in fideiussore de iudicato soluendo, vel alio spontaneo fideiubente, puto etiam sine dubio pœnam committi & sententiam debere dici iuridicam. vide ff. iudi sol. l. ex clausula. & l. cum quærebatur. Nec obstat ꝙ in plus videatur facta fideiussio, per no. in l. sicut reus. ff. de fideiuss & per Bartol. in l centum Capuæ ff. de eo quod cer.
10 loco. ¶† Vlterius quæro de tali quæstione. quædã villa habebat ab Imperatore immunitatem concessam ex certa scientia, quod non tenetur soluere collectam aliquam per ciuitatem suam imponendam, excepta ea quæ imponeretur causa aquæductus, qui est priuilegiatus, vt l. final. ff. de riuis. accidit quòd ciuitas imposuit collectam pro stipendiarijs: tandem statuit illam collectam conuerti in aquæductum: quæritur an villa teneatur. Et videtur ꝙ sic. quia licitum fuit ciuitati maximè non indigenti stipendiarijs, mutare consilium & conuertere in alium vsum, vt l. legatum. de admin. re. ad ci. perti. Item in potestate ciuium erat mutare conditionem & modum. & ff. de adi. lega. l. 3. §. conditio. & l. alumno. §. Seia. & §. qui filias. Item quoties vnum dispositum habet se consecutiuè ad aliud, remotio antecedentis destruit consequentiam. eo. ti. l. alteri. & l. à filio. §. matri. suæ. Itẽ recessum est ab ordinatiõe priori & est factus transitus ad posteriorem alterius qualitatis, & ideò prima ꝓuidentia est sublata à quadam pœnitentia, nõ aũt transfusa ꝑ reloquendo. Vltimò ergo spectemus: quia aboliti est principiũ
11 ff. de mi. test. l. tribunus. §. vi. †Statutũ eñ p aliud statutũ tollit ipso iure ff. de legi. l. sed & posteriores. & ex legibus abrogatis non est arguẽdũ. C. de la li. tol. l. j. i prin. Præterea nos dicimus, ꝙ ea q nõ du rant

ADDITIONES.

a Secundum gloss. Et Bart. in l. fin. ff. de coll. illi. ff.
b Facta sit. In auth. de non eligen. secund. nub. 3. si autem non valuerit. in vers. nec qualibet est lex tale quid dicens.
c Quod not. Et dixi supra qui feud. da. poss. & infrà quæ sint rega. c. j. vbi dixi ꝙ soluens pedagia non potest capi. pro represalijs.
d Si stipulatus. Et not. in l. stipulatio ista habere licere. in prin. & in l. si quis eum al. ter. de verb. obl. per gl.

rant in ſubſtantia durāt in qualitate, vt patet in peculio caſtrenſi quod non durat in ſubſtantia filio emancipato, quia non dicit peculium & ex hoc non durat priuilegium teſtamenti. C. de inoff. teſt. l. fi. Sed in ſubſtantia. i. in cauſa non durat iuriſdictio prima quæ tranſiuit in nouam & oppoſitā ſpeciem & figuram, ergo non debemus intueri primum diſpoſitum, ſed vltimum effectum, à quo villa nō reperitur exempta. Item diſgreſſio de vſu ad vſum facit aliā rem cenſeri, vt in ca. quia contingit. de relig. domib. in cle. Qñq; enim vtendi qualitas eſt præfixa loco formæ, vel finalis cauſæ, tunc ea mutata, non eſt illud idē, ſed aliud & aliter. ff. de ꝯdi. & demon. l. Mæuius. ff de vſufru. l. itē ſi fundi. §. fi. Item nō inſpicimus initium, ſed effectum in quē eſt facta diſgreſſio, vt ff. de iure dot. cū in fundo. §. ſi fundus. Itē nō eſt hic vnum initiū, ſed duo, diuerſo tp̄e cedētia, vt inſti. qui. mod. teſt. infir. §. poſteriore. igitur villa tenebit cōtribuere ad munus aquæductus, ad quod munus collecta redacta eſt. facit quod no. Cyn. C. de ſac. ſan. ecc. l. placet. In ꝯrium vr ratione primæ formæ, & ratione immunitatis executæ & ratione cōuerſionis determinatæ. Conſidero enim ꝙ multū refert vtrum illud originaliter eſt ordinatū ad aliquē finem, vel accidentaliter cōuertat in alium vſum, an verò procedente noua diſpoſitione ſequat nouus effectus. Primo caſu taliter eſt in ꝯuerſione qualiter eſt in origine. de do. inter virum & vxorē. l. ſi donatæ. §. ſi ſponſus. de pac. l. iuriſgentiū. §. adeò. Secundo caſu inſpicitur noua diſpoſitio. ff. de ꝯhen. emptio. l. pacta ꝯuenta. §. Paulus. Cum hic ergo nō fuit de nouo facta impoſita ſiue collecta, ſed fuit ordinatum ꝙ aliqua quantitas in alium vſum conuerteret, & ad illam quantitatē nō fuerit per prius villa obligata, nec verba ſe habeant ad obligandum de nouo. & ſic non habent ſe ad nouam diſpoſitionē, ſed ſolum ad rem diſpoſitam, non tenetur villa quæ reperit ſortita iam exceptionis effectum, imò verius nō incluſa in dictione ex qua pēdet obligatio. Eſt ergo hic origo & perſeuerentia eiuſdē immunitatis Sol. conſidera verba. Aut eſt nouus modus, ſed nō noua obligatio, tūc immunitas perſeuerat. Aut noua obligatio & nouus modus, & tunc ſecus, quia ſi noua indictio eſt, inſpicit tunc vltima diſpoſitio. ff. loca. l. cum in plures. §. lege dicta. Non obſt. illud generale, omne ſurrogatum. &c. quia hoc ſecūdo caſu non eſt ſurrogatio, ſed differens omnino diſpoſitio, cui nihil ineſt de qualitatibus primis. & ſic non obſt.

1 *Sacramentum metu interpoſitum non valet.*
2 *Sacramenti ſpecies eſt duplex.*
3 *Sacramentum ſeu iuramentum quid ſit.*
4 *Sacramentum an requirat tactum euangeliorum.*
5 *Quid de iuramento impuberis.*
6 *Quid in adulto.*
7 *Metus quotuplex eſt: & qualiter probatur. & nu. 8. & 9.*
10 *Authentica ſacramenta puberum. quę eſt C. ſi aduerſus vendi. an ſit odioſa, an fauorabilis.*
11 *Iuramentum obligat mulieres iurantes ſuper contractibus.*
12 *Iuramentum ualidat renuntiationem factam à minore ſuper hæreditate paterna.*
13 *Statuta terrarum an poßint obuiare Authenticæ ſacramenta puberū. & nu. 14.*
15 *Iuramentum prælati an validet contractum celebratum cum eccleſia.*
16 *Iurare adultus in vltima voluntate an debeat.*
17 *Teſtator ſi iurat non reuocare teſtamentum, ſi aliud facit, an valeat.*
18 *Rex an poßit facere diuiſionem ſui regni inter filios.*
19 *Et an poßit donare filijs non emancipatis.*
20 *Iurans ſe non denuntiaturum maleficium: an iuramentum ualeat.*
21 *Iudex an poßit interdicere adulto, ſicut prodigo, ne contrahat ſine curatore.*

Item ſacramenta. Diuide in duas partes Primo Imperator confirmat ſacramenta puberum licita. Secundò caſſat illicita. Secunda pars incipit ibi, per vim autem. Caſus. Imperator confirmat ſacramēta puberum ſponte facta ſuper ꝯtibus rerum ſuarum, & ea pręcipit inuiolabiliter cuſtodiri. Deinde caſſat iuramentum ꝑ vim & metum extortum etiam à maioribus, maximè ne querimoniam faciāt malefactorum commiſſorum, & nullius momenti eſſe vult. h. d. Iacobus Bel. ¶ Nota ꝙ contractus adulti firmatus iuramento beneficio reſtitutionis in integrum, non reſcinditur.

1 ¶ † Nota ꝙ iur̃m per metum interpoſitum eſt ipſo iure nullū, etiam ſi ꝯtus principaliter non eſſet ipſo iure nullus, ſed veniret reſcindendus per actionē quod metus cauſa. Et de metu crudelitatis, vide de ſenten excom. ca. quod de his. per Innoc. Et ꝙ quæſtio metus dirimat arbitrio iudicis: vide extrà quod metus cauſa c. cū dilectus. per Inno. Metus aūt probatur ex indicijs & inimicitijs pręcedentibus. de electione. bonę de appellat. bonę. per Inn. de re iudic. paſtoralis. in cle. de foro compet. c. j. eadem compilatione. Eſt & triplex metus. ſcilicet concuſſiuus, vt qui per minas potentis infertur. Item impreſſiuus, vt qui per carcerem, vel verba actu interuenientia infertur. Eſt & metus ſuſpicionis non temerariæ ſed violentæ. l. nouiſſimè. ff. quod fal. tut. aut. & vide quod not. ff. quod metus cauſa. l. metum. § volenti. ff. de nou. operis nuncia. l. de pupillo. §. hæc autem. per Accurſi. Et conclude ꝙ iuramentum adulti dat ſoliditatem ꝯtui ceſſante dolo & metu. & hoc intendit iſte §. concord de iureiur cū contingat. & c. j. de pac. in vj.

2 ¶ † Modo ſuper ſingulis verbis iſtius §. gl. & doc. formāt diuerſas quæſtiones tam hic, q̃ in authentica, ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendi. ſed hic eſt ſolennior gl. quàm alibi. & ideò eam bene ſtudeas, & tamē quædam addam quæ negligenda non ſunt. & præmitto ad euidentiā ꝙ duæ ſunt ſpecies iuramenti: nam aliud eſt aſſertorium, aliud promiſſoriū Aſſertorium eſt de præſenti, vel de præterito, de quo plenè nó. ff. de infami. l. Lucius. Promiſſorium autem eſt duplex, vnum, quod ſtat per ſe, vt qñ quis iurando pollicetur: vt ſi iuro me daturum tibi decem, ex quo iuramento non oritur ſ̃m ius ciuile actio, quia eſt quoddam votū reſpectu diuini numinis & reſpectu hominis cui iuratur. Iuramentum eſt quædam pollicitatio, non autem eſt propriè ꝯtus nominatus vel innominatus, quia eſt hincinde par. fallit in operis libertorum, quo caſu ex tali iuramento oritur actio in factum vt no. in l. j. C. de operis libertorū. Sed de iure canonico compellitur iurans officio iudicis, per cenſuram eccleſiaſticam tale iuramentum óbſeruare vnde dicit Inno. ꝙ ex iuramento vel nudo pacto non oritur ciuilis vel canonica, ſed officium iudicis vt ipſe no. extrà de iudic. c. nouit. in gl. ij. verſic. item dicimus ꝙ iſte modus. Aliud eſt iuramentū quod adhæret ꝯtui vel diſtractui, & venit ad confirmationem & ſoliditatem eius, & tunc aut non eſt improbata ſubſtantia ꝯtus, ſed forma id eſt ſolenniras extrinſeca deerat. & ideò ꝯtus non valebat, vt ex defectu ſolius ætatis in alienatione rei minoris facta ſine decreto, & tunc loquitur iſta authen. quæ dicit ꝙ iuramentū habet indicere ſoliditatē in ipſo ꝯtu. Aut erat improbata ſubſtantia ꝯtus ratione doli vel metus vel alia ratione immutabili, quæ habet in ſe perpetuam cauſam prohibitionis, & tunc loquitur iſte verſi. in §. per vim autem. conſidera enim ꝙ in princ. huius §. non fit alienatio ꝯ legem, ſed fit ꝯ formam legis. non enim prohibetur ꝓdium minoris vendi, ſed prohibetur ne ſine forma vendatur, id eſt ſine decreto, quod ob æs alienum interponitur, vt C. de prædijs minor. lege ob æs. Et ideò ſacramento interpoſito validatur alienatio ſ̃m Simonem Vicentiū & alios. Sed in ſecundo reſponſo huius §. ibi, per vim autem. &c. ꝯtus qui celebratur per metum vel vim, vel dolum erat improbatus propter malos mores. quinimo dicit Innoc. ꝙ vbi eſt metus, ibi non valet actus de iure naturali. vt ipſe not. extrà de elect. quia propter. quia eſt ꝯ liberi arbitrij ſupremum theſaurum hominū à Deo datum. ff de fideicommiſſ. lib. l. Paulus Legiſtæ tñ non fatentur hoc in ꝯtibus, quia coacta voluntas, voluntas eſt: vnde oritur naturalis obligatio, ſed ineſſicax. vt no. ff. de regulis iuris. lege velle non creditur. & ff. quod me cau. l. ſi cum exceptione.

3 §. in hac. ¶ † Secundò præmitte quid eſt iuramentum, nam iuramentum eſt dictum aſſertum, vel promiſſum ſacræ rei atteſtatione firmatum ſ̃m fratrem Ray de Penna Forti. vt ita dixerim eſt factum apud acta Dei viuentis. ar. C de teſtam leg. omnium. quod debet eſſe verum, iuſtum & ex animi deliberatione ſeu certa ſcientia procedente. Vnde erronea iuramenta ſunt inualida. argu. ff. fam. erc l. ſi filia in prin. & C. plus va. quod agi. lege fi.

a & C. de non numerat pecun. lege fin. a ¶ Tertiò præmitte ꝙ ille qui non obedit legi, videtur facere ꝯ bonos mores. & ideò non valet iuramentum tendens ad contemptum humanę legis. fallit in his quę ſunt de iure ſpeciali: quia iſta iura ſpecialia facilius tolluntur, niſi ſint talia quibus maior non poſſet renuntiare. vt in Macedoniano. ita dicunt gl. & doc. vbique. & no. in c. non eſt obligatorium. de regulis iuris, libro ſexto per Ioannē Monachū. Conſidera an iuramentum dicatur principale, an acceſſorium contractus. Dic ꝙ ſi in actu ſubſtantiando eſt neceſſarium dicit principale. Sed ſi in actu protegendo nec rūpatur, dr̃ acceſſoriū de hoc no. in eo cap per Ioannē Monachū. verba ſimilia habes.

4 ff. de tranſ. l. controuerſia. ¶ † Quærit vtrū iur̃m requirat tactū ſacratū ſcripturarū? & dicit Inn. ꝙ in omni iuro ſolenni requirit tactus euangeliorū. facit c. vt circa. de elec. lib. vj. vide ad hoc bonū textū, in cle. j. §. porrò. de iureiuran. ſed ſuper altari iurari pōt, eſt enim ſacrū in ſacro vt C. de re. cre. l. generaliter. in fin. Si aūt nuda voce iurat, iſtud non appellat propriè ſacramentū, ſed verbū. vt no in auth. de man. prin. §. ſed neq; hæc coll. iij quæ dicunt verba de cōſuetudine: tamen ſufficit ꝙ iuretur ſuper qualibet ſcriptura in qua Deus nominetur, vel aliquid de euangelio contineatur ſecundū Iacobum Bu. in authen. ſacramenta. ergo & ſuffi-

ADDITIO.

a L. fin. Pro hoc facit tex. hic dum dicit ſponte & in c. j. & c. cum contingat. de iurein.

& sufficeret iurare super quadam tabula picta vbi esset maiestas
Dei vel sanctorū Tu dic ꝙ dēt seruari ꝯsuetudo. qa ꝯsuetudo q̄
dat formam aliquam est seruanda, aliter non valet quod fit, vt
5 not. in Spec. de instr. edi. §. breuiter. parum post princip. ¶ † Se-
cundò quæritur quid de iuramēto impuberis plenè capacis do-
li. Respondent quidam, ꝙ dolus repræsentat eum maiorem, sed
hoc nulla lege cauetur. nā si malitia repræsentaret cum adultū,
non tñ repræsentaret eum esse ętatis perfectæ: & ideo dato ꝙ
ꝯheret reatū periurij: tñ non solidatur actus, Itē quia lex diffinit
ętatē, & nō est nostrū aliquid addere, vel detrahere diffinitioni
legis, vt ff. de iureiu. l. qui iurasse. in prin. Porrò pupilli in oībus re
bus infirmum iudicium est. ff. de manumis. vin. l. fi. C. de test. l. vl
a ti.[a] ¶ † Tertio, quæro quid in adulto curatorē habente qui æq-
6 paratur pupillo qui absente & ignorante curatore vendit præ-
diū suū, & iurat: nunquid valet iuramentū cessante metu & do-
lo aduersarij. *Communiter doc* dicunt ꝙ sic. & est rō, quia iuramē-
tum repræsentat eum maiorē: ergo fingit ipsum non habere cu
7 ratorē. ¶ † Quarto quęro, quia duplex est metus. s. metus expres-
siuus mortis, vel cruciatus corporis, Itē metus tacitus. i. parētis
vel dñi, cui nō audet ꝯdicere, vt no. ff. quarū rerū act. non det l. j.
8 §. q onerandę. & est tex. no. in l. pe. ff de fur. † quomodo proba-
bitur iste metus velatus, & in corde retentus, Respōdeo, ex qua-
litate personarū. iuxta no. per Bart. in simili. ff. de no. ope. nun. l.
de pupillo. §. si quis ipsi prætori. Item, certè præsumitur dolus
b contra minorem cōmissus ex enormi ipsorū læsione[b] vt quia
faciunt venditionem de omnibus ipsorū bonis: vel renuntiant
hæreditatibus sibi debitis. C. de collatio. l. pactū. nā ex enormi-
tate facti pręsumitur ꝯsilium animi facit qđ no. Bar. in l. vlt ff. de
pto. stip. vbi ipse dicit, arbitrat̄ p̄sumit̄ esse in dolo si enormiter
c lęsit parē.[c] Ita dicam in ꝑposito. ad hoc. ff. de transf. l. cū hi. §. in
cā. cum seq. §. tamen nos vidimus de cōsuetudine seruari ꝯriū:
quia minores faciunt refutationem coram tutoribus & procu-
ratoribus eorū, & tales refutationes seruantur vt not. in l. iij. §.
contra ff. de contra. iud. tute. tamen glo. ibi maturè loquitur: qa
d dicit ꝙ tunc valet refutatio quando non interuenit fraus.[d] & bo
ni præsides talia iuramenta & illicitas extorsiones per capturā
personæ faciunt relaxari & cassari. l. illicitas. de offic. pręsid. &
ego multoties vidi fieri & hæc vera sunt, siue iuramentum in-
teruenıat super promissione, siue liberatione, siue super ꝯcessio-
9 ne. † Nā si dicat interuenisse fraus, rescindit iuramentū, ꝓbata
fraude & hęc cognitio ratione iuramēti pertinet ad episcopū;
si iurans viuit propter vinculum sacramenti. Sed si est mortuus
potest de hoc cognoscere etiam iudex secularis. Vel dic, ꝙ aut
est dubiū de validitate iuramenti: & cognoscit episcopus etiam
mortuo iurante, quia hæres sortitur forum defuncti ff. de iud. l.
hæres absens. & in c. 2. de pact. li. 6. Aut est dubium de obseruan
tia iuramenti, & tunc etiam iudex secularis potest cognoscere,
ant sit seruandum, vel non, siue agatur, siue excipiatur. C. de trā-
sa. si quis maior. Ita debet intelligi quod no. in c. vlt. de fo. com-
pe. li. 6. in nouel. & qđ no. Inn. & Host. ex̄ de iureiu. c. veritatis. &
in c. 2. de pact. in vj. & in omnibus istis locis not. ꝙ iuramentum
e nō extenditur ad hæredem iurantis,[e] respectu episcopalis of-
ficij & iurisdictionis personalis, quæ respicit censurā & reatū in
hærentē periurio: licet Abb cōtrà, p c. vlt. de sepul. vbi videas in
10 nouella. & in dicto ca. veritatis. ¶ † Quæro nunquid ista auth. sit
fauorabilis, vel odiosa. Quidam dicunt ꝙ est fauorabilis, quia
continet fauorem animarum. Alij dicunt ꝙ est odiosa, quia per
niciosa, per quam adulti multis periculis subijciuntur & tacitis
fraudibus exponuntur, quia fraudes sunt difficilis probationis.
vnde dicit Cy ꝙ ista auth. multos misit ad inferos, & ꝙ nō po-
test facere contra iniquitatē huius auth. cui iniquitati adhęrent
11 ēt canonistę. † Vltra etiam statuēdo ꝙ idem sit in muliere iuran
te super alienatione rei dotalis: & sic remanet miserabiliter in-
dotata. vnde tex. dicit, infelix mulier indotata: & hoc ēt contra
publicam vtilitatem, vt ff. sol. mat. l. j. & ꝯ omnes naturales ratio
12 nes quæ ponuntur in l. assiduis. C. qui pot. in pig. ha. † Et ideo
maturum consilium ex dictamine naturali requiritur, vbi le-
gibus renuntiatur, vt in filio iurante super hæreditate futura, &
ipsius renunciatione, quod est peius secundùm Cyn. cùm ten-
dat contra naturalem pietatē, & contra ius gentiū, & contra ius
sanguinis, vt ff de reg. iur. & ff. de pact. l. ius agnationis quia san-
guis est ipsa agnatio, & ius profluens à sanguine, & est ipsa suc-
cessio. adde ad idē in ratione sui. ff. sol. mat. l. alia. §. eleganter. &
qđ no. ff. de re iud. l. si conuenerit. ideo ius ciuile habuit meliora
motiua, id est magis conformia naturæ naturatæ. Sed ius cano-
nicum respicit bonum animarum, & ipsius dei reuerentiam &
timorem, & ideo non haberet locum in sacramento Iudæo-
rum, & hæreticorum, vel excōmunicatorum in se, quia vincula
f sacramentalia actiuè vel passiuè non cadunt in ipsis[f] qui non
sunt de sacro ouili. Vel dic contrà, quia arctat eos Imperator, vt
13 hic argu. est de heretic. l. quoniam. §. inter se. † Quid ergo: nunqd
possunt statuta terrarum huic auth. obuiare. Respōdeo, sic ꝓhi-
bendo iuramentū, tam præstari quàm recipi: nam statutū ex cā
potest annihilare iusiurandum. quia lex vim apostolici hēt: vt
not. in l. adigere. §. fin. ff de iurepa. ff. de leg. j. l. si quis inquilinos.
§. fi. ff. de pact. iurisgen. §. & generaliter. C. de leg l. non dubium.
& ibi plenè notaui. Item statutum potest tollere hanc fictionē
g quæ est ꝙ adultus iurando fingatur maior[g]. Item potest intro
ducere nouam formam, puta, ꝙ debeāt interesse consanguinei,
vel amici, quorū p̄sentia suspicionē fraudis amouet. vt C. de his
quibus vt indig. l. polla. C. de transac. l transactionem. ff. de bon.
h poss. l tutor autem.[h] ¶ † Pone, adultus concessit feudum cum
14 iuramēto, non adhibitis paribus, nunquid istud iuramētum est
seruādū? & videt̄ ꝙ sic: vt in ista auth Sed cum pares debeāt esse
testes & sic hoc est de solennitate probationis, non credo ꝙ de
isto iuramento constet legitimè. Item esto ꝙ iuramentum sup-
pleret defectum ętatis, non tamen suplet alios defectus. & adde
quod no. Bar. ff. de fideius. l. si quis pro eo. in princ & adde quod
not. suprà si de feu. fue. contro. inter do. & agna. in c. si quis per
15 xxx. ¶ † Quęro vtrum iuramentum pręlati det aliquod robur
contractui cum ecclesia celebrato. Respondeo non. vt extrà de
deposito. c. grauis. in nouella. Quid si prælatus iurat vna cū capi-
tulo. vide suprà in præludijs circa tertiam diuisionem feudorū.
& de iuramento prælati dixi. C. de rebus credit. in l. generaliter.
16 & C. de pact. ¶ † Quæro nunquid in vltima voluntate si necesse
ꝙ adultus iuret. Respondeo nō, si est mera vltima voluntas: se-
cus fortè si esset ꝓmissio cā mortis, vt ff de lib. leg. l. Aurelio. §.
17 Caius. adde. ff. de do. cā. mort. l. vbi ita donatur. † Quæritur si fa-
ciens testamentum iurat non reuocare, vtrū valeat si reuocet.
i Antiqua quæstio est, tamen veritas est[i] ꝙ valeat. & est ratio qa
inter testatorem & hæredē nulla est obligatio quæ possit tali iu-
ramento firmari, vñ ex quo nō surgit ius ad aliqđ per tale iura-
mentū, vt dicimus in simili. C. de arbit. auth. decernimus. licet
Iacobus But. dicat ꝙ fortè de iuramento est aliud, tñ malè dicit
per l. stipulatio hoc modo. de verb. oblig. nam nō potest iurans
facere quòd leges non habeant locum in sua dispositione. ff. de
lega. j. l. nemo potest. ff. de pact. l. ius publicum. hoc tenet Cy. in l.
K j. C. de sacrosanc. eccles.[k] Quæ fuit de facto in Rege Arragonū,
qui habebat duos filios: vni assignauit regnum Arragoniæ, alij
regnum Maioricarum, & iurauerunt ipsi fratres dictam diui-
sionem perpetuò ratam tenere authoritate & consensu dicti
Regis interueniēte. posteà idem dominus Rex fecit inter filios
quasdā substitutiones, quærebatur quid iuris. Dicit Old. ꝙ quæ-
rendum est qualiter actus iste cognominetur. Et primò vr̄ dicē-
dum ꝙ vocetur ordinatio facta à patre supremi iudicij disposi-
tionem superueniens, & inde naturam mutabilem assumens
vsque ad supremum vitę exitum: vt de inofficioso testamento.
lege nam & si parentibus. ff. familiæ. erciscundæ. lege si filia. §.
Papinianus. & C. de pact. lege fin. & sic Domino Rege mutante
voluntatem iuramētum quod fecerunt inter se fratres, viribus
vacuatur,

ADDITIONES.

a L. vltim. Et licet Bar. videatur sentire contrarium de iure cano. ff. de iu-
reiu. qui iurasse actum. pro opi. quam teneo mihi videtur tex. in c. in prę-
sentia. de prob. vbi omnino videas.
b Lęsione. Et sic not. quòd etiam si iuraret non succedere patri, & enormis
esset læsio, non obstat iuramentum: ita singulariter consuluit d. Pe. de An.
ita refert in disp. quæ incipit cum c. laicus. & in rep. c. j. de const. & in ca. ij.
de pac. in vj. sed istis diebus consului contrarium & cōtrarium tenet Io-
an. de Imo. in c. cum contingat. de iureiur. & in d. c. j. & ibi domini. & Lu.
Ro. in l. qui superstitis. ff. de acq. hære. And. Barb.
c Lęsit parem. Et idem in l. si societatem. §. arbitrorū. ff. pro soc. Bar. inquit.
d Fraus. Vide Bal. in auth. sacramenta. si aduer. ven. vbi etiam hoc dicit &
quod ipse not. in l. ij. C. de indic. uid. & quæ not. in d. consi. And. Barb.
e Hæredem iurantis. Et uide d. Consiu. meum in repe. c. cum contingat. ubi
dicit quando iudex secularis vel coram eo dicitur quòd iuramentum non
ligat semper cognitio spectat ad ecclesiasticum. c. tuam. de ord. cogn. cum
si. & videtur tex. in c. venerabilē. de ele. vbi solus Papa cognoscit. sed Spe.
in tit. de leg. §. nunc de episcoporum. versi. item Papa, singulariter dicit, ꝙ
spectat ad episcopum, & sic inferior potest interpretari iuramentum du-
bium de validitate ad c. contra dicitur quod procedit in negotio arduo &
inter magnas personas sequitur d. And. in c. quanto. de iureiur. d. Consicu
lus alle. dictum Innocen. in ca. debitores. vbi episcopus potest dispensare
super iuramento: ergo multò plus interpretari. And. Barb.
f In ipsis Vide Lu. Ro. consi. 143. vbi consuluit, ꝙ Iudæus non potest cogi
ad obseruantiam iuramenti præstiti in compromisso pondera bene. Vide
Ioan. de Imol. in suis consilijs. in eadem col. ibi an statutum potest obuia-
re huic §. vide Bald. in d. auth. sacramenta puberum. & Abb. in d. ca. cum
contingat. in disput. Senensi. And. Barb.
g Maior. Vt tradidi in d. auth. sacramenta puberum. & in rub. de iureiuran.
h Tutor autem. Et de materia vide per dominos cano. in c. cum contingat.
& in c. venientes. de iureiur. & not. in d. l. si quis inquilinos. §. fi.
i Veritas ést. Vide Bal. in repe. l. j. C. de sac. san. ecę. ad fi. And. Barb.
K Ecclesijs. Et huius opi. est Cy. ibi, licet Io. And. in regula qđ semel, teneat
ꝙ sit periurus contraueniens, sed secundum Bar. nec potest dici periurus
per c. non est obligatoriū. & per l. stipulatio hoc modo concepta. & dicit
ꝙ idē dicit And. de pisis, & Cy. Bar. in l. si quis in prin. testamēti. de leg. 3.

l moderatur prout Domino Regi placuerit.nam tacitam condi
onem habere videtur iuramentum prælatorum ſicut diximus
iàs.C.de non numerata pecunia. lege finali. In contrarium fa-
t,quia dicti fratres iurauerunt ſub certa forma,à qua non vide-
ur quòd aliquis eorum poſſit recedere altero inuito,vt in iſto §.
tem ſacramenta.¶† Sed hic vertunt alia dubia,vtrum Dñs Rex
otuerit dictã diuiſionẽ facere.& dicẽdũ eſt ꝙ ſic de volũtate fi-
orũ.† Scđ ò vtrũ Rex poſſit donare filijs ſuis nõ emãcipatis. &
icẽdũ eſt ꝙ ſic, ꝑ authoritatẽ regiã.vt C.de do.inter vi.& vx.l.
en.tamen in quæſtione noſtra nõ eſt donatio inter viuos de qua
oquitur C. de coll.l.vt liberis.§.fi.& l.illud §.fi.& glo. tangit in l.
donatione.& diſputat in authen.ex teſtamento.eodem ti.& C.
e inoff.teſt.in auth.vnde ſi parẽs. Sed ſi Rex vult quòd donatio
a valeat authoritate regia debet illud exprimere. ſ.ſe facere au
horitate regia.ar.C.qui admi.ad bo.poſſ poſſunt.l.bonorũ. Sed
ſt vt dixi quædam ordinatio ſupremi iudicij ordinationem præ-
eniens,arg.ff.de pac.l.tale pactum.§.fin.in qua cadit ſubſtitutio.
ff.de leg.ij.vt hęredibus.& quia licitum fuit Regi mutare vo-
ntatem.vt l.iiij.ff.de adi.leg.& ſic onus iuramenti ſoluitur.ar.ff.
e leg.iij.l.cum quis decedens.in prin.& ad hoc optimè facit glo.
ic poſita.bene facit l.fi.in verbo pſeuerauerit.C.de pact.¶Mo-
ò quæro quid ſit in iudicijs.Pone,ꝙ iudex vult torquere mino-
ẽ propter delictum.dicit minor,ego non poſſum confiteri ſine
uratore.curator autem non vult conſentire,quęritur quid iuris.
icit Iac.But.in auth.ſacramenta.C.ſi aduer.vendi. quòd non te-
et talis confeſſio,quanquàm iurauerit dicere veritatem , & nõ
eniat contra.Sed tu dic contrarium;[a] quia quædam ſunt q̃ requi
unt præſentiam curatoris & tunc verum diceret Iaco.Quædã q̃
on requirunt eius præſentiam,vt tortura & confeſſio facta legi
imè vtendo iure communi , ſcilicet pręcedentibus tormentis,
iſta bene valent.Item quia præſentia iudicis ſupplet hic defe-
tum curatoris.hoc not.Cy.C.de autho.præſt.l. clarum. ¶Quæ-
t [b] inſuper do.Iac But.vtrũ notarius actoris poſſit recipere has
eſſiones & iuramenta,in abſentia iudicis,tanquam publica per
na.& determinat quòd non,[c] quia hoc non pertinet ad eius of-
cium,niſi de mandato iudicis.& hoc not.glo.C de li.cau.l.iube-
us.Nam acta iudice abſente fieri non poſſunt , etiam per mo-
um volũtariæ iuriſdictionis,vt not.Cy.C.vnde legi.l.certum.in
e.¶Quęro quare iuramentũ deciſorum parit actionem,& nõ
ramentum promiſſorium Reſpon.quia iuramẽtum deciſoriũ
abet vim rei iudicatæ,ſed promiſſorium pollicitationis ſeu vo-
& ſi adijcitur pacto nudo, non habet veſtire pactum nudum,
ia nudum non veſtit nudus.& hoc quando vnus tantùm iurat.
.C.de ope.lib.in l j.Sed quando partes mutuò iurant,tunc for-
oritur actio præſcript.verbis,quia reſultat contractus innomi
tus,iuro,vt iures.arg.ff de præſcrip.verb.l.naturalis.[d] ¶Denuo
æro quare ſtipulatio facta per metum valet mero iure, & iura
entum factũ ꝑ metũ eſt ipſo iure nullum Reſpõ.gl.no. & dicit
ratio eſt, quia debilius eſt iuramentum quàm ſtipulatio[e]. Tu
melius, quòd ratio eſt natura iuramẽti, quia eſt iſtius naturę
nõ dẽt eſſe vinculũ iniquitatis,eo quia Deus q̃ eſt ibi p̃ſens, nõ
ſtit,ſed reſiſtit pacto.Quæro nũquid præciſa actio poſſit cade
in actu verbi ſeu iuramento,& dicunt canoniſtę quòd non,vt
extra quod metus cauſa.c.ſacris Quæro[f] vtrùm ſi iudex dat ſe
citatem bannito in perſona,& rebus.vel in altero tantum,& iu
eam ſeruare , nunquid iſtud iuramẽtum aliquid operetur. Re
on.niſi ſciat iure permittente,vt no.in auth.de man.prin.§. ſed
que hæc.coll.iij quæ dicuntur verba &c.¶†Deinde no.tex.ꝙ
liquis promittit ſe non denuntiaturum maleficium, & iuret,
non valet iuramentũ,vide quod not. de iureiur ad noſtram.ꝑ
.quia non debet aperiri via iniquitatis ad delinquendum,nec
impunitatem delicti.Hæc eſt regula generalis quam tene men
vide hic ꝙ not.in c.q̃a plerique.de offic ordi.in nouella.libr.
t nota ꝙ iuramentum quod vergit in malum exitum,non eſt
andum,etiam ſi veniale ſolùm peccatum inducat.vt no. Ar-
.in c.ij de pac. lib. vj.[g] Licet contrarium videatur : quia non
git in detrimentum ſalutis æternæ obſeruantia talis iuramen
ſed quia habet in ſe aliqualem offenſam diuini numinis , non
t . quod eſt nota.dignum,& quæ hic deſunt vide per me C.de
.l.non dubium.& in authen. ſacramenta puberum.& C.de re
vendi.l ij.& aliquid per Barto.ff.de iureiurand.l.nam poſteà.
minor. ¶† Quæro vtrùm iudex poſſit interdicere adulto ſi-
interdicit prodigo,ne cõtrahat ſine curatore,vt ſic nõ valeat
mentum.& eſt argument.quòd ſic.ff.de contrahend emptio.
quis ſciens.argumen.contra ff. de tutelis.l.qui habet. Dic[h] ꝙ
lex eſt cauſa interdicendi ſcilicet,interior id eſt ætas. & exte
.& iſta quandoque eſt ex malis moribus iuuenis quandoque
nſidijs contrahentium intrinſecus. Dic ergo quòd occaſio-
auſæ ætatis ſimpliciter & extrinſecè non poteſt interdicere,
quatenus lex interdicit. Sed occaſione cauſæ extrinſecæ ſic.
d eſt notab. Quid in patre ſic interdicente.dic vt in l. final.ff.
ur.fur.cum in eo ſic tertur poteſtas quàm in iudice. ¶Quæ-
ro vtrùm ſit neceſſe quòd minor certioretur de beneficio reſtitu
tionis in integ.Cy.ponit in l.ij.C.de reſcin.ven. & dicit quòd eſt
neceſſe eum certiorari ſecundum Dy.ſed Bar.in d.§. ſi minor.di-
cit quòd iuramentum repræſentat eum maiorem , & ideo non
eſt neceſſaria certioratio,quia iuris error nõ prodeſt maioribus,
quantum ad retractandum contractus celebratos cum ipſis,vt C.
de iu.& fac.igno.l.fi.dic vt dixi in d.l.ij.[i] Cætera quæ gloſſ. ponit
hic,vide per te.& nota.

ADDITIONES.

a Contrarium.Vide Bal.in l.clarum.C.de auth.præſtan.And.Barb.
b Quærit.Nota quòd confeſsio facta coram notario non præiudicat.vide gl. no.in l.cum ſcimus.C.de agric.& cenſi.lib.xj.& in l.iubemus.de li.cau.& gl. ſing.C.de iure fiſ.in l.j.And.Bar.
c Quòd non.Vide Bal.in l.j.C.de ope.lib.Bal.in l.cum antea.C.de arbi.Ang. in l.iuriſgentium.§.quinimo ff.de pac.An.Bar.
d L.naturalis.Aduerte,quid ergo ſi quis paciſcatur cum alio nudo pacto , & ille alter huic etiam nudo pacto promittat: nũquid poterit præſcriptis ver bis agi.vide ff.de dolo.in l.eleganter.§.ſeruus pactionis.& quod ibi dixi.
e Stipulatio.Vide tex.in auth.ſacramẽta.C.ſi ad.ven.ſed aliud eſt de iure ciui li,& aliud de iure canonico.Vide dicta in c.verum.de iureiuran. And. Bar.
f Quæro.Vide Io.de Imo.in l.ij.ff.de pu.iu.And.Barb.
g Libr.vj.Et dixi C.de re.cre.in l.ſi ad excludendam.
h Dic.Vide Bart.in l.omnes populi.ff.de iuſtit.& iure.Bald.in l.non dubium. C.de leg.And.Barb.
i L.ij.Et per Bar.ff.de verb.ob.in l.ſciendum.& Ioan.And.in c.pe.de emp.& vendi.& in c.j.de pac.lib.vj.Conſilium eſt,quòd facias fieri certiorationem propter opinionem diuerſitatem euitandam.

De allodijs. Rubrica.

1 *Allodium quod dicatur.*
2 *Iuriſdictiones omnes ſunt Imperatoris.*
3 *Et an iuriſdictio poßit vendi.*
4 *Iuriſdictio qualiter ſit in territorio.*
5 *Iuriſdictio prima cenſeť eſſe ĩ territorio ubi ɔſuetudo prouidet de iudice.*
6 *Vſurarum reſtitutio poteſt indici hæretico.*
7 *Iuriſdictionis caput in quo territorio eſt.*
8 *Caſtrum ſi concedatur in feudum,an iuriſdictio uideatur conceſſa.*
9 *Gratia facta ſuper iuriſdictione,an poßit probari ſine ſacris apicibus.*
10 *Iuriſdictio an ſit apud fiſcum.*
Princeps ſi incipit cognoſcere de cauſa,cenſetur illam exemiſſe de manibus aliorum.
11 *Iudex qui aliũ eligit uirtute ſtatuti, an ipſe eius loco poßit cognoſcere.*
12 *Appellari debet ad iudicem qui deputauit.*
13 *Iuriſdictionis ratione,an quis ſit maior ſeipſo ſimplici.*
14 *Epiſcopus ſi excommunicat facientes furtum,an ſi communicat cum faciente furtum,ſit ipſe excommunicatus.*
15 *Vaſallus qualiter priuatur feudo ſine ſua culpa ob culpam domini ſui.*
16 *Dominus poteſt legare pro anima,non autem uaſallus.*
17 *Quid in emphyteuta.*
18 *Gratiam quis facere uideať,faciendo id,ad quod naturali ratione teneť.*
19 *Imperator Alemanus debet ire Romam pro coronatione ſua.*
20 *Vaſallus tenetur ferre auxilium domino ſuo.& nu.21.*
22 *Vocatio legitima quæ dicatur.*
23 *Et an requiratur trina monitio.*
24 *Vaſallus qualiter propter ingratitudinẽm perdit feudum.*
25 *Dominus an poßit propria authoritate auferre feudum vaſallo.*
26 *Quid in emphyteuta.*

AD hoc. Diuide in tres partes vſq; ad finẽ tit.Primò, prohibet ſubdito vendenti rem propriam,ne vendat iuriſdictionem Imperatoris. Secũdò dicit ꝙ vaſallus amittit feudum,ſi dominus rem infeudatam transfert in eccleſiam.Tertiò,dr̃ ꝙ vaſallus amittit feudũ.ſi non iuerit cum domino in expeditione Romana , aut non ſoluerit ſtipendia ꝓ quãtitate feudi.Scđa pars incipit in §.ſi verò. Tertia incipit in § vt aũt.caſus vſq; ad fi.ti.Primo ſtatuit Imperator,ꝙ ſi aliq̃s vendit rem propriam, ꝙ non vendat iuriſdictionẽ Imperatoris.& ſi contra fecerit non valebit. Secundo , dicitur quod ſi dominus rem infeudatam contulit eccleſiæ per aliquem modum,vaſallus amittit feudum, niſi per gratiam eccleſiæ apud cum dimiſerit. Tertio dicitur quòd ſi vaſallus legitimè vocatus non iuerit cum domino in expeditiõe Romana, aut ſtipẽdia pro
1 quantitate feudi nõ ſoluerit,feudũ amittit.h.d.¶*Allodium.* † ideſt id quod eſt eius proprium , & à nemine alio recognoſcit , niſi à Deo.& facit infra proxi.§.& ſupra ſi de feu.fue.contro.c.ij.& iij. & de allodio tangitur ff.de rel.& ſump.fu.l.at ſi quis.§.interdũ. & C.de inge.ma.l. pen.Ia. Allodium allodij dicitur hæreditas quam vendere vel donare poſſum. & ita eſt mea propria ſecundum Bulg. nam nomen hæreditatis ponitur largè pro omni iuriſdi-
2 ctione.¶*Iuriſdictionem,*† Not.hic quod omnis iuriſdictio eſt Imperatoris.

peratoris.nam ipſe eſt qui iuriſdictionē tribuit, magiſtratus cre-
ando, vel cōfirmando,vel præſtādo authoritatem creādi: vel cō
firmandi; vt ſuprà.eo §.iudices.not.ff.de offic.præfec.vrb.l j.§.cū
vrbem.& in authen.de defen.ciui.§.interim.collat.iij.ita quòd ēt
minima iuriſdictio non poteſt conferri,niſi authoritate principis
mediata vel immediata:vt not.ff.de iuriſd.om.iud.l.& quia.& C.
eo tit.l.priuatorū.& per Innocen de officio ordi.,cum ab eccleſia
3 rum.¶†No hic quòd iuriſdictio non poteſt vendi cum ſit Impe
ratoris. Sed cui dubium eſt de hoc. nam omnes iuriſdictiones
ſunt publici iuris,vt ff.de iuſt.& iur.l.j.§.publicum ius. & ſicut pa-
tria poteſtas inæſtimabilis eſt: vt no.C.de coll.l.filiæ.ita poteſtas
& magiſtratus. Item cui dubiū quòd nemo poteſt vendere rem
quæ in ſuo patrimonio non eſt, nec iure priuati eſſe poteſt: vt ff.
de verb.ob.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.& ff.de leg.j.apud Iul.in
fi. Item & ante hanc conſtitutionem erat prohibitum vendere
iuriſdictiones propter baratarias quæ inde ſequebantur: vt in au
then.vt iud.ſine quoquo ſuffrag.§.j.collatio ij.}Ad quid ergo fuit
vtile vel neceſſarium quod hic ſtatuitur? Reſpon.quia fortè ino-
leuerat conſuetudo ꝯria, quam Imperator tollit prohibendo iu
xta no.c.j.de ꝯſti.in vj.& in l.iiij.§.diu⁹.ff.de ſep.vio & in l.fi.C.de
teſta.Item quia pœna arbitraria punitur ille qui ꝯtrafacit: vt not.
C.de ſac ſan.ec.l.nemo martyres.Item quia venditor illicito em
ptori non tenetur de euictione,etiā ſi ſtipulatus ſit : vt C de agri.
& cenſi.l quemadmodum.li.xj.& per Cyn. C.de euict.in l.ſi fun-
4 dum.& in l.cum vir & prædium. ff.de vſucap. ¶†Modò quæro
quomodo iuriſdictio ſit in territorio,& in quo,& quomodo ſit in
magiſtratu. Reſpondeo diuerſimodè. nam in territorio eſt tan-
quam in re inanimata,ſicut ſeruitus in feudo ſeruiente vel domi
nante: ſed in magiſtratu eſt tanquam in ſubiecto animato, ſine
quo iuriſdictio nihil agit,vt ff.de ori.iu.l.ij.§.poſt originē.& ſicut
eccleſia dr̄ curata habitu & actu,ita iuriſdictio quoq; eſt in habitu,
quoq; in actu: nam in habitu eſt per potentiam: in actu per exerci-
tium.dixi ff.de offi præfe.vrb.in l.j §.j.per Bar.ff.de iuriſ.om.iu.l.
j.Eſt autem iuriſdictio prout eſt in ſua ſubſtantia quæ habitus vo
cātur plectendi,decernēdi & ius dicendi poteſtas iure publico ꝑ-
pter bonum publicum principaliter,& ſecundariò propter vtili-
tatem priuatorum introducta.ſed prout ineſt ipſi magiſtratui eſt
regentis officium magiſtratus quod in habitu actuq; conſiſtit.iu-
xta not.per modernos in l.j.& l.Imperium. ff.de iuriſd. om. iud.
ſemper enim debet præcedere iuriſdictio officium ius dicentis:
vt no Io.Mo.in c.ſtatutū.de reſcrip lib 6.qa prius naſcitur q̄ exer
citetur ad actum: vt patet C.qui pro ſua iuriſd.l.j.& no.in l.inſtar.
C.de iure fiſ.lib.x Porrò quidditates iuriſdictionis magis poſſunt
intellectu percipi,& diffinitiuè intelligi quàm ad oculum demō-
ſtrari,excepto quòd locus ſuppoſitus ſcribit eas circunſcriptiuè
a vt in c.vt animarum.de conſti.lib.vj.[a] † Adde,ſi conſuetudo pro
5 uidet ſpecialiter in aliquo loco de aliquo iudice.quòd apud illum
locum cenſetur eſſe prima iuriſdictio & non ſuperior.vt not.Ar
chi.& Ioan.Mo. in c.cum epiſcopus.de offic.ordi.lib.vj.& ibi in
nouella dicit Io.Mo.quòd iuriſdictio ordinaria non debet impe-
diri per occupationem alicuius.extra de hæreticis c. accuſatus.
in gl.imo nō obſt.ff.de iud.l.vbi ceptum.quia ibi loquiī reſpectu
partium: non tamen præiudicatur iudicibus vt ibi dicitur in alia
6 gl.quod no.valde.† Quando quis eſt hæreticus & vſurarius pro-
pter hęreſim poteſt ei indici reſtitutio vſurarum quaſi connexa:
ſecundum Io Mo.c.accuſatus.de hære.lib.vj ,in gloſſ.ſua quæ in
cipit,ſed quomodo.nam ex hęreſi pręſumitur lapſus in crimen
vſurarum,& ideo iuriſdictio inquiſitorum hęreticę prauitatis ex
tendit ad crimen vſurarum ſecundum Io.Mo. quòd inquiſitores
7 valde habent gratum.¶†Porro ſi quæramus in quo territorio eſt
b iuriſdictionis caput.Reſpon.[b] in territorio prouinciæ, vel ciuita
tis redactæ ad inſtar prouinciæ.in vno enim caſtro per ſe , vel in
vna villa propriè & per ſe non eſt iuriſdictio & conceſſo tali ca-
ſtro non intelligitur conceſſa iuriſdictio: vt no.Innocen.de iure-
patro ex literis.niſi cōcedens illi caſtro tribuat iuriſdictionē & eā
ei det: & ſit talis qui eam dare poſſit,vt princeps vel niſi talis iu-
riſdictio ſit ibidem præſcripta,& exerceat ibidem ratione territo
rij.& non ratione perſonæ: tunc.n.conceſſo caſtro bene intellige
retur cōceſſa iuriſdictio vt dixi ſuprà de capit.qui cu.ven capitu-
lo primo.Et etiam ita determinat Ioan Blanchus Marſilienſis, in
ſumma ſua quib.mod.feu.acqui.& eſt expreſſum in capitulo ſta
tutum ciuitatis.de hære.lib.vj.Item ibi dicit Ioannes Mo quòd il
li qui non poſſunt facere ſtatutum ſuper peremptoria iuriſdictio
ne,nō poſſunt facere ſtatutum ſuper dilatoria eius.Imaginetis ēt
ꝙ iuriſdictio ſit ſuper territorium,ſicut nebula ſuꝑ pludē, quæ
8 generatur per actiuam potentiam ſolis. ¶† Quærit etiam dictus
Blanchus , an conceſſo capite caſtri intelligatur totum caput ca-
ſtri eſſe conceſſum,& ſic adhæreat capiti tanquam digniori,ſicut
acceſſorium adhæret principali.& arguit pro & contra.& finali-
ter nihil determinat. tñ dici pōt ꝙ ꝯceſſa parte nō intelligiī totū
ꝯceſſum,licet pars ꝯceſſa ſit dignior q̄ omiſſa , ſicut q legat partē
fundi non intelligiī totū legare.& q habet plura iura,legādo vnū,
aliud ſibi reſeruaſſe vr̄ quod ab iſto eſt ſeparatum. Similiter & in
obl'one bonorū,quia qui obligat rē vnā nō intelligiī aliā obliga
re,vt l.fi.C.de pact.conuen & C.de procur.l.maritus.& ff. de le.j.
l.ſerui electiōe.§.cū fundus.ff.de ſerui.vrb.ꝑd.l.Olimpico.nā pars
nō ꝑdicaī de toto qa aliud eſt totū aliud tm̄.ff.de leg.ij.l.q ſolidū.
in prin de rei vē.l.ſi ī rē.ī fi.niſi vbi hēt locū ius accreſcēdi de par-
te ad totū vt no.in l.j.C.de teſt.mil.& vide qđ no.in ca. cū qd ꝑ-
hibeī.de reg.iur.lib vj.per Io. Mo. vbi ecōtrario dicit vtrū exclu-
ſus à tāto intelligatur excluſus à qualibet parte totius , & dicit ꝙ
ſic,ſi loquimur de parte conſequente,& conſecutiuè reſpiciente
totum,& veniente ab eodem.ff.de excep. rei iud.l.ſi quis cum to
c tum.ff.de pact.l.ſi vnus §.ſi cū.x.& §.ſe.[c] ¶Porrò circa prædicta
quælibet diſpoſitio ſuis terminis eſt contenta.ff.de verbo. obli.l.
quicquid aſtringendæ.& locus aliud eſt,aliud fundus.ff.de verbo.
ſig.l.locus.& l.quæſtio eſt.Et diſgreſſio rerum,diſcretionem exi-
git actionum.ff.de fonte.l.j.§. hoc interdictum. arg contra. ff.de
reli.cum diuerſis. Sed ibi ideo, quia corpus hominis retinet ve-
ſtigium hominis viuentis,qui vno ſpiritu cōtinetur.de vſucap.l.
rerū mixtura.qui per excellētiam tribuitur capiti in quo eſt fons
rationis & intellectus. Dicit Ariſtoteles quòd cerebrū eſt mēbrū
diuinum,in quo eſt ſenſus & intellectus.vnde locus ab authorita
te hominis eſt in capite.Et no.ꝙ in rę animata caput ſubiacet ocu
lis corporis.¶Sed quid dicemus in re inanimata.Reſpōdeo,caput
idem eſt quòd principium.Item idem eſt quòd potiſſimum.vn-
de verſus,principium caput eſt,& corporis, & dominantis.& fa-
9 cit l.j.ff.de officio præfec.vrbis Aug.¶†Quæro[d] nunquid poſſit
d probari gratia facta ſuper iuriſdictione ſine ſacris apicibus. Re-
ſpon.non,vt l.j.C de mand.prin.& C.de diuer of.l. probatorias.
10 li.xij.& no.in procemio ſexti libri ī nouel. ¶†Quæro vtrū apud
fiſcum ſit iuriſdictio? reſpōdeo,fiſcus eſt duplex: ſcilicet vniuer-
ſalis,& ſingularis ſeu particularis,vt fiſcus Papiēſis vel Peruſinus:
tamē apud nullum fiſcum eſt iuriſdictio: quia fiſcus idē eſt ꝙ cu
e ſtos[e] ſacriſta legis animatus ac armatus.Et no.ꝙ ſacriſta ſeu repo
ſitoriū publici theſauri habet priuilegia & proprios iudices,& vi
ce publicæ perſonæ fungitur, & ei legari & donari poteſt , habet
procuratorem qui agit & cōuenitur nomine fiſci, & eſt cæcus ſi-
ne conſciētia qui imburſat malè quæſita.ff.de calum.in l.hæredē.
de inoffi.teſta.l.Papinianus.§. meminiſſe. propriè tamen fiſcu
non eſt niſi imperij & Papæ: vt l.j C.de bon.vacan.lib.x.ff.ad mu
nicip.l.ſimile.ita dicit l.Imperialis. ſed quicquid cantet lex , pōt
dici illud verbum Vergilij,ſcilicet,quia lex cōmunis loquebatur
ibi.nauem ſoluebat Vlixes,ideſt fortitudo aliorum principum,&
populorum,& conſuetudo generalis quæ nunquam mundum d
mittit ſine auxilio.infremuit enim,ideſt,deplorauit populos, m
ſeria & neceſſitas per te viuendi arctauit.carentes enim principe
dicere poſſunt: Deſeruit me fortitudo mea,& lumen oculorum
meorum , & ipſum non eſt mecum. Cum igitur populi non ha
beant lumen nec ſuffragium Imperatoris , oportet quòd ipſi ſi
bi ipſis ſint lumen & remiſſiùs regant nauem. vt not. C. de iud.l
nullus.& lex Imperialis non poteſt ſeparare naturales prouiden
tias à proprio ſubiecto.qui nō habet ducem,neceſſe eſt ꝙ ipſe ſi
bi ipſi ſit dux: & qui nō habet legem,neceſſe eſt vt ipſe ſibi ſit lex
dicit Apoſtolus. qui naturaliter ea quæ legis ſunt faciūt , ipſi ſib
11 ſunt lex. ¶† Ex pręmiſſis ergo apparet iuriſdictiones eſſe apud
Cæſarem tanquā apud fontem à quo fluunt & refluunt: ſicut fl
mina ad mare fluunt.Itaque ab eo per conceſſiones,& commi
ſiones, & confirmationes fluunt,ſed ad eum refluunt per appel
lationes,nullitates,& querelas,de quibus cum princeps incipit c
gnoſcere omnibus alijs eſt impoſitū ſilentiū:vt notat Innocētiu
de ꝯſtit.cū M.Ferrarienſis.Et ſi alteri delegat,ordinarius ſe intr
mittere nō pōt.& ſi iſte delegatus fert ſn̄iam nullā,nō redit iur
dictio ad ordinarium, ſed ad Papam vel Imperatorem, ad que
pertinet proſecutio ſuæ commiſſionis ſecundum Archidia. a
verò inferiores,& ſi vnus ſit maior altero, dummodo non ſit ſ
perior in eadem iuriſdictione , non poſſunt reuocare , nec inh
bere.xj.quæſtione prima.de perſona.per Archidia.niſi cum ca
ſa

ADDITIONES.

a Lib.vj,& in l.extra territorium.de iu,om.iudicum.per Cyn.& alios & i
cum vnus.§.j.ff.de bo.autho.iud.poſ.vbi per gloſſ.
b Reſpondeo.vide Bal.in l.ex hoc iure.de iuſt.& iur,& in l.ij.in prin.de or
ne iur.Bar,& ibi remiſi in l.j.ff.de damno infecto.Andreas Barb.
c §.ſequenti.Quid in acquiſitione poſſeſsionis iuriſdictionis,vel quaſi po
ſionis vtrum ſufficiat per patientiam actum aliquem principalem exer
ſe vel feciſſe ſeu partem aliquam principalem , puta caſtri apprehendi
dic vt per Innocentium de ele.in capi.querelam.& in capitul.cùm dile
de capel.monac.& in capitul,cum cauſam.extra de eo qui mit.in poſſe
ſa rei ſeruan.per Bart.de acqui.poſſ.l.iij,
d Quæro.Vide Bal.in l.prima.C.de manda.princip.& l.ſi qua per calum
C.de epiſco.& cleri.And.Barba,
e Cuſtos.Vide Bal.in capitu.primo.ſuprà de feu.marc.& Bar.poſt glo.in
br.de iure fiſci.Bal.& Salicet.in rubr.C.de priuileg.fiſc.And.Barba.

sa est apud superiorē p appellationē deuoluta. nā appellationis
est deuoluere, mā & vetare & auferre iurisdictiones inferiores,q̄
licet rescindat,pnunciatū respectu partium:tñ respectu pnuntiā
tis suspendit & claudit eis os: interim non pōt ad eum reuerti
12 executio.ff.de pactis.l.tale pactum.§ qui prouocauit.†Pone, Ca-
pitaneus Perusinus deputat iudicem insinuationum ex necessita
te sibi imposita per statutum, & sic iudex insinuationum est or-
dinarius, & specialiter deputatus. Item, pone ꝙ contingat hunc
iudicem vacare vel abesse an Capitaneus poterit pro tribunali se
dere ad banchum id est ad tribunal insinuationum & supplere vi
cem absentis. Respondeo non: quia iurisdictionis forma debet
seruari,& licet Capitaneus videatur esse iudicis deputator, tamē
non est iurisdictionis exercitor, nec actor principalis. sicut depu-
tatus ad eligendum officialem, debet eligere, non autem omissa
via debita sibi aliquid vsurpare. ff. manda l.si mandauero.§. si tibi.
quia diuersa officia sunt. ff. de legat. secundo. l. vnum ex familia.
isti enim non sunt ad idem deputati: licet vnus (vt ita dixerim)
nascatur sub alio non tamen ab alio. ff. de in ius vocā. l. sed si hac.
§ prostituta ff. de testam tutel. l. tutores non ab hærede. & sic non
ob. ff. de iudicijs. l. iudicium soluit. Sed contrarium videtur ff. de
tut.& cur.da.ab his.l. vbi absunt. sed ibi loquitur de patribus ciui-
tatis qui generaliter præsunt prouinciæ,& habent iurisdictionem
vniuersalem qui bene possunt super hoc. ¶ Quid ergo si quis gra
naretur ab isto iudice insinuationum? Respondeo appellaretur
ad ipsum deputantem, non tanquam ad delegantem, sed tanquā
ad superiorem ordinarium. Iste enim iudex insinuationum non
habet merum & mixtum Imperium sed Capitaneus: sic ergo ap
paret maior, & etiam quia iste non est vicarius: quia vicarius dici
tur qui eidem tribunali & iurisdictioni præsidet vt Capitaneus.
Sed iste alteri præest tribunali & diuersa lege, & non subalterna-
tur, licet ordinetur ab eo. Item non est delegatus: quia habet iuris-
dictionem a lege licet eligatur ab homine Et not. ex prædictis ꝙ
vnus plus iurisdictionis non continet in diuersis subiectis, quàm
in eodem subiecto: sic simile dicimus in plurali dignitate de regu
lis iuris, cui licet. lib. 6. per Ioan. Mo. & l. falsa §. idem. de condit.
& demonstratio. ¶ An autem Episcopus in sua diœcesi sit maior
Archiepiscopo suo: ita ꝙ per statutum eius, Archiepiscopus ibi
delinquens ligetur. no. de senten. excommunicatio. à nobis. per
a Innocent. facit ff. de manumiss. l. apud eum. in gl. [a] ¶ † Item an qs
13 ratione iurisdictionis sit maior seipso simplici, ita ꝙ ligetur per
proprium statutum, not. in capit. vt animarum. de constitut. lib. 6.
in nouella. Archid. tenet ꝙ sic. Idem tenet Petr & Cynus. C de sa-
crosanctis ecclesijs. authen. quibuscunque modis, ad hoc. l. pri-
ma.§. primo. ff. quod quisque iur. & C. de legib. l. digna vox. sed il-
la lex loquitur de statuto, in quo ligatur statuens, non vi statuti,
sed iuris communis obseruantia, sed quando statutum est æquū,
idem videtur: vt ff. de pact. l. cum in eo. sed Ioannes Andreas di-
cit ipsum suo statuto seu canone non ligari: quia sibiipsi impe-
rare non potest. ff. de arbitr l. penul. dic vt in capitulo cui licet. de
regu. iur. in merc. Item non intelligitur legem ponere contra se-
ipsum. ff de pec. leg l. si peculium.§. sicut. de fideicom. libert. l. Lu
cius.§. fin sed illa probat episcopum non ligari ex sua intentione,
sed certè sæpe extra id quod agitur tacita oritur obligatio. vnde
dicit Archid. ꝙ non ligat eum intentio sua priuata, sed publica &
iuris regula, & non persona simplex, sed eius qualitas, id est iuris-
dictio in abstracto ligat, sicut album non ligat oculum, sed albe-
14 do: quia album non venit ad oculum, sed eius qualitas. ¶ † Po-
ne, ꝙ Episcopus statuit ꝙ nemo faciat furtum, alioquin excom-
municat eum: modo Titius fecit furtum, & sic est excommuni-
catus. deinde post Episcopus illud furtum receptat, participando
cum excommunicato. & sic communicat excommunicato in cō
secutiuis delicti, vnde excommunicatio nascitur. certè Episco-
pus tunc per indirectum incidit in excommunicationem. argu.
in l. j. ff. de authori. tuto. Item iste episcopus venit considerandus
dupliciter, & tanquam diuersus à seipso. & hoc probat argumēt.
de tanquam. secundum Pet. Sæpè enim est vnus velut duo: quia
habet in se imaginem seu idolum quo repræsentat alium: vt l. os-
sa.§. final. ff. de reli. & de his quibus vt indignis. l. tutorem. aliquan-
do sunt omnes velut vnus propter argument. de tanquam. ff. de
collatio. l. si nepotis. ff. de condi. & demonst. cui fundus.§. fin. Con-
siderandum est an causa prima & generalis agit hic mediante cau
sa secunda in Episcopo, an per se. & certum est ꝙ non per se: sed
mediante Episcopi prouidentia: ergo quos Episcopi prouiden-
tia non includit, generale legis statutum non ligat: certè ideo se-
cunda causa magis attenditur: quia per attributionem formæ res
deducitur in esse, & in rerum natura primum faciat apparere. de
acquir. rerum dominio adeo.§. cùm quis. nam etiam in naturali-
bus productionibus videmus, ꝙ producta magis assimilantur im
mediatè producenti. vnde prunus in quo inseritur pomus, produ
cit poma, & non pruna. Item omne quod mouetur, ab alio moue
tur, & non a seipso. argument. de constitu capitu. fin. ergo Episco
pus non potest excommunicare seipsum: quod verum est scili-

cet recta via, sed inflexa sic. ¶ *Non valeat*. scilicet ipso iure: quia
quoties lex mouet potentiam a contractu, ibi contractus est ipso
b iure nullus: [b] vt ff. de ritu nuptia. l. a diuo. & ff. de fideiuss. l. cum
15 lex. & C. de leg. & constitu. l. non dubium. ¶ *Si verò*. † Nota hic ca
sum mirabilem, ꝙ vasallus priuatur feudo propter factum domi
ni sine culpa sua: sed regulariter contra: vt supra de feud. sine cul-
pa non amit. capitulo primo. & sic aliàs quis sine culpa sua pro-
pter factum alterius amittit feudum: vt supra quib. mod. feudum
amit.§ denique. & si de feu. fue controuer. capitulo si vasallus. Ec
clesia tamen cultrix & altrix iustitiæ quæ non patitur contra iu-
stitiam aliquid fieri in se, vel in alterum. a vasallo auferre non de-
bet: vt argument. supra de alie. feu.§. inde potest. nota etiam hic
casum in quo ecclesia potest infeudare regalia quæ habet a Re-
16 ge vel a principe. ¶ † Item no. hic ꝙ vasallus & dominus discre-
pant: quia dominus potest pro anima iudicare in præiudicium va
salli: sed vasallus non potest relinquere ipsum feudum, nec de eo
testari: vt supra de successio feud. capitulo primo. in princi. & ra-
tio differentiæ est, quia apud dominum residet plurimum iuris.
17 † Sed an erit idem in alio contractu, ꝙ dominus rem emphyteu-
ticam possit legare & emphyteutæ, vel vsufructuario præiudica-
re. Respon. non: vt ff. de reg. iur. l. id quod nostrum. & ff de iur. &
fact. ignoran. l. iniquissimum. & ideo iste §. non continet ius com
mune, sed ius singulare in feudis: vt ff. de testa militā. l. cum filius.
& ff. de administ. tut. l. impuberi filio. ff. de adop. l. si arrogator.§.
sed an ff. de vulg. subst. l. cohæredi §. cum filiæ. ver. nec fideicom.
nam species mendacij & furti est de alieno largiri. extra de testa.
capit. filius. ¶ Quæro an hoc casu dominus teneatur ad interesse:
vel ad aliud feudum æquale in bonitate, & qualitate. Respondet
glossa notabiliter & dicit ꝙ sic. & est arg. ꝙ si Papa contulit mihi
aliquod beneficium: deinde de plenitudine potestatis illud dedit
alteri, ꝙ mihi tenebitur prouidere de alio simili quod est notatu
c dignum. [c] ¶ Item not. ex ista gl. ꝙ etiam aliquid fieri potest iuris
authoritate, tamen ille qui facit tenetur ad interesse. & est arg. ꝙ
si commune Perusiæ vendidit fructus lacus pro quinquennio, &
postea de plenitudine potestatis aufert emptoribus: quod etiam
emptores contra commune possunt agere ad interesse tene men
18 ti hanc gl. ¶ † No. hic in tex. dum dicit per gratiam ecclesiæ, ꝙ gra
tiam quis dicitur facere faciendo id ad quod quis naturali ratiōe
tenetur. sic ff. de obsequijs. l. Titius dixi suprà in præludijs. ¶ No.
in vers. tanquam de nouo. ꝙ feudum quod resurgit a mortuis di-
citur esse nouum feudum. arg. contra. ff. de pecul. l. peculium.§. si
hæred. sed hic est mutatio personarum. *Vt autem æquitas*. Not hic
diffinitionem æquitatis, dicitur enim æquitas rerum conuenien-
tia quę in paribus causis paria iura desiderat, & bona omnia ęqui
parat. & dicitur æquitas, idest æqualitas, de qua dic vt in summa
de iust. & iur.§. æquitas. & facit C de const. pecun l. fin. nam ideo
vasallus recepit beneficium, vt inde tribuat seruitium. vt supra in
quib. caus. feud. amit.§ beneficium. ideo suadetur hic vasallo, ꝙ
seruiat domino, vel æqualitatem præstet seruitiorum. æqua ita-
tis enim & iustitiæ sumus authores: vt in auth. de non eli. secun-
do nub.§. fi. ¶ Sed Iac. de Bel. dicit ꝙ æquitas dicitur pluribus mo
dis. Vno modo prout sumitur cōtra iniquitatem & dolum vt ff.
ad legem Aquiliam. l. ita vulneratus. ff. depositi. l. bona fides. Secū
do modo dicitur æquitas prout distinguit contra rigores & iuris
ciuilis regulas. vt C. de furtis. l. si quis seruum. ff. de verb. obl. l. si ser
uum § sequitur. Tertio modo dicitur æquitas ipsa mens & ratio
legis, vt ff. de excus. tut. l. scire oportet.§. si maximè. Quartò dicit
æquitas ipsum ius & iustitia. vt ff. de iustitia & iure. l. j. in prin. c. fi.
de transac. & ibi Io. And. Quintò dicitur æquitas temperantia, si-
ue æqualitas, vt C. de colla. l. vt liberis. & l. illā. cum authent. ibi po
sita. & l. illud.§. fi. eod. tit. & C. de fruc. & li. expen. l. fi. & dic vt ibi.
& dicit Are quod æquitas est dulcior misericordia temperata. Itē
no. ꝙ arg. a simili desiderat æquitatem, quæ similes casus iungit.
vnde statuta omnia extensiuam interpretationem recipiētia, de-
bent fundari in æquitate argu. huius notabilis literæ. *Indicta*. scili-
cet ab Imperatore, vel dic vt s. de Capi. Corra §. similiter. Iac. de
Bel. & no. de indictione: vt ff. ad munic. l. incol. ¶ *Imperij coronam*.
19 No. ꝙ Imperator Alemanus dēt ire Romā ad suscipiendū coro-
d nā: [d] nec posset ei mitti alibi, s. in Alemaniam per Papam & hoc
debet fieri in veteri Roma non in Cōstantinopoli. Item Impera
tor debet ire, non mittere. *Eundo*. Not. ꝙ eundo cum aliquo da-
tur

ADDITIONES.

a In gl. Et vide doc. in c. cū inferior. de maio. & obe. & i c. de illis. de raptorib.
b Nullus. Not. quando lex priuat aliquem potestate contrahendi, contractus si fit est nullus etiam si partes consentiunt. vt in gloss. singula. in l. a diuo. ff. de ritu nupt. secundum Bal. in l. non dubium. C. de leg. And. Barb.
c Dignum. Vide quod no. Bal. in l. Cæsar. ff. de publi. Bal. in c. j. supra qui feu, dare pos. sed vide quod habetur in clem. prima. vt li. pen. & ibi per Pau. vbi potest quem priuare beneficio. And. Barb.
d Coronam. Quid in pallio Archiepiscopij, dicit ꝙ potest sibi mitti per nuntium. c significasti. & ibi dixi de ele. And. Barb.

[illegible] *Contra*. Not. φ qui [illegible] aliquem [illegible], uel [illegible] patre & domino [illegible] [illegible] hec [illegible] non sufficit [illegible] hic [illegible] dicere [illegible] a domino domino [illegible] § [illegible] & [illegible] § [illegible] [illegible] pro [illegible] [illegible] Benedict. [illegible] & hic [illegible] per [illegible] [illegible] dicitur [illegible] C. [illegible] [illegible] §. [illegible]

21 † Pro [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] Vel [illegible] & [illegible] per [illegible] [illegible] Si autem [illegible] & [illegible] [illegible] electio [illegible] [illegible] Lucio [illegible] alternatiue [illegible] electio agentis [illegible] & [illegible] & implorando [illegible] C. [illegible] & [illegible] quedam alternatiua [illegible] & [illegible] electio [illegible] §. si [illegible] electio inter obsequia & [illegible] electio [illegible] & aliquam [illegible] & [illegible] debitoris [illegible] propter [illegible] & [illegible] C. de ope. [illegible] contumax [illegible]

22 [illegible] † Quid [illegible] legitima. Respondeo [illegible] per procuratorem uel per [illegible] literas [illegible] quod si [illegible] & mandata [illegible] [illegible] non obtemperauerit [illegible] testimonio [illegible], & hoc si habet [illegible] habet partes admittere [illegible] & [illegible] exceptione maior [illegible] C. de con [illegible] & [illegible]

23 [illegible] ¶ † Sed nunquid requiratur [illegible] [illegible] Roma §. [illegible] sed uidetur φ [illegible] sed ad obsequium [illegible] si dominus [illegible] in propria persona, [illegible] est contemptus [illegible] C. quomodo & quando iudex [illegible] & si domin⁹ [illegible] ipse in propria persona [illegible] habere [illegible] duos uel tres [illegible] & [illegible] qd̃ [illegible] [illegible] & [illegible] pigno & [illegible] de maiori-

24 [illegible] super Innoc. ¶ [illegible] [illegible] per quam uasallus perdat feudum [illegible] ¶ Quaero [illegible] φ uasallus perdat feudum paternũ, [illegible] & [illegible] quidam dicunt φ [illegible] antiquo [illegible] superfunt [illegible] & si de feudo fuerit [illegible] capitulo si uasallus. [illegible] quod habet locum tam [illegible] [illegible] quinimo & totum impe [illegible] & [illegible] per hoc [illegible] & ideo re- [illegible] ad dominum, ut supra, quæ fuit prima causa beneficiamur.

25 [illegible] & infra [illegible] primo §. firmiter. ¶ † Quæritur an dñs propria authoritate possit feudum auferre uasallo, argum. est φ non supra [illegible] quis uerò aliquem. & intra titulo secundo. C. [illegible] C. de [illegible] emphyteu. l. 2. C. de meta. l. deuoti. [illegible] φ non potest: quia litera dicit conuinci. & facit [illegible] contumax est. c. [illegible] & de feud. sine culpa nõ [illegible] inobedientia est notoria & dñs habet iurisdictionem & tunc sicut si seruitium deberetur alteri propter contumaciam, posset ille mitti in possessionem [illegible] ex primo decreto: ita poterit mitti in possessionem [illegible] ff. [illegible] publi. [illegible] l. pro soc l. etiam [illegible] § item respondit. Si autem [illegible] dominus qui non habeat iurisdictionem, tunc oporte[illegible] quærelam proponat & in possessionem se mitti petat. ar. ff. de re iudi. l. a diuo [illegible] & C. de execu. rei iudi. l. [illegible] C. de [illegible] &

26 obligatio l. [illegible] C. de pactis l. si pacto quo penam. † In emphyteusi etiam dico, φ si non esset liquida culpa: & emphyteuta [illegible] allegaret, φ non posset de facto expelli de possessione, secundum Speculum titulo de emphyteu. § nũc aliqua. [illegible] & uide quod not. Bar. in repetitione l. [illegible] C. de pigno. & [illegible] uasallus de [illegible] de facto, adeat prætorem, qui pro[illegible] donec cognoscatur de iure [illegible] qui iudex [illegible] possidenti [illegible] præceptũ [illegible] recepturus [illegible] complementum [illegible] & l. [illegible] pupillo §. [illegible] ff. de [illegible] §. ne potentiores [illegible] extra de proba. c. in præsentia. per [illegible] & in c. [illegible] de immu. eccl. per Innoc. & in nouella. [illegible] iudicis [illegible] committatur: sed postquam est commissa, oportet [illegible] & [illegible] remedijs [illegible] *Liberam facul-*

27 *tatem*. † Hæc uerba intelliguntur commisso de culpa. quia supra di[illegible] quod [illegible] notandum. quia licet uerbum liberam, signi[illegible] liberatem: tamen intelligitur seruato

c ordine iuris.[c]

ADDITIONES.

a Nõ [illegible] & [illegible] ad quod facit [illegible] habe- [illegible] feud. [illegible]

b [illegible] cler & in capitulo primo, [illegible] nobis olim de elec. [illegible] quod no. in c. [illegible] de [illegible] V de [illegible] nos quidem. [illegible] φ requiritur trina [illegible]

c [illegible] Bart. in l. alio. de ali. & [illegible] liberatione li- [illegible] probari uidetur in tex. in cap. quæ in ecclesiarum. de consti.

De prohibita feudi alienatione per Federicum. Rubrica.

Hæc rubrica potest sic continuari ad præcedentia. Suprà dictum est de feudis multiplici modo: uerum quia sæpe uasalli prolimunt ad feudorum alienationem in præiudicium dominorum, & quia per Federicum est innouatum iuri antiquo, ideo sequitur hæc rubrica.

1 *Vasallus an possit pignorare feudum.*
2 *Feudum quando sit diuiduum uel indiuiduum.*
3 *Vasallus si alienauit feudum, deinde redemit antequam iudicium domi[illegible] [illegible] feudi.*
4 *Quid [illegible] uasallus legant [illegible]*
5 *Et an dominus teneatur [illegible] legatarium.*
6 *Vasallus an possit dare feudum in dotem pro filia sua.*
7 *Et an possit concedere in emphyteusim.*
8 *[illegible] feudi [illegible] an permittatur inter agnatos.*
9 *Vasallus a [illegible] feudum [illegible] uendere [illegible] conuasallo.*
10 *Vasallus an pro uirtute consuetudinis poterit dare in feudum in solutũ, pro suis debitis.*
11 *Quid autem in emphyteuta.*
12 *An autem uasallus possit feudum cum alio diuidere.*
13 *Consuetudo disponens, quòd uir lucretur tertiam partem dotis, an habeat locum in feudis.*
14 *Vasallus habens licentiam a domino uendendi feudum cuilibet, an dom[illegible] co, ac inimico uendere possit.*
15 *Pater an possit assignare feudum uni filiorum.*
16 *Pater an possit feudi diuidere inter filios pupillos.*
17 *Vasallus an possit transigere super quæstione feudi inscio domino.*
18 *Vasallus si habeat licentiam a domino φ possit donare feudum [illegible] donare causa mortis*
19 *Sed quid si mihi est concessum feudum recipienti pro me, & successoribus meis quibuscunque.*
20 *Tractus temporis non firmat impossibilia.*
21 *Emptor bonæ fidei solus repetit pretium.*
22 *Emptor si sit stipulatus de euictione an possit agere.*
23 *Quid si bonæ fidei emptor non uult repetere pretium sed [illegible] interesse.*

Lege-

IMperialem. Diuide in octo partes. Pri
mò prohibet generaliter
omnem alienationem & pœnam imponit. Secun
dò, prohibet fieri fraudem legi. Tertiò, pręcipit in
uestituram a quolibet maiore 14. annis peti infra
annum & diem. Quartò iubet vasallo ire cum do-
mino, vel mittere, vel congruè satisfacere. Quintò, prohibet diui
sionem ducatus & comitatus, & permittit diuisionem aliorum
feudorum. Sextò prohibet ne filius, vel domesticus, vel vasalli do-
minum domini sui offendere debeant. Septimò determinat quis
debeat esse iudex inter dominos & vasallos, vel inter dominũ &
vasallum. Octauò, præcipit ꝙ in omni sacramento fidelitatis no-
minatim excipi debeat persona Imperatoris. Secunda pars inci-
pit in §. callidis. tertia in §. præterea si quis. quarta in §. firmiter.
quinta in § pręterea ducatus. sexta in §. insuper. septima in §. si in-
ter. octaua in § illud quoq; Principium autem vsque ad §. pręte
rea si quis. subdiuide in tres partes. Primò Imperator exorditur.
Secundò prohibet generaliter omnem alienationem in futurum,
& cassat factam, & pęnam imponit ꝯ facientib. Tertiò prohibet
fraudem legi fieri, & statuit pęnã. Secunda incipit ibi: hac edictali.
Tertia in §. callidis. Casus. Imperator primò exorditur dicens, ꝙ
semper studet subiectorum cõmoda inuestigare, & addit ꝙ mul-
ti vasalli ante hanc legem feudum alienabant, per quod vtilitates
dominorum & imperij valde diminutæ erant, & ideo de consilio
procerum generaliter prohibet omnem alienationem feudi fieri
in futurum, & cassat alienationes factas in præteritum, nulla præ-
scriptione obstante, & qui contra fecerit, feudũ amittit, & empto
ri bonæ fidei vendens cogitur reddere pretium. prohibet ẽt frau-
dem fieri huic legi, videlicet ꝙ vasalli sub colore inuestituræ ꝑtio
accepto non debeant vendere feudum: alioquin emptor & ven-
ditor beneficio & pretio carebunt, & tabellio qui scripserit instru
mentum, priuabitur officio & erit infamis, & manũ amittet. h.d.
1 ¶ † Nota ꝙ vasallus nõ põt feudũ pignorare, qđ verũ est quantũ
ad ius reale constituendũ in pignore. tetigit Bart in l. qui habebat.
ff. de leg. 3.[a] Sed nunquid si ꝯhat cum aliquo, & obliget omnia bo
na sua, cadat à feudo? Et respõdeo ꝙ non: quia non includitur feu
dum in tali obligatione: vt ff. de pig. l. obligatiõe generali. ſm Bal.
& in l. codicillis. §. instituto. de leg. 2. facit l. j. & qđ ibi not. C. quæ
res pignor. obli. pos. sed si specialiter obligat, distingue, aut proce-
dit ad actum facti seu traditionis: aut stat in finibus verbi. Primo
casu a feudo cadit. Secundo casu non cadit: quia iniuria nullũ hẽt
effectum. ar. ff. de verb. sig. l. alienatũ. & ff. quod quisq; iur. l. j. §. hęc
verba. & quia pignorare propriè dicitur ille qui tradit, non ille q
traditur: vt inst. de act. §. item Seruiana. ¶ Sed quid si vasallus dat
pignori ipsi domino: nunquid cadat a feudo? Respondeo nõ: quia
cum dñs consentiat, nulla iniuria fit ipsi dño: vt extra de feu. c. j.
Sed quid si sint plures dñi, & pignorat vni, alijs non ꝯsentientib.
Respondeo si quidem est feudum diuiduum, videtur ꝙ possit: si
aũt est indiuiduum vr̃ ꝙ non possit ꝑ parte aliorum dñorum. ar.
2 ff. de leg. 2. cum filius. in prin. † Quando aũt sit feudũ indiuiduũ,
& qñ diuiduum no. ꝯ. de duo. fra. de no. bñ. inue. §. j. in gl. quæ inci
pit: quid ergo. circa finem vel dic ꝙ licet sit indiuiduum cadat ab
ipso feudo, & redeat ad dños non consentientes ar. ff. de leg. 2 l. cũ
pater. § libertis ff. de serui. vrb. præd. l. per fundum. ff. communia
præd l. est receptum: facit quod no. in l. 2. C. de liber. & eorũ liber.
ff. de aqua plu. arc. l. in concedẽdo. cum ll. seq. ar. de neg. gest. l. si ex
duob. sed pro prima opinione facit de leg. 3. l. pater. §. quindecim.
& §. libertis. ¶ Quæro quid econtrario, nunquid dominus possit
obligare suam proprietatem sine consensu vasalli? dicit gl. ꝙ nõ:
quia tria sunt quæ prohibentur domino, scilicet cambium, preca
ria, & libellus. De pignore autem lex non loquitur: ergo quod nõ
prohibetur. permitti videtur ar. ff. ex qui. ma. l. necnon. §. quod eis.
& ita tenet glo. quam ego sic limito, videlicet nisi res sit obligata
pro tanto: ita ꝙ non esset spes luitionis: vt l. qui habebat. in prin ff.
de leg. 3. † Quæro quid si vasallus alienauit. deinde redemit ante-
3 quam dominus dictaret iudicium contra eum: nunquid pœnam
amissionis feudi euitet? & videtur ꝙ sic: quia in extraordinarijs
delictis habet locum pœnitentia quæ rem reducit ad statum prio
rem: vt ff. de alie. iudi. l. ex hoc edicto. § si quis. Contrarium deter-
minat gloss. quia in ipso momento quo alienauit, res ad dominũ
redijt: & ideo redimendo nihil recuperare potuit non consentien
te domino: vt supra si post alie. feu. vasal. id rede. c. j. & ar. supra de
feu. fœn. §. ex hoc: nam per hoc facta est executio per legem, &
ideo mora purgari non potest vt l. si is qui. de lega. 2. & per Dyn. in
l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. & Bar. in l. insulam. eo. ti. Se
cus si esset feudum quod deberet reuerti ad dominum per sñiam:
quia aut sententia posset culpa purgari: iuxta no. insti. de act. §. itẽ
4 mixta est actio contra eos. † Quæro quid si vasallus feudum pror
sus extraneo legauit, vel hæredem extraneum de feudo instituit,
& decessit: nunquid filius vel agnatus erit priuatus feudo? Respõ
deo, certum est ꝙ vasallus super feudo testari, legare, siue aliquid
aliud ordinare non põt; per qđ aliquod ius in ipso feudo ꝯstitua-
tur: vt supra de succes. feu. in prin. & supra qualiter olim feu. alie.
po §. donare. & hic gl. quæ incipit, si autem. & de hoc non est qõ
ſm gl. sed quæstio quærit de priuatione feudi, & si bene conside-
ramus, gl. innuit ꝙ nondum dicit ꝙ reuertitur ad dominum nul-
lis agnatis vel descendentibus relictis: ergo à contrario sensu, sen
tit ꝙ si essent relicti agnati vel descendentes non reuerterent ad
5 dominum. ¶ † Quæro ergo nunquid dñs teneatur inuestire legata
rium de feudo? Respondeo non: vt dicit gl. præsertim si esset le-
gatum ecclesię: quia etiam non desinit esse hęres: vt in c. j circa
medium. supra de alie. feud. & fieret deterior conditio dñi. nã du-
raret apud ecclesiam in infinitum: quapropter ecclesia in hoc est
deterioris conditionis: vt not. ff. de verbo oblig l. si ita quis. §. ea le-
6 ge. ¶ † Quæro an vasallus possit dare feudum in dotem pro filia
sua, cum fortè non habeat aliunde vnde dotet eam? & videtur ꝙ
sic fauore dotis: vt C. communia de leg. auth. res quæ. Casus tamẽ
expressus est ꝙ non potest sine voluntate domini, supra qualiter
olim feud. alie. po. §. donare. non ob. auth. res quę. quia hic erat ꝑ-
hibita alienatio non ratione personæ sed ratione rei: quia nõ erat
in pleno dominio dotantis. vnde pater non potest dotare de alie-
no. & si tu dicas saltem emponemata sunt sua. Respondeo ꝙ nõ
7 stant per se. ¶ † Quæro, nunquid vasallus possit concedere in em
phyteusim perpetuam, vel ad longum tempus? Respondeo nõ:
quia hoc non procul ab alienatione distat: vt in authen. de nõ alie.
aut permuta. §. alienationes. etiam si fiat pactum ꝙ vtile dominiũ
non transeat per talem contractum. nam hoc videtur factum in
c fraudem, iuxta no. per Dynum.[c] in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg.
secundo. & dixi supra qui feu da. possunt. & de capitulis Corra. c.
8 j § pręterea. per Iaco. Bel. glo. & me. ¶ † Quęro an inter agnatos
permittatur alienatio feudi paterni? Respondeo sic. vt in capit. j.
§. & si clientulus. supra, de alie. feu. in gloss. subaudi. & de alienatio
ne feudi pa. c. j. in gloss. merito. & per quos fiat inuestitu. & ꝑ quos
rei §. sed & res. & est ratio quia non dicitur alienatio: vt ibi no. gl.
quæ incipit: & verè. dicit Iaco de Bel. ꝙ hoc est verum, si alienatio
fit proximiori, qui successurus est in feudum post eum. Secus
si remotiori, quia non valet nisi de consensu domini & agnatorũ.
Mihi videtur ꝙ valeat donec alienans viuat, sed si decedit sine hę
rede, reuertatur ad agnatos proximos: vt notaui in dicto capit. j.
de alien. feu. paterni. nam qualitas personæ non est prohibita, si
pręmaturę est ei res alienata. argu ff. quod fal. tut. autho. l. an etiã
in patrem. ¶ Quæro, an saltem vsque ad medietatem feudum pos
sit pignori obligari? dic vt not. supra, de alie. feud. cap. j. in glo sic
ergo. & suprà quib. mod. feu. amit. §. rursus. ¶ Quæro, an vnus ex
hęredibus possit alteri cohæredem partem suam uendere, & loca
re? dic vt dixi. & vide ibi & not. suprà, per quos fiat inuesti. cap. j.
9 in gloss. nam & alios. ¶ † Quæro nunquid vasallus poterit feudum
nouum vendere suo conuasallo non agnato. Respondeo non:
quia inter eos nulla est coniunctio: vt ff. de transactio. l. cum hi. §.
sed si pluribus. & suprà, qui feu. dare poss. §. cum verò Corradus.
nisi fortè esset feudum eis concessum ab Imperatore, quia inter
eos quædam coniunctio iuris esset: vt C. si socius libe. impe. l j. li. x.
10 ¶ † Quæro nunquid si ex consuetudine est permissum, ꝙ feuda
dentur in solutum pro debitis vasallorum, an valeat talis consue-
tudo? Respon. sic: si est consuetudo clericorum laicorum, vt sic
fiat, saluo scilicet iure ecclesiæ. Si verò laicorum, tantum est cõsue
tudo, & non pręiudicat ecclesiæ, sed valet quo ad laicos. ita intel-
ligitur quod not. suprà qualiter olim feu. alie. pote cap. j. §. porrò.
in gloss sed nunquid. & dic ut dixi suprà, capit. j. an agna. vel filius.
& quidem ius feudi mortę finitur: vt not. in capit. j. §. donare qua-
11 liter olim feu. alie. poterat. ¶ † In emphyteusi autem videtur ꝙ
cum dicta alienatio sit necessaria, ꝙ possit fieri in iuribus ipsius
emphyteutę scilicet, per iudicem, saluo iure canonis: vt plenè no.
ff. de damno infecto. l. si finita. §. si qua sunt iura. & in §. si de vecti
galibus. facit quod not. C de conduct. & procur. domus augustę.
l. j. lib. xj. quidam etiam dicunt vt dñs Dy. ꝙ idẽ est in feudo, qđ in
emphyteusi. arg. ff. fam erc. l. alienationes. qđ nõ placet, s. ꝙ iudex
possit vtile dñium alteri adiudicare secundũ eius cõmoda. sic ar.
ff. de re iudica. l. cõmodis. ne aperiatur via ad alienationes feudo-
rum. arg. ff. de transactio. l. cum hi §. si cum lis. Puto tñ ꝙ licet da-
tio

ADDITIONES.

a Leg. tertio. Vtrum quantũ ad hoc, vt possit tradere in pignus, nisi fortè aïo luendi absq; traditione tamen l. alienatũ. de verb. sig. vt dixi C. cõmunia de leg. in l. secunda. & an requiratur realis traditio, vt in feudo possit cõstitui pignus in casibus, in quibus potest pignorari. dic ꝙ non, vt possit agi hypothecaria nulla realitas potest acquiri in feudo sine corporali inuestitura. vt in c. j. suprà, quid sit inuestitura. quod no. dixi. C ut in posses. legat. l. 3.

b De leg. 3. Et dixi suprà quando do. possit alienare proprietatem sine consensu uasalli. de lege Corra. in c. j. §. ex eadem lege. quibus adde in simili Spe. in titu. de emphyt. §. nunc aliqua. uersicul. 93. Ioan. Andr. de feu. §. quoniam. super versic. 30. & quæ infra eodem in §. pręterea ducatus.

c Per Dyn. No. per gl. in §. instituto. Vide eundem in c. j. supra qui feu. da. pos. & in c. j. §. vt libellario. qui. mod. feu. And. Barb.

tio insolutū ipsius feudi non valeat, tamen vasallus non perdit feudum, quia non consensit cum iudicium reddatur in inuitum. vt ff. de verbo. oblig. l. inter stipulantem. §. Stichum. idem puto si coactus a iudice vendidit, nisi interueniat fictio compulsionis. dicit enim Archi. ꝙ qui simulat metum, intelligitur cōsentire. 27. dist. c. quod interrogasti. per Archi. & facit quod not. per eundem
12 xxj. distinc. §. nunc autem. ¶ † Quæro, an vasallus possit feudū cū alio diuidere? & videtur ꝙ non: quia diuisio est alienatio, quæ non potest fieri domino non consentiente. Vel distingue, aut vasallus prouocat, aut prouocatur. Primo casu non possit. Secundo sic. argu. C. communi diuid. l. fi. & ff. de condi. fur. l. & ideo. Tu dic, ꝙ ista quæstio non est dubia inter conuasallos eiusdem domini, quia possunt inter se diuidere. tex. est s. quibus mod. feu. amit. § item si duo fuerunt fratres. & s. si de feud. fuer. controuer. cap. omnes filij. & eodem titu. § præterea Marchio. Sed tunc ista quæstio est dubia quando vnus est pro parte vasallus vnius domini, & pro alia parte est vasallus alterius domini: vel quando vnus habet, ponamus medietatem vnius castri iure proprio & alius habet a fratre illius in feudum. Videtur tamen posse dici ꝙ cum diuisio surgat ex ipsa communione quæ ex persona domini nascitur, & iste status implicitus est ipsi communioni, ꝙ vasallus possit ad diuisionem non solum prouocari, sed etiam prouocare argu. ff. de fideicom. libe. l. cum fidei. & ff. si ex noxal. causa aga. l. fi. in ratione sui. & ff. de actio. empt. l. Iulianus. §. idem Celsus. & quod not. C. fam. erc. l. familiæ. per Accur. hoc tenet Io. And. in summa
13 sua sub rubricella, an diuisio sit prohibita. ¶ † Quæro an consuetudo quæ disponit, ꝙ vir lucretur tertiam partem bonorum vxoris, habeat locum in feudis? Respondeo non: vt not. s. de inuesti. de re alie. fact. §. vlti. in gl. de hac quarta. & in alia glo. de hac tertia. ¶ Quæro, pone ꝙ dominus concessit vasallo licentiam vendendi cuilibet amico: vtrum poterit vendere inimico? respondet glo. hic notabiliter, & dicit ꝙ non pro glo. facit. C. de pact. inter empt. l. fin. tu dic ꝙ aut inimicus domini, & verum dicit gl. aut inimicus vasalli: & tunc potest, quia ei vendendo, videtur eum prius recon
14 ciliasse sibi, deinde ei vēdidisse. vt ff. mādati. l. creditor. §. j. ¶ † Quæro de qua amicitia intelligitur istud. Respondeo, non requiro exactam amicitiam, sed mediocrem. vt ff. de vsur. l. sciendum. Et nota ꝙ ex conuersatione amicitia nascitur, & nata augetur, vt C. de castren. pecul. l. cum allegas. lib. 12. dicit Aristo. ꝙ amici sunt in duob. corporibus anima vna. & alibi dicit, ꝙ amicus amico vult bona: tamen si diligo te, non debeo omittere me. ff. si quis omis.
15 cau. testa. l. Iulianus. ¶ † Quæro vtrum pater possit assignare feudum vni filiorum? Respondeo, quidam dicunt ꝙ sic si pater sua probitate quæsiuit feudum: secus si id acquisierunt antecessores patris. vt ff. de iurepatrona. diui fratres. & ff. de assignandis libe. l. liberi patroni. alij dicunt ꝙ bene merito potest assignare. arg. ff. si quid in fraudem patro. l. vnus. C. de testamento militari. l. si Rufinus. Tu dicas, ꝙ non, nisi de fratrum voluntate vel ratificatione: quia lex feudorum dicat, ꝙ ad omnes filios æqualiter pertineat: vt s. qui feud. dare possunt. § cum hoc. vt legit & not. supra, de success. feud. & in l. libertæ q;. C. de oper. libert. & in l. item vide dum. §. fina. ff. de pet. hæredita. & ideo nec in testamento potest hoc facere, nisi filij approbent testamentum paternum. ff. quibus mod. pign. vel hypo. sol. l. sicut. §. venditionis. nam quod ad oēs pertineat, est inductum fauore filiorum: & si fit contra, non valet: tamen non reuertitur ad dominum: quia non est hic statutum fa-
a uore domini argumen. C. de legib. l. fin. & l. vltim. ff. de litigio. a
16 ¶ † Quæro vtrum pater possit feuda seu castra feudalia diuidere inter filios, præsertim pupillos, qui non possunt sibi ipsis consulere? & videtur ꝙ sic: quia debent regi consilio paterno: vt quod nō potest ætas, possit paterna pietas. ff. de curat. furi. lege si furioso puberi. & licet hoc non valeret iure testamenti, tamen valet iure prouidentiæ paternæ, & authoritatis suæ quam inter liberos præstare potest, cum sit legitimus administrator, & quidē præcipuus vltra omnes alios. C. de bonis mater. lege prima. Solut. non potest nec iure potestatis nec officio pietatis. Sed si filius est eius hæres, nisi seruet voluntatem patris, tenetur præstare interesse ff. de legatis secundo l. vnum ex familia. §. si rem: neque enim in feudis prohibitum est commercium sed modus, idest ne fiat alienatio sine voluntate domini obligatio autem non est prohibita. quan-
17 tum est inter eos qui se obligant. quod dic vt statim dicā. ¶ † Quæro, an vasallus possit trāsigere de quæstione feudi inscio domino? & videtur ꝙ sic in præiudicium suum, sed non in præiudicium domini, & sic transactio erit personalis non realis. argument. extra de præbendis capitulo, nisi essent. Solutio, dic vt in capitulo, si vasallus de suo si de feudo fuerit controuersia inter dom. & ag. vbi dicitur ꝙ tenet transactio facta bona fide, cessante fictione & calumnia, & in re vera dubia lite incerta. ff. de pact. lege tutoris. lege contra iuris. in fine. C. de transactionibus. lege præses. nam si res posset de faci li liquidari, inesset transactioni tunc quædam tacita donatio. ff. si quid in fraudem patroni factum sit. l. j. §. ꝙ si noluit obtinere. & §. si transegit. & ideo trāsactio esset nulla, & res reuerteretur ad dominum. & ideo transigens cum vasallo cogitet q̄d sibi euenire potest. vt in d. c. sic etiam intelligitur in c. j. de cōtro. inter vasal. & alium de beneficio. Et nota, quia transactio dicitur euentus litis ff. mand. l. fin. Caueat tamen vasallus in transactione ne se obliget de feudi euictione ei cum quo transigit: ita ꝙ transigat aliquid recipiendo & possessionem dimittendo, non autem feudum promittendo vel alienando aliter. qui enim liti cedit nihil promittendo, non dicitur alienare, cum nec teneatur de euictione: quia contrahit super lite non super re: vt C. de. transf. si pro fundo. vt dixi. s. de contro. inter vas. & alium de beneficio. c. j. in fi. licet in alijs contractibus innominatis veniat euictio. vt l. j. ff. de rerum perm. tamen in transactione distinguitur: vt in d. l. si pro fundo. Ratio differentiæ colligitur ex prædictis. & facit. ff. de offi.
18 procur. Cæsa. l. j. §. idemq;. ¶ † Quæro, si vasallo concessum est à domino, ꝙ possit donare feudum, an poterit donare causa mortis? Respondeo non. ff. de do. l si filius. secundum Ia. de Ardi. quia non est propriè donatio l. j. §. j. ff. de don. Et nota ꝙ aut nomen donationis ponitur permissiuè, & nō includitur donatio causa mortis. sed si prohibitiuè sic. vnde si statutum dicit, ꝙ mulieres non possint donare, intelligitur ꝙ etiam causa mortis non possunt donare, quia a quo remouetur genus, & quælibet eius species remota intelligitur. vt d. l. si filius. vel pari ratione quod est no. ¶ Deinde vides ꝙ vasallus etiam non potest pro anima iudicare, & est ratio: quia aut decedit sine hærede, & reuertitur ad dominum, vel ad agnatos si feudum est paternum. Aut cum filijs, & vadit ad filios: nec possunt filij consentire in isto legato, ꝙ fiat extraneo, li-
19 cet fiat pro anima. vt hic: quia perderet feudum. ¶ † Sed quid si concessum est feudum mihi recipienti pro me & successorib. meis quibuscunque? Respondeo hæc verba non solum tria genera hæ-
b redum includunt: vt insti. de hære qua. & diffe. sed ēt legatarios. b ff. de eden. l. quæ nam. §. is autem. quia legatarius in re legata quodammodo hæres est. ... vsuca. l. id tempus. §. j. & facit quod dixi s. qual. ... c. j. § donare. D... de no. ꝙ de permissu domini potest quis testari de re ... sius: concor. l. sicut §. venditionis. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. ... quod non valet, non conualescit. Nota ꝙ ... quod non valet quia prohibitum, præscriptio ne temporis non firmatur. Not. ꝙ plus operatur dispositio negatiua seu prohibitiua, in prohibendo vel negando, quam affirmatiua seu concessiua, in affirmando vel permittendo. concor. de verb. sign. l. alienatum. §. donare. in gloss. ... Ratio est, quia negatio generis secum trahit & includit omnes species, per quas peruenitur posset ad prohibitum, & illas remouet. quod non sic intert affirmatio vel positio generis. ad quod C. de transact. l. nec in tentio. & ff. de legat. 3. l. si quid earum. §. inter emptum. & quod ibi no. in l. penes. de verb. signifi. & quod not. Cyn. in l. conuenticula. C. de episc. & cler. No. ꝙ quando lex noua concernit factum lege veteri damnatum. dat formam suā rescissoriam etiam præteritis
20 negotijs ¶ † Nota ꝙ tractus temporis non firmat impossibilia. & est ratio, quia durat causa semper impediens & resistens conualescentiæ actus, sed si causa impediens esset amota aut superuenit in causa confirmans ex hominis vel legis dispositione, & tunc q̄d ab initio est inualidum sumit effectum: vt C. de his qui a non domino manu. l. fin. & ff. de fideiuss. l. si quis pro eo §. si nummos. Aut non superuenit causa confirmans, tunc solo tractu temporis non firmatur vt ff de leg. 3. l. j. §. si filius. & l j. ff. de regul. cato. quia tps non ponitur inter causas inducendi vel permanendi obligationis. vt ff. de act. & ob. l. obligationū ferè. §. placet. & facit ff. de ser. expor. l. si minor. de rescrip. c. si eo tempore lib. 6. & ff. de inst. l. quid ergo. in princ. & per Dyn. in regu. a non firmatur de reg. iur. lib. 6 q.
21 hanc doctrinam dedit. ¶ † Deinde nota hic ꝙ solus bonæ fidei emptor repetit pretium. Sed quæro cum emptor malæ fidei non repetat, cui applicabitur? Respondet gloss. ꝙ applicabitur fisco, tanquam scelere quæsitum. nam fiscus est successor malè acquisitorum. vt ff. de iure fisc. l. Lucius. & ita dicit gloss. sed videtur ꝙ debeat

ADDITIONES.

a ff. de lit. Posset etiam distingui, ꝙ aut feudum est hæreditarium, vt quando recipitur pro se & hæredibus, seu filijs hæredibus, iuxta dicta supra, arag. vel filius. c. j. & tunc possit disponere, vt de re hæreditaria. Aut nō est hæreditariū, vt quia recipit pro se & filijs, & liberis. iuxta nō. per Bar. & alios in d. l. item videndum. §. si. tunc ius quod habet vasallus quia finitur morte, non potest illud per suam dispositionem vltimæ voluntatis in alium transferre, capit. nuper. de dona. inter vir. & vxor. C. per quas personas. l. j. in fi. vbi tetigit facit l. vxor patrui. C. de legat. & quod not. argum. de iure patron. li. 6. & Andr. de Isernia suprà de alienat. feud. paterni. cap. j. vbi concludit ꝙ vasallus feudum nouum cum consensu domini potest alienare in præiudicium filiorum, eadem ratione debet posse cum consensu domini relinquere vni ex filijs.

b Sed etiam legatarios. Vide moderniores in dicta l. id tempus. §. primo. & l. etiam. ff. solut. matr. quæ notaui ad Bald. in l. liberti. C. de ope. lib. sed certè Bal. in cap. primo. §. donare. suprà qualiter olim feudum pōtest alie. tenet cōtrarium, licet ipsi non allegent & etiam in l. cum virum. C. de fideicommiss. & vide eundem in l. j. ff. de rerū diuisio. vbi idem tenet quod hic. And. Bar.

a beat remanere pretium penes venditorem a cui est solutum. nã
ille qui soluit scienter, soluit indebitum sicut dicimus, de eo qui
scienter soluit falso procuratori.vt no.ff.de condic.ob causam.l.
si procuratori falso.& ff.pro emp.l.qui fundum.§ seruus meus.&
ff.de condi.indeb.l.si non sortem.§. qui filio.licet contrarium no
tetur.ff.de solu.l.dispensatorem. Cum ergo videatur donasse, &
donatio non sit turpis.ergo remanet pretium apud eum cui solu-
22 tũ est. ¶†Quærit gl. si emptor stipulatus est in euictione, an pos
sit agere? dicit glo.ꝙ non potest esse ratio,quia ipsa stipulatio est
accessoria: vnde si principale est contra legem, & stipulatio simi
liter.vt C.de legi.& constitu. l.non dubium.C. de litigio.l.fi.& de
agri.& censit.l.quemadmodum.lib.xj. & ff.ad legem Falcidiam.l.
Seius & Augerius.& quod not.ff.de verb.oblig.l.stipulatio ista.§.
b alteri.& ff.de ritu nup.l.a diuo pio. b Non obstat. l.si fundus.C.de
euictio.quia ibi contractus non erat contra legem, licet esset su-
per re aliena: licet etiam in contrarium videatur glo. in l quemad
23 modum.C.de agri.& censi.lib xj.¶†Quærit gl. quid si bonæfidei
emptor nõ uult repetere pretium sed vult agere ad interesse nũ
quid potest? & respondit ꝙ sic:tamen in contrarium mouet unã
rationem: quia contractus est nullus, & ex nullo contractu non
oritur actio.vnde verum est pretium repeti per condictionẽ sine
causa, sed ad interesse non agitur, quia contractus est nullus, &
hoc probatur tali ratione,si posset peti interesse,tale interesse suc
cederet loco rei,& sic ex contractu nullo ageretur ad ipsum implẽ
dum. Sed responde ꝙ contractus est nullus quantum ad rei tradi
tionem,aliquis tamen est in pręiudicium vendentis,vt ex eo bonę
fidei emptori nascatur actio personalis. vt ff.de contrahen. emp.
l.& liberi hominis.& facit quod not.C.communia de leg l.fina.§.
vltim.& C.non licere habi.metro.l.prima.lib.xj.C.de fund.limi.l.
fin.li.eod.ff.de actio.emp.l.emptorem.§.ibidem.& l.Iulianus.§.si
quis virginem.eodem titulo.& ff.de contrahend.emptio.l.sed &
Celsus.§.j.C.communia vtriusque iudicij.l.si fratres.

ADDITIONES.

a Venditorem. Vide quod no.gl.in l.quemadmodũ.C. de agri. & censit.li.xj.
Et vide Ioan.And.in cap.cum contingat.de iureiur.And.Barb.
b Diuo pio.Et illam l.coniuncta gl.nota quia singularis & Bal. multum excla
mat in l.non dubium.C.de leg.And.Barb.

1 *Ista dictio liberè,quid significet.*
2 *Sententia requiritur ut poßit agi de euictione.*
3 *Poßeßio an transeat ex contractu simulato.*
4 *Vasallus an perdat totum feudum ratione partis alienatæ.*
5 *Et an poßit renuntiare feudo inuito domino.*
6 *Et an uasallus amittat feudum sine certa & conuicta culpa.*
7 *Quid si commisit in dominum crimen læsę maiestatis.*

Callidis. Hic loquitur quando fit fraus de contractu ad
alium contractum, quia dum vasallus vult reue-
ra vendere,fingit se in feudum dare pro modico pretio.hic enim
interuenit dolus in fraudem legis commissus.sic & aliàs C.mãd.
l.per diuersas.& l.ab Anastasio.meritò igitur cõtractus est nullus:
& quia inest huic contractui delictum admixtum, ideo feudum
1 liberè reuertitur ad dominum, & expone liberè, id est ipso iure:
non tamen dominus poterit sua authoritate possessionem ap-
prehendere,quam bonæ fidei emptor tenet: quia in ea habet cau-
sam ab ipso domino. vt ff. si mulier ven. nomi.l j. §.necessariò.
2 † Requiritur igitur contra emptorem sententia, vt possit agere
de euictione.vt ff.de neg. gest l.at qui natura. §. cum me absente.
verum est igitur ꝙ uasallus amittit feudum ipso iure,sed dominus
non potest possessionem apud alium constitutam authoritate,p-
pria apprehendere,secundum Pe.de Cer.Non ob. C.quod cũ eo.
l.si seruus.quia ibi apprehẽdens suam possessionem defendebat,
& non inuadebat alienam & ad hoc suprà,quo tempore mi.in c j.
sed nonne dominus possidebat ciuiliter: ergo pro defendẽda sua
ciuili possessione potest sibi ius dicere.ut ff. de acqui.poss l.clã pos
sidere.§ qui ad nundinas.ut not.ff uti pos.l.j.§.interdictum autẽ.
sed dico ut responsum est, quia non potest in præiudicium possi-
3 dentis bona fide.Et contraria loquuntur de inuasore. ¶†Quæro,
utrum ex contractu simulato transeat possessio. Respon. hic est
casus ꝙ sic,si interueniat traditio,quod est uerum,quando ueritas
tendebat ad translationem possessionis: aliàs nõ transfertur pos
4 sessio. ff.de aqua plu.arcen.l.emptor.¶†Quærit gl.nunquid ratio
ne partis alienatæ uasallus perdit totum feudum?& gl. dicit ꝙ sic:
de rigore iuris. Sed canonistæ dicunt ꝙ pena non transcẽdit me
tam delicti,& ideo solum pars in cuius traditione delinquitur ad
dominum reuertitur:nam cum traditio sit immediata causa poe
næ,& sic re & modo istud delictum committatur,non debet tran
scendere rei mensuram: quia in hac parte nulla interuenit tradi-
tio,ergo nec pena debet esse.de verb. signi.l.alienatum.nisi dicas
ꝙ hic speciale:quia plus peccat ille qui in fraudẽ legis alienat, quã
ille qui alienat simpliciter. vt ff.de iurepat.l. si libertus minorem.
a quod verum credo. a ¶ † Quærit glo.vtrum vasallus possit renũ-
5 tiare feudo inuito domino? & dicit glo. ꝙ sic, quia renuntiando
desinit esse vasallus, & si non est uasallus ergo non tenetur domi-
no, & liber est ab omni seruitio:vt suprà, de vasal. qui contra ꝯsti.
Lotha.c.j.Mouet tamen duas rationes in contrarium. Prima est,
quia ex isto contractu vltrò citroq; obligatio nascitur, quia cele-
bratur gratia vtriusq;, & sicut emptor renuntiando rei non libe-
ratur a pretio: ita non debet vasallus liberari a seruitio. Præterea
dominus non potest offerre feudum vasallo inuito: ergo nec va-
sallus potest subtrahere seruitium domino inuito.ar. C.de rescin.
ven.l.ratas Et confirmatur tertia ratione:quia dominus est in qua
si possessione seruitiorum,ergo eis spoliari nõ potest: vt extrà de
elec c.querelam C.de proba.l.si de possessione.ff. de libe. cau.l.li-
beris.§ fi.C.de decur.l.generali.lib.x. dic vt dixi in euidentialibus
6 huius operis.¶†Quærit gl generaliter vtrum vasallus amittat feu
dum sine certa & conuicta culpa? & dicit ꝙ non, requiritur ergo
sententia:vt suprà,de feu.sine culpa non amit.c. j. & suprà quo tẽ
pore miles.c.j.& dixi s.in c.3.in fi.prin.qui.mo.feu.amit. Fallit qñ
per alienationem & traditionem se facit a feudo alienum. vt hic:
quia istud est habere feudum pro derelicto,nimirum ergo si ius &
b possessio perditur.arg.ff.pro derelicto.l.fi. b † Quęro quid si vasal
7 lus commisit contra dominum crimẽ læsæ maiestatis? dic ꝙ ipso
iure tunc amittit,ut per Iac.de Bel.in auth.de ince.nup.in prin.&
vide s.de feu.cog.ca.Obertus.in fi.nam in feudo seruantur feudo
rum consuetudines &c.No.in ver.scriba.arg.contra notarios qui
scribunt instrumenta quæ sciunt confici in fraudem usurarum:vt
debeant officio priuari tabellionatus, & infamia notari secundũ
c Host. c in sum.de usu.§ non aliquo per gl.in arg.in c.sicut nõ suo.
66.dist.& ibi per Archi.& instrumenta non ualent.ut no. in c na
uiganti.de usu.& in d.c.sicut non suo. per Archi.

ADDITIONES.

a Credo.Ad quod adde supra in c.j §.aut si libellario.qui.mo.feu.amit.& in c.
j.§.si verò. qualiter olim feu: ali.po. Et quid in emphyteuta.facit in argu. l.
quidam in iure§..fi. ff. de dona. Quid si habeat duo castra in feudum & vnũ
alienat an cadat ab ombibus, ponit Ioan. Andr. in addi. Specul. in rubri.
de feud.
b L.fi.& hoc sentit gl.hic in versi.ipso iure.si bene ponderetur.& Inno.in c. 2.
de feudis.& quod dixi suprà,de feu.sine cul. non amit.c. 2.& in c.j.quo tem-
pore miles. & certè ex puncto rationis quod in alienatis dicitur vt non sit
necessaria sententia,quo ad vasallum propter notorium,quod ibi magis ve
risimiliter reperiri potest,& sic conclude ꝙ est differentia utrum delinquat
vasallus alienando,an aliter, puta feloniam committendo.
c Secundum Host. Quid si conficit instrumentum immunitatis falsum puni-
tur pęna ignis.tex. est not.in l.j. C.de immu. ne.conce. lib.x.quid si facit in-
strumentum reprobatum: vide quod nota.in l.iubemus.in §.his tabe.de sa
crosan.eccle.in authen.de non alien.§. hæc autem. Et vide tex. ubi punitur
pęnis corporalibus,& traditur in exilium.in authen. vt nulli iudi.in §. quia
verò.& ibi vide Ang.Et an faciat litem suam, vide tex. l.fi.C de mag.conue.
& l.fi.ad fi.ff.si men. fal.modum dixe.Bal. in rubr. C. de pęna iudic.qui malè
iudi.& qua pęna puniatur,si scribit simulatum instrumentum,habes hic tex.
& si scribit instrumentum vsurarium,est periurus,& non potest amplius cõ
ficere,& potest pronuntiari infamis:ita dicit Host. in summa in ti.de vsu.§.
fin.ver.quid de notario.& si conficit instrumentum ut quis puniatur dicit ꝙ
punitur eadem pęna.facit tex.in arg.in l j.ff.de sic. & vide tex.in l.iubemus.
C.quemadmo.test.ordinan.ubi si omittit solennitatem,& dicit eam interue
nisse.punitur pęna falsi nec potest probare contrarium, quia resultat præ-
sumptio iuris & de iure ut est gl. fi.in præal.l.iubemus. Et an præsumatur ꝓ
notario uide tex.& doct.in l.quoties.§.sed si maiorem.ff.de hęre.inst.& uide
bonum tex.in l.nulli.C.de numerar.&.act. lib.xij.quod instrumentũ carens
solennitate est suspectum de falso,& si notarius ex certa scientia omisit renũ
tiationem Velleiani quæ interuenit,punietur de falso.uide Bal.in pręal.l.iu
bemus.& Bar.in l.si quis obrepserit.de Fal.& uide Bal.in repetitione ru.C.
de priui do.Vide eleganter no.in l generali.C. de tabu.lib.x, & ibi Bar.& vi
de omnino Bal. in c.j.§.si autem inter pares.prope finem.s. de l. Corra.uide
tex.& Bal.ubi loquitur notabiliter in l. imperialis.in prin. de prohib.alie.
feu.per Lothar.Adde tex.in c. si aduersus.de hæret.ubi notarius faciens in-
strumentum pro hæretico suspenditur ab officio cum infamia.Et Bal.in l. 2.
C.de eunuch.dicit ꝙ notarius faciens instrumentum illicitum punitur cri-
minaliter in l.j. C. de sepul. uio. dicit ꝙ punitur crimine stellionatus. Vide
Bal.in rub.C.res inter alios acta. And.Barb.

1 *Minor xxv. annis si non petierit inuestituram intra annum & diem, an*
debeat restitui in integrum.
2 *Quid autem si femina non petijt intra annum.*

1 Pręterea si quis infeudatus. † Si uasallus
maior annis
14.non petierit inuestituram a domino,uel ab hærede domini,per
a negligentiam amittit feudum. a h.d. *Maior xiiij.* Facit suprà si de
feud.

ADDITIO.

a Feudum. Sed an per diuisionẽ in casu quo põt fieri diuisio videat̃ facta alie
natio:pẽdet nũc in facto qõ inter illos de Salario, & cõsulo ꝙ nõ uideat̃ fa-
cta.istud in terminis decidit in ꝯsil. 57. incip. ex themate oriuntur triá du-
bia & etiam ponit in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de uerb.obli. And. Barb.

feu. fue.controuer.c.ſi minori.& c. ſi quis deceſſerit.Quæritur ſi
non petierit inueſtituram infra annum & diem,an ſit reſtituẽdus
in integrum beneficio minoris ætatis.& videtur ꝙ ſic vt ff.de mi-
no.l ait prætor.& C.in qui.cau.in integ. reſti.non eſt neceſ.l.ſi.ar.
cõtra ff.de mino.l.Aemilius.& l.etiam.& ex quib.cauſ. in poſ. ea.
l.apud Iulianũ & C.de in integ.reſt. mi.l. non videt circũſcriptus.
prima placet Iaco. & idem tenet Pet.de Cer.qui dicit ꝙ eoipſo ꝙ
non petijt inueſtituram infra annum & diem læſus eſt.& ideo re-
ſtituendus ar.ff.de mino.l.interdum.& per Io.An.in addi ad Spe.
in ti.de feu.§.fi.& ita ſentit hic gl.apertè.Ad quid ergo iſte §.occu
pat membranas, cum ſit nullius effectus,& iuſtius fuiſſet intacta
iura minorum ſeruare, quam poſt cauſam vulneratam remediũ
impartiri ex quo enim de neceſſitate eſt reſtituendus, cur circui-
tus iſte? Reſpondeo habemus ſimilitudinem huius in minore, q
non fecit inuentarium.auth.de hæred. & Fal. §. pupillus.oportet
enim ſeruare iuris regulas. vnde licet iure ciuili damnum patiat̃,
tamen per prætorem ei ſuccurritur.Sed dñs Ia. de Bel.opponit ad
dictum §.pupillus.de §.ſi vnum de prædictis.in auth.vt cũ de ap.
cog.vbi dicitur,ꝙ ad hoc vt pęnam legis patiatur cum effectu de
bet eſſe maior xviij.annis.reſpondet dicens, ꝙ aut adultus legem
ſpreuit,& contempſit.& ſic eſt in iure naturali vel quaſi. Aut cõ-
muni deliquit, & tunc maior xviij. annis reſtituitur in integ. Aut
in iure ciuili:& tunc reſtituitur.qđ eſt valde not. ſi ergo dominus
vult ꝙ adultus non reſtituatur conſtituat eum in vera contuma-
cia per monitionem parium.ar.ff.de mino.l.ſi ex cauſa.§.ſi in cõ-
miſſum. *Amittat*.Fallit in caſibus ſuprà quo tempore miles.c.j.&
2 quæ fuit prima cauſa bene.amitt.c.j. vbi de hoc.† Sed quid in fę-
mina quando ſuccedit in feudo,nunquid eo ꝙ non petijt inueſti-
turam infra annum & diem cadat a feudo. Item ſi cadat,quæro
an computetur annus & dies poſt duodecimum annum, aut poſt
xiiij.& quia de viro lex loquitur non videtur mulier comprehen
di, vel ſi quis dixerit eam comprehendi, quaſi hoc ſit de natura
feudi & natura realis eſt maſculum & fęminam complecti, ideo
dicam eam comprehendi: tamen dicam quod ante xiiij. annum
non inceperit tempus currere:quia in iſto numero annorum iſte
§.figit pedem ſuum.ad quod ſuprà de controuer. inter do.& em-
pto.in c.j.ad fin.

1 *Competens ſpatium debet dari ſecundum conſuetudinem perſonæ.*
2 *Ire non valens,poteſt mittere nuntium domino acceptabilem.*
3 *Quid ſi dominus eſt prælatus eccleſię, & acceptauit ſeruitium non ido-
neum,an prejudicet eccleſię.*

Firmiter. Si vaſallus legitimè vocatus non iuerit cum do
mino in expeditione, vel non miſerit alium pro
ſe domino acceptabilem, vel non ſoluerit domino dimidiam par
1 tem reditus feudi vnius anni, feudum amittit.h.d.¶†No.hic da-
ri ſpatium competens. qđ intellige ſecundum qualitatem perſo-
næ.vt ff. de verb. obl. l.continuus. §. cum ita.& ſecundum etiam
itineris qualitatem & quantitatem.vt ff.ſi quis cau.l.j.& ij. §.quod
diximus.& attenta recta via,& non per circuitus, niſi in cauſa ne
ceſſitatis. vt ff. de excu. tu. l. non ſolum.in fi. debet etiam habere
quoddam præambulum ſpatium arbitrio boni viri, ita ꝙ poſſit
ſibi præparare neceſſaria pro viatico,& alijs neceſſarijs.vt l.ab ho
2 ſtibus.ff.ex qui.cau.maio.¶†Secũdò not.tex.hic expreſſum, ꝙ il
le qui non vult, vel non poteſt ire, poteſt mittere alium domino
acceptabilem, & intellige acceptabilem domino.i. bono viro.vt
ff.de fideicom.libert.l. Thais.§. ancilla.& §.ſororem. Tertiò not.
tex.hic expreſſum ꝙ vaſallus poteſt ſeruire per ſubſtitutum, dũ-
tamen ſit domino acceptabilis. facit quod no.ſuprà ſi de feu.fue.
contro.inter do.& agnatos.c.ſi quis deceſſerit. in gl. no. ꝙ nõ co-
gitur &c.& vide per me.C.de epiſ & cle.l.ſi qs.Sed qđ ſi miſit non
acceptabilem,tamen dominus acceptauit,nunquid eſt iuri ſatisfa
ctum? Reſpondeo ſic.ar.ff.de iudic.l. ſed & ſi ſuſceperit. & ff.de
3 fideiuſſ.l.qui ſatiſdare. † Sed quid ſi iſte dominus eſt prælatus ec-
cleſiæ, & acceptauit non idoneum ſeruitium, nunquid præiudi-
cat eccleſiæ? & videtur ꝙ non.vt ff ad Tertul.l.2.§.quid ergo ſi ta
les.In contrarium videtur, quia factum prælati obeſt eccleſiæ in
acquirendis,& maximè in pęnis.vt ff.de publ.l.ſi §. ſi quis profeſ
ſus.quia factum prælati poteſt eſſe obſtatiuum eccleſiæ in inqui-
rendis eo mediante, ſed non liberatiuum in quæſitis, & maximè
nocet eccleſiæ in pęnis quærendis,cum pœnę habeant inſtar cau
ſæ lucratiuæ:vt legitur & no.ff.de excep.doli.l.apud Celſum.§.de
autho.verſi. cæterum. quod verum credo ſi in hoc non vertitur
magnum præiudicium eccleſiæ.

1 *Feuda principatuum non diuiduntur.*
2 *Dignitas non debet minui,ſed augeri.*
3 *Quid de alijs iuriſdictionibus inferioribus.*
4 *Quid in feudo iuriſdictionis an poßit diuidi.*
5 *Puniri an poßit unus ex fratribus uaſalli qui deliquit in caſtro alterius,
ab alio fratre uaſallo illius caſtri.*
6 *Canonia non poteſt diuidi.*
7 *Socius vel frater inhabitans totam domum, an teneatur ad totam pen-
ſionem.*
8 *Communio habet quædam incommoda.*
9 *Vaſallus pro uno feudo non cogitur habere plures dominos.*
10 *Dominus non poteſt ius ſuum ad alium transferre ſine uoluntate ua-
ſallorum.*
11 *Quid ſi uaſallus deceßit duobos hęredibus relictis: uno utili ad ſeruien-
dum,alio inutili.*

Prætereà ducatus. Caſus. Ducatus, Marchia, &
Comitatus non diuiduntur:
aliud autem feudum diuiſionem recipit, ſi conſortes volunt, ita
tamen ꝙ omnes qui feudi partem habent, fidelitatem facere de-
beant. Deinde dicit, ꝙ vaſallus pro vno feudo non debet cogi
plures habere dominos, quinimo nec dominus feudi ſine vaſallo
1 rum voluntate ad alium transferre poteſt.h.d. ¶ † Not.ꝙ feuda
principatuum non diuiduntur,& eſt ratio,quia vt dicit euangeliũ:
omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur. Item dicit Ariſt.
12.metaphyſices.ſi. ꝙ entia nolunt malè diſponi, nec bonorum
2 pluralitas principatuum: unus ergo principatus eſſe deberet.†Itẽ
dignitas non debet minui,ſed ingenio augeri.ff.de offi.præſid.ob
ſeruãdum.Item dicit lex ꝙ nihil eſt tam magnum,ꝙ per ſectionẽ
non fiat paruum,vt in auth.de natura.in curia de pub. & in auth.
de trien.& ſemiſ.poſt principium. Debent ergo tanta feuda ĩ ſua
integritate conſiſtere.ſic extrà de præben. c. maioribus. & c. niſi
eſſent.Item iſtę dignitates de rigore iuris non tranſmittuntur. er
go nec diuiduntur, ſed iſta conſequentia non tenet per legem ff.
communi diui.l.communi diuidundo.§.ſi cum vſufr.& dic vt ex
de elec.in c.per venerabilem.& per Io. Andr.& de voto.licet.vij.
q.j.deniq;.viij.q.j.Moyſes.& quod ibi no.in c.grandi.de ſup.negl.
3 præla. ¶ † Sed pone ꝙ Marchiones diuidunt inter ſe marchiam,
quæ diuidi non poteſt,an redeat ad dominum,nota Nam de mea
parte non alieno niſi medietatem.ff.de verb.ob.l.qui Romæ §.fi.
p Accur.iſtud recidit ĩ illam quæſtionem,an pro tanto qs cadat
a à toto.[a] Et not.ꝙ ubi eſſet cõſuetudo diuidẽdi etiam iſta poſſent
diuidi:quia nullum eſt ius merè poſitiuũ quod cõſuetudine mu-
tari non poſſit.ff.de legi.l.de quibus.§.fi.¶ Quæro quid de alijs iu
riſdictionibus inferioribus, nũquid feuda talium iuriſdictionum
poſſint diuidi? & uidetur ꝙ nõ ad ĩſtar ſeruitutũ, quæ diuiſionẽ
non recipiunt.ut ff.de ver.obl.l. ſtipulationes non diuidũtur. & l.
ij.& videtur expreſſum.ff.ad munici.l.Imperator Titius. ubi ex-
preſsè dicitur quod magiſtratuum officium indiuiduum eſt: &
ideo ſi plures ſunt collegæ, quilibet habet iuriſdictionem inſoli-
dum.vt l.j. ff.de offi. conſul. Item iuriſdictio in ſubſtantia ſua eſt
indiuiſibilis,cum pro parte explicari non poſſit.vt ff. fam.erciſ.l.
in hoc iudicio.hoc etiam apparet ex diffinitiõe ipſius iuriſdictio-
nis, quia ſemiiuriſdictio diffiniri non poteſt. bene tamen ſunt in
iuriſdictiõe gradus,capitula diſtincta, & ſpecies:vnde iuriſdictio
bene poteſt diuidi per ſpecies,capitula,& gradus:ſicut patet ex di
uiſione magiſtratuum,vt in auth.de defen.ciui.§.& iudicare. In
contrariũ videtur,quia cum hic prohibita ſit diuiſio in certis caſi
bus,ergo in alijs videtur permiſſa.arg.ff.de iudi.l.cum prætor. Itẽ
feudum æquiparatur vſufructui qui poteſt diuidi.vt ff. ad l.Fal.l.j.
§.ſi vſufru.& ſi ſunt duo fratres habentes vnum caſtrum cum iu-
riſdictione,poterunt diuidere ꝙ vnus habeat vltra talem locum,
alter citra,vel per alienationem temporum regere. ff. de vſufru.l.
quoties.ff.de aqua quoti. & æſtiua. l. Lucio. Sol. ibi diuidi poteſt
non vt ipſa ſubſtantia iuriſdictionis, quæ eſt præcisè quid incor-
porale in ſe ipſa diuidatur:ſed ad diuiſionem territorij, vel ſubal-
ternationis temporum, prout ipſis diuidentibus placuerit. Sed
quid ſi diſcordarent? dic vt per glo. 16.quæſtione 3.licet.Item oẽ
quod extenditur ad extenſionem ſubiecti, eſt naturaliter diuiſibi
le: tamen ſunt quædam formę indiuiſibiles in ſe,vt ſeruitutes:li-
cet ſubiectum earum diuiſibile ſit. Item iuriſdictiones:quia con
ceptus mentis neſcit earum ſubſtantiam diuidere, ſed commodi-
tatem;ſic.argu.ff.quemadmodum ſer.amit.l.nam ſatis.§. ſi ergo.
& de negot.geſt.l.qui aliena.§. fi. & incorporalia non veniunt ad
diuiſionem per ſe, ſed in conſequentiam rei corporalis. ff. com-
4 muni diui.l.arbor.§.aquarum iter. † Et hoc tenet Iaco.de Are. in
rubricella vtrum diuidi poſſit feudum iuriſdictionis & decimæ:
& dicit ꝙ idem eſt etiam in feudo decimæ:quia ſimile eſt iuriſdi-
ctioni.& facit ff.de adminiſtratione tutorum. lege inter tutores.
5 vbi dicit Bart.ſe conſuluiſſe de facto ſuper iſta quæſtione.† Cuidã
militi fuit conceſſum feudum a principe de pluribus caſtris: filij
eius poſtea diuiſerunt caſtra. & obuenit vni vnũ caſtrũ: alij aliud:
tandem

ADDITIO.

a A toto.De qua conſului aliàs conſi. 137. vt per And. de Iſer. in c. omnes.ſi de feud.fue.contro.& per Bar.ff.communi diui.arbores.§.fi. de aqua quoti. & æſtiua.l.Lucio.§.j.

[illegible] vnus istorum [illegible] in partem obuentam alterius [illegible] verum [illegible] & [illegible] non quia dicit quod ista diuisio est quo ad ad [illegible]onem, dominium autem [illegible] & [illegible] par in parem non habet imperium & [illegible] præterea & gloss. [illegible] quod feudum non diuiditur inter [illegible] vasallos ff. communi diui. l. communi [illegible] secundo in [illegible] habet [illegible] quo ad pœnam [illegible] fidelitate, totum feudum [illegible] in commissum. & [illegible] de pub. [illegible] fraudati. & supra [illegible] in fi. & loquendo in feudo [illegible] ducatus vel comitatus, verum diceret quod non potest diuidi, [illegible] loquendo in alio feudo [illegible] cuius territorij cui inhæret iurisdictio, non [illegible] verum. quia ibi cadit diuisio iuris & administrationis. [illegible] Gul. in l. [illegible] ff. de rerum diui. [illegible] ait, quod si fratres [illegible] sunt inter se illud, quod non potest diuidi [illegible] quo ad simplicem administrationem facto quod propter defectum [illegible] superior potest exercere iurisdictionem super toto territorio, [illegible] in bonis vtriusque, cum ad quemlibet pertineat in solidum. quod mihi non placet [illegible] loquendo priuatiuè: quia si plures habent [illegible] quæ est quid indiuiduum & vnus eorum cadit a feruitute, hoc [illegible] in termino videretur quod per ius non decrescendi totum applicaret alteri qui non est priuatus, quasi vno extincto [illegible] & non altero. Omnis. n. extinctio & priuatio est quædam mors. vt ff. sol. mat. l. si qs [illegible] ff. de libe. & posthu. l. Gallus. §. & quid si tantum. & quemadmo. ser. amit. l. [illegible] ff. si [illegible] corpus §. si fundus [illegible] apud dominum, quia dominus, & apud vasallum quia vasallus erit ergo iurisdictio ordinaria diuersa ratione, tamen [illegible] & in solidum commoda iurisdictionis diuidetur inter eos, quia diuisibilia sunt. Iurisdictio autem non diuiditur, quia non diminuitur in [illegible] essentia per [illegible] & omne quod non minuitur per [illegible] indiuisibile [illegible]

6 [illegible] poss. Vnde dicunt † canonistæ quod canonicatus non potest diuidi nec intensiuè, nec extensiuè, quia non habet partem de poss. [illegible] Et si vno canonico mortuo duo eligantur vice illius, non fit diuisio, sed dualitas. Sed in præbenda, quia [illegible] partes per [illegible] sum, esset diuisio, & ideo ad vnam præbendam non possunt duo eligi, quia in corpore vno non possunt esse duo homines. vt in d. c. maioribus. de præben. in nouel.

a Quæro si duo fratres habent vnam turrim in feudum, & diuidant eam per superius & inferius an superior habeat rei vendicationem. & videtur quod non, sed inferior tantum. C. de rei ven. l. [illegible] quod inferior habet dominium vtile totius. & superior [illegible] dominium, quod lege [illegible] cauetur.

7 Pone. [illegible] in feudo domum communem [illegible] quis te [illegible] tota inhabitat [illegible] tibi teneat ad [illegible] partem [illegible] quod sic, quia de inhabitando fructus percipitur. ff. communi diui. [illegible] putans. & sunt aut. de pie. [illegible] qui §. i. ff. de dona. [illegible] & [illegible] quidam. Alij tenent contrarium, quasi [illegible] quia in quolibet angulo habet partem pro indiuiso [illegible] merito ff. pro soc. & l. Sal [illegible] ff. commun. diuid. [illegible] Richar. Mal. & Cy. in d. §. [illegible] per [illegible] l. duo fratres. ff. de acqui. her. Pone duo fratres Marchiones [illegible] dunt hoc modo, quia vni marchia tota [illegible] nunquid valet diuisio? Respondeo sic [illegible] quo ad marchionatum [illegible] diuisio. [illegible] & puto. § [illegible] commun. diui. [illegible] Sed fortius [illegible] vnionis & eius [illegible] C. [illegible] per Accurs. Sed quid si marchionis noua castra accedant, vtrum [illegible] esse de marchia & [illegible] diuidi. Respondeo [illegible] marchia [illegible] est ff. de acquir. [illegible] dom. [illegible] & [illegible] marchia [illegible] est cum honoris [illegible]

8 [illegible] est ff. de pact. dotal. [illegible] §. cum [illegible] quod communio habet quædam incommoda. [illegible] & quis quarta pars debe. l. 2. libr. x. Item quia propter communionem venit ad [illegible] arg. de [illegible] prædi. l. in re communi [illegible] leg. 2. cum. pr. §. [illegible] & de [illegible] indebi. [illegible] si centum. Et diuisio quæ [illegible] de fratrum concordia [illegible] fam. [illegible] sed in allodiis. No. quod omnes vasalli tenentur ad fidelitatem [illegible] sine feudum sit diuisum inter eos, sine non. No. quod pro vno feudo non cogit quis habere plures dominos. Quid ergo si dominus decesserit relictis pluribus [illegible] Respondeo, ipsi inter se possunt ordinare cui [illegible] fidelitas: vt §. si de feu. [illegible] & si non ordinant, quidam dicunt, quod vasallus potest eligere. arg. l. dicentis quod quando relinquitur incertum de certis, hæredis est electio. vt ff. de [illegible] l. si quis a filio §. si quis [illegible] res. & hoc tenet Iac. [illegible] ff. de [illegible] Sed [illegible] ff. ad Sil. lan. si quis in graui §. si cum omnes vel dic. quod facietis fidelitatem vni, vice omnium quasi vni corpori. arg. ff. de con. [illegible] & demon. [illegible] §. si. vel dic. quod faciet fidelitatem antiquiori. vt ff. de [illegible] l. fin. & quod not. in c. [illegible] extra de maio. & obe. per Innocen. [illegible] prout habetur in tit. de quibusdam aliis capitulis extraordi. feu. in eodem negotio. quod capitulum est extrauagans, & quidam credunt quod sit papæ [illegible] quo ca. [illegible] Insuper etiam te instinctum esse [illegible] quod si dominus a quo feudum tenebatur, decem [illegible] pluribus hæredibus relictis obierit, vasalli

q[illegible] illud teneat, non cognitum [illegible] pro [illegible] tamen [illegible] pro eodem [illegible] redactus [illegible]

9 [illegible] No. quod [illegible] vasallorum [illegible] transferre, [illegible] tamen vt vasalli [illegible] quod dic vt [illegible] de capitulo [illegible]

10 Quæritur quod si [illegible] vasallus decessit duobus [illegible] alio [illegible] potest dominus assignare [illegible] quidam dixerunt quod non [illegible] potest. [illegible] succedendum, & tunc potest [illegible] alterum [illegible] & per

11 [illegible] quod vbi [illegible] feudo [illegible] quod [illegible] quod duo [illegible] C. [illegible] & [illegible] capacitas enim [illegible] duo [illegible] & idem in [illegible] vt ff. de leg. [illegible] & Cyn.

ADDITIONES.

a [illegible]

b [illegible]

1 *Vasallus tenetur [illegible] filium ad satisfaciendum domino, vel a se [illegible]*
2 *Ingratitudo præcedens impedit gratiam sequentem.*
3 *Vasallus si [illegible] & petat [illegible] ipsum priuari [illegible] ipse replicat se non posse priuari, [illegible]*
4 *Filius si [illegible] post mortem patris de feudo, & opponatur de [illegible]*
5 *[illegible] perdere filio feudum [illegible] proprio.*
6 *[illegible] competentē [illegible]*
7 *Dominus si non [illegible]*
8 *[illegible] commissum remisit.*

Insuper Casus. Si filius vasalli offenderit dominum patris [illegible] tunc [illegible] patris [illegible] requisitus debet eum [illegible] separare, [illegible] sed [illegible] dominum [illegible] vasallus [illegible] feudum amittere debet: nisi pro [illegible] domino [illegible] hoc [illegible] & si requisitus a domino suo [illegible] satisfacere. Et si [illegible] dominus a domino requisitus, [illegible] vasallum qui dominum [illegible] offendit non [illegible] vt domino suo [illegible]

a [illegible] No. quod vasallus tenetur deducere filium ad satisfaciendum domino, vel a se filium separare. & [illegible] debet [illegible] dominum etiam contra filium ante [illegible] & post factum [illegible] a se separare debet. [illegible] de pace [illegible] §. si iudex. Sed nunquid potest filium [illegible] pro-

noxa.Respon.non.insti.de noxa.§.fi. Item nunquid per talem se-
parationem perdatur ius patriæ potestatis.Respon.non.vt C. de
pat. pote. l. abdicatio. Item nunquid ob hanc causam poterit
exhæredare filium suum? Respon.non: quia hoc non ponitur
inter causas exhæredationis, vt C.de liber.præter. auth. nō licet.
Item nunquid iste filius sic expulsus succedat in feudo. Respon-
deo non,nisi prius domino satisfecerit vt statim sequitur. Sed nū
quid istam satisfactionem facere potest post mortem patris? &
vř ꝙ non: quia tempore mortis erat non capax ex duo delicto:
vt ff de leg præstan.l interuenit.nisi dominus sponte eum in ami-
citiam recipiat.ar.ff.de adimē.leg.l.qđ si verum & C.fam.erc.l.in
ipsius.& ff.ad Silla l.diuus.in ratione literæ.¶No hic ꝙ quis tene
tur pro omnibus domesticis suis,s ꝙ aut requisitus a dño ducat
eos ad ipsum ad satisfaciendum, aut separet a se. ¶Sed nunquid
erit ita si domesticus rem alicuius inuadat. Respondeo non, ut
not.extra de resti. spol. cum ad sedem. Sed nunquid vir tenetur
expellere vxorem offendentem dominum suum? Respon. non.
2 arg.C.de fur.l.manifestissimi.§.j.† Vnde ab istis domesticis exci-
pitur vxor. ¶No. in isto §. ꝙ quando ingratitudo præuenit gra-
tiam,impedit illam nisi satisfactio interueniat,sed quando tēpore
gratiæ esset quis ingratus,licet offerat satisfactionem nō euadit
priuationem:quia magis delinquit tempore gratię,quàm ille qui
nondum est in gratia. Item ille qui non est in gratia,nō est adhuc
in iure, seu iurisdictione domini. Dicit tex. ꝙ maiori pęna digni
sunt qui cum nostri iuris sint, nostro iure debent obedire manda
to. vt l. j. C. de conduct. & procur. domus Augustæ. libr. xij.
3 ¶ † Quæro quid si vasallus commisit feloniam ante inuestiturā:
tandem petit inuestiri:econtra aduersarius petit eum disuestiri,
sed ipse dicit ꝙ non potest disuestiri: quia non fuit inuestitus, &
negat se commisisse feloniam:quæritur quid iuris? Dicunt qui-
dam ꝙ disuestiri non pōt, quia degradatio non præcedit habitū.
Absurdum est prius desinere q̃ incipiat.vt ff.de ꝯdit.& demonst.
l.Titio.Sed ad hoc respondetur, quia felonia est obstatiua ipsi in-
uestituræ.Vnde alij dicunt,ꝙ aut felonia est visibilis, vel de facili
probabilis:& tunc non debet inuestiri. Aut inuisibilis,& requirit
altiorem indaginem:& tunc debet inuestiri: quia hæc petitio sa-
pit possessorium adipiscendę vel confirmandæ possessionis ma
gis q̃ petitorium:quia non concludit ad declarationem vtilis do-
minij.arg.C.de edict.diui Adria.tollen.l.fin.& ff.de fal.l.si quis le
gatum.& extra de concess. præbend. cap. post electionem. & de
appellatio.c. constitutus. Considera ꝙ duplex est possessorium,
scilicet iuris,& facti,vt notat Cy.in l.2. C de bonorum possessio.
secundum tabu.Item possessorium iuris est duplex,quoddam qđ
sine libello est exequendum, vt cum petitur possessio bonorum
Carboniana.vt C.de Carbon.l.prima quoddam,quod nō est exe-
quendum, nisi oblato libello in possessorio:vt not.in l. prima.C.
quorum bonorum. Modo ad propositum in possessorio de quo
loquimur, non requiritur libellus: ergo proceditur summatim.
Antecedens probatur per id quod not. suprà.per quos fiat inue-
stitu.§.nulla consequentia est no.quia vbi non requiritur libellus,
ibi non exigitur processus ordinarius.clemen.sępe.de verb. signi.
Præterea in summarijs est vera regula,ꝙ ea quæ requirunt altiorē
indaginem,non impediunt processum, sed debent seruari in pro
cessu ordinario:vt not.in l.nam & postea.§.si minor.ff.de iureiu-
rand.& facit suprà de controuer.inter vasallum & episc.cap.j.de
alie. feud. parer. cap. 2. de ædil.edict.l.bouem.§. sub conditione.
4 ¶ † Quæro quid si post mortem patris, qui recipit inuestituram
filius petat inuestiri se, & excipiatur de eius felonia? Respondeo
idem quod suprà dixi.& facit quod no.in l.secunda.C.de edict.di
5 ui Adria.tollen. Caueat tamen vasallus, ne super exceptione do
li,vel ingratitudinis litem contestetur:vel opponat peremptoriā
peremptoriæ quod idem est.nam tunc oportet iudicem cogno-
scere de ipsa exceptione.ff.de iudicijs. l. de qua re. Cautius ergo
est dicere:domine super felonia quam vos dicitis,quæ salua reue
rentia vestra,vt suo loco & tempore constabit,non est vera, pro
cedendum est: quia prius debeo inuestiri q̃ de tali exceptione di-
sputetur:& sic sua replicatio veniat ad declinationem exceptio-
nis,non ad litem cōtestandam super ea:aliàs vt dixi admissa exce-
ptione per cōtestationem litis, vel quasi super ea oportet de ipsa
cognosci,vt extrà de restitutione spoliatorum.cap.primo. & ita
secundum me intelligo gloss ff.de iudicijs.l. si de vi. circa finem.
¶ Quærit glo.nunquid propter delictum patris, filius amittit feu
dum aui,vel proaui.Respondeo:ista quæstio potest intelligi duo
bus modis. Vno modo circunscripta consuetudine feudorum.
Alio modo ea supposita in esse. Primo casu maritus non perdit
iura sua propter peccatum demeriti:vt ff.de contratabu.l.non tā
tum.§.si emancipatus.& ff.de iurepatrona.l.diui fratres. Nempe
feudum est munus generis, non donum patris. quæ verò non a
patre,sed à genere,à ciuitate,aut à rerum natura tribuerentur, ea
manere eis incolumia oportet. hoc enim maiores eius eis dedis-
se videntur.dicit textus.ff.de interdi. & rele.l. secunda. Item per
delictum videtur pater extinctus, & de medio sublatus: ut suprà
de contratabul.l.j.§.filium.& ff.de bonis libertorum.l. quæritur.
& sic nepos iure immediato succedit auo vt ff.de senato.l. eman
cipatus.§.fi. Si verò tu loqueris secundum consuetudinem feudo
rum, delictum patris nocet filio, iuxta illud verbum, malorum
tuorum exempla tibi pręiudicant.& iterum patres comederunt
vuas acerbas, & dentes filiorum obstupescunt: vt suprà si vasal.
feu.priuetur.c.j. & motiuum consuetudinis est, vt vasalli magis
metuant:nam naturale est magis metuere in filio, q̃ in se.vt ff.qđ
metus causa.l.isti quidem.§. fi. Considera tamen vnum ꝙ si non
est motum iudicium ingratitudinis contra offensorem, fortè nō
potest moueri contra filium, si cum posset dominus querelare,
siluit. nam hæc pęna venit ex delicto. argumento. ff. soluto ma-
trimonio.lege,rei iudicatæ.§.hæredi.& de reuoc.donat.l.fina.vi-
de suprà quæ fuit prima causa benefi. amit. §.porrò. & ff.de iure
fisci.l.eius qui delatorem.Item ista actio est quasi actio iniuriarū,
quæ tendit ad vindictam:& ideo non datur hæredibus, nec cōtra
hæredes.argumento ff.de collatio.bonorum.l. cum emancipati.
§.si emancipati filius.& quod not.in l.si ille.C. de decurio.libr.x.
6 ¶†Sed posito ꝙ daretur:quæro vtrum filius innocens offerendo
domino competentem satisfactionem possit euitare feudi priua
tionem.& iste §. est arg. ꝙ sic. Sed contrarium putarem, quia pa-
7 tris demeritum ponderatur. † Ex his etiam apparet, ꝙ si domi-
nus est conquestus cum potuit conqueri,ꝙ filius eius non potest
a obiicere se oniam. a concordat extra de dona.c. fi. & vide C.de
reuo.don.l.fi & adde no in l.peculium.§.hæredi alieno.ff.de pec.
& in l.quod dicitur.de impensis in rebus dotali. factis.quod verū
est nisi esset talis felonia, per quam vasallus feudum perdidisset
ipso iure: quia iniuria quæ trahit secum executionem, etiam in
hæredem transit,vt eleganter no ff. quod quisque iur.l.3.§.quod
ait prætor.& ideo si esset felonia commissa alienando,quæ con-
traheretur ipso iure etiam sine pacto:vt suprà eo. in §. callidis.in
tex.& glo vel esset alia felonia,esset tamen appositum pactum ꝙ
per eam vasallus caderet a feudo ipso iure:tale pręiudicium trās-
8 iret in hæredem etiā querela nō præparata quod est no. ¶†Quæ
ro,si vasallus habens feudum antiquum commisit feloniam,per
quam debet amittere feudum,& dominus ei remisit feloniam,&
feudum reseruauerit, an agnati eo mortuo succedant in feudum
quasi antiquum? Respondit gl.ꝙ sic.& bene arguitur ff. de pecu.
l.si pecul.§.si hæredi.& ff.de impensis.l.quod dicitur. & ibi not. &
suprà de vasal.decrep. æta. c.j lac. Beluis.Sed tu dic vt dixi in alia
quæstione:nam si quidem vasallus est ipso facto priuatus per sen-
tentiam legis,tunc ista est noua concessio,& est feudum nouum.
Nam dicit lex,ꝙ si testamentum est factum irritum capitis dimi-
nutione:deinde testator emancipatus confirmat ipsum testamen
tum,ꝙ agitur ex confirmante,non ex confirmato:vt ff.de secun.
tab.l.qui ex liberis.§.testamento. Si autem feudum non esset an-
nihilatum,sed annihilandum. tunc superuenit noua virtus in præ
iacenti materia & potentia materiæ ei iungitur, & ab illa deno-
minatur,vt ff.de leg.3.l.quæsitum.§.illud fortasse.Habemus exē-
plum naturale in pomo arancio, cuius humiditas in hyeme mul
tum desiccatur posteà in vere reuirescit, & tamen idem est po-
mum. Sanitas etiam quæ recuperatur, vnam & eadem esse videt.
ff.de ædi.edic.l.quod ita senatum.Conclude igitur vno verbo, ꝙ
executio veteris feudi non est nouum feudum. Secus si esset addi
ta noua forma.vt ff.de iust.& iure. l. ius ciuile.& quod no.in c.qui
authoritate.de præben.lib 6.& dixi in c.j. an agna.vel filius.

ADDITIO.

1 Feloniam.Sed pondera quia gl.hic tenet ꝯrium,& sequitur Io.de Imo.in c.
fi.de dona.allegat l.2.C.de iure emphy.sed do.Cardi.ibi sequitur opin.Bal.
hic.sed certè Bal.i l.fi.C.de reuo.don.tenet ꝯriū et⁹ qđ tenuit hic. And.Bar.

1 *Vasallus an debeat priuari feudo si dominum sui domini offenderit.*
2 *Vasallus si feudum dedit alij in feudum,& ille alij, & ultimus alienauerit,quis debet reuocare.*
3 *Resoluto iure primi uasalli an resoluatur ius secundi.*
4 *Cuius autem consensus requiratur primi domini an secundi.*
6 *Dominus an poßit cogere uasallum ut ei feudum ostendat.*
7 *Vasallus an poßit cogere dominum ut ei poßeßiones debeat in feudum præstare, ex quibus percipiat aliquid quando dedit ei feudum de camera.*

1 §.Illud. †Quæritur in hoc §.illud. etiam si vasallus vasalli
dominum domini offendit, an debeat amittere
feudum.Et videtur ꝙ non,quia nō est ei vasallus:similiter socius
socij,nec libertus liberti.argu.ff.pro soc.nam socij. & ff de liber.
agno.l.si qs a liberis.§.si qs liberti.& vt legit.s̃. de ꝯtro. inuesti.c.j.
§.fin.In ꝯrium facit iste §.& potest esse ratio,quia feudum affici-
tur propter seruitium:sicut seruitus afficit rem. argum.ff. de ser.
rust.præd l.via.§.si fundus. Prætereà cū causa beneficij feudi fue-
rit dominus domini,ergo vasallus vasalli debet diligere dñm do
mini.

mini.arg.ff man.l.si vero non remunerandi.§.idem Papinia.nam vasallus non debet amicitiam cum inimicis domini copulare,vt infrà titu.ij.c.j.& legitur & no.in cle pastoralis.de sententia.& re iud. Sed ꝯriorum eadem est disciplina. ergo sicut non debet copulare amicitiam cum inimicis dñi sui, sic non debet offendere amicum dñi:maximè dominum domini vt hic Iac.Bel.Considerã.hic cõcurrunt duæ causæ,scilicet prima quæ dat causam infeudandi.secũda quæ est ipse actus infeudandi secundo vasallo.Modò videndum est in causis subordinatis à qua denominetur effectus.Nos videmus ꝙ quandoque denominatur ab vna causa:quãque ab altera, vt ff.de inoffic. testa.l.Papinianus.§.sed nec impuberis. Sed põt responderi, ꝙ ibi sunt duę causæ diuersis rationibus concurrentes vt pares. Sed quæstio nostra quærit de causis, quarum vna est totaliter prima,& alia totaliter secũda: dicimus autem ꝙ aut prima dispositio includit sequentẽ,sed non inducit effectum eius,& tunc ex secunda tantum insurgit effectus:vt patet in mãdante & mandatario : nam mandans est causa anterior, mandatarius autem qui explicat cõtractum,est causa posterior: & quia effectus contractus includitur in ista causa posteriori ,& non in prima:ideo actio incipit à posteriori, & attribuitur ei directa,& nõ à priori cui attribuitur vtilis,vt ff.de actio.& ob.l.quęcũq; gerimus.ff.de act.emp.l.Iul.§.si procurator ff man.l.idemq; §.si quis Titio. Sed qñ prima causa secũdam includit,effectũ eius cum prima inspicimus:vt ff.de ver. obl.l. si ita stipulatus fuero.§.fin.cum leg. seq.& ff.de fideius.l.si quis pro eo.§.si nũmos. Modò ita est in feudis.nã prima includit secundã:licet nõ quo ad terminatã personã:qa etsi persona non sit demõstrata,tñ modus & forma est designata:ita ꝙ sub alio modo, vel forma non potest infeudari:vt suprà de l.Cor.c.j.§.ex eadẽ lege. Vnde per hoc videtur determinatio vera, quòd ille qui offendit dominum domini dicatur offendere propriè dominum suum : quia omnia nostra facimus, quibus authoritas nostra impartitur. vt l.ij.C. de veteri iure enucle. Non obstat l.si quis à liberis.§.si quis liberti. quia ibi causa prima nihil influit in libertũ liberti. Caue tibi, quia ista rõne cõcluderetur ꝙ vasallus vasalli teneretur iurare fidelitatẽ primo domino,quod est falsum : quia pro eodem feudo non cogit plures dominos habere. & tamen determinatio Ia. vera est:quia nõ potest vasallus facere cõditionẽ dñi sui deteriorem,quia felonia secundi vasalli ꝯ primũ dominum noceret secundo domino suo : sicut & felonia domesticæ personę nocet feudatario vt su-
2 prà §.proximo.¶†Quærit gl.si vasallus feudũ dedit alij in feudũ, & ille alij,& vltimus alienauerit:quis debet reuocare. arg.ꝙ primus.ff.de ser.export.l.vlt.cum concord.in gl.arg.§.iste.& ponit Bar.de dam.infe.in l.si finita.in §.si de vectigalibus. in quęstione de ꝯtu libellario. Tu dic ꝙ primus dñs reuocabit, quia directũ habet dñiũ,sed alij nullum habent dñium:quia vtile dñiũ transtulerunt in vltimũ vt supra de lege Cor.§.similiter. & dic vt ibi notaui Ia.Bel.Istud rationabile videtur, ꝙ sicut vsusfructus reuertitur ad proprietatẽ , ita feudũ ad primum dominum : tamen ista quæstio altiorem intellectum requirit.Sciendum est enim ꝙ ad illũ debet feudũ redire per alienationem,ad quẽ pertinebat in ipsa alienatione præstare consensum.Et ideo si ad proprietariũ pertinebat præstare cõsensum,ad eum redit. Si autem pertineret ad immediatum feudatorem rediret ad eum.licet enim vtile dominium transtulerit,quia tamen remanent reliquiæ debentur ei seruitia,& ipse est dominus quo ad suum vasallum, & debet ei fieri recognitio,& ipsi præstari fidelitas nec ex toto ẽ absorptũ cuius
3 reliquiæ remanent.vt ff.de hære.instu.l.talem.§.fina.¶†Sed nunquid quando finitur ius primi vasalli, resoluatur etiam ius secundi?dic vt in tit.de controuer.inuesti.c.j.ad fi.per Iac.de Bel.in tit. qui.mod feu.amit.§.rursus.& in ti.de alie.feud.c.j.& in tit.qualiter feud.alie.po.in c.j.in quibus locis per Iac.de Be'.& me. & ad-
4 de quod de feudo nõ habente propriã naturã.cap.j.¶†Quęro ergo cuius parabola requiratur in alienando, vtrum primi domini an immediatè concessoris,an vtriusq; dicunt doc.ꝙ ista quęstio determinatur per tex.huius constitutionis in tex.ibi, habito consilio ibi,dum dicit,sine permissu domini nam domini intelliguntur scilicet maiores ad quos directè res feudalis pertinere dignoscitur.argumen.ff.de lega iij.l.seruos autẽ suos & ff.de religiosis, & sumptibus funerum.l.ij.§.primo & quod notatur in lege secũda.ff.si ager vectigalis,vel emphyteuticarius petatur.eo enim cõsentiente ipse videtur alienare. argumento ff de donationibus, l.in ædibus.§ ꝙ si filius.& C.de inofficiosis donationibus.l. penu. in fin.Alij dicunt hoc verum,ꝙ debet principalis dominus consentire , sed nihilominus etiam requiritur consensus immediati infeudatoris argumento ff.de aqua pluuia arcenda.l.in concedẽdo.& l.in diem.& de ventr.inspi l.j.§.denuntiari. Sed contra hoc videtur quòd sufficiat consensus maioris domini sine consensu prioris vasalli. argumento ff. ad senatusconsultum Macedonia-
5 num.l.filium habeo.¶†Dñs Azo in summa sua de iure emphyteutic.§.sed quæri potest.dicit quod emphyteuta secundus si velit vendere ius suum,debet requirere consensum domini prioris

& non secundi. argumento ff de aqua quotidiana & æstiua.Lucio.ff.de vsu & habit.l.si ita.quia primus emphyteuta desinit esse dominus,alienãdo emponemata sua , & desinit naturaliter & ciuiliter possidere,vt notatur ff.commodati vel cõtrà l. si vt certo.§. si duobus vehiculum. & ideò eius consensus non debet requiri,quia non est dominus etiam si habeat contra vasallum suũ quædam iura personalia :reale enim ius nullum retinet . Domi-la.Blanchus in summa sua libro secundo dicit,quòd quicquid allegari possit hincinde, consensus maioris domini debet interuenire , vt suprà quibus modis feudum amittatur.§.similiter.& de controuer.feud.§.& si clientulus.& suprà, qualiter vsus benefic. fit temp.§.si quis miles.& allegat pro casu nostro §. illud quoq; nam quia alienando offendit dominum domini : ergo ad veterẽ dominum reuertitur. & ista est veritas. Si autem offenderet aliter iniuriando in propriam personam vasalli, rediret ad vasallũ, vt hanc habeat saltem suæ iniuriæ vltionem argumento. ff.de collatione bonorum.lege secunda.§. emancipatus fi ius.& capitulo primo.§. denique. quæ fuerit prima causa benefic.amitt.&
6 hæc notabilia sunt & vera ¶†Quæritur an dominus possit cogere vasallum vt ei feudum ostendat pro quo præstitit seruitium? glossa arguit quòd sic. argumento ff. de actionibus empti.l. Titius.Tu dic vt notaui suprà, si de feudo controuersia fuerit.cap. vasallus si feudum. Iacobus de Beluisio de hoc not.ff.de rei vendicatione.l.si in rem aliquis agat. Aliquid tangitur in lege secunda.C.quando & quibus quarta pars debe.lib.x. Vtrum autem ad illud indicandum possit cogi vxor,& domesticus.adde quod dicit quædam gl.quòd sibijpsi nemo incertus est quantũ possideat, vt notatur ff.de verb.significatione.l.subsignatum.§.fin.Item in memoria sua quisque retinere debet pro qua re seruitium præstat. vt C. de contrahenda & committenda stipulatione. l. ma-
7 gnam.¶†Quæro an vasallus possit cogere dominum qui ei feudum de camera dedit,vt ei possessiones ex quibus percipere debeat in feudum pręstare.argument.quòd possit.C. de donation. l.si quis argentum.§.j.Tu dic,vt notaui suprà de feudi cognitione.cap.j.Iaco.de Beluisio.In promptu ratio est, quòd non cogatur,quia incertum est in debitum iri. cum camera non teneatur, nisi abundet. Item quia profuturis annis non videtur actio nata: ergo non potest cogi dominus ad soluendum, vt insti.de excep. §.temporales.&c.

1 *Iudex quis hodie sit in causa feudi.*
2 *Quid si dominus feudi non recognoscit superiorem.*
3 *Iudex ordinarius an possit cognoscere de feudo.*
4 *Quid si dominus dicit aliquem esse suum vasallum & ille negat, an dominus cognoscat.*
5 *Quid si extraneus agat rei vendicatione contra vasallum petendo rem feudalem:& quid si agatur de iure possessionis.6.*
7 *Iudex an erit nominatus in iudicio à uasallo contra quem alius agit dicendo ipsum esse suum uasallum.*
8 *Iudices pares curia an debeant esse de eadem prouincia.*
9 *Et an ut suspecti recusari possint.*
10 *Ius canonicum in iuramentis si discrepat à iure ciuili, debet seruari ius canonicum.*
11 *Pares curiæ qualiter in hoc casu iudices esse possint.*
12 *Reconuentio an habeat locum coram paribus curiæ.& num.13.*
14 *Reconuentio quotuplex est.*
15 *Vasallus an possit agere contra dominum actione furti.*
16 *Vasallus an possit reuocare feudum a domino quod contra eum erat pręscriptum,si dominus agendo rei uendicatione euicerit.*
17 *Fructus rei feudalis an aduocet dominus a tertio possessore contra quẽ habet rei uendicationem.& nu.18.*
19 *Vasallus an possit prorogare iurisdictionem domini in alium.*
20 *Pares curiæ in quo loco debent facere curiam , uel sedere pro tribunali.*
21 *Quid de duobus iudicibus habentibus causas collegatas.*
22 *Quid de arbitris.*
23 *Iurans sicut non iurat contra Deum,ita nec contra Imperatorem.*
24 *An autem Rex debeat excipi.*
25 *Vasallus si iurauit fidelitatem contra omnem hominem , & contra seipsum,an teneatur iuuare dominum contra seipsum.*

Pręterea si inter duos. Si contentio est inter vasallos de beneficio, dñs cognoscere debet.Si verò, est inter dñm & vasallum , tunc pares curiæ debẽt cognoscere. Vltimò dicit ꝙ in omni sacramẽto fidelitatis debet nominatim excipi Imperator.¶Opp.ꝙ inter vasallos nõ sit iudex dñs , sed corã iudice vel arbitro debeat terminari:vt suprà de pace tenen.§ si verò.de leg.Co.ca.ij.in princ. Sol.vt hic in gl.& ibi notaui.& dic vt plenè notaui suprà de inue
1 stitura ĩ maritũ facta.§.illud tñ.†Quis ergo hodie habeat cognoscere de cã feud.sic tenendũ est sine dubitatione aliqua,ꝙ si quæstio feudi vertitur inter dñm & vasallũ.s.de inuestitura vel amissione feudi,quia dicitur esse commissum vel amissum, vel vtrum vasallus

vaſallus debeat ipſum habere.vel non:vel de violentia in re feu-
di facta vaſallo per dominum; de qua vaſallus conqueritur: in
omnibus iſtis caſibus per pares curiæ, vel per alios vaſallos à do-
mino ſub debito fidelitatis coniuratos,vt rectè diffiniatur cauſa
debet tractari & diffiniri, niſi fortè iuri cõmuni per ſpeciale pri-
uilegium,vel contrariam conſuetudinem aliquid ſit detractum.
Si verò inter duos vaſallos agitur cauſa,vt quis eorum potior ſit
in iure feudi,tunc dominus feudi,vel eius curia habet cognoſce-
re,& iudicare,vt hic,& ſuprà de contentione feudi.cap.j.ſi fuerit
a contentio.† Sed quid ſi dominus feudi non recognoſcit ſuperio
rem,vt Rex Francorum,& eſt contentio cum ipſo? Reſpondeo
ꝙ cognoſcent pares curiæ.Et ſi fortè pares curiæ ſint regi nimis
fauorabiles,vel nolint cognoſcere,nec litigãtes velint compro-
mittere,cognoſcet Papa ratione peccati vt extra de iud. cap.no
uit.Item & propter defectum iuſtitiæ,vt extrà de fo.competent.
c.tranſmiſſa.& cap.ex tenore. & ca.ad apoſtòlicæ. de re iudi.lib.
3 vj.¶† Quero ſi de poſſeſſione feudi,& nõ de proprietate agitur,
nec agitur feudali poſſeſſorio, ſed ſimpliciter poſſeſſorio, ſine
mentione feudi,vel enuntiatiuè proferuntur verba feudi tamen
non facit talis enuntiatio ad dictam cauſam . & ſic non oportet
eam probari iuxta doctrinam Inn.extrà de priuileg.ex parte ab
batiſſæ.tunc verba enuntiatiua quæ non poſſunt prodeſſe, nõ de
bent obeſſe:quia nõ in forma iudicij proferuntur. Cũ ergo quæ
a ritur[a] vtrum iudex ordinarius poſſit cognoſcere.reſpondeo ſic,
vt extra de for.compet.ex parte. ¶ Quid ſi vaſallus conqueritur
de domino,non de re feudali,vel eius occaſione,vel econtrario,
dominus de vaſallo. Reſpondeo ſtamus regulæ ꝙ actor forũ rei
b ſequatur,[b] & experiatur coram iudice ipſius rei.vt C.de iur.om.
iud.l.iuris ordinem.& de reſtitut.ſpo.c. conquerente. de offi.or-
4 di.irrefragabi.l.§.j.† Quid ſi dominus dicit aliquem eſſe ſuum va
ſallum,& ille negat, nunquid dominus poteſt de hoc cognoſce-
c re.Reſpondeo non, [c] quia eſſet iudex tunc in cauſa propria, ſed
ordinarius iudex cognoſcet.vel arbiter:vt ſupra de leg.cor.capit.
5 j.& per Spec.in titul.de feu.§ quoniam.verſi.xvij.† Quid ſi extra-
neus agat directa rei vendic contra vaſallum rem feudi petendo,
d vt feudum,nec contendendo de re feudali. Reſpondeo, [d] in hac
cauſa videtur ꝙ debeat cognoſci per iudicem ordinarium : quia
quo ad iuriſdictionẽ iudicis debet inſpici petitionis qualitas, nõ
qualitas defenſionis merita cauſæ tangentis, vt ff. de iuriſd. om.
judic.l.cum quædam. §. final.xj q.j.ca. experientiæ.& cap.ſi cle-
ricus.de foro compe.& c cum ſit generale. & ibi per Innoc.Nec
obſt.eo.tit.ca.ex parte.quia quod ibi dicitur, ꝙ quæſtio proprie-
tatis rei feudalis coram domino feudi eſt tractanda, ſubaudi ſci-
licet cum agitur inter duos vaſallos de iure feudali quis eorum
in feud.ſit potior,nec in dubium reuocatur an res ſit feudalis.
6 ¶† Porrò ſi de iure poſſeſſionis agatur,id eſt quis & ad quẽ vene
rit poſſidentem,quia nihil commune habet proprietas cum poſ-
ſeſſione.vt ff.de acqui.poſ.l.naturaliter.§.nihil commune. & ff.
pro emp l.ij.§.ſeparata.& ſuprà de leg. Corrado. & inter pares.
& de inueſti.in mari fac.iudex ordinarius, vel delegatus eius cau-
ſam audiet.& ita intellexit Goff.iſtum §.preterea.& c.verum.de
foro compe.& ipſe notat ibidem in ſumma, vel dic ꝙ ſi reus ex-
cipiat,& dicat rem eſſe feudalem, & nominet dominum in iudi-
e cio,ꝙ ſummatim cognoſcetur de iſta exceptione [e] & ſi per ſum-
mariam cognitionem appareat,ꝙ ſit res feudalis, remittetur iſta
cognitio ad dominum feudi:quia ipſe eſt iudex ordinarius vaſal
li.arg.extra de foro compe.c.ſi clericus laicũ.Si aũt nihil conſtite
rit per ſummariam cognitionẽ : tunc in cauſa procedet ordina-
rius,vel iudex delegatus,Sed domi.Ioan Blan.lib.4 tit. de cõten.
feu.in ſumma ſua dicit,ꝙ in dicto c.ſi clericus laicum. eſt ſpecia
7 le fauore eccleſiæ.¶† Pone dominus agit coram paribus contra
vaſallum rei vendi. quia dicit eum cecidiſſe à feudo, vel officio
iudicis,quia petat ab eo,vt recognoſcat ſe eſſe vaſallum:ille ve-
rò alium nominat in iudicio tanquam dominum, nunquid no-
minatus de hoc cognoſcet. Reſpondeo nequaquã : quia ex hoc
ſurgit quæſtio inter ipſos dominos, vnde nominatus in iudicio
dr̃ reus extrà vt lit non conteſt.quoniam frequenter.& C.vbi in
rem actio.l.ij.& C.vbi de cri.agi opor.auth.qua in prouincia.&
ff de iudi.venditor.Conſtat autem quod inter actorẽ,reũ,& iudi
cẽ debet eſſe differẽtia perſonarũ,vt ff.de iur.om.iu.l.qui iuriſdi-
ctioni.& ff.de iud.l ſi à me.& ff.de arbi.l. penult.C. ne quis in ſua
cauſa,in rubro,& in nigro.& plenè per Inno.extra de verbor.ſig,
8 ex parte. ¶† Quero vtrũ pares debeant eſſe de eadem prouincia.
Reſpondeo ſic, ne cogantur extra prouinciam vagari, vt ſuprà
de pa.tenen.cap.ſi duo.§. ſi tres vel plures. quia iniquum eſt ꝙ iu-
dices,vel litigantes cogantur de patria exire vt in authent. vt liti-
gan.iur.circa princ. col.ix. & in authen. de quæſto.§. ſuper hoc
col.iij.& C.de de cu.l. curiales, li.x. niſi fortè in ea prouincia non
reperiant pares,& ſit locus vicinus ar. ff de dam. infe.l.iiij.§.ſi tã
9 vicinum.& ff.de tut.& cur.da.ab his.l.diuus Marcus.¶† Quæro,ſi
pares ſunt ſuſpecti,vtrũ poſſit eorũ iuriſdictio declinari?& videt
ꝙ non : quia ſunt ordinarij iudices dico ſingulares in cauſa feudi
non generales: vt nota.ſuprà de inueſt.in mari fac. capit.j.in gl.
quę incipit, & iſtud. iudex enim ordinarius non declinatur, ſed
ei alius aggregatur,qui non ſit ſuſpectus:vt C de iur.om.iud.l.ne
mo.& C.de iudi.authent. ſi verò contigerit. nam ratione adiun-
cti purgatur ſuſpicio fraudis vt ff.de ſuſpect.tu.l.ſi tutor aliquo.
ff.de eden.lege ſi quis ex argentarijs.§.j. Sed tu dic ꝙ ex iuſta cau-
ſa poteſt recuſari. nam de iure canon. etiam ordinarij recuſari
10 poſſunt,vt extra de fo.cõpet.c.licet.& c ſi quis ꝯ clericũ.† Porrò
in feudis ratione iuramenti ſi diſcrepat ius ciuile à iure canoni-
co,debet ſeruare ius canonicum.argum.dicti c.nouit.(vt dixi)C.
de operis libertorum.in leg.liberti libertæque. ad finem. Non ob
ſtat ſuprà an apud iudicem,vel curiam domini quæſtio feud. de-
be.termi.c.primo.in fin.quia ibi loquit̃ de colorata recuſatione,
non de iuſta.argument.ff.de mino.l.minor autem magiſtratus.&
in c.ſuſpicio.de offi.dele.& facit ſuprà, de inueſt.in mari.fac.ca.
j.§.final.ibi tamen Iacobus de Bel. tenet ꝙ recuſari non poſſunt:
11 quia ſunt ordinarij.¶† Pone quidam dicit ſe vaſallum eſſe alicu
ius,vt rem in feudum rectam habeat ab illo petens inueſtituram:
ille negat hunc ſuum eſſe vaſallũ, & ita nõ videtur in illius curia
pares habere:nunquid in iſto dubio cognoſcant pares? Reſpon
deo ſic. argumento ff.de iudi.l.ſi quis ex aliena. & ſuprà de con-
trou.inter vaſall.& Epiſc.cap.ex eo.& C. de petit. hæred l. ſi pu-
tas In contrarium facit gl ordinaria quæ eſt in dicto cap.j.de in-
ueſt in ma.facta.Inno.dicit ꝙ quando cauſa iuriſdictionis poteſt
ſeparari in cauſa principali tunc ratione dubij cognoſcit ille qui
alias cognitionem non habet : ſed vbi non poteſt ſeparari, quia
cauſa cauſæ eſt cauſa nõ ſolum principalis,ſed ipſius iuriſdictio-
nis,tunc nõ poteſt cognoſcere,ne in cauſa ſua cognoſcat, vt no
tat Inn.de fo.compe.c.verum.& facit quod no.ff.ad munic.lege.
12 de iure. per Accur. ¶† Quæro vtrum coram paribus habeat lo-
cum reconuentio ſuper re feudali?& vr̃ ꝙ non quia pares habẽt
iuriſdictionem ſingularem & limitatam. Item præter iuris ciui-
lis regulas. Item iſtæ controuerſiæ pertinent ad diuerſa capitula
iuriſdictionum:ergo non habet locum ius accreſcendi.argumẽ-
to ff.de acquir.re.do.l.in agris.ff de condi.& demonſt.leg.mulie-
ri & Titio.ff de bon poſſ.l ſed cum patrono In contrarium eſt re
gula iuris,vt C de ſen.& interlo.om.iudi.authent & conſequen-
ter.& habuimus gl. ordinariam notabilem in dicto ca.j. ſuprà de
controu.feud.apud pares terminanda. Non obſtãt iura cõtraria:
quia in eis agitur de magno præiudicio:puta de ſucceſſione,vel
obligatione. Sed iuriſdictio non cõtinet magnũm præiudicium
imo cõtinet fauorem, quia partes non habent adire diuerſos iu-
dices. argumẽto in l j.ff.de quibus rebus ad eundem iudicem ea-
13 tur.l.j.¶† Et nota.ꝙ omnis reconuentio auget exercitium iuriſ-
dictionis etiam ſubſiſtendo, verbi gratia, ſi iudex qui non poteſt
cognoſcere,niſi à centum libris ſuprà, per recõuentionem reco
gnoſcat de quinquaginta:ideò enim hic augetur iuriſdictio,quia
per hoc acquirit vnum gradum iuriſdictionis, quem prius non
habebat:nam & ſi rex Frãcorum acquiret vnum caſtrum paruũ,
quod prius non habebat, dicetur augeri quodam gradu eius iu-
14 riſdictio.¶† Item not.quòd duplex eſt reconuentio, quædã præ-
iudicialis & obſtatiua,in qua prius proceditur quam in principa-
li,vt no.ff.de inof.teſt.l Papinianus.§.ſi filius.& C.de ordin.cog.
l.ſi & argu.C.qui accu.non poſſ.l.j.C ad l.Fla. de plagia.l. præſes.
C.de adult quoniã Alex.Quędam eſt reconuentio ſecundaria &
ſimplex & cõpatibilis cũ principali : & de iſta loquit̃ dicta auth.
& extra de reſcrip.diſpendia.§.reus quoq;.li.vj.¶ Ex p̃dictis appa
ret ꝙ licet reconuentio abſorbeat originalẽ petitionẽ, & ipſam
perimat & extinguat, ꝙ nõ extinguat quantũ ad iuriſdictionẽ &
delegatam,vt no.Inn.extrà de reſt ſpo.c.ex q̃ſtione.quod eſt no.
15 dignum.¶† Dubitatur tãdem de aliquibus alijs dubijs & primò,
vtrum vaſallus poſſit agere ꝯ dominum ſuum ad pœnam furti.
f & dicunt quidam quòd non. [f] quia hanc petitionem reuerentia
debet excludere argumento ſuprà de mili.vaſall.ca.j. & ſuprà,in
quib.cauſ.feud.amitt.cap.j.verſic.commodo, & per Ioan. And.
in addi Specu in titu.de actio.& oblig.& ſolu.§.ſequenti Alij di-
cunt.

ADDITIONES.

a Quæritur. Vide gloſſ.in cap.cæterum.de iudic.vide ibi in recollectis. Andreas Barbat.

b Sequatur, Not. quòd actor trahitur ad forum rei.limita,niſi conſuetudo eſſet in contrarium.in c.ſi clericus,de foro compet. vide aliam per Bal.in l. j.C.de iuriſ.om.iudi.Andr.Barba.

c Non. Vide alios caſus notabiles in l.quidam conſulebat.ff.de re iudica.Andreas Barba.

d Reſpondeo.Si extraneus agit ad rem feudi,non vt feudum, iudex ordinarius debet cognoſcere.vide Bal.in c.j.de leg.Co.And.Barba.

e Exceptione.No.quòd Bal.ſentit communem opinionem ad ca. ſi clericus. non ſufficit dicere rem eccleſiæ ad fundandam iuriſdictionem iudicantis, niſi ſummariè cognoſcatur.ſentit Bar.in l. præſcriptione.C. ſi contra ius, vel vtili.publi.licet contrariũ voluerit in l.iij.ff. ſi quis in ius voc.vide do. Anto.& do.Flo.in præalle.c.ſi clericus.And.Barb.

f Quòd non.Vide quod not.in c.cæterum.de iud.And.Barb.

cunt contrarium, quia non habet necesse veniam petere. Dic ꝙ
aut in libello exprimit actionem furti, & non procedit libellus:
Aut non exprimit,&,ꝓcedit. quia videtur agere certi condictio-
ne generali,quæ non infamat.namque ad infamiam magis inspi-
citur genus actionis,quàm genus causæ.vt eleganter no.in l.cer
ti condictio.in prin.ff.si cer.pet.& idẽ dico,si qs agit ꝯ sacerdotẽ
suum parochialem,vel contra eum qui leuauit eum de sacro fon
te. argumento ff.de dolo.l. non debet. Pone quòd vasallus con-
queritur de domino qui ab ipso vasallo exigit seruitia non debi-
ta,vel vltra solitum modum: quod remedium intentabit vasal-
lus? Respondeo,officium iudicis.negatoriam enim intentare nõ
potest,quia vasallus est.Sed ne quid exigatur supra modum legis
prouidebit præses prouinciæ vt ff.de offic.presi.l.illicitas in prin.
& argumento ff.de var.& extraor.cognit.l.de vsu aquæ.& quod
no.ff.de rei vend.l.j.§.per hanc.& insti.de act.§.præiudiciales.&
16 per Innoc.in c.conquerente.de offic.ord.¶†Quæro, pone, qui-
dam tertius præscripsit contra vasallum, tandem dominus egit
rei vend.directa, & recuperauit feudum: demum vasallus agit
contra dominum,& vult eum recuperare à domino,queritur an
possit.& est argumẽtũ ꝙ sic.ff.de inoffi.test.posthumus.§.si quis
ex his.& quod no.eodem titulo.l.pater filium.nam cum domi-
nus contra vasallum nihil præscripserit, nec succedat in ius ꝑscri-
bentis,nulla exceptione potest dominus se tueri.Et ꝙ non succe
dat in ius præscribentis probo.[a] quia vtile dominium præscribẽ
tis annihilatur propter directum dominium euincentis. vt ff. ad
Treb.l.si hæres.In contrarium videtur,quòd vasall.qui passus est
rem præscribi,causam ingratitudinis commisisse videtur, quia
alienasse censetur vt ff.de verb.signific.l.alienationis.ff.de fundo
dota.l.si fundus.Solu.secundum Pileum. vasallus iam negligens
contra dominum agere non potest, quia iuri suo renuntiasse vi-
detur.argumento.C.de his qui à non domino.l.fina.ff.ad Trebel.
l.facta.§.si quis bon.& quod not.in simili suprà de negot.gest.l.si
egò.Pileus.Facit id quod not.in simili.C.de pig.l.vsucapio. & ff.
qui potio.in pig.habe.l.Claudius Fœlix.& ff.de contrata,l.filiũ.§.
sed cum exhæredatio.ver. erit ergo. dicas quod opinio Pilei est
verior,& pulchra est quæstió quam prosequitur Ioan.An.in addi.
in tit.de feudis.circa ij.col.Dominus enim non potest conueniri
actione ꝑsonali,quia iam tradidit, nec ad patientiam, quia ita est
accessoria personalis actionis,vt C.de vsufruct. l. corruptionem.
nec vtili rei vendicatione, quia vtile dominium est absorptum
per præscriptionem: vt C. de præscript. xxx. annorum. l. si quis
emptionis.¶†Denuo quæro vtrum dominus qui habet rei ven-
dicationem contra extraneum possessorẽ,aduocet ab eo fructus
quos ipse tertius possessor perciperet? & videtur quòd non, qa
dominus non habet plenam rei vendicationem, sed semiplenè
ius vendicandi,quia fructus pertinent ad feudatarium.Pro & cõ
tra facit quod not.ff.de rei vendi l.fructus.& ff.de condic inde.l.
indebiti.§.sed si nummi.& in capitulo primo.§.fina. supra hic
finitur lex Cornel.& dixi suprà an agnat.vel filius.¶†Considera
hic vtrũ vasallus qui non separat fructus, faciat fructus suos quo
libet separante: nam in vsufructuario habemus quòd non. ff.de
vsufruct. l.si fur decerpserit.ff.quibus modis vsusfruct.amitt.l.si
vsufructuarius messem.facit ff.de vsuris.l.qui scit.§.si alieno. Sed
certè licet non faceret fructus suos,tamen veniunt in cõfessoria
restituendi officio iudicis,vt ff.si serui.vend.l.loci corpus.§.in cõ
fessoria. & videtur expressum.ff.si vsusfruct.petat.l.vlt.§.fi.& li-
cet sua negligentia emphyteuta caderet ab ipsorum fructuum
petitione, non tamen hoc prodest domino, quia sunt percepti
hic antequam sint proprietati consolidati.videtur ergo possesso-
rem à fructibus absolui debere.nam cum actor non sit dominus
nisi nudæ proprietatis,ergo nullum ius habet quo ad fructus.Sol.
Rof. disputando determinauit istam quæstionem, ꝙ iste extra-
neus possessor qui nullum ius habet, condemnetur proprietario
ad restitutionem fructuum, nec possit opponere de iure tertij,
præsertim cum illud ius euanuerit præscriptione. quod verũ pu-
to,quia aliqñ inhæserunt solo,& fuerunt pars dñij,vt l fi.§.penul-
tim.ff.quæ in frau.cre.l.fructus pendentes ff de rei ven.&c.aliàs se
cus,vt in proposito nota.Spe. de emphy.§.nunc aliqua. ver. ibi.&
hr̃ in dicto.§.sed si nummi.ꝑ gl.& doc.in dicta l.fructus.¶†Quæ
ro [b] an vasalli possint ꝓrogare iurisdictionẽ in alium, q̃ in dñm,
vel in pares? glossa sentit ꝙ sic per regulas cões,nam prorogare iu
risdictionem est ius partium,& non ius iurisdictionis, quia est vo-
luntariæ iurisdictionis, & non contentiosæ. Item ex quo partes
sunt concordes,nullæ sunt partes superioris in obstando,argu.ff.
de re iudic.l.si conuenerit.& suprà de controuer.feud. apud pa-
res. capitulo primo. In contrarium videtur, quia quando iurisdi-
ctio est reseruata alicui tanquam superiori, inferior non potest
causam declinare etiam prorogando. vnde dicimus ꝙ si Papa re-
seruat sibi iurisdictionem, velint nolint partes erunt sub Papa: vt
nota.de excess prælat.inter dilectos.in nouella.& in cap.tibi q gra
tiã.de rescript.libro sexto.per glossam, & Archid.& in ca. cũ M.
Ferrariensis.de constitutio.per Innocen.quod verum puto,si su-
perior est princeps: secus si inferior à principe, nam tunc eo in-
uito videtur quod possit prorogare, sicut & in arbitros compro
mittere, sed tutius est dicere vt omnis cesset collusio, quod do-
mino prohibente non possunt, per text.extra de fo.compet.ex
transmissa. Quid ergo in domino ignorante. Videtur distinguen
dum vtrum habeat iustam causam prohibitionis,vel non sed ve-
rius est secundum Bartol. ꝙ non possit:quia agitur de eius præiu
dicio: vt notat Bar.ff.de no.oper.nun.l.l.j.§.& post operis. & per
doct.de iud.extra in c. ceterni. & si iudex ex prorogatione inci
pit cognoscere domino ignorante,ipso tamen posteà sciẽte do-
minus poterit eis præcipere sub debito fidelitatis, vt non proce
dant amplius coram ipso. nam vt eleganter ait Ioan.Monachus
illa regula, vbi cœptum est iudicium, ibi finiri debet, tunc ha-
c bet locum,vbi nõ fit præiudicium alterius iurisdictioni,vt no.[c] ꝑ
20 eum in cap.accusatus.de hæreti.lib. vj.¶†Quæro in quo loco pa-
res debent facere curiam,siue sedere pro tribunali? Respondeo in
loco more maiorum præfixo,vt ff de iustitia,& iure.l.pe. & si nõ
est præfixus, & determinatus certus locus, ipsi determinabunt
locum congruum,habilem,& honestum,partibus nõ suspectum,
vt ff. de arbitris l.idem proferre.§. si arbiter. Quando enim iudi-
ces speciales non habent determinatum locum ipsi possunt de-
terminare,quæ loci designatio est quedã interlocutoria,quã muta
re possunt suo arbitrio,dum tamen partibus innotescat.vt C.quo
modo & quando iudex. l. si vt proponis.& l.præses. Sunt enim
quidam iudices singulares qui non determinatum locum habẽt,
sed vbi inueniunt malefactorem ibi suspendũt, ipsum & isti pos-
sunt executionem suam facere etiam non sedendo pro tribunali.
Si enim inueniunt latronem in syluis, ibi faciunt eum suspendi.
certum est quod ibi non est locus competens tribunalis: & ta-
men ibi funguntur officio suo extraordinariè & de facto. & ita
seruat consuetudo Sed de iudicibus singularibus qui habent iuris-
dictionem ex ꝑscriptione in certas personas,dicit Innocen.quod
si per consuetudinem præscriptus est ei certus, & determinatus
locus,non possunt eum mutare, supple enim nisi partium volun-
tate,quia partes possunt prorogare iurisdictionem de locó ad lo-
cum sine iniuria alterius iudicis argumento ff. de solutionibus. l.
quero.Si autem non habent determinatum locum, tunc Innocen-
tius æquiparat eos arbitris, vt ipse notat extra de foro competen-
21 ti.cum contingat.¶† De duobus autem iudicibus habentibus cãs
collegatas, dic quod possunt in procedendo simul procedere.sed
lata sententia nõ debet de delicto eiusdem hominis sepius queri.
& sic obstat exceptio rei iudicatæ,& non litis pendentis.capit.pro
22 hoc.de hereticis.libro sexto in glo.notabili.¶†De arbitris autem
iuris,qui succedunt in iurisdictione iudicis ordinarij recusati,pos-
set dubitari, vtrum deberent sedere pro tribunali in audientia
ipsius iudicis, vel alibi. Puto tamen eos eligere posse. locum hu-
milem & idoneum,sicut possunt arbitri simplices qui non habent
prætorium. ff. de iudicijs. l. si locus. & adde quod notatur. C. de
sententijs,& interlocutioni.omnium iudicum. l.cum sentẽtiam.
vbi glo. quod iudices Bononienses,& alij particulares iudices nõ
habentes certam & deputatam sedem, possunt ferre sententiam
in domibus eorum,vel in alijs publicis & honestis locis,quod no
ti iudices etiam deputati per commune Bononiæ inter fiscum,
& priuatum non habent certam sedem,& tamen iudices sunt, vt
not.C.de sententijs quæ sine certa quantitate proferuntur.l.secun
da.Quædam sunt etiam ciuitates ita paruæ nõ habent tribunal cau
sarum, vt ciuitates Lucæ in Lombardia, vt ff. de excusationi-
bus tutorum.l.qui duas.§.decem. Ciuitates enim cõcinctæ à me-
ris vel alia, infectione habent dignitatem & consumptæ à mari,
nomen dignitatis. & tamen de facto non habent sedem suo-
23 rũ antiquorũ magistratuũ. † Nota, ꝙ oĩs q iurat sicut nõ iurat
contra Deum,ita nec iurat contra imperium.itaque ab omni iu-
ramẽto fidelitatis excipitur Imperator,quia princeps mundi est,
& vt ita dixerim corporalis mũdo Deus. Sed pone, ꝙ expresè iu
rat ꝯ Imperatorem,& contra oẽm hominẽ.R ñdeo,nõ valet iura
mẽtũ:quia est dolus expressus,& ꝯtra legẽ,& cõtra bonos mores
est præstitum,vt C.de leg.& const.l.nõ dubiũ.& l.iurisgẽtiũ.§.pre
tor.ff.de pact.& c.nõ est obligatorium.de reg.iur.lib.vj.Sed pone,
ꝙ iurauit ꝯ oẽm hominẽ excepto,q̃ ꝯ Imperatorẽ Carolũ quartũ
quo mortuo successit in imperiũ Ladislaus eius filius Imperator
modernus. nunquid iste dñs Ladislaus videtur nominatim exce-
pus?

ADDITIONES.

a Probo. Vide cap.ad audientiam.de præscript.ibi glo.dicit contrarium. Vide ibi Hostien. in summa. & Innocen. & alios allego ibi multa: vide omnino.And.Barb.

b Quæro. Vide Angel.i l.j. ff.de iudic. & quod not. in l. si qui ex consensu.de episcop.audien. Vide Bal.in c.ceterum.de iudi.vbi tenet quòd possunt prorogare. Vide ibi Inno.& alios vbi tenet quòd non. Vide Lud.Ro.in d.l.j.§.& post operis.And.Barb.

c Vt no.Et est notabilis limitatio ad l.vbi ceptum.ff.de iud. Vide alia per Bar. in l.si sepulchrum.ff.de sepul.vio.And.Barb.

ptus? & videtur ꝙ non: quia non ſolum fuit expreſſum propriũ
nomen.ſed ẽt tempus.ff.de liberis,& poſthumis.l.Gallus.in prin.
& l.Titius.§.Lucius.arg in cap.Abbate, de re iudi.li.vj. In ↄ̃riũ vi
detur,quia ipſa dignitas nõ pſona eſt cauſa finalis exceptionis qc
quid ergo adijcitur dignitati, videtur ad eſtum cauſa demonſtra
tionis.arg.ff.de legatis ſecundo.l.quod principi. vt C. de poſthu-
24 mis hæredibus inſti l ij.quod eſt ve ius.¶†Quæro vtrum ſicut de
beat excipi Imperator ita debeat excipi Rex,puta dominus Rex
Francorum, qui ſuper omnes reges eſt. Imperatorem enim ſem-
per excipio quia tanquam ſtella matutina in medio nebulæ me-
ridionalis imminet.Reſpondeo ſic cum ſit dominus iurantis. &
eius cui iuratur,& quo ad ſuos ſubditos.ipſe ſit in regno ſuo tan
quam quidam corporalis Deus , non tamen per hoc dico quòd
ipſe ſit alter Imperator,quia vnũ eſt imperium,vt ff. de origi.iur.
l.ij.§.proinde cum eſſet.ibi dum dicit.& neceſſe eſſet reipub.per
vnum conſuli.nam & ſi Deus vnum Angelum eximeret à ſua po
teſtate,ſuppoſito ꝙ hoc poſſet: nõ tamẽ ille Angelus eſſet Deus.
Ita excepto vno Rege ab Imperio,nõ tamẽ ille eſt Imperator. &
25 ponit Specu.de feu.§.ij.verſi.xv.† Pone,quòd quis iurauit fide-
litatem contra omnem hominem,& contra ſeipſum,nunquid te
netur iuuare dominum contra ſeipſum? Reſpondeo ſi iurans ha
bet malam cauſam,tenetur ex iuramento fidelitatis.Secus ſi bo-
nam.argu.l.viti.C.de non numera.pecu.& ff.de verb.obl.l.vendi-
tores.& vide ſupra,hic finitur lex Corra.c.j.§.fi.cũ ibi no.¶Quæ
ro ,quid ſi iurauit fidelitatẽ contra omnem hominem excepto
ſe,vtrum videatur excepiſſe filium & vxorem,vt ſic exceptio ali
a quid operetur.[a] Reſpondeo non : quia quod tacitè ineſt niſi ex-
primatur,nihil operatur augmenti vel diminutionis : in quo dic.
vt ff.ad Turpil.l.j.§.ſuſpecti.& in l.illud.C.de ſacroſanct.eccle.&
in l.ſi ſtipulatus fuero per te.de verbo.obligatio.& in clemen.exi
ui de paradiſo.de verbo.ſignifica.in §.cùmque natura termini re
ſtrictiui.vbi text.not.ad hoc.Et ſi quæratur quid eſt illud quod ta
citè ineſt. Reſpondeo, tacitus intellectus contractui accommo-
datus à natura actus. vt C.de fideiuſſ.l.non rectè. & ff. mandati.l.
qui mutuam §.non ideo.

ADDITIO.

a Operetur. Vide gl.in c.petitio.de iureiur. vbi latè dixi. vide Bald. in l.cum acutiſsimi.C.de fideicommiſſ.vbi latiſsimè dixi.vide Baldum in c.j.de no.for.fidelit.Bal.in l.petitionem C.de aduo.diuer.iud. And.Barb.

Illuſtris Achaiæ principis clientulus, plures diuerſi gradus habens agnatos, ſine eorum conſenſu paternum feudum ailenauit: deinde abſque maſculis vita functus.

Quæritur primò.

Si alienatio facta fuerit vlteriori in gradu,an proximiores illam reuocare poſſint.

Si fuit facta pximiori,an pares ĩ gradu ipſam reuocare poſſint.

Si fuit facta extraneo ſcienter, quis ad aduocandum admittatur,an dominus,vel agnati.

1 *Feudum conſiſtit in immobilibus.*
2 *Feudi alienatio ſine conſenſu domini eſt ipſo iure nulla.*
3 *Alienatio feudi facta in fraudem eſt probibita.*
4 *Et quid ſi ſit neceſſaria,dummodo non fiat in fraudem.*
5 *Feudum ſi non eſt paternũ,ſi alienet̃ de conſenſu dñi,an teneat alienatio.*
6 *Alienatio feudi inter agnatos nõ dr̃ fieri paßim,ex quo fit lege pmittẽte.*
7 *Feudi alienatio cõſenſu domini facta,an valeat,ſi uaſallus bẽat agnatos.*
8 *Feudum poteſt licitè agnatis uendi.*
9 *Conſentiens alienationi feudi,an admittatur ad reuocandum & ibi quid de eo qui non conſentit.*
10 *Alienatio feudi inter agnatos indiſtinctè permittitur.*
11 *Alienare non poteſt pater in præiudicium filiorum.*
12 *Filius in uita patris dicitur dominus,& ſola adminiſtratione per mortẽ patris dicitur filius conſequi.*
13 *Vaſallus de feudo in teſtamẽto uel alia ultima uolũtate diſponere nõ põt.*
14 *Filia inhabilis eſt ad feudum quia pugnare non poteſt.*
15 *Alienatio feudi facta pximiori tm̃ p æquali ptio accipere uolẽti pmittit̃.*
16 *Alienatio. Si res alienari probibita alienetur , ſtatim ſequens in gradu admittitur ad reuocandum: ſecus in feudo.*
17 *In feudo nouo agnatus non ſuccedit agnato,niſi expreßè dicatur.*
18 *Alienatio feudi an valeat agnatis non conſentientibus.*
19 *Feudo priuari an poßit quis ſine culpa.*
20 *Vaſallus poteſt facere conditionem feudi meliorem,non deteriorem ſine domini uoluntate,uel eorũ agnatorum ad quos per ſucceßionẽ ptinet.*
21 *Fructuarius non poteſt conditionem domini facere deteriorem.*
22 *Vſufructuarius poteſt uſumfructum alienare.*
23 *Fructuarius non poteſt ſeruitutem quærere etiam domino conſentiente. & numero 29.*
24 *Feudi natura eſt ut in primo feudo non extantibus maſculis frater ſuccedat,& etiam alij agnati uſque ad ſeptimum geniculum.*
25 *Delictum patris non nocet filio in iurepatronatus ,ſecus in feudo , ſi in eius patris delinquentis perſona erat fundatum.*
26 *Conſenſus eorum qui principaliter lædi poſſunt,an requiratur.*
27 *Conſenſus eius cuius minuitur ius,requiritur.*
28 *Aqua conceßa fuit fratribus prædicatoribus pro faba ducenda,& eadẽ licentia fuit per commune Bonon. conceßa fratribus minoribus ,ſine conſenſu fratrum prædicatorum: an teneat.*
30 *Alienatio irritatur conditione eueniente , ſi alienentur ea quę in euentum conditionis debentur.*
31 *Ius acceptoris reſoluitur iure datoris reſoluto. Sed fallit in materia feudorum quando alienatio fit vni ex agnatis.vt numero 34.*
32 *Agnatus repudiata hæreditate poteſt in feudo ſuccedere.*
33 *In donatione cauſa mortis ineſt conditio, quòd ſi donator conualuerit, ad eum reuertatur.*
34 *Donatarius ſi rem donatam alienauit,non poteſt res ab emẽte reuocari.*
35 *Feudum ſi de conſenſu agnatorum alienetur extraneo , illud reuocari non poteſt.*
36 *Vaſallus alienare poteſt ius duraturum etiam poſt mortem.*
37 *Item ius quod vaſallus bebet in feudo de ſui natura non expirat morte.*
38 *Alienatio feudi facta in unum ex agnatis uidetur quædam gratificatio.*

T primò capio partem affirmatiuam primi du
bij. videlicet quòd proximiores poſſint re-
uocare. Et arguo ſic. Si alienans eſſet minor
nor non tenet alienatio ; cum authoritas &
decretum non interuenerint.l.lex quæ tuto-
res.C.de admin.tuto. Maximè † cum feudũ
1 conſiſtat in immobilibus: de feu.cog.c.ſciẽ-
dum.Et ſic ipſo iure nulla. l.ſi prædium.C. de prædijs minorum.
Solutio,thema,& dubium debet intelligi eo caſu quo habet du-
biũ,& ſic cum alienans erat maior. vel poſſet dici ꝙ loquitur eo
caſu quo feudum erat ſterile,& ſic videtur permiſſa alienatio,qa
fortè eſt vtile minori.Sed hæc ſol.non valet per l. ſi fundus ſit ſte
rilis.ff.de reb.eo.vnde tene præcedentem, pro qua facit verbum
reuocare: nam ſi reuocatur,ergo tenuit.Præterea ex themate ſa-
tis apparet,quòd loquitur in maiore,patet quia includit, & pro-
bat quòd ſi interueniſſet cõſenſus agnatorum,indubitanter tene
ret alienatio,& reuocari non poſſet,quòd eſt verum.Et tamen ſi
eſſet minor,conſenſus agnatorum non ſufficeret , vt in dictis iu-
ribus,ergo loquitur in maiore.Hic propriè dubitatur propter de
fectum conſenſus. ¶ Secundò opponitur quod poſſit reuocari,
quando fuit nulla ipſo iure.per cap.j.de prohibita feudi alienatio
ne per Lothar.& cap.j.de prohibi.feud. alie. per Federicum. vbi
2 negatiuè lex † præcipit non fieri alienationem ſine domini vo-
luntate.Pro hoc gloſſ.in l.j.C.ne fideiuſ.do.den. Solu. poteſt dici
3 quod dicta c.loquuntur quando † alienatio fit in fraudem, quia
tunc prohibetur. probatur ſic. Lotharius prohibuit alienationẽ
feudi legem condendo , vnde illa lex dabat formam ſolum futu-
ris negotijs.l.leges,& ↄſtitutiones.C.de leg. Federicus ſupueniẽs
illius ↄſtitutionis Lotharij effectũ referens addit vnũ,videlicet,ꝙ
nõ ſolũ irritentur & annullentur futuræ alienationes, ſed etiam
præteritæ,vt in eis patet.Sed in capitulo j.qualiter olim feud.alie.
po.fit mentio conſtitutionis Lotharij Et tamen ibi dicitur quòd
hodie etiam inuito domino alienatio facta valet , licet loquatur
4 in † neceſſaria alienatione,dummodo non fiat in fraudem: ergo
&c. Vel poteſt dici quòd illud procederet ſi dominus vellet feu-
dum auocare.Sic eſſet quæſtio inter dominum,& eum cui facta
eſt alienatio:quod hic non eſt.Præterea cum in primo dubio quæ
ritur,an poſſit reuocari,innuitur quod tenuit,& ſic conſenſus do
mini interuenerit.Vel poſſet dici quod dicta capitula loquuntur
quando alienatio fit in extraneum: ſecus ſi in agnatum,probatur
in c.j.de alie.feud.pa.in fi.& expreſsè in verb.& licet.ibi,Si eſt pa-
5 ternum.† Nam ſi interueniſſet conſenſus domini,ſi non eſſet pa
ternum, teneret alienatio. vt in c.primo.§. & ſi clientulus.de alie.
feud.& ibi dicitur,ꝙ inter agnatos tantum conceditur. gloſſ.no-
ta.in cap.primo §.ſi vero.de alie. feud.vbi videtur text. Iſta ſolu-
tio poterit iuſtificari,quia in dictis cap. prohibetur alienatio quę
6 paſſim fit . Sed iſta quæ fit † inter agnatos , non dicitur fieri paſ
ſim , ex quo lege permittente fit. & licet dicta capitu. ſint no-
ua , debent diſtingui ſecundum antiquum capitu.per id quod ha
betur in ſimili in l. ſciendum. in princip. ff. qui ſatiſdare cogantur.

tur.coniuncta auth hent.offeratur.C.de litis contesta. Prætereà ꝙ illa
iura non loquantur quando fiebat alienatio inter agnatos, patet,
7 quia permittunt illam de consensu domini. Et tamen si † vasallus
haberet agnatos, non valeret etiam de consensu domini, vt dicto
capitulo primo, de alienat.feudi paterni. Item patet, quia textus in
dicto capitulo imperialem §. callidis. dicit ꝙ si contra illam le-
gem fiat alienatio, feudum reuertitur ad dominum: & tamen si ha
beret agnatos, hoc non esset. patet ex textum in §. prætereà duca-
tus. ibi, si consortes voluerint. &c. eo l. tit & sic videtur loqui etiã
quando habebat agnatos. sed certè alio respectu loquitur ut satis
8 patet. Et ꝙ etiam hodie sit licitum vendere † agnatis, apertè pro-
bat textus in capitulo primo. §. sed & res. in verbo, etiam quod
istud includit in titu. per quos fiat inuestitura & sic ille text. obsta-
bit parti negatiuæ sequentis dubij. Probatur etiam expressè in capi
tulo primo, de eo qui finẽ fecit agnatis de feudo paterno. vbi sup-
ponitur alienationem factam alij agnato valere, & tamen non dici
tur interuenisse ibi domini voluntas. Item probatur in capitulo
primo, de natura success. feud. nam ibi supponitur diuisionem,
seu adiudicationem factam in vnum tenere & etiam ibi non sup-
ponitur dominum concensisse. & licet tamen hæ vltimæ sint satis
coloratæ, tamen non obstant, quia ibi loquuntur de duo. capit. de
eo qui finem fecit agnatis. & capitulo primo, de natura successio.
feudi. quando partem suam alienabat, & illo tempore erat permis-
sa alienatio partis, non totius. probatur de success. feud. capitulo
primo. & ibi in glossa. Prætereà probatur in capitulo primo, qua-
liter olim feud. alie. po. Item potest etiam dici ad illud capitulum
primum de prohibit. feud. alien. per Loth. quòd loquatur solum
in vasallis imperij, & hoc probat litera ibi, nostrorũ fidelium. &c.
Item ibi vires imperij attentatas, & etiam alibi, vt patet intuenti. &
in hoc contrariantur cum in alijs releuent, vt in l. j. si soc. liberà. ar-
gumen. do. Item opponitur de capitulo primo, de feudo non ha-
bente propriam naturam feudi. vbi illo casu permittitur, ergo in
alijs prohibetur Solutio ibi in extraneo potest etiam hic alienа-
re tantum agnatis. Item oppo. de capitulo primo. §. item si quis.
quibus modis feud. amit. sol. vt in glossa. quia ibi loquitur in feudo
cameræ, & ibi vide ¶ Tertio oppo. principaliter ꝙ possit reuoca-
9 ri, nam in themate dicitur alienationem factam sine † consensu
agnatorum, ergo non valet, vt probatur in capitulo primo. §. præ-
tereà. à contrario sensu, quibus modis feud amitt. vbi dicit, ꝙ si con
sensit, non admittitur ad reuocandum. à contrario ergo, si non
consensit, potest. Solutio potest dici ꝙ ibi subauditur maximè, si-
cut in multis locis vidimus in simili, & sic ibi non sumitur argu-
ment. à contrario sensu: quia esset contra regulam dicti capituli pri
10 mi de alienat. feud. pa. vbi simpliciter & † indistinctè præsumitur
inter agnatos alienatio Præterea potest dici, & est vera solutio, &
aliqui illam tenent, ꝙ ibi loquitur quando alienatio fit in extrane-
um, & hoc vult litera ibi, ad quos secundum morem. &c. Hic vero
quando fit in agnatum licet remotiorem in gradu. Vlterius dic, ꝙ
ibi loquitur quando inuestitura per dominum: Hic autem loquitur
quando alienatio fit per vasallum. vel melius in §. prætereà requi-
ritur consensus illius agnati, quia iam erat feudum sibi apertum.
Sed hic sequentibus in gradu non erat apertum. vnde alienatio te-
net. nam ibi consensus ideo requiritur illius qui habebat ius in re.
Sed in themate nostro non habebat ius in re, sed in spe. vel potest
dici quòd ille paragraphus loquitur eo casu, quòd feudum deuo-
luebatur ad descendentes, vnde eis non consentientibus non po-
test valere. capitulo primo, de successione feudi. hic autem ad agna
tos. ¶ Quartò opponitur ad idem de capitulo primo, de successio.
11 feud. ibi, nulla ordinatione. &c. Solu. pater in præiudicium † filio-
12 rum non potest alienare. ratio, quia ipsi † filij in vita patris do-
mini dicuntur. glossa in capit. sciendum. de feud. cog. nam fili-
us dicitur plenè ad propria bona venire. de success. edict. lege
prima. §. largius. vnde sola administratione per mortem patris
filius dicitur consequi. de liberis & posthumis. lege in suis. vn-
de cum ius sit iam filijs quæsitum, pater non potest alienare
in eorum præiudicium, ut ibi. At hic loquitur quando filij non
13 erant, sed alienatio fiebat in agnatum. Præterea ibi loquitur † in
ordinatione in testamento, vel alia vltima voluntate, in qua
de feudo vasallus nullo modo disponere potest. Nos verò in
ordinatione, quæ fit inter viuos, in qua multis casibus dispone-
re potest. ¶ Quintò opponitur fortiter ad idem de capitulo pri-
mo. §. hoc quoque de successione feudi. vbi si frater alienat par-
tem suam & moriatur sine hærede masculo, alter frater auocat
illam partem alienatam. Solutio potest dici, quòd ibi alienatio fa-
14 cta fuit in † filiã, quæ est habilis ad feudũ quia pugnã facere nõ potest.
capitulo primo. §. hoc autem notandum. de feudis, & qui feu-
dum dare poss. facit optimè textus in l. & qui originem. §. cor-
pora ia. de muneribus. & honoribus. pro hoc capitulo secundo
ante finem, lex Corradi, quæ de beneficio. Contra istud videtur
facere litera quia primo dicit quòd si frater alienauerit, & inde di-
cit, vel filia &c. & sic loquitur quando alienatio fuit facta alteri,
quàm filiæ. Sed potest dici, quod imo loquatur tota litera in filia.
Primò quando alienantur filiæ. Secundò quando inuestitur filia.
vel melius in primo loquitur, quando alienatio fit extraneo: quo
casu est omnino prohibitum. hic verò agnato licet remotiori in
gradu. Posset etiam dici quòd ibi loquitur in feudo nouo, cui ex
pacto frater succedebat: hic in antiquo & paterno, vel solue quòd
ibi alienatum forte fuit ea lege, quod rediret post mortem ad
fratrem. ¶ Sextò ad idem. de capit j. §. sed & res. per quos fiat in-
uestitura. vbi proximiori tantum pro æquali pretio accipere vo-
15 lenti permittitur alienatio. † Solutio, ibi non loquitur in aliena-
tione feudi, sed in alienatione rei prohibitæ à testatore alienari ex-
tra familiam, vnde tantum proximiori permittitur alienari &
16 hæc maximè inter se differunt: nam res prohibita alienari †, si vo-
luntariè alienetur, statim sequens in gradu admittitur ad reuocan-
dum. glossa not. in l. peto. §. prædium. de leg. ij. tex. in l. cum pa-
ter. §. libertus eodem. tit. Secus est in feudo, quia demum post mor
tem admittitur. tex. est in c. j. §. hoc quoque. de successione feudi. &
cap. Titius. si de feudo fuerit controuersia inter dominum, & va-
sallum. vel potest dici, quòd potius probat contrarium: nam ibi
textus dicit, tibi, vel proximiori ut verbum proximiori stet pro-
priè, & nullus agnatus sit proximior fratre, oportet intelligere
quod potest fieri fratri, vel proximiori & sic vlteriori in gradu, & sic
textus ibi loquitur vni ex agnatis non autem fratri, vt apertè di-
cit textus si quis ex agnatis tuis & cætera & sic tunc apertè proba-
bit quod tam proximiori, quàm remotiori fieri potest. Nec huic
intellectui obstat verbum, communi patre, quia illud verbum,
patre, denotat feudum paternum quod est etiam si sit auitum.
vt probat text. in capitulo primo. §. primo. de gradibus succe-
dentium in feudo. Prætereà dato quod ibi permittat alienatio-
nem fieri proximiori, non tamen prohibet remotiori: maxi-
me cum illa iura simpliciter dicant inter agnatos alienationem
esse permissam. Sed fortè contrarium, quia dicit textus non per-
mittitur. ¶ Septimo opponitur fortissimè de ca. Titius. si de feu-
do controuersia fuerit inter dominum & vasallum. alias est sub
titulo de feud filiæ dan. vbi in terminis nostris, facta alienatione
proximiori in gradu, agnatus admittitur ad reuocandum. Solu-
tio, potest dici quòd ibi erat feudum nouum, quod ita fuerat
concessum vt ad ipsum proximiorem agnatum, & sic ad fra-
trem post mortem deuolueretur, hic autem erat paternum, quod
aliquo casu possibile erat ad sequentem in gradu deuolui. Sed
17 in dicto capitulo, Titius. secus est. nam in † feudo nouo agna-
tus non succedit agnato, nisi expressè dicatur. capitulo primo.
§. sin autem vnus. qui feudum dare poss. vel dic melius quòd ille
textus nihil facit ad istam partem. Imò probat contrarium, ecce
quomodo ibi Titius alienauit partem feudi Seio, scilicet extraneo,
partem eiusdem agnato. demum dicit textus, quòd proximior
agnatus partem illam recuperat. intelligo illam, scilicet, alienatam
Seio extraneo: quia ex quo textus permittit solum partem recupe-
rare, est potius dicendum, quod tam illam alienatam extraneo,
quàm illam alienatam agnato. aliàs diceremus ꝙ vasallus haberet
maiorem potestatem alienandi extraneo, quia irreuocabiliter,
quàm agnato, quia reuocabiliter. quod nullo modo est dicendum,
quia omnia iura dicunt contrarium Vel dic ꝙ in litera sit vnus con
iunctus, quia fuit facta alienatio Seio agnato & cætera. Quod ibi
loquitur in feudo non habente propriam naturam: patet, quia re-
motior in gradu possidet partem, & proximior nihil, quod esse nõ
debet secundum morem, vel rationem, & ordinem feudorum de
gradibus succedentium in feudum. & ideo ius considerauit ꝙ ex
quo iste remotior releuatur in vno quia possidet partem quam
deberet, grauatur in alio quia reuocatur ab eo pars alienata &c.
In casu nostro secus, ergo & cetera. Vel dic quod ibi est ponde-
randum quod textus dicit partem suam, pondero suam aliena-
uit Seio, & cetera. Et ista pars reuocari non potest, quia suam: de-
inde dicit partem eiusdem feudi agnato, & sic illa pars erat agna-
torum, & ideo proximior admittitur ad reuocandum illam.
quia ex quo est debita agnatis, iustũ est quod proximior admittatur pro æqua
li pretio. Sed illa pars Seio qui etiam fortè erat agnatus pro nõ possidẽte,
vel extraneo nõ curo, alienata erat libera. Ideo reuocari nõ põt, &
dicã pret ũ hoc totũ operari, quia põt alterare naturã pacti vt in ti-
tulo de feud. non haben. propriam naturam feud. cum multis
simi ¶ Octauo opponitur de capit. primo, de alienatione feudi pa
18 tern. in principio vbi dicitur, † agnatis non consentientibus valere
alienationem. Solutio, illud principium loquitur quando alienatio
fiebat in extraneũ prorsus quo casu agnatis nõ cõsentientibus non
tenet. vt ibi. sed in casu nostro fiebat in agnatos, quo casu videtur
quod teneat, vt ibi probatur in fine illius capit. probat etiam illud
verb. nec in filiam. &c. quia illud excludit æquiparando filiam & ex
traneum: quia ambæ sunt personæ prohibitæ. & sic facit cõtra. ¶ No
nò opponitur de c. j. de feud sine culpa non amitt. vbi quis nõ po-
test † priuari feudo culpa non commissa. At in themate no-
19 stro nulla culpa supponitur, ergo. & cætera Solutio. fateor con-
trarium, sed hic non priuantur agnati proximiores feudo,
quia ad illud non sunt adhuc vocati, & licet spem aliquam

habeant, tamen quia multa poterant euenire, propter quæ ipsum feudum non habuissent; videtur q̄ teneat alienatio, vt textus dicit in lege naturalem.§.primo.ff.de acquir.re.domi.& sic licet reperiatur textus q̄ū dicit, q̄ sine culpa feudo priuari non possit, non tamen reperitur q̄ spe de futuro priuari non possit. Præterea, licet sit sine culpa non sine causa, vt in capitulo sine culpa. de regul.libr. vj.¶Decimò opponitur de lege prima.§.permittitur.de aqua quotidiana. & æstiua.vbi dicitur fieri iniuriam si successor particularis non impetret priuilegium quod eius prædecessor habuit. & gloss. ibi inducitur ar. ad feudum. Solutio ibi loquitur eo casu quo illud ius aquæ ducendæ non erat adhuc alteri concessum: ideò dicitur fieri iniuria nisi sibi concedatur. At hic feudum iam erat alienatum in vlteriorem in gradu, qui etiam al. quam spem habebat succedēdi in ipso feudo, cum esset de agnatis, vnde non dicitur sibi fieri iniuria. vel potest dici q̄ ideo dicitur sibi fieri iniuria, nisi sibi concedatur, quia ipse fundus dominans ad eum transiuit. sed in themate nostro nil supponitur transiuisse in proximiorem agnatum, cuius vigore possit dici sibi facta iniuria. sicut in simili in c.j.§.si quis de manso. si controuersia fuerit de inuestitura. nisi feudum sibi concedatur. imo potius innuitur contrarium. in themate, cum videatur ipse alienans prædilexisse ipsum in quem alienauit. Nec etiam obstat ibi gloss. quia loquitur in descendentibus non in transuersalibus. Alia solutio colligitur ex his quæ not.Io.de Imo.in l. si mihi & Titio.in prin ff.de ver.obli.& in c.penul.de postula prælato. in quibus locis tenet contra id q̄ dicit Bart. in d.§. permittitur. de emptione. Vndecimò pro hac parte adducitur textus optimus in c.
21 j.§.fin.de inuestitura de re alie.fac.vbi dicitur, quòd † potest vasallus facere conditionem feudi meliorem, non deteriorem sine domini voluntate, vel eorum agnatorum ad quos per successionem pertinet. & pro hoc lex in concedendo. & lex in diem. de aqua pluuia arc.nam licet beneficium ad eum pertineat, tamen proprietas ad alium spectat. Solutio, potest dici q̄ contrarium loquitur quando tractatur de damno inferendo ipsi domino, vel agnatis p̄ impositionem seruitutis, & sic in præiudicium ipsius rei feudatariæ aliquid facere volebat vasallus, quod casu non potest, vt ibi, ratio ibi ponitur in textu cum dicit; licet beneficium ad eum pertineat, tamen proprietas & c. Posset etiam ponderari textus in ver. pertinet. quod est præsentis, & sic tunc erat feudum apertum. &c. pro hoc in simili potest adduci quod dicitur de fructuario. nam non potest domini conditionem deteriorem † facere. nam rei curam suscepit. l.j.in fi.vsufr.quemad.ca.& tamen constat q̄ vsufructuarius potest
22 vsumfructum † alienare.l. necessariò.§.fin.ff. de peri. & como. rei ven. Sic dicam in casu nostro, nam licet in præiudicium ipsius rei feudatariæ non posset aliquid vasallus disponere: tñ non sequitur, quòd, non possit aliena e in vlteriorem agnatum, qui etiam spem poterat habere in successione illius feudi. Pondera tamen qa
23 illud non est bonum simile, quia † fructuarius non pōt seruitutem quærere etiā domino consentiente.l.sed & si quid.§. proprietatis. de vsufr. Secus in feudatario. Item in alienatione vsusfructus non in totum alienatur pro percepto tantū, no.in d.l.necessariò.§. fin. Item non videtur bonū simile, quia secundum hoc sicut si vsufructuarius alienat vsumfructum, & per mortem reuocatur: ita hic esse deberet. Dicam ergo q̄ in casu nostro non dicatur conditio feudi deterior fieri, ex quo alienatio fit inter agnatos: loquitur ergo ibi quando in feudo datur aliquod ius extraneo, istud fieri non potest in præiudicium agnatorum. Sed hic tribuitur ius vni ex agnatis, quod fieri potest: quia lex feudalis permittit indistinctè alienationem inter agnatos non habita differentia inter proximiorem & remotiorem.c.j.de alie.feudi paterni. ibi etiam propriè loquitur q̄ñ ipsum feudum minuitur, & sic realiter: hic secus, quia ma-
24 net integrū.¶Duodecimò opponitur ad idem, nā natura † feudi hæc est vt in primo feudo non stantibus masculis frater succedat: vt à Corrado extitit impetratum in c.j.§. cum verò. qui feu. da. poss. & alij etiam agnati vsque ad septimum geniculum. dicit text. eodem c.§.hoc autem sciendum.eo.tit. clarius. d.c.j.de gradi suc. in feudum. Modo sic. Si ista est eius natura, constat q̄ nic[ ]cientulus non pōt p̄iudicare agnatis proximioribus.arg.l.emancipatum.§.fi. ff.de senato.& l.3.ff.de interdic.& rele.vbi videtur rectè hoc probari.& l.diui fratres.de iurepatro.& l.adoptiuum.§.fin. de in ius voc. Sol.pōt dici q̄ legū Romanorū nō est vilis authoritas. Sed nō adeo q̄ vsum vincat.cap.j.§. strenuis.de feud cog. Sed dicta iura non habent locum in feudis tex. est expressus in cap.si vasallus si vasal.ferui.domino non offe.& in cap.j.si vasal.feud. priuetur cui de fer.nā
25 † dilectum patris non nocet filio, in iurispatronatus dictis legibus. Sed secus in feudo, si in eius patris delinquentis persona erat funda tum: vt dictis capitulis. Aliàs si non esset fundatum non, sed tantū ipse pater eo efficeretur indignus. Baldus in d.l. emancipatum.§.fi. & vt istud brocardum habeas, oportet videre Dynum in regula non debet aliquis. extrà de, regulis iuris lib.vj & nota in lege, diui fratres.ff.de iure patronatus. Illa tamen iura si bene inspiciantur, modicum stringunt casum nostrum: quia in eis disputatur iuribus, an & quando casus vel delictum in persona patris, vel aui præiu-

dicet filio, vel nepoti. hic not. factum vnius agnati quod fit lege permittente potest alijs præiudicare: sicut dicitur in simili. Nam licet lex duodecim tabula. disposuerit quod filius patri ab intestato succedat, tamen pater potest totū, & quicquid habet in mare proiicere, & alienare ad libitum, ut dicunt iura vulgaria: ergo & c. Item loquuntur dicta iura quò ad honores & iura sanguinis, quæ ita de facili tolli non possunt. l.iura. de regulis iuris. hic non quò ad bona patrimonialia. ¶Tertiodecimò opponitur ad idem de generali regula legis, nam ita diuus.ff.de adoptionibus. nam consensus eorum qui lædi possunt, videtur necessarius. Sed cùm hic præsupponatur facta alienatio eis ignorantibus, ergo non tenet in præiudi-
26 cium ipsorum. Solutio, consensus † eorum qui principaliter lædi possunt requiritur: vt ibi principaliter intelligo, quando eis verè ius competebat. nam tunc bene exigitur consensus eorum: ita intelligitur l. adoptio. & l. nam ita diuus. nam ibi vt confirmatio adoptionis fieri possit, exigitur consensus illorum ad quos successio pertinet. nam cum ad eos deuolutum esse ius successionis, ut teneat confirmatio, exigitur eorum consensus. q̄ aliàs in §. ad eos. ius non esset deuolutum, non exigeretur: nam nec consensus agnatorum arrogantis requiritur l.cum adoptio. eodem tit. nec eius qui arrogatur, nisi sit impubes. probatur in l.ij.C.eodem. oportet ergo intelligi l.adoptio.cum sequenti. q̄ ad eos erat deuolutum ius successionis. probatur hoc per l.j.§.denuntiari.ff.de ventre inspiciendo. ita tenet Baldus ibi ut refert Rap. Ful. Dic clarius q̄ illi sunt citandi & requirendi qui possunt lædi possunt & contradicere. & iustè: vt in simili dicitur in l dotem cum similibus.ff. soluto matrimonio. & facit optimè quod not. Bartolus in simili in l. Gallus. §.& quid si tantum. de liberis & posthumis in illa quæstio. An in legitimatione filij requiratur quòd vocentur agnati & c. Hic autem licet reperiatur quòd agnati possint contradicere quando alienatio fit extraneo. vt in cap. j. qualiter olim feudum alienari poterat. non tamen reperitur, quando fit agnatis: ergo & c. Imo contrariū vt patet ex prædictis. ¶Quartodecimò opponitur ad idem de l. in concedendo. & l. in diem. de aqua pluuia arcenda, vbi datur regula
27 in d.l. in concedendo. † quòd vbi minuitur ius alicuius, requiritur eius consensus. & in l. in diem. dicitur, quòd quia ius recidere potest ad dominum, eius consensus exigitur: aliàs non valet. Sed in casu nostro cum posset illius ius recidere ad agnatos, videtur eorum consensus necessarius. Solutio ad l. in concedendo facilis est solutio: quia ibi pertinebat ad eos ius de præsenti: & sic principaliter ideo eorum consensus requiritur, quia lædi possunt. Si autem constaret quòd non possent lædi: non requireretur. & Bart. ibi in
28 text. ad quæstionem inducit de † licentia concessa fratribus p̄dicatoribus pro aqua ducenda, & eadem licentia fuit per commune Bononien. concessa fratribus minoribus sine consensu fratrum prædicatorū. quia tenet A.d.l. in diem. in fi. quæ magis videtur obstare; potest dici q̄ loquimur in eo cui est cōcessum ius aquæ ducendæ, qui fructuarius quodammodo potest intelligi, qui nō pōt dñi condi-
29 tionem facere deteriorem. † nam censetur procurator domini ad vtilia domino faciendum. textus in l.j. in fine. & sequent.ff. vsufruct. quemadmod. cau. ideò seruitutem perpetuam non potest alij concedere, secus si temporalem sicut ipse illam habet. arg. hmen. l. necessariò.§. fi. de pericu. & commo. rei vendit. Ibi etiam in l. in concedendo. dominus habet ius de præsenti. scilicet, dominij, ideò exigitur eius voluntas. hic verò agnati nullum ius de præsenti habēt, ideo & c. & ratione iuris quod quis retinet in re aliquid concedit quod aliàs non concederetur: vt in cap. j. §. si quis de manso. si cō trouer. fue. de inuestitu. feu. Vel potest dici, quòd hic loquitur quādo in præiudicium eius qui habet ius in re de præsenti constituebatur. nam proprietas ad dominum spectat, vnde in eius præiudicium non potest fieri concessio, sine eius consensu. licet Bartolus aliter intelligat hunc textum legis in diem. & malè dādo intellectum ad l.j.§.denuntiari.ff.de ventre inspi. intelligendo, q̄ ibi loquitur in denuntiatione quæ fit in iudicio. Ideo consensus vlterioris non requiratur, & non rectè: quia. vt dicit domi. Ioan. de Imola ibi loquitur in denuntiatione quę fieri potest etiā extra iudicium. iuxta notata per Bartolum met in l. non solum.§. morte.ff. de operis noui nūtiatio. ¶Quintodecimò opponitur ad idem, de regula, res inter alios acta. lo ut. non dicitur præiudicare ex quo agnatis nullum ius de præsenti competebat: & pariter omnibus agnatis simile ius competit. Potest ergo vasallus lege feudali permittente gratificare cui ex agnatis vult. Ad idem quod possit reuocari, addu-
30 citur. nam quæ in euentū † conditionis debentur, si alienentur, cō ditione eueniente irritatur alienatio. tex. in l. fin.§. fin. autem auaritiæ. C. communia delegatis: sed id est huiusmodi vt probabo: ergo & c. Hanc minorem probo: cum præsupponatur illud esse feudum paternum, ex legis dispositione, mortuo vasallo, defertur proximiori, probatur in capitulo primo.§. cū verò Corradus. qui feud. da. possunt. nam ex prouisione primi parentis, & legis dispositione concessum est feudum ad agnatos transire: ergo si fuit alienatum, reuocari potest mortuo alienante quasi aduenerit conditio. Solutio, pōt dici q̄ illud procedit de iure Romano. Sed nos sumus

in

in iure consuetudnario, qđ dẽt attendi per præsens capitulum pri
mum. §.strenuus.de feud.cogn.sed cum habeamus capitulum pri
mum de alienatione feudi paterni indistinctè disponens alienatio
nem factam inter agnatos tenere, debemus illi stare, & à signifi-
cato verborum non est recedendum: vt l. j. §. si is qui nauem. de
exercito. & lege non aliter. de legat. 3. sed contra istam solution.
instatur. nam cum simpliciter dicat illud capitulum alienatio-
nem tenere, & possit congruè dici tenere viuente alienãte,& post
mortem redire ad proximiores.videtur admittendum per legem,
nam & posteriores.ff.de legibus.ne contradicatur regulæ iuris Ro
mani, præcipuè per regulam legis lex vectigali.ff.de pignor. cum
si.& vide in ij.argumento Posseat diuersificari casus & dici, quòd
contrarium loquitur, quando id quod alienatur, debetur sub con
ditione expressa à testatore, quæ magis arctat & ligat manus debe
tis:hic verò, quando sub conditine tacita & sub intellecta à lege.
quæ minus:& modo ita stringit potestatem debentis.arg.l.condi-
tiones extrinsecus ff.de condi.& demonstra.Poterit ergo etiam di
ci ꝙ contrarium procederet, si alienatio facta fuisset extraneo: &
sic in personam prohibitam, & ita propriè loquitur contrarium:
hic verò facta agnatis, & in personã permissam, & in casu permis-
so. nam etiam in contrario valet alienatio si fiat in casu permisso:
patet ex his quæ habent in authentica res quæ. ibi posita. Ad idẽ
opponitur de regula, non debet.de regulis iuris cum si.vbi alteri ꝑ
alterum non debet iniqua conditio fieri.Solutio vt suprà:quia nõ
dicitur iniqua conditio fieri ex quo lege permittente fit. & cæte-
1 ra. Ad idem opponitur fortiter.nam regula est, † ꝙ resoluto iure
datoris, resoluitur ius acceptoris:textus est ad propositum nostrũ
in capitulo primo.versic.& si clientulus.de. alienatione feudi. & l.
lex vectigali.cum si.ff.de pignor. & l. tertia. §. sed & Marcellus
de in diem adiect.l.peto.§.prædiũ.de legat.3.textus in cap.j.§.rur-
sus.quibus modis feudum admittatur.sed per mortem finitur ius
vasalli, vt dictis iuribus:ergo.hoc confirmatur sic, ex legis prouisio
ne, & primi parentis agnati ad feudum admittuntur. textus in ca.
primo.§.cum verò Corradus.qui feud.da poss.& ca.primo de gra
dibus succedentium in feudo.Imò tot feuda censentur, quot sunt
vasalli.In simili adducitur.l. stipulatio ista habere. §. si quisiita. de
verbo.obliga.& ex propria persona quisque admittur iuris dispo-
sitione.vt supra.Ergo in eo non potest sibi prẹiudicari.pro hoc po
test adduci textus in simili in l.prima. §.an bona.ff.de iur.fisca.vbi
non succedit defuncto tanquã hæres, sed tanquã possessor, quod
2 propriè in casu nostro cotingit.nam † agnatus repudiata hæredita
te põt in illo succedere vt in titul. an agnatus vel filius defunct.re
pudiat. hæredit.& cætera.Solutio põt dici:& primò ad §.& si cli-
entulus.quod nõ obstat:qa loquitur in feudo nouo. patet ex ipsis
rubricis:qa ne superfluant, oportet sic intelligi: nã ponitur ẽt tit.
de alienatione feudi paterni, vnde illã rubricã intelligã in feudo no
uo.hoc corroboratur sic.nam in d.ver. & si clientulus.dicitur ꝙ si
alienationem fecit domini voluntate:quod stabilis permanet alie
natio.patet ergo quod feudum est nouum:quia si paternum esset,
requireretur etiam agnatorum consensus.ca.j.de alien.feu.patern.
Non obstat l.lex.vectigali fundo dicta.& dicto. §. sed & Marcel-
lus.cum si.quia potest dici quòd illa regula non habet locum in a-
lienatione feudi paterni, quando fit inter agnatos; tex. est in d.cap.
j.de alien. feud. vbi expressè dicitur inter agnatos tenere.nec à si-
gnificato verborum est recedendum.l j.§.si is qui nauem.de exer-
citoria. versicu.in re igitur dubia.Nec dicas quod dictum capitu-
lum debet intelligi ꝙ valet viuente alienante:post vero non, vt di-
ctis iuribus: quia debet intelligi, quod post mortem etiam valet.
ne versic.& licet, sit superfluus, & de indubitabili contra.§.quibus.
in prima constitutione.C.& l.quod Labeo.de Carboniano. edict.
quod probatur sic: nam in versiculo, nec in filiam.dicitur nõ pos
se confirmari.Et pondero verbum cõfirmari:quia præsupponitur
quod iam tenuisset:nam ita videtur alienationem posse tenere vi-
uente alienante.capitu.j.§. hoc quoque.de successione feudi.& cũ
addatur versiculus, & licet, vt aliquid addat, debet intelligi, quod
post mortem teneat vt possit reuocari.Hoc etiam põt fortificari
sic: si alienatio fuit inter agnatos, dicitur quẹdam refutatio.tex
tus in dicto capitu.in fine de alienatione feudi paterni. Sed si va-
sallus refutet feudum, nonne dicitur finiri ius suum, & sic vide
tur dicta regula cum habere.d.l.ex vectigali, cum simil. quod ta-
men est falsum: vt in dicto capitul.primo. in fine de alienatione
feudi paterni. & dicto §. hoc quoque. hoc etiam corroboratur
optimè. Nam sicut feudo inest illa conditio, quod mortuo, vasal
3 lo sine filijs &c. veniant agnati proximiores: ita in † donatione
causa.mortis inest conditio si conualuerit donator, ad eum reuer
4 taturl.senatus.§. primo.ff, de donationibus. Sed habeo quod si do
nataius ius rem donatam alienauit, non potest reuocari res ab
emente.l. filio.in fine, de donationi.causa mortis. ergo &c. Item
ad dictum capitulum.j.§.& si clientulus.loquitur quando aliena-
tio fit extraneo. Secus si fiat vni ex agnatis: vt apertè dicitur
in versi. fratri vero facta.qui secundum vnum intellectum quem in
sequitur ibi Rayn. istud superioribus aduersando decidit. Itẽ illa
regula, resoluto iure datoris, & cætera.fallit in materia feudorũ, qñ
alienatio fit vni ex agnatis.Ita dicit Iacob.de Belui. in capitul. j. §.
rursus in titul.de cõtrouersia inuestituræ.vbi breuissimè examinat
dictum generale tam de iure feudorum quàm de iure Romano-
rum. Ex cuius dictis multæ solutio.patere poterunt ad propositũ.
Est ergo ibi videndum quantum ad hoc. Ad idẽ opponitur quod
possit reuocari. nam regula traditur in l.peto. §. fratre de legatis
ij.quòd non potest fieri deterior conditio inferiotum per superio
res. At in casu nostro, si dicamus non posse per proximiores reuo
cari.fiet deterior eorum cõditio. Item obstat ille §. quatenus dicit,
quòd proximior in gradu admittitur ad reuocandum Sed solutio
patet ex sequentibus. Sol. ille §. frater debet intelligi in casu suo.
Nam si res prohibita alienari extra familiam alienetur, proximior
in familia admittetur ad reuocationem, & cauere debet &c. quod
autem dicit quòd nõ potest fieri conditio deterior:&c.est verum,
si alienetur extra familiam. Sed quòd nõ possit conditio deterior
fieri alienando in familia in vlteriorem in gradu, non negat ille
textus, sed magis arguit oppositum. Probatur etiam in l. pater. §.
quindecim.de legatis tertio.Sed in casu nostro facta erat ĩter agna
tos:ideo videtur, licet sint vlteriores, ꝙ possit aliàs præiudicari. &
ita videtur text in cap. j.de alienatione feudi paterni.Non obstat.
l.fina.C.de verborum significatione.quæ dicit, proximiorem ad-
mitti facta alienatione. quia loquitur quando fit extra familiam:
& sic in personam prohibitam. Item si bene inspiciatur, non fit de
terior conditio inferiorum, imò melior ex quo inter eos est facta
alienatio. Præterea dato quòd fieret deterior, non fieret per supe-
riores:sed per legem quæ permittit alienationem taliter.¶ Ad idẽ
opponitur ꝙ possit reuocari.Nã in themate præsupponitur sim
pliciter factam alienationem:ergo debet intelligi vt valeat solum
in vita, quasi videatur solum alienasse ius quod habet:vt l. quod in
rerum.§.j.de legatis.j.& l.si domus.§.j.eodem titulo.Et ad proposi
tum nostrum text.in l.qui tabernas. ff. de contrahenda emptione.
Solutio:potest dici primò ad l.qui tabernas.quòd ideo non solum
venit in venditione, quia est publicum, vt ibi.& sic eius non erat
commercium apud ipsos contrahentes.vt l.hanc legem.versi.cæ-
terum eod.titu.de ꝯh.emp.Ideò nimirum, si non videtur facta vẽ
ditio ipsius soli publici.Quòd hẹc solutio sit vera, probatur. Nam
cum loquimur in contractu, debemus interpretari pro emptore.
vt l.veteribus.ff.de pact.& l.Labeo scribit, obscuritatem.ff.de con-
trahenda emptione.Ad l.si domus.§. fi. cum similibus potest dici
quod loquitur in vltima voluntate non in contractu.nam in cõtra
ctu interpretamur contra vendentem vt suprà.Secus in vltima
voluntate, vt in iuribus contrarijs. Vel potest dici, quòd illa iura
loquuntur quando qui legabat, ignorabat conditionem ipsius
rei legatæ. Ideò videtur solum illud ius quod habet, legare. si
autem sciebat, secus.iste est textus not.in l.Sticho.ff.de vsufructu
legato Potest etiam dici, quòd hic videtur alianare ius quod
habet, sed habet ius duraturum etiam post mortem: & il-
lud agnatis alienare potest. quod sic probatur. Certum est
35 quòd si quis alienat † feudum extraneo de consensu agna-
torum, illud reuocari non potest etiam post mortem vasalli.
Ita probatur in capitulo primo. §. præterea. quibus modis feu
dum amittatur. & in capitulo primo. §. & si clientulus. de
alienatione feud. Sed illud operatur alienatio facta inter agna
tos eis nõ consentientibus, quòd operatur facta extraneo eis con
sentientibus: vt patet rectè intuenti in capit.j. de alienatione feu
di paterni.& in dicto capitulo primo.§.fratri.de alienatione feudi.
36 Ergo clarè patet, quòd † vasallus alienare potest ius duraturũ eti
post mortẽ:& erit istud vnum fundamẽtum ad sustentandum ist
37 partem.Præterea ius † quod habet vasallus in feudo de sui natur
non expirat morte:imò est trãsmissibile.vt probatur apertè in dif-
finitione ipsius feudi, in ca.j.§.fi.in quibus causis feudum amittat
38 Ad idem adducitur, † nam alienatio facta in vnum ex agnatis
videtur quædam gratificatio, vt dicto capitulo primo. in fine
de alienatione feudi paterni.sed regulam habemus, quòd gratifi
catio non est permissa, nisi expresè dicatur.vt in lege fẹminæ. C
de secnup. & lege generaliter.eo.ti.& l.cõsensu.§.fi.de repud.C. e
go. Solutio, potest dici dicta iura corrigi, hodie per authen-
ticam, lucrum. C. de secund. nupt. sed non valet, quia licet in
illo casu corrigatur, tamen in alijs casibus, non, nisi quatenus
expresè dicitur. l. præcipimus. in fine. C. de appellatio. vnde po-
test dici, quòd illla iura magis videntur innuere contrarium. nam
tex.in l. generaliter. dicit; licentiam non negamus, apparet ergo
quòd ergo erat concessa. Idem dicit textus in l. consensu. de re-
pud. vbi dicit, electione seruata. Sed etiam lex fẹminẹ. expresè
dicit contrarium, ibi, ad quemlibet &c.Sed in hoc corrigitur per
authentiam, lucrum. & sic illa authentica, solùm obstat, inquan
tum dicit quòd lucrum debet æqualiter distribui, non matris
arbitrio. Sed illud est ex eo, quia lex noua illud sibi expresè
prohibet; & sic regula remanet in contrarium. Aduerte, quia
textus dicit in dicto capit. primo. in fin. quòd est quædam refuta
tio non gratificatio, sed refutatio inter agnatos est permissa, vt in c.

tres erant agnati.in titulo de eo qui finem fecit agna.|Ad idem ad
ducitur,ꝙ poſſit reuocari:facilius generatur præiudicium per va-
ſallum in feudo filijs, quam agnatis. textus eſt in capitulo ſi vaſal
lus: ſi vaſalllus ſeruitium domi non offe.Sed per alienationem ta-
ctam per patrem non præiudicatur filijs. capitulo Titius filios. ſi
controuerſia fuerit inter dominum & vaſallum. ergo fortius nec
agnatis.Solutio poteſt dici quòd per delictum patris facilus ge-
neratur præiudicium:vt in dicto capitulo ſi vaſallus.ſecus per alie
nationem;nec eſt bonum ſimile de delicto ad alienationem, quia
ſi alienatio fit inter agnatos,non eſt delictum quia eſt permiſſa:ſe
cus ſi inter extraneos.vt in capitulo j.de alienatione feudi paterni.

1 *Feudi alienatio poteſt fieri fratri uel nepoti,id eſt,filio fratris.*
2 *Frater in gradu præcedit filium fratris.*
3 *Agnatus ſuccedit in feudo ex legis diſpoſitione.*
4 *Vaſallo mortuo ſi feudum eſt paternum,agnati ſuccedunt in feudo omiſſa hæreditate.*
5 *Alienatio feudi paterni uoluntate domini facta;an & quando ualeat.*
6 *Teſtamentum inter liberos cuiuſcunque gradus ualet.*
7 *Genus repræſentatur in quolibet ſuo ſubiecto.*
8 *Quandoque,dictio aliquoties exponitur pro quandocunque.*
9 *Dictio tamen,aliquid includere debet-*
10 *Alienatio feudi paterni etiam de domini uoluntate non ualet,agnatis non conſentientibus.*
11 *Alienatio feudi paterni ſi fiat in extraneum,an ad hoc ut ualeat ſufficiat. conſenſus domini.*
12 *Duorum numero pluralis locutio uerificatur.*
13 *Alienationis probibitio,ad hoc ut fieri poſſit,requiritur cauſa expreßio.*
14 *Feudum nunquam poteſt alienari extra agnatos eis inuitis.*
15 *Dictio uel,uerificatur in uno.*
16 *Alienatio feudi,& alienatio rei prohibitæ alienari,differunt.*
17 *Filia non poteſt in feudo ſuccedere niſi expreſsè dicatur.*
18 *Alienatio feudi ſi fiat in filiam non ſtatim poteſt reuocari,ſed poſt mortem alienantis.*
19 *Res prohibita alienari,non poteſt in feudum dari.*
20 *Res extra agnatos alienari prohibita,licet alienari non poßit,poteſt tamen in feudum dari.*
21 *Alienatio feudi facta pari,tenet uiuo alienante,& non poſt mortem.*
23 *Feudum nouum redit ad dominum ſi feudatarius ſine hærede maſculo decedat.*
24 *Vaſallo mortuo ſine filio maſculo, feudum redit ad dominum : quod ſecus eßet,ſi eſſet antiquum.*
25 *Alienatio feudi paterni facta in extraneum , agnatis & domino conſentiente non poteſt poſt mortem domini reuocari.*
26 *Reuocari non poteſt res per fideicommißum relicta,ſi ignoranter alienet.*
27 *Ignorantia alterius alteri non nocet.*
28 *Diuiſio eſt alienatio.*
29 *Contractus libellarius eſt ſpecies alienationis.*
30 *Ceſſante cauſa probiaitionis ceßare debet iuris diſpoſitio.*
31 *Alienare in ultima uoluntate prohibitus , niſi inter certos , poteſt unum ex illis eligere & cæteros excludere.*
32 *Pater non poteſt in unum ex filijs totam ſubſtantiam erogare.*
33 *Vaſallus ſi occidat fratrem ſuum an agnati debeant priuari feudo.*
34 *Vaſallo culpam committente an agnati admittantur ad ſucceßionem.*
35 *Feudum redit ad dominum uaſallo ſine hærede legitimo decedente.*
36 *Alienatione feudi facta proximus agnatus præfertur in redimendo , & prohibendo ſi feudum eſt paternum.*

D partem negatiuam. primi dubij.
Quòd ſi alienatio fiat in remotiorem non poſ-
ſit reuocari. Arguo ſic.nã videtur tex. apertus
in c.j.§.fratri.de alie.feu.vbi expreſſè dicit tex.
1 ꝙ † alienatio feudi poteſt fieri fratri,vel nepo-
ti,id eſt filio fratris.ita exponitur in textu in c.
j.§.ſimiliter. quibus modis feudum amittatur. tamen ꝯſtat gradu
2 † præcedere fratrem fratris filium , & loquitur in feudo paterno.
nam ipſi naturali pietas exercetur. ſicut dicitur in teſtamentis in-
ter liberos dicit Baldus hic.Item & ꝙ feudum ſit paternum probat
ibi gl.& ꝙ in alternatiuis poſſit fieri.probat diſiunctiua vel , cuius
natura eſt facultatem actus cui adiungitur inſolidum permittere.
l.ſi ex toto.§ j.de legatis primo.& l.ſi Titio.de legatis ſecundo ꝓ-
batur in l.ſi hæredi plures.de cond.inſtitut. Solutio poteſt dici, &
hanc credo veram,ꝙ ibi loquitur de alienatione feudi paterni.pro
batur primò ex ipſis rubricis,nam ibi ponitur rub.de alienatione
feudi:& oportet intelligi de feudo nouo:quia poſtea ibi ſubditur,
titulus ſpecialis, de alienat.feudi paterni. vnde cum ibi ſpecialiter
tractetur de feudo paterno,dicendum eſt,ꝙ ille §. fratri.loquitur
in feudo no. ex quo infertur illam gloſſ. non fore ueram.hoc etiã
probatur euidentius per illud capitu.j.de alienat. feudi.nam ibi in
alienatione facta in extraneum domini voluntate,per vaſallũ ſta-
bilis permanet,alienatio,quod non eſſet,ſi feudum eſſet paternũ:
quia non valeret etiam domini voluntate,agnatis non conſentien-
tibus.dicit textus expreſſe in cap.j.de alienatione feudi paterni.vn-
de dicam §.fratri.intelligendum quòd feudum erat nouum,& alie
natio fuit facta domini voluntate.& ſic §.fratri.loquitur in eodem
caſu quo totum illud capitulum videtur loqui. Sed ſi inſtes quid
addit §.fratri. videtur quòd nihil addat : poteſt dici quòd ibi non
eſt §.nec ibi habeo §. ſed cum ſuprà dixi , quòd ſi alienatio facta
eſt ſine domini voluntate, mortuo clientulo ſine hærede reuer-
titur feudum ad dominum. Subditur verſiculus, ſi verò, vbi dici-
tur quod ſi fit alienatio vero fratri, vel nepoti cum domini volun-
tate,ſtabilis permanet:& ſic contructus eſt perfectus. Et ſic dictio
vero,non eſt aduerſatiua,& forſitan non eſt abſurdum.Si verò ve-
lis ibi facere § & quòd aliquid inducat, potes reſpondere quòd fu-
it facta alienatio fratri vel nepoti : videlicet quando alter tantum
ſuperuiuebat.Nam ſi ambo ſuperuixiſſent fieri non potuiſſet. Nã
cum pariter frater & fratris filius ſimul ſint ſucceſſuri. vt in cap.j.
§.j.verſi.his verò deficientibus.de gradib.ſucceſ.in feud.non poteſt
alteri fieri præiudicium : ſed alteri tantum poteſt fieri altero præ-
mortuo:quia ipſe eſſet ſucceſſurus:vnde etiam non requiritur do-
mini conſenſus. Si autem ambo viuerent , non teneret alienatio
mortuo alienante.vt in §. & ſi clientulus. quia reſoluto iure dato-
rum &c.ut l.lex vectigali fundo dicta.ff.de pign.l.iii.§.ſed & Mar-
3 cellus.ff.de in diem adiect.hoc etiam confirmatur ſic.Nam † agna
tus ſuccedit in feudo ex legis diſpoſitione. probatur in capitulo
primo.§.cum verò Corradus. ſuprà qui feudum dare poſſunt. &
principali prouidentia.gloſſa & text.in capitulo primo, an agnati
vel filij poſſint repudia.hæredita.feud. retine. & in perſona cuiuſ-
cunque videtur eſſe quid perſonale, ut tot cenſeantur eſſe feuda
4 quot vaſalli patet. Nam mortuo vaſallo ſi † feudum eſt paternum,
agnati ſuccedunt in feudo etiam omiſſa hæreditate, quod ſecus
eſt in filio.Probat in capitulo primo,an agnatus vel filius defunc.
poſſit feudum retin. repud. hæredita. Vnde videtur ſola perſo-
na per mortem eximi. vt in authentica, de nuptijs. §. deinceps. &
l.ſi is qui de inofficioſo teſtamento. Item ſimiliter etiam poteſt
adduci,quod not.in ſimili in authentica, bona damnatorum.C.de
bo.damn.Nam bona damnati occupant ſucceſſores, nõ tanquam
hæredis, ſed iuris diſpoſitione.ꝓ hoc lex prima.§.an bona rõ ff.de
iure fiſci. Et hæc eſt quare accipientes bona defuncti non tranſit
inſtantia. de quo in l.ſi conſtante.§.fina.ff.ſoluto matrimonio.de
quo Bald.in capitulo primo,de ſucceſſione feudi. Vel poteſt dici
quòd alienatio facta vlteriori agnato tenet , ſcilicet viuente alie-
natore. Sed eo mortuo reuocari poteſt per proximiorem. text.
videtur apertus in capitulo Titius filios ſi de feudo fuerit contro
uerſia inter dominum & vaſallum. & vide in proxima oppoſitio-
ne. Vel poteſt dici , quòd cum alienatio fit in nepotem,& ſic vl-
teriorem, tamen cum ſimiliter admittantur: videtur idem iudicã
dum , ac ſi fuiſſet in parem facta:vt dixit textus in l. finali. C.fami-
liæ erciſcundę.& ibi gloſſa , ſed non valet : quia ſecundum hoc de-
cideretur pro ſecundo dubio.Item prima ſolutio non videtur bo
na : quia ſi tenet alienatio irreuocabiliter facta inter agnatos de
feudo nouo in quo agnati nullum ius habent : tantò magis debet
tenere de feudo paterno in quo ius aliquod habent. Sed poteſt di
ci,quòd conſenſus domini iſtud operetur,& inducat,& ſoluat iſtã
diuerſitatem. Item poſſet contra iſtam ſolutionem dici, quòd ru
brica de alienatione feudi. loquatur generaliter de quolibet feudo
ſcilicet, nouo & paterno. Sed rubr.de alienat. feud.patern.ſolum
de vno. Poſſet etiam dici prout dicitur in ſimili in titul. de pro-
curat. & in titulo mandati. Item poteſt etiam dici quòd ibi ſit. §.
ſed continuetur cum ſequenti.ibi in feud.comitatus.&c.vt ibi etiã
gloſſ. in vltima lectione.Et ſic cùm ille text.diuerſos habeat intelle
ctus ſecundum gloſſ.& doctor.in eo fundamentum fieri non po-
teſt.¶ Ad idem opponi.fortiter, quòd per proximiorem non poſ-
ſit reuocari.vnde adducitur tex expreſſus in capitulo primo. verſ.
& licet.de alienation feud.patern.nam à principio illius ca. datur
5 regula negatiua,quòd † alienatio feudi paterni non valet , etiam
domini volũtate à qua regula excipitur,ſi alienatio fiat agnatis cõ
ſentientibus , ad quos feudum quandoque erat deuenturum.Dein
de in verſicul. nec in filiam. remouet quoddam dubium , quod
non eſt ad propoſitum noſtrum : ſubditur verſiculus , & licet , in
quo videtur determinari quæſtio noſtra.nam cùm poſuit in princi
pio regulam negatiuam,quòd alienatio non tenet agnatis non con
ſentientibus,excipit modo,ſi fiat inter agnatos:quia tũc tenet.nec
mirum,quia ſecũdum Bal.pietas naturalis exercetur.ſicut dicimus
6 ꝙ valet † teſtamentum inter liberos cuiuſcunque gradus hic enim
vt ita dixerim quando verè indulgentur.C.de teſtamen.l.hac ꝯſul-
tiſſima.§.ex imperfecto autem teſtamen l.j.§.generaliter. de lega.
præſtan.vbi ratio redditur.l.ſi duobus.§.ſi prius.de contratabu. ar.
in ratione ſui.ff.de cap.dim.l.tutelas.Et pondero verbum inter,qđ
ſui natura nõ exigit omniũ concurſum , niſi apponatur verbũ oĩs.
l.ſi.& authentica ibi poſita.C.famil. erciſc.Imo videtur ꝙ in quo-

libet possit verificari probatur in l. inter pares. & l. inter eos. ff. de
re iudica. Sic ergo cum reperitur alienatio facta inter agnatos,
licet vlteriores, non debet posse per proximiorem reuocari. hoc
7 etiam probatur sic. nam † genus repræsentatur in quolibet suo sub
iecto. probatur in l. voluntas. C. de fideicommiss. Præterea si intel-
ligeremus alienationem factam inter agnatos, versic. & licet nō
aduersaretur præcedentibus; & reperetur casus minus dubius; &
nil induceret contra §. quibus. in prima constitutione. C. & es-
set factus de casu indubitabili: contra legem quod Labeo. de Car
8 bo. edic. quod non est dicendum. Pondera etiam verbum. † quādo
que: quod potest exponi pro quandocunque, text. in simili in lege
secunda, de condit. & demonstra. quòd omne tempus respicitur.
Facit qđ nota. in lege. balista ad Trebellia. & sic de omnibus intelli
9 gitur. Pondera etiam dictionem † tamen: quę debet aliquid in-
cludere. l. flum. num. §. fina. de damn. infect. institu. de suspect. tu.
§. fina. Solu. & pondero quòd illud argu. potest fieri etiam ad se-
cundum dubium. Et ad primum dubium potest dici sine præiudi
cio secundi. quòd dum dicit inter agnatos, scilicet, eiusdem gra-
dus. Sed hoc non possum dicere Vnde soluo alio modo, & credo
10 verum intellectum illius c. Nam prima regula † negatiua indistin
ctè est vera, quòd agnatis non consentientibus non valet: & dico
potest reuocari eo casu, etiam alienatore viuo. hoc probatur in ca
pitulo primo, versic. in prohibendo. qualiter olim feud. alienari
potest versi. autem. & licet loquatur quando est facta inter agna
tos: quo casu licet sit facta in vlteriores, non potest in vita alienā
tis reuocari. text. apertus in capit. Titius filios. si controuer. feud.
inter dominum & vasallum. Et sic loquitur de versic. & licet. Post
mortem autem videtur posse reuocari, per regulam, resoluto iu-
re datorum & c. lege, lex vectigali ff. de pign. & dicto versiculo &
si clientulus. videtur text. in l. peto. §. prædium. de lega. 2. Nec obst.
ei quod dixi, quòd alienatio facta in extraneum non valet agnatis
non consentientibus, etiam viuo alienante dicto capitulo j. versi.
nec in filiam. coniuncto capit. j. §. hoc quoque. de successio. feud.
Quia dico, quòd non valet, quin pretio oblato, etiam in vita a-
lienantis non possit reuocari. Secus est si in agnatos fit quia demū
post mortem. Non obst §. hoc quoque: quia ibi non voluit ad-
uocare agnatus viuente alienante, quia fortè pretium nō habebat.
Vnde expectare voluit mortem, quia tunc etiam sine pretii restitu
tione potest aduocare: ratio, quia est finitum ius datoris. Pro hoc
etiam facit dictum capitulum, Titius filios. Non obst. etiam dictū
capitulum primum de feud. aliena. versic. & si clientulus quia ibi
non habebat agnatos. & ibi est facta in extraneum. Pater, quia si ha
buisset agnatos, non tenuisset alienatio. dicto capir. j. de aliena-
tio. feud. pater cuius contrarium dicitur in dicto §. & si clientulus.
Vel potest dici, quòd ver. & licet. aduersetur prin. illius cap. primi.
de alien. feud. pat. quia dicit quòd etiam domini voluntate non
valet agnatis nō consentientibus. Modo in ver. & licet. vult dicere
quòd valet facta inter agnatos domino non consentiēte. Posset
etiam dici totum econtra videlicet, quòd totus ille text. loquatur
quando interuenit consensus domini: & velit in effectu quòd
11 si † alienatio fiat in extraneum, non sufficiat consensus domini:
secus si fiat inter agnatos: quia tunc sufficit. In themate autem de
de consensu domini nihil dicitur. Item potest largius dici, quòd
ille versic. & licet. quatenus permittit alienationem inter agnatos,
debet intelligi ꝙ interueniat consensus aliorum agnatorum: &
illa tota litera in effectu velit istud ꝙ si alienatio feudi paterni fiat
in extraneum, ad hoc ut teneat, requiritur consensus vtriusque: sci-
licet domini & agnatorum: & hoc velit. Si vero fiat inter agnatos,
tunc sufficiat consensus agnatorum etiam sine consensu domini.
Sed in casu nostro expressè dr̄ ꝙ non interuenit: ergo & c. & hęc
est colorata solutio & de mente literæ. Præterea ad probandum
ꝙ ille ver. & licet. loquatur quando consensus domini non interue
nit. patet ex litera ibi, si paternum fuit & c. quia si interueniret con-
sensus domini valeret etiam si esset nouum. dic. cap. primo. §. & si
clientulus. de alie. feu. Præterea intelligendo versicu. & licet: vt su
prà adduxi, videlicet quòd non possit reuocari, corroboratur sic.
text. dicit inter agnatos & c. cum ista verba sint indistinctè pro-
lata: ergo in dubio verificantur in quolibet subiecto. ff de condict.
indebit. l. cum is. §. finali ff. mand. l. fideiussor. & licet text. dicat in-
12 ter agnatos: & sic † in plurali: ad cuius verificationem duo suffi-
ciunt. ff. de testib. l. vbi numerus. tamen in themate nostro potest
dici hoc interuenisse. nam cùm fuit facta per vnū agnatum in aliū,
dici potest facta inter agnatos. in simili dicit text. in l. C. de
pact. conditionis incertum inter fratres & c. facit lex, inter cohæ-
redes. famil. ercisfund. Pro hoc optimè, quia text. hic non loquitur
in personam: quia nō dicit, si quis alienauerit inter agnatos. Sed in
rem: quia dicit inter agnatos autem permittitur. Vnde non requi-
ritur nisi ꝙ alienans, & ille qui recipit, sint de agnatis Sed solutio
patet ex prędictis. Ad idem opponitur quòd non possit reuocari,
nam quòd non possit feudum alienari, est inductum in fauorem
agnatorum, ad quos est reuerturum. Modo sic: Alienatio prohibi
ta in certarum personarum fauorem, potest in aliquas ex eis fieri
aliis exclusis eiusdem gradus. textus in lege, pater. §. quindecim. de
legatis tertio. & lege, voluntas. de fideicommissis. C. sed feudum
est huiusmodi: ergo. & sic declaratur capitulum primum de alie-
natio. feudi paterni quod non est absonum, lege, non est nouum.
ff. de legibus. & quòd sit huiusmodi, patet quia non est inhibita
feudi alienatio: vt in familia remaneat, & consortes extraneos
non habeat. Solutio, potest dici quòd dicta iura non obstāt, & præ
mitto regulam legis, filiusfamiliàs § diui. de legatis primo. nam
13 regula est, quòd ad hoc vt † prohibitio alienationis fieri possit re
quiritur causæ expressio. vt ibi: sed in dicta lege, quoties prohi-
bita erat ideo, vt in familia remaneret, & in §. quindecim quia
volebat inter libertos remanere. Modo cùm sit prohibitum in cer
to casu, in alio videtur permissum, lege maritus. C. de procurat. le
ge cum prætor ff. de iudiciis sed in casu nostro non est ita, quia pro
hibita est alienatio in præiudicium agnatorum, quę ratio ita ha-
bet locum, si alienetur vni de familia quo ad alios, sicut si in ex
traneum alienaretur, licet vno casu non valeat. Secundo sic, sal-
tem in vita alienantis. vt in capitulo primo. §. & si clientulus.
de alienatione feudi. & per regulam, resoluto iure datorum; &
cætera. Nec obst. quòd ista ratio, videlicet; quia de præiudicio
proximioris tractatur, & habet locum si fiat in alterum de fami-
lia: quia omnes admitterent eo casu quo contra fieret. lege pe-
to. §. fratre. de legatis secundo. quia non attenditur illud ex quo
alienatio videtur fieri secundum voluntatem defuncti, qui
prohibendo alienationem extra familiam, eam videtur per-
mittere in familia, nam cum testator potuisset in totum ipsos de
familia ab ipsa re excludere: ergo fortius in certo casu tantum po-
tuit eos excludere: & sic ipsam acquisitionem modificare. argum.
l. qui plures. ff. de vulgari & pupilla. Sed in casu nostro fieret con
tra voluntatem primi parentis acquirentis feudum indistinctè, om
nibus eius successoribus, quos voluit tale feudum habere, nimi-
rum si non tenet alienatio. Si tamen voluisset primus parens feu-
do legem imponere, vt tantum certis personis acquireretur, po-
tuisset argu. l. primæ. §. si conuenerit. ff. de pos. iuncto §. strenuus.
in capitulo primo, de feud. cogni. vnde cum potuisset in totū præ
iudicare, nimirum si acquisitionem potest modificare? Vel dic, ꝙ
ibi est prohibitio personalis, quæ solum afficit, & respicit perso-
nam: hic verò realis, quę afficit & respicit rem. patet; quia in cōtra
riis ille de familia qui lege permittente alienat, potest extra familiā
14 alienare, secus in casu isto: quia † feudum nunquam in extraneum,
& sic extra agnatos eis inuitis alienari potest. Est ergo illa ꝓhibitio
minor & alterius naturæ quàm ista: & ideò tanquam ex separatis
non fit illatio. l. Papinianus exult. ff. de minor. l. inter stipulantem. §.
sacram versic. sed hæc dissimilia. de verborum obligationibus. Ad
idem adducitur, quòd non possit reuocari. nam cum alienatio fit
inter agnatos, videtur quędam refutatio seu gratificatio. tex. in ca-
pitulo primo, de alienat. feu. patern. Sed habeo quòd gratificatio
videtur permissa vt l. generaliter. de secundis nuptiis. vbi tex. dicit
licentiam non negamus. & idem textus in l. consensu §. fina. C. de
repud. ibi electione seruata. apparet ergo, quòd cum vni ex agnatis
gratificatio facta, sit non possit reuocari. pro hoc adduci possunt
l. filius. §. penultim. de legatis primo. & l. pater §. quindecim. de
legatis tertio. Item scias quòd aliud est gratificatio, aliud quasi re-
futatio. l. si idem. C. de codicillis ergo & c. dict. l. Papinianus. & ver-
siculo, sed hæc dissimilia. Solutio, potest dici i la iura corrigi p Au-
thēticam, lucrum. C. de secund. nupt. vel dic quòd gratificatio
est permissa in dicta l. quia expresse lege cauetur. In aliis autem
casibus dicam secus, vel dic quòd si permittitur, si sint in pari
gradu, dictis legibus, prima solutio. non tuta per id quod habe-
tur in c. tres erant agnati. in titulo de eo qui fin. feu agna. suo. vbi di
citur permissa inter agnatos refutatio. solutio ibi loquitur in refu-
tatione quæ fit per eum qui nō possidet, & sic de refutatione iuris
de futuro. de quo in l. prima. C. de pactis. & in l. qui Romæ. § duo
fratres. ff de verborum obligationibus. & plenè per Bald. vbi decla
rat illud cap. in capit. primo. Imperator Lotharius. Et est inter ista
diuersa ratio vt patet ad sensum: quia qui alienat vni, præiudicat
aliis. Ideò alii reuocare possunt, qui non refutat, sibi soli præiudi-
cat. Cum ergo diuersa sit ratio diuersum ius. Ad idem adducitur
capitulum primum, §. sed & res. per quos fiat inuestitura, nam
ibi textus dicit alienationem permissam tibi vel proximiori, & sic
15 licet vendere vni tantum propter † dictionem, vel quę verificatur
in vno. l. si heredi plures de condition. institu. ergo apparet quod
tunc alter sit proximior te: tamen potest vlteriori alienari. ergo nō
potest reuocari. Solutio, potest dici quod alienatio possit fieri ti-
bi, si es proximior: vel potest dici, quòd nil faciat. nam ibi loqui
tur in re prohibita alienari: & vt prohibitio teneat, oportet cau-
sam inseri. lege filiusfamilias. § Diui. de legatis primo. fuit ergo ibi
prohibita alienatio fauore agnatorum, vnde nimirum si potest
vlteriorem in gradu eligere: nam verum dicent esse in familia,
& sic satisfactum erat voluntati defuncti. dicta lege filiusfami-
lias. §. penultimo. de legatis primo. & l. voluntas. C. de fidei-
16 commissis. nam magna differentia est inter † alienationem feu-
di,

di alienationem rei prohibitæ alienari probatur. nam ſi res quæ
prohibetur ali. nari , alienetur , ſtatim poteſt reuocari, textus
in l.cum pater §. libertis. de legatis ſecundo.& gloſſa in l. peto.§.
17 prædium. eodem titulo. ſecus in feudo : nam † filia non poteſt
in feudo ſuccedere, niſi expreſsè dicatur : vt capitul. primo, §.
18 hoc autem notandum. qui feudum dare poſſunt. tammen ſi † alie
natio fiat in eam , non ſtatim poteſt reuocari : ſed poſt mortem
alienantis.textus videtur in capi.j. §. hoc quoque, de ſucceſſione
feudi. Sed fortè iſta differentia non eſt bona , quia ſi præſupponis
alienationem factam rei feudalis in perſonam non permiſſam, ſta
tim poteſt reuocari:textus in capitulo primo, de alienatione feu-
di paterni, in principio, vel poteſt dici fortè quòd ibi probatur
idem quod probatur in l. voluntas. C. de fideicommiſſis. vnde
19 non obſtat vt dixi. Nam licet detur ibi regula , quòd † res prohibi
ta alienari non poſſit in feudum dari, tamen excipit caſum in quo
20 poteſt in feudum dari , licet non pòſſit alienari : nam † rec quæ
prohibetur alienari extra agnatos , licet non poſſit alienari extra
agnatos; poteſt tamen in feudnm dari. Et præſuppoſito quòd res
prohibita alienari extra agnationem poſſit in alienatione, & in re
motionem alienari ex tacita voluntate teſtantis vt l.filiusfamilias.
§.penultimo. ff. de legatis primo,& l.voluntas. C. de fideicommiſ-
ſis. non ſequitur quòd feudum ſit illius conditionis,cuius & dicta
res quæ prohibetur alienari : nec hoc ibi dicit ille textus. vnde
etiam caue à ſolutione poſita ad hoc contrarium in parte affirma
21 tiua.& Paldus in §. ſed & res. tenet quòd † alienatio facta pari,
tenet viuo alienante , & non poſt mortem. & facit ad ſecundum
dubium.Et hoc ideò, quia fraudulenter fecit,& exemplificat alias
quod non , vel dic tenendum propriè loquatur de feudo paterno.
quod videtur innuere litera , ibi , ſi quis ex agnatis eius &c. & di-
ctum fuit circa intellectum capituli primi, de alienatione feudi pa
terni. nam omnes ſolu. ibi datæ poſſunt adaptari ad illum textum,
& ad omnes , ſi qui probarent talem alienationem inter agna-
tos fieri poſſe. ¶ † Adducitur ad idem capitulum primum, quem-
admodum feudum ad filiam pertineat. vbi , licet filia non ſucce
22 dat in feudum , niſi dicatur : vt in capitulo primo. §. hoc autem
notandum. qui feudum dare poſſunt. tamen ſi inueſtiatur
mortuo patre, parentes non reuocant. Solutio , poteſt dici quòd
ibi loquitur de præiudicio quod infertur per per factum domini:
quia dominus inueſtiuit, quod hic poteſt,ut hic,ſed dubium loqui
tur,de preiudicio illato per agnatum : ſed non ſapit. & hoc tenet
Per. de Cerueto ibi.& Ray.opp.videtur contra. c.j.de alienatione
23 feudi paterni. dic ergo quòd ibi loquit in † feudo nouo , cuius na-
tura eſt,ꝙ mortuo domino ſine hærede maſculo redeat ad domi-
num , vnde nimirum ſi dominus potuit filiam inueſtire. Poſſet ẽt
dici quòd non poteſt reuocari filia viuente , ſed poſt mortem ſic.
vel dic quòd erat nouum, & dubium erat. quia decẽtius videbatur
agnatos inueſtiri quàm filiam argumento l.primæ.§.permittit. de
aqua quotidiana & æſtiua. vel dic. ꝙ ibi eſt ſpeciale in filia ſecun
dũ Ia.de Be .ſicut alia multa ſunt ſpecialia in liberis primi gradus.
l.iubemus.C.ad Tre.vel dic.vt ibi per Baldum,qui ponit etiam no
uum caſum. Vel poteſt dici quòd etiam ſi ſit antiquum feudum,
tamen ſi fuit filia inueſtita, nõ reuocetur per parentes:vt ibi.ratio,
quia parentes ſeu aſcendentes in feudo non ſuccedunt.vt in capit.
j.de natura ſucceſſion.feudi.Vel poteſt dici,quòd non poteſt reuo
cari à parentibus ſuis,ſcilicet domini inueſtientis. Vel dic ſecundũ
Baldum,quòd ibi fuit cõceſſum feudum alicui pro ſe,& maſculis,
& fœminis:& tunc agnatis ex quodam priuilegio fœminæ præfe-
runtur.cui priuilegio poteſt derogari per dominum ſi filiam inue-
ſtiat,contemplatione patris argumẽto l.eius militis.§.militia miſ-
ſus.de teſtamento milit.¶ Ad idem opponitur , ꝙ non requiratur
conſenſus agnatorum,nec poſſunt reuocare.& pro hoc videt̃ tex-
tus ſatis ruminatus. ſuprà in capit.j. §.ſi verò. de alienatione feudi.
breuiter ibi multa dixi.Credo quòd veritas eſt , quòd feudum ibi
eſt nouum.patet,quia ſi non eſſet nouum,poſſet non tenere aliena
tio:probatur expreſsè in c.j. de alienatione feudi paterni. patet ẽt,
24 quia † vaſallo mortuo ſine filio maſculo , feudum redit ad domi-
nium:quod nõ eſſet ſi feudũ eſſet antiquũ.Prætereà , ꝙ ſit verũ,pa
tet,quia ponitur in tit.de alien feud.poſt ponitur titulus de alienat.
feud.pa vel poteſt dici quòd ibi loquitur de reuocatione fienda à
domino qui fieri non poteſt ſi dominus conſenſit,aliàs ſic,vt ibi.ꝙ
autem ab agnatis poſſit fieri vel non : dicit ille text. Vel dic quòd
ibi non habebat agnatos , hic ſic. Vel ſi habebat , conſenſerunt,
quia nec text. dicit contrarium,vt concordet cũ § præterea.¶ Ad
idem oppon.nam licet hic in quem eſt facta alienatio , ſit vlterior
in gradu,videtur quòd ſibi poſſit gratificari. quod probo ſic.nam
propter dubium quandoque aliquid permittitur quod aliàs non
permitteretur. Sed hic eſt , & eſſe poteſt dubium , an hic primus
ſuperuiuat tempore mortis ipſius alienantis , ergo propter illud
dubium videtur poſſe ſibi gratificari : licet ſit ſecundus in gra-
du. Pro hoc adduco text. ff. de legat. ij. l. ſi quis ſeruum.§.certam.
C.de edict. diui. Adria. tollend. l. 2. cum ſimi. Solut.poteſt dici ꝙ
illud dubium,an premoriatur is qui obtinet primum gradum,non

eſt potens cauſare talem gratificationem,nec de illa loquitur d.§.
certam. Ad idem optimè poteſt adduci.nam quod operatur con-
ſenſus agnatorum in alienatione feudi paterni facta in extraneum,
id operatur alienatio inter agnatos facta ſine conſenſu agnato-
rum Hoc optimè probat tex. in capitu.j.de alienatio. feud.patr.
25 † Sed alienatio facta in extraneum agnatis , & domino con-
ſentiente non poteſt poſt mortem domini reuocari : ergo nec ſi
fuit facta inter agnatos. & iſtud eſt optimum argumentum.Solu-
tio , poteſt dici quòd illud ibi non probatur.nam ille tex.bene pro-
bat ꝙ ſit alienatio feudi in extraneum, non ſufficit domini conſen
ſus.ſed etiam agnatorum requiritur Secus ſi ſit in agnatos:quia tũc
domini voluntas non exigitur , ſed agnatorum ſic. At cum hic vo
luntas agnatorum nõ interuenerit , vt expreſsè dicit thema noſtrũ:
ideò poterit reuocari. Vel poteſt dici totum econtra : videlicet ꝙ
ille text. velit , quòd alienatio feudi paterni in extraneum facta
non valet etiam domini voluntate niſi agnatis conſentientibus.
Secus ſi fiat inter agnatos:quia tunc conſenſus domini requiritur,
non autem agnatorum. At cum hic non præſupponatur conſen-
ſum domini interueniſſe, poterit reuocari.¶ Ad idem quòd non
26 poſſit reuocari adduco tex.not.in l fi.ff.de lega. 2.† Nam ſi res per
fideicommiſſum relicta alienetur ignoranter , non poteſt reuoca-
ri.Sed cum in themate non præſupponatur, quòd ſciuerit,vel nõ,
dicimus valere,ſaltem eo caſu quo ignoranter alienauit: quia for-
tè ignorauit eſſe prohibitam alienationem feudi.Solutio & eſt ve-
ra ſolutio ibi in §.finali. error facti interuenit , quia ignorauit rem
eſſe prohibitam alienari à teſtatore : quia codicillos teſtator tan-
tum aperiri iuſſit poſt mortem ipſius qui alienauit. Vnde propter
bonam fidem vendentis, & ementis diceretur tenere alienatio. At
in caſu noſtro ſi dicimus iſtum ignorare alienationem feudi prohi
bitam, dicetur in iure erraſſe. Vnde cum in iure errauerit , non eſt
27 æquum alienationem confirmari : cum regula ſit , † ignorantiam
alterius alteri non nocere.l.iniquiſſimum. in fin.de iu.& fac.ignor.
præcipuè iuris ignorantia.cum quilibet debeat ſcire leges, & illas
ignorare ſit lata culpa. Quòd autem alienatio feudi ſit prohibita,
patet in ca.j.de aliena.feu j.pat probatur etiam in ca.ſi vaſallus feu
dum.ſi vaſall.ſerui.domi.non offer.vbi ſi ignoranter alienet domi
nus non admittitur : ſed ad intereſſe emptori tenetur : & ſic con-
tractus non tenet niſi quo ad hoc, vt teneatur ad intereſſe . ¶ Ad
idem ꝙ non poſſit reuocari.c.omnes filij.ſi de feu.fuer.controuer.
28 & in capitul. tres erant agnati.de eo qui finem fec.agn.nam † diui
ſio eſt alienatio : quoniam alienatur pars quam habet iure ſuo pro
batur in l.j.Communia vtriuſ.iudic. de verbor. obligat. l. qui Ro-
mę.§.duo fratres. Sed in diuiſione poſſunt totum vni adiudicare:
& ſic quilibet alienat partem ſuam alio irrequiſito.Solut.poteſt di-
ci quòd non obſtat , quia debet intelligi , quòd peruenit ad vnum
aliorum conſenſu , ſcilicet tacito. Vel poteſt dici,quòd alij nõ ſu-
pererant agnati. vel dic, quòd loquitur in filijs, ſed dubium noſtrũ
in agnatis. Vel dic quòd ſaltem fictè omnium conſenſus interue-
nit: ideo præiudicat omnibus. d. c.j.de alie feu.pater. Vel dic ꝙ di-
uiſio talis non dicitur alienatio:vt in auth.de liti. circa princ. quod
cùm adiudicatur vni , dicuntur conſentire. facit l. j. communia
vtriuſ. iudi.quia vicem emptionis &c. facit etiam lex Titius.quib.
mod pign vel hypo. ſolu. Ad idem adducitur. nam quod in aliena
tione feudi requiritur conſenſus agnatorum, eſt introductum con
tra regulam, cùm ſola voluntate domini feudum alienare poſſit.
Probatur in capitulo primo. circa finem. de feud. alienatione cap.
j. verſi.ſimiliter nec lex Corradi.& de prohi.alie.feu.per Fed.& gl.
hoc tenet de prohibi. alie feu. per Lotha. in verſicu. ex promiſſis.
modicum tamen facit. Solut poteſt dici quòd imò eſt ſecundum
regulam. Nam regula traditur in c.j.de alie.feu. pa.ꝙ eorum con-
ſenſus requiritur.Non obſt.capit.j.circa fin de alie.feu. quia loqui-
tur in feudo nouo, vt ſæpè probaui. Non obſt.capi j.ver.ſimiliter.
quia loquitur in feudo nouo. Patet, quia text. circa fi.dicit ꝙ habet
feudum pro ſe,ſuiſque heredibus : & verbum hæres pro filio capi
tur in feudo. d.c.j.§. & ſi clientulus.de alie.feu.Patet etiã,quia ſi nõ
eſſet nouum, non valeret agnatis non conſentientibus. Ad idem
adducitur : nam contra regulam eſt quem habere ſpem iuris quæ
rendi ex ſucceſſione alterius.l. 2.interdum.de vulg.& pup . cum ſi.
quod tamen eſt in feudo,vt iuribus vulgaribus:ergo non debet ex-
tendi quando alienatio fit in agnatos , quòd requiritur conſenſus
eorum , cùm expreſsè hoc non caueatur aliquo capitulo , ma-
ximè cùm ſimus in materia feudorum in qua non habet locum
extenſiua interpretatio per identitatem rationis : nec eſt locus in
eis argumentis legalibus:imò quod ſcriptum eſt ſeruatur.videtur
probari in capitu. j. in fine , de alienatione feudi.& capit.Obertus
de orto. de feud. cogni. & eſt bonum argumentum.Solut.poteſt
dici, quòd licet habeant ſpem : tamen non videtur quicquam ob-
ſtare quin eorum cõſenſus requiratur.nam & filius habet ſpem pa-
tri ſuccedere, tamen in legitima pater non poteſt ſibi preiudicare,
etiam ſi det alijs fratribus.probatur in auth.nouiſſima. & in authẽ.
vnde ſi parens.C.de inoffi.teſta.Non obſt.quod dicitur,ꝙ in eis nõ
dẽt fieri extẽſio.qa frater ab hoĩe nõ poteſt fieri, ſed à lege ſic.ita
videtur

videtur velle d.cap.j.de feudi cognitione.nam cùm dubium ſit an
requiratur conſenſus,ad naturalem rationem eſt recurrendum. d.
l.ſcire oportet.§.& ſi maximè.ff.de excuſat.tutor.Sed iſta non vi-
detur bona ſolutio:quia magna differentia eſt inter legitimam filio
debitam,& id quod debetur agnatis,cùm in eis filijs ratione natu-
rali debeatur.facit.l.cum ratio.de bonis damnat.Ad idem adduci-
29 tur capitulum primum in fine,de alie. feud. pa. nam † contractus
libellarius eſt ſpecies alienationis.gloſſ.not in authent.ingreſsi. C.
de ſacr.ſanc.eccleſ.& tamen conſtat illum fieri poſſe,vt dicto c.pri
mo.in fine.ergo & venditio poteſt fieri.Solutio poteſt dari vt ſu-
prà ſcripſi.& argumentum ſuprà in quarta oppo.Ad idem adduci
tur capitulum primum in fine, vbi dicitur quòd quaſi refutatio
eſt,ſi fit inter agnatos,ſed habeo quòd refutationes non exigunt
conſenſum alicuius,l.qui autem in principio.quę in fraudem cre-
ditorum.ergo nec in caſu noſtro : cum talis venditio pro refuta-
tione habeatur.Solutio.ibi repudiat quod non eſt quæſitum,hic au
tem quod iam eſt quæſitum,vel dic,quòd quò ad illud edictum,al-
terius conſenſus non requiritur : & poteſt alij præiudicare. Secus
in caſu noſtro:argumentum l.liberto octoginta. de bonis liberto-
rum. nam ibi ratio redditur text.dum dicit non ſuum proprium
patrimonium.vel dic quòd fateor quod poteſt, ſed non habebit
effectum niſi viuente refutante per regulam, reſoluto iure datoris
&c.l.in concedendo.de aqua pluu.arcen.cũ ſi.prima poteſt defen
di per capitulum primum de eo qui finem fecit agnat. Ad idem
facit.nam intereſſe ſpei ſucceſsionis in re alienari prohibita niſi in
ter quoſdam,non conſideratur,quando in vnum fit ex illis qui ta
le intereſſe prætendit,vt l.voluntas.C.de fideicommiſ.& l pater.§.
quindecim.de lega.iij.cum ſi.Solu. vt dixi ſupra in ſolut.iij.argu-
30 men.Ad idem facit quia † ceſſante cauſa prohibitionis debet ceſ
ſare iuris diſpoſitio.l.Papinianus exuli.ff. de mino. l.naturaliter.§.
nihil commune. de acquirenda poſſeſsio. ſed ratio prohibitionis
feudi alienantis feudum eſt,ne agnatio priuetur feudo : & ne ha-
beant conſortes extraneos alij agnati & maximè exoſos, & ſibi
non conſortes. colligitur in titulo generali, de alienatio. feud. &
ſpecialiter de aliena.feu. pa.inter conſortes enim facta alienatio
non eſt indicauda.authentica de litigioſ.colla.octaua.circa princi-
pium.nec in æqualem dominum:vt in titulo de lege Corradi. ca-
pitulo primo circa medium Hæc autem ratio ceſſat in caſu no-
ſtro, ergo &c. Solu. poteſt dici quòd in vita alienantis, tenet talis
alienatio,poſteà non per regulam iuris reſoluto iure datorum &c.
quia non reperitur textus expreſſus de hoc.& quoties legis intelle-
ctus eſt dubius,recurrendum eſt ad rationem naturalem &c.l. ſci-
re.§.& ſi maximè de excuſ.tutor. Sed regula ſtat, quod reſoluto iu-
re datoris &c.facit capitulum primum de feudi cognitione,& mul
tas ſolutiones ſuprà dedi.vel dic,quòd illa non videtur ratio. Sed
ratio videtur ne generetur præiudicium agnatis.quod fit ſi in vlte
31 riores fiat.Ad idem.nam prohibitur in vltima voluntate † aliena-
re,niſi inter certos,poteſt vnum ex illis eligere, & cæteros exclu
dere.ergo & inter viuos:vt in caſu noſtro poteſt vnum eligere. ma
iorem probo per l filiusfamilias § penultimo.de legatis primo. &
vnum ex familia.§ ſi duos.de legatis ſecundo.Minor probatur per
textum.ff.de legatis ſecundo.l.peto §.fratre & eo.titulo.l.cum pa-
ter.§.cum inter.non enim eſt hæc niſi vna preuentio, & iure per-
miſſa.C.de fideicommiſ.l.poſt mortem Solutio ibi ex voluntate
defuncti eligit vnum nam cum potuiſſet in illa re in totum præ-
iudicare, potuit fortius acquiſitionem modificare, dando licen-
tiam quod in vno ex præmiſsis alienetur.quod non eſt in caſu no-
ſtro,quia expreſſum non videtur maximè quòd poſt mortem a-
lienatio habet effectum.& vide ſupra in tertio argumen.in ſolu-
tione.Ad idem adducitur authoritas gloſſæ libri feudorum, in ti-
tulo,per quos fiat inueſtitura.capitulo primo,verſiculo.ſed & res.
in duobus locis.videlicet in principio gloſſæ magnæ, & in eadem
gloſſa verſiculo,poteſt ergo.Ad idem authoritas Iacobi de Ardi.
de Vero.qui dicit quòd ſi fiat in fraudem, non valet. A contrario
ergo ſi fraus non interuenit valet.hæc nota in ſumma,quibus mo-
dis feudum amittitur.capitulo primo.§.eſt & alius caſus. verſiculo
ſi tamen plures.Sol.licet in practica authoritates proſint : tamen
in ſcholis,vbi locus eſt diſputandi,modicum eſt curandum, niſi in
quantum lege,vel ratione iuuaretur.facit.l.illam.C.de collatio.Ad
idem adducitur.nam regula eſt quòd tunc demum conſenſus ali-
cuius requiritur quando ius habet:probatur in l. prima. §. denun-
tiari.de ventre inſpic.& in l.in diem.de qua pluuia arcenda. ſed iſti
non habent ius cum viuat vaſallus,qui eos præcedit : ergo non re-
quiritur cõſenſus illorũ Solutio põt dici ꝙ imo habent ius ſaltē in
ſpe principali ꝓuidētia;vt dicta gloſſa,in capitulo.j.an agnatus vel
filius ſi repudiauer.hæred.feudũ retinere poſſ.vel dic ꝙ.§.denun-
tiari,loqtur in actu qui fit ĩ iudicio:ideo nõ requiritur citatio habē
tis ſpem.ita dicit Bartol.in l.in diē,de aqua pluuia arcēda. Vel ſol.
ꝙ illa regula non eſt vera,patet in l peto.§.fratre.& l.cum pater.§.
libertis.de legatis ſecũdo.nam hi qui alienant in perſonam prohi-
bitam alienari,admittuntur ad reuocationem,& habent ius in ſpe.
& tamē vt alienatio teneat,requiritur omnium conſenſus,vt dicto
§.libertis.probatur in l.quoties.C.de fideicom.& ille text. bene fa-
cit ad aliam partem.Ad idem,quia non videtur alienatum,quod ip-
ſi agnationi eſt conceſſum.l.voluntas.C.de fideicommiſsis. C.de
codicillis.l.ſi quis igitur.§.finali.& C.de impo.lucra. deſcrip. l. pri-
ma.libro decimo. ſed hic eſt huiuſmodi: ergo &c. Solutio, dicta
iura non ſtringunt, vt ſæpius eſt dictum. patet, quia ibi ideò alie-
natio tenet, quia eſt permiſſa ex voluntate teſtantis : ſed hic ſe-
cus.nam præiudicium generaretur alijs tolle ſimile in l. ij. C. de
inof. dona. & authentica nouiſsima de inofficioſo teſtamento.
32 Nam † non poteſt in vnum ex filijs pater totam ſuam ſub-
ſtantiam erogare. ſic dicam hic. vel dic quòd ſi concedatur ip-
ſi agnationi, eſt verum. ſed hic aliquibus tantum eſt conceſſum.
præterea lex prima de impo. lucr. deſcript. loquitur in deſcen-
dentibus & aſcendentibus. ſecus in alijs videtur ibi decidi circa
idem.

Ad ultimum. dubium, quòd alienato feudo in extra-
neum, dominus non admittatur, imo
agnati,probatur ſic:ſi id de quo magis videtur ineſſe,& non ineſt,
ergo nec de quo minus,ut authent.multo magis. C. de ſacroſanc.
33 eccleſiis.ſed multò magis videtur ineſſe quod vaſallo † occidente
fratrem ſuum, debeant feudo priuari agnati, & tamen non pri-
uantur. ut in capitulo primo. §. denique. quæ fuerit prima cauſa
beneficij amit.ergo multò minus per alienationem debet priuari.
cum nemo dixerit hoc fore minus delictum. Solutio, poteſt dici
quòd ideò fratrem occidendo agnati non priuantur: quia illud
delictum non reſpicit perſonam domini. vnde ſatis eſt ipſum va-
ſallum,& eius deſcendentes priuari. Si autem illud delictum con-
cernat perſonam domini, ut dominus habeat iniuriæ vltionem,
feudum redit ad dominum. iſte eſt textus in capitulo primo. §.
denique.& §.ſi vaſallus.quę fuerit prima cauſa beneficij amit.&
capitul.primo.an ille qui interfecit fratrem domini ſui feudo pri-
uetur.ſed in caſu noſtro dicitur offendiſſe dominum;vt text.dicit
in §.finali eodem titulo:ergo. probatur etiam in capitulo primo,
de eo qui contra conſtitutionem Lotha. feud. aliena. ſed aduerte
quia ille.§.ſi vaſallus.loquitur non ſtantibus agnatis, & alienatio,
ne facta in extraneum.vt patet dum dicit, contra legem Lotharij
ſecundum gloſſam in captiulo primo, de ſucceſsione feudi pater-
ni,vel dic quòd licet maius ſit delictũ,tamen per legem feudalē
conſtituitur,vt tantum eo caſu ad dominum redeat cùm commit
titur iniuria in perſonam domini,aliàs autem delictum punitur ali
ter de iure ciuili.Et ſic reſpondendo ad formam argumenti hic,nõ
videtur maior ratio,nec maius ineſſe:quia alia ratio reformat pa-
ctum quia licet occidere ſit minus delictum, reſpectu occidentis,
non tamen reſpectu domini.quia in hoc non offenditur, ſed po-
tius agnati, quorum ſanguis effunditur, & ſic in ſuorum iniuriæ
vltionem,feudum ad eos reuertitur. hæc omnia ceſſant in aliena-
tione feudi:vt patet ad ſenſum.aduerte qa qua ratione per aliena-
tionē factā extraneo dicitur dñs lædi per iura per te allegata, eadē
ratione & agnati vt in capitulo primo de alienatione feudi pater-
ni.tunc ſtat regula quòd vbi quis per factum vaſalli damnificatur,
habet ius admittendi ad feudũ.Sed in iſto caſu agnati læderentur.
vt in capituto primo,de ſucceſsione feudi paterni ipſi debent ad-
mitti:poſſet etiam dici ad dictum §.denique, quòd ibi intelligitur
proximos,ſcilicet filios.vt dixi in alia parte huius dubij,vbi omni-
no vide argumentum ſtringit fortiter.¶ Secundò opponi. ad idē
quod dominus non admittatur dicto capitulo, ſi vaſallus.ſi vaſal.
ſerui.domi.non offe.& in capitulo primo,ſi vaſallus feudo priue-
34 tur cui deferatur.vbi dicitur indiſtinctè vaſallo † culpam commit
tente,agnatos admitti ad ſucceſsionem:& in capitulo primo, an
ille qui interfecit fratrem domini ſui.Solu.omnes illi text. viden-
tur debere limitari per textum not.in capitulo primo. §. denique.
quæ fuerit prima cauſa benefi. amit. quia aut delictum, ſeu culpa
concernit iniuriam domini,aut non. Primo caſu, redit ad domi-
num.Secundò non, ſed in propoſito videtur reſpicere iniuriam
domini:ergo non redit feudum.Probatur in dicto capitulo primo
§.final.& hoc tangunt gloſſæ in dictis iuribus.Ex quibus etiam pa-
tet ſolutio eorum quæ ibi dicuntur.Et hoc etiam tenet ibi Baldus,
qui hæc declarat.Poſſet ēt dici,ꝙ de alienatione ibi nihil dicitur.
Item poſſet dici,quod de domino text.nihil dixit : ſed ſolum de-
cidit quæſtionem inter filios & agnatos. Sed contra prædictam
ſolutionem etiam & præcedentem poteſt adduci gloſſa in capitu-
lo,ſi vaſallus ſi vaſallus ſeruitium domino non offe.& textus in ca
pitulo primo §.finali.quibus modis feudum amittatur vbi aliena
35 tione facta,feudum redit ad dominum,ita demum,ſi † vaſallus ſi-
ne legitimo decedit hærede.Solutio,poteſt dici quod cum textus
dicit,ſine legitimo hærede deceſsit,intelligo maximè,quia idem ſi
habet legitimum vel dic dicta iura loqui,de iure antiquo quo pote
rat pars feudi alienari.patet,qa demũ vaſallo mortuo reuocatur:
ſecus hodie,uel loquitur ſm antiquiſsima opera.ſecundũ quæ to-
tum poterat alienari.Vel dic quod ille textus ſecundum gloſſam
facit in contrarium.Vel poteſt dici,quòd filius non priuatur, ſed
agnati ſic.ſed huic ſolutioni videtur obſtare quia propter delictũ

vasalli potius legitimi priuatur, quàm agnati. capitulo si vasallus. si de feudo fuerit controuersia. & capitulo primo. si vasallus feudo priuetur cui defer. Solutio, potest dici hoc verum: quia non valet hæc solutio. Aduerte tamen quia ex illo. §. finali recte probatur quòd non tantum feudum paternum poterat inter agnatos alienari sine domini consensu. de alienatione feudi paterni capitulo primò. verum etiam nouum, dum dicit diuisit. Est enim diuisio, species alienationis: vt l. si pupillorum. ff. de rebus eorum. ¶ Tertiò ad idem adduco textum in capitulo primo, circa finem, qualiter olim feudum alienari poterat. capitulo primo. de vasall. qui bellic.
36 arma vendid. nam facta † alienatione proximus agnatus præfertur in redimendo & prohibendo, si feudum est paternum. & glossa hoc modo arguit in capitulo primo. §. hoc quoque. de successione feudi. Solutio: potest dici quòd agnatus ita demum præfertur domino in redimendo, quando licitè alienauit feudum, nam cum non fecerit aliquid contra personam domini, meritò præfertur dominus illo casu in redimendo. at in casu nostro videtur delinquere contra personam domini: ergo dominus præfertur. dicto capitulo primo. §. finali. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. Ista solutio non videtur vera quia contra textum in §. porro. vbi dicit de bona, siue de praua consuetudine, & sic siue licitè, siue illicitè alienatio facta fuerit. Sed potest responderi quod licet esset praua consuetudo, tamen alienationem permittebat ut ibi declarat etiam Baldus, pro quo facit quia dominus redimens, soluit pretium, quod non est quando est prohibita, in capitulo primo. §. primo. de prohibita alienatione feudi per Federicum. & voluit in dicto §. porro. Iacobus de Beluisio. ¶ Quartò adduco subtiliter dictum capitulum primum. §. finali. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. & de eo qui contra constitutionem Lotharij feudum alienauit. nam textus ibi dicit, quod si vasallus contra constitutionem bonæ memoriæ Lotharij beneficium alienauerit, quia dominum contemneret, ad dominum beneficium pertineat. Modo sic, constitutio Lotharij & Federici quæ eodem casu loqui videtur, videtur loqui eo casu quo alienans non habet agnatos. probatur, nam ibi requiritur solus consensus domini, vt alienatio teneat: & sic innuit, quòd si dominus consensit, quòd teneret. sed hoc est falsum. vt in capitulo. j. de alienatione feudi paterni. ergo non obstat quod illæ constitutiones sint nouissimæ & correctoriæ. quia respondeo, quòd lex noua & corrigens non debet extendi, nisi inquantum expressè dicat. Imo constitutio noua debet intelligi secundum legem antiquam. vt lege, sciendum. qui satisdar. cogan. & authentica offeratur. C. de litis contesta. & ibi notat. Stat ergo conclusio, quòd si agnati supersunt, illi admittuntur; cum eo casu tantum admittatur dominus, quando contra constitutionem Lotharij fuit facta. Solutio, potest dici quòd iste. §. eo casu loquitur, quo alienatio facta fuit contra constitutionem Lotharij. cùm dicis, ergo si haberet agnatos, ad eos deueniret, nego: quia hoc non dicit ille textus. quia illud non sequitur, & illud probat à contrario sensu. quia hoc casu colligi non debet, per id quod habetur in dicto. §. deinque. argumen. l. secundæ. C. de conditio. infer. in capitulo primo, de æta. & qua. i. libro sexto. cum simi.. ¶ Quintò opponitur ad idem, quòd agnati domino præferantur, opponitur de capitulo primo, §. hoc quoque. de successione feu. vbi alienatione facta in extraneum, uel in filiam, quæ extranea reputatur, quo ad successionem feudi, filius, & descendentes, vel agnati admittuntur. & ibidem est glossa ordinaria, & magistra, quam ibi, sequitur Iacobus de Belui. quòd etiam hodie agnati præferuntur domino & sic illa glossa rectè in terminis decidit dubium nostrum. Et ideò necessariò erit dicere, quod illa non probetur iure: vide tamen ibi omnino Baldum, ex cuius dictis potuerunt pro & contra multa colligi. Solutio, ibi facta fuit alienatio partis feudi: quæ illo iure erat permissa. vt not. ibi. ergo dominus non admittitur: secus si fuisset facta alienatio totius feudi, quia tunc hoc non videtur permissum: imò persona domini videtur offendi. capitulo primo. §. finali. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. Et istud patet ex eo: quia non reuocatur nisi post mortem, hodie secus. posset etiam dici, quòd ille totus textus intelligitur, quando dominus consensit. ideò ipse non admittitur, nam clarum est, quòd in secundo responso, quod loquitur de inuestitura filiæ, ipse consensit, quia inuestiuit. ideò &c. Sextò ad idem opponitur de capitulo, Titius filios. si controuersia fuerit inter dominum & vasallum. vbi alienatio facta &c. Solutio, diuersis modis potest ille textus intelligi: & dico quod ibi legitime fuit facta alienatio: ideo dominus non admittitur, sed reuocatur demum post mortem. Sed contra istam solutionem faciunt duo. Primò, quòd si fuisset legitimè facta, deberet emptori restitui pretium. vt in capitulo primo. § porro. qualiter olim feudum alienari poterat. Secundò, quia si habet filios, etiam in vita reuocatur. Istud vltimum modicum obstat, quia in casu nostri thematis non erant liberi: potest ergo tutius dici, quod ibi fuit facta alienatio agnato, hic extraneo: & si extraneo post mortem non restituit, quia videtur sibi compensasse pretium cum fructibus. ¶ Septimo opponitur ad idem quòd dominus non admittatur, nam præsupposito quod alienatio facta in extraneum dominus admittatur, tamen hoc simpliciter non est verum vt in capitulo si vasallus feudum. si vasallus seruitium domin. non offe. & capitulo primo, de controuersia inter dominum & emptorem. vbi distinguit an ignorans, vel sciens alienaret: quia si ignorauit, non priuatur feudo. Sed hoc non dicitur in themate, quod vasallus sciuerit: ergo & ignorantia potest cadere cùm præsupponatur paternum: quia ab alio originem habet, & in alieno facto, &c. lege finali. ff. pro suo. Et sic potest opponi, quod dubium non procedat, in quo quæritur, quis admittatur dominus, vel agnati, quia neuter admittitur, sed solum ipse vasallus: vt in dictis iuribus: sed potest responderi, quòd illud procedit, quando vasallus superuiuit, hic verò mortuus est. Præterea eo ipso quod quæritur, quis admittatur, præsupponitur scientia. vt patet ad sensum. Solutio, potest dici quod verba posita in themate tollunt contrarium, nam dicitur quòd paternum feudum alienauit: & sic videtur in contractu dixisse quod illud feudum erat paternum. Præterea illud non est dubium nostrum, quia quærimus quis admittatur, an dominus vel agnati. & in proposito, nullum istorum admitteretur. ¶ Octauò opponitur ad idem. nam licet sciuerit paternum, forte ignorauit ius, & forte erat talis persona cui licebat ignorare, & puta minor, & miles. vt lege, regula. ff. de iuris & facti ignorantia. Solutio, thema nostrum soluit contrarium. nam in eo quæritur, an si alienauit sine consensu agnatorum teneat, quasi innuat quód si consensisset, teneret alienatio, quod non esset, si esset minor: quia tutorum authoritas exigeretur. Præterea illud non est dubium nostrum: quia si ius ignoraret, nec dominus, nec agnati admitterentur: sed ipse vasallus: vt dictis iuribus, dicitur suprà proximè. Præterea illa iura superius allegata loquuntur in ignorantia facti, non iuris: vt patet ex eis. ¶ Nonò probatur sic: nam vbicunque iura dicunt, facta alienatione dominum admitti, videtur dicendum agnatos non superesse ipsius vasalli nam textus in capitulo primo. quid iu. si post alienationem feu. dominus id recuperaue. dicit quod facta alienatione consensu domini, si vasallus domino renuntiet, permanet alienatio, quod non esset, si haberet agnatos. capitulo primo. de alienatione feudi paterni. Solutio, fateor quòd ibi non habebat agnatos. sed si haberet, & alienaretur sine consensu domini & agnatorum; non videtur decisum quis admittatur. Præterea colligitur à contrario, ut suprà dixi. ¶ Opponitur de capitulo primo, in fine, quibus modis feudum amittatur. & capitulo secundo, apud quem, vel quos controuersia finiri debet. Solutio, ibi loquitur secundum iura antiquissima: dixi in alia parte. Ad idem opponitur de capit. j. de milit. vasallo qui arma bellic. vend. vbi dominus vel agnati admittuntur. Solu. si habet agnatos, ipsi admittuntur, alias dominus. ¶ Oppo. alienatio feudi esse videtur prohibita fauore agnatorum & familiæ. allegat Bald. quod habetur in l. j. §. penul. & vent. inspecien. melius facit capi. j. de aliena. feudi paterni. ergo ipsi debent admitti & non dominus argument. legis, quod fauore. C. de legibus. cum similibus. & istud voluit Bald. in d. § hoc quoque. ex cuius dictis, etiam alia argumenta formari poterunt. Solul. istud non apparet, imo contrarium apparere videtur ex princip. legis primæ. de prohi. alien. feud per Fed. quia in fauorem dominorum. & istud argumentum melius formaretur ad contrariam partem. ¶ Opponitur sic, si dominus admittitur, & agnati excluduntur facta alienatione in extraneum, de facili poterit fraudare vasallus omnes agnatos, & eos priuare feudo paterno. quod est inconueniens & absurdum, argument. legis, filię meę ęgrę. ff. soluto matrimonio. de cuius vitio emanauit, secundum Baldum, capitulum secundum de re iudicata. lib. vj. & contra mentem capituli primi cum simil. si vasallus feud. priuetur. Solutio nota vt dicit Bald. in cap. j. §. porrò. qualiter olim feud. aliena. pot. vbi videtur, firmare partem, quod dominus ex cuius solutione debet formari solenne argumen. cui oportebit responderi, per §. denique. cum similibus vbi etiam dictam cautelam ponit ex cuius etiam dictis argu. formari poterunt.

1 *Vasallus si alienat feudum in extraneum quis admittatur ad aduocandum, an dominus an agnati.*
2 *Alienans feudum in extraneum domino irrequisito. dicitur contemnere dominum.*
3 *Alienans partem feudi, nel aliter in parte dominum offendens, an perdat totum.*
4 *Inuestitura de feudo non petita intra annum & diem, uidetur uasallus contemnere dominum, & sic admittitur dominus.*

D tertium dubium. descendo, in quo quæritur, An si † vasallus alienet in extraneum, quis admittatur ad aduocandum, an dominus vel aguati. Et quòd domi-

nus præferatur agnatis, hoc casu videtur textus apertus in capi-
tulo primo.§.denique.quæ fuerit prima causa beneficij amitten-
di.& c.j.de eo qui interfecit fratrem domini sui feud.amitt. nam
ibi notabilis distinctio traditur. nam ibi dicitur ꝙ si quidem deli-
ctum commissum per vasallum concernit personam domini: ut
habeat iniuriæ vltionem,feudum reuertitur ad dominum aliàs se
cus.sed ꝙ hoc casu, videlicet alienando peccauerit in dominum,
videtur textus in dicto c.j.§.si vasallus. qui est § si quæ fuit prima
2 causa beneficij amitt.nam qui † alienat feudum in extraneum do-
mino irrequisito,dicitur dominum cōtemnere,ut ibi dixi.proba-
tur in c.si quis miles de feudo sine culpa non amittendo. si dormit
cum vxore aliena:sed si cōtemnit dominum satis videtur in domi
num peccare:ergo dominus præfertur. probatur etiam in c.j.§.
præterea.de capitulis Corradi vbi dominus omnes alienationes
aduocat. Sol.potest dici ꝙ in §.si vasallus.ideò ad dominum redit,
quia feudum erat nouum & sic agnati non admittuntur.ita glos.
tenet in capitulo primo, si vasallus serui domi non offer. Adde
etiam pro responsione ad illum textum omnino gloss.in c.j.§.hoc
quoque.de successio.feud.quia rationem ponit. Sed huic solutio-
ni videtur obstare tex.in d.c.j.§.denique. in fine, ibi, si tamen be-
neficium fuerit paternum. Et cùm sequitur § si vasallus. videtur
ꝙ eodem casu loquatur sed cùm ibi sit §.non sequitur.quia alio ca
su loquitur:patet in d.c.sed.si cuius natura est vt superioribus ad-
uersetur in iure & in facto.iuxta not.in l.2.§.sed & fortius.ne quis
eum qui in ius voca.& sic in præcedenti loquitur,quando erat pa
ternum, ibi verò quando erat nouum. vel dic secundò quod non
obstat.& probo sic:dicit §.si vasallus.quid si alienet contra consti-
tutionem Lotharij &c.ꝙ ad dominum redit. modò sic, constitu-
tio Lotharij loquitur quando nullos agnatos habet alienans, qđ
probo.Illa constitutio Lotharij est corrigens, quare non debet ex
tendi, nisi quatenus expressè loquitur: sed ibi dicit textus ꝙ non
potest distrahi feudum sine consensu domini, &c. sequitur ergo à
contrario,ꝙ si dominus cōsentiret,teneret, sed hoc esset falsum,
si haberet alienans agnatos: ut in c.j.de alienatione feudi paterni.
ergo debet intelligi eo casu,quo feudum est nouum, vel paternū.
sed agnati non supersunt.ergo ille §.si vasallus non obstat.Et ꝙ ibi
non extabant agnati,probatur:quia ibi erat propriè contentio in-
ter dominum,& filios vasalli alienantis: patet in princ dum dicit,
an ad successores eiusdem qui propriè sunt filij.Item patet ibi,ad
proximos.quia filius dicitur proximus,lege filius.ff.de suis & legi.
& pro hoc facit textus cum ratione sui,in c.j.si vasall.feu.priuetur,
cui defer.dicam ergo si vasallus alienans habet filios & non agna-
tos,ꝙ tunc videtur contemnere dominum, & feudum reuertitur
ad ipsum exclusis filijs & hoc erat materia dubitandi in illo §.& de
cidit ibi,aut vasallus alienans habebat agnatos,& non filios,& lo-
quitur thema nostrum cui ille text.non obstat,vel secundò potest
dici,ꝙ ille textus tanquam anterior corrigitur per textum tanquā
posteriorem, in c.Titius.de feud.fil.da. vbi in reuocatione feudi
alienati nulla fit mentio de domino sed solum de agnatis. & hanc
solutionem videtur tenere Iaco. de Bel. in d.§. dinique. & erit ista
generalis solutio ad omnes textus maximè anteriores qui in con-
trarium possent adduci,præcedens non tuta per textum ibi, si pa-
ternum.nam si contentio erat solum inter dominos,& filios, qua
re cum ministerio dicetur paternum; dic quia tunc quasi non ha-
beatur ex persona ipsius patris delinquentis non præiudicetur sibi.
arg.l.3.de interdict.& releg.sed non valet per capi primum, si va-
sal.feudo priue.cui defer.nam ibi delictum non respicit dominū:
quia aliàs agnati priuarentur.sed fortè versicu.est.Item contra se-
cundam solutionem facit ratio posita in §.si vasallus. quia ibi di-
cit,quia dominum cōtemnit: quæ ratio videtur habere locum ēt
si agnati supersunt.Solutio, potest dici ꝙ cùm hic sit odiosum,&
rigorosum non debet extendi vltra casum suum. nam habeo ex-
pressum ꝙ vasallo delinquente, agnati admittuntur.d.c.si vasal-
lus.Præterea ista contentio ibi ponderatur in odium ementis: qa
pretio & feudo caret.Ad c.j §.præterea.de capi.Corra.dic ꝙ loqui
tur quando non habebat agnatos.Et patet hic, ibi ratio dubitandi
erat præscriptio,vt dicit litera & sic de agnatis nulla fuit ibi dubita
tio.sed secundum hoc §.si vasallus. nō habebit dubium contra le-
gem,quod Labeo.de Carbo.edict. Solutio, si iste fuisset Iuriscon
sultus posset fateri.sed fuit Obertus & Girardus &c.præterea deci
dit illum pretio, & feudo carere: imo erat dubium in alienatione
quia filius priuabitur.vel dic & erit ista colorata solutio & genera
lis ad omnia similia iura. quod ibi loquitur inquantum dominus
admittitur ad reuocandum in vita vasalli:quia eo ipso quod vasal
lus alienat extraneo,dominus reuocat, & retinebit donec vasallus
viuit:sed post mortem redibit ad agnatos.quia vasallus non potuit
toti generi præiudicare alienando, vel aliter delinquendo, sed sibi
soli.& ita propriè loquitur ille tex.nos autem quærimus post mor
tem.& hæc solutio colligitur ex his quæ tangit Saly.in d §.deniq;.
circa principium.vbi etiam tangit,ꝙ tenendo ꝙ dominus indistin
ctè admittatur,esset iniquissimum,quia daret materiam delinquē-
di.vt subtiliter ipse ibi declarat.quem vide,& pondera etiam in fi-
ne.quia sequtur opi.Iac.de Bel.quam in alijs locis non sequitur de
¶ Ad idē secundò oppo.de c.1.§.si quib⁹ modis feudū amittatur,
nam vt ibi aliqua dubitatio sit,secundum glossam oportet intelli-
illum §.ꝙ loquitur eo casu quo frater accepit feudum cum fratre,
cum hoc ꝙ alter alteri succedat: & tamen si alienans moritur, ad
dominum reuertitur.Ille tamen communis casus aliter procede-
re non potest vt ibi Bald. Solutio, potest dici ꝙ illa est diuinatio.
nam cum contra naturam feudi sit,ꝙ cum fratre accepit feudum,
alter alteri succedat.§.si autem vnus.qui feudum dare possunt. &
non præsumitur appositum illud pactum. textus est singularis in
c.1.in fine,quid sit inuestitura.Vel dic ꝙ ibi non habebat agnatos,
sed non valet:quia appellatione hæredis,agnati tantum continen-
tur.§.& si clientulus.de alie. feudi.Ideo dic quod ibi erat feudum
nouum.Et hoc tenet etiam ibi Iacobus de Bel.& satis patet ex lite-
ra quæ dicit,ꝙ vnus inuestituram accepit.Posset etiam dici, ꝙ ibi
loquitur secundum iura antiqua,secundum quæ licitum erat alie-
nare partem:sed vltra partem non:si tamen alienabatur non reuo
cabatur nisi post mortem hodie secus, vt dicunt iura noua. & erit
ista etiam generalis solutio.Posset etiam specialiter ad illum textū
dici,ꝙ ideo ibi frater excluditur:quia in diuisione feudi renuntiaue
rat iuxta id quod habetur in simili, in l.1.de pactis.& in l. qui Ro-
mę.§.duo fratres.ff.de ver.obli & in d.c.tres erant agnati.Præterea
illud c.1.§.fi.quibus feudum amittatur.potius videtur probare con
tra; nam ibi alienauit vltra dimidiam. & tamen textus ibi dicit si
moriatur sine legitimo hærede, ꝙ feudum ad dominum reuerti-
tur: sic ergo ille §. videtur dare intellectum dicto §.denique quæ
fuit prima causa beneficij amittendi.nam debet intelligi quando
sine legitimo hærede decessit.quod verbum legitimo, quomodo
exponatur;habes in c.1.§.& si clientulus.de alienatione feudi. Et
si dicis,quid inducit ille §.dic quia dominus habebit & feudum &
pretium eo casu quo non supersunt legitimi hæredes, vel ad quos
possit deuolui feudum.Præterea absurdum videtur ut magis puni-
antur successores propter alienationem, quàm propter crimen
parricidij commissum per vasallum. quo casu ipse vasallus & de-
scēdentes puniuntur tantum, non agnati.d.§.denique.¶ Ad idem
opponitur de capitu primo de capitulis Corradi. vbi dominus
omnes alienationes aduocat.Solutio,ibi loquitur in feudo nouo.
vel si loquitur in paterno,non habebat agnatos.& vt supra dixi,ille
textus non intendit disputare quis admittatur, sed solùm eo casu
quo dominus admittitur an obstat sibi præscriptio,vel non. ¶ Ad
idem opponitur ꝙ dominus admittatur, non agnati.capi. primo.
de eo qui contra constitu Lotha.feud.aliena.vbi videtur regula da
ri, ꝙ alienatione facta, dominus admittatur.Solutio, potest dici
ꝙ ibi non habuit agnatos & loquitur eo casu,quo loquitur capitu
lum primum,§.finali.quæ fuit prima causa benefi.amitt.vnde ea-
dem solutio potest dari pro hac glossa in capitulo primo,§.primo.
de success.feud.Et principalis dubitatio illius capituli erat, an ille
3 qui † alienat partem, vel alienat in parte dominum offendit,per-
dat totum.& dicitur ꝙ non.est tamen hodie innouatum secundū
communem opinionē:quia alienans hodie partem perdit.& sic pos
set etiam dici in totum correctus.¶ Ad idem adducitur capitu
lum primum de controuersia inter dominum,& emptorem. in fi-
ne.ibi enim nō intendit principaliter decidere,quis præferatur,an
dominus,uel agnati.Sed dicit quòd eo casu quo dominus quid iu-
ris si erat ignorans &c. & patet in illo versiculo, & quod dicitur
&c.quasi referens se ad alia iura istud dicentia & sic ille tex. nihil
de hoc decidit.¶ Ad idem adducitur,quia alienatione facta, domi
nus admittatur per textum in capitulo primo,de controuersia in
ter dominum & emptorem.in fine.vbi dicitur dominum admitti.
Solutio,ibi non erat paternum, vel non habebat agnatos. vel dic
quòd non facit: ibi non erat contentio inter dominum & agna-
tum, per dominum & vasallum, & fit differentia quis præfera-
tur eo casu, quo ignoranter alienauerit. ¶ Ad idem adducitur ca-
pitulum primum, quid iu.sit. si post alienationem feud. recuper.
vbi domino per alienationem feudum aperitur.Solutio, vt suprà.
Et ille textus apertè decidit non a contrario sensu, quòd tam ille
textus quam ille Lotharij & Federici loquuntur,quando alienans
non habebat agnatos. patet,quia tenet alienatio de consensu do-
mini, quod non esset, si haberet agnatos.& est sępissime dictum.
Ad idem est capitulum primum.§.præterea.de prohibit.alienatio
4 ne feud. per Federicum: vbi dominus admittitur † non petita in
uestitura per annum & diem.Solutio,ut supra:quia ibi non ha-
bebat agnatos,videtur glossa sentire in capitulo, imperialem, in
verbo,alienare,secundum Baldum,eodem tit.Item in dicto capitu
lo primo,nil dicitur de alienatione:& ratio diuersitatis patet:quia
non petendo inuestituram,contemnit dominum.& ideo quia of-
fensa ipsum respicit,dominus admittitur.iuxta regulam.§.deniq;.
Ad idem c.j.§.& si clientulus.de aliena. feud vbi ad dominum re-
dit. Solutio, ibi alienatio est permissa, & durat in vita alienantis.
hic prohibita ideò statim potest reuocari.ideo non facit. Præte-
rea loquitur in feudo nouo, quod probatur ex duob. Primò ex
rubrica.Secundò quod si sit cum voluntate domini, nullo modo
potest

põt reuocari:ergo &c.in c.j.de alie.feud.paterni.Ad idẽ capit.si qs miles.de benefi.fratris.aliàs de feu.sine culp.non amit.maxime cũ videat æquiparare,si cõcubuerit cũ vxore alienationi.Solutio, ibi non habebat agnatos,vel erat feudũ; nouũ. patet ibi in verbo, sine iussu dñi &c.cõiunctis his quæ supra dixi. & hoc tenet etiam ibi Rayne. apostillando illã literã.¶Opponit de his quę habent in c.j.§ aut si libellario.ibi,& his omnibus casibus.quibus modis feud.amitt.Solui põt multis modis prout colligit ex his quæ notat Bal.ibi,quẽ vide & poterũt solutiones gñales colligi ad omnes textus simpl'r loquẽs. põt etiã vltra illas dari alia solutio, videlicet ꝙ ille versiculus, & his omnibus. non referatur ad omnia præcedentia, prout etiã not.gl.ibi in versic.Itẽ si fratrẽ.& ẽt Iac.de Bel.¶Opponit de his q̃ habent in textu in c.j.§.penul. & fi. qbus modis feud.amitt.Solutio,ibi loquit in feudo qđ erat in curte vel districtu domini.& ideo ad ipsum reuertit.ar.c.j.§.si qs de manso.de cõtro.in uestitu.hic vero ĩ feudo dñs nihil sibi reseruauerat,nec erat ĩ curte,uel districtu. loquit ẽt in nouo. patet in verbo, sine dñi volũtate.¶Opponit de textu in c.j.§.j apud quẽ,vel quos.vbi aperit dño facta alienatione &c.Solu.duobus modis.Primò ꝙ ibi loquit ſm tẽpora antiqua,ſm quæ licitũ erat alienari.patet,qa nõ reuocat,nisi vasallo alienante mortuo sine hęrede masculo.Si ergo ipse,vel ali⁹ moriat cũ filio masculo nõ reuocat.hic secus hodie,ſm qđ loquit istud thema.& quatenus ibi dicit, totũ, vel partẽ, exponit.Iac.de Bel.vel id est partẽ.Tu posses etiã dicere loqui ſm iura antiquissima,ſm quę etiã totum poterat alienari.Scđò põt dici, ex quo ille textus ꝓbat qđ filij præferunt dño,ergo agnati,& multò magis si haberet.ar.c.j.si vasallus feudo priuet. cõiuncto d.§. deniq; & sic ille textus posset adduci in ꝯriũ.¶Opponit de textu ad literã.c.j.§.callidis de prohi.feudi aliena.ꝑ Fede.vbi liberè trãsit ad dñm. Solutio,ibi erat feudũ nouũ.& hoc expressè firmat ibi Iac. de Bel.hic paternũ.Itẽ ibi qñ interueniebat dissimulatio ꝯtus.& hoc est qđ ibi ꝓpriè punit quasi illa deceptio sit illa,qua ꝯtemnit dñm,ut ibi patet.vel dic nõ habebat agnatos.& has duas solutiones ponit gl.in c.j.§.hoc quoque.de successione feud.¶Opponitur,& quæritur hic quis admittat ad reuocandũ.qđ verbũ præsupponit ꝯctũ valere.l.decem.cũ simili.de ver.obligationibus. sed hoc est falsum: ergo &c.Solutio, patet ex his quæ notat Bal.in d.§ callidis.& in d.§.aut si libellario.posset etiã referri ad factum l.i.ff.de ferijs. nã Bald.fatetur ꝙ si simpliciter vendidisset, non priuaretur,sed thema nostrũ dicit,ꝙ alienauit cuius significatio propria est facta traditione.l.alienatũ de verborũ significationi.Ideò põt reuocari,sicut de facto ꝓcessit.¶Opponitur: vr ꝙ dñs admittatur ex eo quia agnati poterunt resistere, & alienationẽ impedire per cautelam quã eis dat Bal.in d.c.j §. denique quæ fu prima causa benefi.amit. per l.si quis sciens.de ꝯhen empt.C.de rei vendica.l. si feudũ. per l.finalẽ.ff.de l.cõmis.cum si.ergo &c.vt in regula,damnũ qđ quis sua culpa &c.Solutio patebit ex his quæ ipse ibi dicit.quia dato ꝙ de cautela sit illud facere,nõ tamen probatur ꝙ si nõ fecerint,sibi præiudicauerint.ꝙ sciebant ius suum vbique durare.l.sicut.§.quod ne.ff.de distractio.Prætereà in themate dicit,sine eorũ ꝯsensu &c. & sic scinit quod ignorauerunt.& pondera . quia Bald. ibi videtur sequi Iacub.de Belui.& distinctionem videlicet Iacobi docto.Veronen.

Disputata fuit supra quęstio per clarissimum I.V. docto. do.Ioan.de Anania doctorem & canonicum Bononiensem mirabilis scientię, & timoratæ conscientię in frequenti studio Bononiensi, Et ad utranque partem dubiorum respondit peritissimus legum scholaris dominus Secundinus de natis,ciuis Asten.in qua familia semper floruerunt acutissima ingenia : ut videmus in domino Georgio de natis, qui fuit concurrens Felyn.ut ipse refert in clementi.sæpè.in princi.in col.lxiij.de verborum significationibus. te domino Henrieto nata eius genitore. à domino Alberto nata eius auo paterno,qui propter eius mirabilem doctrinam vocabatur;El sauio:de quibus etiam mentionem facit idem dominus Georgius in sua repetitione capituli, quamuis, de pactis.lib.6.& adhuc plures de illa familia existunt viri, & mulieres acutissimi ingenij : scaturieruntque inter cæteros duo maximę spei I.V. doctores ex domino Secundino, nata iuniore. Habita fuit supra disputato ex curiosa bibliotheca Domini Ioannis Neuizani,doctoris Asten.

Quæ sint regaliæ. Rub.

1 *Regalia quæ sint,in rubrica.*
2 *Territorium quid est.*
3 *Districtus,quid sit.*

1 Regalię†Id est res & iura præcipua Regis,vel Imperij,seu fisci Romanorũ,vel cuiuscunq; Regis,q in regno suo est monarcha, licet imperatore minor ambitu circuli.sicut scaffa est minor naui : ut ff.de euic.l.scaffam.& l.vlti.ff.de fun.instru.est enim princeps ęquidẽ dñs sui territorij & maris sui subiecti.†Portò territorium non est aliud quã terræ spatiũ minutũ & armatũ iurisdictione.In mari aũt non dicitur territorium,nisi fortè habito respectu ad alueũ maris.
2 † Sed dicit districtus,i.aquæ spatiũ. seu latitudo similiter munita iurisdictione, & imperio : vt c.vbi periculum. de elec.in vj. Dicamus ergo de istis regalibus secundum ordinem literæ.

1 *Pedagium soluitur pro securitate itineris.*
2 *Pedagium colligendi ius, an licitè ematur.*
Pedagia fraudare,an sit licitum in conscientia.
3 *Consuetudo tanto teempore prescripta, cuius initij non extat memoria, habet uim priuilegij.*
4 *An autem per talem consuetudinem acquiratur ius ipsi territorio.*
5 *Alchimiant facere,an sit licitum.*
6 *Collectas soluere,qui teneantur.*
7 *Quid de pedagio.*
8 *Papa si creat Regem quæ sibi acquirantur.*
9 *Iurisdictiones,an uendi possint.*

Egaliæ. No.ergo ꝙ regaliæ ad Regem pertinent.ita ꝙ non ad alium,nisi ex regia concessione,vel largitate pertinent infrascripta videlicet armandia, quod est nomen gabellarũ, vel licentia faciendi arma,vel quædam militia quæstuaria reseruata Imperatori,vel authoritas,puta faciendi admiraglium in mari,vel in terra ducẽ excercitus,vel aliquid quod à solo Imperatore consueuit concedi.argu.ff de his qui not, infa l.Athletas.§.designatores.Item vię publicę dicuntur regalia, & quæ dicantur viæ publicæ,& quæ priuatæ,habetur ff. ne quid in loco publico.l. 2.§. prætor. Item omnes portus ad Regem pertinent.Et quis dicatur portus,habetur ff.de verb.sig.l. portus. Item omnia flumina nauigabilia . & alia ex quibus nauigabilia fiunt.ff.de flu.l.quominus.Et hoc ponit An.de Iser de molendinis & vsu aquæ per medium prædiorum meorum in flumine nauigabili decurrentis,& recitat opinionem communem. & remittit ad Roff.in tit. ne quid in flumine publico, ripàue eius fiat.§.fi.Item ripæ fluminum publicorum.i.ripatica quæ soluunt transeuntes per nauiculam de ripa ad ripam,vbi est de consuetudine.¶Quid de alueis fluminum publicorum.Quidam dicunt ꝙ aqua est communis: alueus verò non dic,vt no Cyn. ff.de rerum diui. lege quędam. in
a lectu.[a] ¶†Extrà not.ꝙ pedagium pro securitate præstatur unde
1 qui soluit pedagium,non potest capi pro repræsalijs dicit Odof.
b C.ne filius ꝓ pa.in auth.habita.vbi omnino vide.Odof.[b] ¶†Quæ
2 ritur vtrum illi qui emunt à communitatibus terrarum Tusciæ & Lombardię ius colligendi pedagia possint licitè emere, & vtrùm
c sit dolus malus ea fraudare[c] ita ꝙ in foro conscientiæ & veræ iustitię teneatur fraudantes.Forum enim conscientiæ & veræ iustitiæ idẽ esse arbitror.& vr ꝙ talium vectigaliũ & similiũ interdictũ sit commercium : quia sunt Cæsaris vt hic : & tam illi qui emunt, quàm qui vendunt sunt malæfidei exactores, & furtum committunt:quia à transeuntibus rem alienam intercipiunt, quod nemo potest nisi princeps.nam ut hic dicitur.regalia sunt.sol.dicendum est ꝙ quędam sunt ciuitates,quę hoc habent ex priuilegio, & tunc possunt vti,sed non abuti priuilegio. quædam habent vt quidam
3 asserunt ex pace Constantiæ,& idem secundum Ia.But.† Quædam nituntur ex præscriptione seu propriè loquendo,ex cõsuetudine. & tunc aut est pręscripta tanto tempore,ꝙ eius contrarij memoria hominũ non existit.& idem : qa talis cõsuetudo ęquiparat priuilegio concesso à principe ex certa scientia. vt extrà, de verbo.sign.super quibusdam.§.præterea. & not. in Spec. de causa pos.& proprie. §. quia vero. ver.quid de colligentibus pedagium.aut est consuetudo minoris temporis & non sufficit: tum quia via publica non præscribitur, tum quia talis consuetudo à lege damnatur; vt s. de pace iuramen. fir.§. illicitas. tum quia non habet causam con-

ADDITIONES.

a In lect.Adde ꝙ ille q est in portu nondũ est in vrbe.de aur,& ar, le.l.si qs ita.
b Odof.Et suprà,de pace iura,fir,in c.j.§.conuenticula.& qui feu.dare pos.in c.j,in ver.extra quæro.vbi dixi in §.quid de feu.Item thelonia,& litera exponit;quid est dictum thelonia.id est vectigalia & dicuntur à tollo tollis quia,tolluntur à transeuntibus,ratione soli publici,vt l.j.ff.de publica.
c Fraudare,An sit licitum fraudare gabellas,vide Bald.in l.veluti,ff.de & iusti.& iur. Ibi ius passagij an ius colligendi pedagium sit reale,vel personale. vide Bal,in l,à procuratore,C.mandati,quod pondera.Andr.Bar.

continuam. nam non semper homines transeunt, qui pedagium soluant.arg.ff.de serui.vrb prædio.l.foramen. Sed Bar.dicit, ꝙ aut præscribitur contra aliquem, qui habet ius colligendi, & tūc præscribitur longissimo tempore, tamē requiritur eius scientia, sicut in seruitutibus vt C.de serui.& aqua.l.ij.dicit Inno. ꝙ consuetudo non præscribitur, nisi contra scientem: quia ex tacito consensu ꝑuenit.de ver. sig. c. abbate.& ibi in nouel.aut pręscribitur solummodò contra transeuntes, & tunc requiritur tantum tempus, cuius contrarij memoria non existat: & etiam ꝙ sciat Imperator, vel eius locum tenens: vt ipse no.ff.de publica. l.si publicanus.§.fi. ꝙ non placet, quia non constat, per dictum.§.illicitas.Imperatorē scire istos abusus: & quia non pręscribitur contra Cęsaream potestatem: vt C.de præscri.xxx.an.l.comperit.sed contra priuatorum libertatē & vtilitatem: & ideo cum nō tangat principem, eius specialis scientia non requiritur, per ea quæ no.Inn.de offi. or. c.conquerēte.de hoc ꝑ Cy.& Iac.Bu.C.noua vectigalia. l.j. & ij. & dixi. C.de iure aur. an.in l. j. Et not. mirabiliter ꝙ ex eo quod princeps damnat aliquid, uidetur habere quandam scientiam in genere, ꝙ contra eius decretum fiat. Item quòd ex tali decreto non impeditur præscriptio tanti temporis, cuius initij memoria non existit, quia talis præscriptio æquiparatur priuilegio.d.c.super quibusdā. §.prætereà.nec pōt dici principem ignorare, cum sciat per se, vel alium, vel etiam in genere, vt infrà dicā. ¶† Sed quæro, vtrum per istā consuetudinem, vel præscriptionem acquiratur ius ipsi solo siue territorio: an solummodò personæ, puta Comiti præscribenti tale ius passagij. & videtur ꝙ ista præscriptio sit personalis: vt ff.de serui.rust.prædio.l.pecoris.dicas ꝙ est realis, vnde transit cū solo.& hoc apparet, quia non est reperire aliquam personam cū qua finiatur. Et no.quia distinctio Barto.bene est vera, inquantum distinguit, quòd aut volo præscribere ius iam formatum in persona alterius, & præscribo longissimo tempore.quod intellige, sine titulo: sed cum titulo sufficeret præscriptio longi temporis. vt C. de præscrip. long. temp. l.fin. nam ista præscriptio non est iuri ꝯ̄ria: quia ius iam formatum est, & in se deductum & vt ita dixerim de publico factum est priuatum, nec requiritur scientia alterius, quàm illius contra quem præscripserat. Scientia enim transeuntium ideo non requiritur, quia non dicitur contra eos propriè ꝑscribi, cū nō īterſit eorū cui soluāt.facit ꝙ no.Inn.extrà de maiori.& obe.c.īter quatuor.de resti.spol.c.olim el tertio.& doct.ꝯquerēte, tñ ēt qa si ꝑscriberet ꝯ̄ eos, ꝑscriberet ꝯ̄ ī certas ꝑsonas.& sic certa sciētia īpossibilis eēt hēri.aut volo ius de nouo formare, & præscribere contra libertatem trāseuntiū, & tūc requiritur tēpus cuius cōtrarij memoria non existat non tamen oportet ꝓbare de certa scientia principis: quia tunc ipsum est certum scire, licet in confuso & in genere: vt suprà dixi. ¶ Et not.quòd in primo casu præscribitur, quasi confessoria contra quasi confessoriam, sed in casu secundo præscribitur quasi confessoria contra negatoriam: quia contra dominos. & facilius est præscribere contra confessoriam, quàm contra negatoriam.ff.de vsucap. l. sequitur.§.si viam. & vide de negatoria quæ à transeuntibus intentatur.ff.de cōditio. & demonstratio.l.quibus diebus in prin.per Accur. a ¶† *Item moneta*.id est authoritas faciendi monetas publicas. An.de Iser.quærit hic de his qui faciunt alchimiam: & dicit quòd si impenditur tantum pro tanto, & tale pro tali, sine aliqua falsificatione formę, vel materiæ non punitur alchimista. quia est ars perspicaci ingenio inuenta, & tanquam à philosopho. Super hoc etiam ꝯsuluit dominus Old. b in consilijs suis, & loquitur Io. And. in addi. Spe. in rub. de crimine fal. Itē pœnæ maleficiorum fiscalis sunt regis. C.de mo.mul.l.multarum Item bona vacantia: vt C.de bo. va.l.j. lib. x. Item turpia lucra quæ ab indignis extorquentur: vt ff.de inoffi.testa.l Papi §. meminisse. Item bona contrahentium incestas nuptias vt in authen.de incest.nup.in princip.& idem si contrahit incestum sine nuptijs.quia magis delinquitur ar. in authen. de restit.& ea quæ parit.§.fina. Item bona omnia confiscatorum, vt C. ad legem Iuliam de vi.leg si tutoris ff.de capitis diminutione. l.tutelas §.si libertate. Item omnes reditus plaustrorum & nauigiorū qui rediguntur in publicum, & quęcunque propter talem causam incidunt ī commissum.vt ff.de publica.l. commissa. & ff.pro soc. l.cum duobus. §. idem respondit ¶† Item collectæ siue sint ordinariæ siue repentinæ.per Bart.in l actor.in prin.ff.de re iud.& licet gloss.dicat ꝙ collecta est munus, quod imponitur personæ pro rebus: vt ff.de mu.& honor l.rescripto.§.fi.tamen And.de Iser.dicit hic, ꝙ si sunt ordinariæ collationes, ꝙ idem est dictum, ꝙ indictiones, c quæ sunt munus patrimoniale, & istud prodest scire propter id quod no.ibi Dy. f vtrum ad eas soluendas teneantur non subditi, q ibi habent possessiones, nam ad munera patrimonialia omnes tenentur.C.de immu ne.conce.lib.x.l.fi & vide quod no.in c. si peruenit.extra de immu.eccle.in nouel.† Sic ad soluēdum passagium pro rebus tenerentur quicunque transeuntes. imò maximè colliguntur à non subditis C.loca. l. pe.§.nauem. Item ad Regem pertinet potestas creandorum magistratuum. vt authen.de detentoribus.ciui.nam omnis iurisdictio & districtus ad principē

est, & òmnes iudices à principe administrationem accipere debent, & iuramentum præstare.quare a lege constitutum est, etiam post pacem Constantiæ vt not.s̄.de pace iuramento fir.§.iudices. in glo.quæ incipit.& ita not. Item omnes insulæ principis sunt vt ff.de iudi.l.insulę.ff.de publica.l.Cæsar. Itē omnia palatia deputata in ciuitatibus pro iustitia exhibēda. Itē oīa bona ꝯmittētiū crimē
8 lęsę maiestatis.& reliqua hic ī tex.ꝯtēta ¶† Vltimo nota ꝙ si Papa facit aliqñ Regē, oīa ista q̄rūtur regi quasi specialiter ꝯcessā. Itē oēs iurisdictiōes sint regis, tñ ñ oēs iurisdictiōes sunt meri īperij.
9 ¶† Et an iurisdictiōes possūt vēdi.vide ff.de publica.l.cotem.per ꝑ Bartolū.& ꝓbat hic ꝙ nō qa principis sūt, ergo vēdi nō possūt de iure Romano loquēdo.arg ff.d leg.j apud Iul.§.fi.& s̄.d le.Corra.c.j.§.ex eadē lege. Similiter in terris ecclię oīs iurisdictio, & oīs districtus ē papę & ab alio q̄ papa emi vel ꝯcedi nō pt.ff. qd vi aut clā.l.ꝓhibere.§.plane.d.An.de Iser.ī isto cap.multū extēdit se, sed qa nimis ē ꝓlixus ī verbis potius q̄ in sētētijs, nō curo occupare mēbranas.arg.C.de appellat.l.ampliorē.§.in refutatorijs. & l.j.ff. quod met.cau. in glo.

ADDITIONES.

a Per Accur. Sed pone ꝙ aliquis nobilis habet ius passagij ex priuilegio principis: nunquid idem sit acsi præscripsisset. Dic ꝙ sic, ar.ff. de le. iij. l.pater.§. quindecim.& ꝙ not.Iac.Bu.& Gul.in l.j. C.de eo qui pro sua iuris.

b Oldr. Vide eundem Oldr.consi.lxxiiij.de pœn.c.j.de sortile.vbi refert Oldr. ad literam Oldr.& Io.And.in Spec.de fal.vide modernos ī c.ij.de sortil.per beatum Tho.ij.q.lxxvij.And. Barba.

c Indictiones. Et aduerte qa indictiones quādoque imponūtur ꝑsonis ꝓ rebus vt plenè no.in l.idictiones.C.de incol.lib.x.& ibi not.& in rub. C.de iudi.& ī illo nō dēt posse imponi forensibus. sicut nec pōt collecta, vel aliud munus patrimoniale: qđ iponit ꝑsonæ ꝓ reb⁹: vt ꝑ Bar.ī l.j, C, de mu,& in quo loco.li.x.qñ ergo collecta ęquiparatur indictioni, solū operat ꝙ de extraordinarijs fit ordinariū, ut in d.l.j.& l.indictio.ꝑ Bar. & in l.hi qui.de iure imu.& in d.l.j.ad fi.de mu.& in quo loco.dixi latius C.sine censu, vel re.in l.fi.& ꝑ Accur.in c.j.đ imu.ecc. lib.vj.& Spe.ī ti.đ cle.ꝯiug.§.j.uer. ad.hui⁹.

Quot testes sunt necessarij ad probandum feudi ingratitudinem. Rubr.

1 *Extrauagans constitutio an probet.*
2 *Infamia facti an repellat testem à testimonio.*
3 *Quid si tempore depositionis est integrę famę.*

IMperator Henricus August⁹ vniuerso populo. Si vasallus &c. Ad ꝓbādū īgratitudinē delicti, quinq; testes reqrūtur idonei, opinionis
1 integrę, & manifestè probātes. h. d.† Gl.dubitat vtrū istud capitulum sit de corpore feudorum, an sit extrauagans. Sed s̄.de ca.qui cu.ven.c.si voluerit.gl.recitat istud c.& concludit ꝙ si istud capitulū est lex, stādū est verbis legis. Si aūt nō est lex, sufficiunt duo testes. quoties igitur de aliqua extrauaganti dubitatur, melius est in dubio iuris scripti regulis deseruire: vt extra de fide instrumēto.cap.pastoralis.& de isto ca.feci verbū in l.j.C.de sacro san.eccle. Sed an sētētia lata ꝓ & ꝯ̄ sit ipso iure nulla: dic vt notat
2 Bart.ff.de re iudicata.cū prolatis. ¶† Vltimò collige ex isto tex.ibi dum dicit, integrę opinio. quòd infamia facti hos testes qui pro-
a ducuntur ad probandum ingratitudinem repellit omnino. a quia text.

ADDITIO.

a Repellit omnino. Tene mēti & adde ꝙ si statutū requirit testē summæ & integræ opinionis, infamis infamia facti nō pōt testificari. idē dic si requirit ꝙ sit optimæ opinionis: vt est tex.no.in l.si quis ex signatoribus.ff.quēadmodū testa.aper.& ibi notatur. qa ibi sic dicūt doctores, qđ si illa publicatio fieret corā infami infamia facti nō valeret, qa nō est bonæ opinionis. facit textus notabilis in authentica de hæredi.& falci.§.scimus. vbi testes ad conficiēdū inuētariū dicūtur eē optimæ opinionis: ergo excludit quocūq; mō infamis. facit textus in authentica, sed cū testator.C.ad legē Falcidiā. vbi requiritur ꝙ sit bonæ opinionis.facit tex.notabilis in l.popularis.ff.de popul. ac. vbi intētās actionē popularē debet esse integræ opinionis.& gl.excludit infamiā ꝑ illū tex.facit tex.no.ī l.testiū.C.de testi.vbi pr̄ &c.ibi dr̄ & postea requiritur, qđ testes sint summæ & integræ opinionis, & sic excludit infamis. facit text. in l.quæsitū.ff.de testibus.in versic.integer fructus. quod nota facit textus in l.final.C.de secundis nuptijs.vbi nō defertur iurm ad ꝓbādū ingratitudinē, & an qñ statutū requirit ꝙ dēt ꝓbari ꝑ testes optimæ opinionis, dēat hoc articulari. vide d.Frāciscū de Rampo in authentica sed cū testator, ad l.falc. vbi super hoc consuluit.& do.Io.de ligna.vti refert Ang.in l.j.§.fi.ff.quēad. test.ape.& ibi vide d.meū de Imo.& l.si qs ex signatoribus, præal. & an possit testificari infamis infamia facti. vide quod notaui in tex. l. Cassius, ff. de senat.& qd si quatuor testes sint integræ opinionis, & vnus non, an illi eū sustentarent. vide ꝙ not.in l.si qs ex argentarijs.§.j.de eden.vide tex. in c.j.de appel.in verbo idoneos.& vide tex.c.in literis, &c, licet vniuersis. de testi.in verbo, probatæ vitæ.vide tex.l.capitaliū.§.fi.in verbo integ.famæ.ff.de pœn. & vide tex.in c.quia verisimile.de præsum.vbi in casu illius c. debet articulari.de bonis & honestis testib⁹, & vide tex.ī l.prima ī prin. ff.de ven. īsp. ibi probatæ artis & fidei.& adde ad prædicta tex.l. criminis C. qui ac. non pos. vbi tex.dicit quod debet esse integræ æstimationis ille qui vult accusare. sed clarum est quod infamis infamia facti, potest accusare, vt tenuit glo.in l.qui accusare.ff. de accu. ergo non est verum istud dictum Bald. quia satis dicitur non integræ opinionis quo ad testificandum, ex quo est infamis infamia facti. cogita quia est noua consideratio. & vide do.Ab.in c. fin. de tes. vbi pulchrè loquitur & quę ibi dixi. And. Barba.

tex dicit integræ opi. Infamis autem non potest dici integræ opi.
3 vt ff. de eden. l. si quis ex argentarijs §. j. ¶ † Quęro quid si tempore depositionis erat integræ famæ postea vero infamis factus est, ve econuerso quid i r s Respondeo inspicitur tempus quo tulit testimonium: vt ff. de Carbo edict. l. iij. §. causę. & ad hoc facit quod nota. C. de testa. l. j. in glo. s. quando. & ff. de infa. l. furti. §. j. Intelligo nō solum tempus iuramenti, sed depositionis. nec solum tempus depositionis sed iuramenti, quia ex vtroque simul & non ex quolibet per se fundatur fides testimonij. Et licet dicatur quòd depositio trahatur sed ad tempus iuramenti. vt not. in ca. j. de officio deleg. in cle. illud est verum quo ad implicitam probationē, ar. de hære. instit. l. asse toto. quo ad explicitam probationem. ff. de test. l. hæredes palam. § sed si notam. & per Io. An in c. præsentiū, de testibus, lib. vj. in nouel. vel illud est verum solennitatis respectu, non respectu veritatis, de qua sine depositione manifestè liquere non potest. Porro testimonium debet esse manifestatio veritatis. vt hic in aduerbio manifestè. & probatio clara esse debet: vt ff. depositi. l. j. §. si quis argentum. ff. de ven. in possessionem mitten. l. j § si ea. extra de probatio. cap. in præsentia. extra de succes. ab intest. c. cum dilectus.

De notis feudorum.
Rubrica.

Id est de quibusdam notabilibus & quasi regulis in materia feudorum

1 *Pensio annua si solui debet propter aliquod feudum, id quod uno anno non soluitur, an debeat ex alio suppleri.*
2 *Inquantum facere possit, an & quando quis teneatur. 3.*
4 *Plures dicuntur duo uel tres.*

NOtandum. Quia moris est tunc in fine libri supponere regulas & aliquas ꝯclusiones, idcirco author huius operis quasdam notulas & regulas elicit, concludendo per eas, & terminās opus suum, & quicquid hic continetur formaliter habet. s̄. de capitulis extraor. & alterius compilationis feudorum. cap notandum. vsque ad §. illud quoque curiali. quod est in eodem c. nota ergo quòd ille qui habet feudum de camera, seu de cauena: non potest petere istos panes ciuiles, nisi prius ære alieno soluto Itaque creditores tali feudatario præfe-
1 runtur. ¶ † Not. in textu ibi, *Expectandum* quòd id quod differtur, non propterea absorbetur. & ideò ꝙ non debetur, tunc debetur cūm se facultas obtulerit. C. de fideicom. lib. l. liberti. Vnde quando camera abundabit, soluet etiam pro præterito tempore. & in omnibus annuis præstationibus, vel menstruis se referentibus ad aliquā rem, ex qua percipiuntur, idem dicimus. nam ꝙ deficit vno anno, suppletur ex alio: vt ff. de vino le. l. ex eo. & ff. de annuis leg. l. legatum. §. vini falerni. & ff. de ver. ob inter stip. §. sacram. ver. pro quo etiam si esset vna tantū præstatio ex aliquo corpore, vel fructibus alicuius corporis, vel reditibus alicuius vniuersitatis fienda cum certi temporis determinatione, non fieret tunc suppletio ex sequentibus annis, sed consumeretur stipulatio: quia res quę in stipulationem deducta est, in rerum natura non est, nec erit: vt ff. de vino leg. cum certum numerum. & hoc si sunt aliqua verba taxatiua. Si enim apponeretur fundus gratia solius demonstrationis, tūc aliunde solui deberet: vt ff. de contrahen. emp. l. fina. §. fina. & est gloss. not. de vsuf. l. hactenus. in gloss. quæ incipit. s. vsufructuario. quæ allegat optimas ll. secundum Pe & Bart. qui ita notant in d. §. sacram. & Cy. C. de dona l. si quis argentum. vbi omnino videas
2 ¶ † Quęro quid vult dicere litera, ibi, *Non æquum.* &c. Respondeo, vult ponere quandam similitudinem de marito ad dominum, nā sicut maritus non tenetur, nisi inquantum facere potest, deducto ne egeat, quia iniquum est eum videre egente quem prius habuit in coniugem; ita per similitudinem quandam debet dici in domino. *Siue camera.* quasi innuat text. quòd etiam si expresè paciscere tur contrarium, non valeret contractus. arg. ff. sol. ma. l. alia. §. ele-
3 ganter. & ff. de pecu. leg. l. si peculium. § si fuerit, † Sed nunquid idē erit, si dominus dat mihi in feudum certum fundum, vt non tenear nisi quatenus facere possum? Respondeo, non erit idem. arg. ff. de re indic l Nesennius §. feudum. sed ibi agebatur reali. certè ego dico quòd etiam si personali actione de dote ageretur ad speciē datam in dotem, non fieret æris alieni deductio: ex quo concludo in quæstione proposita, dominum præcisè teneri. Sed cur aliud est in camera quam in feudo. Respondeo quia camera est quid vniuersale, sicut mensa & negotiatio: & ideo augmentum & diminutionem recipit: vt ff. de le. ij. l. cum pater. §. mensæ. ff de pignorib. l. cum tabernam. Fundus autem in sua integritate permanet nec ę-
a re alieno in sua substantia minuitur. Gloss. tamen aquæ est. ff. de reg. iur. l. in condēnatione, indistinctè dicit quòd vbi ratione pſonę datur priuilegium vel ratione contractus: vt in donatione non tenetur quis, nisi inquantum facere potest. debet ergo ei dimitti vnde viuat. quod beneficium habet retinendo, & nō haberet petēdo: quia donator à donatario, alimenta non petit. & tamen pro alimentis retinet quod donat. glo est ibi singularis, quam quidam dānant per id quod not. in l fi. C. de reu. do. vbi de hoc per Cy. Sed si tu bene consideras glo. est vera, quia directè non possunt peti alimenta reuocabitur tamen donatio, quia donatarius est ingratus. loquor in simplici donatione.

Quod autem pares. Nota hic quòd tūc pares debēt interesse inuestiturę, subaudi nouæ, quoties dominus habet pares, quod puto intelligendū in eadem prouincia. Sed si non habet pares, potest vasallus ingredi curiam, etiam non per pares & tenet inuestitura. hæc notula sumpta est ex textu, supra qui testes sint necessa. ad probandam inuesti. capitulo primo. & supra, quid sit inuesti. capitulo primo. ī principio. versi si verò inuestitura. *Quos meliores.* vide ff. de usu. l. scien-
4 dum. ¶ *Pluralis locutio.* Not. † quòd plures dicuntur duo, vel tres. & hinc sumpta est regula iuris canonici. Iste autem tex. sumptus est ex l. vbi numerus ff. de testi. & extrà de testibus. ca. in omni. & extra de testamen. cum esses. &c.

ADDITIO.

a Gl. tamen. No. pro glo. in l. in condemnatione. de re. iur. glo. est contraria in l. generaliter. C. de reu. do. vide ibi Cy. & doc. in c. fi. de do. Tu pondera melius gloss. in d. l. in condemnatione. vide quę dixi in d. c. fi.

1 *Locare quis potest partem rei, quam cum alio habet communem.*
2 *Adæquatio quid significet.*
3 *Res quando dicatur diuisibilis.*

1 Item sciendum. † Not. hic quòd ille q habet rem communem cum alio, potest de parte sua inuestituram facere & quòd inter vasallum & consortē proprietatis potest fieri diuisio, tam in iudicio, quàm extra. quoniam vasallus habet ius agendi & defendendi, excipiendi & replicandi. vt in capitulo si vasallus de suo. si de feudo. fuerit controuersia. & suprà, de controuersia inter vasallum & alium. capi. pri-
2 mo. † Sed quid vult dicere litera, dum dicit, vt adæquatio percurrat vsque ad xl. ann Respondeo, adæquatio exponitur id est ipsa diuisio, vel petitio diuisionis, per quam adæquantur habentes rē communem, quando diuidere volunt. vt instit. de offi. iudi. §. fami-
3 liæ. cum §. sequenti. & C. communi diuidundo. lege pe. † Illa ergo res dicitur propriè diuisibilis, cuius partes possunt adęquari. Item vult dicere litera, quòd iudicium communi diuidundo quod datur feudatario. vel contra feudatarium non finitur minori spatio xl. ann. quod est speciale in feudis. Nam in alijs præscribitur xxx. annis, nisi sit actio perpetua. in iudicio. vt C. de an. exce. lege j. secūdum Petrum de Ceru. Item nota huiusmodi diuisionis iudicem esse magistrum. vt hic, in verbo, per iudic. Et an iurisdictio possit diuidi, vide in Spec. de feu.

Item hæredes. Nota quòd hæres tenetur habere firmum factum defuncti. concordat s̄. qui suc. tene. capitu. primo. & ff. de iure do. l. si ego. §. j.

Item eadem lege Nota quòd inuestitus eadem lege & eodem iure debet rem habere, quomodo habebat inuestiens: quia qui adminiculo alterius vtitur, debet vti cum sua causa, suisque vitijs: vt ff de regulis iuris. l. quod ipsis. ff. de acquir. re. domi. l. traditio. de acquirēda possessione. l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acti. emp. l. in venditione. ff. de manumis. l. Caius.

1 *Possessio quando acquiritur per nuntium, an interueniat aliqua fictio.*

Item inuestitura. Nota hic quod possessio, & inuestitura potest transferri, & acquiri per se, & per nuntium. ¶ † Modò quęro quando per nuntium, vtrum interueniat hic fictio aliqua. Gullielmus dicit quòd sic. ff. de pactis. lege ab emptione Bartolus dicit contrarium per l. certè §. si procura. ff de precari. & facit extra de prebendis. cap. accedens. &c.

Idcirco pares. Nota hic rationem quare pares debēt interesse, quia non est suspicandum de paribus, quòd testificentur pretio, precibus, odio, vel amore: & ideo nec de hoc eos interrogandos puto nec in iuramento eorum hoc esse de necessitate exprimendum.

1 *Res non efficitur dubia per negationem.*
2 *Instrumentum producit duas præsumptiones.*
3 *Testes si dicunt in iudicio se esse pares, an probant.*

Si instrumentum. Nota hic quòd si instrumentum feudi dicatur falsum, nō fit accerrima indagatio, sed defertur iuramentum vasallo. quod intelligo, nisi instrumentum sit apertè suspectum: vt C. de proba. l. iubemus. † Dicit Pe. de Cer. φ primo casu examinabuntur testes instrumē ti si viuunt. Si autem non viuunt, & dominus negat instrumentū verum, per quam negationem fit res dubia, propter authoritatem negantis, quod vasallus debebit iurare cum legitimis sacramentalibus. † Illud autem certum est de iure communi, quòd in instrumento publico duæ oriuntur præsumptiones, scilicet, quòd sit verum, & quòd sit solenne: imò possumus dicere quod duæ oriuntur probationes: vt C. de proba. l. cum precibus. & no. ff. de pact. l. iurisgentium. §. quod fere. ¶ Quæro igitur si in instrumento feudi continentur duo testes, quos tabellio asserit esse pares an credatur instrumento? & videtur φ non, quia super ista parilitate non conficitur instrumentum, sed sunt verba enuntiatiua. Sed contrarium puto a per not. in l j. C. de fide instrumentorum. & iur. hastæ fis. libro decimo. Si autem in instrumento non fiat mentio, quod sint pares non præsumam eos esse pares: quia non constat per instrumentum de ista extrinseca qualitate. vt ff. de publicia. l. quæ cunque. § finali ¶ † Sed pone quòd ipsimet testes in iudicio dicāt se esse pares, quilibet, videlicet de seipso: nunquid probant istam parilitatem. Et videtur quòd non: quia sunt testes singulares, iuxta nota. in capitulo bonæ memoriæ Maguntino. extra. de elec. per Ber. Item si testificentur coniunctim de se & de alio, quòd ad illum non erit nisi vnus testis. Sed cōtrarium videtur, scilicet quod vnus testis suffragaretur alteri, & alter alteri super ista adminiculatiua qualitate probanda. ad quod facit quod nota. secunda quæstione sexta. quærendum. vbi omnino vide. Quot autem modis & per quot differentias appareant testium singularitates. plenissimè & vltra omnes alios scribentes notaui C. de testa l. testium. vbi omnino vide si placet.

ADDITIO.

Puto. Et sic Bal. tenet gl. in lege prima. Tu vide Ang. in l. qui in aliena. §. inter dum. ff. de acquir. hær. Bald. in l. non aliter. ff. de adopt. & in l. secunda. ff. si ex noxa. causa agatur. & quod notatur in l. sciendum. ff. de verborum obligationibus. Bal. in l. iurisiuran. C. de testi. si reperitur talis testis iuratus an præsumatur. vide quod no. in l. actor. ff. rem ratam habe. Baldus in l. prima. C. de ma. vindi. vide Ang. in l. pupillus. ff. qui. mod. pig. taci. contra. vbi dicit si in instrumento dicitur de alienatione præsumitur interuenisse decretum. gl. est not. in dicta lege prima. & l. sicut. §. non videtur. ff. quibus mo. pig. vel hypo. solui. dicit quod si in instrumento dicatur, testis iuratus, præsumitur interuenisse iuramentum. gl. est aurea secundum eum in dicta l. prima. & vide Bart. qui videtur tenere illam glo. in authen. si quis in aliquo. C. de eden. Saly. in d. auth. si quis in aliquo. & dominus Abbas & alij in capi. alterius. de testi. Lud. Ro. & alij in l. sciendum de verborum obligationibus. vide do. Abba. consi. cxxviij. vbi allegat gl. dictæ legis primæ. Bald. in c. iurauit. aliàs in ca. post cessionem. de proba. & Bald. in capi. sicut. de re iudi. & vide ibi Abbatem. Andre. Barba.

Pares curiæ qualiter habent iurisdictionem.
Testis qui dicit se nescire, cogitur ueritatem dicere.

Notandum. Not. quod quando est controuersia inter dominum & vasallum, pares coguntur testificari: quæ compulsio fiet per dominum & illos pares qui de causa cognoscunt. † Vnde not. quòd pares habent iurisdictionem super pares, & quòd iudices habent iurisdictionem super testes. † Itē no. quòd ille qui dicit se nescire, tamen cogitur veritatem dicere. ergo valet eius testimonium: alioquin frustra cogeretur. hoc tamen tenet Iaco. de Arc. C. de iuramen. calum. l ij. §. quod obseruari. & dicit, φ testis qui heri dixit non credo, potest hodie dicere credo: & qui dixit heri nescio, potest hodie scire: quia possibili veritate in esse posita, nulla necessariò sequitur falsitas. a Et ista quæstio fuit de facto hoc anno in ciuitate Astensi. & alibi in hoc opere tetigi. b & iste ver. sumptus est ex tex. suprà. quid sit inuesti. §. primo. & si de inuesti inter dominum, & vasal. lis oriatur. cap. j. circa princ. dic vt ibi dixi. & in l. presbyteri. C. de episco. & cleri.

ADDITIONES.

a Falsitas. Et ibi Cy. in xij. q. & per Bar. in l. qui bona. §. si quis simpliciter. ff. de dam. infe. quod limita antequam loquatur cum parte. vt supra dixi de controuersia inuestitu. c. j. ibi extra nota.
b Tetigi. Vide eundem in cap. j. §. si enim domino. in titulo quid sit inuestitu. & ibi notaui. Andre. Barba.

Dominus, & uasallus qualiter debent iurare super facto proprio.
Conscientia hæredis est diuersa à conscientia defuncti.

Cum datur domino. † No. quòd quando dominus datur iuramentum super facto proprio debet iurare se inuestituram non fecisse. Hæredi autem sufficit si iuret se inuestire. In facto enim proprio ignorantiam non potest prætendere, sed in alieno sic, etiam si est filius. a vt l. vlti. a ff. pro suo. & l. eius qui in prouinciam. si certum petatur. *Defensio* i. sacramentum, subaudi quod est in duobus casibus, scilicet, quod vasallus est in possessione, & possedit minus anno. vel quando dominus possidet, sed vasallus actor affert pro se solam præsumptionē. vt suprà. de conten. inter dominum, & vas. de inuesti. feu. c. j. circa prin. & suprà. in tit. si de inuest. inter dominum & vasal. lis or. c. j. circa prin. & suprà de consue rec. feu. c. ij. §. si. ibi nō fecisse. & sic iurat de veritate cum iuret de facto suo. vt suprà, de consue. rec. feu. c. ij. §. j. & ff. rerum amo. l. Marcellus. & vide qd not. Bar. ff. de fur. l. inter omnes. §. rectè. & l. res. C. de crimine expi. hær. *Nescire*. Alius text. dicit, se non credere, & sic iurat de credulitate, cum iurat de facto alieno. vt suprà, de consuet. rec. feu. c. ij. §. & iurabit. Sed aliud econtrario in vasallo: quia semper iurat præcise sine mentione conscientiæ de facto alieno: vt eo. tit. c. ij. in quo iuramento debet nominare inuestitorem, & dicere titulum suæ possessionis per authorem suum, sicut dicit Placen. in l. cogi. C. de peti. hæred. ibi notauit quòd conuentus petitione hęreditatis cogitur dicere titulum per proximum, vel aliquem cognatum. i. debet allegare authorem suum Et quod dixi proximum cognatum, loquitur exemplificatiuè: quia ab intestato quis habet cām à proximo cognato. No. ergo qd vasallus, siue agat, siue cōueniat debet dicere titulū per authorem suum, id est debet nominare inuestitorē suum. vt C. de proba. l. siue possidetis. & quod not. in capitulo primo de re. iur. libro sexto. ¶ Deinde not. quod sacramentum defuncti diuersum est à sacramento hæredis. & ideo diuerso modo
2 iurant. † Item not. quod conscientia hæredis est diuersa à conscientia defuncti. cum enim anima sit forma indiuidua, impossibile est in duobus corporibus eandem animam esse. Sed accidentia ani-
3 mæ possunt esse communia & possunt è contra non esse. † Et iō scientia patris, non est scientia filij, nec ignorantia patris est ignorantia filij. Contractus tamen patris, esse dicitur contractus filij: si filius est hęres. & idem titulus in vtroque. vt not. ff. de acquirenda
b possessione. lege prima. §. veteres. b Aæternū illū & ineffabilem filium semper excipio, qui nouit omnia quæ sunt patris. de consue. dist. vi. c. saluator.

ADDITIONES.

a Cer. pe. & Barto. tetigit. in l. cum hæres. de li. le. & dixi suprà, si de inuest. inter do. & vasallum lis oria. ca. si.
b Veteres. & ideo si committitur aliquid conscientiæ alicuius non potest alium substituere. glos. est singularis. ff. de arbi. in l. sicuti. & l. & in epistola. C. de fideicom. quod not. pro executoribus testamentorum, quorum conscientiæ committitur. l. nulli. in ver. conscientiæ. C. de epis. & cleri.

Commentariorum Baldi I C. clarissimi ad vsus feudorum, finis.

Commentariolum eiusdem Baldi super pace Constantiæ.

1 *Imperator est ordinarius omnium legatus, siue proconsul.*
2 *Stylus de quo in principio tituli, de pace constantiæ quare non seruatur in literis apostolicis.*

In nomine sanctę & indiuiduę trinitatis. Imperator Federicus pacem suam laudabilem summæ attribuit trinitati, vt fecit aliàs Iustinianus Imperator. C. de officio præfecti prætor. Africæ. l. in nomine. & in authentica de quęstore. in prin. & in auth. de armis. in princ. ex quo sequitur bonum principium, melius medium, & finis Deo acceptabilis. & in authentica, quomo
1 do oporteat episcopos. in prin. coll. prima. † Non ergo tanquam ipse, sed tanquam Deus videtur facere. vt ff. de acquir. pos. l. quod meo Et non sua vice, sed delegantis, scilicet, Dei, cuius vice fungitur: nam princeps est ordinarius omnium, & legatus, siue proconsul. Dei. vt ff. de offic. eius cui manda. est iurisdictio. l. j. & in fin. in auth. de fide instru. §. quia ergo imperium. collatio. vj. secundum Accur. ita eleganter not. in authenti. de hære. & fal. in rubri. col. j.
2 † Sed quare iste stylus non seruatur in literis apostolicis? Respon. quia hoc facit stylus literarum Papalium, vbi non fit alia expressio. vt not. in capi. Abbate. in fi. de re iu. libro sexto. in nouella. Adde quod consuetudo formalis debet seruari, aliàs instrumentum non valet: vt not. in auth. vt præponatur nomen Imperatoris. §. nos enim. in gl. puta &c.

1 *Imperator debet esse clemens & mansuetus.*
2 *Pecunia est extorquenda à barbaris subtili ingenio.*
3 *Deportatus nullo tempore pręscribit.*
4 *Dispensatio quid sit.*

5 Receptus

5 *Receptus quis dicatur ad plenitudinum gratiæ.*
6 *Sigillum principis an ſit neceſſarium in lege facienda.*
7 *Sigillum habet uim conſenſus.*
8 *Imperium non moritur.*
9 *Ciuitas ſi ſit damnata ad aratrum, an eius caſtra damnata dicantur.*
10 *Ciuitate damnata an eius priuilegia amittantur.*
11 *Ciuitas quæ quondam fuit, ſed tempore quo priuilegia Lombardiæ ciuitatibus fuerunt conceßa, erat caſtrum, ſi poſteà fuit reædificata, an aſſumat talia priuilegia.*
12 *Ciuitas ſi ſit ſubmerſa in mari, & Papa ignorans ibi creauit Epiſcopum, an ſaltem erit Epiſcopus diœceſis.*
13 *Ciuitas durans in aduentitijs ciuibus, non naturalibus, an dicatur eadem ciuitas.*
14 *Antiquitas ſeruanda eſt in aquis, & molendinis, pontibus, & paſcuis.*
15 *Eccleſiæ an teneantur ad munitiones ciuitatum.*
16 *Quid de collectis, quæ pro alijs neceßitatibus imponuntur.*
17 *Collecta eſt munus merè patrimoniale.*
18 *Iudices ciuitatum Lombardiæ an habeant iuriſdictionem in ciuilibus, & in criminalibus ante conſtitutionem pacis Conſtantię.*
19 *Condemnati à poteſtatibus terrarum an efficiantur ſerui pœnę.*
20 *Bona condemnati ad furcas an ſint tacitè confiſcata.*
21 *Princeps ſi conceßit ciuitati ut poßit facere ſtatuta, an poßit reuocare.*
22 *Statutum iniquum, an teneat.*
23 *Sententia lata contra conſuetudinem an teneat.*
24 *Volumus, hoc uerbum quid ſignificet.*
25 *Conceſſa alicui ſi dubitetur quę ſint, debent eligi boni uiri arbitrio.*
26 *Princeps ſi controuerſiam cum ſubditis habeat, debent eligi arbitri.*
27 *Iudex non facit litem ſuam ſi arbitri ab eo electi malè iudicauerint.*
28 *Audiri non debet quis contra id quod facit princeps ex certa scientia.*
29 *Statutum ſi dicat, talis non audiatur, an ualeat ſententia pro eo lata.*

Imperialis clementiæ manſueta ſerenitas.

1 † Not. ꝙ Imperator debet eſſe clemens, & manſuetus: vt hic & C. de offi. comit. rerũ priua. l. vltima. quæ quidẽ mãſuetudo ex humanitate deſcendit: & meritò principi ineſt cum nihil tam peculiare ſit imperialis magiſtratus, quã humanitas. vt C. de donationi. inter virũ, & vxorẽ. l. fi. in fine & C. de teſtamẽtis. l. fi. ibi ad humanitatẽ, Dei reſpiciẽtes. Sic & princeps ſerenus inſcribitur ſeu deuotus. C. de officio magi. offi. l. ſcholariũ. Itẽ magnanimus & benignus. l. j. C. de theſaur. lib. x. ¶ *Eam ſemper in ſubditis.* Nota hic quòd Imperator pacem, clemẽtiã, & manſuetudinem & diſpenſationem, fauores, & gratias ſolũ ſubditis ſuis & deuotis pollicetur, non his quos vt hoſtes & Barbaros iure proſequitur, quos potius cõuenit ſeuerè ponire: & per hoc Imperator iuſtitiæ terminos nõ excedit: ſed potius iuſtitia mediante procedit. vt ſ. hic finitur lex, deinde con-
2 ſuetudines regni incipiũt. c. domino guerrã. coll. x. † Ideoque ſubtili ingenio eſt ab eis, velut à Barbaris pecunia extorquẽda. vt egeſtate laborent. C. ad legem Iuliam maieſtatis. l. quiſquis, & l. domini prædiorum. C. de agricolis & cenſi. libro vndecimo. ff. depo. l. bona fides. ff. de re militari. l. omnes. §. à Barbaris. Nimirum agitur ſi contra rebelles ferocitas exercetur, cum peccent eo quòd contra dominum ſuum bella exerceant. C. de commercijs & mer. l. ij. C. locat. l. fina. octaua diſtinctione. quo iure. præſertim ſi Papa procedit contra hæreticos, qui non poſſunt præſcribere contra cõfiſcationẽ bonorũ. vt no. c. j. de præſcriptionibus. li. ſexto. in nouella. & eſt expreſſum. C. de apoſtatis. l. apoſtatarum. hoſtes fidei uon protegi, ſed exterminari oportet. vt C. de ſumma trini. l. nullos hæ-
3 reticos. etiam † Deportatus nunquam vllo tempore præſcribit: quia à iure ciuili eſt penitus alienus. ff. de legatis 3. l. j. §. hi quibus. quia deportatus pro mortuo habetur. vt ff de contratabu. l. j. & not. in l. j. C. de hæredibus inſtituen. & ff. de liberis, & poſthumis. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. & fortè ciuiliter poſſidere non poteſt. &
4 ſic tali exilio incepta uſuca. interrumpetur ¶ *Dispensationem.* † Nota ꝙ diſpenſatio dicitur ſanitatis. & exceſſũ mitigatio, vel remiſſio. facit extrà de iudicijs. c. at ſi clerici. iura tamen ciuilia rarò diſpenſationes permittunt: quia nõ debent indulgentia crimina ſubleuari. vt C. de coharta. l. ſi apparitor. lib. xij. & contra rebelles, & proditores nunquam mitè agendum eſt, ſed debent ipſi temeritatis ſuæ conatibus opprimi. vt C. de deſertorib. & occultatoribus eorum. l. prima. & ſecũda. libro duodecimo. & C. de delatoribus. l. fin. libro decimo. Item hoc ipſo quod quis parcit malo, intelligitur nocere bono. in authentica de mandatis principum. § homicidia. colla. tertia. & eis ſolus princeps ſecuritatem dare poteſt niſi ex cauſa iure expreſſa. eodem titu. §. ſed neque hoc. & not. ff. de publicis iudic. l. is qui reus ¶ *Delicta.* id eſt delinquentes. ſic C. de teſtamentis l. iubemus in princ. occurrit dicere illud vulgare, cum filius facit offenſam patri, & pater verberibus cum caſtigat. dicit enim pater filio, non verbero te, ſed fatuitatem tuam. vt C. de emẽda. propinquo. l. prima. ſecundum Odoffre. & alibi non punio ego
a te, ſed mores tui accuſant & puniunt te. l. palam. a de ritu nuptiarũ. ff. de probationibus. l. cum probatio. per Accur. *Affectibus.* Nota imperatorem pietate moueri ad aliquid cõcedendum. vt & aliàs. C. de officio proconſulis, & lega l. ſecunda. ibi dum dicit, cuius allegationes humanæ pium principem commouerunt. vt C. de apoſta. l. hi q ſanctã. ¶ *Debitam fidem.* Nota quòd omnes tenemur principi; quia vt Deus eſt princeps in cœlis: ſic imperatorem vicarium ſuum, & dominatorem in fide, ac veritate & iuſtitia conſtituit in terris. vt C. de veteri iure enucleando. l. ſecundę. §. ſi quid igitur. & in authenti. de conſulibus. in fine. Præterea diuina pagina dicit, omnis anima ſubdita ſi principi, & ducibus ab eo miſsis. vt extrà de cenſi. c. omnis anima. *Deuotionis.* Nota quod ſubditi debent eſſe deuoti. C. de vecti. & commiſ. l. à legatis gentium. & ſuprà quibus cauſis feudũ amit. c. Obertus. §. j. *Vniuerſitas fidelium imperij.* Nota de iſta magna vniuerſitate, quæ omnes fideles imperij in ſe complectitur tam præſentis ætatis, quàm ſucceſſiuę poſteritatis. hinc intelligitur quod lex ſemper loqtur. vt C. de hæreti. l. Arriani. ¶ *Innatæ pietatis.* Nota, quod pietas decet principem per quam ſolã Dei ſeruatur imitatio. vt C. de nupt. l. imperialis. *Eos & ſocietatem.* id eſt ligam, ſiue cõfœderationem, tam factam, quàm fiendam inter eoſdem, vt infra eo. §. item ſocietatem. In hac autẽ ſocietate non cõtinetur Ferraria, quia non fuit in concordia cum Lombardis ſecundum Oldra. *In plenitudinẽ gratiæ noſtrę recepimus.*
5 † Nota b quod ille intelligitur receptus ad plenitudinem gratiæ,
b cui remittuntur culpæ, & recipitur ad fauores. *Ad indignationem prouocaret.* Not. quod iniuriæ principes, & dominos prouocant ad indignationem. facit ff. de manumiſſ. teſta. l. teſtamento centurio. Item not. quòd inter offendentẽ & offenſum præſumitur animi indignatio, & eſt præſumptio naturæ vulneratę, propter offenſam. ff. de arbitris. l. licet ff. de adimen. lega. l. iij. in fine. C. familiæ erciſcundæ. in ipſius. Et per Innocẽ. extrà de ſenten. & re iudicat. capitulo cum I. & A. quòd aliqui præſumuntur inimici, ſi ſubeſt cã, licet reuera non ſit. & ẽt ſi ignorant iniuriã ſibi factã vt lege prima. ff. de his quibus vt indignis. per Barto. *Credimus recepturos.* Nota qđ qñ princeps indulget beneficia, ſperat recipe grata ſeruitia, aliàs non facturus. & ideo non mirum ſi ingrati perdunt gratias, nam oppoſitum diſſoluit propoſitum. *Sigillo communi.* Dicit
6 Odof. ꝙ in lege facienda, non eſt opus ſigillo principis. † Adde dicunt doctores, quod contractus probatur per ſigilla, vbi deficit tabellio: vt not. in capitulo ſecundo. de foro competenti. in nouella. libro ſexto facit. C. qui teſta. fa. poſ. l. hac conſultiſſima. §. fina.
7 C. de teſta. l. ſi vnus. Item † ſigillum habet vim conſenſus, & confirmationis: vt not. C. de re. eccle. non alie. l. ſecunda. per Acc. de fideiuſ. l. Lucius. C de teſta. mili. l. tribunus §. viti. *Sine literis* tamen mutus & incertus teſtis eſt ſigillum & ideo per ſolius ſigilli præſentationem non probatur commiſſio, præſertim ſpecialis. vt nota. in capitulo quamuis. de pac. libro ſexto. in nouella. quia ſigillum eſt res inanimata. & vide quod nota. de his quæ fiunt à prælat. ſine conſenſu capituli. capitulo quanto. in nouella. Sed aliud eſt ſigillũ alterius fidei cõmittere, aliud in chartis imponere. Et de inſtrumẽto ſigillum habente, vel non, not. in capitulo, inter dilectos. de fide inſtrumento. per Inn. qui dicit quod tutius eſt, quod notarius ſe inſcribat, quàm quod ſolum ſigillum apponat: quia periculum eſt qđ ſigillum deſtruatur. *Nos Romanorum.* Hic dicit imperator, quòd vult iſtam pacem eſſe perpetuam, id eſt quandiu fides ſeruetur. vt ff. loca. l. quæro. §. inter locatorẽ. inſti. eodẽ §. adeo. *Imperpe-*
8 *tuum.* † per præſentem mundi ætatem & futuram: id eſt ſine præfinitione temporis: quia imperator facit hanc pacem nomine ſedis, non nomine proprio tantum: & imperium non moritur vt ff. de legatis ſecũdo. l. quod principi & in auth. quomodo oportet epiſ. in fine. & not. per Cy. C. qui te. fa. poſſ. l. ſi quis imperatorem & in capitulo, ſi gratioſæ. de reſcri. lib. vj. & hoc ex parte imperij. Sed ex parte ciuitatum exponitur, imperpetuum, id eſt,

ADDITIONES.

a Palam. Vide optimum text. in l. imperator. ff. de iure fiſc. And. Barba.
b Nota. Vide text. in l. j. §. fin. ff. de quæſt. quando dicitur quod princeps facit gratiam, an videtur reſtituere, an indulgere. Bar. ibi dicit quòd reſtituere, & idem dicit in l. fi. de ſenten. paſ. vide eundem in l. fin. C. eod. ſed contrarium videtur hic tenere Bald. dum dicit, ad plenam gratiam, ergo ſecus ſi ſimpliciter ad gratiam recepit. & contra Bar. tenet Cyn. in d. l. fi. C. de ſenten. paſ. & ſequitur ibi Sal. & pridie conſului contra Bart. & uide Bald. in l. j. §. item ſacramenta. de pa. iur. fir. quod quando quis facit id ad quod tenetur ratione naturali, dicitur facere gratiam: tu pondera quia imo ibi non fuit gratiam, imo debitum. uide de gratia do. Car. & ibi in rubrica dixi in c. j. de cõmoda. vide text. in l. Paulus. §. Paulus. ff. de fidei. lib. vbi verbum, gratia, importat libertatem. & ibi Ang. dicit, quòd ſi princeps facit gratiam ciuitati pro ſuis meritis, quod uidetur eam facere exemptam. vide capit. nonnulli de reſcrip. vbi dicitur fieri gratia, quando conceditur reſcriptum ad lites. uide tex. in c. eam te de reſcrip. in uerbo, gratia Ieſu Chriſte. & quæ ibi dixi. & uide text. in c. ſedes. de reſcript. ubi apparet gratiã ad lites. uide ibi gl. reſcrip. quia ſigillum eſt res uide remiſsiones quas dedi in l. ſecunda. præallega. ad Bal. And. Barbar.

est, vsque ad vitam ciuitatis. nam ciuitas mori potest si authoritate superioris damnetur ad aratrũ, vt no. Inn. extra de noui ope. nũcia capitulo, cum ex iniũcto. Item si pereat alluuione, vel casmate, vt ff. qui. mo. vsusfructus amit. si ciuitati. & ff. de legatis primo cum res §. fin. & quod not. in capitulo non potest. de præben. libro sexto in nouel. Itẽ si fuerit posita ciuitas in banno æternali Imperatoris, vel in banno domini Papæ secundum Hugo. & Odofr. Nam cum perdat ea quæ sunt iuris ciuilis, æquiparatur deportato: qui nimo ei qui condemnatus est ad vltimum supplicium, qui efficitur seruus pœnæ, & sententiam statim trahit secum ad executionem intellectualem vt ff. de pœnis. l. qui vltimo. & nota. in l. vlti-
9 ma. C. si à non compe. iud. ¶ † Sed hic dubitatur an damnata ciuitate ad aratrum intelligantur eius castra damnata, & dicendum est quod non: iuxta nota. in capitulo fœlicis. extra de pœnis. in no-
a uella. a & in capitulo, si ciuitas. de sen. excom. lib. sexto. Item destruitur ciuitas, si homines inde eo proposito discedant ne eò amplius reuertantur vt ff. de colle. illi. l. pe. j. responso. & arg. ff. de legat. tertio. l. pater. §. Tusculanus, Item si incendio adusta sit, vel aliquo casu in totum corruerit, sine spe reparationis. argumentum. ff. de noui operis nunciatione. lege prima. §. si quis ædificium. & ff. de iti. actùque priuat. l. tertia. §. reficere. ff. de verborum obligationibus. lege inter stipulantem. §. sacram. ff. de solutionibus. l. qui res. §. aream. sed si cum spe reparationis durat ciuitas habitu, sed non actu. argumen. eorum quæ nota. ff. quod cuiusque vni. nomine. l. sicut. §. fi. & ff. de pigno. lege Paulus. §. domo. & in capitulo
10 plerisque. extra de elec. in cle. † His itaque casibus priuilegia aut delentur, aut in sponso retinentur. Nam si est perpetuò desolata ciuitas, priuilegia eius remouentur; quia sublata persona, & re cuius tributum est beneficium, deletur priuilegium eius, argumen. legis, postquam. in princip. vt leg. nomi. caueat. ff. de conditionibus & demonstrationibus. lege intercidit de iure codi. lege, quidam. At verò si spes est reparationis, beneficium non deletur: & si de facto non excitaret ad actum suum. vt nota ff. de verborum obl. lege secunda. & l. inter stipulantem. §. sacram. Nam sæpè priuilegium suspenditur, & non annihilatur. vt not. in capitu. j de cleric. coniuga. lib. vj. in nouel. Quid ergo si huiusmodi ciuitas ita diruta reædificetur, an his priuilegijs quibus prius potiebatur modò potietur. argument. quòd non, quasi sit alia ciuitas: & non ea quæ prius erat. argument. ff. de vsufru. l. qui vsumfru. & habes argument. ff. quibus modis vsusfru. amit. quid tamen. §. penul. Sed ego contra puto secundum Odof. quia alias propter vtilitatem censetur idem quòd non est idem. ff. de seruit. rustico. prædio. l. seruitutes §. si sublatum. & nemo dubiter hanc publicam esse vtilitatem, si talis ciuitas pacificè his priuilegijs potiatur, cum pax sit vtilitas publica. vt ff. pactis. l. conuentionum, & hic est quidam fauor: non potiri verò est quoddam odium, & fauore sunt ampliandi, & odia sunt restringẽda argu. supra eodem titulo, in principio. ibi causam magis studeat &c. & ff. de lib. & posth. l. cum quidam. & hæc vera sunt, si idem populus non tamen tunc damna-
11 tus à principe ciuitatem reædificet. ¶ † Quid autem si quondam ciuitas, quæ temptore huius pacis, pro ciuitate non habebatur, sed pro loco, villa, vel castro reædificetur, & ciuitas fiat, an huiusmodi priuilegijs potietur? Respondeo non tanquam ciuitas, sed tanquã castrum eius ciuitatis, sub qua erat cum de ea tanquam de ciuitate mentio facta nõ fuerit, & ideò omissa intelligatur. ff. solu. matri. l. si cum dotem. & in c. literas. de rescrip. in clemen. Idem crederem si de nouo in territorio alicuius istarum ciuitatem ciuitas aliqua instrueretur. quia nouum corpus, & noua vniuersitas est, & est similis posthumo præterito. vt C. de reuocan. dona. l. si vnquam. & casui improuiso. vt ff. de testa. mili. l. militis codicil. §. miles & rei quæ nunc primum apparet in rerum natura. vt ff. de contrahen. emptio. l. rutilia. & in l. lege. & in c. vlti. de rescrip. in gloss. Sed videtur
12 contra ff. si ser. ven. l. fi. sed ibi fuit facta mentio de futuris. ¶ † Pone quædam ciuitas submersa est in mari. Papa hoc ignorans fecit quẽdam Episcopum illius ciuitatis quæritur an erit Episcopus saltem ratione diœcesis? & videtur quòd non arg. extrà de rescrip. ca. Rodulfus. & quia illa diœcesis est acephala, quia caput non habet. ar. ff. de leg iij l. j. §. hi quibus. Item quia non videtur Episcopus esse posse sine ciuitate. ut not. in decre. xcix. dist. prouinciæ. Nam etiã sine præside proprio põt esse ciuitas, nõ tamẽ sine episcopo, quo casu Episcopus erit dñs non solum spiritualis, sed etiã tẽporalis. vt in aut. vt dif iud. §. j. Contrarium credo: quia si non valet in totum, debet valere pro ea parte, pro qua valere potest: argum ff. de serui. l. si tam angusti. porro quandoque pars ponitur pro toto. vt ff. de
13 leg. iij. l. vxori suæ. ¶ † Quæro nunquid ciuitas durans in nouis ciuibus, non naturalibus, sed aduentitijs dicatur eadem ciuitas? Respondeo, sic: nam hoc est simile in capitibus surrogatis in loco mortuorum ff. de lega. j l. grege. & l. si grege. & patriæ priuilegiũ videtur ipsis ciuibus esse concessum. vt C. de test. l. si non speciali & de fo. compet. dilecti. Item quia quod vniuersale est, non potest morte perire, sicut homo in genere non moritur. ut ff. ad leg. Fal. l. in ratione. §. incertæ. Item lex dicit, ciuitas nostra populosa est quæ meritò etiam aduenas comprehendit. vt in authen. de quæstore. post princi Nam ciuitas vice personæ fungitur, cum talis est vniuersitas, quæ vice vnius personæ fungatur, omnia tran-
14 seunt cũ ipsa: ut ff. de fideius. l mortuo. ¶ † Quæro quid si ex pluribus castris vnius ciuitatis, puta Bononiæ fiat vna congregatio, quæ velit se surgere nomine ciuitatis. Respon. hoc non potest fieri sine consensu superioris, id est rectoris illius ciuitatis, in cuius territorio ædificetur. vt ff de col. illicitis l. j & argu. ff de rerum diuis. l. antepe. §. pe. secundum Odof. & C. de fundis limi. l. quæcũque castrorũ. libro vndecimo. & in authentica qui mo. nat. effi. sui. § si quis. igitur ex quolibet. *Vel habetis.* præsentes ergo & præteritas tantum hic consuetudines concedit Quid ergo de futuris? Respondeo illæ non conceduntur per constitutionem istã Odofre. argumentum. ff de leg. l. cum lex. & sic est argumentum quòd noua statuta non possunt fieri, sine scientia principis. argumentum à contrario sensu istius literæ. dic ut in l. omnes populi. per Doc. imo si pertinent ad bonum regimen, per ea quæ sequuntur standum est antiquitati. ¶ *Sicut ab antiquo.* argumentum quod antiquæ consue-
b tudines sunt seruandæ. b vnde dicit lex, ne quid contra longam consuetudinem fiat ad solicitudinem suam reuocabit præses prouinciæ. C. quæ sit longa consuetu l. j simile habes. C. de officio recto. prouin. l. nullum. C. de ser. & aqua de lege si manifeste & ff. de offic procons. l. si in aliam. ¶ Et not. hic expressum quòd prouinc. l. nullum. C. de seru. & aqua l. si manifestè. & ff. de in pascuis, pontibus, aquis & molendinis, ac etiam in ipsis commoditatibus aquarum standum est antiquitati. verbũ enim habuistis, & habetis signat retro subsistẽtiam iure cõsuetudinario, & quia illud erat amissum per rebellionem, hic recuperatur per gratiã, & reconciliationem C. de sen. pas. l fin. sicut si postliminio ciuitas reuersa esset ff. de iniusto testa. l. si quis filio. §. fi Et scias quod in præscribẽda cõsuetudine, non est necesse allegare titulum. vt not. in capitulo primo, de rescriptis. libro sexto in nouel. & facit ad cõsuetudinem obseruandam. C. de agri. & censi l. domini prædiorũ. libro vndecimo. & per Ioã. And. in c tertio. de consue. libro sexto. in nouella. Item not quòd interdum fit aquæ distributio, arbitrio boni viri. ff. de var & extraordi. cogni. l. de vsu. & not. in Specu. de causa poss. vbi vide. Imperator vult hic quòd aqua perpetua, & cursus eius & commoditas perpetuò non tollatur, nec alteretur. facit. C. de æquæductu. l. si diligenter. libro vndecimo. & loquitur tam de aqua publica, quàm de aqua quæ seruit commoditatibus priuatorum: vt hic in verbo, personæ. & est expressum. C. de æquæductu l. vsus aquæ. libr. vndecimo. & extrà de offic. deleg. cum olim. *Intus & extra.* Nota tam eandem quàm aliam esse posse consuetudinem intra ciuitatem, & extra, id est in rure & in comitatu. vt hic. C. de testamen. l. fi. *In priuilegio.* id est in consuetudine priuilegiata Consuetudo priuilegiat aliquem sicut principis priuilegium: nam consuetudo vice principis fungitur. de verborum significatione. capitulo, super quibusdam §. præterea, Et collige hic quòd sicut per rebellionem contra principem perduntur priuilegia, ita consuetudines priuilegiatæ, quod tene menti. ¶ *Munitioni. ciuitatum.* Licet enim Lombardis ciuitatem munire. vt hic, & in-
15 fra, eodem. §. ciuitates. Adde quòd non solum Lombardis, sed etiã alijs. C. de sacrosanctis ecclesijs l. ad instructionem. ¶ † Nunquid ergo ecclesiæ tenerentur ad talem munitionem conferre. Dic quòd aut fit ad ornatum, & non debent conferre. Aut fit ad necessitatem, & debent conferre quia est eadem ratio, quæ in via & pontibus nam refectionem itineris & pontium agnoscit ecclesia, propter communem reipublicæ necessitatem, in qua etiam ecclesiæ continentur. Idem & in gabella plaustrorum, quæ soluitur ad portam. quia illud soluitur, quia plaustra destruunt ciuitatem, & vias: oportet quod quotidie reficiantur viæ ex illa pecunia. & ideò sicut ad refectionem viæ tenentur, ita ad solutionem illius gabellæ
c ex qua reficitur via. Ad expensas ergo superuacuas, vel honoris causa sicut esset salicare c plateam, nõ tenentur ecclesiæ, sed ad alias necessarias expensas pontium, viarum, murorum tenentur secundum Iacob. de But. in dicta lege, ad instructionem. nisi fortè sint ecclesiæ mendicantium: quia nulla bona in ciuitate habent: sicut dicimus in simili, de capit. diminut. l. tutelas. §. si libertate. & ff. de vul & pupill. l. lex Cornel. Nam pauperes ad huiusmodi sumptus bursales conferre non tenentur: vt legitur & not. C. de annonis & tributis. l indictiones. libro decimo. & notatur xvj. quæstione

ADDITIONES.

a In nouella. Vide quod nota. in capitu. quanto. uel in capitul. sequenti. extra de consue. & l. an pacto. de serui. expor. & modernos in rubric. ff. solu. mat. Andr. Barba.

b Seruandæ. Vide capitu. j. ut lit. pend. in uerbo consueuistis. & cap. licet. de fo. compe. & de offi. ordi. c. duo simil. & c. dilecti. de præscrip. cap. ad audientiam. in uerbo, consueuit. de præscri. c. auaritiæ. de præben. in verbo, consueuistis. facit quod ibi dixit Baldus in rubr. de dilat. quòd si iudex non seruat consuetudinẽ ita possit appellari sicut si nõ seruaret ius cõe: allegat d. l. an ĩ totũ facit capi. fin. de proba. in verbo, consuetum facit cap. cum ecclesia. de cã poss. c. veniens. in verbo, consueuerunt. de testa. c. cum cle. de pac. Andr. Barba.

c Salicare. Vide Bald. in l. ad instructionem. de sacrosanct. eccle. Andr. Barbat.

ne prima. generaliter, quod ordinaria subire tenetur. vt extrà
de immu.eccl.minus & vigesimaquarta quæstione octaua, secun-
16 dum.¶ † Quid de collectis quæ pro alijs necessitatibus imponun-
tur? Dic quòd si possessio per ecclesiam acquisita, erat adscripta
dare pro solido & libra ad collectas, quia quandoque patrimonia-
lia munera possessionibus indicuntur; vt ff. de mune. & hono. l. re
scripto.§.vlti & l.munerum. § patrimoniorum.& tunc res illa est
onerata.& cum illo onere transit qua de re clericus ad quem per-
uenit, pro illa soluere tenetur ff.de actionibus empti.& vendi.lege,
alienatio.ff.de acqui.rerum domi.l.traditio. C. sine censu, vel reli.
l.omnes Nam pro talibus collectis bona sunt hypothecata. imo
sunt quodammodo supposita seruituti cuidam. & ideò ad quem
cunq; transeunt cum onere suo transeunt. vt ff. de act. empt.l. in
venditione.& hoc verum, si talis descriptio quę fit pro solido & li-
bra sit perpetua & certa. Secus si propter varietatem negotio-
rum imminentium immutetur.nam incertæ obligationi hypothe-
ca accedere non potest & ideò non videtur huiusmodi onus dura-
re post quam peruenit ad personam priuilegiatam. vt in ca. vno.
de iurep.in vj.& ita tenet Archi.in cap.j.de immu.eccle.libr. vj. &
idem ibi Ioan Andr.in nouella.& per Specu.in titu. de cle. coniu.
17 c.j.ver.ad hoc.¶ † Ex his apparet, quod collecta est munus me-
rè patrimoniale vt quando est perpetua certa, & ordinaria. quan-
doque est munus mixtum, vt quando non est ordinaria, sed secun-
dum emergentes casus imponitur personis pro rebus, quo casu
nō tenetur ecclesia: quia nō est subiecta Comitatibus, vel dominis
temporalibus sicut nō tenetur ad superindictum. vt C. de sac. san.
eccl.l placet, ad quæ etiā nō tenetur clericus ad titulum sui patri-
monij perpetuò ordinatus. vt nota. capitulo Episcopus. de præ-
bendis.per Ber. *In iurisdictione tam in criminalibus causis quam in pecu-
niarijs* Hic apertè apparet quod merum imperium & mixtum dici-
tur iurisdictio: cum dicat in criminalibus & pecuniarijs. sic. ff. de
offi.eius cui man est iurisdictio l.j.§.j.vt no.ff. de iurisdi. om. iud.l.
imperium. *Criminalibus* Sed an & sine hac permissione habeat iu-
18 risdictionem in criminalibus vidi sæpius quæri.Ioan.& Azo dicūt
quod sic: vt ff de officio præsidis.l.illicitas.§.qui vniuersas.ff. ex qui
bus causis maio.l.sed & si per prætorem.§.j.Alij dicunt solo princi
pi merum imperium competere.Nam populus ex l.Ortensia ei &
in eum omne imperium, & omnem iurisdictionem transtulit. vt
insti.de iure naturali.§.sed quod principi.& ff.de constit. princ. l. j.
in prin.ar.val.dum ff.de offi præfect.præto.l vnica.ibi, regimentis.
& ar.C.de vete.iure enucle.l.j §. sed hoc studiosum.Item dicit ex
pressè lex istius imperatoris, omnis iurisdictio, & omnis districtus
apud principem est: ut suprà quæ sint regalia.ca. omnis iurisdictio
Itē & solus priceps pt statuere generalem æquitatem. vt C.de legi.
& consti.princ.l.j.& ad hoc videtur facere diffinitio iurisdictionis.
est enim iurisdictio potestas de publico introducta cum necessita-
te iurisdictionis & æquitatis statuēdæ.ut no.do.Azo ī summa sua.
C.de iuris om.iudic.circa prin. Et nemo sani capitis dubitat me-
rum imperium iurisdictionem esse ut ff. de offic. eius cui manda.
est iurisdi.l.j in gloss ibi & ideò.& l.ij.in princ. Non obstant leges
in contrarium allegatæ: quia exercentur authoritate principis. vt
C.de leg.& consti.l.fi & suprà, quę sint regalia.capi.omnis iurisdi-
ctio.Illud tamen nemo est qui neget, magistratus municipales non
habere merum imperium. vt ff de iurisdictione omnium iudicum.
l.magistratibus.Sed certe ego puto Potestates, qui hodie eligun-
tur, esse municipales magistratus: ut C.de magi.muni.l.j.vel defen
sores ciuitatum.ut in aut.de defen. ciui. §. nos igitur. col. iij. qui
non habent merum imperiū.ut C de defen.ciui.l.defensores. l. ita.
& l.defensores ciuitatis oblatos reos. & in authent. iusiurandum.
quod præstatur ab his, qui admini.susci.§.ęquus.colla.ij. & sic non
habebant ante hanc pacem iurisdictionem in criminalibus, sed
hodie conceditur eis.Prętereà si & sine hac concessione haberent,
ad quid ergo in modum priuilegij hoc eis concederetur, cum fru-
stra precibus impetrētur quod iure cōmmuni conceditur: vt C. de
thesau l.vna.libro.x.Odoff.idem tenet Specu. dicens quòd pote-
states terrarum non habent merum imperium: & ideo nedum ad
vltimum supplicium nequeunt condemnare, sed nec forbannire
valent.& nimirum, quia non reperitur hoc esse concessum specia-
liter: huiusmodi enim iurisdictiones nominatim lege, vel Senatus-
consulto vel constitutione principum constituuntur vt ff. de of-
ficio eius cui manda.est iurisdict.l.j. vnde cum magistratibus mu-
nicipalibus non videatur hoc attributum, tacitè videtur denegatū;
vt C.de senten.& interlocu.omnium iudic l.nulli Prętereà merum
imperium competit in prouincia soli pręsidi prouinciæ. vt ff. de
offi.psi l.pręses. & l.illicitas §.qui vniuersas.Sed potest dici secun-
dum Accur quòd hoc iure cauetur, sed consuetudine non habe-
tur in ciuitatibus quę populariter reguntur. Nam potestas eligi-
tur ab eis, & de consuetudine inuestitur, & alium pręsidem non ha-
bent, vnde merum & mixtum imperium, & omnimoda iurisdictio
apud eum est; quia loco præsidis habet respectu illius ciuitatis. vt
not.in authen de defen.ciui.§.nulla in glo.quę incipit, scilicet ma-
iori in fi.& C de pręscript.lon tempo.l.fin.Idem in castris, seu ter-
ris, quę alterius iurisdictioni non subsunt, sicut in insulis multa
sunt.facit quod not.in c.j de re iudi.lib.vj in nouel. C. de testi. l. fi.
19 ¶ † An ergo damnati ad mortem à talibus potestatibus terrarū
efficiantur serui poenę? Respondeo sic.si ponatur eos habere me-
rum imperium, adeo vt nec possint eis reseruare testamenti fa-
ctionem etiam causa cognita: quia testamenti factio publici iuris
est & in seruum non cadit.vt not.C.de testa. milita. l. & militibus
nostris.etiam si faciant testamentum ad pias causas, bene tamen
potest se obligare inter viuos, antequam sit condemnatus ad resti-
tutionem malè ablatorum: vt not.in capi. quanquam. de vsur. in
sexto.in nouel.Post sententiam vero si bona sint confiscata, nihil
statuere potest argu.in l.si partem.§.fina.ff.quemadmodum serui.
amit.& ff.de noua l.quoties §.fina.Hic enim nulla bona in ciuita-
te reliquit. vt ff. de vulga. substitu. l. lex Cornelia. & ff. de his quę
pro non scrip.ha.l.si is.qui in metallum.& ff de capi.dimi.l tutelas.
20 & l si libertatem in fi.ibi, nudus exulat. ¶ † Sed hic dubitatur an si
quis pro furto, vel alio priuato delicto condemnatus sit ad
furcas, nunquid bona sint tacitè confiscata? & gloss. sentit quòd
non, in l. secunda. C. quemadmodum testamenta aper. Item & si
poena sit furcarum tamen crimen est priuatum. vt not. ff.de condi
ctio.ob causam.l.si seruus tuus. ff. de his qui not. infa. l. ictus fu-
stium.per Barto.vide in authen. bona damnatorum. C. de bonis
damna, esse eius intellectum &c.de quo crimine & alijs, an possit
inquiri: nota in cap.fœlicis de poenis.in nouella.libro.vj.& melius
& latius in l ij.§.si publico.ff.de adulterijs. & per me. C. de proba-
21 tio l.iubemus ¶ † Deinde quęro, pone quòd princeps concessit
ciuitati facere statuta, virtute cuius concessionis ciuitas fecit statu-
ta sua, quæro nunquid poterit reuocare? & videtur quòd non:
a [a] quia intelligeretur de primo actu. vt ff.de verbo. signifi. l. boues.
§ hoc sermone. contrarium est verum. argumen. C.de testa. l. om-
nium.& quod not.in c.non potest.de pręben libr.vj in nouella. Ex
his apparet quòd statuta potius accedunt vltimę voluntati, quàm
b contractui.de hoc not.[b] in c. cunctis. de concess. pręben. in sex
to.& Innoc.ff.de leg sed & posteriores. Et not.per Petr.& Cyn.
22 C.commun.de lega.l.final. §. primo.¶ † Quæro vtrum statutum
iniquum teneat? Respondeo si: si sit solenniter factum, donec cor
rigatur per superiorem secus si sit impossibile. vt not.in cap.fin.de
appel lib.vj in nouel.& in cæteris quæ ad commoditatem spectāt
ciuitatum hic conceditur ciuitatibus, quod olim erat commis-
sum præsidibus. vt in authēti.de manda.prin.§.deinde competens.
ibi, & quid omnino &c. Et collige quòd malefactores punire spe-
ctat ad commoditatem ciuitatum, vt hic, & ff. de offic. præsi.l.con
gruit.& ad salutem omnium. vt C.de ferijs.l. prouinciarum. expe-
dit enim reipubl. vt maleficia puniantur. vt ff. ad legem Aquil. ita
vulneratus.ne ad ea committenda temerè quisquam prosiliat. vt
C de poen.l. si operis.¶ Ex hoc ergo. §. nos Romanorum. habes
quædam verba vtilia & necessaria ciuitatibus, quæ sunt concessa,
indulta, & confirmata per hunc Imperatorem Federi.certis ciuita
tibus Lombardiæ. Non enim est concessio generalis, ita quòd
ex ui ipsius concessionis, extendatur ad alias ciuitates, imò
est localis certerum ciuitatum inferius specificatarum, licet
quoad ipsas ciuitates faciant ius commune ut patet statim-
in §.uolumus.secundum Odofre. Porrò etiam locales consuetudi
nes quo ad locum ipsum dicuntur ius cōmune. ut in cap. cum ve
nisset

ADDITIONES.

a Quod non. Vide Bar.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.& in l. omnium. C. quemad.test.ordi.& ibi Bald. aliter loquitur. & moderniores, &; in c. cum accessissent de consti.concordant opi.& dicunt quòd aut statutum comprehendit fauorem statuentium, & tunc procedat opi.Barto.aut comprehendit fauorem superioris, & tunc procedat opi. contra Iacob.& vide Bald. & Saly.& ibi notaui.in l.si vt proponitur.C. de nuptijs. d. Petr. de Ancha. in capitulo, cum aliquibus.de rescript.videtur transire cum opin. Barto. in d. l.omnium.& vide Bald.in l.ex placito.de rerum permu.vbi quærit si statutum confirmatur à Papa, & aliquis contrauenit illi statuto, an dicatur contrauenire statutum, an contra statutum populi: vide quia pulchrè loquitur Bald.in §.quilibet.in prima constitu.C.vbi pulchrè loquitur, & tenet quòd postquam sunt confirmata, non possunt mutari. vide text. in capitu. dilecto. de præben.vbi possunt tollere, nisi apponatur in confirmatione, clausula decreti. vide ibi.d.Abb.& quæ ibi dixi. vide An.& Bal.in l.ex facto. ff. de vulg. & pupil. Ang.in l.Paulus.ff.de lega.iij.& ibi vide Ioan. de Imol. & in dicta. l.ex facto.d.Petrum in capitu.suggestum.de deci.Io. And. in ca. iij. de insti. Bald.in capitu.constiide rescrip. Lud.Roma.consi.cxiij.Angel. in præalle. l. omnium. vide quæ dixi in d.c.cum accessissent. vide tex in c.cum M. de consti. vbi probatur opi.Bar.in d.l.omnium.per Pet.& Cy.in d. l. omnium. vide Lud.Roma.consi.cxiij.si constitutio confirmata possit tolli. And. Barba.

b Notatur. Vide Bart.in l.fi.ff.de reg.Cato.& Bar.in l.suus quoq;.§.si filio. ff. de hær.insti.aliter loquitur Bart.in l.si arrogator. in princ. ff.de ado. & in l. contractus.C.de fide inst.Bald.in l.omnes populi. ff. de iusti. & iur. Bald. in l.ea demum.C.de colla.dicit q consuetudo magis accedit contractui quam vltimæ voluntati. vide Lud.Rom.consi.cxx.vbi allegat Bald.hic. & vide in consil.lxiij.& vide Bal. in c.j. de consti. vbi singulariter loquitur.& vide Bal. in rubr.eod.tit.vbi pulchre loquitur & quod not. Barto.in l. Iul. ff. de cond. indeb. Bald.in c.cum olim.de dolo & contu.vbi allegat Barto.in d.l. Iul.& loquitur de repręsalijs licet videatur tex, contra Bar.And.Barb.

ſet.de eo qui mit.in poſſeſsio.cauſa rei ſeruan.ratio, quia iure mmuni confirmatur.vt ff.de iuſtitia & iure. l. omnes populi. rrò ſi conſuetudines confirmaræ ſunt ſuo certo modo & for-,non valent niſi ſub illo modo & forma.C.de teſtamen.l. fina. as princeps tacitè confirmare videtur eoipſo quòd ſunt tole-biles.C.de re militar.l. tam collatores. libro duodecimo. C. de rico.& cenſit. l.domini prædiorū.libro vndecimo.C. de fund. itro.l.prima & lege quicunque.& l.fina.de iure fiſ.l.ſuper cre-d. & C.de venden.reb.ciui.l.j.lib.x.Contrà malæ conſuetudi-s tanquam abortiua ſtatuta non conualeſcunt tēpore.vt in au-en.vt nulli iudi.§.nulli verò.vnde dicit Imperator,conſuetudi-s tunc tenent, cum noſtris non repugnant legibus. in au-en.de vſur.nau.§.fin.& ibi no Et ideò contra concilia genera-,quæ ſeruāda ſunt vt euangelia, non tenet conſuetudo,vel con ria conſtitutio,vt not.in capitul.cum laicis.de rebus eccle. nō e.in nouella.& capitulo nulli eodem titu.in nouel.vnde nō va- ſtatutum,vel conſuetudo de præſtandis vſuris:quia eſt con-a concilium.vt nota.C.de vſur.auth.ad hæc. ¶ † Sed nunquid leat ſententia lata contra conſuetud.nē? videtur ꝙ ſic, a quaſi ntra factum lata;nam cōſuetudines licet facti ſunt, tamen pōt pellari. Iſte videtur caſus not.in capitul.cum veniſſet. nam cū ea non conſtet ſine probationibus meritò dicitur in facto cō tere.articu'i verò iuris dicuntur illi ſuper quibus ſine probatio ons facti ſtatim poteſt pronuntiari;vt not.in not.in capitul. ad cimas.de reſti ſpoliat in nouella.Sed ſuper facto non poteſt ꝑ ntiari niſi examinetur factum:vt C.de veteranis.l.prouidendū. C.de hære.inſti.l cum proponas.& ponit Cy.C. quando ꝓuō. on eſt neceſ.l.ij.¶ † *Volumus vt regalia*. Iſtud verbum volumus, tendit hanc legem eſſe,quia quicquid principi placuit,legis ha t vigorem.vt C.de conſti princip. l. prima. in princip. & inſti. iure na.§.ſed quod principi.& ff.de origi.iur.l.ſecunda.§ nouiſ nè.& ſic contractus principis tranſit ad ſtatutum legis. vt ff. de ib'.l.Cæſar. b Item probatur ex eo ꝙ Imperator vult eam per iuerſos populos diuulgari. vt ſuprà eodem circa princip. ibi, propter &c.quod quidem indicat,vt ſit lex C.de legibus & cō tu princi l.leges ſacratiſsimæ. *Quæ nobis conceſſa ſunt*. Quia non nnia regalia fuerant conceſſa,ſed demum ea quæ longa conſue dine erant poſſeſſa & illa non in proprietate ſed in fidelitate. Nota ergo ꝙ ſi eſt quæſtio quæ ſunt conceſſa,& quæ remaneāt onceſſori debent eligi boni viri,bonæ opinionis ad hoc idonei, on ſuſpecti,qui iurent ꝙ bona fide ſine fraude perquirent, & nſignabunt cuique quod ſe contingit,qui text. eſt valde nota. iuramento.facit quod not.C de ſecun.nupt.hæc edictali.§.his ud.& de fide inſtru.l.plures apochis & Bar. in l. Theopompus. de dot.præleg.Et ad ſaluandum ipſo iurantes de periurio ſcias od in omni iuramento ſufficit verum dicere ſecundū conſciē m: c vt not.in capit.præſentium de teſtibus,in nouella ¶ † Nō. ſuper controuerſia inter principem, & ſubditos eliguntur ar-tri.& hoc per iſtam pacem aliàs poteſt princeps vbique citari r ſubditum,& ipſe cognoſcere,vt l.proximè.ff.de his quæ in te amento delentur.& C.ne quis in ſua cauſ.l.prima.per Cy. ff. de eredibus inſtituendis.l.& hæc Tyberius.per Cyn. & in l. eſt re-riptum.de iuriſdictione omniū iudic.¶ *Idonei credantur*. quo ca etiam ſi malè fuerint verſati, non eſt quod imputetur eis qui ege:unt vt ff.commo. l. argentum & ff. de rei vendi.l.ſi à bonæ idei.Odoffre. † Et ex hoc ſume arg ꝙ iudex non facit litem ſuā, x eo quod arbitri à ſe electi malè pronuntiauerint, quia quod ona fide fit,bene fieri cenſetur.argu.ff.de condit. & demonſtra. uamuis.& ꝙ nota.ff.de iureiurando.l.cum qui.§.in popularibus rgu.contra.ff.man.l.idemq;.§.ſi procurator.Sed ibi mandatori on imminebat explicatio negotij, hic ſola electio perſonarum. uia nihil faciebant nomine eligentis ſed nomine dominorum. ſic non obſtat. *Qui nec contra ciuitatem*. Nota argu. ꝙ bonus ci-is eſt,qui patriæ iura tuetur.& ille eſt ad regimen eligendus: non utem qui eſt contra patriam. Odoffre. *Ad noſtram*. ſiue ratione mperij ſiue ratione patrimonij,cū omnia principis eſſe intelli-antur,ſiue fiſcalia ſiue patrimonialia ſint.vt C.de quadriēna.pre er.l.bene à Zenone.Odo.quod dic vt in proœ. Digeſtorum om em.§.ſi quis autem. *Non admittemus*. † No.ꝙ non debet quis au liri contra illud quod facit princeps ex certa ſcientia, imo debet epelli & imponi ei perpetuum ſilentium.Nam dicit lex.quis tan æ ſuperbiæ faſtidio tumidis eſt,vt regalem ſenſum regat. vt C. e leg.& conſti.l.fi & l.fi.C.de cri.ſacri.Et nota hic de ſilentio im onendo etiam lite non conteſtata.ſcilicet non audito petitore. ff.de alea.l.j.§.quod autem. † Si ſtatutum dicit,talis nō audiatur, n valeat ſententia pro eo lata.Iacob.de Arena doctor Parmen-is,tenet ꝙ non. Quod verum eſt,ſi eſt talis, quòd habeatur pro mortuo,vt bannitus:vel iudex dolo procedit.vt dicta lege prima. § quod autem.de alea.quia ille qui procedit in contēptum legū, videtur ꝓcedere errore iuris expreſſo.& vide.l. j. C.de hered. in-ſtituen.per Cyn.Sed qualiter poteſt imponi ſilentium ei,qui non auditur? Reſpōdeo ꝙ nō auditur pro ſe,ſed contra ſe.ff.de poſtu. l.quos prohibet.ff.de procur.l.filius.§.veterani.& vide quod notat.de officio delegat.cum ſuper abbatia. in nouella: & per Cyn. in l.vnica.C.de dona.lib & in l.ſed & ſi per pretorem.§.ſed ſi dū decreto.ex quibus cauſis maiores.& in l.ſi prius. C. de his qui ad eccle.confug.per Iacobum de Arena.

ADDITIONES.

a Quod ſic.Vide Bal.in l.ij.C.quando prouo. non eſt neceſ.& vide eundem in l.j.C.quæ deſunt aduo.ibi dicit ꝙ aut conſuetudo eſt notoria,& non tenet ſententia:aut non,& tunc tenet,& ſic procedit id quod hic dicit. vide moder.in l.is ad quem.ff.de acquir.hære.And.Barba.

b L.Cæſar.Vide Bal.in c.j.ſuprà de na.feu.& Bar.in prælle.l. Cæſar. & in l. omnes popul.ff.de iuſti.& iure.And.Barba.

c Secundum conſcientiam.Vide gl.in c.ſtatutum.§.aſſeſſorem. de reſcrip. in vj.And.Barba.

1 *Rex Romanorum poteſt concedere priuilegia ante coronationem.*
2 *Epiſcopis quod conceditur an videatur conceſſum eorum eccleſiis.*
3 *Bona rebellium ſi tempore rebellionis ſunt conceſſa alijs facta pace debentur prioribus dominis.*
4 *Caſſentur iunctum cum verbo irritentur,ſignificat ipſo iure.*
5 *Epiſcopus ſi eſt comes alicuius ciuitatis debet ipſe inueſtire conſules.*
6 *Epiſcopi habentes temporalitatem ab imperatore, an teneantur coram imperatore comparere.*
7 *Syndicus vel nuntius qualiter debet verba concipere.*
8 *Nuntius ſi mittitur,mittens vult obligari per ſeipſum non per alium.*
9 *Imperium an transferatur iure hereditario.*
10 *Princeps à quibus eligi debet.*
11 *Imperium ſemper eſt.*
12 *Papa an poſſet priuare principes ſeculares poteſtate eligendi principem.*
13 *Comites creati à Papa vacante regno: ſi poſtea Papa creauit regem, an teneatur tali regi præſtare fidelitatem.*
14 *Appellans Italicus non tenetur ire ad Alemaniam.*
15 *Iudex debet iurare quòd feret ſententiam ſecundum leges,& conſuetudines.16.*
17 *Appellatio an ſit deſerta elapſis duobus menſibus.*
18 *Appellationis tempora quando incipiant currere.*
19 *Tempora aſſignata per ſtatutum,poſſunt prorogari per litigantes.*
20 *Litis conteſtatio an requiratur in cauſa appellationis.*
21 *Iudex ſi non iudicat intra tempus ſtatutum,an poſſit poſteà iudicare.*
22 *Ciuitas quælibet poteſt habere conſuetudines proprias.*
23 *Tabellio an de conſenſu partium poſſit recipere iuramenta partium.*
24 *Tempora appellationis an poſſint prorogari conſenſu partium.*

1 Hoc quod nos. † Hic dicit ꝙ conceſſa priuilegia eccleſijs,Epiſcopis,& ciuitatibus, vel alijs quibuſcunq; perſonis clericis,vel laicis ꝑ anteceſſores ſuos, vel ꝑ ſe,vel per Henricū filiū ſuū & Regē Romanorū, firma, & rata permaneant.Rex ſcilicet Henricus filius iſtius Federici, ſm Odoff.Hic ergo eſt expreſſum ꝙ Rex Romanorū etiā ante coronationē poteſt concedere priuilegia.Iſte enim Henricus nō erat coronatus Imperator,quia pater uiuebat.pro hoc not. C.de quadrienn.præſcripti.l.bene à Zenone.& ibi per Cy.Dicit Hoſt. ꝙ vidit in Alemaniā per princeps iudicari,& teneri ꝙ rex Romanorū poſt electionē concordē habeat omnē poteſtatē,quā Imperator:nec vnctio aliquid addat,licet Hoſtien ſit in ꝯria opi.vt not. extra de verborū ſignific.ſuper quibuſdā.in nouella. Sed quicqd dicat Hoſtienſis prima opinio ſeruatur,& eſt ipſa veritas Opinio autē Hoſtien.poſſet habere locū qn̄ eſſet electus in diſcordia, in quo tamen aduerte per ea quæ notantur per Ioan. And.in cle.Romani.de iureiur.in §.porrò.in verſiculo regens ad fin gl. *Eccleſiis,*
2 *uel Epiſcopis.* † Ex iſta alternatiua videtur probari ꝙ id quod conceditur Epiſcopis,ſit eorum propriū,quod etiā innuit verbū dedit,quod eſt infrà,per qđ patet dominiū eſſe translatū in Epiſcopum,cū dare ſit accipiētis facere.vt inſt.de actio.§. ſic itaq;.dummodo ſit contēplatione eccleſiæ;nā tunc eccleſiæ videret eſſe cōceſſum:vt ff de dot.ꝑlega.l cum qs.verſic.nā & ſi qs.Et de hoc habes tex. not. in capitulo final. de capitulis Corradi. vbi omnino vide. & adde quod not. Innocētius extrà de teſtamen. capitulo cum in officijs.& hic ſi talis eſt Epiſcopus,qui poſſit habere proprium aliàs de neceſſitate acquiritur epiſcopatui.xviij. quæſtione ſecunda,ſtatutum. *Pro bono pacis.*
3 † Nota id quod factum eſt ꝑ bono pacis,ratum debet haberi.vt ff.mādati.l.creditor.§.primo. ita tamen quòd non ſit contrarium iuri diuino, vel impoſſibile de iure. vt extrà de prebēd.capitulo niſi eſſent.& ibi dicit textus, quia laudo arbitratorum propter bonum pacis tenetur æquitas naturalis. Etiam nota quòd in arbitrijs, & in arbitramentis bona conſuetudo eſt ſeruanda,extra de cauſa poſſeſſio.cum veniſſet. ¶ *Priuilegia omnia*. Nota ex iſto textu quòd ſi bona rebellium tempore rebellionis alijs ſunt conceſsa perſonis, facta pace ſunt reddenda primis dominis. textus eſt hic valde notabilis, ita quòd ipſa pax non habet vim ſimplicis indul-

gentiæ, ſed reſtitutionis in integrum quod tene mẽti. ¶ *Iniuriam.*
Sed quomodo poteſt princeps concedere aliquid in iniuriam al
terius. vt C. de precib. Imperat. offeren. l. ſecunda. & l. reſcripta. &
l. neque damnoſa. & ff. de iuſtitia, & iure. l. iuſtitia. in principio. &
§. iuris præcepta & C. ſi contra ius, vel vtili. publicam. l. final. & C.
de operi publi. l. præſcriptiones. & C. de emancip. lib. l. nec auus.
Solutio, hęc cauſa guerræ fuerunt conceſſa, & contra rebelles im
perij, nec eſt hoc nouũ: ſecundum Odo. Ex quo nota ꝙ rebelles
ſunt extra legis ꝓtectionẽ. vide C. de natu. lib. l. j. per Cy. ¶ *Caſſen
tur.* Not. ꝙ ſublata guerra tollitur omnis eius effectus ſecutus ꝓ-
pter guerram. ſic infrà eo. §. finem quoque. ſecundũ Odoff. ¶ *Et*
a *in irritum reducantur.* quod dicit caſſantur, intelligas ipſo iure: a qđ
4 autem ſequitur in irritum, intelligas ipſo facto, Odoff. † Et ſic no.
ꝙ verbum caſſentur iunctum cum verbo irritentur, ſignificat ip-
ſo iure. non enim requiritur hic alia ſententia; licet textus vtatur
5 verbo futuri temporis, quod eſt notabile. ¶ † *In ciuitate.* Hic dicit
quòd ſi epiſcopus per priuilegium Imperatoris. vel Regis eſt Co-
mes alicuius ciuitatis, quòd conſules, ſiue decuriones debent in-
ueſtiri de ipſo conſulatu per ipſum Epiſcopum, ſicut fuit hacte-
nus obſeruatum. aliàs in qualibet ciuitate conſulatus recipit au-
thoritate Imperatoris, & inueſtitur cõſul per nuntium ipſius Im
peratoris. Itẽ dicit ꝙ de quinquẽnio in qnquẽniũ ꝗlibet ciuitas
mittat ad Imperatorẽ ꝓ inueſtitura iuriſdictionũ renouãda, ac-
priuilegij eligendi ſibi conſules qui iurabunt ipſi Imperiali nun-
tio, & per ipſum ingredientur officium. & idem dicit in ſuis ſuc-
ceſſoribus obſeruandum. ¶ † Not. ꝙ multi ſunt epiſcopi qui ha-
bent ciuitatem, & iuriſdictionẽ temporalem ab Imperatore vel
Rege. Quæro igitur vtrum iſti epiſcopi teneantur coram Impa
tore, Rege comparere, non ſolum quo ad conſilium, ſed etiã quo
ad auxilium ſi ſint conuocari? Reſpondeo ſic. nõ tamen poſſunt
perſonaliter diſtringi. vt not. in c. j. de clericis coniug. in nouella.
Bal. *Conſules.* De iuramento conſulum dicitur extrà de iureiur. c.
venientes. & no. in Spe. de iureiur. vbi etiam no. de multiplicibus
iuramentis. *Finito.* Hoc hodie non ſeruatur, imo totum contrariũ
fit. ſed non eſt ius cum ex priori inueſtitura perpetuò inueſtiri in
telligantur, & non ad tempus: vt ſuprà eo. ti. §. nos Romanorum.
7 in prin. in ver. in perpetuum. Odoff. † *Mitt. t.* ſcilicet nuntium hic
dicitur ſimplex nuntius quem vulgo Italici appellant ſyndicum.
& habet concipere verba hoc modo Peto domine Federice Ro
manorum Imperator à vobis inueſtiturã fieri communi Bono. &
mihi recipienti nomine, & vice communis Bonon. lege teſtãte.
ff. de conſti. pecu. l. qui autem. §. fi. & in l. licet. & per hunc ſyndicũ
acquiritur ius inueſtituræ communi Bono. vt ff. de conſti pecu. l.
cum qui. §. ſi actori municipum. Vniuerſis enim redditur qđ pro
voto omnium primatibus indulgetur. vt C. de aduo. diuer. iudi,
l. reſtituendę. Odoff. Dicitur autem ſyndicus ſecundum gl. quaſi
ſingulorum cauſas vno complexiuo nomine dicens. Vel ſecun-
dum Nicolaum Furioſum, qui fuit diſcipulus Ioannis. dr̃ ſyndi-
cus quaſi plurium ſimul cãm dicens. & ſi plures ſunt creati ſyndi-
ci ab vniuerſitate, gerunt publicam perſonam, videtur ꝙ habeãt
mandatum inſolidum. argu. ff. de admi. tu. l. decreto. etiam in his
quæ requirunt ſpeciale mandatum vt ff. de iureiu. l. Iuſiurandum
& ad pecunias. §. defenſo & per Iac de Are. C. etiam per procura-
torem cauſ. in integ. reſtit. agi poſ. l. j. Sed tutius eſt dicere ꝙ in re-
quirentibus ſpeciale mandatum debeat ſyndicus ſpeciale manda
tum habere, vel generale cum libera, vt no. in c. præſentium. de te
8 ſti. lib. vj. in nouel. ¶ † Illud eſt not. dignum ꝙ qui mittit nuntiũ,
vult obligari per ſeipſum, non per alium. & ideo poteſt reuocare
mandatum clam: ſed ille qui procuratorem mittit, vult obligari
per alium, & non per ſe ipſum, vt legitur & no. C. ſi quis alteri, vel
ſibi. l. multum. itaque transfert conſenſum ſuum in procuratorẽ.
nec valet reuocatio, niſi in notitiam deducatur. vt no. in c. vlti. de
procu. lib. vj. in noue. ¶ A *nobis & non à nuntio.* & hoc ſi principi
placuerit, vt infrà cod. §. ſi qua. Odof. *Eadem obſeruetur.* hoc vult
dicere litera iſta: ꝙ idẽ ſeruetur in perſona ſucceſſoris noſtri qđ
in noſtrã perſonam ordinamus. ſic C. de quadr. præſcrip. l. bene à
Zenone. ¶ *Siue ab illis qui poſtea.* &c. & hęc forma dat ſubditis er-
ga ſucceſſorem, ſalua ſemper authoritate ſucceſſoris, cui non po
teſt anteceſſor imponere legem. vt C. de legi. l. digna vox. *Diuina
uocatione.* Deus enim in hora mortis nos vocat de temporali ſecu
lo ad perpetuum. Odof. etiam a quis ſua morte moriatur, ſed gla
b dio dicitur mors Dei iudicio prouenire b vt not. inſti. de capi. di-
mi. poſt prin. & in euange. io: Sciens quæ ventura erant ſuper eũ.
9 ¶ *Conceſſerimus.* hic primò † attende, vtrum imperium iure hr̃-
ditario transferatur, vel non. Scđò quis eligat principem. Tertiò
quis poſſit eligi princeps, & ex quibus debeat eligi Circa primũ ꝓ
& ꝯ allegabimus, deinde quod tutius uiſum fuerit nobis eligemꝰ.
Vr̃ quidẽ primò imperium ſucceſſione deferri. Hoc autem lite-
ra iſta manifeſtè innuit. Nam iſti Federicus, qui nũc viuit, Henre
ci filius fuit. de quo Henrico, hic loquitur, qui quidẽ Imperator
fuit. ar. de hoc. C. de fun. patri. lib. xij. l. hi quibus & inſti. de dona. §.
ſed primus quidẽ. in auth. vt defuncti ſeu funera. §. ſi vero ẽt quo-
dam. & eſt arg. ad hoc quod hic dr̃ in decretis. lxiij. diſtin. c. in ſy
do cõgregata. & vigeſimatertia diſtinctione. in nomine dom
vbi dicitur quod princeps potuit ſibi eligere ſucceſſorem, vt
videtur, Contra autem videtur quod ex electione non ſucceſ
ne Imperium deferatur his rationibus. Primò quia Imperium
bere infortuna eſt. vt C. de veteri iure enuclean. l. ij. §. ſed quia d
næ. & in auth. de cõſul. in fi. Vnde dicitur: Si fortuna volet fies
Rhetore conſul: Si volet hæc eadem fies de conſule Rhetor. &
Deo hominibus datur. vt C. de offi. præfec. præto. Affric. l. in n
mine domini. in prin. & in auth. quomodo oportet Epſcopos
prin. C. de quadri. præſcrip. l. fi. in fi. & in auth. vt in medio litis
fiant. §. fi. C. de offi. ma. mi. l. vlti. in princi. & in auth. de fide inſt
mento. §. 2. colla. vj. C. de veteri iure enucle. l. j. in prin. & in aut
de conſul. in fi. & in Lombar. de prohibitis nupt. l. quoniam n
bis. in prin. & ſuprà de priuile. eccleſiarũ. l. fi. in prin. & quia Ep
copus eligitur. vt in auth. de ſanctiſſimis Epiſco. §. j. 2. & 3. C.
Epiſcopis, & cleri. ſi quenquam. & omnis dignitas, & omne of
cium. vt ff. de decre. ab ordin fac. l. j. Item & aduocatio ſucceſſi
ne non defertur, ſed electione: vt in Lombar. de aduo. & vice do
mini. l. ſingulis. Et remotis omnibus iuris ambagibus ego put
imperium electione deferri, & non ſucceſſione. extrà de elect
c. venerabilem. §. inſuper ſi prædictus Rex extrà de pact. c. acce
pimus Non obſt. quod hic dicitur, nam ſi quis rectè inſpiciat, nu
quam hic dicitur ſucceſſionem deferri, ſed dicit poſſe concedi
& ſic concordat in decretis. xiij. di. in nomine domini. & lxiij. di
ſtincti. in ſynodo congregata. Sed illi qui ita eligunt authoritat
eligendi ab apoſtolica ſede acceperunt. examinatio tamen, pro
motio, vnctio, conſecratio, coronatio manus impoſitio ad dom
num Papam ſpectant, vt dicto c. extrà de elec. c. venerabilem. §
j & ij. & in auth. de menſur. ordi. cle. §. hanc Vnde dominus Papa
ex cauſa poterit principẽ deponere. vt in decretis. xv. q. v. c. alius
Item Romanus pontifex &c. & in authen. de defen ciuita. §. no
habente. collat. 3. & in auth. de collat. §. & de hoc cuſtodiri. & arg
ff de regulis iuris. l. eius eſt nolle. & arg. C. de officio præfect. præ
to. l. ſi quos. & in authen. de manda. prin. §. feſtinabit. & in Lom
bar. de offic. vica. l. fi. cum Imperator iuret ei fidelitatem. vt in de
cretis. xliij. diſtinctio. c. tibi domino. & ꝙ non tranſmittat ad po
ſteros, habes validum argument. de aduo. diuer. iudi. l. petitione
10 ¶ † Quis autem eliget principem poſſet quæri. ad quod dic, elig
Senatus. C de officio præſidis l. ſecunda. & ex ſenatoribus cum in
numero eorum connumeretur. vt C. de dignitati. l. ius ſenatorũ.
lib. xij. cum ſenatores ſint pars corporis principis. vt C. ad legem
Iuliã maieſtat. l. quiſquis. quare & legem facere poſſunt, vt & prin
ceps. vt ff. de legi. l. non ambigitur. & quia præſes creatur ab ordi
ne, & in eorum ordine remanet. vt ff. quando appel. ſit. l. j. §. ſolẽt.
Vel dic quòd à principibus populi ſuffragio. vt inſtitu. de iure na-
turali. §. ſed quod principi. & argument. ff. de officio quæſto. l. ſe-
cunda. in principio. Vel ab eis ſine populi ſuffragio, authoritate
tamen apoſtolica electione eis cõceſſa; vt ſuprà notatum. eſt. Vel
dic ꝙ eligitur ab eis qui ſoliti ſunt eligere: Sunt enim certi nobi-
les qui authoritatem & priuilegiũ ab apoſtolica ſede habent prin
cipem eligendi, & illi eligent, & nullus alius debet electionem im
pedire: vt in Lombar. de pontificibus. l. tertia. Confirmata aũt ele-
ctione à populo, arg. in authent. de defen. ciuita § decreto. poſſet
dici quòd quilibet poſſet in principem eligi, in quem eli-
gentes conſenſerunt: ſed tamen prius videndum eſt vtrum ele-
ctus Imperio ſit dignus. vt C. de quadrien præſcriptio. l. bene à
Zenone. ibi, ſiue ab alijs. &c. Qui enĩ indignus eſt inferiori ordine,
indignior eſt ſuperiori vt ff. de ſena. l. qui indignus. vnde de
nobilibus & dignioribus eſt eligendus, nec dedignent alij mi-
lites, Comites, & Barones q nõ ſedent in tã alto cubiculo: qñ po
tentioribus pares eſſe nõ poſſunt. vt ff. de ali iudi. mu. cauſ fac. l. 2,
11 circa principiũ. ¶ † Vnum tñ non omitto, ꝙ Imperium ſemper
eſt etiam ſi deſit eſſe eius gubernator: vt in auth. quõ oportet epiſ-
copos viuere. §. quæ igitur C. de offic eius qui vicẽ alterius gerit. l.
2. Odoff. Dicit Ioã de dño Ardizone in ſumma ſua ſub rubricel-
la. de ſucce. Imperij, ꝙ olim princeps poterat ſibi eligere ſucceſſo
rẽ: vt in decretis, lxiij. diſtinct. in ſynodo congregata. & xxiij. di-
ſtinc. in nomine domini. in medio. Sed hodie quidam principes
eligunt Imperatorem, qui poteſtatem eligendi ab apoſtolica ſede
acceperunt: ſed examinatio, promotio, vnctio coronatio & ma-
nus impoſitio ad dñm Papã ſpectãt, vt extrà de elec. c. venerabi-
lis. §. j. & 2. vnde dñs Papa ex cauſa ipſum poterit deponere. vt in
auth. de defenſo. ciui. §. non habente. colla. 3. & de forma fidelita-
tis. cap. alius. & ff. de reg. iur. l. eius eſt nolle. arg. C. de officio præ-
fecti prætorio. l. ſi quis. in auth. de collat. §. ſed cuſtodiri. & in au-
thent. de manda. principum. §. feſtinabit. colla. iij. & in Lombar. de
offi.

ADDITIONES.

a Ipſo iure. Idem dicas ſi dicatur funditus. vide gl. in l. decernimus. C. de ſa
ſanct. eccle. & Bar. in tractatu de tyran. And. Barba.

b Prouenire. Vide quæ notaui ad Bald. in l. 2. C. communia de leg. vide Pe
de Anch. in cle. j. de poe. & remiſ. And. Barba.

offi.iudi. l. fin. Quòd successione deferatur, est argum. C.de fun. patri.l.hi quibus.& instit.de dona.§.primus quidem. & in authenti.vt defuncti seu funera.§.si verò etiam. collat.v. Nam & Imperator Carolus fuit pater Pepini. Imperator Pepinus fuit pater alterius Caroli Imperatoris. Iste Carolus fuit pater Ludouici Imperatoris,& Ludouicus fuit pater Lotharij Imperatoris vt in Lombard. de fur.l.cuiuslibet. & de episcopis & cle.vbi pro t.pe. & de capitulis per legem tenendis.l j. Nam & Imperator Federicus videtur in nuere in pace Constantiæ, in §.in ciuitate illa in fi. q potest concedere regnum eius filio Henrico,& q eius filius eidem in regno succedat, sicut de facto fuit.& iste nunc Federicus Rugerius Imperator fuit filius Henrici. Sed tu dicas q hoc contingat potius electione principum, quàm successione. Ista sunt formaliter verba Iaco. de Ardizo. & hoc vltimum verbum suum est ipsa veritas, & ita seruat de facto de Rege Vengeslao filio Caroli Imperatoris. ¶ *Nomina electorum.*

12 † Et nunquid principes seculares ad quos pertinet electio, posset Papa priuare potestate eligendi, & an propter eius negligētiam Papa solus posset eligere Imperatorem. dic vt nota. de re iudicata.capit.ad apostolicæ libro sexto. &qđ no ff. de leg.l. non ambigitur.per gloss.& Cynum. *Inuestituram recipientis.* Certū est quod regnum Siciliæ est ecclesiæ Romanæ.

13 ¶† Pone ergo q regno vacante Papa contulit plures comitatus regni quibusdam Comitibus in feudum, deinde creauit ibi Regem: quæritur an illi Comites teneantur Regi facere fidelitatem, tanquam ipsius vasalli.& dicit Odoff q est hic casus quòd sic, verba Odofredi hæc sunt:Hic habes expressè q in generali feudi alienatione, quam fecit princeps, continentur vasalli. quod est contra id quod legitur, si de feudo vasallus fuerit interpellatus.capitu.in generali. Solutio. verum est nisi dicatur expressum,& hic satis expressè dicitur. Vel soluere quod non habet successor ius istorum vasallorum ex concessione ista, sed ideo quia princeps, & facit ff. quibus modis dignus,vel hypoth.l.sicut.§. illud. & ius istorum vasallorum acquisitum est Imperio,& ea quæ fiscalia sunt, principis esse intelliguntur.vt C.de quadrien.præscriptione. l. bene à Zenone. & sic non obstat dictum capitulum, in generali Odoff. ¶ Ex hoc infero, q quamuis dicti comitatus sint de territorio regni,q videntur iurasse fidelitatem Papæ tanquam Regi, & ideo regno translato, regē sequuntur, sicut membra sequuntur caput suum, à quo discedere nefas est. Item intentio particularium, sumitur pro vniuerso, ¶ *In causis.*

14 † Nota hic q appellans Italicus, non tenetur ire in Alemaniam, s'm istam pacē: sed Imperator debet habere iudicem appellationum in Lombardia à vigintiquinque libris Imperalium suprà qui cognoscat,& diffiniat,& iste iudex debet præstare iuramētum, quòd bona fide causas examinabit, & diffiniet secūdum mores,& leges illius ciuitatis, intra duos menses à contestatione litis, vel à tempore appellationis receptæ, nisi iusto impedimento, vel consensu vtriusque partis remanserit. Hæc sunt verba literæ multum notabilia. ¶ Et primò nota quòd vbi maior est quantitas, Imperialis, debet stare authoritas.vt C.de operib. publicis lege, si quando & dicitur hic maior quantitas à vigintiquinque libris Imperialiū, suprà: sed de iure communi aliter taxatur.vt C. de appellationi.l in offerendis,& lege præcipimus. ¶ Secundò not. de iu-

15 ramento quod debet præstare iudex appellationum. ¶† Tertiò nota quòd iudex debet iurare quòd feret sententiam secundum leges, & consuetudines illius ciuitatis,& aliàs dicit lex, iudex sententiam proferat legibus & moribus consonantem. in authen, vt cum de appel.cogno.§.primo. coll. octaua. C.de ædificijs priuatis.l.si is.C.quæ sit longa consuetudo.l.prima. C.de sententiis, &

16 interlocutionibus omnium iudicum.l.nemo. ¶† Porrò si est quæstio de processu, seruabitur consuetudo primi fori, per gloss.in capitu.licet canon.in versicu. decreto. de electione. in sexto. & per doctores in rubrica de consuetudine. Secus si esset de processu appellationis, quia consuetudo fori illius iudicis appellationis debet attendi: quia in ordinarijs iudicijs semper attēditur locus vbi agitur iudicium.vt per gloss.& doctores.in l.secunda.C. quæ sit longa consuetudo. & in dicta rubrica. Ideò si de re, vel de causa ferebatur, p iudices appellationis ius quod primus iudex debebat seruare: quia id quod debebat secundum iustitiam causæ, & fori facere primus iudex, debet facere iudex appellationis, quia ei succedit vt confirmator, vel reformator, & ideo quod non est iniquū sed æquū iudici à quo, nō grauat partē, & sic à nō grauamine iniustè appellaretur, vt in dicta authētica, vt cum de appellat.cogno. in prin. saluo q ex nouis actis nouam potest ferre sententiam, & etiam veterem custodire.ff.quod cum eo.l. Titianus. ¶ Quartò nota quòd hic statuitur tempus duorum mensium, ad causam appellationis decidendam: sed de iure communi statuitur annus. vt

17 C.de tempor.appellatio.authenti. ei qui. ¶† Sed quæro nunquid elapsis duobus mensibus appellatio sit deserta? & videtur quòd non, quia meta duorum mensium videtur præfixa cognitori, non persecutori: quia verba diriguntur iudici & non appellatori, iuxta notata C. de iudicijs. properandum. in principio. In contrarium dico, quia isti duo menses succedunt loco anni, nam quia constitutio duorum mensium facit mentionem, tacitè videtur, prohibere, ne vltra tempus fiat.arg.ff.de lega.ij.l statuliber.§.Stichus. Itē quia tacitè hoc colligitur ex litera: vbi cōsidera quòd aut tempus apponitur iudici cum pœna, & tunc debemus esse contenti pœna, aut sine pœna & tunc vt aliquid operetur tempus appositum, videtur tempus appositum ipsi liti, & causæ. Præterea quid diceret litera nisi iusto impedimento, vel consensu &c.si duraret ipsa appellatio, & eius vigor etiam post duos mēses. Item ex eo qđ dicitur, de prorogatione temporis per consensum partium, apparet manifestè q sine prorogatione deserta est appellatio. & hoc

18 tenet Odoffre. ¶† Secundò quæro quare litera dixit à contestatione litis, vel tempore appellationis receptæ. Respondeo, vult dicere, quòd si appellatus, vel appellans nollet litem contestari, iudex potest habere litem pro contestata: vt C.de tempo. appellatio.l. fin.§.illud.& extunc currant tempora duorum mensium. De iure autem communi quando incipiunt currere tempora appellationis prosequendæ: dic vt in authenti.de iudicibus.§. appellationes.

19 ¶† Quintò nota quod tempora assignata per statutum, possunt

a prorogari per litigantes [a], & hoc quando tempus est breue: quia præsumitur appositum fauore litigantium: & etiam fauore sententiæ. Et ideo post terminum legis, vel prorogatum, sentētia est rata & appellatio est deserta, quod est no.& idem in tempore statuto super reductione arbitramenti. Nam intelligitur statutum fauore arbitramentalis sententiæ latę, sed in l.properandum.non est ita.quia ibi nulla præcedit sententia, cuius fauore videatur sta

b tutum. Idē quod in s'nia seruabo in instrumentis guarentigiæ [b] ha

20 bentibus vim sententiæ per statuta Tusciæ. Bal. ¶† *Vel à tempore.* hic alternatiuè loquitur: nā quia in causa appellationis iudex potest ferre sententiam, & ante litis contest. si vult. vt C.de temp.appellatio.l.fi.§.illud. Et not. quicquid iudicis potestati permittitur, id iuris necessitati subijcitur: vt ff.de iudi. l. non quicquid. ¶ Ibi, impedimēto, & hoc probatum fuerit, vt C.de tempo.appellatio.

21 l.final. §.illud. ¶† Quid ergo si non iudicet intra tempus statutū, an poterit posteà iudicare? Rñdeo non, si iudex tulit posteà sentē

c tiam sententia nō valet, [c] & ex ea solutum repetitur: nam expirat iudicij instantia.vt C.de iudi.l.properādum.§. huius.& §.final. vbi de hoc plenè. Aduerte tamen tota die clamant quidam, perierūt acta, & expirauit iudicij instantia: vt C.de iudi.l.properādum. Sed certè qui ita diffusè allegat, idiota est: nam nō omnia acta pereūt. Dic ergo lapsu temporis ea acta perire, in quibus nō imminet magnum periculum, sicut est de libelli oblatione, fortè enim vel sine fortè, melius formabitur nunc, quàm primò fuerit formatus, vel saltem ita bene. Item denuo lis debebit contestari, & in hoc etiam non vertitur magnum periculum. Item petit sacramentū calumnię, vnde iterum iurabitur de calumnia. Acta autem in quibus vertitur magnum periculum, vt sunt confessiones, & testiū attestationes non pereunt. Non enim pereunt confessiones quia potest esse quòd confessus est litigator in prima instantia iudicij aliqua quæ sunt contra eum, & nunc pœnitet, modo in alio iudicio non confiteretur, quod ea confessio agnita sibi præiudicium generaret. Item attestationes non pereunt. quia potest esse quod testis non ita recordatur modò, sicut & tunc cum memoria hominum labilis est: vt ff. de probatio.l.si arbiter.& ff. ad Carbonianum.l.tertia.§.duæ, & l.peregre, de acquirenda possessione. vnde quia in his magnum est periculum, ideo dicendum est, quod nō pereunt, nam probationibus pinguius est subueniendum: vnde facultas probationum non est angustanda: vt C.de hæretic.& manichæis.l.quoniam.in fine. cùm occasione defectus probationū, ius reddi non valet, vt ff.de testamen. tutel.l.duo sunt Titij. quia acta vnius causæ, in alia valent: vt C.de arbitr. l. penultim.in fine. & C.de re iudic.l.final. & de libe. causa.l. iubemus. & de testam.l. final. Odoffred. De citatione an pereat, & videtur q non: quia traxit executionem præscriptionem irrumpentem. vt C. de prescri. xxx.anno.l.sicut.l final. & malam fidem in possessore inducēdo: vt ff.de pet.hæred.l.item veniunt. §. petitam. cùm enim mala fides sit facti, non potest pro infecto haberi: vt ff. de captiuis. l.in bello. §. factæ, In contrarium est glossa ordinaria. C. de fruct. & lit. expensis l.litigator. Distingue ergo, aut citatio inducit suum effectum respectu actionis præscriptionem interrumpendo, & talis effectus durat. Aut respectu officij mercenarij iudicis, & tūc in alia

ADDITIO.

a Litigantes. Hoc adde ad ea quæ notan a d Bar. in l.ij ff de reg iur.l.cet alibi alleg merum Bar.in xij locis,& ibi retulit sua elegantia dicta: & etiam Angel.& mod ci.& aliqua quæ hic vidi collegi ordine ad illam. And. Barba.

b Guarentigiæ. Tene menti illud quod feratur in summa. io.fer. at ar instrumento guarentigiarum: vide quæ eleganter no. Angel.in l.j. C.de plus petit. And Barba.

c Non valet. Vide textum in l.scire oportet.§.consequens.de excu.tu.verum est nisi ferret absolutoriam ab obseruatione iudicij.cas. et singularis in l.f. C.vt intra cer tempus.quam allegat Angel.l.properandum.item nisi per cōfessionem partis post in itantiam appareat, vt tenet Barto. in d.l.properandum.And. Barba.

in alia inſtantia non durat quo ad acceſſiones, quæ officio mer-
cenario veniunt in iudicio. & ita loquitur gl. in dicta lege litiga-
tor.vel dic,vt ibi dixi. Quid autẽ de vitio litigioſi, an duret? Dic
vt nota.in lege prima.C. de præſcriptio. longi temporis. & lege,
cum lite mortua.ff.iudic.ſolui. Quod autem dictum eſt de atteſta
tionibus,intellige publicatis,ſecus ſi non eſſent publicatæ : quia
non habẽt publicam authoritatem antequã publicent:vt no.ff.q
in fraud.cred.l.iij §.geſta. Sed hoc videtur contra rationem ſuprà
aſſignatam per dominum Odoffred.Nam ex quo teſtes ſolenni-
ter depoſuerunt in iudicio,illud quo eſt omiſſum de publicatione
in primo iudicio æquum eſt ſuppleri in ſecundo iudicio, ſicut te
ſtes qui non eſſent publicati in cauſa prima, poſſent publicari in
cauſa appellationis.ad hoc facit extrà vt lite non conteſta. quo-
niam frequenter.Sed qui teneat primam opinionem, hac vtũtur
ratione:quia publicatio teſtium fit officio iudicis mercenario, ꝙ
perit perẽpta inſtãtia quò ad ea quæ non ſunt executa,ſed exequẽ
da,vt d.l. cum lite mortua. & ideo publicatio impoſſibilis videt.
22 ¶† *Secundum mores & leges illius ciuitatis.* Not.ex eo qđ dicit, mo-
res:ꝙ licitum eſt cuilibet ciuitati habere cõſuetudines proprias.
Et ex eo qđ dicit leges,no.ꝙ licitũ eſt ciuitati habere propria ſta-
tuta cõfirmata p pręſidẽ prouinciæ.Sed ſi ciuitas ſit ſibijpſi præ-
ſes,ſufficit ꝙ poteſtas ciuitatis cũ decurionibus faciat ſtatuta, uel
ciues eius accedẽte authoritate ſuperioris. Nam cum facere ſta-
tuta,ſit iuriſdictionis,& illa quantum ad actũ exercitij ſit in ma-
giſtratibus:vt ff.de origine iuris.lege ſecũda.§. poſt originem.me
ritò requiritur magiſtratus,niſi alia eſſet conſuetudo loci,qui po-
teſt dare iuriſdictionẽ ipſis decurionibus ſine magiſtratu:vt C.de
diuerſis officijs.lege,viros.libro duodecimo,lege prima C.đ emã
cipa. libe. Vel ſi ciuitas illa pro tempore illo careret magiſtratu:
vt ff.de tut.& cura.da.ab his.l.vbi abſunt.Ita intelligitur quod no.
in l.j. §.ſi quis magiſtratum.ff.quod quiſque iuris.& ibi omnino vi
de per Iacob.But. Bartolum,& me. Aduerte tamen quòd ſi ſtatu
ta tangerent iuriſdictionem principis,vt in cauſa appellationum,
talia ſtatuta non valerent. vt hic & extrà de iureiuran. ca. venien-
tes. Et eſt notandum quòd in cauſa appellationis ideo non habet
locum prorogatio iuriſdictionis quia cauſæ appellationum, ſunt
mixti imperij, & pertinent ad authoritatem ſuperioris:vnde vtra
que parte cõſentiente non poſſunt ventilari apud iudices incom
23 petentes.vt C.de iudicijs.auth.ad hæc. ¶† Sed nunquid tabellio
de conſenſu partium ſine præſentia iudicis poſſit recipere teſtiũ
iuramenta,& dicta,nulla ſibi facta per iudicem commiſſione. Re-
ſpondeo non:quia non reperitur quòd tabelliones poſſint recipe
re talia iuramenta.vt nota.C. de teſtamentis. l. hac conſultiſſima.
§.penultimo.ſed bene de iudicis commiſſione poteſt.vt no.in cle.
j.de officio.deleg.& ff.de excuſ.tuto.l.ſcire oportet.§. oportet. &
in authen.apud eloquentiſſimum.C.de fide inſtrumentorum. te-
24 ne menti.† *Consensu.* Nota conſenſu partium prorogari tempora
appellationis.ad quod facit C.de tempori. appellationum.l.vlti.&
in clementi.quandiu de appellatio.& in auth.ſi tamẽ.C.de appel-
la.per dom.Odoffred.etiã & ſi cauſa appellationis ventiletur per
priuilegium vel ſpeciale ſtatutum prĩcipis,vt hic qđ eſt notabile.

Conſules.

Conſules non poſſunt ingredi conſulatum,niſi iurauerint,vel iurent fidelitatem: antequam conſulatum recipiant.hoc dicit.adde de cond.& demonſtra. l.publicus.

1 *Iurantes tanquam vaſalli,debent iurare tanquam ciues.*
2 *Iudex laicus poßit cognoſcere de periurio.*
3 *Rogatus tanquam tabellio,an videatur eße rogatus tanquam teſtis.*
4 *Iuſiurandum quibus perſonis debeat remitti.*
5 *Et an fœminæ iurabunt. Et an unus tantum pro domo debeat iurare.*
6 *Teſtis exiſtens in articulo mortis an poſsit teſtificari.*

Vaſalli noſtri.

Vaſalli tanquam vaſalli, & cæteri om-
nes tanquam ſubditi, iurare debent fi-
delitatem principi,niſi ſint tales perſonæ quibus iuramentum re-
mittatur.h.d. *Vasalli.* recipiunt ergo hi inueſtituram tanquã vaſal
li,& iurabunt tanq̃ vaſalli, & tale quidẽ erit eorum iuramentum,
vt cauetur ſuprà de for.fid.capitulo primo.& de noua forma fide
li.capitulo. primo.Cæteri autem iurabunt tanquam ciues: vt hẽs
in dicto capitulo j.de for.fide.& infrà eo.c.in nomine.cui quidem
1 ſacramento adijcere debet quod dicitur infrà eo.§.oẽs † Sed an q
iurant tanquam vaſalli iurare debẽt tanquã ciues? videtur quòd
non:quia hic dicit concluſiuè,cæteri tanquam ciues iurent,per ꝙ
videtur innui quòd ſolum qui non ſunt vaſalli principis, iurent tã
quam ciues.Sed hoc non innuitur imo diuerſum,ſcilicet quòd q
vaſalli non ſunt,iurent tanquam ciues & non tanquam vaſalli.vn
de poteſt dici quòd vaſalli teneãtur iurare:& vt vaſalli, & vt ciues
cũ ſeparatio ſit facta;vt ff.de calum.l.fi.& C.de don.inter virũ, &
vxo.ſi maritus. Sed tamen,vno ſacramẽto quis iurabit, vt vaſallus
& vt ciuis.argument.ff.de author.tut.l.accipientis.Odof.Nota qđ
qui iurat ſimpliciter,videtur iurare in omnem cauſam, ex qua iu-
2 rare tenetur.ff.de fideiuſſo.l.ſi quis pro eo.§.ſi nummos. ¶ † Sed
hic quæro,an de periurio poſſit cognoſcere iudex laicus? & dico
quòd ſic,vt not.in capit.licet.de iureiu.in nouel.lib. vj.nam iſtud
eſt crimen commune vtriuſque fori.vt in aut.de man. principũ.
§.ſi verò canonicum ¶ Quæro quid ſi iſti conſules intrauerunt cõ
ſulatum prætermiſſo iuramento? Reſpondeo quod malo ordine
intrauerunt,& inde ſunt extrà mittendi & etiã puniẽdi:vt in l.pri-
ma.§.neceſſario.ff.ſi mulier ven.nom.& ſupra de milite vaſallo q
contumax eſt.capitulo primo.§.ſi verò.vbi dicitur ꝙ malo ordi-
ne factum debet informari.certè nec in canonica poſſeſſione cõ-
ſulatus poſſunt eſſe:nã in poſſeſſione canonica concurrere debet
iuris adminiculũ,vt no.in cap.ad decimas.de reſtit. ſpoliat. lib.vj.
ĩ nouel.Et plenè no. per Accur. in l.j in prin.ff.de acqui.poſſeſſi.in
dubio tñ ex quo ſunt publicè in poſſeſſione cõſulatus, præſumã
canonicum ingreſſum,& omnia ſolenniter acta. ff.de offi. præto.
l.Barbarius. ¶ *Sicut.* Iſta dictio quandoque eſt aduerbium ſimili-
litudinis. quandoque aduerbium qualitatis, vt quando ponitur
pro tanquam;vt hic,& ff.de accep.l.ſi pater. §. qui à Domino. &
3 C.de hære.inſti.l.j.no.ergo de dictione tanq̃. ¶ † Sed nunquid ro-
gatus tãquam tabellio videatur etiam rogatus tãquam teſtis. vide
tur ꝙ ſic.ff.de teſt.l.Domitius. Nam nomen teſtis eſt generale.vel
dic ꝙ reſpectu ſuę ſcripturæ eſt tanquam tabellio,ſed ſi ſcriptura
non eſt ſolennis, poterit recipi ad probationẽ negotij pro teſte,
non ad ſuppletionem ſui inſtrumenti, ſed ad viuam vocem tan-
quam;teſtis vnius vicem gerẽs.vt C.qui teſta.face.poſſ.l.hac con
ſultiſſima §.ſi.per Accur.Cy.Iac.But.& alios ibi videas. ¶ In text.
ibi.ſeptuaginta hi q ſupra hãc ætatẽ ſunt,merentur excuſationẽ à
tutelis vt C.q ęta.l.vnica.vel à præſtatione munerũ perſonaliũ. vt
4 C.qui æta.l.fi.lib.x. ¶ † Quibus autem perſonis debeat remitti iuſ
iurandum quæritur. & videtur quòd ſolis ſeruis: cùm illi ſoli ex-
cipi videantur.vt infra eod.in nomine. circa fi. Sed certè & furio
ſi excipiuntur cum pupillis ſimiles habeantur:vt ff. de acqui.hæ-
redi.l pupillus.& eſt ad hoc quod aliàs dicitur furioſus loco quie-
ſcentis,& dormientis habetur.vt ff.de iure codi. l. 2.§.furioſus.&
5 C.ad Treb.l.fi. ¶ † Sed nunquid fęminę iurabunt? Reſpondeo nõ.
vt infra eo.c. in nomine .circa finem. Item nunquid vnus tñ pro
domo. Reſpondeo imò omnes qui intra hanc ætatem ſunt. vt
infrà eo.cap.j.in nomine.circa finem Item excipiuntur clerici.vt
C.de Epiſco.& cleri.l.cũ clerici.& in Lombard.de aduoca.& vice
do.l.quicunque. & l. quoniam. Sed tu dic quòd imo iurabunt cle-
rici.vt extrà de iureiurand.capitul.fin. Monachi autem & talium
ordines non iurant,cum hoc ad eos nõ ſpectet vt C. de Epiſcopis
& cleric.l. decernimus. argu.l. omnes.& l. generaliter. Item quia
pro mortuis reputantur.vt C.eo.l.fi.& in authen.de nupt.§.diſtra-
6 huntur. collat. 4.& in auth. de mona.§.illud. Odoffred. ¶ † Extra
a quæro, [a] nunquid ille qui eſt in articulo mortis, poſſit tanquam
teſtis examinari? & videtur quòd non: quia mens mortis cogi-
tatione turbata, non ita bene memorari poteſt: vt C. qui teſta.
facere poſſ.hac cõſultiſſima §.at cum humana.& in teſte eſt opus
ſcientia, & memoria. vt ff. de furt. l. quidam tabularum. Contra-
rium dico:nam cũ poſſit facere teſtam̃,vt ff.de legatis tertio.l Pam-
philo.§. propoſitum.ergo & eſſe teſtis,nam non minus eſt teſtari,
quam teſtificari. vt ff. de teſtib. l.cum lex. & etiam nos videmus,
ꝙ ſi lingua ſit ingroſſata propter infirmitatem: nõ tñ omnino p-
dita,poteſt quis facere teſtamentum.vt C. de teſta.l. quoniam in-
dignum.in verbo ſeminecis.& no.eodem titulo.l.iubemus.Et pu-
to quod interrogatoria debent breuiari, vt non interrogetur niſi
de ſubſtantialibus. & de his de quibus lex iubet expreſsè teſtem
interrogari.puta an ſit odioſus, nam odioſo non creditur quan-
tumcunque in infirmitate acceperit corpus Chriſti. argumento
ff.ad Sillani.l.ſi quis in graui dictum etiam ipſius poterit reprobari
de falſo:quia nõ omnis qui moritur eſt Ioannes Euangeliſta. vt C.
de teſtam.l.verba teſtamenti.De eo qui moriens confeſſus fuit ſe
mutuum & dotem recepiſſe:vtrum hæres eius poterit opponere
exceptionem non numeratæ pecuniæ Dicit gl.ꝙ non quia nequa
quam moriens expectabat futuram numerationem.Iſta eſt gl,ſin
gularis in l j.C.de falſa cauſa.adiecta legato.

ADDITIO.

a Quæro.Vide Baldũ in l.hac conſultiſſima.& quę ibi notaui,& ib vide Lud.
Ro,& vide Bal.in l.ſi dicatur.C.de teſti.& vide tex.in c. exhibita. & quæ ibi
dixi de homicid.vide doct.in c.paſtoralis.de cau.poſ. vbi tenet ꝙ poteſt cõ-
ſtitutus in articulo mortis examinari in teſtem. And.Barb.

1 *Guerra an numeretur inter caſus fortuitos.*
2 *Conducentes certas poſſeßiones in aliquo caſu, an poſſint ſe excuſare à ſolutione penſionis.*
3 *Diffidatio,quando ſit neceſſaria,vel non.*

Vaſalli qui tempore.

Hic dicitur quòd vaſalli qui tempore guerræ non poſtulant inueſtituram à domino,& non exhibent ſeruitia, eo ꝙ

ciuitas

ciuitas eorum est in guerra cum illo domino, quòd non propterea perdunt feudum, quod est no. dignum. Et nota quòd treuga
a magis accedit guerræ, quàm paci, a & quòd de guerra & treuga idem est iudicium. Item not. quòd tempore treugæ non est tutus accessus. facit capitulum pastoralis. de re iud. in clemen. & infrà eodem § sententiæ quoque. ¶ *Non amittant*. Nota hoc ad multa. nam dicit Cato, Pugna pro patria. C. de abolitionibus. l. fallaciter. ff. de iustitia & iure. l. veluti. Iusta enim sunt bella, quæ fiunt pro patria defendenda. vt in decre. xxiij. quæstione viij. capitulo si nullam.
1 Odoffred. ¶ † Sed an guerra connumeretur inter casus fortuitos. Respondeo sic, nisi tempore contractus potuerit prouidere: quia tunc culpæ annumeratur vt ff. loc. l. ex conducto. §. si vis tempestatis. per Cyn in verbo, incursus hostium. qui allegat eod. titu. l. habitatores. §. vltim. & ff. de damno infect. l. qui bona. §. de illo qd
2 tene menti. Verba Cyn. hęc sunt ind. §. si vis tempestatis. ¶ † Hic quæritur de quæstione facti. quidam conduxerant à communi Pistorij certas possessiones per certum tempus, puta quinque annorũ: exactor pro communi petit pensionem: cõductores dicũt se non debere teneri, quia non potuerunt colligere, vel colligi facere prædictas pensiones propter incursus hostium, qui morantur castro sancti Lucæ: quæritur quid iuris sit. Ego distinguo, b vt
b superuenit guerra & incursus prædictorum hostium post contractum locationis, & tunc remittitur pensio: vt hic dicitur. Aut ante erat guerra, & tunc imputandum est eis, qui sciuerunt conditionem, & statum rei, & non præuiderunt. vnde non excusantur à pẽsione. argumento infrà de damno infecto lege qui bona. §. de illo. & eius quod nota. in lege, habitatores §. vltimo. Cynus. & per Bar
3 tolum in lege si merces. §. vis maior. ff. loca. † Sed quid, ecce materia erat præparata ad guerram. tamen nondum erat mota guerra inter duos principes fecerunt inter se treugam, seu differentiã duorum annorum: quæro vtrum elapso tempore sit necessaria diffidatio ad hoc, vt ille qui aggrediatur territorium alterius, nõ dicatur esse latrunculator? Et videtur quòd non sit necessaria dif-
c fidatio. c argument ff. de leg. ij. l. statuliber. §. Stichum. Sed contrarium est verum: quia vbi non procedit dispositio, ibi lapsus temporis pro se non habet dispositionem inducere. Idem verba quæ sunt ordinata ad negandum vel priuandum non disponunt. vt ff. de manumis. testa. l. Titia. §. fin. & ff. de hæredib. instituend. l. ex facto e tiam agitatum. sed si guerra processisset ex priuato tempore differentiæ, ipso facto remaneret in guerra, nec esset noua diffidatione opus. vt ff de pactis. l. si vnus. §. si cum reo. & vide quod nota. in capitul. pro humani. de homi. lib. vj. in nouell. &c.

ADDITIONES.

a Quam paci. In contrarium videtur tex. in capitul. ille qui. xxiiij. quæstione. 3. & in c. nouit. de iud. & Ioan. And. in addit. Specu. in tit. de treuga, & pa. vide c. significauit. de iudi. vbi probatur quòd accedit guerræ. vide Pet. de Ancha. consi. lxxxiiij. vbi consuluit. quòd accedit guerræ, & ibi etiam dicit, quòd timor belli operatur idem quod bellum. tu allega l. nouissimi. §. si quis compulsus. ff. quod fal. tu. authore. & per hoc arguo contra Bartolum in l. conuentionum. ff. de pactis. vbi dicit, quòd capitaneus belli potest facere, treugam. nam si dicimus quòd accedit paci non potest illam facere, vt idem Bartol. ibi vult. si dicimus quòd accedit guerræ, eodem modo etiam nõ potest. vt ibi dicit Bartol. & sic videtur quòd sit quoddam medium, & sic quoddam participium. quia si nõ potest indicere guerram, nec pacem, & potest facere treugam ergo est quoddam participium, vt in actu fauorabili dicatur accedere paci, in actu odioso secus. adde glos. in capitulo primo, de pace tenend. quæ dicit quòd annumeratur paci. vide do. Cagdin. in capitulo primo. de treug. & pa. vbi dicit quòd impropriè est pax, vt per capitulum, illi qui. xxiij. quæstione. 3. & dicitur treuga terrens vel tenens guerram, vide ibi domi. Card. And. Barba.
b Distinguo. Vide Ludo. in l. cotem. §. qui maximo. ff. de publica. & Bald. in l. inter causas. §. abesse. ff. mãda. & in l. si calum. C. de vsuris. & quod ipse notat in l. licet. C. loc. And. Barba.
c Diffidatio. Vide Bald. in l. iiij. C. de obsequijs. & in l. secunda. C. de serui. & in authen. irem nulla communitas. C. de episcopis & clericis. & in capitulo primo. quib. modis feud. amit. dixi in capitulo excommunicamus. §. catholic. de hære. And. Barba.

1 *Emphyteuta an possit donare & legare rem emphyteuticam.*
2 *Clausula non obstante apposita priuilegijs, quid operetur.*
3 *Quid de clausula suppletiua, de plenitudine potestatis.*

Libellarię. Hic dicit quòd libellariæ, & precariæ de feudis factę per vasal. in suo statu permaneant, id est in eodem habitu. vt ff. de condict. ob causam. l. si seruus. secundum consuetudinem vniuscuiusque ciuitatis. scilicet, de societate Lombard. non obst. l quæ diceret contrarium, & est Imperato-
1 ris Federici. ¶ † Extrà nota quòd libellariæ ecclesiarum. & emphyteusis, possunt per emphyteutam donari & legari saluo iure eccle
a sięa: vt no. extra de loca. capitulo potuit. in nouella. sed Bart. consuluit cõtrarium per l. vniuersas. C. ne rei dominicæ, vel tẽplorũ. sed ibi loquitur quando respectu proprietatis; & nõn vtilis dominij, contractus in fraudem celebrantur. & sic non obstat, & facit C. de hærebib. instituend. l. hæreditas. in verbo, annonæ ciuiles. ibi non obstante quæ est de prohibita feud. aliena. per Federic. & collige argument. quòd Imperator dum concedit alicui aliquod rescriptum, quod sit contrà legem aliquam, debet specificare legem, dicens non obstante tali lege, & tunc valet vt hic. aliàs non videtur valere. vt argu. ff. de legat. 3. l si quis, in princi. & ff de ado.
2 l. nam ita. † Quid ergo si dicat generaliter, nõ obstante lege aliqua, vel rescripto super hoc indulto, an teneat hoc? quod quidã dicunt: alij dicunt refert vnum Imperator rescribat contra legẽ, an ptra rescriptum. Si contra legem tunc dicit, tali lege non obstante. Si contra rescriptum, tunc generaliter sufficit dicere; non obstante aliquo rescripto, & ita tenetur. Ratio est illa: quia facilius tolluntur iura positiua, siue priuilegia, quàm iura communia. vt in authenti. de non alienan aut permut. § illud. col. 3 l. eius militis §. militia missus. ff. de test. milit Sed si ita dicat Imperator, concedo tibi priuilegium hoc non obstante lege aliqua. & nõ obstantibus illis, quæ dicunt generaliter dictum non valere, nisi in casibus specialiter nominatis, & hoc dico per l. sed & si quis. §. quęsitum. ff. si qu. s cau. & C. ad Velleia l. iubemus. Respondeo credo quod teneat arg. ff. de lega. 3. l. si quis, in princip. & in authent de test. imperfectis. §. pe. colla. viij & C. de testa. auth. hoc inter liberos & C de iure codi cil l. diuus. §. licet Odofr. Illud est considera tione dignum quòd licet princeps rescribat contra proprium statutum, & sic ex certa scientia, tamen cum approbat factum damnatum, requirit clausula, non obstante. Item si factum non est damnatum, sed est data hæc ei forma, vt requiritur hæc clausula. vt C. de testam.
3 auth. hoc inter liberos. & ibi not. & eo l. tit. l. si non speciali. ¶ † De clausula suppletiua de plenitudine potestatis, scias quòd populus Romanus antequam transferret imperium ad Cæsarem hac clausula nunquam fuit vsus, nec in iure ciuili inuenitur hæc forma, nisi dicatur, & bene, ꝙ includitur sub illis verbis, quicquid principi placet legis habet vigorem ff de consti. princ. l. j. C. de legi. l. vlti. & adde quod Specu. dicit, quòd contractus feudalis emphyteuticarius, siue libellariæ conditionis eiusdem naturæ sunt. vt ipse not. in Specu. de feu. §. nunc aliqua. & in § quoniam. versi. quadragesimo. circa finem. & dixi. C. de ope. liber. in l. liberti, libertęq; & Iac. Belui. suprà in proœmio huius libri & gl. in authen. ingressi. C.
b de sacrosf. eccl & sic in solo nomine est discrimen. b vt & alias dixit lex. C. de agric. & censi. l. diffinimus lib. xj Sed Spe. non dicit verũ, nisi fortè loquamur in feudo quarũdam ecclesiarum Lombardiæ, pro quo non præstatur seruitium, sed census pecuniarius ad instar ficti, puta, certa quantitas pecuniæ, vel frumenti, vel aliud simile: vt vna spalla porci, vel vnum par caponum quolibet anno, quia ecclesiæ Lombardiæ non curant de seru tijs armorum, sed de retiditibus bursalibus. Et ideo in talibus puto quòd succederet mutus, & surdus, etiam à natiuitate, & quilibet heres; ut C. loca. l. uiam veritatis. nisi tenor inuestituræ repugnaret consuetudine etiam ecclesiæ semper salua.

ADDITIONES.

a Ecclesiæ. Vide quæ notaui ad Bal. in l. f. C. de iure emph. And. Barba.
b Discrimen. ita tenet And. de Iser. in titu. de contro. inuestitu. vbi omnino vide quę notaui ad Bar. in l. si mihi, & Titio. ff. de ver. obli. & quæ notaui heri in consilio pro illo de paganis apud Regnum. And. Barb.

1 *Vniuersitas quando dicitur dare damnum.*
2 *Inquisitio potest fieri contra vniuersitatem.*
3 *Inquirere quando possit iudex singulares personas.*
4 *Fideiussor an possit obligari ad pœnam corporalem.*

Damna. Hic Imperator remittit omnia damna data in rebus, omnia ablata facta de reb9, & omnes iniurias factas in personis ab vniuersitate societatis, vel ab aliquo de societate, vel a coadiutoribus. Ex hoc not. quod Imperatori fit iniuria non solum per se, sed per suos. facit ff. de relig. l ossa. in fin. & quod not. Bart. ff. de captu. l. hostes & Inn. extra de appel. c. dilectis. Item no. ꝙ Imperator remittit omnia illa damna, licet nõ appareat de alio mandato. Et adde quod habes extra de iniur. & damno. da. c. in nostra. Item no. quòd ligæ & confœderationes faciunt vniuer
1 sitatem. In text. ibi, † *Ab vniuersitate*. Hic habes ꝙ vniuersitas damnum dare dicitur, & sic per consequens dolum committere: vt ff. de dolo. l. sed ex dolo. §. j. licet illa videatur dicere contrariũ. Metum dicitur inferre, vt ff. quod metus caus. l. metum. §. aduertendum. quod enim maior pars facit, tota vniuersitas fecisse vide
a tur. a vt ff. de regulis iuris. l. aliud §. refertur. & ff. ad Municip. l quod maior. Item & si potestates. cõsiliarijs & Antiani hoc faciant, tota vniuersitas fecisse videtur. argu. ff. de vi & vi armata. l. siue à me. Et ideò

ADDITIO.

a Videtur. Vide quæ dixi in c. cum accessissent. & in c. cũ oẽs. & ibi probatur vt in capit. si canonica. de officio ordinar. libro sexto. & ibi Domin. Andr. Barb.

ideò nos videmus, ꝙ vniuersitas accusatur, & respondet per syn
dicum habentem speciale mandatum a ciuibus: vt C. de re mili-
ta. l. tam collatores. lib. xij. nec requiritur ꝙ illæ singulares perso-
næ, quæ deliquerunt, nominentur in syndicatu: quia non consti-
tuitur syndicus nomine ipsorum, sed nomine totius vniuersita-
2 tis. vt lege, in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisione. ¶ † Et
no. ꝙ facilius sit inquisitio contra vniuersitatem, q̃ ꝯ singulos: qa
delictum magnę vniuersitatis, non potest esse nisi notorium & fa
mosum. Vnde fama, quæ semper apud acta est pręsens, & clamo
sa vox populi magis clamet in rebus notorijs: est verum quod in
notorio actus transeuntis requirũtur postea probationes plenè.
vt C. de offic. rect. prouin. l. iustissimos. & ordo iudiciarius. arg. ex
de iudi. c. exhibita: saluo eo quod nota. Insti. de publicis iudicijs.
3 in princ. & no. in c. fi. de foro compe. in nouella. lib. 6. † Si autem
iudex vult inquirere contra singulares personas, oportet ꝙ fa-
ma specialiter sit contra eas, & non admittuntur per procurato-
rem si causa exigat detentionem, seu carcerem personæ. vt in ca
pi eos qui. de senten. excom. lib. 6. Et aliquando ista detentio est
arbitraria, aliquando necessaria, si qualitas pęnę sit personalis.
4 † Sed nunquid fideiussores possunt se obligare ad pęnam corpo
ralem, & quid de obsidibus. Dic vt not. 24. q. 5. cum homo. & dic
a ꝙ non. de iureiur. per Cyn. a in l. ad commentariensem. C. de cu-
sto. reo. sed de consuetudine, in quibusdam locis seruatur ꝯrium,
quæ consuetudo habet potestatem in sanguine hominis. ff. de
extraordi. crimin. l. Sacculij. §. sunt quędam.

ADDITIO.

a Per Cy. Vide Ioan. de Imo. in rub. extra. de fideiusso. & quę notaui in dicto cap. cum homo. And. Barb.

Moram superfluam. Hic dr̃ ꝙ Imperator ĩ ciui
tate, vel episcopatu non
debet facere superfluam moram, in damnum ciuitatis, vel episco
patus, seu territorij per quæ transit, & est ratio, quia ferè impossi-
bile est, ꝙ exercitus eius damna non inferat: vt ff. loca. l. ex condu-
cto. §. sed si habes. versi. idemq;. *Superfluam.* argu. C. de metat. &
epide. libr. xij. l. deuotum. & in authenti. de quęstore. †. sed si verò
forsan. colla. 6. Sed quando dicatur mora superflua? respondeo iu
dicio ecclesiæ populi, vel si ibi moretur vltra sex menses. argu. C.
de censi. l. fi. lib. x. Odof. vel arbitrio boni viri. vt ff. de verborum
oblig. l. continuus. §. cum ita. & ff. ad Tertullia. l. secunda. § si ma-
ter. & l. j. ff. de super ficiebus.

Ciuitates. Hic dicitur ꝙ licitum est vniuersitati societa-
tis, seu ipsis societatib' ciuitatis murare, & ex
ciuitatem munitiones & fortilitia facere. *Morare.* Hic est triplex
litera, aliàs murare, vel munire, vel mutare, & quælibet est bona:
& est simile. ff. de ope. publ. l. de operib. C. de ędific. priua. per pro-
uincias. ff. de rerum diuisio. l. sacra. §. penult. in authen. quomodo
oportet eps. §. si quis apparuerit. aliàs autem nisi iussum haberẽt
à principe hoc facere non possunt. arg. C. de operi public. l. si qñ.
& l. nemo iudicum. & facit ad id quod nota. suprà eodem §. nos
Romanorum Imperator. &c. in fi. illius gl. id est sine pręfinitione
temporis &c. Odof. C. de sacrosanct. eccle. l. ad instructionem.

1 *Ciuitates Lombardię cum quibus ciuitatibus possunt societatem contrahere.*
2 *Liga facta est inter quasdam ciuitates per quinquennium, si post quinquennium præstant sibi inuicem subsidia, an liga uideatur durare.*

Item societatem. Hic dicit ꝙ ciuitates quę ve-
niunt in ista pace, possunt fœ-
dus & societatẽ quam habent inter se manumittere, & ẽt renoua
re toties quoties eis placuerit, & eis videbitur expedire. Conuen-
ticula hic conceduntur. de iure autem cõmuni prohibentur. vt s.
de pace tenenda. § conuenticula. C. de his qui ad eccl'iam ꝯfugi.
l. denuntiamus. de paganis & sacrifi. l. j. & in authen. de inter. col-
leg. hęretico. circa principium. colla. 9. C. de summa tri. & fide ca-
tho. l. 2. de hęre. l. cuncti. & hęc societas a principe approbata est
hic, ideo quę licitum est eis societatem, seu ꝯuenticula tenere, &
1 quoties voluerint reuocare: vt hic, & ar. C. de Iudęis. l. 4. † Sed nũ
quid aliam societatem potuerint ꝯhere cũ alijs ciuitatib. cũ qb.
nullã societatẽ habebant. Rñdeo non: cum dicat iste tex. quã nũc
2 habent &c. & facit infra eo. §. pacta inter ciuitates. Odof. ¶ † Quæ
ro, facta est liga inter duas ciuitates, per quinquenniũ duratura,
si post quinquennium præstant sibi mutuo fauores, intelligatur
a liga tacitè renouata. vr̃ ꝙ sic a sicut dicimus in contractib. rerum,
vt ff. locati. l. item quęritur. §. qui impleto. Contrarium dico, nisi
renouetur expressè: vt hic. & est ar. C. locat. l. si cum Hermes. præ-
sertim si fuit ꝯcta prius per stipulationem: quia stipulationes ver
ba desiderant. Similiter in ꝯctibus, ĩ quibus requiritur scriptura;
non fit tacita renouatio. vt in dicto §. qui impleto. Item nota ꝙ
iste tex. loquitur de renouatione voluntaria: sed aliquando fit re-
nouatio necessaria: vt in ꝯctibus emphyteuticis, & feudalibus. vt
no. Cy. C. de sacrosan. eccle. auth. & quę.

ADDITIO.

a Quòd sic. Vide Bal. in l. j. C. quando non pe. par. vbi loquitur de §. qui impleto. vt non habeat locum in emphyteusi. de ista consideratione Lud. Rom. consi. 46. incip. visis necessarijs. And. Barb.

1 *Factum metu principum non ualet.*
2 *An proponi debeat actio quod metus causa.*
3 *Fictum & seruitium, qualiter differant.*
4 *Fictum uel censum non soluens, an perdat dominium rei.*

Pactiones. Hic dicitur ꝙ pacta inita timore Imperatõ
ris, vel per impressionem nũtiorum suorũ,
sunt irrita, & cassanda. Nota ergo quod Imperator non potest
1 inferre metum, sicut nec quęlibet priuata persona † Item nota
ꝙ illud quod fit per metum principum, non valet: dicit Specu. ꝙ
induci non debet nouitas in homagijs, vel in actis fidelitatis: vt
no. in Spe. de feu. §. quoniam. versi. ego talis iuro. dicit Io. And. ꝙ
indebita seruitia pręsumuntur a dominis per metum extorta. in
c. j. de pręscrip. lib 6. in nouella. Et contra potestates pręsumitur.
C. de testa. l. volumus. C. de fun. limi. l. j. libr. xj. & C. de omni agro
deserto. l. qui per potentiam. lib. xj. pręsertim erga rusticos. C. ne
rusti. ad vllum offi. deuo. l. j. lib xij. & per Bar. in l. ad inuidiam. C. ꝙ
metus cau. Nota tamẽ ꝙ nisi voluntas condescendat compul-
sioni, non potest cogi. C. de hęred. insti. l. 3. *Cõsentur.* Sed an ipso
iure, vel demum opposita exceptione. Respondeo ipso iure. vt
ff. quod metus cau. l. si mulier §. si duos Tu dic no. suprà, de pace
iura. fir. §. item sacramenta. *Pro infectis.* Factę. n. fuerunt ꝯ legem,
& quę contra leges fiunt, pro infectis habentur: vt C. de legi. l. nõ
dubium. & C. de sacros. eccl. l. iubemus. § sanè. Odof. Sed an con-
tractus principis habeat vim legis. vt ff. de publi. l. Cæsar. Respon
deo sic, quando caret vitio: sed hic non caret vitio, quia est ꝯ ius
naturale, vel saltem contra bonos mores Et no. hunc §. valde ad
2 ꝯctus qui tota die fiunt cum dominis terrarum. ¶ † Sed nunquid
dẽt proponi actio, quod metus causa ad rescindendum? Respon
deo non: quia non est coram quo agatur. Itẽ metus principis est
quodammodo vis pręcisa, quæ omnino tollit consensum. ex quo
inferri põt ꝙ ꝯctus initus metu cũ principe sit ipso iure nullus. vn
de quod no. gl. in c si verò. 8. q. j. in c. postquam. 3 q. 2. & adde qđ
no Innoc. extra de renuntiation. c. super hoc. & ibi ponitur quod
habebit quis probare in huiusmodi iudicijs. licet. n. dixerim ꝙ nõ
est coram quo agatur de facto, tamen de iure si Imperator facit
iniustitiam potest adiri Papa per supplicationem vel denuntiatiõ
nem: vt extra de proba. c. j. *Puta:* hic ponit exẽplum. ¶ *Pacta.* Not.
hic ꝙ ex speciali clausula pręmissa subijcitur generalis. sic ff. ad
le. Aqui. l. si seruus seruum. §. inquit ex. sic è cõtrario. C. de sacros.
eccl. l. generali. & l. illud. & l. sancimus. & l. si seruus seruum. §. ru-
pisse. Odof. & ff de postulan. l. j. §. hoc edicto. *Communi.* i. tota vni-
uersitate: quia tota vniuersitas commune appellatur. quod autem
dicit ab alijs. s. singularibus personis pro priuato facto suo. Odof.
Ita tamen. Ista dictio habet determinare pręcedentia. Odof. ff. ad
3 Trebel. l. Lucius. §. quæ habebat. *Persoluere fictum.* † Differentia est
inter fictum & seruitium, sicut inter pecuniam & censum, & ope
ram, & aliquando fictus appellatur census. C de dona. l. censualis.
4 de acquir. rer dom. l. quę quisque. C. sine censu, vel reli. l. oẽs. † Et
an quicunque non soluens centum tempore à iure statuto perdat
rei dominium. Dicendum est ꝙ sic, si ille cui debet census solui,
habet directum dominium rei. vt C. de sacros. eccl. authen. qui rẽ
huiusmodi. secus si pręstatur in signum alterius subiectionis, de
re propria: vt no. Inno. de relig. domi. c. constitutus. & facit opti-
me. C. de fundis patri. l. fundi. lib xj. possessionẽ tamen nullus per
dit, donec eijciatur foras: vt no. pro socio. l. cum duobus. §. idem
respondit. per Specul. de emphyt. §. nunc aliqua. versic. 86. Et qui
non renouat ab ecclesia, videtur iuri suo renuntiare: vt not. in c. j.
de preca in noue. & infra eo. c. ego iuro scilicet quando venit ex
necessaria consequentia pręcedentis contractus.

1 *Processus factus contra exititios, an & quando rescindi potest.*
2 *Quid de sententijs latis ex compromisso.*
3 *Causa si sit commissa decidenda secundum leges, & consuetudines terrarum, debet potius per consuetudines decidi, quàm secundum leges.*

Sententiæ quoque. Hic dr̃ ꝙ sentẽtię per Impe-
ratorẽ latę ꝯ rebelles occa-
sione rebellionis, & partialitatis rescinduntur facta pace, secus si nõ
1 occasione rebellionis, sed aliàs iustè sunt latę: puta ex cã mutui,
a vel depositi. † Et iste §. a est valde not ad exititios terrarũ, vt scia-
mus

ADDITIO.

a Et iste §. Vide Bald. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. And. Barb.

mus qui processus facti contra eos rescindantur, eis ad ciuitatem reuersis,& qui non. Adde quod no.in c.j.de cle.non resi.lib.vj.in nouel.a.& in c.statutum.de rescrip.eo.lib. tangitur de istis exititijs & si quidem licet non per se, tamē per procuratorem potuerunt comparere,citatio arctat eos, secus si nec per procuratorē, quia nullus audebat tanquam procurator cōparere: vt ff.ad Trebel.l.de ætate.& in c.pastoralis.de re iudic.in cle. & in c.bon.e.de elect.& si erāt banniti,omnibus bonis eis ademptis, iudicia non tenent:vt l.si constante.§.fi.ff.soluto matri.quia nudi exularunt: vt ff.de cap.dimi.l.tutelas § si libertate.& compromissa soluunt. ff.de dona.l.quoties.§.fi. quia habentur pro mortuis.C. de hære. insti.l.j.&facit quod no.in l.ad cognitionē ff.qui.ex cau.in poss.
2 eatur.in gl.quæ dicit no. hic pro bannito. ¶† Quid de sententiis latis ex cōpromisso facto inter exititios,& intrinsecos? Respon. tales sententiæ valent pro rebus compromissis: sed extra compromissum non valent etiam si post compromissum nominatim homologetur laudum,nam expresè dicit decretalis, ꝙ non potest homologari laudum super quo non procedit compromissum.extra de confir.vti.vel inuti.c.examinata.[a]ad quod facit ff.de peculio.l.3 §.si seruus.& quod ibi no per Gul.de Cun.& est ratio,quia est ordo substantialis peruersus: nam vbi nō procedit notio,ibi sententia nō procedit, nec valet authoritate partium ordine prętermisso.vt C. de sentētijs, & interlocutionibus om. iudi.lege,prolatam.*In irritum* sic supra eodem §.priuilegia. Causa enim harum sententiarum,seu discordia sublata,cessare debet earum effectus.sic C de Epis. & cleri.l. generaliter.ff.de excu.tutor.l.cū ex oratiōe.ff.pro socio.l.actione.§.alicuius. Debēt enim omnia pacis tēpore in pristinum statū restitui:vt C.de cadu.tol. l.vnica.in prin.ar.eius quod de redhibitione dicit ff de ædil edic. l.redhibere.& l.facta.de alie.iu.mu cau.fa.l quia Odof.*Secundum leges & consuetudines.*†No.arg. ꝙ si causa est commissa ſm leges, & consuetudines terrarū terminanda, ꝙ potius debet terminari secūdum bonas consuetudines quam ſm leges,&,dictio,& significat bonitatē arbitrij & non merum ius commune, vt extrā de eo qui mit.in poss.causa rei seruandæ.c.cum venisset.& vide Cy. C.de testa.milit.l.captatorias.Cyn.

ADDITIO.

Examinata.Not.c.examinata.vide Bald.in l.si vxorem.C. de condit.inser. vide Lud.Roma.consi.clj.vbi alle.Bald.hic & dicit illum text.fore ad hoc singularem Bal.in l.edita.C.de eden.And.Barb.

Compromittere nemo cogitur.
Assignetur hoc uerbum,quid significat.
Arbitri electi ad cognitionem,uidentur electi ad decidendum.
Possessio qualiter probatur.

Possessiones. Hic dicitur ꝙ possessiones amissę tempore guerræ quæ ante tempus guerræ possidebantur, debent restitui possessoribus. & si eas recuperassent,debēt eis defendi,nisi essent possessiones, quæ pertinerent ad imperium:de quibus debet stari dicto arbitrorum electorum. †Nota ꝙ nō dicit hic de eligendis arbitratoribus:quia nemo trāsigere,vel amicabiliter componere compellitur:quandoq; tamen in arbitratorem potest cōpromitti,& non in arbitrum, vt super decimis & alijs spiritualibus.vt not.in c.vltimo, de rerū permu-
2 tatione,in nouel.† Nota ꝙ tēpore guerræ licitum est recuperare per vim ablata.No.de conseruatorio possessionis.facit C.de Carbo.edic.l.j.Not.ꝙ arbitri eliguntur in causa Imperatoris, qui habēt cognoscere de regalibus.Not.de verbo assignentur, quod significat. idest declarentur. *Pertinere.* Et de facto ponatur in possessione si nō est.*Restituatur.* Hoc nisi ablator iure se posset tueri in causa ꝓprietatis.tunc enim restitutio impeditur.vt infrà eodē § si qui.& spoliatus ante omnia sit restituēdus l.si quis ad se fundum.C.ad l.Iul.de vi & in c. sæpe.de verbo.sign. Et caue qa hic dicit de ablatoribus seu suasoribus qui nō sunt de societate. Sed ego idem puto,& de his qui sunt de societate cū in d.§.si qui.generaliter loquatur,& non specificet an de societate sit,vel nō ergo generaliter & indistincte debent intelligi vt ff.de publ.l de ꝑtio. & intelligendum est Imperatorem in hoc casu idem statuisse in suis,quod in aliis:& idem in aliis,quod in suis causa æqualitatis hincinde seruandæ:vt ar ff.de arbit.l.si cum dies.§.fin. C.de fruc.& lit.ex pen.l.fi.C.de proxi.sacro.scri.l.in sacris. lib xij.& ff. man.l.iij.in fi & C.communi diui.l.pen.§.fi.& ar.ff.fami. ercis l. in hoc iudicio Odoff.Et not.ꝙ in istis restitutionibus quæ fiunt vigore capitulorum pacis, obstat exceptio, dolo facis, quod est nota.dignū.¶Sed quid si quis nesciat dicere confines suarū possessionū? Respondeo,sibi imputet: quia nemo sibi incertus esse dēt,quantū possideat:vt ff.de verb.sig.l.subsignatū.§ fi. vt ꝑ Accur.¶*Ad cognitionem.*†No.ꝙ arbitri electi ad cognitionē, vident electi ad decidendū & assignandū. vt hic & ff de procur.l.q ro curatorem dat Secus in electis ad cognoscendum, & referendū: quia non possunt causam decidere:vt ff.de offi.præfec. Aug.l.ordinatorum.*Cum fructibus & sine damno.*Nota ꝙ fructus & damna ponuntur vt diuersa,& sic non dicitur damnum dare, qui tanq̄ possessor percipit fructus,quod tene menti.¶*Recuperauerit.*quo quo modo.Odofre & sic nota ꝙ tēpore guerræ licitum est recuperate qualitercunque. Et quid si vnus recuperat alii ablata:dic vt ff.de ca.l.si quis in bello. Si quis perdidit bona culpa sua damnabili,vt si miles perdidit arma,non recuperat: sed si latrocinio, vel virtuose pugnando amisit, tūc recuperat à quolibet recupe-
4 rante salua consuetudine armorum.eod.tit.l.j.per Dyn. ¶† Sed qualiter probabit possessio.Respondeo probata detentione corporali:nam qui detinet præsumitur possidere: vt no.in cap.cum olim.de priui eg.per Inno.vij.q.j.pontifices. per Archid. & in c. ij.vt lite penden.in nouella.pro hoc quod no,gl.ordi.in l.stipulatio ista §.hi quoque.ff.de verb.obli in gl.ordinaria.nisi cōstet aliū possidere:vt ff.de fundo dota.l.si fundū.Quid ergo si duo pariter probent? dic vt no.ff.vti poss.l.si duo.in princ.ff. de re iudi.l. duo iudices.de eo qui mit in poss.ea.j.lib.vj.in nouella. extrà de proba.c.licet causam.& vide quod no ff.pro leg.l. pro legato.secundum vnam lectutam.¶Extra quæro nunquid de non possessione possit confici instrumētum? Respondeo non directè: quia de directa & mera negatiua non potest cōfici instrumentum,sed in directè sic,iuxta no.in c.j.de prescript.in nouella. *Arbitros.*Constat arbitrum territorium non habere: vt no.in c.j. de foro cōpe. lib.vj in nouella.& tamen citat partes, per quod apparet ꝙ territorium non est de substantia citationis, vel iurisdictionis quod dic ut ibi plene notatur.

1 *Princeps offenditur per eum qui suis subditis partialibus iniuriā infert.*
2 *Interpretatio habet locum in statutis.*
4 *Testis deponens aliquid fuisse factum ante guerram &c.*

Opizoni. Marchioni,scilicet malespinæ,cui specialiter, & nominatim Imperator. hanc pacem iura-
1 uit: vt infra eo.c ego iuro.Odof.*Vobis.*† Nota ꝙ satis principem offendit,qui eius subditis,& partialibus iniuriam facit,vel offen
a sam:[a]vt C.ad leg.Iul.maiest.l.quisquis.C.de sacrosan.eccle.l.decernimus.in princ.C.de epis & cler.l.raptores.C.de rapt.virgi,l. vna Sic e contrario,quod contra principem fit,in omnium vertitur iniuriam:ut arg.C.de hereti.l.manicheos.& de priuileg.eccle. inconsutilem. Odof.*Nec per interpositam personam.* qui enim per aliū facit, per seipsum facere uī.ut ff.de admini.tut.l.ita autē. §.gessisse.& ff ne quis eum qui in ius uoca.est ui.exi.l.si per alium
2 in princ.& ff.de eo per quem factum erit l.j.§.fecisse. † Etiam in statutis habet locum hęc interpretatio, quia naturalis, ratio est potētissima in qualibet statutorū interpretatione:vt no.Cy.de legi.l.non dubiū.circa finem.*Defendendo.*Nota ꝙ defendendo quāque quis committit iniuriam.sic C.de his qui ad eccl.cōfu.l.si seruus aliquem.& si potuit esse talis persona ꝙ iuste potuit offensam commitere iste marchio causa defensionis eiusdem considerata affectione:ut ff.quod metus cau.l.isti quidem.§.final.&
3 ff.mand.l.si seruus.†Sed in hoc casu non puto uerum: quia cum uasallus in iuro suo nullā personā excipiat nisi Imperatorem,& dominū antiquiorē, & ꝯ filiū alias filiū teneat dominū adiuuare,& ꝯ aliā quamcunque personā. suprā quę sit forma fideli.c.q fidelitate:& supra quę sit forma fideli.c.j.& de noua forma fidelitatis.c.j.& de prohibita feudi alienatio.per Fed.§.ult.quanto ergo magis ꝯ filium,uel aliā quamcunque personā dēt principem adiuuare, cum & Imperatore teneat iuuare ꝯ dominū suū, quē tenet iuuare ꝯ aliā quācunque personā:ut appatet in prędictis legibus & capitulis.unde nō frustra hoc in modum priuilegii huic
4 concedit.†Sed attende qđ si recte inspicias nō dr̄ remittere,nisi offensas quas fecit postquam fuit in societate:& sic puto ꝙ si feudū haberet a principe,& anteq̄ esset in societate culpā aliq̄ commisisset,propter q̄ amittitur feudū, ꝙ bene amiserit feudum,& culpa illa non videatur remissa per hāc pacem: licet uideatur ꝯ id quod dicā infra proxi.ibi pro ꝑteritis &c. quasi videanť remissę omnes culpæ & offensæ factæ siue antequam esset in societate, siue postquam essent commissæ. Sed certe non est uerum:nā non sic intelligitur in præteritis, nam uult dicere ac si dixisset.ꝑdictis.Hoc etiā idicat,quod ibi statim sequitur. uel parti eius &c. Odoff.Nec est uerū nouum maleficiū per perseuerantiā delicti, tēpore guerræ remissum facinus uideri. Nam inspicitur tempus quo delictū nascitur.ff.de iureiurando l.qui iurasse.§.si pater.& l. eum qui.§.in popularibus.de furtis.l.inficiando §. infans.C.de testament. cum antiquitas. in principio, & argument. in capitulo
5 primo. supra de feudo guardiæ. ¶† Quæro, quid si testis dixit quod

ADDITIO.

a Offensam.Et vide And.de Iser.in c.j.quæ sint rega.vbi dixit quòd offendēs collateralem Regis,uel aduocatum stantem in concilio Regis cum factione dicitur incidere in crimen læsæ maiestatis. per dictam l.quisquis. secus si priuato.& vide ibi omnino. And.Barb.

quòd fuit ante guerram, vtrum probet quòd fuit ante originem
guerræ? & videtur quòd non: quia æquiuocus est sermo iste cũ
possit intelligi ante guerram, scilicet finitam.l.ij. si cert. pet. per
Barto. Frusta est: omnis intellectus est extraneus, qui non sonat in
auribus vulgi. vt extra de spon.c.ex literis.& ideo intelligitur an-
a te originem guerræ: vt hic gl.[a] *Coactione.* vel coercitione, aut cor
rectione. Odof. ista tria sunt quasi synonima.

ADDITIO.

a Vt hic gl. No. istud dictum Bal. vt per illud sustentetur gl. in l. eum qui ante Calendas.ff.de verb.obl. & in l. eum qui ita.§. qui ita.e.ti. quam & Barto.& communiter alij damnant per istam doctrinam, hic ego eam sustinui. vide quæ ibi scripsi in §. omnes. ibi sufficiens non dicit.&c. Andr. Barb.

1 *Verbum positum impropriè non vitiat.*
2 *Successor potest factum sui prædecessoris tollere.*
3 *Qui prior est tempore, potior est in iure.*
4 *Successor in aliquo castro an tenetur seruare sententiam latam tempore sui prædecessoris.*

Amplius consueuerunt. Sume illud quod est longe infra, &
1 eam quam modo exercent. *Possideant.* † No. iurisdictionē posside
ri. i. quasi possideri: vt infrà eo.§. omnis. & non vitiat verbũ im-
propriè positum, vt ff. de iureiurã.l. sed & si possessori.§. sed si reũ.
quod debet intelligi secundum sanum intellectum: & probatur
possessio iurisdictionis per exercitia, quibus quis est vsus liberè,
& quietè. tex. est hic notabilis. *Successorum meorum.* Dicũt quidam
hoc iure Imperatorem iniungere successori suo vt hoc idem fa-
ciat, quod quidem esse non potest. vt ff. ad Trebel.l. ille à quo.§.
tempestiuum.& ff. de manu.l. apud eum. Sed certè non est verũ,
sed ita debetis intelligere literam istam, ꝙ habeant sine contradi
ctione successorũ nostrorũ, si enim successores nostri contradi-
2 cant, non habebũt. † Vel dic simpliciter, vt iacet. ar. de sen.& inter
lo. om. iud.l. post sententiã & C. sen. rescin. non pos.l.j. Prima pla
cet cum Imperator prædecessoris sui factum abrogare possit. vt
C. de vete. iur. enucl.l.ij. circa prin Odof. Et per hoc determina-
tur quæstio quã format Cy. C. de legi.l. digna vox. & sic nec per
cõtrarium, nec alio modo princeps potest regalia concedere in
præiudiciũ successorũ, quia sicut non potest iura eorũ subuerte-
re, ita nec minuere. vt ff. qui & à quibus.l. si optio. ¶ *In detrimentũ.*
Nõ enim debet vni in alterius damnum succurri, vt ff. de mino.
l. in causæ.l.a.j. in prin. eo. ti.l. auxilium. in princi. Odof. Nec est bo
ni principis vnũ altare cooperire, & aliud discooperire. vt C. qui
pot. in pig. ha.l. assiduis.§. exceptis. nec priuilegia vni cõcessa, al-
3 teri dare: vt C. de silent.l. decurionibus. lib. xij. † Et si princeps cõ
cessit alicui beneficium prior tẽpore potior est in iure. arg. ff. de
aqua plu. arcen.l. in cõcedendo.& suprà, qui suc. tene.c.j. Et hæc
faciunt ad cõcessiones quas faciũt principes de aquis publicis, ꝙ
semper videãtur reseruata iura & cõmoditates eius, cui prima
concessio facta est. ¶ Saluo. ff. fami. ercis.l. itẽ Labeo.§.j. ¶ Aquæ
4 Lambri. *Mediolanensibus.* † Pone, inter duo castra erat quæstio de
ductu aquæ publicæ: & fuit inter se lata sententia, demum Impe-
rator cõcessit mihi vnum de illis castris, nunquid teneor seruare
illam sententiam? & videtur ꝙ sic: quia castrum transit in me cũ
suis vitiis, suaque causa, præsertim cum sit vniuersitas quædã. ff.
de act. emp.l. in venditione. ff. de serui. rusti. prædi.l. Lucius. à con
trario sensu. ff. de condi.& demõ.l. si quis legauerit.§. fi. de ꝯhen.
emp.l. si aquæductus. Et quia Imperator non videtur velle præiu
dicare transactionibus & sentẽtiis, sed tacitè reseruare. arg. huius
literæ. In cõtrarium videtur, quia sicut princeps posset, vt suprà,
in ca.j. quæ sint regalia. ita & ego qui vice principis fungor. Item
pacta priuatorũ non præiudicant fisco: nec tenetur fiscus de illis
pactis facere mentionem. ff. de pac.l. ius publicum.l. iurisgẽtium.
§. si paciscar. & l. inter. C. sine censu vel reliquis.l. omnis. dum ta
men boni viri fungantur officio, sicut ipse princeps indulsisset si
certioratus fuisset. de pac.l. tale pactum.§. fin. quod maximè est,
si alium non lædo: vt l.ij.§. item Varus. ff de aqua plu. arcen. ff. de
solu.l.j.& facit extra de re iudi.c. suborta. in fi. Non ob. ista litera,
quia hoc ius aquæ competit ex cõsuetudine quæ fortior est quã
pactum priuatorum.&c.

1 *Exceptio spoliationis, quando opponi possit, an dolo facis, quia petis.*

Omnes. Hic dicitur, ꝙ illi de societate debent iuuare Im
peratorẽ ad manutenendũ iura sua, & ẽt cõser
uandũ; scilicet pro posse, & præsertim ciuitates finitimæ, & q̃ sint
magis propriè iura, vt sunt incorporales res q̃ non dñr possideri,
sed quasi possideri: vt ff. de acqui. rerũ do.l. seruus §. incorporales
ff. de serui. vrb. p̃dio.l. si ædes. in fi. ff. de act. empt.l. ratio.§. si inter.
& hoc est quod iurant ciues, vt ciues. Odoffr. *Finitimæ.* id est confi
nes, seu propinquæ illis locis, in quibus sunt possessiones, q̃ cęptæ
sunt turbari. *Teneantur.* subaudi si post opus erit, quod dic, vt C.
de sacr. san. eccl.l. neminem. *Vias & pontas.* & ab horũ refectionis
onere nemo excusatur: quod dic vt de sac. san. eccle.l. ad instru-
ctionem. *Sufficiens.* Non dixit sufficientissimũ. sic ergo sufficit ali-
a qd sufficienter p̃stari, licet non sufficientissimè præstet.[a] sic. ff. de
ædil. edic.l. si quid venditor. & l. sciendũ.§. illud Odof. *iustis.* Secus
ergo si iniustis. *Restituant.* hoc nisi in cã in principali iure se tueri
possit possessor, nã tunc impedit restitutio vt sequit, qđ quidem
est ꝯ alia iura. nã & si qđ ius haberet p ingressũ violentũ amisis-
set, & tñ restituere tenet ei, cui per vim abstulisset, vel occupasset:
vt C. vñ vi.l. si qs in tantã & in Lombard. de inuasionibus.l. fi. Et
quod inuasionis restitutio nõ sit impedienda, ꝓbatur in Lõbar.
de offic. iudic.l. legato. Sol. hoc est ꝯ cõmunia iura, & speciale est
1 cùm in modũ priuilegij cõcedit. hoc tñ hodie non seruat. † Vel
dic, aut inuasor inuadit sua authoritate, aut cũ iudicis authorita-
te. Primo casu locũ vendicãt sibi ꝯria iura. Secũdo casu serua qđ
hic dr̃, & hoc fortè casu loqui põt hęc lex siue p̃cedens. Odoffre
dus. Adde qđ spoliatus si ꝯ ius petit se restitui, ita qđ exceptio
obstet ipsi possessorio, non est fiẽda restõ, vt hic.& in c. ꝯstitutus.
b de fil. presby. p Inn. nã qui expresè iniustũ petit, ineptè agit:[b] vt
no. in c.j. de offi. vica. per Inn. Si verò non apparet de iustitia pe-
titoris, si quidẽ excipiens est per iudicẽ & partẽ admissus ad exci
piendum, vr̃ per consequens admissus ad probandũ, vt no. Inn. in
c. cùm venisset. de testi. Si autẽ nõ est admissus, tũc refert, aut al-
legat spoliatio, aut dolus sine spoliatiõe. Primo casu nõ admittit
exceptio: dolo facis. Secũdo, sic: vt C. vñ vi. in l. cũ quęrebat.& ita
intelligitur quod no. ff. de iud.l. si de vi.& C. de agri.& censitis.l. si
coloni. libr. xj.& extrà de resti. spol.c.j. *Teneantur.* subaudi si opus
fuerit. Odof. no. bonam glo.

ADDITIONES.

a Præstetur. Vide gl. in c. statutum. de rescri. in vj. Vide ca.ij. de calum. in verbo, minus sufficienter, And. Barb.
b Ineptè agit. Vide Bal. in l.j. C. si de mo. poss. fue. appel. & in l.j. aliàs ij. C. ne li. po. dixi in cle.j. de re iudica. And. Barb.

1 *Bona fides est seruanda.*
2 *Bellum inferre uel obsidere ciuitatem, quando liceat principi.*
3 *Princeps debet in itinere emere uictualia, non uiuere aliorum sumptibus.*

Si qua verò. Hic dicitur quòd si aliqua ciuitas de di-
cta societate Lõbardiæ nõ seruat statuta
pacis, cæteræ ciuitates de societate cõpellãt illã ad obseruãdam.
1 *Bona fide.* † No. qđ bona fides debet seruari, cui interdum non cõ
gruit de iuris apicibus disputare. vt ff. man.l. si fideiussor.§. quæ-
dã.& est arg. quòd omnes cõtractus qui fiunt cum principe, ha-
2 beant naturã bonæfidei contractuum. *Compellant.* † Sed quomo-
do faciendo guerram, vel obsidendo ciuitatem, vel dando repræ
salias. Respondeo fortè sic. Sed contra per hunc tex. nã hic dicit,
bona fide compellant. hac bona fide non videtur compellere ali
quo prædictorum modorum, nam bona fides est contraria do-
lo, & fraudi: vt ff. pro soc.l. iij. in fi.& in prędictis plerumque hæc
variantur, & quia discordiæ sunt sedandæ & remouendæ, vt ff. de
leg. ij.l. cùm pater.§. dulcissimis.& quia omne beneficium decet
esse perpetuum: vt C. de excu. tut. l. antepenul.& quia per pacem
discordiæ sopiuntur: vt C. de cad. tollend.l. vnica in prin. etiã ex
pace videretur nasci discordia, quod esse nõ debet: vt C. vnde vi.
l. meminerint. Sed fortè his non obstantibus possunt prædictis
modis compellere, nec enim videntur dolo facere, cum alterius
fraudem excludant: vt ff. de leg. ij.l. cùm pater.§. Titio.& quia pax
fingitur ei non cõcessa qui aduersus pacis statuta venire non ti-
muit. arg. ff. de mino.l. auxilium. in prin. vel fortè posset dici ꝙ
accipiantur hoc casu obsides: vt ar. ff. de iure fis.l. diuus. ff. ex qui.
cau. ma.l. necnon.§.j.& ff de testa.l. obsides. Odoff. Dic ꝙ proce-
dent illis viis & modis, quibus videbitur expedire. ar. extra vt lit.
non contest.c. qm̃ frequenter.§. fi. adhiberi enim debent illa reme
dia quę magis timeãtur, adhibito tñ discretionis moderamine.

Nobis intrantibus. Hic dicitur ꝙ quãdo Impe-
rator intrat Lombardiam,
debetur ei fodrum regale, & consuetũ & viæ & pontes aptati, &
aptatæ sufficiẽter in eundo & redeundo & ꝙ debet habere mer
3 catum sufficiens pro se & suis Et hic † determinatur quæstio de
gualdana, formata per glo. C. de sacrosan. eccle.l. neminem. nam
gualdana Imperatoris non debet auferre res aliorum, sed emere,
nisi fortè deficeret sibi pecunia. vt l.j. ff. ad legem Rhodiam de ia
ctu. vel nisi rustici adeo forent tenaces, quòd nollent eis vende-
re victualia. quod not.

1 *Fidelitatis renouatio fit propter mutationem ætatem.*

In omni

In omni decimo. Not.hic quòd in omni decimo anno fidelitates sunt renouandæ. *Renouabunt.* Hoc fit propter iuuenes, qui propter ætatem nõ debebant iurare, & modo peruenerunt aliqui ex eis ad eam ætatem quæ iurare tenentur, & propter senes etiam qui iurauerunt pro tempore & modo ratione ætatis iurare nõ debent. sic supra, de pace iura.fir.circa princip. Sed hodie hoc non seruatur.Odof. † Not.ergo quòd propter mutationem ętatum fit renouatio fidelitatis, quia ætas naturaliter variatur. vt not. C.de in integ.resti.mino.l.si minorem te.& extra de probat.in præsentia vnde ex preterita minori ætate non præsumitur in præsenti: quia non est quid stabile: vt ff.ad legem Falci.l.hæreditatum: nisi tempus præsens est coniunctum præterito.arg.huius literæ.

Iuramentum contra legem diuinam & humanam, non ualet.
Debitor an lucretur fructus.
Ciuitas potest obligari per iusiurandum.

Si qui ex parte nostra. Nota ꝙ expulsi sunt restituendi ad suas iustas possessiones. *De iustis.* Secus ergo si iniustis.Odoff.hic cadit glo.signata, supra. in §.omnes. quæ debet scribi, super verbo restituatur. *Iuramento.* † Nota p ꝙ iuramentum procedetur dispensatiuè. Sed an hoc iuramentum teneat? puto quòd non: cum sit contra diuinã & humanam legem. Vnde diuina pagina dicit non concupisces rem proximi tui.ad quod est ff.de iusti.& iure. l.iustitia. & iuramentum contra legem factum nullius est momenti. ff. de pact.l.iurisgentium.§.& generaliter.C.de legi.& consti.l.non dubium.in fin. C. de nup.authent.quod eis. ar.extra de iureiurand. c.intelleximus ff.de legat. j.l.si quis inquilinos.§.fin. Odof.¶ *Succedere.* vt soluatur rei æstimatio. Odoff. quod est contra ius commune quòd inuasor nolente domino liberetur rei æstimationem soluendo: vt ff.de rei ven.l.nec quasi.Et not. pulchra verba, arbitriũ boni viri volumus pro restitutione succedere, scilicet vt satisfecisse videatur ille, qui soluit æstimationẽ arbitrio boni viri taxatam.Et nota ꝙ in tota ista pace non restituuntur fructus.quod intellige nisi essent extantes in fundo, quia tunc non restituunt tanquam accessiones, sed tanquã ipsum corpus fundi: vt l.fi.§.penul.ff.q̃ in fraũ.cre.Dicit Accur.quòd nunquam quis lucratur fructus, nisi rem habere videatur.ff.de reg. iur. qui actionẽ. Item ait ꝙ intra tempus restituendi, scilicet quãdo quis petit quod non est, nec fuit suum.ff.de leg.j l.si quis bonorum.ff.soluto matr.l.si mora.† debitor lucratur fructus, nisi tẽpus sit appositum causa custodiæ.ff.de reg.iur.l cum tẽpus.Dicit Accu.quòd speciale est in Imperatore, quod possit auferre rẽ alterius.ff.de reg. iur. id quod nostrum. *Nisi ciuitas astringatur sacramento.* † Not. quod cĩtas põt obligari per iusiuran.& sub iureiuran.pacisci, licet non habeat animam. vnde hoc iuramentum referendum est ad animam ciuium, per ea quę no.Inno.extra de senten.excommunicat.c.grauem.

Feudum uidetur concessum secundum consuetudinem loci in quo est.
Iudices pares curię debent esse de loco ubi lis est.
Vasallum inuestire nolens, non potest esse iudex inter uasallos.

Si qua controuersia. Dr hic ꝙ ꝯtrouersia feudi inter Imperatorẽ & alios de societate dẽt dirimi p pares illius ciuitatis, vel p epm̃ illius ciuitatis, in qua discordia vertit & f m cõsuetudinẽ illius terræ, & sic
1 no.ꝙ in feudis attendit consuetudo loci, vbi res est. ¶ † Nota ꝙ si Imperator concessit mihi Tusco feudum cuiusdam castri Alemaniæ, videtur mihi concessum secũdum consuetudinem Alemaniæ: & si Alemanico concedit in Tuscia, videtur concessum secundum consuetudinem Tusciæ, vt hic dicitur.& est ratio: qa consuetudo præstationis & rei præstandæ intelligitur secumdum locum illum, vbi dẽt fieri traditio, & solutio corporalis: vt l.semp in stipulationibus.de re.iur qđ est no.& facit quod no.extra de test.c.Rayn.super gl.fortè.in nouel.¶ *Consuetudinem inspici regionis.* Inspicitur enim regionis ꝯsuetudo: vt ff.de fun.instr.l.cũ de lanionis.§.asinam.& est sic supra eodem §.in causis. vincit enim de iure Romano etiam in eo loco in quo est, vt ff de legi.l.de quibus. licet contrarium sit de iure Lombard. vt in Lombar. qualiter in
2 iudic.l.placuit.Odoff.¶ † Et nota hic cuius loci pares debeant cognoscere de feudo, quia pares illius episcopatus, vel terræ vbi lis agitatur. debet autem agitari in terra, vel loco, vbi feudum existit: quia reale iudicium est: vel quia iste locus est commodior, & melius scitur ibi veritas.argu.ff de fluminib.l.j.§.j.C.de appella.l. eum post.& in ca.j.de rescrip.in cle. Et si queras quæ intelligatur causa feudalis. Respõdeo si criminaliter agitur, vel vltra leges feudorũ, nõ est causa feudalis: sed de inuestitura facta, vel fienda, vel de possessione ablata, vel turbata per dominum vasallo, vel per vasallum vasallo.de mili.vasal.qui contu.est.cap.j.& vbicũque fit commemoratio feudi ad intentionem fundandam, coadiuuandam, vel repellendam.Secus si non agatur, vel excipiatur ex hoc capite, vt extra.de foro competenti c.verum. per Innocentium. & dixi in capitu.primo.§.præterea.de prohi.feud.alie.per Federi
3 cum.& hęc vera in petitorio & possessorio.† Et vnum scias quòd ille qui non vult inuestire vasallum de recto feudo, de alio feudo cognoscere non potest: quia iniustus in vno præsumitur iniustus & suspectus in alio.de controuer.inter vasal.& episcop. capitulo primo.textus est notabilis.

Item volentibus. Hic dicitur ꝙ volens venire cõtra pacta, nõ auditur: ergo si audiẽtia denegatur, exceptio pacti impedit lit cõte. quod verũ est, si pactũ est iuramẽto firmatũ. vt hic: secus si nõ sit iuramẽto firmatũ, sed sit factũ lite pend.arg.ff.de pact. l.tale pactũ. §. qui prouocauit.& C.de pactis.l.postquã liti.& C.de fide instrumentorum.l.iij. Nam
a cum sit renuntiatum liti, non potest denuo resuscitari.[a] vt not.in c.j.de litis contest.libr.vj.in nouel.Deinde nota. hic quod ille qui per metum vult, nihil vult.quod hic vt no.ff.de regulis iuris. l.velle non videtur.

Item stratam. Not.de verbo stratam. Ozolinus nobilis quidam de Roma fuit, ex quo geniti fuerunt duo pessimi tyranni: quorum vnus eodem nomine potius est, alter verò Albericus fuit nominatus. Odofre. *Communiri.* sic supra eodem §.pacem itaque.& dic vt ibi Odoffr.

ADDITIO.

a Resuscitari. No. per Innocen.in ca.constitutis.de rescrip.& in capi.primo, de lit.contesta.lib.vj.And.Barb.

1 *Probare quis tenetur esse de ciuitate in qua negatur originem traxisse.*
2 *Procurator potest constitui ad iurandum in animam alicuius.*
3 *Arbitrium habens faciendi quicquid vult &c.*

Nomina verò. Ibi, ꝑscriptã aũt.vt hic patet.& supra eo.in prin.§.nos Romanorũ Imperator.&c.& supra ꝓxi.§. noĩa vero. &c.certis tãtũ ciuitatibus hæc
1 priuilegia ꝓcedunt.† Quid ergo si aliq̃s in aliqua harũ ciuitatũ habitet, & neget esse de natione eius ciuitatis, vel alterius q̃ hac ciuitate cõprehensa sit.Rñdeo ꝓbare dẽbet se habuisse originẽ in aliqua harum ciuitatum: vt ff.de proba.l.j.secũdùm vnã lec. quam ibi dixi. Odof. & secundum hoc nomen & beneficium ciuitatis, forẽsibus & extraneis non prodest.C.de testa.l.si non speciali.qđ tene menti, nisi essent recepti in numero ciuium: vt ff. de iure fis. l.sed si accepto.nã alteri pacisci nemo potest, cùm ab eo mandatum non habeat, iuxta illud nihil ad nos de his quæ foris sunt. *Pacem.* Concordat.ff.de pac l.j.in prin.insti.de iniur.§.si. *In animam nostram.* No.qualiter quis iurat pro alio in animam domini.lxiij.di
2 stin.c.tibi domino Odofre.† Pone, constitui procuratorem ad iurandum de calumnia in animam meam, aduersarius dicit quod ego compaream, quia melius noui factum.respondeo in iuramẽto calumniæ non debet hoc ventilari: vt no.in cap.vlti.de iura.ca
3 lum.lib.vj.in nouel.† Nunquid ile qui habet potestatem faciendi quicquid viderit expedire, dicatur habere arbitrium voluntatis? videtur quòd sic.ff.mandati.l.creditor.§.Lucius.& not.in c.secundo.de iuramen.calum.libro sexto.in nouella.

Hi autem sunt principes. Primo nominat principes, duces, Comites, & barones q̃ ex vna parte principis vnã cum iuramento pacem firmauerunt. Secundo nominat nuntios Lombardorum, & aliarum ciuitatum societatis eorum, qui ex aduersa parte iuramento suo pacem roborauerunt. Tertio nominat ciuitates, quę pacem ex parte principis vnã cum principe cum Lombardis pacem habuerunt. Quarto nominat nuntios Lombardorum, qui bus inuestituram consulatus dedit. Quinto impressione sigilli sui pacem princeps corroborat. Sexto apponitur tempus anni & domini indictio, & anni imperij, & locus, vt appareat vbi & quando data fuit hæc lex.& hoc vsq; ad legem illam, in nomine.Odofre.& facit C.de testa.l. omnium. ibi dum dicit, inter tot nobiles probatasque personas.

1 *Notarius quie apponere debet in instrumento.*
2 *Quid si non apposuit nomen Imperatoris &c.*

1 Acta. † Hic habes arg.ꝙ anni domini, dies, mensis, & ꝯsul, & alia q̃ in instrumẽtis apponunt, debeant poni in fine instrumentorũ.alibi habẽt ꝯriũ: vt supra de iure emphy.in prin. qđ credo verius: vt in auth.vt præpo.nomen impera.in prin.& §. j.& ij.& in Lombar. de episcopis. l. j. Sed nunquid instrumen-

tum vitiatur, si in fine hęc adiecta inueniantur. Dico quod non, nam in instrumentis non apponuntur hæc, nisi vt constet de tempore contractus, sed siue in principio, siue in fine ponatur nihilominus cùm constat de tempore: ex quo apposita sunt de iuris ordine
2 non curatur. ff. de solut. l. nec enim. Odofred. † Sed nun quid vitiatur instrumentum, si nomen Imperatorum præpositu m non fuit vel non intercessit tabellionis subscriptio, vel contrahentis, vel aliquid defuit ex his quæ debent interuenire. Respon. vtique. arg. in auth. vt præpo. nomen impe. argu. C. de fide instru. l. contractus. C. de conuen. debi. fisc. l. fisco lib. x. ff. de testa. l. ad testium. §. si quis. ff. de transf. cum hi. §. si prætor. ff. de colla. bo. l. j. §. si tamen. ff. de excu. tu. l. scire. §. sufficit. arg. C. de fi. instru. & iur. hastæ fis. l. j. libr. x. argu. optimum. ff. de in inte. rest. l. Diuus. C. qui test. fac poss. l. furiosum. in fi. Si enim quæ ad rei substantiam, modum, ordinem, vel solênitatem pertinent, omittantur: quicquid gestum fuerit, vitiatur. C. de contrahen. empt. l. empti. & l. nec pretium. ff. de contrahen. emp. l. nec emptio. & l. res. ff. de act. & obl. l. in omnibus. ff. loca. l. qui ad certũ. & l. si tibi. & ff. de ver. ob. l. j. in prin. ff. si cer. pet. l. rogasti C. de nõ nu. pec. l. cum vltra. C. de iure emph. l. si quis. libr. xj. institu. de inut. stipul. §. si quis alij. C. de sentẽ. & interloc. om. iud. l. prolatam. C. de excep. rei iud l. j. C. de app. l. nominationes. Et quia quoties plura interuenire debent. vnum interuenisse non sufficit: vt ff. de diuer. l. fi. cum si. Vnde est arg. quod valet instrumentum ita confectũ. ff. de mano. vin l. antepenul. ff. de app. l. scio. sed primum verius. Odof. nũ quid si apponuntur solennitates: cum erratur in vna, vtrum tabellio potest propria authoritate emẽdare? exẽplũ, si errauit ĩ die, vel in appositione loci. Respondeo si est quęstio super die. vel loco, nõ potest emendare, nam rasura caderet in loco suspecto. Si autem alibi, vbi non pendet quęstio, tunc emendare potest, & radere verbũ erroneũ, & ponere verbum verũ. vt le. & no. C. de testam. si vnus. Si autem non errauit in solennitate instrumenti, sed in qualitate facti, tunc postquam instrumentum est redactũ in modum & publicatũ, nihil sua authoritate emendare potest, sed debet facere errore de mandato iudicis, secundum Cy. qui ita not. ff. de stat. homi l. Imperator. Vel dic si est talis error, qui noceat, non potest emendare sine iussu iudicis, secus si non officit parti, quia partis non interest. cum & sine tali emendatione valeat instrumentum: vt C. de testa. l. ambiguitates. & l. præposteri. l. errore. & ff. de reg. iur. l. si librarius. Illud constat quod aliæ sunt solennitates instrumenti, aliæ negotij: vt nó. ff. de eden l. j. §. editiones. in fi. gl.

1 *Imperator an possit à papa deponi.*

In nomine Christi. Membrum. Ad hoc est suprà de forma fid. c. j. Odo. *Corona.* potest ergo princeps deponi, vt hic. quod dic vt suprà not in §. cùm
1 autem. de forma fide. capit. alius. Odofre. † Sed si papa deponit Imperatorem dolo vel ambitione, sine legitima & ardua causa, depositio ipso iure est nulla, nam ad esse exercitij huius iurisdictionis supremæ, circa statutum temporalium papa debet procedere tanquam deus, qui est veritas: vnde requiritur causa. ergo non subsistente causa, cessat iurisdictio. tenet consequentia per doctrinam Innoc. qui dicit, quod quando causa requiritur tanquam fundamentum iurisdictionis, oportet causam esse veram & discussam, aliàs iudicium est ipso iure nullum: vt ipse not. extrà de for. compe. in nouella, cùm sit generale. & in c. j. de fo. compe. lib. vj. in nouel. & de rescri. super literis. per Innocen. de offic. de lega. cum super abbatia. per Inn. est alia ratio, quia ecclesia debet vasallo vicem & de suo imperio non potest eum lædere: imo papa se facit alienũ à potestate, si talem iustitiam non reddit Imperatori, qui iurauit fidelitatẽ: vt in c. j. de for. fide. & Imperator potest se defendere cum exercitu suo. de mi. vasal. qui cõt. est. c. j. §. vlti vnde cum papa Io. xxij. minaretur regi Roberto de faciendo mirabilia, rex Robertus respondit, vos facietis, & nos faciemus, & me iuuabo. hoc est quod iurãtes in sacramento fidelitatis debent adij cere. vt s. in pace. §. omnes. Odo. *Bonafide.* Hoc sufficiebat dixisse: & licet non dixisset sine fraude: bona enim fides, contraria est dolo & fraudi: vt ff. pro soc. l. 3. in fin. Odof. de pact. l. iurisgen. §. sed si fraudandi. *Bono intellectu.* No quod contractus debet intelligi ab bonum & sanum intellectum. quod tene menti. *Masculo.* Excludit ergo sexum fœmineum. certis tamen ciuitatibus hoc remittitur quod suæ ciuitatis homines iurare nõ faciant: vt ĩ. eod. §. hæc sunt nomina.

1 *Maior pars collegij quod facit factum est.*
2 *Imperator cum sit maior alijs quomodo potest pacto astringi.*

Ego. Hic imperator idem iurat, & ipse idem in animam suam hoc iurare facit, vt hic, & suprà de pace. §. hoc itaque. simile. suprà de forma fide. c. tibi domino. Vel dic non iurat idẽ, sed alius in animam eius, vt d. § hanc itaque. & hoc innuit l. proxi. ibi internuncios Vel dic quòd hic est sacramentũ quod fit per rectores ciuitatum, qui fuerunt in potestate principis. arg. s. eo. §. hæ autem sunt ciuitates & loca superius notata est iuramẽtum quod fit per ciues ciuitatum societatis Lombardię: sequẽtia verò sunt sacramẽta rectorum ciuitatis Lombardię seu societatis eorum. ¶ *Scripto.* secundum hoc habes etiam hic arg. quòd hæc est lex scripta, quod dic, vt suprà diximus. Odof. *Maior.* quod enim maior pars facit, tota vniuersitas fecisse videtur, vt ff. ad mu. l. quod maior. Odoffre.
1 † No. ergo quòd illud quod facit maior pars collegiatorum, seu confœderatorum, minori parte cõtradicente, ratum quo ad omnes debet haberi. quia omnes collegiati rediguntur ad instar vnius corporis. quod est no. ex his scilicet quæ pertinent ad totum corpus ligæ, & ille qui est nobilior & potentior in liga, intelligit superior ad conuocandum alios. arg. ff. de fid. instru. l. fi. & c. j. de maior. &
2 obe. per Inn. *Præcepta.* † Sed quomodo possunt præcepta iniungere principi, cum maior sit, & minor in maiorem non habeat imperium. Respondeo, vt no. ff. de iur. om. iudi. l. est receptum. & sic Imperator potest per pactum obligatorium conferre iurisdictionem contra seipsum, pro bono pacis. vel dic verius, vt modo dixi. Odoffred.

1 *Tempus appositum alicui determinationi habet illam solum determinare.*

Triginta annis. Quid ergo erit finitis xxx. annis. Respondeo de necessitate ex integro est iurandum, licet hoc hodie non seruetur. non aũt dicas tẽpore hoc elapso, pacem amplius non durare, cùm perpetuo, non ad tẽpus hæc pax concedatur, vt supra, ea. l. §. hanc ergo pacem. vsque ad fi. & §. nos Romanorum Imperator. Odof. imo ex hoc colligitur apertè hanc pacem temporalem fuisse. nam perpetuum est quod xxx. annis durat, vt instit. de perpe. & tem. ac. Odof. imo prima verior, vt suprà eo. §. in omni decimo anno. nam hæc dictio,
1 in omni, perpetuitatem temporis demonstrat. † Vel dic quòd tẽpus adijcitur hic iuramento Imperatoris, non concessionibus & alijs capitulis pacis. & hoc teneas. Tempus enim adiectum alicui determinabili, determinat solum illud, & non aliud ad cuius determinationem non est appositum, vt ff. de contrahen. emp. l. qui fundum. C. quando di. le. ce. l. ex his verbis.

1 *Secreta uel credentia quæ dicantur.*
2 *Reuelens secreta ciuitatis, qua pœna puniatur.*

Credentias. No hic. si tenes quòd hoc sit iuramentum Imperatoris, quod Imperator iurat credẽtias Lombardorum & societates eorum: & quòd eas non pandet ad eorum detrimentum. idem puto in Lombardis & eorum fautoribus, quòd hoc idem principi iurent, cùm magna secreta ab vniuersis imperio debeantur, vt C. de oper. publicis. lege, quicunque locus. & secreta Regis abscondere bonum est, v t in Lombar. de his qui secreta regis fraudulẽter inquirunt. in fi. Secreta enim domini, subditis merito committuntur, vt ar. C. de proxi. sacro. scrin. l. proximos. lib. xij. & quod iurent, habes ar. extrà de iureiur. ego
1 N. episcopus & supra de noua forma fide. circa finem. ¶ † Sed quæ dicantur secreta, siue credentiæ? Respondeo ea quæ vulgus ignorat, vt arg. ff. de his qui deie. vel effu l. j. §. summa cum vtilitate. & amodo si contrafaciant, videntur venire contra pacem & iuramentum suum. & ita pace carere debent, vt aliàs de vasallo dicitur, qui amittit feudum, si credentiam domini manifestauerit. vt suprà. hic potest esse titul. quib. mod. feud. amit. c. j. & frustra implorat legis auxilium qui in eam committit, vt ff. de mino. l. auxi
2 liũ. Odof. † Ex prædictis apparet quòd si antiani alicuius ciuitatis iurauerunt tenere aliquam credentiam, & aliquis eorum reuelat eam in damnum communitatis, quòd debet ab officio remoueri. Et no. quòd quandocunque imponitur hæc pœna remotionis durãte officio potest cognosci de crimine. nam si expectaremus finẽ officij, frustra fieret amotio, vt C. ad l. Iuliam repe. l. iubemus.

1 *Notarius si posuerit in instrumento actum xj. die Ianuarij. nec dicit intrante uel exeunte, quid iuris.*
2 *Instrumentum qualiter reprobetur per diuersitatẽ testium & partium.*
3 *Calendæ, nonæ, & idus quare ponuntur in instrumentis.*
4 *Testes an debent scribi in principio instrumenti, uel in fine.*
5 *Protocollum qualiter probet.*

Die lunæ. xj. Calendas Ianuarias.

1 † No. quod olim Notarij ita scribebãt rõne maioris certitudinis, quia si nõ adijcit intrante, vel exeũte, est dubium, quia quod pluribus modis exponi potest, est æquiuocum, vt no. ff. de verb. ob. l. quoties in stipulone ambigua. Quid ergo si instrumentũ dicit, actum xj. Ianuarij: & non dicit intrante, vel exeunte mense. Respõdeo si quidem apponit proprium nomẽ diei, puta actum die lune. xj. Ianuar. satis apparet ex ipsa scriptura, vt hic. Si autem non apponit proprium potest dubitari. Pone enim quod testes dicunt. xj. die in

trante menſe Ianuarij partes fuerunt alibi. ex aduerſo reſpondet φ iſta probatio non concludit de neceſſitate. † Quæritur ergo vtrum dicti teſtes reprobent inſtrumentū.& vr̄ φ non.quia ſicut debemus ſaluare teſtes,ne in falſum incidāt ita & inſtrumentū & teſtes.vt extra de teſt.cum filij.Item dicta teſtium debēt interpretari in meliorē partem,vt no Inn.in c.dudum.el 2 ex̄ de elect.Itē cum teſtes ſint inducti ad probandū, & non probent de neceſſitate,debent interpretari ꝯ producentem,vt extra de prob.c.in pręſentia.& c.cum cauſam de reſcrip. per Inn.de teſti.cum clamor. per Ber.& in c.vlt.de cond.app.per Ber.& niſi in cā fauorabili,vt ff.de manumiſſ.l.antep.& in c.ex literis de proba.& de reg. iur.in ambiguis.cū ſi.In contrarium videtur, quia iſtud inſtrumentum ſecundum communem vſum tabellionum probat de xj. die intrante menſe.Cum ergo probatio reprobetur,ergo reprobatum eſt inſtrumentum.non enim iſta eſt præſumptio, ſed cōis intellectus vulgi.& ideò non obſt.quod no.ff.de pac.l.iuriſgen.§. quod ferè.& quod no.Inn.in c.innotuit.de eo qui fur. or. ſuſce.non n. dr̄ incertum,qđ certam interpretationem ſemper habuit. arg. ff. de fund.inſtr.l.cum delanionis.§. aſinam.† Et eſt notandū, φ ad hoc,vt iſta æquiuocatio ceſſet in literis apoſtolicis,apponitur nonę,idus,vel calendæ,vbi ta is dubitatio incidere non pōt.vt ĩ. eo.
4 §.fin.¶†*In pręſentia.* hic habes arḡ expreſſum φ teſtes debent ſcribi, & poni in prima parte inſtrumenti. & hoc hodie ſeruant tabelliones noſtri temporis. Alij φ in fine,vt videantur interfuiſſe contractui toti.Odof.Tu dic φ ſi debent ſe ſubſcribere,debēt eorum nomina & ſubſcriptiones poni in fine.vt C. qui teſta fa.poſ. l.hac conſultiſſima.§ pe.ibi dum dicit,& in fine,&c.Et hoc patet ex ipſo vocabulo quia dicit ſubſcriptio,non pręſcriptio ſic & tabellio debet ſe ſubſcribere in fine,licet ſignum ſuum poſſit apponere tam in principio,q̃ in fine.Illud certū eſt,φ inſtrumenta habere debent ſuas proprietates.† Et pro hoc dicunt quidam quòd imbreuiatura nō probat, quia non eſt ibi ſubſcriptio & ſignum, vt not.Iac.de Are. C.de fi.inſtr.l.ꝯctus per Bart. ff.de teſt.l. ad teſtium.§.ſi quis.& dic.vt ex̄ de fide inſtru c.cum p.tabellio.& in authen.vt præpo.no impera.§.j. colla.v.& C. de tabular.l.generali. lib.x. Et ſi inuenitur imbreuiatura, an pręſumatur imbreuiatura teſtibus lecta.no.ff.de leg.3 l fideicommiſſa.§.j.& facit ff.de teſta. milit.l.Lucius. Illud eſt certum φ vna ſcriptura iuuat & interpretatur aliam:vt ff.de eden.l.ſi quis ex argentarijs.§. ſi initium tabularum.& de peti.hęre.l.vtrum.

1 *Vaſallus an teneatur facere iurare fidelitatem ſuos homines.*
2 *Notarius ſi dicat,teſtis ſecundus depoſuit per omnia ſicut primus, an valeat.*
3 *Pacis bona quæ ſunt:*
4 *Anathema quid ſit.*
5 *Leges Federici aut capitula pacis, an poſſint pro legibus allegari.*

Hæc ſunt nomina. Dicit quod non ſunt diſtricti facere iurare homines. † Iſte tex.facit ad queſtionem, vtrum Comes qui habet caſtrum a quodam in feudum, alij teneantur facere ſuos homines iurare, nam aliquandò feudum ſic datur,vt iuret ipſe,& faciat iurare ſuos nobiles & vaſallos,aliquando de ſuis nobilibus non fit mētio. & eſt hic ar.quod nō teneatur ad hoc,niſi expreſsè caueatur in pactis: quia homo vaſalli mei, non eſt propterea homo meus, niſi aliàs habeā iuriſdictionem generalē & hoc no in Spec.de feud.§. quoniam.verſ.14. quæritur.& verſi. ſequenti. † Idē ſacramentū facit vt prędicti rectores fecerunt.per iſtum teſt. probatur apertè qđ ſi tabellio ſcripſit primò dicta vnius teſtis, & poſtea dixit idē per omnia vt alius teſtis, ſiue ſub eadē die,ſiue ſub alia non eſt vis, φ talis ſcriptura probat teſtes in vnam ꝯſonantiā ꝯcordaſſe, [a] licet aliqui dicant φ iſta ſcriptura non valeat p p incertitudinem. Alij dicunt φ non valet, quia proferunt vnum & eundem p̄meditatū ſermonem:ſed nec prima rō valet,quia totum vr̄ repetitum:nec ſecunda,quia quod dr̄ de eodem mediato ſermone,habet locum qn̄ teſtes ſunt ſuſpecti,ſecus ſi ſont bonæ famæ. vnde ſequit̃ φ p dictos teſtes fit probatio:vt no.extra de ver ſig.nihil obſtat.in nouella.In huius fęderis fine,ſeu circa fœderis obſeruationem not. eſt,quia,vt dixi,iſta lex.ſ̄.in §.volum⁹.& lex eſt cōe pręceptū & c. vt ff.de legi.l.j.& in legib.duab.gręcis eodem titulo.& inſt.de iure na.§.lex.Vel lex eſt ſermo determinatus,ſ'm communem cōcordiam ciuitatis admonens, qūo oporteat agere ſingula: ſ'm Ariſt.Vel lex eſt principis placitū.ff.de ꝯſti.princ.l.j.Et leges ſacratiſſimæ hominum vitas ꝯſtringunt,& ab omnib ſciri debēt, vt C. de legib.& ꝯſtit. l. leges.:vnde quilibet leges obſeruare tenet, ſiue volens,ſiue inuitus & Lombar.de epi.& cle.l.volumus vt oībus.

3 Hanc igitur pacē ſcire debetis, & eam inter alia ciuilia tanquam pretioſum & nobile iūs veſtro ſtudio exornare. Pax.n multa bona inducit.diſcordias.n remouet, & tranquillam quietē inducit, ſtatum pſonarum ac ciuitatum augmentat, honeſtatem affert, diuitias p̄parat,Dei ac Regū gratiā tribuit, ſuperbiā vniuſcuiuſq; excludit,auaritiam cuiuſq; repellit,honorem honoratis adiūgit, nondum honoratis præparat:Deo ad ſeruiendum animū cuiuſq; incitat,fructum affectat, expoſtulatum, vel affectatum facit acquirere,ſeu nanciſci ar.C de cadu.tollen.l.vna in princ.C.de offi. præfec.præto.Afri.l in nomine. in princ. 2 col.& ſ̄. in prin & C. de vete.iure enucle.l.2.§. quantuncunq;. & §. omnia igitur.& in Lombar.de ſedi.contra iu.ciui.l.j.in fi.extra de treu.& pace.c.j in Lombar.vt epiſcopi ſint vniti.l.placuit.ff.de offic. præfe. vr.l.j.§. quies ff.de de adi.le.l.φ ſi iterum.inſti.in procemio.in princ. inſt. de exc.tu.§.inimicitias.C.de irenarchis l.vnica.li.x.Eſt.n.pacis cōfirmatio ipſa vera iuſtitia,vt in Lōbar.de fur.l. de vindic. Odoff. ¶Quæro vtrum de iſta pace facta Conſtantiæ debeat gaudiū vel feſtiuitas celebrari? & vr̄ quod non: quia iſta pax fuit adulterina ex parte Federici.& dato φ Federicus eſſet Imperator, fuit nulla ex parte populorum qui ſubtraxerant ſibi obedientiam. Venio ad primum.nam iſta pax fuit in feruore diſcordiæ, quæ erat intereum & eccleſiam:vt ſ̄ eo § nos Romanorum.verſic.ſentētia quoque.in verbo occaſione guerræ vel diſcordiæ eccleſiæ. tunc
4 arguo ſic, Imperator erat anathematizatus. † Eſt.n. anathema, excommunicatio ſolennis. nec poteſt eſſe occulta. & ideò iſte Federicus tanquam notoriè excommunicatus non potuit ſe gerere pro Imperatore.quia omnis authoritas publica eſt anathematizatis interdicta,vt no.Inn.de dolo & ꝯtu. veritatis. & pleniſſimè not.in c.pia. de excep. in nouella. libr. 6. Sol.quia iſte Imperator fuit depoſitus,& vt ita dixerim,decoronatus,ergo leges ei⁹ exoleuerunt,i.eſſe deſierunt,vt ff de orig.iur.l.2.§.exactis deinde regib. Sed certè fortiſſima rōne iſte Federicus legem ꝯdere non poterat,nec publica iura imperij adminiſtrare, qui erat ſchiſmaticus,& reus læſæ maieſtatis eccleſiæ & hoſtis dominæ ſuę. vnde ipſo facto erat ſuſpenſus ab adminiſtratiōe.vt C.de hæret.authē. gazaros.ad hoc C.ad l.Iul.maie l.quiſquis.& argumentum.ff qui & a quibus.l.quæſitum.de accu.ex iudiciorum. de acq.hær.l. Pantonius.§.rei per duellionis.inſtitut.de hæredi.quæ ab inteſta. §. ꝓ ꝯrium.& in c domino guerram.ſ̄. hic finitur lex deinde ꝯſuetu-
5 dines regni incipiunt.de elec.venerabilis.§.j.¶†Ex his ergo videt̃ ꝯcludendum,φ neq; capitula iſtius pacis,neq; leges iſtius Feder. poſſunt in iudicijs allegari:& ſi quondam fuerit Imperator.argu. ff.de ſac.ſan.eccl.l.decernimus.Io And. tangit hoc dubium, ex̄ de feud.c. ex parte. & dicit quod quidam hoc aſſerunt cùm iſte Imperator fuit damnatus in concilio Lugdunenſi. ſed ipſe Ioan. And.tranſit ſicco pede,& ſub ſilentio nolens os ponere in cęlū. Tamen pōt dici illud verbum. Illa loquebatur, nauem ſoluebat Vlixes.Nam quicquid cantet eccleſia, entia volūt bene diſponi, nec bonum eſt ſtare ſemper in guerra & maledictiōe, & ideò qđ populi acceptarunt, quia veriſimile eſt φ nondum erat depoſitus,ratum & gratum fuit hactenus habitum & ſeruatum quod in pace continetur.Item non reperitur φ Henricus ſextus Rex Romanorū a quo fundamentum etiam ſumpſit iſta pax,fuerit depoſitus:ergo valet ff.quod fal.tut. aut.l.j. §. idem Pomp. Secunda rō p p quam non vr̄ valere pax erat, quia non valet tranſactio inter dominum & ſeruum,vt C.de trāſact.l.interpoſitas.ſed ibi loquit̃ de ſeruo,dicto a ſeruando. nam illa ſeruitus ſuccedit loco mortis antiquæ,& ideò talis ſeruus pro mortuo habetur,vt ff.de cōd. & demon l.intercidit.Sed nos loquimur in ſeruo ab obediendo, qui non habetur pro mortuo,cùm ſit ingenuus,vt no.inſti.de iure perſo.per Accur.Ex quibus concluditur, φ iſta pax debuit eſſe læta & feſtiua,vt l. j. C. publicæ lætitiæ,vel conſulum. libr.xij. Deus igitur pacem nobis tribuat lętam,& admirabile eius ac durabile nomen.& ſi non perfecti operis, ſaltem bonæ voluntatis. Dicit.n.Vegetius ſecundo de militari diſciplina. Vnius ętatis ſūt quę fortiter fiunt.Quæ verò pro vtilitate reipublicæ ſcribuntur. ęterna ſunt: O quam magna & indelebilis fama, cui militat honor. Amen.

ADDITIO.

a Concordaſſe. Vide d. An.& d. Ab.in c.nihil obſtat.de uer.ſig.vide gl.in ſimili in c.& ſi quæſtiones . de ſimo.& quæ ibi dixi.vide tex.in c.cauſam quæ.de teſti.c.ex tenore.eo.tit.Bald.in l.j. C.de emen.iuſti.cod.Spe.in ti.de teſti.§. nunc tractandum & cautum. vide do.An.in c. licet ex ſuſcepto.de for.cōp. Bal.in l.verbum volo. C. de fideicommiſſ.& in l. fin.§.in refutatorijs. C.de appella.Bald.in l.teſtium.C.de teſt.vide Hoſtien. in c. cauſam.de teſt.& ibi do.Car.vide Bal.in c.literas.de pręſump.facit l.3. de teſt.And.Barb.

FINIS.

I N D E X
Rubricarum.

Index §§. hoc uolumine contentorum.

Index.

INDEX RERVM ET LOCVPLEtiſsimus omnium quę in Baldi Commentarijs ſuper uſibus feudorum habentur ordine alphabetico digeſtus.

A

B

Brene

super Feudis.

O

P

Sententi

T

Index Baldi.

F I N I S.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I K L M N.

Omnes quaterniones dempta N ternione.

Taurini apud hæredes Nicolai Beuilaque. M D L X X V I I I.

